

R. P. JOANNIS DE
CARDENAS

Hispalensis Societatis Jesu

CRISIS THEOLOGICA;

IN QUA PLURES SELECTÆ DIFFICULTATES

Ex Morali Theologia ad Lydium veritatis Lapidem
revocantur: ex regula morum posita

A SS. D. N. INNOCENTIO XI.

In Diplomate damnante sexaginta-
quinque Propositiones.

OPUS POSTHUMUM.

Pars Quarta.

VENETIIS, M. DCCX.

Apud Nicolaum Pezzana.

SUPERIORUM PERMISSU, ET PRIVILEGIIS.

R. P. JOANNIS DE
CARDENAS

Hispalensis Societatis Jesu

CRISIS THEOLOGICA;

IN QUA PLURES SELECTÆ DIFFICULTATES

Ex Morali Theologia ad Lydium veritatis Lapidem
revocantur: ex regula morum posita

A SS. D. N. INNOCENTIO XI.

In Diplomate damnante sexaginta-
quinque Propositiones.

OPUS POSTHUMUM.

Pars Quarta.

VENETIIS, M. DCCX.

Apud Nicolaum Pezzana.

SUPERIORUM PERMISSU, ET PRIVILEGIIS.

R. P. JOANNIS DE
GARDENAS

Hispalensis Societatis Jesu

CRISTIS THEOLOGICA:

IN QUA PLURES SELECTAE DIFFICULTATES
EX MORALI THEOLOGIA AD PRIMUM VERTUNTUR
REVOCANTUR: EX REGULA MORUM POSITA

A SS. D. N. INNOCENTIO XI.

In Diplomate emanante sexaginta-
quingue Propositiones.

OPUS POSTHUMUM.

Pars Quarta.

VENETIIS, M. DCCX.

Apud Nicolaum Petrum.

Superiorum Permissu, et Privilegio.

DECRETUM

SS. D. N. INNOCENTII XI.

FERIA V. DIE 2. MARTII. 1679.

In Generali Congregatione sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Vaticano coram Sanctissimo D. N. D. Innocentio Divina Providentia Papa XI. ac Eminentissimis, & Reverendissimis Dominis S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Christiana contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus à Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Sanctissimus D. N. Innocentius Papa XI. prædictus ovium sibi à Deo creditarum salutem sedulo incumbens, & salubre opus in segregandis noxiis doctrinarum pascuis ab innoxiiis à fel. record. Alexandro VII. Prædecessore suo inchoatum proseguere volens: plurimas propositiones partim ex diversis vel libris, vel thesibus, seu scriptis excerptas, & partim noviter adinventas; Theologorum plurimum examini, & deinde Eminentissimis, & Reverendissimis Dominis Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus subiecit. Quibus propositionibus sedulo, & accuratè sæpius discussis, eorundem Eminentissimorum Cardinalium, & Theologorum votis per Sanctitatem suam auditis: Idem Sanctissimus D. N. re postea maturè considerata, statuit, & decrevit: pro nunc sequentes propositiones, & unamquamque ipsarum, sicut jacent, ut minimum tanquam scandalosas, & in praxi perniciosas, esse damnandas, & prohibendas, sicuti eas damnat, & prohibet. Non intendens tamen Sanctitas sua per hoc Decretum alias propositiones in ipso non expressas, & Sanctitati suæ quomodolibet, & ex quacumque parte exhibitas, vel exhibendas ullatenus approbare.

1 Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.

2 Probabiliter existimo, Judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.

3 Generatim dum probabilitate, sive intrinseca, sive extrinseca quantumvis tenui, modo à probabilitatis finibus non exeat, consistat aliquid agimus, semper prudenter agimus.

4 Ab infidelitate excusabitur Infidelis non credens ductus opinione minus probabili.

5 An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus.

6 Probabile est, ne singulis quidem rigorosè quinquenniis per se obligare præceptum charitatis erga Deum.

7 Tunc solum obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possumus.

8 Comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem, non est peccatum, modo non obsit valetudini: quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui.

9 Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.

10 Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

11 Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.

12 Vix in sæcularibus invenies, etiam in Regibus superfluum statui. Et ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui.

13 Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare, non

Joan. Cardenas.

quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.

14 Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem, ut malum Patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hæreditas.

15 Licitum est filio gaudere de parricidio Parentis à se in ebrietate perpetrato propter ingentes divitias inde ex hæreditate consecutas.

16 Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum se.

17 Satis est, actum fidei semel in vita elicere.

18 Si à potestate publica quis interrogatur, fidem ingenuè confiteri, ut Deo, & fidei gloriosum consulo; tacere, ut peccaminosum per se non damno.

19 Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.

20 Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.

21 Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem statim cum noticia solum probabili revelationis: immò cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.

22 Non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii; non autem explicita Remuneratoris.

23 Fides latè dicta ex testimonio creaturarum, similive motivo, ad justificationem sufficit.

24 Vocare Deum in testem mendacii levis non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.

25 Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.

26 Si quis, vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria spontè, sive recreationis causa, sive quocumque alio fine juret, se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum revera non mentitur, nec est perjurus.

27 Causa justa utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, & studiosa.

28 Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel Officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare juramentum, quod de mandato Regis à similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

29 Urgens metus gravis est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi.

30 Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit; idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.

31 Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.

32 Non solum licitum est defendere defensione occisiva,

quæ actu possidemus, sed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus.

33 Licitum est tam hæredi, quam legatario contra injustè impediens, ne vel hæreditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere, sicut & jus habenti in Cathedram, vel Præbendam contra eorum possessionem injustè impediens.

34 Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur.

35 Videtur probabile, omnem fœtum, quandiu in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere eandem habere, cum paritur: ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.

36 Permissum est furari, non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.

37 Famuli, & famulæ domesticæ possunt occultè heris suis subripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt;

38 Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere, quod ablatum est per parva furtiva, quantumcumque sit magna summa totalis.

39 Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

40 Contractus Moharra licitus est, etiam respectu ejusdem personæ, & cum contractu retrovenditionis præviè inito, cum intentione lucri.

41 Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit, qui non majoris faciat pecuniam præsentem, quam futuram, potest creditor aliquid ultra sortem à mutuatario exigere, & eo titulo ab usura excusari.

42 Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur tanquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, sed solum si exigatur tanquam ex justitia debitum.

43 Quidni, non nisi veniale sit, detrahentis auctoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere?

44 Probabile est, non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam, & honorem defendat. Etsi hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

45 Dare temporale pro spiritali non est simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, sed duntaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spiritalis; vel etiam quando temporale sit solum gratuita compensatio pro spiritali, aut è contra.

46 Et id quoque locum habet, etiam si temporale sit principale motivum dandi spiritalis; immò etiam si sit finis ipsius rei spiritalis, sic ut illud pluris æstimetur, quam res spiritalis.

47 Cum dixit Concilium Trident, eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui, nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles, ipsi judicaverint, ad Ecclesias promoveant; Concilium vel primò videtur per hoc digniores non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo pro positivo; vel secundò locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos non verò dignos: vel tandem loquitur tertio, quando sit concursus,

48 Tam clarum videtur, fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solum esse malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur.

49 Mollities jure naturæ prohibita non est. Unde si Deus eam non interdixisset, sæpè esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.

50 Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium; adeoque sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum.

51 Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandum virginem, & multoties eidem subservit deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta, ne à Domino malè tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.

52 Præceptum servandi festa non obligat sub mortali, sepo-

sito scandalo, si absit contemptus.

53 Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, immò quatuor simul à diversis Celebrantibus audit.

54 Qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.

55 Præcepto Communionis annuæ satisfacit per sacrilegam Domini manducationem.

56 Frequens Confessio, & Communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.

57 Probabile est, sufficere attritionem naturalem, modo honestam.

58 Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.

59 Licet sacramentaliter absolvere dimidiatè tantum confessos ratione magni concursus Pœnitentium, qualis v.g. potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis, aut Indulgentiæ.

60 Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio: dummodo ore proferat, se dolere, & proponere emendationem.

61 Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere, quin immò directè, & ex proposito querit, aut ei se ingerit.

62 Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.

63 Licitum est, querere directè occasionem proximam peccandi pro bono spiritali, vel temporali nostro, vel proximi.

64 Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum Fidei, & etiam si per negligentiam, etiam culpabilem, nesciat Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri Jesu Christi.

65 Sufficit illa Mysteria semel credidisse.

Quicumque autem cujusvis conditionis, status, & dignitatis illas, vel illarum aliquam conjunctim, vel divisim defenderit, vel de eis disputativè, publicè, aut privatim tractaverit, vel prædicaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem latæ sententiæ, à qua non possit (præter quam in articulo mortis) ab alio quacunque etiam dignitate fulgente, nisi pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi.

Insuper districtè in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub interminatione Divini judicii prohibet omnibus Christifidelibus, cujuscunque conditionis, dignitatis, & status, etiam speciali, & specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Tandem, ut ab injuriolis contentionibus Doctores, seu Scholastici, aut alii quicumque in posterum se abstineant, & ut paci, & charitati consulatur; idem Sanctissimus in virtute Sanctæ Obedientiæ eis præcipit, ut tam in libris imprimendis, ac manuscriptis, quam in Thesibus, Disputationibus, ac Prædicationibus caveant ab omni censura, & nota, nec non à quibuscunque conviciis contra eas propositiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec à S. Sede recognita super eisdem propositionibus judicium proferatur.

Franciscus Ricardus Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis Not.

Locus * Sigilli.

Anno à nativitate D. N. Jesu Christi millesimo sexcentesimo septuagesimo nono Indictione secunda, die verò 3. mensis Martii, Pontificatus autem Sanctiss. in Christo Patris, & D. N. D. Innocentii Divina Providentia Papæ XI. anno tertio, supra dictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Cancellariæ Apostolicæ, & in acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, ac consuetis Urbis per me Franciscum Perinum, ejusdem Sanctiss. D. N. D. Papæ, & Sanctissimæ Inquisitionis Cursorem.

JUDICIUM COLLEGII HISPALENSIS

D. Hermenegildi Societatis Jesu.

Posthumum hunc, nobilis tamen *dextera* filium (Genes. 35. 18.) quem meritò etiam doloris appellare possit Boetica nostra, facile ex vultu, lineamentisque agnoscendum, magnæ mentis foetum, cui immortalis Pater, & à quo nominis vitam auspicabitur immortalis, tota animi attentione perspeximus. Equidem Authoris nomen adscribi, ferè otiosum censuimus: aded parentem refert suum, & fortasse tanquam *senectutis filius* (Genes. 37. 3.) teneriori dignus amore videatur, majorisque commendationis omen præferat, utpote quem non ingenii effervescentis audacia, aut calami prurientis impetus effuderit; sed severior judicii lima perpoliverit, animique gravitas, immensaque lectionis assiduitate fecunda mens, conceperit, aluerit, ediderit. Polymitam vestem (alter velut Joseph) à Patre accepit: quo ornatu (si Philoni lib. de Joseph credimus) multiplex eruditio, solida doctrinæ copia, ingens cum acumine conjuncta dexteritas, dilucida explicandi, distinguendique difficultatum nodos fermè inextricabiles methodus intelligitur: denique agendi jura, & non agendi rationes à viro civili, & in commune bonum nato, optimè perspectæ, ac traditæ continentur. Authorem nostri, Patrem Joannem de Cardenas sua Crisi Theologica, & Gemino Mariani diadematis sydere in lucem dato olim orbi conspicuū: Qui indefesso studio, acri ingenio, maturoque judicio Morum Theologiam tractans, è veteri novam nova opinionum proscriptione redditam à Sede Apostolica, Columna, & fundamento veritatis (juxta Paulum 2. Timot. 3. 15.) hoc opere luce dignissimo complectitur. Nil est, quod in eo avidus lector desideret, nil quod doctum offendere, nil quod minus in Theologicis versatum litteris remorari meritò possit. Pervolet ergo orbem doctrinæ pennis, & obtineat, primos illos Fidei, morumque Principes imitatus, de quibus eximie Theodoretus, quæst. 1. in Josue explicans ea Sacri textus verba: *Omnes locum, quem calcaverit vestigium pedis, vobis eradam*, ita ad rem loquitur: *Divini Apostoli non solum obtinuerunt ea loca, quæ calcaverunt, sed etiam illa, in quibus eorum docta scripta lecta sunt*. Quare diù desideratas, votisque expectatas ferè communibus dissertationes has, quibus propositiones à Sanctissimo Domino nostro Innocentio XI. Summo Ecclesiæ Pastore, & veritatis infallibili Judice damnatæ traduntur, explicanturque, publici juris fieri æquissimum censemus: in quibus nec *jota unum*, nec *apex* à lege præterit, nec à Fidei regula minimum dissonat, nec à morum canone, vel verbo abit. Ita censemus in Collegio Hispalensi Societatis Jesu Divo Hermenegildo Regi, & Martyri Sacro 15. Maii anno 1685.

Petrus Zopata.
Rect. & studiorum Præfectus.

Joannes de Zañartu
Primaria Theologia
Cathedra Professor.

Franciscus Ortiz,
Tertius Theologia
Professor.

Joannes de Gamiz,
Vespertinus Theologia Professor.

Balthasar de Egues, Præpositus Provincialis Societatis Jesu in Provincia Boetica potestate ad id mihi concessa à R. A. P. Carolo de Noyelle Præposito Generali Societatis Jesu facultatem concedo, ut liber inscriptus Crisis Theologica, à P. Joanne de Cardenas Societatis nostræ compositus, ejusdem Societatis gravium, Doctorumque virorum judicio examinatus, & approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu nostra subscriptas, & sigillo officii nostri munitas, ac testimonio Secretarii nostri firmatas dedimus in hoc nostro Ubetensi Collegio Societatis Jesu, die decima sexta Novembris, anno Domini millesimo sexcentesimo octogesimo tertio.

Balthasar de Egues.

Loco ✕ Sigilli:

Ferdinandus Caro Secret.

CENSURA R. P. M. JOANNIS DE PALAZOL SOCIETATIS JESU, Theologia Scholastica Professoris in Madritensi Imperiali Collegio ejusdem Societatis, Regii Concionatoris, & Toletanæ Diœcesis Examinatoris Synodalis.

M. P. S.

Quoniam solent interdum homines laudare, quod non probant, & alienam stultitiam cassis nutrire præconiis (ut verissimè agebat Hieronymus Epist. 61.) idcirco volumen hoc posthumum, quod sapientissimus Magister Pater Joannes de Cardenas nostræ Societatis, suæque Boeticæ præcellentis Provinciæ æternum decus, & ornamentum, quasi fecundissimi ingenii ultimum foetum edidit, cui titulus est: *Crisis Theologica, in qua plures se lecta difficultates ex morali Theologia ad lydiū veritatis lapidem revocantur ex regula morum posita à SS. D. N. Innocentio XI. P. M. in diplomate damnata sexaginta quinque propositiones*: non solum pro viribus extollere, verum etiam urgente supremi Senatus Castellæ mandato, probare per singulas ejus paginas libentissimè cogor. At quis illicò suo calculo non probaret vel ex ipso Authoris nomine, viri in re Morali præstantissimi, cujus locuples supellex in versandis Doctoribus, opinionibusque discernendis scholas omnes ditavit? Quem ad formandos mores, conscientiarque vias expediendas absque aberrandi periculo unice dicas natum, si singula ejus opera æquabili penes judicio; ita ut dicere possis cum Hieronymo Epist. 59. *Quisquis igitur hos voluerit legere libros, & calcantis pedibus ad terram promissionis pergere, necubi à serpentibus mordeatur, & arcuato scorpii vulnere verberetur, legat prius hunc librum, & antequam ingrediatur viam, quæ sibi cavenda sint, noverit*. Scilicet hujus voluminis antidoto præmuniti jam deinceps cuncti morales libri tuto potuerunt legi citra venenati morsus periculum propter non paucas jam damnatas opiniones à supremo Fidei, morumque judice, id est, à Pontifice Romano, cujus solius est. (cum D. Cyrillo Alexand. in thesauro, quem exscripsit D. Thomas contra Græcos) reprehendere, corrigere, statuere: à quo nostrum est querere, quid credere, quid tenere debeamus. Invectæ sanè fuere in scholas Christianas plurimæ laxioris disciplinæ opiniones, libidine quadam novandi; Diabolo semper operante, & adiacente quotidie ad iniquitatis ingenia, ut suo in sæculo quærebatur Tertul. de Velan. Virg. cap. 2. Quam ob rem curæ fuit supremis Ecclesiæ Pastoribus infallibili sua censoria virga eas abolere; at Doctore nostro eruditissimo pro sua mira sapientia onus fuit jam abolitas explicare, ne in errorem dilabantur legentes, damnationis vim intensivam, & extensivam non penetrantes. Et meo quidem judicio inter alia hujus elaborantis operis emolumenta non exigua æstimanda est utilitas Reipublicæ Theologicæ, quod legibus justitiæ servatis, cujus Authori restituatur, quod suum est, ne sani pro noxiis traducantur, aut noxii pro sanis propinentur, cum non spernenda veritatis injuria adversus clarissimos Doctores optimè de moribus, atque ad Ecclesiæ meritos, quos vel livor, vel ignorantia voluit computare inter damnatos. Scioli tantum ad detrahendum, qui in eo se doctos ostentare velint, si omnium dicta lacerent. (Hieron. Apolog. ad Pammach. cap. 7.) Pateat igitur, quod noxium est, ut possit conteri, cum patuerit. (lib. 1. adv. Jovin.) Nimirum pateant per hunc librum opiniones damnatæ, ut possint conteri: pateant earum veri Authores, ut possint vitari, vel cautè legi. Sic censeo, salvo semper meliori judicio. Madriti in hoc Collegio Imperiali Societatis Jesu 4. Aprilis, anno 1686.

Joannes de Palazol.

INDEX DISSERTATIONUM, ET CAPITUM.

DISSERTATIO PRIMA

PROOEMIALIS.

	Uomodo debeant Catholici revereri, & propugnare hoc decretum Innocentii XI, Ubi de qualitatibus hujus decreti.	1
CAP. I.	An Romanus Pontifex loquens ex Cathedra possit errare in materia morum?	1
CAP. II.	An Romanus Pontifex loquens ex Cathedra possit errare in materia probabili circa mores?	5
CAP. III.	An hoc decretum prodierit immediate ab Innocentio XI.	6
CAP. IV.	An hoc decretum sit Romani Pontificis loquentis ex Cathedra?	7
CAP. V.	An hoc decretum statutum sit ex Natura deliberatione?	8
CAP. VI.	An hoc decretum sit declaratorium simul, & prohibitorium?	8
CAP. VII.	An hoc decretum sit definitio Pontificia?	9
CAP. VIII.	Quanta certitudine tenendum sit, Pontificem errare non potuisse in hoc decreto: & qua censura notandi sunt, qui propugnaverint propositiones damnatas?	9
CAP. IX.	Quid sit, propositionem esse scandalosam?	11
CAP. X.	An propositio scandalosa in materia morum necessario sit falsa, & improbabilis?	11
CAP. XI.	An hoc decretum obliget in provinciis, in quibus non est promulgatum?	14
CAP. XII.	An per Regis, aut Regni supplicationem, aut per populi non acceptationem possit hoc decretum suspendi, aut derogari?	15
CAP. XIII.	An minuatur auctoritas Doctorum, qui ante hoc decretum docuerunt opiniones in eo damnatas?	17
CAP. XIV.	An opiniones, ex quibus inferuntur propositiones damnatae, aut quae ex his damnatis inferuntur, maneant damnatae, aut antiquatae?	18
CAP. XV.	Qualiter peccent violantes hoc decretum?	19

DISSERTATIO II.

An semper teneamur sequi in praxi opinionem tutiorem circa valorem cujuslibet Sacramenti?	19
CAP. I. Refertur opinio damnata, & praemittuntur aliqua.	ibid.
CAP. II. Quomodo intelligatur opinio tutior circa valorem, cum tutior sit opinio practica; & quae est circa valorem, sit speculativa?	20
CAP. III. An sub ea damnatione contineatur opinio asserens, non esse peccatum mortale contra reverentiam Sacramenti, uti opinione minus tuta circa valorem ejus?	20
CAP. IV. An subiaceat huic damnationi, qui utitur opinione probabili, relicta tutiori, non solum in administratione, sed etiam in receptione Sacramenti?	21
CAP. V. Enumerantur opiniones, quae vi hujus decreti excludendae sunt a praxi circa Baptismum, Confirmationem, & Eucharistiam.	21
CAP. VI. Discutitur, quanam opiniones in vi hujus decreti a praxi excludendae sunt circa Sacramentum Penitentiae.	22
CAP. VII. Examinatur, quanam opiniones excludantur per hoc decretum circa Sacramenta extremae Unctionis, & Ordinis.	50
CAP. VIII. An sint aliqua opiniones minus tuta circa valorem Sacramenti Matrimonii, quae huic damnationi subiiciantur.	56

DISSERTATIO III.

An iudex teneatur sequi opinionem probabiliorē ad normam censuræ contra propositionem secundam fulminatam?	65
CAP. I. Sensus propositionis secundae damnatae, & solida fundamenta damnationis.	ibid.
CAP. II. An iuxta hoc decretum Iudex sequi debeat eam opinionem, quae probabilior est ab extrinseco, an quae ab intrinseco?	65
CAP. III. An in criminalibus possit, aut debeat Iudex sententiam ferre pro reo iuxta opinionem minus probabilem.	67
CAP. IV. An Iudex possit ferre sententiam secundum opinionem minus probabilem pro eo, qui possidet?	67
CAP. V. An Iudex circa valorem Sacramenti debeat sequi opinionem minus probabilem, si illa sit tutior?	68
CAP. VI. An Iudex Ecclesiasticus inferat violentiam, quando iudicat secundum opinionem minus probabilem?	68
CAP. VII. An Iudex in ferenda sententia interlocutoria debeat sequi opinionem probabiliorē?	69

DISSERTATIO IV.

An licitum sit sequi in praxi opinionem tenuiter probabilem?	69
CAP. I. Opinio damnata proponitur; & an per illam damnetur doctrina de opinione minus probabili sequenda.	ibid.
CAP. II. An doctrina de opinione probabili sequenda incurrat hanc damnationem?	69
CAP. III. Refellitur praecedens dicendi modus.	70
CAP. IV. Alia argumenta pro impugnatione ejusdem asserti.	71
CAP. V. Quanam sit opinio tenuiter probabilis, quae in hoc decreto damnatur?	71
CAP. VI. Satis sit argumentis cap. 2. propositis.	72
CAP. VII. An incurrat hanc damnationem propositio docens, in gravissima necessitate posse nos sequi opinionem tenuiter probabilem? Et quomodo hac opinio intelligenda sit?	72

DISSERTATIO V.

An infidelis excusetur a peccato in fidelitatis, dum Religio Catholica sibi proponitur ut probabilior, & sua secta ut minus probabilis.	73
CAP. I. Proponitur propositio quarta, & investigatur sensus illius?	ib.
CAP. II. Legitima probatio falsitatis ejus propositionis damnatae.	74
CAP. III. An incurrat hanc damnationem opinio communis, quae docet, ad assensum Fidei non sufficere probabilioritatem, sed requiri evidentiam credibilitatis.	74
CAP. IV. Refellitur placitum Filguerae circa explicationem hujus quartae propositionis.	75
CAP. V. Quomodo non satisfaciatur tertius dicendi modus cap. 1. propositus?	76

DISSERTATIO VI.

Quo tempore obliget praeceptum dilectionis Dei?	76
CAP. I. Referuntur tres propositiones damnatae, & notantur aliqua.	ibid.

CAP. II. Propria sententia circa punctum quaestionis.	77
CAP. III. Discutitur quaestio appendix, an lapsus in peccatum lethale teneatur statim elicere actum charitatis, si non confitetur illico?	80

DISSERTATIO VII.

Utrum comedere, & bibere, & vacare copula conjugali propter solam voluptatem, sit omnino licitum?	83
CAP. I. Quid dicendum sit circa primam partem quaestionis de cibo, & potu?	ibid.
CAP. II. Discutitur secunda pars quaestionis de copula conjugali ob solam voluptatem habita.	86

DISSERTATIO VIII.

An teneamur diligere proximum actu interno, & formali; & an possimus praecepto diligendi proximum satisfacere per solos actus externos?	87
CAP. I. Referuntur propositiones damnatae, & aliorum placita circa earum intelligentiam.	ibid.
CAP. II. An vi hujus decreti maneat damnata opinio docens, dari obligationem eliciendi actum internum, & formalem dilectionis proximi in occasionibus necessariis; non tamen esse obligationem per se, extra occasionem necessitatis proximi?	87
CAP. III. Mens Sancti Thomae declaratur.	88
CAP. IV. Quanam sit vera sententia in ea quaestione, an sit praeceptum per se diligendi proximum in singulari, actu interno, & formali?	89
CAP. V. Colligitur ex dictis, quae opinio subiaceat huic damnationi, & quae non subiaceat.	89

DISSERTATIO IX.

An divites saeculares excusentur ab obligatione erogandi elemosynam, ex eo quod carere dicantur superfluis statui.	90
CAP. I. Refertur opinio damnata, & quibus auctoribus attribuitur; & praemittuntur alia.	ibid.
CAP. II. In quo sensu accipiatur id, quod supponitur in propositione 12. quod aliquando dives ad elemosynam teneatur tantum ex superfluis statui.	90
CAP. III. Ostenditur, praefatam propositionem duodecimam esse damnabilem.	91

DISSERTATIO X.

An liceat desiderare alicui malum sub ratione boni temporalis utilis?	91
CAP. I. Referuntur propositiones damnatae; & praemittuntur aliqua.	ibid.
CAP. II. Quomodo ex doctrina S. Thomae non inferatur aliqua ex propositionibus damnatis.	92
CAP. III. Quomodo intelligendae sint propositiones damnatae?	92

DISSERTATIO XI.

An detur praeceptum speciale Fidei; & quoties teneamur elicere Fidei actum?	93
CAP. I. Refertur propositio damnata: & deciditur prior pars quaestionis.	ibid.
CAP. II. Refertur propositio 17. damnata, & discutitur, quoties teneamur elicere actum Fidei.	95

DISSERTATIO XII.

An fidelis interrogatus de professione suae Fidei possit tacere?	98
CAP. I. Refertur propositio damnata, & opiniones Authorum circa hanc quaestionem.	ibid.
CAP. II. Sensus propositionis damnatae, & damnationis ejus.	99
CAP. III. Quanam sint opiniones contentae sub hac damnatione?	100

DISSERTATIO XIII.

De necessitate pia affectionis supernaturalis ad assensum Fidei, & ad ejus certitudinem.	105
CAP. I. Relatis duobus propositionibus damnatis, proponitur doctrina certissima Theologorum, & quomodo ex illa reddatur certo falsa opposita opinio?	ibid.
CAP. II. Stabilitur certitudo censuræ Pontificiae contra propositionem.	19
CAP. III. An subiaceat huic damnationi propositio asserens, ad assensum Fidei non requiri positivum imperium, sed solam non resistantiam voluntatis?	103
CAP. IV. De damnatione vigesima propositionis.	103

DISSERTATIO XIV.

An assensus Fidei supernaturalis stet cum noticia solum probabili revelationis, sive cum formidine de illa?	103
CAP. I. Refertur propositio 21. damnata; ejusque falsitas ostenditur.	ibid.
CAP. II. An subiaceat damnationi huic opinio asserens, posse terminari actum Fidei supernaturalis ad ea objecta, quae probabiliter continentur sub vera revelatione universalis?	104
CAP. III. An incurrat hanc damnationem opinio asserens, non requiri evidentiam credibilitatis ad actus Fidei, maxime in pueris, & rudibus?	105
CAP. IV. An subeat hanc damnationem sententia asserens, posse elici actum Fidei supernaturalis circa objectum, quando sibi proponitur ut certum moraliter, quod illud continetur sub revelatione universalis?	106
CAP. V. An incurrat hanc damnationem sententia asserens, aliquod objectum esse de Fide contra alios Auctores id negantes?	107
CAP. VI. Discutuntur argumenta, quibus aliqui nituntur probare falsitatem propositionis damnatae.	108
CAP. VII. Quo modo consentiat damnatio hujus 21. propositionis cum damnatione quartae?	109
CAP. III. An subiiciatur huic damnationi sententia asserens, fidem, & opinionem de eodem objecto esse compossibiles?	110

DISSER-

Index Dissertationum, & Capitulorum.

DISSERTATIO XV.

- An Fides explicata Dei remuneratoris sit necessaria necessitate medii ad salutem? 110
CAP. I. proposita damnatione 22. propositionis referuntur variae opiniones. ibid.
CAP. II. An prima opinio incurrat hanc damnationem? 111
CAP. III. An secunda opinio subiaceat huic damnationi? 112
CAP. IV. Duabus objectionibus occurritur. 113
CAP. V. An hæc damnatio inurat octavam opinionem? 113
CAP. VI. An reliquæ opiniones supra relatæ subiiciantur huic damnationi? 114

DISSERTATIO XVI.

- An Fides latè sumpta, ex testimonio creaturarum, aut ex alio motivo naturali, sufficiat ad justificationem? 113
CAP. I. Variæ opiniones referuntur? ibid.
CAP. II. Quæ opiniones maneat damnatæ vi hujus decreti. 115
CAP. III. Aliquæ objectiones solutæ. 115
CAP. IV. An quarta opinio subiaceat huic damnationi? 116
CAP. V. An quinta opinio subeat hanc damnationem. 116
CAP. VI. Deciditur quæstio appendix', an ad quodlibet opus meritorium hominis fidelis prærequiratur actus Fidei? 118

DISSERTATIO XVII.

- An sit peccatum lethale juramentum de mendacio levi. 118
CAP. I. Deciditur quæstio circa juramentum assertorium. ibid.
CAP. II. An assertio, quod violatio juramenti promissorii possit esse culpa venialis ratione parvitatis materiæ, subiaceat huic damnationi? 119

DISSERTATIO XVIII.

- An sit peccatum mortale proferre juramentum sine intentione jurandi? 120
CAP. I. Proponitur propositio damnata: & inquiritur, an sit peccatum mortale, an veniale jurare verum sine intentione jurandi. ibid.
CAP. II. An hæc secunda sententia subiaceat damnationi? 120
CAP. III. Solvuntur objectiones, quæ militant contra secundam opinionem. 121
CAP. IV. Aliquæ dubitationes expediuntur. ibid.

DISSERTATIO XIX.

- Quàm sit illicitum uti in sermone restrictionibus mentalibus? Et quæ praxis tenenda sit in manifestanda, aut celanda veritate? 122
CAP. I. Quàm fuerit olim reputata probabilis opinio damnata; & quam certum sit, eam jam esse improbabilem? 122
CAP. II. Qui nam scrupuli, & dubitationes exortæ fuerint occasione hujus damnationis? 122
CAP. III. Quàm certum sit, amphibologias usurpatis cum restrictione mentali esse mendacia? 123
CAP. IV. Quinam sint modi utendi licitè amphibologiis? 123
CAP. V. Solvuntur objectiones capite 1. propositæ. 125
CAP. VI. Satisfit scrupulis, & dubitationibus, cap. 2. relatis. 125
CAP. VII. De reo interrogato à Judice. 126
CAP. VIII. An in damnatione propositionis vigesimæ octavæ damnetur aliquid aliud præter restrictionem mentalem? 127

DISSERTATIO XX.

- An liceat simulare administrationem Sacramentorum, saltem ex metu gravi? ibid.
CAP. I. Pro expositione propositionis 29. damnatæ præmittuntur aliqua. ibid.
CAP. II. An propositio damnata loquatur de simulatione formali, an etiam de materiali? 128
CAP. III. An huic damnationi subiaceat propositio asserens, licere aliquando ministrare hostiam non consecratam pro consecrata? 129
CAP. IV. An damnationem incurrat propositio docens, esse licitum proferre super panem verba consecrationis sine intentione consecrandi? 129
CAP. V. An subiaceat damnationi dicere, quòd liceat simulare administrationem Sacramenti Pœnitentiæ; & quomodo. 130
CAP. VI. Aliud dubium de simulatione confessionis. 131
CAP. VII. An incurrat hanc damnationem propositio docens, licitè fieri simulationem circa matrimonium ex gravi metu ineundum? 132

DISSERTATIO XXI.

- Quando, & quomodo sit illicitum, occidere prætextu defensionis calumniatorem, percussorem, furem, & impediendum potiri quem jure suo? 133
CAP. I. Referuntur quatuor propositiones damnatæ, & prænotantur aliqua. ibid.
CAP. II. Quibus argumentis probetur efficaciter falsitas propositionis damnatæ quoad priorem partem; & quomodo intelligenda sit ejus damnatio? ibid.
CAP. III. Quam digna sit damnatione secunda pars propositionis trigesimæ. 137
CAP. IV. Quomodo intelligenda sit propositio trigesima prima? 138
CAP. V. Ostenditur falsitas propositionum trigesimæ secundæ, & trigesimæ tertie. 139

DISSERTATIO XXII.

- An liceat procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella, cognita gravidine, occidatur, aut infametur? Ubi an fœtus animetur in utero? 140
CAP. I. Quid olim docuerim de improbabilitate sententiæ affirmantis? ibid.
CAP. II. Quàm certa sit negativa sententia: & quodnam firmum ejus fundamentum? 140
CAP. III. An ex hoc decreto maneat antiquata opinio docens, licitam esse expulsionem fœtus inanimati propter sanitatem tuendam? 141
CAP. IV. An ex hoc decreto damnata maneat opinio, quæ admittit licitam eam expulsionem fœtus ad vitandam infamiam communitatis? 142
CAP. V. Aliud dubium de puella vim passa. 142
CAP. VI. Aliud dubium de femina vim passa à dæmone incubo. 144
CAP. VII. An liceat fœminæ expellere medicamento indirecto fœtum inanimatum propter vitandam infamiam, aut occisionem? 143
CAP. VIII. Fit periculum de propositione 35. 144

DISSERTATIO XXIII.

- An sint aliquæ causæ excusantes furtum, aut subreptionem famulorum, aut restitutionem consulentis furtum? 144
CAP. I. An furtum excusari possit à culpa ratione alicujus necessitatis. ibid.
CAP. II. An liceat famulis occultè subripere ab heris aliquid in compensationem majoris pretii, quod censent sibi deberi? 147
CAP. III. An qui notabilem quantitatem furatus est per minima furta, teneatur sub mortali ad restitutionem. 149
CAP. IV. An qui alium movet, aut inducit ad nocendum alteri graviter, excusetur à restitutione? 152

DISSERTATIO XXIV.

- An licitus sit contractus Moatræ respectu ejusdem personæ cum pacto de retrovendendo. 155

DISSERTATIO XXV.

- An quis possit excusari à crimine usuræ ob majorem æstimationem pecuniæ præsentis, quam futuræ, aut ob debitum gratitudinis? 155
CAP. I. Refertur opinio Caramuelis, ejusdem damnatio, & præmittuntur aliqua. ibid.
CAP. II. Ostenditur falsitas propositionis damnatæ. 156
CAP. III. An subiaceat damnationi opinio docens, chirographa debitorum vendi posse minori pretio? 157
CAP. IV. Quæ opinio tenenda sit circa chirographa vendenda minori pretio? 157
CAP. V. Dissolvuntur argumenta, quæ cap. 1. proposita sunt ex Caramuele pro opinione damnata. 158
CAP. VI. An excusetur quis à crimine usuræ propter debitum gratitudinis? 158
CAP. VII. Appendix. Quid sentiendum de praxi Mercatorum Hispanensium in usu mutui. 159

DISSERTATIO XXVI.

- An liceat imponere falsum crimen alicui, pro defensione proprii honoris, aut famæ? 160
CAP. I. Referuntur duæ opiniones damnatæ, & præmittuntur aliqua. ibid.
CAP. II. An sit mortale, si quis in judicio, vel extra, falsò infamatus, imponat crimen falsum infamatori, & quomodo opinio negativa subiaceat damnationi? 161
CAP. III. An sit contra justitiam, quòd in judicio testi iniquo reus imponat falsum crimen; & opinio negativa subiiciatur hinc damnationi? ibidem
CAP. IV. An peccet contra justitiam, qui extra judicium imponit falsum crimen ei, qui sibi graviter detrahit? Et an opinio negativa subiaceat damnationi? 162
CAP. V. An reus falsò accusatus possit manifestare crimen occultum sui accusatoris, aut testis? 163

DISSERTATIO XXVII.

- An inficiatur Simonia labe, qui dat temporale pro spirituali, solum tanquam motivum, vel tanquam gratuitam compensationem? Et quid, si temporale sit principale motivum, immò & finis rei spiritualis consequenda? 163
CAP. I. Referuntur propositiones damnatæ, & præmittuntur aliqua. ibid.
CAP. II. Quàm certum sit, esse simoniam dare temporale tanquam motivum pro spirituali assequendo, vel efficiendo; aut spirituale pro temporali? 164
CAP. III. An sit simonia dare temporale pro spirituali, aut è converso, tanquam gratuitam compensationem? 166
CAP. IV. An Ecclesia possit prohibere tanquam simoniacum, quòd recipiens aliquid spirituale, faciat donationem spontaneam; & an de facto prohibuerit? 168
CAP. V. An sit simonia dare spirituale propter acquirendum temporale tanquam propter finem? 169
CAP. VI. Appendix, an liceat Episcopo conferre Beneficium pingue Clerico sub eo onere, quod renunciaret aliud tenue, vel minùs pingue, quod haberet, ut hoc conferatur alteri? 170

DISSERTATIO XXVIII.

- An sit gravis obligatio eligendi digniores ad Beneficia Curam animarum habentia? 176
CAP. I. Refertur propositio damnata, & præmittuntur aliqua. ibid.
CAP. II. An vi hujus damnationis certa evadat sententia docens, semper eligendum esse digniores ad Episcopatum, & Cardinalatum? 176
CAP. III. An præfata doctrina extendenda sit ad eos, quos præsentat Patronus laicus? Et quid circa hoc valeat consuetudo contraria? 178
CAP. IV. An extendenda sit ea doctrina ad eos, qui eliguntur ad Beneficia Parochialia? 178

DISSERTATIO XXIX.

- An fornicatio, & mollicies sint moraliter malæ, dumtaxat quia prohibentur? 179
CAP. I. Proponuntur duæ propositiones damnatæ, placitum Caramuelis, & aliquot prænotata. ibid.
CAP. II. Demonstratur falsitas propositionum damnatarum ex doctrina S. Pauli Apostoli. 182
CAP. III. An demonstretur malitia intrinseca actionum obscenarum ex vehementia passionis, & voluptate nimia? 184
CAP. IV. Quid censendum sit de ratione à priori, quam assignat S. Thomas, spectante ad damnum prolis? 186
CAP. V. Solvuntur argumenta Caramuelis cap. 1. relata. 186
CAP. VI. Argumenta Caramuelis pro secunda conclusione de luxuria contra naturam enervantur. 187
CAP. VII. An opinio docens, præcepta secundæ tabulæ Decalogi esse diffinibilia, incurrat hanc damnationem? 188

DISSERTATIO XXX.

- An uxor committat adulterium, consentiente viro in illud delictum? 188
CAP. I. Præmittuntur aliqua. ibid.
CAP. II. Ostenditur falsitas propositionis damnatæ. 189
CAP. III.

Index Dissertationum, & Capitulorum.

- CAP. III. An in adulterio femina conjugata, quod committitur, viro invito, sit alia species peccati, quæ non reperitur, cum sit de consensu viri? Ubi, quæ species peccati reperiantur in adulterio? 189
CAP. IV. An in adulterio admittenda sit tertia species malitiæ contra Sacramentum? 191

DISSERTATIO XXXI.

- An, & quatenus famulus possit ministrare hero per actiones, quæ saltem ex intentione heri ad ejus luxuriam deserviunt? 192

DISSERTATIO XXXII.

- An præceptum servandi festa obliget sub mortali? Ubi etiam an simultanea auditione duarum medietatum Missæ impleatur præceptum. 193
CAP. I. Refertur propositio damnata, & præmittuntur aliqua ad priorem questionis partem decidendam. ibid.
CAP. II. Demonstratur falsitas propositionis damnatæ. 194
CAP. III. Evertitur fundamentum partis oppositæ. ibid.
CAP. IV. An præfata propositio digna sit graviore censura? 195
CAP. V. Deciditur secunda pars Dissertationis circa propositionem 13. ibid.
CAP. VI. An opinio docens, satisfieri præcepto per duas medietates Missæ successive auditas, maneat damnata, saltem virtualiter? 196
CAP. VII. An opinio de successiva auditione duarum medietatum Missæ maneat practicè probabilis? 197

DISSERTATIO XXXIII.

- An ille, qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, teneatur ad reliquas horas, quas potest? 197
CAP. I. Præmittuntur aliqua ad intelligentiam questionis. ibid.
CAP. II. Ostenditur falsitas propositionis damnatæ. 198
CAP. III. An qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, & dubitat, an possit reliquas horas, teneatur ad illas. 198
CAP. IV. An qui non potest recitare unam horam integram, teneatur ad recitandam partem ejus, quam potest. 199
CAP. V. Enodantur nonnullæ questionuncule. 200

DISSERTATIO XXXIV.

- An præcepto Ecclesiastico satisfiat per sacrilegam Eucharistiæ sumptionem. 200
CAP. I. Opinio damnata, ejus authores, & fundamenta referuntur. ibid.
CAP. II. Præmittitur, quid possit Ecclesia præcipere circa actus internos. 201
CAP. III. Quam sit jam certum, Ecclesiæ præceptum non impleri per sacrilegam Eucharistiæ sumptionem. 204

DISSERTATIO XXXV.

- Quomodo susceptio frequens Eucharistiæ sit signum prædestinationis. 204

DISSERTATIO XXXVI.

- An ad Sacramentum Pœnitentiæ sufficiat attritio naturalis ex motivo honesto. 205

DISSERTATIO XXXVII.

- An confessario interroganti teneatur pœnitens fateri consuetudinem peccandi. 206
CAP. I. Præmittuntur aliqua, ubi an teneatur quis per se confiteri consuetudinem peccandi. ibid.
CAP. II. An pœnitens non interrogatus teneatur per se fateri consuetudinem peccandi. 206
CAP. III. Ostenditur falsitas propositionis damnatæ. 207
CAP. IV. Satisfit argumentis propositionis cap. I. pro opinione damnata. 207

- CAP. V. Examinatur alia opinio media circa obligationem confitendi consuetudinem. 208

DISSERTATIO XXXVIII.

- An ratione magni concursus pœnitentium liceat absolvere dimidiatè confessos. 209
CAP. I. Præmittuntur aliqua, & referuntur sententiæ. ibid.
CAP. II. Ostenditur, quàm sit falsa opinio damnata. ibid.
CAP. III. Examinantur quædam asserta Lumbierii. 210

DISSERTATIO XXXIX.

- An pœnitenti habenti consuetudinem peccandi possit, aut debeat negari, aut differri absolutio, & quando. 211
CAP. I. Propositio damnata, & sententiæ Theologorum referuntur. ibid.
CAP. II. Prior questio deciditur. 211
CAP. III. An quando dilatio absolutionis non est necessaria, sed utilis, possit fieri absque consensu pœnitentis. 213
CAP. IV. An pœnitenti asserenti, se habere verum propositum, teneatur credere confessarius. 213
CAP. V. An ubi nulla est spes emendationis, teneatur confessarius absolvere dicentem se habere dolorem, & propositum. 213
CAP. VI. Quæ opiniones ex quatuor questionibus discussis incurrant hanc damnationem. 214

DISSERTATIO XL.

- Qua ratione teneamur fugere occasionem proximam peccandi lethaliter: Ubi, an possit absolvi, qui cum possit, non vult illam deferere. 215
CAP. I. Referuntur propositiones damnatæ: & prænotantur aliqua. ibid.
CAP. II. Quid sit, & per quid constituatur proxima occasio peccandi: Ubi etiam, quid sit, & quotuplex peccandi periculum. 216
CAP. III. An ad occasionem proximam requiratur periculum certum peccandi, an verò sufficiat probabile. 217
CAP. IV. An, & quomodo teneatur vitare occasionem proximam, & periculum formale peccandi lethaliter. 219
CAP. V. An qui in occasione proxima peccandi lethaliter versatur, quam potest deferere, possit absolvi, antequam illam deferat: Ubi fit crisis propositionis 61. 220
CAP. VI. Ad quid teneatur, qui non potest deferere occasionem proximam; & quodnam propositum requiratur ad hoc, quod possit absolvi. 223
CAP. VII. Quæ causa sit sufficiens, ut possit quis non deferere occasionem proximam peccandi lethaliter: Ubi exponitur 62. propositio. 224
CAP. VIII. An liceat querere directè occasionem proximam peccandi lethaliter pro bono spiritali, vel temporali nostro, vel proximi. 225

DISSERTATIO XLI.

- An sit capax absolutionis ignorans Mysteria Fidei, etiam si culpabiliter ignoret mysteriorum Trinitatis, & Incarnationis. 227
CAP. I. Refertur propositio 64. & præmittuntur notanda aliqua. ibid.
CAP. II. Prima questio deciditur. 227
CAP. III. An ignorans culpabiliter ea duo mysteria sit capax absolutionis. 228
CAP. IV. An ignorans inculpabiliter ea duo mysteria sit capax absolutionis. 228
CAP. V. An qui ignorat supradicta mysteria sit incapax absolutionis, non solum quoad licitum, sed etiam quoad valorem. 228
CAP. VI. Quam merito iure damnata sit hæc propositio. 229

DISSERTATIO XLII.

- An sufficiat semel credidisse hæc duo mysteria Trinitatis, & Incarnationis: Ubi de damnatione propositionis 65. 229
CAP. I. Refertur propositio damnata, & quam merito censura inuratur. ibid.
CAP. II. Quoties teneamur elicere actum Fidei de Trinitate, & Incarnatione. 236

Finis Indicis Dissertationum, & Capitulorum.

DISSERTATIO PRIMA PRO OE M I A L I S.

Quomodo debeant Catholici revereri, & propugnare hoc decretum
Innocentii XI. Ubi de qualitatibus hujus decreti.

C A P U T I.

An Romanus Pontifex loquens ex Cathedra possit errare in
materia morum?

I Atissimè egi de hac materia in 1. par. Cris. Theol. disp. 9. precipuè cap. 6. & cap. 20. contra eam opinionem Caramuelis, quod Non datur in mundo visibili auctoritas damnandi opiniones probabiles. Sed cum ea tractatio maximè necessaria sit ad intelligendam auctoritatem hujus decreti, durum videbitur lectori, quod illum mitram ad quærendum eam primam partem meæ Cris. præfatæ. Idè ergo quamvis nimis imporeunus videar, scribendo eadem semel, & iterum; placuit tamen consulere potius utilitati Lectoris, quàm metuere meæ existimationi. Quare in præfati disertatione multa repetam ex ea disp. 9. quibus multa etiam superaddam ad complementum materiæ.

A R T I C U L U S I.

Quid censeant Theologi de hac quæstione

S U M M A R I U M.

Quod Pontifex errat in materia morum, repugnat sanctitati Ecclesiæ. Ex Suariorum, Bellarmino, Cano, & pluribus aliis, n. 2. & seqq.
Si Pontifex erraret in materia morum, erraret etiam circa fidem. Ex eisdem auctoribus. n. 4. & seqq.
Quare Pontifex non possit errare in approbatione Religionum? Ex S. Thom. n. 16.
Quomodo Authores distinguant materiam morum à materia fidei? n. 17.
An doctrina tradita non solum intelligatur, quando præcipit, sed etiam quando approbat, vel reprobat? n. 18.

IN loco citato scripsi hæc, quæ reproduco, aliquibus superadditis (Certissimum est inter Catholicos Doctores, Romanum Pontificem loquentem ex Cathedra errare non posse in materia morum. Ita P. Suarez disp. 5. de fide, sect. 8. n. 7. Attentione digna sunt ejus verba: Approbare autem turpia pro honestis, & è converso damnare honesta tanquam iniqua, repugnat virtuti, & sanctitati Ecclesiæ; & idè in his etiam non potest errare Pontifex. Pro quo citat alios Doctores. Idem docet 10. 3. de Relig. lib. 2. c. 17. n. 19.

3 Ex quibus verbis hæc resultat demonstratio. Certissimum est ex fide, Ecclesiam esse sanctam: sed approbare turpia pro honestis, & damnare honesta tanquam iniqua, repugnat sanctitati Ecclesiæ: ergo repugnat principio certissimo. Sed quod repugnat principio certissimo, est certissimè falsum; ergo certissimè falsum est, quod Ecclesia possit approbare turpia pro honestis, & damnare honesta tanquam iniqua. Sed quod Romanus Pontifex docet Ecclesiam, Ecclesia approbat (hoc enim nomine intelligimus Ecclesiam cum suo capite) & quod Pontifex docet damnandum, Ecclesia damnat: ergo si Romanus Pontifex posset approbare turpia pro honestis, & damnare honesta tanquam iniqua, illa approbaret, & hæc damneret Ecclesia.

4 Idem tanquam certissimum tenet Card. Bellarminus lib. 4. de Romano Pontifice cap. 1. ubi pollicetur, se demonstraturum, judicium Romani Pontificis esse infallibile in materia fidei, & morum. Et circa materiam morum id præstat c. 5. in cuius fine hæc habet verba. Quod autem non possit Pontifex errare in moribus per se bonis, vel malis, probatur. Nam tunc Ecclesia non posset verè dici sancta, ut in symbolo Apostolorum vocatur. Nam sancta dicitur potissimum ob
Jo. Cardenas.

sanctam professionem, ut alibi ostendimus; quia nimirum legem, & professionem sanctam præstat, quæ nihil docet falsum, nihil præcipit malum. Secundo, quia tunc necessarid erraret circa fidem. Nam fidei Catholica docet, omnem virtutem esse bonam, omne vitium esse malum, si autem Papa erraret præcipiendo vitia, vel prohibendo virtutes, teneretur Ecclesia credere, vitia esse bona, & virtutes malas.

5 Idem docet Canus lib. 5. de locis cap. 5. conclus. 2. §. Deinde. Ubi ita ait: Si enim Ecclesia vel expresso judicio, vel lege lata turpia probaret, aut reprobaret honesta, hic jam nimirum error non solum Fidelibus pestem, ac perniciem asferret, sed Fidei etiam quodammodo adversaretur, quæ omnem virtutem probat, universa vitia condemnat, ubi notanda sunt ea verba; vel expresso judicio, vel lege lata: utroque enim modo repugnare sanctitati Ecclesiæ, & veritati fidei, affirmat Canus: Et mox: Ita si errat illa, Christus nobis erroris Author est. Quod qui videat, non modo indoctè, sed etiam impiè faciat, si Ecclesiam in morum doctrina errare contendat.

6 Et licet Canus videatur prius limitasse conclusionem, dicendo, Ecclesiam non posse errare in materia morum, qui necessarij sunt ad salutem, quasi sint alii mores non necessarij ad salutem, in quibus possit errare; cæterum in duabus periodis proximè relatis satis declaravit, honestatem cujuslibet moris, ut prosecutione dignam, & turpitudinem cujuslibet moris ut fugiendam, esse mores necessarios ad salutem, in quorum approbatione errare Ecclesia non possit. Nam doctrina de honestate, vel turpitudine cujuslibet actionis moralis est necessaria ad salutem; pendet enim salus animarum ex eo, quod dignoscatur, quidquid turpe, & quidquid honestum occurrerit.

7 Idem tradit Sylvester verb. Fides n. 2, ubi sic ait: Ad fidem pertinet inherere determinationi Pontificis Summi in his, quæ sunt fidei immò etiam in his, quæ spectant ad bonos mores, quia in hujusmodi etiam Ecclesia errare non potest, & consequenter nec Caput ejus, in quantum Caput, sive in quantum Pontifex.

8 P. Castro Palao 10. 1. tract. 4. disp. 1. punct. 5. n. 4. docet esse de fide, non posse Romanum Pontificem errare statuendo aliquid à tota Ecclesia observandum, quod legi divinæ, vel naturali contrarium sit. Et tenet etiam, id esse de fide, loquendo de lege, seu constitutione lata pro una provincia, cum Mag. Bannes 2. 2. q. 1. art. 10. dub. 6. concl. 1. in breviori Commentario.

9 Cujus Magistri verba hæc sunt. Summus Pontifex, aut Ecclesia in ferendis legibus ad totius Ecclesiæ necessarios mores spectantibus non potest errare. Probatur conclusio. Nam Christus D. Matthæi 16. & 18. & Joannis 20. promissit, & tradidit claves Regni celorum Petro, & successoribus, ut fidelibus aperirent caelestem januam: sed regnum celorum clauditur non solum ignorantia fidei, sed etiam rerum agendarum: ergo in Ecclesia clavis potestatis est ad firmiter statuendum de moribus observandis à fidelibus. Vide infra n. 16.

10 P. Granado 2. 2. contr. 1. tract. 7. disp. 2. sect. 2. num. 11. sic ait: Quod attinet ad morum doctrinam, non minus certum est, non posse definiri à Pontifice esse bonum id, quod peccatum est, quàm est certum, non posse errare in doctrina Fidei.

11 Valentia 2. 2. disp. 1. q. 1. punct. 7. q. 6 §. 40. id ipsum latè probat; & id intelligere, non solum errare non posse Pontificem in rebus fidei, sed neque quoad mores, constat ex §. 41. vers. Respondeo si Pontificis, illis verbis. Ita absq; ulla restrictione dicendum est, quidquid Pontifex in rebus controversis ad pietatem spectantibus determinat, infallibiliter illum determinare, quando, ut expositum est, universam Ecclesiam obligat. Et versu. Ad aliud, eandem infallibilitatem attribuit Pontifici, quando approbat aliquod vitæ Religiosæ institutum; id etiam spectat ad mores.

12 P. Petrus Hurt. 2. 2. tom. 2. disp. 163. §. 139. sic ait. Recognosce..... præsertim Cardin. Bellarminum tom. 1. lib. 4. de Romano Pontifice, cap. 5. asserentem, Pontificem errare non posse approbando malum pro bono.

bono. *Contra quam doctrinam solum scripsere heretici nonnulli: quos refert, & refellit P. Gretserus to. 1. in defensione ejus capituli. Et quidem si Pontifex posset ea in parte errare, etiam posset in doctrina: existimaret enim licere, quod non licet; & ejus occasione fideles etiam errarent.*

13 Lug. Card. disp. 20. de fide sect. 3. n. 109. sic ait: *Hinc enim colligunt Theologi, Summum Pontificem non posse errare in decretis morum, quæ pro Ecclesia universali proponit, quia, ut notavit Bellarminus l. 4. de Rom. Pont. c. 5. si Pontifex loco virtutis præciperet vitium, fideles, qui obedire tenentur Pontifici, deberent credere, vitium esse bonum, ut illud honestè amplecterentur, in quo judicio deciperentur, & errarent omnes.*

14 Petrus de Aragon. 2. 2. q. 1. ar. 10. ar. de Summo Pontifice dub. 2. S. Aistamen, sic ait: *Papa cum definit doctrinam fidei, & morum, eamque proponit toti Ecclesie credendum, nullo modo potest errare. Et pro ea cit. S. Th. in eadem quaestione. 1. articulo. 10. in tract. contra errorem Græcorum cap. 67. Cajetanum tract. de primatu Ecclesie Romanæ cap. 13. & de auctoritate Papæ, & Concilii cap. 9. Turrecremaram lib. 2. Summe Ecclesie cap. 109. Albertum Pighium lib. 4. de Ecclesiastica Hierarchia cap. 2. Driedonem lib. 4. de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 3. Victoriam in relect. de potestate Ecclesiæ, & Roffensem art. 28. contra Lutherum.*

15 Idem latè docet Diana p. 11. tract. 2. de infallibilitate decretorum Pontificis, in appendice resol. 13. & apud ipsum Malderus 2. 2. q. 1. dub. 6. Turrianus disp. 16. dub. 2. Sylvius lib. 4. de contr. q. 2. art. 13. & alii. Tenet etiam P. Conink de Fide disp. 12. dub. 5. concl. 5. & P. Gretserus ubi supra: idem docet P. Arriaga 2. 5. disp. 9. n. 26. & P. Franciscus Amicus to. 4. disp. 7. de fide sect. 2. n. 56.

16 Ob hanc rationem certum omnino esse; quod Romanus Pontifex errare non possit in approbatione Religionum, quantum ad constitutiones, & leges earum, quoad honestatem, & bonitatem moralem earum, & affirmat S. Thomas opusc. 19. art. 4. & Banes 2. 2. q. 1. art. 10. dub. 8. conclus. 4.

17 Ubi notabis primò, dum Authores dicunt, Pontificem errare non posse in materia fidei, & morum, condistinguere materiam morum à materia fidei, & idè non solum errare non posse in materia morum, quando hanc materiam tradit, definiendo esse de fide; sed etiam quando materiam morum docet, absque definitione articuli Fidei.

18 Notabis secundò, prædictos Auctores non solum pro certo affirmare, non posse errare Pontificem Romanum in iis, quæ præcipit, nempe præcipiendo turpia, vel prohibendo honesta; sed etiam neque errare posse, dum expresso judicio approbat, vel reprobat mores, itaut approbet, vitia, vel actus virtutum condemnet. Quod postea amplius confirmabitur. Hæc ferè omnia scripsi in eo cap. 6.

ARTICULUS II.

Sanctos Patres in eadem stare sententia.

SUMMARIUM.

Pontificem errare non possit in materia fidei, commune est Sanctis Patribus. n. 19.

Referuntur præcipue Sancti Patres docentes, non posse errare in materia morum. n. 20. & seqq.

Innocentius I. n. 20. 21. & 22.

S. Gregorius Magnus. n. 23.

Innocentius III. n. 24.

S. Bernardus. n. 25.

19 **N**on posse errare Romanum Pontificem in materia fidei loquentem ex Cathedra, omnes Sancti Patres uno ore clamant, quos prolixum esset recensere. Vide Bellarminum lib. 4. de Rom. Pont. c. 2. & 3. & P. Valentiam 2. 2. disp. 1. q. 1. punct. 7. S. 37. & seqq. Ex quibus Sanctis Patribus aliqui satis significant, judicium Romani Pontificis non solum esse infallibile in materia fidei, sed etiam quoad mores.

20 Innocentius I. in epist. ad Concilium Carthagin. & habetur to. 1. Concil. ex collectione Severini Binii, laudat Patres, qui ex Concilio aderant, quod consulerint sedem Apostolicam, & ita scribit: *Antiqua traditionis exempla servantes, & Ecclesiastica memores disciplina, nostræ Religionis vigorem, non minus nunc in consulendo, quam antea cum pronunciareris, veneratione firmatis, qui ad nostrum referendum approbatis esse judicium: Scientes quid Apostolica Sedi (cum omnes hoc loco positi, ipsum sequi desideremus Apostolum) debeatur: à quo ipse Episcopus, & tota Auctoritas nominis hujus emerfit: quem sequentes tam MALA FAM DAMNARE NOVIMUS, quam PROBARE LAUDANDA.*

21 In quibus verbis multa veniunt notanda. Primum, non loqui duntaxat Pontificem de articulis fidei, sed etiam de bonis, & malis moribus, ut satis clarè denotant ultima verba. Secundum, quanta sit securitas certitudinis in hoc judicio Sedis Apostolicæ, denotat id verbum *Novimus*, cum dicit, *Tam mala damnare novimus, quam probare laudanda.* Item illud verbum, *veneratione firmatis*: quod omnimodam securitatem, & firmitatem significat. Ter-

tium, quod ipsi Patres dum aderant Concilio, in iis, quæ constituerant, consulerunt Romanam Cathedram; quod est valde notandum. Quartum, quod hoc genus consulendi Romanum Pontificem in his sit juxta antiqua traditionis exempla, & juxta Ecclesiasticam disciplinam. Quintum, quod hoc genus consulendi Pontificem firmat nostræ Religionis vigorem; quæ verba magnam important securitatem certitudinis. Sextum, id genus consulendi Pontificem esse debitum Sedi Apostolicæ: quod non aliter potest esse debitum, nisi propter assistentiam Spiritus Sancti à Christo Domino promissam. Et tandem nota in hac epistola Innocentii I. multa alia contineri, quæ hoc ipsum maximè confirmant.

22 Idem Innocentius I. ad Patres Concilii Milevitani epist. 93. inter epistolas S. Augustini ait: *Per omnes provincias de Apostolico fonte petentibus responsa semper emanant, præsertim quoties ratio Fidei ventilatur. Ubi ea dilectio Præsertim clarè significat, non solum quoad articulos Fidei, sed etiam quoad alia spiritualia negotia, judicio Romanæ Cathedræ standum esse. Et quæ alia sunt spiritualia negotia ultra Fidem, nisi quæ ad mores pertinent?*

23 S. Gregorius Magnus l. 4. ep. 52. sic loquitur. *Si quam verò contentionem (quod longè faciat divina potentia) de fidei causa evenire contigerit, aut negotium emerferit, cujus vehemens si fortasse dubietas, & pro sui magnitudine, judicio Sedis Apostolicæ indigeat; examinata diligentius veritate, relatione sua ad nostram studeat perducere notionem, quatenus à nobis valeat congrua SINE DUBIO sententia terminari. Ubi notandum est, loqui Gregorium, & de rebus Fidei, & de aliis negotiis magnis, scilicet spiritualibus: quæ autem alia sunt negotia distincta ab articulis Fidei, nisi quæ pertinent ad normam rectè vivendi? Et nota id verbum *sine dubio*, quod certitudinem importat.*

24 Innocentius III. in c. Majores, de Baptismo sic ait: *Majores Ecclesie causas, præsertim articulos fidei contingentes, ad Petri Sedem referendas intelligit, qui eum, quarenti Domino, quæ discipuli diceret ipsum esse, respondisse notabit: Tu es Christus Filius Dei vivi, &c. Ubi idè notandum est, quod in Innocentio I. circa eam dictionem præsertim.*

25 S. Bernardus ep. 190. ad Innocentium sic ait: *Oportet ad vestrum referre Apostolatum pericula quæque, & scandala Regni Dei, ea præsertim; quæ de fide contingunt. Ubi ea dictio Præsertim, ut supra notavi, satis clarè significat, non solum determinanda esse à Pontifice ea, quæ de fide contingunt, sed reliqua scandala, scilicet ad mores spectantia.*

ARTICULUS III.

Hanc fuisse perpetuam Ecclesiæ consuetudinem, & traditionem.

SUMMARIUM.

Perpetua consuetudo Fidelium consulendi Romanum Pontificem circa Fidem, & mores, exemplis Sanctorum Patrum confirmatur. n. 26.

Ex Patribus Concilii Cartaginensis, Nicæni, & Chalcedonensis id confirmatur. n. 27.

S. Hieronymus consulit Damasum, an debeat concedere in Trinitate unam, vel potius tres hypostases. n. 28.

Alia consultatio S. Hieronymi. n. 29.

S. Augustinus laudat hanc consuetudinem. n. 30.

S. Polycarpus, & S. Ireneus consulunt Romanum Pontificem. n. 31.

Ex S. Leone Papa confirmatur eadem consuetudo. n. 32.

Item ex Anastasio Papa. n. 33.

Consultatio Episcoporum Bætica, & Tolesanæ Provinciæ missæ ad S. Antherum. n. 34.

Item Tarraconensium, & Patrum Concilii Ephesini. ibid.

Epistolæ decretales Pontificum, & quinque libri decretalium ostendunt eandem consuetudinem. n. 35.

Et ibi testimonium S. Cyrilli.

Judicium Melchioris Cani de hac Ecclesie consuetudine. n. 36.

Consultatio octoginta quinque Episcoporum Gallie super Jansenismo. n. 37.

Non est credibile, Episcopos recentiores ab hac doctrina recessisse. n. 38.

Firma fidelium persuasio, quod dum sequuntur Romanam Cathedram, procedant sine periculo errandi. n. 39.

26 **H**æc omnia efficacissimè confirmantur ex vetusta, & assidue consuetudine, ab initio nascentis Ecclesiæ, consulendi Romanum Pontificem in quibuscumque dubiis, & controversiis, quæ oriebantur circa Fidem, & mores; & exempla Sanctorum Patrum in ejusmodi dubiis consulentium Romanum Pontificem, manifestè declarant, quàm altè in mentibus omnium fidelium erat repositum, super securam viam gradi, dum ex Consilio Romani Pontificis incederent: quod nequaquam facerent, nisi esset firma omnium Fidelium persuasio, in his Romanum Pontificem errare non posse propter promissam à Christo specialem assistentiam Spiritus Sancti.

27 Idè Patres Concilii Carthaginensis, ut supra retuli, in iis, quæ constituerant, aut in quibus consulendis conveniebant, consulebant Innocentium I. Ita Patres Nicænæ Synodi scribunt ad Sylvestrum Papam: *Quidquid constituimus, precamur, ut vestri oris consensio confirmetur, & Patres Concilii Chalcedonensis ad Leonem Papam:*

Papam: Omnem vobis gestorum vim insinuavimus ad eorum, quæ à nobis gesta sunt, firmitatem, & consonantiam.

28 Ideo etiam Sanctus Hieronymus in epist. ad Damasum, dñi in Ecclesia significatum huius nominis *Hypostasis*, nō erat satis notum, quin potius super illo magnæ erant excitatæ controversiæ, immò & ipse Hieronymus exultimabat idem esse *Hypostasis*, atque *usum*, sive substantiam. Sic enim ait: *Tota secularium literarum schola nihil aliud hypostasin, nisi usum novit. Et mox: Sufficiat nobis dicere unā substantiā, tres personas subsistentes, perfectas, aequales, coeternas. Taceantur tres hypostases, si placet: & una teneatur. Et cum huic opinioni tenaciter adhæret Doctor maximus, sic scribit Romano Pontifici: Decernite, si placet, obsecro; non timebo tres hypostases dicere, si jubetis. Et in fine epistolæ ait: Quæ ob rem obestor Beatitudinem tuam per Crucifixum mundi salutem, per hominū Trinitatem, ut mihi epistolis tuis sive tacendarum, sive dicendarum hypostaseon detur auctoritas. Sed quare non timebat Hieronymus, cum res esset dubia, protunc? Utiq; non timebat, quia sciebat, quod Pontifex decernēdo, sua auctoritate dat illi omnimodam securitatem, qualem dat assidua Spiritus Sancti assistentis protectio. Ideo in epist. 2. ad Damasum, quæ incipit, *impertuna*, & in qua postulat à Pontifice decisionem de ea materia, scilicet de significatione huius vocis *Hypostasis*, ait: Ego interim clamito: si quis *Cathedra Petri* iungitur, meus est.*

29 Similiter dubitans Hieronymus, quibus Episcopis communicare deberet, timens, ne hæreticis hæreret pro Catholicis in præfata epist. ad Damasum, eum consulit de hac re, & ait: Obestor Beatitudinem tuam per Crucem Domini, ut qui Apostolos honore sequeris, sequaris & merito. Ut mihi literis tuis, apud quem in Syriam debeam communicare, significes. Quare eam viam assumit Hieronymus in dubiis, nisi quia hæc via Romani Præfatis errari non potest.

30 S. Augustinus lib. 1. contra Julianum c. 4. laudat hanc consuetudinem veterum Patrum etiam in Conciliis Congregatorum, illis verbis: *Quid enim potuit vir ille Sanctus (Innocentius I.) Africanus respondere Conciliis, nisi quod antiquitus Apostolica Sedes, & Romana cum cæteris tenet perseveranter Ecclesia.*

31 S. Polycarpus (ut refert S. Hieronymus l. de Script. Eccles.) Romam petiit ad Anicetum Pontificem propter quasdam super die Pasche quæstiones. S. Irenæus (ut refert S. Hieronymus ibid.) Presbyter Ecclesiæ Lugdunensis legatus missus est ad Eleutherium Pontificem maximum ob quasdam Ecclesiæ quæstiones.

32 S. Leo Papa ep. 89. ad Episcopos Viennensis Provinciæ declarās Christi institutionē de suprema potestate Petri, & successorum ejus, illam probat ex cōsuetudine consulendi eam Romanā Sedē.

33 Anastasius Papa scribens Episcopis Germaniæ, & Burgundiæ, satis clarē significat hanc universalem consuetudinem consulendi in omnibus quæstionibus, & dubiis Romanam Cathedralē. Aitenim: *Exigit dilectio vestra, ex auctoritate Sedis Apostolicæ vestris respondere consulis.*

34 S. Anterum Papam consuluerunt Episcopi Boeticæ, & Toletanæ Provinciæ, an ex iusta causa posset transferri Episcopus de una Sede in aliam, existimantes, se errare non posse in hac translatione, si fieret iudicio Romanæ Sedis: ut constat ex epistola ejusdem Anteri. Et ita Episcopi Tarraconensis Provinciæ consulentes Hilarium Papam (ante epist. 2. Hilarii) sic loquuntur: *Ad fidem revolvimus Apostolico ore laudatam, inde responsa quærentes, unde nihil errore, nihil presumptione, sed Pontificali totum deliberatione precipitur. Quorum Episcoporum consultatio erat in materia morum; nempe circa electionem Episcopi factam contra constitutionem Concilii Niceni: quomodo in eo casu, & in posterum se gerere deberent. Et prope finem Epistolæ sic inquiunt: Quasumus Sedem vestram, ut quod super hac parte observare velitis, Apostolicis assatibus instruemur, quatenus, fraternitate collecta, prolatis in medium veneranda Synodi constitutis, contra rebellionis Spiritum, vestra auctoritate subnixi, quid oporteat, & de Ordinatore, & de Ordinato fieri, intelligere (Deo juvante) possimus. Quod eodem modo ferē omnes Episcopi consulentes Romanam Sedem, profitentur, se in agendis, & credendis à Romano Pontifice doceri debere.*

Immo & ipsi Patres Concilii Ephesini in epistola ad Cælestinum I. inquiunt: *Quia verò necessitas exigebat, ut omnia, quæ in hac sacra Synodo acciderunt, Sanctitati tuæ declarentur, non potuimus hisce nostris literis ad Sanctitatem tuam non prescribere. Ubi notanda sunt ea verba Necessitas exigebat, & non potuimus non prescribere, quæ denotant etiam Patribus in Concilio congregatis necessariam esse consultationem Romanæ Cathedralē.*

35 Sed quid moror Lectorem meum, aut quare onerabo eum exemplis Sactorum Episcoporum veterum: ex quibus si omnia referre vellem, quàm plurimæ paginæ implendæ essent. Legantur epistolæ decretales, quæ inveniuntur tribus tomis collectæ opera Antonii Caraffæ S. R. E. Cardinalis: ex quibus manifestè cognoscitur perpetua (continuata sæculorum serie utque ad proxima tempora) Ecclesiæ praxis, & cōsuetudo consulendi in omnibus dubiis, & controversiis Romanū Pontificem, tam in materia Fidei, quam in materia morum. Immo etiā maxima pars juris Canonici, quod continetur in quinque libris decretalium, componitur ex responsis ad cōsultationes Prælatorum, aut Ecclesiarum. Nam in exordio Rex Pacificus asserit Pontifex in eos quinque libros redigere se di-

Jo. Cardenas.

versas constitutiones, & decretales Epistolæ Prædecessorum. Ubi glossa verb. Constitutiones, sic ait: *Constitutio est, quam facit Princeps motu proprio: decretalis epistola est, quando respondet ad consultationem. Et de hac consuetudine Ecclesiæ consulendi Romanum Pontificem testatur S. Cyrillus Alexandrinus in Epistola ad Cælestinum I. quæ habetur 1. epist. decretal. his verbis. Quoniam verò Deus hisce in rebus prudentiam à nobis exigit; longaque Ecclesiarum CONSUETUDO suadet, ut istiuscemodi Sanctitati tuæ communicentur, &c.*

36 Audiendus est in hoc articulo Mag. Melchior Canus lib. 6. de locis c. 7. agens de hoc recursum ad Romanam Sedem in Ecclesia Dei semper observato. Ad Romanam porrò Sedem Episcopos Ecclesiarum in causis quibusq; gravissimis provocasse, ab illius ore fideles fidei semper oracula petiisse, illius iudicium Catholicos omnes in religionis controversiis expectasse, illius deniq; vim, & auctoritatem sacra omnia efflagitasse concilia, adeo certum, & manifestum est, ut si ego ineptus, si velim ostendere. Quibus ex rebus, quoniam negari non possunt, conflatur, & efficitur, quod quærimus, argumentum, quo ex multis, magnisque haud facile quis dixerit aliud, aut evidentius, aut certius. Si enim legum Christi interpres nullus sanior est, quàm perpetuus Ecclesiæ usus, Ecclesiæ verò in fidei, religionisque quæstione, ac cæteris gravissimis controversiis non ad Antiochenum, Alexandrinum, Constantinopolitanum, Mediolanensem, Parisiensem, Coloniensem, Toletanum, aut Bracharensem Episcopos, sed ad Romanum omni semper atate recurrit: quis dubitet, hunc esse, quem ut successorem Petri, ita quoque doctrinæ Apostolicæ Magistrum, quæstionumque de fide iudicem habemus?

37 Quæ quidem consuetudo cōsulendi Romanam Cathedralē in dubiis circa fidē, & mores semper extitit in Ecclesia, & persistit usque ad nostra tempora. Refert Caramuel in Theol. fundam. fundamentis 4. n. 250. statim, atque exorta est hæresis Janſeniana (quæ est circa fidem, & mores) octogintaquinque Episcopos Galliæ cōsuluisse, consultationis gratia, ad Innocentium X. Refert Caramuel duas periodos epistolæ, quam præfati Episcopi miserunt Innocentio, quæ reperitur apud P. Stephanum de Camps in initio operis de Hæresi Janſeniana editi Parisiis ann. 1654. Prima periodus hæc est: *Precamur, Sanctitas tua, quid in hac re sentiendum sit clarè, & distinctèq; definias. Obtestamur ergo, ut has præsertim propositiones, de quibus disceptatio periculosa, ac contentio ardens est, Sanctitas tua expendat, ac perspicuam, & certam de unaquaq; sententiam ferat. Ubi notanda sunt ea verba perspicuam, & certam. Ideo enim consulitur Romanus Pontifex, quia ejus est perspicuam, & certam sententiam ferrè circa fidem, & mores. Altera periodus ejusdem epistolæ est, *Expertæ est nuper Beatitudo tua, quantum Apostolica Sedes in Gemina Ecclesia capitis errore profligando valuerit auctoritas. Continuo sedata est tempestas, atque ad Christi vocem, & imperium venti, & mare obediunt. Quamobrem flagitamus, Beatissime Pater, ut clara, firmaq; de propositionum istarum prolata sententia, cui Reverendissimi ipsa Janſenius mortis proximus opus suum subjecit, caliginem omnem discutias, animos fluctuantes componas, dissidia prohibeas, Ecclesiæ tranquillitatem, splendoremq; restituas. Ubi attenda notatione digna sunt ea verba: *Ad Christi vocem, & imperium: quia in his consultationibus vox Romani Pontificis est vox Christi, cui venti, & mare obediunt. Quibus verbis quid aliud significatur, nisi infallibilitas definitionis Pontificiæ, ex assistentia Spiritus Sancti, quæ omnino tollit ab Ecclesia periculum errandi.***

38 Quare fidem non habeo quorundam relationibus de quadam Asſemblea, sive Congregatione, in qua dicuntur decreta esse à quibusdam Episcopis Galliæ quædam dogmata præfata doctrinæ contraria, infirmitate potestatem Romani Pontificis. Neque enim credibile est, Episcopos Recentiores à certissima, & securissima Doctrina illorum octogintaquinque Episcoporum degenerasse.

39 Cum ergo ex his omnibus constet, semper in Ecclesia Dei fuisse consuetudinem consulendi Romanum Pontificem in omnibus dubiis, & quæstionibus, quæ circa fidem, & mores movebantur, dicendum absque dubio est, hanc consulendi consuetudinem ortam esse ex firma persuasione fidelium, quod hæ consultationes Romanæ Cathedralē eo fine assumantur, ut quæ agenda sunt, sine periculo errandi agantur: atque adeo certum sit apud omnes, in his Romanam Cathedralē errare non posse, propter specialem Spiritus Sancti assistentiam.

ARTICULUS IV.

Pluribus argumentis demonstratur, Pontificem Romanum errare non posse in materia morum.

S U M M A R I U M.

Sanctitas Ecclesiæ repugnat approbare turpia, et reprobare honesta. n. 40. Si Ecclesia approbaret turpia, vel reprobaret honesta, nō esset Sancta. n. 41. Si Pontifex approbaret turpia, & reprobaret honesta, Ecclesia eodem modo approbaret, & reprobaret. n. 42.

Securitas Ecclesiæ non errandi in materia morum nititur in securitate sui capitis. n. 43.

Ex dictis colligitur syllogismus demonstrativus. n. 44.

Sanctitas doctrinæ est argumentum evidens veritatis fidei. Et quid inde pro conclusione? n. 45.

Si Pontifex approbaret turpia, vel damnavet honesta, doceret propositionem erroneam. n. 46.

Doceret enim propositionem appositam conclusioni Theologicæ. Et quomodo? n. 47.

Quomodo Pontifex non possit docere propositionem erroneam? n. 48.

Idem demonstratur ex eo, quod Pontifex errare non possit in pascendis ovibus. n. 49.

Altera demonstratio ex eo, quod verteretur vitio Institutori Reipublicæ, si non ministraret omnia media necessaria ad ejus conservationem. n. 51.

Ultima demonstratio ex variis textibus Sacra Scriptura. n. 52. & seqq.

Præfata conclusio certa est etiã extra definitionem articuli Fidei. n. 57.

Pontifex non solum non potest errare præcipiendo turpia, aut prohibendo honesta, sed neque approbando, aut reprobando. n. 59.

Neque solum in materia juris naturalis, aut divini, sed etiam in materia juris humani. n. 60.

In ea disp. 9. c. 6. ar. 2. sic discurrebam. Demonstratur primò, instaurando rationem factam supra, quam in fine verborum P. Suarii produximus. Oportet autem primam minorem, quæ erat Suarii, à ratione ostendere. Itaque repugnat Sanctitati Ecclesiæ reprobare honesta: ut enim loquitur Card. Bellarminus verbis relatis supra, *Sancta dicitur potissimum ob Sanctam professionem; quia nimirum professionem, & legem Sanctam proficitur, quæ nihil docet falsum, nihil præcipit malum.*

41 Quare sic instauratur demonstratio. Si Ecclesia approbaret turpia, vel reprobaret honesta, lex, & professio morum Ecclesiæ non esset Sancta. Patet. 1. enim professio morum non est Sancta, quæ proficitur mores turpes, & damnavet honestos; cum Sanctitas ejus professionis consistat in eo, quod ita mores Sanctos proficitur, ut nullum turpem admittat, nullum honestum damnet.

42 Deinde si Romanus Pontifex approbaret turpia, & reprobaret honesta, Ecclesia eodem modo admitteret, & respuerit. Tum quia Ecclesia audit, & recipit doctrinam morum à Magistro suo, qui eo firmissimo securitatis fundamento subnititur, quod *Porta inferi non prævalerunt adversus eam.*

43 Tum quia non est major securitas non errandi in materia morum in reliquo Ecclesiæ corpore, quam in suo capite, sed potius è converso: etenim ne erraret Ecclesia, promissio facta est Magistro, & capiti. Unde hæc securitas non errandi prius residet in Magistro, & ex illius securitate resultat securitas in Ecclesiâ. Ideoque Matth. 16. dicitur: *Super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam: id est, firmitas Ecclesiæ in ipsa firmitate Petro innitetur. Et ideò optimè dixit Canus l. 6. de locis c. 3. §. Præterea. In Petro, & successoribus primum firmam, certamque doctrinam asseremus: mox verò in Ecclesia Romana, cujus Petrus cum successoribus & caput, & fundamentum est.* Quod satis dilucidè expressit Origenes in hunc locum Matth. 16. in hæc verba: *Manifestum est, & si non exprimat, quod nec adversus Petrum, nec adversus Ecclesiâ porta prævalere poterunt inferorum, nã si prævalerent adversus Petram, in qua Ecclesia fundata erat, contra Ecclesiam etiã prævalerent.* Si ergo Pontifex approbaret turpia, vel reprobaret honesta, fieret, quod vacillante capite, vacillaret Ecclesia, cujus firmitas à firmitate capitis omninò pendet; consequenterque exponeret Ecclesiam periculo errandi in materia, atque adeò exponeret periculo non habendi professionem, & doctrinam sanctam. Non ergo esset certissimè, & securissimè Sancta.

44 Ex his resultat hic syllogismus. (Si Pontifex docens Ecclesiam, erraret in materia morum, Ecclesia non esset Sancta; sed repugnat, Ecclesiâ non esse sanctam: ergo repugnat, Pontificè, dum docet Ecclesiam, errare in materia morum.) Qui syllogismus demonstrativus est. Major enim patet evidenter ex dictis. Minor est de fide, utpotè expressa in symbolo fidei: Et consequentia obligat, quia in propositione conditionali, à negatione partis, illatæ ad negationem prioris partis, est evidens Dialecticorum consequentia, quia valet à negatione consequentis ad negationem antecedentis.

45 Confirmatur. Sanctitas Doctrinæ est argumentum evidens veritatis fidei Ecclesiæ Romanæ, quo argumento ad hunc scopum utuntur Sancti Patres, & Doctores scolastici. Doctrina autem ejus Sancta non esset, si doceret Ecclesia turpia, vel damnavet honesta; non enim esset Doctrina Sancta, quæ aliquid non Sanctum admitteret: ergo si doceret turpia, vel damnavet honesta, cessaret prædictum argumentum veritatis Fidei Ecclesiæ Romanæ. Quæ confirmatio ex dictis robur accipit.)

46 Deinde in eodem ar. à n. 68. sic arguebam. (Demonstratur secundò eadem assertio ex verbis supra citatis Bellarmini, & Cani. Pontifex dum docet Ecclesiam, ex secunda Spiritus Sancti assistentia habet, quod non possit docere propositionem erroneam: sed si approbaret turpia, vel damnavet honesta, doceret propositionem erroneam: ergo Pontifex dum docet Ecclesiam, non potest approbare turpia, vel damnavet honesta.)

47 Cōsequētia est inevitabilis ex legitima arguēdi forma à dialecticis inducta in propositione cōditionali. Minor etiã patet; illa enim est propositio erronea, quæ opponitur cōclusioni Theologicæ: sed si approbaret turpia, vel damnavet honesta, opponeretur cōclusioni Theologicæ: ergo doceret propositionē erroneā. Minor hujus syllogismi etiam patet, hæc enim est conclusio Theologica,

(Nullus actus honestus est damnabilis: hic actus est honestus: ergo hic actus non est damnabilis.) Cujus syllogismi major est de Fide, & minor ut certa supponitur.

48 Major verò prioris, & præcipui syllogismi etiam est certissima, nempe quod Pontifex, dum docet Ecclesiam, non possit docere propositionem erroneam. Etenim Pontifex, dum docet Ecclesiam, non potest deficere in Fide, juxta promissionem Christi Petro, & ejus successoribus factam Luc. 22. *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat Fides tua.* Atqui admittens propositionem erroneam, peccat contra Fidem, & in illa nutat: cum teneatur negare vel præmissam de Fide, vel præmissam evidentem, quibus nititur conclusio Theologica. Et cum intellectus cogatur evidentia, utique determinatur ad negandam præmissam de Fide.

49 Demonstratur tertio ex verbis Castro Palao citati supra (à quo formalia verba transcripsit Diana relatus.) *De fide est, Pontificem errare non posse in pascendis ovibus* (nempe quoad pascua præcipua, & substantialia) *sed oves non solum doctrina Fidei, sed morum institutis pascuntur* (tanquam præcipuis, & substantialibus pascuis) *ergo de Fide est, in his institutis errare non posse.*

50 Major enim est evidens ex verbis Christi ad Petrum, *Pasce oves meas:* id est, potestatem tibi trado pascendi oves meas, & media securissima, & certissima ad illas pascendas; circa quæ media ob Divini Spiritus assistentiā errare nō possis. Quæ verba, attentis etiam aliis, quæ Christi Petro dixit in Evangelio, ex communi Ecclesiæ sensu, & traditione sensum præfatum continēt pro Petro, & successoribus ejus, ut notavit P. Suarez cit. ea disp. 5. de Fide sect. 8. Minor verò ex eodem sensu Ecclesiæ certissima est. Conclusio autem, vel tãquam de Fide, ut in ipsa exprimitur, vel saltem, ablata ea voce de Fide, tãquam conclusio Theologica legitime inferitur.

51 Demonstratur quartò ex verbis Melchioris Cani relati supra. Etenim institutori Reipublicæ verteretur vitio, si non ministraret omnia media necessaria ad ejus conversationem, præcipuè cū nullo medium lateret Sapientiam ejus. Sed ad conversationem Reipublicæ Christianæ, attento fine Sanctitatis, ad quem ordinatur, est medium necessarium infallibilitas Magistri communis in materia morum: ergo Christo verteretur vitio, si non dedisset hanc infallibilitatem Magistro communi in materia morum. Hæc propositio minor probatur. Nam ad conservationem Reipublicæ Christianæ, attento fine Sanctitatis, ad quem ordinatur, est medium necessarium illud, quod requiritur ad hoc, quod Reipublica Christiana non sit exposita periculo errandi in materia sanctitatis, & morum: ad hoc autem requiritur infallibilitas Magistri communis in prædicta Doctrina sanctitatis, & morum, ut patet ex dictis.) Huc usque scripsi loc. cit. usque ad n. 73.

52 Demonstratur quintò ex Sacra Scriptura. Nam ex Sacra Scriptura constat, Christum D. reliquisse nobis in Ecclesia Regulam infallibilem discernendi bonos mores à pravis. Sed hæc Regula infallibilis est Romanus Pontifex, & non alius: ergo Romanus Pontifex infallibili authoritate discernit bonos mores à pravis, atque ideò in illis discernendis errare non potest.

53 Hæretici negant minorem: sed evidenter convincuntur à Bellarmino supra citato. Aliqui veteres Catholici dixerunt, eam Regulam esse Concilium generale, non Papam. Sed Bellarminus lib. 4. de Rom. Pontif. c. 2. ait, eam opinionem *videri omninò erroneam, & hæresi proximam.* Major probatur primò ex Evangelio Joannis cap. 14. *Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum Spiritum veritatis.* In quibus verbis promittit Christus Ecclesiæ donum perpetuò manituum, ut maneat vobiscum in æternum; & hoc donum esse Spiritum veritatis, ex quo Ecclesia possit dignoscere omnem veritatem, quæ ad credendum mysteria Fidei, & ad rectè vivendum pertinet: ergo posuit in Ecclesia hanc regulam infallibilem.

54 Probatur secundò ex c. 16. *Cum autem venerit illo Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Quæ verba evidenter significat, providisse Christum D. modum, quo infallibiliter possent cognoscere fideles omnem veritatem, quæ pertinet ad finem à Christo intentum, scilicet ad consequendam æternam salutem.

55 Probatur tertio ex epist. 1. ad Timotheum c. 3. ubi ait Apostolus: *Ecclesia Dei vivi columna, & firmamentum veritatis.* Quæ verba quomodo verificari possent, nisi in Ecclesia esset firma, & certissima Regula veritatum, non solum quæ sunt articuli Fidei, sed etiam quæ spectant ad rectè vivendum? Probatur quartò illis verbis Christi D. *Pasce oves meas,* ut proposita sunt supra in argumento tertio.

56 In eodem loco à n. 74. hæc superaddi. (Ad hoc, & ad cætera argumenta respondebit fortasse aliquis, hanc infallibilem assistentiā Spiritus Sancti solum esse promissam, dum Pontifex intendit definire articulos Fidei, & non aliter.)

57 Contra tamè est, quia id, quod assumitur, est manifestè falsum. Nam etiam si Pōtifex non intendat definire articulos Fidei, sed solum docere Ecclesiâ cum prævia matura deliberatione, certissimè est, quod non potest docere hæresim, vel errorem, ut & ipsi relati Doctores testantur. Alioqui frustraretur promissio Christi, Luc. 22. *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua.* Tū quia nō esset minus periculū errandi in Ecclesia, si quando Pōtifex illa docet

docet in materia morum, erraret, quā esset, si erraret intendens definire articulum Fidei. Tum etiam, quia est contra Sanctitatem Ecclesie doceri doctrinā oppositam veræ Sanctitati, ut patet ex demonstratione prima. Tum præterea, quia, ut constat ex demonstratione secunda, Pontifex in eo casu loquens è Cathedra, admittensq; Doctrinam erroneam, exponeret Ecclesiam periculo errandi in Fide: nam doctrina erronea, quæ militat contra conclusionem Theologicam; coget ad negandam præmissam de Fide; cum una præmissarum neganda sit (ab eo, qui negat conclusionem) & præmissa evidens extorqueat assensum ab intellectu.

58 Tum denique, quia Ecclesia non solum audit Magistrum suum, definientem articulos Fidei, sed etiā tradentem præcepta morum: quem cū sic præcipientem audit, utique audit tanquam Pontificem, & Caput Ecclesie. Si ergo tradens præcepta morū, erraret, approbando (iudicio tacito, vel expresso) turpia, vel reprobando ea, quæ in sensu composito essent honesta, Ecclesia audiens Præceptorem suum exponeretur periculo errandi, quia firmitas Ecclesie stat in sui capitis firmitate, juxta dicta supra.

59 Hinc inferes primò, cū prædictæ demonstrationes, & sensus communis Theologorum convincat, certum infallibiliter esse, non posse errare Pontificem in materia morū, præcipiendo turpia, aut prohibendo actus virtutis; quia ea esset quædā tacita approbatio vitii, & reprobatio virtutis; eas multò fortius probare, non posse errare Pontificem expresso iudicio reprobando honesta, & approbando turpia. Etenim magis errat, qui expressè dicit errorem, quā qui dicit illud, unde per discursum infertur error.

60 Inferes secundo, non solum errare non posse Pontificem Summum in materia juris naturalis, aut divini positivi, approbando aliquid juri divino, aut naturali contrarium; sed etiā eadē certitudine tenendum est, illum errare non posse in materia morū approbando aliquid, quod jure canonico, aut civili est moraliter malum, aut è converso. Ita cū declarat, talē actionem esse in se sacrilegā, vel simoniacā ex præsuppositis præceptis canonicis, vel violatione jejunii esse culpā lethālē, aut similia, errare non potest; Sed ad hæc omnia habet infallibilem Sancti Spiritus assistentiā, ne erret.

61 Patet hæc illatio ex dictis. Tum, quia Ecclesia non haberet professionem sanctam, si approbaret sacrilegium, quamvis jure humano inductum: tum propter argumenta in hoc articulo instructa. Posset quidem relaxare jus illud canonicū, vi cuius actio violatrix illius juris redditur sacrilega; & sic relaxato jure, jam non esset sacrilega. At retento eo jure non potest approbare tanquam bonam, & honestam violationem illius: sic enim approbaret formalem inobedientiam respectu præcepti graviter obtrigentis conscientiam; & saltem mediātē opponeretur quarto Decalogi præcepto. Hæc ibi scripta sunt usque ad n. 79.

CAPUT II.

An Romanus Pontifex loquens ex Cathedra possit errare in materia probabilis circa mores?

ARTICULUS I.

Quid censent aliqui in hac questione; & quomodo in æquivoco laborent?

SUMMARIUM.

- Opinio Caramuelis. n. 62.*
- Ejus fundamentum. n. 63.*
- Alii Authores ejusdem opinionis. n. 64.*
- Titulus ipse, quem ponit Caramuel, quàm sophisticam æquivocationem patitur. n. 66.*
- Solvitur Sophisma tituli distinctione sensus compositi, & divisi. n. 67. & seqq.*
- Quomodo formandus sit titulus ad vitandam æquivocationem. n. 70.*
- Propositio probabilis potest amittere suam probabilitatem. n. 71.*
- Etiā intrinsecam. n. 72.*
- Solvitur fundamentum Caramuelis. n. 73.*
- Et ejus confirmatio. n. 74.*

62 Sufficiebant dicta c. præc. ut intelligeretur, ita esse universaliter verū, Romanam Cathedram esse Regulam infallibilem in materia morū, ut extenderetur etiam ad opiniones, quæ aliquo tempore fuerunt, aut reputatæ sunt probabiles; nisi Caramuel illud paradoxum pronunciaisset, scilicet: *Non dari in mundo visibili auctoritatem damnandi opiniones probabiles.* Et hinc colligit opiniones probabiles damnatas sive ab Inquisitione, sive à Romano Pontifice, licet damnatæ maneant quoad forum externum; quoad internum tamen manere indemnes, & probabiles.

63 Cujus præcipuum fundamentum est; quia nulla auctoritas facere potest, quod bonum sit malum, & quod innocens sit reus, & quod lux sint tenebræ: propositio autem probabilis bona est, innocens est, & instar lucis inter tenebras humanæ mentis; ergo nulla auctoritas facere potest, quod opinio probabilis sit improbabilis, aut damnabilis.

Confirmatur. Si innocens damnetur, ut reus, licet in foro exteriori. *Jo: Cardenas.*

terno maneat noxius, in foro tamen interno innocens permanet: ergo similiter si opinio probabilis damnetur, ut improbabilis; in foro externo reputabitur improbabilis, in interno tamen suam probabilitatem retinebit.

64 Caramueli consentit ex parte Joan. Martinez de Prado c. 2. c. 33. in Append. contra Caram. q. 2. §. 3. n. 32. asserens, nulla humana auctoritate fieri posse, quod opinio intrinsecè probabilis fiat improbabilis; bene tamen si sit ab extrinseco dumtaxat probabilis. Eandem Caramuelis sententiam ut probabilem admittit Leand. à Murcia l. 2. *disquisit. moral. disp. 4. ref. 25. n. 17.*

65 Falsitatem hujus opinionis multis demonstrationibus ostendi in 1. p. *Cris. Theol. disp. 9. per tot.* In cuius c. 2. proposui sententiam Caramuelis cum omnibus suis consequentiis, collatis inter se variis locis operum ejus; & ibi etiam retuli sententiam aliorum duorum, afferens eorum verba formalia. Et c. 3. eorum fundamenta retuli.

66 Et c. 1. evidenter ostendi ipsum titulum scilicet (An detur in mundo visibili auctoritas damnandi opiniones probabiles?) sophisticam æquivocationem scaterere. Nihil enim tam evidenter convincitur, quàm sophisma, cū manifestantur termini, in quibus latet dolus sophisticus. Ibi ergo circa ejusmodi titulum quæstionis sic discurrebam c. 1.

67 Ut statim ab exordio quæstionis videas, quantam patiatur æquivocationem sophisticam hic titulus, adverte, eam quæstionem esse similem huic: *An omnipotentia facere possit, quod cæcus videat?* Quæ quidē quæstio duplicem sensum habere potest; & sensum compositum, & sensum divisum. Sensus compositus inquit, an Omnipotentia facere possit, quod cæcus, sive privatio visionis componatur cum visione, Sensus divisus inquit, an Omnipotentia facere possit, quod cæcus amittat cæcitatem; & ita videat. Et si quidē à primo sensu arguis ad secundum; & quia nō possunt componi cæcitas, & visus; arguis ad improbandum Christi miracula, quibus factum est, ut cæci viderent, sophisticè arguis, & sophistica æquivocatione vis certissimam veritatem confundere.

68 Eundem duplicem sensum habet titulus hujus quæstionis, compositum, & divisum. Compositus inquit, an propositio probabilis, manens probabilis, sit condemnabilis? sive an hæc duo possint componi, quod propositio simul sit & probabilis, & condemnabilis? Sensus autem divisus inquit, an propositio prius probabilis possit, amissa probabilitate, fieri condemnabilis? Sive an propositio probabilis possit amittere probabilitatem, ita ut reddatur condemnabilis?

69 Et quidē implicat contradictionem, quod propositio probabilis in sensu composito sit condemnabilis, quia implicat contradictionem, componi probabilitatem cum damnabilitate. Si autem inde progredieris; & ex hoc, quod propositio probabilis in sensu composito nequit esse condemnabilis, arguis, & inferis, non posse Romanum Pontificem damnare illam propositionem, & auferre probabilitatem ab illa, & reddere illam improbabilem, dolosè arguis, & sophisticè; siquidem à sensu composito arguis ad divisum. Maxime cū probabilitas propositionis sit perfectio extrinseca, & amabilis, ut constabit ex c. 4. Eritque id argumentum simile huic: *Implicat cæcum videre, ergo nulla potest facere potest, quod cæcus videat.* Sophisticè enim procedit, dum assumit antecedens in sensu composito, & consequens in sensu divisio.

70 Titulus ergo, ut prudenter, utiliter, & absq; æquivocatione proponeretur, sic proponi debuit: *An detur auctoritas condemnandi, ut improbabiles eas propositiones, quæ prius erant, vel quæ prius videbantur probabiles?* Vel sic: *An opinio probabilis amittere possit probabilitatem, & reddi improbabilem, vi condemnationis Pontificie.* Sic enim vitaretur confusio orta ex æquivocatione sophistica, proposita quæstione (qualis illa est, & esse debet) in sensu divisio. Huc usque scripsi in eo c. 1.

71 Deinde c. 4. manifestè ostendi, propositionem probabilem posse amittere suā probabilitatem, quod concedit Caramuel eo proposito exemplo, quod tempore S. Augustini erat probabile, nullo in orbe terrarum esse antipodes; cum tamen id jam nō sit probabile, quia eorum existentia evidenter constat. Id ergo ostēdi ex ipsa definitione opinionis probabilis, de cuius conceptu est niti fundamento gravi, quamvis non certo: sed quæ modo nititur fundamento non certo, procedente tempore potest pro illa, aut contra illam apparere fundamentum evidens; nam argumenta evidētia, quæ modò sunt pro aliqua veritate, non apparuerunt nobis ab initio mundi, sed decursu temporis inventa sunt: potest ergo opinio, quæ modò probabilis est, fieri certò vera, aut certò falsa amittens probabilitatem. Deinde quia incertitudo cognitionis tamdiū durat, quamdiū nō apparet argumentum omninò certum: ergo incertitudo opinionis probabilis tamdiū durabit, donec cōtra illam appareat fundamentum certum: si ergo hoc nobis appareat, opinio amittet probabilitatem suam.

72 Nec prodest, si dicas, loqui nos de probabilitate intrinseca, quæ quia intrinseca est opinioni, erit inamissibilis, & inseparabilis ab opinione. Dicitur enim intrinseca, nō quia motivū ipsū sit intrinsecū opinioni, aut cōclusioni, sed quia desumitur ex natura intrinseca objecti. Quod autē ipsū motivū nō sit intrinsecum

conclusioni objectivæ, patet in hoc syllogismo: *Omnis homo est animal, Petrus est homo, ergo Petrus est animal.* Petro enim extrinsecum est, quod omnis homo sit animal, alioqui universa hominum multitudo esset intrinseca Petro. Hæc omnia latè tradidi, & explicui ea *disp. 9. cap. 4.*

73 Hinc facile evertitur fundamētum Caramuelis & aliorū, initio articuli propositum. Distinguo enim antecedens. Nulla auctoritas humana facere potest, quod innocens sit reus (in sensu composito) concedo; (in sensu diviso) nego. Nam qui modo innocens est, quia talis existimatur; facto debito examine potest inveniri reus. Opinio ergo, quæ admittebatur tanquam probabilis ab intrinseco, quia contra illam non apparebat fundamentum certum; postea apparente fundamento certo, transit ab innocentia ad reatum, sive à probabilitate ad improbabilitatem.

74 Ad confirmationem respondeo, si innocens injustè damnatur propter probationes falsas, in foro externo manere reū, & in foro interno manere innoxium. Si verò qui reputabatur innocens, facto examine justo cōperiatur delicti reus: pro foro interno, & externo manet res. Idè contingit in opinione probabili: quæ si condemnaretur injustè, pro foro interno maneret probabilis, & innoxia. Si autè inveniatu principium certum contra illam, jam fiet noxia, & improbabilis. Quod autè damnatio Cathedræ Romanæ sit principium certum contra assertionem, quæ reputabatur probabilis, ex dictis satis constat, & ampliùs ex dicendis cōstabit.

ARTICULUS II.

Capita probationum, quibus alibi demonstravi, posse Romanum Pontificem damnare opiniones olim probabiles in materia morum.

SUMMARIUM.

Si Pontifex, declarans propositionem in materia morum esse temerariam, aut scandalosam, non auferret probabilitatem, erraret in materia morum. n. 75.

Romana Cathedra est Regula infallibilis ad decidendas controversias de bonitate, & malitia morali, & consequenter de probabilitate. n. 76.

Quæstiones de probabilitate in materia morum versantur circa bonitatem, & malitiam moralem. n. 77.

Opiniones probabiles possunt reddi improbabiles, si contra illas appareat principium certum. n. 78. *Aliquæ propositiones olim probabiles postea damnatae sunt ab Ecclesia.* n. 79.

Afferitur in exemplum opinio olim docens, simplicem Sacerdotem posse validè absolvere. n. 80.

Item opinio docens sufficere contritionem ad communionem Eucharistia. n. 81.

Item opinio, quod objectum festi Conceptionis Deipara sit sanctificatio ejus in secundo instanti. n. 82.

Item opinio de absolutione Sacramentali in absentia. n. 83.

75 **I**N ea relata *disp. 9. ar. 3.* proposui hanc primam demonstrationē. Si Romanus Pontifex docens Ecclesiam, asserensque, propositionem in materia morum esse temerariam, scandalosam, aut improbabilem, nō auferret illi probabilitatem, Pōtifex Romanus docens Ecclesiam errare in materia morum: sed Pōtifex docēs Ecclesiā, non potest errare in materia morum; ergo in tali casu aufert illi probabilitatē: cujus syllogismi major, & consequentia sunt evidētes, & minor manifestè constat ex c. antecedenti. Quā demonstratiōne in eo *ar. 3.* relato multis explicui, & cōfirmavi.

76 Secunda demonstratio continetur ibid. *ar. 4.* In Ecclesia datur Regula infallibilis ad decidendas cōtroversias, quæ de bonitate, aut malitia morali humanarū actionū oriuntur in Ecclesia; quæ Regula nō est alia, quam Romana Cathedra, ut cōstat ex *cap. præc.* ergo si in Ecclesia oritur cōtroversia de probabilitate opinionis circa bonitatē morālē alicujus actionis humanæ, ad Romanā Cathedram spectat illam pro alterutra parte decidere. Idq; intelligitur, ut mox dicā, ita ut possit eas quæstiones decidere extra definitionem articuli Fidei. Sic enim Leo X. in Conc. Lateranensi sess. 10. definivit, mōtes pietatis esse licitos illis verbis: *Declaramus, & definimus, montes pietatis nec mali specimen præferre, nec ullo pacto imprebari.* Et tamē non affirmat Pontifex, se id definire tanquā articulum Fidei. Sic etiā dum Romanus Pōtifex approbat Religiones, & affirmat, earū instituta esse conformia Evangelicæ perfectioni, id declarat tanquā omninō certum, & indubitale; non tamen affirmat expresse, eum esse articulum Fidei.

77 Confirmatur. Nā Romana Cathedra est Regula infallibilis in quæstionibus de Doctrina morum: sed quæstiones de probabilitate circa bonitatem moralem, aut malitiam morum sunt quæstiones de Doctrina morum: ergo est Regula infallibilis in ejusmodi quæstionibus de probabilitate.

78 Tertia demonstratio est. Nā opiniones ab intrinseco probabiles possunt reddi improbabiles, si cōtra illas appareat principium certum, quod atē latebat: sed potest Romanus Pōtifex invenire ejusmodi principium certum, ex speciali assistētia Sp. S. Ecclesiæ promissa: ergo potest Pontifex eas opiniones reddere improbabiles.

79 Quarta demonstratio est. Aliquæ propositiones fuerunt olim probabiles ante definitiones Pontificum Romanorum, aut Conciliorum Generalium; quæ, accedente examine veritatis, repertæ sunt hereticæ, & à Romanis Pontificibus, aut Conciliis damnatæ; ergo non obstat, quod opiniones fuerint probabiles, quominus, facto examine veritatis, reddantur damnabiles.

80 Cōfirmatur primò, quia olim existimabatur probabilis sententia, quæ ait, simplicem Sacerdotem vi suæ ordinationis accepisse integrā potestatem absolvendi, quin requiratur aliqua iurisdicctio ad validè absolvendum à peccatis. Eam enim opinionē propugnavit Armachanus, Almainus, Durādus, & Croufers, quos retuli ea *disp. 9. n. 105.* & tamen illa opinio damnata est in Cōcilio Tridēno, & opposita assertio definita sess. 14. c. 7. de *Sacr. Pœnitentia*, & *Canone 11.* & idè sententiā ei opinioni oppositam esse de Fide, asserunt P. Valentia, P. Vasquez, P. Tannerus, Lug. Card. Petrus de Ochagavia, & Pesantius, & opinionē Armachani esse erronēā, affirmant P. Suarez, & P. Fagundez, & illam esse evidentē adversam Tridēno, asserunt P. Coninck, & Petrus de Ledesma, quos omnes ibidē retuli; ergo potestas est in Ecclesia, & in Romana Cathedra damnandi opiniones olim probabiles.

81 Confirmatur secundo. Fuit enim pluriū olim opinio, habenti conscientia peccati mortalis sufficere cōtritionem, nec necessariā esse confessionem aeternalem ad communionem Eucharistia, etiā habita copia confessarii. Sic enim tenuerunt olim Pannormitanus, Ricardus, Adrianus, Joannes de Medina, & Cajetanus apud Sayrum l. 1. c. 4. n. 6. quos citavi ibid. n. 106. Et tamen ea opinio amisit probabilitatem ex declaratione Trid. sess. 13. c. 7. & *Canone 21.* Id quidem non solum præcepto novo, sed declaratione antiqui, in ipsa consuetudine, & traditione Ecclesiæ contentū patet illis verbis: *Ecclesiastica autem consuetudo declarat, &c.* Potest ergo Ecclesia, atque adeo Romana Cathedra auferre probabilitatem ab opinionibus, quæ olim fuerunt probabiles.

82 Confirmatur tertio. Nā olim fuit probabile (saltem ab extrinseco) objectū festi Ecclesiastici Conceptionis Deiparae esse Sanctificationē ejus in secundo instanti: atqui per Bullā Alexandri VII. jam ea propositio est improbabilis, & certò falsa, cū opposita ex definitione Alexandri VII. sit certissima; cū declaraverit Pontifex, Ecclesiam celebrare hoc festum de præservatione B. Virginis ab originali in primo instanti reali: potest ergo Romana Cathedra auferre probabilitatē ab opinione olim probabili.

83 Hæc duæ demonstrationis tertia, & quarta cū suis confirmationibus, & multis aliis continentur, & fusiùs proponuntur in ea *disp. 9. c. 7.* Et deinde c. 8. eadē assertio roboratur ex eo, quod cū olim existimata fuerit probabilis opinio de absolutione Sacramentali in absētia, nā eam propugnabant viginti Authores apud P. Suarez; *10. 4. in 3. p. disp. 19. sect. 3. n. 2.* Clemens VIII. abstulit ab illa probabilitatem, declarās illam esse fallam, temerariam, & scandalosam. Circa quā damnationem multa ibidem adnotavi, & in c. seq. Præterea in quinque capitibus sequentibus à 10. usque ad 15. multa alia argumenta proposui pro evidentia ejusdem assertionis. Et in aliis quinque sequentibus à 15. usque ad 19. argumenta partis oppositæ non solum dissolvuntur, sed etiam impugnantur, & convincuntur: quæ omnia huc asserre prolixum esset.

CAPUT III.

An hoc decretum prodierit immediatè ab Innocentio XI.

SUMMARIUM.

Proponuntur tres quæstiones tractanda. n. 84.

Quantum decepti sint, qui putarunt, decretum de celebratione Missarum non prodixisse immediatè ab Urbano VIII. sed à Sacra Congregatione? n. 85.

Convincitur ea deceptio. n. 86.

Hoc decretum damnatoriarum propositionum prodixit immediatè ab Innocentio XI. n. 87.

Prohibitio sub pena excommunicationis convincit, prodixisse decretum à Romano Pontifice. n. 88.

84 **U**T omnimoda certitudine constet, hoc decretum damnās eas sexagintaquinque propositiones esse regulā infallibile in materia morū, necesse est, inquirere primò, an illud decretum prodierit immediatè ab Innocentio XI. an solum à S. Congregatione Cardinalium Inquisitorum generalium? Secundò, an in eo loquatur Pontifex ex Cathedra, & tanquam Caput, & Magister Ecclesiæ? Tertio, an processerit in hoc decreto cum matura deliberatione? Nam hæc tres conditiones requiruntur, ut decretum Pontificum sit Regula infallibilis morum. Quarum singulæ singulis capitibus decidentur eodem ferè tenore, ac decisa sunt in ea *disp. 9. cit. c. 20.* Et circa primam dixi *art. 2. ea*, quæ sequuntur, paucis mutatis.

85 Qui decepti sunt, putantes, decretum de celebratione Missarū, & stipendiis duplicatis non accipiendis, & aliis ad hūc scopū spectantibus, non fuisse immediatè editū ab Urbano VIII. sed solum fuisse declarationem Cardinalium, & idè solum habuisse vim opinionis probabilis, eidē deceptioni expositis sunt quoad hoc decretum.

decretum. Eam æquivocationem circa decretum Urbani passi sunt, quia illud in Congregatione Cardinalium fuit expositum consultationi: sed quia cum prædicti Cardinales eam consultationem retulissent Urbano VIII. ipse Romanus Pontifex approbavit, & præcepit, ut suo nomine tanquam lex universalis Pontificia proponeretur toti Ecclesiæ, & more solito promulgaretur, & ita propositum, & promulgatum fuit; certissimè constat, eam legem immediate prodixisse ab Urbano VIII.

86 Ea deceptione circa decretum Urbani VIII. laboravit Accacius March. de Velasco apud Amadæum *tr. de Sacrificio Missæ* prop. 2. n. 3. & Petrus de Tapia l. 4. de legib. q. 8. n. 5. ut notavi in illa diss. 9. c. 17. ubi ostendi, id esse certissimè falsum: quia in decreto Alexandri VII. dato die 14. Septemb. ann. 1665. damnatur octava propositio, quod scilicet, *Post decretum Urbani VIII. licet adhuc duplicatum stipendium accipere pro celebratione unius Missæ*. Quæ propositio damari non posset, si decretum Urbani solum habuisset vim opinionis probabilis, aut probabilioris. Remaneret enim probabilis propositio opposita, neq; capax condemnationis. Implicat enim contradictionem, quod ex duabus cōtradictoriis si una est probabilis, altera sit damnabilis, aut certò falsa. Si ergo scandalosum, & improbable est dicere, quod post decretum Urbani liceat Sacerdoti accipere duplicatum stipendium, nō potest esse dumtaxat probabilius, sed potius omninò certū, & indubitabile, id nō licere Sacerdoti. Unde fit, decretum illud de celebratione Missarum non esse decretum solius Congregationis, sed ipsius Pontificis Urbani, atq; adeo certissimè conscientias obstringere.

87 Dicendum ergo est, tanquā certissimum, quamvis consultatio de damnabilitate earum sexagintaquinque propositionū facta fuerit in Congregatione Inquisitoris generalis Romanæ; decretum tamen immediate prodixisse ab Innocentio XI. Patet ex tenore decreti. Nam in primis ex præmio constat, ipsum Innocentium XI. per se immediate commisisse Theologis, & Cardinalibus examen prædictarū propositionum, quorum sententiam ipse Innocentius ab eisdem singillatim audivit. Ita enim habetur in præmio decreti. *Plurimas propositiones partim ex diversis, vel libris vel thesibus, seu scriptis excerptas, & partim noviter adinventas, Theologorum plurium examini, & deinde Eminenti. & Rever. D. Cardinalibus contra hereticam pravitatem generalibus Inquisitoribus subjecit. Quibus propositionibus sedulo, & accuratè sapius discussis, eorumdem Eminentiſsimorum Cardinalium, & Theologorum votis per Sanctitatem suam auditissimè S. D. N. re postea maturè considerata stavit, & decrevit, pro nunc sequentes propositiones, & unamquamq; ipsarum, sicut jacet, ut minimum, tanquā scandalosas, & in praxi perniciosas, esse damnandas, et prohibendas, sicuti eas damnat, et prohibet.*

88 Et post enumeratas sexagintaquinque propositiones, prohibet ipse Pontifex sub pena excommunicationis latæ sententiæ, ne quis illas defedat, vel edat, vel disputativè tractet, nisi impugnando, & in virtute sanctæ obedientiæ prohibet omnibus Christi Fidelibus; ne prædictas opiniones ad praxim deducant. Ubi vides, in hoc negotio Cardinales solum egisse consultationem, & ipsū Romanum Pontificem edidisse decretum. Ex cuius tenore authentico patet etiam, hoc decretum promulgatum esse nomine Innocentii XI. sicut cæteræ leges Romani Pontificis promulgari solent. Quare ne minimum quidem vestigium remanet, unde oriri possit dubitatio, quominus hoc decretum immediate à Romano Pontifice prodierit. Huc usque in eo art. 2. paucis mutatis,

CAPUT IV.

An hoc decretum sit Romani Pontificis loquentis ex Cathedra?

SUMMARIUM.

Voces, quæ significant loqui Pontificem ut caput Ecclesiæ. n. 89.

Quid si loqui Pontificem ut caput Ecclesiæ ex mente Doctorum. n. 90. & seqq.

Ostenditur hoc decretum esse Innocentii XI. loquentis ex Cathedra. n. 94. Pontifex edit illud pro universa Ecclesiæ, & vult ab omnibus Fidelibus admitti. n. 95. & seqq.

Quando Pontifex obiter aliquid decernit, tunc non loquitur ex Cathedra. n. 98.

Discursus quorundam, quod quando Pontifex decernit aliquid per Sacram Congregationem, non loquitur ex Cathedra. n. 99.

Hunc discursum carere omni probabilitate ostenditur. n. 100.

Quam leve sit fundamentum ejus discursus? n. 101.

Sacra Congregationes instituta sunt pro maturiori deliberatione habenda. n. 102.

Damnationem opinionis de absolute in absentia decretam in Sacra Congregatione omnes Doctores admittunt tanquam à capite Ecclesiæ profectam. n. 103.

Idem constat ex hoc decreto. ibid.

89 **E**X ar. 3. ejusdem capituli 20. desumpta hæc etiā sunt, paucis superadditis. Romanum Pontificem loqui ex Cathedra docere Ecclesiā, loqui Ecclesiā, & loqui ut caput Ecclesiæ, quatuor sunt omninò synonyma, & ejusdem prorsus significationis, ut patet ex communi modo loquendi Doctorum omnium: Cardenas.

nium, à quibus in significatione vocum recedere, errare est.

90 Sed quid est, Pontificem loqui ex Cathedra, & ut caput Ecclesiæ? Optimè explicuit P. Valentia 2. 2. q. 1. punct. 7. §. 39. inquit: *Tunc verò definire (Summum Pontificem) ut Ecclesiæ caput, quando decretum ederet pro universa Ecclesiā, quodque vellet à fidelibus indubitanter admitti.*

91 Idem tradit P. Suarez contra Regem Angliæ, l. 1. c. 3. nu. 16. illis verbis: *Breviter dicimus, aliud esse loqui de decretis Pontificum, quatenus per ea aliquid definiunt, vel approbant tanquam credendum, vel observandum ab universa Ecclesiā: aliud de privatis sententiis, opinionibus, aut rationibus Pontificum. In præsentem enim de prioribus decretis tractamus, &c.* Ubi manifestè significat, Pontificem definire tanquam caput Ecclesiæ id, quod definit, vel approbat tanquam credendum, vel observandum ab universa Ecclesiā.

92 Eodem modo loquitur Melchior Canus lib. 6. de locis Theologicis c. 8. in responsione ad ultimum argumentum, ubi tractans eam quæstionem (An Papa possit incidere in hæresim?) inter alia asserit. *Aliud est in Petro, quod spectat ad homines privatam excellentiam: aliud quod pertinet ad communem Ecclesiæ utilitatem.* Quam sententiam multis explicat, & confirmat in eum fidem, ut declaret, tunc definire Pontificem tanquam caput Ecclesiæ, cum tradit illud, quod pertinet ad communem Ecclesiæ utilitatem.

93 Eodem modo id explicat P. Granado 2. 2. con. 1. tr. 7. disp. 2. sect. 1. n. 1. ipsis verbis, ac P. Valentia citatus, & eodem modo id explicant communiter Doctores.

94 Hinc manifestè patet, hoc decretum esse Innocentii XI. loquentis ex Cathedra, docentis Ecclesiā, & capitis Ecclesiæ. Primò, quia præcepit, hoc decretum publicari suo nomine, sicut cæteræ leges universales promulgantur.

95 Secundò. Tunc enim decernit Romanus Pontifex ut caput Ecclesiæ, quando decretum edit pro universa Ecclesiā, illudque vult ab omnibus Fidelibus indubitanter admitti: atq; sic edidit decretum hoc: ergo in eo loquitur ex Cathedra, & ut caput Ecclesiæ. Major patet. Nam in ultima periodo dicitur: *Quicumque autem cujusvis conditionis, status, & dignitatis illas, vel illarum aliquam conjunctim, vel divisim defenderit, vel ediderit, vel de eis disputativè, publicè, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem latæ sententiæ, à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab aliquo quacumque etiam dignitate fulgente, nisi pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi.*

96 Insuper distinctè in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione Divini judicii, prohibet omnibus cujuscumque conditionis, dignitatis, & status, etiam speciali, & specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

97 Item constat ex præmio, ubi dicitur, requiri etiam remedium universale pro omnibus omnibus sibi commissis, illis verbis: *Ovium sibi à Deo creditarum salutis sedulo incumbens, & salutare opus in segregandis noxiis doctrinarum pascuis ab innoxiiis à felic. record. Alexandro VII. prædecessore suo inchoatum prosequi volens.*

98 Quādo autem obiter, & per transfennam Pontifex aliquid decernit, etiam in materia Fidei, & morum, tunc non loquitur ex Cathedra, neq; decernit ut caput Ecclesiæ. Patet. Quia id, quod ita loquitur Pontifex, nō intendit à fidelibus indubitanter admitti. Ideò cum Nicolaus 1. cap. *Aquodam Judeo*. De consecratione dist. 4. dixit, Baptismū in nomine Christi collatum valere, id quidē non dixit ut caput Ecclesiæ, quia dixit obiter, & per transfennā: cum solum assumpsisset definiendum, an Baptismus à Judeo collatus sit validus. Hæc ferè omnia transcripta sunt ex eo art. 3.

99 P. Mattheus de Moya 10. 1. sel. d. 1. q. 6. n. 23. & Raymundus Lumbier in adnotatione prævia ad hoc decretum n. 1673. referunt quosdā Theologos (suppressis nominibus) asserentes quādo Pontifex per Sacram Congregationem Cardinalium prohibet, aut condemnat librum, aut doctrinā aliquam, ubens expressè, quod ejusmodi decretum prohibitorium suo nomine promulgetur, tunc nō loqui, ut caput Ecclesiæ, sed solum, ut caput, & ut Præsidem ejus Congregationis. Et ego audivi quendam Theologum, qui id assertum explicabat hoc exemplo. Nam si Rex Hispaniæ in Cōgregatione Ordinis S. Jacobi præcipit aliquid, id nō præcipit tanquā Rex, sed tanquam Magister generalis Ordinum Militarium, vel potius, ut Administrator ejus Magisterii Generalis. Id quod videtur applicari posse ad cætera decreta Sacre Congregationis, quæ jubet Pontifex suo nomine promulgari.

100 Is tamen discursus caret omni probabilitate, & est manifestè falsus. Tunc enim Romanus Pontifex loquitur ut caput Ecclesiæ, quando edit decretum pro tota Ecclesiā, quodq; vult ab omnibus Fidelibus observari: ut ex supradictis constat: sed Romanus Pontifex jubens observari decretum aliquod Sacre Congregationis, illud edit pro tota Ecclesiā, & vult ab omnibus Fidelibus observari: ergo loquitur tanquam caput Ecclesiæ.

101 Exemplū autē non est ad rē. Nam vel Rex edit decretum pro toto suo Regno, aut solū illum edit pro Ordine S. Jacobi, aut pro personis illius Ordinis? Primū dici nō potest in eā hypothesi, quæ supponit decretū esse de materia pertinente ad Ordinem Militare. Si verò secundum dicas, manifestum est, quid sic non decernit ut Rex, sed ut Præfex Ordinis Militaris: tū quia jurisdictio,

qua id præcipit, est alterius hierarchiæ; oritur enim ex cõmissione Papæ; tum quia non decernit circa gubernationem Regni. In quo manifestum est discrimen inter Pontificem, & Regē in præfatis casibus. Pontifex enim decernit in Congregatione Cardinalium pro tota Ecclesiâ; Rex autem non decernit tunc pro toto Regno, sed pro eo Ordine Militari. Et quidem si Rex Congregationi Ordinis Sancti Jacobi committeret universalem regni gubernationem, si in eo casu Præsident ei Cõgregationi decerneret aliquid pro toto Regno, quomodo potest intelligi, quod non decerneret ut Rex, & ut caput sui Regni? Ergo idē de Pontifice dicendū est, dū decernit intra Congregationem Cardinaliū pro tota Ecclesiâ, nēpē quod tunc decernit tanquam caput Ecclesię.

102. Et quidem cū Romani Pontifices, ut procedāt sine periculo errandi, nihil determinent sine matura deliberatione, & Theologorum, & Cardinalium consultatione; erexerunt varias Congregationes Cardinalium, ut distributis in varias classes variis generibus controversiarum facilius possent Pontifices habere eam maturā deliberationem, quam si uni Congregationi omne genus cõsultationum committeretur. Quod ergo statuerant Pontifices ad maturiorē deliberationem habendam, isti Theologi (qui omnia, etiā ex levissimo fundamento excogitata, contendunt esse probabilia) trāsferre volunt ad hoc, quod jam Pōtifex non definiat controversias tamquam caput Ecclesię: cum multo majora signa capitis Ecclesię reperiantur in eo, quod velint Pōtifex faciliorem modum habendi maturiorem deliberationē.

103. Quod optimē confirmat P. Moya citat. ex eo, quod omnes Theologi admiserint, tanquam datam à Pontifice, ut est caput Ecclesię, damnationem, qua Clemens VIII. damnavit opinionem de absolutione Sacramentali in absentia; cū tamen ea damnatio prodierit in eadem forma, scilicet à Sacra Cõgregatione Cardinalium jubente Pōtifex, ut suo nomine promulgaretur.

Præterea nam, ut observavit Lumbier supra citatus, ex ipso decreto clarē constat, illud immediatē procedere ab Innocētio XI. tamquam à capite Ecclesię. Nam cū Lovanienses subjecerint Pontifici centum, & quinquaginta propositiones censurandas, hoc decreto solum sexaginta quinque damnatę sunt, & in decreto post damnationem subjungitur: *Idem Sanctissimus in virtute Sanctę obedientiæ eis præcipit, ut tam in libris imprimendis, ac manuscriptis, quam in thesibus, disputationibus, ac predicationibus caveant ab omni censura, & nota, necnon à quibuscumque conviciis contra eas propositiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controversantur, donec à SANCTA SEDE recognita super eisdem propositionibus JUDICIUM proferatur.* Hæc enim verba apertē significant, has sexaginta quinque propositiones à SANCTA SEDE recognitas esse, & super eisdē judicium esse prolatum; reliquas autē non esse censurandas, donec à SANCTA SEDE recognita, &c. Constat ergo judicium condemnatorium sexagintaquinque propositionum à SANCTA SEDE immediatē prodissē. Cū autem dicitur à SANCTA SEDE, nō intelligitur de Romano Pōtifex, ut privato doctore, sed de illo, ut capite Ecclesię, & docente ex Cathedra.

Denique demonstratur hæc assertio. Nam decretum de celebratione Missarum factum in Sacra Congregatione Cardinaliū, vel prodit ab Urbano VIII. tamquam à capite Ecclesię, vel non? Si primum affirmes, infero: ergo quod fiat decretum in Sacra Congreg. non obstat, quo minus procedat à Romano Pontifice tamquam à capite Ecclesię, & non tamquam à mero præside Congregationis. Si verò dicas, illud decretum non prodissē ab Urbano tamquam à capite Ecclesię, utpotē factum in Sacra Cõgregatione: infero, ergo non est scandalosum dicere, quod post illud decretum liceat accipere duplicatum stipendium pro celebratione unius Missę; cū ea decreta, quæ non procedunt à Romano Pontifice tamquam à capite Ecclesię, non obligent conscientiam omnium Fidelium: ergo contradicis Alexandro VII. qui declarat scandalosam hanc propositionem: *Post decretum Urbani VIII. licet adhuc duplicatum stipendium accipere pro celebratione unius Missę.* Quas autem propositiones damnavit Alexander VII. omnes Theologi tanquam scandalosas reiiciunt.

C A P U T V.

An hoc decretum statutum sit ex matura deliberatione?

S U M M A R I U M.

Prima opinio, quod Pontifex errare potest, si decernat absque matura deliberatione n. 104.

Secunda opinio opposita. n. 105.

Auctores, qui negant casus possibilitatem. n. 106.

Certitudo hujus tertię sententię promovetur. n. 107.

Reiicitur opinio asserentium, posse errare Pontificem, si non audiat cõsilia Cardinalium, & Theologorum. n. 108.

Ostenditur, hoc decretum processisse ex matura deliberatione. n. 109.

104. **E**X ar. 4. desumpta sunt hæc, quę sequuntur. Pro decisione ne quęstionis sciendum est, esse sententiam aliquorum Doctorum, si Romanus Pontifex absque matura deliberatione de-

cerneret in materia fidei, & morum, exponi periculo errandi: aut saltem non esse certum, quod hoc modo haberet infallibilem Divini Spiritus assistentiam, eo quod hæc promissa est à Christo Romanis Pontificibus, dum ad decreta fidei, & morum prudenti modo procederent. Ita Gravina in cõtr. tom. 2. p. 2. ar. 9. & Araux. 2. 2. q. 1. ar. 10. dub. 5. n. 14. & Bordonius in Trib. c. 5. q. 25. num. 119. apud Dianam p. 11. tract. 2. de Rom. Pontif. res. 5.

105. Oppositam sententiam sustinent P. Valentia 2. q. 1. pu. 7. §. 40. P. Castro Palao to. 1. tract. 4. disp. 1. punct. 5. §. 2. n. 12. Bannes 2. 2. q. 1. ar. 10. §. Ad quartum, & plures alii.

106. Sed melius negant casus possibilitatem P. Suarez dis. 5. de Fide, sect. 8. n. 11. P. Granado tr. 7. de fide, disp. 1. sect. 2. n. 14. P. Amicus to. 5. disp. 7. sect. 1. n. 30. & tradidit Canus lib. 5. de locis, c. 5. ad 2. Et P. Tannerus to. 3. disp. 4. q. 4. dub. 6. n. 158. ubi maximē notanda sunt verba P. Suarii citati: *Solet autem quari, quid sit futurum, si Pontifex sine præmissa diligentia definiat? Aliqui dicunt, posse tunc Pontificem errare, & Ecclesiā posse tunc non assentiri. Sed hoc periculosum est, quia Ecclesiā non poterit constare, an Pontifex adhibuerit sufficientem diligentiam, necne; vel relinquitur singulorum arbitrio, ut judicent, an diligentia sufficiens fuerit. Et idē melius, ut existimo, respondetur, non admittendo casum. Nam Spiritus Sanctus, qui regi, Ecclesiā, non permittit, Pontificem tam imprudenter definire, & idē quoties absolutē definit, credendum est, sufficientē diligentiam præmisisse.*

107. Et hanc sententiā certissimam censeo. Etenim articulus A. definitus est à Romano Pontifice; & tamen neque ex tenore articuli, neque ex alio capite (præter quam ex infallibili assistentia Divini Spiritus) cõstat, processisse Pontificem ex matura deliberatione ad eum definiendum: ergo non cõstat, assistisse Divinum Spiritum; si hic non assistit, ubi nō est matura deliberatio in Pontifice. Ergo nō constat Ecclesię certitudo articuli definiri. Consequens est certissimē falsum: ergo & antecedens. Quare, ut optimē notavit P. Tannerus to. 3. d. 1. q. 4. dub. 6. n. 158. certissima adest Divini Spiritus assistentia ad unum ē duobus, vel ne Pōtifex in materia Fidei, & morum aliquid decernat absque matura deliberatione, vel ne erret, si absque matura deliberatione decreverit.

108. Et multo magis reiicienda procul est sententiā eorum, qui dicunt; posse errare Pontificem in decretis Fidei, & morum, si non audiat cõsilia Cardinalium, & Theologorum. Nam si Pōtifex legat in libris Doctorum, quidquid Cardinales, & Theologi consulerent, ex quo capite maturior erit deliberatio per hoc, quod doctrinam Cardinalium, & Theologorum audiat?

109. Sed ad præsentis decisionem quæstionis damus (nō concedimus) quod vera sit prima sententiā, ita ut possit errare Pontifex, si absque matura deliberatione decernat, & dicimus, manifestē constare in hoc decreto, maturissima deliberatione usum. Cū ex illo constet, seriō commississe id examen illarum propositionum pluribus in Sacra Theologia Magistris, & Cardinalibus Inquisitoribus generalibus; ipsosque Theologos, & Cardinales id negotium strenuē aggressos esse, eique sedulo incubuisse, & maturē eas propositiones discussisse; & super unaquaque ipsarum suffragia sua Sanctitati suę singillatim exposuisse, ut constat ex tenore proemii. *Plurimas propositiones partim ex diversis, vel libris, vel thesibus, seu scriptis excerptas, & partim noviter adinventas, Theologorum plurium examini, & deinde Eminentissimis Dominis Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus subjecit. Quibus propositionibus sedulo, & accuratē sapius discussis, eorundem Eminentissimorum Cardinalium, & Theologorum votis per Sanctitatem suam auditis, idem Sanctissimus D. N. re postea maturē considerata statuit, & decrevit, &c.* Super qua quæstione nullū dubitationi vestigium relinquitur. Huc usque contenta in eo paucis mutatis.

C A P U T VI.

An hoc decretum sit declaratorium simul, & prohibitorium?

S U M M A R I U M.

Quid prohibeatur in hoc decreto? n. 110.

Hæc prohibitio obstringit conscientiam. n. 111. Et quidem sub culpa gravi in materia gravi. n. 112.

Quomodo decretum sit declaratorium? n. 113. & seqq.

110. **E**X ar. 5. deprompta sunt ea, quę sequuntur. Hoc decretum esse prohibitorium, ex ipsis terminis patet. Utitur enim verbo prohibendi. Prohibetque primò, ne quis prædictas propositiones doceat, defendat, edat, aut de iis disputativē publice, aut privatim, nisi impugnationis causa, tractet: idque prohibet sub pœna excommunicationis latę sententię, Romano Pontifici reservatę. Prohibet secundo omnibus Christi Fidelibus, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

111. Hanc prohibitionē obstringere conscientias, manifestum est. Nā prohibitio, quę proponitur sub pœna excommunicationis latę sententię, qualis est prima pars prohibitionis relatę, ad cõscientiā dirigitur. Itē prohibitio, quę fit in virtute sanctę obedientiæ, & sub interminatione divini iudicii: evidenter indicit obligationem conscientię, ut omnes doctores, nemine discrepante, fatentur.

tur. Deinde id decretum respicere conscientiam, pater ex illis verbis procepi: *In segregandis noxiis doctrinarum pascuis ab innoxiiis, & postea, in praxi perniciosas.*

112 Eam autem prohibitionem obstringere conscientias graviter, dum versatur in materia gravi, certum est. Et quidem hoc decretum Innocentii XI. aliquas damnat propositiones, quæ negant esse peccatum, quod est peccatum veniale. In quo qui oppositum operatur, peccat venialiter; qui autem docuerit, nullum esse peccatum, neque veniale, peccabit mortaliter, quia sustinere eam doctrinam, est materia gravis, & scandalosa.

113 Constat etiam, hoc decretum esse declaratorium. Declaratio enim nihil aliud est, quam manifestatio alicujus veritatis, quæ ab aliquibus ignorari, aut in dubium verti posset: hoc autem decretum manifestat, eas sexaginta quinque opiniones esse scandalosas; de quo quis dubitare posset propter aliquos Theologos aliter sentientes. Et quidem decretum expresso judicio damnat eas opiniones ut scandalosas; non potest autem id fieri, nisi asserendo, & manifestando eas esse scandalosas: sicut sententia, quæ damnat aliquem ut furem, est vera sententia declaratoria criminis.

114 Sed & in alio sensu hoc decretum declaratorium est, id est, declaratio aliarum legum canonicarum. Damnatur enim hoc decretum multas propositiones, quæ versantur in materia juris canonici; quæ propositiones ab aliquibus putabantur probabiles; quia aliter intelligebant leges illas canonicas, aut putabant, illas non obligare. Pontifex ergo, dum damnat propositiones, manifestè declarat, quo sensu ejusmodi leges accipiendæ, & intelligendæ sunt. Huc usque in eo art. 5.

115 Ab aliquibus putabatur probabile id, quod dixit Tridentinum, eligendos esse digniores ad præfecturam Ecclesiarum, non esse intelligendum cum toto rigore illud verbum *digniores*. Dum ergo Pontifex damnat eam propositionem 47. expressè declarat, illud decretum intelligendum esse de dignioribus in toto rigore, & excludendas esse eas tres interpretationes, quæ relaxant vim decreti Tridentini.

116 Eodem modo dum damnat propositionem 52. quod præceptum servandi festa non obligat sub mortali, declarat intentionem Ecclesie esse obligare sub mortali: Idem decernitur in propositione 53. de eo, qui audit simul duas medietates Missæ, aut quatuor ejus partes; & in propositione 54. de eo, qui non potest recitare Matutinum, quod non teneatur ad reliquas horas recitandas; in his enim declarat Pontifex, quomodo ea Ecclesie præcepta intelligenda sint.

CAPUT VII.

An hoc decretum sit definitio Pontificia?

SUMMARIUM.

Hoc decretum non continet definitionem articuli Fidei. n. 117.

Definitio quandoque sumitur pro declaratione doctrinae. n. 118.

Damnatio opinionis de absolutione inter absentes vocatur ab auctoribus definitio. n. 119.

Id, quod docet Pontifex tamquam certum, dicitur definiri. n. 120.

Hoc decretum est definitio Pontificia secundo modo. n. 121. & seqq.

117 **E**X art. 6. deprompta sunt, quæ sequuntur. (Hæc vox *Definitio*, quod attinet ad præsens institutum, dupliciter usurpatur. Primò pro decisione, seu declaratione articuli Fidei. Et in hoc sensu id decretum non esse definitionem, patet. Nam Pontifex in iis decretis non declarat, aliquid eorum esse articulum Fidei. Et quidem si id declaravit tamquam articulum Fidei, verificaretur, credendum esse tamquam articulum Fidei; eas propositiones esse falsas; unde hæreticus esset, qui eas propositiones veras assereret; atque adeò ex propositionibus essent hæreticæ. Quis autem audebit asserere, eas propositiones esse hæreticas vi ejus decreti, in quo Pontifex dumtaxat illas damnat ut scandalosas? quamvis non dicat, esse scandalosas dumtaxat, sed ut minimum.

118 Secundò usurpatur ea vox *Definitio*, pro qualibet declaratione Pontificis, quam circa doctrinam tradit omninò certam, & indubitabilem. Itaque cum Pontifex Summus aliquid in materia doctrinae deciderit ut certum, & absque periculo errandi, dicitur id definire. Nam *definire pro certo decidere*, idem sunt. Et revera esse alias definitiones Romanorum Pontificum, præter eas, quæ sunt declarationes articulum Fidei, patet ex còmuni Doctorum sensu, penes quos est, à quibus desumenda est usurpatio, & significatio nominum, ut latè ostendit in 1. p. Crif. Theol. disp. 12. n. 65.

119 Sic loquitur P. Suarez to. 3. in 3. p. disp. 19. sect. 3. n. 16. ubi agens de damnatione Clementis VIII. opinionis de absolutione inter absentes, ait: (Est igitur jam dicta sententia certa in gradu à Pontifice definita.) Et P. Vasquez to. 4. in 3. p. q. 91. art. 4. dub. 2. n. 1. de eodem argumento tractans, ait: (Antequam Clemens VIII. definisset, ac determinasset opinandi licentiam circa præsentem controversiam, &c.) Et P. Arriaga to. 8. disp. 50. nu. 20. agens de eodem decreto Clementis VIII. ait: (Post decisionem Clementis VIII.) &c. Decidere autem, & definire sunt termini æquipolentes. Et P. Conink de Penitentia disp. 4. nu. 61. ait: (Jam verò cautius hac de re agendum est post definitionem Clementis VIII.)

Qui author lib. 1. de actib. super natur. disp. 6. n. 7. agens de decreto Concilii Viennensis, affirmante, probabiliorē esse sententiam, quod parvulis in Baptismo infundatur habitus supernaturales, ait: (Et si Conciliū non definiat, esse omninò certum, parvulis in Baptismo virtutes infundi; tamen *definit*, id esse probabilius.) Eodem modo loquitur P. Ripalda lib. 6. de Ente supernaturali. disp. 120. sect. 1. n. 3. & P. Castro Palao to. 4. tr. 23. punct. 5. n. 7. Deini de definitū esse à Romano Pontifice, sententiam piā de Immaculata Conceptione esse magis probabilem, & magis piā, asserit P. Ferdinandus de Salazar to. de Conceptione c. 43. §. 1. & 4.

120 Itaque dum Romanus Pontifex docet Ecclesiam aliquid, in quo errare non potest, id quidē docet tamquam omninò certū, ut ex terminis notū est. Quod autem docet ut omninò certū, id expressè definit, & si non definiat tamquam articulum Fidei: definire enim, vel decidere, est, rem tamquam omninò certam declarare. Sunt enim multa omninò certa, in quibus Pontifex errare non possit, quamvis non perveniant ad certitudinem articuli Fidei.

121 His positis dicendum est, hoc decretum esse definitionem Pontificiam secundo modo. Constat. Illud enim Pontifex definit secundo modo, quādo aliquid declarat, vel affirmat pro certo in materia, in qua errare non potest; sed Innocentius XI. affirmat, propositiones esse scandalosas, in materia, in qua errare non potest; ergo in illo decreto Pontifex verè definit.

122 Consequentia est legitima. Major constat ex dictis supra. Minor etiam patet, quia affirmat, eas probationes esse scandalosas, cum tamen illæ versentur in materia morum, in qua Romanum Pontificem Ecclesie loquentem errare non posse, constat ex cap. 1.

123 Confirmatur. Nam, ut constat ex n. 119. Decretum Clementis VIII. quo affirmavit, opinionem de absolutione inter absentes esse falsam, temerariam, & scandalosam, fuit definitio Romanæ Cathedralis, quia illud pro certo deciderit: ergo cum Innocentius XI. pro certo deciderit, eas propositiones à se damnatas esse scandalosas, dicendum est, eam esse definitionem.

124 Nec valet, si dicas, ad definitionem formalem requiri, quod Pontifex dicat. *Definimus, Decidimus, Declaramus*, vel quid simile. Nam verbum *Damnamus*, in materia doctrinae, in qua Pontifex errare non potest, est verbum simile, & æquivalens. Nam hoc, quod est damnare doctrinam tamquam certò scandalosam, idem est, quod decidere, & declarare, eam scandalosam esse.) Huc usque contenta in eo art. 6. paucis mutatis.

CAPUT VIII.

Quanta certitudine tenendum sit, Pontificem errare non potuisse in hoc decreto, & qua censura notandi sunt, qui propugnaverint propositiones damnatas?

ARTICULUS I.

Præmittuntur aliqua, & referuntur sententiæ.

SUMMARIUM.

De Fide est, non posse errare Pontificem in definitione articuli Fidei, etiam extra Concilium. n. 126.

Implicatio contradictionis in assertionem oppositam. n. 127.

Etiam in iis, quæ docet extra definitionem articuli Fidei, est de Fide, quod non potest docere hæresim, neque errorem in Fide. n. 129.

Non est de Fide illud, quod Pontifex definit non tamquam dogma Fidei. n. 130.

Pontificem errare non posse in censuris, quas attribuit propositionibus, alii dicunt esse de Fide, alii proximum Fidei, alii oppositum esse erroneum, vel errori proximum. n. 131. & seqq.

Colligitur, quid tenendum sit juxta mentem Doctorum circa id, quod Innocentius XI. declarat, nempe scandalosas esse eas propositiones. n. 134. & seqq.

Quid sit propositio erronea? n. 136.

Quid sit propositio errori proxima? n. 137.

125 **D**ixi in precedentibus, certissimum esse errare non posse Pontificem in materia morum, etiam damnando opiniones olim probabiles; atque adeò errare non potuisse in hoc decreto, & in damnatione earum sexaginta quinque propositionum. Restat modò inquirere, quanta certitudine id tenendum sit?

126 Præmitto primò, esse de Fide, non posse errare Pontificem Romanum in definitione articuli Fidei etiam extra Concilium generale. Pro cuius veritatis evidentia sufficit assidua, & nunquam interrupta consuetudo Ecclesie Catholice consulendi Romanam Cathedralē in materiis Fidei. Nam (ut cum Melchiorē Cano supra citato loquar) ad Romanam Sedem Episcopos Ecclesiarum in causis quibusque gravissimis provocasse, ab illius ore Fideles Fidei oracula petiisse, illius iudicium Catholicos omnes in Religionis controversiis expectasse, illius denique vim, & auctoritatem sacra omnia efflagitasse Concilia, adeò certum est, & manifestum, ut sim ego ineptus, si velim ostendere.

127 Et quidem implicat contradictionē, quod Ecclesia accipiat à suo

à suo capite aliquam veritatem, tanquam dogma Fidei Catholicae, & quod non sit de Fide, illum errare non posse: sed Ecclesia Catholica accepit à Romano Pontifice multas veritates tanquam dogmata Fidei; quod adeò certum est, & manifestum, ut si ego ineptus, si velle ostendere: ergo implicat, quod non sit de Fide, illum errare non posse.

128 Probatur Major. (nam cetera patent) Etenim in eo ipso quod Ecclesia accipit à Romano Pontifice tanquam articulum Fidei, v. gr. quod in Deo dantur tres hypostases, in eo ipso continetur, quod Pontifex non errat: atque adeò qui credit tanquam de Fide oraculum Pontificis, quod sunt in Deo tres hypostases, eodem actu, quo id accipit tanquam de Fide, credit Pontificem in eo non errare. Huc spectant Sancti Patres, & Concilia generalia, quorum verba partim supra retulimus, partim referuntur à citatis supra Authoribus, Bellarmino, Suario, Valentia, Granada, Cano, & reliquis. In quo opere pretiū est audire Suarium 2.2. disp. 5. sect. 8. n. 4. *Veritas Catholica est, Pontificem definientem ex Cathedra esse regulam Fidei, qua errare non potest, quando aliquid authenticè proponit universa Ecclesia tanquam de Fide Divina credendum. Ita docent hoc tempore omnes Catholici Doctores. Et censeo esse rem de Fide certam.*

129 Premitto secundò, etiā in illis, in quibus loquitur Pontifex ex Cathedra extra definitionem articuli Fidei, sed definiendo tanquam doctrinam certò tenendam, non posse Romanū Pontificem docere heresim, neque errorem in Fide. Hanc assertionem multis argumentis demonstrant prefati Authores Bellarminus, Suarius, Valentia, Melchior, Canus, Granada, & alii ex Scriptura, & Sanctis Patribus, & Conciliis. Et pro re presenti satis est illud Christi D. ad S. Petrum, Luc. 22. *Ego autem rogarvi pro te, ut non deficiat Fides tua. Quod privilegium ad Successores Petri extendi, sensus est Ecclesiae, quem accepit ab Apostolis.*

130 Premitto tertio, de Fide esse id, quod Pontifex loquens ex Cathedra definit tanquam articulum Fidei; sed non esse de Fide, quæ Pontifex definit non tanquam dogma Fidei, sed tanquam dogma certò tenendum. Hoc autem secundum, quamvis sit omnino certum, tale quidem est inferiori gradu certitudinis, respectivè ad certitudinem Fidei. Prima pars evidens est juxta dicta prænotatione 1. Secunda item pars etiam est manifesta ex terminis: quia propositio non potest accipere majorem certitudinem à Cathedra, quam est certitudo illa, quam dat ipsa Cathedra. Si ergo ipsa Cathedra non dat dogmati certitudinem Fidei, quomodo poterit illam accipere à Cathedra?

131 Queritur ergo in præsentia, qua certitudine tenendum sit, Romanum Pontificem loquentem ex Cathedra cum matura deliberatione, non posse errare in censuris datis alicui propositioni, v. gr. quod sit erronea, temeraria, aut scandalosa, & maxime in materia morum? P. Suarez disp. 5. de Fide sect. 8. cum nu. 4. dixisset, esse de Fide, Pontificem in dogmatibus Fidei errare non posse, etiam extra Concilium, quod demonstrat in sequentibus usque ad n. 6. postea nu. 7. addit: *Et ex hac generali assertionem sequitur primò, Pontificem non posse errare in præceptis, seu rebus moralibus, quas tradit, vel approbat pro universa Ecclesia. Approbare autem turpia pro honestis, vel è converso dammare honesta tanquam iniqua, repugnat Sanctitati Ecclesiae: & ideo in his etiam non potest errare Pontifex. Quod dixit esse de Fide S. Antoninus 3. p. tit. 12. c. 8. §. 2. Cano vero l. 5. de locis c. 5. dixit parum diffare. Alii verò Recentiores paulò minus rem hanc exaggerant, Molina de just. disp. 425. Belarminus lib. 5. de Roman. Pontif. cap. 5.*

132 Malderus 2.2. q. 11. a. 2. membro 5. dicit, esse hereticum asserere, quod Ecclesia possit errare definiendo, propositionem aliquam esse erroneam, temerariam, aut simili alia censura notandam. Erraret autem Ecclesia, si Pontifex in ejusmodi definitione erraret. Quæ sententia placet P. Ægidio de Coninck 2.2. disp. 18. dub. 8. nu. 144. ubi ait: *Mihi cum Maldero valde probabile est, esse de Fide eam non posse errare: quia 1. ad Timoth. 3. Ecclesia dicitur (columna, & firmamentum veritatis.) Et Joannis 14. & 16. promittitur ei spiritus veritatis, sive perpetua assistentia Spiritus Sancti, qui doceat eam, omnem veritatem. Quod videtur non solum intelligendum de rebus, quæ propriè sunt de Fide, sed etiam de iis, quæ ad Fidem aliquo modo pertinent, quales sunt illarum sententiarum qualificationes, quarum assertio Fidem aliquo modo labefactare posset.*

133 Bannez 2.2. questio 11. art. 2. docet esse erroneum, aut errori proximum, dicere, quod Ecclesia in his censuris tribuendis possit errare. P. Luyfius Turrianus 2.2. disp. 55. dub. 5. dicit esse errorem, asserere, quod Romanus Pontifex in his possit errare. Et Lugo Cardin. disp. 20. de Fide rect. 3. nu. 109. sic ait: *Ego etiam id puto, vel esse erroneum, vel errori proximum: quia infallibilis Spiritus Sancti assistentia Ecclesiae promissa non videtur limitanda ad ea sola dogmata, quæ tanquam de Fide proponuntur, & creduntur ab Ecclesia, sed debet extendi ad ea omnia, quæ Fideles ex præcepto Ecclesiae credere tenentur. A qua sententia parum distat P. Moya tom. 1. Selectar. tract. 3. disp. 8. q. 6. nu. 22.*

134 Ex dictis colligitur, qua certitudine tenendū sit, Innocentium XI. errare non potuisse in hoc decreto, dū definit, eas sexaginta quinque propositiones esse, ut minimum, scandalosas. Nam juxta sententiam S. Antonini supra relatam (in quam videtur in-

clinare P. Suarez) & Malderi, & P. Ægidii de Coninck, est de Fide, quod Innocentius XI. non errat, dum eas propositiones censeet scandalosas, & dicere oppositum est hæreticū. Sed cum P. Ægidius dicat, esse probabile, quod est de Fide, non videtur asserere id tanquam omnino certum: ideo annumerari potest Authoribus secundæ opinionis asserentis, id esse erroneum, aut proximum.

135 At verò juxta sententiam Dominici Bannez, Joannis de Lugo, & Matthæi de Moya supra relatam, ille, qui affirmat Innocentium XI. errasse, aut potuisse errare in illo decreto, dicit propositionem erroneam, aut errori proximam. Et juxta sententiam Turriani dicit propositionem determinatè erroneam.

136 Et quidem propositio erronea (juxta cōmuniorem explicationem Theologorum) est illa, quæ contradicit conclusioni Theologicæ deductæ ex una præmissa de Fide, & altera evidenti, scilicet in syllogismo, cujus etiam bonitas consequentiæ est evidens. Nam qui sic contradicit tali conclusioni Theologicæ, cum cogatur admittere præmissam evidentem, & evidentiam bonitatis consequentiæ, cogitur negare præmissam de Fide.

137 Propositio autem errori proxima est, quæ contradicit conclusioni Theologicæ deductæ ex una præmissa de Fide, & altera evidenti, & bonitate consequentiæ etiā evidenti, cum hac tamen limitatione, vel quod unam præmissam plerique censeant esse de Fide, quamvis nō omnes, vel ita ut una præmissa sit de Fide apud omnes, altera verò præmissa sit evidens apud plerumque; licet non apud omnes; vel ita ut cum apud omnes altera præmissa sit de Fide, & altera evidens; bonitas consequentiæ sit evidens apud plerumque; non autem apud omnes. De quo videndus est Lugo Card. disp. 20. de Fide sect. 3. n. 84. qui latè id propugnat, & explicat.

ARTICULUS II.

Resolvitur questio.

SUMMARIUM.

Qui dixerit, Pontificem errasse in hoc decreto, dicit propositionem errori proximam. n. 138.

Quomodo ea propositio opponatur conclusioni Theologicæ. n. 139.

Præfata propositio est absolutè erronea. n. 140.

Quare Authores præfata propositionem dicant sub disiuncto esse erroneam, aut errori proximam? n. 140.

138 **H**is positis assero, eum, qui dixerit, Innocentium in hoc decreto errasse, aut errare potuisse, eum esse propositionis (ut minimum) errori proximæ. Pro hac assertionem stant Dominicus Banez, Joannes de Lugo, Matthæus de Moya, & videtur pro ea stare Ægidius de Coninck citati.

139 Ex dictis manifesta est conclusio. Pro cujus claritate hunc propono syllogismum: *Papa non potest errare in Doctrina Fidei, & morum, concurrentibus omnibus requisitis ad rectè definiendum; sed Innocentius Papa in præfati decreto tradidit doctrinam morum concurrentibus omnibus requisitis ad rectè definiendum, ergo Innocentius Papa non potuit errare in hoc decreto.* Hæc apud plerumque Theologos est conclusio Theologica, sed cum limitatione proximè dicta. Nam major apud omnes est de Fide, minor autem est evidens apud fere omnes; non tamen apud omnes; aliqui enim, quavis decepti, non agnoscunt evidentiam in concurrentia omnium requisitorum. Ex quo patet, cum qui dixerit, potuisse errare Pontificem in hoc decreto, dicere propositionem errori proximam, juxta explicationem propositionis erroris proximæ supra traditam.

140 Dixi, ut minimum, esse propositionem errori proximam. Ego enim censeo, eam propositionem esse absolutè erroneam: & conclusionem syllogismi proximè propositi esse in rigore conclusionem Theologicam; quia quamvis aliquibus non proponatur, ut evidens ea minor; ex ultimo, eos evidenter decipi; & quādo evidenter decipiuntur, non sunt reputandi in ordine ad contradicendum evidentiæ propositioni. Neque enim requiritur evidentia physica, aut metaphysica, sed sufficit evidentia moralis. Est ergo evidens, quod in definitione hujus decreti concurrunt omnia requisita ad definiendum, quamvis sit extra definitionem articuli Fidei. Concurrunt enim id requisitū, quod loquitur ex Cathedra, ut ostendi c. 4. & quod decreto præcessit matura deliberatio, ut ostendi c. 5. & quod non requiritur ad certitudinem definitionis, etiam articuli Fidei, quod fiat intra Conciliū generale, ut satis constat ex supradictis.

141 Ubi notandum est, quod doctissimi viri Banez, & Lugo eam propositionem (quod Papa errare possit in decretis morum) afficiant utraq; censura, licet sub disiunctione, asserentes, eam propositionem esse erroneam, aut errori proximam, quod idem præstare solent multi alii Doctores circa alias propositiones, quas censet ita censurabiles. Quare enim non apponunt unā determinatam censuram? Ego existimo, eos Doctores ideo apponere ambas censuras sub disiuncto; quia quando vident, conclusionem Theologicam deduci ex una præmissa, quam censent esse de Fide, cum tamen pauci aliqui id non censent propositionem erroneam; cum autem rem altius considerant, & censent eos paucos Authores evidenter decipi; jam magis inclinant ad vocandum absolutè erroneam eam propositionem.

ARTICULUS III.

An qui propugnat aliquam ex propositionibus damnatis, dicat aliquid erroneum, vel errori proximum?

SUMMARIUM.

Ratio dubitandi. n.142.

Qui docet propositionem damnatam, non dicit aliquid erroneum, sed scandalosum. n.145.

Qui docet propositionem damnatam, non dicit Pontificem errare. n.144
Solvitur obiectio: n.145. & seqq.

142 **E**X dictis art. preced. videtur colligi, eum, qui docet propositionem damnatam in hoc decreto, dicere aliquid erroneum, aut errori proximum. Quod sic probatur. Qui dicit, Pontificem errare in damnatione harum propositionum, aliquid erroneum dicit, ut patet ex art. preced. Sed qui docet, licitum esse v. gr. furari non solum in extrema, sed etiam in gravi necessitate, virtualiter dicit, errare Pontificem in damnatione ejus propositionis, quæ est 36. ex damnatis: ergo qui docet, id esse licitum, dicit aliquid erroneum.

143 Dicendum tamen est, eum, qui præcisè docet propositionem damnatam in hoc decreto, dicere quidem aliquid scandalosum, non tamen aliquid erroneum. Ratio est: quia non debemus nos assignare propositioni damnatæ rigidiorē censuram, quàm est ea, quàm assignat Pontifex; sed Pontifex cuilibet propositioni in hoc decreto damnatæ solum assignat censuram scandalosæ: ergo non debemus nos assignare illi censuram erroneæ, aut proximæ errori. Quomodo hæc assertio procedat contra assertionem Lumbierii, inferius ostendam.

144 Ad fundamentum partis oppositæ, concessa majori, neganda est minor. Nam qui dicit, licitum esse furari in necessitate gravi, non propterea dicit, Pontificem errare, neque cogitur agnoscere errorem in Pontifice. Potest enim respondere, in ea censura Pontificem procedere probabiliter, & prudenter, & ita non concedere, quod Pontifex errat. Quod si id dicat, dicit quidem aliquid scandalosum, non tamen aliquid erroneum.

145 Dices. Pontifex in decreto id affirmat tanquam certum; cum ergo esse certum, & merè probabile sint prædicata impossibilia inter se; si quis dicit Pontificem procedere probabiliter, idem erit ac dicere, Pontificem errare in eo, quod dicat esse certum: ergo qui docet propositionem damnatam, non solum docet propositionem scandalosam, sed etiam erroneam.

146 Respondeo, adhuc neq; hoc modo, qui docet propositionem damnatam, non dicit errare Pontificem. Nam sicut in questionibus, in quibus inter Theologos lis est, an hoc, vel illud sit de Fide, aliqui formant judicium merè probabile de eo, quod hoc sit de Fide; ita qui docet propositionem damnatam, potest credere, Papam prudenter procedere, dum definit aliquid tanquam certum, scilicet extra definitionem articuli Fidei. In quo casu, ut dixi, ille propugnator ejus propositionis damnatæ reus est propositionis scandalosæ, non verò propositionis erroneæ; cum non admittat, errare Pontificem.

CAPUT IX.

Quid sit, propositionem esse scandalosam?

SUMMARIUM.

Communis definitio propositionis scandalosa. n.147.

Rigidior ejus explicatio ex P. Arriaga. n.148.

In propositione scandalosa non assertur scandalum passivum, sed activum. n.149.

Qualiter sint scandalosa sexaginta quinque propositiones damnata ab Innocentio? n.150.

Opinio certò falsa, aut carens fundamento, si laxa sit, est scandalosa. n.152.

Opinio tenuiter probabilis favens libertati, est scandalosa. n.153.

147 **C**ircà hanc quæstionem in disp. 9. cit. c. 20. n. 358. scripsit sequentia. (Propositio scandalosa in materia doctrinæ illa est, quæ docet aliquid, quod prabet aliis occasionem ruinæ. Ita ex voce scandalii ea expositio nota est, & tradunt expressè Mag. Canus lib. 12. de Locis c. 11. §. Propositionem. P. Suarez disp. 19. de Fide sect. 2. n. 19. P. Granado tr. 15. de Fide, disp. 4. n. 8. P. Petrus Hurtado disp. 81. de Fide §. 50. & 51. P. Castro Palao to. 1. tr. 4. disp. 3. punct. 1. n. 1.)

148 Severior est explicatio propositionis scandalosæ apud P. Arriaga disp. 20. de Fide n. 13. assertentis: (Est scandalosa, quæ dat occasionem in materia Fidei errandi, vel malè suspicandi de Fide dicentis.) Juxta quem dicendi modum, dum Pontifex eas sexaginta quinque propositiones declarat esse scandalosas, declarat vel eas dare occasionem errandi in Fide, vel malè suspicandi de Fide Authorum, qui eas docuerunt.

149 Sed stando mitiori, & cõmuniori expositioni propositionis

scandalosæ suprà traditæ, notandum est, ibi scandalum non sumi pro scádalo passivo, sed pro activo. Quâvis enim ex Bibliis Sacris vulgari lingua scriptis oriatur scandalum ignaris: non tamen propterea eorū propositiones sunt scandalosæ: quia scandalum illud est passivum ortū ex malignitate, vel ignorantia legentiū. Quod etiam notavit Canus lib. 12. de Locis c. 5. §. Propositionem. Ait enim: Non enim hic scandalum more vulgari usurpamus pro eo, quod aures offendit, quodve fidelis populus horret: sed pro eo, quod infirmis causam ruinæ præstat, & quod ante Fidelium pedes positum, eos facit in illud incurrere, irruere, offendere.) Huc usque dixi, in loco citat.

150 Hinc patet, in quo sensu sint scandalosæ illæ sexaginta quinque opiniones, quas ut tales damnat, quas tales esse affirmat Sanctissimus D. Innocentius XI. Sunt enim scandalosæ, quatenus per se afferunt causam ruinæ Fidelibus. Quod magis patet ex præmio decreti illis verbis: *Ovium sibi à Deo creditarum salutis sedulo incumbens, & salubre opus in segregandis noxiis doctrinarum pascuis ab innoxiiis.* Neque enim aliter noxiæ sunt, nisi quatenus afferunt occasionem ruinæ ovibus Christi. Item illis verbis: *Ut minimum tanquam scandalosæ, & in praxi perniciosæ.* Id est, quæ afferunt perniciem in ordine ad praxim, sive quæ tradunt doctrinam illicitam in praxi.

151 Id etiam constat ex decretis Alexandri VII. cujus salubre opus in damnandis ejusmodi propositionibus ab illo inchoatū, proficitur Innocentius se prosequi velle, & quidem in præmio primi decreti Alexandri VII. idem patet ex illis verbis: *Complures opiniones Christianæ disciplinæ relaxativas, & animarum perniciem inferentes.* Constat enim, eam doctrinam esse per se scandalosam, quæ Christianam disciplinam relaxat, & infert animarum perniciem. Item ex illis verbis: *Quem si pro recta regula Fideles in praxi sequerentur, ingens eruptura esset Christiana vitæ corruptela.* Illa enim doctrina includit scandalum activum, quæ talis est, ut ex ea ad praxim deducta erupat Christianæ vitæ corruptela. Idem significant subsequenter verba: *Ne unquam temporis viam salutis, quam suprema veritas Deus, cujus verba in æternum permanent, arctam esse desinivit, in animarum perniciem dilatarī, seu verius perverti contingeret.* Item & subsequenter alia: *Ab ejusmodi spatiosa, lataq; per quam itur ad perditionem, via.* Quæ desumpta sunt ex Evangelio Matth. ca. 7. 13. *Lata porta, & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem.* Quæ omnia aperte declarant, doctrinam earum propositionum talem esse, ut ducant ad perditionem. Quo nullum scandalum activum majus.

152 Deinde loco cit. n. 362. hæc scripsi ferè eodem tenore: (Pro cujus explicatione majori sciendū est, omnē opinionem improbabilem positivè, id est, certò falsam; & omnem opinionem non probabilem, id est, gravi fundamento carentem, si laxa sit, id est affirmans partem minùs tutam, & faventem libertati, esse scandalosam, dummodo procedat in materia gravi pertinente ad mores. Patet. Peccat enim graviter, quisquis in materia gravi dirigit conscientiam suam ex opinione certò falsa, aut absque prudenti, & gravi fundamento: sed doctrina improbabilis positivè, aut negativè suadet hominibus dirigere conscientiam ex se ipsa, quæ aut certò falsa est, aut gravi fundamento destituta: ergo doctrina improbabilis positivè, aut negativè, in materia gravi pertinente ad mores suadet hominibus ad id, quod est peccatum grave. Hoc est, doctrinam esse scandalosam: ergo ejusmodi doctrina scandalosa est. Et ne æquivocationem patiāris, nota, in qualibet quæstione illam dici opinionem laxam, quæ favet libertati: illam verò strictam, seu severam, quæ favet obligationi, & præcepto.) Huc usque in loco citato.

153 Addendum insuper est, omnem opinionem in materia morum tenuiter probabilem laxam, sive faventē libertati esse scandalosam. Patet ex hoc decreto Innocentii in dānatione tertiæ propositionis, ex qua constat, esse scandalosam propositionem, quæ assertit, nos prudenter operari ex dictamine opinionis tenuiter probabilis. Quæ autem sit opinio tenuiter probabilis, latè tradā in dissertatione 4.

CAPUT X.

An propositio scandalosa in materia morum necessariò sit falsa, & improbabilis.

ARTICULUS I.

Præmittuntur aliqua, & statuitur duplex conclusio.

SUMMARIUM.

Propositiones veræ possunt esse scandalosæ, præcipuè in quæstione facti. n.153.

Propositio potest esse scandalosa, eo quod sit æquivoca. n.155.

Quæ propositiones in materia morum sint scandalosæ? n.156.

Explicatur quæstio præsens. n.157.

Omnis propositio scandalosa in materia morum est non probabilis. n.158

Repugnat, doctrinam prudentem morum generare scandalum. n.159.

Doctrina morum laxa, quæ est non probabilis, ex dictamine reflexo est certò falsa. n.160.

Propositio speculativa non probabilis non propterea manet certò falsa: secus in materia practica. n.161.

Idem

Idem contingit in dubio practico. n. 162.

Quomodo in quaestione morali demonstratur conclusio, quamvis ea non probetur evidenter à principiis intrinsecis directis? n. 163.

Quomodo demonstratur falsitas opinionis, quod certus de peccato mortali, & dubius de confessione ejus non teneatur ad illud confitendum? Ibidem.

Quomodo demonstratur, materiam parvam non esse eam, quæ est minor octava parte? n. 164.

Præfata conclusio intelligitur etiã de opinione tenuiter probabili: n. 165.

154 **D**E hac materia egi ex professo in ea disp. 9. c. 20. art. 8. unde extraxi sequentia. Præmitto primò: posse esse propositiones veras, quæ sint scandalosæ, præcipue in quaestione facti. Quod notavit Canus lib. 12. de lecis. c. 11. §. Propositionem, ubi ait: Non solum error, sed ipsa etiam isthac veritas, qualiscumque illa sit, quæ fortè in his dictis inveniri potest, scandalum affert idiotis, & infirmis. Non enim solum falsa scandalum faciunt, sed aliquando etiam vera. Et paulò ante exempla attulerat, dicens: Tales ille sunt, siue commentitia fabula, siue narrationes etiam vera, vel quibus monachorum occulta vitia, vel fingunt, vel deteguntur. Id quod sine dubio, sine imbecillium offendiculo fieri non potest. Et paulo inferius: Sic Ecclesiæ Romana abusus plebi rudi obicere est. Quod idem latè tradit, & probat Saura in voto Platonis, tract. de Examine doctrinarum, cap. 6. §. Propositio scandalosa.

155 Præmitto secundò, propositionem esse posse scandalosam, eo quod æquivoca sit: si enim duplicem habeat sensum, primum quidem sanum, & verum, & à suo Authore intentum; alterum verò vel hæreticum, vel erroneum, vel alio modo damnablem, quamvis à suo Authore non intentum, sic poterit scandalum generare. Tales sunt propositiones aliquæ, quæ in exemplum afferuntur à Cano loco citato.

156 Præmitto tertio, ut constat ex cap. præted. omnes propositiones positivè, vel negativè improbabilis, & tenuiter probabiles laxas in materia morum esse scandalosas.

157 Queritur ergo in præsentia, an omnes propositiones scandalosæ versantes in doctrina morum, sint probabiles positivè, id est certò falsæ; aut non probabiles, id est gravi destitutæ fundamento? Et an quoad improbabilitatem aliquid habeant præcipuum, dum à Romano Pontifice docente Ecclesiam damnantur tanquam scandalosæ?

158 Dico primò. Omnis propositio scandalosa versans in doctrina morum, est non probabilis, atque adeò gravi fundamento destituta, & consequenter peccat mortaliter, quia ea utitur in directione conscientia suæ. Et loquor de propositione, quæ non sit æquivoca, sed quæ clarè, & cum distinctione doctrinam tradit, juxta ea, quæ dixi supra.

159 Probatur clarissimè cōclusio. Implicat contradictionē, doctrinam esse probabile, prudentiq; fundamento nitentē, & eam simul in ratione doctrinae moralis scandalū, & animæ perniciē generare. Etenim eo ipso, quod in ratione doctrinae moralis sit scandalizans, non est doctrina prudens. Nam doctrina prudēs in materia morū est illa, quæ mores servat incorruptos: quæ autē scandalizat, & animæ perniciē infert, non aliter infert, nisi quatenus mores corrūpit, & ad peccatū inclinat. Ergo eo ipso, quod scandalosa sit, necessariò est non probabilis. Huc usq; in loco citato.

160 Dico secundò. Quælibet propositio laxa in materia morū, quæ est non probabilis, id est, carens fundamento gravi, quæ quidem propterea scandalosa est: ex dictamine reflexo est certò falsa, & improbabilis. Id est, improbabile, & certò falsum est, quod possimus deducere ad praxim talem opinionem. Quæ conclusio patet ex terminis. Quam assertionem latè exposui in 1. part. Cris. Theol. disp. 10. c. 3. n. 31. in hæc verba.

161 Itaq; in materia speculativa, quamvis ex duabus partibus cōtradictoriis una maneat non probabilis, non propterea opposita manet certa, aut evidens. Patet. Ista enim propositio; *Crines Adam fuerunt rubri*: non est probabilis; quia non habet grave fundamentum; & tamen opposita, *Crines Adam non fuerunt rubri*, non est evidens, nec certa. In materia autem practica ad conscientia spectatē, si nō sit probabile, quod actio est licita, sit certū, quod actio est illicita: non quidem directè: nam sic eodem modo se habet, sicut materia speculativa; sed ex dictamine reflexo certo; nempe: *Illicitum est dirigere conscientiam absque dictamine certo, aut probabili*: vel, *illicitum est exercere hanc actionem absque dictamine saltem probabili, præscribente actionem esse licitam*.

162 Et nota, hoc idem contingere in dubio practico, v.g. an hic, & nūc sit licitū emere hoc pallium à Petro. Idcō enim tutior pars est eligēda, quia in eo dubio practico nō occurrit mihi dictamen practici, saltem probabile, præscribens esse licitam emptionem.

163 Hinc inferitur pro multis quaestionibus moralibus, quomodo indirectè, seu reflexè demonstratur conclusio, quamvis ea non probetur evidenter à principiis intrinsecis directis. in 2. part. Cris. Theol. disp. 45. ostēdo apertè, falsam esse sententiā, quæ docet, certū de peccato mortali, & dubiū de confessione ejus, non teneri obligatione gravi ad illud confitendum. Ostendo item, fundamenta partis oppositæ sophistica esse, & levissima. Et ex hoc secūdo capi-

te demonstratur reflexè falsitas partis oppositæ. Quia si nullum grave fundamentum suffragatur parti asserenti, esse licitam omissionem ejus confessionis, illa non est probabilis. Et ex supradictis patet, si non est probabile, licitam esse omissionem ejus confessionis, manere certum, & demonstratum, quod sit graviter illicita in praxi omisso ejus confessionis.

164 Sic etiam disp. 31. ostendo nullo fundamento niti sententiā Caramuelis: quæ docet, materiam parvā esse eam, quæ est minor octava parte. Hinc demonstratur pars negativa, quod (Materia parva non est ea, quæ est minor octava parte;) quia si nullo fundamento ducitur pars affirmativa, illa non est probabilis: & si non est probabile, quod sit licitum uti ea sententia, deficiente dictamine probabili ad eam exercēdam, manet certissimum, quod peccat, qui ea utitur. Et sic in multis aliis quaestionibus, quas in decursu hujus voluminis reperies. Huc usque in ea disp. 10.

165 Hæc secunda cōclusio non solum intelligitur de opinione, quæ omnino caret fundamento gravi, sed etiã de opinione tenuiter probabili; quia ex Decr. Innoc. XI. in dānatione tertiæ propositionis constat, non esse licitū dirigere conscientia ex dictamine opinionis tenuiter probabilis, ut uberius constabit ex d. tert. 4. quæ cum sit scandalosa, ex dictamine reflexo, in ordine ad praxim est certò falsa; quia certò falsum est, posse dirigī conscientia ex illa.

ARTICULUS II.

An propositio in materia morum, quam Pontifex declarat esse scandalosam, eo ipso sit certò falsa?

S U M M A R I U M.

Ratio dubitandi, quare propositio scandalosa videatur non esse certò falsa? n. 166. & seqq.

Cum Pontifex ex Cathedra affirmat, doctrinam in materia morum esse scandalosam, consequenter affirmat esse falsam? n. 168.

Hoc judicium Pontificis habet certitudinem. Ibidem. Item per perpetuitatem. Ubi quoad hoc notatur discrimen inter Pontificem, & reliquos doctores. n. 169.

Ubi quis absque periculo errandi tradit propositionem esse falsam, illa est certò falsa. n. 170.

Opinio vera potest esse scandalosa ob ignorantiam hominum. n. 171.

Ratio, ob quam opinio damnata à Pontifice tanquam scandalosa evadit certò falsa. n. 172. & seqq.

Quare non evadit certò falsa, quam privatus doctor censet scandalosam? n. 174.

Confirmatur discrimen inter Pontificem, & privatum doctorem. n. 175. & seqq.

Cum privatus author dicit, propositionem esse improbabilem, si verum dicit, id provenit ex aliquo principio certo. n. 178.

Solvitur ratio dubitandi, & confirmatio initio articuli proposita. n. 179. & seqq.

166 **I**N præcitata disp. 9. c. 20. à n. 370. hanc difficultatem discuti si; & quæ ibi continentur, reproduco. Major difficultas est, an propositio: quæ scandalosa est, quatenus versatur in materia morum, debeat esse improbabilis positivè, id est certò falsa. Videtur enim ex præcisa ratione scandalosa, non debere esse improbabile positivè. Etenim eo ipso quod proposito laxa versans in materia morum careat fundamento gravi, atque adeò sit non probabilis, ad peccatum ducit; cum sit peccatū mortale dirigere conscientia in materia gravi ex opinione non probabili, siue absq; prudenti fundamento. Ergo salvatur, quod sit scandalosa in hoc, quod sit non probabilis: ergo ut sit scandalosa, non requiritur, quod sit certò falsa; siue positivè improbabilis.

167 Et confirmatur. Quia propositio non probabilis potest esse vera. Nam propositio vera, dum latet nos fundamentum grave ad illius veritatem promovendam, est non probabilis: ergo propositio vera, dum latet nos fundamentum ejus probabile, potest esse scandalosa, cum conetur dirigere conscientiam absque fundamento probabili. Sed propositio vera nunquam potest esse certò falsa: ergo potest dari propositio scandalosa, quæ non sit certò falsa: atque adeò non est necesse, quod propositio scandalosa sit improbabilis positivè. Nihilominus.

168 Dico secundò. Cum Romanus Pontifex docens Ecclesiā in materia morū, affirmat doctrinā esse scandalosam, consequenter affirmat esse falsā, & improbabile positivè. Prò cuius cōclusionis intelligētia nota primò, magnū discrimen intercedere inter eam propositionem, quæ in materia morū expresso judicio Romani Pontificis loquentis ex Cathedra asseratur scandalosa, & inter eam, quæ in simili materia censetur scandalosa judicio privati Doctoris. Etenim in expressū judicium Romani Pontificis habet duo, quibus caret privati doctoris judiciū: nempe certitudinē, & perpetuitatē. Certitudinē, quia Romanū Pontificem loquentem Ecclesiæ, errare non posse in doctrina morū, certum est, ut constat ex supradictis, quæ certitudo deficit in judicio privati Doctoris.

169 Itē perpetuitatem: nā reliqui doctores privati per hanc propositionem: *Hæc assertio non est probabilis*; significant, non adesse de præsentī

præfenti fundamentum grave pro ea assertione: & ideo apud illos æquivaleret illis *hæc assertio non habet fundamentum grave, dum non apparet aliud fundamentum præter ea, quæ de præfenti afferuntur pro ea*. Et ideo sic relinquitur locus, ut si postea apparuerit fundamentum grave, transeat assertio de non probabili in probabilem. Quod ita de facto contigisse certum est: cum multæ propositiones, quæ olim non erant probabiles, jam apparente denuò fundamento gravi sint probabiles. Pontifex verò cum è Cathedra loquitur, & negat probabilitatem opinionis, ut affirmat, eam esse scandalosam, id docet, & declarat Ecclesiæ in perpetuum, tanquam doctrinam omni tempore sustinendam. Et ideo non dicit solum, quod de præfenti nullum apparet pro ea fundamentum grave, sed quod nec unquam apparebit, & quod semper scandalosa reputanda est. Quare reliquit omnimodā desperationem de probabilitate ejus, aut de ablatione scandali, quod secum importat propositio.

170 Nota secundò, ubi aliquis absq; periculo errandi tradit, propositionem esse falsam, illa est certò falsa. Pater. Nam immunitas à periculo errandi involvit certitudinem: ubi enim est certitudo, nō est contingentia errandi, & ubi est contingentia errandi, non est certitudo. Item ubi excluditur contingentia errandi, adest certitudo: & ubi excluditur certitudo, adstruitur contingentia errandi.

171 Nota tertio, dupliciter considerari posse propositionē scandalosam, vel quā scandalosam à parte rei, & ante quamlibet existimationem hominum; vel quā scandalosam præsupposita existimatione hominum. Contingit aliquando, opinionem à parte rei esse veram, sed quia homines ignorant fundamentum veritatis, fit, quod ea propositio non sit probabilis, cum absq; fundamento gravi nequeat esse probabilis. In quo casu à parte rei non est scandalosa, cum contineat doctrinam à parte rei veram, & licitam, & innoxiam; tamen supposita hominum existimatione, & quæ ad fundamentum veritatis non pertingit, est scandalosa, cum suadeat dirigere conscientiam absque fundamento gravi.

172 Hinc apertè probatur secunda conclusio duplici ex capite. Primo. Cum Romanus Pontifex loquens ex Cathedra damnat in materia morum expresse iudicio propositionem aliquam, ut scandalosam, damnat illam ut falsam; sed id iudicium Romani Pontificis in materia morum est certum: ergo talis propositio evadit certò falsa. Consequentia est evidens, quia quoties iudicium de falsitate propositionis est certum, propositio evadit certò falsa. Quod amplius constat ex dictis. Minor patet.

173 Major autem clarè ostenditur. Nam propositio, quā Romana Cathedra in materia morum damnat ut scandalosam à parte rei, non potest esse vera: Quia si à parte rei esset vera, à parte rei esset licitum ejus objectum, & solum ob ignorantiam esset illicitum: ergo Romana Cathedra erraret in materia morum, si objectum à parte rei licitum damnaret ut illicitum. Sed Romana Cathedra errare non potest in materia morum: ergo objectum à parte rei licitum non potest damnare ut illicitum. Ergo Romana Cathedra eo ipso, quod damnet propositionem in materia morum, ut scandalosam, illa non potest esse vera à parte rei: ergo eo ipso quod damnet illam ut scandalosam, damnat ut falsam.

174 Aliud est, quando privatus doctor censet propositionem esse scandalosam: nam ad hoc privatum iudicium sufficit, quod pro illa propositione sic notata non appareat ullū grave fundamentum: nam privatus doctor capax est ignorantie (usurpo latè nomen ignorantie pro quolibet defectu scientie) de eo, quod est à parte rei; cum autè Romana Cathedra nō sit capax ignorantie in iudicio expresse, quod format in materia morū, ob infallibilem assistentiā Divini Spiritus in re tam gravis inde est, quod dum propositionē in materia morū affirmat scandalosā, illā à parte rei non possit esse vera.

175 Confirmatur. Cum Romana Cathedra damnat propositionem ut scandalosam in materia morum, non damnat illam tanquā scandalosam, ex præsupposita ignorantia hominum, sed tanquam verè, & à parte rei scandalosam; aliàs erraret in materia morum, si objectum à parte rei licitum, & honestum reprobaret, ut scandalosum: sed doctrina, quæ à parte rei est scandalosa, non potest à parte rei esse vera: ergo à parte rei ea doctrina damnata non potest esse vera. Et cum id iudicium Romanæ Cathedræ sit certum, ea propositio manet certò falsa.

176 Secundò: Dū Romanus Pontifex docens Ecclesiā in materia morū, definit propositionem esse scandalosam, vi ejus oraculi manet certò, & in perpetuum non probabilis, manet certò, & in perpetuum destituta fundamento gravi, & cū certa, & omnimoda desperatione de probabilitate ejus: sed propositio, quæ manet certò, & in perpetuum non probabilis, & cum certa, & omnimoda desperatione de probabilitate ejus, manet certò falsa, atq; adeò improbabilis positivè: ergo propositio, quā Romanus Pontifex docens Ecclesiam in materia morū, definit esse scandalosā, manet certò falsa, & improbabilis positivè. Consequentia patet. Major constat.

177 Minor probatur. Nam quādo propositio à parte rei est vera, nullum principium certū obstat, quominus aliquando aliquod fundamentum grave appareat ad prædictam veritatem promovendā: nam contra veritatem, aut contra fundamentum ejus nullū principium certum sit: existere potest, quod revera certū sit: ergo quando est principium certum contra fundamentum alicui propositionis,

talis propositio non potest esse vera: ergo est certò falsa. Sed cum Romanus Pontifex in materia morum iudicio expresse affirmat in perpetuum, propositionem non esse probabilem, id principium certum excludit in perpetuum quodlibet fundamentum grave ejus propositionis: ergo in eo casu propositio sic damnata non potest esse vera, ergo necessariò, & certissime est falsa.

178 Ubi etiā notandū est, cum Author privatus dicit, propositionem esse positivè improbabilem, si verū dicit, omninò tollit spem, aut formidinem futuræ probabilitatis, atq; de improbabili nō posse propositionē transire in probabilem. Etenim id asserere non potest nisi ex principio certo, cum improbabile positivè idē sit, quod certò falsū: principium autem certum, quod cogit ad asserendū falsitatem propositionis, nullam relinquit formidinem de opposito.

179 Rationi autem dubitandi, ante secundam conclusionē propositā, respondeo ex dictis, quod propositio in materia morum sit scandalosa, salvari in hoc præcisè, quod non sit probabilis, sive in eo, quod careat fundamento gravi in existimatione hominū, cum dirigat conscientiam ad operandum in materia morum absq; fundamento gravi, idque licet ea sit vera à parte rei. Sed cum id proveniat ex ignorantia, vel potius ex defectu scientie in materia morum, & ea ignorantia non possit cadere in Romanam Cathedram in tali materia, inde est, quod non possit Romana Cathedra docere, eam opinionem esse scandalosam, quæ à parte rei est vera. Et propterea quoties Romana Cathedra in materia morum affirmat, propositionem non esse probabilem, virtualiter, sive æquivalenter affirmat, esse positivè improbabilem, ut constat ex dictis. Et ita quamvis dicens scandalosam, simul dicat, eam non esse probabilem, eo ipso affirmat, esse positivè improbabilem.

180 Ad confirmationē distinguo antecedens: propositio nō probabilis (quæ talis est iudicio Romanæ Cathedræ in materia morū,) potest esse vera, nego; (quæ talis est iudicio privato) concedo. Quod patet ex dictis supra. Distinguo etiam consequens: ergo propositio vera, dum latet nos fundamentum ejus probabile, potest, esse scandalosa (à parte rei,) nego, potest esse scandalosa, (præsupposita existimatione falsa hominum,) concedo. Quando autem Romana Cathedra propositionem de doctrina morum damnat ut scandalosam, non nititur in falsa hominum existimatione, sed in ipsa veritate rei, ex securitate assistentiæ Spiritus Sancti.)

ARTICULUS I.

Objectio cujusdam Recentioris contra doctrinam articuli præcedentis dissolvitur.

SUMMARIUM.

Proponitur argumentum Lumbierii, n. 181.

An imponat mihi aliquid falsum? n. 182.

Mea conclusio agit expresse de doctrina practicabili, n. 183.

Speculatio, quæ attingit objectum practicabile, considerando omnes circumstantias, quæ sunt in praxi, eandem veritatem, aut falsitatem habet atque cognitio practica, n. 184.

Omnes propositiones damnatæ docent, suum objectum esse licitum, n. 185.

In propositione modali dictū non habet veritatem, aut falsitatem, n. 186.

An qui assentitur propositioni damnatæ, dicat propositionē eoroneā? n. 187.

Solutio objectionis, n. 188.

Proponitur instantia, n. 189.

An doctrina morum vera docens, quid licitum sit, aut quid illicitum, possit esse scandalosa? n. 190.

Et an id possit fieri per ignorantiam? Et an hæc cadat in Romanam Cathedram circa mores? n. 191.

Solvitur instantia, n. 192.

181 **R**aymundus Lumbier in expositione harū propositionum n. 267. & seqq. impugnat doctrinam ar. præc. traditam; in hæc verba, quæ ex Hispano idiomate sic fideliter in latinū sermonem trasfero. (Hinc deciditur quæstio, an omnes propositiones sic dā natæ, eo ipso falsæ esse videantur. P. Cardenas in sua Crisi f. 110. (corrigere 113.) affirmat; asseritq; eo ipso quod Papa eas condemnat tanquam perniciosas, & scandalosas, cōpertum esse, damnare eas tanquam falsas. Unde si aliquid interiore præberet assensū propositionis damnatæ, iudicās hanc esse veram, *admitteret errorem in Fidem*; quandoquidem censeret verum assensum, damnatum à Papa ut falsum; quod idem erat ac dicere, Papam perperā definivisse, & errasse in ea condemnatione. Sed contra hoc arguitur. Nos enim variis in locis eas appellavimus *practicæ falsas*, insinuantes fortasse non omnes esse speculative falsas. Respondeo ergo, in his propositionibus excerptis ex libris Authorū esse duo. Alterū materiale propositionum; alterū, quod talis propositio sit probabilis, & licita; & in aliquibus expresse dicitur, quod sit licita, ut cernitur in ipsis; & in aliis quāvis non exprimitur, supponitur ex suo Authore. Sic in propositione modali dicunt dialectici, dari dictū, & dari modum, v.g. *Hunc parietem esse album, est necesse*. Et potest dictum esse verum, & modus falsus, & eo modo tota propositio evadit falsa. Parietem esse album, erit verum, sed id esse necesse, est falsum. Cum ergo istæ opiniones, non aliter sint opiniones, nisi quatenus affirmant id esse licitum; & Papa definiat, eas non esse licitas, nec practicabiles,

eo ipso definit falsum esse, quod illæ sint licitæ.) Hoc est argumentum, quo existimat Lumbier, se adversari meæ doctrinæ.

182 Et primò quidem ego non invenio locum, ubi dixerim, eas propositiones esse falsas secundum illud materiale speculative sumptum, quod considerat Lumbierius. Quin potius in prima, & secunda parte ejus Crisissæpius repeto, me dumtaxat agere de practica probabilitate, aut improbabilitate propositionum, in ordine ad cognoscendum, quid possumus licite operari.

183 Secundò. Quia quando dicitur propositio in materia morum esse scandalosa, expresse significatur, quod ea propositio tradit doctrinam perniciosam ad praxim: sed mea conclusio, quam citat Lumbier, agit de propositione scandalosa in materia morum, illis verbis: *Cum Romanus Pontifex docens Ecclesiam in materia morum, affirmat doctrinam esse scandalosam, &c.* Ergo mea conclusio loquitur de doctrina perniciosa ad praxim, & nullo modo, de materiali aliquo speculative sumpto.

184 Tertiò. Nam cognitio, quæ speculative attingit objectum practicabile, considerando omnes circumstantias, quæ sunt in praxi peccaminosa, tam prava est, & tã falsa ac ipsa cognitio practica de eodem objecto, ambæ cognitiones sunt convertibiles, ita ut valeat consequentia ab una ad alteram, & è converso: ut ostendi in 1. p. Cris. Theol. disp. 14. c. 4. Ergo damnata propositione practica, damnatur etiam propositio speculativa, quæ considerat omnes circumstantias, quæ sunt in praxi: ergo si ex damnatione ista propositio practica ut talis condemnatur ut falsa, ut concedit Lumbier: quia falsum est, quod liceat illam ad praxim deducere: similiter propositio speculativa de eodem objecto sub eisdem circumstantiis considerato damnatur ut falsa. Unde fit, quod si propositio practica est falsa, quia docet esse licitum, quod est illicitum: similiter speculativa, quæ affirmat esse licitum, eodem modo erit falsa. Et hoc modo asserui propositiones damnatas à Romano Pontifice tanquam scandalosas esse falsas.

185 Quartò. Nam omnes propositiones damnatæ ab Alexandro VII. sicut etiam damnatæ ab Innocentio XI. docent, suum objectum esse licitum: aliæ enim id explicant per verbum *potest*, quod intelligitur moraliter & *Potest moraliter*, idem est ac *Licet*; aut per verbum *non tenetur*, quod significat, nullam dari obligationem, atque adeò non esse peccatum in praxi ejus objecti: aut per aliud verbum similis significationis. Et quidem ego de sideraveram, quod quando Lumbierius dicit, *fortasse non omnes damnatas esse speculative falsas*, designaret unam, vel alteram ex damnatis, quæ speculative non esset falsa. Quam quidem non inveniet: omnes enim damnatæ ab Alexandro dicunt, esse licitum id objectum, quod Pontifex censet damnabile. Immo & aliquæ propositiones damnatæ ab Innocentio, quæ non respiciunt praxim, quales sunt 19. 20. 48. 49. & 56. damnantur etiam, ut speculative sunt.

186 Quod autem dicit Lumbier, in propositione modali posse dictum esse verum, & modum falsum, minus formaliter loquitur. Quia non dicitur esse verum, nisi quod affirmatur, vel negatur: in propositione autem modali dictum neq; affirmatur, neq; negatur cum enim dico, *Petrum currere est possibile*, neq; affirmo, neq; nego Petrum currere. Omnes autem propositiones damnatæ sunt æquivalenter modales de modo licitum. Sic enim hæc propositio, *Populus non peccat, etiam si absque justa causa non recipiet legem à Principe promulgatam*; æquivaleret huic modali, *Populum absque causa non recipere legem à principe promulgatam, licitum est*: Neq; inveniet ullam propositionem practicam ex damnatis, quæ non sit ita æquivalenter modalis, de modo licitum. Cum ergo in modali non affirmetur per se dictum, sed modus, sola affirmatio modi est, in quam cadit veritas, vel falsitas. Cum ergo dixi, propositionem damnatam à Pontifice ut scandalosam eo ipso damnari ut falsam; id necessario debet intelligi de modo licitum, cum nihil aliud seorsim à modo licitum, affirmetur, aut negetur in dictis propositionibus.

187 Id autem, quod supplerat Lumbier, cum, qui assentitur propositioni danatæ, censens ejus objectum esse licitum, accusari debere de errore in Fide, non admitto. Nam ut ostendi c. 8. a. 3. solum accusandus esset de propositione scandalosa, non autem de erronea: quia per id nō cogitur asserere, errare Pontificem. Quod si simul diceret, errare Pontificem, de propositione erronea convincendus esset.

188 Hinc constat, parum urgere argumentum Lumbierii initio hujus articuli propositum. Etenim cum dixi, propositiones damnatas ut scandalosas eo ipso esse falsas, semper locutus sum de illis in ordine ad praxim, & in ordine ad licite operandum, quo pacto ipse Lumbier fatetur esse falsas. Ad reliqua, quæ subjungit de propositione modali, constat ex dictis.

189 Sed instabis illis verbis, quæ initio proœmii ad explicationem harum propositionum scribit Lumbier, quæ in latinū sermonē fideliter transfero. (Notandum est, sicut dantur actiones scandalosæ, quæ quavis per se sūptæ non sunt peccata, ex pravo tamen exēplo afferunt scandalū, & culpā mortalem, propter speciem mali, quam præferunt; ita esse doctrinas, quæ & si non sint falsæ, sunt tamen scandalosæ; & ideo prohibentur. In primis id ostenditur ex eo, quod peccatum scandalj sic definit S. Thomas: *Dictum, vel factum minus rectum prabens alteri occasionem ruine*, Ubi notandum, non dixisse *factum pravum*, sed *minus rectum*, quod avertit scandalum. Tale est, quod homo non cōjugatus, aut Ecclesiasticus retineat domi se-

minam speciosam, quam ejus viciniæ incolæ suspicantur esse ejus pellicem; & quamvis inter eos duos nullū sit peccatum, ille homo est in statu peccati lethalis, si non expellit illam; nam judiciū vicinorum ex eo scandalizatur. Idem accidit in duobus canonicis, qui ob jurgiū commissum, quamvis sibi obviam fiant in Ecclesia, sibi invicem negant loquelā, & debitæ urbanitatis signa. Idē in femina, quæ obmurmurante viciniā, frequenter admittit in domū suam virū aliquem, cum illū possit vitare. Ex his probatur, quod quavis aliqua ex his propositio in se non sit falsa, cum sit scandalosa, prohiberi debet tam quod ad doctrinam, quam quod ad praxim.) Huc usq; Lumbier. Itaq; ex eo, quod dictū, vel factū ex se indifferens, possit fieri malū, & prohibitum ratione scandali, vult à paritate rationis idem contingere in doctrina morū, ita ut doctrina possit esse vera, & adhuc scandalosa, & ob hanc rationē prohibita in hoc decreto.

190 Id tamen esse planē falsum, sic ostendo. Repugnat, quod doctrina morum vera, quæ docet, quid licitum sit, quid illicitum (seclusa ignorantia) sit scandalosa: ergo si scandalosa est, non potest esse vera nisi per ignorantiam. Antecedens patet. Nam, ut constat ex c. 1. ad Sanctitatem Ecclesiæ spectat, quod profiteatur doctrinam morum veram, & quæ cum veritate doceat, quid licitum sit, & quid illicitum: ergo poterit esse scandalosa ea doctrina, quæ ducit homines ad vitam; docens quid fugiendum, quid amplectendum sit? Absit. Ergo si doctrina morum scandalosa est, illa quidem est falsa. Sed doctrina morum, quam condemnat Innocentius, condemnat eam, docens, quid illicitum sit, & quid fugiendum: ergo doctrina, quam condemnat, est falsa: ergo ex eo, quod condemnatur ut scandalosa, infertur esse falsam.

191 Dixi, *Nisi per ignorantiam*. Poterit enim fieri, quod propositio vera in materia morum sit scandalosa, quia homines ignorant fundamentum veritatis ejus. Et ita poterit contingere in aliquibus opinionibus probabilibus, in quibus intervenit ignorantia, sive incertitudo invincibilis, ita ut opposita opinio inter privatos doctores reputetur probabilior, aut certa, quia ignorant fundamentū veritatis prioris opinionis. Sed hæc ignorantia, aut periculum erroris non cadit in Romanā Cathedrā in iis, quæ tradit in materia morū in hac enim materia errare non potest, ut supra dictum est, propter specialem assistentiam Spiritus Sancti, ut dicitur Joan. 16. *Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem*.

192 Et hinc patet, qualiter non sint ad rem exempla proposita in instantia. Nam scandalum in illis contentum partim provenit ex fundamento suspicionis, quod in illis præbatur: at in doctrina morum, vera, quæ docet, quid licitum, quid illicitum sit, nullum est fundamentum suspicionis: tam longē abest, quod afferat occasionem peccati, ut potius ea doctrina sit, quæ ducit ad vitam.

C A P U T XI.

An hoc decretum obliget in provinciis, in quibus non est promulgatum?

S U M M A R I U M.

Proponitur ratio dubitandi. n. 193.

Hoc decretum partim est declaratorium, partim præceptivum. n. 194.

Quatenus damnat eas propositiones, non indiget promulgatione in singulis provinciis. n. 195.

Ubi habemus certitudinem de doctrina morum, tenemur sequi eam in praxi. n. 196.

Ex declaratione Romani Pontificis doctrina morū est omnino certa. n. 197.

Etiam quæ præceptivū est, non indiget promulgatione in provinciis. n. 198.

Antiquata manet opinio, quod requiratur promulgatio in singulis provinciis, quia impossibilis cum decreto Alexandri VII. n. 199.

Opinio, quæ repugnat principio certo, est certo falsa. n. 200.

Decretum Alex. VII. est principium certū, cui repugnat illa opinio. n. 201.

Qui requirunt promulgationem legis in Provinciis, videntur solum requirere noticiam moraliter certam. n. 203.

Responsio cujusdam Theologi impugnatur. n. 204. & seqq.

Cum Pontifex precipita, quæ sunt juris naturalis, aut divini, non requiritur ea promulgatio facta in provinciis. n. 207. & 209.

Fere omnia contenta in hoc decreto sunt juris naturalis, aut divini. n. 208.

Neque ea, quæ sunt juris humani in hoc decreto, etiam quæ præceptivum est, requirunt promulgationem in provinciis. n. 210.

193 **H**anc quæstionem ex professo tractavi in 3. part. Cris. Theol. disp. 77. c. 4. Cujus totum tenorem placuit hic reproducere, (Contra obligationem, quam avertit hoc decretum, non desunt, qui sic obiciant. Leges Pontificiæ non obligant, donec promulgentur juridicē in diocesis, aut saltem in provinciis: sed hoc decretum duntaxat Romæ promulgatum est, non autem in diocesis, neque in provinciis: ergo nondum obligat eos, qui sunt extra provinciam Romanam. Majorem tradunt doctores, quos allegavi in 1. p. Cris. Theol. disp. 9. c. 20. ar. 11.)

194 Ad cujus rei explicationē suppono, in hoc decreto esse duplicem rationem, alterā declarationis, alterā præcepti: hoc enim decretum partim est declaratorium, partim præceptivum, sive prohibitorium. Quid sit declaratorium, patet eo modo, ac ostendi, duo decreta

decreta Alexandri VII. talia esse. Nam *disp. 9. c. 28. a. 5. n. 344.* illud ostendi his verbis. (Declaratio enim nihil aliud est, quam manifestatio alicujus veritatis, quæ ab aliquibus ignorari, aut in dubium verti posset: hæc autem decreta manifestant, eas quadraginta quinque opiniones esse scandalosas: de quo quis dubitare posset propter aliquos Theologos aliter censes. Et quidem decreta expresso judicio damnant eas opiniones ut scandalosas: non potest autem id fieri, nisi asserendo, & manifestando, eas esse scandalosas, sicut sententia, quæ damnat aliquem ut furem, est vera sententia declaratoria criminis.) Hæc dixi in loco citato, quæ eodem modo conveniunt in hoc decretum Innocentii XI. Quod autem id decretum sit prohibitorium, ex ejusdem tenore evidens est. Vide in *ar. 5. cir. ubi n. 340.* comperies, quomodo obstringant conscientias. Et *num. 342.* quomodo eas graviter obstringat.

195 His positis dicendum est primò (& si probabile sit adhuc: leges Pontificias non obligare, donec juridicè promulgentur in diecesibus, vel provinciis) hoc decretum quatenus damnat eas sexaginta quinque opiniones, non indigere promulgatione juridica facta in singulis diecesibus, & provinciis; sed sufficere certitudinem moralem de publicatione facta Romæ.

196 Probatur. Statim atq; habeo certitudinem moralem de veritate alicujus doctrinæ, maximè in materia morum, teneor in praxi sequi eam doctrinam: sed ubi habeo certitudinem moralem; quod Pontifex promulgavit Romæ illud decretum, in quo damnantur eæ opiniones, habeo certitudinem moralem de veritate doctrinæ illis opinionibus oppositæ, quæ doctrina procedit in materia morum: ergo ubi habeo certitudinem moralem, quod Pontifex promulgavit Romæ illud decretum damnatorium, teneor sequi eam Doctrinam. Ergo licet id decretum non promulgetur in diecesibus, & provinciis; dum certò scio, esse promulgatum Romæ a Pontifice, sufficit hæc notitia certa moraliter, ut obstringat conscientias ad conformandos mores cum ea doctrina. Propositione majori nihil evidentius. Certum enim est, graviter peccare eum, qui in materia gravi discedit in praxi à doctrina certa.

197 Minor etiam est manifesta. Pontifex enim Romanus ex speciali assistentia Spiritus Sancti errare non potest in materia morum, dum tanquam communis Magister docet Ecclesiam: atqui Romanus Pontifex tanquam communis Magister docet Ecclesiam, asserens, eas opiniones esse scandalosas: ergo in hoc non errat. Ergo tradit doctrinam veram pro formandis moribus. Ergo ubi certò scio, eam doctrinam traditam esse à Romano Pontifice, certus maneo de veritate ejus doctrinæ.

198 Dicendum est secundò, id decretum etiam quæ prohibitoriū obligare, licet non promulgetur juridicè in diecesibus, neque in Provinciis, dum certitudine morali constat, illud fuisse Romæ promulgatum. Et quidem quod requiratur hæc notitia certa de promulgatione facta Romæ, indubitabile est: nam ignorantem legem, aut dubitanti invincibiliter de illa, aut de illius promulgatione à Superiore facta, non intimatur sufficienter lex.

199 Probatur hæc secunda conclusio. Nam, ut docui *ha. disp. 9. ca. 20. a. 11.* ex decreto Alexandri VII. antiquata manet ea opinio asserentium, requiri promulgationem legis pontificiæ factam in singulis diecesibus, vel provinciis. Eo quod ea opinio incòpossibilis est cum declaratione facta ab Alex. VII. Nam in priori decreto declarat scandalosam istam propositionem. *Post decretum Urbani VIII. potest Sacerdos, cui Missa celebranda traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.* Quo etiam modo procedunt aliæ duæ declarationes de opinione octava, & duodecima. Inde autem infertur evidenter, illam opinionem de promulgatione faciendâ in diecesibus, vel provinciis non posse subsistere.

200 Etenim illa opinio non potest subsistere, quæ repugnat principio certo: sic se habet hæc opinio de promulgatione faciendâ in singulis diecesibus, vel provinciis; ergo hæc jam non potest subsistere. Major est metaphysicè evidens, ut sæpius ostendimus.

201 Probatur minor. Nam ea opinio est incòpossibilis cum eo decreto Alexandri, & cum dânatione earum trium propositionum, quod decretum quatenus declarat, eas esse scandalosas, est omnino certum. Authores autem, qui dicebant, post decretum Urbani VIII. licere adhuc dare dimidiatū stipendium, aut posse accipere duplicatum, nitebantur eo fundamento, quod id decretum Urbani non erat, promulgatum in provinciis; ut ostendi in relata *disp. 9. n. 419.*

202 Et quidem ea opinio ponit, illud decretum Urbani non obligare omnes Fideles, quia non promulgatum in provinciis; & dânatio facta ab Alexandro ponit, illud decretum Urbani obligare omnes fideles, declarando scandalosam esse propositionem, quæ affirmat, id decretum modo obligare omnes fideles: ergo ea opinio incòpossibilis est cum decreto Alexandri. Vide, quæ dixi in ea *disp. 9. cap. 20. art. 11. à num. 416.*

203 Huc spectat, quod præcipui Authores, qui docent requiri promulgationem legis Pontificiæ in provinciis, non tam requirere promulgationem juridicam, quam publicationem, seu notitiam moraliter certam. Et ideò P. Molina *de just. tr. 2. disp. 395.* ait *Sanè dicendum est, mentem Pii V. fuisse, Bullam à se latam, non prius contractus, alioquin ex natura rei licitos, irritos comparatione ignoranter eos celebrantium reddere, quam in unaquaque diecesi esset sufficienter promulgata,*

aut alia via ad omnium cognitionem potuerit pervenire. Juxta cujus sententiam nõ requiritur determinatè promulgatio juridica legis; sed certa notitia de promulgatione legis Pontificiæ Romæ facta.

204 Ad argumentum supra factum de incòpossibilitate ejus opinionis cum decreto Alexandri respondebat quidam Theologus valde doctus, ea verba, *Post decretum Urbani VIII.* in dânatione facta ab Alex. non esse opposita ut motivum, sed ut circumstantia, potuisse autem damnari probabilitatè propositionis, quin dânaretur circumstantia!

205 Sed hæc responsio non minuit vim argumenti. Nā in hoc non arguitur ex eo, quod hoc sit motivum, & non circumstantia; sed ex eo, quod affirmatio unius non sit còpossibilis cū affirmatione alterius. Et quādo una propositio est incòpossibilis cū aliqua veritate certa, talis propositio necessariò debet esse certò falsa. Est enim metaphysicè evidens, duas propositiones incòpossibiles nõ posse esse simul veras; sive incòpossibilitas oriatur ex motivo, sive ex circumstantia.

206 Itaq; illa opinio, quæ contendebat, non obligare in aliis provinciis id decretum Urbani, quia non promulgatum in illis, dicebat: *Post decretum Urbani licet Sacerdoti accipienti integrum stipendium dare alteri Sacerdoti dimidiatum.* Dânatio autem facta ab Alexandro dicit: *Post decretum Urbani scandalosum est dicere, quod licet ei Sacerdoti dare alteri stipendium dimidiatum.* Quæ propositiones incòpossibiles sunt, atq; adeò nequeunt esse simul veræ. Si ergo secunda vera est, necessariò prior est certò falsa, non ob aliam rationem, nisi quia docet, decretum Urbani non obligare in provinciis, quia non promulgatum in provinciis. (Huc usque in loco relato.)

207 Dato, & non concessio; quod requiratur promulgatio legum in provinciis, & loquendo de hoc decreto, non quæ declaratoriū est, sed quæ prohibitoriū; dicendum est tertio, hoc decretum ob specialem rationem non requirere promulgationem in provinciis. Quod sic ostendo. Quia cum Pontifex præcipit ea, quæ sunt juris naturalis, vel Divini positivi, non requiritur alia promulgatio, quam quæ sufficit, ut habeatur notitia certa de jussu modi obligationis: sed ferè omnia, quæ prohibentur in hoc decreto, sunt juris naturalis, vel divini positivi; solum enim damnantur quinque propositiones circa jus humanum: ergo ad hoc decretum, quæ prohibitoriū est, non requiritur alia promulgatio, quam quæ sufficit, ut habeatur notitia certa de ejus obligatione; sed ut habeatur ea notitia certa, non requiritur promulgatio in provinciis, cum Hispali habuerimus hanc notitiam certam, antequam Tribunal inquisitionis illud promulgaret: ergo talis promulgatio in provinciis non requiritur.

208 Quod ferè omnia contenta in decreto sint juris naturalis, vel positivi divini, manifestum erit ei, qui singulas propositiones attentè consideraverit, & habita notitia certa declarationis Pontificiæ constat, illa esse prohibita jure naturali, & divino positivo.

209 Major verò, quod dum Pontifex prohibet ea, quæ prohibita sunt jure naturali, vel Divino, tale decretum Pontificis non eget alia promulgatione, quam quæ sufficit, ut habeatur notitia certa eorum, patet. Nam post primam promulgationem Legis Evangelicæ factam ab Apostolis in Ecclesia; ut obliget jus divinum positivum, sufficit notitia certa illius. Et juris naturalis, ubi est notitia certa, habetur sufficiens intimatio illius.

210 Præterea in illis, quæ sunt juris humani in hoc decreto, nõ requiritur alia promulgatio: nam per declarationem Pontificis præsupponitur notitia sufficiens ejus obligationis. Et eorum, quæ jam certò sciuntur, non requiritur nova promulgatio; cum hæc promulgatio requiratur ad eum finem, ut obligatio proveniat ad notitiam certam omnium Fidelium; quæ si præsupponatur, inutilis est nova promulgatio.

CAPUT XII.

An per Regis, aut Regni supplicationem, aut per populi non acceptationem, possit hoc decretum suspendi, aut derogari?

ARTICULUS I.

De supplicatione.

SUMMARIUM.

Quæ sit in Hispania consuetudo supplicandi pro suspensione legis Pontificiæ? n. 211.

An dum sit supplicatio, teneatur populus ad observationem legis? n. 212.

An ab hoc decreto supplicari possit? n. 213.

Hoc dubium triplicem questionem continet. n. 215.

Supplicatio à Decreto, quatenus declaratorium est, irrationabilis. Ideoque fieri non potest. n. 216.

Quare Pontifex non possit revocare hoc decretum? n. 217. Neque suspendere. n. 218.

An possit suspendere promulgationem in Hispania? n. 219.

An eadem sit ratio in condemnatione librorum? n. 220. & seqq.

Quare non possit supplicari ab hoc decreto, quatenus prohibitorium est? n. 222. & seqq.

An possit fieri supplicatio ab hoc decreto, quatenus pœnale est? n. 225.

211 **F**requens est, ut cum aliqua lex pontificia promulgatur, quæ judicio Consiliariorum Regis Hispaniæ potest asserre aliquod præjudicium huic Regno, fiat nomine Regis supplicatio ad Sanctissimum, ut propter hæc, & hæc inconvenientia dignetur sua Sanctitas indulgere huic Regno, ut eximatur ab ea lege.

212 Interim dum fit supplicatio, teneri populum ad observandam eam legem, docet P. Suarez *l. 4. de Leg. c. 6. n. 8.* & P. Castro Palao *l. 1. tr. 3. disp. 1. punct. 13. n. 14.* addentes, quod si lex non potest deduci ad praxim sine scandalo, aut gravi aliquo incommodo, tunc lex non obligat, ex benigna interpretatione mentis legislatoris. Sed generaliter suspendi obligationem legis per ejusmodi supplicationem, asserunt Bonacina *disp. 1. de Leg. q. 1. pun. 4. nu. 41.* Salon de Contr. *tr. 2. de Censib. art. 3. disp. 4. concl. ult.* Salas *disp. 18. sect. 4. nu. 21.* Castro *lib. 1. de Lege pœnal. cap. 1. Emmanuel Rodrig. to. 2. qq. Regul. q. 6. art. 7.* apud Castro Palao citatum.

213 Et quidem audiivi quemdam dixisse, Regem Hispaniæ supplicasse Romanum Pontificem, ut revocaret, aut suspenderet decretum hoc de sexaginta quinque propositionibus condemnatis, idèq; hujus decreti obligationem esse suspensam. Et licet ille erraverit in re facti; quia Inquisitor generalis de facto promulgavit hoc decretum; tamen opus fuit instituere hanc quæstionem. (An ab hoc decreto supplicari possit cum spe obtinendi?)

214 Sed quia decretum triplicem partem habet, triplex quæstio instituenda est. Prima pars decreti est, qua cõdemnat ut scandalosas eas sexaginta quinque propositiones. Secunda est, qua prohibet defendere, & ad praxim deducere doctrinam earum propositionum. Tertia est, quia imponit penam excommunicationis latæ sententiæ omnibus, qui defenderint, aut docuerint talem doctrinam. Est ergo hoc decretum declaratorium, prohibitorium, & pœnale.

215 Triplex ergo quæstio instituitur. Prima, an possit supplicari rationabiliter pro revocatione, aut suspensione hujus decreti, ut declaratorium est. Secunda, An possit supplicari, quâ prohibitorium est? Tertia, An possit supplicari, quâ pœnale est?

216 Quod attinet ad primam quæstionem, assero, supplicationem præfatam circa decretum pro ut declaratorium, esse irrationabilem, nec posse fieri supplicationem cum spe obtinendi. Probat. Supplicatio hujusmodi est irrationabilis; quoties est de re, quæ non potest obtineri: sed quod revocetur, aut suspendatur doctrina de moribus omninò certa, & indubitabilis res est, quæ non potest obtineri, utpotè omninò repugnans: ergo supplicatio, quæ hac de re facta fuerit Pontifici, erit irrationabilis, atque adeò absque ulla spe obtinendi. Major, & consequentia patent.

217 Minor verò supponit, doctrinam declaratam in hoc decreto esse certam, & indubitabilem: quod autè hujusmodi doctrina morum revocari non possit à Pontifice, patet. Nam si revocaretur, id fieret per propositionem contradictoriā, dicendo eas propositiones non esse scandalosas; ergo utraq; contradictoria esset vera. Ex quo multæ aliæ consequentiæ absurdæ inferuntur. Prima, (Ergo erravit Pontifex in eo, quod declaravit, eas propositiones esse scandalosas.) Quia dum revocat declarationem, manifestat, dignum esse revocatione, atq; adeò esse falsam. Secunda, (Ergo dū revocat, procedit à Romana Cathedra declaratio certò falsa in materia morum.) Nam contradictoria propositionis certæ est certò falsa: sed revocat per declarationem contradictoriā: ergo per declarationem certò falsam. Tertia, (Ergo doctrina morum, quæ est in Ecclesia; esset chymérica, & implicatoria.) Quibus similes multæ aliæ consequentiæ colligi possunt tanquam ex inanum absurdorum scaturigine.

218 Quod autem neq; suspendere possit Pontifex hoc decretum, etiā patet. Etenim non minus repugnat Sanctitati Ecclesiæ suspendere doctrinam certam de moribus, sive suspendere notitiā certā de vitiis, quàm approbare vitia: sed supposita declaratione facta in hoc decreto; quod objecta earū propositionū sunt vitiosa; suspendere notitiā certam de vitiis; ergo id repugnat Sanctitati Ecclesiæ. Major patet. Nam suspendere doctrinam certam de vitiis fugiendis, est relinquere libertatem Fidelibus amplectendi vitia.

219 Dices primò. Licet non Possit Pontifex suspendere doctrinā certam de moribus, jam declaratam ut talem, quare non poterit suspendere promulgationem, ne hæc fiat in Hispania? Contra est. Nam ubi facta est promulgatio Romæ, & ejus notitia certa ad nos pervenit, sive promulgetur in Hispania, sive non promulgetur; jam scimus, quænam sit doctrina vera circa objecta propositionum: ergo nihil proderit, & omninò frustranea erit suspensio ejus promulgationis faciendæ in Hispania.

220 Dices secundò. Aliquando Pontifex prohibet librū propter doctrinam damnabilem, & postea ex majori deliberatione jubet suspendi decretum condemnatorium; ergo similiter poterit damnare doctrinam de moribus, & postea suspendere decretum.

221 Sed contra est. Nam si talis determinata propositio, & doctrina de moribus expressè damnata est in librò, nunquam suspendit Pontifex talem damnationem. Quando ergo suspendit decretum prohibitorium libri, idè fit, quia cum ipse Romanus Pontifex non cognoverit immediatè de ipsa bonitate, aut damnabilitate doctrinæ, sed ex aliorum informatione (facta in genere, & non circa talem propositionem in individuo) jusserit prohibitionem; & postea dubitatum fuerit vel de re facti, vel de damnabilitate doctrinæ, jubet suspendi prohibitionem, ut de novo fiat maturior deliberatio circa propositiones in individuo.

222 Secunda quæstio est, An possit supplicari pro suspensione hujus decreti, quâ prohibitorium est? Et admittenda videtur pars affirmans: quia frequens est, supplicari pro suspensione aliquarum Le-

gum prohibentiū actiones aliquas: ergo eodem modo poterit suspendi hoc decretum, quatenus prohibet defendere, & ad praxim deducere doctrinam harum propositionum damnatarum.

223 Dicendum tamen est, repugnare talem supplicationem, neque aliquid prodesse, quamvis fiat. Probat. Nam supposita certitudine declarationis factæ in hoc decreto, quod ea doctrina scandalosa est; eo ipso prohibitum manet, quod non licet docere, neque ad praxim deducere doctrinam, quæ scandalum generat; ergo nihil prodesset ea suspensio, & consequenter neque supplicatio, siquidem talis doctrina non posset non manere prohibita.

224 Ad rationem dubitandi respondeo, ceteras leges prohibitorias non præsupponere, doctrinam oppositam esse scandalosam; & consequenter ablata prohibitionem, earum legum objecta non habere, unde maneant adhuc prohibita. Quod non contingit in prohibitionem, quæ in hoc decreto continetur; cum ea doctrina scandalosa ex ipsa damnatione maneat prohibita, etiamsi non exprimeretur prohibitio in decreto.

225 Tertia quæstio est, an possit supplicari pro suspensione hujus decreti, quâ pœnale est; id est quatenus imponit penam excommunicationis latæ sententiæ, reservatæ Romano Pontifici contra docentes, aut defendentes quamlibet ex sexaginta quinque propositionibus. In quo sicut certum est, quod Pontifex post fulminatam excommunicationem potest revocare fulminationem; ita etiam certum est, quod potest fieri supplicatio Romano Pontifici, ut illam fulminationem censuræ revocet.

ARTICULUS II.

De populi non acceptance.

SUMMARIUM.

Supponuntur aliqua de obligatione legis, & acceptance populi. n. 226. remissivè.

Triplex quæstio circa acceptance hujus decreti. n. 227.

Quare hoc decretum, quâ declaratorium est, sit independens ab acceptance populi? n. 228. & seqq.

Veritas est independens ab eo, quod acceptetur, aut non acceptetur ab hominibus. n. 229.

Doctrina certa in materia morum independens est ab acceptance hominum. n. 230.

Quàm illicitum sit operari ex dictamine certissimè falso? n. 231.

Obligatio fidelium ad acceptandam doctrinam à Romana Cathedra. n. 232. & seqq.

Hoc decretum, quâ prohibitorium est, non pendet ab acceptance populi. n. 233.

Objecta, quæ à Pontifice declarantur illicita, eo ipso manent necessario prohibita. n. 236.

Lex humana interdicens ea, quæ sunt jure naturali prohibita, non potest non acceptari. n. 237.

Hoc decretum, quâ pœnale est, potest populus ex urgenti causa non acceptare. n. 238.

Discrimen inter hoc decretum quâ prohibitorium, & illud idem quâ pœnale. n. 239.

Populus absolute non potest non acceptare hoc decretum quâ pœnale defectu causæ rationabilis. n. 240.

Synopsis totius dissertationis. n. 241. & seqq.

226 **I**N 2. p. Cris. Theol. disp. 29. multa tradidi circa acceptance legum, præcipue Ecclesiasticarum. Et primò quidem c. 2. ar. 2. docui cum Bellarmino, & Suario, & aliis, esse de Fide esse potestatem in Romano Pontifice, aliisque Ecclesiæ Prælati ad obstringendum legibus populos invitos, quibus obligent eorum conscientias. Deinde c. 3. docui cum communi sententia, leges etiam canonicas non obligare ante acceptance populi: non quia jure Canonico ita sit statutum, sed ex quadam interpretatione mentis Romani Pontificis, & Prælatorum Ecclesiæ. Et c. 4. ostendi, id intelligendum esse, quando adest causa justa ad renitendum, v. g. exterminium pacis, scandalum, aut summa difficultas in executione. Mox c. 5. ostendi, quod si populus non acceptet legem absque justa causa, adhuc legem obligare in conscientia. Tradidi etiam ibidem multa alia ad hanc materiam spectantia.

227 Et quod attinet ad præsens decretum, audiivi (& non credo) quosdam populos nolle acceptare illud, adeò ut prohibeantur typographi illud typis edere, aut illud in publicum producere. Et illud quidem sic reicere esse nefas, mihi evidens est. Et distinguendo, sicut in *arr. præc.* triplicem qualitatem decreti, quâ declaratorium, quâ prohibitorium, & quâ pœnale est; per tres conclusiones hanc quæstionem decido.

228 Dico primò. Peccat graviter populus, qui non acceptat hoc decretum, quâ declaratorium est. Hanc conclusionem expressit P. Molina *to. 2. de just. disp. 325.* P. Lessius *de just. cap. 20. dub. 23. nu. 192.* Idem docet P. Castro Palao *to. 7. tr. 32. disp. 4. punct. 24. n. 3.* P. Rebelus, *lib. 8. de just. q. 13. §. Multò minus,* & multi alii.

229 Probat. primò: Omnis veritas est independens ab eo, quod acceptetur, aut nō acceptetur ab hominibus: sed definitio cõtenta in hoc decreto est veritas, & illa quidem indubitabilis, ut cõstat ex capit.

cap. 1. & 2. ergo definitio contenta in hoc decreto est impendens ab eo, quod acceptetur, aut non acceptetur, sive à libertate acceptandi. Ideo P. Lessius cit. dixit: *Ut definitio alicujus veritatis rata sit, non eget receptione populi, sed hoc tantummodo locum habet in legum obligatione. Non enim veritas, qua definitur, pendet à receptione, aut censura subditorum.* Confirmatur. Non est liberum resistere veritati cognite: sed hæc Pontificis declaratio est veritas, quæ cum habeat certitudinem, cognoscitur ab intellectu ut talis: ergo non est liberum intellectui, atque adeò rationalibus subditis, resistere, aut non acceptare hanc Pontificis declarationem.

230 Probatur secundò. Qui non admittit doctrinam omninò certam pro formandis moribus, peccat graviter: sed hoc decretum, quod declaratorium est, tradit doctrinam omninò certam pro formandis moribus: ergo qui illam non admittit, peccat graviter. Cōsequētia patet. Minor constat ex c. 1. & 2. Major etiā patet. Nam cum doctrina est omnino certa pro formandis moribus, certum est, quod tenetur conformare mores illi doctrinæ, & peccare graviter eum, qui sic non conformatur in materia gravis alioqui doctrina, quæ præscribit, non esset certa: sed qui eam doctrinam non admittit, peccat graviter.

231 Probatur tertio. Qui non vult acceptare doctrinam certam pro formandis moribus, vult liber manere ad operandum in praxi ex contradictorio dictamine: sed dictamen cōtradietorium doctrinæ certæ est certò falsum: ergo vult liber manere ad operandum in praxi ex dictamine certissimè falso. Quantum autem nefas sit formare mores ex dictamine certissimè falso, quis non videt?

232 Probatur quarto. Nam ut ostendit c. 1. art. 3. Perpetua, & nunquam interrupta, consuetudo fuit in Ecclesia, ut omnes fideles accipiant à communi Ecclesiæ Magistro doctrinam tenendam in formandis moribus: sed hæc Ecclesiastica consuetudo declarat obligationem fidelium acceptandi doctrinam de formandis moribus ab ipso communi Magistro: ergo omnes fideles ad id tenentur.

233 Confirmatur primò. Omnia enim, quibus c. 1. & 2. probavimus, Romanum Pontificem errare non posse in materia morum, probant, & omnes fideles teneri acceptare ejusmodi doctrinam. Ideo enim assistit Spiritus S. ne erret Romanus Pontifex in materia morum, ut scilicet Ecclesia non erret: ergo Ecclesia, ne erret, debet acceptare eam doctrinam morum, quā illi tradit Romanus Pontifex.

234 Confirmatur secundò ex ipsa Fidelium praxi. Nam licet in aliquibus Provinciis non sint acceptatæ Constitutiones Conc. Trid. nunquam tamen restiterunt ejus declarationibus doctrinalibus, etiam in materia morum. Et primo sess. 13. c. 7. sic legimus: *Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa Sacramentali Confessione ad S. Eucharistiam accedere debet.* Idem repetit Can. 11. Cui declarationi omnes fideles obsequuntur, & in praxi retinent, etiam in illis Provinciis, in quibus Concilii constitutiones non sunt receptæ. Similes declarationes habentur c. 5. & 6. de more circumferendi in processionibus per vicus, & plateas Sacram Eucharistiam, & de more aservandi illam in Sacratio, & deferendi ad infirmos: Quas declarationes admittunt etiam Provinciæ, in quibus ejus Constitutiones non sunt receptæ.

235 Dico secundò. Obligatio hujus decreti, quia prohibitorium est, non pendet ab acceptance populi: consequenterque peccat graviter populus, qui illud non acceptat, quia prohibitorium est. Pro hac Concl. stant Authores relati supra pro 1. conclusione. Nam cum Leo X. definierit, montes pietatis esse licitos, & simul prohibuerit defendi oppositam assertionem: id decretum quoad utramque partem non pendere ab acceptance populi affirmant Authores relati.

236 Probatur conclusio. Nam supposita declaratione Romanæ Cathedræ, docentis ea objecta esse illicita, eo ipso manent prohibita: ergo cum necessariò acceptari debeat declaratio, ut constat ex conclus. 10. eo ipso debet necessariò acceptari prohibitio. Et quod attinet ad prohibitionem docendi, & propugnandi propositiones damnatas, idem dicendum est. Est enim jure naturæ prohibitum docere tanquam licita ea, quæ sunt certò illicita.

237 Confirmatur. Non potest non acceptari lex Romani Pontificis, quæ interdicte ea, quæ jure naturali, aut jure divino positivo sunt certò interdicta: sed ferè omnia, quæ condemnantur in hoc decreto, sunt certò interdicta jure naturali, aut Divino positivo: ergo non potest non acceptari hoc decretum, quia prohibitorium. Minor probatur. Nam ferè omnia pertinere ad jus naturale, aut Divinum positivum, ex inspectione singularum propositionum damnatarum, unusquisque comperiet. Quod autem certò interdicta sint jure naturali, aut Divino, constat ex declaratione Romanæ Cathedræ, ex qua manent ea objecta certissimè illicita, ut constat ex supradictis.

238 Dico tertio. Probabile est, non peccare populum, si ex iusta, & urgente causa non acceptaret hoc decretum, quia penale est, id est, qua imponit excommunicationem latæ sententiæ reservatam contra docentes, aut propugnantes propositiones damnatas. Est enim communis, & probabilis sententia, quæ docet, leges etiam Canonicas non obligare, donec accedat acceptatio populi rationabiliter renuetis: quia legislator non vult obligare, nisi dependenter ab ejusmodi acceptance. Hanc sententiam, ut probabilem, retuli in 2. pars. Cris. Theog. disp. 29. cap. 3. art. 1. nu. 53. ubi pro ea allegavi P. P. Valentiam, Tannerum, Lessium, Becanum, Reginaldum, Sà, Filliuc-
Jo: Cardenas.

cium, & Azorium: item Navarrum, Dianam, Cœquerium, Santarellum, Homobonum, Mirandam, & Bonacinam: aliis gravissimis Doctoribus in contrarium opinantibus, quos retuli ibidem n. 54.

239 Est ergo quoad hoc magnum discrimen inter hoc decretum, quia prohibitorium, & illud idem, quia penale. Nam prohibitio sequitur necessariò declarationem de illicito objecto, ut constat ex conclus. 2. impositio autem excommunicationis non sequitur necessariò prohibitionem, neque declarationem: nam stat bene, quod objectum declaratur illicitum, & prohibeatur: & quod prohibitioni non adiciatur poena excommunicationis.

240 Quando autem populus non haberet rationabilem causam ad renuendum, non est licitum populo, resistere, & non acceptare legem Canonicam tanquam certum docui, eadem disp. 29. c. 4. ar. 2. Et hinc infero, quod quamvis dixerim, posse populum non acceptare hoc decretum, quia penale, nempe sub ea conditione, si ad renuendum haberet causam justam, & rationabilem, absolute tamen assero, non posse populum non acceptare hoc decretum, etiam quia penale: quia nulla est causa rationabilis, ad excludendam eam penam excommunicationis, cum tam immane delictum, quale est, docere doctrinam reprobam à Rom. Cathedra, dignum sit ea pena.

S Y N O P S I S

Doctrina huc usque tradita in hac dissertatione.

241 **C**um constet ex c. 3. hoc decretum, non à Sacra Congregatione Inquisitionis Rom. duntaxat, sed à Romano Pontifice immediate prodisse, & ex c. 1. & 2. Romanum Pontificem errare non posse in materia morum, etiam damnando eas propositiones, quæ olim erant probabiles, sive ab extrinseco, sive ab intrinseco: ex his infertur evidenter, Innocentium XI. nequerravisse, neque errare potuisse in damnatione harum sexaginta quinque propositionum: atque adeò hoc decretum esse Regulam infallibilem morum.

242 Deinde cum constat ex c. 7. esse definitionem Pontificiam, extra articulum fidei; & c. 11. definitionem, sive declarationem Pontificiam, præcipue in materia morum, non egere promulgatione in Provinciis: sed sufficere notitiam moraliter certam, ut obstringat conscientias: inde constat, hoc decretum obligare omnes fideles, qui ejusmodi notitiā certam habuerint, undecunque proveniat ea notitia: quamvis in Hispania Sacrum Inquisitionis Tribunal pro uberiori, & certiori notitia insinuanda illud promulgaverit.

243 Præterea cum constet ex c. 11. & 12. in definitionibus, & declarationibus Romanæ Cathedræ circa doctrinam tenendam, & practicandam in materia morum, non posse habere locum supplicationem Regis, aut Regni, neque ullam non acceptance populi: inde est, quod hoc decretum suspendi non possit propter aliquam tergiversationem ex prædictis capitibus ortam.

244 Item ex c. 8. tam certum est, Innocentium XI. in hac propositionum damnatione non errare: ut erroneum sit dicere, ipsum erravisse, non errare potuisse. Præterea eum, qui defenderit aliquā ex propositionibus damnatis, non dicere aliquid erroneum, sed solum dicere propositionem scandalosam: nisi simul dicat, Pontificem errare.

245 Denique cum constet ex c. 10. doctrinam in materia morum, quam damnat Romanus Pontifex, ut scandalosam, esse certò falsam, & improbabilem quoad praxim: inde constat, has sexaginta quinque propositiones amisisse probabilitatem practicam, quam habebant, & remansisse improbabiles, & certo falsas.

C A P U T XIII.

An minuatur autoritas Doctorum, qui ante hoc decretum docuerunt opiniones in eo damnatas?

S U M M A R I U M.

Scandala exorta ex facilitate attribuendi quibusdam Authoribus propositiones damnatas. n. 246.

Duplex genus propositionum damnatarum. n. 247.

Pro opinionibus damnatis nulla autoritas remanet in Doctoribus earum. n. 248.

Nihil detrahatur auctoritati eorum, qui ante decretum docebant opiniones receptas. n. 249.

Quomodo prudenter operabantur, qui ante decretum docebant eas opiniones receptas? n. 250.

Quomodo non imminuta sit auctoritas antiquorum, qui docuerunt opinionem postea damnatam à Tridentino. n. 251.

Idem cernitur in Sanctis Patribus. n. 252.

Obiectio solvitur. n. 253.

Quomodo minuatur auctoritas eorum, qui ante decretum docuerunt plures opiniones ex jam damnatis, quæ malè audiebant? n. 255. & seqq.

Quomodo qui unam, vel alteram opinionem probabilem ante decretum docuit, non censeatur minoris auctoritatis ad reliquas. n. 261.

246 **I**ncredibilia sunt scandala, & jurgia, quæ referuntur exorta esse in aliquibus Academiis, & Universitatibus aliorum Regno-

Snorum ex occasione damnationis harum sexaginta quinque propositionum: dum aliqui conabantur attribueret propositiones damnatas his Authoribus, alii aliis, eo æmulationis genere, ut crederetur etiam Authores, qui tales propositiones docuerunt, exauthorandos esse, aut de tenui autoritate infimulandos. Et quidem in Hispania nulla similia scandala exorta sunt. Verum quidem est, Emmanuelem Filguera, & Bernardum de Hozes, qui expositionem harum propositionum aggressi sunt, attribueret aliquibus Authoribus aliquas propositiones, quæ in talibus Authoribus non reperiuntur, ut in suis locis ostendemus, sed non eo æmulationis animo, sed quia decepti sic existimarunt. Nec possumus negare, aliquos Authores ex iis, quos isti citant, docuisse eas opiniones sic damnatas. Quare operæ pretium est inquirere, An autoritas eorum, qui eas opiniones docuerunt ante hoc decretum, lædatur, aut minuitur?

247 Pro cuius questionis Crisi, prænotandum est primò, inter damnatas propositiones esse alias, quæ ante decretum malè audiebant inter Theologos, vel quia tenuiter probabiles, vel quia còmunè erat dubitare de earum probabilitate; alias verò esse, quæ ante decretum còmuniter reputabatur probabiles, & ut tales receptæ erant apud Theologos.

248 Prænotandum est secundò, nullam omninò remansisse autoritatem pro opinionibus damnatis in illis Doctoribus, qui eas ante decretum docuerunt. Patet. Nam, quæ docet Rom. Cathedra, in materia Fidei, & morum, sunt omninò certa; contra certitudinem autem nulla prævalere potest autoritas privata Doct. ut sæpè docui in 3. p. Cris. Theol. præcipuè disp. 55. n. 2. disp. 59. n. 33. & n. 657. & n. 1214. & in 1. p. Cris. disp. 4. c. 1. n. 6. & disp. 11. c. 4. n. 106. & passim alibi.

249 Dico primò. Nihil detrahitur autoritati Doctorum, qui ante decretum propugnabant opiniones secundi generis, quæ videlicet erant receptæ tanquam practicè probabiles. Probatur primò. Nihil detrahitur autoritati Doctoris, dum in materia morum docet ea, quæ quis prudenter potest operari juxta opiniones communiter receptas tanquam practicè probabiles: ergo dum ante decreta docebat Theologus in materia morum opiniones communiter receptas tanquam practicè probabiles, nihil ejus autoritati detrahitur, licet postea ejusmodi opiniones damnentur, aut aliter antiquentur.

250 Probatur secundò. Nam qui ad praxim consulit plures Doctores, & inveniens eos concordēs, operatur juxta dictamen eorum, prudenter operatur: ergo qui docebat opinionem, cujus probabilitatem plures Doctores communiter affirmabant, etiam prudenter docebat; atque adeò non detrahitur ejus autoritati, si ante decretum docebat ejusmodi opiniones.

251 Probatur tertio. Nam ante Concilium Tridentinum Cajetanus, & Abb. Panormitanus docuerunt (referente Lugo Card. de Eucharist. disp. 14. sect. 4. n. 55.) nullum esse præceptum præmittendi communioni Eucharisticæ Confessionem Sacramentalem; Concilium autem Tridentinum definivit, esse præceptum illam præmittendi. Sed nunquid propterea amissa est, aut imminuta Cajetani, & Panormitani autoritas? Minimè. Sed quare? scilicet quia licet post Tridentini decretum sess. 13. c. 7. reprobata maneat ea opinio, quia tamen ante Tridentinum non censebatur improbabilis, ideò autoritas illam docentium non est imminuta.

252 Probatur quarto. Quia multis ex Sanctis Patribus docuerunt in materia Fidei aliquas opiniones, quæ procedente tempore, & majori habita deliberatione, cognite sunt esse erroneas, aut certò falsas. Sic S. Hieronymus, qui docebat, in Trinitate unam essentiam, & tres personas; asseribat, unam duntaxat hypostasim concedendam esse: eo modo, quo diximus supra n. 28. quæ propositio jam non est toleranda. Et tamen S. Hieronymus, & alii S. Doctores neque hilum amiserunt suæ autoritatis, non alia ratione, nisi quia eo tempore, quo illarum propositionum falsitas non erat adeò explorata, illæ quidem censebantur non improbables.

253 Obiicies. Authores, qui ante decretum docuerunt eas opiniones, quæ damnatæ postea sunt in eo decreto, nullam habent autoritatem pro illis opinionibus damnatis, ut dictum manet in prænotatione 2. ergo jam amiserunt illam autoritatem: falsa ergo est prima conclusio, dum asserit, nihil esse imminutum autoritatis eorum.

254 Respondeo concessio antecedenti, distinguendo consequens: amiserunt autoritatem (pro opinionibus damnatis) cōcedo? (pro reliquis opinionibus) nego. Et item nego secundam consequentiam. Nam præfata conclusio eò respicit, quòd non fēdetur, neque deturpetur autoritas Doctorum, qui docuerunt eas opiniones, quando communiter censebantur practicè probabiles. Quæ duo benè componuntur, & quòd jam non habeant autoritatem pro illis opinionibus jam damnatis; & quòd nullam inde maculam, aut fœditatem incurrerit propterea eorum autoritas, ut constet ex argumentis instructis pro prima conclusione.

255 Dico secundò circa opiniones primi generis, quæ videlicet malè audiebant apud Theologos, vel censebantur parum probabiles, aut de quarum probabilitate dubitabatur; eorum autoritatem minui, qui plures ex ejus opiniones docuerant. Et idem est, qui tradidit aliquod principium generale, ex quo multæ opiniones improbabiles, aut tenuiter probabiles evidenter inferuntur. Et quidem in 1. p. Cris. Theol. disp. 11. docui, ad hoc, ut Author det absolutè probabilitatem opinioni, eum esse debere omni exceptione majorem. Quatuor autem exceptiones designavi (eos colligens ex com-

muni Theologorum sententia) quæ minuunt autoritatem Doctoris in ordine ad conferendam probabilitatem opinioni. Ex quibus tertia exceptio contra autoritatem Doctoris est, si tradiderit varias improbabiles; & idem est, si tradiderit varias opiniones tenuiter probabiles, de quibus probabilitate valde dubitatur inter sapientes.

256 Et pro hac conclusione citavi c. 8. a. 4. n. 171. P. Granadum 1. 2. contr. 2. r. 12. disp. 4. & colligitur ex multis aliis Doctoribus, quorum verba retuli in ea disp. 11. maximè ex illis, qui dicunt, non conferre probabilitatem opinionibus Authorem, qui ostenditur esse ingenii præcipitis, quo pacto locutus est Villalobos 10. 1. r. 1. diff. 4. n. 17. & P. Granado citatus eodem termino usus est. Nam author, qui fuerit ingenio præcipiti non paucas promovebit opiniones, quæ malè audiant inter Theologos.

257 Ratio autem hujus conclusionis est prima, quam tradit P. Granado citatus, illis verbis ex n. 11. Siscirem, illum esse singularem (id est singularitatis ambitiosum, pro ostentatione ingenii) aut præcipitem in opinando, aut amplecti sententias improbabiles, non possem tuta conscientia illius opinionem reputare probabilem sine majore examine, aut consilio, maximè in gravi, merito enim timere possem, num illa opinio, quam lego, sit una ex improbabilibus.

258 Unde sic efformatur ratiocinatio. Multum minuitur Doctoris autoritas, quando merito timetur, an opinio ab ipso tradita sit una ex improbabilibus, aut ex tenuiter probabilibus: sed de eo, qui non paucas opiniones tradidit improbabiles, aut tenuiter probabiles, merito timebitur, an hæc, aut illa sit ex improbabilibus, aut tenuiter probabilibus: ergo ejus autoritas inde minuitur.

259 Confirmatur. Nam Author, qui ante decretum tradidit non paucas opiniones, quæ tunc malè audiebant apud Theologos, & quæ modò damnatæ sunt; timeri potest, quòd tradat etiam alias (quæ nondum damnatæ sunt) ejusdem furfuris: ergo ex hoc capite minuitur ejus autoritas.

260 Secunda ratio est. Autoritas enim Doctoris explicatur per hanc propositionem universalem: *Quidquid Titius docet, est absolutè probabile*: si nò paucas opiniones tradit improbabiles, aut tenuiter probabiles, quæ tales erant ante decretum, non verificatur ea propositio universalis: ergo deficit aliquatò Autoritas ejus Doctoris.

261 Dico tertio. Qui tradidit unam, vel alteram propositionem improbabilem, aut tenuiter probabilem, quæ talis erat ante decretum, & per decretum damnatur; non censetur minui ejus autoritas ad ceteras opiniones, quas docet. Hanc conclusionem docui in citata disp. 12. c. 4. n. 222. Quia quamvis autoritas Doctoris explicetur per eam propositionem universalem: *Quidquid Titius docet, est absolutè probabile*; quæ videtur falsificari in eo, qui unam, vel alteram opinionem improbabilem docuit, tamen ea propositio universalis non est methaphysicè accipienda, sed moraliter: quo pacto, qui in una, vel altera opinione defecit à regula, non dicitur absolutè defecisse. Quis enim est Author tam perfectus, & adamussim doctus, ut nullum omninò nævum patiatur.

C A P U T XIV.

An opiniones, ex quibus inferuntur propositiones damnatæ, aut quæ ex his damnatis inferuntur, maneat damnatæ, aut antiquatæ.

S U M M A R I U M.

Propositio in materia morum affirmans, aliquid esse licitum, & damnata à Pontifice, ut scandalosa, est certò falsa. n. 263.

Discrimen inter propositionem damnatam, & antiquatam. n. 264.

Propositio, ex qua evidenter inferitur opinio damnata, est antiquata. n. 265.

Quia ex vero non nisi verum, ibid.

Et quia benè valet ab opposito contradictorio consequentis ad oppositum contradictorium antecedentis. n. 266.

Eadem est impossibilis cum hoc decreto, & ideò antiquata. n. 267.

Propositio, ex qua merè probabiliter inferitur opinio damnata, non ideò antiquatur. n. 269.

Propositio, qua inferitur ex propositione damnata, non propterea manet reprobata. n. 270. Quia ex falso potest inferre verum, ibid.

Propositio, qua inferitur ex contradictorio propositionis damnata, non potest non esse vera. n. 271.

Quamvis in decursu hujus voluminis tractetur hæc quæstio in aliquibus casibus singularibus; placuit hic proponere doctrinam universalem, ex qua quæstiones in materiis singularibus decidendæ sunt. In qua non sunt diversæ sententiæ, quæ referantur: quia res hæc evidenter Dialecticæ regulis decidenda.

263 Præmitto primò, propositionem in materia morum (agentè de licito, vel illicito) damnatà à Romana Cathedra, ut scandalosam, esse improbabilem, & certò falsam: ut constat ex c. 10. præcipuè ar. 3. & ejus cōtradictoriam esse omninò certam, neq; esse posse merè probabilem: quæ propositio evidentiā metaphysicā potest demonstrari, ut constat ex 1. p. Cris. Theol. disp. 4. n. 6. ubi id demonstrativè ostendi.

264 Præmitto secundò, discrimen, quòd intercedit, inter propositionem damnatam, & antiquatam, ut sæpè aliàs notavi. Nam propositio damnata est illa, quam expressè damnat Pontifex Romanus, vel per verbum *Damnatus*, vel per equivalentes. Propositio antiquata

quarta est, quæ licet non inveniatur damnata expressè, & formaliter, est tamè impossibilis cū aliquo decreto Pōtificio, aut alio principio certo denuò invēto. Quæ quidē quia opponitur decreto, aut principio certo, est certò falsa, juxta proxime dicta. Dicitur autem antiquata, nam antiquitus admitteretur tanquam probabilis, quia nōdum cognitum erat principii certum, quod jā nobis apparuit.

265 Dico primò. Propositio, quæ est antecedens evidenter inferens propositionem damnatam, est certò falsa, & antiquata, licet ea non damnetur expressè. Probatur primò, quod sit certò falsa. Est enim evidens regula Dialecticorum, in legitima consequentia non posse ex vero inferri falsum: ergo si consequens est falsum, antecedens non potest esse verum: ergo necessariò dicendum est, quod antecedens est falsum. Tunc sic: quælibet propositio ex damnatis ab Innocentio est certò falsa, ut constat ex dictis: ergo antecedens, ex quo illa evidenter infertur, est etiam certò falsa.

266 Probatur secundò. Benè valet de opposito contradictorio consequentis ad oppositum contradictorium antecedentis: ergo si oppositum cōtradictorium consequentis est verum, etiam oppositum cōtradictorium antecedentis debet esse verum: ergo ipsum antecedens debet esse falsum, cū ambo contradictoria nō possint esse simul vera. Id quod clarè cernitur in hac argumentatione: *Nullum præceptum Ecclesiæ obligat sub mortali: ergo præceptum servandi festa non obligat sub mortali*: quod consequens est propositio 52. ex damnatis. Fiat ergo argumentatio sic: *Præceptum servandi festa obligat sub mortali: ergo aliquod præceptum Ecclesiæ obligat sub mortali*, ubi clarè cernitur, quod ex contradictorio propositionis damnatæ infertur evidenter contradictorium sui antecedentis; atque adeo ex falsitate consequentis infertur evidenter falsitas antecedētis. Cū ergo ex damnatione illa propositio 52. maneat certo falsa: inde etiā patet, quod antecedens, undè infertur, maneat etiam certo falsum.

267 Deinde, quod etiā illa propositio manet antiquata, ex dictis patet. Illa enim dicitur antiquata, quæ cū antea videretur probabilis, jam est incōpossibilis cū novo decreto Rom. Cathedræ: sed propositio, quæ est antecedens evidenter inferens propositionem damnatā in hoc decreto, ante illud videbatur aliquibus probabilis, & jam est impossibilis cū hoc decreto: ergo manet antiquata.

268 Quod sit impossibilis cū hoc decreto, patet: Nā unde constat consequens esse falsum, inde constat antecedēs esse falsum; cū ex falsitate cōsequentis inferatur evidenter falsitas antecedētis: sed ex decreto constat, propositionem damnatam esse falsam; ut constat ex dictis: ergo eodem constat antecedens, undè illa evidenter infertur, etiam esse falsum. Sed quod ex decreto constat esse falsum, est impossibile cū decreto: ergo id antecedens, undè evidenter infertur propositio damnata, est impossibile cū decreto.

269 Hinc colliges, propositionem, quæ est antecedens, undè merè probabiliter infertur propositio damnata, non propterea debere reprobari; neque censerī antiquatam, aut impossibilem cū decreto. Nam ut reprobetur propositio ex hoc decreto, debet certò constare, quod repugnat decreto: si enim probabile est, quod non repugnat decreto, prudenter creditur non repugnare. Quare perperam procedunt quidam Recentiores, qui volunt esse contentam in damnatione doctrinam, cujus continentiam ex sua opinione, etiam merè philosophica, solū probabiliter, immò & minū probabiliter inferunt. De quo vide ad proposit. 21. c. 8.

270 Dico secundò. Propositio, quæ infertur ex propositione damnata, non propterea manet damnata, aut antiquata, aut aliter digna reprobatione. Patet conclusio. Nam in legitima argumentatione ex falso potest inferri verum, ut constat in hoc syllogismo. *Omnis lapis est homo; Petrus est lapis, ergo Petrus est homo*. Ubi ex præmissis falsis infertur legitime consequens verum. Et in præfenti materia etiam constat ex hac argumentatione. *Præceptum servandi festa non obligat sub mortali: ergo qui facit opus servile in die festo per spatium dimidii quadrantis hora, non peccat mortaliter*. Quod consequens verum est propter parvitatem materiæ; cū tamen infertur ex illo antecedenti falso, & damnato.

271 Dico tertio. Propositio, quæ infertur ex contradictoria propositionis damnatæ non potest non esse vera. Patet assertio. Nam in legitima argumentatione ex vero non nisi verum. Cū ergo quælibet propositio damnata ex dictis falsa sit, atque adeo ejus contradictoria vera; quidquid in legitima argumentatione infertur ex tali cōtradictoria, necesse est necessitate consequentiæ, quod sit verum.

C A P U T X V.

Qualiter peccent violantes hoc decretum?

S U M M A R I U M.

Quatuor quæstiones proponuntur circa diversos modos violandi hoc decretum. n. 272.

Qui in re gravi non conformatur decreto, peccat lethaliter. n. 273.

Quomodo peccet, qui in re levi non conformatur decreto? n. 274.

Quale peccatum sit defendere propositionem damnatam, & sub qua pena? n. 276.

Quale peccatum sit suadere aliis, ne admittant hoc decretum. n. 277.

Jo. Cardenas.

In Hispania est gravis obligatio denunciandi defendentes propositionem damnatam, n. 278.

272 **D**E variis modis resistendi huic decreto potest esse quæstio. Primò, cū quis non conformatur decreto in sua operatione, v.g. cū Judex judicat secundum opinionem, quā censet minus probabilem, ad normam secundam propositionis damnatæ. Secundò, cū quis defendit, aut asserit opinionem damnatam. Tertiò, cū quis suadet aliis, ne admittant hoc decretum, aut impedit populi acceptionem. Quartò, cū quis certò scit, aliquem defendere propositiones damnatas, & non denuntiat legitimo Judici. Quæ quidem quæstiones ex dictis facile expediuntur.

273 Ad primam quæstionem dico primò, eum, qui in sua operatione non cōformatur decreto in materia gravi, peccare mortaliter. Patet ex illis verbis decreti: *In virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christi fidelibus, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant*. Quæ verba obligationem gravem evidenter significant.

274 Dico secundò, si materia operationis sit levis, ille, qui operatur objectum propositionis damnatæ, peccat venialiter, dummodo mente non dissentiat à doctrina decreti: si verò operetur in materia levi credens esse veram opinionem damnatam, aut errare Pōtificem, peccat lethaliter. Prima pars constat: nam qui violat præceptum in materia levi, peccat venialiter. Sic qui exercet opus conjugii ob solam voluptatem, peccat venialiter, juxta damnationem propositionis 9. Ita etiam famulus, qui pro compensatione suæ operæ furatur à Domino unum assem, peccat venialiter, licet violet damnationem propositionis 37. quia violat in re levissima.

275 Secunda pars etiam constat: quia quamvis, quod famulus furetur à domino unum assem pro compensatione suæ operæ, sit materia levis, dissentire à doctrina Romanæ Cathedræ, etiam in minimis, est res gravis: talis enim dissensus mentis est scandalosus, & si sit censendo Romanam Cathedram errare, est erroneus.

276 Ad secundam quæstionem cōstat, illum peccare lethaliter, & incurrere excommunicationem latæ sententiæ reservatam Pontifici: ut patet ex verbis decreti: *Quicumque autem cujusvis conditionis status, & dignitatis illas, vel illarum aliquam conjunctim, vel divisim defenderit, vel ediderit, vel de eis disputativè, publicè, aut privatim tractaverit, prædicaverit, nisi forsitan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem latæ sententiæ, à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacunque etiam dignitate fulgente, nisi pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi*. In quo non potest reperiri parvitas materiæ: semper enim est materia gravis resistere doctrinæ Romanæ Cathedræ. Quando autem hæc defensio propositionis damnatæ sit scandalosa, & quando erronea, constat ex dictis c. 8.

277 Ad tertiam respondeo, peccare graviter eos, qui aliis verbo suadent, ne admittant hoc decretum: sicut peccant, qui suadent alteri quodlibet aliud peccatum. Et deinde incurrunt eam excommunicationem latæ sententiæ reservatam, ut cōstat ex illis verbis proximè relatis: *Publicè, aut privatim tractaverit*. Ideo peccant gravissimè, & incurrunt hanc excommunicationem Magistratus, qui jubent, ne populus admittat hoc decretum: ea enim jussio est manifesta assertio, & defensio propositionum damnatarum.

278 Ad quartam dico, in Regnis Hispaniarum peccare mortaliter, qui certò sciētes, aliquem docere, defendere, aut prædicare propositionē aliquam ex damnatis; nō deuviciat Inquisitoribus fidei. Hæc cōclusio patet ex edicto Inquisitoris generalis, quod promulgavit die 24. Julii an. 1679. ubi postquā proposuit de verbo ad verbum decretū hoc Sanctiss. D. Innoc. XI. & præcepit observari exactè omnia, quæ in eo cōtinentur, subjungūtur hæc verba, quæ fideliter in latinum sermonem trāsfero. *Et vobis injungimus, & præcipimus, ut qualitercumque intelligatis, violari quoquo modo præfatum decretum denunciatis, & deferatis coram nobis, aut coram quocunque Inquisitore horum Regnorum, ad quos privativè spectat, & pertinet cognitio hujus causæ, vel ante quemcunque Commissarium Sancti Officii Inquisitionis, intra decem dies, qui numerari incipient à die publicationis hujus edicti. Quæ ita facite, & observate sub pena excommunicationis majoris latæ sententiæ trina canonica monitione præmissa, & sub multa, &c.*

279 In alienis autem Regnis, ubi neque Episcopi, neque Inquisitores promulgarunt edictum denunciandi, an denunciare teneantur, qui certò sciverint, aliquem contravenire huic decreto; ex regulis generalibus, quas tradunt Doct. de obligatione denunciandi ea, quæ spectant ad sanam Ecclesiæ doctrinam, hæc quæstio decidenda est.

DISSERTATIO II.

An semper teneamur sequi in praxi opinionem circa valorem cujuslibet Sacramenti?

C A P U T P R I M U M.

Refertur opinio damnata, & præmittuntur aliqua.

S U M M A R I U M.

In Baptismo, & Ordine sæpè eligenda est opinio tucior circa valorem. n. 2.

B 2

Non

Non potest eligi ad praxim opinio minus tuta circa valorem, quando id vetat lex, conventio, aut periculum gravis damni. n. 3.

Non subiacet damnationi opinio minus tuta, quæ non versatur circa valorem. n. 4.

In urgente necessitate eligitur opinio minus tuta circa valorem, quando tutior non potest ad praxim deduci. n. 5. Et hoc colligitur ex ipsa damnatione. n. 6. Ubi supra quem terminum cadat particula tantum.

Prima opinio damnata in Decreto Innocentii XI. hæc est: Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabilis tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.

2. Circa cujus propositionis materiam tria supponenda sunt tanquam certa. Primum est, id quod ipsa propositio supponit, scilicet in Baptismo, & Ordine, semper eligendam esse opinionem tutiorem circa valorem Sacramenti: quia si in Baptismo, vel Ordine eligatur opinio minus tuta, magna incommoda sequentur in perniciem salutis animarum. In Baptismo quidem periculum damnationis æternæ in Baptizato. In Ordine autem Sacerdotali sequitur periculum nullitatis consecrationis, & absolutionem Sacramentalis, si eam exerceat sic ordinatus. In Ordine autem Episcopali sequitur periculum nullitatis Ordinum, quos confert, & inde innumera alia absurda, quæ ex ea nullitate sequi, quilibet conicere potest.

3. Secundum est, esse certum id alterum, quod supponitur in ipsa propositione damnata, nempe non posse ad praxim eligi opinionem minus tutam circa valorem Sacramenti, quando id vetat lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Et quidem in Principe Ecclesiastico est potestas ferendi legem, quæ prohibeat usum talis opinionis minus tute. Item si inter confessarium, & penitentem detur conventio, qua se obliget confessarius ad non utendum opinione minus tuta circa absolutionem ejus poenitentis, conventio ista erit novus titulus pro obligatione eligendi opinionem tutiorem. Deinde si ex electione minus tute opinionis impendat periculum gravis damni, certum etiam est, eum eligi non posse: semper enim gravi obligatione tenemur vitandi periculum gravis damni, siue proprium, siue proximi.

4. Tertium est etiam certum, non contineri sub ea damnatione electionem opinionis minus tute, quæ non versatur circa valorem Sacramenti, sed solum circa modum administrandi illud, v.g. Si quis laicus conferret Baptismum in necessitate, & opinio, quæ asserit, illum licite posse baptizare, quamvis sit in statu peccati mortalis, esset minus probabilis, & minus tuta; adhuc non esset contra præfatam damnationem deducere ad praxim eam opinionem.

5. Deinde certum est in casu urgentis necessitatis eligi posse ad praxim opinionem minus tutam, quando opinio tutior non possit ad praxim deduci: v.g. si infans est moribundus, & non inveniatur aqua naturalis; & pressò sit lixivium, debet baptizari infans in lixivio sub conditione, ut si fortè sit materia Sacramenti, possit consequi vitam æternam, non obstante periculo frustrationis Sacramenti. Rationem reddunt aliqui, quia salus æterna proximi præferenda est reverentiæ Sacramenti, quod ad salutem animarum institutum est. Sed melius dicemus, in eo casu necessitatis nullam fieri irreverentiam Sacramento, quia ipsa necessitas omnino aufert irreverentiam. Sic loqui Sacerdotem in Ecclesia intra Divina Officia, irreverentia est; si tamen necessitas urgeat, ut postulet aliquid necessarium ad Sacrificium, omnino cessat irreverentia.

6. Et hæc assertio de opinione minus tuta eligenda in cursu urgentis necessitatis colligitur etiam ex ipsa damnatione propositionis illis verbis: *relicta tutiore*, quia in eo casu urgentis necessitatis, cum impossibile sit eligi tutiorem, quæ est de Baptismo cum aqua naturali, non relinquitur tutior; non enim dicimur relinquere, nisi quæ poteramus adhibere.

Rogabis, an in illis verbis: *Hinc sententia probabilis tantum utendum non est*, &c. illa particula exclusiva *tantum* cadat supra eum terminum probabilis, an supra eam opinionem utendum non est, &c. Et respondeo magis proprie cadere supra illam orationem, *utendum non est in collatione Baptismi*, &c. Nam cum ea propositio damnata admittat tanquam licitum in reliquis Sacramentis usum opinionis probabilis circa valorem relicta tutiori; hæc duo Sacramenta Baptismi, & Ordinis excludit, propter periculum gravis damni, quod ex his ita administratis resultare potest.

Sed si quis intelligat, ita ut pericula *tantum* cadat supra terminum probabilis, non multum contendam, nam attento contextu eundem sensum habet, quamvis non ita perspicuum.

C A P U T II.

Quomodo intelligatur opinio tutior circa valorem, cum tutior sit opinio practica; & quæ est circa valorem, sit speculativa?

S U M M A R I U M.

Quæ dicatur opinio tutior, et quæ minus tuta circa valorem Sacramenti. n. 7. Difficultas circa intelligentiam propositionis. n. 8.

Quomodo intelligatur, quod opinio speculativa sit tutior? n. 9.

In quo sensu intelligatur, posse nos uti qualibet opinione probabili in collatione Sacramentorum? n. 10.

Hæc propositio (validus est Baptismus in lixivio) non est practice probabilis, sed solum speculative. n. 11. & 12.

Non est idem, quod opinio sit tutior, & quod sit probabilior. n. 13.

Opinio minus tuta dicitur illa, quæ exponit Sacramentum frustrationi, probabiliter asserens, illud Sacramentum esse validum. Opinio verò tutior est illa, quæ non exponit Sacramentum frustrationi, dum probabiliter asserit, Sacramentum non esse validum, v.g. in ea questione (An valeat Baptismus collatus in lixivio?) ea opinio, quæ asserit probabiliter, illum valere, dicitur opinio minus tuta, qui cum non sit certum, illum valere, exponit Baptismum frustrationi. Opinio verò, quæ dicit, eum Baptismum non valere, dicitur opinio tutior, quia inde sequitur, quod non debeat ita fieri Baptismus extra casum necessitatis. Qua ratione non frustrabitur Sacramentum, atque adeo tutius erit, quod non ita ministraretur Baptismus.

8. Sed contra hunc dicendi modum occurrit difficultas, quam dissolvere, & explicare operæ pretium est. Et sic formatur argumentum. Opinio tutior non versatur circa valorem Sacramenti: quomodo ergo dicitur in decreto, quod in administratione Sacramentorum debeamus sequi opinionem tutiorem circa valorem Sacramenti? Antecedens probatur. Nam opinio tutior, quæ removet à periculo frustrationis Sacramentum, est opinio practica, quia nullum potest esse periculum, nisi in praxi. Atqui opinio, quæ versatur circa valorem Sacramenti est opinio pure speculativa, quia non dicit: quid faciendum sit, solum qualis sit ille Baptismus, scilicet validus, aut invalidus: ergo.

9. Respondeo, proprie loquendo, & cum omnimoda formalitate verum esse, quod contendit objectio. Sed in communi modo loquendi non utimur eo rigore formalitatis. Pro cujus explicatione notandum est, hanc propositionem practicam: *Non licet baptizare in lixivio*, pendere ab altera propositione speculativa, quæ dicit: *Non est validus Baptismus in lixivio*. Et propter hanc dependentiam illius ab ista, ideò propositio speculativa dicitur tutior, quia licet non respiciat formaliter praxim, tamen à veritate illius dependet praxis. Simile exemplum reperies in ea questione (An liceat usus artis pictoriæ in die festo?) quæ cum sit questio practica, ejus resolutio dependet à resolutione hujus questionis speculativæ (An usus artis pictoriæ sit opus servile, an liberale?) Si enim servile est, non licet illam exercere in die festo: si verò liberale est, licet: quia solum prohibentur in die festo opera servilia, non autem liberalia (non enim loquimur in præsentia de forensibus actionibus; nec de emptionibus, aut nundinis.) Et in hoc sensu opinio, quæ dicit, esse opus servile, dicitur tutior, quamvis non sit opinio practica, quatenus ab illius veritate dependet opinio practica. Et in hoc sensu intelligitur id, quod dicitur in Decreto, quod semper deducenda sit ad praxim opinio tutior circa valorem Sacramenti.

10. Ideò non contradicunt decreto ea, quæ dixi in 3. p. Cris. Theol. disp. 56. c. 17. ar. 3. n. 918. & seqq. ut etiam ibidem notavi, scilicet formalissimè loquendo posse uti nos qualibet opinione practice probabili in administratione Sacramentorum, in eo sensu, quod nulla est opinio practice probabilis, si exponit Sacramentum frustrationi. Quia improbable est, quod extra casum necessitatis, licitum sit exponere Sacramentum frustrationi.

11. Quod si obiicias, hanc opinionem (validus est Baptismus in lixivio) esse probabilem, & tamen exponere Sacramentum frustrationi; malè ergo diximus, esse improbabilem omnem opinionem, quæ exponat Sacramentum frustrationi?

12. Respondeo, eam propositionem, licet probabilis sit, tamen formaliter non esse practice probabilem: nam ut diximus, ea non est practica, sed speculativa. Nos autem solum diximus, nullam esse opinionem practice probabilem, quæ exponat Sacramentum frustrationi.

13. Denique observandum est, non esse idem, quod sit opinio tutior, & quod sit probabilior: sæpè enim opinio probabilior præscribit valorem Sacramenti; cum tutior sit illa opinio probabilis, quæ negat valorem Sacramenti. Quare ex tenore decreti tenemur omittere opinionem probabiliorē circa valorem Sacramenti, quando minus probabilis est tutior.

C A P U T III.

An sub damnatione contineatur opinio asserens, non esse peccatum mortale contra reverentiam Sacramenti, uti opinione minus tuta circa valorem ejus?

S U M M A R I U M.

Scopus hujus damnationis est contra eam opinionem, quæ exponit Sacramentum frustrationi. n. 14.

Ex duplici titulo charitatis, & Religionis potest intelligi, quod excludatur opinio minus tuta. n. 15.

Prima sententia, quæ asserit peccare mortaliter contra Religionem, qui usitur opinione minus tuta circa valorem. n. 16.

Secunda sententia affirmans, id non esse peccatum contra Religionem. n. 17.

Pec-

Peccant graviter conferentes, & recipientes Sacramenta, ita ut frustrentur fructus eorum. n. 18.

Opinio asserens, non peccari contra Religionem, si admittat, quod licet frustrari Sacramentum, subiicitur damnationi. n. 20.

Opinio affirmans, numquam esse licitum frustrare Sacramentum suo fructu, licet admittat non peccari contra Religionem, non subiicitur damnationi. n. 21.

Decretum non determinat, an ex titulo charitatis, an Religionis illicitum sit uti opinione minus tuta. n. 22.

Mea sententia ex utroque titulo esse illicitum uti opinione minus tuta. n. 23.

Obiectio proponitur. n. 24.

Sacerdos absolvens cum cognitione probabili de dispositione penitentis, utitur opinione probabili circa valorem, sed non relicta tutiori. n. 25.

14 **T**ANquam certum supponendum est, sub hac damnatione contineri eam opinionem, quæ exponit frustrationi Sacramentum, quodcunque illud sit, extra casum necessitatis. Iste enim est præcipuus scopus hujus damnationis. Nam cum decernitur, non posse nos uti opinione minus tuta circa valorem Sacramenti, ideo decernitur: quia dum utimur opinione minus tuta circa valorem, exponimus Sacramentum frustrationi. Nam si ea opinio minus tuta coram Deo non est vera, non erit validum Sacramentum.

15 Difficultas ergo est, an qui dicunt, non fieri irreverentiam Sacramento, per hoc, quod quis utatur opinione minus tuta circa valorem, dummodò verè sit probabilis, subiaceant huic damnationi. Pro cuius claritate supponendum est, prohibitionem exponendi Sacramentum frustrationi, posse considerari, quod oriatur ex duplici titulo, vel quia præceptum charitatis obliget, ad non defraudandum fideles fructu Sacramenti, vel quia præceptum Religionis obligat ad non frustrandum, neque exponendum Sacramentum frustrationi, nempe propter reverentiam debitam Sacramento.

16 Non pauci sunt Doctores, qui asserunt peccare mortaliter ministrum contra reverentiam debitam Sacramento, quoties utitur opinione minus tuta circa valorem Sacramenti. Ita P. Suarez 20.3. in 3. p. disp. 16. sect. 2. & disp. 21. sect. 4. & alii in locis P. Valentia 3. p. disp. 6. q. 2. punct. 1. P. Henriquez l. 1. de Sacram. c. 9. n. 11. Petrus Soto lib. de Just. Sacerdotis lect. 2. de Eucharist. & plures alii.

17 Secunda sententia affirmat, nullam fieri irreverentiam Sacramento per hoc, quod minister Sacramenti utatur opinione minus tuta circa valorem: quia censet non esse obligationem exhibendi Sacramentis reverentiam plusquam probabilem, & sufficere, quod minister sibi persuadeat probabiliter, nullam fieri irreverentiam Sacramento. Ita Salon. 2. 2. q. 63. a. 3. contr. 2. ar. 3. Sayrus in Clavi Regia lib. 1. c. 7. n. 5. Basilius Ponze lib. 4. de Matr. c. 25. n. 9. Antonius Perez in Laurea Salmantina certam. 10. c. 12. P. Thomas Sanchez lib. 1. in Decalogum c. 9. n. 33. P. Vasquez 2. 2. disp. 2. punct. 5. n. 5. & quam plures alii, & ego ipse, qui in Cris. Theol. p. 1. tract. 1. disp. 15. c. 4. ar. 11. n. 341. docueram esse peccatum lethale exponere Sacramentum frustrationi, sequendo opinionem probabilem minus tutam circa valorem propter præceptum charitatis obligans ad non defraudandum fideles fructu Sacramenti; postea ibid. n. 343. docui, utentem opinione minus tuta circa valorem non peccare mortaliter contra reverentiam Sacramenti, sed solum contra charitatem.

18 Et quidem non licere exponere Sacramentum frustrationi, ne fideles defraudentur fructu Sacramenti, ex eo etiam constat, quod Sacramenta instituta sunt ad hoc, ut fideles fructus eorum percipiant: & ita de jure divino est, ut conficiantur Sacramenta eo modo, quod non amittatur fructus, ad quem instituta sunt Sacramenta.

19 In hac ergo difficultate, circa quam inquiritur, an subiiciatur huic damnationi opinio asserens, non esse contra reverentiam Sacramenti usum opinionis minus tute circa valorem, Raymundus Lumbier 10. 3. Sum. in explicatione hujus 1. propositionis, §. 1. n. 1680. affirmat, eam opinionem incurrere eam damnationem. Et videtur eodem modo intelligi damnationem 1. propositionis ab Emmanuele de Filguera in Lucerna decretali in expositione hujus 1. propositionis.

20 Prima conclusio. Opinio asserens, non peccari contra reverentiam Sacramenti, si quis utatur opinione minus tuta circa valorem extra casum necessitatis, si simul admittat, quod re ipsa possit frustrari Sacramentum; talis opinio subjacet huic damnationi. Id constat clarè ex ipso tenore propositionis damnatæ. Nam expresse damnatur propositio, quæ exponit Sacramentum frustrationi, atqui opinio relata exponit Sacramentum frustrationi, quia cum ea opinio minus tuta possit esse falsa coram Deo, eadem contingentia poterit frustrari Sacramentum: ergo subjacet huic damnationi.

21 Secunda conclusio. Opinio, quæ affirmat, nunquam esse licitum exponere Sacramentum frustrationi, ne fideles defraudentur fructu Sacramenti, simul admittens non peccare contra reverentiam Sacramenti eum, qui utitur opinione minus tuta circa valorem, non incurrat hanc damnationem. Probatur. Propositio, quæ incurrat hanc damnationem, est illa, quæ exponit Sacramentum frustrationi: sed hæc propositio proximè relata non exponit Sacramentum frustrationi: ergo non incurrat hanc damnationem. Minor patet: quia expresse propugnat, esse peccatum mortale exponere Sacramentum frustrationi.

22 Confirmatur. Nam quamvis hoc decretum condemnet

Jo. Cardenas.

opinionem, quæ asserit, esse licitum sequi opinionem minus tutam circa valorem; nullum tamen verbum est in decreto, aut in ipsa propositione damnata, quo exprimitur esse illicitum contra reverentiam Sacramenti potius, quam propter tuendum fructum Sacramenti: ergo solum decernitur id, quod attinet ad non exponendum Sacramentum frustrationi: ergo dum Sacramentum servatur indemne à frustratione, non damnatur propositio: sed opinio proximè relata servat Sacramentum indemne à frustratione: ergo non subjacet damnationi.

23 Quod si inquiras, quanam tandem sit mea sententia circa eam quæstionem (An fiat irreverentia Sacramento per usum opinionis minus tute circa valorem?) Respondeo, quamvis loco citato docuerim non peccare contra reverentiam Sacramenti, sed solum contra charitatem, & contra institutionem Christi, de non impediendo fructu Sacramenti; quatenus defraudatur fideles fructu Sacramentis: re melius perpenſa, modo assero, esse peccatum mortale, non solum ex hoc titulo, sed etiam ex eo, quod sit contra reverentiam Sacramenti. Ratio, quæ me mover, est; nam conficere Sacramentum irritum, est peccatum mortale contra reverentiam Sacramentum debitam: ergo exponere se periculo conficiendi Sacramentum irritum, est etiam peccatum mortale contra eandem reverentiam. Patet cõsequetia: Quia in moralibus perinde est aliquid facere, & exponere se periculo faciendi. Ut loquitur P. Suarez in ea disp. 16. sect. 2. Confirmatur. Nam cum dicis solum peccare Ministrum in eo casu, quia exponit actionem, ut fideles maneant defraudati fructu Sacramenti: in hoc ipso involvitur irreverentia contra Religionem Sacramenti. Ideo enim peccat exponendo defraudationi fructus, quia Sacramentum institutum est ad hoc, ut Fideles percipiant fructum ejus: ergo peccat contra ipsam institutionem Sacramenti, & non solum contra utilitatem Fidelium: ergo dum defraudat fideles fructu Sacramenti, non solum peccat contra charitatem, sed etiam cõtra Religionem Sacramento debitam. Et cum hoc stat, quod illa opinio in terminis secundæ cõclusionis non incurrat hanc damnationem.

24 Obiicies. Aliquando contingit, quod quis absque peccato utatur opinione probabili circa valorem, per quam exponatur Sacramentum frustrationi, etiam extra casum necessitatis: ergo non peccat, qui exponit Sacramentum frustrationi. Probatur antecedens: Nam Sacerdos absolvit poenitentiam, habens cognitionem dumtaxat probabilem de recta poenitentis dispositione, sive de vera contritione, aut attritione illius, quæ quidem cognitio probabilis versatur circa valorem Sacramenti, cum sit de materia essentiali Sacramenti, nempe contritione; & cum ea cognitio sit merè probabilis, exponitur Sacramentum frustrationi; si enim ea cogitatio falsa sit, quia re vera poenitens non habet dolorem requisitum ad valorem, Sacramentum frustrabitur. Ecce ergo quomodo absque peccato, utimur opinione probabili circa valorem, per quam Sacramentum exponitur frustrationi. Et hæc obiectio militat etiam contra hoc decretum.

25 Sed respondetur, eam nihil obſtare huic Decreto. Nam juxta illud non possumus eligere in praxi opinionem probabilem circa valorem Sacramenti, relicta tutiori; non potest autem dici, quod relinquitur tutior, quando impossibile est ponere tutiorem. Quod in casu ejus objectionis evenit. Est enim impossibile, ut in plurimum, quod Confessarius habeat cognitionem plusquam probabilem de legitima dispositione poenitentis, cum ea cognitio nitatur dicto poenitentis, aut aliis signis externis fallibilibus; & ideo operatur juxta cognitionem facti probabilem, sed non relinquit tutiorem, quia sæpè impossibile est ponere tutiorem: quia si deberet ponere tutiorem taliter, quod Sacramentum non maneret expositum frustrationi, ferè nunquam posset absolvere poenitentem, nisi in mortis articulo, cum ferè nunquam possit esse certò securus de legitima poenitentis dispositione.

26 In forma ergo respondeo, distinguendo antecedens: absque peccato utitur cognitione probabili, per quam exponitur Sacramentum frustrationi (relicta tutiori) nego (non relicta tutiori,) concedo. Et ad probationem patet ex dictis, quomodo Cõfessarius utitur cognitione probabili circa valorem, non relicta tutiori.

C A P U T I V.

An subiaceat huic damnationi, qui utitur opinione probabili, relicta tutiori, non solum in administratione, sed etiam in receptione Sacramenti?

S U M M A R I U M.

Opinio affirmans non subjacere damnationi, immò & aliquando licere. n. 27.

Quomodo peccet, qui in receptione Sacramenti utitur opinione probabili, relicta tutiori? n. 28.

Quomodo sit illicitum, quod recipiens Sacramentum, illud exponat frustrationi. n. 29.

Quam certum sit, attritionem sufficere ad valorem Sacramenti? remissivè. n. 29.

Quomodo opinio confessionis valida informi non versetur circa valorem? remissivè. n. 31.

Quomodo nihil inferatur ex eo, quod obligatio recipientis minor sit, quam ministri. n. 32. & seqq.

Quomodo fideles non possint renunciare favore, sive fructum Sacramenti. n. 34.

Quomodo opinio de attritione cognita non versetur circa valorem, remissivè. n. 35.

Non peccat contra charitatem, qui absolvit eum, qui vult uti opinione minus probabili, quæ non versatur circa valorem. remissivè. n. 36.

Propositio docens, non peccare eum, qui in receptione utitur probabili, relicta tutiori, non damnatur expressè. n. 37.

Præfata propositio damnatur virtualiter. n. 38.

Quomodo ex præfata propositione certè inferatur propositio damnata. num. 39. & seqq.

27 **Q**uæstio in titulo proposita inquit, an hæc damnatio comprehendat non solum opinionem, quæ loquitur de ministro Sacramenti, sed etiam eam, quæ loquitur de recipiente Sacramentum. Mag. Hozes in explicatione hujus primæ propositionis n. 9. & 23. affirmat, hac damnatione non comprehenditur usum opinionis probabilis, relicta tutiori, in receptione Sacramenti, sed solum in administratione: quia propositio damnata solum loquitur expressè de administratione, & non de receptione. Immo affirmat, aliquando esse licitum, recipientem uti ejusmodi opinione probabili, quamvis exponat Sacramentum frustrationi. Et apponit exemplum in eo, qui accedit ad Sacramentum Penitentiae cum sola attritione cognita in eo, qui contentus est se fecisse confessionem informem.

28 Dico primò. Peccat lethaliter, qui in receptione Sacramenti utitur opinione probabili, relicta tutiori. Ita P. Suarez to. 4. in 3. par. disp. 27. sect. 6. ubi pariter loquitur de ministro, & de recipiente, quem multi alii sequuntur. Et ratio est. Nam Sacramenta instituta sunt ad hoc, ut fideles fructum eorum percipiant; ergo contra institutionem Sacramenti est, quod fideles impediant fructum Sacramenti, sive administrantes, sive recipientes.

29 Confirmatur. Nam quod Sacramentum, & fructus ejus exponatur frustrationi, est omnino illicitum; nam ob eam rationem id non licet Ministro: ergo quicumque exponit Sacramentum frustrationi, sive administrando, sive recipiendo, peccat graviter.

30 Exempla, quæ obijciuntur, nihil probant. Non primum. Nam ut ostendam c. 6. art. 2. q. 1. attritionem sufficere ad valorem Sacramenti penitentiae, non est dumtaxat probabile, sed omnino certum. Opinio autem de attritione cognita non versatur circa valorem Sacramenti.

31 Non secundum. Nam, ut ostendam c. 6. art. 1. opinio de confessione valida informi non versatur circa valorem Sacramenti.

32 Sed instat Mag. Hozes n. 20. nam minus stricta est obligatio recipientis, quam Ministri, in ordine ad consulendum valori Sacramenti: ergo quamvis Minister peccet, non propterea peccabit recipiens. Antecedens probatur. Quia Sacramenta instituta sunt in favorem fidelium: ergo Fideles possunt renunciare favore suum.

33 Confirmatur. Nam P. Thom. Sanchez lib. 1. Sum. c. 9. n. 14. ait: *Nullatenus in charitatem aget (Minister) nec peccabit, si poenitentem cum sola attritione per ipsummet cognita absolvat, sequendo opinionem probabilem: quia dolor est requisitus non ex parte Ministri, sed ex parte poenitentis: quare si ipse vult accedere cum sola attritione cognita, etiam si contritus accedere valeat, non fit contra charitatem ei debitam, si ei hoc pacto disposito conferatur absolutio.* Ergo recipiens potest renunciare favore suum, & Sacerdos non peccabit absolvendo illum sic renunciantem.

34 Respondeo, omisso antecedenti, negando consequentiam: quia etiam obligatio hominis secularis est minor, quam Religiosi, ad observationem Castitatis: & non propterea inferitur, quod secularis non peccat violando castitatem, sed quod minus peccat.

35 Circa probationem antecedentis dico, Fideles non posse renunciare favore, qui eis provenit ex Sacramentis: hic enim favor non est, sicut favores temporales humani, qui fiunt volentibus acceptare. Qui enim recipit Eucharistiam, non potest renunciare augmento gratiæ, quod confert Sacramentum ex opere operato. Quin potius cum instituerit Christus Sacramenta ad communicandum fidelibus fructum suæ passionis, eo ipso, quod fideles velint suscipere Sacramentum, peccant graviter contra institutionem Sacramenti, si non adhibeant omnia requisita ad participandum fructum Sacramenti.

36 Ad confirmationem respondeo, veram esse doctrinam P. Thomæ Sanchez, observatis duobus. Primò, opinionem de attritione cognita non versari circa valorem Sacramenti, ut supra dixi. Secundo non peccare contra charitatem Ministrum, qui absolvit poenitentem, qui vult uti opinione probabili, minus tuta, aut minus probabili, quæ non versatur circa valorem: quia dum poenitens est sufficienter dispositus ad percipiendum fructum Sacramenti, licet minus perfectè, non potest Confessarius negare absolutionem. Vide, quæ dixi de hoc puncto in 1. p. Cris. Theol. disp. 11. c. 13. & in 2. p. in Additionibus n. 14. & 41. & 3. par. disp. 56. n. 1145. Ex hoc autem non inferitur, quod poenitens possit renunciare favore Sacramenti: nam modo dicto non amittit fructum Sacramenti.

37 Dico secundò. Propositio, quæ docet, non peccare eum, qui in receptione Sacramenti utitur opinione probabili, relicta tutiori,

non damnatur expressè. Ratio est; nam propositio damnata non loquitur expressè de receptione, sed de administratione.

38 Dico tertio. Præfata propositio damnatur virtualiter, ita quod ex vi damnationis fulminat contra primam propositionem, præfata propositio loquens de receptione manet antiquata, & practice improbabilis. Probatur. Ea propositio manet virtualiter damnata, quæ est incòpossibilis cum damnatione, cujus falsitas quoad praxim inferitur ex illa damnatione: sic se habet ea propositio: ergo manet virtualiter damnata. De majori non potest esse dubium, si penetrètur terminis: quia si damnatio inferat, illam esse falsam virtualiter, id est, per modum illationis reprobatur illam. Vide, quæ dixi dissert. 1. fin.

39 Major probatur. Nam tota ratio damnationis stat in eo, quod dicatur licitum exponere frustrationi Sacramentum: sed hæc frustratio æquè convenit recipienti invalidè, ac ministranti invalidè: ergo ex ea damnatione inferitur falsitas, quoad praxim propositionis id admittentis in recipiente.

40 Confirmatur. Nam antecedens inferens propositionem damnatam, si admittatur esse verum, inferit propositionem damnatam esse veram, & consequenter damnationem esse injustam: sed propositio, quæ admittit eam frustrationem Sacramenti in recipiente, inferit propositionem damnatam: ergo inferit damnationem esse injustam. Probatur minor. Nam ex eo, quod recipiens exponere possit Sacramentum frustrationi, inferitur, quod possit etiam Minister: Nam si semel admittas, licitam esse frustrationem Sacramenti, non est, cur non liceat Ministro: & idè non licet Ministro, quia per se est irreligiosa frustratio Sacramenti.

C A P U T V.

Enumerantur opiniones, quæ vi hujus decreti excludendæ sunt à praxi circa Baptismum, Confirmationem, & Eucharistiam.

S U M M A R I U M.

Opinio de Baptismo collocato in digito, in capillis, &c. non potest licitè deduci ad praxim. n. 42.

Opinio de collato in lixivio, juscule, &c. nequit licitè ad praxim deduci. n. 43.

Neque alia opiniones probabiles circa verba forma. n. 44.

Neque opinio asserens ad Confirmationem sufficere oleum olivarum sine Balsamo. n. 45.

Neque opiniones asserentes ad materiam Eucharistia sufficere blatham, avenam, amydon, vinum congelatum. n. 46.

Neque opinio, quæ dicit in forma consecrationis calicis validè omitti reliqua præter prima quinque verba. n. 47.

41 **N**on est levis difficultas in discernendo, quæ nam sint istæ opiniones minus tute circa valorem Sacramentorum, præcipue Penitentiae, & Matrimonii. Idè opera pretium duxi discurrere singulatim per omnia Sacramenta circa opiniones probabiles hujus generis. Et quamvis non se extendat stylus ad omnes omnino quæstiones, eas saltem tægam, quæ reliquis lucem afferant.

42 Igitur circa Baptismum, & materiam ejus proximam, & remotam, quamvis sit opinio aliquorum, validum esse Baptismum factum in digito, aut in alia parte corporis minima; ex vi hujus decreti erit peccatum mortale ita baptizare extra necessitatè, quia hæc opinio est minus tuta circa valorem. Et ob eandem rationem quamvis sit opinio multorum, validum esse Baptismum in solis capillis collatum, est graviter illicitum deducere ad praxim hanc opinionem extra casum necessitatis, quia opposita est tutior. Quod idem dicendum est de Baptismo infantis pelle secundina circumdati.

43 Similiter, quia non improbabiler opinantur aliqui, liquores ex herbis expressos, aquam ex sale resolutam, juscule coctum, & lixivium, &c. non differre specie ab aqua naturali, non desunt, qui opinentur, validum esse Baptismum in his materiis collatum; sed quia opposita opinio est tutior, & versatur circa valorem Sacramenti; erit grave peccatum ministrare Baptismum in his materiis extra necessitatem.

44 Quod attinet ad formam Baptismi, opinio est aliquorū, validum esse Baptismum, si minister dicat: *Baptizetur Petrus à Deo in nomine Patris, &c.* alii volunt, validum esse Baptismum, si minister dicat: *Ego te baptizo in nomine Christi.* Alii præterea sentiunt, valere Baptismum, si Minister dicat: *Ego te baptizo in nomine genitoris, & geniti, & procedentis ab utroque.* Dicendum tamen est, graviter peccare ministrum, qui aliquo ex modis relatis proferret formam Baptismi; quia opiniones oppositæ sunt tutiores, & versantur circa valorem.

45 Quod attinet ad Sacramentum Confirmationis, plures, & graves Doctores censent, ad materiam remotam hujus Sacramenti non esse simpliciter necessarium balsamum, sed sufficere oleum olivarum ab Episcopo benedictum. Ita opinantur Cajetanus 3. p. q. 72. ar. 2. Sotus in 4. dist. 7. quæst. unic. ar. 2. Navarrus in Sum. c. 22. num. 8. P. Valentia 1. 4. disp. 5. quæst. 1. punct. 2. & alii. Ceterum materiam remotam hujus Sacramenti esse Chrisma necessariò compositum ex oleo olivarum, & balsamo ab Episcopo benedictum, docet P. Suarez to. 3. in 3. p. disp. 33. sect. 1. P. Coninck 3. p. q. 72. a. 1. du. 2. P. Laym. 1. 5. Sum. tract.

tract. 3. c. 2. dub. 1. p. Castro Palao to. 4. tract. 20. disp. unic. punct. 2. n. 3. & alii. Quare cum hæc secunda opinio sit tutior, & versetur circa valorem Sacramenti, erit grave peccatum ministrare Sacramentum Confirmationis sine balsamo, nisi fortè adfit casus necessitatis, & balsamum non inveniatur.

46 Circa materiam remotam Eucharistiæ aliqui opinantur blatham (Hispanè *centeno*) non differre specie à tritico, atque ad eò esse materiam sufficientem ad Eucharistiæ. Idem censent alii de Avena. Alii verò censent amylon (Hispanè *Almidon*) esse materiam sufficientem. Alii etiam, iique graves Doctores, vinum congelatum, etiam dum congelatum est, esse materiam sufficientem ad consecrationem calicis. Sed deducere ad praxim eas omnes opiniones, est grave peccatum: quia minus tuta sunt, & exponunt frustrationi Sacramentum.

47 Præterea res est valde cōtroversa inter Theologos, an forma consecrationis calicis consistat in solis illis verbis: *Hic est Calix Sanguinis mei*, an etiā sint essentialia reliqua omnia. Et sapientissimi Doctores cēsent, in solis illis prioribus verbis formam consistere. At S. Thomas, & plures alii censent, reliqua omnia verba esse essentialia, sine quibus non erit valida consecratio calicis. Sed quia hæc secūda est tutior, peccabit lethaliter Sacerdos, qui sine reliquis omnibus verbis consecrabit. Adverte tamē, Doctores, qui asserūt, validam esse consecrationem calicis factam cum solis illis prioribus verbis: simul docere, peccare mortaliter Sacerdotem, qui reliqua verba omittit propter perpetuam consuetudinē, & traditionem Ecclesiæ de obligatione proferendi ea omnia verba in consecratione calicis. Vide, quæ dixi in 2. p. Cris. Theol. disp. 23. c. 5. §. 1. n. 62.

Q U Æ S T I O V.

Discutitur, quanam opiniones in vi hujus decreti à praxi excludenda sunt circa Sacramentum Pœnitentiæ.

A R T I C U L U S I.

Quid de opinione admittente Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe?

S U M M A R I U M.

Quid sit Sacramentum validum, & informe? n. 48.

Quinque dubitationes de Sacramento valido informi proponuntur. n. 49. Sacramentum potest esse validum; & informe defectu attritionis extensivæ. n. 50.

Opinio docēs posse deduci ad praxim, sententiā de Sacramento valido informi defectu attritionis extensivæ non subjacet huic damnationi. n. 53.

Opinio docēs posse dari confessionem validā informem ex defectu doloris efficacis ob ignorantiam invincibilem, est mihi dubia probabilitatis, sed si probabilis est, quoad praxim, non subjacet damnationi. n. 54.

Opinio de confessione valida informi ex defectu doloris efficacis cum ignorantia mortaliter culpabilis est improbabilis. n. 55.

Quod si illa opinio intelligatur tamquam asserens, in illa confessione non peccari contra valorem Sacramenti, subiicitur huic damnationi. n. 56.

Idem dicendum est de confessione valida informi ex defectu integritatis cum ignorantia mortaliter culpabili. n. 57.

Opinio de confessione valida informi ex defectu examinis cum ignorantia invincibili, probabilis est, non subit hanc damnationem. n. 58.

48 Quid sit Sacramentum validum, & informe, constat ex dictis in 3. p. Cris. Theol. disp. 70. c. 1. art. 1. n. 1. nihil aliud esse, nisi Sacramentum constitutum ex omnibus suis partibus essentialibus, & destitutum effectu gratiæ propter defectum dispositionis in recipiente.

49 Et quidē in hac quæstione de Sacramento Pœnitentiæ valido informi multiplex dubitatio continetur. Prima est de Sacramento valido informi defectu attritionis extensivæ, in quo invenitur attritio de uno peccato lethali, & deficit attritio de alio peccato lethali. De quo tanquā probabili dixi in ea disp. 70. c. 1. a. 2. Secunda est de confessione valida informi ex omnimodo defectu doloris efficacis, qui defectus procedat ex ignorantia invincibili. De quo tractavi in ea disp. 70. c. 2. Tertia est de Sacramento invalido, & informi ex defectu doloris efficacis ob ignorantiam mortaliter culpabilem. De quo egi in ea disp. 70. c. 3. Quarta est de confessione valida informi ex defectu integritatis, cū ignorantia mortaliter vincibili. De quo egi disp. 72. Quinta est de confessione valida informi ex defectu integritatis cū ignorantia invincibili, de quo tractavi disp. 73.

50 Circa primam dubitationem dixi loco citato, probabile esse dari confessionem validam informem defectu attritionis extensivæ, ita quod si Petrus commisit duo peccata lethalia adulterii, & furti, & vadens ad confessionem, confessus est adulterium, & invincibiliter oblitus est furti, & habet attritionem non generalem omnium peccatorum, sed specialem de illo adulterio, quod confitetur propter ejus turpitudinem, & habet propositum universale non peccandi lethaliter in posterum: non obtinet fructum Sacramenti, quia illa attritio non extenditur ad peccatum furti, cujus obliviscitur, & ubi peccatum non retractatur, non dimittitur. Ex altera verò parte Sacramentum Pœnitentiæ est validum, quia ha-

Jo. Cardenas.

bet omnes suas partes essentielles, nempe dolorem de peccato, quod confitetur, & propositum universale non peccandi lethaliter, & confessionem omnium, quorum recordatur.

51 Inquiritur ergo, an incurrat damnationē contentam in hoc decreto propositio docēs, licitum esse deducere ad praxim præfatam opinionem de Sacramento informi ob defectū attritionis extensivæ? Et ratio dubitandi est: quia opinio docēs validum esse Sacramentum, est opinio minus tuta: & illa quidē procedit circa valorē: atqui hoc decreto damnatur opinio docēs, esse licitū sequi opinionē minus tutam circa valorem Sacramenti: ergo damnatur opinio docēs, quod possumus sequi in praxi eam opinionē.

52 Pro cuius rei claritate suppono, illud Sacramentū Pœnitentiæ informe, de quo loquitur casus iste, nunquā fieri advertenter; quia casus iste cōsistit in eo, quod pœnitens non advertit ad illud peccatum lethale, quin potius obliviscitur illius. Atq; adeo opinio, quæ dicit, licitū esse usum ejus opinionis, non dicit illud numero Sacramentum informi posse licitè exerceri. Est enim peccatum mortale conferre, vel recipere advertenter Sacramentū informe. Nunc ergo docet ea opinio practica, quod pro Sacramento Pœnitentiæ subsequenti pròdest ferre iudicium, quod illud Sacramentum informe validum fuerit, ne cogatur pœnitens iterum confiteri illud peccatum, quod in illo Sacramento informi confessus est.

53 Assero ergo hoc iudicium factum de ea confessione informi tanquam valida, nō subjacere huic damnationi propter duo. Primum, quia damnatio procedit de opinione aditruente valorē Sacramenti circa conferendū illud numero Sacramentum, de cuius valore datur opinio minus tuta: atqui opinio docēs, posse nos in praxi sequi eam opinionem de valore Sacramenti informis, non loquitur de illo numerico Sacramento, quod dicit esse validū, sed de subsequente, in quo aufertur informitas. Secundū, quia illa secunda confessio, in qua homo jam recordatus illius furti oblitus cōfiteatur illud cum cōtritione, sive attritione de illo, nullo modo exponitur frustrationi, neq; circa illam secundam confessionem datur opinio minus tuta circa valorem ejus. Nam omnino certum debet esse illam secundam cōfessionem fieri validē: quia perindē est tacere peccatū ex oblivione invincibili, ac illud tacere, propter opinionem verē probabilem, quod nulla est obligatio illud confitendi: hæc enim utraque confessio fit bona fide. At quando quis invincibilis obliviscitur peccati in confessione, si habeat contritionem, quæ extendatur ad illud, consequitur fructum Sacramenti: ergo illa secunda confessio modo explicato facta secundum opinionem practicē probabilem consequitur fructum Sacramenti, atque adeo circa illam non datur usus opinionis minus tuta, quoad valorem illius. Et ex dictis patet ad rationem dubitandi.

54 Quod attinet ad secundam opinionem de confessione valida informi ob defectū doloris efficacis ex ignorantia invincibili, dixi loco citato, ejus opinionis probabilitatem mihi esse dubiam; atq; adeo tamquam in dubio practico tutiorem partem eligendā esse. Sed esto, sit probabilis propter magnorum virorum autoritatē, quos loco citato retuli. De hac opinione idem iudicium ferendum est, ac in proximè præcedente. Nam opinio docēs, illam doctrinam licitè posse reduci ad praxim, non dicit licitum esse facere advertenter confessionem informem cū eo defectu doloris efficacis, sed solum dicit, quod confessio subsequens associata jam dolore efficaci, ita potest fieri, ut nulla sit obligatio iterum confitendi peccata exposita in confessione informi. Ex quo ista secunda confessio non exponitur frustrationi propter proximè dicta.

55 Circa tertiā dubitationem de confessione valida, & informi ex defectu doloris efficacis ob ignorantiam mortaliter culpabilem, dixi loco citato, eā esse improbabilem juxta mentem gravissimorum Theologorum, & ut minimū, esse dubiæ probabilitatis, atq; adeo de illa esse dubiū practicum, in quo tutior pars eligenda est.

56 Assero ergo, si illa esset probabilis: distinguendum esse: Nam quando dicit, posse deduci ad praxim, vel loquitur solum de confessione subsequenti habente jam dolorem efficacem, vel loquitur etiam de prima confessione, asserens in illa non peccari contra valorem Sacramenti. Primo modo non subjacet damnationi propter proximè dicta. Secundò autem modo subjacet damnationi, quia est opinio minus tuta circa valorem ejusdem numero Sacramenti, quod in prima confessione dicit esse validum, & in ea non peccari contra valorem Sacramenti.

57 Circa quartam dubitationem de confessione valida, & informi ex defectu integritatis ob ignorantiam mortaliter culpabilem dixi in ea disp. 71. c. 1. n. 5. eam opinionem, ut minimum, esse dubiæ probabilitatis practicæ, atque adeo circa eam esse dubiū practicum, in quo tutior pars eligenda est. Assero ergo, si illa esset probabilis: decidendam esse hanc dubitationem sub eadem distinctione, ac proximè præcedentem propter easdem rationes.

58 Circa quinta dubitationem de confessione informi ex defectu examinis cum ignorantia invincibili dixi disp. 72. c. 2. n. 4. esse dubiæ probabilitatis, atq; adeo de numero illarū, in quibus omnino tutior pars eligenda est. Sed dato, quod illa censeatur verē probabilis, inquiritur, an illa utpotè minus tuta circa valorē Sacramenti, subiaceat huic damnationi? Dicendū est, illa non subjacere, quia nō affirmat, licitum esse practicè facere illam confessionem informem;

mem; sed solum prodest ad hoc, ut si in confessione subsequenti advertatur defectus, nulla sit oblatio repetendi illa peccata, quæ in priori confessione informi rite declarata sunt. Et ratio est: quia ex una parte loquitur de licito usu prioris confessionis; ex altera vero non exponet periculo frustrationis illam subsequentem confessionem propter supradicta.

ARTICULUS II.

Quæ opiniones in vi hujus Decreti excludendæ sunt à praxi circa dolorem requisitum in confessione?

SUMMARIUM.

Sententia affirmans, sufficere attritionem ad valorem, & fructum Sacramenti Pœnitentiæ, non subjacet huic damnationi. Et eam esse certam probatur ex Tridentino. n. 61.

Tridentinum loquitur de attritione tanquam de dispositione proxima ad justificationem. n. 62.

Quod attritio debeat continere aliquam dilectionem Dei, censent Lovanienses aliqui, & Alexander VII. precipit, quod nullus afficiat censuram opinionem, aut oppositam. n. 63.

Sed id non obstat nostre sententiæ. n. 64.

An in articulo mortis requiratur contritio perfecta pro valore, & efficacia Sacramenti. n. 65. & seqq.

Opinio, quæ docet sufficere attritionem, dummodo sit cognita ut contritio, non versatur circa valorem Sacramenti, & ideo opposita opinio non subjacet huic damnationi. n. 67. & seqq.

Refertur opinio docens, sufficere attritionem ex metu poenarum temporalium. n. 70.

Hæc opinio speculative est probabilis, & ut talis non subjacet damnationi. n. 71.

An si doceat, posse deduci ad praxim, subiiciatur huic damnationi, & quomodo? n. 72.

Si verò applicetur dolori requisito ad Baptismum, non ei subiicitur. n. 73.

Opinio docens non requiri novum dolorem, cum quis confitetur peccata olim confessa. n. 74.

Opinio negans, requiri novum dolorem ad novam confessionem eorum, quæ jam confessa sunt speculative sumpta, non subjacet damnationi. n. 76.

Opinio docens, ad confessionem venialium sufficere dolorem virtualem, qui includitur in voluntate confitendi. n. 77.

Illa speculative sumpta non subjacet damnationi. n. 78.

Si verò dicatur, illam posse deduci ad praxim, subjacet. n. 79.

Propositum virtuale, quod continetur in contritione, vel attritione ex motivo universali, sufficit ad Sacramentum. Et hæc sententia non subjacet damnationi. n. 80.

Opinio docens in confessione venialium sufficere attritionem, non de omnibus, sed de aliquibus. n. 81.

Ea sententia, etiam in ordine ad praxim, non subest huic damnationi. n. 83.

Opinio docens, validum, & fructuosum esse Sacramentum Pœnitentiæ, etiam si contritio multo tempore antecedit. n. 85.

Si aliquantobrevi tempore præcedat contritio, certum est, esse validum, & fructuosum. n. 86.

Ut moraliter conjungatur cum confessione contritio tempore antecedens, requiritur, quod ea contritio referatur ad confessionem futuram. n. 87.

Si uno, vel duobus diebus ante confessionem præcedat contritio ordinata ad confitendum, valida, & fructuosa est confessio: & hæc sententia etiam in ordine ad praxim non subest huic damnationi. n. 88.

Duplex modus explicandi permanentiam virtutem contritionis: alter, quatenus elicitur, & non revocatur; alter, quatenus continetur in aliquo effectu presenti. n. 89. & seqq.

Certum est sufficere virtutem permanentiam contritionis. Ideo hæc sententia non subiicitur damnationi. n. 91.

Dummodo dolor præcesserit brevi tempore ad confessionem. n. 93.

59 **C**um dolor de peccatis sit pars essentialis Sacramenti Pœnitentiæ, opiniones, quæ circumferuntur circa dolorem requisitum ad hoc Sacramentum, versantur circa valorem Sacramenti: cum Sacramentum sine sua parte essentiali non possit esse validum. Ex quibus opinionibus probabilibus illa, quæ negat valorem Sacramenti, pro praxi tutior est; & quæ affirmat, minus tuta.

QUESTIO I.

De attritione sufficiente ad Sacramentum Pœnitentiæ.

60 **I**nquiritur ergo primò, an sententia docens, attritionem sufficere ad Sacramentum Pœnitentiæ, neque requiri contritionem perfectam: subjaceat huic damnationi. Et ratio dubitandi est: quia opposita opinio asserens, ad valorem Sacramenti non sufficere attritionem, sed requiri contritionem perfectam, est opinio tutior circa valorem; sed damnatur hoc decreto opinio docens, non esse eligendum in praxi tutiorem circa valorem Sacramenti: ergo opinio quæ stat pro attritione in praxi admittenda, damnatur hoc decreto.

61 Dicendum tamen est, eam sententiæ affirmativam de suffi-

cientia attritionis non subjacere huic damnationi. Ratio est, quia decretum loquitur de opinionibus merè probabilibus: hæc autem doctrina non est merè probabilis, sed omnino certa, & indubitabilis, propter definitionem Concilii Tridentini sess. 14. c. 4. in hæc verba: *Quamvis sine Sacramento Pœnitentiæ per se perducere peccatorem ad justificationem nequeat: tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento impetrare ad id disponere.* In quibus verbis expresse asseritur: aliter disponere attritionem intra Sacramentum, & extra; dixit enim, extra Sacramentum non perducere peccatorem ad justificationem: intra Sacramentum verò disponere peccatorem ad illam.

62 Quod autem loquatur Concilium de dispositione proxima, & immediata, patet: constat enim, attritionem extra Sacramentum disponere remotè ad justificationem. Videatur P. Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 20. sect. 1. concl. 1. n. 10. ubi sic scribit: (Hanc conclusionem existimo hoc tempore adeò certam, ut non possit absque errore negari.) Et pro eadem conclusione citat S. Thomam in 4. dist. 17. q. 3. ar. 5. q. 1. & pluribus aliis locis. Itè Sotum, Paludanum, Capreolum, Adrianum, S. Antoninum, Sylvestrum, Ruardum, & Canum; cum ergo hæc sententia sit omnino certa, non potest dici esse minus tuta circa valorem, atque adeò illa non comprehenditur sub ea damnatione.

63 Dices primò, plures Doctores Lovanienses censent, Concilium Tridentinum in eo loco agere de attritione, quæ includit aliquam dilectionem Dei super omnia: circa quam assertionem magna controversia exorta est tum Lovanii, tum etiam in aliis Galliæ Academiis: de quo videndus P. Honoratus Fabri in Apologetico tract. de attritione per totis adeò Alexander VII. decretum expedierit datum die 5. Maii an. 1667. in quo precipit, quod nullus audeat afficere censura Theologica, alterave injuria, aut contumelia opinionem affirmativam, aut negativam: ergo Pontifex relinquit in statu probabilitatis doctrinam, quæ affirmat sufficere attritionem ad Sacramentum Pœnitentiæ, etiam si attritio non includat dilectionem Dei super omnia. Quæ autem doctrina est merè probabilis, non est certa. Falsò ergo diximus esse certam, & omnino tuta in praxi.

64 Respondeo, non obstante ea opinione Lovaniensium, nostram doctrinam esse certam, & omnino tuta propter supradicta. Quod autem Pontifex jusserit, neutram questionis partem censurari, aut injuria affici, non probat, illam esse probabilem: quia solum contendit Pontifex compescere dissidia, quæ violant charitatem, & pacem, ut constat ex illis verbis Decreti: *Enixè cupiens, pacis vinculum inter fideles servari, omnem scissuram fomitem extinguere.* Idque precipit, donec ab hac Sancta Sede fuerit aliquid hac in re definitum. Ex quo minimè inferitur, nostram doctrinam esse incertam, sed solum voluisse Pontificem consulere paci fidelium; & relinquere hanc materiam sub iudice. Cum hoc tamen stat, quod privati Doctores habeant principia certa ab intrinseco.

65 Dices secundò. In articulo mortis non sufficit attritio, sed requiritur etiam contritio perfecta: sed si attritio esset certò sufficiens ad Sacramentum Pœnitentiæ, etiam sufficeret in articulo mortis: ergo illa non est certo sufficiens. Majorem propugnant aliqui Doctores, quos refert Diana p. 3. tract. 4. resol. 78. quamvis perperam citat pro ea Suarium, ut notavi in 2. p. Cris. Theol. disp. 49. n. 7.

66 Respondeo, in articulo mortis pro valore, & efficacia Sacramenti non requiri contritionem perfectam, sed sufficere attritionem. Ex alio autem capite requiri contritionem perfectam, & charitate formatam: quia cum homo in eo articulo non sit certus, eam attritionem supernaturalem, qualis requiritur ad Sacramentum, à se esse licitam: actus verò dilectionis Dei super omnia reddat illum omnino securum pro salute æterna consequenda, ideò ad hanc securitatem requiritur contritio charitate formata; maxime cum non habeat omnimodam evidentiam, aut certitudinem de valore sui Baptismi, neque de valore Ordinis Sacerdotis illum absolventis. Quæ omnia latè tradidi in ea disp. 40. citata c. 4. à n. 30.

67 Dices tertio, probabilis est ea saltem opinio, quæ docet, quavis ad valorem, & fructum Sacramenti sufficiat attritio, illa tamè requiri cognitam ut contritionem, id est, quod homo tenetur conari ad contritionem, quod si nitens habere contritionem, solum eliciat attritionem, validum, & fructuosum esse Sacramentum: ergo hæc opinio de attritione cognita, ut tali deducenda ad praxim, exponit Sacramentum periculo frustrationis: ergo subit hanc damnationem.

68 Respondeo, eam opinionem esse probabilem propter auctoritatem magnorum virorum, qui eam defendunt: illam tamen non versari circa valorem Sacramenti, sed circa licitum. Concedit enim, quod accedens bona fide cum attritione recipit Sacramentum validum, & fructuosum. Cum ergo hæc damnatio loquatur solum de opinione minus tuta circa valorem, & hæc non versetur circa illum, non subit talem damnationem.

QUESTIO II.

De attritione ex metu poenarum temporalium.

69 **I**nquiritur secundò. An opinio, quæ docet, licitum esse, quod quis in confessione utatur attritione ex timore poenarum temporalium, quæ à Deo tanquam à delictorum vindice infliguntur; an hæc, inquam, opinio subjaceat huic damnationi?

70 Et quidem plures, & gravissimi sunt Doctores, qui dicunt, eam attritionem modo explicato conceptam, esse sufficientem ad valorem, & affectum Sacramenti. Ita P. Suarez 10.4. in 3. p. disp. 7. sect. 2. n. 5. P. Lessius 3. p. q. 1. dub. 5. n. 18. qui asserit, hoc esse satis probabile. Item P. Granado, P. Gaspar Hurtado, P. Reginaldus, Lugo Card. Mag. Candidus, M. Prado, & plures alii, quos refert, & sequitur doctissimus P. Matthæus de Moya diligens indagator mentis Authorum, 1.1. select. tr. 3. disp. 9. q. 4. Quia tamen non desunt authores, qui eum modum attritionis negant esse sufficientem; & opinio affirmativa non nititur fundamento infallibilitur certo, sed solum satis probabili, ut supra notavi ex P. Lessio, & ego tanquam probabile obiter docui 3. p. Cris. Theol. disp. 71. c. 1. n. 2. Ideo restat inquirere, an, & quomodo hæc opinio subiaceat huic damnationi?

71 Dico primò. Hæc opinio de attritione ex timore poenarum temporalium modo explicato speculative sumpta, quatenus docet validum esse illud Sacramentum, non subiacet damnationi. Patet: quia hoc decretum non damnat opiniones speculative circa valorem Sacramenti, quia potius supponit illas esse probabiles, & gravibus fundamentis innixas.

72 Dico secundò. Si hæc sententia doceat, esse licitum deducere ad praxim id genus attritionis, ita ut dicatur esse licitum confiteri advertenter cum ea sola attritione (quod asserunt Authores hujus opinionis) subiacet damnationi. Patet conclusio. Illa opinio subiacet huic dānationi, quæ versatur circa valorem Sacramenti, & est minus tuta, docetque licitum esse eam deducere ad praxim; sed hæc opinio de tali attritione versatur circa valorem Sacramenti, cum illa attritio sit pars essentialis Sacramenti, & illa quidē est minus tuta, nam si corā Deo non est vera, Sacramentum poenitentiae frustratur: ergo si docet, licitum esse eā deducere ad praxim, subiaceat huic damnationi.

Itaque huic opinioni non remanet probabilitas practica, ut quis advertenter confiteatur cum illa sola attritione; remanet tamē illi probabilitas practica ad hoc, quod si bona fide confessus est cum ea sola attritione, non teneatur postea repetere illā confessionē; quia quando probabile est, fecisse bonā confessionē, non tenetur illā repetere.

73 Advertendum tamen est, si hæc opinio applicetur dolori requisito ad Baptismum, non subiacere huic damnationi. Et ratio est clara; quia attritio non requiritur ad valorem Baptismi, sicut neque contritio: cum ergo damnatio solum loquatur de opinione minus tuta circa valorem Sacramenti, ea non extenditur ad attritionem, quæ requiritur ad effectum Sacramenti, non ad valorem.

QUÆSTIO III.

De novo dolore ad novam confessionem.

74 Inquiritur tertio. An opinio, quæ docet, non requiri novum dolorem, quando quis confitetur peccata jam olim confessa, subiaceat huic damnationi? Nam opinionem negativam docuit Remigius in practica confessoriorum tr. 5. c. 5. §. 14. n. 9. Item Petrus de Ledesma, Joannes à Cruce, Leander à Sacramento, P. Dicastillo, Lugo Card. & plures alii, quos refert, & sequitur P. Matthæus de Moya 1.1. select. tr. 3. disp. 5. q. 8. Quam etiam tenet Diana par. 11. tr. 5. res. 21. Sed oppositam sententiam docent Enriq; in sum. l. 4. cap. 26. n. 7. Filiuc. 1.1. tr. 6. p. 63. n. 77. & tenuit olim Diana p. 3. tr. 4. res. 116. Est ergo præfens quæstio, an ea pars, quæ negat, requiri novum dolorem, subiaceat huic damnationi? Quam etiam duplici conclusione decido sicut in præcedenti.

75 Prima conclusio. Si hæc opinio speculative procedit, asserens validam, & fructuosam esse eam confessionē, sine novo dolore, non subiacet damnationi. Nam, ut dixi, hæc damnatio non comprehendit opiniones merè speculative. Et hæc probabilitas speculativa, quamvis non deserviat, ut modò dicam, ad praxim hujus numero Sacramenti, potest tamen prodesse ad confessionem subsequentem. Nam si quis bona fide, & propter oblivionem non elicit in illa confessione novum dolorem de peccatis jam confessis, sed solum de peccatis, quæ nondum confessus fuerat, in confessione subsequentebitur ad repetitionem, quia juxta eos DD. probabile speculative est, fuisse validam.

76 Secunda conclusio. Hæc opinio quatenus docet, licitum practice esse confiteri peccata jam confessa sine novo dolore, subiacet huic dānationi. Patet, sicut in præcedenti quæstione. Quia secundum hanc damnationem non est licitum deducere ad praxim opinionem, quæ exponat Sacramentum frustrationi, casu, quo non sit vera coram Deo: sic se habet hæc opinio, quatenus docet id esse practice licitum. hoc ergo modo subiecta manet damnationi. Probatur minor, est enim opinio minus tuta, & versatur circa valorem Sacramenti, cum loquatur de dolore, qui est pars essentialis Sacramenti poenitentiae: ergo si illa non est vera coram Deo, Sacramentum manebit sine ea parte essentiali; atque adeo frustrabitur Sacramentum.

QUÆSTIO IV.

De dolore implicato ad confessionem venialium.

77 Inquiritur quarto. An subiiciatur etiam huic dānationi opinio asserentis, ad confessionem venialium non requiri dolorem formalem, & expressum, sed sufficere dolorem implicitum, qui

includitur in ipsa voluntate confitendi ea peccata? Sufficere eum dolorem virtualem, affirmant Martinus de Ledesma, Petrus de Soto, Dominicus Soto, Montesinos, Bonacina, Trullenchi, Zanardus, Tancredi, & alii apud P. Matthæum de Moya 1.1. select. tr. 3. disp. 5. q. 5. §. 2. Et quamvis pro eadem sententia citet P. Suarium, iste quidem oppositam sententiam tenet 1.4. in 3. p. disp. 20. sect. 6. n. 2. ubi ait: Dicendum est etiam, in hac confessione (venialium) esse necessariam attritionem formalem. Quia Concilium Tridentinum absolute, & simpliciter loquitur de hoc Sacramento, & de partibus ejus: ergo quotiescumque sit, requiritur essentialis partes, quarum una est attritio; non virtualis tantum, sed formalis, ut aperte constat ex doctrina Concilii. Eandem docet P. Granado 1.2. in 3. p. contr. 7. tr. 4. disp. 1. n. 7. Lugo Card. de poenit. disp. 14. n. 505. P. Castro Palao 1.4. tr. 23. disp. unic. pun. 7. n. 13. P. Moya 1.1. select. tr. 3. disp. 5. q. 19. Inquiritur ergo, an ea opinio affirmans eum dolorem virtualem esse sufficientem ad confessionem venialium, incurrat hanc damnationem?

78 Dicendum est, sicut in quæstionibus antecedentibus, opinionem speculativam, quæ affirmat, confessionem venialium cum solo præfato dolore virtuali esse validam, & fructuosam, non manere damnatam; nam quatenus speculativa est, non dicit, esse licitum, eam deduci ad praxim; & prodesse poterit scrupulosis, qui postea quam confessi sunt venialia, angore afficiuntur, eo quod suspicentur, se non habuisse dolorem formalem, & expressum.

79 Sed quatenus ea opinio practica est, traditque licitum esse ita confiteri venialia advertenter cum solo eo dolore virtuali, subest huic dānationi. Patet ex supradictis: cum opposita negat valorem ejus Sacramenti sit tutior: & hoc decreto condēnetur propositio asserens, non esse eligendam in praxi tutiorem viam circa valorem Sacramenti.

80 Sed notandum est, aliter dicendum esse de proposito virtuali, quod continetur in contritione, vel attritione habita ex motivo universali, quo quis detestatur omnia peccata lethalia propter offensam Dei summè dilecti, vel propter metum gehennæ omnino fugiendæ; Est enim supra omnem probabilitatem omnino certum, quod hoc propositum virtuale sufficiat. Videatur Lugo Card. de poenit. disp. 14. sect. 5. Patet. Nam Tridentinum sess. 14. c. 4. affirmat, illam attritionem, quæ voluntatem peccandi excludat, sufficere intra Sacramentum poenitentiae ad gratiam Sacramenti consequendam: sed ea detestatio peccatorum mortalium ex eo motivo universali concepta excludit voluntatem peccandi; non enim est composibilis cum tali voluntate: ergo talis detestatio continet virtualiter id propositum, & facit illud esse sufficiens ad valorem, & fructum Sacramenti. Quod si prodest ad confessionem mortalium, à fortiori proderit ad confessionem venialium. Cum ergo certum sit, id genus propositi virtualis sufficere, non habet locum asserere, quod ea sit opinio minus tuta circa valorem Sacramenti; atque adeo non habet hic locum eam damnatio.

QUÆSTIO V.

De confessione venialium sine dolore eorum omnium.

81 Inquiritur quinto. An subiiciatur huic damnationi opinio asserens, non peccare mortaliter illum, qui confitens unum, vel alterum peccatum veniale cum dolore formali, confitetur alia peccata sine dolore? Quæ aliis terminis proponi solet, nempe an poenitens teneatur sub mortali habere contritionem, vel attritionem de omnibus venialibus, quæ confitetur? In qua quæstione P. Castro Palao 1.4. tr. 23. disp. unic. punct. 7. n. 14. & alii censent, esse peccatum mortale confiteri peccata venialia, de quibus poenitens non habet saltem attritionem. Sed id non esse peccatum mortale, asserit communior sententia plurimum Theologorum, quos refert, & sequitur Lugo Card. de poenit. disp. 14. n. 118. Quæritur ergo, an hæc secunda opinio subiaceat præfate damnationi?

82 Et videtur, hanc secundam opinionem esse minus tutam, & versari circa valorem Sacramenti. Nam peccata, de quibus non habetur saltem attritio, non videntur esse materia hujus Sacramenti: sed deficiente materia Sacramenti, illud non est validum: ergo per ejusmodi confessionē venialium non redditur validum Sacramentum.

83 Dicendum tamen est, eam secundam opinionem non subiacere huic damnationi. Ratio est clara: quia si poenitens confiteatur unum peccatum veniale cum attritione, & reliqua sine illa, præbet sufficientem materiam ad absolutionem, & si accedat bona fide propter hanc secundam opinionem, quæ probabilis est, etiā apud Authores prioris sententiae, Sacramentum est certo validum: non ergo versatur quæstio circa valorem Sacramenti, atque adeo ea secunda opinio non est minus tuta circa valorem.

84 Ad rationem dubitandi respondetur omittendo, quod ea peccata, de quibus non habetur saltem attritio, non sunt materia Sacramenti: negando tamen, quod in illo Sacramento deficiat materia; cum in illo exponatur unum peccatum veniale cum attritione, quod est materia sufficiens ad Sacramentum. Ut si quis adhiberet consecrationi unam hostiam triticeam, & alteram hordeaceam, validum esset Sacramentum circa hostiam triticeam. Similiter validum esset Sacramentum illud poenitentiae, dummodo haberet dolorem de aliquo ex venialibus, quæ confitetur, quamvis de aliis non haberet: sicut contingeret, quando quis confitetur mortale, de quo dolet, cum veniali.

venialibus, de quibus dolorem non concipit; tunc enim validum est Sacramentum, cum confiter materia certa absolutionis.

QUÆSTIO VI.

De contritione, quæ per multum tempus antecedit confessionem.

85 **I**nquiritur sexto, an subiaceat damnationi opinio asserens invalidum, & fructuosum esse Sacramentum penitentiae, etiã si contritio multo tempore antecedit? Quam docuit P. Tamburinus opus. lib. 1. c. 2. §. 4. n. 5. asserens, dolorem per quatuor, & quinque dies antea conceptum sufficere ad valorem, & fructum Confessionis. Et Gaspar Hurtado disp. 1. de Sacramentis in genere diff. 11. Diana p. 5. tr. 9. ref. 51. quamvis cum aliqua limitatione, & apud ipsum Leander à Sacramento to. 1. de Sacram. tr. 5. disp. 7. §. 5. Et aliquis eorum eo nititur fundamento, quod dolor internus semel positus, & non revocans virtualiter perseverat. Ex quo fundamento colligitur, validam esse confessionem, etiam, si longissimo tempore is dolor antecedit.

86 Pro cuius rei claritate præmitto primò, certum esse, validum esse Sacramentum poenitentiae, etiam si aliquanto brevi tempore præcedat contritio. Circa quod audiendus est P. Suarez to. 4. in 3. p. disp. 20. sect. 4. nu. 29. Est CERTUM posse quidem dolorem hunc tempore antecedere ipsam confessionem... Constat, quia juxta communem usum confessionem antecedit cogitatio peccatorum, quæ optimè fit, si cum verò animi dolore fiat; postea verò fit confessio in virtute talis recogitationis, & doloris. Contingere autem potest, ut in actuali confessione ita homo attendat ad peccatorum explicationem, ut nullum internum dolorem tunc actu exerceat. Item potest accidere, ut dum absolutio conceditur; nullus iteretur dolor, vel ob naturalem distractionem, vel ob aliam causam; & nihilominus Sacramentum illud SINE DUBIO validum est, & confessio sufficiens, quia mortaliter illi conjungitur dolor, qui præcessit, & virtute sua illam confessionem informat. Huc usque P. Suarez. Et quidem licet Sacramentum poenitentiae sit unum Sacramentum; coalescit tamen ex partibus, quæ ut in plurimum successivè ponuntur; & quamvis ipsæ partes debeant conjungi immediate inter se, ea conjunctio debet esse immediata, non physicè, sed moraliter. Cum ergo hæc doctrina certa sit, non potest esse minus tuta; atque adeo non subiicitur huic damnationi.

87 Præmitto secundò, ad hanc immediatam conjunctionem partium Sacramenti poenitentiae requiri, quod ille dolor antecedens referatur ad confessionem, & confessio fiat in virtute ejus doloris; quod fit cõmuniter, quando quis recogitat peccata sua in ordine ad confitendū illa, & tunc dolet de peccatis suis in ordine ad confessionem. Potest ergo esse quæstio, an dolor antecedens confessionem, si non referatur ad illā modo dicto, sufficiat ad valorem Sacramenti? In quo dato quod non sit certū, requiri eam relationem doloris ad confessionem, est tamen opinio tutior, quod id requiratur; atque adeo opinio quæ negat eam relationem doloris ad confessionem, exponit Sacramentum frustrationi; atque adeo ea subiicitur huic damnationi.

88 Sed adhuc restat quæstio, an tutò procedat, qui uno, vel duobus diebus ante confessionem recogitat peccata sua, & de iis dolet in ordine ad confitendum, & postea non elicit novum actum doloris? Et dicendum est, eum tutò procedere, & confessionem esse certò validam, atque adeo hanc doctrinam non subiacere huic damnationi. Ostenditur primò. Nam præter quam quod nullus author id negat, cum certum sit, moralem conjunctionem sufficere, est etiam certum, in hoc casu dari eam moralem conjunctionem.

89 Pro quò supponendum est, permanentiam virtutalem unius actus duplici modo explicari ab Authoribus. Primò aliqui dicunt, actum virtualiter perseverare, qui elicitus est, & non revocans, & ita explicat P. Thomas Sanchez lib. 7. de Matrim. disp. 18. n. 21. & passim alibi, quem multi alii sequuntur.

90 Alii verò explicant permanentiam virtutalem actus dari, quando dantur aliqui effectus actualiter procedentes ab illo actu. v. gr. cum quis intendit consequi dignitatem à Rege: illa intentio consequendi dignitatem, quamvis non habeatur actualiter, perseverat virtualiter, dum arripit iter ad Curiam Regiam, dum alloquitur ministros Regis, & dum ordinat alia ad eum finem: quia hi omnes sunt effectus illius intentionis. Similiter qui intendit accipere ordinem Sacrum, si immemor ejus intentionis vadit ad examen, alloquitur Episcopum, præparat vestes Sacras, vadit ad locum, ubi initiandus est, illa intentio virtualiter perseverat, quia omnes illæ subsequentes actiones sunt effectus, qui procedunt ab illa intentione, cum ad eum finem ponatur. Et ita explicat intentionem virtutalem P. Vasquez t. 2. in 3. p. disp. 138. c. 6. P. Castro Palao to. 4. tr. 18. & apud ipsum Bonacina disp. 1. de Sacram. q. 3. p. 2. §. 3. n. 3. Layman lib. 5. tr. 1. c. 5. §. 5. n. 11. Coninck 3. p. 9. 64. ar. 1. dub. 2. n. 71.

91 Jam verò, quod certū sit in eo casu dari moralem conjunctionem partium essentialium confessionis, clarè constat. Sicut enim, quamvis ad conficiendum Sacramentum requiratur essentialiter in ministro intentio conficiendi illud, est certum non requiri intentionem actualē, sed sufficere virtutalem, quæ continetur in effectu, qui procedit à tali intentione, modo dicto in secunda explicatione; quia dum datur effectus procedens ab illa intentione, virtualiter existit talis intentio. Similiter contingit, quando quis habuit dolo-

rem in ordine ad confessionem, illa confessio est effectus illius doloris: ergo perseverat virtualiter ille dolor in ipsa confessione. Quod optimè explicuit P. Suarez proximè citatus in hæc verba: Solum oportet advertere, semper esse necessarium, ut talis dolor internus ex intentione penitentis formali, vel virtuali ad confessionem referatur: quod sit, quoties quis peccata recogitat, & de eis dolet, ut ea confiteatur, vel præbet signum sui doloris in ordine ad confessionem faciendam, seu absolutionem obtinendam: ac denique quoties quis dolet de peccatis cum expresso proposito illa confitendi, ex cuius virtute postea confessionem facit; nam quilibet ex his modis sufficit ad veram accusationem; aliquando verò hujusmodi relatio necessaria est, quia intentio Sacramenti, & partium ejus in ordine ad constitutionem illius necessaria est ad Sacramentum conficiendum. Huc usque Suarez.

92 Dices hinc inferri, quod si quis faciat eam recogitationem peccatorum, dolens de eis in ordine ad confessionem faciendam post mensem integrum, illam esse validam: hoc autem non potest esse certum, nec tutum: ergo neque antecedens, unde id inferitur.

93 Respondeo moraliter loquendo, eum dolorem tā longo tempore distantem à confessione non posse influere in illā confessionem, neque imperare illam; & ad summum id esse dubiū propter diuturnam temporis distantiam, & quia intermedio tempore nulli sunt effectus, qui procedant ab ea intentione, sive ab eo dolore cum tali intentione habitò. Cum autē uno vel altero die antecedit is dolor relatus ad confessionem, tunc optimè intelligitur, quod fiat confessio virtute illius doloris. Unde sit, opiniones, quæ longiorem temporis distantiam admittunt, vel non adstruunt hanc relationem doloris ad confessionem, omnes manere subjectas huic damnationi.

ARTICULUS III.

An aliquæ opiniones circa integritatem confessionis maneant subjectæ huic damnationi?

SUMMARIUM.

- Alia est integritas formalis, & alia materialis. n. 94.
- Opinio docens, nullam esse obligationem confitendi circumstantias aggravantes. n. 96.
- Opinio opposita. n. 97.
- Quid censet Filguera circa valorem intrinsecum, & extrinsecum Sacramenti. n. 98.
- Relictur ex pluribus argumentis. n. 99. & seqq.
- Opinio docens, non esse obligationem confitendi circumstantias aggravantes, non subiacet huic damnationi, eo quod non versatur circa valorem Sacramenti. n. 107. & seqq.
- Discrimen, quod versatur inter hanc opinionem, & alias, quæ versantur circa valorem Sacramenti. n. 109.
- Ea opinio non exponit Sacramentum frustrationi. n. 110.
- Eadem doctrina confirmatur à paritate peccati oblii. n. 111. & seqq.
- Eadem doctrina probatur ex eo, quod confessio evadat formaliter integra. n. 113. & seqq.
- Aliud argumentum desumitur ab ignorantia invincibili. n. 115.
- An qui confitetur circumstantias aggravantes, accedat ad confessionem cum mala fide propter opinionem contrariam. n. 116. & seqq.
- Non incurrit damnationem, eo quod non versatur circa valorem. n. 118.
- Opiniones de diversitate specifica peccatorum favorabiles non versantur circa valorem Sacramenti. n. 119.
- Opinionem de peccatis dubiis non confitendis esse dubiæ probabilitatis. n. 120. remissivè.
- Casu, quo ea opinio esset probabilis, ea non subiaceret huic damnationi. n. 121.
- Non esse probabilem opinionem, quod qui confessus est peccatum ut dubium, & mox recordatur certò illius, non teneatur illud confiteri tanquam certum. Esse improbabilem alibi docui. n. 122.
- Sed si ea opinio esset probabilis, non subiiceretur huic damnationi. n. 123.
- Opinio, quod non est licitum poenitenti, manifestare complicem, ex cuius manifestatione leditur fama ejus apud confessarium, non procedit circa valorem, idè non subest damnatione. Ibid.

94 **P**RO resolutione hujus difficultatis præmittendum est, duplicem integritatem confessionis, aliam formalem, & aliam materiale. Integritas formalis est, quando quis confitetur aliqua peccata, & alia omittit, vel propter impossibilitatem physicam, aut morale, vel quia ex aliqua circumstantia cessat obligatio ea confitendi, v. g. quando instat mors penitentis: tunc enim si non confiteatur omnia peccata; & absolvetur propter instantiam mortis, illa confessio, & si nō sit integra materialiter, est tamen integra formaliter propter impossibilitatem, quæ imminet, confitendi cetera. Similiter qui in confessione obliviscitur unius peccati mortalis, dicitur facere confessionem integram formaliter, quia quamvis non habeat integritatem materiale, impossibile est, dum obliviscitur peccati, quod illud confiteatur. Integritas materialis est, quado quis re vera confitetur omnia peccata, & nullum omnino omittit. In præsentī ergo quæstione videtur, eas opiniones, quæ versantur circa integritatem confessionis, versari etiam circa valorem Sacramenti: cum ipsa actualis confessio integra sit pars essentialis ipsius Sacramenti; deficiente enim parte essentiali, invalidum redditur Sacramentum.

Unde

Unde fieri videtur, opiniones, quæ circa hanc materiam affirmant valorem Sacramenti, esse minus tutas circa valorem, atque adeo subjectas huic damnationi.

Q U Æ S T I O I.

An maneat subjecta huic damnationi opinio, quæ docet, nullam esse obligationem confitendi circumstantias aggravantes.

95 **A**Udivi à fide dignis, neotericum quendam existimasse, hanc opinionem de non confitendis circumstantiis aggravantibus subjacere huic damnationi, atque adeo jam esse certam, & evidentem obligationem confitendi eas circumstantias. Ad quod asserendum niti videtur eo fundamento, quod propositum est initio hujus articuli: nempe confessionem esse partem essentialem, à qua essentialiter pendet valor Sacramenti. Unde fit, quod hæc opinio de illis circumstantiis non confitendis versetur circa valorem Sacramenti: cum ergo sit minus tuta, hanc damnationem incurrit.

96 Opinio de non confitendis circumstantiis aggravantibus habet multos, & doctissimos Patronos. Ita S. Th. in 4. dist. 16. q. 3. art. 2. *quæstionum*. 5. S. Bonaventura in 4. dist. 17. q. ult. Scotus ibid. q. 1. a. 3. S. Antonius 3. p. tit. 14. c. 9. §. 7. P. Vasquez 3. p. q. 91. a. 1. dub. 2. & quam plures alii, ex quibus plusquam quadraginta refert Diana p. 1. tract. 7. res. 1. Videantur etiam pro hac sententia P. Castro Palao 2. 4. tr. 23. disp. unic. pun. 9. n. 4. & Lugo Card. de penit. disp. 16. sect. 3. n. 107.

97 Opposita etiam opinio habet non minus nobiles Patronos, Alensem, Cajetanum, Sotum, Suarium, Thomam Sanchez, Enriquez, Fagundez, Coninck, & plures alios, ex quibus refert viginti Diana proximè citatus. Quæritur ergo in præsentia, an illa prima opinio benignior hanc damnationem incurrat?

98 P. Emmanuel de Filguera ex Ordine Clericorum minimorum in sua Lucerna decretali in expositione hujus primæ propositionis §. *Sed undequaq;* affirmat, opinionem de circumstantiis aggravantibus non confitendis non comprehendere sub hac damnatione. Ita enim discurret: (Animadvertendum est, pertinere ad valorem quasi extrinsecum Sacramentorum quasdam quæstiones apud Authores controversas circa eorum materiam, non quidem proximam hæc namque instituta sunt à Christo Domino, & pertinet ad valorem intrinsecum Sacramenti) sed remotam, non quomodocumque nam si formaliter hæc accipitur, debet poni in Sacramentis conferendis, quæ est tutior, ut suum effectum sortiantur, sed circa materiam remotam materialiter sumptam, consistentem non aliquo certo, ac determinato, sed rationi subiacibili: ac consequenter sub probabilitate contento, ut contingit in confessionis integritate v. g. quæ ad valorem Sacramenti essentialiter pertinet. Circa quam est duplex sententia, altera negans, circumstantias intra eandem speciem aggravantes non necessariò in confessione exprimendas, & altera affirmans, quæ est tutior; & nihilominus opinionem negantem talem obligationem possumus adhuc post propositionis præsentis damnationem in praxi sequi. Quod provenit ex eo, quod opinio affirmans tutior non versatur circa materiam remotam formaliter sumptam, sed tantum materialiter, quatenus ad prædictam materiam remotam reductivè pertinet: alioquin enim infinitæ opiniones, & quæ probabiliores sunt tutioribus, manerent prohibita ex prædicta damnatione, cui alienum est hoc asserere, ne omnium fidelium conscientia deinceps inturbarentur, ac mille frequenter anxiantur scrupulis. (Huc usque Filguera.

99 Sed hic discurrendi modus valde displicet. Primò, quia majori indiget explicatione. Non enim percipitur, quomodo hæc quæstio pertineat ad valorem quasi extrinsecum Sacramenti; neque quid sit, quod materia remota sumatur formaliter, aut materialiter.

100 Secundò. Quia cum hæc damnatio solum eò respiciat, ut Sacramentum non exponatur frustrationi; solum debemus considerare, an hæc opinio de circumstantiis aggravantibus non confitendis exponat Sacramentum frustrationi, aut, quod idem est, versetur circa valorem Sacramentum invalidum. Et quidem vel iste valor quasi extrinsecus est verè, propriè valor, vel non est propriè valor; Si primum, implicat contradictionem, quod deficiente aliquo valore, qualiscumque ille sit, Sacramentum evadat validum. Si verò non sit propriè, & strictè valor, quare appellatur nomine valoris?

101 Tertiò. Nam vel ista opinio exponit Sacramentum frustrationi, vel non exponit. Primum non admittitur: ergo si non exponit frustrationi, perperam dicitur, quod pertinet ad valorem quantumvis extrinsecum: nam in omni materia opinio, merè probabilis, quæ dicit valere actum, sua probabilitate exponit actum frustrationi; nam eo ipso quod sit merè probabilis, si non sit vera coram Deo, actum reddet invalidum: Nam si opinio, quæ dicit, actum esse validum, falsa est, evidens est; actum remanere invalidum.

102 Quartò. Quia deficiente valore actus quantumvis extrinsecus, actus redditur invalidus; sed juxta doctrinam præfati Authoris opinio de circumstantiis aggravantibus non confitendi potest facere, quod deficiat extrinsecus valor actus; ergo ex illa opinione actus potest reddi invalidus; ergo ea opinio exponit actum Sacramentalem frustrationi. Major ex terminis patet. Minor probatur. Quia cum ea opinio dertineat ad valorem extrinsecum actus, ipsa opinio probabiliter adstruit talem valorem; quomodo enim potest una propositio pertinere ad valorem actus, nisi asserat formaliter, vel virtualiter talem valorem? Ergo si coram Deo falsa est deficiet talis valor. Sed omnis propositio probabilis habet hoc, quod quo-

ad nos contingens est, quod deficiat talis valor. Id autem est exponere actum frustrationi: ergo exponit.

103 Respondit fortasse primò, eum valorem extrinsecum suppleri ab Ecclesia, sicut paulò ante dixerat, valorem extrinsecum Sacramenti penitentia, qui oritur ex jurisdictione, quam tribuit Ecclesia confessariis in omni opinione probabilis quæ habet pro objecto ipsam jurisdictionem, suppleri ab Ecclesia.

104 Sed contra est. Nam quamvis Ecclesia possit supplere jurisdictionem; quia ipsa Ecclesia est, quæ dat omnem jurisdictionem in spiritualibus, quam Sacerdotes habent; at non est intelligibile, quomodo suppleat valorem Sacramenti, qui pertinet ad jurisdictionem: sed opinio de circumstantiis aggravantibus non confitendis non pertinet ad jurisdictionem: ergo non est intelligibile, quomodo eum defectum suppleat Ecclesia.

Probatur Minor. Quia sententia, quæ propugnat, circumstantias aggravantes confitendas esse, asserit, eam esse obligationem juris Divini; neque enim pertinet ad jus Ecclesiæ, designare, quæ peccata, aut quæ eorum circumstantia confitenda sint ultra ea, quæ jure Divino designata sunt.

105 Respondit secundò, suppleri per hoc, quod Ecclesia approbat eam opinionem, & omnes alias similes.

106 Sed contra est. Nam vel est certum, quod Ecclesia approbat omnes eas opiniones, vel est duntaxat probabiles? Si dicas esse certum; jam ea opinio est duntaxat probabilis, sed certa, ut potè habens certam Ecclesiæ approbationem. Si verò dicas, eam esse duntaxat probabilem, relabimur in idem argumentum: cum enim fortasse sit falsa coram Deo, relinquet illum valorem extrinsecum Sacramenti in supradicto periculo frustrationis.

107 Sit conclusio. Ea opinio, quæ docet, non esse obligationem confitendi circumstantias aggravantes, non subjacet huic damnationi. Ita in terminis P. Thirlus 10. 3. *Selectar. disp. 49. sect. 3.* Ostendo primò. Ut subjaceret huic damnationi, necesse erat, quod versaretur circa valorem Sacramenti: sed non versatur circa illum: ergo non subjacet damnationi. Major patet ex ipsa damnatione, & propositione damnata.

108 Minor probatur. Nam si quis bona fide confiteatur peccata mortalia, & sequendo illam opinionem probabilem taceat circumstantias aggravantes, Sacramentum est certò validum; quia absolutio cadit in illa peccata, & bona fides, qua accedit penitens, exonerat illum ab alia quavis obligatione: si autem ea opinio versaretur circa valorem Sacramenti, non posset esse certò validum: ergo ea opinio non versatur circa valorem.

109 Confirmatur, ostendendo discrimen, quod intercedit inter hanc opinionem, & eam, quæ versatur circa valorem, v. g. opinionem illam art. præced. propositam, quæ docet, non requiri dolorem formalem, & expressum ad confessionem venialium. Etenim cum hæc opinio sit merè probabilis, contingens est, esse falsam coram Deo: si ergo coram Deo falsum est, non requiri dolorem expressum ad confessionem venialium, sed sine eo expresso dolore esse validam, fit, quod quamvis penitens accedat bona fide ea confessio sit nullius valoris. E contra accidit in confessione, in qua tacentur circumstantia aggravantes: nam eo ipso quod penitens accedat bona fide propter opinionem probabilem, & consilium Doctorum hominum; si ea opinio de non confitendis circumstantiis aggravantibus falsa sit coram Deo, Sacramentum remanet in suo valore, quia nullum caput est, unde id Sacramentum annulletur.

110 Ostendo secundò, nam ut ea opinio incurreret damnationem, opus erat, ut exponeret Sacramentum frustrationi: sed non exponit: ergo non incurrit. Major patet ex ipsa propositione damnata, quæ eò respicit, ne frustraretur Sacramentum. Minor probatur ex supradictis: quia non est, unde id Sacramentum frustraretur. Frustraretur quidem, si penitens accederet mala fide putans, se peccare mortaliter, non confitendo circumstantias aggravantes. Sed ea frustratio non oriretur ab ea opinione, sed quia penitens accederet peccans mortaliter.

111 Confirmatur primò. Nam qui confitetur peccata mortalia, & obliviscitur unius, vel alterius peccati mortalis, si habeat congruam contritionem, & propositum in futurum, non frustrat Sacramentum, quin potius consequitur fructum illius; nulla alia ratione, nisi quia quamvis taceat peccata mortalia, tacet illa cum bona fide propter naturalem oblivionem: sed eadem ratio militat in eo, qui tacet in confessione circumstantias aggravantes; cum accedat cum bona fide propter opinionem verè probabilem: ergo non frustrat Sacramentum.

112 Confirmatur secundò. Nam, ut ait Lugo Card. disp. 19. de penit. nu. 31. *Idem est, non recordari alicujus peccati, vel ignorare obligationem confitendi illud.* Sed quid sequitur opinionem probabilem de his circumstantiis non confitendis, ignorat obligationem confitendi illas: ergo idem est, ac si oblivisceretur illam. Sed oblitus illarum non exponitur periculo frustrandi Sacramentum: ergo neque qui illas omittit ex opinione probabili.

113 Ostendo tertiò. Qui facit confessionem formaliter integram, quamvis non sit integra materialiter, facit validam confessionem, & Sacramentum retinet suum valorem: sed qui cum bona fide tacet circumstan-

cunstantias aggravantes, facit confessionem formaliter integram, quamvis à parte rei non sit integra materialiter, si fortè opposita opinio coram Deo est vera: ergo dum sic procedit, Sacramentum est validum. Non ergo periclitatur valor Sacramenti ex ea opinione. Major est omnino certa apud omnes Theologos.

114 Minor ostenditur. Tunc datur integritas formalis, quando hic & nunc nō datur obligatio cōfitei alia peccata mortalia, aut alias circūstantias illorū ultra ea, quæ quis confessus est: sed qui ex opinione probabili tacet circūstantias aggravantes, nullā obligationē habet illas cōfitei, quia si haberet obligationē, illa opinio non esset verè probabilis: ergo in eo casu datur integritas formalis.

115 Ostendo quartò, Qui per ignorantiam invincibilem omittit circūstantias variantes speciem, non exponit Sacramentum frustrationi: ergo qui per ignorantiam invincibilem tacet circūstantias aggravantes, non exponit Sacramentū frustrationi. Hæc consequentiā patet à majori ad minus. Tum sic. Qui ex opinione probabili, à tot, tantisque Doctoribus propugnata, & tam validis rationibus munita, tacet in confessione circūstantias aggravantes, illas omittit ex ignorantia invincibili: cum in omni opinione probabili reperiatur ignorantia invincibilis, ut latè ostendi in 1. p. Cris. Theol. disp. 15. c. 9. ergo qui ex ea opinione probabili tacet circūstantias aggravantes, non exponit Sacramentum frustrationi.

116 Dices, in eo casu necesse est, quòd penitens accedat cum mala fide orta ex opinione Doctorum hominum asserentium, esse gravem obligationem de illis circūstantiis cōfitei: sed eo ipso quòd accedat cum mala fide, Sacramentum est nullum: ergo in eo casu semper est nullum.

117 Sed contra est: quia est implicatio in terminis asserere, quòd opinio de non cōfitei illis circūstantiis sit verè probabilis practicè, & adhuc esse obligationem illas cōfitei. Nam qui sequitur opinionem practicè probabilem, operatur prudenter, atq; adeò sine obligatione sequendi partem oppositam. Quare negandum est, penitentem in eo casu accedere cum mala fide.

118 Dices iterum, illam opinionem jam non manere probabilem propter damnationem in hoc decreto contentam. Sed contra est: nam ex dictis constat, præfatam opinionem non versari circa valorem Sacramenti; cum tamen damnatio solum comprehendat opiniones, quæ versantur circa valorem Sacramenti.

119 Ex dictis inferes, opiniones de diversitate specifica peccatorum, quæ dicuntur minus tuta, quia exonerant ab obligatione cōfitei illas, non versari circa valorem Sacramenti; atque adeò non exponere Sacramentum frustrationi. v. g. Est opinio probabilis, delectationem morosam veneream, quæ pro objecto habet foeminam conjugatam, non differre specie ab ea delectatione, quæ habet pro objecto solutam, eo quòd tunc homo non delectatur de circūstantia conjugii, sed solum de objecto luxuriæ. Quæ opinio licet sit minus tuta saltem materialiter, non comprehenditur sub hac damnatione, quia non exponit Sacramentum frustrationi propter fundamenta supra proposita.

QUÆSTIO II.

An subiaceat damnationi opinio negans obligationem cōfitei peccata dubia?

120 Probabilem esse hanc opinionem, quam defundunt pauci aliqui ex recentioribus, Caramuel, Ferrantinus, Josephus à Januario, Martinon, Marcantius, Verde, Jesualdus, & Martinus à Sancto Joseph, quos citavi in 2. p. Cris. Theol. disp. 36. c. 1. n. 7. censui ibidem c. 9. n. 2. dixi tamen, & probavi, oppositam esse probabiliorē: Postea tamen re melius perpensa in 3. p. Cris. Theol. disp. 74. c. 2. docui, eam opinionem mihi non esse sufficienter probabilem, quin potius illam esse dubiæ probabilitatis, atque adeò de ea esse dubium practicū, in quo tutiorem partem eligere necesse est. Id, quod solido fundamento roboravi, quòd moralem mihi affert certitudinem.

121 Sed casu quo ea esset opinio probabilis, dicendum est, eam non subiacere huic damnationi propter eadem fundamenta, quæ in quæstione proxima præcedenti proposui. Nam qui accederet ad confessionem cum bona fide orta ex probabilitate talis opinionis (si re vera talis esset) & cōfiteretur alia peccata mortalia certa, nullo modo frustraretur Sacramentum; atque adeò talis opinio non esset minus tuta circa valorem Sacramenti.

122 Hinc inferes, idem iudicium esse ferendum de ea opinione, quæ docet, illum, qui confessus est peccatum ut dubium, & postea certò recordatur illius, non teneri illud cōfiteri tanquam certum. Et quidem in 2. p. Cris. Theol. disp. 51. c. 1. n. 4. citavi pro ea opinione Caramuelem, Leandrum à SS. Sacramento, Merollam, Franciscum Verde, Verrizellium, Brefferum, Tancredum, Pellizarium, & Tamburinum; quamvis hi duo solum dicant, eam esse probabilem. Quamvis Lugo Card. promoverit argumento difficili, tamen non est ausus recedere à communi sententia. Et ibidem c. 2. docui, certam esse eam sententiam, quæ affirmat, peccatum in eo casu cōfitei esse ut certum.

123 Sed si ea sententia esset probabilis, eodem modo ac in præcedenti dicendū esset, eandem opinionem non subiacere huic dam-

nationi. Etenim qui ad confessionem accederet cum bona fide orta ex ejus opinionis probabilitate, certò recordatus ejus peccati, nullo modo exponeret frustrationi confessionem subsequenter propter supradicta in q. 1. atque adeò ea non est opinio minus tuta circa valorem Sacramenti. Quod idem in similibus quæstionibus asserendum est. Talis est opinio, asserens non esse licitum penitenti manifestare complicem delicti, ex cujus manifestatione læditur fama complicitis apud confessarium. Quam tuentur Innocentius, Oskensis, Vigerius, Navarrus, Armilla, & Layman, quos refert Castro Palao to. 4. tr. 23. disp. un. pun. 11. n. 6.

QUÆSTIO III.

De sententia asserente, quòd is, qui confitetur peccata venialia, sufficit, si cōfiteatur speciem, non determinando quoad aliquem numerum.

SUMMARIUM.

Opinio docens confessionem venialium esse nullam, si non determinetur numerus, n. 124.

Fundamentum ejus desumptum à paritate consecrationis. n. 125.

An incurrat damnationem doctrina, quæ ait, non requiri explanationem numeri venialium? n. 126.

Sententiam docentem, quòd sufficit cōfiteri speciem venialis sine numero, esse certam. n. 127.

Discrimen inter consecrationem, & absolutionem. n. 128.

Absurdum enorme ex opposita opinione. n. 129. & seq.

Quid debeat facere confessarius rustici, qui nescit determinare numerum mortalium? n. 131.

Inconsequentia Authorum illius opinionis. n. 132.

Sensus verborum absolutionis non significat individuationem peccatorum. n. 133.

Quis sit sensus verborum absolutionis? n. 134.

Praxis communis fidelium declarat sufficere, quòd exponantur species venialium. Et hac praxis facit certitudinem. n. 135.

Si illa opinio contineret doctrinam veram, non fuisset ignorata in Ecclesia. n. 136.

124 Quidam Recentiores Missionarii tum in concionibus ad populos, tum etiam in quibusdam libellis editis docuerunt, invalidas esse, & sacrilegas confessiones eorum, qui dum sola peccata venialia cōfiteantur, se accusant de venialibus in specie, non determinando individua peccatorum, v. g. (Accuso me de quibusdam mendaciis levibus, de aliquibus detractionibus circa materiam levem,) &c. Ideò, ne invalide cōfiteantur, debere dicere, (Accuso me de quatuor mendaciis levibus ultimis, vel de quatuor primis; vel de talibus, quas mente retineo.)

125 Unicum fundamentum, quo nituntur, est. Nam qui dicit verba cōsecrationis super plures hostias, volens consecrare aliquas earum, & non determinando, quas consecraturus sit; nullam consecrat: ergo qui absolvit à peccatis, non determinando, quæ peccata sunt, à quibus absolvendus est, à nullo peccato absolvit; atq; adeò talis absolutio invalida est, & si scienter fiat, sacrilega.

126 Hinc oritur quæstio, an qui sic cōfiteatur venialia, non determinando quæ; sed solum determinando speciem, faciat contra hanc damnationē; & sententia, quæ docet ita fieri posse in praxi, subiiciatur huic dānationi. Nec desunt, qui censeant, illam sic subiici.

127 Dicendum tamen est, hanc sententiā, quòd (sufficit cōfiteri speciem peccati venialis, quavis non determinentur individua peccatorum,) non esse solum probabilem, sed omnino certam. Et ideò non subiici huic dānationi. Pro hac sententia non refero Authores, quia nemo, quem viderim, hanc quæstionem versat. Id tamen ita esse, ostendam ex doctrinis cōmunibus, & certis Theologorum.

128 Ostendo primò, aperiendo discrimen inter consecrationē, & absolutionem. Nam consecratio essentialiter constituitur ex pro nomine demonstrativo hoc, vel hic: quod pronomen pro sua significatione postulat determinationem talis hostiæ numericæ, vel talium hostiarum. Absolutio autem non constituitur ex pronome demonstrativo; nec Sacerdos in absolutione dicit, (Absolve te ab his peccatis.) Ergo inter hæc duo datur discrimen meridiana luce clariùs, ratione cujus consecratio petat determinationem individui hostiæ; quod non invenitur in absolutione. Corruit ergo totum fundamentum ejus opinionis.

129 Ostendo secundò ex enormi absurdo, quòd ex ea Recentiorū opinione resultat. Pro cujus intelligentia præmitto id, quòd Paulus V. in suo Rituali Romano præcipit practicari circa confessionē moribundi. Sic enim præcipit. Si inter cōfitei, vel etiam antequam incipiat cōfiteri, vox, & loquela agro deficiat, nutibus & signis conetur Sacerdos, quoad ejus fieri poterit, peccata penitentis cognoscere; quibus utcuq; vel in genere, vel in specie cognitis, vel etiam si cōfitei desiderium, sive per se, sive per alios ostenderit, absolvendus est. Et quavis aliqui, quos suppresso nomine refert Lugo Car. disp. 17. de pen. sect. 4. conati sint ex frivolo fundamento eludere vim hujus obligationis, quam Pontifex imponit Parochis, tamen ipse Cardinalis optime convincit ibidem de falsitate eam responsionem.

130 Tum sic. Juxta eam opinionem, qui confitetur peccata non determinando individuū, à nullo peccato absolvitur; sicut qui conatur consecrare aliquas hostias nō determinando individuū, nullo consecratis; sed moribundus, qui cōfetur in genere peccata sua, vel per signa, & nutus, non determinat individuū: ergo is moribundus à nullo peccato absolvitur, quamvis confiteatur in genere, vel per signa. Ergo perperam præcipit Pontifex (absit) quod moribundus absolvatur, si confiteatur in genere, vel per signa, & nutus. Consequens est absurdissimum: ergo & antecedens, unde infertur.

131 Ostendo tertio. Solet enim contingere, quod homo, præcipue rusticus, confitetur solum, se cōmisisse multa perjuria, neque ullo modo potest dicere, aut determinare numerum. In quo casu, licet confessarius debeat examinare aliquo modo multitudinē, vel per singulos dies hebdomadas, aut menses; tamen non confitetur peccata individuando illa. Et tamen Theologi dicunt, sic absolvendum esse. Sed juxta relata opinionem, dum non determinat individuationem peccatorum, non manet absolutus: ergo à nullo perjurio manebit absolutus. Quod est absurdum.

132 Confirmatur. Nam illi Missionarii Authores ejus opinionis, dicunt absolvendū esse hominem, qui in eapax fuerit explicandi non solum numerum, sed neq; species peccatorum, sed solum capax est dicendi, se accusare de suis peccatis; quomodo ergo hic determinantur peccata? aut, si non est necesse ad valorem absolutionis determinari in hoc casu peccata lethalia, quomodo asseritur determinanda esse venialia, nec aliter posse ab ullo veniali absolvi?

133 Ostendo quarto. Nam sensus verborum absolutionis non postulat ex vi suæ significationis individuacionem peccatorū; quod si in confessione peccatorū lethaliū hæc individuanda sunt, id ita est, quia constat ex Concilio Tridentino, Lateranensi, & Florentino, ita debere fieri, quia sunt materia necessaria: ergo dum neq; ex Conciliis, neq; ex alio urgenti fundamento constat, determinandum esse individuū peccati venialis, frustra id exigitur.

134 Antecedens patet. Nam si sequamur sensum, quem videtur ponere S. Thomas 3. p. q. 84. art. 3. ad 5. nempe. *Ego tibi Sacramentum absolutionis impendo*: aut si sequamur sensum, quem P. Suarez affirmat 10. 4. in 3. p. disp. 88. sect. 3. *Ego tibi gratiam sanctificantem confero, quantum est ex se, remissionem peccati*, sive quam adstruit Lugo Card. *Quantum est ex me, remitto tibi peccata*; sive quemlibet alium sensum similem; nihil est in tali sensu, quod petat individuacionem peccati venialis, neque peccati jam confessi, quod penitens vult iterum confiteri.

135 Ostendo quinto. Nam praxis communis Fidelium est declarare species venialium, non curando nimis de numero: praxis autem communis Fidelium cum firma persuasione de licito, aut de obligatorio in his rebus facit certitudinem moralem, juxta ea, quæ dixi in 2. p. *Grif. Theol. disp. 23. cap. 5. ar. 7.*

136 Confirmatur. Incredibile enim est, quod in Ecclesia doctrina hæc per tot sæcula ignorata fuerit, quæ si vera esset, utiq; esset omnino necessaria pro conscientis iustorum, qui non labuntur in peccata lethalia. Quæ quidem si ita necessaria esset, quis dubitet ad futuram Christi Domini providentiam spectare, ne in re tam gravi tanto tempore erratum fuisset.

ARTICULUS IV.

An opiniones probabiles circa jurisdictionem confessarii
(huic damnationi subiaceant?)

SUMMARIUM.

Opinio, quæ docet posse absolvi confessarium cum sola jurisdictione probabili, est certò falsa, & huic damnationi subiecta. n. 137.

Si verò adjungatur aliqua circumstantia, quæ addat certitudinem jurisdictioni pro valore Sacramenti, non incurrit damnationem. n. 138.

Aliquorum limitatio reiiicitur. n. 139. & seqq.

An dum confessarius habet jurisdictionem ex opinione probabili minus tuta, addatur aliqua circumstantia, quæ reddat certam absolutionem? n. 142.

Prima circumstantia, ex eo quod Ecclesia dat jurisdictionem ex errore communi. n. 143.

Secunda circumstantia, ex eo quod Ecclesia suppleat jurisdictionem independentem ab errore communi. n. 145.

Tertia circumstantia ex potestate omnium Sacerdotum in peccata venialia. n. 146.

137 **Q**uamvis non pauci Authores censere videantur, licet posse absolvi penitentem à confessario, cui solum inest jurisdictio probabilis; illud tanquam certum supponendum est, opinionem, quæ asserit, absolvi posse cum sola jurisdictione probabili, & esse certò falsam, & huic damnationi subiacere. Est enim certò falsum, quod licet exponere frustrationi Sacramentum poenitentiae: atqui Sacerdos absolvens cum sola jurisdictione probabili exponit frustrationi Sacramentum poenitentiae: ergo est certò falsum, quod licet. Major est evidens, & constat etiam ex damnatione. Minor patet. Nam si coram Deo non est vera ea opinio probabilis de jurisdictione Sacerdotis, ille quidem absolvit sine jurisdictione; atque adeò absolutio est nulla.

138 Dixi cum sola jurisdictione probabili. Nam fieri potest, quod adjungatur aliqua alia circumstantia, quæ superaddat certitudinē illi jurisdictioni pro valore Sacramenti, quod in præsentī articulo, & proximè sequentibus, discutiendum est. Dixi, quod non pauci Authores censere videntur, &c. Nam per id verbum videntur significavi, magis dissidere à nobis voce, quam re: quia adhuc Authores quarunt circumstantiam, ex qua certa fiat jurisdictio.

139 Dicunt aliqui, se audivisse à Theologis Romanis, qui adfuerunt tractatui de condemnatione harum propositionum, non fuisse intentionem Pontificis, nec Sacrae Congregationis, quod damnatio primæ propositionis intelligatur de iis, quæ pertinent ad jurisdictionem, cujus concessio, extensio, vel limitatio spectat ad Ecclesiam; sed duntaxat de iis, quæ sunt juris Divini, scilicet de partibus Sacramenti poenitentiae.

140 Id tamen, nisi rectè intelligatur, ansā præbet erradi. Inquiri enim, an certū sit, quod absolvens juxta opinionem probabilem de jurisdictione, validè absolvit: an potius sit duntaxat probabile? Si hoc secundū dicas, Sacramentū exponitur frustrationi; nam quod est merè probabile, fortasse est falsum corā Deo: fortasse ergo falsum est, quod sic validè absolvitur penitens. Si autē dicas, certū esse, quod is validè absolvitur ab eo, qui absolvitur ex opinione merè probabilis: querendū est principium, unde id fiat omnino certum.

141 Deinde, quia quavis juris Ecclesiastici sit conferre, ampliare, aut restringere jurisdictionē Confessarii, est, quod nullus Sacerdos possit absolvere sine jurisdictione, est juris Divini; ut patet ex Conc. Trid. sess. 14. c. 7. illis verbis. *Persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimū esse; Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem.* Ubi vides, nō dicere Concilium, Ecclesiā sic statuisse; sed semper fuisse persuasū in Ecclesia Dei, nempe tanquā sic à Domino institutū. Præterea quia declarat ita esse essentialē jurisdictionem, ut absque illa invalidū sit Sacramentū. Constat autē non pertinere ad Ecclesiā statuere aliquid circa essentialia Sacramentorū. Unde fit, quod si opinio probabilis de jurisdictione sit falsa coram Deo, & non aliunde proveniat jurisdictio; deficit aliquid essentialē, atq; adeò frustratur absolutio.

142 Queritur ergo in præsentī, an dum confessio sit coram confessario habente jurisdictionem probabilem ex opinione probabili minus tuta, super addatur aliqua circumstantia, quæ reddat absolutionem omnino certam, v.g. est opinio multorū, quod poenitens Diœcesis Hispalensis possit absolvi virtute Cruciatæ à Sacerdote approbato ab Episcopo alterius Diœcesis. Id enim affirmant Enriquez, Valerus, Fay, Llamas, Portel, Ledesma, Fernandez, Nuñez, Coninck, Reginaldus, Joannes à Cruze, Filliucius, & alii, quos refert, & sequitur Diana p. 1. tr. 11. ref. 7. contra Doctores alios, quos ibidem refert. An sit verè probabilis post Bullam Clementis X. dicam inferius. Queriturque, an qui utitur hac opinione, reddat certam, & securam absolutionem ex aliqua circumstantia?

143 Tres circumstantias, tanquam reddentes certam, & securam absolutionem, asserunt Doctores, quas oportet examinare. Prima. Quod ubi adest verā probabilitas circa jurisdictionē confessarii, Ecclesia dat jurisdictionem propter utilitatē Fidelium, scilicet ex errore communi. Ita P. Thomas Sanchez lib. 1. sum. c. 9. n. 35. P. Lessus lib. 2. de Just. c. 29. dub. 8. nu. 68. Diana p. 2. tr. 13. ref. 2. & apud ipsum Villalob. in Summ. 10. 1. tr. 1. diff. 13. n. 5. Malderus 1. 2. q. 19. a. 5. disp. 80. Martinez 2. 2. 10. 1. q. 19. ar. 6. dub. 6. concl. 7. Item Lugo Card. de poenit. disp. 10. sect. 2. nu. 30. & apud ipsum Bonacina disp. 2. de peccatis qu. 4. pun. 9. n. 19. Granad. 1. 2. contr. 2. tr. 92. disp. 4. sect. 4. Turrianus in Selectis p. 1. disp. 21. dub. 1. Joannes Sancius in Select. disp. 44. num. 24. Item P. Castro Palao 10. 1. tr. 1. disp. 2. pun. 5. n. 9. & apud ipsum ultra relatos, Enriquez lib. 5. de poenit. cap. 14. num. 3. & 4. in Commentario litt. G. Coninck. de Sacramentis disp. 8. dub. 3. concl. 6. n. 22. & dub. 6. n. 37. Idem tenet in expositione hujus primæ propositionis damnatæ Lumbier 10. 3. summ. n. 1690, & Filguera §. Circa autem.

144 De securitate hujus fundamenti dubitat P. Salas 1. 2. q. 21. tr. 8. disp. unic. sect. 10. n. 101. & P. Suarez 10. 4. in 3. p. disp. 26. sect. 6. n. 8. ait. (Et quidem hic dicendi modus probabilis, non tamen certus, & hoc ipso non omnino tollit dubium, nec dat rei certitudinē, quam querimus.) Et adversantur ei dicendi modo illi, qui censent, Regulam de errore communi conferente jurisdictionem, non procedere in pertinentibus ad forum conscientiae, quales sunt illi, quos suppresso nomine refert Paludanus in 4. dist. 17. q. 6. ar. 2. n. 21.

145 Secunda circumstantia similis præcedenti, ob quam plurimi Authores censent, valorem Sacramenti poenitentiae confecti cum opinione probabili circa jurisdictionem, fieri certum, est, quia independentem à sententia de valore jurisdictionis ex errore communi censent, Ecclesiam supplere defectu jurisdictionis ex rati habitatione de præsentī, eo quod Ecclesia videat sic practicari, & id toleret. Ita ferè omnes Authores citati pro prima circumstantia. Et post damnationem primæ propositionis ita sentiendū esse ad praxim, affirmant Lumbier, & Filguera in explicatione primæ propositionis.

146 Tertia circumstantia, ex qua Authores cōmuniter, asserunt, reddi certò validam absolutionem, quādo datur ex opinione probabili circa jurisdictionem, est, quod tunc penitens confitetur aliqua peccata venialia. Dicunt enim, omnes Sacerdotes habere juris-

isdictionem

ditionem certam in venialia, & in mortalia jam ritè confessa. Opinio autem probabilis circa jurisdictionem facit, quod penitens accedat bona fide: cum ergo accedens bona fide confitetur peccata mortalia simul, & venialia, absolvitur directè à venialibus, & indirectè à mortalibus, si forte illa opinio est falsa coram Deo. Et ita non periclitatur valor Sacramenti. Pro hoc dicendi modo stant P. Suarez, P. Thomas Sanchez, immò ferè omnes Theologi, quos inferius referam.

147 Sunt tamen pro opposita sententia tres alii Authores, qui negant inesse hanc jurisdictionem in venialia, quos inferius referam. Quæ tres circumstantiæ discutientur in articulis sequentibus.

ARTICULUS V.

Examinatur primus dicendi modus circa certitudinem jurisdictionis, ex eo quod Ecclesia suppleat defectum ex errore communi.

SUMMARIUM.

Error communis circa jurisdictionem cum titulo putativo collato à legitimo Superiore supplet defectum jurisdictionis. n. 149.

Certum est, id esse verum etiam pro foro interno. n. 150.

Probabile duntaxat est, quod si deficiat titulus, vel non sit à legitimo Superiore, Princeps supplet defectum. n. 151.

Et oppositam sententiam docent multi. n. 152.

Opinio communiter recepta, si apud Deum est falsa, est error communis. n. 153.

Si de probabilitate opinionis multi sapientes dubitant, si coram Deo falsa est, error est, sed non communis. n. 154.

Opinio probabilis circa jurisdictionem, si coram Deo falsa est? certum est, quod Ecclesia supplet defectum, si confessarius habet titulum putativum à legitimo Superiore. n. 155.

Si de probabilitate opinionis dubitent multi sapientes, Ecclesia non supplet defectum. n. 156.

Quando opinio circa jurisdictionem est communiter recepta, confessarius tamen non habet titulum, vel non à Superiore legitimo, Ecclesia non supplet defectum, & absolutio exponitur frustrationi. n. 157.

Bulla Cruciatæ non est sufficiens titulus sine approbatione Ordinarii. n. 158.

148 **Q**Uærimus in præfenti, an is dicendi modus, quo affirmatur (quoties adest opinio verè probabilis circa jurisdictionem confessarii, propter errorem communem, certam manere eam jurisdictionem) reddat Sacramentum poenitentiae certò validum, & nullo modo expositum frustrationi?

149 Pro cujus claritate sequentes positiones statuo. Primà. Certum est, quod ubi adest error communis circa jurisdictionem, cum titulo putativo collato à legitimo Superiore, Princeps supplet defectum jurisdictionis. Hanc admittunt omnes Theologi, & jurisperiti ex l. *Barbatus*, ff. de offic. Prætoris, & ex c. *Infamius*, 3. q. 7. & ex aliis juri-
bus. Ita P. Th. Sanch. l. 3. de Matr. disp. 22. n. 5. Et apud ipsum Rosella, Angelus, Sylvester, Tabiena, Armilla, Navarrus, Gregorius, Lopez, Humada, Paludanus, Cajetanus, Metinas Petros de Soto, Palacios, Angles, Enriquez, Aragon, Ludovicus Lopes, Manuel Rodriguez, Vega, & ex recentioribus ibidem tenent omnes, nemine dempto. Neq; invenio Authorem aliquem, qui contradicat. Hujus rei fundamentum pro materiis juris Ecclesiastici nititur in citato cap. *Infamis*, ubi sic dicitur: *Si servus, diem putaretur liber, ex delegatione sententiam daret, quamvis postea in servitutem depulsus sit, sententia ab eo dicta, rei judicata firmitatem tenet.* Ubi decernitur, quavis servus sit incapax jurisdictionis, si tamen communiter ignoretur esse servus, & ex delegatione exercuerit jurisdictionem, gesta per ipsū valent, non quia habuerit verū titulū ad exercitium jurisdictionis, sed quia Princeps propter utilitatem publicam illa facit valida.

150 Secundam. Certum est, id verificari tam pro foro interno, quam pro externo. Ita tenent P. Thom. Sanchez ubi sup. Et omnes ibidem ab eo allegati, neque aliquis est, qui contradicat, nisi quod Paludanus in 4. dist. 17. q. 6. ar. 2. n. 21. refert aliquos, suppressio nomine, sentire oppositum; Id tamen non est reputandum. Tum quia prædicti sic allegati ignoti sunt: tum quia reliqui omnes hanc positionem admittunt. Et ratio est manifesta, quia cum jura non distinguant inter forum internum, & externum, nec nos distinguere debemus Videatur P. Thom. Sanch. cit. n. 13.

151 Tertiam. Probabile duntaxat est, & non certum, quod etiam si deficiat omnino titulus, vel nō sit à legitimo Superiore collatus, Princeps supplet defectū. Patet positio ex eo, quod quamvis aliqui doceant, valere gesta per eum, qui est in possessione officii cum communi errore, quos citat P. Thomas Sanch. ubi sup. n. 48. communior tamen sententia docet, necessariò requiri titulum putativum, & quod is titulus à legitimo Superiore collatus fuerit. Ita P. Thom. Sanchez n. 49. & apud ipsum Speculator, Joannes Andreas, Archidiaconus, Innocentius, Antonius, Ancharanus, Imola, Cardinalis, Erricus, Abbas, Stephanus, Bartolus, Angelus, Fulgosius, Guilielmus, Jason, Baldus, Albericus, Paulus, Corneus, Socinus, Tiraquelus, Rosella, Sylvester, Tabiena, Armilla, Navarus, Covarruv. Gregorius Lopez, Humada, Horolcius, Antonius, Gabriel, Ugolinus, Sbrozcius, Cajetanus, Metina, Patacios, Enriquez, & Aragon.

152 Oppositam opinionem docentem, sufficere errore communem cum possessione officii, nec requiri ullum titulum, apud Thomam Sanchez citatum docent Innocentius, Ostiensis, Joannes, Andreas, Decius, Salicetus, Felinus, Petrus, Cynus, Fulgosius Cardinalis, Burgos de Paz, & alii. Et præcipue Basilius de Leon, qui mordicus defendit hanc opinionem lib. 5. de Matrim. cap. 20.

153 Quartam. Opinio verè probabilis, quæ ut talis recepta est à Sapientibus, si apud Deum falsa est, est error communis. Patet: quia eam admittunt communiter sapientes; & quod sapientes admittunt, insipientes credunt, nec dissentiunt, & ideo communis est omnibus talis error.

154 Quintam. Si opinio non est communiter recepta à Sapientibus tanquam verè probabilis, sed multi sapientes dubitant de probabile ejus, coram Deo falsa est, error est, sed non communis. Patet: quia non est communis, quæ non admittitur communiter. Et hæc est opinio tenuiter probabilis, de qua loquitur tertia propositio damnata in hoc decreto, quam explicabo suo loco.

155 Sit prima conclusio. Quando datur opinio verè probabilis circa jurisdictionem confessarii, si ea opinio coram Deo falsa est, certum est, quod Ecclesia supplet defectū jurisdictionis, si confessarius habet titulum putativum à legitimo Superiore collatum. v.g. Est opinio aliquorum privilegia, quibus gaudent Regulares ad absolvendum à reservatis, revocari per Jubileū anni Sancti: & opposita opinio est aliorum asserentiū, non revocari. De quo videndus est Lugo Card. de Penit. disp. 23. sect. 8. à n. 144. Si hæc secunda opinio coram Deo falsa est, est error communis, utpotè opinio communiter recepta, ut constat ex Card. Lugo ibidem n. 145. & ex Diana t. 1. tr. de Bulla Cruciatæ res. 100. Deinde regulares (de quibus loquimur) habent titulum saltem putativum, qui consistit in privilegio Pontificis, & approbatione Ordinarii illius Diocesis, in qua habitant. Cum ergo certum sit ex prima positione, in tali errore communi cum titulo putativo à legitimo Superiore collato suppleri jurisdictionem à Principe; & ex secunda positione certum sit, id valere tam pro foro interno, quam pro externo; sit, in tali casu regulares ita absolventes (si falsa sit coram Deo ea opinio) habere jurisdictionem ab Ecclesia, & absolutionem ab eis datam esse certò validam.

156 Secunda conclusio. Quando opinio circa jurisdictionem confessarii talis est, ut de ejus probabilitate dubitent multi sapientes, Ecclesia non supplet defectum jurisdictionis, atq; adeò ex hoc capite relinquitur absolutio exposita frustrationi, v.g. Est opinio aliquorum, quod virtute Cruciatæ possunt absolvi Regulares à reservatis. De probabilitate hujus opinionis dubitant multi viri docti. De quo videndi sunt Lugo Card. disp. 20. de penit. sect. 9. & P. Moya t. 1. Select. tr. 3. disp. 8. q. 8. §. 3. & Raymundus Lumbier t. 3. in primam propositionem damnatam §. 3. n. 1696. de qua inferius latè dicā. Cum ergo hæc opinio (si coram Deo falsa est) non sit error communis juxta positionem quintam, in tali casu non supplet jurisdictionem Ecclesia; cum ea suppleat duntaxat cum errore communi.

157 Sit tertia conclusio. Quando opinio circa jurisdictionem est communiter recepta, ut probabilis à Sapientibus, quamvis si coram Deo falsa est, sit error communis, non tamen detur titulus, vel si datur, non sit collatus à Superiore legitimo, probabile est, quod Ecclesia (ex hoc capite erroris communis) non supplet jurisdictionem: atque adeò in tali casu absolutio exponitur frustrationi, & Sacramentum non redditur certò validū, v.g. Est opinio asserentiū. Confessarium existentem in Diocesi Hispalensi, & approbatum ab Ordinario Cordubensi, posse virtute Cruciatæ eligi ad confessionem Diocesani Hispalensis. Cum ergo constet ex tertia positione, nihil prodesse errorem communem pro supplenda jurisdictione, nisi detur titulus saltem putativus, isq; à legitimo Superiore collatus; & in tali casu is confessarius habeat titulū à Superiore Cordubensi, qui non est legitimus Superior ad approbationem talis confessarii; sequitur, quod non habet titulum putativum à legitimo Superiore collatum; atque adeò probabile est, quod non absolvit validè, & consequenter exponit Sacramentum frustrationi.

158 Nec satisfacies, si dicas, sufficientem titulum esse Bullā Cruciatæ. Contra enim est. Nam Bulla Cruciatæ per se solam non est titulus sufficiens, ut confessarius gaudeat jurisdictione, sed requiritur etiam pro titulo, quod ipse designatus sit ad audiendas confessiones designatione, aut approbatione facta à legitimo Superiore; alioqui Sacerdos quilibet habere titulum sufficientem, ex eo quod penitens haberet Bullam Cruciatæ. Quod satis est absurdum.

ARTICULUS VI.

Discutitur secundus dicendi modus circa certitudinem jurisdictionis, ex eo quod independenter ab errore communi Ecclesia suppleat jurisdictionem.

SUMMARIUM.

Sententia communis proponitur, quod Ecclesia supplet jurisdictionem independenter ab errore communi. n. 159. & seqq.

Defenditur ut certa prædicta sententia ex eo, quod constat ex jure, quod consuetudo dat jurisdictionem. n. 161.

Jurisdictio Prælatorum Regularium partim habetur ex consuetudine. n. 162.

Archiepiscopus aliquando habet extensionem jurisdictionis ex consuetudine. n.164.

Consuetudo est in Ecclesia, quod confessarii absolvant ex opinione verè, & practicè probabilis circa jurisdictionem. n.165.

Doctores, qui affirmant, dari eam consuetudinem. n.166. & seqq.

159 **C**um ex articulo præcedenti compertum sit, non semper errorem communem esse satis ad reddendum certum valorem jurisdictionis confessarii, neque semper supplere Ecclesiam jurisdictionem ex præfato errore communi, quærimus in præsentibus, an certum sit, & non solum probabile, quod independentè à tali errore communi Ecclesia suppleat defectum jurisdictionis confessarii, quoties datur opinio verè probabilis circa præfatam jurisdictionem, quæ recepta sit ut verè probabilis inter Doctores, & de ejus probabilitate non dubitetur inter sapientes.

160 Communissima sententia est inter Doctores, quod Ecclesia supplet defectum jurisdictionis, si fortè ille defectus cõtingit, dum confessarius utitur opinione verè probabilis. Ex quibus aliquid id docet accidere ex errore cõmuni, de quibus dictum est *art. antec.* Alii autem id affirmant sine recurſu ad errorem cõmunem. Ita Lugo Card. P. Ariaga, & Bonacina infra citandi in hoc *art.* Henriquez l. 2. de penit. c. 14. n. 3. Trullench. l. 1. Bul. §. 7. c. 1. dub. 2. 9. P. Castro Palao t. 1. tr. 1. disp. 2. pun. 5. n. 9. P. Lessius l. 2. c. 29. dub. 8. nu. 68. asserens: *Non solum error communis, sed etiam probabilis Doctorum opinio efficit, ut Ecclesia det jurisdictionem.* P. Gaspar. Hurtado disp. 10. de pen. diff. 6. Sed opere pretiũ est, inquirere principiũ certũ, ex quo ea assertio non manet intra metas probabilitatis, sed remaneat omninò certa.

161 Dicendum ergo est, certum esse, quod Ecclesia supplet jurisdictionem confessarii, quoties datur opinio probabilis de jurisdictione, quæ opinio habeat supradictas qualitates. Probatur. Nam certum est in jure, quod consuetudo dat jurisdictionem. Ex c. Cum conringat: de foro comp. ubi sic statuitur: *Nisi fortè hi, quibus delinquentes ipsi deserviant, ex indulgentia, vel consuetudine speciali jurisdictione hujusmodi valeant sibi vindicare.* Et Glossa ibi adjuncta verb. *Vel consuetudine*, ait: *Nota, quod consuetudo dat jurisdictionem, & ex cap. Romana, de sent. Excomm. in 6. prohibens jurisdictionem quibusdam absolventi à censuris subjungit Pontifex: Salva contraria super hoc consuetudine, si quam habent.* Ubi Glossa repetit eadẽ verba suprà relata, quod consuetudo dat jurisdictionem. Idem constat ex cap. Romana, de foro comp. in 6. & Glossa ibid. verb. *Consuetudine*, & c. *Ut litigantes*, de offic. Ordinarii, & c. *Dudum* §. *Scilicet de Electione*, & c. *Cum quidam de except. in 6.* illis verbis: *De re per Ecclesiasticum Judicem judicata, in casu, quod ad eum pertinet cognitio, de consuetudine, vel de jure, &c.* Ubi Glossa repetit eadem verba, quæ suprà. Et c. *Duo simul*, de offic. Ordinarii dicunt: *Cum sit in Canonibus definitum, Primates, vel Patriarchas nihil juris præteris habere, nisi quantum Sacri Canones concedunt, vel prisca illis consuetudo contulit ab antiquo.* Constat etiam ex Conc. Trid. sess. 22. in decr. de Refor. cap. 3. illis verbis: *Si alicui ex prædictis dignitatibus in Ecclesiis Cathedralibus, vel Collegiatis de jure, seu CONSUECUDINE jurisdictio, administratio, vel officium non competat, &c.* Ex quibus verbis patet, jurisdictionem competere ex consuetudine.

162 P. Suarez to. 4. de Relig. tr. 8. lib. 2. c. 9. n. 3. docet, jurisdictionem Prælatorum Regularium exemptorum introductam esse partim privilegiis Pontificum, partim consuetudine. In quo sic differit: *Addit Navarrus Comment. 2. de Reg. n. 65. hanc jurisdictionem magna ex parte introductam, vel auctam esse (consuetudine, quæ vim habet dandi jurisdictionem.) cap. Duo simul. de off. Ordin. Quod etiam repetit comm. 3. de Regul. in fine. Et idèd consuetudinum etiam est habenda ratio: nam ratione illarum fieri potest, ut tota jurisdictio sit à Prælato Religioso quoad omnia delicta, vel quod aliqua sint Episcopo reservata. &c.*

163 Sequitur hanc doctrinam eisdem terminis P. Pellizarius to. 2. tract. 10. cap. 10. nu. 42.

164 Barbosa de potest. Episc. p. 1. tit. 4. n. 36. docet, Archiepiscopum posse vi consuetudinis exercere jurisdictionem in Diocesi suffraganea. Et probat ex c. de foro comp. in 6. & in c. 1. de penis in 6. & cit. Marcum Antonium Genuens. in praxi Eccl. Neapol. cap. 70. Quarantam in Summa Bullarii verb. *Archiepisc. autoritas.* versu 25. & alios.

165 Atqui praxis est, & consuetudo in tota Ecclesia, quod confessarii absolvant ex opinione verè, & practicè probabilis circa jurisdictionem: ergo certum est, quod ex tali consuetudine habent confessarii veram jurisdictionem.

166 Quod autem detur talis consuetudo, negari non potest: quia eam affirmant communiter Doctores, quorum communis opinio in quæstione facti facit certitudinem moralem, ut probabit in 1. p. Cris. Theol. disp. 12. c. 5. n. 73. (ultra experientiam, qua omnes videmus, ita praticari apud Sapientes) P. Suarez t. 4. in 3. p. disp. 27. sect. 4. num. 7. ait: *Confirmatur ex universali Ecclesia consuetudine, quæ est sufficiens signum jurisdictionis, ut supra dictum est. Est autem universalis Ecclesia usus, ut Sacerdotes securè utantur hujusmodi jurisdictione (probabili) in administratione hujus Sacramenti.* Et quamvis P. Suarez, n. 8. dixerit, hunc discurrendi modum esse probabilem: non tamen dixit esse solum probabilem consuetudinem Ecclesiæ, sed illam tradit ut indubitabilem.

167 Lugo Card. disp. 19. de penit. sect. 2. numer. 31. agens de hac

consuetudine absolventi cum jurisdictione probabili, ita asserit. *Et hæc est PRAXIS omnium fidelium, & totius Ecclesiæ.* Et idem repetit nu. 33. & 34.

168 P. Arriaga t. 8. *Cursus Theol.* disp. 39. sect. 5. sub sect. 2. num. 43. agens de hoc modo jurisdictionis probabilis, sic ait: *Cum ergo universalis Ecclesia CONSUECUDO sit, uti securè ea jurisdictione probabiliter præsumpta, censetur Ecclesia eam tacitè approbare.*

169 Diana p. 3. tr. 2. ref. 3. §. unde, sic ait: *Ad USUM verò universalis Ecclesiæ, quem Peregrinus adducit (in contrarium) nescio, quomodo possit illum approbare: immò contrarium apparet ex communi Doctorum sententia, ut supra visum est, & confessarii passim absolvent cum opinione probabili, etiam in casu, in quo agitur de eorum jurisdictione.*

170 Eandem consuetudinem supponunt communiter Theologi, dum asserunt cum magna asseveratione, quod quoties adest opinio verè probabilis circa jurisdictionem, Ecclesia illam supplet. Quæ firma assertio supponit ita praticari in Ecclesia.

171 Audiendus est Bonacina t. 2. disp. 5. de Sac. pen. q. 7. pun. 5. §. 4. n. 5. ubi sic ait: (Ex quo inferitur, eum, qui sequitur opinionem probabilem Doctorum sententium, ipsum habere jurisdictionem absolventi à reservatis, seu privilegium absolventi non esse revocatum, validè agere, quæ agit, ac si re ipsa jurisdictionem haberet, & privilegium nondum esset revocatum, etiam si fortè opinio illa probabilis à parte rei non subsistat, sed falsis realiter nitatur fundamentis: nam Ecclesia supplet jurisdictionem: alioquin sequerentur eadem incommoda, quæ sequerentur, Ecclesia non supplente jurisdictionem, quando adest error communis, & titulus coloratus. Et hoc eodem modo communiter loquuntur Theologi ferè omnes. Quo pacto non loquerentur Authores, si non esset ita in praxi receptum. Quid autem est praxis communis, nisi consuetudo?

ARTICULUS II.

An Ecclesia suppleat jurisdictionem, quando opiniones sunt tenuis probabilitatis? & quæ illæ sint?

SUMMARIUM.

Duplex genus opinionum probabilium, aliud tenuiter probabilium, & aliud verè probabilium. n.172.

Opiniones tenuiter probabiles non sunt verè probabiles. n.173.

Opiniones tenuiter probabiles sunt practicè improbables. n.174.

Improbabile est, quod liceat dirigere conscientiam ex opinione tenuiter probabili. n.175.

Opiniones tenuiter probabiles sunt dubia probabilitatis, ex quibus resultat dubium practicum. n.176.

172 **N**otanter dixi articulo præced. hanc jurisdictionem suppleri ab Ecclesia, quando opiniones sunt receptæ tanquam probabiles, ita ut de earum probabilitate non dubitetur inter sapientes. Nam si hæc qualitas desit opinionibus, non supplet Ecclesia. Pro cuius claritate notandum est, ex hoc decreto Innocentii XI. constare, esse duplex genus opinionis. Aliæ enim sunt verè probabiles, quæ cõmuniter recipiuntur ut tales, & aliæ sunt tenuiter probabiles, id est (ut suo loco probabo) dubiæ probabilitatis, de quarum probabilitate dubitant viri sapientes. De quibus latè dicam differt. 3. in explicatione tertiæ propositionis. Et in hoc secundo genere opinionum assero, Ecclesiam non supplere jurisdictionem.

173 Probatur primò. Nam consuetudo, quæ datur absolventi juxta opiniones probabiles, est juxta illas, quæ sunt verè probabiles sed opiniones tenuiter probabiles non sunt verè probabiles: ergo in his non datur talis consuetudo: ergo non licet absolvere juxta has opiniones. Minor patet. Nam Innocentius XI. in damnatione tertiæ propositionis, opiniones tenuiter probabiles excludit à numero probabilium: cum expressè asserat, imprudenter operari eum, qui operatur juxta opinionem tenuiter probabilem.

174 Probatur secundo. Nam Ecclesia non supplet jurisdictionem juxta opiniones, quæ sunt practicè improbables: sed opiniones tenuiter probabiles sunt practicè improbables: ergo Ecclesia non supplet jurisdictionem juxta opiniones tenuiter probabiles. Major, & consequentia sunt manifestæ.

175 Minor probatur dupliciter. Primò. Nam ex damnatione tertiæ propositionis constat, improbable esse, quod possimus dirigere conscientiam ex opinione tenuiter probabili, sed id est esse in praxi, five practicè improbabilem, ergo opinio tenuiter probabilis est practicè improbabilis.

176 Secundo, probatur eadem minor. Opinio tenuiter probabilis est opinio dubiæ probabilitatis: ut ostendam dissertatione 3. Sed opinio dubiæ probabilitatis est practicè improbabilis ex dictamine reflexo: ergo opinio tenuiter probabilis est practicè improbabilis. Probatur minor: quia improbable est, quod possit quis regere conscientiam ex opinione dubiæ probabilitatis: cum dubia probabilitas involvat dubium practicum, cum quo nemini licet operari, nisi in partem tutiorem, & strictiorem. De quo vide, quæ dixi in 3. p. Cris. Theol. disp. 56. c. 9. a. 3. Sed id est esse practicè improbabilem, saltem ex dictamine reflexo: ergo opinio dubiæ probabilitatis est practicè improbabilis, saltem ex dictamine reflexo.

177 Recensere omnes opiniones, quæ sunt tenuiter probabiles, & v-

& versantur circa jurisdictionem confessorii, non est facile, nec in presenti vacat: est tamen operæ pretium de aliquibus, quæ frequenter occurrere possunt in praxi, iudicium ferre.

QUÆSTIO I.

An sis tenuiter probabilis, atque adeò explodenda opinio, quæ docet, posse absolvi Regulares à reservatis virtute Cruciatæ?

§. I.

Refertur sententia laxior cum suis fundamentis.

SUMMARIUM.

- Quantum laborarunt Pontifices in reprobanda opinione de absolutione Regularium à reservatis virtute Cruciatæ. n. 178.*
Quam absurdum sit asserere, certum esse, quod Pontifex supplet jurisdictionem circa absolutionem Regularium à reservatis virtute Cruciatæ. n. 179.
Authores, qui post Bullam Urbani affirmant, posse Regulares absolvi virtute Cruciatæ. n. 180.
Primum eorum fundamentum ex eo, quod Cruciatæ concedit omnibus electionem confessorii pro absolutione à reservatis. Et quod Cruciatæ revocat decreta Pontificum. n. 181.
Secundum, quod illi Pontifices declararunt suam, non verò successorum intentionem. n. 182.
Tertium, quod Commissarius Cruciatæ revocat privilegia Superioribus Regularium concessa. n. 183.
Et quod attinet ad privilegia Regularium, quæ excipiuntur in Bulla, intelligitur solum de indulgentiis. n. 184.
Quartum, quod revocatio facta à Pontificibus debuerit renovari, & intimari quolibet anno. n. 185.
Quintum, ex eo quod à Constitutione Urbani supplicatū fuerit. n. 186.
Sextum ex multitudine Authorum, qui eam opinionem tuentur. n. 187.

178 **L**aborarunt Sanctissimi Romani Pontifices Clemens VIII. & Urbanus VIII. ut exulare facerent opinionem, quæ docet, posse Regulares absolvi à reservatis virtute Cruciatæ; pro cuius probabilitate excludenda emisere Bullas, in quibus declaraverunt, non esse intentionis Sedis Apostolicæ, id concedere Regularibus in Bulla Cruciatæ. Et tamen id non est visum statim aliquibus Recentioribus, ut talem opinionem velint à probabilitatis gradu excludere, non sine conscientiarum periculo.

179 Et mihi quidem videtur absurdissimum, quod hi recentiores velint, certum esse, quod Pontifex Romanus supplet jurisdictionem circa absolutionem à reservatis datam regularibus virtute Cruciatæ; cum plures Pontifices Romani oppositum declaraverint. Et quamvis hac de re plurima sint scripta ab Authoribus, dicam breviter sententiam meam. Et qui plura desiderat, legat Cardinalem de Lugo de penit. disp. 20. sect. 7. & P. Matthæum de Moya r. 1. select. tr. 3. disp. 18. qu. 8.

180 Prima opinio docet, adhuc post Bullam Clementis VIII. & post aliam Urbani VIII. posse Regulares absolvi à reservatis virtute Cruciatæ à quolibet Sacerdote approbato ab Ordinario; quamvis aliqui ejus opinionis fautores limitent ad confessarios ejusdem Religionis. Apud P. Matthæum de Moya loco citato invenies plurimos Authores, qui ante Bullam Urbani VIII. docuerunt, id esse licitum. Et post Bullam Urbani, ea diligentia, qua solet, refert Ludovicum à Cruce, Petrum de Leon, Trullenkum, Thomam Hurtado, Candidum, Leandrum à SS. Sacram, Remigium, Drepanum, Acacium de Velasco, Arauxo, Joannem Martinez de Prado, Barnabam Gallego, Antonium Baco, Christoph. à S. Joseph, & Ludovicum à Conceptione, & eam novissimè propugnat Mag. Hozes in appendice ad expositionem propositionis 1. ex damnatis. Quorum præcipua fundamenta sunt hæc.

181 Primum. Nam Bulla Cruciatæ universaliter concedit omnibus Fidelibus, qui eam acceperint, ut possit eligere quemlibet Confessariū approbatū ab Ordinario, pro absolutione à reservatis. Deinde quamvis Clemens VIII. & Urbanus VIII. declaverint, non esse suæ intentionis id concedere Regularibus; at post mentem eorū Pontificū, cum conceditur nova Bulla Cruciatæ, per eā clausulam generalē revocantur ea decreta horum Pontificum: atq; adeò post mortem illorum manet hæc facultas, sicut antè illa decreta.

182 Secundum. Quia Clemens VIII. solum declaravit suam intentionem circa intelligentiam ejus privilegii generalis de absolutione Regularium reservatis, & similiter Urbanus VIII. non verò intentionem suorum successorum; successores autem nihil declararunt de intentione sua: ergo clausula generalis Bullæ datæ à successoribus intelligi potest in sua universalitate, cum prædicti successores eam universalitatem non limitarint.

183 Tertium. Nam privilegia concessa Superioribus Religionū, ne subditi gaudeant facultate eligendi cōfessarium pro reservatis, concessa ante Clementem VIII. & revalidata à Clemente, & Urbano, revocat Commissarius generalis Cruciatæ auctoritatē Apostolica: conceditur enim Commissario, ut possit suspendere omnes

alias facultates, illis verbis: *Ut suspendere possit illo anno durante omnes similes, vel dissimiles indulgentias, & facultates ab eisdem, & Sede Apostolica, vel auctoritate, quibusvis Ecclesiis, Monasteriis, &c. etiamsi clausulas aliquas contra suspensionem facientes continerent.* Et ita de facto eas suspendit Commissarius. Ergo suspensa remanent ea privilegia concessa Superioribus, atq; adeò subditi expediti manent ad utendum privilegio eligendi Confessariū pro reservatis.

184 Quod si dicas, excipi in Bulla Cruciatæ privilegia concessa Superioribus Religionum, ne possit suspendi, illis verbis: *Exceptis tamen concessis ordinum mendicantium Superioribus, quoad eorum fratres tantum.* Respondent, hanc clausulam intelligi de indulgentiis duntaxat.

185 Quartum. Nam revocatio facta à Clemente, & Urbano, qua revocant privilegiū universale Cruciatæ, ne Regulares potiantur eo privilegio eligendi Confessariū pro reservatis, non est renovata quolibet anno in nova promulgatione Cruciatæ; & si renovata est, non est intimata subditis; & si intimata, non est acceptata: ergo ea revocatio non præstat suum effectum, defectu eorum requisitorū.

186 Quintum. Nam à constitutione Urbani VIII. supplicatū est à Commissario nomine Regis Catholici, ut refert Leand. à SS. Sac. to. 1. tr. 5. de pen. d. 2. q. 58. se audivisse à Magn. Arauzo, & hic in dec. elect. tr. 1. q. 8. n. 28. inquit: *Ex parte Regis Hispaniæ rogatus fuit Urbanus VIII. ne in sua Bulla exprimeret dictam exceptionem Regularium.*

187 Sextum. Quia probabilitas extrinseca est, quæ nititur auctoritate doctorum: cum ergo tot, tantique doctores stent pro hujus opinionis probabilitate, quomodo potest negari, eam esse probabilem ab extrinseco?

§. II.

Improbabilitas laxioris opinionis ostenditur.

ISUMMARIUM.

- Discrimen inter legem prohibitoriam, & declarationem Pontificis in materia morum. n. 188.*
Repugnat Sanctitati Ecclesiæ, quod Ecclesiæ admittat ut licitam actionem illicitam, remissivè. n. 189.
Cum Pontifex ut caput Ecclesiæ declarat, aliquid esse illicitum, tenemur id admittere tanquam certum, remissivè n. 199.
Opinio docens, Cruciatam prodesse Regularibus pro reservatis, est tenuis, & dubia probabilitatis. n. 191.
Cathedra Romana declarat, fuisse, & esse illicitum, quod regulares utantur Cruciatæ pro reservatis. n. 192.
Id constat ex Bullis Urbani, & Clementis. n. 193.
Pontificem illud declarare, est declarare, id esse illicitum, & invalidum. n. 194.
Pontifices declarant, nec prodesse, nec profuisse, nec profuturam Cruciatam Regularibus pro reservatis. n. 195.
In ipsa Cruciatæ est sufficienter expressum, ne prosit Regularibus pro reservatis. n. 196. & seqq.
Restringere exceptionem ad solas indulgentias est contra ipsum contextum. n. 198.
Dum Pontifices declarant, non profuisse ante à Cruciatæ Regularibus pro reservatis, non declarant solum suam intentionem. n. 200. & seqq.
Quomodo si opposita opinio esset vera, erraret Pontifex in materia morum: & quare absurda inferrentur? n. 201. & seqq.
Convincitur ea responsio, quod Pontifices non locuti fuerint ex Cathedra. n. 204.
Infertur etiam, quod opposita opinio sit tenuis probabilitatis. n. 205.

188 **L**aborant in æquivoco Authores ejus opinionis laxioris; dū non distinguūt inter legē prohibitoriam, & declarationem Romanæ Cathedræ in materia morū: nam hæc duo differunt in multis, ut mox videbimus. Et enim quādo Pontifex Romanus ex Cathedra declarat, aliquā actionē esse illicitā, repugnat illam esse licitam, aut practicè probabilem, & quādo declarat, esse licitā, repugnat esse illicitā, aut practicè improbabile, ut multis demonstravi in 1. p. Cris. Theol. disp. 9. c. 6. & seqq. præcipuè argumento desumpto à Sanctitate Ecclesiæ, & supra in dissertatione prægiali.

189 Est enim de fide (ut profiteamur in symbolo Apostolorū) Ecclesiam esse sanctē. Convenit autem inter Sanctos Patres, & Theologos, sanctitatem Ecclesiæ partim consistere in eo, quod doctrina Ecclesiæ sancta est. Non posset autem doctrina esse sancta, si Ecclesia admitteret tanquam licitam actionem illicitam, & peccaminosam; vel respiceret tanquā peccaminosam, & turpem, actionem honestā. Deinde si Romanus Pontifex loquens ex Cathedra in hoc erraret, Ecclesia exponeretur eidem errori: securitas enim promissa Ecclesiæ à Christo Domino non errandi in materia morum fundatur, & solidatur in Petræ firmitate, id est, in securitate non errandi, quam habet caput, & Magister Ecclesiæ. Quæ omnia latissimè demonstravi in loco citato, & supra in disert. prægiali.

190 Hinc fit, quod quando Pontifex Romanus, ut caput Ecclesiæ declarat, aliquid esse illicitum, eo ipso quod certò sciamus, esse id declaratū à Pontifice, tenemur id admittere tanquā veram, & certā doctrinā, sine nova aliqua intimatione, aut publicatione in cōventibus, cōmunitatibus, aut provinciis faciendā. Nam eo ipso quod certò sciamus, aliquā doctrinā esse certā, tenemur eam amplecti, & se-

& secundum illam operari, undecumque proveniat certitudo illius; ut latius tradidi in disert. proemiali, & in 3. p. Cris. Theol. disp. 77. c. 4.

191 His præmissis, sit conclusio (quam ut omnino certâ propugno) Opinio docēs, Bullam Cruciatæ prodesse Regularibus pro eligendo confessario ad reservata, est tenuis, & dubiæ probabilitatis, & consequenter necessariò excludenda à praxi. Et quidē tendis probabilitas damnatur ab Innocentio XI. in tertia propositione hujus decreti: quare quæ tenuiter probabilis est, necessariò est excludenda à praxi. Deinde quando probabilitas est dubia, sive (quod idem est) quando dubitatur de probabilitate, adest dubiū practicum, in quo necessariò tutior pars est eligenda, juxta ea, quæ tradidi in 3. p. Cris. Theol. d. 56. c. 9. ar. 3. Et cum assero, eam opinionem esse tenuis, & dubiæ probabilitatis, eam qualitatem illi attribuo, ut minimum: nam revera censeo, illam esse improbabilem, & certò falsam.

192 Ostenditur primò cōclusio. Romanus Pontifex loquens ex Cathedra declarat, fuisse, & esse illicitū, quod Regulares utantur, aut usi fuerint Bulla Cruciatæ pro absolutione à reservatis: sed Pontifex loquēs ex Cathedra errare nō potest in eo, quod declarat illicitū; ergo certū est, id esse illicitū. Minor patet ex principio præjecto.

193 Major constat ex Bulla Urbani VIII. in qua sic legitur; *Motu proprio, & ex certa scientia, & matura deliberatione nostra, deque Apostolica potestatis plenitudine, concessionem Sanctæ Cruciatæ: .i. quantum ad prædictum articulum eligendi Confessarium, & absolvendi à prædictis casibus reservatis, etiam in Bulla Cœna Domini contentis, cum fratribus, & Monialibus prædictis fratrum Predicatorum, ac aliorum quorumcumque Ordinum: .i. locum minimè habuisse, neque habere, nec illis ullo modo suffragari potuisse, nec posse: .i. earumdem tenore præsentium perpetuò declaramus.*

194 Sed quid est, declarare Pontificem, quod concessio Bullæ ad eligendum Confessarium pro reservatis, non habet locum cum Regularibus; nisi declarare, illicitum esse, & invalidum uti Bulla ad eum effectum? Et quid est declarare, eam concessionem Bullæ nec potuisse, nec posse suffragari Regularibus, nisi illam esse invalidam, atque adeò illicitum uti tali concessione? Qui ergo dicunt, Regulares, invitis Superioribus, posse uti Bulla Cruciatæ ad eum effectum, evidenter refragantur doctrinæ, quam tradit, & declarat Romana Cathedra.

195 Alio modo potest efformari hoc argumentum. Etenim quod declarat Pontifex, est omnino certum: sed Pontifex declarat, nec prodesse, nec profuisse, nec profuturam Bullam Regularibus ad electionem Confessarii pro reservatis: ergo certum est, nec prodesse, nec profuisse, nec profuturam ad eum effectum. Minor patet ex ultimis verbis textus proximè relatis; nempè: *Nec illis suffragari potuisse, nec posse: .i. perpetuò declaramus; quod idem est, ac in perpetuum declaramus.*

196 Idem eodem modo declaraverat Clemens VIII. ut constat ex proemio Bullæ Urbani VIII. ubi dicitur: *Idem Clemens prædecessor sua perpetuò valitura constitutione declaravit, facultatem, & concessionem Sanctæ Cruciatæ, & aliorum indulgentiarum prædictorum, quantum ad prædictum articulum eligendi Confessarium, & absolvendi à casibus reservatis, non habere locum cum fratribus, & sororibus monialibus quorumcumque Ordinum, &c. neque eis suffragari.*

197 Confirmatur. Nam in ipsa Bulla Cruciatæ est sufficiens fundamentum, ut (concurrente assistentia Spiritus Sancti, ne erret in materia morum) certò cognosceret Urbanus VIII. eam concessionem non potuisse suffragari Regularibus. Nam cum antecederet ad Bullas Clementis VIII. & Urbani VIII. haberent Superiores Religionum id privilegium, quod eorum subditi non possent uti privilegio Bullæ ad absolutionem à reservatis, hoc privilegium expressè retinetur in ipsa Bulla: quæ dum concedit Commissario, ut suspendere possit gratias, & facultates alias, excipit eas, quæ concessæ sunt Superioribus Regularium quoad eorum subditos. Sic enim habetur in ipso contextu: *Idem, prædicto Commissario, & Receptorum generali datur facultas, ut suspendere possit, dicto anno durante, omnes similes, vel dissimiles Indulgentias, & facultates ab eisdem, vel Sede Apostolica, vel ejus autoritate, quibusvis Ecclesiis, monasteriis, &c. Exceptis tamen concessis Ordinum mendicantium Superioribus quoad eorum fratres tantum.*

198 Quod autem dicunt Authores partis oppositæ, solum excipi indulgentias, non autem facultatem eligendi Confessarium pro reservatis, est expressè contra ipsum contextum Cruciatæ in verbis relatis, in quibus conceditur facultas suspendendi Indulgentias, & facultates, exceptis, &c. Ergo non solum excipiuntur indulgentiæ ab ea revocatione, aut suspensione, sed etiam facultates.

199 Confirmatur secundò. Nam etiam laborant in æquivoco Authores oppositæ sententiæ, dum dicunt, Clementem VII. declarasse suam intentionem non concedendi in Bulla Cruciatæ eam facultatem Regularibus; non verò declarasse intentionem successorum, & ideo mortuo Clemēte, revocari per Bullam Cruciatæ eam dispositionem Clementis. Est enim ingens æquivocatio in eo, quod non cognoscunt discrimen inter hoc, quod est declarare suam intentionem, & hoc, quod est, declarare, quod nunquam profuit Cruciatæ Regularibus ad hunc effectum absolutionis à reservatis.

200 Declarant enim Pontifices, quod nunquam profuit, illi autem Authores affirmant, quod profuit, scilicet mortuo Clemente:

Jo. Cardenas.

pugnat ergo aperto Marte ea opinio cum declaratione Pontificis. Declarant Pontifices, in illa clausula generali Cruciatæ nihil concedi Regularibus; affirmant illi Authores illa clausula generali, concedi eam facultatem Regularibus. Quibus ergo major fides habenda est, Pontificibus ne, an illis Authoribus? Declarant Pontifices, illam absolutionem à reservatis datam Regularibus virtute Cruciatæ esse, & fuisse, & fore invalidam, & adhuc volunt isti authores, quod ipsi Romani Pontifices, qui tam acriter resistunt ei opinioni, suppleant jurisdictionem, ut maneant validè absoluti. Quod an sit absurdum, judicent viri docti. Videantur Lug. Card. P. Andreas Mendo, & P. Math. Moy. §. sequent. cit. qui hoc argumentum variis modis evidenter urgent, delumptum à declarationibus Pontificum.

201 Confirmatur tertio. Si Pontifex docens ex Cathedra declararet, Concessionem Sacramentalem validam, & per se bonam, esse irritam, & inutilem, erraret Pontifex in materia morum; sed concessionem, quam oppositi Authores dicunt esse bonam, & validam, declarat Pontifex, esse invalidam: ergo si ea Confessio esset bona, & valida, qualem dicunt ii Authores, Pontifex erraret in materia morum. Quod si in hoc erraret Pontifex, Ecclesia etiam exponeretur errori: atque adeò Ecclesia non esset sancta, contra Symbolum Fidei. Et hæc fulciuntur verbis Bellarmini lib. 4. de Roman. Pontif. c. 1. quæ attuli ad simile propositum in 1. p. Cris. Theol. disp. 9. c. 6. ar. 1. n. 51. & supra in disert. proemiali: *Quod autem non possit Pontifex errare in moribus per se bonis, vel malis, probatur. Nam tunc Ecclesia non posset dici verè sancta, ut in symbolo Apostolorum vocatur. Nam sancta dicitur potissimum ob sanctam professionem, ut alibi ostendimus, quia nimirum legem, & professionem sanctam proficitur, quæ nihil docet falsum, nihil præcipit malum. Secundo, quia tunc necessariò erraret contra Fidem. Nam Fides Catholica docet, omnem virtutem esse bonam, omne vitium esse malum. Si autem Papa erraret, præcipiendo vitia, vel prohibendo virtutes, teneretur Ecclesia credere, vitia esse bona, & virtutes malas. Huc usque Bellarminus.*

202 Ex quibus verbis instauratur vis ejus confirmationis. Nam Pontifices declarant, & docent Ecclesiam, eas absolutiones datas Regularibus esse, & fuisse invalidas, & consequenter vitiosas. Si autem Pontifex erraret, teneretur Ecclesia credere, confessionem bonam, & validam, esse invalidam, & vitiosam; unde inferretur, Ecclesiam non esse sanctam, utpotè quæ haberet doctrinam falsam in materia morum, docens esse vitiosam actionem, quæ esset moraliter bona.

203 Dices, id non declarasse Urbanum, ut caput Ecclesiæ, vel ut loquentem ex Cathedra, sed ut privatum Doctorem; quod videtur insinuare Hozes in ea quæstione appendice ad 1. propositionem damnatam, n. 12. quamvis id non affirmet.

204 Sed quid est, Romanum Pontificem loqui ut caput Ecclesiæ, & ex Cathedra? Id ex professo tradidi in 1. p. Cris. Theol. disp. 9. cap. 20. ar. 3. & in disert. proem. cap. 9. à n. 90. ex communi sententia Theologorum, quam tradunt P. Suarez contra Regem Angliæ lib. 1. cap. 6. num. 15. & 16. & P. Valentia 2. 2. q. 1. punct. 7. §. 39. & P. Grano 2. 2. contr. 1. tract. 7. disp. 2. num. 1. videlicet, tunc loqui, ut caput Ecclesiæ, quando de eorum edit pro universa Ecclesia, & vult à Fidelibus indubitanter admitti. Ex ipso autem contextu Bullæ Urbani apertè constat, eum decernere pro regularibus, & pro Confessariis totius Ecclesiæ, & velle, quod ab omnibus indubitanter admittatur.

205 Ex dictis constat, quod quamvis tot Authores dixerint, esse probabilem opinionem oppositam, qui propterea videntur facere probabilitatem: hæc probabilitas ad summum dicenda est tenuis, utpotè opposita manifestæ declarationi Cathedræ Romanæ: quæ tenuis probabilitas re vera est improbabilitas practica.

S. III.

Secunda demonstratio traditæ doctrinæ.

S U M M A R I U M.

Præfata opinio est tenuiter probabilis. n. 206.

Quot, & quanti Authores dubitent de ejus probabilitate, & improbabilem censeant? n. 207. & seqq.

Quid statuerit Congregatio sexta generalis Societatis JESU. num. 218.

Quomodo dubitatio de probabilitate ejus non sit evitabilis? n. 219.

Non potest impendi absolutio juxta opinionem probabilem de jurisdictione, nisi certum, quod Romanus Pontifex supplet. n. 220.

206 Ostenditur secundò conclusio. Opinio, de cujus probabilitate dubitatur inter sapientes, est opinio tenuiter probabilis: illa quidem, quæ damnatur in 3. propositione condemnata in hoc decreto, ut suo loco ostendam: sed opinio de absolutione Regularium à reservatis virtute Cruciatæ est opinio, de cujus probabilitate dubitatur inter sapientes: ergo ea opinio est tenuiter probabilis: atque adeò subjacet damnationi tertiæ propositionis.

C

207 Pro-

207 Probatur minor. Quia de probabilitate ejus opinionis non solum dubitant multi viri sapientes, immo verò tanquam certum affirmant, illam esse improbabilem, aut non securam, vel quid simile. P. Suarez to. 4. de Religione tr. 8. l. 2. c. 16. n. 3. postquam retulit Authores opinionis laxioris, ait: *Respondeo nihilominus, contrariam sententiam esse veram, securam, & Religioni maximè consentaneam*. Quibus verbis indicat, sententiam laxiorem esse parum securam, atque adeò dubiæ probabilitatis practicæ.

208 Mag. Joan. à S. Thoma in explicatione doctr. Christianæ 2. p. not. 2. pro casibus reservatis docet, eam opinionem de absolutione Regularium à casibus reservatis virtute Cruciatæ, non esse securam.

209 Lugo Card. de Penit. disp. 20. sect. 9. n. 153. agens de nostra sententia ait: *Communis est apud omnes fere Theologos propter expressam, & sapientissimè repetitam declarationem Summorum Pontificum, qui contrariam doctrinam, ut omninò falsam reprobant, & n. 154. ait: Fundamentum irrefragabile hujus sententia desumitur ex declaratione Pontificum*. Ubi ponit declarationes Julii II. Leonis X. Sixti IV. Alexandri VI. Innocentii VIII. Gregorii XIII. Clementis VIII. Pauli V. Gregorii XV. & Urbani VIII. Dicere autem, fundamentum esse irrefragabile idem est, ac dicere sententiam irrefragabiliter certam. Et n. 158. sic inquit: *Probatur nostra sententia argumentis adeò claris, ut in re morali faciant demonstrationem*. Et num. 159. ubi retulit decretum Gregorii XV. in literis, datis die 26. Febr. 1622. subdit: *Videant nunc adversarii, cui in hac re magis credendum sit circa sensum verborum Bullæ, an cuilibet alteri, an ipsismet Pontificibus, qui declarant, sensum illorum verborum non esse, nec fuisse, nec fore talem, ut concedatur facultas prædictis Religiosis*. Et n. 168. ait: *Qua declaratione posita, non video, quomodo jam opinio illa possit amplius sine graviore censura nota sustineri*.

210 Antonius Diana 3. p. in Addit. res. 9. ait: *Hanc sententiam puto non esse probabilem, nec tutam in praxi, stante Bulla Urbani VIII. innovantis Bullam Clementis VIII. Et quamvis par. 11. tr. 6. res. 37. dixerit: Interrogatus per literas ex Hispania à pluribus, an sententia affirmativa sit probabilis, non ausus sum nota improbabilitatis inurere*. Is tamen modus dicendi satis indicat, non esse securum, sed potiùs dubium de probabilitate. Dubium autem de probabilitate est dubium practicum, in quo tutior pars est eligenda, ut sæpè diximus.

211 P. Bardi in Bullam Cruciatæ p. 2. tr. 2. c. 5. sect. 2. n. 59. affirmativam sententiam tanquam improbabilem, & falsam damnat, referente Antonio Diana proximè citato, & non immeritò nonnullis temerariam ad minus censeri, ut refert P. Moya mox allegandus.

212 P. Arriaga to. 2. in 3. p. disp. 41. n. 18. Non solum falsa, sed etiam improbabilis videtur prima sententia universaliter dans Religiosis facultatem eligendi quemcumque Confessarium, qui absolvat à reservatis. Idem repetit disp. 44. n. 5.

213 P. Andreas Mendo in Bullam Cruc. disp. 24. c. 12. n. 122. ait: *Fundamentum hujus conclusionis à modernis Authoribus allatum, & est convincens, & adeò irrefragabile, ut contrariam sententiam penitus improbabilem relinquat, eaque in praxi minimè exerceri queat: quare nullatenus poterit quis illi fidere, nec se conformare: ut ajunt plerique ex prædictis Authoribus, & innumeri viri docti plurium annorum spatio à me consulti senserunt*. Immo, ut innuit Card. Lug. majori, quam improbabilitatis, esset opposita sententia inurenda.

214 P. Matthæus de Moya to. 1. sel. tr. 3. d. 8. q. 8. n. 28. ait, quod Urbani declaratio omnè Recentiorum auctoritatè penitus elevari, ita ut eorum opinioni nulla, neque extrinseca probabilitas subesse possit. Et n. 24. ait, omnes Theologos (exceptis iis, quos ibi refert) sententiā negativā defendere, ut omninò certam defendere autem hanc sententiā, ut omninò certam, est defendere, oppositam esse certò falsam.

215 P. Fragolus to. 2. p. 2. lib. 2. disp. 7. affirmat, eam opinionem de absolutione Regularium virtute Cruciatæ esse omninò improbabilem, ut refert P. Moya proximè citatus.

216 P. Antonius Escobar de Mendoza lib. 7. problem. 3. num. 359. asserit, eam opinionem esse omninò improbabilem, apud P. Moyam nuper relatum.

217 Raymundus Lumbier to. 3. Summa in explicat. prop. 1. n. 1696. pag. 1074. ait: *En estos tiempos es opinion temerosa, y porfiada, y barto pernicioso, la que enseña, que vale la Cruzada à los Religiosos, y Religiosas, para los casos que reservan los Prelados, y aunque se que ay muchos, que por sus fines particulares se arriman à esse sentir, para mies del todo improbable practica*. Quæ ita fideliter transferuntur in latinum sermonem. *His temporibus est opinio proterva, & pertinax, & nimis pernicioza, quæ docet, prodesse Cruciatam Regularibus viris, & feminis in Ordine ad casus, quos reservant eorum Prelati*. Et quamvis sciam, esse plures, qui ob privatos fines adhæreant huic sententia, meo judicio ea est omninò improbabilis practica. Et n. 1698. acrioribus terminis eandem sententiam condemnat, appellans lupos carnivoros eos Confessarios, qui admittant ad absolutionem reservatorum Regulares, & moniales vi Cruciatæ.

218 Congregatio 6. Generalis Soc. Jesu, in quam convenerunt viri sapientissimi Societ. Jesu ex tota Europa decreto 5. eam opinionem censuit improbabilem. Et ita decrevit, & prohibuit: *Nemo ut nostrorum auderet, vel docere, vel in praxi contrariam sententiam tenere, vel Sacerdotes absolvere quemquam ad se cum reservatis casibus accedentem præsumerent vi Bullæ Cruciatæ, nec qui accedunt, tutos se ullo modo in conscientia, quasi ritè absolutos, arbitrentur*.

219 Cum ergo tot sint Theologi, & tam sapientes, qui tamquam omninò certum affirmant opinionem de absolutione Regularium à reservatis vi Cruciatæ esse omninò improbabilem, & certò falsam: quis vir prudens erit, qui (ut minimum) non dubitet de probabilitate ejus opinionis? Dubitatio autem de probabilitate opinionis est dubium practicum, in quo necessariò tutior pars eligenda, ut sæpiùs diximus, & demonstravimus: sicut etiam, quod opinio dubiæ probabilitatis ex dictamine reflexo est practice improbabilis.

220 Ex quo novum argumentum demonstrativum resultat. Ut Sacerdos absolvat juxta opinionem probabilem de jurisdictione, necessarium est, esse omninò certum, quod Romani Pontifices suppleant jurisdictionem: sed ubi dubitatur de probabilitate opinionis, non potest esse certum, quod Romani Pontifices suppleant jurisdictionem, cum id solum sit certum, quando constat de probabilitate opinionis: ergo ubi dubitatur de probabilitate opinionis, Sacerdos absolvere non potest. Minor, & consequentia patent. Major autem, si penetreretur termini, evidens est. Nam ut absolutio evadat certa, nō sufficit probabilitas opinionis, sed requiritur aliud principium certum, quod non est aliud, nisi ipsa certitudo de supplemento jurisdictionis facta à Principe Ecclesiæ.

§. I V.

Solvuntur objectiones §. I. propositæ.

S U M M A R I U M.

Quomodo Bulla non concedat omnibus omninò fidelibus, quod possint absolvi à reservatis. n. 221.

Quomodo Pontifices non declaraverint solum suam ipsorum intentionem? Et quomodo laborent in æquivoco Authores partis oppositæ? n. 222.

An Pontifices declaraverint etiam intentionem successorum. n. 223.

An Commissarius revocet facultates concessas Superioribus Religionum quoad eorum ordinum fratres. n. 224.

Discrimen inter revocationem privilegii, & declarationem doctrinæ, quoad intimationem, & acceptationem. n. 225.

Item discrimen inter legem, & declarationem doctrinæ quoad supplicationem Regis factam Pontifici. n. 226.

Quomodo non sit ad rem quadam supplicatio Regis, quæ refertur. n. 227.

Quomodo non resultet probabilitas ex Autoritate Doctorum oppositæ partis. n. 229.

Neque satisfecerint fundamentis nostræ sententiæ. n. 230.

Infertur, oppositam opinionem esse tenuis, & dubiæ probabilitatis. n. 231.

221 **A**D primam respondeo, negando antecedens, quod Bulla concedat id omnibus fidelibus, nullo excepto: quia expressè excipit Regulares, dum concedit Commissario, quod possit suspendere omnes indulgentias, & facultates, exceptis iis, quæ concessæ sunt Regularium Superioribus quoad eorum ordinum fratres. Deindè quia Romani Pontifices declarant, per eam clausulam generalem non prodesse Regularibus eam facultatem, neque profuisse, neque profuturam esse.

222 Ad id, quod subjungitur, dico, falsum esse, quod Clemens, & Urbanus solum declaraverint suam ipsorum intentionem: cum expressè declaraverint, nunquam suffragatam esse Regularibus Cruciatam ad hunc effectum, & nunquam suffragatam. Et quidem laborant in æquivoco, ut diximus, Authores partis oppositæ, dum non distinguunt inter declarationem doctrinæ, quam faciunt Romani Pontifices, & declarationem suæ ipsorum intentionis personalis. Si enim solum declararent suam ipsorum intentionem, non dixissent, nunquam illis profuisse Cruciatam ad hunc effectum: sed solum se non habere intentionem concedendi in Bulla Cruciatam eam facultatem.

223 Ad secundam constat ex dictis, eos duos Pontifices non declarasse solum suam peculiarem intentionem, sed declarasse doctrinam de nullitate absolutionis Regularium datæ vi Cruciatæ. Et cū talem doctrinam declaraverint in perpetuū illis verbis: *Perpetuò declaramus, & ex illis, Ad perpetuam rei memoriam*, constat evidenter, quod declaraverint intentionem successorum. Quod autem dicitur successores nō declarasse suam intentionem, etiam est falsum. Nam successores Clementis, scilicet Paulus V. & Gregorius XV. etiam declaraverunt suam intentionem eodem modo, ac ipse Clemens.

224 Ad tertiam concedo, Confessarium suspendere omnes alias indulgentias, & facultates, sed expressè excipiuntur indulgentiæ, & facultates, quæ concessæ sunt Superioribus Religionum quoad eorum ordinum fratres. Ideoque privilegia concessa Superioribus, ne per Cruciatam absolvantur subditi à peccatis, quæ reservata sunt ipsis Superioribus, non suspenduntur. Quod autem dicitur, excipi solum indulgentias, & non facultates contra evidentiam rei pugnat: cum verba Bullæ sint, *ut suspendere possit, illo anno durante, omnes similes, vel dissimiles indulgentias, & facultates*... exceptis tamen concessis Ordinum mendicantium Superioribus, &c. Ut latius constet ex supradictis. Præterea, quia indulgentiæ non conceduntur Superioribus, sed omnibus Regularibus.

225 Ad quartam dico, in ea clariùs cognosci æquivocationem, qua laborant Authores partis oppositæ, dum non distinguunt inter declara-

clarationem doctrinæ, & legem prohibitoriam. Nam licet lex revocatoria privilegii indigeat intimatione; (quod non est usq; adeo certum, ut non indigeat distinctione: de quo postea) & licet quævis lex indigeat acceptatione (sub illis tamen modificationibus, quas latè tradidi in 2. p. Cris. Theol. disp. 29.) declaratio tamen doctrinæ facta à Romano Pontifice non eget imitatione, neque acceptatione: quia ubi quis certò scit, hanc esse doctrinam traditam à Romano Pontifice, tenetur eam admittere, & acceptare ut veram, quamvis neque intimetur, neque in Diœcesi, vel Provincia solemniter promulgetur; ut latius tradidi in 3. p. Cris. Theol. disp. 77. c. 4. quia dum certò scimus, aliquam doctrinam morum esse veram, non possumus claudere oculos lumini certitudinis.

226 Ad quintam. Etiam in hac clarè conspicitur hallucinatio Authorum oppositæ partis, nō distinguendum declarationem doctrinæ à lege. Dicendum ergo est, quòd quamvis per supplicationem Regis suspendatur obligatio legis; non tamen suspenditur declaratio doctrinæ morum facta à Romana Cathedra. Declaravit Clemens VIII. opinionem de absolutione in absentia esse falsam, & scandalosam. Nunquid si Rex Catholicus supplicaret, proderet aliquo modo ejus supplicatio, vel ut suspenderetur declaratio, vel ut revocaretur? Quis tale mōstrum potest admittere? Cū ergo multi Romani Pontifices declaraverint, concessionem Bullæ quoad absolutionem à reservatis non potuisse suffragari Regularibus, atque adeò invalidè esse absolutos, qui ea usi fuissent: nihil prodest supplicatio Regis contra certam veritatem doctrinæ morum.

227 Quod autem dicit Magist. Arauxo, supplicatum esse Urbano VIII. ne in ipsa concessione universali appositæ in Bulla apponeretur expressius exceptio Regularium: nihil probat, etiam si Urbanus annuerit ei supplicationi. Nam cū in ipsa Bulla sit expressa ea exceptio Regularium illis verbis: *Exceptis tamen concessis Ordinum mendicantium Superioribus quoad eorum fratres tantum*. Non fuit necesse id apponere iterum in prædicta clausula universali.

228 Et hinc cognoscitur, Leandrum à SS. Sacramento passum fuisse æquivocationem, cū dixit, se audivisse à Mag. Arauxo, supplicatum esse à Bulla Urbani, cū ipse Arauxo solum dixerit, supplicatum esse, ne exprimeretur exceptio immediatè in ipsa clausula universali.

229 Ad sextam. Constat ex iis, quæ latè demonstravi in 1. p. Cris. Theol. disp. 11. & in 3. p. disp. 55. 56. & 57. non resultare probabilitatē extrinsecam, nisi Authores sint omni exceptione majores. Et licet Authores hujus opinionis in aliis quæstionibus sint omni exceptione majores, quia in illis quæstionibus nullam patiuntur exceptionem ex illis quatuor exceptionibus ibidem assignatis; at in hac quæstione subjacent duabus prioribus exceptionibus. Prima enim exceptio ex ibi assignatis est, quòd loquantur contra principium certum; nullum autem certius principium est in re morali, quàm declaratio Cathedræ Romanæ, contra quam in hac quæstione differunt prædicti Authores. Secunda autem exceptio contra auctoritatem Doctoris, & probabilitatem extrinsecam est, quòd doceant ex fundamento levi, aut æquivoco, aut sophistico. Constat autem ex dictis, eos Authores circa hanc quæstionem in æquivoco laborare, dum declarationem doctrinæ morum confundunt cum lege prohibitoria: & cū declaraverint Pontifices, eam cōcessionē universalem de absolutione à reservatis nunquam profuisse Regularibus, illi Authores insigniter decepti putant, solum declarare suam personalem intentionem; cū hæc duo toto cœlo distent inter se. Cū ergo in hac quæstione patiantur eas duas exceptiones, cōstat, eos quoad hanc quæstionem non esse omni exceptione majores.

230 Sed & quartā exceptionē ibidem assignatā patiuntur, nempe quòd nō accuratè discusserint fundamenta utriusq; partis. Nam ut optimè notavit P. Matthæus de Moya 10. 1. sel. tr. 3. disp. 8. q. 8. n. 28. ii Authores nunquā discusserunt id argumentū, quod desumitur ex ea declaratione Pōtificis: Audiēda sunt verba hujus Doctoris: *Quapropter eorū incuria, in præsentis decreti verbis, prout ad præteritum referuntur, expēdendis, omnō Recentiorum auctoritatem penitus elevavit, ita ut eorū opinioni nulla, neq; extrinseca probabilitas subesse possit; quia nullus hucusq; dicit eorū respondisse citatis decreti verbis ad præteritū relatis.*

231 Ex quibus omnibus concluditur, eam opinionem laxiorē de facultate Regularium, circa eligendum Confessarium pro absolutione à reservatis, esse (ut minimum) tenuiter probabilem, & cōsequenter practicè improbabilem, ex eo dictamine reflexo, contento in damnatione tertiæ propositionis, quòd improbabile est, posse gubernari cōscientiam ex opinione tenuiter probabili. Itē esse dubiè probabilitatis, & cōsequenter dubium practicū, in quo necessariò tutior pars amplectenda est. Et consequenter etiā ex hoc capite est practicè improbabilis, ex eo dictamine reflexo, quòd improbabile est posse gubernari cōscientiā ex opinione dubiè probabili.

Q U Æ S T I O II.

An Ecclesia suppleat jurisdictionem ejus Religiosi, qui approbatus ab Ordinario pro viris tantum, audit etiam confessiones foeminarum?

S. I.

Refertur opinio laxior cum suis fundamentis.

S U M M A R I U M.

Praxis approbandi Confessarios minores quadragenariis cum limitatione Jo. Cardenas.

ad solos viros. Et opinio decens eam limitationem non intelligi quoad Regulares. n. 232. & seqq.

Primum fundamentum ejus opinionis à paritate Curati ad Regularem. n. 234.

Secundum, ex eo quòd ea exclusio Regularium innititur falsa presumptioni. n. 235.

Tertium, ex eo quòd ea exclusio ponitur per modum consilii. n. 236.

Quartum, ex eo quòd ad Episcopum solum pertinet approbatio Regularis quoad identitatem scientiæ. n. 237.

Quintum, ex eo quòd tales Regulares habent approbationem generalem. num. 238.

232 **F**requens est in Diœcesibus Hispaniæ, cū Episcopi approbant Confessarios, etiam Regulares, ad audiendas Confessiones, apponere eam limitationem, ne audiant Confessiones foeminarum, donec impleant quadragesimum ætatis annum.

233 Opinio est aliquorum scriptorū, Regulares approbatos ab Ordinario loci pro audiendis Cōfessionibus virorum, posse etiam audire cōfessiones foeminarum de licetia sui Prælati Regularis. Ita Villalobos to. 1. Sum. tr. 9. dif. 53. n. 2. citās Vegam, & Lumbier tom. 2. Sum. n. 734. fol. 932. Sed hi Authores id dixerūt ante Bullā Clem. X.

234 Fundamentum eorum est. Primò. Nam Clerici sæculares ætatis viginti quinque annorum, aut saltem non pervenientes ad quadragesimum eliguntur Curati, & consequenter approbantur sine limitatione ad confessiones virorum, & mulierum; cū tamen Religiosi in suo statu censerī debeant magis idonei, quàm Seculares: ergo Episcopi approbantes Religiosos cum ea limitatione ætatis irrogant injuriam Religiosis. Sed ubi Episcopus per injuriam denegat Religioso approbationem, Papa confert ei jurisdictionem ut constat ex Clem. Dudum de sepulturis. Ibi enim conceditur fratribus Prædicatoribus, & Minoribus, quòd si Episcopus injustè denegat licentiam, & approbationem ad audiendas confessiones, eo ipso Pontifex illam concedit. Ergo Regularis approbatus ab Episcopo ad confessiones dumtaxat virorum defectu ætatis quadraginta annorum, habet approbationem, & jurisdictionem à Papa ad audiendas Confessiones foeminarum.

235 Secundò, Lumbier n. 733. probat. Nam ea exclusio Regularium, non pervenientium ad annum ætatis quadragesimum, à confessionibus foeminarum, innititur præsumptioni defectus maturitatis: hæc autem præsumptio tollitur per statutum Religiosum: ergo cessat ea limitatio.

236 Terriò. Idē Lumbier n. 734. id probat. Nam clausula posita in approbatione, quàm Episcopus dat Regularibus, non ponitur per modum exclusionis, sed per modum consilii directivis vel si ponitur per modum præcepti, non est auferendo approbationem: ergo Regularis approbatus ab Episcopo ad confessiones dumtaxat virorum, etiam manet approbatus ad confessiones foeminarum.

237 Quartò probant alii. Nam ad Episcopum solum spectat approbare Regularem quoad idoneitatem scientiæ; ad Prælatum autem Regularem quoad idoneitatem morum: ergo cum Episcopus approbat absolute quoad scientiam, nempe ut audiat cōfessiones etiam foeminarum ex tempore, quo impleverit quadragesimum ætatis annum, censerī debet absolute approbatus.

238 Quintò. Nam in Bulla Clementis X. dicitur: *Illos autem Religiosos, qui ad Confessiones audiendas idonei generaliter reperti fuerint ab Episcopis generaliter quoque, & indistinctè absq; limitatione tēporis, certorumq; locorum, aut generis personarum in Diœcesi propria admittendos*. Sed Religiosi, qui approbantur generaliter, dummodò impleverint quadragesimum annum, habent approbationem generalem: ergo approbationem obtinent absque limitatione certi generis personarum.

S. II.

Vera sententia proponitur, & roboratur.

S U M M A R I U M.

Qualiter relata opinio sit tenuiter probabilis: neque in usu illius Ecclesia suppleat jurisdictionem, post Bullam Clementis X. n. 239.

Prima probatio ex eo, quòd limitatè approbati limitatam habent jurisdictionem. n. 240.

Ad Episcopum non solum spectat examen idoneitatis quoad scientiam, sed etiam quoad mores. n. 242.

Et quomodo id inferatur ex eo, quòd approbatus quoad saculares non sit approbatus quoad moniales. n. 243.

Item ex eo, quòd potest revocare licentias datas ad confessiones. n. 244.

Item, non solum requiritur approbatio Episcopi, sed etiam licentia. num. 245. & seqq.

Relata opinio est dubia probabilitatis. n. 247.

Ab ea Bulla Clementis X. supplicatum esse, falsum est. n. 246. & seqq.

239 **D**icendum tamen est, eam opinionem esse tenuiter probabilem, five (quod idem est) dubiè probabilitatis, scilicet post Bullā Clem. X. quam in fine totius operis propono, & quā expedit præfatus Pōtifex ad decidēdas dubitationes, & varietatē opinio-

nionum, quæ extortæ fuerant circa approbationem, quam ab Ordinario habere debent Regulares, ut constat ex illis verbis: *Innotuit nobis dubitationes nonnullas circa benedictionem, licentiam, contradictionem, examen, & approbationem ejusmodi in aliquibus Diocesis excitatas fuisse, ex quibus controversiæ, & diffensiones permulta in dies subsequi possent, occasione privilegiorum, quæ per Sedem Apostolicam Religiosis Ordinibus concessa fuerunt.* Consequenterque dicendum est, quod si Regularis approbatus ab Episcopo, cum limitatione ad confessiones virorum, donec perveniat ad annum quadragesimum, si prætextu relatæ opinionis audiat confessiones feminarum, Ecclesia non supplet jurisdictionem.

240 Probatur primò ex illis verbis Bullæ Clemētis X. *Quod ceteros verò (Regulares) qui non adeò idonei reperientur, si perierint se admitti, arbitrio Ordinarii relinquatur, ipsos cum limitata facultate, prout eisdem Ordinariis magis expedire videbitur, approbare, & admittere.* Ex quibus verbis constat, limitatè approbatos limitatà habere jurisdictionem. Sed minores quadragenariis limitatè approbatur scilicet ad solas confessiones virorū. Quomodo ergo supplebit Pōtifex jurisdictionem absolutam, & generalem, quā expressè vult esse limitatam?

241 Dices, ad Episcopum solum pertinere examen idoneitatis quoad scientiam, non verò quoad mores; ut in quarta probatione oppositæ opinionis proponitur.

242 Hæc tamen responsio vincitur ex verbis ipsius Bullæ. *Cum præcipua Ministri Sacramenti Penitentia qualitas sit vitæ integritas, ac morum honestas; utique eam causam ad confessionis ministerium pertinere, ac proinde nihil ob stare, quominus ob eam possit Episcopus Regulares à semetipso approbatos suspendere, aut repellere à Confessionibus audiendis.* Et quamvis hoc dicat Pontifex pro eo casu, quod Regulares inhonestè vivant, vel aliquod delictum committant, per quod rationabili Episcopi judicio videantur à Confessionibus suspendendi, quæ sunt verba Bullæ; ceterum id determinatè injungit ex illa generali ratione, quod *Præcipua Ministri Sacramenti Penitentia qualitas sit vitæ integritas, ac morum honestas*, de qua juxta hanc Bullam Episcopus judicare debet. Et idèò spectat etiam ad Episcopum judicare non solum de idoneitate quoad scientiam, sed etiam de idoneitate quoad mores. Quare quia adest præsumptio contra juvenilem ætatem, & juxta eam præsumptionem judicio Episcopi non est idoneus Regularis ad confessiones feminarum audiendas, donec sit in ætate matura, utique accipit approbationem limitatam.

243 Deindè, quod spectet ad Episcopum judicare de idoneitate Regularium quoad maturitatem prudentiæ, vitæ integritatem, & honestatem morum, constat etiam ex eo, quod disponit Pontifex, nempe Regularem approbatum ad audiendas confessiones secularium, non propterea censi approbatum quoad confessiones Monialium. Hæc enim limitatio non est propter scientiam, sed propter maturitatem prudentiæ, virtutis, & morum, ut per se patet: ergo non minùs spectat ad Episcopum judicium de idoneitate quoad mores, quàm quoad scientiam.

244 Tertiò, si solū spectaret ad Episcopum judicium de idoneitate Regularium quoad scientiam, non posset revocare licentiam datam ad Confessiones; cum scientia in dies potius crescat, quàm minuatur: sed Clemens in Bulla concedit Episcopo, quod possit revocare licentiam alicui Regulari datam ad audiendas Confessiones, ex causa justa, illis verbis. *Ab ipsomet Episcopo approbatos (Regulares) non posse ab eodem, qui sic approbavit, iterum examinari, aut ab eisdem Confessionibus audiendis suspendi, seu licentias illis concessas revocari, nisi nova superveniente causa, quæ ipsas Confessiones concernat.* Ergo ultra examen scientiæ alia etiam causa dari potest, de qua possit ferre judicium Episcopus. Neque ultra defectum scientiæ est alia causa concernens ad confessiones, nisi defectus idoneitatis quoad mores, & maturitatem judicii, & prudentiæ.

245 Quartò. Nam ex Bulla Clementis constat, non solum requiri approbationem Episcopi quoad Regulares, sed etiam licentiam ad audiendas Confessiones, ut constat ex verbis proximè relatis, seu licentias illis concessas revocari: sive ea licentia sit collatio jurisdictionis, sive permissio utendi jurisdictione, quam, præsupposita ea licentia, confert Papa Regularibus juxta diversas opiniones: sed ea licentia præsupponit approbationem scientiæ, & est quid diversum ab illa: ergo ad Episcopum aliquid aliud spectat præter approbationem scientiæ, etiam quoad Regulares.

246 Id ipsum constat ex ea periodo Bullæ, ubi præcipit Religiosis approbatis, ut cū audiunt Confessiones infirmorum, certiorè faciant Parochū de talibus Confessionibus. Sic enim ait: *De qua tamè Confessione teneri dictos Religiosos eorundem infirmorum Parochū illic certiorè reddere. Et hoc posse illis ab Episcopo sub pena suspensionis à facultate audiendi Confessiones præcipi.* In hoc ergo casu prædicti Religiosi non amittunt approbationem scientiæ; & tamen pro tempore suspensionis amittunt facultatem absolvendi: ergo præter approbationem scientiæ spectat ad Episcopum dare, aut suspendere facultatē absolvendi.

247 Probatur secundò eadem conclusio. Nam inter plures viros Sapiētes dubitatur de probabilitate ejus opinionis, quæ docet, Regulares approbatos ad Confessiones virorum, eo ipso manere approbatos ad Confessiones feminarum, si id fiat cum licentia suorum Prælatorum. Et quidem mihi constat, Religiosos Dominicanæ, & Augustinianæ familiæ non audere ad praxim reducere præfaram

opinionem, post constitutionem Clementis X. & idèò quoties expedit, quod aliquis Religiosus ex eis audiat confessiones mulierum postulant ab Ordinario; & idem opinor de praxi aliarum Religionum: sed ubi dubitatur de probabilitate opinionis, ea est tenuis, & dubiæ probabilitatis, sub qua non est tuta conscientia, ut constat ex dictis: ergo ea opinio eligi non potest tuta conscientia: atque ad eò talis est, ut juxta eam Ecclesia non suppleat jurisdictionem.

248 Audi, quosdam asserere, hanc Bullam Clementis X. non esse admittam in Hispania, eo quod facta fuerit nomine Regis Catholici supplicatio ad Clementem X. pro suspensione hujus Bullæ; idèòque eam mansisse suspensam.

249 Illi tamen, qui hæc asserunt, egregiè decipiuntur. Quàdo enim hæc Bulla pervenit ad curiam Madritensem, omnes Regulares unà cōfugerunt ad Reginā Gubernatricem Hispaniæ, postulantes, ut fieret supplicatio Pōtificali Romano pro suspensione præfatæ Bullæ. Regina autè, habito maturo cōsilio cum viris zelo, & doctrina præditis, noluit supplicare, sed decrevit scribere encyclicas literas omnibus Episcopis Hispaniæ tenoris sequētis, qui cōtinetur in Epistola missa ad Illustriss. D. Ambrosium Ignatium Spinula, & Guzman, Archiepiscopum Hispalensē, quam modò habeo præ manibus originariam ipsam, quā accepi à Secretario præfati Illustriss. D. Et in capite Epistolæ sic scribitur. *La Reyna Gobernadora, & sic profequitur.*

250 *Muy Reverendo en Christo Padre Arcobispo de Sevilla, del Consejo. Aviendo intendido, que se ha publicado en estos Reinos una Bulla de su Santidad, expedida ex veynte y uno de Junio, del anno pasado de mily seiscientos y setenta, sobre las licencias de predicar, y confessar de los regulares, è resuelto rogaros, y encargaros (como por esta lo hago) que por lo que mira à vuestra Diocesis, useis de la facultad que se os concede por la Bulla con la prudencia, y templanca de vuestro ministerio pastoral, y atencion justa, debida al lustre, y decoro de las Religiones, que en ello me darè de vos por servida. De Madrid à 21. de Marco de 1673. Yo la Reyna. Por mandado de su Magestad. Don Inigo Fernandez del Campo.*

§. III.

Evertuntur fundamenta partis oppositæ.

S U M M A R I U M.

- Quàm periculosum sit prætexere injuriam examinis. n. 251.
 Disparitas inter Regulares, & Curatos circa approbationem in ætate juvenili. n. 252. & seqq.
 Quod negetur approbatio ad confessiones feminarum ex falsa præsumptione defectus maturitatis, nihil probat. n. 254.
 Disparitas inter legem, & licentiam, quando utraque inhihitur falsa præsumptioni. n. 255.
 Præsumptio defectus maturitatis non cessat in uno individuo per mores Communitatis, sed per mores individui. n. 254.
 Limitatio quoad confessiones faminarum ponitur negando approbationem per propositionem exceptivam. n. 258.
 Quomodo exponatur propositio exceptiva? n. 259.
 Ad Episcopum spectat etiam judicium de idoneitate maturitatis. n. 260.
 Regulares in ætate juvenili non reperiuntur generaliter idonei judicio Episcopi. n. 261.

255 **A**D primum fundamentum partis oppositæ respondeo, esse valdè periculosum conscientis fidelium eas querelas de injuria ab Ordinario irrogata, quādo nō concedunt approbationem absolutā Regularibus. Quis enim est ex illis, qui examinantur, sive ad ordines minores, vel majores, sive ad confessiones audiendas, qui si post examē exeat reprobatus, nō vociferetur, se injustè reprobatū.

252 Ea autem injuria, quæ prætextitur, cōsistens in eo, quod Clericis secularibus Curatis ante quadragesimū annum detur facultas audiendi confessiones mulierū, & denegetur Regularibus in eadē ætate, tota consistit in paritate rationis: cum tamè disparitas sit luce meridiana clarior. Nam in Clericis Curatis concurrunt duæ circumstantiæ, quæ non inveniuntur in Regularibus. Prima est necessitas Ecclesiæ: cū enim Episcopi non inveniāt Curatos quadragenarios, nec possint relinquere Parochiā Pastore viduatā, coguntur designare, quos inveniunt idoneos. Et hos non indifferenter admittūt, sed facta prius inquisitione de moribus. Cū ergo hæc necessitas Ecclesiæ nō concurrat in Regularibus, quomodo potest esse paritas rationis.

253 Accedit secunda ratio disparitatis. Nam Clericis curatis incumbit obligatio administrandi Sacramenta, etiam media nocte, etiam tempore æstivo, ardente Sole, vel hyemali ingruente pluvia, & cum magnis quandoque incommodis, atque etiam tempore pestis, aut alterius epidemiæ cum periculo vitæ, & hæc omnia tenentur lege justitiæ; atque ad eò ad hæc omnia requiruntur vires robuste; & consequenter plerumque necesse est, assumere Curatos minores quadragenariis. Cū autem in Regularibus non inveniatur hæc stricta obligatio, non fit illis injuria, si non concedatur eis eadem facultas, quæ Curatis conceditur.

254 Ad secundum respondeo, concedendo majorem, quod limitatur approbatio ad Confessiones virorum ex præsumptione defectus maturitatis, quæ præsumptio militat contra ætatem juvenilem; & omitto, quod hæc præsumptio tollatur per statum Reli-

Religiosum (licet id sit falsum) & nego consequentiam.

255 Et quidem est ingens discrimen inter presumptionem, cui innititur lex, & presumptionem, cui innititur licentia, five facultas ad aliquid faciendum. Nam quado lex innititur presumptioni, hic, & nunc cessat obligatio. Non sic, quando petitur privilegium, facultas, approbatio, &c. si hæc neget, aut limitet Superior, innixus alicui presumptioni, quæ hic, & nunc cessat: quia cum ad aliquam licentiam obtinendam requiratur positiva cōcessio; dum Superior non concedit illam positivè, nihil prodest, quod subsistat, vel non subsistat præsumptio; quod moveatur, aut non moveatur præfata præsumptione, quæ deficit. Et quidem si ego posco licentiam à meo Superiore ad faciendum aliquid, quod sine ejus licentia facere non possum, si ipse innixus falsa præsumptione negat licentiam, numquid propterea censebo mihi datam esse licentiam? minimè. Quia dum illam non concedit positivè, non habeo ego licentiam.

256 Præterea Conciliū Tridentinū, & Constitutiones Romanorum Pontificū, præcipuè Pii V. Urbanii VIII. & Clementis X. hanc approbationē Regulariū (servatis servandis) remittūt judicio Episcopis: si ergo Episcopus cēset, adesse præsumptionē defectus maturitatis ad audiendas Cōfessiones feminarū in Regularibus invenibus nihil proderit, quod ipsi Regulares probabiliter cēseant, eā præsumptionē tolli per statū Religiosum: cum hæc dispositionē nō remiserit Ecclesia proprio uniuscujusque judicio, sed solū judicio Episcopi.

257 Deinde ea præsumptio defectus maturitatis tollitur per speciales mores singularis personæ, non per mores Communitatis. Nā ex decē virginibus quinque erant prudentes, & fatuæ quinque: nec status virginitatis erat sufficiens præsumptio prudentiæ. Quæ autem incommoda sequatur ex ea credulitate, quod omnes ad unum Regulares præsumantur pollere debita maturitate ad confessiones feminarum audiendas, res est, quam oportet silentio committi.

258 Ad tertiū falsum est utrumque, quod assumitur, & quod limitatio, quæ præscribitur, sit solū per modum consilii, & quod nō sit negando approbationem quoad confessiones feminarum. Primum est falsum: quia in testimonio approbationis, quod datur in hac Diœcesi Hispalensi, dicitur. *Pueda en nuestra Diœcesi administrar el Santo Sacramento de la Penitencia à las personas, que con el se quisieren confesar, excepto à las mugeres, en caso de no tener el susodicho quaranta annos.* Quod ita fideliter vertitur in latinum sermonem. *Possit in nostra Diœcesi administrare Sacramentum Penitentia illis, qui ipsi voluerint confiteri, exceptis mulieribus, in casu, quo non sit quadragenarius.* Cum ergo ab ea potestate audiendi confessiones quorumcumque excipiantur foeminae; quomodo id est solū per modum consilii?

259 Propositionem exceptivā exponunt Dialectici negādo prædicatum de eo, quod excipitur, v.g. *Omnes homines, exceptis Æthiopibus, sunt albi*; sic exponitur: *Æthiopes non sunt albi, & reliqui distincti Æthiopibus sunt albi.* Eodem ergo modo exponenda est hæc propositio: *Confessario nondum quadragenario possunt confiteri omnes Diœcesani, exceptis mulieribus*; Scilicet per hanc propositionem exponentem: *Mulieres non possunt confiteri Confessario nondum quadragenario, & reliqui distincti à mulieribus possunt confiteri confessario nondum quadragenario.* Et hinc constat etiam, esse falsum illud secundum assumptum ejus argumenti, quod ea limitatio non fiat negando approbationem respectu mulierum; cum hoc sit contra expositionem Dialecticam propositionis exceptivæ, ut constat ex dictis.

260 Ad quartam constat ex dictis, quod ad Episcopum non solū pertineat judicium de idoneitate scientiæ, sed etiam de idoneitate maturitatis, judicii, prudentiæ, & morum.

261 Ad quintum, verissimum est, quod Regulares, qui reperti fuerint generaliter idonei ad audiendas Confessiones, sine limitatione approbandi sunt ad eas audiendas: illi tamen, qui sunt in ætate juvenili, non sunt reperti generaliter idonei, quia judicio Episcopi reperiuntur adhuc immaturi.

262 Rogabis, an saltē virtute Cruciatę possint absolvere feminas illi Cōfessarii Sæculares, vel Regulares, qui sunt limitatè approbati ad solas virorū confessiones? Sed hæc difficultas deciditur. q. 4. hujus ar.

QUÆSTIO II.

An Ecclesia suppleat jurisdictionem Confessarii, qui approbatus in Diœcesi Cordubensi vult virtute Cruciatę audire Confessiones in Diœcesi Hispalensi?

§. I.

Proponitur, & explicatur difficultas, & ratio dubitandi.

S U M M A R I U M.

Opinio olim tradita, quod Regulares approbati ab uno Episcopo possint ubique eligi ad confessiones. n. 263.

Alia opinio docens, quemlibet approbatum ab uno Episcopo posse ubique eligi virtute Cruciatę. n. 264.

Clemens X. Constitutionem promulgavit, ad compescendum discordiam inter Episcopos, & Regulares. n. 265. & seqq.

Quomodo opiniones relatæ non maneant probabiles post constitutionem Clementis? n. 267.

Obiectio refutata. n. 268. & seqq.

Jo. Cardenas.

263 **O**pinio fuit à multis Doctoribus olim admissa, in vim decreti Tridentini, approbatum ab uno Episcopo ad Confessiones audiendas manere ubique approbatum; & ideo Regulares qui approbati ab Ordinario accipiunt jurisdictionem à Romano Pontifice, juxta privilegia olim Regularibus à Sede Apostolica concessa, præcipuè in Clem. *Dudum de Sepult.* posse ubique eligi ad Confessiones audiendas. Nitebatur autem hæc opinio eo fundamento, quod Concil. Trident. sess. 23. c. 15. de Reform. decrevit: Nullum Sacerdotem posse audire Confessiones sæcularium, nisi approbetur ab Episcopis. Cum ergo non determinet Concilium, à quo Episcopo sint approbandi, utique à quolibet Episcopo approbari sufficeret.

264 Fuit etiam opinio alia majori plausu accepta, quam præcedens, scilicet quolibet approbatū ab uno Episcopo posse ubique eligi virtute Cruciatę. Ita Sotus, Ægydius, Medina, Corduba, Petrus Ledesma, Valerus, Gomez, P. Henriquez, Reginaldus, Conink, Filliucius, Fagund. & plures alii, quos refert P. Mendo disp. 22. c. 4. n. 61.

265 Sed hæc opiniones nō parvam dissensionem excitarunt inter Episcopos, & Regulares. Quam ob causam SS. D. Clemens X. anno 1670. Bullam promulgavit, ut has dubitationes, & quæstiones ad unam determinatam formam reduceret, per quam Episcoporum, & Regularium dissidia compescerentur. Ut patet ex verbis relatis in q. præc. n. 239. Ubi observandum est, hanc constitutionem non esse solū præceptivam, sed etiam (immò majori ex parte) declaratoriam juris uniuscujusque partium competentis.

266 In hac autem controversia in titulo hujus quæstionis proposita, hanc declarationem producit Clemens X. *Religiosos ab Episcopo ad Confessiones sæcularium in sua Diœcesi audiendas approbatos, non posse in alia Diœcesi eas absque Episcopi approbatione audire, quamvis penitentes subditi sint ejus Episcopi, à quo ipsi Religiosi jam fuerant approbati.*

267 Ex quibus verbis omninò certum est, opinionē primò loco relatam penitus corruisse; & si olim probabilis fuerit, post hanc constitutionem Clemētis X. nullam ei probabilitatem relictam fuisse.

268 Scio, aliquos Doctores in ea fuisse opinione, privilegia hujusmodi concessa Religiosis in Clem. *Dudum cit.* non revocari per constitutiones generales, quia sunt privilegia in corpore juris contenta; de quibus affirmant, non debere intelligi constitutiones universales posteriores revocatorias.

269 Sed id non habere locum in hoc casu, manifestum est ex ipsa Bulla, in qua revocat omnia privilegia huic declarationi contraria, illis verbis: *Indultis, & privilegiis, etiam in corpore juris clausis.*

§. II.

Deciditur quæstio, & probatur.

S U M M A R I U M.

Post Bullam Clementis X. nequeunt eligi virtute Cruciatę approbati ad confessionem in aliena Diœcesi. n. 271.

Ex præfata Bulla non censetur approbatus pro hac Diœcesi, qui approbatur in aliena. n. 272.

Hæc Bulla declarat, decretum Tridentinū de approbatione Ordinarii intelligi de Diœcesano. n. 273.

Hæc Bulla revocat, quidquid in contrarium potest ob stare huic generali constitutioni. n. 274.

Proponitur clausula revocatoria. n. 275.

Quomodo privilegia ex titulo oneroso revocantur clausula generali. n. 276.

Quomodo privilegium dubium ex varietate opinionum possit revocari sine compensatione. n. 278.

Privilegia, quæ dantur propter merita, cum solū sit mentio generalis, revocantur sine compensatione. n. 279.

Privilegia, quæ ob aliquam circumstantiam sunt irrevocabilia, revocantur sine compensatione. n. 280.

Privilegia, ubi cognoscuntur asferre dissensiones, nocent publicæ utilitati, atque adeo sunt revocabilia sine compensatione. n. 281.

Quomodo in hac Bulla revocentur privilegia exprimenda de verbo ad verbum. n. 282.

270 **R**estat ergo quæstio, an hæc decisio Clementis X. sic intelligenda sit, ut non comprehendat eos, qui fruuntur privilegio Cruciatę, eo quod juxta opinionem relatam, concedit, approbatum ab uno Ordinario posse in alia Diœcesi audire confessiones virtute Cruciatę; An potius, stante hac constitutione novissima, non possint Regulares approbati in Diœcesi Cordubensi eligi per Bullam in Diœcesi Hispalensi?

271 Sic conclusio. Mihi certum est, post hanc Bullam Clementis X. non posse eligi virtute Cruciatę Regulares, vel sæculares Sacerdotes approbatos in Diœcesi Cordubensi, ut audiant Confessiones sæcularium in Diœcesi Hispalensi. Pro qua conclusione nullum allego Authorem: quia omnes, qui disputant hanc quæstionem, scripserunt ante præfata Bullam Clementis X. quæ expedita fuit Undecimo Kalendas Julii Anno 1670.

272 Probatur primò. Nam licet Authores, qui ante hanc Bullam Clem. X. scripserunt, censuerint, quod dum in Bulla Cruciatę conceditur; ut possint eligi Confessarios ex approbatis ab Ordinario, nomine Ordinarii intelligitur Episcopus etiam alterius Diœcesis, diver-

diversæ ab ea, in qua existerat Confessarius, quando subiit approbationem; tamen in hac Bulla Clemens X. declarat, Ordinarium approbantem esse duntaxat Diocesenum, sive Episcopum ejus Diocesis, in qua actualiter commoratur Confessarius: ita ut non censeatur approbatus pro hac Diocesi, qui in altera est approbatus: ergo juxta tenorem Bullæ Clementis X. ea verba Cruciatæ ex approbatione ab Ordinario intelliguntur de ordinario Diocesano, sive ejus Diocesis, in qua actualiter commoratur confessarius. Et consequenter ex hac declaratione nullum est in Cruciatâ privilegium circa electionem confessarii in altera Diocesi approbati.

273 Quod id ita declarat Clemens X. (quæ est præcipua pars antecedentis) constat: Nam in Bulla Cruciatæ ponuntur ea verba: *Ex approbatione ab Ordinariis*, ut observetur decretum Tridentini circa approbationem confessariorum; in sua autem Bulla Clemens X. cum proposuisset decretum Tridentini de hac approbatione, declarat, quomodo id decretum intelligendum sit, & practicandum, scilicet ita ut approbatus in una Diocesi non possit audire Confessiones in alia sine Episcopi Diocesani nova approbatione: ergo declarat ita intelligendum in praxi decretum Tridentinum, ut non censeatur approbatus sine nova approbatione hujus Diocesani.

274 Probatur secundò. Demus enim, esse privilegium Cruciatæ, quod concedat, approbatum ab uno Episcopo posse in altera Diocesi audire Confessiones eorum, qui habent Cruciatam, Clemens X. hac generali, & perpetuò valitura constitutione (quæ sunt verba Bullæ) *decer nit, & declarat: Religiosos ab Episcopo ad Confessiones secularium in sua Diocesi audiendas approbatos non posse in alia Diocesi eas absque Episcopi Diocesani approbatione audire*: Ergo cum hæc sit constitutio generalis, comprehendit generaliter omnes casus, etiam Cruciatæ. Deindè revocat, quicquid in contrarium potest obstare huic generali constitutioni, scilicet omnibus modis, & clausulis, quæ excogitari possunt, evanescereque facit omnes modos, quibus solent jurisprudentes interpretari Constitutiones Pontificias. Ergo licet detur privilegium Cruciatæ, illud quidem per constitutionem Clementis X. revocatur.

275 Excludi autem universalissimè omnia omninò privilegia huic dispositioni obviantia, constat ex ea clausula Bullæ: *Irritum quoque, & inane quicquid secus super his à quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari*. Non obstantibus quibusvis Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis in favorem quarumcunque personarum, atque quorumvis Ordinum tam Mendicantium, quam non Mendicantium, Militarium etiam Sancti Joannis Hierosolymitani, Congregationum, Societatis etiam JESU, ac cujusvis alterius instituti, etiam necessarii, & in individuo exprimendi, Monasteriorum, Convictuum, Capitulorum, Ecclesiarum, & aliorum quorumcumque tam secularium, quam Regularium locorum, necnon illorum etiam juramento, Confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, vel consuetudinibus etiam immemorabilibus, exemptionibus quoque indulgentiis, & privilegiis etiam in corpore juris clausis, aut ex causa, aut titulo (oneroso) vel in limine foundationis concessis, etiam mari magno, seu Bulla Aurea, aut aliis nuncupatis; conservatorum deputacionibus, eorumque, atque aliis inhibitionibus, quibus Episcopi differre minimè teneantur; & quibusvis aliis sub quibuscunque tenoribus, & formis, aut cum quibusvis derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis, etiam motu proprio, & ex certa scientia ac de Apostolica potestate plenitudine, aut aliis quomodolibet, etiam per viam communicationis, seu extensionis concessis, & iteratis vicibus approbatis, & innovatis: quibus omnibus, etiam si pro sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, & formis specialis, specifica, expressa, individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu alia quævis expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenore hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata, inserta forent, presentibus pro plenè, & sufficienter expressis, & insertis habentes, illis, quod ea, quæ eisdem presentibus adversantur (illis aliis in suo robore permansuris) harum seriè specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

276 Dices primò. Privilegia concessa titulo oneroso non revocantur clausula generali: sed privilegia Cruciatæ conceduntur titulo oneroso, nempe militandi contra hostes nominis Christiani, vel conferendi pecuniam pro eo bello: ergo non revocantur clausula generali. Sed hæc responsio non habet locum in presenti, nam Clemens revocat omnia privilegia, etiam ea, quæ sunt ex titulo oneroso, quæ sunt expressa verba Constitutionis.

277 Dices secundò. Privilegia, quæ sunt ex titulo oneroso, aut remuneratione, non intelliguntur revocata, donec fiat compensatio æquivalens: sed pro privilegio Bullæ, quæ est ex titulo oneroso, nulla conceditur compensatio; & pro privilegiis concessis Religionibus, quæ remuneratoria sunt, nulla etiam compensatio conceditur: ergo non debent intelligi revocata.

278 Sed hæc instantia, quantum attinet ad revocationem privilegii Bullæ, nullius momenti est. Nam cum privilegium est dubium ex varietate opinionum, potest revocari sine ulla compensatione. Nam sicut probabile erat dari tale privilegium, etiam probabile erat illud non dari. Ex quo fit, quod Pontifex respiciens illud, ut merè probabile, non teneatur dare compensationem. Sic enim si proba-

bile est, Petrum habere jus privilegii ad talem rem, & probabile non habere jus, si per decretum Principis auferatur ab illo id jus, non tenetur facere compensationem: quia probabile est, nullam ibi injuriam irrogari in ea obligatione.

279 Quod autem attinet ad privilegia Regularium, quæ revocantur, constat non esse remuneratoria in eo genere, in quo eorum revocatione requirunt compensationem. Non enim eam requirunt, quando merita generali mentione referuntur, sed requiritur specialis mentio talis, & talis meriti. Sic tradunt Tiraquellus in L. *Si unquam C. de revocandis donat. m. 85. Socinus cons. 395. n. 8. vers. 4. Martienzo lib. 5. Recopilat. tit. 10. L. 15. gl. 12. n. 2.* quos refert, & sequitur P. Castro Palao to. 1. tract. 3. disp. 4. punct. 21. §. 2. n. 6. Præfata autem privilegia Regularium, quæ revocantur à Clemente X. solum faciunt mentionem meritorum in generali: & idè non sunt ejus generis, quæ revocata exigant compensationem.

280 Præterea privilegia, quæ ex se ob aliquam circumstantiam adjunctam sunt revocabilia, eo ipso, quod talia sint, in ipsa revocatione non exigunt compensationem. Sunt enim sicut donationes revocabiles, quæ si revocantur, non exigunt compensationem. Deindè privilegia, quæ sunt noxia publicæ utilitati, eo ipso sunt revocabilia: quia publica utilitas præfertur utilitati privata.

281 Tunc sic. Privilegia, quæ dant facultatem Regularibus, aut quibusvis aliis, ut sine approbatione Ordinarii Diocesani audiant Confessiones in ejus Diocesi, judicio Principis Ecclesiastici sunt noxia publicæ utilitati: nam ut dicitur in ea Bulla Clementis: *Innotuit nobis, dubitationes nonnullas: circa examen, & approbationem ejusmodi in aliquibus Diocesibus excitatas fuisse; ex quibus controversia, & dissensiones permulta in dies subsequi possent occasione privilegiorum, &c.* Nulla autem magis noxia sunt publicæ utilitati, quam quæ pariunt dissensiones, maximè inter personas præcipuas Reipublicæ Ecclesiasticæ. Ergo præfata privilegia ex peculiari ea circumstantia sunt revocabilia: ergo in sui revocatione non exigunt compensationem, Quæ consequentiæ patent ex dictis. Vide, quæ dicam in §. 5. §. 3. ad 3. argum. Ubi latius examinatur hæc materia de privilegiis remuneratoriis.

282 Dices tertio. In privilegiis Religionum solet poni clausula, ut non intelligantur revocata, nisi de verbo ad verbum inserantur in revocatione. Sed hoc nihil obstat: nam Pontifex revocat, etiam si de verbo ad verbum inserenda sint in revocatione, & decernit, ea privilegia haberi pro expressis in præfata constitutione in ordine ad revocationem.

§. III.

Tertia probatio, & objectionis solutio.

S U M M A R I U M.

Quomodo inter Episcopos, & Regulares intervenit dissensio ad approbationem? n. 283.

Quæ verba ponantur in Summario Bullæ favore Regularium? n. 284.

Quomodo ea verba intelligenda sunt juxta Constitutionem Clementis X. num. 285.

283 **P**robatur tertio conclusio ex ipso fine, quem intendit Clemens X. hac sua generali, & perpetuò valitura constitutione: nempe ut compescat dubitationes, & controversias, quæ in hac materia de approbatione Regularium versabantur inter Episcopos, & Regulares. Declarat enim Pontifex, intendere se definire dubitationes ortas circa examen, & approbationem ejusmodi in aliquibus Diocesibus, scilicet inter Episcopos, & Regulares; & ut magis, magisque dissensionum tollantur semina; & in posterum firmior in agro Dominica pax Christi floreat. Sed dubitationes, & dissensiones exortæ inter Episcopos, & Regulares præcipuè versantur circa audiendas confessiones, sine approbatione Episcopi Diocesani, in qua commorantur Regulares, sive sit cū privilegio Cruciatæ, sive sine illo. Ergo Pontifex sua Constitutione comprehendit etiam approbationem conjunctam cum privilegio Cruciatæ. Ergo cum Pontifex declarat: *Religiosos ab Episcopo ad confessiones secularium in sua Diocesi audiendas approbatos, non posse in alia Diocesi eas absque Episcopi Diocesani approbatione audire, quamvis penitentes subditi sint ejus Episcopi, à quo ipsi Religiosi jam fuerant approbati*; generaliter loquitur Pontifex, sive de habentibus, sive de non habentibus privilegium Cruciatæ; maximè cum id privilegium sit adeò dubium, ut vidimus; & Pontifex intendebat definire omnes dubitationes intercedentes inter Episcopos, & Regulares circa eam controversiam de approbatione.

284 Obiicies, in Summario Bullæ Latino apponere Commissarium generalem hæc verba: *Conceditur, ut possint eligere Confessorem sacularem, vel cujuscumque etiam mendicantium Ordinum regularem ex his, qui ab Ordinario, & quoad regulares, qui semel tantum approbati fuerint*. Sic enim refert Summarium Latinum P. Andræ Mendo in explicatione Cruciatæ. Ergo Regularis, qui approbatus est ab Episcopo Cordubensi, cum jam sit semel approbatus, poterit per Cruciatam eligi in quavis alia Diocesi.

285 Ut respondeam, suppono, quod non apponuntur in Summario, quod Hispano idiomate conficitur à Commissario generali, ea

ea verba superaddita: *Quoad Regulares, qui semel tantum approbati fuerint*: nec scio, an verba, quæ superaddit Commissarius, deprompserit ex aliqua Bulla; aut ex aliqua declaratione Sacræ Congregationis. Sed undecumque illa verba desumpta sint, dicendum est, illa verba eundem subire sensum, quem statuit Clemens X. in sua relata Constitutione illis verbis: *Regulares vero ad ejusmodi Confessiones audiendas previo examine simpliciter, & absque ulla temporis præfinitione ab ipsomet Episcopo (secus autem si ab ejus Vicario, aut ab Antecessoribus Episcopis) approbatos non posse ab eodem, qui sic approbavit, iterum examinari, &c.* Sensus ergo eorum Cruciatæ verborum intelligendus est juxta hanc Clementis decisionem, ita ut sufficiat una approbatio facta generaliter ab Episcopo Diocesano. Quare si Episcopus, qui absolute, & generaliter approbavit Regularem, revocaret sine causa licentiam ab ipso datam, ea revocatio esset nulla; idèq; posset eligi per privilegium Cruciatæ; immò & absque illo. Ponitur autem in Summario Latino Cruciatæ, *quoad Regulares, qui semel tantum, &c.* propter discrimen, quod intercedit inter Sacerdotes sæculares, & Regulares. Nam licentia ab Episcopo Sacerdoti sæculari revocari potest ad libitum: & postquam revocata est, non potest eligi per Bullam, quia cessat approbatio. Non sic erga Regularem propter dicta. Et ita explicat illam clausulam Summarii Emmanuel Rodriguez in *Bul. Cruc. §. 9. n. 31.* ut Regulares semel tantum approbati esse debeant pro una Diocesi.

§. IV.

Ulterior confirmatio doctrinæ tradita ex declaratione Pauli V. & duobus decretis Sacræ Congregationis.

NON EGRET SUMMARIO.

286 **C**ertitudini doctrinæ traditæ maximè suffragatur declaratio Pontificis, & duæ declarationes Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium interpretum Concilii Tridentini, quarum tria instrumenta authentica asservantur in Archivio Palatii Archiepiscopalis Hispalensis, unde ea transcripsi. Cum ergo Hispali non modica dissensio excitata fuerit inter Archiepiscopum, & Regulares circa eam potestatem, quam sibi esse virtute Cruciatæ existimabant Regulares, circa eam ad praxim deducentes; Illustrissimus D. Petrus de Castro ann. Domini 1611. consuluit SS. D. Paulum V. qui jussit, hanc causam examinari in Sacra Congregatione Cardinalium Interpretum Concilii Tridentini. Itaque nomine Illustr. Domini Petri de Castro, Archiepiscopi Hispalensis, oblatus est Sacræ Congregationi libellus supplex hujus tenoris.

Illustrissimi, & Reverendissimi Domini.

287 **I**n Civitate, & Diocesi Hispalensi Regulares absque Archiepiscopi licentia, & approbatione solent sæcularium confessiones audire, & verbum Dei in aliis, quàm suorum ordinum Ecclesiis prædicare, forsan adducti, quod se à jurisdictione Ordinarii exemptos esse, & vigore literarum Apostolicarum super Cruciatâ nuncupata emanatarum, illa sibi permisa esse prætendant. Supplicat Illustrissimis, & Reverendissimis D. D. V. V. Modernus Archiepiscopus pro hujusmodi abusus tollendi remedio, & declaratione.

Decretum Sacræ Congregationis.

Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum censuit Regulares hujusmodi, utcumque exemptos, non posse absque Ordinarii Hispalensis licentia, & approbatione, personarum sæcularium Confessiones audire, literasque Cruciatæ prædictas in hac re quidquam novi juris minimè induxisse. Ac similiter non posse dictos Regulares Verbum Dei prædicare in aliis, quàm suorum ordinum Ecclesiis, absque licentia, & approbatione ipsius Ordinarii. R. Card. Ubaldinus.

288 Decretum hoc Sacræ Congregationis confirmavit SS. D. Paulus V. hoc diplomate Apostolico.

Paulus Papa V. ad perpetuam rei memoriam.

Nomine Venerabilis Fratris Petri Archiepiscopi Hispalensis Nobis nuper expositum fuit, quod in Civitate, & Diocesi Hispalensi irrepperit abusus, ut Regulares absque pro tempore existentis Archiepiscopi Hispalensis licentia sæcularium personarum confessiones audire, & Verbum Dei etiam in aliis Ecclesiis, quàm suorum ordinum prædicare soleant, forsan adducti, quod se à jurisdictione Ordinarii exemptos esse, & vigore literarum Apostolicarum super Cruciatâ nuncupata emanatarum, illa sibi permisa esse prætendebant. Quare nos, qui ex pastoralis nostri officii debito procurare tenemur, ut ex agro Domini abusus tollantur supplicationibus dicti Petri Archiepiscopi nomine nobis humiliter porrectis inclinati consilio Venerabilium Fratrum nostrorum Sacræ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Concilii Tridentini interpretum, auctori-

Jo. Cardenas.

tate Apostolica tenore presentium ejusdem Concilii decretis inherentes, Regulares prædictos non posse absque Ordinarii licentia, sæcularium personarum confessiones audire: neque Verbum Dei prædicare absque licentia, & approbatione ipsius ordinarii, in aliis, quàm suorum Ordinum Ecclesiis: literasque Cruciatæ prædictas in hac re quidquam novi juris minimè induxisse: sicque, & non aliter per quoscunque Judices Ordinarios, & delegatos sublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & autoritate judicari, & definiri debere: ac irritum, & inane, si secus super his à quoquam quavis autoritate scienter, vel ignoranter, contigerit attentari, decernimus, & declaramus. Quocirca eidem Petro Moderno, & pro tempore existenti Archiepiscopo Hispalensi per presentes committimus, & mandamus, ut quoscunque cujusvis ordinis Regulares Civitatis, & Diocesis prædictarum præmissa peragentes, seu peragere posse, quovis prætextu prætendentes autoritate nostra moneat, ut decreto, & declarationi nostris hujusmodi de cetero, ut par est, obediant. Quod si facere recusaverint, vel quoquomodo neglexerint, eosdem per sententias, censuras, & poenas Ecclesiasticas arbitrio suo infligendas, omni, & quacunque appellatione postposita, eadem autoritate nostra cogat, & compellat. Super quo eidem Archiepiscopo plenam, & liberam facultatem, & auctoritatem concedimus, & impartimur. Non obstantibus quibuscunque constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac quorumvis ordinum Regularium, etiam juramento confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis, illis, eorumque Superioribus, & personis sub quibuscunque tenore, & formis, ac cum quibuscunque clausulis, & decretis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis eorum tenore præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis habentes, illas aliàs in suo robore permanens, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Dat. Romæ apud Sanctum Marcum, sub Annulo Piscatoris, die undecima Octobris M. DC. XI. Pontificatus nostri anno septimo. S. Cobellutius.

289 Et hoc diploma Apostolicum promulgatum fuit in hac Hispalensi Diocesi: in qua jam ex hoc tempore non fuit practicè probabile, quod virtute Cruciatæ possint absolvere confessarii approbati in alia Diocesi.

290 Ubi advertendum maximè est, Paulum V. in suo diplomate dixisse: *Decernimus, & Declaramus.* Unde fit, hanc non solum esse legem Pontificis pro Diocesi Hispalensi, sed esse declarationem doctrinæ. Declarat enim Pontifex, non posse Regulares, aut Sæculares Confessarios, etiam virtute Cruciatæ, absolvere Diocesanos sine licentia Ordinarii illius Diocesis, & esse irritum, & inane, quidquid in contrarium contigerit attentari, *scilicet scienter, sive ignoranter.* Constat autem ex disp. 1. *proamialis*, declarationem doctrinæ, quam facit Romanus Pontifex, non indigere majori promulgatione, quàm ea, quæ sufficit, ut quis certò sciat, eam esse declarationem Romani Pontificis. Etenim quotiescunque scio, aliquam doctrinam moralem esse certam, teneor eam sequi sive praticando, sive consulendo: sed quoties certò scio, Romanum Pontificem declarasse, aliquam doctrinam esse veram, scio eam esse certam: ergo ubi scio, eam decretam à Romano Pontifice, teneor eam sequi in praxi.

291 Sed his non obstantibus, non pauci Auctores secuti sunt eam opinionem (fortè ob ignoratam declarationem Pauli V.) quod licitum fuerit Confessariis in aliena Diocesi approbatis, virtutis Cruciatæ, absolvere penitentes hujus Diocesis. Sed quoniam adhuc persistebant ejusmodi dissidia, & in dies crescebant inter Episcopos, & Regulares; SS. D. Clemens X. anno 1670. Bullam promulgavit, ut has dubitationes, & dissidia ad unam determinatam formam reduceret, per quam Episcoporum, & Regularium dissidia terminarentur, idque non solum præcipiendo, sed etiam declarando, quid juris unicuique partium competere.

292 Promulgavit hanc constitutionem Clementis X. Illustrissimus D. D. Ambrosius Ignatius Spinula, & Guzman, Archiepiscopus Hispalensis in sua Ecclesia die 4. Februarii ann. 1671. Et tamen non defuerunt Regulares aliqui, qui adhuc contenderent, se posse absolvere virtute Cruciatæ, cum sola approbatione alienæ Diocesis. Quare Illustrissimus D. Archiepiscopus consuluit denuò SS. D. Clemente X. per literas tenoris sequentis.

Beatissime Pater.

293 **M**agnam affert Reipublicæ Christianæ pacem, & tranquillitatem Constitutio Sanctitatis vestræ, si exactè servetur, in qua sancivit: *Religiosos ab Episcopo ad confessiones sæcularium in sua Diocesi audiendas approbatos, non posse in alia Diocesi eas absque Episcopi Diocesani approbatione audire, quamvis penitentes subditi sint ejus Episcopi, à quo ipsi Religiosi jam fuerant approbati.* Huic tamen tam sanctæ constitutioni sive fraus, sive relaxatio adinventæ est prætextu privilegiorum Bullæ Cruciatæ. Et quidem ante istam sanctitatis vestræ constitutionem non pauci scriptores docuerunt, Confessarium approbatum ab uno Episcopo, posse virtute Bullæ Cruciatæ eligi ubique terrarum ad Confessiones sæcularium audiendas;

das; maxime si confessorius sit ex Regularibus. Et quod Regulares niti videntur iis verbis Bullæ Cruciatæ: *Ex his, qui ab Ordinario, & quoad Regulares semel tantum approbati fuerint*. Immo verò sunt non pauci Authores, qui affirmarunt, Confessorium etiam non Regulare, approbatum in una Diœcesi, posse ubique eligi virtute Cruciatæ.

294. Moderni ergo Regulares contendunt, eos semel in una Diœcesi approbatos posse ubique locorum eligi virtute Cruciatæ, etiâ post hæc Vestræ Sanctitatis constitutionem. In quo si sincere procederet, satis clarè cognosceret, jam post prædictâ constitutionem, non relinqui locum illi prædictæ opinionis: cum Vestræ Sanctitatis tã clarè statuerit. Religiosos ab Episcopo ad confessiones secularium in sua Diœcesi audiendas approbatos, non posse in alia Diœcesi eas absq; Episcopi Diœcesani approbatione audire; non obstantibus privilegiis, aut consuetudinibus, vel statutis quibuscumq; etiam ex causa, & titulo oneroso concessis, & sub quavis forma, & tenore, &c. Opinionem ergo privilegio Bullæ innitentem, etiâ revocato privilegio, sustinere volunt.

295. Ex quo fit, quod cum ferè nullus sit in Regnis Hispaniæ, qui non assumat Bullam Cruciatæ in prædictis Regnis ista Vestræ Sanctitatis constitutio suo fine frustratur. Quia Regulares sub hoc prætextu semel approbati in una Diœcesi, audiunt confessiones secularium ubique; eo quod omnes seculares habent Bullam Cruciatæ. Quod si Episcopus vult arcere Regulares ab audiendis secularium confessionibus absque sua approbatione, fortiter resistit se tuentes privilegio Bullæ Cruciatæ, quâ prædicti seculares habent. Ex quo vetera dissidia reviviscunt.

296. Ut ergo his dissidiis Vestræ Sanctitatis finem imponat, maxime oportet, quod Vestræ Sanctitatis suo diplomate declaret, nihil suffragari Bullam Cruciatæ Regularibus, aut quibuslibet aliis Confessoribus in alia Diœcesi approbatis ad audiendas Confessiones secularium hujus Diœcesis, & illâ eorum Authorum opinionem hac Vestræ Sanctitatis constitutione antiquatam esse. Servet Deus incolumem Sanct. V. &c.

297. Scripsit simul D. Archiepiscopus literas ad Procuratorem Generalem D. Archiepiscopi pro negotiis Curiae Romanæ constitutum, in quibus monebatur de postulanda facultate, ut D. Archiepiscopus procederet contra Regulares, qui contra venirent decreto, & declarationi faciendis.

298. Sanctissimus Dominus post acceptas has literas, præcepti Eminentissimo Domino Cardinali Ursino, ut examinata materia earum in Sacra Congregatione Eminentissimorum Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, Declarationem Sacrae Congregationis rescriberet D. Archiepiscopo. Exemplum literarum Eminentiss. D. Cardinalis hoc est.

299. Perillustis, & Reverens. D. uti frater. Duo pro parte Amplitudinis tuæ à Sacra Congreg. Eminentissimorum Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum petita fuere. Primum, ut ei specialiter committeretur executio Constitutionis incipientis *Superna* editæ nuper à Sanctiss. D. N. Clemente X. cum facultate, ut tanquam Sedis Apostolicæ delegatus in casu contraventionis adversus cujuscunque Ordinis Regulares procederet per sententias, censuras, & penas Ecclesiasticas ejus arbitrio. Secundum, ut declararetur, quod dicti Regulares nullatenus eligi possent in Confessarios vigore Bullæ Cruciatæ, nisi juxta dictam constitutionem fuerint approbati. Quoad hoc Eminentissimi Patres idem nunc juris esse censuerunt, ac aliàs 6. Augusti 1611. definitum fuit pro istamet Diœcesi; ac proinde dari voluerunt declarationem editam sequentis tenoris.

HISPALENSIS.

Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum sæpius declaravit, Regulares non posse absq; Ordinarii licentia, & approbatione secularium personarum confessiones audire; prædicare verò ita demum non posse absq; licentia, & approbatione ipsius Ordinarii, si in aliis, quàm suorum Ordinum Ecclesiis Sacras Conciones sint habituri, nec constitutionem, quæ Cruciatæ appellatur, in hac re quidquam novi juris induxisse.

Quoad primam verò petitionem alia commissione minimè opus esse dixerunt, sed Amplitudini tuæ scribendum, ut suo jure, quod in his jam habet, utatur, servata forma tam supradictæ Constitutionis *superna*, &c. quàm alterius Gregorii XV. S. M. in eadem materia. Hæc igitur per hæc literas S. Congregationis nomine significo Amplitudini tuæ, ut quidquid sibi liceat, sciat, & ei diutnam precor incolumitatem. Romæ 16. Februarii 1675.

Amp. tua.

Ut fratres Studios.

Fr. Ursinus Cardinalis Sancti Xisti Praeses.

S. Archiep. Branchaccius Epus. Viterb.

300. Sciendum etiam est, ultra has declarationes Sacrae Congregationis, quas authenticas me habui, Mag. Arauxo in select. 2. 1. tr. 1. q. 8. sect. 3. n. 14. scribit aliam his verbis: *Ita habetur in quodam declaratione missa ad Archiepiscopum Valentinum, tot. (Approbatum ab alio, quàm à Valentino Episcopo, in Diœcesi Valentina non censeatur approbatum ab Ordinario.)* Ex quo manifestè infertur, illum non posse eligi virtute Cruciatæ in Diœcesi Valentina, cum in illa non censeatur approbatus ab Ordinario, Refertque Arauxo duas alias declarationes de eodem, relatas à Bellarmino in notis ad Concil. Trid.

301. Ex dictis infertur argumenta facta saltem convincere, post Clementis X. constitutionem esse valde dubiam probabilitatem opinionis docentis, Regularem approbatum ad Confessiones audiendas in una Diœcesi posse virtute Cruciatæ eligi in altera Diœcesi. Nam qui perpenderit præfata argumenta, ut minimum, dubitabit, an opinio proximè relata habeat sufficientem probabilitatem pro regimine conscientiarum. Hinc consequenter deprehenditur, præfata opinionem esse tenuiter probabilem; nam ut latè ostendam differt, 3. opinionem esse tenuiter probabilem, nihil aliud est, quàm esse dubium de probabilitate. Quod quidem dubium, ut sæpè dixi, est dubium practicum, in quo tutior pars eligenda est.

302. Ex quibus omnibus manifestum fit, Ecclesiam non supplere jurisdictionem illius Religiosi, qui approbatus in una Diœcesi ad Confessiones audiendas, eligitur in altera Diœcesi prætextu Cruciatæ. Nam, ut ostendi initio hujus articuli, Ecclesia non supplet jurisdictionem in usu earum opinionum, quæ sunt dubiæ, & tenuis probabilitatis.

QUÆSTIO IV.

An Ecclesia suppleat jurisdictionem Confessarii, qui utitur opinione docente, approbatum ad Confessiones virorum dumtaxat posse eligi virtute Cruciatæ ad confessiones foeminarum.

SUMMARIUM.

Proponitur, & explicatur questio. n. 303.

Post constitutionem Clementis X. tenuiter probabilis est opinio, quæ Regularis approbatus tantum ad confessiones virorum possit audire foeminarum virtute Cruciatæ. n. 304.

Qui approbantur solum ad confessiones virorum, habent approbationem limitatam. n. 305.

Clemens X. compescere intendit hanc controversiam, quæ est inter Episcopos, & Regulares, ibid. & n. 306.

In Bulla Cruciatæ non datur privilegium Regulari quoad approbationem. n. 307.

Regularis absolute approbatus pro secularibus non potest virtute Cruciatæ eligi ad confessiones Monialium. n. 308.

Illi non censentur approbati ad Confessiones Monialium. n. 309.

303. IN quæstione 2. hujus articuli ostendimus, ex constitutione Clementis X. Regularem approbatum limitatè ad confessiones virorum, donec impleat quadragesimum ætatis annum, non posse audire licitè, nec validè confessiones foeminarum, & opinionem oppositam esse tenuis, & dubiæ probabilitatis. Modò inquiritur, an saltem id liceat virtute Cruciatæ Regularibus, & secularibus cum ea limitatione approbatis; itaut propter probabilitatem opinionis Ecclesia suppleat jurisdictionem, quæ defecerit?

304. Et ex dictis in q. 2. & 3. dicendum est, ex constitutione Clementis X. certum esse non posse virtute Cruciatæ eligi ad Confessiones foeminarum Confessarium taliter approbatum; aut saltem eam opinionem affirmativam esse tenuiter, & dubiè probabilem; atq; adeò Ecclesiam non supplere jurisdictionem Confessarii ea opinione utentis in praxi.

305. Probatur. Nam, ut in q. 2. §. 2. ostendi ex verbis ejus Constitutionis Clementinæ, illi, qui limitatè approbantur, limitatam habent jurisdictionem: itaut nullo modo possint illam exercere ultra limites ab Ordinario præfixos. Quod non solum Pontifex interdicit, sed etiam declarat tanquam doctrinam veram, & certam. Deinde in præfata constitutione affirmat Pontifex, intendere se compescere omnes dubitationes, & controversias inter Episcopos, & Regulares exortas; & reducere hanc materiam ad unum determinatam formam, quæ semper sit observanda, non obstantibus quibuscumque privilegiis etiam ex contractu oneroso concessis; ut constat ex proxima quæstione tertia.

306. Atqui hæc est una ex dubitationibus, & controversiis, quæ inter Episcopos, & Regulares exortæ sunt, propter varietatem opinionum, an saltem possint Regulares approbati limitatè ad Confessiones virorum virtute Cruciatæ eligi ad Confessiones foeminarum: & Clemens X. hanc, & reliquas dubitationes, & controversias reducit ad hoc, quod qui minus idonei judicantur ab Episcopo, relinquuntur cum facultate limitata, prout eisdem Ordinariis magis expedire videbitur, ut constat ex clausula proposita in q. 2. n. 240. Et ut forma hæc semper, & continuò habeatur in praxi, revocata quoad hoc censenda est facultas Bullæ Cruciatæ, si qua datur; quia ea, quæ sunt ex contractu oneroso, omnino revocantur.

307. Dixi Si qua datur, quia valde dubium est, quod talis facultas derur in Bulla Cruciatæ: cum enim dicitur, quod possint eligi approbati ab Ordinario; de approbatis ab Ordinario absolute, & sine limitatione id intelligi debet. Nam Bulla Cruciatæ nullum concedit privilegium circa approbationem Confessarii, ut multis ostendit P. Mendo in expositione Cruciatæ disp. 25. c. 3. & seqq.

308. Hinc etiâ constat, Regularem absolute approbatum pro secularibus

laribus, non posse virtute Cruciatæ eligi ad Confessiones Monialium; etiam si probabilis sit opinio (à qua quæstione modò abstineo) docens, posse Regulares absolvi à non reservatis, virtute Cruciatæ. Pontifex enim excludens omnia omninò privilegia in contrarium (etiam concessa ex contractu oneroso, etiam si requirant formam pro eorum revocatione) declarant hunc articulum spectantem ad Moniales, sic: Generaliter approbato ab Episcopo ad personarum secularium Confessiones audiendas nequaquam censeri approbato ad audiendas Confessiones Monialium sibi (idest illius Religiosis) subjectarum: sed egere quoad hoc speciali Episcopi approbatione. Atq; approbatus pro audiendis Confessionibus Monialium unius Monasterii minimè posse audire Confessiones Monialium alterius Monasterii. Itidemq; Confessarios extraordinarios semel deputatos, atq; approbato ab Episcopo ad Monialium Confessiones pro una vice audiendas, haud posse, expleta deputazione, in vim approbationis huiusmodi illarum Confessiones audire: sed toties ab Episcopo esse approbandos, quoties casus deputationis contigerit.

309 Ubi notanda sunt illa verba: Nequaquam censeri approbato ad audiendas Confessiones Monialium. Unde desumitur argumentum. Non possunt virtute Cruciatæ eligi ad Confessiones Monialium nisi illi, qui fuerint approbati ab Ordinario: sed qui generaliter approbati sunt ad confessiones secularium, nequaquam censentur approbati ab Ordinario ad Confessiones Monialium: ergo qui generaliter sunt approbati ad Confessiones secularium, non possunt virtute Cruciatæ eligi ad Confessiones Monialium. Præterea Mag. Arauxo in select. tract. 1. q. 6. sect. 3. n. 15. refert declarationem Cardinalium, quæ multò ante hanc Bullam data est. Sic enim ait: Fuit quoque alia (declaratio Sacræ Congregationis) missa ad Episcopum Abulensem ann. 1593, in qua declaratum fuit, quod approbatus ad audiendas Confessiones certi generis personarum, vel in certa Ecclesia, non censetur approbatus simpliciter; ac proinde quod non potest virtute Bullæ Cruciatæ, aut Jubilæorum eligi ad audiendas confessiones aliarum personarum, vel extra illas Ecclesias ipsi designatas.

QUÆSTIO V.

An Ecclesia suppleat jurisdictionem in ea opinione, quæ affirmat, posse Regulares absolvi virtute privilegii vivæ vocis oraculo concessi.

§. I.

Præmittuntur aliqua, & refertur opinio affirmans, & ejus Authores.

S U M M A R I U M.

Aliqua privilegia concessa sunt Regularibus vivæ vocis oraculo pro absolutione fidelium. n. 310. Tale est privilegium potestatis absolventi eos, qui bona naufragantium rapuerint. Ibidem. Item potestas absolventi damnatos ad triremes, sicut in articulo mortis. n. 311. Gregorius XV. & Urbanus VIII. revocarunt omnia privilegia vivæ vocis oraculo concessa. n. 312. Opinio multorum, quod privilegia Regularibus concessa non manent revocata. n. 314.

310 Præmitto primò, esse aliqua privilegia Regularibus à Romano Pontifice concessa vivæ vocis oraculo pro absolventibus Fidelibus. Tale est privilegium, quod Gregorius XIII. die 18. Maii ann. 1584. concessit confessoribus Societatis JESU, ut refertur in Compendio privilegiorum ejusdem Societatis verb. Absolutio §. 2. his verbis. Possunt Confessarii Societatis absolvi eos, qui bona naufragantium rapuerint, juncta eis restitutione, ubi, & quomodo ea fieri poterit, & subjungitur contineri in vivæ vocis oraculo p. 113.

311 Et in eodem compendio, & in eodem verbo §. 5. sic refertur aliud privilegium. Qui mittuntur ad triremes possunt absolvi per nostros à quibuscumque casibus, sicut in articulo mortis. Pius IV. in vivæ vocis oraculo p. 30. in quo eodem compendio alia similia oracula reperiantur.

312 Præmitto secundò, Gregorium XV. die 2. Julii anno 1622. expeditisse motum proprium, in quo revocat omnia privilegia vivæ vocis oraculo concessa, cum aliquibus tamen limitationibus, scilicet excipiendo à revocatione ea oracula, quæ concessa fuissent ad instantiam Regum, & ea, quæ manu alicujus Cardinalis firmata fuissent. Postea tamen Urbanus VIII. die 20. Decembris anno 1631. expedit motum proprium alium, qui incipit: Aliis felicis recordationis, in quo generaliter omnia vivæ vocis oracula revocavit absque ulla limitatione; qui habetur in 10. 4. Bullarii, & illum affert Diana p. 4. in fine libri.

313 Ut ergo videamus, an Ecclesia suppleat jurisdictionem eorum, qui utuntur ea opinione, quæ negat revocata esse privilegia Regularium vivæ vocis oraculo concessa, inquirendum est, an ea opinio sit verè, & absolutè probabilis an potius tenuiter probabilis, sive quod idem est, an ea sit dubiæ probabilitatis?

314 Igitur non obstantibus his constitutionibus, opinio est non paucorum, privilegia Regularibus concessa vivæ vocis oraculo à Romanis Pontificibus, non manere revocata. Ita Peyrinus in privileg. Minim. 10. 3. c. 12. const. 18. aliis 28. Urbani VIII. in scholiis

n. 1. (referente Diana p. 5. tr. 14. ref. 22.) item Bordonus in Consil. Regul. tom. 1. ref. n. 31. & 2. 10. 2. ref. 54. n. 238. loquens de oraculis, quæ non sunt in præjudicium aliorum, ut refert Diana par. 9. tr. 7. ref. 61. ubi etiam refert Leandrum à Murcia, qui sine ea limitatione id docet de omnibus oraculis, quæ concessa sunt Regularibus, in Regul. S. Franc. q. 20. ad c. 6. num. 3. Pro eadem opinione stat Vidal. in Ara Theol. Moral. tit. 4. de Jurisd. Inquisit. n. 15. ut refert ipse Diana p. 10. tr. 14. ref. 24. item Samuelius in praxi de sepulturis præludio 3. Appendicis n. 1. & præludio 4. n. 1. & Hieronymus Garcia in Politica Regul. 10. 1. tr. 8. deffic. 1. dub. 6. n. 6. quos refert Diana ibid. Item Th. Hurt. 10. 2. tr. 12. cap. 1. §. 21. n. 1168. & t. 1. tr. 2. cap. 6. ref. 22. nu. 250. Possentius, in Recollect. fol. 44. Bassæus verb. Privilegium §. nu. 8. Straccius in instruct. ad fratres, Martinus de S. Joseph, in monit. Confessar. t. 1. lib. 1. de Matrim. tr. 43. n. 1. Joannes de Soria in Summ. de Regul. dub. 1. quos refert idem Diana p. 11. tr. 6. ref. 45. & in hanc opinionem videtur inclinare P. Pellizarius in Manuali Regular. 10. 2. tr. 8. c. 1. n. 130. & alii Recentiores.

§. II.

Ostenditur, relatam opinionem esse ad summum tenuiter probabilem.

S U M M A R I U M.

Statuitur conclusio. n. 315. Authores conclusionis. n. 316. Pontifices revocant privilegia, quæ non sunt scripta in litteris Apostolicis. n. 317. & seq. Responsio adversariorum laborat in æquivoco? n. 319. & seq. Clausula Urbani, ex qua id constat aperte. n. 321. Quomodo perperam extendatur privilegium, dum non apponuntur termini formales? n. 322. De periculo extendendi privilegium, & de experientia extensionis prava testatur Pontifex. n. 323. Quod viva vocis oracula confirmata sint in genere, non prodest, ut inveniantur scripta in litteris Apostolicis. n. 324. Quomodo Pontifex voluerit occurrere aliis malis per hanc revocationem? n. 325. Non est leve malum, quod non possit fieri plena probatio privilegii. n. 326. Declaratio legis facta à Pontifice ore tenus prodesse potest pro foro conscientia juxta Lezanam. n. 327.

315 Numquam potui mihi in animum inducere, eam opinionem esse verè probabilem, sed semper eam existimavi certò falsà, mihi enim evidens est, privilegia Regularibus vivæ vocis oraculo concessa à Romano Pontifice, ex constitutione Urbani VIII. manere revocata. Sed quia multi scriptores præfatam opinionem propugnant, nolo appellare absolutè improbabile, sed solum assero, eam esse tenuiter probabilem, & dubiæ probabilitatis.

316 Ea privilegia esse revocata tanquam certum propugnant Lugo Card. lib. 4. responsorum moral. dub. 33. n. 2. Diana in locis supra citatis. Roccaful. in Praxi 10. 2. p. 3. lib. 7. c. 6. n. 44. P. Baldellus 10. 2. lib. 3. disp. 34. n. 19. P. Antonius de Escobar in Theol. moral. 10. 1. lib. 6. sect. 2. c. 13. Problem. 16. n. 144. & cap. 16. Probl. 3. nu. 195. & ex parte Bordonus in consil. Regul. t. 1. ref. 31. n. 4.

317 Ostenditur assertio. Nam Gregorius XIII. & Urbanus VIII. revocarunt omnia privilegia, quæ non reperiuntur scripta expressè, & singillatim in litteris Apostolicis, neque de illis constat per ejusmodi litteras: sed ejusmodi privilegia Regularibus concessa vivæ vocis oraculo, quamvis per alias Bullas sint confirmata in genere, non reperiuntur scripta in litteris Apostolicis, neque per ejusmodi litteras constat de illis: ergo revocata manent ex constitutionibus Gregorii, & Urbani.

318 Hic syllogismus est Achilles roboris irrefragabilis, cujus Minor, & consequentia sunt evidentes. Majorè autem ego non minus evidentè existimo. Nā vivæ vocis oraculo sunt illa, quæ Pont. Romanus concedit voce tenus, & non scripto proprio: ergo dū nō reperiuntur scripta in litteris Apostolicis, sunt vivæ vocis oracula. Sed Greg. & Urbanus revocant omnia omninò privilegia vivæ vocis oraculo concessa, & Urbanus etiā concessa ad instantiam Regū, & ea etiā, quæ manu alicujus Cardinalis firmata inveniuntur: ergo revocant omnia ea, quæ non reperiuntur expressè, & singillatim in litteris Apostolicis, sive quæ per ejusmodi litteras non constant.

319 Ad hoc argumentum respondent, vivæ vocis oracula concessa Regularibus exuisse naturam vivæ vocis oraculi, & induisse naturam privilegii Bullati. Sed quomodo id fit? Ajunt, multos Romanos Pontifices in Litteris Apostolicis confirmasse omnia, & singula privilegia prius Regularibus concessa, tanquam si de verbo ad verbum inferrentur, quæ omnia in ipsis Litteris volunt pro expressis habere. Tum sic: ergo ea vivæ vocis oracula habenda sunt pro expressis, sed expressa in litteris Apostolicis jam non sunt vivæ vocis oracula, sed privilegia Bullata: ergo ea non revocantur, dum sola vivæ vocis oracula revocantur.

320 Sed hæc responsio fallax est, & in æquivoco laborat. Nam Greg.

Greg. & Urbanus expressis verbis intendunt, quod, ut privilegia valeat, constare debent ex litteris Apostolicis, & in illis reperiri expressè, & singillatim scripta: quid ergo prodest, quod dicat alii Pontifices Prædecessores per clausulam generalem, ea habenda esse pro expressis, si per hanc clausulam non constet de talibus privilegiis, neque ea inveniuntur scripta expressè, & singillatim in ejusmodi litteris?

321 Quod autem præfati Pontifices, & præcipue Urbanus expressè intendat revocare privilegia, quæ non constant ex Litteris Apostolicis, constat ex motu proprio Urbani illis verbis: *Cum autem experientia rerum magistra compertum sit confessiones, & gratias viva vocis oraculo, etiam à S.R.E. Cardinalibus obtentas, & ipsorum manu firmatas, sæpe ab his, in quorum favorem emanarunt, minus canonica interpretatione extendi, & perperam in disciplina Ecclesiastica detrimentum executioni demandari: idcirco quantum cum Domino possumus, his, & aliis malis occurrere volentes: motu proprio, &c.*

322 Ex quibus verbis constat primò, quod Pontifex cavere intendit, ne dum non constet de terminis formalibus, quibus facta est à Pontifice concessio illis, in quorum favorem facta est concessio, apponant alios terminos, qui sibi videantur æquivalentes, & sic extendant facultatem ultra mentem Pontificis. Et quidem non est dubium, longè diverso modo fieri interpretationem privilegii, si apponantur diversi termini, quamvis narranti privilegium videantur æquivalentes; nam ipsi termini, qui communiter reputantur æquivalentes, alii majorem, alii minorem extensionem recipiunt. Ex quo manifestè colligitur intendere Pontificem, quod certum constet de terminis formalibus, quibus Pontifex fecit confessionem; quod non aliter constat, nisi per ipsas litteras Apostolicas.

323 Constat secundò ex ipso Romani Pontificis testimonio, cui refragari nefas est, experientia compertum esse, ejusmodi oracula ab aliquibus extendi ultra id, quod creditur fuisse de mente Pontificis, & ultra id, quod permittit canonica interpretatio. Ex quo manifestè infertur, quod intendit Pontifex; privilegia constare de verbo ad verbum ex litteris Apostolicis, ne dum proponuntur, seu referuntur privilegia per alios terminos diversos ab is, quibus Pontifex ea concessit, facilius trahantur ad diversum sensum.

324 Constat tertio. Nam quamvis confirmata sint in genere per alios Pontifices, & non inveniuntur scripta in litteris Apostolicis, sed solum scripta per privatam personam, idem subeunt periculum, quod extendantur minus canonica interpretatione; & quod cum detrimento Ecclesiastica disciplina executioni mandentur: Ergo Pontifex expressè vult revocare omnia privilegia, quæ non reperiuntur scripta in litteris Apostolicis; neque eximuntur à revocatione, per hoc quod sint confirmata in genere.

325 Constat quarto, voluisse Pontificem occurrere aliis malis, quæ ex concessione privilegiorum voce tenus facta, & non scripta in litteris Apostolicis oriri possunt; ut dicitur in clausula supra relata: ergo manifestum est, quod intendit Pontifex, quod privilegia inveniuntur scripta in litteris Pontificis, & ex illis clarè constet, ut prædictis malis occurratur.

326 Sed quænam sunt hæc mala, sive inconvenientia? Sanè non est leve inconveniens, quod in tota Ecclesia deducatur ad praxim privilegia, de quorum confessione non est plena probatio, & vix est semiplena, qualia sunt non pauca ex his oraculis. Nā licet quæ plures sint scriptores, qui testentur dari ejusmodi privilegia viva vocis oraculo concessa, autoritas tamen omnium illorum reducitur ad illum unum, qui vel immediatè accepit ab ore Pontificis, vel immediatè accepit ab eo, qui obtinuit à Pontifice concessionem. Cui tam tenuem fidem habet Urbanus, ut licet sit S.R.E. Cardinalis ille, qui testatur privilegium, non vult istud esse validum. Et meritò: quia dum non plene constat de verbis formalibus Pontificis, potest ille, qui testatur privilegium, addere, aut minuire, aut in alio sensu intelligere. Et quidè quævis in aliqua causa deponat viginti testes, si omnes se referat ad dictum unum, non faciunt majorè probationem, quā ille unus.

327 Observandum tamen est, declarationem ore tenus factam à Pontifice circa aliquam legem à se latam prodesse posse pro foro conscientia; quia ea declaratio non est privilegium, sed doctrina quædam certa pro foro conscientia. Sicut enim pro foro conscientia prodest interpretatio doctrinalis, quam dat vir sapiens; multò magis declaratio Pontificis, quæ quidem sumitur per modum doctrinae pro intelligentia legis. Et de his declarationibus ore tenus factis non loquitur Urbanus. Et tales existimo esse declarationes quasdam, quas dedit Clemens VIII. circa constitutionem suam de casibus reservatis pro Societate JESU, ut praxis ejus Constitutionis accommodaretur stylo Societatis. Et ejusmodi declarationes non comprehendi constitutione Urbani VIII. observavit Lezana in 99. Regul. cap. 3. n. 21. ut refert Diana par. 5. tract. 14. ref. 22.

§. III.

Solutione, & confutatione objectionum roboratur assertio.

S U M M A R I U M.

Ea clausula (ac si exprimerentur de verbo ad verbum) non præstat eundem effectum ac ipsa expressio. n. 328.

Privilegium Pii V. ex quo tres consequentiæ colliguntur favore oppositæ sententiæ. n. 330. & seqq.

Pius V. potestatem habuit revocandi ea ipsa, qua concessit. n. 336.

Eadem potestatem habuerunt Gregorius, & Urbanus, & illa usi fuerunt ex plenitudine potestatis. n. 337. & seqq.

Quam vim habeat hac clausula (de plenitudine potestatis?) n. 339.

Clausula derogatoria Urbani tollit reviviscentiam oraculorum. n. 340.

Ex justa causa Urbanus revocavit oracula. n. 341.

Privilegia Religionum sunt revocabilia de plenitudine potestatis, quamvis irrevocabilia de potestate Ordinaria. n. 342.

Ad clausulas ex Bullis Gregorii XIV. & Pauli V. idem respondetur, atque ad Bullam Pii V. n. 345.

328 **O**biicitur primò. Plures Pontifices sæpius confirmarunt omnia, & singula privilegia Regularium, tanquam si denuò in litteris Apostolicis de verbo ad verbum referretur, & habentes illas pro expressis: ergo eundem effectum habent, ac si talibus litteris Apostolicis referretur de verbo ad verbum: sed si de verbo ad verbum referrentur, non essent oracula, sed privilegia Bullata: ergo de facto jam non sunt oracula, sed privilegia Bullata.

329 Sed jam in §. præcedenti dixi, hoc genus argumèti laborare in æquivoco. Oportet autem modò aperire terminos, in quibusvis latet æquivocatio. Nota eam consequentiam: *Ergo eundem effectum habent, ac si in talibus litteris Apostolicis referretur de verbo ad verbum*: Quæ prima facie videtur vera, & tamen universaliter sumpta est omninò falsa. Nam inquiri, an prædicta oracula sic in genere confirmata habeant eum effectum, quod constet de illis per litteras Apostolicas: aut per ipsas litteras Apostolicas sciatur, quænam, & qualia sint ejusmodi privilegia? Quis audebit tale absurdum affirmare; cum sola lectione litterarum Apostolicarum convinci possit? Ergo dicendū est, quod ea oracula non habent eundem omninò effectum, quem haberent, si de verbo ad verbum referrentur in litteris Apostolicis. Et hinc patet, negandam esse eam consequentiam, ex cujus negatione corrumpitur tota vis argumenti.

330 Obiicitur secundò. Omnia privilegia ordinibus Mendicantibus concessa sunt irrevocabiliter: ergo privilegia viva vocis oraculo concessa eisdem, non revocantur per constitutionem Urbani, aut Gregorii. Antecedens probatur primò. Nam B. Pius V. in quadam Bulla, in qua concessit, & confirmat privilegia pro quibusdam Mendicantibus, decrevit, ea privilegia nullo unquam tempore per Sedem Apostolicam revocari posse, & sub aliis revocationibus non comprehendi præfata privilegia. Quod si ea revocari contingat, ea Pontifex denuò concedit; etiam sub data ab ipso Mendicantium Generali eligenda. Et confirmatur. Nam Greg. XIV. & Paulus V. confirmarunt eadem privilegia eodem modo ac Pius V.

331 Ex hac concessione constat primò. Omnia eorum privilegia, atque adeò oracula, nullo unquam tempore revocari, aut limitari, vel illis derogari posse. Ergo si nullo tempore revocari possunt, irrevocabiliter concessa sunt.

332 Constat secundò, omnia eorum privilegia; atque adeò oracula, exceptionem habere à quibuslibet revocationibus, atque adeò à revocatione Gregorii, & Urbani: ergo ab horum Pontificum revocatione excipienda sunt oracula illis concessa.

333 Constat tertio, quoties privilegia eorum, atque adeò oracula, revocata fuerint, toties reduci posse, & debere ad suum pristinum statum: ergo postquā oracula illis concessa revocata sunt à Gregorio, & Urbano. debent restitui in suum pristinum statum, & valorem.

334 Quod majus accipit robur ex eo, quod subjungit Pontifex, nempe post factam revocationem, ita reviviscere denuò ejusmodi privilegia, ut possit talibus privilegiis, & eorum concessionibus apponi data temporis subsequentis, arbitrio Generalis: ergo postquam facta est ea revocatio ab Urbano VIII. anno 1631. poterit Generalis apponere datam anni 1632. ita ut pro tunc censeantur oracula denuò concessa post revocationem. Ergo ejusmodi oracula sunt irrevocabilia, atque adeò non sunt revocata.

335 Hoc tamen argumentum, & si magnum videatur afferre apparatus, tamen nihil affert veræ probabilitatis contra præfatam assertionem. Pro cuius rei claritate tria interrogo. Primū, an Pius V. qui eam concessio nem fecit illis Mendicantibus, habuerit potestatem revocandi illā per clausulas sufficientes ad revocationem, & cōcurrente justa causa revocationis? Secundū, an Gregorius XIII. & Urbanus VIII. habuerint eādem potestatem, ac Pius V. Tertium, an Gregorius, & Urbanus usi fuerint hac potestate revocandi per clausulas sufficientes ad revocationem, & cōcurrente justa causa.

336 Et ad primā quæstionem dico, indubitatū esse, quod qui habuit potestatem concedendi, habuit potestatem revocandi, saltem concurrente justa causa: & sicut potuit cōcedere, quod revocata ea privilegia reviviscerent, etiā sub quacumque data temporis ad arbitrium generalis; ita etiā ex justa causa potuit postea decernere, quod nullo modo reviviscerent. Neque aliquis potest hoc assertū negare, nisi negando potestatem universalem, quam Christus D. dedit D. Petro, decernendi omnia ea, quæ ad utilitatem Ecclesiæ expedire juberet.

337 Ad secundam respondere otiosū est; cum per se notū sit ex fide, in nullo Rom. Pontifice esse majorem potestatem, quā in alio.

338 Ad tertiam dico; Gregoriū, & Urbanū usos esse hac potestate

te revocandi privilegia viva vocis oraculo concessa ; cum ambo Pontifices dicant, id decernere ea plenitudine potestatis. Quæ (ut definit Barbosa *rr. de Clausulis usu frequent. clau. 41. n. 2.* ex communi sententia jurisprudentum) est illa, *cujus causa non est ratio exquirenda in Principe, cur ita faciat.* Quod intellige, dummodo non sit contra jus naturale, aut Divinum, & ita Principe laico, contra jus canonicum, quo obstringitur. Neque ab hac definitione sic intellecta recedit P. Thomas Sanchez *lib. 2. de Matrim. disp. 15. n. 3.*

339 Deinde, ut ait idem Barbosa *ibid.* cum aliis Doctoribus hæc clausula de plenitudine potestatis, habet vim derogatoria ad omnem legem contrariam, etiam habentem clausulam derogatoriam. Et, ut idem Author ait *n. 10.* Operatur, quod contraria censeantur sublata absque alia derogatione, & clausula (Non obstante;) maxime quando adest clausula, (Ex certa scientia.)

340 Quod autem clausula derogatoria Urbani sit sufficiens ad tollendam reviviscentiam oraculorum; patet ex ipso tenore clausulæ: Non obstantibus præsens litteris hujusmodi, ac Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, & quatenus opus sit etiam Regula nostra de non tollendo jure quæsito, privilegiis quoque, indulgiis, & litteris Apostolicis, eisdem Cardinalibus, ac Ordinibus, Congregationibus, Institutis, & Societatibus, eorumque Superioribus quocumque nomine nuncupatis sub quibuscumque verborum formis, & tenoribus, ac cum quibusvis, etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, ac irritantibus, & aliis decretis in genere, vel in specie, ac aliis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque toties tenoribus specialis, specifica, & expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quavis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium tenore præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis habentes specialiter, & expresse derogamus, caterisque contrariis quibuscumque. Ex quibus omnibus patet, hanc clausulam esse sufficientem ad plenam revocationem concessionis factæ à B. Pio V. quoad oracula.

341 Quod autem Urbanus invenerit justam causam revocationis, patet ex verbis Bullæ Urbani relatis in §. præcedenti, nempe experientia comperisse, eos, in quorum favorem data sunt oracula; extendere ultra modum ea privilegia, & cum detrimento disciplinæ Ecclesiasticæ, & sic perperam extensa executioni mandare; præter alia mala, quæ refert in genere. Unde hæc revocatio facta est pro majori utilitate publica.

342 Hinc respondetur ad argumentum; concedendo, privilegia Religionum esse irrevocabilia de potestate ordinaria; revocabilia autem de plenitudine potestatis. Ad primam probationem dico, quando B. Pius V. concessit ea privilegia revocari non posse, necessario intelligi debere de potestate ordinaria, non autem de plenitudine potestatis. Nam B. Pius V. non potuit ligare plenam potestatem, quam à Christo D. habituri erant ejus successores.

343 Ad secundam probationem eodem modo respondendum est, cum B. Pius V. concessit, ut à qualibet revocatione privilegiorum à Successoribus facta excipienda sint ea privilegia, intelligendum esse de revocatione facta ex potestate ordinaria: non autem de facta ex plenitudine potestatis, quæ non potuit ligare, aut coarctare B. Pius V.

344 Ad tertiam, cum Pius concessit, quod quoties revocata fuerint; toties reviviscant; cum non potuerit coarctare plenitudinem potestatis successorum, intelligi debet, id ita esse, nisi successores utantur plenitudine potestatis. Hæc enim in quolibet Successore Petri perenniter persistit. Et eodem modo intelligitur id, quod Pius subiungit de data posteriori apponenda concessionem.

345 Ad confirmationem desumptam ex Bullis Gregorii XIV. & Pauli V. cum hæc constitutiones procedunt eodem tenore, ac constitutio Pii V. eodem prorsus modo respondendum est, nempe in prædictis Bullis sermonem esse de potestate ordinaria; consequenterque relinquere locum abrogandi talia privilegia de plenitudine potestatis.

§. I V.

Argumentum desumptum à natura privilegii remuneratorii dissolvitur.

S U M M A R I U M.

Multiplex divisio privilegii. n. 346. & seqq.

Privilegia remuneratoria sunt irrevocabilia, dum non apparent noxia publica utilitati. n. 356. & seqq.

Oracula Regularibus concessa revocabilia sunt, ex quo apparent noxia publica utilitati. n. 363.

In revocatione eorum non debet fieri compensatio, quando revocatio expedit bono publico. n. 365.

Quando privilegia remuneratoria transeant in naturam contractus? n. 366.

Concessio privilegiorum ejusmodi non est vera donatio. n. 367.

Quomodo sint revocabilia privilegia data propter Cultum Divinum? n. 368.

346 **O**biicitur tertio. Privilegia remuneratoria sunt irrevocabilia; quæ si de plenitudine potestatis revocantur; debet fieri compensatio: sed omnia privilegia Regularium, atque adeo viva vocis oracula, sunt remuneratoria; cum constet ex Bullis

Apostolicis, concedi ea privilegia propter magna merita; & nulla data est compensatio pro ejusmodi oraculis revocatis: ergo manent non revocata.

347 Confirmatur primo. Nam privilegia remuneratoria transeunt in naturam contractus: contractus autem est irrevocabilis, quamvis intercedat inter Principem, & subditum: ergo privilegia remuneratoria, atque adeo præfata oracula data pro Regularibus, sunt irrevocabilia.

348 Confirmatur secundo. Nam concessio privilegii est quædam donatio: sed donatio acceptata à donatario est verus contractus, qui revocari non potest: ergo concessio privilegii remuneratorii est verus contractus, qui revocari non potest.

349 Confirmatur tertio. Non enim est credibile, quod Pontifex velit revocare ea privilegia; quæ conceduntur ad cultum Dei, & augmentum Fidei, & Religionis Catholicæ: atqui omnia privilegia, atque adeo præfata oracula, concessa Ordinibus Mendicantibus, concessa sunt ad cultum Dei, & augmentum Fidei, & Religionis Catholicæ: ergo non est credibile, quod Pontifex velit revocare ejusmodi oracula. Probatur Minor. Nam Paulus V. dum confirmat ea privilegia, proponit tanquam motivum, quod illi in Ecclesia Fidei; pietatis, & Religionis augmentum profecerint. Id autem motivum nihil aliud est, quam moveri ad concedenda privilegia in augmentum Fidei, pietatis, & Religionis Catholicæ.

350 Pro solutione hujus objectionis, & recta intelligentia hujus materie, præmittenda sunt aliqua, quæ partim observavit P. Suarez *lib. 8. de leg. c. 37.* partim ex ejus doctrina clarè colliguntur. Et in primis (loquendo de privilegiis, quæ cōceduntur subditis à Principe) duplex est privilegiū, aliud est ex contractu, in quo intervenit iustitia commutativa; & aliud ex liberalitate. Deinde privilegium ex contractu aliud est ex contractu lucrativo, quādo videlicet ille, qui accipit privilegium, se obligat ad dandum, aut faciendū aliquid in utilitate cōcedentis; aliud verò ex contractu gratuito, quando scilicet accipiens privilegiū nihil dat, nec facit in utilitate cōcedentis.

351 Rursus utrumque privilegium tam ex contractu, quam ex mera liberalitate, subdividitur in privilegium, quo conceditur res alicui, in quam potest acquirere dominium, ut concessio Castri, juris vectigalium, servitutis, &c. & in privilegium, quo conceditur facultas, aut licentia aliqua.

352 Deinde hoc utrumque privilegium in subdivisione contentū, aliud est remuneratoriū, quod conceditur ex gratitudine propter merita; & aliud purè liberale, & sine attentione ad merita. Deinde privilegiū remuneratorium subdividitur in illud, quod est ex riguroso debito gratitudinis; & in illud, quod est ex debito congruentiæ gratitudinis. Aliquando enim dominus dat Ministro remunerationē, quam & si non debeat ex pacto, aut aliās ex iustitia, illa remuneratio habet quamdam proportionem, & quasi æqualitatem cum speciali industriæ ministri judicio prudentum. Et hæc est ex debito riguroso gratitudinis. Aliquando verò dat remunerationem superabundanter, & multò majorem, quam requirit proportio meriti ad præmium, & tunc non ex debito riguroso, sed ex debito congruentiæ gratitudinis, saltem quoad excessum.

353 Et quidem si privilegium sit ex contractu lucrativo, illud est per se irrevocabile. Dicitur autem *per se*, nā per accidens revocari potest à Principe, quando revocatio expedit ad utilitatem publicā, facta tamen compensatione juxta utilitatem, quam ipse Princeps accepit: ad id enim tenetur Princeps ex lege iustitiæ commutativæ.

354 Deinde quando privilegium est rei, in quam accipiens privilegium acquirit dominium, sive illud privilegium sit ex contractu, sive ex liberalitate, est per se irrevocabile. Ratio est: quia ubi subditus acquirit dominium rei, Princeps non potest per se auferre dominium à subdito; nisi in casu raro, in quo potest ratione Supremi domini disponere de rebus subditorum in utilitatem publicam, facta compensatione eo modo, quo fieri poterit.

355 Præterea quando dicitur privilegium remuneratorium transire in naturam contractus, intelligendum est, id ita esse analogicè, & similitudinariè, non verò rigorosè, & stricte. Ratio est: quia privilegium ex contractu obligat ex iustitia commutativa; privilegium autem remuneratorium obligat ex gratitudine: si enim obligaret ex iustitia commutativa, jam non esset duntaxat remuneratorium, sed ex contractu.

356 Deinde privilegium remuneratorium Principis Ecclesiastici est per se irrevocabile. Dicitur autem *per se*: nam per accidens revocari potest, nempe quando adest iusta causa revocandi scilicet utilitas publica. Id autem ita certum est, ut Gregorius XV. hanc conclusionem definierit in ea Bulla, in qua revocavit ea viva vocis oracula, his verbis. *Romanus Pontifex: gratias, & indulta à se, & prædecessoribus suis concessa, iustis interdum suadentibus causis, juxta creditum sibi Pastoralis officii debitum, moderatur, aut revocat, prout rerum, & temporum qualitatibus debite pensatis conspiciat in Domino salubriter expedire.* In quibus verbis notandum est primo, id verbum revocat, idem esse ac *justè revocat*. Ex quo evidenter infertur potestas revocandi. Secundo, hanc potestatem revocandi esse, cum ex judicio Pontificis expedit communi utilitati, ut patet ex ultimis verbis relatis: *Prout rerum, & temporum qualitatibus debite pensatis conspiciat in Domino salubriter expedire.*

357 Rursus quando ad utilitatem publicam expedit revocatio privilegii remuneratorii, tunc ipsa concessio privilegii affert tacite inclusam conditionem, nempe, si non sit contra utilitatem publicam, iudicio Principis. Et, ut optimè advertit ibi P. Suarez, ea non est propriè revocatio, sed declaratio, quod prima concessio non extendatur ad eas circumstantias, in quibus id non expedit bono publico, aut in quibus bono publico expedit, quod non extendatur.

358 Tunc autem, licet Princeps non faciat compensationem, valida erit revocatio, etiam si tale privilegium concessum fuerit ex riguroso debito gratitudinis; peccabit autem Princeps, non dans compensationem, nisi ex alio titulo, aut causa excusetur. Quando autem privilegium fuerit remunerativum non ex riguroso debito gratitudinis, sed ex debito congruitatis, licet sit valida revocatio, si tamen sit sine causa, est illicita sub reatu culpæ venialis; sicut etiã cū princeps revocat sine causa privilegium ex mera liberalitate concessum.

359 Princeps autem non tenetur dare compensationem, quando ex causa publica revocat privilegium, quod in facultate, aut licentia aliqua consistit, concessum scilicet ex mera liberalitate, aut ex debito congruitatis gratitudinis; hæc enim duo genera privilegiorum parum inter se differunt, & æquiparantur quoad suos effectus: aut quando Princeps dubitat, an fuerit concessum privilegium ex debito riguroso gratitudinis, an ex solo debito congruitatis; quia obligatio dubia non est propriè obligatio.

360 Accedens autem propius ad materiam huius argumenti, privilegia vivæ vocis oraculo regularibus concessa certum est non esse ex contractu iustitiæ; sed negari non potest, ea esse remuneratoria, quia in pluribus Bullis Pontificiis asseritur, ea concedi, & confirmari propter præclara merita ipsarum Religionum.

361 Deinde ejusmodi privilegia non sunt de rebus, quarum dominium haberi possit: illa enim sunt de facultatibus ad absolvendum, dispensandum, &c. Quæ facultates non cadunt sub dominium. Constat etiam, ejusmodi privilegia non esse data ex contractu iustitiæ commutativæ, neque lucrativo, neque gratuito. Nam si Pontifex ea non concessisset, non esset injustus; quamvis ea dederit cum attentione ad præclara merita, & in præmium illorum.

362 Et quidem quamvis quæstio institui posset, an privilegia vivæ vocis oraculo Regularibus concessa taliter sint remuneratoria, ut sint concessa ex debito riguroso gratitudinis, an ex solo debito congruitatis, & hoc secundum videri posse verius, quia tamen id non est necessarium ad solutionem argumenti, ideò ab ea quæstione decidenda libenter abstineo.

363 Ad objectionem ergo respondeo, distinguendo Majorè: privilegia remuneratoria sunt irrevocabilia (dum non apparet incommodum noxiū publicæ utilitati, iudicio Principis) transeat; (alias,) nego. Vel sic: (dum non apparet revocatio expediens bono publico, iudicio Principis) transeat; (alias,) nego. Itaq; quamvis per se sint irrevocabilia; ex quo tempore apparent noxia utilitati publicæ vel revocatio eorum apparet expediens bono publico, iudicio Principis, revocari possunt. Quæ revocatio, ut loquitur P. Suarez loco cit. non est propriè revocatio, sed declaratio, qua declarat Princeps ea privilegia non extendi ad tempus, in quo iudicio Principis cernitur aliquod inconveniens contra utilitatem publicam: aut ipsa eorum revocatio apparet expediens bono publico.

364 Ad minorem respondeo, privilegia vivæ vocis oraculo concessa Regularibus esse quidè remuneratoria, & fuisse irrevocabilia, dū non apparebat aliquid publicæ utilitati noxiū, iudicio Principis Ecclesiastici; aut iudicio ejusdem revocatio eorū expediebat bono publico. At postquā iudicio Principis Ecclesiastici talia esse judicata sunt, fuerunt revocabilia, vel ut loquitur P. Suarez supra cit. declarata fuerunt non extendi ad has circūstātiās, in quibus iudicio Principis Ecclesiastici expediebat bono publico non adesse talia privilegia. Quod autem repertum fuerit incommodum publicæ utilitati noxiū, patet ex relatis verbis Urbani, *Ab his, in quorum favore emanarunt, minus canonica interpretatione extendi, & perperam in disciplina Ecclesiastica detrimentum executioni demandari.*

365 Ad id, quod subjungitur, debere fieri compensationem, respondetur falsum esse, cum expedit bono publico, ea privilegia revocari, ut jam dictum manet; nisi sint de rescujus acquisitum est dominium. Cui etiam superaddi potest id, quod supra qu. 3. §. 3. vers. *Quod autem*, dixi cum multis Doctoribus, non deberi compensationem, quando privilegium conceditur propter merita in generali, non autem propter aliquod meritum in particulari.

366 Ad primam confirmationem nego, privilegia remuneratoria transire in naturam contractus, quando non sunt circa rem, cujus acquiritur dominium, ut de castro, jure percipiendi vectigalia, &c. cum non maneat obligatus Princeps ex iustitia commutativa, ex qua obligat contractus.

367 Ad secundam confirmationem respondeo, concessionem ejusmodi privilegiorum non esse donationem, nisi solum analogicè, aut metaphoricè. Et hæc secunda confirmatio solum habet vim in privilegiis, in quibus conceditur dominium rei, v. g. juris vectigalium, &c. Ea enim est propriè donatio, & verus contractus gratuitus, qui revocari non potest, nisi propter publicam necessitatem, facta compensatione, si fieri potest; aut propter alias causas jure permittas absque compensatione.

368 Ad tertiam confirmationem, ex illis verbis Pauli V. non inferitur, quod data sunt privilegia Mendicantibus ad promovendum Cultum Divinū, sed ad summum quod data sunt in præmiū iis Religiosis, qui se optimè exercuerunt in cultu Dei promovendo. Sed esto, data sint propter cultum Dei promovendum: id quidem intelligi debet, dum ea privilegia iudicio Principis Ecclesiastici nullum afferunt inconveniens, quod noxiū sit utilitati publicæ. Nam ubi reperitur ejusmodi inconveniens, non promovetur cultus Dei per ea indulta, quæ cedunt in damnum spiritualis gubernationis. Cum ergo privilegia vivæ vocis oraculo concessa, sint in damnum spiritualis gubernationis: nam, ut testatur Urbanus, ea privilegia, quia non constant ex litteris Apostolicis, extenduntur pro libito à privilegiatis, & alia mala inde sequuntur; inde est, quod per ea non ritè promoveatur cultus Dei, & Fidei augmentū. Quare Minor ejus syllogismi distinguenda est: omnia privilegia concessa sunt illis ad cultum Dei, & augmentum Fidei; (dum nullum afferre conspiciuntur incommodum contra spirituales gubernationem, (dum id afferre conspiciuntur,) nego.

§. V.

Tres aliæ objectiones solutæ.

S U M M A R I U M.

Quod revocata sint oracula, non est dubium, sed certum à principis intrinsecis. n. 372.

Dubii probabilitas est dubium practicum, ad quod non extenditur constitutio favorabilis. n. 373.

Benè stat, quod opinio sit tenuiter probabilis; & quod opposita sit certa. n. 374.

Nullus Authorum numerus sufficit contra certitudinem. n. 376.

In casu urgentissima necessitatis uti possumus opinione tenuiter probabilis, quando opposita opinio non est certa, & necessitas augeat probabilitatem. n. 377.

369 **O**biicitur quartò. Quoties in materia favorabili intervenit dubium, ea quidem amplianda est ad casum dubiū: privilegia Regularium, etiam quæ vivæ vocis oraculo concessa, sunt materia favorabilis; & est dubium controversum inter Authores, an revocata sint, nec ne: ergo talia privilegia amplianda sunt, & extendenda ad ejusmodi casum dubium; atque adeò censendum est, ea non esse revocata, sed remanere valida.

370 Confirmatur primò. Diximus enim, eam opinionem, quod valida remaneant oracula, esse tenuiter probabilem; idem autem est, quod sit tenuiter probabilis, atq; quod sit dubiè probabilis: ergo res est dubia, quod hæc oracula sint revocata, aut persistant valida. Cū ergo materia favorabilis extendatur ad casus dubios, ejusmodi privilegia, & valor eorū extendetur ad præsentem casum.

371 Confirmatur secundo. Nam minus est, quod casus sit dubius, quàm quod sit tenuiter probabilis: hic enim supra dubium addit aliqualem probabilitatem: ergo si materia favorabilis, qualis est materia horum privilegiorum, extenditur ad casus dubios, à fortiori extendetur ad casus tenuiter probabiles.

372 Respondetur, concessa Majori, negando Minorem quoad secundā partē. Est enim certū à principis intrinsecis, ejusmodi oracula esse legitimè revocata. Nam ex dictis constat, Pontificem Romanum habere potestatem revocandi, & de facto revocasse ea omnia, quæ non sunt expressè scripta in litteris Apostolicis, neq; ex illis constat, ea esse concessa; idq; propter inconvenientia, quorum experientiam testatur Pontifex. Quæ ratio facit certitudinem moralem, atque adeò de tali revocatione nullum esse potest dubium.

373 Ad primam confirmationem respondeo, eam opinionem dici tenuiter probabilem, eo quod aliquibus Authoribus visa est probabilis; non quia verè sit talis, quia cū revocatio sit certa, valor non potest esse verè probabilis. Cū autem dicitur, opinionem tenuiter probabilem esse dubiè probabilem, verū est, ut constabit ex differt. 3. Sed dubia probabilitas idem est, ac dubium de probabilitate, & consequenter dubium practicum, in quo semper tutior pars eligenda est ad praxim. In quo casu tutior pars manet practicè certa; quia certum est, in tali dubio practico non posse deduci ad praxim partem minus tutam, sed necessariū esse, quod pars tutior deducatur ad praxim. Aliud longè diversū est, quod revocatio sit dubia speculativè; id enim omnino est falsum. Quando tamen dicitur, materiam favorabilem extendi ad casus dubios, intelligi non potest de dubio practico; nam cū quis practicè dubitat, an hic, & nunc peccabit, nec ne; nullus favor potest ei suffragari, quo minus eligat partem tutiorem. Cū ergo dicitur materia favorabilis extendi ad casus dubios, id necessariò intelligitur de dubio speculativo: quod non reperitur in præsentem propter dicta.

374 Ad secundam confirmationem benè stat, quod opinio sit tenuiter probabilis; & consequenter, quod ejus probabilitas sit dubia modo explicato, & quod opposita opinio sit certa à principis intrinsecis. Illa enim opinio vocatur dubiè probabilis, non quia opposita non sit certa: sed quia aliquibus illa videtur probabilis, quorum intellectui non proponitur certitudo oppositæ. Et hanc vocavit probabilem secundum quid P. Granado to. I. in l. p. contr. v. 2. tract. 1. disp. 3. sect. 30. n. 346.

175 Obiicitur quintò. Tredecim Autores relati in §. 1. hujus quæstionis stant pro ea opinione, quòd adhuc persistunt valida ea privilegia, quæ vivæ vocis oraculo concessa sunt Regularibus: quid ergo amplius postulandum est ad probabilitatem absolutam, quam is doctorum numerus?

376 Respondetur, nullum Authorum numerum sufficere contra certitudinem. Nam, ut ostendi in 1. par. Cris. Theol. disp. 11. ut Authores conferant probabilitatem opinioni, debent esse omni exceptione majores, una autem ex prædictis exceptionibus est, quòd doceant contra principium certum. Unde fit, quòd licet in reliquis quæstionibus sint omni exceptione majores; in hac tamen quæstione hanc exceptionem patiuntur. Quare in ea quæstione non possunt conferre probabilitatem. Maxime cum non responderint ad hoc argumentum à nobis factum, quòd demonstrativum existimo.

377 Obiicitur sextò. Opinio tenuiter probabilis licet potest deduci ad praxim in casu urgentissimæ necessitatis, ut diximus supra. Sed hæc opinio de oraculis non revocatis saltem est tenuiter probabilis, ut proximè diximus: ergo saltem poterit deduci ad praxim in casu urgentissimæ necessitatis.

378 Respondeo, Majorem hujus syllogismi solum habere locum, quando opposita opinio non est omnino certa à principiis intrinsecis; sed solum est tenuis probabilitatis ob tenuitatem fundamenti; sic enim ipsa urgens necessitas solet augere vim fundamenti. Quando autem opposita opinio est certa à principiis intrinsecis, & alia opinio dicitur tenuiter probabilis solum propter authoritatē aliquorum, tunc non est licitum deducere ad praxim talem opinionem. Cum ergo sic se habeat hæc opinio de oraculis non revocatis; neque in urgentissima necessitate potest deduci ad praxim.

§. V I.

Quodam singulari casu roboratur tradita doctrina.

S U M M A R I U M.

Privilegium concessum fratribus Augustinianis relatum à Roffensi. n. 380.

Quomodo illud restringat P. Enriquez. n. 381.

Quomodo etiam illud restringat Rodriquez, ex Vega? n. 382.

Et quomodo illud ampliet recentior? Ibidem.

Et quomodo incidit idem Author in absurdum, quod proponit Urbanus? n. 383.

Alia ampliatio ejusdem Authoris multò absurdior. n. 384.

379 Vidimus in præcedentibus, Urbanum VIII. decernere, ne valeant privilegia Pontificia, nisi expressè consentent ex litteris Apostolicis; eo quòd experientia didicit, ejusmodi privilegia voce tenus concessa, ab iis, in quorum favorem emanarunt, extendi ultra mentem concedentium, & in detrimentum Ecclesiasticæ disciplinæ executioni mandari. Quod quàm certum sit, casus proximè referendus clarè ostendit.

380 Quidam Recentior in tractatu, quem edidit de instructionibus Missionariorum, refert privilegium vivæ vocis oraculo concessum à Leone X. fratribus Augustinianis per verba, quæ affert Vera Crux in speculo part. 2. art. 27. §. Et hoc confirmatur, citans Roffensem, his verbis: *Confirmatur expressa concessione Leonis X. qui dedit fratribus Ordinis S. Augustini, quòd cum his, qui in primogradu scienter, aut ignoranter contraxerunt, modò notorium id non fuerit, neque in iudicium productum, dispensare valeant, ut de novo contrahant, & in eodem item contracto Matrimonio remaneant, prole quin etiam legitima.* Hæc sunt verba Ildephonsi à Vera Cruce, cujus fides tota est penes testimonium Roffensis.

381 Et quidem ipsi Authores citati à Recentiore diversimodè extendunt, aut restringunt hoc privilegium. Nam P. Enriquez lib. 2. de Matrim. cap. 3. n. 3. in mag. litt. A, sic ait: *Refert Speculator. 2. p. art. 27. sine ex Roffensi de Matrim. Regis Anglia. Sed quia non reperitur scriptum apud eas, qui diligenter privilegia Mendicantium collegerunt, videtur tantum fuisse concessum à Leone X. dispensare in affinitate incestus, quæ supervenit Matrimonio.* Hæc Enriquez.

382 Idem Recentior citat Emmanuelem Rodriquez pro eodem privilegio Augustinianis concessio dispensandi in præfato impedimento dirimenti 10. 3. 99. Regul. q. 2. art. 2. Sed hic Author hæc verba habet; *Doctissimus P. Vega legens Sacram Theologiam in hoc Conventu S. P. N. Francisci Salmanticensi, asseruit, se credere, hoc privilegium non fuisse universaliter concessum, sed pro aliquo casu particulari tantum indultum: quo casu cessante, jam ipsummet cessaverat.* Hæc Rodriquez. Eodè modo, ac relati Authores, loquitur de hoc privilegio P. Pellizarius 1. 2. Man. l. 8. c. 3. n. 343. Et his non obstantibus, cõtendit præfatus Recentior, illud privilegium esse universale pro omnibus Confessariis Regularibus, & intelligi dispensari in impedimèto dirimenti.

383 Ecce absurdum, cujus meminit Urbanus VIII. quòd privilegia vivæ vocis oraculo concessa, cum eorum formalia verba non inveniantur scripta in litteris Pontificiis, ab iis, in quorum favorem emanarunt, extenduntur minùs canonica interpretatione. Est enim magnum absurdum, quòd privilegium Leonis X. concessum, juxta Rodericium, & Vegam pro uno casu particulari, extendatur amplissime ad omnes casus ejusmodi, & pro omnibus Confessariis Re-

gularibus. Et quòd secundum Enriquez datum est à Leone X. pro dispensatione ad petendū debitū in affinitate orta post contractū Matrimonium, extendatur ad dispensandum in impedimento dirimenti in ordine ad contrahendum. Et hæc ipsa varietas Authorum in referendo privilegium demonstrat, quam magnū sit absurdum, quòd impulit Urbanum VIII. ad revocanda ejusmodi oracula.

384 Sed multò magis conspicitur hoc absurdum in eo, quòd superaddit ibidem idem Recentior, scilicet virtute privilegiorū Regularibus concessorū, quæ ibi non refert, posse omnes Regulares dispensare in quibuslibet impedimentis dirimentibus, sive post, sive ante contractum Matrimonium, in omnibus illis eventibus, in quibus potest Episcopus. Et quamvis citet plures Authores, manifestum est, quòd perperam citantur, Nam Diana, quem citat, 3. p. 11. 2. de dub. Regul. ref. 9. nihil dicit, quòd sit ad rem, & p. 11. 1. 4. ref. 3. solum loquitur de quodam privilegio Minimorum dispensandi super irregularitatibus, in quibus dispensat Episcopus. Citat etiam Thomam Sanchez 10. 3. de Matrim. lib. 8. disp. 16. Et ibi solum loquitur de votis Castitatis, & Religionis non absolutis, sed habentibus limitationem, in quibus jure ordinario dispensat Episcopus: quòd quidem privilegium dispensandi in votis est vivæ vocis oraculo concessum. Et illud vult extendere is Recentior ad dispensandum in omnibus impedimentis dirimentibus, in quibus ratione urgentis necessitatis dispensat Episcopus. Et hic dilucidè conspicitur, quàm merito dixerit Urbanus VIII. *Experientia rerum Magistra compertum esse, concessiones, & gratias vivæ vocis oraculo, obtenantur, sæpe ab his, in quorum favorem emanarunt, minùs canonica interpretatione extendi, & perperam, in disciplina Ecclesiastica detrimentum, executioni demandari.* Omitto alia, quæ ibidem tradit idem Recentior, quæ sine periculo animarum nequeunt ad praxim deduci; quia omnino carent probabilitate.

A R T I C U L U S VIII.

Discutitur tertius dicendi modus circa certitudinem jurisdictionis, ex eo quòd penitus se accuset simul de venialibus, aut mortalibus jam confessis.

S U M M A R I U M.

Certum est, quemlibet Sacerdotem habere jurisdictionem in venialia, & ex hoc capite cum datur opinio probabilis circa jurisdictionem, valor Sacramenti redditur certus. n. 386.

Tres notationes circa decretum de communione quotidianu. n. 387. & seq.

Id esse certum, affirmant communiter Theologi. n. 390. & seqq.

Multi Authores antiqui affirmantes Sacerdotem simplicem habere jurisdictionem in venialia. n. 409.

Doctores, qui asserunt ex consuetudine Ecclesie dari in omnibus Sacerdotibus jurisdictionem in venialia. n. 410.

Certitudo hujus consuetudinis sumitur ex eo, quòd in quæstione facti ingens numerus testium facit plenam probationem. n. 411.

Ex universalis persuasione ferè omnium fit certa consuetudo, & traditio ejus jurisdictionis. n. 412.

Confirmatur ex simili asserto Tridentini. n. 413.

Consuetudo dat jurisdictionem ex lege Ecclesie. Et quid inde pro nostra conclusione? n. 414.

Qui bona fide orta ex opinione probabili circa jurisdictionem confitetur mortalia, & venialia, absolvitur directè à venialibus, & indirectè à mortalibus. n. 415.

385 Quæritur in presenti, an quando opinio est verè probabilis circa jurisdictionem, & penitens simul cum mortalibus confiteatur aliqua venialia, reddatur omnino certus valor Sacramenti, neque maneat expositus frustrationi. Hæc autem quæstio pendet ex alia, in qua inquiritur, an certum omnino sit, quemlibet Sacerdotem, etiam non approbatum ab Ordinario, habere jurisdictionem, ut validè absolvat à venialibus? Nam si certum est, quemlibet Sacerdotem ea jurisdictione gaudere, poenitens, qui bona fide accedit ad sic confitendum, propter opinionem probabilem de jurisdictione ad mortalia, absolvitur directè à venialibus, & indirectè à mortalibus; sicut contingit, cum confitetur bona fide venialia, & obliviscitur invincibiliter mortalium; tunc enim ab eis manet indirectè absolutus.

386 Afferò ergo, certum esse, quemlibet Sacerdotem habere jurisdictionem in venialia, antecederet ad decretum de Communionem quotidiana. Atq; adeò quando datur opinio verè probabilis circa jurisdictionem, cujus probabilitas subservit, ut poenitens accedat bona fide, valor Sacramenti redditur certus. Ita docui in 1. p. Cris. Theol. disp. 15. c. 4. art. 11. n. 349. & c. 15. art. 4. n. 641.

387 Ante omnia notandum est, prodidisse decretum S. Congregationis datum die 12. Februarii anno 1679. & publicari jussu à SS. D. Innocentio XI. & re ipsa publicatum die 15. Februar. ejusdem anni, circa Communionem quotidianam. Ubi circa finem sic præcipitur: *Non permittant (Episcopi) ut venialium confessio fiat simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut Ordinario.*

388 Notandum est deinde (quòd ex verbis colligitur) non prohiberi per hæc clausulā Sacerdoti approbato ab Ordinario, quòd absolvat à venialibus, etiā in casu, quo jurisdictio ad mortalia sit probabilis

babilis ex varietate opinionum, immò & in casu, quo talis opinio probabilis de jurisdictione ad mortalia sit falsa coram Deo, & verè probabilis coram hominibus. Patet assertio ex ipso tenore verborum, quæ proximè retuli.

389 Notandum est tertio, principalem assertionem præactam nullo modo loqui de Sacerdote non approbato ab Ordinario: quia cum loquamur de valore absolutionis in Sacerdote intendente absolvere à mortalibus, nulla potest esse probabilitas de jurisdictione in illa mortalia in Sacerdote non approbato. Loquitur ergo assertio de Sacerdote approbato: quia ante decretum, erat certum, quod quilibet Sacerdos habebat potestatem proximam absolventi à venialibus, & per decretum non prohibetur Sacerdos approbatus, atque adeò in hoc remanet eadem potestas proxima. Quare si habet jurisdictionem probabilem etiam ex opinione, quæ sit falsa coram Deo, dum absolvit à mortalibus, & venialibus, ab istis absolvit directè, à mortalibus autem indirectè.

390 Quod autem antecederet ad decretum fuerit hæc potestas proxima absolventi à venialibus in quolibet Sacerdote, tanquam certum affirmant communiter Theologi. Ita P. Suarez to. 4. in 3. p. disp. 26. sect. 6. n. 8. qui cum hanc viam doceat ad reddendam absolutionem certò validam, hæc verba subiungit: *Alius modus dicendi est, in omni confessione, quæ sit huiusmodi ministris* (scilicet pollentibus jurisdictione probabili) *semper intervenire materiam aliquam, circa quam habeant CERTAM, & indubitatam jurisdictionem; scilicet aliqua peccata venialia.* Et n. 19. circa finem: *Hæc via videtur mihi vera; nam principium, in quo fundatur, est satis CERTUM.* Et disp. 31. sect. 3. num. 10. ait: *Hæc ratio mihi non satisfacit, alioqui etiam procederet de habente mortale peccatum oblitum, ut confessio de solis venialibus bona fide ab illo facta simplici Sacerdoti non sit verum Sacramentum, nec sanctificet talem hominem aliàs bene dispositum, quod certè est falsum, & improbabile.*

391 P. Thomas Sanchez lib. 3. Summa cap. 9. num. 35. ita asserit: *Quilibet Sacerdos CERTAM in venialia jurisdictionem habet: & idè cum penitens non ponat obicem, & sit certa jurisdictio in aliquam materiam partem, erit CERTUS confessionis valor.*

392 P. Arriaga to. 8. tract. de Penit. disp. 39. sect. 3. num. 26. ait: *CERTUM est inter omnes ferè authores, posse quemlibet Sacerdotem ab eis (venialibus) absolvere.*

393 Lugo Card. disp. 19. de Penit. sect. 2. nu. 30. agens de sententia concedente cuilibet Sacerdoti jurisdictionem in venialia, ait: *Ego existimo imprimis, si sermo sit de ordinaria confessione extra mortis periculum, sententiam illam tutissimam esse; quia proximus nulli, vel certè exiguo periculo exponitur.* Et disp. 18. sect. 3. ait: *Communis Theologorum sententia id affirmat; & communis Fidelium usus ita habet.* Et ibid. nu. 48. agens de mortalibus confessis, ait: *In contrarium tamen est usus Fidelium, ut circa ejusmodi peccata omnes Sacerdotes absolvant.*

394 P. Castro Palao to. 4. tr. 23. disp. unica punct. 14. n. 25. sic asserit: *Hæc casus vix est possibilis: si quidem frequenter penitens aliqua peccata venialia, vel mortalia aliàs legitime confessa confiteri solent, in qua omnes Sacerdotes CERTAM jurisdictionem habent.*

395 Antonius Diana p. 2. tr. 13. res. 2. fine: *In his casibus semper penitens se accusat de aliquo veniali. & cum simplex Sacerdos ad venialium absolutionem INDUBIE habeat jurisdictionem, absolvens cum opinione probabili, gratiam causabit.* Et p. 4. res. 4. idem affirmat.

396 P. Moya to. 1. select. tr. 3. disp. 8. q. 7. n. 3. ait: *Si Penitens venialia simul confiteatur, omnino CERTUS erit confessionis valor.*

397 P. Granado in 1. 2. contr. 2. tr. 22. disp. 4. sect. 4. n. 38. hæc habet: *Mihi placet opinio affirmans, sufficere, quod confessarius secundum probabilem opinionem habeat jurisdictionem absolventi, ut licitè possit ministrare Sacramentum Penitentiae, quia revera nullo periculo exponitur Sacramentum: quia in confessione semper penitens faretur aliquid saltem veniale, supra quod CERTUM est, esse jurisdictionem in quolibet confessario; & cum a iure sit probabile, quod possit absolvere à mortalibus, saltem cadet indirectè absolutio supra illa, & ita nulli periculo exponitur.*

398 Raymundus Lumbier 3. p. Summa n. 1714. fol. 1085. sic ait: *Tan poco vemos practicar con el que no es à aprobando; per esto no nace de que no sea cierta la jurisdiccion, sino que no les ocurre rezon, para aviendo Confessor aprobando, que se supone que ha de ser mas perito por tener aquel baños dexar, aquel, y poner se ne manos de quien no lo tiene.* Quæ sic in latinum sermonem transferes. (Neque videmus proxim, quod confiteantur venialia ei, qui non habet approbationem. Sed hoc non oritur ex eo, quod non sit certa jurisdictio; sed quia non occurrit ratio, ut cum habeant copiam confessarii approbati, qui supponitur doctior ob hanc qualitatem, hunc deserant, & se subiiciant ei, qui illam qualitatem non habet.)

399 P. Egidius de Coninck disp. 8. de Penit. dub. 6. n. 41. sic ait: *Penitens semper potest confiteri aliqua venialia, aut mortalia, qua semel confessus est, in qua confessarius habet CERTAM jurisdictionem.*

400 Joannes Sancius in selectis disp. 43. nu. 24. sic ait: *In prædictis casibus non peccabit contra charitatem, nec iustitiam minister absolvens, dum penitens aliquod veniale simul cum mortalibus fateatur. Quia cum simplex Sacerdos ad venialium absolutionem indubie habeat jurisdictionem, absolvens gratiam causabit, & sic penitenti nulla irrogabitur injuria.* Et paulò inferius: *Hoc jam sub dubio non cadit, sed solum sub scrupulo, ut deducitur ex capis. Omnis utrius-*

que sexus de Penitentiis, & Remissionibus.

401 P. Filliucius 1. tract. 7. cap. 8. qu. 10. nu. 227. sic ait: *In tali confessione semper potest esse materia aliqua, circa quam habeat Sacerdos jurisdictionem CERTAM, ut sunt venialia, ratione cujus absolutio valida erit.*

402 Fagundez in 2. Ecclesia præcept. lib. 7. nu. 15. pro eadem certitudine stare videtur, dum affirmat, hunc semper fuisse usum, & consuetudinem Ecclesiæ, his verbis: *Circa venialia, & mortalia tam ritè confessa, & absoluta, omnibus Sacerdotibus censetur data jurisdictio ab Ecclesia: & hic fuit semper usus, & consuetudo illius.*

403 Bonacina to. 2. disp. 2. de peccatis qu. 4. punct. 9. nu. 19. §. Præterea, affirmat tanquam certum, posse simplicem Sacerdotem absolvere à venialibus.

404 P. Valentia to. 4. disp. 7. de Penit. qu. 10. punct. 2. §. Præterea, sic ait: *Vicem consuetudinis quilibet item Sacerdos jurisdictionem habet ad audiendam cujuslibet confessionem de venialibus tantum, itemque de iis mortalibus, quorum prius etiam confessio facta sit.* Et cum P. Valentia recurat ad consuetudinem Ecclesiæ; & certum sit ex infra dicendis, quod consuetudo dat jurisdictionem, meritò censemus, P. Valentiam certum existimare valorem Sacramenti in confessione venialium facta simplici Sacerdoti.

405 P. Gaspar Hurtado disp. 10. de Penit. difficul. 10. id ipsum supponit tanquam certum. Ait enim: *Supponimus, in quo conveniunt Doctores, Sacerdotes etiam simplices habere sufficientem, & completam jurisdictionem in mortalia jam legitime confessa, & in venialia, quamvis non confessa.* Quod usu, & consuetudine Ecclesiæ constat.

406 P. Andreas Mendo in Bull. Cruc. disp. 22. cap. 1. num. 2. Praxis Fidelium, & consuetudo semper fuit, ut omnes Sacerdotes possint absolvere à mortalibus semel jam ritè confessis. Et pro eodem asserto citat Candidum.

407 P. Vasquez tom. 4. in 3. qu. 93. art. 1. dub. 6. supponit tanquam certum, quemlibet Sacerdotem posse absolvere à venialibus; dicit enim disputari à Doctoribus, an hæc potestas concedatur à Christo D. in ipsa Ordinatione, an potius ab Ecclesia, & ipse magis inclinat in eam sententiam, quæ affirmat, eam potestatem concedi à Christo D. In quo manifestè existimat non disputari à Doctoribus, an simplex Sacerdos possit valide absolvere à venialibus, sed id potius Doctores supponere, & solum inquirere radicem, unde hæc potestas illi proveniat.

408 Ludovicus à Cruce citandus art. seq. agens de hac sententia P. Vasquez, quam in dubium vertere conatur, sic ait. Debuisset namque Vasquez, in medium producere textum aliquem, vel auctoritatem saltem unius, duorumve Doctorum gravium ex antiquis, qui dignè possent attestari, hanc jurisdictionem fuisse umquam ab Ecclesia simplicibus Sacerdotibus collatam. Et idem dicit Philippus Faber ibidem citandus.

409 Sed immeritò id asserunt, sunt enim multi Doctores antiqui, qui sine pugna affirmant; id posse Sacerdotè simplicem, & solum inquirunt, an habeat hanc potestatem à Christo D. an ab Ecclesia? quoad hoc solum diffidentes. Ita Cajetanus verb. *Absolutio 2. §. Libertas.* Et idem habet to. 1. opus. tr. 7. Paludanus in 4. dist. 19. q. 2. nu. 25. Capreolus ibidem ad 3. contra 1. conclusionem, Joannes de Medina cod. de confess. q. 40. de confess. voluntate, non necessitate facienda. §. *Netamen* (qui solet pro opposita citari) ubi ait: *Tacitè videtur Papa licentiarè peccatorem, ut venialia, & peccata mortalia prius confessa confiteantur, cui velint.* Sotus in 4. dist. 18. q. 4. ar. 2. ad 3. Ruardus art. 3. contra Lutherum; Joannes Major in 4. dist. 29. q. 1. §. *Sed contra Aureolum, Sylvester verb. Confess. 1. fin. Canus relect. de Penit. p. 5. Ledesma 2. q. 7. ar. 5. dub. 16. fine.* Quos sequuntur quamplurimi recentiores. Hi sunt ultra supra citatos Enriquez lib. 3. de Pen. c. 5. n. 4. Kelison q. 8. ar. 5. dub. 3. Carpenis in cursu Theol. moral. to. 2. tr. 24. disp. 5. sect. 3. n. 27. Joannes Præpositus 3. p. q. 7. dub. 5. n. 37. Tannerus to. 4. disp. 6. q. 9. dub. 3. n. 59. Ex quibus Canus, Ruardus, & Mart. de Ledesma, ut refert P. Suarez ubi supra, affirmantes, jurisdictionem in venialia competere jure Divino omnibus Sacerdotibus, simul affirmant, dari eam consuetudinem in Ecclesia: quæ consuetudo ex dictis infert jurisdictionem.

410 Ideò P. Suarez disp. 26. de Pen. sect. 6. n. 2. affirmant, antiquos Doctores supponere, hanc esse consuetudinem Ecclesiæ. & num. 5. refert Authores, qui affirmant, jure Divino datam esse hanc jurisdictionem Sacerdotibus. Et addit: *Fundatur verò in Ecclesiæ consuetudine.* Et mox: *Existimo, hanc fuisse Ecclesiæ concessionem: quam consuetudo ostendit.* Quam consuetudinem ibidem sapius repetit. Et loquens de mortalibus jam confessis, n. 6. ait. *Dicendum sine dubio est, eodem modo hanc materiam (mortalia jam confessa) esse subjunctam simplicibus Sacerdotibus, quo venialia peccata; quia est eadem consuetudo, & eadem ratio.* Et n. 20. addit: *Et hanc concessionem, seu delegationem à Summis Pontificibus mansisse, & ex eorum tacito consensu durare, nam hoc saltem ostendit consuetudo, & traditio.* Et de hac consuetudine Ecclesiæ deponunt P. Valentia, P. Fagundez, P. Gaspar Hurtado, Lugo Card. & P. Mendo supra citati.

411 Hæc certitudo jurisdictionis circa venialia, & consuetudinis, ac traditionis confirmatur primò. Nam ut ostendi in 1. p. Cris. Theol. disp. 12. c. 5. in quæstione facti sententia communis omnium, aut ferè omnium Doctorum facit certitudinem moralem. Nam in quæstione facti sit probatio plena, & moraliter certa per ingentem

gentem numerum testium, quamvis uno vel altero refragante; consuetudo autem universalis est res facti: ergo indigens numerus authorum illam affirmantium (uno vel altero refragante) facit probationem plenam, & moraliter certam.

412 Confirmatur secundò. Nam ut ostendi in 2. part. Cris. Theol. disp. 23. c. 5. ar. 7. quoties apud omnes, aut ferè omnes fideles est firma persuasio de aliqua obligatione, aut potestate concessa, ea est quædam traditio, quæ facit certitudinē moralem; hæc autem universalis persuasio certò probatur, si omnes, aut ferè omnes Theologi unanimi consensu affirmant, ut disp. 12. probavi n. 75. Atqui omnes, aut ferè omnes Theologi, ut supra vidimus, hanc consuetudinem, & delegatam cuilibet Sacerdoti potestatem affirmant, & inde probatur firma omnium, aut ferè omnium fidelium persuasio: ergo hæc est traditio faciens certitudinem moralem.

413 Confirmatur tertio. Nam, ut constat est Conc. Trid. sess. 13. cap. 5. Ecclesiastica consuetudo declarat, obligationem præmittendi confessionem communioni; quod idem est, ac dicere, quòd Ecclesiastica consuetudo facit certitudinem moralem ejus obligationis; ergo hæc consuetudo Ecclesiastica de potestate cujuslibet Sacerdotis circa venialia etiam facit certitudinem.

414 Confirmatur quartò: Est enim certum in jure, quòd Consuetudo dat jurisdictionem, ut late ostendi art. 6. Cum ergo ex dictis certum sit, quòd consuetudo ex dispositione juris dat jurisdictionem, & ex testimonio Authorum constet, talem de facto dari consuetudinem absolventi à venialibus sine ulla Episcopi approbatione, certum debet esse, quòd quilibet Sacerdos habet hanc jurisdictionem in venialia, scilicet antecedenter ad decretum prohibens.

415 Ex quibus omnibus infertur, eum, qui bona fide orta ex opinione probabili circa jurisdictionem Confessarii approbati confitetur peccata mortalia, & simul etiam venialia, absolvitur directè à venialibus, & (si ea opinio sit coram Deo falsa) indirectè à mortalibus. Nam poenitens vi illius opinionis ignorat invincibiliter obligationem confitendi alteri confessario: & ignorare eam obligationem perinde est, ac non recordari peccatorum.

ARTICULUS IX.

Solvuntur objectiones contra doctrinam articuli præcedentis.

SUMMARIUM.

Propter aliqua incommoda prohibentur simplices Sacerdotes absolvere à venialibus. n. 417.

Sed non inde aufertur jurisdictio ab approbato. n. 418.

Tres Authores, qui negant, esse jurisdictionem in venialia in simplici Sacerdote. n. 419.

Eorum opinio non est probabilis ex sola eorum auctoritate contra reliquos. n. 420.

An liceat in articulo mortis confiteri simplici Sacerdoti. n. 421.

In articulo mortis ex duobus mediis certis eligendum est certius. n. 423.

In articulo mortis confitens bona fide simplici Sacerdoti securus manet. n. 424.

416 **O**biicies primò. Innocentius XI. in decreto circa Communionem quotidianam dato Romæ die 12. Februarii anni 1679. sic decernit: *Non permittant, ut venialium confessio fiat simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut Ordinario.* Ergo non est verum, nedum certum, quoslibet Sacerdotes, etiam non approbatos, gaudere hac jurisdictione circa venialia; aut saltem, si olim eam habuerunt, jam esse sublatam per hoc Decretum. Propter hoc argumentum Mag. Hozes putat, non prodesse Confessionem venialium ad assecurandam jurisdictionem probabilem; & prop. 1. nu. 25. confirmat: Nam Archiepiscopus Hispalensis, ex facultate sibi data à Romano Pontifice præcipit sub excommunicatione latæ sententiæ, ne simplici Sacerdoti fiat Confessio venialium. Quo præcepto, & censura ligantur etiam Regulares.

417 Respondetur. Optimè decretum esse à Pontifice, ne permittatur usus hujus jurisdictionis Sacerdoti non approbato propter inconvenientia, quæ ex opposito resilire possunt. Primum, quia si indoctus sit Sacerdos, nesciet discernere inter mortalia, & venialia; & fortasse existimabit esse venialia, quæ mortalia sunt. Secundum, id justè interdicatur, ne prætextu absolventi à venialibus, ausu temerario aggrediantur absolvere à mortalibus, ducti præcipuè aliquibus opinionibus improbabilibus, qualis est illa, quæ contendit, posse virtute Cruciatæ absolvere Regulares à reservatis, & aliæ similes. Deinde etiam si vera esset opinio eorum, qui dicunt, jure Divino pertinere ad omnes Sacerdotes potestatem absolventi à venialibus, usus ejus potestatis posset prohiberi ab Ecclesia. Ut constat ex Trid. sess. 24. c. 2. ubi sic ait: *Declarat, hanc potestatem perpetuò in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret, vel mutaret, qua suscipiendum utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate, magis expedire judicaret.*

418 Deinde ex dictis ar. 8. initio constat, assertionem, qua affirmamus, securam reddi absolutionem, si Sacerdos habens jurisdictionem probabilem ad absolvendum à mortalibus, audiat simul

venialia, quia quilibet Sacerdos habet jurisdictionem certam in ordine ad venialia, loqui expressè de Sacerdote approbato ad audiendas Confessiones: quia nulla est opinio probabilis, quæ doceat, Sacerdotem non approbatum habere jurisdictionem probabilem in ordine ad mortalia. Cum ergo antecedenter ad illud decretum certum sit, quemlibet Sacerdotem habuisse jurisdictionem in ordine ad venialia, & per decretum non auferatur hæc jurisdictione à Sacerdote approbato; sit, Sacerdotem sic approbatum ab Ordinario, si habeat jurisdictionem verè probabilem in mortalia, & cum illis audiat simul venialia, conferre absolutionem certò validā. Si enim coram Deo falsa sit opinio probabilis de jurisdictione ejus in ordine ad mortalia; cum habeat jurisdictionem certam in venialia, absolvit directè à venialibus, & indirectè à mortalibus; & ideo Sacramentum remanet certò validum. Quòd sæpè contingere poterit, nempe quando probabile est, tale peccatum non esse reservatum; & probabile est, esse reservatum. Tunc enim non exponitur absolutio frustrationi, si hæc cadat etiam in venialia, propter dicta. Et hinc patet ad argumentum, & ejus confirmationem.

419 Obiicies secundò. Tres Authores inveniuntur, qui contendunt, simplicem Sacerdotem non habere jurisdictionem pro absolutione venialium: sed hi tres non possunt non facere opinionem probabilem: ergo probabile est, quòd simplex Sacerdos caret jurisdictione pro absolutione venialium, & consequenter non est certa sententia, quæ asserit, hanc jurisdictionem inesse cuilibet simplici Sacerdoti, Major probatur: Nam Bordonus stat pro opinione negativa talis jurisdictionis to. 1. Consilior. Regul. res. 36. q. 20. n. 50. apud Dianam p. 8. rr. 1. res. 55. Secundus est Philippus Faber in 4. dist. 17. q. unic. disp. 25. c. 3. n. 71. apud Dianam part. 5. rr. 14. res. 86. Tertius est Ludovicus à Cruce in Bullam Cruc. disp. 1. c. 2. dub. 5. nu. 13. apud Dianam p. 8. rr. 1. res. 86. Et hi Authores eo fundamento nituntur, quòd ex Concilio Tridentino constat, requiri jurisdictionem ad hoc, ut confessarius absolvat à peccatis. Hanc autem posse niti consuetudine universali Ecclesiæ, cum de ea non reperiatur textus Concilii, vel Pontificis, qui illam jurisdictionem dederit.

420 Respondetur concedendo majorem, quòd illi tres Authores refragentur; & negando minorem, quòd eorū opinio sit probabilis ex sola eorum auctoritate. Nam, ut dixi in 1. p. Cris. Theol. disp. 12. n. 18. ubi ferè omnes prudentes communi judicio aliquid testantur, maxime in quæstione factis si unus vel alter refragatur, imprudenter procedit atque adeò eorum refragatio non potest esse probabilis; & comparatione reliquorum omnium, paucorum auctoritas levis est; & ubi est levis auctoritas, deficit probabilitas. Ad fundamentum autem, quo illi Authores nituntur, satis constat ex ar. præc.

421 Obiicies tertio. Si ea Doctrina esset certa, posset homo in articulo mortis uti opinione probabili circa jurisdictionem absolventi à mortalibus; maneret enim certus valor Sacramenti, si confiteretur peccata mortalia simul, & venialia: sed in articulo mortis debet homo eligere tutissimā viam, quam potest, pro securitate salutis æternæ: ergo ea Doctrina non est omnino certa.

422 Respondeo primò. Vel moribundum habere mortalia simul cum venialibus, vel habere sola venialia? Si enim sola venialia habeat in conscientia, securè procederet, etiam si confiteatur simplici Sacerdoti: tum quia non habet obligationem confitendi illa venialia, tum etiam quia cum in eo eventu sit obligatus elicere contritionem perfectam, hoc modo securam reddit suam salutem æternam. Quòd autem homo in eo articulo teneatur ad contritionem perfectam, ostendi in 2. p. Cris. Theol. disp. 49. cap. 4. n. 30. qui nescit, homo utrum amore, an odio dignus sit. Eccles. cap. 9. potest enim dubitare tum de intentione ministrorum in Sacramentis susceptis, tum de diligentia à se ritè adhibita, quoad propriam dispositionem, atque adeò debet adhibere medium certissimum, quantum sibi possibile fuerit, pro securitate salutis æternæ, quale est contritio charitate formata. Si verò habeat mortalia cum venialibus, in hoc involvitur alia quæstio, scilicet in articulo mortis possit pro mortalibus eligere simplicem Sacerdotem, etiam præsentem approbato: de qua inferius dicam.

423 Responderi secundò potest, ex duobus mediis certis, si unum sit certius alio, in articulo mortis eligendum esse id, quòd certius est: Neque enim dubitari potest inter ea, quæ sunt certa, unum esse posse certius alio. Sic enim certò scimus, quòd cognoscimus evidentiā phylicā; & tamen multò certius est, quòd scitur evidentiā metaphylica. Hoc ergo modo dicimus, quamvis sit certum, quòd simplex Sacerdos validè absolvat à venialibus, esse tamen certiore absolutionem datam circa venialia à confessario approbato; & ideo moribundum eligere debere Confessarium approbatum.

424 Id quidem ita est juxta sententiam eorum, qui dicunt, in articulo mortis non posse hominē eligere simplicem Sacerdotē, præsentem approbato. Nam opposita sententiam defendunt plurimi, iique gravissimi Doctores nixi illo textu Concilii Tridentini sess. 14. de Penit. c. 7. ubi sic decernitur: *Verumtamen pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis, atque ideo omnes Sacerdotes, quoslibet poenitentes à quibusvis peccatis, & censuris absolvere possunt.* Et si quidem moribundus confiteretur peccata mortalia simplici Sacerdoti bona fide, certum existimo, illum manere securum de sua æterna salute, sed quia, ut proximè diximus, ex duobus

bus mediis certis in articulo mortis certius eligendum est; ideo præfente confessario approbato, & simplici Sacerdote, debet eligi approbatus.

ARTICULUS X.

An in aliquo casu licetè possit excommunicatus accipere absolutionem Sacramentalem? Et an pars affirmativa quæstionis subjaceat huic damnationi?

SUMMARIUM.

Qui scit se esse excommunicatum, si accedit ad Sacramentum percipiendum, peccat lethaliter, siue sit denunciatus, siue non. n. 425.

Si excommunicatus accedat, ut absolvatur Sacramentaliter, conscius excommunicationis invalidè absolvitur. n. 426.

Ea quæstio, an valida sit absolutio Sacramentalis lata in excommunicatum, procedit de eo, qui est in vincibiliter ignarus excommunicationis. n. 427.

Authores propugnantes eam absolutionem esse validam. n. 428.

Fundamentum ejus opinionis. n. 429.

Authores, qui censent absolutionem in eo casu esse invalidam. n. 430.

Fundamentum ejus opinionis. n. 431.

Opinio Navarri, & aliorum, quod excommunicatus, qui satisfecit, & est contritus, nec potest obtinere absolutionem ab excommunicatione, potest absolvi Sacramentaliter validè, & licetè. n. 433.

Extra casum necessitatis illicitum est deducere ad praxim eam opinionem, quia hæc subest huic damnationi. n. 434.

In casu urgentissima necessitatis licitum est deducere ad praxim eam opinionem. n. 436.

Necessitas, & impossibilitas sunt correlativa. n. 437.

Ille, cui impossibile est eligere opinionem tutiorem, non dicitur eligere minus tutam, relicta tutiori. n. 438.

Qui inceptit Missam, & ante consecrationem recordatur se esse excommunicatum, si timetur scandalum, debet prosegui Missam. n. 441.

Inde colligitur, in simili casu posse recipere absolutionem Sacramentalem. n. 442.

Opinio, quæ extra casum necessitatis est minus tuta, posita necessitate gravissima, jam non est minus tuta. n. 443. & seq.

Extra casum necessitatis sub quibusdam circumstantiis potest excommunicatus accipere Sacramentum penitentia. n. 445.

In eo casu supplet Ecclesia defectum valoris. n. 446.

In quo etiam casu non eligitur probabilis, relicta tutiori. n. 447.

425 **S**uppono cum omnibus Doctoribus, peccare lethaliter excommunicatum, qui conscius excommunicationis, tam quoad jus, quam quoad factum accedit, ut absolvatur Sacramentaliter, antequam ab excommunicatione absolvatur; sicut etiam cum accedit ad quodlibet aliud Sacramentum percipiendum: quia Ecclesia removet excommunicatum à perceptione Sacramentorum. Et cum hæc sit materia gravis, immò & gravissima, graviter delinquit, qui id præceptum Ecclesiæ violat. Et in hoc differunt excommunicatus denunciatus, & non denunciatus: quia dum Concilium Constantiense indulget Fidelibus, ut possint communicare cum excommunicatis non denunciatis, expressè asserit, se in hoc non intendere prosegui favore excommunicatos: faveret autem illis, si contulisset eis facultatem recipiendi Sacramenta.

426 Est ergo quæstio validè controversa inter Doctores, an Sacramentum Penitentia receptum ab excommunicato, sit validum, an potius invalidum? Et omnes supponunt, esse invalidum, quado conscius excommunicationis, siue quoad jus, siue quoad factum, intendit accipere absolutionem Sacramentalem, antequam absolvatur ab ea censura, quando est in ejus potestate, quod ab illa absolvatur. Et ratio est. Nam qui actualiter peccat in ipsa cõfessione, invalidè absolvitur à peccatis, quia accedit indispositus: sed talis excommunicatus sic accedens ad cõfessionem peccat mortaliter actualiter; ergo in tali casu invalidè absolvitur à peccatis.

427 Procedit ergo quæstio de eo, qui bona fide accedit ad cõfessionem invincibiliter ignarus excommunicationis, vel quoad factum, & etiam de eo, qui ex alia causa (si fortè est alia) accedit cum bona fide, ut absolvatur Sacramentaliter, antequam recipiat absolutionem à censura.

428 In qua quæstione, prima opinio affirmat, eam absolutionem Sacramentalè esse validam. Ita P. Suarez to. 4. in 3. p. d. 3. l. sect. 3. n. 6. & to. 5. disp. 10. sect. 3. n. 9. & apud ipsum Adrianus, Medina, Petrus Soto, Navarrus, Covarruvias, & Cajetanus. Et quidè Navarrus id docuit variis in locis, sed præcipuè in c. *Fratres*, d. 5. n. 39. P. Th. Sanch. l. 2. Sum. c. 8. n. 5. P. Egidius, de Coninck disp. 14. de Cens. dub. 5. n. 28. Lug. Card. disp. 16. de Penit. sect. 15. §. 2. n. 614. P. Castro Palao to. 6. de Cens. disp. 2. pu. 7. n. 4. Leander à SS. Sac. p. 4. tr. 2. de Excom. disp. 4. qu. 9. & apud ipsum Toletus, Layman, Villalobos, Alterius, Avila, Victoria, Bonacina, Coriolanus, Th. à Jesu, Henriquez, Angelus, Angles, Ricardus, Monaldus, Valentia, Sayrus, Raynaudus, Bauni, Crassus, Lamas, Ugolinus, Reginaldus, Machabo, Sylvius, Bassæus, Cornejo, & Diana. Qui Authores sunt numero quadraginta.

429 Fundamentum hujus sententiæ est valdè urgens. Nam li-

cet potuerit Ecclesia irritum facere Sacramentum Penitentia susceptum ab excommunicato, auferendo jurisdictionem ab omnibus Confessariis respectu excommunicati; quod tamen non ita irritum reddiderit; inde colligitur, primò, quia nullus est textus, nullum decretum, ex quo ea irritatio jurisdictionis colligatur. Secundò, nam si id ita fecisset, esset quidem in destructionem, & non ædificationem, & contra ipsam Ecclesiæ pietatem erga suos fideles. Nam si aliquis semper maneret oblitus alicujus excommunicationis, & ab ea numquam absolveretur; maneret semper sine effectu Sacramentum Penitentia, licet frequenter bona fide susceptum: quod de Ecclesiæ pietate incredibile est.

430 Secunda opinio affirmat, Sacramentum Penitentia receptum ab excommunicato, quantumvis bona fide, esse prorsus invalidum; quia censet, Ecclesiā abstulisse jurisdictionem omnibus Confessariis in ordine ad excommunicatum, donec legitimè ab excommunicatione absolvatur. Ita P. Vasquez to. 4. in 3. p. tr. de Excom. dub. 4. P. Gaspar Hurtado disp. 4. de Excom. diff. 3. & disp. 8. de Penit. diff. 7. P. Luisius Turrianus lib. 2. disp. 9. dub. 4. etiam apud Dianam p. 3. tr. 4. ref. 78. Finellius, Petrus de Ledesma, Joannes Sancius, Paludanus, Sylvester, Major, Gabriel, S. Antoninus, Mart. de Ledesma, Chapeavilla, Megala; & apud Leandrum cit. ultra relatos, Vivaldus, Felinus, Joannes de Medina, Gerson, Rosella, Tabiena, & Archangelus: qui sunt numero viginti, & unus.

431 Cujus fundamentum valdè urget P. Vasquez desumptum ex cap. fin. de Clerico excommunicato, ubi loquens de Clerico celebrante cum Excommunicatione minori, ait Pontifex: *Peccat autem conferendo Ecclesiastica Sacramenta, sed ab eo collata, virtutis non carent effectu: cum non videatur à collatione, sed à participatione Sacramentorum, quæ in sola consistit perceptione, remotus.* Ubi illud verbum remotus non potest significare duntaxat prohibitionem: quia etiam ad conferendum Sacramenta ligatus excommunicatione minori habet prohibitionem, cum dicat Pontifex, illum peccare conferendo; & simul valere Sacramenta: ergo qui remotus est à participatione, plusquam prohibitus est, atque adeò non valet Sacramentum Penitentia ab ipso susceptum. Videatur P. Suarez, & Lugo Card. circa solutiones varias, quæ huic argumento adhibentur.

432 Hoc supposito, quod hæc duæ opiniones oppositæ verentur circa valorem absolutionis Sacramentalis collatæ excommunicato: restat inquirere, an in aliquo casu liceat excommunicato, conscius excommunicationis quoad jus, & quoad factum, recipere Sacramentum Penitentia, antequam absolvatur ab excommunicatione? Sive an liceat ei excommunicato deducere ad praxim eam opinionem minus tutam versantem circa valorem Sacramenti?

433 Navarrus in Enchiridio c. 27. cum n. 17. exposuisset triplicem Communionem fidelium, dixissetque tertiā Communionem esse Sacramentorum, & Suffragiorum, n. 18. affirmat, eum excommunicatum, qui verè contritus est coram Deo, & satisfecit, & nō potest tam citò consequi absolutionem ab excommunicatione, licetè posse accipere Sacramenta. Asserens enim, excommunicationem majorem privare suffragiis Ecclesiæ, sic ait: (Tertiò privat suffragiis generalibus Ecclesiæ: Quod tamen non intelligitur de excommunicato verè contrito procurante pro viribus absolutionem, Arg. cap. Dixi, & cap. Magna. de Penitentia, dist. 1. Is enim coram Deo est in statu gratia, & fruitur Communionem prima, & tertia.) Tertia autē Communionis est suffragiorum, & Sacramentorum, ut jam notavi. Sed oppositum docet idem Navarrus in cap. Fratres, de Penit. dist. 5. nu. 43.

434 Eandem opinionem affirmativam sequitur P. Fagundez in 2. Eccl. præcept. lib. 3. cap. 12. n. 7. ubi inter alia hæc habet: (Excommunicatio est pena Medicinalis imposita ab ipsa Ecclesia ad emendationem delicti, propter quod imponitur, & ad tollendam cōtumaciam illius: ergo cum publicè constet, excommunicatum esse jam emendatum, & verè, & ex corde penitentem, & satisfecisse parti, & per illum non stare, quominus absolutionem procuret: quia v. g. in morbum incidit, nec est in possibilitate, ut aliquem intrudat pro illa; dicendum planè est, hujusmodi hominem esse capacem Communionis Sacramentorum, immò & Sacramentorum Ecclesiæ; cessante enim ratione legis, cessat ipsa lex, ut de se patet.) Censet ergo P. Fagundez talem excommunicatum posse licetè participare Sacramenta.

435 Inquiritur ergo in præfenti, an hæc opinio possit licetè deduci ad praxim; vel potius an subjaceat huic damnationi?

436 Dico primò. In casu urgentissimæ necessitatis licitum est, deducere ad praxim hæc opinionem; atq; adeò sic excommunicatus (licet excommunicatio sit reservata, & nō habeatur copia Superioris) licetè poterit recipere Sacramentum Penitentia, in casu talis necessitatis. Pro hac stat cōmunis sententia Theologorum, quamvis non in terminis hujus damnationis, quæ quia novissima est, nō potuit attendi ab Authoribus. Admittunt enim propter vitandū scādalum, aut infamiā, aut propter periculū mortis, aut alterius damni gravissimi, posse excommunicatum, etiam excommunicatione reservata, suscipere Sacramentum Penitentia. P. Suarez to. 4. in 3. par. disp. 31. sect. 3. n. 6. 7. & to. 5. disp. 10. de Excom. sect. 3. n. 9. P. Castro Palao tom. 6. disp. 2. pu. 7. n. 1. Leander à SS. Sac. to. 4. tr. 2. de Excom. disp. 4. qu. 9. P. Egidius de Coninck de Cens. disp. 13. n. 103. & disp. 14. nu. 31. Diana p. 3. tr. 4. resol. 87. §. Et omnia, & p. 5. tr. 9. resol. 71. citans Prepositum, & Mercerum, P. Pellizarius in Manuali, Regular. tom. 2. tract. 7. cap. 2. sect. 1. citans Sayrum, & Fillucium, & subjungit: (Qui ta-

mē concedunt, cūm præceptum Ecclesiæ cedat præcepto naturali, quod quis habet vitandi infamiam, scādalum, aut periculum mortis, posse excommunicatum, etiam vitandum, in tali casu recipere Sacramentum; & quidem non solum validè; sed etiam licitè) P. Dicastillo *tr. 10. de Censuris disp. 2. dub. 40. n. 633.* & plures alii apud ipsos.

437 Ad probationem hujus assertionis suppono, necessitatem, & impossibilitatem esse correlativè oppositas in eodem genere; ita quod si aliquid est physicè impossibile, & si aliquid est moraliter impossibile, oppositum est moraliter necessarium. Unde quia physicè necessarium est, cæcum non videre, impossibile physicè est, cæcum videre. Et hinc colligitur, quoties datur casus necessitatis moralis, oppositè partem esse impossibilem moraliter.

438 Hinc ostendo primò, quod nō incurrit hanc damnationem propositio docens, licitū esse excommunicato recipere Sacramētū Penitentię in casu gravissimę necessitatis. Etenim hæc dānatio procedit de propositione docente in administratione Sacramentorum posse eligi opinionem minus tutā, *relictā tutiori*; sed in tali casu necessitatis nō eligitur minus tuta, *relictā tutiori*; ergo propositio, quæ id docet, nō subiacet huic dānationi. Major, & consequentia patet.

439 Minor probatur. Non dicitur relinquere tutiorem is, cui impossibile est eligere tutiorem; non enim dicitur relinquere cursum, qui manibus, & pedibus est ligatus; nec relinquere cibum is, qui illum præ infirmitate gutturis transglutire non potest; non aliam ob causam, nisi quia non dicitur relinquere aliquid, qui id consequi non potest. Sed in eo casu illi homini impossibile est eligere tutiorem: ergo non dicitur tunc relinquere tutiorem.

440 Probatur minor; nam cætera patent. In eo casu gravissimę necessitatis est moraliter necessarium non eligere tutiorem; quia ipsa necessitas cogit ad eligendam minus tutam; supponimus enim, id esse medium unicè necessarium ad fugiendum illud damnum, v.g. scandalum; ergo est impossibile moraliter eligere tutiorem. Hæc consequentia patet: quia necessarium, & impossibile sunt correlativè opposita, ut jam prænotavi.

441 Ostendo secundò. Nam in Rubrica Missalis de defectibus dispositionis animæ n. 5. sic statuitur. *Si recordetur, se esse excommunicatum, vel suspensum, aut locum esse interdictum, similiter coneratur cum proposito petendi absolutionem. Ante consecrationem autem in supradictis casibus, si non timetur scandalum, debet Missam inceptam deferere.* Ex quo inferitur, quod si excommunicatus inceperit Missam, & ante consecrationem, recordatus fuerit excommunicationis, si timetur scandalum, debet prosequi Missam.

442 Undè sic formatur argumentum. Non minùs prohibitus est excommunicatus prosequi Missam, cūm recordatur excommunicationis ante consecrationem, quā recipere Sacramentum Penitentię: sed quando urget necessitas orta ex timore scādali, potest Missam prosequi: ergo quando adest similis necessitas, poterit recipere Sacramentum Penitentię, sive absolutionem Sacramentalem.

443 Ostendo tertio. Illa opinio, quæ erat minus tuta extra casum necessitatis, nempe quod valeat absolutio Sacramentalis data excommunicato bona fide confitenti, posita ea necessitate scādali, aut alia simili, jā nō est minus tuta, sed omninò certa: ergo ea opinio ad praxim deducta in tali casu necessitatis non incurrit hanc damnationem: Consequentia patet ex tenore propositionis damnatæ. Probatur antecedens. In illo casu necessitatis vult Ecclesia, cessare leges excommunicationis, quantum requirit ipsa necessitas, id eò enim injungit Sacerdoti excommunicato, qui inter celebrandū recordatur excommunicationis, ut prosequatur omninò Missam in ea necessitate scādali vitandi; quia non vult tunc excommunicationis legem habere suum effectum: ergo etiam in simili casu necessitatis recipiendi Sacramentum Penitentię, Ecclesia vult cessare legem excommunicationis, quantum requirit ipsa necessitas. Sed lex excommunicationis, juxta opinionem tutiorem, aufert jurisdictionem à Sacerdotibus ad absolvendum Sacramentaliter excommunicatum: ergo ex intentione Ecclesiæ cessat ea ablatio jurisdictionis pro illo casu necessitatis: atque adeò certum est, quod valet pro tunc ea Sacramentalis absolutio excommunicati.

444 Itaq; ex eo, quod Ecclesia in ea necessitate scādali vitandi injungat illi Sacerdoti excommunicato, ut prosequatur Missā, inferitur, quod in eo casu vult cessare legē excommunicationis, ex eo autē, quod velit cessare in eo casu legē excommunicationis, inferitur, quod vult etiam eā cessare in simili casu absolutionis Sacramentalis, cūm nō sint major ratio unius, quā alterius. Ex eo autem, quod velis cessare legē excommunicationis in eo casu necessitatis absolutionis Sacramentalis inferitur, quod cessat lex de ablatione jurisdictionis; atq; adeò quod persistit jurisdictio, & absolutio Sacramentalis est valida.

445 Dico secundò. Etiam in casu, qui non est urgentis necessitatis, quando per ipsum excommunicatum non stat, quominus absolvarur, & jam satisfecit; vel est omninò impotens satisfacere, potest, secluso scandalo, accipere Sacramentum Penitentię, & absolvi à peccatis: & opinio id asserens non subiicitur huic damnationi. Inferitur conclusio ex dictis ar. 6.

446 Etenim defectum valoris ex parte jurisdictionis supplet Ecclesia, quando adest opinio verè probabilis, & communiter recepta tāquam probabilis, circa valorem talis jurisdictionis, & ex hac circumstantia suppletis Ecclesiæ certus ille valor: sed circa eum

casum præfati excommunicati adest opinio communiter recepta tanquam probabilis de valore jurisdictionis pro absolutione Sacramentali, ut constat ex n. 428. ubi pro ea numerati sunt quadraginta doctores: ergo in eo casu Ecclesia supplet defectum jurisdictionis, atque adeò ex hac circumstantia redditur certus valor jurisdictionis, & consequenter valor absolutionis Sacramentalis.

447 Tum sic. Huic damnationi subiicitur propositio, quæ docet eligi posse opinionem probabilem circa valorem Sacramenti, relictā tutiori: sed ubi propositio superaddit circumstantiam, ex qua certus reddatur valor Sacramēti, nō docet eligi posse opinionē probabilem circa valorem, relictā tutiori; cūm ea circumstātia faciat eam jam esse sententiā non probabilem, sed certā, ergo propositio, quæ superaddit eam circumstantiam, nō subiicitur huic damnationi.

ARTICULUS XI.

An licitè possit fidelis petere absolutionem Sacramentalem ab excommunicato tolerato? Et an opinio affirmativa subiacet huic damnationi?

SUMMARIUM.

Discrimen excommunicati tolerati, & non tolerati. Et licitum est communicare cum tolerato. n. 448.

Refertur opinio asserens non esse validam absolutionem datam à tolerato, & altera opposita. n. 449.

Non subiacet damnationi sententia, quæ docet, validam esse absolutionem datam ab excommunicato tolerato. n. 450.

Opinio, quæ docet confessarium excommunicatum toleratum cavere jurisdictione, non est probabilis; immò impossibilis est cum Extravag. Ad evitanda. n. 452.

448 **N**Ota est distinctio excommunicati tolerati, & non tolerati. Nam ille, qui denunciatus est, aut est notorius Clerici percussor, est non toleratus. Est autem toleratus, qui excommunicationem incurrit non denunciata, neque incursum ob notoriam Clerici percussorem. Est etiam apud omnes notum, licitum esse communicare tam in Divinis, quā in humanis cum tolerato; secus cum non tolerato.

449 In hac autem questione alicui dicendum videbitur, ex vi hujus damnationis non esse licitum petere absolutionem Sacramentalem ab excommunicato tolerato propter hoc argumentum. Sunt enim duæ opiniones circa valorem ejus absolutionis Sacramentalis. Prima, quæ videtur esse Adriani q. 3. de Baptismo asserens non esse validam. Secunda autem communis inter Theologos, & jurisprudentes, quæ affirmat esse validam: hæc ergo secunda est minus tuta: ergo juxta hanc damnationem debemus sequi eam, quæ tutior est; atque adeò ea, quæ docet posse deduci ad praxim hanc opinionem minus tutam, continetur sub hac damnatione.

450 Sed hoc nō obstante, dicendum est, hanc secundam sententiam non subiacere damnationi, & cōsequēter eam licitè posse deduci ad praxim. Ratio est: quia sententia de valore ejus absolutioni non est merè probabilis, sed omninò certa; atque adeò dici non potest, eam, quæ negat valorem Sacramenti Penitentię, esse tutiorem. Ea enim clarissimè constat ex Extravag. *Ad evitanda*, quæ est Concilii Constantiensis, & ab omnibus fidelibus in Ecclesia est usu recepta; ubi expresse dicitur, neminem teneri vitare alterum ratione alicujus sententiæ, vel censuræ in Sacramentorum receptione, vel administratione, &c. nisi sit denunciata, vel sit propter notoriam Clerici percussorem. Certum autem est, id non posse verificari, nisi in ipsis confessariis persistat jurisdictio, ut sic possint communicare in administratione Sacramentorum cum excommunicatis toleratis.

451 Hujus sententiæ sunt omnes illi Doctores, qui affirmant, non esse licitum in administratione Sacramentorum sequi opinionem minus tutam; & ex alia parte docent, licitum esse in praxi administrare Sacramentum Penitentię excommunicatis toleratis in præfato casu necessitatis. Ita P. Suarez de Penit. disp. 2.6. sect. 6. nu. 3. & 6. E. P. Enriquez lib. 13. Sum. cap. 6. n. 3. id concedit tanquam licitum Parocho incurso in excommunicationem occultam. Et plures alii cum majori extensione.

452 Ad fundamentum partis oppositæ initio propositum, resp. illam opinionem, quæ affirmat, nō esse probabilem, utpotè impossibilem cum ea extravaganti relata. Neque obstat, quod ea sit opinio unius, vel alterius scriptoris: tū quia unus, vel alter scriptor nō facit opinionem probabilem contra communem omnium, vel ferè omnium Doctorum, nisi sit urgenti ratione munitus: tum etiā quia contra principium certum nulla est probabilitas extrinseca.

453 Et ideò Sacramentum Penitentię datum ab excommunicato tolerato esse validum, si concurrant cætera requisita, est sententia communis. Ita Avila de Censuris p. 2. c. 6. d. 3. dub. 4. §. Tertia opinio, & apud ipsum Cajet. Angelus, Petr. Soto, Victoria, Navarr. & dicit esse communem junioribus. P. Suar. de Censur. d. 10. sect. 2. concl. 3. P. Castr. Pal. to. 6. de Cens. d. 2. pu. 8. n. 4. P. Aegidius de Coninck disp. 14. de excom. d. 9. n. 34. P. Gaspar Hurtado disp. 4. de Excomm. difficult. 3. n. 12. & communiter Doctores.

ARTICULUS XII.

An revalidandę sint confessiones eorum, qui secuti sunt opinionem minus tutam circa valorem Sacramenti, sive ante, sive post hoc decretum Innocentii XI.

SUMMARIUM.

Confessiones invalida repetenda sunt. n. 454.

Confessiones, quę sunt juxta opinionem minus tutam circa valorem, cum advertentia hujus Decreti, revalidanda sunt. n. 455.

Confessiones, quę cum ignorantia invincibili hujus Decreti sunt, vel prius facta fuerunt juxta opinionem minus tutam circa valorem, non sunt necessario repetendę. n. 456. & seqq.

Opinio reflexa, & practica circa valorem Sacramenti minus tuta est improbabilis. n. 459.

454 **C**ertum est inter omnes Theologos, eas confessiones revalidandas esse, quę fuerunt invalidę. Cujus defectus plura capita enumerant Theologi in materia de penitentia, immo etiam & Catechiste. Est ergo questio pręsens, an confessiones, quę sunt ex opinione minus tuta circa valorem Sacramenti, sint invalidę, atque adeo repetendę, saltem post decretum hoc Innocentii XI.

455 Dico primò. Confessiones, quę sunt juxta opinionem minus tutam circa valorem, cum advertentia hujus decreti, & obligationis illius, sunt invalidę, atque adeo revalidandę. Patet conclusio. Nam ubi homo peccat mortaliter in ipsa confessione, confessio est invalida defectu dispositionis requisitę, ut latè ostendi in 3. p. Cris. Theol. disp. 70. c. 4. ar. 2. sed qui cum advertentia hujus decreti, & obligationis illius confitetur sequendo opinionem minus tutam circa valorem, peccat mortaliter in ipsa confessione: ergo fecit confessionem invalidam, atque adeo repetendam. Major patet; quia habere contritionem, & simul peccare mortaliter actualiter, sunt actus impossibiles. Minor etiam patet. Nam qui cum ea advertentia confitetur, in re tam gravi violat præceptum Pontificis, & in praxi opponitur ejus declarationi, quę tanquam irrefragabilis admittenda est, conformando mores ad illam.

456 Dico secundò. Confessiones, quę ex ignorantia, vel inadvertentia invincibili hujus decreti sunt, vel quę ante decretum sunt factę, reputandę sunt validę, atque adeo non repetendę. Ratio est: quia cum nemo sciat, utrū amore, an odio dignus sit, sufficit, quod penitens habeat crudelitatem probabilem de obtenta gratia Sacramenti: sed in eo casu penitens habet eam credulitatem probabilem de obtenta gratia Sacramenti: ergo id sufficit, ut Sacramentum antea receptum censeatur validum. Habet autem eam credulitatem probabilem virtute opinionis probabilis, quāvis illa sit minus tuta.

457 Confirmatur. Nam idè in casu primę conclusionis confessio evadit nulla, quia penitens scienter operatur in re tam gravi contra præceptum, & declarationem Pontificis: sed qui habet inadvertentiam invincibilem ejus decreti, non operatur contra illud; & præterea supponimus concurrere cetera requisita: ergo non est ratio, neque caput, unde ea confessio reputanda sit nulla, & repetenda.

458 Obiicies contra primam conclusionem. Qui sequitur opinionem probabilem, non peccat, quamvis opinio probabilis sit minus tuta: quomodo ergo dicitur peccare in confessione ille, qui confitetur juxta eam opinionem probabilem?

459 Respondeo juxta dicta cap. 2. hic intervenire duas propositiones longè diversas, unam directam, & alteram reflexam. Directa est: *Ista confessio venialium sine dolore formali, & cum solo virtuali est valida.* Propositio reflexa est: *in praxi licitum est uti hac opinione.* Et prima propositio est ad summū probabilis ab extrinseco ob autoritatē suorum Doctorum. Secunda verò reflexa est improbabilis propter decretum Innocentii XI. Quare distinguendū est antecedens: qui sequitur in praxi opinionem probabilem speculativam, & directam, non peccat, nego; qui sequitur opinionem practicā, & reflexam, quę verè sit probabilis, ut talis, cōcedo. Illa autem, de qua loquitur antecedens, falsa est, utpotè minus tuta, & procedens circa valorem Sacramenti, ut jam dixi. Quod autè ex propositione directā nō inferatur ea propositio reflexa, latè ostendi in 3. p. Cris. Theol. disp. 15. c. 4. a. 2.

CAPUT VII.

Examinatur, quanam opiniones excludantur per hoc decretum circa Sacramenta extrema Unctionis, & Ordinis,

ARTICULUS I.

An, & quomodo Oleo benedicto pro Extrema-Unctione possit admisceri Oleum non benedictum, itaut certus maneat valor Sacramenti.

SUMMARIUM.

Prima opinio docens, posse fieri plures additiones olei non benedicti. n. 460. Opposita sententia, & ejus Authores. n. 461.

An prima sententia utpotè minus tuta subjaceat huic damnationi?

Et refertur controversia orta inter viros doctos Hispalenses. n. 462.

Aliqui asserbant, primam sententiam esse certam ex praxi Ecclesiarum Hispania. n. 463.

Item ex cap. Quodd in dubiis, Deinde ex S. Thoma, & ex aliis fundamentis. n. 464.

Opposita opinio negans fulciebatur ex eo, quod fundamenta affirmantis erant solum probabilia, & talis opinio erat minus tuta. n. 465.

Illustrissimus Archiepiscopus Hispalensis decrevit consulere Sacram Congregationem. n. 466.

Refertur libellus supplex ad Sacram Congregationem missus. n. 467. & seqq.

Refertur Sacram Congregationis responsio. n. 484.

Infertur tanquam certum, extremam Unctionem licet, & validè conferri, etiam si sint additiones olei non benedicti modo dicto. n. 487.

Quantam Autoritatem habeat hac declaratio. n. 488. & seqq.

Respondetur ad argumenta sententia negantis. n. 490. & seqq.

460 **I**nquiritur primò occasione cujusdam praxis, quę usurpari solet in aliquibus Diocesis, benedicuntur pro infirmis una, vel altera amphora olei, cum pro tota Diocesi, & omnibus Ecclesiis ejus videntur non sufficere duodecim amphorę. In primum ergo illud vas tantum olei benedicti infunditur, quantum olei nō benedicti extrahitur. Et cum id fiat pro tātō numero Ecclesiarum, fit, ut ferè semper major sit quantitas olei non benedicti, quā olei benedicti. Plures sunt authores, qui censent, id ita fieri posse, quos refert P. Quintanadvennas de Sacramentis Ecclesię tr. 5. sing. 1. nu. 4. & hæc est communior inter Theologos, & probabilior sententia.

461 Sed opposita opinio docet, quod quantitas in principio benedicti debet esse major, quā tota nō benedicti superaddenda, sive simul, sive variis vicibus fiat additio. Ita Melchior Zambrano, P. Antonius de Quintanadvennas, P. Thomas Tamburinus, & favet P. Georgius Govatus, & Jacobus Marchantius mox referendi.

462 Inquiritur ergo, an prima opinio, utpotè minus tuta, subjaceat huic damnationi? Et cum hæc materia sit gravissima, utpotè pertinens ad praxim administrandi validè Sacramentum Extreme Unctionis, Illustrissimus, & Reverendissimus D. D. Ambrosius Ignatius Spinula, & Guzman, Archiepiscopus Hispalensis, consuluit plures viros sapientes, qui in oppositas sententias abierunt.

463 Alii enim asserbant, non esse opinionem probabilem, sed sententiam certam, quę asserit, posse fieri successivè plures additiones olei non benedicti in minori quantitate, licet tandem in totius anni decursu resultaret major pars olei non benedicti: pro qua certitudine proponebant argumenta non contemnenda. Inter quę illud erat majoris momenti, quod desumebatur ex praxi omnium Ecclesiarum Hispania. Nam de praxi aliarum Ecclesiarum extra Hispaniam non satis constabat.

464 Arguebāt secundò ex c. Quodd in dubiis, S. 1. de Consecr. inferius subiiciendo. Arguebant tertio ex sententia S. Th. asserētis, aquam non benedictam, si admisceatur benedictę, totam aquam manere benedictam. Arguebāt quarto: Nam Authores oppositę sententię concedunt, si oleo benedicto adjungatur minima pars olei non benedicti, totum oleum fieri benedictum: ergo si altera pars minima huic adjungatur, fiet etiam benedicta, cum totū illud, cui adiicitur, præsupponatur benedictum. Arguebāt quinto, nā oleum, quod resultat ex pluribus minimis additionibus, cēsetur idè moraliter, ac oleum ab initio benedictum: sicut Joānes est idè moraliter, quādo factus est vir grandęvus, ac quādo erat puer; licet post pueritiā acquisierit per nutritionē multo plures partes suę substantię. Arguebant sexto ex Cōcilio Mediolanensi IV. cujus verba infra referentur.

465 Oppositam sententiam sustinebāt alii viri docti, quibus Illustrissimus D. Archiepiscopus præcepit, ut suam dicerent sententiam. Primo. Nam hæc fundamenta relata non evehunt illam opinionem ad gradum certitudinis, quamvis valdè probabiliter procedāt: dum ergo ea opinio est intra metas probabilitatis, ea nō potest deduci ad praxim, relicta tutiori, propter damnationē primę propositionis factā à SS. D. Innocentio XI. Secundò, nam huic sententię suffragari videtur dispositio Ritualis Romani infra referendi. Tertio, quia si ab initio major pars olei non benedicti admisceretur minori parti olei benedicti, totum oleum amitteret benedictionem, ut concedunt oppositę opinionis patroni: ergo eodè modo si addatur major pars olei non benedicti, nō tota simul, sed pluribus additionibus successivis, totum oleum amitteret benedictionē: quod enim tota simul, vel successivè sit major, per accidens esse videtur.

466 Cum ergo viri docti circa hæc materiam cōsulti in oppositas sententias abierint, visumque fuerit sententiam affirmativā nō egredi metas probabilitatis, & esse minus tutā, ideoque fortè periclitari valorem Sacramenti; Illustr. D. Archiepiscopus censuit, consulendam esse Sacram Cōgregationem; & jussu ejusdem D. Archiepiscopi composui libellum supplicem Sacram Congregationi offerendum, tenoris sequentis.

Eminentissimi, & Reverendissimi Domini.

467 **C**um ex decreto Sacram Congregationis, Romanę, & Universalis Inquisitionis edito die 2. Martii ann. 1676. & jussu promulgari à SS. D. Innocentio XI. & ex damnatione primę propositionis.

fitionis ex 65. damnatis, conflet, non posse fideles in praxi sequi opinionem probabilem circa valorem Sacramentorum, relicta tutiori; inde exorta est dubitatio magni momenti circa Sacramentum Extremæ Unctionis. Nam cum jure Divino materia hujus Sacramenti sit oleum benedictum ab Episcopo; dubitatur, an si in ampullam olei benedicti immittatur major pars olei non benedicti, non tota simul, sed per partes minores successivè superadditas; hoc modo sit materia sufficiens Sacramenti. Hæc enim fuit, & est praxis antiqua hujus Diœcesis, ut ex uno vase olei benedicti ferè mille Ecclesiis, & cœnobiiis, & xenodochiis provideatur, factis additionibus successivis olei non benedicti, itaut in quavis additione sit minor pars olei non benedicti, quæ superadditur, sed sic fit, quod pars olei non benedicti, immixti pluribus vicibus per annum, si consideretur tota simul, sit multò major, quàm pars olei benedicti.

468 In hac ergo quæstione sunt duæ opiniones, quæ ambæ videtur probabiles. Prima, quæ magis cõmunis, & probabilior videtur, sed minus tuta, dicit, valorem Sacramenti subsistere, dummodò singulis vicibus infundatur minor pars olei non benedicti; quãvis multiplicatis successivè additionibus tandè superaddita fuerit major quantitas olei non benedicti. Hanc sententiam tanquã communioem, & probabilioem amplectuntur cõmuniter Theologi, & utitur paritate aquæ benedictæ, in quam immixta aqua non benedicta, hæc participat benedictionem ab illa. Quæ est sententia S. Tho. in 3. dist. 12. quæst. 1. art. 2. quæst. 6. ad 2. Et 3. p. quæst. 77. art. 8. ad 3. licet S. Thom. non distinguat, an additio debeat esse minoris partis ad majorem.

469 Secunda opinio, quæ licet videatur minus probabilis, est tamen tutior, propugnat, Sacramentum non esse validum, si pars olei non benedicti sit tandem major, licet singulis vicibus infundatur in minori quantitate. Quæ opinio maximè nititur in illis verbis Ritualis SS. D. Pauli V. ubi de extrema unctione: *Id tamen (oleum benedictum) si forè intra annum aliquo modo ita deficiat, ut sufficere non posse videatur, neque aliud benedictum haberi queat, modico oleo non benedicto in minori quantitate, quæ sufficiens esset pro totius anni decursu, superfluo reparari potest.* Ubi maximè notantur ea verba, *modico oleo non benedicto in minori quantitate, quæ sufficiens esset pro totius anni decursu.* Ubi videtur decernere; eam minorem quantitatem esse debere sufficientem pro totius anni decursu: sive eam quantitatem, quæ sufficiat pro totius anni decursu, debere esse minorem. Quando autem multiplicatis additionibus successivè, pars olei non benedicti sit major, non verificatur, quod ea pars, quæ sufficiat pro totius anni decursu, sit minor, quin potius verificatur, quod si major.

470 Secundo perpèduntur ea verba Ritualis: *Neq; aliud benedictum haberi queat.* Nã si certum est, quod oleum non benedictum participat benedictionem à benedicto, licet perveniat tandem ad majorem quantitatē olei non benedicti ex pluribus additionibus successivis; quare præcepit Paulus V. quod non fiat additio, si aliud benedictum haberi potest. Hæc enim verba videntur eo respicere, quod non sit omnino certum, quod oleum non benedictum participet benedictionem à benedicto; & quod solum toleretur immixtio non benedicti, quia ea pars minor non benedicti non nocet majori parti benedicti. Et ideo in cap. *Quod in dubiis* §. 1. de consecr. non dicitur, quod non consecratum participat consecrationem à consecrato; sed *nec negamus, quin oleum non consecratum consecrato possit oleo cõmisceri.*

471 Deinde hæc secunda opinio eo etiam nititur fundamento, quod si multò major quantitas olei non benedicti superadderetur tota simul oleo benedicto, illa major quantitas non participaret benedictionem, ut fatentur Authores oppositæ opinionis: immò illud parum olei benedicti, utpotè enormiter læsum, amitteret benedictionem; sicut si vas aquæ benedictæ mitteretur in stagnum, amitteret benedictionem. Tum sic. Videtur parum interesse, quod major pars olei non benedicti infundatur in oleum benedictum, tota simul, vel per partes successivè: si ergo per partes successivè superaddatur de facto multò major quantitas olei non benedicti, oleum benedictum, utpotè enormiter læsum per partes successivè superadditas, amittet benedictionem; aut saltem remanebit materia dubia Sacramenti.

472 Et ita hanc secundam sententiam propugnat Melchior Zambrano in tr. de casibus occurrentibus in articulo mortis cap. 5. dub. 5. n. 3. ubi ait. *Ad hoc, quod oleum maneat benedictum, requiritur, ut quantitas olei in principio benedicta, sit major tota quantitate non benedicta superaddita, modo simul, modo successivè, vel variis vicibus fiat talis additio.* Idem tradit P. Quintanadvenas de Sacra. tract. 5. singul. 1. nu. 4. P. Thomas Tamburinus lib. 6. de Sacram. Extrema Unctionis cap. 1. §. 2. num. 2. Et P. Georgius Govatus in experientiis Theologicis Sacramentalibus tract. 8. casu 2. in. 786. quamvis oppositam opinionem censeat probabilioem, dicit tamè, istam esse probabilem, & tutiorem, & affert verba Jacobi Marchantii in resolut. Pastor. tractat. 6. de Sacram. c. 4. fin. *Obsecro Episcopos Reverendiss. Dominos meos, & Patres cum omni humilitate, ut majore in quantitate oleum Sacrum distribuât, maximè infirmorum, ne incauta mixtione materia reddi possit dubia.*

473 Ex quibus omnibus videtur inferri, quod si hæc materia, manet intra terminos probabilitatis, derelinquenda est praxis antiqua hujus Diœcesis Hispalensis de superaddendo sæpius oleo non benedicto, singulis vicibus in minori quantitate, sed ex quibus per anni decursu resultat, major quantitas non benedicti, & amplectenda est via

Jo. Cardenas.

tutior benedicendi multò majorem quantitatem, quæ sufficiat pro majore parte ani, itaut tota quantitas superaddita, pluribus vicibus successivè in minori, sic etiam minor respectu totius olei consecrati.

474 Multi viri docti consulti sunt circa hanc quæstionem. Et aliqui contendunt, hanc quæstionem non manere intra terminos meræ probabilitatis, sed debere reputari certã eã sententiã, quæ affirmat posse repetitis vicibus supradidi oleum non consecratum, dummodò singulis vicibus fiat in minori quantitate. Id conantur suadere ex praxi ferè universali; quæ videtur facere certitudinẽ moralem.

475 Etenim in ferè omnibus Synodis Diœcesanis Hispaniæ præcipitur hæc praxis, ex qua per successivas additiones resultat in decursu anni multò major pars olei non benedicti, quàm benedicti. In Synodo Hispalensi anno 1604. sub D. Ferdinando Niño de Guevara, Cardinali Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Archiepiscopo Hispalensi tit. de Sacra Unctione c. 2. sic statuitur: *Tengan cuenta los Curas con renovar el Oleo Cathocumenorum, & infirmorum, y el Crisma ameyendo, y siempre en menor cãtidad de la que tiene, echãdo menos aziete, que ay Oleo.* Quod sic fideliter vertitur in latinum sermonẽ. (Curam habeant Parochi renovandi Oleum Cathecumenorum, & infirmorum, & Chrisma frequenter, & semper in minori quantitate, itaut infundatur minor pars olei non benedicti, quàm est oleum benedictum.) Quæ verba desumpta sunt ex Synodo antecediti sub D. Roderico de Castro, Cardinali, & Archiepiscopo Hispalensi.

476 Idem statuit eodem tenore verborum Synodus Granatensis anni 1572. sub D. Petro Guerrero, Archiepiscopo Granatensi, qui adfuit Conc. Trid. apud Antonium de Quintanadvenas to. 1. Singularium, tract. 5. singul. 1. Eodem modo id statuit Synodus Toletana ann. 1660. sub D. Baltassar de Moscoso, Cardinali, & Archiepiscopo Toletano l. 1. tit. 7. constit. 4. Eodem modo Synodus Abulensis ann. 1617. sub D. Francisco Gamarra l. 1. tit. 7. constit. 3. Item Synodus Ovetensis, ann. 1607. sub D. Joanne Alvarez de Caldas, Episcopo Ovetensi l. 1. tit. 2. de Sacram. n. 47. Item Synodus Albarracinenfis ann. 1604. sub D. Fr. Andrea Valaguer, Episcopo Albarracinenfi, tit. 7. §. 12. Item Synodus Salmaticensis l. 1. tit. 7. constit. 6. Item Synodus Malacitana, ann. 1671. sub D. Fr. Alphonso à S. Thom. Episcopo Malacitano l. 2. tit. 7. §. 1. n. 9. Item Synodus tertia Limensis an. 1588. sub B. Toribio Alphonso Mogrovegio Episcopo Limensi cap. 6.

477 Item Synodus Canariensis ann. 1629. sub D. Chrystophoro de la Camara, & Murga, Episcopo Canariensi constit. 6. cap. 3.

478 Synodus Valentina, ann. 1657. sub D. Fr. Petro de Urbina, Archiepiscopo Valentini tit. 7. constit. 3. licet dicat, admiscendum esse oleum non benedictum in minori quantitate, non exprimit, an singulis vicibus sit in minori, an debeat esse in minori tota quantitas successivè superaddenda. Item Synodus Cordubensis, ann. 1662. sub D. Francisco de Alarcon, Episcopo Cordubensi l. 1. tit. 5. cap. 1. §. 4. loquens de ampullis retinentibus oleum sacrum, ait: *Y las ceben los Rectores, y Curas, advirtiendole, se amase el olio consagrado, que el azeyte, que annadiere.* Ubi videtur asserere, quod tota quantitas successivè superaddenda sit minor oleo benedicto. Et quidem hæ duæ Synodi non omnino clarè loquuntur circa præsentem difficultatem; fortasse quia cùm novissime sint, & hæc difficultas de quantitate olei superaddenda his annis cœperit ventilari, Synodalibus viris indecisam relinquere difficultatẽ placuit.

479 Antonius Diana p. 9. ref. 44. ait opinionem, quæ requirit, minorem esse totam quantitatem olei non benedicti successivè immittendi, esse contra praxim, & usum ferè omnium Ecclesiarum.

480 Sed quod maximè suffragatur huic praxi, & usui communi immittendi successivè partes singulatim minores olei non benedicti, est textus Concilii Provincialis Mediolanensis quarti (cujus auctoritas magna est in Ecclesia) celebrati anno 1576. sub S. Carolo Borromæo, par. 2. sub titulo. *Quæ ad Sacramentalia, vel ad Sacramenta, &c.* in hæc verba: *Sacro oleo deficiente, si tempus non patitur, ut aliundè haberi possit; illa ratio ineatur Canone præscripta, ut cum oleo consecrato misceatur non consecratum. Id verò non consecratum guttatim infundatur, ut semper quod infunditur, minus sit oleo consecrato, quod vel exiguum in vase reliquum est.*

481 In quibus verbis aliqua adhuc notanda videntur. Primò, ea dictio *guttatim*, quæ videtur eo respicere, ne per plures admixtiones resulter major quantitas olei non benedicti. Secundò, quod non requirit, ut sæpius renovetur oleum per admixtionem olei non benedicti, sicut requirunt Diœcesanæ Synodi præcitatæ; sed solum quod renovetur guttatim, si defecerit oleum, nec tempus patiatur aliundè afferri. Tertio, quia viderentur otiosè posita ea verba, *si tempus non patitur, ut aliundè haberi possit*, si oleum non benedictum superadditum participat benedictione ab oleo benedicto. Nã si eam participat, ad quid opus est, ut aliundè afferatur?

482 Propter hæc omnia post consultationem doctissimorum virorum, adhuc manet perplexa difficultas. Si enim retinemus usum pristinum renovandi sæpius oleum benedictum per plures admixtiones non benedicti, videmur sequi sententiam probabilem circa valorem Sacramenti, tutiore relicta, contra decretum Sacræ Congregationis. Si autem velimus consecrare tantumdem olei, quantum sufficiat ad majorem partem omnium Ecclesiarum hujus Diœcesis, multæ difficultates oriuntur, nam præter difficultatem deferendi morem antiquissimum, non modica invenitur difficul-

tas in fabre faciendis multis vasibus argenteis, & in afferendis illis ad Altare, quæ ad tantâ olei quantitatem omninò sunt necessaria.

483 Quare precor Eminentias Vestras, ut pro rei gravitate decident primò: quid in praxi servandum sit quoad continuationem veteris consuetudinis? Secundò, an censendum sit, esse certum valorem Sacramenti, quando oleum benedictum per plurimas additiones minimas successivas remanet in minori quantitate, quàm est quantitas olei non benedicti.

Quid responderit Sacra Congregatio?

484 **I**llustrissimus D. Archiepiscopus Hispalensis accepit declarationem authenticam hujus dubii subscriptam à Francisco Richardo Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis Notario, & sigillo Sacræ Congregationis Universalis Inquisitionis munitam, quam in presenti præ manibus habeo, & est tenoris sequentis.

Eminentissimi, & Reverendissimi Signori.

485 **D**eterminandosi nel decreto di cotesta S. Congr. fatto sotto li 2. Marzo 1679. sopra la condanna di 65. propositioni, che circa il valore de' Sacramenti non si debba seguire l'opinione probabile, lasciata la più sicura. Et essendo opinione contraria tra Theologi, se per supplire all'Olio Santo, che mancasse, sia lecito aggiungerne del non benedetto in più volte, purché l'aggiunto considerato separatamente, & in ogni aggiuntà sia in minor quantità dell'Olio Santo, benché considerate tutte le aggiunte insieme, fosse maggiore, di qui è nato dubbio nella Diocefi di Sevilla, nella quale per la sua vastità, è impraticabile benedire tant'Olio, che basti senza l'aggiunta, se sia lecito fare detta aggiuntà all'Olio Santo, per esservi molti Theologi, che tengano l'opinione negativa per più sicura. Onde per haver la risoluzione di tal dubbio, l'Arcivescovo di Sevilla divotissimo Oratore fece porgere all'EE. VV. un memoriale còsultivo, nel quale si deducevano le opinioni de' Theologi sopra questo punto. Mà non havèdo sin'hora havuta la dichiarazione, supplica perciò l'EE. VV. degnarsi di dargliela per sicurezza, e quiete della coscienza propria, e del suo gregge. Usches.

Feria quarta die 23. Septembris 1682. in Generali Congregatione S. Officii habita in Conventu S. Mariæ super Minerva coram Eminentissimis, & Reverendissimis Dominis S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Christiana contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus à S. Sede Apostolica specialiter deputatis.

Lectò supradictò memoriali, Eminentiss. & Reverendiss. Domini Card. Inquisitores prædicti decreverunt in casu proposito, *Posse.*

Franciscus Richardus, Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis Notarius.

Et quia interrogatio proposita Sacræ Congregationi proximè relata facta est idiomate Italico, placuit eam in Latinum sermonem fideliter transferre, quæ sic habetur.

486 Eminentissimi, & Reverendissimi. D. Cùm statutum fuerit decreto istius Sacræ Congregationis dato die 2. Martii 1679. super damnatione sexaginta quinque propositionum, circa valore Sacramenti nò debere deduci ad praxim opinionem probabilem, relicta tutiori, & cù sit opinio còtroversa inter Theologos, an ad supplendū oleum benedictū, quod deficeret, sit licitum adungere nō benedictū pluribus vicibus, taliter quod oleū adjunctum consideratū separatim, & in unaquaq; admixtione sit in minori quantitate, quàm oleum benedictum, quavis consideratis omnibus additionibus simul, fiat major quantitas non benedicti; hinc natum est dubium in Diocefi Hispalensi, in qua propter ejus Dioecesis amplitudinem est impracticabile benedicere tantum oleum, quod sufficiat sine additione non benedicti, an sit licitum facere præfatam additionem ad oleum benedictum, cùm sint multi Theologi, qui opinionem negativā censeant tutiorem. Quare, ut habeatur resolutio hujus dubii, Archiepiscopus Hispalensis devotissimus orator fecit porrigi Eminentiss. vestris libellū còsultivum, in quo referebātur opiniones Theologorum super hoc dubio. Sed quia non habuit adhuc ejus declarationem, ideò orat Eminentias Vestras, ut dignentur eam sibi notam facere pro securitate, & quiete conscientie propriæ, & gregis sibi commissi.

Ex DICTIS colligitur resolutio practica.

487 Ex qua declaratione constat, certum esse debere, quoad praxim, Sacramentum Extremæ Unctionis licitè, & validè conferri, etiamsi oleum non benedictum superadditur sæpius, dummodò singulis vicibus fiat admixtio in minori quantitate non benedicti. Quia in re videtur facere certitudinem praxis antiqua Ecclesiarum, & declaratio Sacræ Congregationis.

488 Et quidem licet hæc declaratio non prodeat immediatè à Romano Pontifice; tamen cùm Pontifex dederit Sacræ Congregationi facultatem declarandi hæc, & similia dubia, & ejusmodi declarationes fiant ex matura deliberatione, & consilio doctissimo-

rum virorum, habent magnam auctoritatem, & conferunt omnimodam securitatem ad rectè, & honestè operandum.

489 Et quamvis S. Congregatio videatur respondisse solum ad primam interrogationem, An scilicet possint ex plures additiones fieri successivè olei non benedicti, declarantes, *Posse*; ex ea autem, responsione satis clarè colligitur responsio ad secundam: nam ex eo quod possint fieri illæ additiones olei in administratione Sacramenti, clarè infertur, Sacramentum evadere certò validum.

490 Ad argumenta autem opposita sententiæ facilè responderi potest. Ad primū desumptum ex Rituali Pauli V. dicendum est, in illis verbis: *Modico oleo non benedicto in minori quantitate, quæ sufficiens esset pro totius anni decursu*, non præcipere Pontificem, quod ea additio fiat semel tantum; neque eam, quæ per plures mixtiones superadditur, totam simul consideratam esse debere minorem quantitatem olei prius benedicti, sed solum esse minorem, quæ hic, & nunc superadditur, sive semel, sive sæpius.

491 Ad id, quod additur circa ea verba: *Neq; aliud benedictum haberi queat*, scilicet si verū est, quod oleū nō benedictū participat benedictionē à benedicto, quid necesse est, querere oleū benedictū, cū sufficiat facere additionē nō benedicti? Respondeo has additiones olei nō benedicti fieri solū, quādo necessitas postulat; est enim congruetius, quod totū oleum sit ab initio benedictū. Nulla ergo necessitas est ejus additionis, quādo habetur oleū ab initio benedictum.

492 Ad secundum argumentum respondeo, admittendo, quod si ab initio infunderetur in oleum benedictum major pars non benedicti, amitteretur benedictio. Quando autem sit mixtio per plures additiones successivas minores, non amittitur benedictio; quin potius, cū sit prima additio minor, hæc participat benedictionē, & tota illa mixtio manet unde quaque benedicta; unde fit, quod cū advenit secunda additio, ita denuò participat benedictionem à tota quantitate antecedenti, quæ tota jam erat benedicta.

ARTICULUS II.

Quæstiones aliæ circa Sacramentum Extremæ Unctionis.

SUMMARIUM.

Opinio aliquorum, quod Chrisma est materia hujus Sacramenti, & opposita etiam opinio refertur. n. 493.

Primam opinionem esse in speculatione probabilem, practicè autem subjacere damnationi. n. 494.

Opinio, quod unctio potest fieri in unico sensu. n. 495.

Refertur opinio adversa. n. 496.

Primam opinionem esse in speculatione probabilem, & in praxi subire damnationem. n. 499.

493 **I**nquiritur secundò, an Chrisma sit materia hujus Sacramenti tuta in praxi? Materiam remotam hujus Sacramenti esse oleum ab Episcopo benedictum constat ex Concilio Tridentino, & Florentino. Est tamen aliquorum opinio, quos refert P. Castro Palao to. 4. tr. 26. disp. un. punct. 2. n. 5. etiam Chrisma, quod ex oleo, & balsamo conficitur, esse posse materiam hujus Sacramenti. Sed opposita opinio affirmat futurum esse invalidum id Sacramentum, si assumatur Chrisma pro materia ejus, ut tradunt P. Valencia, Cardinalis Bellarminus, Bonacina, & Barbosa, quos refert, & sequitur P. Castro Palao citatus.

494 Dicendum ergo est, illam primam opinionem esse in speculatione probabilem, in praxi verò subjacere huic damnationi; quia sequitur opinionem minus tutam circa valorem hujus Sacramenti. Cum hoc tamen stat, quod deficiente prædicto oleo infirmorum debeat substitui Chrisma: nam in casu necessitatis, quādo non datur medium certum, assumendum est medium probabile.

495 Inquiritur tertio. An subjaceat huic damnationi opinio asserens, non requiri unctionem quinque sensuum, atq; adeò posse fieri in unico, & in qualibet parte corporis. Ita enim videtur docere Scotus, Adrianus, Joannes de Medina, ut refert P. Castro Palao to. 4. tr. 26. d. un. punct. 3. n. 4. & Doctores Lovanienses cum subscriptione Archiepiscopi Mechliniensis, & Decani universitatis, & professorum Theol. ut refert P. Suar. to. 4. in 3. p. d. 41. sect. 3. in fine.

496 Opposita sententia docet, nō esse validum Sacramentū, aut saltem esse dubium valorem ejus, nisi ungatur omnia organa quinque sensuum. Et ideò non posse aliter ministrari. Ita P. Suar. to. 4. in 3. p. d. 43. sect. 2. n. 8. & apud ipsum D. Thomas, D. Bonaventura, Richardus, Paludanus, Major, Supplementum Gabrielis, & Sotus. Idem docet P. Castro Palao proximè citatus n. 6. & apud ipsum Enriquez, Bellarminus, Valencia, Coninck, Layman, & Bonacina.

497 Hinc infertur, quod prima opinio, quamvis in speculatione sit probabilis, in praxi tamen subjacet huic damnationi. Quia est opinio minus tuta, & versatur circa valorem Sacramenti, exponitque illud periculo frustrationis. Cū hoc tamen stat, quod si moribundus jam jam acturus animam, non potest recipere omnes quinque unctiones, possit ei ministrari unica unctio, ita ut forma mentionem faciat omnium quinque sensuum: quia quando non est mediū certum, usurpandum est medium probabile in casu necessitatis.

A R-

ARTICULUS III

De Sacramento Ordinis.

SUMMARIUM.

An ad consecrationem Episcopi requirantur tres Episcopi de jure divino? Et refertur opinio affirmans. n. 498.

Refertur opinio negans. n. 499.

An hec opinio negans subiaceat damnationi? n. 501.

Ostenditur, hanc opinionem negantem esse certam. n. 502.

Referuntur opiniones, quæ excludunt à materia consecrationis Episcopalis aliquas actiones. n. 503.

Ha omnes opiniones in speculatione sunt probabiles; in praxi verò subiiciuntur damnationi. n. 504.

An in ordine Sacro requiratur tactus physicus? Et referuntur due opiniones oppositæ. n. 505.

Opinio negans est minus tuta, & in praxi subiicitur damnationi. n. 507.

Quanam sit materia Diaconatus? Et referuntur tres opiniones. n. 508. & seqq.

Qua ex his tribus in praxi subiiciatur damnationi. n. 510.

An circa materiam Subdiaconatus sit aliqua opinio minus tuta. n. 511.

An si quis suscipiat Diaconatum, Subdiaconatum, aut Ordines minores secundum opinionem minus tutam, debeat iterum illos recipere sub conditione. n. 512.

An opinio negans subiiciatur damnationi. n. 513.

498 **I**nquiritur primò circa ordinem Episcopatus (qui est complementum Ordinis Sacerdotalis) an subiaceat huic damnationi opinio docens, non requiri tres Episcopos ad consecrationem Episcopi; sūt enim duæ opiniones oppositæ. Prima docet, tres Episcopos requiri de jure Divino, ita ut taliter facta cōsecratio sit invalida. Ita Card. Bellarminus, P. Valq. P. Bernal, P. Coninck, Marchinus, Cajetanus, & Isambertus, quos refert Diana t. 12. tr. 1. res. 28. Item P. Castro Palao tom. 4. tract. 17. disp. unic. punct. 14. n. 13. & apud ipsum Comitulus, Marcus Antonius Genuensis, & Barbosa.

499 Secunda opinio propugnat, validam esse consecrationem Episcopi factū ab uno duntaxat Episcopo cum duobus Abbatibus infulatis, vel dignitatibus, vel Canonicis, atque adeò licitè fieri posse saltem ex dispensatione Summi Pontificis. Ita P. Granado, P. Valentia, & Layman, Ugolinus, & Focius, P. Thomas Sanchez, & Averfa, quos refert, & sequitur Diana tom. 12. tract. 1. res. 27. & 29. immò, & P. Vasquez, quem alii sequuntur, quamvis doceat jure Divino requiri tres Episcopos, simul affirmat, posse ex dispensatione Pontificis ab uno duntaxat fieri consecrationem.

500 Jam verò videbitur alicui dicendum, hanc secundam opinionem subiacere huic damnationi; quia hæc secunda opinio, quæ dicit valere consecrationem ab uno duntaxat Episcopo factam, est minus tuta, & versatur circa valorem Sacramenti.

501 Ego tamen cenfeo, non subiacere damnationi eam sententiam: nam licet in speculatione videatur esse duntaxat probabilis: ea tamen in praxi est omnino certa. Nam multi Romani Pontifices concesserunt, quòd pro necessitate temporum ab uno duntaxat Episcopo fieret Episcopi consecratio. Sanctus Gregorius Magnus indulget Augustino Episcopo, ut ipse solus consecraret Episcopos in Anglia. Idem indulget Gregorius XIII. Patriarchæ Ethiopiar, referente Enriquez, & B. Pius V. ita concessit fieri apud Indos, teste Machado, ut ego ipse ex Caramuele retuli in 1. p. Cris. Theol. disp. 15. c. 2. ar. 7. n. 127. & P. Enriquez lib. 10. de Ordine c. 24. testatur, id ipsum indultum sapè esse in India, & Japonia, & Machado tom. 2. lib. 4. part. 7. tr. 2. document. 9. num. 4. testatur, id privilegium concessum fuisse pro Indiarum Provinciis.

502 Et, ut etiam retuli ex Caramuele, electus Episcopus de Assumpta ad Provinciam Paraguay pertinente, licentiam à SS. D. N. obtinuit, ut ab uno Episcopo consecraretur. Concessa fuit hæc licentia: sed antequam ad præfati electi perveniret notitiam, ille à quodam Episcopo, assistentibus Canonicis, fuit consecratus. Et Sacra Congregatio die 15. Decemb. ann. 1657. declaravit: Consecrationem Episcopi Paraguayensis, quantum spectat ad Sacramentum, & impressionem Characteris, fuisse validam, quantum verò spectat ad licitæ, &c. Quæ declaratio confirmavit Alexander VII. die 16. Februar. ann. 1658. per litteras Apostolicas in forma Brevis. Ex quibus pater, jam non posse dubitari de certitudine hujus sententiæ, quòd valet consecratio Episcopi facta ab uno duntaxat Episcopo ex dispensatione Romani Pontificis, cum Magister communis Ecclesiæ id ita declaraverit.

503 Inquiritur secundò, an opiniones, quæ excludunt à materia cōsecrationis Episcopalis aliquas actiones, quas aliæ opiniones admittunt tanquā necessarias ad valorem cōsecrationis Episcopalis, subiaceant huic damnationi? Et quidem Diana p. 12. tr. 1. res. 12. & aliis sex subsequentibus, refert septem opiniones circa materiam Ordinis Episcopalis. Primam Isamberti, qui requirit pro materia impositionem manuum trium Episcoporum super caput Ordinandi; item unctionem capitis, & manuum ab Episcopo consecratore, faciendam; item traditionem Baculi Pastoralis, annuli, & Libri Evangeliorum. Secundam Martini Fornarii, qui requirit pro ma-

Jo. Cardenas.

teria manuum impositionem, traditionem Libri Evangeliorum, & unctionem capitis. Tertiā Francisci Sylvi requirentis pro materia solam unctionem manuum. Quartam Gulielmi Merceri asserentis, materiam hujus consecrationis esse unctionem capitis, & manuum, & item impositionem manuum. Quintam Francisci Hallier requirentis pro materia manuum impositionem, & traditionem Evangeliorum. Sextam, quam sequitur P. Dicastillo ex Bartholomæo Fumo, & D. Antonino, asserens materiam præfatam consecrationis esse impositionem manuum, & simul impositionem libri Evangeliorum super cervicem, & scapulas electi. Septimam Bellarmini, Vasquii, Coninck, Enriquez, Bernal, Laymani, & Petri Soto asserentium, totam materiam Ordinis Episcopalis esse impositionem manuum Episcopalem.

504 Dicendum ergo est, has omnes opiniones in speculatione esse probabiles, quia omnes optimis rationibus fulciuntur. In praxi verò subiici huic damnationi eas opiniones, quæ excludunt, & asserunt, licitè excludi posse eas actiones, quæ probabiliter requiruntur. Cum enim constet in praxi sequendam esse opinionem, quæ circa valorem Sacramenti tutior est, & re vera tutius sit omnes eas actiones exercere, quàm aliquam earum omittere; opinio, quæ docuerit, aliquam earum omitti posse, est minus tuta, atque adeò huic damnationi subiecta.

505 Inquiritur tertio. An opinio docens, in ordine sacro non requiri tactum physicum materiæ remotæ Sacramenti, sed sufficere tactum morale, huic damnationi subiiciatur? Et quidè prima sententia docet, nō esse necessarium eum cōtractum physicum: quam propugnat B. Albertus Magnus, Armilla, Victoria, Vasquez, Cajetanus, & Layman, ut refert P. Castr. Palao tom. 4. tract. 27. disp. un. punct. 3. n. 21.

506 Secunda opinio asserit, eum contactum physicum esse necessarium ad valorem Sacramenti. Ita P. Castro Palao citatus n. 22. & apud ipsum D. Thomas, Valentia, Sà, Coninck, & Bonacina.

507 Dicendum ergo est ad præfatam quæstionem, primam opinionem speculative sumptam esse valde probabilem: in praxi tamen subiici huic damnationi, quia est opinio minus tuta circa valorem Sacramenti. Nam si coram Deo vera est opposita sententia, Sacramentum frustratur. Si autem adhibeatur contractus physicus, nihil fit contra valorem Sacramenti.

508 Inquiritur quarto, an sit aliqua opinio circa materiam ordinationis Diaconi, quæ huic damnationi subiiciatur? Pro quo supponendum est, esse triplicem opinionem circa talem materiam. Prima docet, solam impositionem manuum Episcopi esse materiam talis Sacramenti. Pro qua stant Durandus, & S. Boventura relati à P. Castro Palao to. 4. tract. 27. disp. un. punct. 4. n. 9.

509 Secunda opinio docet, tam manuum impositionem, quàm traditionem libri Evangeliorum esse materiam ejus Sacramenti. Ita Hossius, Petrus de Soto, Card. Bellarmini. P. Enriquez, P. Coninck, & P. Layman relati ab eodem Castro Palao ibid.

510 Tertia opinio docet, solam traditionem Libri Evangeliorum esse materiam hujus Ordinis. Ita P. Castro Palao cit. n. 10. & apud ipsum P. Vasquez, P. Valentia, Bonacina, & est communis sententia Theologorum. Dicendum ergo est, primam & tertiam sententiam in speculatione esse probabiles; at verò si quoad praxim dicant esse licitum Diaconum ordinari vel cum sola impositione manuum, vel cum sola traditione libri Evangelicorum, subiiciuntur huic damnationi, quia tutius est pro valore Sacramenti præstare utrumque, nam si alterum deficiat, fortasse Sacramentum erit nullum.

511 Inquiritur quinto, An circa materiam Ordinationis subdiaconi sit aliqua opinio, quæ subiiciatur huic damnationi? Et negativè respondetur. Nam quamvis Vigerius relatus ab eodem Castro Palao n. 12. dixerit, materiam Subdiaconatus esse traditionem libri Epistolarum, hæc tamen opinio ab omnibus reiicitur. Quare secunda sententia omnino tenenda tanquam tutissima docet, materiam Subdiaconatus esse traditionem calicis vacui cum paterna vacua. Ita S. Th. Richardus, Paludanus, Durandus, Sotus, Major, P. Vasquez, P. Valentia, P. Layman, & Bonacina, quos refert, & sequitur P. Castro Palao citatus n. 13. affirmans, hanc esse communem sententiam, & omnino certam. Quare cum prima opinio reiiciatur ab omnibus, hæc secunda manet tanquam omnino tuta.

512 Inquiritur sexto, an subiiciatur huic damnationi ea opinio, quam docet P. Granado 3. p. contr. 9. tr. 7. disp. 6. Scilicet si sit opinio probabilis, licet minus tuta, circa valorem Diaconatus, Suadiacōnatus, & Ordinum minorum, non debere iterari sub conditione ejusmodi Ordinem, licet iterari debeat sub conditione Presbyteratus collatus cum opinione minus tuta. Ratio dubitandi est, quia ex hac sententia videtur inferri, licitum esse in illis Ordinibus, præter Presbyteratum, uti opinione minus tuta.

513 Sed dicendum est, eam opinionem non subiici huic damnationi. Quia P. Granado nec dicit, nec ex ejus doctrina inferitur, licitum esse uti opinione minus tuta in collatione eorum Ordinum, quin potius affirmat, peccare lethaliter eos, qui Diaconatū, Subdiaconatū, vel minores Ordines cōferūt sub opinione probabilis minus tuta. Solū ergo affirmat, non esse obligationem iterandi illos sub conditione. Cujus rei rationem tradit P. Granado his verbis. Quia isti Ordines non sunt ita necessarii, ut per Sacerdotalem potestatem suppleri non possint munera, propter quæ instituti

sunt, & præterea non habent annexum aliquem actum absolute necessarium ad salutem fidelium, aut defectu cuius proveniat Ecclesie notabile detrimentum. Cum ergo aliunde homo sit ordinatus juxta probabilem opinionem, ac proinde prudenter possit sibi persuadere Ordinem esse validum, non est cur ad illius iterationem obligetur. Cum hoc enim bene componitur id, quod affirmat ipse author, scilicet illicitum esse conferre Sacramentum cum opinione minus tuta. Et cum de hoc duntaxat loquatur propositio damnata, & sententia hujus authoritas quoad hoc punctum sit cõformis decreto, nõ est cur subiciatur ei damnationi. Ex quo patet ad rationem dubitandi.

C A P U T VIII.

An sint aliqua opiniones minus tuta circa valorem Sacramenti Matrimonii, quæ huic damnationi subiciantur?

A R T I C U L U S I.

Prænotantur aliqua.

S U M M A R I U M.

Damnatio subjacet opinio docens Matrimonium posse fieri cum valore solum probabili. n. 514.

Sed non subjacet, si invenitur principium, quod reddat certum valorem. n. 515.

Nulla sunt matrimonia merè probabilia. n. 516. remissivè.

Non sunt materia hujus damnationis ea, quæ spectant ad matrimonium jam contractum; sed solum, ea quæ ad contrahendum. n. 517.

Quid aliqui asserant circa intelligentiam hujus damnationis? n. 518.

514 **P**remitto primò tanquam certum, subjacere huic damnationi opinionem, quæ docuerit, licitè fieri matrimonium, quando ejus valor fuerit tantum probabilis, relicta opinione tutiori, quæ negat valorem ejus matrimonii; scilicet dū non invenitur aliud principium, neque directum, neque reflexum, ex quo reddatur omninò certus valor matrimonii. Hoc enim clarissimè inferitur ex hoc decreto Innocentii XI. in damnatione primæ propositionis.

515 Præmitto secundò, si inventum fuerit aliquod principium certum directum, vel reflexum, quod, nõ obstante varietate opinionum oppositarum, reddat omninò, certum valorem matrimonii, in tali casu opinio, quæ docet, licitè celebrari posse matrimonium, nõ subjacet huic damnationi. Quia hæc damnatio solum damnat doctrinam, quæ Sacramentum exponat frustrationi, si autem est doctrina, quæ astruat principium directum, vel reflexum, undè valor Sacramenti reddatur certus, talis doctrina nõ exponit Sacramentum frustrationi.

516 Præmitto tertio, me docuisse in 1. p. Cris. Theol. disp. 19. nulla esse matrimonia merè probabilia, à quibus liceat recedere prætextu probabilitatis quoad alteram, vel quoad utramque partem, affirmativam, & negativam. Quod ibi latissimè ostendi demonstrans, omnia matrimonia, vel esse certò valida, vel certò invalida, cum aliquibus limitationibus, & explicationibus ibi traditis. Quia ex indissolubilitate matrimonii oritur, quod cõjuges obligent omnimodè suam libertatem ad illud perpetuò retinendum: & cū probabilitas ex se det libertatem sequendi opinionem probabilem, etiã hanc libertatem obstringunt cõjuges, quia se obligant ad perpetuam cohabitationem, quantum possunt se obligare. Et sicut in quolibet contractu potest quis se obligare ad cedendum qualibet probabilitate, quæ sibi suffragetur; ita de facto in matrimonio adhuc se obligant cõjuges propter dicta.

517 Præmitto quartò non esse materiam hujus damnationis ea, quæ spectant ad matrimonium jam contractum; sed solum ea, quæ spectant ad matrimonium contrahendum. Nam cum Decretum dicat, non esse licitum eligere opinionem minus tutam circa valorem, & tendat in eum finem, ne confessio Sacramenti exponatur frustrationi, & matrimonium jam contractum est, quasi non esset, & quoad hanc materiam debet sequi normam matrimonii contrahendi.

518 Filguera in sua lucerna in expositione hujus 1. propositionis concl. 5. affirmat (licitum esse sequi opinionem probabilem, relicta tutiori circa Sacramenti valorem, in rebus, quæ nõ sunt de jure Divino, sed tantum Ecclesiastico, ut contingit in matrimonio) &c. oppositam partem propugnat Mag. Hozes in explicatione hujus 1. prop. n. 31.

A R T I C U L U S II.

Deciditur, quid faciendum sit in probabilitate facti circa valorem matrimonii?

S U M M A R I U M.

In questione facti ex testimoniis adversis aequalibus necessario resultat dubium. n. 519.

Quinque modis habere se possunt rationes probabiles in ordine ad certitudinem, probabilitatem, & dubitationem. n. 520. & seqq.

Cum probabilitate facti de existentia impedimenti licet contrahere. n. 522. & seqq.

Cum probabilitate facti de carentia impedimenti non licet contrahere. n. 524.

Quando in questione facti ex probabilibus adversis resultat purum dubium invincibile, licet contrahere; non sic, sit vincibile. n. 525.

Qui contrahit cum dubio vincibili exponit Sacramentum frustrationi. n. 526.

Cum impedimentum est invincibiliter dubium, standum est pro libertate. n. 527.

Non tamen si sit præsumptio pro existentia impedimenti. n. 528.

519 **I**n questione facti, quādo utrinque sunt testimonia, quarum quodlibet seorsim assert probabilitatè, non resultare veram probabilitatem in alterutra parte cõtradictionis, sed necessario resultare dubium, clarissimè ostendi in 1. p. Cris. Theol. disp. 6. c. 6. & in 3. p. disp. 55. n. 24. d. 56. c. 16. ar. 1. n. 813. & seqq. & c. 21. ar. 2. n. 1251. & seqq.

520 Deinde quinque modis contingere potest, quod se habeant rationes probabiles. Primò, ita ut fundamenta, quæ seorsim sunt probabilia, simul cõsiderata faciant certitudinem moralem de existentia impedimenti dirimentis. Secundò, ut similiter considerata faciant certitudinem moralem de carentia impedimenti. Et in his duobus modis nulla est difficultas; nā ubi certum est impedimentum, graviter illicitum est contrahere. Item ubi certa moraliter est carentia impedimenti, licitum est absque dubio contrahere matrimonium.

521 Tertiò potest resultare mera probabilitas de existentia impedimenti. Quintò potest resultare purum dubium sine eo, quod mens judicis possit in alterutram partem flecti, concurrentibus utrinque æqualibus conjecturis. Exponendum ergo est, quid in his tribus casibus fieri debeat in questione facti.

522 Sit prima conclusio. Qui habet probabilitatem facti de impedimento dirimenti, nullam autem probabilitatem de carentia illius, non potest contrahere matrimonium licitè. Et ratio est: nam juxta hanc damnationem primæ propositionis in eo casu non eligitur id; quod tutius est, quinimò Sacramentum exponitur frustrationi; nam eo ipso, quod probabile sit, adesse impedimentum dirimens, probabile etiam erit, quod matrimonium erit nullum. Aliundè autem non apparet principium certum directum, aut reflexum, ex quo possit reddi certus valor matrimonii. Quod amplius constabit in solutione objectionum.

523 Et confirmatur ex cap. Inquisitioni, de sent. excommunicat. ubi definit Pontifex, eum, qui habet credulitatem probabilem, & discretam de impedimento dirimenti, non posse petere debitum, & loquitur in casu, in quo jam matrimonium est contractum. Ex quo manifestè inferitur, quod si quis vellet contrahere matrimonium cum ea credulitate probabili de existentia impedimenti dirimentis, non autem de carentia illius, valor matrimonii non esset certus: ergo qui sic vult contrahere matrimonium, peccat, dum vult exponere Sacramentum frustrationi.

524 Sit secunda conclusio. Qui habet meram probabilitatem facti de carentia impedimenti dirimentis, nullam autem certitudinem, graviter delinquit contrahendo matrimonium. Ratio est eadem. Non enim sequitur, quod tutius est, & Sacramentum exponit frustrationi; neque in eo apparet principium aliquod, unde reddatur certus valor Matrimonii.

525 Sit tertia conclusio. Quando in questione facti ex conjecturis utrinque probabilibus resultat purum dubium, si hoc dubium est vincibile, non licet contrahere matrimonium, donec vincatur dubium, ut stet certitudo pro carentia impedimenti. Si verò resultet purum dubium omninò invincibile, non obstat impedimentum contrahendo matrimonio.

526 Prima pars conclusionis est certa. Nam si quis contrahat matrimonium cum eo dubio vincibili, exponit frustrationi Sacramentum; potest enim contingere, quod facta debita diligentia, clariùs, & certius appareat existentia impedimenti dirimentis.

527 Secunda etiam pars conclusionis videtur certa. Nam dum impedimentum dirimens est in statu puri dubii invincibilis, illud non impedire, nec dirimere, quia standum est pro libertate, cum communi sententia docet P. Th. Sanch. lib. 8. de Matr. disp. 6. n. 18.

528 Quod si in tali dubio sit præsumptio pro impedimenti existentia, & nulla sit præsumptio pro carentia impedimenti; jam iste casus pertinet ad primam conclusionem, quia datur probabilitas pro existentia impedimenti, non autem pro carentia ejus.

A R T I C U L U S III.

Dari principium certum, ex quo reddatur certus valor matrimonii celebrati sub vera probabilitate ejus.

S U M M A R I U M.

Statuitur conclusio. n. 529.

Duplex genus opinionum. Et de quo earum loquatur conclusio. n. 530.

Sub opinione juris recepta ut probabili reddatur certus valor matrimonii. n. 531.

Et quid de cognitione spirituali, quando fit Baptismus sine solemnitate, aut necessitate? Ibid.

Et quid de matrimonio contracto coram Parocho, & testibus, quando re-
validatur sine illis? n. 532.

Non redditur certò validum matrimonium, quando in dispensatione con-
sanguinitatis tacetur culpa. n. 533.

Authores, qui docent opinionem probabilem circa valorem Sacramenti non
posse deduci ad praxim, relicta tutiori, & simul docent in matrimonio
posse praticari opiniones probabiles circa valorem illius. n. 534.

Quid circa hoc censeat P. Suarez. n. 535.

Et quid censeat Diana? n. 536.

Necessarium est ostendere principium, unde reddatur certus valor matri-
monii contracti sub opinione probabili. n. 538.

Christus D. quemlibet contractum matrimoniale validum elevavit ad
rationem Sacramenti. n. 539.

Quarta cõclusio. Quando est vera probabilitas juris circa
valore matrimonii, saltè in iis, quæ pendent ex jure hu-
mano Ecclesiastico, valor matrimonii fit omninò certus ex variis
Capitibus, dixi: *Saltem in iis, quæ pendent ex jure humano Ecclesiastico.*
Nā circa ea, quæ pendent ex jure Divino, & naturali, dicam postea.

530 Dixi, *sub vera probabilitate*: nam, ut notavi in superioribus,
est duplex genus opinionum, quæ inter probabiles recenferi solēt.
Primum est earum opinionum, quæ licet non propugnetur ab om-
nibus, tamen ab omnibus reperiuntur tanquā probabiles. Et ejusdē
generis sunt illæ opiniones, quæ inferuntur evidenter ex opinionibus
sic receptis. Alterū genus opinionum est earum, de quarū proba-
bilitate dubitant viri sapientes, & illis resistunt tanquam parum
securis: & hæ sunt opiniones, de quibus loquitur decretum in dam-
natione tertie propositionis, quæ dicuntur esse tenuiter probabi-
les, & hæ sunt, quas Doctores non admittūt, ut probabiles, dicētes,
talem opinionē vel reiiciendam esse, vel non esse admittendam, vel ca-
ver e fundamento, vel deserendam esse, aut esse parum tutam, aut malè au-
dire apud Theologos, & similia. Hæ enim eo ipso, quod sapientes non fi-
dunt probabilitati earū, non sunt in possessione probabilitatis; qui-
nimmò contra illarum probabilitatē infurgit præsumptio, & idēd
illas esse dubiæ probabilitatis, dicendum est, ut tradidi in 3. p. Cris.
Th. 4. Similiter opiniones sunt dubiæ probabilitatis, quæ sunt cõ-
tra stylum Curie, item illæ, quæ repetitis vicibus reiiciuntur à Sa-
cra Rota Romana, vel sēper exulant à Tribunalibus Ecclesiasticis.

531 Afferō ergo: quādo circa valorem matrimonii sunt opinio-
nes verè probabiles, id est, quæ cõmuniter admittuntur à Doctori-
bus tanquam probabiles, versanturq; circa valorem contractus pē-
dentem à jure humano: tunc Ecclesia approbat prædictum valorem,
ex quo resultat certitudo valoris matrimonii. Exempli gratia. Else
Patrinum in Baptismo est impedimentū dirimens propter cognat-
ionem spiritualement. Et ita Patrinus nequit contrahere matrimoniu
validum cum matre baptizati jam vidua. Est opinio probabilis, &
cõmuniter admissa tanquam probabilis, id non intelligi, quando
sine solemnitate fit Baptismus ob necessitatem, & periculum vitæ
infantis baptizandi: de quo videndus est P. Thom. Sanchez lib. 7. de
matrim. disp. 62. n. 14. Afferō ergo, esse certò validum Matrimonium
illius Patrini initum cum matre Baptizati in tali casu necessitatis,
quia Ecclesia tacitè approbat matrimonium contractum sub ea o-
pinione, quæ admittitur cõmuniter tanquam verè probabilis.

532 Similiter est opinio recepta, probabilis quæ docet, quando
matrimonium contractum est in facie Ecclesiæ coram Parocho, &
testibus, & postea advertitur impedimentum dirimens occultum,
& tunc matrimonium (obtentā dispensatione) debet denuò con-
trahi, posse illud denuò contrahi sine Parocho, & testibus. De quo
videndus est P. Th. Sanchez lib. 2. de matrim. disp. 37. n. 3. Quam opi-
nionem afferō tacitè approbari ab Ecclesia.

533 E contra verò (ut exemplum afferam opinionis non rece-
ptę cõmuniter, ut probabilis, quā idēd dicēdum est non appro-
bari tacitè ab Ecclesia) est opinio, quæ recenferetur ab aliquibus inter
probabiles, quod ubi petitur à Romano Pontifice dispensatio, ut cõ-
sanguinei contrahant, tacita tamen copula, quæ prius intercessit,
dispensatio est valida, & consequenter valet matrimonium virtute
ejus dispensationis contractum. Afferō ergo, hanc opinionem non
approbari ab Ecclesia, quia non admittitur, ut practicę probabilis,
& non solum à Doctore, sed etiam ab omnibus Tribunalibus
Ecclesiasticis reiicitur; & est contra stylum Curie, qui habet vim
legis ex c. Quam gravi, de crimine falsi. Quomodo enim credemus,
approbari ab Ecclesia opinionem, cui ipsa Ecclesia resistit modo di-
cto. Quare, hæc opinio, quamvis sit speculativè probabilis, nō licet
eam ad praxim deducere, quia ex una parte est opinio versās circa
valorem Sacramenti, illaque minùs tutā; ex alia verò non habet ta-
citā approbationem Ecclesiæ, quin potiùs manifestam resistētiam.

534 Quod autem matrimonium initum sub opinione recepta
tanquam probabili habeat certum suum valorem, & sine periculo
frustrationis; docent illi omnes Doctores, qui ex una parte propu-
gnant, opiniones probabiles circa valorem Sacramenti non posse
deduci ad praxim, relictis tutioribus; & ex alia docent, in matrimo-
nio posse praticari opiniones verè probabiles circa valorem illius:
censent ergo, matrimonium nō exponi frustrationi per hoc, quod
celebretur sub opinione verè probabili; supponentes, cum illa opi-
nionē verè probabili conjungi principium certum, unde valor Sa-
cramenti fiat omninò certus. Hi sunt P. Thom. Sanchez, qui lib. 1.
Sum. c. 9. propugnat, non posse deduci ad praxim opinionem minùs
tutam circa valorem Sacramenti: & in libris de Matrimonio docet
quam plurimas opiniones optimis fundamentis innixas, quæ ver-
santur circa valorem Sacramenti, quæ ex se præcisè non sunt tu-
tiores, supponendo, quod ex alio capite fiunt omninò tutæ, & sub
illis remanet certus matrimonii valor. Et lib. 8. de matr. disp. 6. nu. 18.
ait: *Quando res non esset verè dubia, sed essent opiniones, quibusdam as-
serentibus, id esse impedimentum, aliis verò negantibus: si opinio negans
esset verè probabilis, quamvis affirmans esset probabilior, posset ille sequens
opinionem probabilem inire id matrimonium absque aliqua dispensatione.*
Ubi satis expresse denotat, non posse deduci ad praxim pro valore
matrimonii opiniones qualicumque præditas probabilitate; sed
quæ tutiores, sint ex certitudine probabilitatis.

535 Sic etiam P. Suarez to. 3. in 3. p. qu. 67. in Comment. dub. ult. lo-
quens de cognatione spirituali Patrini, ait, non contrahi in baptis-
mo, qui fit in necessitate absque solemnitate, cum hæc opinio non
sit tutior pro Sacramēto matrimonii; qui prius docuerat, in Sacra-
mentis semper tutiorem esse eligendam circa valorem. Quod etiam
notare poteris in plurimis aliis Doctoribus, qui utrumque docent,
& tutiorem eligendam circa valorem Sacramenti; & posse in Ma-
trimonio praticari opiniones quascumque verè probabiles.

536 Sed præcipuè Diana id expresse circa Matrimonium 4. par.
tr. 4. resol. 4. illis verbis. (Aliæ verò res sunt, quarum veritas à Sum-
mo Pontifice determinata existit, v. g. quod talis Confessarius ha-
beat jurisdictionem, vel non: vel quod hic, vel talis contractus sit
Matrimonium, vel non: Harū igitur veritas in indivisibili non con-
sistit, sed juxta opinionum varietatem multiplicatur. Unde quādo
opinio probabilis adest circa earū valorem, tunc in ædificationem
Ecclesiæ Summus Pontifex illam approbat, & Ecclesia tacitè in his
casibus prebet jurisdictionem, alias nimis consciētia gravarentur.)

537 Dices. Quod Ecclesia tacitè approbat, vel est duntaxat pro-
babile, vel est omninò certum? Si primum dicatur, jam opinio pro-
babilis de valore matrimonii fulcita approbatione etiam probabili
non potest dare valorem omninò certum Sacramento. Si verò di-
catur, esse omninò certum, quod Ecclesia tacitè approbat; opus est
ostendere principium, ex quo id fiat certum.

538 Respondeo, propter argumentum, semper desiderasse me,
quod Authores, qui dicunt, Ecclesiam tacitè approbare in ordine
ad praxim has opiniones in iis, quæ depēdēt ab ipsa Ecclesia, desi-
gnarēt principiu, sive radicē, unde certa fieret hæc Ecclesiæ appro-
batio. Quare in presenti conabor ostendere certitudinē hujus veri-
tatis de approbatione expressa, vel tacita contractus matrimonialis
initi sub opinione verè probabili circa ea, quæ sūt juris Ecclesiastici.

539 Et ante omnia præmittendum est, quod huic assertioni non
obstat objectio, quod Ecclesia non habeat potestatem immutandi
materias, neque formas Sacramentorum; atque adeò non posse Ec-
clesiam immutare naturam contractus matrimonialis. Id, inquam,
non obstat: nam Christus D. non decrevit, quinam contractus ma-
trimoniales debeant esse validi; qui non: sed contractus matrimo-
niales validos fidelium elevavit ad rationem Sacramenti. Unde
prius debet præsupponi, contractum esse validum, ut dicatur in-
ducere rationem Sacramenti. Quare dum Ecclesia irritat aliquem
contractum matrimoniale (qualiter irritavit Tridentinum il-
lum, qui fit sine Parocho, & testibus; & qualiter irritat eos omnes,
quibus imposuit impedimenta dirimentia) non mutat materiam,
neque formam Sacramenti, quia contractus, qui præsupponitur in-
validus, nunquam pertinuit ad materiam, neque ad formam Sacra-
menti. Et qui fuerit certò validus, certum est, illum pertinere ad as-
sentiam Sacramenti. Si ergo ostenderimus principium certum, unde
certus fiat valor contractus initi secundum opinionem verè
probabilem, eodem modo reddetur certus valor Sacramenti. Ad
statuendum ergo hoc principium assumemus aliqua, quæ certa ad-
mittuntur ab omnibus, & ab ipsa Ecclesia, ex quibus resultet, non
mera probabilitas, sed certitudo per valore matrimonii.

ARTICULUS IV.

Prima probatio à consuetudine Ecclesiastica.

SUMMARIUM.

Quomodo consuetudo habeat vim abrogandi leges humanas certas, aut
probabiles? n. 540.

Quomodo etiam interpretantur leges? n. 541.

Quam antiquum sit in Ecclesia decidere lites super valore matrimonii ex
opinione probabili? n. 542.

Et quomodo sic etiam procedat Sacra Rota Romana? n. 543. & seqq.

Consuetudo desumpta à Tribunalibus, quomodo habeat vim legis. n. 545.

Quam usitatum sit consulere circa valorem matrimonii juxta opiniones
probabiles? n. 546.

An opinio recepta ab antiquo tempore, ut probabilis assimilatur consuetu-
dini? n. 547.

Præferendum esse opinionem, pro qua stat consuetudo. n. 548.

Consuetudo desumpta ex opinione probabili majorem vim habet in iis, quæ
pertinent ad jurisdictionem. n. 549.

540 **S**i ostenderemus, esse consuetudinem Ecclesiasticam antiquissimam celebrandi contractum matrimonialem sub opinione verè probabili de carentia impedimenti dirimentis, saltè juris humani, fiet manifestum, talem consuetudinem Ecclesiasticam esse sufficiens principium, ex quo maneat certus valor contractus matrimonialis. Pater istud assertum. Nam sicut consuetudo rationalis, & præscripta habet vim abrogandi legem humanam certam, ex cap. *Cum tanto de consuet.* Ita etiam habet vim abrogandi leges humanas dubias, aut probabiles de impedimenti dirimentibus, in quantum necessarium fuerit eas abrogare: id autem præstat consuetudo (si hæc datur) celebrandi matrimonium sub opinione probabili de carentia impedimenti dirimentis ex jure humano.

541. Præterea sicut consuetudo interpretatur quaslibet leges, ex cap. *Cum dilectus*, de consuetudine illis verbis: *Consuetudo est optima legum interpret.* Ita etiam hæc consuetudo (si datur) interpretatur leges Ecclesiasticas de impedimenti dirimentibus: ita ut hæc leges non habeant majorem vim obligandi, quam ut colligitur ex ipsa consuetudine. Ubi notandum est, quod latè ostendi in 2. p. *Cris. Theol. d. 33. cap. 4. n. 20. & seq.* (Quando lata est lex, & de intelligentia illius dubitatur, ita standum esse consuetudini versanti in materia ejus legis, ac si lex exprimeret illam ipsam interpretationem, quam dat consuetudo. Unde fit: quod hæc interpretatio, quam dat consuetudo, non est interpretatio conjecturalis, aut probabilis, sed interpretatio authentica, utpotè habens vim legis, ut exprimitur clarius in l. *Nā Imperator ff. de leg.*) ita scripsit eo n. 20. lex autem. *Nā Imperator*, sic decernit: in ambiguitatibus, quæ ex legibus profiscuntur, consuetudinem, aut rerum perpetuò similiter judicatarum auctoritatem, vim legis obtinere debere. Si ergo interpretatio legis, quam dat consuetudo, habet vim legis: ita etiam hæc consuetudo (si datur) de intelligentia impedimentorum dirimentium debet habere vim legis.

542. Quod autem re ipsa detur in Ecclesia hæc consuetudo, sic ostenditur primò. Etenim antiquissimum est in Ecclesia, quod motis litibus super valore matrimonii recurratur ad iudices Ecclesiasticos, qui sepius decreverunt, matrimonia, super quibus lis movebatur, esse valida: ita quidem factum est, & ita semper fiet: atqui impossibile est, quod Iudices semper habeant sententias evidentes, ex quibus eliciant iudicium pro valore Matrimonii, quis enim est Iudex ita illustratus, qui pro quavis lite decidenda inveniatur sententias evidentes? Quin potius cum inveniunt opiniones probabiles pro parte affirmativa, & pro parte negativa valoris, judicant pro valore secundum meliorem, & melius fundatam opinionem. Quid ergo est hoc, nisi consuetudo antiquissima judicandi pro valore matrimonii ex opinionibus verè probabilibus. Ergo hæc consuetudo adjuncta opinioni probabili extrahit valorem à probabilitate ad certitudinem, eodem modo, ac si lex adjungeretur opinioni probabili, præcipiens talem opinionem observari.

543. Ostenditur secundò. Nam Sacra Rota Romana in decisionibus suis datis pro valore matrimonii utitur opinionibus probabilibus, enim verò opinio multorum est, metù reverentialem dirimere matrimonium, tamen opinio opposita, & si sit multò probabilior, non videtur esse omninò evidens, cum habeat contra se opinionem multorum, & gravium doctorum. Igitur Sacra Rota Romana in quadam decisione Trullensi Matrimonii (quam affert Diana in fine partis 11.) in iudicio contradictorio decidit pro valore matrimonii celebrati inter D. Carolum Principis Vallemontani filium primogenitum, & D. Nicoleam Henrici Loharingæ Ducis filiam. Ad cuius matrimonii valorem declarandum utitur Sacra Rota ea opinione probabiliori, in 6. Et quidem, illis verbis: *Spilius metus reverentialis nulla ad effectum, de quo agitur, sit habenda ratio, nisi sit qualificatus minis, & verberibus, vel gravioribus circumstantiis.* Et deinde refert Authores hujus opinionis, & inter alios P. Thomam Sanchez lib. 4. disp. 6. n. 7. In iis autem, quæ semel decedit Sacra Rota, semper persistit: & ideo ibidem citatur aliæ decisiones ejusdem Rotæ. Ergo consuetudo est Sacre Rotæ decidere pro valore matrimonii juxta opiniones probabiles.

544. Eadem Sacra Rota Romana in quadam decisione Neapolitana matrimonii data die 13. Martii ann. 1651. quam affert Diana in fine partis 10. declarat validum matrimonium inter D. Joannam Mariam de Xart, & D. Michaelē Valex, Ducē de Casamissima. Ubi pro nullitate allegabatur, quod testes non fuerint specialiter ad eū contractū vocati: neque rogati: item, quod contrahentes non fuerint à Parocho interrogati: præterea quod Parochus in vitis adfuerit matrimonio, immò & quod intermisso Missæ Sacrificio recesserit ab altari, eo quod nollet præstare assensū tali matrimonio: circa quæ omnia non desunt opiniones doctorum pro nullitate matrimonii: & S. Rot. in ea decisione stat pro valore matrimonii juxta opiniones oppositas, quæ suffragantur valori ejus. Et cit. authores hujus partis favētis valoris: & alias decisiones ejusdē Rot. pro eisdē opinionib. favorabilib. valori.

545. Ostenditur tertio. Quia ea lex *Nam Imperator*, proximè relata affirmat, habere vim legis non solum quamcumque consuetudine (scilicet rationabilem, & præscriptam) sed etiam rerum perpetuò similiter judicatarum auctoritatem: Consuetudo enim, quæ desumitur à tribunalibus sic perpetuò judicantibus, habet firmiorē auctoritatem. Cum ergo tribunalia Ecclesiastica consueverint judicare de valore matrimonii ex opinionibus verè probabilibus, dicendum

est, esse consuetudinem firmissimam pro valore matrimonii ex opinionibus probabilibus contracti.

546. Ostenditur quartò. Nam ab antiquo tempore usitatum est, viros sapientes consulere circa valorem matrimonii juxta opiniones receptas tanquam verè probabiles: ergo negari non potest, esse talem consuetudinem inter Fideles consulendi circa valorem matrimonii juxta opiniones receptas tanquam probabiles.

547. Confirmatur. Nam, ut optimè observavit noster Archiepiscopus Hispalensis Petrus de Tapia to. 1. *Car. moral. lib. 1. q. 8. ar. 11. §. 3. n. 9.* opiniones, quæ ab antiquo tempore sunt receptæ tanquam probabiles, assimilantur consuetudini, illis verbis: *Longi temporis comprobatio (opinionis) assimilatur consuetudini, & traditioni, quæ in moralibus est magni ponderis probatio.* Ergo saltem illæ opiniones, quæ à longo tempore sunt receptæ tanquam probabiles circa valorem matrimonii, æquivalent consuetudini: quia ipso longo usu comprobata induere videntur rationem consuetudinis: cum nihil aliud sit consuetudo, nisi usus longo tempore comprobatus.

548. Confirmatur secundò, iis omnibus, quæ tradunt jurisprudentes de consuetudine in controversiis, in quibus sunt opiniones probabiles pro utraque parte. Nā Cardinalis Dominicus Thuscus 2. 2. verb. *Consuetudo concl. 911. & 912.* concludit circa opiniones controversas eam sequendam esse, per qua stat consuetudo, pro qua citat Federicum de Senis *conf. 217. vers. Post istas*, cujus conclusionis congerit plurima exempla. Ex quo fit, opinionem probabilem à probabilitate transire ad certitudinem moralem vi consuetudinis. Sicut enim, si lex præcipiat, talē opinionem amplectendā esse, jam praxis talis opinionis transit à probabilitate ad certitudinē obligationis: ita similiter dicendū est, quādo consuetudo talis est, ut habeat vim legis.

549. Hæc assertio de consuetudine celebrandi matrimonia juxta opinionem probabilem receptam ut talem, habet minorem vim in iis, quæ pertinent ad jurisdictionem, v.g. Parochi, & Vicarii Episcopi ad assistendum matrimonio: quia consuetudo dat jurisdictionem, ut constat ex iis, quæ dixi supra.

ARTICULUS V.

Secunda probatio ex responsione, quam dedit SS. Urbanus VIII.

SUMMARIUM.

Refertur controversia orta ex difficultatibus matrimoniorum, quæ contrahere deberent infideles conversi ad fidem. n. 551.

Refertur consultatio Joānis de Lugo, quæ cōsultuit de his Urb. VIII. n. 552. Quid Urbanus responderit. n. 553.

Quomodo responsione Urbani constet, valorem matrimonii esse certum celebrari juxta opinionem verè probabilem. n. 554.

550. **M**agna videtur esse confirmatio hujus doctrine responsio SS. D. Urbani VIII. pro matrimoniis Indorum Neophytorum, quam refert P. Nicolaus de Techo in Historia Paraquariæ impressa Leodii ann. 1673. lib. 10. c. 15. ubi sic narrat.

551. Guarani gētis primores solebāt tot pellices alere, quot eorū libido, & autoritas à popularibus suis impetrabat: nec aliud erat majus capessendæ religionis nostræ impedimentū: quā cū monebatur unica uxor Christianos ex lege Divina cōtēntos esse debere. Accessit huic obstaculo nimia quorundā Sociorū religiositas, ejusmodi homines ad primā uxore adigere volētū. Alii, dempto scrupulo, religionē Christianā incuntibus, quācumque vellent, ex pellicibus pro uxore permittebāt. Ob earū opinionū diversitatē inde nata, quod Doctores scholastici de ea re inter se dissetiant, ad summū legū interpretē recursus est, & Joannes de Lugo, post modū Cardinalis, re totā his verbis Urbani VIII. Pontifici Maximo exposuit.

Sanctissime Pater.

552. **I**n Provincia, & Regno Paraquariæ in India Occidentali maxima difficultas suboritur in conversione infidelium ad fidem nostram, quādo aliqui ex ministris volunt illos cogere ad recipiendum, & retinendum primam conjugem, quem in infidelitate habuerunt: gens quippè ex innata barbarie passim conjuges (si verè conjuges dicendū sunt) dimittunt, non aliter, quā nostri famulas, vel famulos: & hoc solum, quia conjux infirmatur, nec coquere cibos potest, aut vestes consuere, vel domus curam habere, vel quia jam senescit. Immo frequēter non unam solum uxorem accipiunt, sed simul cum ea omnes ejus filias, vel forores, si quas habet: ex quibus postea donat amicis aliquam, vel famulo in gratiam obsequii, quæ postea repetit, si famulus discedat. Aliis sola loci mutatio causa est deserendi cōjugem, ne eā secū ferant. Itaque plerique putāt, non esse saltem communiter apud illos verum matrimonium, sed concubinatum: atque ideo permittunt, quod conjugem baptizatū accipiat, quando ad fidem convertuntur. Alii tamen scrupulum habent, & cogunt eos ad repetendum primum cōjugem, ex quo magna incommoda sequuntur. Primò, quod multi hoc terrore Baptismum averfantur. Secundò, quod mentiuntur, dicentes se nullum alium conjugem habuisse, & mala fide cū alio contrahunt. Tertio, quod fingunt se repetere primam uxorem, sed re vera aliam habent, nec de prima

ma curant. Quartò, quòd frequenter difficillimum est primam agnoscere, quia vix recordantur in tanta multitudine, quæ fuerit prima, & illa inventa oportet rursù inquirere, an illa prius habuisset viros; & rursù de iis viris, an prius alias habuissent. His accedit, quòd frequenter in iis conjugis non utantur signo aliquo externo specialis; diverso ab eo quo concubinâ ad hebdomadam, vel mensem accipiunt; quare sæpè non invenitur signum externû expressivum consensus ad Matrimonium requisiti. Unde attenta eorum praxi, & consuetudine, multi pii, & docti viri putant communiter, non fieri apud ipsos verum contractum Matrimonii. Cæterum ad tollendos scrupulos, & dubia, & ad hoc gravissimum impedimentum auferendum illius gentis conversionis ad fidem, à Sanctitate Vestra humiliter petitur, ut quandoquidem juxta Doctorum virorum doctrinam Sedes Apostolica ex gravi causa potest aliquando Matrimonium infidelium dissolvere, prout Sanctitas Vestra declaravit in Brevi suo expedito die vigesima Octobris anno 1626. & rursus in alio simili die decima septima Septembris anno 1627. his verbis: *Nos attendentes hujusmodi infidelium Matrimonia non ita censei, quin necessitate suadente dissolvi possunt, &c.* Et quidè in hoc gravissimæ causæ sunt, immò necessitas ad cõversionem illorù infidelium; dignetur Sanctitas Vestra ex benignitate Apostolica concedere Provinciali Soc. JESU facultatem, ut ipse, & ii ex Societate, quibus ipse conversionem gentis demandaverit, & cõmunicandum censuerit, possit, occurrente casu, & factò examine, & manente dubio de valore prius Matrimonii in infidelitate facti, vel magna difficultate inveniendi veritatem, vel magna difficultate repetendi primum conjugem jam dimissum, possit, inquam, ad conversionem faciliore reddendam, vel ad converforù manutentionem in fide, & obedientia legum Ecclesiasticarum, dispensare cum ejusmodi cõversis, ut possint post Baptismum contrahere verum matrimonium in facie Ecclesiæ. Hoc enim modo Sanctitas Vestra infidelibus illis aditum ad Ecclesiam patefacit, quem dæmon occludere conatur. Prout de Vestra Sanctitatis benignitate sperare lubet, quàm Deus) &c.

553 Urbanus VIII. in dicto Sapientum virorum super ea re consulto pronunciavit, non videri sibi, speciali sua dispensatione opus esse, sed ubi Doctorum sententiæ. Utrumque probabiles, intercederent, sequerentur opiniones pro conditione locorum, ac hominum Barbaris favorabiles, salva interim utriusque partis auctoritate, sine rent doctis hominibus sentiendi libertatem. Constans igitur Sociorum plerorumque in his terris degentium opinio praxi confirmata fuit, horum Barbarorum Matrimonia ob rationes supra relatas nulla esse, & posse Barbaros ad fidem conversos quancumque Baptizatâ, rejectis aliis, in conjugem sumere. Quancumque eam semper adhibere cautelam, quàm rei gravitas postulabat. Huc usque P. Nicolaus del Techo in sua Historia.

554 Ex quo Urbani VIII. responso clarè inferitur, licitum esse, quòd in matrimoniis contrahendis possint deduci ad praxim opiniones iis barbaris favorabiles, quæ, si favorabiles sunt, utiq; sunt minùs tutæ. Manent tamen omninò tutæ ex principiis certis, quæ superadduntur. Quomodo ergo hoc responsum Urbani concilietur cum damnatione hujus primæ propositionis, ex dictis, & ex dicendis facile est intelligere. Ex dictis quidem. Nam cum detur consuetudo ineundi matrimonium, & judicandi de valore illius juxta opinionem verè probabilem, & communiter receptam ut talem, quæ consuetudo habet vim legis, inde est, quòd talis consuetudo habeat vim reddendi certum valorem matrimonii.

555 Item ex constitutionibus Ecclesiæ causa matrimonii est favorabilis. Nam si dicamus, Ecclesiam favere velle matrimoniis non solum contractis, sed etiam contrahendis; & ex dispositione Ecclesiæ, ea impedimenta non dirimere, quando pro utraque parte est vera probabilitas; id benè componitur, quod Sacramentum non exponitur frustrationi. Talis enim Ecclesiæ dispositio faciet, contractum esse certò validum, & praxim omninò tutam.

ARTICULUS VI.

Tertiâ probatio ex eo, quòd causa matrimonii ex dispositione Ecclesiæ sit favorabilis.

SUMMARIUM.

- Causa matrimonii est favorabilis. n. 556.
- Causa favorabilis est amplianda. n. 557.
- Causa favorabilis amplianda est ad casus dubios. n. 558.
- Etiam ad dubios positivè. n. 559.
- An opinio unius singularis Doctoris prævaleat in causa favorabili? n. 560.
- Quomodo in varietate opinionum ea, quæ favorabilis est, maneat certa quoad praxim. n. 561.
- Quomodo valor Matrimonii maneat certus, quando contrahitur juxta opinionem probabilem? n. 562.
- Quomodo in dubio in causa favorabili opinio adversa sit reiicienda? n. 563.
- Matrimonium certò validum in ratione contractus, etiam est certò validum in ratione Sacramenti. n. 564.
- Confirmatio ex cap. final. de sententia, & re judicata. n. 565.

556 **P**ROBATUR tertiò nostra conclusio. Nam in Sacris Canonibus causa Matrimonialis est favorabilis. Ut patet ex *ca. fin. de sent. & re judicat.* Ubi dicitur *Duobus Judicibus, ut accepimus, diversas sententias profarentibus, si ex jurisdictione ordinaria processerunt, tenet pro reo, non pro Actore sententia, nisi in causa favorabili, puta Matrimonio, libertate, dote, seu testamento, pro ipso (actore) fuerit promulgata.* Et cap. *Ex litteris* de Probat. deciditur inter probationes æquales, judicem stare debere pro reo, *Præterquam in liberali causa.* Ubi glossa verb. *Liberali*, ait: *In causa Matrimoniali.* Et ita docet P. Thomas Sanchez lib. 1. de Matr. disp. 18. n. 5. & apud ipsum Joannes Andr. Ostiensis, Antonius, Ancharanus, Henricus, Alexander de Nevo, Præpositus, Cardinalis, Abbas, Alciatus, Angelus, Sylvester, Tabiena, Armilla, Menochius, Brunellus, Alexander Carrelius, Antonius Cucus, Ungarellus, Mascardus.

557 Materiam favorabilem latissimè interpretandam esse, & ampliandam, constat ex *Regul. 15. de Regul. Juris in 6.* ubi præscribitur odia esse restringenda, & favores ampliandos. Et ita tradunt omnes communiter juris interpretes, ac Theologi omnes.

558 Præterea materiam favorabilem ampliandam esse, & extendendam ad casus dubios, omnes similiter Theologi, & juris interpretes affirmant. Et ratio est clara. Nam ad casus certos extenditur tam materia odiosa, quàm favorabilis; unde si hæc ampliatur, & illa restringitur; id non debet esse in ordine ad casus certò comprehensos, sed in ordine ad illos, de quibus dubitatur. De quo videntur est P. Th. Sanch. l. 8. de Matr. disp. 2. & l. 4. Summ. cap. 44. n. 3.

559 Non solum amplianda est materia favorabilis ad casus dubios negativè, id est, ad eos, qui levi, vel nullo fundamento nituntur, sed etiam ad casus dubios positivè, id est, quorum dubium procedit ex varietate opinionum probabilium. Quod latè ostendi in 1. p. Cris. Theol. disp. 17. c. 2. ubi (in materia immunitatis Ecclesiasticæ, quæ favorabilis est) plures Doctores, citatis eorum verbis, allegavi, nempe Suarium l. 4. cont. Regem. Angliæ c. 34. n. 4. & t. 2. de Relig. tr. 6. de Voto l. 6. c. 26. n. 6. P. Th. Sanchez l. 4. Summ. c. 44. nu. 3. & l. 8. de Matrim. disp. 2. n. 1. & lib. 4. Summ. c. 40. n. 26. & to. 1. Consilior. lib. 2. c. 4. dub. 53. n. 31. Antoninum, Diana p. 6. tr. 1. resol. 30. fin. ubi pro eadem sententia citat Alexandrum Sperellum, Carolum Maranta, Farinacium, & Giurbam. Quod etiam fufius docuit ipse Diana p. 5. tr. 1. res. 23. Ubi præter allegatos citat Joannem Soufam, & Rotam Romanam in una Veneta census anni 1606. & 1. p. tr. 2. res. 65. ubi pro eadem allegat Felinum, Decianum, Hondedum, Velleum, & Mainardum. ibidem etiam citavi Valenzuelam adversus Venetos p. 1. num. 43. & Thomam del Bene to. 2. c. 16. dub. 9. sect. 13. n. 12. Antonium Soufam in Bullam Coenæ disp. 76. n. 5. ubi citat Ostiensem, & Andream in cap. *Rursus*, Qui Clerici, vel voventes, & Felinus in c. 1. de Constitutionibus, & Martham de jurisdict. 4. p. centur. 2. casu 164. n. 1. citavi etiam P. Pellizarium to. 2. tr. 8. cap. nu. 142. & P. Fagundez lib. 4. de Just. c. 10. n. 10. P. Baldellum to. 1. lib. 5. disp. 39. n. 1.

560 Quod adeò verum est, ut quando agitur causa de valore Matrimonii, quia hæc est favorabilis, opinio unius singularis Doctoris probabilis ratione innitens, stans pro valore præferenda est sententiæ plurimorum, nisi textu aperto, aut ratione evidenti innitatur. Ita enim docet P. Th. Sanch. l. 1. de Matr. disp. 18. n. 7. & apud ipsum Ostiensis, Joannes Andreas, Antoninus, Ancharanus, Henricus, Nevo, Præpositus, Felinus, Decius, Barbatia, Verjus, Rosella, Antonius Cucus, & Navarrus. Et observat P. Th. Sanch. id in utroque foro intelligendum esse. Et præter citatos idem tradit P. Castro Palao c. 1. tr. 1. disp. 2. punct. 1. & apud ipsum Mascardus, & Villalobos. Et hoc totum tradidi ea disp. 17. cit. cap. 4. n. 41.

561 Hinc fit, quòd quando est varietas opinionum, & supervenit regula de favore ampliando, ita amplectenda est opinio, quæ favor matrimonii, immunitati, & cuicumq; materiæ favorabili, ut remaneat omninò certa quoad praxim ex præfata Regula de favore ampliando; & opinio adversa matrimonio maneat quoad praxim improbabilis. Quæ assertio ex dictis evidens est.

562 Ex dictis constat, dicendum esse, quoties Matrimonium contrahitur juxta opinionem verè probabilem, valorem matrimonii manere certum. Etenim causa favorabilis certissimè ampliatur ad casus dubios, etiam si dubium procedat ex varietate opinionum, ut constat ex proximè dictis: sed quando est opinio probabilis pro valore Matrimonii, & alia probabilis pro nullitate, est dubium ortum ex varietate opinionum, & matrimonium est causa favorabilis: ergo causa matrimonii certissimè amplianda est ad casum, in quo est opinio probabilis pro valore, & alia opposita pro nullitate. Et quid est, quòd causa matrimonii certissimè ampliatur ad casum, in quo est opinio pro valore, nisi quod valor maneat omninò certus? Nam cum dispositio juris faciat decisionem certam, inde est, quòd Regula 15. de favore ampliando, faciat decisionem certam de valore matrimonii, utpotè materiæ favorabilis.

563 Confirmatur primò. In dubio juris ex *Regul. 15. de favore ampliando*, opinio favorabilis est amplectenda, & opinio favorabilis est amplectenda, & opinio opposita reiicienda: sed si opinio adversa est probabilis, non est reiicienda, nisi propter decisionem certam in contrarium: ergo resultat dispositio certa contra nullitatem matrimonii, & pro valore ejus.

564 Confirmatur secundò. Nam ubi contractus matrimonii est certò

certò validus, in ratione Sacramenti est certò validus: sed ubi est dubium juris de impedimento dirimenti, etiam ortu ex varietate opinionu, contractus Matrimonii in ratione contractus est certò validus: ergo etiã in ratione Sacramenti. Probat minor. Est enim inter jurisprudentes velut axioma multis textibus cõfirmatum, in dubio juris semper standum esse pro valore actus. Videantur P. Th. Sanchez lib. 3. de Matr. disp. 35. n. 19. & alii in locis, & Antonius Gomez in legem 42. Tauri. n. 3. & 4. ergo in quodlibet dubio juris contractus Matrimonii censendus est certò, & evidenter validus.

565 Confirmatur tertio. Nam in cap. finali supra relato de sent. & re judicat. statuit Pontifex, duobus iudicibus diversas sententias proferentibus ortas ex jurisdictione ordinaria, tenet sententia pro valore matrimonii. Ubi supponit Pontifex, ex illis duabus sententiis non esse unam evidenter iustam, & alterã evidenter iniquã; nam si tales forent, non pro causa favorabili standu esset; sed pro iure evidenti. Supponit ergo Pontifex, utramq; sententiam esse probabilem, & probabiliter, atq; prudenter latam. Tum sic: quamvis utraq; sententia sit probabilis, Pontifex decedit, preferendam esse eam; quæ versatur circa valorẽ Matrimonii, & quamlibet materiam favorabilem: ergo ex decisione Pontificis materia favorabilis, atque adeo valor Matrimonii, extenditur non solum ad causam utrimque dubiam, sed etiã ad causã probabilem. Vide multa alia argumenta, quæ pro hac assertione instruxi in 1. p. Cris. Th. disp. 17. & disp. 19. c. 7.

ARTICULUS VII.

Præoccupatur responsio, quæ exhiberi potest duplici argumento factò, & confutatur.

SUMMARIUM.

An regula de favore ampliando intelligatur solum de contracto, non autem de contrahendo. n. 566. & seqq.

Sententia data pro valore Matrimonii contracti eadem debet esse pro valore contrahendi sub eisdem circumstantiis. n. 568.

Quam sententiam dedit Sacra Rota pro valore Matrimonii coram Parocho invito, eandem daret, si lis moveretur de contrahendo. n. 569.

Item quam dedit de valore Matrimonii contracti cum metu reverentiali, eandem daret ante contractum. n. 570.

Responsio Urbani VIII. circa Matrimonia infidelium, qui convertuntur, loquitur de contrahendis. n. 571.

Consuetudo fert, ut iudex proferat sententiam pro valore Matrimonii contrahendi juxta opinionem probabilem. n. 572.

Ubi dubitatur de valore dispensationis ante contractum, non semper habet iudex opinionem evidentem. n. 573.

Ubi contractus, postquam factus est, evadit validus, in ipso fieri est validus. n. 574.

Contractus, qui in fieri fuit invalidus, non est, unde revalidetur, si sint eadem circumstantia. n. 575.

Non componuntur hæc duo, & quòd Matrimonium in fieri exponatur frustrationi, & quòd jam contractum sit certò validum. n. 576.

Impedimentum, quod non dirimit Matrimonium contractum, non dirimit contrahendum. n. 577.

Quæ dicta sunt de impedimento dirimenti, dicenda sunt de dispensatione, proportionem servata. n. 578.

566 **A**D argumentum supra factu de consuetudine cõtrahendi matrimoniu ex opinione verè probabili, & ad proximè factu ex Regula de favore ampliando, respondebit aliquis, utroq; argumẽto probari intentu de Matrimonio cõtracto, secus de contrahendo. Censura autẽ hujus primæ propositionis præscribens in Matrimonio, sicut in ceteris Sacramentis, non esse utendu opinionem probabili, relicta tutiori, nõ habet locu in matrimonio jam cõtracto, sed in cõtrahendo, sive in ipso fieri celebrationis Matrimonii.

567 Hæc tamen responsio confutatur primò. Et supponamus, esse opinionem cõmuniter receptam tanquam probabilem de nullitate talis impedimenti dirimentis; cum sit etiã opinio probabilis opposita de existentia impedimenti. Supponamus etiam, quòd super Matrimonio jam contracto movetur lis ex tali impedimento corã iudice Ecclesiastico; & quòd hic censens probabilem opinionem de nullitate impedimenti declaravit Matrimonium esse validum.

568 Tum sic: inintelligibile est, quòd sententia declaratoria valoris Matrimonii jam contracti, si eadem & in eisdem circumstantiis ferretur à iudice ante contractum, dicenda esset continere errorem. Nam dum eadem sunt circumstantiæ, idem debet esse iudicium de valore. Si autem non liceret iudici uti opinione illa probabili ante contractum, erraret Iudex, dum illa uteretur.

569 Quòd argumentu, ut dilucidius procedat, exemplis confirmandum est. Primò. Nam (ut supra retuli a. 4.) Sacra Rota in quadã decisione Neapolitana Matrimonii declaravit, validu fuisse illud Matrimoniu, licet Parochus adfuerit invitus; quamvis sit opinio aliquorum doctoru (quam refert P. Th. Sanch. l. 3. de Matr. disp. 39. n. 7.) esse invalidum Matrimonium, cui assistit Parochus invitus. Inquiri ergo, si ante Matrimonium contractum deberet Sacra Rota decidere, an validum futurum esset Matrimonium, cui assisteret Parochus invitus; quid respondere deberet? Sanè cum non solum

in ista, sed in multis aliis decisionibus ibidem citatis Sac. Rota deciderit, esse verã opinionẽ de valore Matrimonii coram Parocho invito, incredibile est, quòd aliter deciderit ante contractu. Si ergo eodem modo decideret ante contractu, id quidẽ provenit, ex eo quòd opinio probabilis de valore sit certa, tum ex cõsuetudine quã ostendimus a. 4. Tũ ex Regula de favore ampliando, ut diximus a. 6.

570 Secundum exemplum est id, quòd retuli a. 4. ex Sac. Rota Romana, quæ in quadã Trullenfi Matrimonii deciderit, illud Matrimonium fuisse validu, non obstante, quòd allegabatur ex adverso metus reverentialis in uno contrahentiũ. Et quavis sit opinio multorum (quos citat P. Th. Sanch. l. 4. de Matr. disp. 6. a. 4.) sufficere solum metum reverentialem ad annullandu matrimoniu; ex opposita opinione Sac. Rota deciderit validu. Est autem mihi incredibile, quòd si ante Matrimonium contractu interrogaretur Sacra Rota (An si illud Matrimoniu contraheretur, evaderet validum?) responsura sit aliter, ac deciderit circa Matrimoniu jam contractum. Quare certitudo, quæ illi opinioni probabili accrescit circa Matrimonium contractum, tum ex regula de favore ampliando, tum etiam ex responsione Urbani VIII. relata a. 5. eodem modo accrescit illi opinioni probabili circa Matrimonium contrahendum.

571 Confutatur secundo. Nam responsio Urbani VIII. relata art. 5. expressè suadet, ut pro Matrimoniis infidelium, qui convertuntur ad fidem, contrahendis, eligantur opiniones probabiles eis Matrimoniis favorabiles: ergo is favor Matrimonii non solum est pro Matrimoniis contractis, sed etiam pro contrahendis.

572 Confutatur tertio eadem responsio. Nam ante contractum Matrimonium occurrere solent Iudici Ecclesiastico graves difficultates circa valorem dispensationis præviè requisitæ, aut cõmissionis dispensandi, quam dat Pontifex Vicario Generali Episcopi. Tum sic. A valore dispensationis circa impedimentum dirimens pendet valor Matrimonii, si enim Breve Pontificium est subreptitium, Matrimonium virtute ejus dispensationis celebratum est nullum: & tamen consuetudo recepta fert, quòd ferat sententiam iudex Ecclesiasticus ex opinione probabili, ut quotidie experimur: ergo datur consuetudo, quòd Iudex Ecclesiasticus ferat sententiam circa valorem Matrimonii ex opinione probabili.

573 Confirmatur. Effet enim onus intolerabile iudici Ecclesiastico, quòd in causa, in qua dubitatur de valore dispensationis, deberet invenire semper sententiam evidentem, ex cujus directione causam decidat; aut debeat decidere semper pro nullitate dispensationis, quantumvis pro ejus valore detur opinio recepta communiter tanquam probabilis, quæ, ut suppono, debet esse probabilior juxta damnationem secundæ propositionis factam in hoc decreto. Et fortassè propter hanc difficultatem impulsu sunt iudices Ecclesiastici eam consuetudinem inducere judicandi pro valore dispensationum juxta opiniones taliter probabiles.

574 Confutatur quartò. Nam qui facit contractu, qui, postquam factus est, evadit validus, in ipso fieri facit contractu validum: sed Matrimoniu contractu juxta opinionem verè probabilem, postquã contractum est, est validum, & per sententiã judicalem (saltem ultimam latam in Sac. Rota) declaratur validum; ita ut resultet certitudo moralis de valore, ut patet in exẽplis positis in 1. argumento: ergo in ipso fieri facit contractum Matrimoniale validum. Consequentia legitime infertur; & minor patet ex dictis. Minor autem cõstat ex eo, quòd implicatio est in terminis, quòd cõtractus in fieri nõ sit validus, & postea reddatur validus sine nova dispensatione.

575 Confirmatur primò. Nam contractus, qui in fieri fuit invalidus, nullum aliud habet principium, unde revalidetur, si concurrant eadem circumstantiæ. Loquimur enim in hypothesi; in qua non est habita denuò dispensatio. Ergo si jam contractum est validum, etiam in ipso fieri fuit validum.

576 Confirmatur secundò. Nam hæc duo impossibilia sunt, & quòd conjuges contrahentes secundum opinionem probabiliore, & minus tutam, exponat Sacramentu frustrationi, & quòd Matrimonium ipsum jam contractum censeatur certò validu; hæc enim duo opponuntur, sicut contingenter verum, & certum: sed Matrimonium jam contractum juxta eam opinionem probabiliore censeatur certò validu, & tale esse declaratur à Sacra Rota, ut in exemplis supra relatis: ergo cum hoc impossibile est, quòd Matrimonium in fieri, dum contrahitur secundum eam opinionem probabiliorem, exponatur frustrationi. Omitto multas alias confirmationes, quæ efformari possunt juxta regulas artis syllogisticæ.

577 Confutatur quintò. Id, quòd non est impedimentu dirimens respectu Matrimonii jam contracti, non potest esse impedimentu dirimens respectu Matrimonii contrahendi, juxta versiculum apud omnes celebratu, illum quidem postremu inter versiculos de impedimentis, scilicet: *Hæc socianda vetant connubia, facta retractant*. Id, quòd etiam constat ex cõmuni sententia omniu Theologoru, & jurisprudentium: sed ex constitutionibus Ecclesiæ, in quibus statuitur, favores esse ampliandos, & causam Matrimoniale esse favorabile, infertur, quòd in dubio invincibili proveniente ex varietate opinionum circa impedimentum dirimens, jus Ecclesiasticum aufert (saltem virtualiter) impedimentum illud dubium, aut probabile in Matrimonio jam contracto: ergo eodem modo aufert illud in Matrimonio contrahendo, aut in fieri; alioquin diversa essent impedimenta pro Matrimonio contracto, & pro contrahendo.

578 Idem,

578 Idem, quod diximus de varietate opinionum circa impedimentum dirimens jure Ecclesiastico, dicendum etiam est, quando adest varietas opinionum verè probabilium circa valorem dispensationis in impedimento dirimenti certo. Quia cum Ecclesia intendat favere Matrimonio in illis, in quibus potest, & ea dispensatio pertineat ad potestatem Ecclesiæ, in tali dubio positivo invincibili ejus dispensationis certum esse debet, quod favore Matrimonii standum sit pro valore dispensationis maximè attenta vi consuetudinis præscriptæ, de qua locuti sumus ar. 3.

ARTICULUS VIII.

Præcluditur responsio alterius instantiæ.

SUMMARIUM.

Ratio dubitandis ex titulo possessionis. n. 579.

Matrimonium ex sola possessione non declaratur validum, sed manuteneretur. n. 580.

Possessio habet locum etiam in odiosis. n. 581.

Item affert præsuppositionem pro valore Matrimonii, non certitudinem. n. 582.

Possessio non est sufficiens ad ferendam sententiam in articulo proprietatis. n. 583.

579 **F**ortasse replicabit aliquis, verum esse, quod eodem iudicio censenda sunt Matrimonium contractum, & contrahendum, dum in contracto non attenditur denuò alia circumstantia, ratione cujus aliter censetur de Matrimonio contracto, ac de contrahendo. Hæc autem circumstantia est possessio, aut quasi possessio, ex regula generali, quod in dubio melior est conditio possidentis. Unde fit, quod cum in matrimonio contrahendo non detur ea possessio, & illa inveniatur in matrimonio jam contracto, in dubio standum sit pro contracto, & non pro contrahendo.

580 Hæc tamen responsio refellitur primò. Nam ex sola possessione matrimonium non redditur, nec declaratur validum, sed manuteneretur: atqui matrimonium celebratum juxta opinionem probabilem à Sacra Rota declaratur validum; nempe celebratum ex solo metu reverentiali, aut coram Parocho invito, ut constabat ab exemplis supra relatis: ergo non declaratur validum propter possessionem, sed propter rationes supra ponderatas.

581 Refellitur secundò. Nam possessio habet locum tam in odiosis, quam in favorabilibus: ergo cum Ecclesia declarat, matrimonium esse favorabile; & ratione hujus favoris Judices ferunt sententiam pro valore matrimonii, aliquod ampliùs concedunt matrimonio, præter jus possessionis. Sed hoc ampliùs non potest esse aliud, nisi quod ex regula de favore ampliando censetur certò validum, & si celebratum juxta opinionem verè probabilem: ergo ex favore, & non ex possessione censetur certò validum.

582 Refellitur tertio. Nam hæc quasi possessio solum affert præsuppositionem pro valore matrimonii, & consequenter solum superaddit quoddam genus probabilitatis pro valore: si ergo ex hac sola probabilitate (dato, & non concessio) Matrimonium contractum declaratur validum; quare etiam propter probabilitatem veram opinionis, quamvis deficiat, aut non attendatur hæc præsuppositio possessionis, non sufficiet ad declarandum valorem Matrimonii in ipso fieri, maximè accedente regula de favore ampliando, & consuetudine præscripta.

583 Refellitur quarto. Nam possessio non est sufficiens ad ferendam sententiam in articulo proprietatis: at quando movetur lis circa valorem Matrimonii, movetur circa articulum proprietatis: ergo possessio non est sufficiens ad ferendam sententiam circa valorem matrimonii. Cum ergo Sacra Rota declarat validum Matrimonium celebratum juxta opinionem verè probabilem, non autem evidentem, ut in exemplis ar. 4. propositis, & inde maneat moraliter certum, id Matrimonium esse validum, & ex sola possessione non fit certò validum; fit, Matrimonium contractum non declarari validum ex sola possessione, sed ex aliis capitibus supra traditis.

ARTICULUS IX.

An doctrina tradita intelligenda etiam sit in dubio positivo circa impedimenta jure Divino, aut naturali dirimentia? Circa quam quæstionem præmittuntur aliqua.

SUMMARIUM.

Ratio dubitandi. n. 585.

Quid sit dubium negativum, & quid positivum? n. 586.

Cum motivo probabili potest componi dubium, non verò cum assensu probabili. n. 587.

Motivum probabile non cogit intellectum ad assensum. n. 588.

Intellectus non potest assentiri objecto propter motivum probabile, nisi accedat inclinatio voluntatis. n. 589.

Quid sit dubium vincibile, quid invincibile? Et quid sit dubium practicum, quid speculativum? n. 590.

584 **H**ucusque locuti sumus de certitudine valoris Matrimonii in dubio positivo orto ex varietate opinionum circa

impedimenta dirimentia jure humano. Restat modò eandem quæstionem instruere in casibus, in quibus dubium ex varietate opinionum procedit circa impedimenta jure divino, aut naturali præscripta.

585 Et fortasse videbitur alicui eam doctrinam bene intelligi circa impedimenta inducta jure Ecclesiastico, circa quæ Princeps Ecclesiasticus potest disponere pro suo arbitrio; cæterum circa impedimenta, quæ dirimunt jure naturali, & Divinò, etiam si sit varietas opinionum circa illa, videtur difficile intelligere, quomodo possit Ecclesia disponere?

586 Pro cujus rei claritate, præmittendū est primò, dubium aliud esse negativum, & aliud positivum. Dubium negativum est, cum nulla ratio alicujus momenti apparet ex alterutra parte contradictionis, v.g. cum dubito, an crines Adami fuerint rubri, neque pro parte affirmativa, neque pro negativa invenio rationem assentiendi, tunc habeo dubium negativum. Dubium positivum est, quod oritur ex varietate opinionum probabilium utrumque pugnantium.

587 Huic explicationi de quidditate dubii positivi, & negativi, quæ communis est Theologis, & Philosophis, adversatur Caramuel in Theol. fundam. n. 1888. ut retuli in 1. p. Cris. Th. disp. 6. c. 5. qui existimat, ubi ad sunt rationes probabiles, non posse dari dubitationem, sed solam probabilitatem. Quantam passus fuerit æquivocationem, ibi ostendi. Etenim cum assensu probabili componi non potest dubitatio; quia dubitatio est suspensio assensus in utramque partem contradictionis: assensus autem, & suspensio assensus non sunt cõpossibiles. Potest autem dubitatio reperiri inter motiva utrinque probabilia, quod cõtra Caramuelem multis demonstrationibus ostendi c. 5. cit.

588 Et modò breviter probatur ex ibi dictis. Primò. Nam motivum probabile non cogit intellectum ad assensum: ergo intellectus positus inter motiva probabilia duplicis opinionis oppositæ liber, & expeditus manet ad assentiendum alterutri: potest ergo suspendere assensum ad utramque partem, atque adeò dubitare.

589 Secundò. Non potest intellectus assentiri objecto propter motivum probabile, nisi accedat inclinatio voluntatis; ut ipse Caramuel cum cõmuni sententia admittit: ergo si voluntas in neutra partem inclinet, non dabitur assensus intellectualis; atque adeò intellectus suspendet assensum in utramque partem: id autem est dubitare: ergo inter utrumque motivum probabile potest dari dubitatio.

590 Deinde dubium positivum (sicut & negativum) aliud est vincibile, quando scilicet est spes perveniendi ad certitudinem, & aliud invincibile, quando adhibita diligentia debita non potest perveniri ad certitudinem. Præterea dubium positivum aliud est practicum nempe quando dubito, an re ipsa peccabo exercens hanc actionem; aliud speculativum, quando scilicet dubitatur de actione secundum se, v.g. an sit licita, an illicita non deliberando, an hic, & nunc peccabo illam exercens. Quæ omnia oportet mente retinere, ut clariùs percipiantur, quæ in hoc capite disserenda sunt.

ARTICULUS X.

Præmittitur, quid possit Princeps Laicus, & Ecclesiasticus in dubio circa valorem contractus.

SUMMARIUM.

Proponitur, & explicatur quæstio. n. 591.

Potest Respublica decernere valorem contractus, qui probabiliter censetur ab ipsa fuisse probatus. n. 592.

In dubio positivo circa jus naturale potest Respublica decernere pro valore contractuum. n. 593.

In dubio invincibili de honestate actionis, si Superior imperat, subditus parere tenetur. n. 594.

Et id ostenditur ex S. Augustino n. 595.

Item ex S. Bernardo. n. 596.

Et ex S. Ignatio. n. 597.

Et ex communi Theologorum. n. 598.

Quando superior præcipit, quod est probabiliter licitum, subditus parere tenetur. n. 599.

Item in dubio positivo. 600.

Quomodo ex his inferatur, posse Rempublicam civilem decernere valorem contractuum? n. 601.

Et quomodo non solum id possit fieri per legem, sed etiam per consuetudinem? n. 602.

Eandem potestatem habet Ecclesia circa contractum Matrimoniale. n. 603.

Et quam certum sit, habere eam potestatem? n. 604.

In dubio positivo (etiam circa jus naturale) habet Ecclesia potestatem decernendi valorem Matrimonii. n. 605.

Nec Minorem potestatem habet Ecclesia circa valorem contractus Matrimonialis, quam Respublica circa reliquos contractus. Ibid.

Idque posse Ecclesiam, duplici modo explicatur. n. 607. & seqq.

Obiectio solvitur. n. 610.

591 **P**ræmittenda est etiam quæstio in titulo proposita, ut majori cum claritate procedatur in quæstione præcipua. Est ergo quæstio præsens, An in dubio positivo (orto ex veritate opinionum probabilium oppositarum) speculativo invincibili de bonitate morali contractus (qui continetur intra speram sue potestatis) possit

Posit Respublica civilis decernere valorem talis contractus? Dixi *Positivo*, quia loquimur in presenti de dubio orto ex varietate opinionum probabilium. Dixi *speculativo*; quia cum dubio practico nemini licet operari. Et nota, dubium esse practicum, dum dubitatur de probabilitate opinionis, ut latè tradidi in 3. p. *Cris. Th. disp. 56. c. 9. ar. 3. n. 598*. Dixi *invincibili*; quia dum vincibile est, instat obligatio querendi certitudinem, ut quis rectè operetur.

592 Et si quidem varietas opinionum versetur circa aliquam prohibitionem juris humani, ita ut sint opiniones oppositæ, quarum una asserat, contractum esse invalidum ex prohibitione humana, altera verò contradicat, manifestum est, posse Rempublicam civilem decernere valorem talis contractus. Si enim potest contra certam prohibitionem humanam præcipere, cur non poterit contra probabilem.

593 Quare tota difficultas est, quando est varietas opinionum probabilium, quarum una affirmat contractum esse prohibitum, sive invalidum jure naturali; altera vero negat; an in hoc dubio possit Respublica civilis decernere valorem talis contractus. In qua quaestione assero, posse utriusque Rempublicam civilem. Et licet non inveniam expressum hujus conclusionis suffragium apud Authores; ex communi tamen eorum doctrina conclusio manifeste probatur.

594 Etenim in dubio speculativo invincibili de honestatis actionis, si Superior præcipiat talem actionem, tenetur subditus parere: ergo in eo casu Superior habet jus imperandi. Consequentia est evidens. Nam ubi Superior non habet jus imperandi, implicat, quod subditus habeat debitum parendi, ut ex terminis notum est. Quod si subditus habet debitum parendi, implicat, quod Superior non habet jus imperandi.

595 Antecedens censo esse omnino certum. Tum Quia Authores refragantes loquuntur de dubio practico, cum quo nunquam licet operari, & ideo non refragantur nostræ sententiæ, quæ loquitur de dubio speculativo. Tum etiam, quia hæc est expressa sententia sancti Augustini (ut tradidi in 3. p. *Cris. Th. disp. 55. c. 7. ar. 3. n. 353*). lib. 22. contra Faustum c. 74. & refertur c. *Quid culpatur*. 23. q. 1 ubi docet, debere subditum obedire, quando non est certum id, quod præcipitur esse peccatum. Ait enim: *Rectè potest, illo jubente, bellare, si vice pacis ordinem servans, quod sibi jubetur, vel non esse contra Dei præceptum certum est; vel utrum sit, certum non est*. Unde sic fit evidens consequentia. Subditus debet obedire, quando non est certum, utrum res præcepta sit peccatum: sed in hoc dubio orto ex varietate opinionum probabilium, non est certum, rem præceptam esse peccatum: ergo in tali dubio subditus debet obedire.

596 Idem & eisdem terminis tradit S. Barn. l. de *Præcept. & disp. c. 9*. his verbis: *Quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo, haud secus omnino accipiendum est, quam si præcipiat Deus*. Sed in hoc dubio non est certum, rem præceptam displicere Deo: ergo in hoc dubio non aliter accipiendum est, ac si præcipiat Deus.

597 Eandem doctrinam sæpius tradidit S. Patriarcha noster Ignatius in Epistola de virtute obedientiæ, & in Constitutionibus, ex quibus multos textus proposui in 3. p. *Cris. Theol. disp. 56. c. 7. ar. 3*.

598 Et hæc est communis doctrina Theologorum, & jurisprudentum, quam optime promovet P. Thomas Sanchez l. 6. *Summa c. 3. nu. 3*. & apud ipsū S. Bonaventuram, S. Antoninum, Paludanum, Crathusianum, Alensium, Majorem, Gabrielem, Rosellam, Angelum, Sylvestrum, Tabienam, Armillam, Cajetanum, Victoriā, Sotum, Cordubam, Medinam, Toletum, Banez, Azorem, Molinam, Valenciam, Navarram, Petrum de Ledesma, Sā, Rodrigum, Antonium Pæz, Sayrum. Et ex jurisprudentibus Glossa cap. *Delicta de Majorit. & obed. & in c. ad aures, de temp. ordinand. & in c. Ea tenore, de sent. Excom. & in c. Quid culpatur*, 23. q. 1. & in c. *Nervi dist. 13*. Item Innocentius, Joann. Andreas, Oltiensis, Baldus, Abbas, Alex. de Nevo, Bellamera, Henricus, Antonius, Archidiaconus, Navarrus, Antonius Cucus, Tapia, & Covarr. Idem docet P. Suarez 2.2. tract. 3. disp. 13. de bello sect. 6. concl. 3. P. Castro Palao t. 1. tr. 1. disp. 2. punct. 8.

599 Argumentum autem evidens pro conclusione dupliciter potest efformari. Uno modo, quatenus res præcepta est probabiliter licita; altero modo, quatenus ex varietate opinionum res præcepta est in æquilibrio dubitationis. Et quid primo modo, in 1. p. *Cris. Th. d. 16. c. 4*. clarissime ostendi, quādo Superior præcipit, quod est probabiliter licitum, debere subditum parere. Tenetur enim obedire, quando id, quod præcipit, est evidenter licitum; sed quod est probabiliter licitum, ex dictamine reflexo est evidenter licitum: ergo quando est probabiliter licitum, tenetur subditus obedire. Loquimur autem de eo, quod est probabiliter licitum tam ex parte præcepti, quam ex parte materiæ præceptæ; & concurrentibus ceteris conditionibus ad præceptum requisitis. Vide hæc omnia latius discussa in ea cap. 4.

600 Altero modo, scilicet quatenus ex varietate opinionum invicem adversantium oritur dubitatio, an res præcepta sit licita; desumitur argumentum ex possessione suæ potestatis, quam habet Superior, ratione cujus habet jus imperandi, nam dubitatio superveniens non potest eum arcere à sua possessione. Nam in dubiis sæpe est melior conditio possidentis. Quod argumentum solidissime urget P. Thomas Sanchez ubi supra, & lib. 1. *Sum. c. 10. à n. 13*. Potest etiam desumi argumentum ex altera regula, quod in dubiis tutior pars est eligenda. Et ideo P. Suarez ubi supra ita probat: *Nam in dubiis tutior pars est eligenda; cum autem Princeps possideat jus suum, tutius est illi obedire*.

601 Ex quibus omnibus fit, Rempublicam civilem habere jus im-

perandi, quando datur dubium positivum ortum ex varietate opinionum vere probabilium, illud quidem speculativum, & invincibile, per quod dubitatur, an actio sit licita, an illicita, etiam si dubitatio procedat de jure naturali, scilicet in materia contenta intra spheram suæ jurisdictionis. Cum ergo Respublica eandem potestatem habet circa valorem contractuum, ac circa decernenda reliqua, quæ expediunt utilitati publicæ; sit irrefragabile, in hoc dubio positivo posse decernere circa valorem contractuum.

602 Id autem non solum potest præstare Respublica per legem, aut decretum, sed etiā per consuetudinē tacite approbatā. Nam si moribus civium introductus sit contractus, de cujus iustitia sint opiniones invicem adversantes, verè tamen probabiles, & diuturna consuetudine admittatur in tribunalibus tales contractus tanquam validi; ex tali consuetudine sunt certò validi: quia tacite approbatur à Republica.

603 Id, quod diximus de potestate Reipublicæ secularis, dicendum etiam est de potestate Reipublicæ Ecclesiasticæ. Nemini enim dubium esse potest, Ecclesiam habere potestatem circa valorem contractus Matrimonialis eodem modo, ac Respublica civilis habet circa valorem aliorum contractuum.

604 Quod autem Ecclesia habeat potestatem irritandi contractum matrimonialem inter fideles, quādo ita expedit, constat manifestè ex Concilio Trid. sess. 2. c. 1. de *Matr.* irritavit enim contractum Matrimoniale, cui non adsunt Parochus, & duo alii testes. De qua Ecclesiæ potestate agit sapientiss. P. Th. Sanchez l. 3. de *Matr. disp. 4*.

605 Quod autem Ecclesia in hoc dubio positivo speculativo invincibili (etiam si versetur dubium circa jus naturale) habeat potestatem decernendi, validum esse Matrimonium, clarè constat ex supra dictis. Primò etenim non habet minorem potestatem Ecclesia circa contractum Matrimoniale, quam Respublica civilis potestatem decernendi valorem contractuum, intercedente hujusmodi dubio: ergo Ecclesia habet potestatem decernendi valorem contractus Matrimonialis in simili dubio.

606 Secundò. Nam in ejusmodi dubio eo ipso, quod subditus parere tenetur, Superior Ecclesiasticus habet jus imperandi, & consequenter habet jus decernendi valorem contractuum, qui continetur intra spheram suæ jurisdictionis, qualis est contractus matrimonialis. Vide hoc argumentum latius propositum supra n. 594.

607 Idque potest dupliciter. Primò, insistendo opinioni verè probabili, quæ doceat, talem contractum esse justum, & licitum contra opinionem adversam etiā probabilem. Nam eo ipso quod opinioni probabili adjungit præceptum suum, jam non est solum probabilis, sed omnino certum, quod adfit obligatio. Nam opinio verè probabilis facit, quod res præcepta sit ex dictamine reflexo evidenter licita, & præceptum illi opinioni subjunctum facit, quod ea actio sit obligatoria: & si Ecclesia decernat de valore, sit valida.

608 Secundò. Id potest Ecclesia, persistendo in dubio positivo speculativo invincibili orto ex varietate opinionum adversarum; eo modo, quo diximus in argumento secundo proximè facto.

609 Dices. Videtur difficile intelligere, quomodo Princeps possit præcipere, quod contractus sit validus. Quod fiat hoc, vel illud potest præcipere; atqui quod contractus sit validus, quid diversum est ab hoc, quod fiat hoc, vel illud.

610 Respondet, imponere obligationem utrimque contrahenti standi contractui pertinet ad Superiorem legitimum, ut ex terminis constat: hoc autem idem est, ac decernere, contractum esse validum.

ARTICULUS XI.

Resolvitur, in dubio positivo circa impedimenta de jure divino, & naturali dirimentia, certum esse valorem matrimonii ex dispositione juris Ecclesiastici.

SUMMARIUM.

Prima probatio ex responsione Urbani VIII. n. 612.

Secunda ex eo, quod jure Ecclesiastico Matrimonia sunt favorabilia, etiam in dubio juris naturalis. n. 613.

Tertia ex consuetudine decidendi lites de valore Matrimonii juxta opiniones. n. 614.

Occurritur objectioni. n. 616. & seqq.

611 CUM in articulo præcedenti statuerimus, Ecclesiā habere potestatem decernendi valorem contractus Matrimonialis in tali dubio positivo invincibili, etiam versante circa jus Divinum, & naturale, restat modo videre, an, & quomodo Ecclesia id statuerit? Afferimusque id ita ab Ecclesia statutum: quidquid sit, an id sit statutum tacite, an expresse. Et quidem uno modo ratione dubitationis; altero modo ratione opinionis verè probabilis.

612 Probatur primò assertio. Nā responsio data ab Urbano VIII. in consultatione circa matrimonia Infidelium, qui conversi ad Fidē baptizantur, fuit in dubio circa impedimenta jure Divino naturali inducta, nempe an matrimonia eorum infidelium essent valida, an invalida; item an possint accipere quālibet ex pluribus uxore ex baptizatis cum ipso, an primā, &c. quæ dubia versantur non circa ea, quæ jure humano statuta sunt, sed circa ea, quæ jure divino. Et tamē Urbanus

Urbanus respondet. Matrimonia contrahenda regulari debere per opiniones probabiles favorabiles eis barbaris hominibus: ergo etiam quando dubium versatur circa impedimenta dirimentia ex jure naturali, & Divino, licitum est uti opinione verè probabili ex mente Urbani VIII. Si autem Matrimonium in hoc dubio celebratum juxta opinionem verè probabilem, non esset certò validum, perperam dixisset Pontifex, quòd deberet celebrari juxta opiniones probabiles favorabiles; si enim ea matrimonia non essent certò valida, manerent exposita frustrationi, quòd autem Pontifex consultus in re tam gravi decreverit, Matrimonia fieri, quæ remanerent exposita frustrationi, nefas est credere.

613 Probatur secundò. Nam, ut constat ex art. 6. Ecclesia statuit, Matrimonia esse favorabilia, atq; adeò ejusmodi favorem extendendum esse ad casus dubios (sive negativè, sive positivè) Deinde Ecclesia id statuit universaliter, & sine distinctione valoris, qui pendet à jure humano, & ejus, qui pendet à jure divino. Cum ergo constet ex articulo præcedenti, quòd Ecclesia possit disponere circa valorem Matrimonii, etiam quando est dubiū invincibile de jure Divino, & statuerit, quòd in omni dubio judicandum est pro valore Matrimonii, constat, id intelligendum esse, etiam quando dubium invincibile est de jure Divino. Quare ex dispositione Ecclesiæ in tali dubio redditur certus valor Matrimonii.

614 Probatur tertio. Nam ex dictis art. 4. est consuetudo rationalis, & præscripta decidendi dubia, & lites de valore Matrimonii juxta opiniones verè probabiles, & receptas in quo nulla est diversitas, sive dubiū sit de impedimentis jure humano præscriptis; sive de iis, quæ sunt juris Divini. Cum ergo ea consuetudo habeat vim legis Ecclesiasticæ, inde clarè colligitur, vi ejus cōsuetudinis Ecclesiæ statuisse modo dicto, talia Matrimonia in eo dubio esse valida.

615 Dices. Quando impedimentum dirimens est omnino dubiū, sive dubitetur de impedimento ex jure divino, sive ex humano, id impedimentum non attenditur; sed licitum est celebrare id Matrimonium sine periculo frustrationis, ut docet P. Th. Sanch. l. 8. de Matr. disp. 6. nu. 18. Idque provenit ex ipsa rei natura, quia impedimentum omnino dubium ex natura sua est, quasi non esset. Ergo frustra laboravimus in eo, quòd Ecclesia sic disposuerit.

616 Respondetur primò, omittendo totum id, quod contendit antecedens; id enim nihil obstat nostræ conclusioni. Nam quæ jure naturæ obligant, possunt denuò præcipi ab Ecclesia.

617 Respondetur secundò, id principium, quòd impedimentum dubium non obstat Matrimonio, habere suas limitationes, nempe quādo in dubio facti est præsumptio pro una parte, & non pro alia; & alias, quas lococit. proponit P. Thomas Sanch. idèò recurrimus ad dispositionem Ecclesiæ, quæ videtur universalior, & certior.

ARTICULUS XII.

Occurritur obiectionibus.

SUMMARIUM.

Potest celebrari Matrimonium juxta opinionem probabilem minus tutam, si addatur circumstantia, quæ certum reddat valorem. n. 619.

Conjuges non possunt recedere à Matrimonio vi opinionis probabilis de nullitate. n. 621.

Et quomodo cedant jure probabilitatis? n. 622.

An dispensatio consanguinitatis, tacita circumstantia gradus duplicati, reddat incertum valorem Matrimonii. n. 623.

Et an sit sufficiens opinio, quæ non est recepta ut probabilis? n. 624.

Quando opinio est dubia probabilitatis, ejus contradictoria est certa quoad praxim. n. 627.

Quare in probabilitate facti de carentia impedimenti non liceat contrahere; liceat verò in probabilitate juris. n. 629.

Et an quoad hoc sit discrimen in foro interno, & externo. n. 632.

618 **M**Ag. Hozes, qui, ut supra retuli, censet, subiici huic damnationi sententiā asserentē, posse celebrari Matrimonium juxta opinionem probabilem minus tutam, sic obicit primò. Hæc damnatio est universalis de omnibus Ministris Sacramentorū, ne administrarent ex opinione probabili relicta tutioris; sed cōjuges sūt Ministri hujus Sacramenti: ergo non licet illis administrare Sacramentum Matrimonii juxta opinionem probabilem, relicta tutiori.

619 Resp. distinguendo Majorem: ne administrarent ex opinione probabili, relicta tutiori, (si nō superaddatur alia circumstantia, quæ trāsferat praxim à probabilitate ad certitudinē) concedo; (si superaddatur talis circumstantia,) nego. Quæ distinctio cōstat ex dictis.

620 Obicit secundò. Si contrahitur Matrimonium inter consanguineos cum dispensatione, circa cujus valorem sunt opiniones utrinque probabiles; magna inde incommoda sequuntur. Nam sic poterunt ex probabilitate contrariæ opinionis recedere à Matrimonio, etiam post diuturnam cohabitationem. Ergo.

621 Resp. negando antecedens. Nam Matrimonium celebratum juxta opinionem probabilem est omnino indissolubile; neque in vim opinionis oppositæ possunt cōjuges recedere à Matrimonio. Nam, ut latissimè ostendi in 1. p. Chris. Th. disp. 19. ex ipsa natura indissolubilitatis Matrimonii conjuges ita strictè se obligant ad perma-

nendum in matrimonio, ut cedant jure probabilitatis, quo se possent tueri contra permanentiam Matrimonii. Et ratio est: quia se obligant, quantum strictè possunt; cum ergo possint cedere eo jure, quod dat probabilitas; utique ita se obligant cedendo eo jure.

622 Itaque cum celebrant Matrimonium juxta opinionem probabilem (aliàs minus tutam) ex parte conjugum manet Matrimonium omnino indissolubile, quia cedunt quolibet jure probabilitatis. Ex parte verò Ecclesiæ manet etiam indissolubile; quia Ecclesia in hujusmodi dubiis imponit conjugibus obligationem standi contractui Matrimoniali; quòd nihil aliud est, quam decernere eum contractum esse certò validum.

623 Obicit tertio. Quidam consanguinei in gradu consanguinitatis duplicato obtinuerunt dispensationem à Romano Pontifice, tacita ea circumstantia gradus duplicati; & cum sit opinio probabilis aliquorum asserentium, eam dispensationem esse validam, & sufficientem, neq; requiri, quòd explicetur ea circumstantia gradus duplicati tamen Vicarius Generalis, cui commissa est potestas dispensandi cum illis, noluit judicare juxta eam opinionem. Et viri docti censuerunt, rectè judicasse Vicarium Generalem. Sed quare censuerunt, rectè judicasse, nisi quia hæc erat opinio probabilis minus tuta, secundum quam si judicaret, exponeretur frustrationi Sacramentum Matrimonii: ergo etiam in Sacramento Matrimonii non licet uti opinione probabili minus tuta, relicta tutiori.

624 Respondeo, doctrinam traditam de valore contractus Matrimonialis celebrati juxta opinionem verè probabilem intelligi de opinione communiter recepta tanquam probabili; non autem de ea, quæ talis non est, ut expressè notavi art. 3. Ea autem opinio de valore dispensationis in impedimento consanguinitatis, tacita circumstantia gradus duplicati, non est communiter recepta tanquam probabilis. Primò. Nam Sacra Rota Romana eam opinionem reiicit sequens oppositam, ut patet ex ejus decisionibus novissimis vol. 3. lib. 1. dec. 117. n. 2. & lib. 2. dec. 70. nu. 1. illa autem opinio, quam Sacra Rota Romana reiicit, non potest dici, esse communiter receptam. Immo verò juxta legem Nam Imperator, ff. de legib. relata ar. 4. Rerum perpetuò similiter judicaturum auctoritas vim legis obtinere debet, quæ sunt verba formalia ejus legis.

625 Secundò, nam viri docti communiter reiiciunt praxim ejus opinionis, tanquam dubiæ probabilitatis: eo quòd certum sit, consanguinitatem in gradu duplicato esse majorem conjunctionem sanguinis, quàm in gradu simplici; & dispensantem in minori conjunctione, non eo ipso dispensare in majori.

626 Instabis. In dubio juris favendum est Matrimonio, sive contracto, sive contrahendo: ergo multò magis, quando est opinio favorabilis, quamvis non sit communiter recepta. Probatur consequentia: nam major est conditio opinionis fundatæ in aliquo fundamento rationabili, quamvis non valde efficaci, quàm merum dubium, destitutum utrinque ratione probabili.

627 Resp. concessio antecedenti, negando consequentiam: Nā ubi opinio est dubiæ probabilitatis, opposita est certa quoad praxim: quia certū est, non licere deducere ad praxim opinionem dubiæ probabilitatis, quæ non differt à dubio practico, in quo tutior pars sèper est eligenda. Quando ergo opinio est practice certa, jam Matrimonium non versatur in dubio, in quo illi est favendū. Ad probationem consequentiæ negatur assumptum, propter proximè dicta.

628 Obicies quartò. In probabilitate facti de carentia impedimenti dirimentis non licet contrahere Matrimonium, ut dictum manet supra art. 2. ergo neque in probabilitate juris. Vel si in hac licet, cur etiam non licebit in probabilitate facti.

629 Art. 2. dixi, idèò in probabilitate facti non licere, quia ibi non ostenditur principium certū, unde reddatur certus valor contractus Matrimonialis. Id autem explico prius exēplo; & dein de ratione. Exemplum est in casu, qui frequenter occurrere solet, & paucis ab hinc diebus versabatur in Tribunali D. Archiepiscopi Hispalensis. Vir quidem deferebat puellā, ut hæc acciperet ab Episcopo Sacramentum Confirmationis, deferebat autem eo animo, ut esset Patrinus puellæ. Contigit autem, ut accedente puella ad Episcopum, vir ille remanserit aliquantò distans, ita ut illam non tenuerit. Postea eam puellā jam adultā ducere voluit vir ille, qui reputabatur Patrinus illius ex fama, & ex estimatione communi. Adit Judicē pro facultate ducendi illā, allegans, esse opinionem receptam tanquam probabilem, non esse impedimentū dirimens, si is, qui dicitur Patrinus, non teneat physicè, & realiter eum, qui baptizatur, aut confirmatur. Decrevit Judex admittere illum ad Matrimonium, quod expetebat, si probaret factū, scilicet non tenuisse immediatè puellā in confirmatione. Probabat factum semiplenè (quæ erat probabilitas facti) & cum non probaverit plenè, non data est ei facultas ad Matrimonium: sed obstrinxit illum Judex, ut afferret dispensationem à Sede Apostolica. In quo casu recto judicio processit Judex.

630 Ecce in hoc casu admittitur ad valorem certum Matrimonii opinio illa, quæ est cōmuniter recepta, ut probabilis, per quam certus reddebatur valor Matrimonii, ut satis superq; probatum manet. Et tamen judicatum est, & rectè, non sufficere probabilitatem facti, per quam probabile erat, non tenuisse physicè in Confirmatione puellā; debebat enim esse certum per probationem plenam.

631 Et ratio est: nam consuetudo Tribunaliū admittit opiniones probabiles, receptas ut tales, pro valore certò contractus Matrimonialis.

monialis ; non autem admittit probabilitatem facti, aut semiple-
nam probationem, quia ad id non se extendit consuetudo Tribu-
nalia. Et merito: quia cum dubitatur de contracto impedimento,
vel debet constare Judici illud esse contractum; vel materia debet
reduci ad purum dubium invincibile ex utraque parte: cujus ratio
esse videtur: quia ut iudex decernat unam partem litis, necessarium
est, quod cognoscat factum ipsum: isti autem necessitati cognoscen-
di correspondet certitudo, non probabilitas.

632 Verum quidem est, in foro interno duntaxat hæc materia
procederet, & vir ille si certus esset, se non tenuisse physicè puel-
lam in confirmatione, posse illam ducere. Si tamen haberet solam
probabilitatem facti, neque in foro interno posset; quia quoad hoc
eodem modo se habet forum internum, & externum. Et hinc pa-
ret responsio ad objectionem.

ARTICULUS XIII.

*Varia quæstiones discutiuntur circa materiam hujus damnationis pro
Sacramento Matrimonii.*

633 **Q**UAMVIS ex præfatis principiis satis constet, contractum
Matrimoniale celebratum juxta opinionem verè pro-
babilem esse certò validum, & indissolubilem; expediens judicavi,
aliquas in particulari quæstiones discutere de celebratione contra-
ctus Matrimonialis initii juxta opinionem probabilem; tum quia
oportet discernere, an opiniones probabiles versantes in his quæ-
stionibus sint ex iis, quæ receptæ sunt tanquam probabiles; tum
quia oportet scire, an etiam independentè à præfatis principiis,
certus sit valor eorum contractuum.

QUÆSTIO I.

An in terminis hujus decreti licitum sit contrahere Matrimonium
cum sola dispensatione Episcopi circa impedimentum
dirimens in casu necessitatis?

SUMMARIUM.

*Quam recepta sit inter Doctores opinio affirmativa? n. 634.
An adversetur damnationi hujus prima propositionis? Et proponi-
tur ratio dubitandi. n. 635.
Non subjacet huic damnationi, & referuntur Authores. n. 636. & seqq.
Ex principiis proximè præfatis salva manet ea opinio. n. 639.
Etiam independentè ab illis salva manet. n. 640.
Certitudo practica ejus opinionis fundatur in consuetudine. n. 641.
Authores, qui deponunt de tali consuetudine. n. 643. & seqq.
Ex Pyrrho Corrado præcipue probatur ea consuetudo. n. 647. & seqq.
Certitudo ejus opinionis roboratur ex vi, quam habet consuetudo
interpretandi legem. n. 650.
Item ex Epikeja, & referuntur Authores illam testantes. n. 651. & seqq.
Quando judicium omnium prudentium facit certitudinem moralem? n. 659.
Qui Authores affirmant, hanc doctrinam esse certam in praxi. n. 660.*

634 **E**X iis quæ docui in 3. p. Cris. Tb. disp. 79. constat, quàm nece-
pta sit inter Doctores opinio docens, posse Episcopum dis-
pensare in impedimento dirimenti in casu urgentis necessitatis,
præcipue pro bono animæ, quando scilicet non datur aditus ad
Romanum Pontificem, vel est periculum in mora; idque non so-
lùm in Matrimonio contracto, sed etiam in contrahendo. Pro qua
sententia stant ferè omnes Doctores Theologi, & jurisprudentes,
ut constat ex disp. 79. cit. c. 1.

635 Sed ecce argumentum, quo tota hæc doctrina videtur dissolvi,
& corruere. Etenim illicitum est in administratione, aut susceptione
Sacramenti eligere opinionem minus tutam circa valorem, relicta
tutiori: sed præfata opinio, quæ dicit, in casu necessitatis licitum es-
se contrahere Matrimonium cum sola dispensatione Episcopi, est
opinio minus tuta, & versatur circa valorem Sacramenti; & si coram
Deo falsa est, Sacramentum frustratur: ergo illicitum est uti hac opi-
nionem; atque adeo illa quoad praxim subjacet huic damnationi.

636 Nihilominus tamen dicendum est, eam opinionem non sub-
jacere huic damnationi; sed licitè posse deduci ad praxim. Pro hac
sententia citare licet eos Authores, qui ex una parte docent illicitum
esse conficere Sacramentum cum opinione probabili minus
tuta, & ex alia parte docent, posse licitè celebrari Matrimonium in
eo casu cum sola dispensatione Episcopi. Ita P. Suarez, qui 10.3. in 3.
p. disp. 16. sect. 2. & disp. 21. sect. 4. ait, illicitum esse administrare Sa-
cramentum juxta opinionem minus tutam; lib. 6. de legib. c. 14. n. 10.
affirmat universaliter posse Episcopum dispensare in legibus Pon-
tificiis in casu urgentis necessitatis; in qua universali doctrina con-
tinetur assertio de potestate Episcopi ad dispensandum in impedi-
mentis dirimentibus in eo casu.

637 P. Vasquez 1.2. disp. 63. cap. 3. docet, illicitum esse, confici Sa-
cramentum juxta opinionem minus tutam, & 1.2. disp. 178. c. 2. n. 16.
affirmat, posse Episcopum dispensare in impedimento dirimenti
in eo casu necessitatis; & consequenter licitè posse celebrari Matri-
monium cum ea sola dispensatione.

638 Illustris. Petrus de Tapia 10.1. Caten. Mor. l. 1. q. 8. a. 20. n. 2. do-
cet, illicitum esse ministrare Sacramentum juxta opinionem minus
tutam; & 1.4. q. 20. ar. 5. n. 9. & 10. affirmat, posse dispensare Episco-
pum in impedimento dirimenti in casu urgentis necessitatis. Quæ
assertionum simultas communis est plurimis aliis Doctoribus.

639 Et si quidem discurremus ex præfatis principiis, in hac sen-
tentia de potestate Episcopi ad eos casus urgentissimæ necessitatis,
invenietur, quidquid requiritur, ut in ea habeat locum doctrina
tradita. Est enim certus valor contractus Matrimonialis celebratus
juxta opinionem probabilem, quando opinio est communiter re-
cepta tanquam probabilis; sic se habet hæc opinio, ut constat ex in-
numeris Authoribus, quos citavi in 3. p. Cris. Theol. disp. 79. ergo jux-
ta doctrinam traditam valor contractus Matrimonialis celebrati
ex directione hujus opinionis, omninò certus evadit.

640 Si autem discurrere velimus independentè ab eis principiis
præfatis, & solùm juxta merita ejus sententiæ de potestate Episco-
pi in his casibus, probatur assertio. Nam hæc doctrina de potestate
Episcopi ad dispensandum in impedimentis dirimentibus in præ-
fato casu necessitatis censetur moraliter certa. Nam qui attentè per-
penderit ea octo fundamenta, quæ in ea disp. 79. c. 2. proposui, hanc
moralem certitudinem planè comperiet. Quorum aliqua hic repe-
tenda sunt, ea scilicet, quæ magis eam certitudinem promovent.

641 Et primò quidem accipe hunc syllogismum: Consuetudo
dat jurisdictionem: sed est consuetudo, quod Episcopi in talibus ca-
sibus dispensent: ergo in Episcopis datur hæc jurisdictio ad dispen-
sandum in talibus casibus. Si præmissæ sunt certæ, consequens eva-
dere certum necesse est; quia legitimè illatum ex præmissis.

642 Major tam certa est, quàm est certum, ita decidi in cap.
Cum contingat, de foro compet. & cap. Romana de sent. Excomm. in 6.
verbis suprarelatis cap. 5. art. 6. & cap. Romana de foro compet. in 6. cap.
Ut litigantes, de officio Ordinarii, & cap. Dudum, §. licet, de Electione.
Et Glossa communiter recepta in dicto capic. contingat, quæ ait:
Nota, quod consuetudo dat jurisdictionem, & idem repetit Glossa in
Romana de sent. Excomm. in 6.

643 Minor etiam debet esse certa: quia cum existentia consuetu-
dinis sit res facti, ea plenè probatur per testes idoneos, & omni ex-
ceptione majores. Quod autem talis consuetudo detur, testatur P.
Suarez l. 6. de leg. c. 14. n. 10. ubi agens in hoc casu de potestate Episco-
pi ad dispensandum in lege Superioris, ait: (Quibus omnibus ad-
denda est consuetudo, quæ est optima legum interpret, & ad juris-
dictionem acquirendam sufficit.) P. Thomas Sanch. lib. 2. de Matr.
disp. 40. n. 3. agens de hoc casu ait: (Præcipue ita recepit, ut testantur
Navarrus, & Manuel proximè citati.) & Leander à SS. Sacram. 10. 2.
de Sacram. tr. 9. disp. 24. q. 8. ait: (Sic Navarrus in Manuali c. 22. num.
85. dicens id in praxi receptum esse. P. Castro Palao, tom. 5. disp. 4.
punct. ult. §. 1. n. 7. ait: (Præcipue cum ipse Pontifex ignorare non
possit, passim Episcopos hac facultate uti.) P. Rebellus p. 2. de Justit.
lib. 3. quæstio 5. n. 20. postquam citavi Authores pro hac sententia,
ait: (idem praxis videtur habere: quod etiam si de jure communi
non habeatur; efficax tamen ratio est rationabilis epikeja, quod
non debet sibi Papa dispensationem reservare in tanto periculo
animarum.) Basilius Ponce lib. 8. de Matr. cap. 13. nu. 2. cum citasset
Gabrielem, Vasquez, & Rebillum addit: (Qui etiam consuetudine
receptum esse testantur.)

644 P. Vasquez 1.2. de 2. disp. 178. c. 2. n. 15. ait: (Præterea sequitur,
Principem inferiorem legislatore, non posse in lege lætā à Supremo
dispensatore dispensare. Ex consuetudine tamen receptum esse, ut
in impedimento Matrimonii, post contractum Matrimonium bo-
na fide, si non pateat aditus ad Pontificem, vel propter pauperiem
impeditus sit, qui contraxit, dispenseret Episcopus, docet Sotus l. 1. de
just. q. 7. ar. 3. Ante contractum verò Matrimonium, non item; quia
ante contractum non sequerentur incommoda, quæ post contra-
ctum sequuntur: alias verò poterit ex voluntate præsumpta Ponti-
ficis, ne sequantur incommoda, & damna, quæ diximus, id facere.
Et quamvis apponat discrimen inter contractum, & contrahen-
dum, non opponitur nostræ sententiæ, quæ asserit, posse etiam
ante contractum, si eadem incommoda sequantur ante contra-
ctum, quæ sequi solent post contractum.

645 P. Gaspar. Hurtado de Matr. disp. 26. diffie. 2. nu. 7. loquens de
potestate Episcopi in hoc casu ait: (Quod jam videtur certum post-
quam Pontifici constat, id fieri ab Episcopis in dictis casibus pro fo-
ro conscientie; quia id sua taciturnitate approbare præsumitur.)
subjungitque, idem fieri posse ante contractum Matrimonium, si
occurrat eadem necessitas.

646 De eadem praxi, & consuetudine contestatur P. Salas disp. 20.
de legib. sect. 3. n. 27. ut refert Bonac. disp. 1. de legib. q. 2. pun. 1. nu. 19.

647 Sed hujus consuetudinis testis inter omnes locupletissimus
est Pyrrus Corradus, eo quod in libro, qui inscribitur Praxis dispen-
sationum Apostolicarum, solerti diligentia investigavit, & tradidit
omnem praxim, & consuetudinem circa hanc materiam dispensa-
tionum; quarum scientiam obtinuit per diuturnam experientiam,
ut constat ex proemio ejus libri, ubi inter alia sic scribit: Ea, quæ
diutina Curia experientia didici, profero in medium.

648 Hic ergo Author l. 8. c. 4. n. 40. hanc praxim, & consuetudi-
nem testatur his verbis. (Quinimò ait idem Sanch. disp. 40. posse
Episcopum, non modò dispensare in ipso impedimento dirimen-
te,

te, quando Matrimonium est contractum, ut nos supra diximus, verum etiam ante contractum: hoc quidem summa ratione; quia cum in utroque casu militet eadem ratio, debet esse eadem juris dispositio. *Si postulari verit, S. ratio, ff. de adul. l. illud vers. sed magis, ff. de aquil. & utroque modo, fuit pluries id positum in praxi.* Et post pauca (omnes autem DD. contrariam sententiam mordicus defendentes ostendunt, eos nondum id habuisse in facti contingentia; ac proinde, nescio quomodo se gessissent, si casus ipse ei evenisset.) Et nu. 41. sic ait. (Nec inter alia me latet certioratum aliis de hac re ab Episcopo Astensi, extitisse Cardinalem Cusentin. Prodatarium tunc Sixti V. postquam idem Episcopus, urgente sibi oblata causa, in casu proposito dispensaverat; propterea idem Cardinalis, facto prius verbo cum Summo Pontifice, eidem Episcopo rescripsit, sibi licuisse sic in huiusmodi casu dispensare, eumque prudenter egisse, stante asserta necessitate, ut ego audiui à bon. mem. Lamberto Ursino, eximio Abbreviatore Majoris præsidentia; sita etiam docet Zerol. in praxi Episcop. verbo, *Dispensatio* §. *Ad quintum* qui testatur de communi ex Navarr. c. 22. nu. 85. Sot. 4. sent. dist. 37. q. unic. ar. 2. Sylv. eod. verbo §. 9. Armill. simili verbo, n. 19. & ait ibi idem Zerol. quod dum ille haberet hunc casum, ita sibi fuit ab urbe responsum; ac pluries per plures Episcopos ita practicum extitisse, non ignoramus.)

649 Cum ergo tot sint Authores de ea consuetudine contestantes, constat, talem consuetudinem esse plenè probatam, atque adeò moraliter certam. Et cum certum sit, quod consuetudo det jurisdictionem, relinquitur certum, quod Episcopus habet jurisdictionem ad dispensandum in tali casu urgentissime necessitatis pro salute animarum. Unde consequenter fit, quod qui in tali casu ineunt Matrimonium cum tali Episcopi dispensatione; non eligunt opinionem probabilem, relicta tutiori, sed sententiam moraliter certam, atque adeò non opponuntur huic Decreto Innocentii XI. Et licet verum sit, quod aliqui ex his Authoribus contestantibus de tali consuetudine loquantur de dispensatione post contractum Matrimonium; ea tamen dispensatio est ad illud contrahendum, quia quamvis tale Matrimonium dicatur contractum, revera est contrahendum, quia Matrimonium invalidum propter impedimentum dirimens debet denuò contrahi, ut subsistat; & si eadem urgentia necessitatis contingat in contrahendo, eadem est ratio ad dispensandum.

650 Secundò colligitur alio modo eadem certitudo hujus potestatis in Episcopo ex consuetudine relata. Nam in cap. Cum dilectus, de consuet. dicitur: *Consuetudo est optima legum interpret.* Et ut ostendi in p. 2. Cris. Theol. disp. 23. c. 4. ar. 1. ex hoc textu constat, quando lata est lex, & de intelligentia illius dubitatur, ita standum esse consuetudini versanti in materia ejus legis, ac si lex exprimeret illam ipsam interpretationem, quam dat consuetudo: Unde fit, quod hæc interpretatio, quam dat consuetudo; non est interpretatio conjecturalis, & probabilis; sed interpretatio authentica, utpotè habens vim legis, ut exprimitur clarius in leg. Nam Imperator, ff. de leg. ubi dicitur, quod in ambiguitatibus, quæ ex legibus proficiuntur, consuetudo vim legis obtinere debet. Cum ergo certò constet de tali consuetudine, dicendum est, eam esse optimam interpretum legis Pontificiæ reservantis sibi dispensationem impedimenti dirimentis; atque adeò præfatam consuetudinem habere vim legis. Et cum lex faciat certitudinem obligationis, aut potestatis concessæ, eandem vim habere debet præfata consuetudo.

651 Tertiò, eadem certitudo hujus sententiæ constat ex eo, quod illa fundatur in Epikeja, ut ostendi in 3. p. Cris. Theol. disp. 79. c. 2. n. 14. & seqq. Et quidem epikeja est legitima, quado certum moraliter est, non esse intentionem Superioris comprehendere sub lege sua aliquem casum, ut docent S. Thomas, Cajetanus, P. Suarez, P. Vasquez, Illustrissimus Tapia, & cõmuniter Theologi, quos retuli ibid. n. 15. Atqui Authores cõmuniter tãquam certum supponunt, non esse intentionem Summi Pontificis reservare dispensationem impedimenti dirimentis in extrema necessitate animarum. Et ideò P. Suarez l. 6. de leg. c. 14. n. 10. ait: (Addendũ est, etiã intelligi hanc potestatem concessam in casibus extraordinariis, quando necessitas re vera magna est, & est periculũ in mora, vel impotentia adeundi Pontificem: tunc enim ex rationabili interpretatione voluntatis Pontificis censetur Episcopus habere potestatem dispensandi.) Et immediatè citat pro hoc dicto quàm plures Doctores, immò & Rotam dec. 262. in novis.

652 P. Thom. Sanchez l. 2. de Matr. disp. 40. n. 3. ait: (Reservatio hæc fit ob charitatem, bonamque Reipublicæ gubernationem: esset autem contra charitatem, & suavem Ecclesiæ gubernationem in casu tantæ necessitatis, quando aliter scandala, & peccata vitari non possunt, manerentque homines remedio destituti, reservacionem intelligi: ergo in eo casu intelligenda non est.)

653 P. Egidius de Conink de Matr. disp. 33. dub. 3. n. 32. ait (Incredibile est, Pontificem hanc dispensationem velle in tali casu sibi reservari cum gravissimo animarum periculo. Et confirmatur: quia cum multi celebres Doctores hoc teneant, ac publicè in lectionibus, ac libris editis doceant; ita ut omninò incredibile sit, Pontificem hoc latere, meritò præsumitur, tacitè id approbare.) Et nota eam vocem *incredibile*, quæ certitudinem importat.

654 Illustriss. Tapia l. 1. Caten. Mor. l. 4. de leg. q. 20. a. 5. n. 9. loquens de hoc casu ait: (Tunc Episcopus potest dispensare in lege Põtificis: quia id exigit æquitas juris, bonum cõmune, & prudens regimen.)

655 Bonacina de Matr. qu. 3. punct. 15. nu. 4. ait loquens de hoc casu necessitatis. (Ratio est, quia non est credibile, Summum Pontificem velle reservare sibi dispensationem in casu tantæ necessitatis, & cum tanto periculo animarum.) Et nota id verbum, *Non est credibile*, idest, credi nequit, seu pro certò haberi, quinimmò inter incredibilia in gubernatione Summi Pastoris æstimandum. Quod pliusquam probabilitatem importat.

656 P. Castro Palao ubi supra hujus cõclusionis rationem reddit sic: (Quia cum hæc facultas dispensandi animarum bono maxime expediat, non est verosimile, Episcopis denegatã esse à Pontifice.) Notandum est id verbum: *Non est verosimile*, per quod excluditur probabilitas oppositi judicii; atque adeò firmatur certitudo.

657 Et P. Rebellus verbis supra relatis expressè agnoscit fundamentum hujus potestatis Episcopi esse epikejam. Hæc autem importat certitudinem, ut constat ex dictis.

658 Augustinus Barbosa ubi supra. (quia non est credibile, Summum Pontificem velle reservare sibi dispensationem in casu tantæ necessitatis, & cum tanto periculo animarum.) Et notandum est id verbum: *Non est credibile*, eodem modo, ac supra. Quo eodem modo plures alii authores loquuntur.

659 Et confirmatur hoc argumentum eodem tenore, quo illud confirmavi in disp. 79. cit. n. 16. Etenim rectè censere, an hæc sit intentio Legislatoris, an alia, maxime pendet à judicio prudentum. Constat autè ex 1. p. Cris. Theol. disp. 21. in iis, quæ omninò pendent à judicio prudentũ, judicium omnium, aut ferè omnium prudentem facere certitudinem moralem. Cum ergo sit sententia ferè omnium Doctorum, non esse intentionem Pontificis, reservare uni sibi potestatem dispensandi in illis casibus urgentis necessitatis, idque maxime pendeat a judicio prudentũ; censendũ est certum moraliter, quod non sit intentio Pontificis illam sibi sic reservare pro illis casibus. Ex quibus omnibus cõstat, hunc esse casum Epikeje, quæ certitudinè importat, ut constat ex dictis. Legat, qui velit, ea octo fundamenta, quæ proposui pro hac assertione in ea disp. 79. cit. Nã omnibus illis perpenis non poterit non invenire certitudinem moralem, quam affirmamus.

660 Et ideò multi Doctores eam doctrinam esse certam expresse-runt. Nam P. Gaspar Hurtado verbis supra relatis ait: *Quod jam videtur certum, &c.* Et Rebellus supra citatus dicit, id posse Episcopos per Epikejam, quæ, ut constat ex dictis, certitudinem importat. Et Basilius Ponze supra relatus, cum retulisset opinionem Nicolai Garzia asserentis, non posse dispensare Episcopum, nisi necessitas sit publica, subjungit: (sed errat valdè: ut constat ex his, quæ dixi supra) Neque enim potest affirmare, oppositam opinionem esse errorem, nisi censendo suam sententiam esse certam.

661 Ex quibus omnibus constat, doctrinam hanc in praxi non subiacere huic damnationi, quia qui hanc sententiam deducit ad praxim, non eligit opinionem minus tutam circa valorem Sacramenti, sed sententiam omninò tutam, & moraliter certam.

QUÆSTIO II.

An subiiciatur huic damnationi opinio asserens, Matrimonium invalidum posse revalidari sine Parocho, & testibus.

SUMMARIUM.

Opinio negans tutior. n. 663.

Opinio affirmans, quæ videtur minus tuta. n. 664.

Hæc opinio affirmans non subiicitur damnationi: quia à principiis intrinsecis certa est, & in praxi tuta. n. 665.

Ex ratione finali Decreti Tridentini ea est tuta. n. 666.

Item ex declaratione Pii V. & Sacra Congregationis, & praxi Sacra Penitentiaria. n. 667, & seqq.

662 Hanc quæstionem optimè tractat P. Thom. Sanchez l. 2. de Matr. disp. 36. Et illam quidem procedere circa valorem Sacramenti Matrimonii, certum est ex Concil. Trid. sess. 24. cap. 1. de Refor. Matr. declarante, irritum esse huiusmodi contractum celebratum absque Parocho, & testibus.

663 Prima ergo sententia, quæ dici potest tutior, propugnat, Matrimonium coram Parocho, & testibus celebratum, si inveniatur postea esse nullum, habita dispensatione, celebrandum iterum esse coram Parocho, & testibus, etiam si impedimentum sit omninò occultum, ita ut sine illis remaneat invalidum. ita apud P. Thomam Sanchez citatum tenent Gutierrez, Palacios, Matienzo, Perez, Bartholomæus de Ledesma, & Vera Cruz.

664 Secunda sententia è regione opposita (quæ videtur esse minus tuta) docet, si post contractum Matrimonium coram Parocho, & testibus, inveniatur esse nullum, propter impedimentum dirimens omninò occultum, & sine periculo publicitatis, posse revalidari solo mutuo consensu, & sine Parocho, & testibus. Ita apud ipsum Thom. Sanch. Navarrus, Enriquez, Pedraza, Cucus, Palacios (qui videtur sibi contrarius) Petrus de Ledesma, Ludovicus Lopez, Emmanuel, Rodriguez, Capua, Philarcus, & Vega. Cum ergo hæc secunda sententia videatur esse minus tuta, & procedat circa valorem Sacramenti, subiici videtur huic damnationi.

665 Sed dicendum. m nō subiici. Et quidem juxta doctrinā traditam a. 3. & seq. id c. ...at. Adde tamen, conclusionem esse veram independentem ab ea doctrina. Ratio est: quia quamvis sint aliqui Authores pro parte opposita; adhuc ista secunda sententia est certa à principiis intrinsecis: atque adeo non est minus tuta, sed omnino tuta, & reddens contractum, & Sacramentū certò validum.

666 Primò. Nam ex ipso textu Tridentini constat, non esse intentionem illius, cōprehendere hunc casum. Circā quod audiendus est P. Th. Sanchez *ibid.* n. 3. (Ratio finalis Decreti Tridentini sess. 24. de Matr. c. 1. statuentis, ut matrimonium coram Parocho, & testibus celebretur, ea fuit, ut constet ex ejus procemio, ut vitentur gravia peccata, ex clandestinis nuptiis confurgentia, maximè eorum, qui clam cum una contrahunt, eaque relicta, aliud publicum Matrimonium ineunt, cui malo nequibat Ecclesia mederi, cum ipsi de priore Matrimonio minimè constaret. Sed hæc ratio non se extendit ad hunc casum, cum prius Matrimonium invalidū, in foro Ecclesiæ validum, & publicum fuerit (ejus enim nullitas, & impedimentum occulta sunt) & subindè si aliud Matrimonium inire vellent, impedirentur ab Ecclesia credente, Matrimonium illud publicum validum fuisse: ergo decretum Tridentini nunquam hunc casum comprehendit.) Cujus syllogismi omnes tres propositiones sunt certæ. Nam major constat ex procemio Decreti; & minor ex ipsa comprehensione terminorum; & consequentia obligat. Videantur alia fundamenta apud præfatum P. Thom. Sanchez, quæ omnia moralem certitudinem important à principis intrinsecis.

667 Secundò. Quia, ut refert Navarrus *ibidem* citatus, Pius V declaravit, ita esse practicandū; & Sacram Pœnitentiariā ea declaratione frequenter uti. Et P. Enriquez l. 11. de Matr. c. 3. n. 6. & in Comm. lit. L. refert, idem censuisse cōsultos Episcopos, Covarruvias, Guerrero, & Blanco, qui interfuerunt Trid. Et Petrus de Ledesma de Matr. q. 45. a. 5. dub. penult. affirmat, sic declarasse Cardinales. Et P. Rebelus de Just. p. 2. l. 2. q. 9. n. 5. refert eam declarationem Cardinalium.

668 Præterea id constat ex praxi Sacre Pœnitentiariæ. Nam apud Marcum Paulum Leonem in praxi ad litteras Majores Pœnitentiariæ, quarum titulus est: *Pro eo, qui Matrimonium in facie Ecclesiæ contraxit cum muliere, cujus Sororem prius carnaliter cognoverat.* Et in præfatis litteris propè finem dicitur: (Cum eodem latore, ut dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita cautè, ut latoris delictū nusquam detegatur, Matrimonium cum eadem, & uterque inter se de novo, *Secretè ad evitanda scandala*, præmissis non obstantibus contrahere, &c. dispenses.) Ubi notanda sunt ea verba, *Secretè ad evitanda scandala*, quæ denotant revalidandum esse Matrimonium sine publicitate Parochi, & testium. Et ideò Marcus Paulus Leo in notis ad has litteras verb. Matr. f. 177. ait. (Ad verbiū verò illud *secretè* limitat modum contrahendi de novo, & excludit alias solemnes publicitates, hoc est, præsentiam Parochi, & testium, ac publicationes.) Ex quibus omnibus fit, hanc sententiam posse tuto deduci ad praxim, neque subiacere huic damnationi.

QUÆSTIO III.

An subiiciatur huic dānationi opinio asserens, Matrimonium invalidum posse revalidari, etiam si alter conjux sit inscius nullitatis.

SUMMARIUM.

Exponitur hypothesis, in qua versatur quæstio. 669.

Prima sententia affirmativa proponitur, & casus urgentis necessitatis. n. 670.

Secunda sententia negans. n. 671.

Prima opinio, si loquatur extra casum extrema necessitatis, subiacet damnationi. n. 673.

Quia est parum probabilis. n. 674.

Et quia oppositum constat ex praxi Sacre Pœnitentiariæ. n. 675.

Non est necesse, quod alter conjux fiat conscius impedimenti in specie. n. 676.

Pro casu extrema necessitatis ea opinio non subiacet damnationi. n. 677.

Quæ solent esse indecentia respectu Sacramentorum, extrema necessitas facit, quod non sint talia, n. 678. & seqq.

Praxis servanda in hac extrema necessitate. n. 680.

669 **F**requenter contingere solet, cum Matrimonium contractum sit bona fide ab utroque conjuge, postea unum ex eis conscius fieri impedimenti dirimentis, & obtenta secretò dispensatione velle revalidare Matrimonium. Circā quem casum inquiritur, an ut revalidetur, necesse sit, quod alter conjux, qui erat ignarus impedimenti, certior fiat de nullitate præcedenti.

670 In quo prima sententia docet, id non esse necessarium, præcipuè si timeatur scandalum. Hanc sententiam tuentur Cajetanus, Sotus, Vera Cruz, Capua, Bartholomæus à Ledesma, Matienzo, Pedraza, Ludovicus Lopez, Corduba, Petrus de Ledesma, Enriquez, Manuel Rodriguez, & Angelus, quo. refert P. Th. Sanchez l. 2. de Matr. disp. 36. n. 2. quorum varia fundamenta *ibidem* affert. Sed quod magis urget in hac materia, est extrema necessitas, quæ solet concurrere, si femina revelet viro, se ante Matrimonium habuisse copulam cum fratre ejusdem viri; ex quo monita est à con-

fessario de nullitate sui Matrimonii, si enim id revelet, exponitur periculo occisionis, aut perpetuæ inimicitiae.

671 Secunda sententia docet, omnino esse necessarium ad revalidandum Matrimonium, quod alter conjux conscius fiat de nullitate Matrimonii. Ita apud præfatum Th. Sanch. cit. tuentur Innocentius, Oltiensis, Joannes Andreas, Antonius, Ancharanus, Cardinalis, Enriquez, Alexander de Nevo, Præpositus, Sotus, Abulensis, Enricus, Laozes, Villalobos, Covarruvias, Richardus, Gabriel, Gothfredus, Rosella, Sylvest. Tabiena, Navarrus, Gregorius Lopez, Antonius Cucus, Perez, Adrianus, Viguerrus, Vera Cruz, Angles, Petrus de Ledesma, Philarchus, & alii. Et maximè nititur hæc sententia in eo, quod hæc ignorantia impedimenti, & nullitatis est error circā substantiam contractus, & dans causam contractui. Et hanc secundam sententiam tenet P. Thomas Sanchez cit.

672 Modò ergo inquiritur, an prima sententia, quæ minus tuta est, & procedit circā valorem Matrimonii, possit licitè deduci ad praxim, vel potius maneat subjecta huic damnationi?

673 Dicendum est primò. Si hæc opinio loquatur extra casum extreme necessitatis, ea quidè subiacet huic dānationi quoad praxim. Et ratio est. Nā licet dixerimus, Matrimonium celebratū juxta opinionem probabilem esse omni ex parte indissolubile, & certò validū, id tamen expresse diximus habere locū, quando opinio est cōmuniter recepta tanquā probabilis, non verò quando est tenuis, aut dubiæ probabilitatis: atqui hæc opinio est tenuis, & dubiæ probabilitatis: ergo matrimonium celebratum juxta illam, non est certò validum.

674 Probatur minor primò. Nam P. Thom. Sanchez lib. 2. de Matr. disp. 26. n. 7. sic dissert: Nec in hoc casu potest tuta conscientia amplecti prior opinio, nimirum ut dissimulātè tecto impedimento conscius conjux ignoranti persuadeat, ut illum habeat in conjugem. Quia prior opinio est parum probabilis, habetque contra se rationes urgentissimas: quare illa uti, ubi gravissima necessitas minimè cogit, excusari à culpa lethali nequit.

675 Secundò. Nam in dispensationibus, quas Sacra Pœnitentiaria concedit pro his casibus, expresse ponit hanc conditionem, ut conjux ignarus impedimenti fiat conscius illius, ut patet ex formula, quæ reperitur apud P. Marcum Paulum Leonem in praxi ad litteras majoris Pœnitentiariæ p. 2. pag. 171. ut patet ex illis verbis formulæ: *Cum eodem latore, ut dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata. dispenses.* Quo eodem modo conceditur facultas dispensandi in aliquibus hujusmodi impedimentis Commissario generali Cruciatæ, ut refert P. Thomas Sanchez proximè citatus. Vide etiam responsum Clementis VIII. apud Basilium Ponze l. 4. de Matr. c. 25. n. 5. eodem modo respondentem. Ex quo constat illam opinionem non esse receptam in praxi.

676 Notandum tamen est, non esse necessarium, quod conjux ignarus impedimenti, præcipuè si sit ex delicto, conscius fiat ipsius impedimenti in specie, sed sufficit, quod certior fiat de nullitate: quare conjux conscius poterit dicere ignorantī, se non habuisse consensum tempore celebrationis; cum re vera consensus habitus eo tempore non fuerit validus. Et ita in formula dispensationis, quam dat Sacer Pœnitentiarius, dicitur: *Cum eodem latore, ut dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita cautè, ut latoris delictum nusquam detegatur. dispenses.*

677 Dicendum est secundò, in casu extreme necessitatis, in quo femina periclitaretur de vita, & non inveniretur via secura faciendi certiorē virum de nullitate Matrimonii, licitū esse eligere eam primam opinionem, & adhibere cautelam, ut alter conjux quamvis inscius nullitatis renovaret consensum. Ratio est: tum quia hæc damnatio non videtur comprehendere extremam necessitatem.

678 Tum quia extrema necessitas facit, ut quæ in cōmunibus circumstantiis sunt indecentia respectu Sacramentorum, in hac circumstantia non sint talia. Sic indecens esset, & magna irreverentia irrogaretur Sacramento, si quis baptizaret in lixivio, quādo esset copia aquæ naturalis, & tamen hac deficiente, & in extrema necessitate nulla sit irreverentia Sacramento. Quia cū Sacramenta instituta sint pro salute animarū, potius cedit quasi in obsequiū Sacramenti, quādo istud applicatur pro salute animi ex opinione probabili minus tuta, quādo ex hac pendet salus animarū, ut in extrema necessitate. Tum etiam. Nam ut proposui in 1. p. Cris. Theol. disp. 9. c. 8. nu. 133. ex mente P. Th. Sanch. Navarri, & Soti, in extrema necessitate sufficit tenuis probabilitas: quod quomodo sit intelligendū, & quomodo ex ipsa extrema necessitate probabilitas non maneat tenuis, explicui in 3. p. Cris. Th. disp. 79. c. 2. n. 20. & explicabo inferiùs in expositio. ne tertie propositionis damnatæ. Ex quibus fit, in periculo extreme necessitatis licitū esse uti ea prima opinione minus tuta; & extremā necessitate facere, ne illa sit irreverentia contra Sacramentum. Et hinc patet ad objectionē pro prima sententia propositā. Utramque conclusionē à nobis hic traditā tradit P. Th. Sanch. in disp. cit. n. 7.

679 Idem Doctor in disp. proximè cit. n. 5. ait, rectè revalidari Matrimonium, si conjux impedimenti conscius peteret ab alio sic: (Me ita diligis, ut si non esset inter nos Matrimonium, denuò contraheres; ac ex nunc vis me in conjugem, ac si non fuisset validū matrimonium inter nos prius contractum?) & respondeat alter: (Ita volo.) Et qui interrogavit, dicat, se idem: (Data opera dixi, Volo ut ex nunc: quia non lat esset se non consisteret inter nos Matrimonium, denuò contraherem, quia

quia non est consensus de presenti hic, & nunc contrahendi, qualis ad Matrimonium requiritur. Rationem reddit: quia novus ille consensus conditionatè adhibitus, procedit ex cognitione æquivalenti scientiæ nullitatis Matrimonii. In isto enim casu vult conjux inscius contrahere denuò Matrimonium sub ea conditione, si prius Matrimonium irritum fuit.

680 Sed quia variæ circumstantiæ concurrere solent, in quibus gravissima necessitas obstringit ad nō revelandum impedimentū alteri conjugi, P. Th. Sanch. addit aliquas cautelas practicas, cū quibus Matrimonium revalidari potest. Prima est, si conjux conscius impedimenti dicat, se nō habuisse consensum, quando contraxit Matrimonium. In quo non mentitur: quia prior ille consensus ratione impedimenti fuit nullus. Quæ cautela non raro prodesse poterit.

681 Sed quia in aliquibus viris ex hac cautela potest oriri temeraria aliqua suspicio, unde grāde malū immineret feminae, propterea idem, P. Th. Sac. n. 8. subjungit, quod si tale periculū immineret, posset deduci ad praxim ea opinio, juxta ea, quæ diximus in cōclusionē secūda. Deindē n. 9. subjungit ultimā cōclusionem, asserendo quādo neq; hic consensus à marito inscio posset extorqueri, quia nō vult respondere, ex alia parte petit debitū ab uxore, ipsaq; sine scandalo subterfugere nequit, potest absq; verbis denuò Matrimoniu illud consistere, copula illa affectu maritali habita ex parte sua, nā ex parte alterius cū putet esse Matrimoniu, constat eo affectu haberi, quod locū habet, etiam si alter conjux ignoret prius Matrimoniu fuisse invalidū. Hujus cōclusionis rationem reddit: quia, & si ea opinio extra casum necessitatis parū probabilitatis habeat, accedente tamen gravissima necessitate, præcipuè favore animæ, accrescit illi major probabilitas. Ut ostendimus in cōclusionē secūda.

682 Neq; obstat, quod in contrarium assert Basil. Ponze lib. 4. de matr. c. 25. n. 7. scilicet si opposita opinio revera probabilis est in praxi, etiā extra casū necessitatis, poterit cōjux illa uti. Sed id nō urget: quid id, quod est indecens Sacramento extra casū necessitatis, facit quod illa actio non sit indecens, maxime cū sit pro bono animæ.

DISSERTATIO III.

An judex teneatur sequi opinionem probabiliorē ad normam censura contra propositionem secundam fulminatā?

CAPUT PRIMUM.

Sensus propositionis secundæ damnatæ, & solida fundamenta damnationis.

SUMMARIUM.

- Refertur propositio secunda damnata. n. 1.
- Non est sensus decreti, quod semper debeat Judex invenire probabiliorē. n. 2.
- In questione facti certum est apud omnes, Judicem sequi debere partem probabiliorē. n. 3.
- Primum argumentum ex contractu cum Republica. n. 5.
- Secundum ex eo, quod Judex tenetur prestare munus suum meliori modo, quo possit. n. 6.
- Tertium ex pravitate consequentia Authorum partis oppositæ. n. 7.

PROPOSITIO secunda, quam damnat Innoc. XI. in hoc decreto, hæc est: Probabiliter existimo, Judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem. Ubi apertè damnat Pontifex assertionem, quæ ea opinio dicitur probabilis. Quibus verbis manifestè declarat, illam esse improbabilem, aut saltem non esse probabilem.

2 Quare mihi ipsi gratulor, quod in 1. p. Cr. Th. d. 15. c. 15. eisdem terminis tradiderim eandem sententiam, quā promover hoc decretum. Docui enim tanquam certum, nunquā posse judicem sequi opinionem minus probabilem in sententia ferenda. Est autem advertendū nō esse sensum hujus decreti, quod Judex semper debeat invenire opinionem probabiliorē; aliquādo enim id erit impossibile Judici consenti utraq; opinionem oppositam esse paris probabilitatis. Sed sensus est, quod quæstione diligenter examinata si invenerit unam partem esse probabiliorē, non possit sententiam ferre secundū minus probabilem. Nota etiam, quod non solum damnat Pontifex opinionem, quæ dicit, Judicem posse dicere jus minus probabile, sed etiam opinionem, quæ dicit, id esse probabile.

3 Et cū in judicio quæstio possit esse duplex, alia facti, & alia juris; de utraq; debet intelligi hæc damnatio. Et quidem in 1. p. Cris. Th. d. 6. c. 6. n. 85. asserui; omnes Doct. tanquā certum supponere, in questione de facto non posse Judicem sequi minorem probabilitatem, immò neq; æqualem pro una parte, utpotè quæ dubiū generat, sed semper stare debere pro majore probabilitate. Sed quod id ita dixerim, me arguit Filguera in expositione secundæ prop. §. Plura tamen, ex eo, quod ipse invenit duos scriptores, qui dixerunt, posse Judicem sequi partem minus probabilem in quæstione facti. Sed debuit advertere, cū omnes aut ferè omnes Authores aliquā assertionem tuerentur tanquam certam, unū vel alterum Authorem nō reputari; maxime, si nulla urgenti ratione muniti cæteris opponantur. Jo. Cardenas.

tur. Quare iterum repeto, omnes id tanquam certum supponere.

4 In quæstione autem juris non posse Judicem ferre sententiam secundū opinionem minus probabilem, in eo c. 15. ar. 1. & 2. duobus argumentis peccavi, quæ mihi videtur moraliter certa, & quæ sufficienter excludunt probabilitatem partis oppositæ.

5 Primum argumentum desumitur ex contractu, quem init Judex cum Republica administrandi justitiam meliori modo, quo possit, & in majorem utilitatem Reipublicæ. Videatur hoc argumentum ar. 2. latè propositum.

6 Secundū argumentū desumitur ex eo, quod cum quis promittit prestare munus suum meliori modo, quo possit, in ordine ad utilitatem publicam, abdicat à se libertatem sequēdi opinionem probabilem, quæ ei utilitati publicæ sit adversa. Quod qua ratione cōveniat judici, ar. 2. latè monstratur, tum ratione, tum exemplis. Sic enim economus, qui stipendio conductus à Petro, administrat rem familiarem Petri, ad quam Joannes habet jus probabile, tenetur administrare illam in favorem Petri, & non potest in favorem Joannis: nā ex contractu inito cū Petro cedit libertati sequēdi illam probabilitatem, quæ suffragatur Joanni. Relege totū argumentū in eo ar. 2. cit.

7 Et præter hæc duo argumenta aliud etiam proposui, præcipuè n. 607. & 626. desumptum ex eo, quod sit prava consequentia, quæ authores oppositæ partis nituntur, dum dicūt. (Quilibet prudenter operatur, dū sequitur opinionem probabilem; ergo Judex prudenter operatur, dum judicat secundū opinionem probabilem. Sed minus probabilis verè est probabilis: ergo judex prudenter operatur, dū judicat secundū opinionem minus probabilem.) Et ego inquirō ab oppositæ partis defensoribus, quomodo respondendum sit huic argumento post hanc damnationem? Et sicut respondendum est post illam, pravam esse eam consequentiam; ita ego ante illam loco citato demonstravi, eam esse pravam consequentiam, quia arguit à propositione directā ad reflexam. Nam licet probabilis sit hæc propositio directā: *Hac domus est Petri*, ad quam domum Joannes habet jus probabilius; ex illa propositione directā malè infertur hæc propositio reflexa, *Judex potest sequi opinionem probabilem, quæ suffragatur Petro*, quia ea propositio reflexa habet novum objectum, ratione cujus limitatur ea probabilitas ex contractu Judicis cum Republica. Vide etiam, quæ dixi disp. 15. c. 4. ar. 2.

CAPUT II.

An juxta hoc decretum Judex sequi debeat eam opinionem, quæ probabilior est ab extrinseco, an quæ ab intrinseco?

ARTICULUS I.

Quinque conclusionibus deciditur quæstio.

SUMMARIUM.

- Quæ sit opinio probabilior ab intrinseco, & quæ ab extrinseco? n. 9.
- Si judex formet judicium certum de probabilitate unius partis, non potest sequi oppositam, quamvis hac multitudine, & præstantia Authorum pravealeat. n. 10.
- Si non formet judicium certum de probabilitate intrinseca, debet etiam attendere ad extrinsecam. n. 11.
- Si judex inveniat minorem probabilitatem extrinsecam, et majorem intrinsecam, debet sequi potius intrinsecam, quā extrinsecam. n. 12.
- An si judex sit certus, suam opinionem esse probabiliorē, possit sequi minus probabilem, quæ sit usu recepta? n. 13.
- In materia juris humani dupliciter intelligi potest, quod opinio usu recepta sit præferenda à Iudice. n. 14. & seqq.

IN hac quæstione Filguera in expositione secundæ propositionis §. Ergo, affirmat, Judicem teneri ad sequendam opinionem ab intrinseco probabiliorē, relicta probabiliorē extrinsecā. Addit tamen §. Circa, etiam post hoc decretum posse Judicem ferre sententiam juxta opinionem magis receptam, quamvis minus probabilem. Sed hæc res majori eget indagine.

9 Et quidem probabilior ab intrinseco dicitur ea opinio, quæ urgentioribus rationibus fulcitur, sive petitis à ratione naturali, sive Theologica, sive à Constitutionibus Principis, aut alio capite æquivalenti. Probabilior ab extrinseco dicitur illa, quæ majori nititur autoritate virorum sapientum. Hæc autem major autoritas non debet desumi à majore numero Authorum, sed à majore præstantia doctrinæ eorum, & à methodo discurrendi cum luculētorī discussione rationum. Et ideò Navarrus in Sum. lat. c. 7. n. 289. ait, communiorē, atque adeò probabiliorē ab extrinseco esse opinionem sex Doct. ex professo rem tractantiū, præ opinionē quinquaginta Authorū, sola ferè priorū autoritate nitentiū. Quod latè tradidi in 1. p. Cr. Theol. d. 11. c. 2. ar. 4. ex P. Th. Sanchez, Navarro, Soto, Arriaga, Petro Hurtado, Castro Palao, Joanne Sancio, Azor, Menochio Alciato, & Caramuelē. Et in eadem disp. ostendi, non dare autoritatem opinionibus, nisi Authores sint omni exceptione majores. Vide etiam, quæ tradidi in 3. p. Cr. Th. disp. 57.

10 Et primò quidem si Judex formet judicium certum de jure hujus partis, vel de probabilitate illius, sive id sibi proponatur, ut certum moraliter, non potest judicare secundū

oppositam opinionem, quantumvis multitudine, & præstantia Authorum ea opposita opinio prævaleat. Quia contra certitudinem nulla prævaleat autoritas, nulla probabilitas; ut planè demonstravi in 1. p. Cris. Theol. disp. 4. n. 6. & disp. 11. c. 4. n. 106. & 3. p. disp. 55. n. 2. & disp. 56. c. 11. n. 657. Etenim Author non habet auctoritatem in eo, quod ignorat; sed si una pars est omnino certa, & Author docet oppositam, tunc Author ignorat principium certum, unde illa redditur certa; ergo talis Author in eo non habet auctoritatem. Vide reliqua hujus inconcussæ conclusionis fundamenta in locis citatis.

11. Secundò, si probabilioritas intrinseca ita sibi proponatur, ut non sit omnino certum, quòd illa sit opinio probabilior ab intrinseco, tunc debet coadjuvare iudicium probabilioritate extrinseca; & si probabilioritatem intrinsecam, & extrinsecam unius partis, quasi in una lance statere appensam, videat prævalere alterius partis probabilioritati; tunc debet iudicare secundum eam probabilioritatem, quæ ita sibi proponitur. Pontifex enim non loquitur specialiter de ista intrinseca, neque de illa extrinseca, sed de illa probabilioritate, quæ omnibus pensatis prævalet.

12. Tertiò contingere potest, quòd iudex inveniat pro sua opinione, in qua inclinatur, minorem probabilitatem extrinsecam, sed solidiora, & efficaciora fundamenta. Et in tali casu assensior ei assertioni, quòd Iudex debet potius gubernari probabilioritate intrinseca, quàm extrinseca. Quia ad inclinandum intellectum ad unam partem, magis impellunt fundamenta intrinseca, quàm dicta sapientium, si vir doctus scit perperdere fundamenta. Quòd si Iudex nesciat perperdere fundamenta, vel parùm fidat proprio iudicio, tunc poterit præcipuè attendere probabilioritati extrinsece, modo supra explicato, non tam attendendo ad numerum Authorum, quàm ad præstantiam doctrinæ eorum.

13. Quartò id, quo I addit Filguera, posse Iudicem, relicta probabilioritate, sequi opinionem minus probabilem, si hæc sit usu recepta, minimè approbo. Si enim quæstio sit juris naturalis, qualis esse solet in materia restitutionis, immò & in multis materiis iustitiæ, & iudicii proponatur, ut certum absque ulla formidine, suam sententiam esse veram, non potest se accommodare opinioni oppositæ, quântumvis usu receptæ. Quia, ut supra dixi remissivè, contra certitudinem nulla est probabilitas. Quòd si responderit, se non loqui de propositione certa, sed de probabiliori; ideò sequentem conclusionem superaddo.

14. Quintò. In materia juris humani difficile est intelligere, quòd opinio usu recepta sit præferenda opinioni probabiliori; & præterea cenfeo id esse expressè contra decretum. Et quidem duplici modo potest intelligi, quòd opinio sit usu recepta. Primò, quatenus praxi, & moribus civium recepta est. Et hoc modo semper est probabilior, & quandoque omnino certa: nam consuetudo præscripta habet vim abrogandi legem; & vim interpretandi legem authenticè, immò & inducendi novam obligationem eo modo, quo dixi in 2. p. Cris. Th. d. 23. Cum ergo jus humanum his tribus modis cedat consuetudini, ita in materia juris humani non potest non prævalere, & ad ferendum iudiciū de praxi inducere certitudinem, vel probabilioritatem.

15. Secundo modo potest intelligi, quòd opinio sit usu recepta, quatenus licet operatio ipsa non nitatur consuetudine, in tribunali tamè est consuetudine recepta, quòd feratur sententia juxta talè opinionem. Et eodem modo necesse est, quòd talis opinio reputetur certa; vel probabilior. Et quidem Cris. Th. d. 12. c. 6. quòd invenies in Additionis positis in fine 2. p. n. 26. ostendi, quæ ratione verum est axioma inter jurisprudentes vulgatum, nempe quòd *Opinio communis habenda est pro lege*; quatenus intelligentia legis humanæ pendet maximè ab interpretatione omnium, aut ferè omnium sapientium. Nam quæstiones in materia legis humanæ, ut in plurimum pendent vel à sensu verborum legis, vel à sensu, in quo lex intellecta est à populo, & ad praxim deducta: in utroque autem communis omnium, aut ferè omnium opinio facit certitudinem. Et si quidem loquamur de sensu verborum legis, is pendet omnino à significatione verborum: in ista autem sententia ferè omnium facere evidentiam moralem, constat ex dictis ea d. 12. c. 4. Circa sensum autem, in quo lex intellecta, & recepta est à populo, ipsa praxis, & consuetudo decernit, quomodo practicè lex intelligenda sit. Cum us testes plenissimè probantes talè praxim sunt sapientes, concorditer, & ferè sine contradictione talè praxim tacite, aut virtualiter affirmantes: maximè cum quæstio de praxi, & consuetudine populi sit quæstio facti, in qua testes sine contradictione, aut cum tenui contradictione affirmantes faciunt plenam probationem. Quæ omnia latius tradidi in citato loco Additionum.

16. Hinc fit, quàm difficile intelligatur, quòd opinio usu recepta, sive in populo, sive in tribunali, sit minus probabilis: quia cum multi Iudices ex consilio virorum sapientium à multis retrò annis ita legem intellexerint, sive quoad praxim populi, censendum est, eos Iudices, & jurisconsultos facere certitudinem, aut probabilioritatem.

17. Neque obstat, quòd in alio tribunali iudicetur secundum oppositam opinionem, nam diversa consuetudo in diverso populo facit diversum jus.

ARTICULUS II.

An iudex iudicium de probabilioritate possit subicere iudicio aliorum.

SUMMARIUM.

Cum Iudex habet certitudinem de probabilioritate sua opinionis, non po-

test subicere iudicium suum alieno. n. 18.

Cum Iudex non est certus, sed opinatur, opinionem suam esse probabiliorē, potest iudicium suum subicere alieno. n. 19.

18. Quæstio est, an cum ad unam sententiam concurrunt plures Iudices, v.g. in Cancellaria Granatensi, aut Pinciana, possit unus, qui suam opinionem putat probabiliorē, subicere iudiciū suum iudicio aliorum Iudicum? In qua quæstione dicendum est primò. Si præfatus Iudex habeat certitudinem moralem, quòd sua opinio est probabilior (quæ certitudo rarissimè contingit) tunc non potest subicere iudicium suum alieno. Patet assertio: quia dum certus est de probabilioritate suæ opinionis, certus est de obligatione iudicandi secundum illam propter censuram hujus decreti: sed qui certus est de sua obligatione, & non se conformat illi, delinquit: ergo ille Iudex, si aliter fert sententiam, delinquit.

19. Dicendum est secundò, si suam opinionem putat probabiliorē, & probabilioritas non proponitur illi, ut certa (quòd plerumque contingit) posse præfatum Iudicem, audientem fundamenta partis oppositæ, subicere iudiciū suum iudicio alieno, censens propter auctoritatem aliorum Iudicum, illorum opinionem esse probabiliorē. Et ratio est: quia ubi non cogit evidentia veri, potest quis existimare iudicium alterius esse melius, & probabilius: ergo ubi non cogit evidentia de probabilioritate, poterit quis existimare iudiciū aliorum de illa esse melius, & probabilius. Et hæc utranque conclusionem videtur tradidisse Raymūdus Lumbier 3. ro. Sum. in expositione hujus secundæ prop. n. 1732.

ARTICULUS III.

An debeat parere Iudex inferior, si Superior præcipiat, ut dicat jus secundum minus probabilem?

SUMMARIUM.

Proponitur ratio dubitandi. n. 20.

Si Iudex inferior certus est de probabilioritate suæ opinionis, non potest obedire Superiori, ut iudicet secundum minus probabilem. n. 21.

Si Iudex inferior cum formidine censeat, suam opinionem esse probabiliorē, & Superior censeat, oppositam esse probabiliorē, inferior debet iudicare secundum opinionem Superioris. n. 23.

Quid, si Superior censeat, suam opinionem esse minus probabilem? n. 24.

20. Præfens quæstio est, an si Iudex Superior præcipit Iudici inferiori, v.g. Episcopus suo Vicario Generali, ut sententiam ferat secundum opinionem, quam Iudex inferior censet minus probabilem, possit, aut debeat prædictus Iudex inferior obtemperare Superiori. Et quidem ex doctrina generali, quam tradidi in 1. p. Cr. Theol. d. 16. c. 4. & in 2. p. d. 56. c. 7. ar. 3. oritur ratio dubitandi. Nam quando subditus iudicat suam opinionem probabiliorē circa honestatem rei præceptæ, & Prælati præcipit secundum opinionem probabilem oppositam, potest, & debet subditus obedire: quia tenetur obedire, ubi non cernitur manifestè peccatum: ergo poterit, & debebit Iudex inferior, licet sua opinio sit probabilior, accommodare se opinioni Superioris præcipientis.

21. Dicendum est primò, si Iudex inferior former iudicium omnino certum, quo censeat suam opinionem esse probabiliorē; nec debet; nec potest obtemperare Superiori, ferendo sententiam secundum opinionem minus probabilem sui Superioris. Demonstratur. Eatenus subditus censens suam opinionem probabiliorē potest, & debet obedire Prælati præcipienti secundum opinionem probabilem de honestate operationis, quatenus in eo non cernitur manifestè peccatum; sed in hoc casu si Iudex inferior ferat sententiam secundum opinionem minus probabilem, in eo cernitur manifestè peccatum: ergo nec debet, nec potest obedire.

22. Minor patet. Tunc enim cernitur manifestè peccatum in operatione, quado id, quòd reducitur ad praxim, est certò peccatum; & ei, qui operatur, proponitur ut certa ea malitia: sed in hoc casu ex hac declaratione Põtificis, quòd Iudex ferat sententiam secundum opinionem minus probabilem, ex se est certò peccatum; & id proponitur Iudici inferiori, ut certum; quia format iudicium certum, & absque formidine, quòd sua opinio est probabilior: ergo in ea prolatione sententiæ secundum opinionem minus probabilem, cernitur manifestè peccatum.

23. Dicendum est secundò. Si Iudex inferior censeat cum formidine, & sine certitudine, suam opinionem esse probabiliorē; Iudex autem Superior censeat suam oppositam esse probabiliorē: tenetur ille obtemperare, & ferre sententiam secundum opinionem Superioris. Ratio est: nam ut dixi in locis citatis 1. & 3. p. Cris. Theol. ubi non cernitur manifestè peccatum, tenetur subditus obedire Superiori, sive sit in materia dubia, sive in materia probabilis.

24. Dicendum est tertio. Si Iudex Superior censeat, suam opinionem esse minus probabilem, atque adeò opinionem oppositam Iudici inferiori probabiliorē; & præcipiat iudici inferiori, eo non obstante, ut ferat sententiam juxta opinionem minus probabilem talis Superioris non tenetur, nec potest Iudex inferior obtemperare, nisi Iudex inferior censeat probabiliorē, quàm superior censet minus probabilem. Ratio est: quia Superior iudicans suam opinionem minus probabilem, peccat id præcipiendo: nam ex hac declaratione Põtificis id est manifestè peccatum; & consequenter non habet jurisdictionem ad id præci-

præcipiendum: quia ejus jurisdictio non extenditur ad præcipiendum id, quod sine peccato exerceri non potest. Ex quo manifestè infertur, quòd subditus nec tenetur, nec potest obedire, utpotè in materia, quæ sine peccato exerceri non potest.

25 Dixi: *Nisi Judex inferior censeat probabilior, quàm Superior censeat minus probabilem.* Id quod intelligendū est, nō solū, quia in judicando debet sequi opinionē probabiliorē juxta hanc declarationem Inn. XI. sed etiam novo titulo, scilicet quia præceptū Superioris urget: quia quāvis ipse Superior peccat id præcipiendo, habet tamen jus præcipiendi id, quòd sine peccato potest exerceri. Quando autem Judex inferior censeat probabiliorē, quā Superior judicat minus probabilem, rem præcipit, quæ sine peccato potest exerceri. Et ex dictis constat ad rationem dubitādi initio articuli propositā.

C A P U T III.

An in criminalibus possit, aut debeat Judex sententiam ferre pro reo juxta opinionem minus probabilem?

S U M M A R I U M.

Proponitur opinio aliorum. n. 26.

An laborent in equivoco Authores ejus opinionis? n. 27. & seqq.

Pro equivocatione tollenda distinguere oportet opinionem directam à reflexa. n. 31.

Etiam in causis criminalibus Judex debet judicare secundum opinionem probabiliorē. Ibid.

26 **I**N hac q. Raym. Lumbier 10.3. Summa in expositione hujus 2. proposit. n. 1731. & Eminent. de Filguera in Lucerna Decretali in expositione hujus secundæ proposit. §. Immo, affirmat, in criminalibus posse, & debere judicē sequi opinionē minus probabilem, quādo hæc est in favorem rei; censeat autē, hanc resolutionē nō opponi huic decreto Inn. XI. Primò (ait Lumbier) ex Regula 11. de Reg. in 6. Cum sunt partiū jura obscura, reo favendū est potius, quā actori. Secundò (ait Filguera) (Cū non sit præsumendū, sedem Apostolicā velle quēpiā penis addici, cujus facinora nō sint omninò certa: nā reus est in possessione suæ innocentie) &c. Et ante hoc decretū scribentes, idē docent Antoninus Diana in Addit. 3. partis ref. 13. & apud ipsū Sayr. Salon. Pharaonius, Alph. de Leone, Mer. Sal. Villalobos, & Moure.

27 Sed cenfeo, eos scriptores in equivoco laborare, dū dicunt, Judicem posse in criminalibus relicta probabiliori opinione, sequi minus probabilem favorabilem reo. Quod sic ostendo. Ista conclusio (Quod Judex debet sequi in criminalibus opinionem favorabilem reo, quantumvis minus probabilem) vel est certa, vel probabilior, vel minus probabilis. Si dicant, eam conclusionem esse minus probabilem, infero: ergo isti scriptores docent nos advertenter doctrinam minus probabilem. Quis autem est Author, qui suam doctrinam non dicat probabiliorē opposita. Quæ cū sit minus probabilis, incurret damnationem hujus decreti.

28 Sed quia hoc respondere non possunt, quia pluris facere debet suam conclusionem; respondebunt, illam esse certam, aut saltem probabiliorē. Infero; Quomodo ergo dicunt, tunc non procedere Judicem secundum opinionem probabiliorē, si probabilior est, quòd Judex debet judicare secundum opinionem reo favorabiliorē? Quomodo id ponitur tanquam exceptio à doctrina generali, quòd Judex semper debet dicere jus probabilius?

29 Secundò. Ideò juxta Lumbierium potest Judex in criminalibus sequi opinionem minus probabilem; quia juxta Regulam 11. Reg. de jur. in 6. cū partium jura sunt obscura, reo favendum est potius, quā actori: sed hæc regula intelligitur non solū de criminalibus, sed etiam de civilibus: ergo etiam in civilibus poterit, & debet Judex sequi opinionem minus probabilem.

30 Minor cōstat, tum ex communi sententia interpretum juris, tum etiam ex c. fin. de sent. & re jud. ubi dicitur, Tenet pro reo, non pro Actore sententia, nisi in causa favorabili, puta matrimonio, libertate, dote, &c. Ex quibus verbis constat, non agi de solis criminalibus.

31 Pro quæquivocatione tollenda distinguenda est propositio directā à reflexā: itaut quamvis Judex in criminalibus possit sequi opinionem directam minus probabilem; reflexa tamen, in qua consistit ultimum judicium, sit certa, vel probabilior: v. g. est quæstio, an Judex cōdemnans reū pena capitali, teneatur admittere appellationem? Da ergo, quòd opinio asserens, teneri Judicem admittere appellationem, sit minus probabilis. In hoc casu distingue has duas propositiones: primā directam: *Judex tenetur admittere appellationē in causa capitali.* Secundā reflexā: *Hæc opinio, quòd Judex tenetur admittere appellationē in causa capitali, est reo favorabilis, & idē ad proximā deducenda.* Et quamvis prima sit minus probabilis; secunda, in qua cōsistit ultimum judicium, est certa, vel probabilior. Et ita sustinendum est, etiam in causis criminalibus amplectendā esse decisionē hujus decreti de obligatione judicis, dicendi jus probabilius.

C A P U T IV.

An judex possit ferre sententiam secundum opinionem minus probabilem pro eo, qui possidet?

S U M M A R I U M.

Modus dicendi Filguera proponitur. n. 32.

Jo. Cardenas.

Improprie dicitur, quòd ratione possessionis possit Judex sequi minus probabilem. n. 33.

Articulus proprietatis, & articulus possessionis sunt diversi. n. 34.

Alia est possessio facti, & alia juris. Et quid utraque sit? n. 35. & 36.

Qui habet jus retinendi ratione possessionis legitima, non potest esse probabile, quòd ille debeat restituere ratione proprietatis probabilis. n. 37.

Quomodo in articulo proprietatis debet Judex decernere secundum jus probabilius? n. 38.

Quomodo, probata legitima possessione, non possit Judex decernere secundum opinionem probabiliorē de proprietate. n. 39.

Quid debeat facere Judex, cū possessio est probabiliter legitima? n. 40.

32 **F**ilguera in expositione hujus secundæ proposit. §. Si autem, docet posse Judicem sequi opinionem minus probabilem in hoc casu: in hæc verba: (Si autem pars habeat pro se opinionem probabiliorē, & altera tantum probabilem simul cū possessione legitima, tenetur Judex sententiā ferre in favorem partis possidentis. Nam hoc nō est judicare juxta opinionem probabilem, probabiliori relicta, eo quod excessus, quē habet opinio probabilior respectu probabilis, cōfunditur, & absorbetur per legitimam possessionem, quē quidē est maximā cōsiderationis, quia semper est melior possidentis cōditio.) Et subjungit varios textus pro ea assertione. Et quidem de re non dissentio; sed modum explicandi non sequor.

33 Melius ergo explicari existimo, si dicatur, si Petrus coram Judice sistitur, ut restituat hæreditatem, & ipse plenè probet possessionem legitimam hæreditatis, nō posse Judicem spoliare illum hæreditate propter opinionem probabilem de proprietate Joānis, etiam si ea opinio sit magis probabilis, sed debere manutenere Petrum in sua possessione: quia jus possessionis, tanquam jus certum retinendi, non potest infringi sola probabilitate proprietatis Joānis. Et ideò Judex in hoc casu non solū non procederet juxta opinionem minus probabilem, neq; solū secundum probabiliorē, sed secundum opinionem omninò certam de jure, quod habet Petrus ratione possessionis legitimæ, ne spoliatur.

34 De hac materia latè egi in 1. p. Cris. Theol. disp. 16. c. 8. Et ex ibi dictis præmitto primò, esse duos articulos diversos in judicio, articulum proprietatis, & articulum possessionis legitimæ. Nam articulus proprietatis est circa dominium rei, aut quasi dominium, quod distingui à possessione evidens est; cum plerumque reperitur in subjecto dominium absque possessione, & è converso.

35 Præmitto secundò, possessionem aliam esse facti, & aliam juris. Possessio facti est ipsa rei apprehensio, qua ratione fur dicitur possidere rem furto ablatam. Possessio juris definitur à Juri (prudenteribus esse jus insistendi rei non prohibet a possidere: dicitur quem possessio legitima, quia leges statuerunt aliqua requisita, quibus vestita possessio dat possidenti jus retinendi.

36 Præmitto tertio, hoc jus retinendi esse omninò certum, utpotè à legibus clarè, & expressè constitutum, ut latè ostendi ibidem ar. 4. ex communi omnium, aut ferè omnium Doctorum, & argumentis moraliter demonstrativis.

37 Præmitto quartò, id, quod etiā docui ibid. ar. 5. scilicet implicare cōtravictionē, quod cū Petrus habet jus certū retinendi re ratione possessionis legitimæ, possit esse probabile, quòd illā debet restituere Joāni ratione proprietatis, quæ probabiliter huic cōpetit; quia si certū est, quod potest retinere re est certò falsā, quod nō potest illā retinere: ergo nō potest esse probabile, quod debet restituere illā, sive quòd idē est, quod nō potest illā retinere: cū implicet cōtradictionē, quod eadē propositio sit certò falsa, & probabilis. Vide in loco citato hoc argumētū latiùs propositū, & multis confirmatū.

38 His præmissis, sit prima cōclusio. Quando in judicio versatur articulus proprietatis sine plena probatione possessionis legitimæ, potest, & debet Judex rem decernere secundum opinionem probabiliorē de proprietate, & sine attentione ad possessionem. Patet: quia Judex debet procedere juxta allegata, & probata; cū ergo non sit probata possessio legitima, debet jus dicere eodem modo, ac si pro neutra parte esset possessio.

39 Sit secunda cōclusio. Si una pars probaverit plenè possessionē legitimā, & altera pars habeat solū proprietatem probabilem, aut probabiliorē, & uterq; articulus versetur in eo judicio, nō potest Judex jus dicere pro parte nō possidente, quamvis habeat proprietatem probabiliorē. Ratio est: quia tunc Judex debet jus dicere secundum sententiā certam: est enim certū, quod ille, qui plenè probavit possessionem legitimam, nō potest spoliari propter opinionē probabilem de proprietate, ut constat ex præmissis 4. Si autem Judex censuerit à principiis intrinsecis, proprietatem partis nō possidentis esse certā, poterit, & debet jus dicere pro parte nō possidente: quia cōtra proprietatem certam nulla prævalet alterius possessio.

40 Sit tertia cōclusio. Si in judicio controvertatur uterq; articulus possessionis, & proprietatis, & possessio sit solū probabiliter legitima, tūc potest, & debet Judex jus dicere secundū opinionē probabiliorē de proprietate: nec tenetur stare præcisè possessioni. Et quidem possessio legitima aliquādo subsistit in sola probabilitate, vel quia deficit juris adminiculum juxta opinionem probabilem, vel quia est probabile, legem resistere possessioni. Jam verò patet conclusio. Quia ubi possessio non est omninò certa, & proprie-

tas alterius est probabilis, Judex debet perpendere rationes utriusque articuli, & stare pro jure probabiliori.

41 An autem satius sit incipere causam à possessione, an à proprietate, vide, quæ dixi in ea disp. 16. c. 1. ar. 6. à n. 193.

C A P U T V.

An judex circa valorem Sacramenti debeat sequi opinionem minus probabilem, si illa sit tutior?

N O N E G E T S U M M A R I O.

42 **C**ausus iste potest frequenter occurrere, in quo Judex debeat ferre sententiā circa valorem Sacramenti. Inquiritur ergo, an possit ferre sententiā, non secundū opinionem probabiliorē, sed secundū minus probabile, si ista est tutior. Et ratio dubitandi est: quia fidelis volens recipere Sacramētū, nō potest sequi opinionē probabiliorē, sed sequi debet minus probabile circa valorem Sacramēti: si hæc minus probabilis est tutior, ut constat ex hoc decreto Inn. XI. ergo Judex eodē modo debet judicare circa valorē ejus Sacramēti: quia Judex debet judicare secundū legem, qua tenetur pars litigās.

43 Dicendum tamen est, etiam in hoc casu, Judicem debere judicare secundū opinionem probabiliorē, vel secundū sententiā omninō certam. Patet assertio. Quia licet opinio, quæ versatur circa valorem, & est tutior, sit minus probabilis, tamen ultimum judicium in hac materia, est omninō certum. Etenim ex hoc decreto Innocentii certum est, quod debemus sequi in collatione Sacramentorum opinionem tutiorem, etiam si sit minus probabilis; ergo Judex in tali casu judicans secundū eam opinionem tutiorem, judicat quidem secundū sententiā certam.

44 Confirmatur. Nam opinio tutior in collatione Sacramentorum, quamvis formaliter, & immediatē sit minus probabilis, tamen ex dictamine reflexo, quod est judicium ultimum quoad praxim, manet omninō certa: quia certum est, illam quamvis minus probabilem practicandum esse: sed Judex circa valorem Sacramēti debet habere hoc judiciū ultimum reflexum, & secundū illud judicare: ergo tenetur judicare in hoc casu secundū sententiā certam, ne dum probabiliorē. Et hinc patet ad rationem dubitandi.

C A P U T VI.

An judex Ecclesiasticus inferat violentiam, quando judicat secundū opinionem minus probabilem?

S U M M A R I U M.

Judices Regii non possunt removere violentiam Ecclesiastici de jure, sed duntaxat de facto. n. 45.

Quando est probabile, quod Ecclesiasticus protulit sententiā rectā, quamvis Judices Regii habeant probabilitatem de opposito, iniquē agunt impediendo executionem. n. 46.

Cum judex Ecclesiasticus non vult admittere appellationē, ductus opinione, quæ evidētē est minus probabilis, violentiam infert. n. 47. & 48.

Quando non est evidens, præfatam opinionem esse minus probabilem, & si videtur Judicibus Regiis minus probabilis, Ecclesiasticus non infert violentiam, & peccant Judices laici impediendo executionem. n. 49.

Cum causa est spiritualis, iniquē agunt Judices Regii decernendo, illam esse laicalem. n. 51.

Si certum est esse laicalem, Ecclesiasticus infert violentiam intendens arcere ab illam judicem laicum. n. 52.

Si est verē probabile, quod causa est spiritualis, licet sit minus probabilis, & judex Ecclesiasticus cognoscit de illa, non infert violentiam. n. 53. & seq.

45 **D**E hac materia latē egi in 1. p. Cris. Theol. d. 45. a. 5. Et ex ibi traditis quæstionē hanc faciliē expediā. Pro cuius rei claritate præmitto primō, licitū esse Judicibus Regiis, non de jure, sed duntaxat de facto removere violentiā Judicis Ecclesiastici eo modo, quo admittitur à Sacra Rota Rom. in decisione Oscēsis canonici, quam refert Diana p. 5. ad fin. Cujus verba retuli in eo ar. 5. cit.

46 Præmitto secundō id, quod ibidem docui n. 652. scilicet quādo verē probabile est, quod judex Ecclesiasticus hic, & nūc rectā profert sententiā, quamvis Judicibus Regiis videatur probabile, quod sententiā non est recta, iniquē agunt Judices, dum prætextu violentiæ conantur impedire executionem. Et ratio ibidem tradita convincit. Nam implicat contradictionem, quod quis operetur probabiliter, & inferat violentiam: si enim infert violentiam, non operatur probabiliter; est enim improbabile, quod liceat inferre violentiam. Ex quo metaphysica evidentia constat, eam, qui operatur probabiliter, non inferre violentiam.

47 Est ergo quæstio præsens, an si Judex Ecclesiasticus in ferēda sententiā sequatur opinionem minus probabilem, quæ tamē sit verē probabilis, inferat violentiam, & possint Indices Regis de facto quamvis non de jure, amovere eam violentiam? v. g. Præcipit Judex Ecclesiasticus Clerico, ut restituat aliquam pecuniæ quantitatem sub excommunicatione latæ sententiæ: iste appellat Superiorem. Et quia fortē est quæstio controversa, an in talibus circumstantiis pos-

sit Judex urgere ad executionem, remota appellatione, in qua quæstione est varietas opinionum, & opinio, quæ docet, non debere admitti appellationem, est minus probabilis; & adhuc Judex Ecclesiasticus non vult admittere appellationem juxta eam opinionem minus probabilem; quæritur an Judex in hoc casu inferat violentiam, & Judices Regii possint illam de facto coercere?

48 Sit prima cōclusio. Si sit certum, & evidens (quod nunquam, aut rarō eveniet) illam opinionē, secundū quā Judex Ecclesiasticus urget ad executionē, remota appellatione, esse minus probabile; Judex infert violentiā, neque errant Judices Regii, dū censent, eā esse violentiā. Probatur. Tunc enim Judex infert violentiā, quando fert sententiā cōtra jus, & fas: sed in hoc casu ita procedit Judex Ecclesiasticus: ergo infert violentiā. Probatur minor: ex hoc decreto Inn. XI. constat, Judicem illicitē ferre sententiā, si ferat secundū opinionem minus probabilem; sed procedere contra hoc decretum est procederetur cōtra jus, & fas: ergo in hoc casu ita procedit.

49 Sit secunda cōclusio. Quando non est evidens, opinionem, secundū quā procedit Judex Ecclesiasticus, esse minus probabile etiā si minus probabilis videatur aliquibus jurisperitis, aut cōsiliariis Regiis, tūc non potest censeri, quod infert violentiam. Patet cōclusio. Quia non censetur violentia, nisi injuria sit evidens; sed in hoc casu non est evidens, ergo non est censenda violentia. Patet minor: quia tota violentia reducitur ad hoc, quod Judex non sequatur opinionem probabiliorē in sententiā lata: sed nō est evidens, quod illa opinio, à qua declinat sententiā Judicis Ecclesiastici, sit probabilior, atq; adeo non est evidens, illum non sequi opinionem probabiliorē: ergo in eo casu non datur injuria evidens.

50 Cōfirmatur. Quia si propter probabilitatem opinionis, quæ non est evidenter talis, impediri posset executio judicis Ecclesiastici, cum unusquisque suam propriam opinionem censeat probabiliorē, maxima vexatio immineret Judicibus Ecclesiasticis, dū illis una pars videtur probabilior, & Judicibus Regiis videtur etiā probabilior opposita: si idēo vellēt impedire executionē judicis Ecclesiastici. Quare, & si nō de jure, sed solū de facto velint impedire, iniquē, & sacrilegē operabuntur contra immunitatē Ecclesiasticā.

51 Alius articulus violentiæ intentari solet contra Judicem Ecclesiasticū, quando scilicet arguitur, quod causa, circa quā intendit cognoscere, an sit laicalis, & quæ ad jus tribunal nō spectat. Et quidem cum causa est spiritualis, & adhuc auditores Regii decernunt (quod vulgō dicitur) *Auto de legos*, id est, causam esse laicalem iniquē, & sacrilegē procedunt, mittentes falcem in causam spiritualem, circa quam nulla gaudent jurisdictione; ut latē docui in eo ar. 5. cit.

52 Deindē si certum est, causam esse laicalem, sine dubio infert violentiam Judex Ecclesiasticus, dum intendit arcere ab illa Judicem laicum, & eam sibi arrogare. Quare in tali casu non peccant auditores Regii, si de facto impediunt Judicem Ecclesiasticum à cognitione causæ evidenter laicalis.

53 Sit tertia conclusio. Si est verē probabile, quod causa est spiritualis, licet sit minus probabile, & Judex Ecclesiasticus cognoscit de illa, nō infert violentiā. Probatur. Si propter aliquid inferret violentiam, maximē quia opinio de qualitate causæ, circa quā cognoscit Ecclesiasticus, est minus probabilis; atque adeo resisteret huic decreto Inn. XI. sed hoc non obstat ad cognoscendum de illa: ergo non infert violentiam. Probatur minor: nam ex hoc decreto solū constat, iniquum esse ferre sententiā juxta opinionem minus probabilem: sed quod Judex Ecclesiasticus cognoscat de causa, quæ minus probabiliter est spiritualis, non est ferre sententiā juxta opinionem minus probabilem: sunt enim res valdē diversæ, cognoscere de aliqua causa, & ferre sententiā: ergo non cognoscendo de tali causa non resistit huic decreto, atque adeo illud non obstat huic cognitioni causæ. Itaque si Judex Ecclesiasticus cognoscit de causa, quæ ex opinione verē probabilis, licet minus probabilis, est Ecclesiastica, & spiritualis, & dum fert sententiā circa illā, procedit secundū opinionem probabiliorē quoad jus litigatiū, nullo modo resistit huic decreto, atque adeo nullam infert violentiam.

54 Cōfirmatur ex supradictis. Nō enim intercedit violentia, ubi injuria non est evidens: sed in eo, quod Judex arroget sibi eam causam, nō invenitur injuria evidens; cum verē probabile sit, eā causam pertinere ad Judicem Ecclesiasticū: ergo nulla intercedit violentia.

55 Dices. Cum Judex Ecclesiasticus in talis casu cognoscit de causa probabiliter spirituali, & in illa fert sententiā, verificatur, quod in illa sententiā ferenda procedit secundū opinionem minus probabilem; quia illa sententiā, quam fert, involvit cognitionem causæ: ergo si cognitio causæ sit secundū opinionem minus probabilem, etiam sententiā fertur juxta opinionem minus probabilem, atque adeo sic resistit huic decreto.

56 Respōdetur. Hoc decretū non intendere, quod Judex sequatur opinionem probabiliorē in ea quæstione, an causa pertineat, an nō pertineat ad ipsū Judicem: sed solū, quod attendantur probabiliora merita causæ in sententiā ferenda. Quando ergo dicitur verificari, quod judex in sententiā ferenda procedit juxta opinionē minus probabilem, distinguendū est: quia non procedit secundū opinionem minus probabilem quoad merita causæ, cum in his procedat secundū probabiliorē; procedit verō secundū opinionem minus probabilem quoad hoc, quod pertineat, vel non pertineat

neat ad ipsū ea causa. Cū autem dicitur, quod cognitio causę includitur in ipsa sententia lata, cū eadem distinctione admittendum est. Aliud est, si Fiscalis secularis, aut similis Actor disceptaret coram Episcopo, an ea causa esset spiritualis, an laicalis. Tunc enim Judex Ecclesiasticus debet ferrē sententiam de eo articulo secundum opinionem probabiliorē.

CAPUT VII.

An Judex in ferenda sententia interlocutoria debeat sequi opinionem probabiliorē?

NON NEGET SUMMARIO.

UT Judex ferat sententiam in aliqua lite, præcedunt multi actus preparatorii, v.g. examinare testes, accipere Confessionem rei, citare Actorem, concedere terminum temporis ad probationes, & multi alii. Queritur ergo, an ex vi hujus damnationis teneatur Judex eligere opinionem probabiliorē, non solū ad ferendam sententiam præcipuā causę, sed etiam ad ferendam sententiam in illis actibus preparatoriis, qui interlocutorii appellantur.

Mag. Hozes in explicatione hujus secundę propositionis censet, hanc damnationem non loqui, nisi de potissima sententia, non verò de decisionibus interlocutoriis; subjungit tamen, quod quando pronunciat sententiam interlocutoriam juxta opinionem minus probabilem in præjudicium unius partis, peccat, quamvis hoc non contineatur in damnatione hujus secundę propositionis.

Sed hic dicēdus modus nō placet. In primis enim supponi debet cū actus interlocutorius dicitur esse in præjudiciū partis, nō debere intelligi de præjudicio, seu injuria evidentis; nam ad hanc inferendā nulla potest esse opinio probabilis. Sensus ergo debet esse, an quādo Titius habet Jus probabilius, ut concedatur ei terminus temporis, quē postulat, contradicente Sēpronio, possit Judex stare pro Sēpronio juxta opinionem minus probabilem, sine eo quod talis sententia interlocutoria sit contra hoc decretū. In qua quęstione videtur hic Scriptor asserere, id non esse contra hoc decretum Inn. XI. & tamen peccare Judicem, quia decernit in præjudicium Sempronii.

Sed hæc duo invicem repugnant. Nā si hoc decretū nō comprehendit decisiones interlocutorias, judicium de istis manebit secundū pristinū statū opinionum; si ergo dicitur, fuisse probabile saltem ab extrinseco, ante hoc decretū, quod Judex possit ferre sententiam præcipuam secundū opinionem minus probabilem, à fortiori dicēdū est, probabile fuisse, quod Judex possit ferre sententiam interlocutoriam secundū jus minus probabile in præjudicium probabile Sempronii; ergo si tunc id erat probabile, & ideo nō peccabat Judex ferēdo sententiā interlocutoriam secundū jus minus probabile in præjudicium Sempronii, nequē modo post decretum peccabit.

Dicendum ergo est, hoc decreto comprehendī decisiones interlocutorias Judicis, in quibus agitur de præjudicio partis, sive in quibus litigatur de Jure partium. Et ita si Titius habet Jus probabilius, ut concedatur ei terminus temporis, quem postulat, contradicente Sempronio, contra hoc decretum procedat Judex negando ei talem terminum. Secus in illis præparatoriis actibus, qui non sunt in præjudicium probabile partium.

Probatum assertio. Nullum enim est verbum in hac damnatione, quę illam limitat ad solam sententiam potissimam causę, ut clarē constat ex illis verbis, *Judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem*, id autem verbum judicare universalissimum est ad decidendum quamcunque litem, aut quemcunque litis articulum, super quo est controversia partium.

Confirmatur. Hęc enim damnatio eò respicit, ut semper Judex suffragetur Juri meliori, & probabiliori partis alterutrius: sed in actibus interlocutoriis potest inveniri Jus melius, & probabilius unius partis: ergo etiam in his debet intelligi hæc damnatio.

DISSERTATIO IV.

An licitum sit sequi in praxi opinionem tenuiter probabilem?

CAPUT PRIMUM.

Opinio damnata proponitur, & an per illam damnetur doctrina de opinione minus probabili sequenda.

SUMMARIUM.

Qui senserint, hæc damnari electionem opinionis minus probabilis? n. 2. Potest opinio esse valde probabilis, & minus probabilis, quā opposita. n. 3. Ex hoc ipso decreto convincitur falsitas ejus asserti. n. 4.

Tertia propositio ex damnatis à SS. D. Inn. hæc est: *Generatim dum probabilitate, sive intrinseca, sive extrinseca, quantumvis tenui, modo à probabilitatis finibus, non exeat, confisi, aliquid agimus, semper prudenter agimus.* In quibus verbis excludit Romana Cathedra probabilitatem tenuem à regimine conscientię, ita ut nemo intelligatur operari prudenter, si tenui probabilitate nitatur.

Io. Cardenas.

Sed quid sit hæc tenuis probabilitas, operę pretium est discutere. Vvilielmus Sandeus in eo libro, qui inscribitur *Confutatio trium virorum*, circa hanc tertiam propositionē damnatam refert Tabularium Gallum (larvati nominis) credidisse, damnatam esse à Pontifice sententiā communē Theologorū asserentium, posse deduci ad praxim quamlibet opinionem probabilem, etiam minus probabilem, & minus tutam materialiter; quasi omnis opinio minus probabilis, & tuta materialiter sit tenuiter probabilis. Et hunc esse sensum damnationis ideo ille asseruit, ut attribueret Jesuitis propositionē damnatam, quasi soli Jesuitę, ex quibus tres duntaxat numerat, docuerint, posse nos sequi opinionem minus probabilem, & minus tutam materialiter, scilicet extra materiam de valore Sacramenti.

Id tamen esse falsū, manifestē convincitur primò. Potest enim una opinio esse minus probabilis, & tamen ejus probabilitas esse magna. Sic enim fulgor Lunę est minor fulgore Solis; & tamen stolidum esset, & contra modum loquendi Sacre Scripturę, dicere fulgorem Lunę esse tenuem. Nam Genes. 1. dicitur: *Fecitq; Deus duo luminaria magna: luminare majus, ut præset diei, & luminare minus, ut præset nocti, & Stellas.* Ubi notandū est, Lunam dici Luminare magnum ob majorem Lucis splendorem, non ob quantitatem, quę minor est quantitate aliarum Stellarum. Sed nunquid quia Luna est luminare minus, affirmabimus, perperam dictum esse, *duo luminaria magna*? Absit. Sic similiter dicendum est, esse posse duas opiniones oppositas magnę probabilitatis, quarū favorabilior sit minus probabilis strictiore: ergo ex eo, quod una opinio sit minus probabilis, quā opposita, nō infertur, quod illa sit tenuiter probabilis.

Cōvincitur secundò ex hoc ipso decreto. In illo enim damnatur aliquę propositiones modales de modo Probabile, ita propositio 57. *Probabile est, sufficere attritionem naturalem, modo honestam.* Et propositio 44. *Probabile est, non peccare mortaliter, qui imponit falsū crimen alicui, ut suam justitiam, & honorem defendat.* Eiusdem Ordinis sunt propositiones secunda, sexta, & trigesima quinta. Jam verò si hoc decretum damnat omnem propositionem verē probabilem, quę sit minus probabilis opposita, non est, cur damnentur illę modales de modo Probabile. Quod clarē ostenditur. Nam si opinio minus probabilis damnatur, non sufficit ad praxim, quod opinio sit probabilis, sed requiretur, quod sit probabilior. Cū ergo hoc decretū intendat remove a praxi Fidelium has opiniones, *tanquam scandalosas, & in praxi perniciosas*, ut dicitur in proëmio Decretis; & opinio, quę nō dicit, id esse probabilius, sed solū dicit esse probabile, non posset deduci ad praxim, si damnetur opinio minus probabilis; dū opinio nō dicit, id esse probabilius, atq; adeo practicabile, nō est cur damnetur. Atqui re ipsa damnatur eę propositiones modales de modo Probabile; quia nō sūt practicę probabiles: ergo nō damnatur opiniones verē probabiles, quavis sint minus probabiles oppositis.

Convincitur tertio. Nam si Sacra Cōgregatio vellet damnare assertū de opinione minus probabili admittēda ad praxim, quanto facilius esset id assertū per suos terminos formales damnare, quā per id circumloquiū de tenuiter probabili, quę à probabilitatis finibus non exeat? Signum ergo manifestū est, non fuisse intentionem Sacre Congreg. damnare praxim opinionis minus probabilis.

Cōfirmatur. Nam loquendo de Judice, clarē expressit damnationem opinionis, quę asserit, judicem sequi posse opinionē probabilem. Quam ergo meliorem occasionem habere potuit ad damnandā pro omni casu minorem probabilitatem, si eā damnare vellet?

Convincitur quarto. Nā demus, esse dubiū, an in damnatione hujus tertię propositionis includatur damnatio doctrinę admittentis opinionē minus probabilem ad praxim. Nefas enim est, quod privatus Doctor velit recensere inter propositiones damnatas propositionem, de cujus damnatione dubitatur. In dubio enim nemo dāatur: immò verò in Jure solemne est, in dubio standum esse pro eo.

Convincitur quinto. Etenim in dubio nemo potest spoliari sua possessione: sed opinio verē probabilis, quę minus probabilis est, & minus tuta (extra materiam valoris Sacramentorum) est in quasi possessione practicabilitatis apud ferē omnes Theologos: ergo ex eo, quod unus, vel alter moveat dubiū de damnatione illius, nō est spolianda sua possessione. Ubi notandum est, quod sæpē inculcavimus, improprie vocari minus tutam, quia formaliter est tutissima, & solū dicitur materialiter minus tuta, & propterea, quod exponitur peccato materiali, ut explicui in 1. & 3. p. Cris. Theol.

Sextò denique convincitur iis omnibus, quibus infra probabo, opinionem probabiliter probabilem non incurrere damnationem hujus tertię propositionis.

CAPUT II.

An doctrina de opinione probabili sequenda incurrat hanc damnationem?

SUMMARIUM.

Damnari opiniones probabiliter probabiles aliqui censent. n. 10. & 14. Argumenta, quibus moventur. n. 11. & seqq.

Raymundus Lumbier 1. 3. Summa à n. 1737. distinguit duplex genus opinionū probabilium; eo quod alię sint certò probabiles, & alię sint probabiliter probabiles. Nam circa aliquas

opiniones formamus iudicium certū de probabilitate earum; circa alias verò non possumus formare iudicium certum, sed duntaxat probabile de ipsa probabilitate earum, idque asserit tam de probabilitate intrinseca, quā de extrinseca. Quam distinctionem quidam Recentiores prius docuerant. Docet ergo, posse nos uti ad praxim opiniones certò probabiles; non verò ea, quæ est probabiliter probabilis. Et concludit, in hoc decreto nomine tenuis probabilitatis intelligi opinionem, quæ non est certo probabilis; sed probabiliter probabilis.

11 Quas verò opiniones cōtineat hīc author sub nomine probabiliter probabilem, ex ejus argumentis colligitur. Igitur opiniones tenuiter probabiles, de quibus loquitur decretum, esse eas, quæ solum sunt probabiliter probabiles, sic probat primò. Quia qui operatur ex opinione probabiliter probabili, non reddit se tutum, quod non peccabit, immò re ipsa formidat, an re ipsa peccabat: agnoscensque periculum peccandi, illud amplectitur: ergo illud dictamen conscientiae non est certum, sed quasi dubium: ergo peccat operando cum eo dubio practico: ergo meritò intelligitur damnata ea opinio probabiliter probabilis sub nomine tenuis probabilitatis.

12 Probat secūdo, illo exemplo Gulielmi Episcopi Parisiensis, cui apparuit quidam Cancellarius Parisiensis affirmas, se in eternū damnatum ex tribus causis: quarū una erat, ut ipse dixit: *Contra sententiam plurimorum de pluralitate beneficiorum, quasi licet tenendorum opinionem propriam defensori; & in hoc me periculo mortalis culpe commisi.* Sed prius ante mortem suaserat ei prædictus Episcopus, ut unum beneficiū retinens reliqua renunciaret: responderatq; Cancellarius: *Experiar, an sit damnabilis opinio de retentione plurium beneficiorum.* Ex quo colligit Lumbier, Cancellarium formidasse de probabilitate opinionis, atque adeò exposuisse se periculo peccandi: id autem est sequi opinionem probabiliter probabilem: ergo peccat, qui talē opinionem sequitur. Alia exempla refert ad idem propositum.

13 Probat tertio. Nam ut quis non peccet, non sufficit formare iudicium probabile, quo probabiliter censeat, se non peccare; sed requiritur iudicium certum, quo censeat, se in tali operatione non peccaturum: sed qui sequitur opinionem probabiliter probabilem, non potest certò sibi persuadere, se nō peccare; quin potius format iudicium solummodò probabile, quod re ipsa non peccabit: ergo qui sequitur opinionem probabiliter probabilem, peccat.

14 Eadem viā graditur Emmanuel de Filguera in Lucerna decretali in expositione hujus tertiæ propositionis asserens, tenuem probabilitatem cōsistere in eo, quod opinio sit probabiliter probabilis. Sic enim loquitur. (Opinio probabiliter probabilis habet tenuem probabilitatē respectu opinionis certò probabilis; sicut probabile est quid tenue respectu certi: ergo tenuis probabilitas cognoscitur in hoc, quod est esse tale probabiliter. Quodnā autem discrimen inter opinionem certò probabilem, & probabiliter probabilem versetur, cursum aperiam. Nam probabilitas certò probabilis desumitur, quādo est intrinseca ex fundamentis, quibus innititur, vel ex Doctoribus, si existat extrinseca, qui eam tuentur, immò & ex contrariis eam probabilem vocantibus. Unde talis opinio certitudinē tribuit sive eam sequenti, sive cōsultanti, quod sit probabilis: quæ certitudo habetur ex cognitione, qua noscit sequēs, aut cōsules, certā esse ejus probabilitatem. Aliās enim si talem cognitionem nō haberet, conscientiam certam nō posset efformare, sed dubiā, & omnino formidantē, peccandi periculo expositam, quia nec assensus est prudens, neque electio. Probabilitas probabiliter talis desumitur cōmuniter ex paucis Doctoribus eam opinioni tribuentibus, sed ab aliis plerūq; probabilis non censetur. Quare prædictæ opinioni probabiliter tali nefas est adherere, quia prudenter quis nequit certū dictamē concipere ad operandū, sed solū dubium, insufficiens ad opus licitè exercendum.) Hucusque Filguera. Cōveniunt ergo Lumbier, & Filguera in eo, quod damnatē manēt per hoc decretū opiniones, quæ nō sunt certò probabiles, sed duntaxat probabiliter probabiles.

C A P U T III.

Refellitur præcedens dicendi modus.

S U M M A R I U M.

- Epithetum tenuis adjunctum probabilitati est additum diminuens.* n. 15.
Hi duo termini, probabilitas tenuis, involvunt contradictionem. n. 16.
Non admittit distinctionem probabiliter probabilis, & certò probabilis. Ib.
Quomodo repugnet, opinionem probabiliter probabilem esse tenuiter probabilem? n. 17.
Qui format probabile iudicium de probabilitate opinionis, format iudicium prudens. n. 18.
Si duæ opiniones oppositæ sint probabiliter probabiles, cogemur eligere tutiorem, si vera est sententia adversariorum. n. 19.
Et quāvis sit intolerabile onus in hoc casu. n. 20.
Et quæ inde implicatio contradictionis involvatur. n. 21.
Solvitur obiectio. n. 22.

15 PRæmitto primò, cum dicitur *tenuis probabilitas*, illud epithetum *tenuis* esse additum diminuens taliter, quod opinio tenuiter probabilis non potest dici absolute probabilis, aut verè probabilis. Pater assertum ex similibus. Nam cum quis dicitur habere tenuem prudentiam, non dicitur verè, & absolute esse vir prudens,

immò defectus prudentiæ in eo notatur. Et cum quis dicitur habere tenuem scientiam, non potest absolute dici, esse vir doctus, aut sapiens. Et cum dicimus, aliquem esse tenuiter misericordem erga pauperes, magnum defectum misericordiæ in eo notamus.

16 PRæmitto secūdo, hos duos terminos *tenuis probabilitas* importare contradictionem, aut contrarietatem inter se. Pater. Nam vera probabilitas est, quæ nititur fundamento gravi, & impellente intellectum ad assensum; sed tenuitas quoad probabilitatē dicit tenuitatem, & levitatem fundamenti, atq; adeò postulat fundamentū non esse grave: ergo hi duo termini *probabilitas*, & *tenuis* opponuntur modo dicto. Ego quidem cōseo, difficillimè distingui posse opinionem probabiliter probabilem ab opinione certò probabili. Et ideò, ubi latissimè egi de probabilitate in 1. & 3. p. Cr. Th. nūquā usus sum hac distinctione. Nā apud me solū valet distinctio opinionis verò probabilis, & opinionis dubiè probabilis. Nā opinio dubiè probabilitatis est, cū inter sapiētes dubitatur de probabilitate opinionis. Cū autē omnes, aut ferè omnes admittūt opinionē tāquā probabilem, illam dico verè probabilem. Admissa tamē opinione probabiliter probabili, existimo per illā perperā explicari tenuē probabilitatē.

17 Jā verò falsū esse, quod opinio probabiliter probabilis idē sit, quod opinio tenuiter probabilis, & cōsequenter, quod opinio probabiliter probabilis damnata non maneat in hoc decreto, ostēditur primò. Nā cū dicimus, aliquā opinionē esse probabiliter probabilem, tam in primo termino, quā in secūdo loquimur de vera, & absolute probabilitate: atqui repugnat, esse verā, & absolute probabilitatē, & esse tenuem: ergo repugnat, opinionem probabiliter probabilem esse tenuiter probabilem. Probatur minor. Nā opinio tenuiter probabilis nō est absolute probabilis, sed secūdo quid, & cū addita diminutione. Deindē implicat cōtradictionē, quod iudiciū reflexū de probabilitate opinionis sit probabile, & sit tenue; cū probabile dicat fundamentū magnū, & tenue dicat fundamentū leve: repugnat ergo, esse verè, & absolute probabilem, & esse tenuiter probabilem.

18 Ostenditur secūdo. Nam in practicis *Prudenter*, & *probabiliter* sunt synonyma: ergo qui format probabile iudicium de probabilitate opinionis, format iudicium prudens: sed qui ex iudicio prudenti operatur, rectè operatur: ergo qui operatur ex opinione probabiliter probabili, rectè operatur. Loquimur autem de probabilitate, quæ absolute, & sine addito diminutione est probabilitas.

19 Ostenditur tertio. Quia plerunque continget, quod feramus iudicium duntaxat probabile de probabilitate duarum opinionum invicem oppositarum. Sicut enim quando una propositio est probabilis, communiter accidit, quod etiā ejus contradictoria sit probabilis, immò & æquè probabilis: ita etiam frequentissimum erit, quod quando una propositio fuerit probabiliter probabilis, ejus contradictoria sit etiam probabiliter probabilis. Quid ergo tunc faciemus? Nunquid non erit necesse in his casibus eligere tutiorem? Nam si sequamur minus tutam, cū juxta adversarios ea sit tenuiter probabilis, jam huic decreto Pontificis refragaremur.

20 Est autē onus intolerabile, quod in his casibus teneamur semper eligere tutiorem. Est enim difficillimū discernere, quænam sit opinio certò probabilis, & quæ probabiliter probabilis. Et quidem multi sūt non solum mediocriter docti, sed etiā valde docti, qui nō audeant se determinare ad electionem opinionis, nisi inveniāt Authores probatos ea esserētes expressè, quæ scire desiderant. Cū ergo Authores non tractent hoc punctū, an hæc, an illa opinio sint certò probabiles, & probabiliter probabiles: intolerabile erit illis, obligari vel ad discernendū inter certò probabiles, & probabiliter probabiles; vel ad eligendū semper opinionē strictiorem in omnibus casibus.

21 Ostenditur quartò. Implicat enim contradictionem, quod quando ambæ propositiones contradictoriæ sint probabiliter probabiles, teneamur eligere tutiorem. Quod sic demonstro in materiis justitiæ. Opinio probabilis est, quod qui intulit damnum cum solo peccato veniali, v.g. ex defectu plenæ advertentiæ, non tenetur refarcire damnum; & etiam est probabilis, quæ propugnat obligationem refarciendi illud. Demus ergo, ambas propositiones non esse certò probabiles, sed probabiliter probabiles. Tunc sic. Ergo in hoc casu eligenda est opinio tutior. Sed illi damnificatori tutius est refarcire damnum illatum: ergo tenetur solvere. Deindē damnificato tutius est non recipere solutionem damni: ergo tenetur illā non recipere. Ergo ille damnificator tenetur solvere illi, qui nō potest recipere solutionem. Quæ est aperta implicatio cōtradictionis; infertur enim, quod ille damnificator tenetur solvere, & quod non tenetur.

22 Dices, idē argumentum efformari posse, quādo ambæ opiniones fuerint tenuiter probabiles, tūc enim, quia juxta hoc decretum non possumus sequi opinionem tenuiter probabilem, debemus eligere tutiorem. Si ergo fiat id argumentum in materia justitiæ, dum ambæ opiniones sibi invicem contradicentes sunt tenuiter probabiles: eodem modo inferretur implicatio contradictionis.

23 Resp. impossibile esse, quod in practicis ambæ opiniones sibi invicem cōtradictoræ sint tenuiter probabiles: sed necesse est, quod si una sit tenuiter probabilis, altera sit certa moraliter, aut ferè certa. Nā si opinio, quæ negat obligationem aliquā, sit tenuiter probabilis, ideò talis est, quia illa obligatio communiter reputatur certa. Quod nō accidit in duabus opinionibus sibi invicem contradicentibus probabiliter probabilibus. Sæpe enim obligatio aliqua est in
 acqui-

æquilibrio; & ideò circa obligationem aliquam sepiſſime dantur opiniones æquè probabiles.

C A P U T IV.

Alia argumenta pro impugnacione ejusdem asserti.

S U M M A R I U M.

Quando Theologus consulit opinionem certò probabilem, qui accipit consilium, solum habet opinionem probabiliter probabilem. n.24.

Ex opinionibus certò probabilibus inferuntur alia probabiliter. Et quid inde pro conclusione. n.25.

Opinio probabiliter probabilis non generat dubium practicum. n.27.

Si opinio probabiliter probabilis afferret dubitationem, etiam afferret certò probabilis. n.29.

Cum assensu probabili non componitur dubitatio. n.31.

Dilemma pro conclusione. n.33.

24 **O**stenditur quintò. Nam quando Theologus consulitur pro electione opinionis, & ipse consulit opinionem certò probabilem; ille, qui audit consilium à Theologo, non format judiciũ certũ de probabilitate opinionis, cũ nesciat discernere circa fundamenta intrinseca, vel extrinseca ejus opinionis: sed solũ format judiciũ probabile, utpotè duntaxat innixum consilio Theologi: ergo apud illum, qui audit consilium à Theologo, ea opinio solum est probabiliter probabilis. Et tamen non est tenuiter probabilis; nam si talis esset, nihil prodesset viro illiterato consulere Theologum: ergo probabiliter probabilis non est tenuiter probabilis.

25 Ostenditur sexto. Sunt enim multæ opiniones, quæ probabiliter inferuntur ex opinionibus certò probabilibus: illæ autem non possunt esse certò probabiles; nam sicut ex præmissis evidentibus, cùm bonitas consequentiæ est solum probabilis, non resultat conclusio evidēs, sed solum probabilissimæ ex opinione certò probabili, cum bonitate consequentiæ solum probabili, non potest resultare conclusio certò probabilis, sed solum probabiliter probabilis.

26 Neq; prodest respondere, quòd si bonitas consequentiæ fuerit certò probabilis, opinio illata ex altera certò probabili, evadet conclusio certò probabilis. Non, inquam, id prodest: quia dum bonitas consequentiæ non fuerit evidēs, saltem moraliter, non potest participare certitudinem à præmissis: à propositione ergo certò probabili nõ potest deduci conclusio certò probabilis, nisi bonitas consequentiæ fuerit, non solum certò probabilis, sed in se ipsa certa.

27 Ostenditur septimò. Nam ambo Authores relati nituntur fundamento falso, nempe, quòd opinio probabiliter probabilis necessariò generat dubiũ practicum circa opinionem. Tunc sic argumentor. Opinio probabiliter probabilis non generat dubium practicum circa operationem eliciendam; habet enim rationem probabilem, ex qua dubiũ prudenter deponat; ergo perperam dicitur, opinionem probabiliter probabilem esse tenuiter probabile. Antecedens probatur. Nam dubiũ practicum de rectitudine operationis eliciendæ, in quo tutior pars eligenda sit, tandiũ durat, quandiũ non potest deponi per aliquam rationem probabilem, ut docui in 3. p. Cris. Th. d. 60. c. 2. n. 15. sic enim egrotus dum dubitat, an die festo teneatur surgere ad audiendam Missam, est in dubio practico, dum Medicus (cujus judiciũ solum est probabile respectu ægroti) illi consulit, ne surgat. Sed qui practice dubitat de probabilitate opinionis, & invenit rationem verè probabilem, ut censeat opinionem esse securam, habet jam principium, per quod deponat prudenter dubium: ergo dum format judiciũ probabile de probabilitate opinionis, inveniens rationem verè probabilem ad illud judiciũ formandum habet jam modum, quo tale dubium prudenter deponat. Vide, quæ de hoc argumento dixi in 3. p. Cris. Theol. d. 56. c. 16. ar. 1. à n. 816.

28 Nec satisfacies, si dicas, deponi dubium practicum ex ratione certò probabili, non autè ex ratione probabiliter probabili. Nam hoc esset, inducere in conscientias hominum ingentem scrupulorũ anxietatem, dum non solum petitur, quòd in opinionibus controversis inter Authores eligenda sit opinio certò probabilis; sed etiam quòd in rationibus probabilibus, quibus homines gubernant suas actiones in dubiis, quæ occurrunt, non sufficiat ratio probabiliter probabilis, sed quærenda sit ratio certò probabilis. Unde ægrotus, qui ex consilio Medici non surgit in die festo ad audiendam Missam; debet inquirere, an Medicus ille sit peritissimus suæ artis, an mediocriter peritus, ut consideret, an ratio probabilis desumpta ex eo consilio Medici sit certò probabilis, an probabiliter probabilis. Qui scrupulizandi modus passim occurret in sexcentis aliis, in magnam desolationem conscientiarum.

29 Ostenditur octavò. Si enim opinio probabiliter probabilis secum afferret dubitationem, etiam certò probabilis afferret secum dubitationem: ergo neque certò probabilis posset reduci ad praxim. Antecedens probatur. Nam vel omnis probabilitas affert secum dubitationem, vel solum illam affert probabilitas reflexa? Si primum dicatur, infero: ergo etiam opinio certò probabilis affert secum dubitationem; nam bene valet ab universali affirmativa ad particularem sub universali contentam.

30 Si verò dicas secundum, nempe solam probabilitatem, quæ reflectitur supra probabilitatē, afferre dubitationem; contra est: nam id esset, quia ille terminus certò aufert dubitationem in opinione certò. Cardenas.

certò probabilis: sed id est falsũ: ergo. Probatur minor: quia is terminus certò potest cadere supra dubium; est enim certũ, quòd ego dubito, an crines Adami fuerint rubri. Si ergo terminus probabilis, aut probabiliter affert dubitationem, certò probabilis afferret certò dubitationem. Sicut quia opinio probabilis in cõceptu suo essetiali affert, quòd sit incerta, id est, nec certa, nec certò falsa; ideò opinio certò probabilis affert etiã in suo cõceptu esse certũ, quòd illa sit incerta.

31 Ostenditur nonò. Nam, ut demonstravi in 1. Cris. Th. disp. 6. cap. 1. Quamvis possit dari dubitatio inter motiva probabilia invicè adverlantia; at cum assensu probabili non cõponitur dubitatio de eodem objecto, aut de ejus opposito; & implicat contradictionem, quòd cõponantur assensus probabilis, & dubitatio: nam dubitare est suspendere assensũ quasi in æquilibrio, ita ut neutri parti præstet assensum: sicut ergo implicat, quòd intellectus habeat assensum objecto, & simul suspendat assensum; ita implicat, quòd habeat assensum probabilem, & simul habeat dubitationem.

32 Tum sic. Ergo impossibile est, quòd intellectus habeat judicium reflexum probabile de probabilitate opinionis A, & quòd habeat dubitationem de probabilitate opinionis A. Hæc consequentia manifeste inferitur ex Antecedente; sicut ex propositione universali inferitur particularis sub ea contenta. Ergo impossibile est, quòd qui habet judicium probabile reflexum de probabilitate opinionis, obstringatur ad deferendum in praxi eam opinionem propter dubitationem de probabilitate ejus; cùm non possit intellectus capere eam dubitationem simul cum eo judicio probabili. Et quidem illi duo Authores confundunt dubitationem cum formidine: quæ sunt res longè diversæ: & assensus probabilis optimè componitur cum formidine, non autem cum dubitatione, ut latè ostendi in 3. p. Cris. Th. d. 56. c. 17. art. 5.

33 Ostenditur decimò. Nam id assertum, quòd ambo Authores affirmant, nempe opinionem probabiliter probabilem damnari in hoc decreto Innocentii XI. sub nomine tenuis probabilitatis, vel est certum, vel dubium, vel probabile? Si dicant, esse certum; contra est: Quomodo enim potest esse certum, quòd nititur in mera æquivocatione confundente formidinem cum dubitatione, ut ostensum est? Si dixerint esse dubium, inde evidenter inferitur, non debere dici damnatam opinionem probabiliter probabilem; cùm solum dubium nemo damnandus sit. Si verò dicant, id esse probabile, interrogo, an sit probabiliter probabile, vel certò probabile? Si primum, cùm apud ipsos probabiliter probabile involvat dubitationem de probabilitate; ea dubitatio non est sufficiens, ut dicatur absolute dānata aliqua opinio. Præter quam quòd cum ipsi dicant, opinionem probabiliter probabilem manere damnatam, si id eorum assertum est probabiliter probabile, manebit etiam damnatum per hoc decretum. Si verò dicatur id eorum assertum esse certò probabili, adhuc ea probabilitas non sufficit, ut damnata censeatur per hoc decretum Innocentii opinio probabiliter probabilis: nam in dubiis, & probabilibus semper standũ est pro reo: Cùm ergo hi duo Authores opinionem probabiliter probabilem impetant tanquam ream tenuis probabilitatis, standũ est pro opinione probabiliter probabili, dum de dānatione non constat plusquam probabiliter. Præter quam quòd non potest esse certò probabile, quòd sola æquivocatione fulcitur, per quam formido cum dubitatione confunditur.

C A P U T V.

Quenā sit opinio tenuiter probabilis, quæ in hoc decreto dānatur?

S U M M A R I U M.

Opinio tenuiter probabilis est, de cujus probabilitate dubitatur, & valdè differt ab opinione probabiliter probabili. n.34.

Opinio tenuiter probabilis eadem est, ac opinio dubia probabilitatis. n.35.

Et quenam sint motiva ad dubitandum de probabilitate? ibid.

Probabilitas dubia involvit dubium practicum. n.36.

Tenuis probabilitas affert etiam dubium practicum. n.37.

Prima pars conclusionis probatur. n.38.

Ostenditur, opinionem tenuiter probabilem diversam esse à probabiliter probabili. n.39.

Exempla opinionum tenuiter probabilium. n.40. remissivè.

34 **S**it conclusio. Opinio tenuiter probabilis, quæ in hoc decreto damnatur, est illa, quæ quamvis habeat probabilitatem apparentem, plures tamen viri sapientes dubitant de ejus probabilitate; vel de cujus probabilitate meritò dubitatur: & quæ talis est, nullo modo est probabiliter probabilis, sed dubiè probabilis. In priori parte conclusionis convenio cum Lumbiero, & Filguera citatis; in posteriori autem disertio quàm longissimè ab eis.

35 Ergo juxta priorem partem conclusionis ibidem recidit opinio tenuis probabilitatis, & opinio dubiæ probabilitatis, & de hac late dixi in 5. part. Cris. Theol. disp. 56. cap. 9. art. 3. ubi numer. 599. proposui motiva, quæ esse solent ad dubitandum rationabiliter de probabilitate opinionis in hæc verba: (Primò dubito de probabilitate opinionis, quando Author, qui illam docet, non est omni exceptione major juxta dicta disp. 15. Et ratio, qua nititur opinio, mihi non satisfacit; nec videtur omninò firma. Secundò Cùm Author unus, vel alter singularè docet opinionem, nec dat rationem; qua nititur. Tertiò. Cùm unus, vel alter docet opinionem, & plures alii dicunt, vel esse improbabile, vel parũ tutam, vel malè audire Theologos, vel illam non esse audiendam, aut esse reiiciendam: Quarto.

Quando datur principium certum, & dubitatur, an ei repugnet opinio, nec proponatur ratio sufficienter firma ad deponendum dubium. Quinto. Cum dubitatur, an ratio conclusionis sit levis, an gravis, & firma.) Huc usque ibi. Et quoad hoc ultimum, nomine ratione levis etiam intelligitur ea, quæ sophistica est, vel laborat in æquivoco. Ubi ergo hæc motiva inventa fuerint, dicendum erit, opinionem esse tenuiter probabilem.

36 Deinde de probabilitate dubia (idest, quando dubitatur de probabilitate) dixi ibidem, illam esse dubium practicam, in quo tutior pars amplectenda est ad praxim; aut in materia gravi sit peccatum mortale non sequi partem tutiorem. Et ratio est, quia in quolibet dubio de materia practica, dubium est practicum, dum non occurrit ratio probabilis (intrinseca, vel extrinseca) virtute cuius intellectus deponat dubiū: si ergo de probabilitate ipsius rationis dubitatur, quomodo virtute talis rationis probabilis deponetur dubiū?

37 Similiter ergo de probabilitate tenui discurrendum est, & dicendum, in probabilitate tenui contineri dubiū practicum, in quo tutior pars ex obligatione sequenda est in praxi. Nā ipsa tenuitas probabilitatis non est sufficiens ad deponendum dubiū, quod occurrit.

38 Ex quibus manifestè patet prior pars conclusionis, nempe opinionem tenuiter probabilem esse illam, de cuius probabilitate multi viri docti dubitant; aut quando de tali probabilitate merito dubitatur. Tum quia, cum non sit tenuiter probabilis ea, quæ est minus probabilis, & minus tuta materialiter, neque ea, quæ est probabiliter probabilis, ut ex decursu hujus dissertationis constat; nihil aliud restat, in quo possit consistere tenuitas probabilitatis. Tum etiam, quia non potest dici tenuiter probabilis, quæ est certò falsa, vel certò improbabilis; rursum, ut ex hac damnatione constat, non potest dici sufficienter probabilis ad regendam conscientiam: ergo solum potest dici tenuiter probabilis ea, quæ quamvis habeat aliquam probabilitatem apparentem, generat dubium practicum, in quo tutior pars eligenda est. Ergo tenuiter probabilis dicenda est illa, de cuius probabilitate merito dubitatur apud sapientes.

39 Secunda pars conclusionis, nempe quod ea opinio, de cuius probabilitate merito dubitatur, non sit probabiliter probabilis, satis constat ex dictis c. 3. & 4. Et ulterius ostenditur. Nemo enim format iudicium probabile de parte minus tuta in eo, circa quod habet dubium practicum, in quo tutior pars sequenda est: sed de probabilitate opinionis tenuiter probabilis habetur dubium practicum, in quo tutior pars sequenda est, ut constat ex dictis: ergo nemo formare potest iudicium probabile de ejus probabilitate. Ergo ea non potest esse probabiliter probabilis.

40 Hujus generis opinionem tenuiter probabiliū, quæ, ut satis ostendi, nihil differt ab opinionibus dubiæ probabilitatis, multa exempla dedi in 3. p. Cr. Th. tr. 4. & in hoc opere dis. 1. c. 6. Legat, qui volet.

C A P U T VI.

Satisfit argumentis cap. 2. propositis.

S U M M A R I U M.

Qui format iudicium probabile de probabilitate opinionis, non habet dubium practicum de illa, sed potius iudicium reflexum certum. n. 41.

Cancellarius ille dubitavit de probabilitate opinionis, & idè damnatus fuit. n. 42. & 45.

Quare qui sequitur opinionem probabiliter probabilem, non se committat discrimini. Ex S. Thoma. n. 43.

Discrimen inter dubitationem, & formidinem. n. 44.

Dum quis sequitur opinionem probabiliter probabilem, ultimum iudicium de honestate opinionis non est probabile, sed certum. n. 46.

Tenuis probabilitas non est talis respectivè, sed absolutè. n. 47.

41 **A**D primum ex Lumbierio contendente, opinionem probabiliter probabilem esse tenuiter probabilem, resp. negando antecedens, quod qui operatur ex opinione probabiliter probabili, non reddit se tutum a peccato: nā qui format iudicium probabile, & prudens de probabilitate opinionis, habet rationem probabilem ad deponendum dubium de ea probabilitate, atq; adeò non dubitat practice de tali probabilitate; & habet tertium aliud iudiciū, illud quidem reflexum, & certū, quod qui operatur ex iudicio probabili, & prudētī rectè operatur; juxta dicta sepius in 1. p. Cr. Th. d. 15. & in 3. p. d. 56. Unde falsum est, quod subjungitur in eo antecedenti, quod tunc formidat, an re ipsa peccabit, nam id iudiciū tertii reflexum est certum, atq; adeò expellit omnem formidinem. Vide, quæ dixi in 3. p. Cr. Th. d. 56. c. 18. n. 975. ex Illustris. Archiepisc. Petro de Tapia. Ex quibus patet, falsas esse consequentias inde deductas.

42 Ad secundum resp. si Cancellarius dixit, se esse damnatū, quia contra sententiam plurimorum de illicita retentione plurium Beneficiorum, ad praxim deduxit oppositam opinionem, ita se exponens periculo peccandi id ita cōtingit, quia dubitās de probabilitate opinionis incidit in dubium practicum, in quo tutior pars amplectenda est; & cum eam non amplexus fuerit, commisit se periculo peccandi, atque adeò peccavit. Et constat ex celebri textu S. Thomæ, quod 1. 3. ar. 13. agens de ea questione. (An liceat habere plures præ-

bendas?) Si manente dubitatione plures præbendas habet, periculo se committit, & sic proculdubio peccat. Aut ex contrariis opinionibus in nullam dubitationem adducitur, & sic non committit se discrimini, nec peccat. Vide, quæ de hoc latè dixi in 3. p. Cris. Theol. d. 56. c. 17. a. 4. n. 942.

43 Ex hoc textu S. Th. evidens argumentum defumitur ad probandum, non peccare eum, qui sequitur opinionem probabiliter probabilem. Nam juxta S. Th. sex contrariis opinionibus in nullam dubitationem adducitur, non committit se discrimini, nec peccat. Sed opinio probabiliter probabilis non adducit necessariò in dubitationem, cum afferat rationem probabilem, per quam expellat, & deponat dubitationem: ergo qui ducitur opinione probabiliter probabili, non committit se discrimini.

44 Et sanè in æquivoco laborant, qui non attendunt ad ingens discrimen, quod datur inter formidinem, & dubitationem. Nam assensus probabilis non est composibilis cum dubitatione; est autè composibilis cum formidine. Iudicium autem reflexum de probabili opinione sequenda, quæ secum affert formidinem; certum est, & idè quamvis habeat pro objecto opinionem cum formidine; ipsum tamen iudicium reflexum nullam habet formidinem.

45 Ergo ad id, quod subjungit objectio, dicendum est, Cancellarium vel dubitasse de probabilitate opinionis, vel non habuisse iudicium certum de sequenda licite opinione probabili: atq; adeò formidisse, an re ipsa peccaret. Qui enim caret ultimo iudicio certo de rectitudine suæ operationis, exponit se periculo probabili peccandi; ut latè docui in 1. p. Cris. Theol. d. 56. c. 18.

46 Ad tertium constat ex proximè dictis. Cōcedo enim majorè, quod non sufficit iudicium, quo quis probabiliter censeat, se non peccaturū, sed requiri, quod ultimū iudiciū, quo quis iudicet, se non peccaturū, exercendo talē actionem, sit certū, & negò minorem, quod dum quis sequitur opinionem probabiliter probabilem, ultimum iudicium sit duntaxat probabile. Nam iudiciū probabile, quo quis iudicat probabiliter, eā opinionem esse probabilem, non est ultimū iudicium, quo quis iudicat de rectitudine operationis à se eliciendæ. Patet. Nam istæ sunt longè diversæ propositiones: Prima. Hæc opinio A. est probabilis. Secunda. Si sequor hanc opinionem A, rectè operor. Quarum prima potest esse probabilis, & secunda debet esse certa, ut excludat periculum probabile peccandi. Quod si secunda afferat formidinem non erit certa, atque adeò non manebit homo securus de rectitudine suæ operationis. Vide, quæ dixi in loco proximè citato.

47 Ad quartum ex Filguera resp. tenuem probabilitatem non debere talem cēseri respectivè, sed absolutè, & ita quavis opinio probabiliter probabilis videatur tenuiter probabilis comparative ad certo probabile; absolutè tamè non est tenuiter probabilis. Alioquin omnis opinio probabilis esset tenuiter probabilis: quia probabile respectu certi est aliquid tenue. Discriminè autè, quod cōstituit Filguera inter opinionem probabiliter probabilem, & certò probabilem, perperam cōstituitur, eo quod cōfundit iudicium, quod sit probabilitate opinionis A, & iudicium ultimū, quod sit rectitudine operationis hic, & nunc eliciendæ. Etenim postquam homo elicit iudiciū probabile de probabilitate opinionis A, mox videns certū esse, quod licitum est sequi veram, & solidam probabilitatem, format iudicium ultimū certum de rectitudine operationis à se eliciendæ.

C A P U T VII.

An incurrat hanc damnationem propositio docens, in gravissima necessitate posse nos sequi opinionem tenuiter probabilem? Et quomodo hæc opinio intelligenda sit?

S U M M A R I U M.

Hæc propositio non subjacet damnationi. n. 50.

Difficultas de dubio practico in necessitate gravissima. n. 50.

Altera difficultas de casibus, in quibus necessitas gravissima permittit tenuem probabilitatem. n. 51.

Quomodo necessitas gravissima augeat probabilitatem? n. 52.

Quomodo id contingat in Baptismo? n. 53.

Quomodo gravis necessitas in multis casibus auferat irreverentiam? n. 54.

Quomodo in casu excommunicati necessitas augeat probabilitatem? n. 55.

Alius casus similis in materia matrimonii. n. 56.

Regula ad cognoscendum, quanam sit gravis necessitas, in qua liceat uti opinione tenuiter probabili. n. 58.

48 **I**N 1. p. Cris. Th. d. 9. c. 8. n. 133. retuli opinionem docentem, in extrema, aut gravissima necessitate licitum esse uti opinione tenuiter probabili; & in 3. p. d. 79. c. 2. n. 20. usus sum hac sententia ad probationem conclusionis ibi traditæ. Quam sententiam docent Navar. c. Inter verba edit. corol. 53. n. 135. Sot. de Secr. membr. 3. q. 2. concl. 3. P. Th. Sanchez 2. de matr. d. 36. n. 8. & l. 1. Sum. c. 9. n. 25.

49 Queritur ergo in præseti, an hæc propositio (quod in gravissima necessitate eligere possimus opinionem tenuiter probabilem) subeat hanc damnationem? In 3. p. Cr. Th. loco proximè cit. hæc dubitationem breviter discussi. Et, ut ibid. notavi, Emmanuel de Filguera, me cit. asseruit, hanc opinionem minimè subjacere huic damnationi. Quod optimè probat. Damnatur enim propositio asserens, generatim licere uti opinione tenuiter probabili; nostra autem assertio non affirmat, id licere generatim, sed solum in gravissima necessitate.

50 Restant tamen duæ difficultates discutiendæ. Prima est. Diximus

An infidelis excusetur à peccato infidelitatis, dum Religio Catholica sibi proponitur ut probabilior, & sua secta ut minus probabilis?

CAPUT PRIMUM,
Proponitur propositio quarta, & investigatur sensus illius?

SUMMARIUM.

Opinio Lumbierii circa sensum propositionis damnata. n.2.

Opinio Filguera de sensu ejusdem propositionis. n.3.

Idem opinio Bernardi de Hozes. Ibid.

Non datur in infideli vera probabilitas de sua secta, sed solum apparens. n.4.

Verus sensus propositionis damnata. n.5.

1 **P**ROPOSITIO quarta inter damnatas ab Innocentio XI. hæc est. *Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens ductus opinione minus probabilis.* Et ut sensus hujus propositionis damnatæ examine- tur, & sana doctrina teneatur juxta mentem Romanæ Cathedræ, operæ pretiū est discutere, quem sensū illi propositioni attribuant scriptores, qui ejusmodi propositiones damnatas exposuerunt.

2 Igitur Raymundus Lumbier 10.3. Sum. Hispaniæ in expositio- ne quartæ propositionis n. 1766. ait, damnatam manere opinionē, quæ docet, non sufficere notitiam probabiliorē de veritate Fidei Catholicæ, ut infidelis maneat obligatus ad credendum; atq; adeo ex mente Romanæ Cathedræ infidelis, eo ipso quod sibi proponatur ut probabilior doctrina Ecclesiæ Catholicæ, tenetur præcepto credendi veritates Catholicas. Quando autem ipse dixit alibi, re- quiri evidentiam credibilitatis mysteriorum Fidei Catholicæ, ad- hoc ut infidelis teneatur præcepto credendi mysteria ejusdem Fi- dei, explicat, per evidentiam credibilitatis, se intelligere evidentiam majoris probabilitatis, & ex hoc capite affirmat, suam sententiam non subjacere huic damnationi. Sed eximo, & ut certum mihi per- suadeo, hunc non esse sensum propositionis damnatæ, juxta men- tem Romanæ Cathedræ, ut mox videbimus.

3 Emmanuel de Filguera in expositione hujus 4. propositionis in fine illius affirmat, infidelem neq; ex probabili, neq; ex proba- biliori opinione posse credere, aut elicere actum fidei? Et si inqu- ras, quomodo non excusetur à peccato infidelitatis, dum habet opinionem probabiliorē de veritate Fidei Catholicæ, respondet, ideo non excusari, (quia mysteria Fidei sunt evidenter credibilia; sicq; intellectus evidente credibilitate objecti ita ducitur ad assen- sum, ut prudenter nequeat dubitare, aut formidare de il- lius veritate, quasi peccatum infidelitatis detur tunc in infideli, quia cum objectum sit evidenter credibile, infidelis habet solum cognitionem probabilem, aut probabiliorē, Sed revera non at- tingit scopum, ut ex dicendis constabit.

Mag. Hozes in explic. prop. 4. n. 5. & 8. aliam subivit semitam. Affe- rit enim, ubi infidelis habet majorem probabilitatem de Fide Ca- tholica, quam de sua secta, licet non possit credere Fidei superna- turali cum sola opinione probabili; tenetur tamen deferere suam infidelitatem, & implere præceptū negativum, quod obligat sem- per, & pro semper, & consistit in eo, quod quis non habeat assen- sum contrarium Fidei, non tamen tenetur statim ad eliciendum actum positivum Fidei, quia iste non componitur cum opinione duntaxat probabili. Sed neque sic videtur satisfieri difficultati.

4 Supponimus autem dari non posse, etiam in infideli veram probabilitatem de veritate sectæ erroneæ: quia cōtra certitudinem nulla potest dari vera probabilitas. Nam, ut dixi in 3. p. Cris. Theol. disp. 5. n. 2. assensus probabilis est incertus, idest, nec certus, nec certò falsus: & propositionis certæ contradictoria est certò falsa. Si ergo daretur assensus verè probabilis de propositione contradi- ctoria veritatis Fidei, quæ certa est, esset certò falsus, & non certò falsus: certò falsus, quia contradictoria, quæ opponitur proposi- tioni certæ, est certò falsa; non certò falsus, quia probabilis, de cujus essentia est esse nec certum, nec certò falsum. Vide in 1. par. Cris. Th. disp. 4. n. 6. Probabilitas ergo, quam concedimus in infideli circa veritates Fidei, & errores sectæ, est solum apparens, quatenus id, quod certum, aut certò falsum est, illi proponitur ut verisimile, & probabile: vel quia non attendit ad rationes evidentes; vel quia nescit ponderare evidentiam illarum.

5 Igitur nullo meliori modo possumus indagare sensum hujus 4. propositionis danatæ, quam ex verbis Authoris, qui eam proposi- tionem asseruit, nepe Jo: Sancier, in selectis disp. 19. n. 7. ubi sic disse- rit. (Sicut in aliis materiis, ubi offensa mortalis intercedere posset, fatentur ipsi, eā non committi ab operante ex opinione minus proba- bili, licet res maximi momēti sit, Deum offendere mortaliter, vel nō; sic quoq; ab infidelitate excusabitur infidelis non credens ductus ex opinione minus probabilis.) Hucusq; Jo: Sancier: Itaq; sēsus propositio- nis est, quod sicut in aliis materiis, & præceptis excusatur homo à peccato, si sequatur opinionē minus probabile de non peccatosita in præcepto credendi veritates Fidei Catholicæ excusabitur infi- delis à peccato infidelitatis, si habeat opinionē minus probabilem (scilicet probabilitate apparente) de credibilitate sectæ erroneæ.

C A-

mus enim, tenuem probabilitatem esse, cum dubitatur de ipsa pro- babilitate, quæ propterea non potest esse sufficiens ad deponen- dum dubium; atque adeo dubium est practicum, in quo tutior pars eligenda est; sed neque in necessitate gravissima possumus operari cum dubio practico; ergo neque in necessitate gravissima possumus opinione tenuiter probabili.

51 Secunda difficultas est. Authores, qui concedunt, posse in ne- cessitate gravissima eligi opinionem tenuiter probabilem, dicunt id aliquando posse admitti. Non enim fieri potest in omnibus præ- ceptis, maxime juris naturalis, & Divini. Difficultas ergo confi- sit in tradendo regulam, per quam cognoscatur, quando liceat in necessitate gravissima uti opinione tenuiter probabili.

52 Pro utraq; ergo difficultate dissolvenda sciendū est, plerunq; ipsam necessitatē gravissimam asserere rationem specialem pro au- genda probabilitate intrinseca opinionis: ita ut licet rationes opi- nionis alioqui sint tenues, ipsa gravissima necessitas augeat vim probabilitatis earum. Cujus assertionis multa suppetunt exempla.

53 Primum. Baptizare infantem in materia dubia, puta in lixi- vio, aut in jufculo, extra casum necessitatis, est grave piaculum. Si verò infans sit in articulo mortis, neque sit materia certa, ipsa ne- cessitas tanti ponderis est, ut illud reddat licitum.

54 Secundum desumi potest à multis actionibus, quæ afferunt irreverentiam rebus sacris, à quibus tamen, si gravis accedat ne- cessitas, hæc aufert irreverentiam. Nam currere per Templum, est irreverentia; si quis autem currat fugiens Taurum, vel Leonem ingressum in Templum, necessitas ipsa aufert irreverentiam. Ma- gna est etiam irreverentia, quod homo non jejunus accipiat Eu- charistiam; si verò intrarent in Ecclesiam hæretici cum periculo conculcandæ Eucharistiæ, necessitas efficeret, ne ulla esset irreve- rentia, quod homo non jejunus consumeret Eucharistiam, si aliàs non inveniretur jejunus.

55 Tertium est, quod supra proposui disert. 2. c. 5. ar. 8. nempe ex- communicatum, qui satisfecit, & per contritionem ad statum gra- tiæ pervenit, nec per ipsum stat, quominus absolvatur, posse in ca- su gravis necessitatis accipere Sacramentum penitentiae, quin con- traveniatur damnationi primæ propositionis, de non sequenda opinione probabili circa valorem, relicta tutiori. In quo casu gra- vis necessitatis reddit licitum per suam vim intrinsecam rationis, quod aliàs esset illicitum. Nam, ut ibidem ostendi, necessitas unius partis, & impossibilitas partis oppositæ sunt relativæ, & invicem connexæ; quare cum præfato excommunicato adsit necessitas gra- vis recipiendi Sacramentum penitentiae, in eodem genere datur impossibilitas omittendi confessionem. Ex qua necessitate, & im- possibilitate fit, quod quamvis ille excommunicatus sequatur opi- nionem probabilem circa valorem Sacramenti, non tamen sequi- tur illam relicta tutiori: non enim dicitur relinquere tutiorem, qui habet impossibilitatem illam sequendi; sicut non dicitur relinque- re cursum, qui obstrictos vinculis habet pedes. Præter rationem, quæ desumitur ex favore, quo Ecclesia favet urgentissimæ neces- sitati in ordine ad recipienda Sacramenta. De quo dixi in loco cit.

56 Ejusdem generis est casus, quem proponit P. Th. Sanchez lib. 2. de Matr. loco supra citato. Afferit enim, esse parum probabilem opinionem eorum, qui dicunt, quando contracto Matrimonio unus conjux advertit impedimentum dirimens, posse (obtentā dis- pensatione) revalidari Matrimonium, quamvis alter conjux sit in- fectus impedimenti. Et tamen asserit, illud re ipsa posse revalidari ad normam ejus opinionis, scilicet in scio impedimenti altero con- juge, si urgeat gravissima necessitas, qualis esset, si ante contractū Matrimonium foemina illicite copulata fuisset cum fratre sui viri, neque inveniri posset modus, quo sine manifestatione proprii de- licti posset declarare impedimentum dirimens suo viro, sed esset periculum magni scandali. Ratio autem, quare magna illa neces- sita tacendi impedimentum, & impossibilitas illud declarandi fa- ciat, quod possit deduci ad praxim ea opinio parum probabilis, quæ versatur circa valorem; & aliàs est minus tuta, hæc est: Tum quia impossibilitas moralis adeo urgens efficit, quod non possit eligi ad praxim opinio tutior, atque adeo non verificatur, quod eligitur opinio probabilis circa valorem, relicta tutiori, propter dicta. Tum etiam quia cum Matrimonium sit materia favorabilis ex jure Ecclesiastico, videtur Ecclesia velle in tali impossibilitate morali favere Matrimonio, ut revalideretur in eo modo, quo non se- quantur scandala adeo gravia. Similis etiam est casus, quem pro- posui in 3. p. Cris. Theol. loco supra cit.

57 Hinc facile est, dissolvere utranque difficultatem supra pro- positam: Ad primam distinguenda est major: nam tenuis proba- bilitas affert dubium practicum (extra gravissimam necessita- tem;) non sic intra illam: quia gravissima necessitas extra opi- nionem à sua tenuitate; & addit probabilitati pondus rationis, vi cujus opinio pro ea necessitate non est tenuiter probabilis, sed po- tius absolute probabilis.

58 Ad secundam difficultatem solvendam ea regula tradenda est, tunc licitum esse in gravissima necessitate uti opinione alioqui tenuiter probabili, quando ipsa necessitas affert ab intrinseco pon- dus rationis, vi cujus opinio pro illo casu necessitatis fiat absolu- te probabilis, ut in casibus supra memoratis.

Legitima probatio falsitatis ejus propositionis damnatae.

SUMMARIUM.

- Discrimen, quod datur inter probabilitatem, quæ versatur in infideli circa mysteria Fidei, & eam, quæ datur in materiis moralibus. n. 6.*
Probabilitas, quæ datur in infideli circa mysteria Fidei, includit ignorantiam vincibilem. n. 7.
Qui habet ignorantiam vincibilem de præcepto, tenetur conari ad certitudinem, vel sequi strictiorem partem. n. 8.
Ignorantia, quæ invenitur in opinionibus moralibus, est invincibilis. n. 9.
Quomodo infidelis possit præstare majorem diligentiam, ut perveniat ad certitudinem? n. 10.
Dum infidelis præstat debitam diligentiam pro inveniendâ certitudine, non peccat. n. 11.
Quomodo infidelis non excusetur à peccato infidelitatis propter opinionem minus probabilem? n. 14.
An in aliquo casu infidelis habeat probabilitatem circa mysteria Fidei cum ignorantia invincibili? n. 15. & seqq.
Objecta solvitur. n. 20. & 21.
Licet infidelis habeat majorem probabilitatem de suo secta, adhuc non excusatur à peccato infidelitatis. n. 22.

Vera hujus rei intelligentia consistit in cognoscendo discrimen, quod intercedit inter probabilitatem, quæ datur circa mysteria Fidei Catholicæ, & eam, quæ datur in aliis materiis moralibus. Hoc autem discrimen est, quod probabilitas, quæ invenitur in reliquis materiis moralibus, includit ignorantiam vincibilem; probabilitas autem apprensiva, quæ datur in intellectu infidelis circa objecta Fidei Catholicæ, includit ignorantiam, sive incertitudinem vincibilem. Est autem certum apud omnes, quod ignorantia invincibilis excusata peccato, non autem ignorantia vincibilis.

7 Quod autem probabilitas, quæ datur in infideli circa mysteria Fidei, includat ignorantiam, sive incertitudinem vincibilem, manifestum est. Nam tunc datur ignorantia vincibilis, quando oritur dubitatio, vel formido circa præceptum, circa quod potest adhibere majorem diligentiam, ut perveniat ad certitudinem: sed infidelis habens probabilitatem circa mysteria Fidei, dubitat, aut saltem formidat circa ejusmodi mysteria, & potest adhibere majorem diligentiam, ut perveniat ad certitudinem, quam infallibiliter assequetur, si sincero animo quærat veritatem, conferendo cum viris doctrinæ Catholicæ peritis, & exorando Deum. ergo ejusmodi probabilitas includit ignorantiam vincibilem.

8 Itaque cum quis habet ignorantiam vincibilem de aliquo præcepto, tenetur præstare majorem diligentiam, ut perveniat ad certitudinem, vel sequi strictiorem partem: habet enim dubium practicum, quo debet quis, vel conari ad certitudinem, vel sequi tutiorem partem. Ita qui dubitat, an cras sit dies festus, in quo urgeat præceptum audiendi sacrum, tenetur vel ad procurandam certitudinem obligationis, vel hac non procurata, ad audiendum Sacrum. Sic etiam in quæstione morali, in qua Theologus habet probabilitatem, si daretur spes perveniendi ad certitudinem, non excusaretur à peccato, ex eo quod duceretur ea opinione probabili. Quia ignorantia, quæ tunc inveniretur in ea opinione probabili, esset vincibilis. Ideo autem in quæstionibus moralibus licet nobis sequi opinionem minus probabilem, quia post multam discussionem Theologorum, nulla est spes perveniendi ad certitudinem; quare tunc licitum est sequi ductum rationis verè probabilis, & dignæ viro prudenti.

9 Quod autem in prædictis opinionibus moralibus ignorantia, quæ invenitur, sit invincibilis, clarissimè constat ex iis, quæ docui in 1. q. *Chris. Th. disp. 15. c. 3. art. 3. & 4. & cap. 9.* Nam, ut constat ex S. Thoma quodlib. 8. ar. 5. tunc datur error invincibilis excusatur à peccato, quando scilicet procedis ex ignorantia ejus, quod quis scire non potest, vel scire non tenetur. Quæ sunt verba S. Thomæ, quem omnes Theologi sequuntur. Cum ergo Theologus in quæstione utrinque probabili non possit scire, quæ pars sit vera, & ex adjuncta ratione probabili sufficiente determinetur intellectus prudens, inde est, quod habeat ignorantiam invincibilem excusantem à peccato.

10 E contra infidelis, qui habet probabilitatem circa mysteria Fidei; potest præstare majorem diligentiam, ut perveniat ad certitudinem, atque adeo ignorantia ejus est vincibilis. Et si non præstat eam diligentiam, est culpabilis; quia in re tanti momenti non facit totum id, quod facere potest.

11 Hinc infertur, quod infidelis habens majorem probabilitatem circa mysteria Fidei, & minorem circa objecta suæ sectæ, si tunc præstet omnem debitam diligentiam pro inveniendâ certitudine, pro tunc non peccat; ut constat ex dictis.

12 Hec videtur fuisse mens P. Th. Sanc. l. 2. *Sum. c. 1. n. 6.* his verbis: *Addo, saltem hac conjectura prudens dubium, ut teneatur infidelis indagare veritatem; orationibus lucem à Deo petendo, ne sit deinceps ignorantia culpabilis.*

13 Dices. Ergo quando infidelis præstat omnem debitam diligentiam pro inveniendâ certitudine, si pro tunc non peccat, excusabitur pro tunc à peccato infidelitatis ductus ex illa opinione minus probabili de bonitate apparète suæ sectæ erroneæ; ergo jam hæc

doctrina coincidit cum hac 4. propositione damnata; atque adeo incurrit damnationem ejus.

14 Respondetur. Tunc quid excusari à peccato infidelitatis, sed non propter opinionem minus probabilem; sed quia præstat debitam diligentiam, ad quam obligat status dubii practici. Quod clarè certitur in hoc exemplo. Petrus dubitat, an crastina die urgeat præceptum audiendi Missæ, & audit ab uno viro partem negativam obligationis, quod sufficit illi ad habendam pro tunc probabilitatem de non obligatione. Et quidem si non præstat majorem diligentiam ad vincendum dubium, & elicit oppositum non audiendi, manifestum est, quod peccat. Quod si majorem adhibet diligentiam, cum proposito non audiendi, si certò invenerit non urgere præceptum, tunc non peccat. Sed nunquid excusatur à peccato propter illam probabilitatem, quam cum formidine hausit ex testimonio illius hominis. Minime. Excusatur enim, quia præstat debitam diligentiam ad habendam certitudinem de præcepto, ad quam obligat illud dubium practicum.

15 Dices iterum. Quid, si infidelis imbutus opinione minus probabili de rectitudine suæ sectæ, putet invincibiliter, se non posse ascendere ad majorem certitudinem? Tunc enim excusabitur à peccato infidelitatis ductus ex sua opinione minus probabilis; quod est contra præsens decretum.

16 Resp. hoc non posse cadere, nisi in stolidissimū, nam vel præstat majorem diligentiam, vel non præstat, pro inquirenda veritate? Si primum, dum præstat illam, quomodo potest putare, quod non potest præstare? Si non præstat, quomodo potest scire, quod sit impossibile ascendere ad majorem certitudinem; cum id aliunde constare non possit, nisi ex ipsa adhibitione majoris, & majoris diligentiae?

17 Sed quia plurimi infideles sunt stolidissimi, respondeo secundò, etiam hanc ignorantiam esse vincibilem. Etenim quando mysteria Fidei proponuntur infideli, Deus immittit illustrationem intellectui, & inspirationem, quæ inclinat voluntatem ad credendum: cum ergo infidelis in his circumstantiis titubet, & formidet circa suam sectam, impossibile est, quod non etiam titubet, & formidet circa eam apprehensionem (quod non potest pervenire ad majorem certitudinem,) cum ipsa titubatio, & formido faciat intellectum esse sollicitum de veritate cognoscenda.

18 Dices tertio. Solum in dubio practico tenemur, vel inquirere certitudinem, vel sequi partem tutiorem, sed ubi datur probabilitas, non datur dubium practicum; hoc enim deponitur per rationem probabilem: ergo iste non est casus dubii practici.

19 Respondetur, quidquid sit de modo loquendi; an ea incertitudo, quæ datur in opinione probabili, sit dubium, nec ne; non potest dubitari, quod quando in opinione probabili datur incertitudo, & simul spes assequendi certitudinem, ea incertitudo est vincibilis: & si non adhibetur diligentia ad assequendam certitudinem, est culpabilis. Opinio probabilis est, quod liceat pictori pingere in die festo, quia probabile est, picturam non esse opus servire. Ideo autem est licitum, quia id est invincibiliter incertum. Nam si esset spes perveniendi ad certitudinem ejus veritatis, & non præstaretur diligentia ad eam assequendam, non excusaret probabilitas.

20 Dices quartò. Videtur impossibile cum doctrina tradita, quod infidelis, cui solum probabiliter proponitur mysterium Fidei, teneatur vel ad credendum, vel ad præstandam majorem diligentiam: quomodo enim potest obligari ad credendum etiam sub disjuncto mysterium, quod non proponitur ut certum?

21 Respondeo, quando præceptum ex genere suo obligat sub disjuncto ad unum è duobus, & non potest hic & nunc exequi unum illorum, tenetur homo ad exequendum determinatè illud alterum: v.g. Sacerdos tenetur in die festo vel celebrare Missam, vel eam audire. Quod si ratione alicujus impedimenti non potest illam celebrare, tenebitur determinatè ad illam audiendam, si ad auditionem non extenditur illud impedimentum, ac similiter cum infidelis habet eam probabilitatem apparentem de mysteriis Fidei, habet, ut diximus, ignorantiam vincibilem, ex qua oritur dubium practicum: ex hoc autem dubio oritur obligatio vel ad procurandam certitudinem, vel ad eligendum, quod tutius est; & consequenter infidelis ex ratione generali dubii practici tenetur vel ad adhibendam diligentiam pro certitudine assequenda, vel ad credendum. Si autem hic & nunc non est possibilitas ad credendum, tenetur determinatè ad præstandam debitam diligentiam, qua adhibita habebit à Deo lumen Fidei, quo possit credere.

22 Infertur etiam ex dictis, quod si infidelis habet majorem probabilitatem apparentem de rectitudine suæ sectæ erroneæ, & minorem de veritate mysteriorum Fidei, adhuc non excusabitur à peccato infidelitatis, nisi præstet omnem diligentiam, ut perveniat ad certitudinem; neque ex illa majori probabilitate excusabitur. Ratio ex dictis est: nam infidelis positus in conflictu opinionum adversantium in materia, in qua, si præstet debitam diligentiam, potest pervenire ad certitudinem, utique habet ignorantiam vincibilem: ergo si non nitatur vincere illam, peccabit.

CAPUT III.

An incurrat hanc damnationem opinio communis, quæ docet, ad assensum Fidei non sufficere probabilioritatem, sed requiri evidentiam credibilitatis.

SUMMARIUM.

Mysteria Fidei sunt evidenter credibilia. n. 23. Itè evidenter credenda. n. 24.
Communi-

Communis sententia docet, ad conversionem infidelis requiri in eo evidentiam credibilitatis. n.25.
Quod definit Pontifex probabilioritatem circa Fidem sufficere, ut infidelis obligetur præcepto credendi, quidam censent. n.26.
Fundamentum ejus assertionis. n.27.
Sententia postulans evidentiam credibilitatis, ut infidelis teneatur præcepto credendi, non subjacet huic damnationi. n.28.
Bene stat requiri evidentiam credibilitatis, & quod ignorantia vincibilis sit culpabilis. ibid.
Quod opinio docens, infidelem teneri ad credendum cum sola probabilioritate, subjaceat damnationi propositionis. 21. n.30.
Objectio proposita. n.27. solvitur. n.31.

23 **C**onveniunt Theologi in eo, quod mysteria Fidei Catholice sunt evidenter credibilia, id est, evidenter digna, quæ à quolibet viro prudenti credantur. Sunt enim tot, tantaque motiva ad hanc persuasionem promovendam, ut qui eis resistunt, imprudentissimi, & obstinatissimi censendi sint.

24 Caramuel subtilitate sui ingenii non est contentus eo termino credibilitatis, quare in Theolog. intent. lib. 4. n. 1732. præter evidentiam credibilitatis, necessarium esse ducit admittere evidentiam credenditatis; id est necessitatis credendi. Quod etiam docuerat in Th. fund. à quo videntur non dissentire reliqui Theologi; nam in explicanda evidentiâ hujus credibilitatis mysteriorum Fidei, pro necessitate credendi arguit. Quia cum afferat plurima motiva suadentia veritatē nostræ Fidei Catholice; illa quidem cum evidentiâ sint, saltem moraliter, & necessariâ consequentia importent, sit, eis argumentis evidenter probari, quod necessariò credenda sunt, v.g. In Ecclesia, in quâ est omnimoda sanctitas doctrinæ, nec esse est, quod sit etiâ verâ fides: ergo mysteria ejus fidei non sunt solum evidenter credibilia, sed etiâ evidens est, esse necessariò credenda. Et ideò S. Thomas 2.2. q. 1. a. 5. ad 1. indifferentur utitur iis vocibus credibilia, & credenda; illis verbis: *Infideles eorum, quæ sunt Fidei, ignorantiam habent, quia nec vident, nec sciunt in se ipsis, ut cognoscant, ea esse CREDIBILIA. Sed per hunc modum Fideles habent eorum notitiam, non quasi demonstrativè, sed in quantum per lumen Fidei vident esse CREDENDA.* Et P. Suarez de Fide disp. 4. sect. 2. n. 7. ait: *Concludo, non solum debere objectum Fidei esse evidenter credibile, verum etiam requiri, quod secundum rationem naturalem tale objectum sit CREDENDUM.*

25 Infidelis ut à sua prava secta convertatur ad veritatem Fidei Catholice, communis sententia Theologorum docet, requiri in eo evidentiam credibilitatis; quod præcipue sustinendū videtur respectu illorum infidelium, qui cum perspicacia intellectus præditi sint, adhærent tenaciter erroribus suæ sectæ. Necesse est enim, quod instructor, vel concionator convincat intellectum infidelis, vel certè quod ex illustratione interna, quam Deus infundit, maneat certus de necessitate credendi objecta fidei. Et ita S. Th. in q. cit. ar. 4. ad 2. ait: *Non enim crederet, nisi VIDERET, ea esse credenda, vel propter evidentiam signorum, vel propter aliquid hujusmodi.* Quæritur ergo, an hæc sententia Theolog. subjaceat huic damnationi, 4. propositionis.

26 Et quidem Lumbier cit. c. 1. existimat definitum esse ab Innocentio XI. probabiliorē opinionem de veritate Catholice Fidei sufficere infideli, ut obligatus maneat præcepto credendi; & ideò peccare peccato infidelitatis, si re ipsa non credat.

27 Et videtur suffragari argumentum hoc. Nemo peccat peccato infidelitatis, donec obligetur præcepto credendi; sicut nemo peccat omissione Missæ, nisi obligetur præcepto audiendi Missam: sed infidelis, qui habeat opinionem probabiliorē de veritate Fidei Catholice, quavis habeat opinionē minus probabilem de rectitudine suæ sectæ, juxta damnationem contentā in hoc decreto, si non credat, peccat peccato infidelitatis: ergo infidelis habens talem opinionē probabiliorē, obligatur præcepto credendi: ergo falsum est, & huic damnationi subjectū, quod non obligatur præcepto credendi, nisi habeat evidentiam credibilitatis, vel, ut loquitur Caramuel, credenditatis.

28 Sit conclusio. Sententia communis, quæ postulat evidentiam credibilitatis, ut infidelis teneatur præcepto determinato credendi, non subjacet huic damnationi. Demonstratur conclusio primò. Hæc sententia communis optimè stat, & componitur cum hac ipsa damnatione, ergo non incurrit damnationem. Cōsequentia patet: quia quæ sibi contradicunt, non componuntur. Probatur antecedens: nam optimè stat, quod ad obligationē credendi requiratur ea evidentiâ credibilitatis, & quod ignorantia vincibilis talis obligationis sit culpabilis. Id enim commune est reliquis præceptis. Nam ut obliget præceptum audiendi Missam, per se requiritur certitudo præcepti; & tamen qui cum ignorantia vincibili omisit auditionē Missæ, peccavit; & ea ignorantia fuit culpabilis, quia vincibilis.

29 Confirmatur. Nam, ut dixi, præc. vincibilis ignorantia præcepti obligat ad unū ex duobus, vel ad adhibendam sollicitē diligentiam pro cōperienda veritate; vel ad exequendū materiam præcepti: sed ut c. præc. probavi; infidelis, qui non habet evidentiā credibilitatis, sed solum probabilitatē, habet ignorantiam vincibilem: ergo tenetur ad unū ē duobus, vel ad præstandā debitā diligentiam pro veritate cōperienda: ergo non tenetur determinatē ad credendū: ergo solum tenetur determinatē ad credendū, quando absque titubatione, & formidine certus est de tali credibilitate.

30 Demonstratur secundò conclusio: Nam opinio, quæ affirmat, infidelem cum sola cognitione probabiliorē de revelatione Dei teneri ad credendū assensu supernaturali, subjacet damnationi propositionis 21. quæ ita se habet: *Assensus supernaturalis, & utilis ad salutē stat cum notitia solum probabilis revelationis, immò cum formidine, quæ quis formidet, ne non sit locutus Deus.* Etenim notitia probabilior, quæ acquirit infidelis, non excedit metas probabilitatis, atq; adeò ea notitia est solum probabilis; ergo si in tali casu infidelis tenetur ad credendū fide supernaturali, & re ipsa implet eam obligationē, habebit assensum supernaturalem cum sola notitia probabilis revelationis. Immò cum notitia probabilis, aut probabilior nō excludat formidinem, poterit habere ejusmodi assensum supernaturalem cōpositum cum tali formidine. Ecce quomodo ea doctrina Lumbierii, & aliorum exposita maneat damnationi propositionis 21. De quo uberius dicam in differ. 14. ad eam propositionem 21. cap. ult.

31 Ad objectionem proximè oppositam respondeo ex dictis, non solum peccari contra præceptum Fidei, quando quis habens sufficientem notitiam non credit; sed etiam quando habet ignorantiam vincibilem, & non contendit illam vincere, modo explicato. Quod commune est reliquis præceptis.

C A P U T IV.

Refellitur placitum Filguere circa explicationem hujus quartæ propositionis.

S U M M A R I U M.

Argumentum Filguera contra propositionem damnatam. n.32.

Discutitur, & impugnatur. n.33. & seqq.

Infidelis non peccat in eo, quod mysteria Fidei solum sibi proponantur ut probabilia. n.35.

Satisfit argumento Filguera. n.38.

32 **F**ilguera in fine expositionis hujus propositionis probat falsitatem propositionis damnatæ in hæc verba: (Propositionis damnatæ falsitatem sic demonstro: quia objecta, & mysteria Fidei Catholice sunt evidenter credibilia, sicque intellectus evidenti credibilitate objecti ita ducitur assensum, ut prudenter nequeat dubitare, aut formidare de illius veritate. Sed infidelis ductus opinione minus probabili, vel probabiliori, non potest non habere formidinem, & incertitudinem necessariò imbibitam in quacunque opinione, alioquin non esset opinio: ergo infidelis non credens, prædicta opinione ductus, à peccato infidelitatis non excusabitur. Probatur consequentia: nam evidentiâ credibilitatis se ipsa partem oppositam reddit evidenter incertam, & incredibilem, & per consequens falsam, & improbabilem. & sic non poterit actū Fidei supernaturalis elicere ille, cui tanquam probabilis, seu probabilior ipsi fuerit proposita, quare ex hoc capite ad illam amplectendam non tenebitur.) Huc usque argumentum Filguera.

33 Sed hæc longè abest à demonstratione; ejus enim consequentia nec probabiliter quidē infertur ex antecedenti. Quod sic ostendo primò. Ideò enim juxta hunc Authorem, infidelis peccat peccato infidelitatis, quia habet opinionem probabilem, aut probabiliorē de credibilitate veræ Fidei; contra evidentiam credibilitatis, quam in se habent Fidei mysteria: sed hæc ratio nullius momenti est: ergo hæc ratio est insufficiens, ut infidelis in hoc casu arguatur de peccato infidelitatis. Major est illius Authoris.

34 Probatur minor. Quod mysteria Fidei in se sint evidenter credibilia, & ex se reddentia oppositam partem improbabilem, & certò falsam, nihil prodest, ut moveatur intellectus infidelis ad cognitionem evidentem, nisi ejus intellectui proponantur ut evidentiâ: nihil enim prodest, quod Sol in se fulgentissimus existat in nostro hemisphærio, ad hoc ut ego latitans in obscurissimo, & omnino clauso loco sciam, solem esse in nostro hemisphærio: sed in hoc casu non proponitur intellectui infidelis, ut evidens credibilitas Fidei; cum supponamus, ei proponi duntaxat ut probabilem: ergo quod mysteria Fidei in se sint evidenter credibilia, nihil prodest ad hoc, quod iste infidelis in hoc casu peccet peccato infidelitatis.

35 Ostendo secundò. Infidelis non peccat in eo, quod sibi est impossibile: sed infideli, cui solum proponitur ut probabilis, aut probabilior credibilitas mysteriorum Fidei, impossibile est pro eo instanti, quod proponatur ut evidens; ergo infidelis non peccat in eo, quod sibi non proponatur ut evidens: ergo licet in se sint evidenter credibilia mysteria Fidei, non peccat infidelis ex eo capite, quod habeat opinionem probabilem credibilitatis, & non evidentem. Major ex terminis patet.

36 Probatur minor. Quia quando infidelis audit mysteria Fidei, & est in deliberatione, non est illi liberum, quod non occurrant menti ejus difficultates, quarum solutio illum lateat: ergo pro eo instanti non est in potestate ejus, quod illi proponantur mysteria, ut evidenter credibilia: ergo illi impossibile est pro eo instanti, quod proponantur ut evidenter credibilia.

37 Verum quidem est, quod si perseveret, præstando sollicitē diligentiam debitam ad assequendā certitudinem, ad illā perveniet: cū Deus infundat illustrationem ad roborandū intellectū, & inspirationem ad invitandam voluntatem. In eo autem instanti, in quo supponimus, illi proponi eam credibilitatem ut merè probabilem, non

non est sub libertate ejus, quod sibi proponatur ut evidens. Peccat quidem peccato infidelitatis, si non conatur ad habendam certitudinem in re tanti momenti; & si conatur ad illam, excusatur à peccato infidelitatis, non quia ducitur opinione probabili, quæ quidem includit ignorantiam vincibilem, sed quia non præstat diligentiam, ad quam tenetur pro assequenda certitudine; ut constat ex dictis.

38 Ad argumentum Filguerae initio hujus capituli propositum respondeo distinguendo majorem. Mysteria Fidei ita sunt evidenter credibilia, ut intellectus prudentis nequeat dubitare, aut formidare de illis. (Si intellectui proponantur ut evidentia,) concedo: (Si proponantur ut merè probabilia,) nego. Cum ergo infideli non proponantur ut evidentia, sed ut merè probabilia, ut casus ipse supponit, non potest esse culpabilis ex eo capite evidētis credibilitatis nō acquisitæ. Ad probationem consequentiæ eodem modo distinguendum est antecedens: evidentia credibilitatis se ipsa reddit partem oppositam certò falsam, (Si ut talis probatur intellectui,) concedo, (Si credibilitas proponatur ut merè probabilis,) nego. Quod satis constat ex dictis.

C A P I T U L U M V.

Quomodo non satisfaciatur tertius dicendi modus c. i. propositus.

S U M M A R I U M.

An ex majore probabilitate veritatis Catholica teneatur infidelis deferere suam sectam? n. 39.

Præceptum Fidei negativum obligat ad non formidandum. Et quid inde contra eum dicendi modum? n. 40.

Quando proponitur infideli veritas Catholica ut probabilis, opposita etiam proponitur ut talis. n. 41.

Propositio probabilis affert formidinem actualem. n. 42.

In ea hypotesi habet infidelis formidinem in utraque parte. n. 43.

Infidelis non tenetur deferere suam sectam per credulitatem merè probabilem de falsitate illius. n. 45.

Dum habet mirram probabilitatem de veritate fidei, non potest deferere suam sectam per credulitatem certam de illius falsitate. n. 46.

Confirmatio ejusdem argumenti. n. 47.

39 TERTIUS modus dicendi relatus c. i. quem defendit Hozes, est, infidelem, cui proponitur nostra Fides Catholica ut probabilior, quā sua secta, nō teneri, nec posse elicere actum positivum Fidei; quia opinio probabilis, aut probabilior, cū afferat formidinem de objecto, non potest cōponi cū actu positivo Fidei: hic enim actus omnino excludit formidinem, teneri tamen infidelē, statim ac fides Catholica sibi proponitur ut probabilior, deferere infidelitatem suā, & implere præceptum negativū, quod consistit in eo, quod quis non præstet assensum contrarium mysteriis Fidei.

40 Sed hæc duo asserta non bene coherere, & consequenter non esse conformia huic damnationi, sic ostendo primò. Nā præceptū negativū ortum ex virtute Fidei non solum obligat ad non contrahendum assensum contrarium mysteriis Fidei, sed etiam ad non habendum dubitationē, neq; formidinem; sed dum infidelis habet opinionem probabilem, aut probabiliorē de mysteriis Fidei, nō potest teneri ad non formidandum de mysteriis Fidei: ergo dum habet opinionē probabilem, aut probabiliorē de mysteriis Fidei, nō tenetur ad implendum præceptum negativum ortum ex virtute Fidei. Consequentia est inevitabilis, & Major apud omnes Theologos certissima. Nec minus certa est Minor. Nam dū infideli proponitur veritas Fidei ut merè probabilis, non potest non habere formidinem, quæ opinioni merè probabili annexa est: si autem necesse est, pro illo, nunc habere formidinem, quomodo potest obligari ad non habendam illam; cū obligari non possit ad impossibile?

41 Ante secundam demonstrationē præmitto primò, quod quoties una propositio est probabilis, ejus cōtradictoria non potest esse certò falsa, sed necessariò debet esse probabilis, saltē negativè: ut latè ostēdi in 1. p. Cris. Th. disp. 4. n. 6. Dicitur autē probabilis negativè, quæ non est certa, nec certò falsa, quāvis careat fundamento gravi. Hinc fit, quod si mysteria Fidei proponuntur infideli ut merè probabilia, aut probabiliora, enunciatio contradictoria veritati eorū mysteriorū debet etiā proponi probabiliter, saltē negativè. Et ut in plurimū cōtingit, quod quādo infideli proponitur veritas Fidei ut probabilis, sua etiā secta illi proponitur ut probabilis positivè: si enim nō proponeretur sua secta ut probabilis, nullā haberet difficultatem in eo, quod sibi proponeretur ut certa veritas Fidei.

42 Præmitto secundò, omnem propositionem probabilem, sive cognitionem de objecto probabiliter proposita (quæ nō est simul cōjuncta cum cognitione certa, aut evidenti de eodē objecto) semper affert formidinem actualem. Nam si illam non haberet, id esset assentiri firmiter objecto, & objectū tanquā certum proponi intellectui.

43 Ex his colligitur, quod infidelis, cui proponitur veritas Fidei ut probabilis, vel ut probabilior; sua etiā secta proponitur ut probabilis, licet etiam ut minus probabilis. Quod si habet probabilitatem apparentem de veritate suæ sectæ, habet etiam probabilitatem de falsitate ejusdem sectæ. Ex quo tandem fit, quod illi proponitur, ut probabilis tam falsitas, quā veritas suæ sectæ, & quod habet formidinem de utraque.

44 Hinc efformatur secundū argumentum. Nam quando infideli

proponitur ut probabilior veritas Catholica, & ut minus probabilis sua secta, vel tenetur deferere suam sectam per credulitatem probabilem de falsitate illius; vel per credulitatem firmā, & certā de tali falsitate. Quidquid dicatur, repugnat: ergo pro tum, id est, dum persistit ea cognitio merè probabilis, non tenetur deferere suam sectam, sed conari ad majorem investigationem, modo explicato.

45 Minor probatur. Nam si dicatur primum, nempe quod infidelis tenetur deferere sectam suam per credulitatem merè probabilem de falsitate illius; id non est deferere illā, quia adhuc formidat dicens (mea secta falsa est, sed potest contingere, quod non sit falsa.) Dum ergo non relinquit illam firmiter, dici non potest, quod absolute illam deferit, aut quod tenetur quidem majorem diligentiam adhibere ad investigandam veritatem. Quod si confusus ea probabilitate apparente circa veritatem suæ sectæ, nolit adhibere majorem diligentiam, sed sic persistere, peccabit gravissimè, nec per illam probabilitatem excusabitur à peccato infidelitatis, ut jam dixi.

46 Si vero dicatur secundum, quod tenetur deferere sectam suam per credulitatem certam de falsitate suæ sectæ: id clarius constat, esse falsum pro eo tunc, in quo persistat mera probabilitas major de veritate nostræ Fidei: quia pro tunc habet probabilitatem suæ sectæ, & formidinem de veritate ejus: formido autem actualis de veritate suæ sectæ, aut de falsitate illius excludit certitudinem de eodem objecto, ut evidens est.

47 Confirmatur. Nam si infidelis in ea hypotesi tenetur deferere suam sectam; id debet esse, credendo, illam esse falsam: ergo vel debet credere ut certum, eam esse falsam; vel id debet credere solum probabiliter. Si dicas, debere id credere tanquā certum, contra est: nam in ea hypotesi nulla cognitio ponitur in eo infideli, nisi probabilis: atqui per cognitionem duntaxat probabilem non potest fieri certus de falsitate suæ sectæ: ergo in ea hypotesi non tenetur pro tunc credere ut certum, eam sectam esse falsam: Si vero dicas, quod tenetur credere duntaxat probabiliter, suam sectam esse falsam; id non est deferere suam sectam: non enim deferit illam, dum judicat illam esse probabilem.

D I S S E R T A T I O VI.

Quo tempore obliget præceptum dilectionis Dei.

C A P U T P R I M U M.

Referuntur tres propositiones damnatæ, & notantur aliqua.

N O N E G E T S U M M A R I O.

1 QUINTA propositio ex damnatis, hæc est *An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita elicere, condemnare non audent*. Sexta est. *Probabile est, ne singulis quidem quinquenniis per se obligare præceptum charitatis erga Deum*. Septima est. *Tum solum obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possimus*.

2 Damnata ergo Pontifex propositionem, quæ docet, solum esse obligationem gravem eliciendi actum dilectionis Dei semel tantum in vita, & quæ docet, eam non esse condemnandam, scilicet de improbabilitate, aut alia censura Theologica. Item eam, quæ docet tanquā probabile, ne singulis quidem quinquenniis esse obligationem præcepti per se, eliciendi actum dilectionis Dei. Et dicit, per se, nam propter aliud præceptum implendum non negat ea propositio, posse advenire obligationem dilectionis Dei, puta cum quis Minister Ecclesiæ vult conficere Sacramentum. Item damnata eam propositionem, quæ docet, nullam esse obligationem eliciendi actum dilectionis Dei, nisi quando quis tenetur procurare justificationem, & non est aliud medium justificationis, quo possimus gratiam justificationis consequi.

3 Emmanuel de Filguera septimam propositionem attribuit P. Joanni Azor. 1. l. 9. c. 4. q. 1. In quo quidem præfata propositio, ut jacet, reperitur; advertendum tamen est, quod ibidem subjungit hæc verba: *Ejusmodi præceptum esse constitutum eo modo, quo diximus esse datum, & impositum divinitus Fidei præceptum, & Spei*. De præcepto autem Fidei hæc verba scripserat 1. 8. c. 7. q. 6. *Sed quæres, an infidelis, qui est gratia, & charitate Dei præditus, ita præcepto fidei teneatur, ut debeat certo aliquo tempore Fidei actum elicere?* Respondeo, actum Fidei esse nobis imperatum à Deo tanquā remedium necessarium ad justificationem impii, tum fidelis, tum infidelis. Et proinde mandatum credendi tunc inducit obligationem, cum impius lege, & præcepto compellitur ad justitiam adipiscendam: qua obtenta præceptum Fidei non habet amplius vim obligandi, ut remedium ad justificationem. Habet tamen, ut est præceptum virtutis Theologicæ, quamvis facile non sit, ut ait Bañez 2. 2. q. 22. ar. 1. dub. 2. designare tempus certum, quo obligat præceptum credendi, ut est actus virtutis. Satis probabiliter dicitur speciale tempus, quo quis credere debet, esse, quando tentationes insurgunt, quibus teneatur fides hominis. Et idem juris est de præcepto Spei, & Charitatis; ita ut certo tempore Fidei actum elicere debeamus, &c. Et postea q. 7. designat varia tempora, in quibus teneatur Fidelis confiteri Fidem, quæ confessio fieri non potest sine actu interno Fidei.

4 Itaq; P. Azor in Charitate, sicut in Fide, & spe, distinguit præceptū Charitatis, ut medium justificationis, & ut est præceptū virtutis Theologicæ. Et ut est medium justificationis, dicit non habere vim obligandi, nisi quando quis tenetur ad justitiam adipiscendam. Sed ut est præceptum virtutis Theologicæ, habere vim obligan-

obligandi, ut certis temporibus eliciatur actus Charitatis.

5 Scio in editione anno 1600, deficere verba: *Habet tamen, ut est præceptum virtutis Theologica, &c.* Sed habentur in editione anno 1602, qua ego utor. Et ideo excusationem habent, qui eam propositionem attribuunt P. Azorio. Hæc ergo septima propositio in quocunque Authores inveniatur, damnata manet, ut jacet: quidquid sit, an attentis aliis verbis habeat, vel non habeat sanum sensum. Cujus rei judicium Sacra Congregationi subiicio.

6 Notandum enim est, cum jure Divino non sint determinata tempora, in quibus obligat præceptum diligendi Deum, Theologos abuisse in diversas sententias. Quas, quia breviter refert P. Tamb. 10. 1. lib. 2. in Decal. c. 3. §. 2. n. 1. ejus verbis utor: (Primum tempus, quod aliqui assignant, est initium usus rationis. Secundum, finis vitæ. Tertium, tota vita indeterminatè sumpta, ut saltem semel in ea ametur Deus. Quartum, omnes dies festivi, in quibus debemus Deo specialiter vacare. Quintum, tempus, quo adultus suscipit Baptismum. Sextum, tempus, quo quis suscipit Eucharistiam. Septimum, quando fortè sumitur martyrium. Octavum, quando magnum à Deo accipis beneficium. Nonum, quando audis aliquem contra Deum blasphemantem. Decimum, quando gravi urgeris tentatione, præsertim odii Dei cum periculo consensus, nisi ad Deum per amorem te convertas.)

CAPUT II.

Propria sententia circa punctum questionis.

ARTICULUS I.

Quàm certum sit, eas tres propositiones damnatas, esse falsas?

NON EGET SUMMARIO.

7 **E**astres propositiones damnatas inde constat manifestè esse reiiciendas tãquam certò falsas; quia ex ipsa dignitate, primatu, & magnitudine præcepti (nam hoc est maximum, & primum mandatum) Doctores magni nominis censent, ita obligare, ut non minus tempore differendus sit actus dilectionis Dei super omnia, sed ita ut sit sæpius repetendus non ultra diuturnum tempus. Ita P. Suarez 2. 2. disp. 5. de Char. rect. §. qui n. 3. proposuit multos casus in quibus obligat præceptum Dilectionis Dei, propter implendum aliud præceptum, scilicet articulum mortis; item casum, in quo minister Sacramenti debet se prius justificare extra confessionem, ad ministrandū item in occasione gravissimæ tentationis, quādo existimatur, actū dilectionis Dei fore opportunissimū remedium, &c.

8 Postea verò n. 4. addit, præceptum charitatis etiam per se, & independentè ab aliis præceptis habere vim obligendi, ubi subiungit: *Ceterum articulus temporis non tam affirmativè, quàm negativè assignari potest; sicut in præcepto restitutionis dicitur obligare ad non multum differendam restitutionem, licet non possit assignari primum instans restitutionis.* Nam quamvis hæc dicat de tempore, quo implendum est præceptum charitatis, postquam puer ad usum rationis pervenit; eodem modo intelligendum id est, cum inferius asserit, non multo tempore differendum esse horum actuum repetitionem. Et tandem concludit: *Quantum autem futurum sit hoc tempus (dilationis) prudentia relinquendum est.* Et ob hanc causam graves Authores hanc obligationem extenderunt ad singulos dies festos, & ad alios casus, qui tempore non diuturno solent contingere; ut ar. seq. referam.

ARTICULUS II.

Statuitur conclusio de tempore, quo obligat præceptum, & duplex prænotatio.

SUMMARIUM.

Præceptum diligendi Deum per se obligat ad frequentiam actuum. n. 9. Varii dicendi modi plurium Theologorum in suffragium hujus sententia. n. 9. & seqq.

Præceptum per se dilectionis Dei impletur, quamvis eliciatur dilectio propter aliud præceptum. n. 14.

Idque explicatur exemplis. n. 14. & seqq.

Quo pacto plures excusentur à peccato, qui hanc actuum frequentiam non exercent. n. 18.

9 **T**icendum ergo est, præceptum diligendi Deum per se obligare ad frequens exercitium illius, ita ut non multo tempore differatur. Hæc videtur esse mens P. Suarii proximè citati. Et favet Lumbier 10. 3. Summ. n. 1796. ad hanc 5. prop. & t. 2. Summ. nu. 709. verbis referendis disert. 11. c. 2. ar. 2. ad prop. 17. Favet etiam Doctores, qui casus frequenter occurrentes adstruunt, in quibus obligat præceptum, sive per se, sive propter aliud. Et in primis hujus sententiæ sunt Authores, qui dicunt urgere præceptum Charitatis singulis diebus festis. Quæ sententia non est contemnenda, quia cum ejus Authores censeant obligare ad frequentem repetitionem, & tempus remittendum est ad arbitrium prudentum, videtur prudens temporis designatio ea, quæ pro cultu Dei facta est. Hi sunt Scotus

in 4. dist. 27. q. unic. Angelus verb. Frig. n. 41. Almainus in 3. dist. 37. q. unic. Gabriel ibid. q. unic. ar. 3. Tabiena verb. Charitas, q. 20.

10 Sunt etiam pro hac sententia, qui docent, urgere præceptum charitatis, cum quis accipit aliquod ingens beneficium à Deo: quod superaddit augmentum frequentia. Quia lex amicitia videtur exigere, quod homo benefactorem suum redamet. Hi sunt Sotus lib. 2. de Just. q. 3. ar. 10. Medina lib. 1. Summ. cap. 14. §. 2. P. Valentia 2. 2. disp. 3. q. 9. punct. 3. casu 4. Card. Toletus lib. 4. Summ. cap. 9. n. 10. quos refert P. Thom. Sanch. lib. 2. de Decalog. c. 35. n. 9. §. Quartum.

11 Pro eadem conclusione referendi sunt, qui dicunt, urgere præceptum charitatis, cum graves tentationes insurgunt, præcipue odii Dei, aut iracundia contra Deum, quæ in aliquibus solet esse tentatio frequens, præsertim in impatientibus, & iracundis. Ita P. Th. Sanch. cit. n. 9. Bonac. 10. 2. disp. 3. punct. 2. nu. 2. P. Valentia 2. 2. disp. 2. q. 4. punct. 1. P. Petr. Hurt. disp. 74. de Charit. sect. 6. §. 26. Bannez 2. 2. q. 22. ar. 1. dub. 2. Item Aragon, Petrus de Ledesma, Diana, Villalob. & Trullench, quos refert Leander à SS. Sacram. in Decal. tract. 4. disp. 2. q. 24.

12 Pro eadem citari possunt, qui docent, instare præceptum charitatis, cum quis audit blasphemiam, aut gravem injuriam in Deum. Ex quo etiam augetur obligatio ad repetendos actus dilectionis Dei. Hanc sententiam tuentur P. Valentia 2. 2. disp. 7. qu. 19. punct. 1. cas. 6. & Navarrus in Sum. c. 11. n. 3.

13 Hæc omnia complexus est P. Didacus Alvarez de Paz vir sapientissimus, qui ferè scholastico more scripsit tomos tres de vita spiritali. Et 10. 1. lib. 3. c. 6. §. Sed nemo distingues, quomodo charitas sit finis spiritalis, & quomodo sit præceptum de ea, de hoc secundo sic dixerit: *Hoc namque præceptum, quod internum quidem est, Deum amoris effectum, quo scilicet volumus sua bona Deo, & ei per omnia placere statuimus, jubet, ut Deum diligamus, quoties tenemur gravi peccata relinquere (intellige, extra Sacramentum) & ad Dei amicitiam redire. Cum etiam judicamus, nos sine actuali Dei amore esse casuros, & aliquod grave crimen incursum. Ac tandem ALIQUANDO INTRA QUEMLIBET ANNUM, & cum grave periculum imminet, aut ipse instat mortis articulus.*

13 In quo duo animadvertenda sunt. Primum est (quod prosequor ad prop. 17.) Præceptum per se dilectionis Dei impleri, quoties quis elicit actum dilectionis Dei in ordine ad implendū aliud præceptum. Quod patet in multis exemplis. Et sufficit unū pro multis. Præceptum eleemosynæ obligat per se ex virtute misericordiae in gravi, aut extrema necessitate. Titius ergo pressus gravi tentatione blasphemiae, opem fert Sempronio constituto in extrema necessitate, eo fine, ut liberet eum Deus ab ea intentione. Itaque implet præceptum fugiendi blasphemiam. Nūquid non implevit præceptum eleemosynæ, quod per se obligat ex misericordia? Implevit utique. Et ratio est: quia licet per se obliget ex misericordia, non obligat ad hoc, ut qui illud ipset, respiciat in suo actu motivum misericordiae; sed obligat, ut illum actum eliciat, sive is actus procedat ex suo, vel ex alio motivo.

15 Sic etiam contingit in præcepto per se dilectionis. Nam qui elicit hunc actum propter motivum penitentiae, vel propter motivum reddendi se securum à damnatione æterna, implet utique præceptum per se dilectionis Dei. Quia licet hoc præceptum præcipiat per se, independentè ab alio præcepto. Itaque si hoc præceptum per se, & ratione sui præciperet, quod in quolibet die festo eliceret actum dilectionis Dei; si in die Dominica eliceret actum dilectionis Dei propter vitandam aliquam tentationem, utique impleret illud præceptum, quod per se præcipiat dilectionem Dei.

16 Itaque qui tenetur elicere actum dilectionis Dei, quia urget tentatio dilectionis lascivæ erga creaturam, cognoscens actum dilectionis Dei esse sibi remedium contra tentationem; si tunc non elicit actum dilectionis Dei, non peccat contra præceptum Charitatis erga Deum, sed contra præceptum castitatis. Si verò elicit tunc eum actum dilectionis Dei, quo liberatur à tentatione, implet utrumque præceptum; Charitatis, ex qua tenetur frequenter diligere Deum; & Castitatis, quod tunc urgebat.

17 Sic etiam qui tenetur audire Missam in die festo, & primo mane pressus tentatione luxuriæ cognoscit, sibi esse remedium præsentaneum audire Missam & statim. Si tunc non conatur audire Missam, cum possit, violat præceptum castitatis; non autem præceptum audiendi Missam, quam & si non audiat primo manè, potest mox eam audire: si tamen audit illam tunc, implet utrumque præceptum, & audiendi Missam in die festo, & servandi castitatem.

18 Alterum prænotandum est, quod observavit P. Granado 2. 2. contr. 3. de Charit. tr. 14. scilicet occultum esse, & difficile determinare punctum temporis fixum, & certum, in quo urgeat hoc præceptum Charitatis erga Deum: *In qua vix aliquid certo statui potest: quod deserviet, ut facile admittamus invincibilem ignorantiam, qua excuset à culpa plures, qui hoc præceptum fortasse non implerunt.* Juxta quam prudentissimam observationem, quando dicimus, præceptum Charitatis obligare ad actus dilectionis Dei frequentes; valde occultum, & incertum est determinare instans fixum, in quo instet hoc præceptum; solum enim dicimus violari præceptum, cum multo tempore differtur dilectio Dei, judicio prudentis; & mensis integer videtur mihi multum tempus, ob summam hujus præcepti dignitatem. Excusabuntur tamen plurimi ab hoc peccato, propter ignorantiam, aut inadvertentiam invincibilem.

ARTICULUS III.

Quàm cōmune sit Fidelibus timoratis elicere actus dilectionis Dei?

SUMMARIUM.

Duplex est affectus charitatis, scilicet afficiens, & efficiens. n. 20.
 Perfectio charitatis cōsistit in actu efficiente, non tamē in afficiente. n. 21.
 Qui implet præcepta, quia videt Deo esse placita, elicit actum dilectionis Dei. n. 22.
 Quam frequenter fideles eliciant actus Charitatis. n. 24.
 Qui actus Charitatis contineantur in oratione Dominica? n. 25.
 Qui resistunt tentationibus, ut Deo placeant, eliciunt actum Charitatis. n. 26.

19 **A**ntequam adducamus fundamenta pro cōclusionē stabilita, quod præceptū Charitatis obligat ad eliciendū frequenter actus dilectionis Dei; operæ pretiū est ostendere, quomodo per hanc cōclusionē non imponatur Fidelibus onus importabile, sed potius iugum suave, & onus leve; quod quasi insensibiliter portat. Fideles timorati, qui cōscientiæ suæ non ignavē prospiciunt: hi enim multos actus dilectionis Dei eliciunt, quāvis nō advertant, eos esse actus Charitatis. Qui licet eliciantur in ordine ad alia præcepta implenda, sive ad opera aliarum virtutū exercenda, etiam sufficiunt ad implendum præceptum Charitatis erga Deum, juxta supra dicta art. anteo. Et quod Fideles timorati frequenter exercent actum dilectionis Dei, notarunt P. Cast. Pal. to. 1. tr. 6. disp. 1. punct. 4. n. 11. Lorca 2. 2. sect. 3. disp. 58. v. 8. & Leand. à SS. Sac. in Dec. tr. 4. disp. 2. q. 8.

20 Pro cuius rei claritate tria observanda sunt. Primum est, id, quod ex professo tractat P. Jacobus Alvarez de Paz to. 1. de vita spirituali lib. 3. p. 1. c. 9. duplicem esse Charitatis affectum, scilicet afficientem, & efficientem. Audienda sunt verba hujus sapientissimi Viri. Charitas afficiens est virtus ipsa Charitatis, justī animam affectibus amoris inflammans, & ad volendum Deo bona sua, ad gaudendum de perfectionibus Dei, ad desiderandum, ut omnes ei serviant, & Divino subiciantur imperio, & ad ipsius præsentiam suspirandam, & ad alios similes affectus impellens. Charitas autem efficiens est ipsa etiam Charitatis virtus, pro ut movet ad custodienda mandata, ad complectenda consilia, & ad Divinum placitum exequendum; ita ut supra dulcedinem, & reverentiam amoris, operum efficacitatem habeat, & Dei in omnibus (pro ut in hac vita possibile est) perficiat voluntatem, Charitatis afficientis vox est; (Sicut desiderat cervus ad fontes aquarum, &c.). (Anima mea desideravit te in nocte). Charitatis efficientis opus est. (Juravi, & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ): illud deinde: (Propter verba laborum tuorum ego custodivi vias duras). Illa magis ad tempus orationis pertinet, hac magis ad tempus actionis: illa in desideriis est; hac in opere: illa in verbo, ista in vita: illa se amatricem profitetur, ista se amatricem ostendit; quia ut Gregorius ait, Probatio dilectionis exhibitio est operis.

21 Secundum, quod etiam idem asceticæ vitæ Doctor egregius tradit ibidem, nempe quāvis uterque actus Charitatis sit dignitate præstantissimus, tamen perfectionem Charitatis non tam in Charitate afficiente, quam in Charitate efficiente consistere. Ait enim: Perfectionis ergo natura non in Charitate afficiente, sed in efficiente consistit. Nec aliquis perfectus est, quia dulcius ad Deum, & tenetius efficitur, nec quia in fervore orationis majorem suavitatem, aut consolationem percipit; sed quia majore fidelitate, & cōtū ex Charitate mandata universa custodit, purius vivit, & accuratius in omnibus Divina se accommodat voluntati. Confirmatque verbis Domini, Joan. 14. Qui non diligit me, sermones meos non servat. Et subjungit in explicationē eorū verborū: Quasi dicat. Parum ad veram dilectionem, atque adeo ad veram perfectionem proderit, quod quis affectibus abundet, si se ipsum non vincat, si noxia non vitet, si suæ salutis non perspicat, id est, mandata, & consilia non impleat. Multum verò dilectionis, & perfectionis habet, qui affectibus, & dulcedine carens, præcepta complectitur, Divina iuxta custodit, & juxta præscriptum professionis suæ, ab eo, quod Deo placitum est, nulla ratione discedit, Quam sententiam efficacissime confirmat egregiis testimoniis Sanctorū Patrum Bernardi, Ambrosii, Augustini, Origenis, Clementis Alexandrini, & Ricardi à S. Victore. Et deinde c. 10. hanc perfectionem charitatis dividit in primam, mediam, & ultimam. Nam hoc, quod est; velle unire voluntatem suam in omnibus cum Divina, recipit magis, & minus.

22 Tertium, esse actum formalem charitatis illum, quo quis vult implere præcepta, aut pia opera facere, quia videt illa esse placita Deo, sive eo fine, ut Deo placeat. Patet ex duobus prioribus prænotatis. Nam charitas efficiens ut condistinguitur ab efficiente, nihil aliud est, quam voluntas implendi voluntatem Dei, sive faciendi ea, quæ Deo sunt placita, ut specialiter constat ex prænotatione 2. Deinde Joan. 8. dixit Christus D. Qui me misit, mecum est, & non reliquit me solum: quia ego, quæ placita sunt ei, facio semper. Quis autem dubitet, hic explicare Christum D. efficaciam suæ charitatis. Et ideo P. Didacus Alvarez to. 1. lib. 3. cap. 15. ad ea Christi verba subjungit. Perfecti non relinquuntur soli, qui Christo capiti, & aliis proximis per charitatem perfectam Dei, & Proximi, adherent. Inde autem habent, ut quæ ei placita sunt, faciant semper. Juxta quam sententiam ex charitate habent, quod faciant, quæ Deo sunt placita; quia charitas perfecta eò respicit.

23 Et Joann. ait Christus D. Manete in dilectione mea, (scilicet active, & passive, sive reciproce) si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea. In quem locum S. Augustinus movet eam quæstionem. Dilectio facit præcepta servare; an præcepta servata faciant dilectionem? Et immediate responderi: Sed quis ambiget, quod dilectio præcedit fidem, (dilectio facit, præcepta servare), quod non aliter facit, nisi quatenus dilectio est voluntas implendi voluntatem Dei, & ejus præcepta, scilicet ex affectu ad Deum. Petrus epist. 1. c. 1. ait illis verbis: Animas vestras castificantes in obedientia charitatis. Hanc enim obedientiam charitatis exercent, qui obediunt Dei mandatis, ut Deo placeant. Ideo S. Th. in hunc locum hæc verba habet, quæ desumpsit ex Glossa: In obedientia charitatis. Glossa. In obedientia Deo ex charitate, servando ejus mandata.

24 Ex his tribus prænotatis clarè constat, quàm cōmune est fidelibus elicere actus charitatis, præcipue ejus, quā vocamus efficientem, quæ ex genere suo perfectior est, quàm afficiens. Nā fideles qui non moventur hypocrisi, aut aliis respectibus gloriæ inanis; cognoscunt, opera præcepta, & reliqua opera pia, quæ exercet, esse placita Deo; & cū videant, esse placita Deo, & aliunde non moveantur inanis gloriæ respectibus, ferè impossibile videtur, quod ea opera pia, quæ faciunt, sive de præcepto, sive de consilio, non exequantur, eo quod videant esse placita Deo. Unde cū Missam audiunt, concioni adsunt, orationi incūbunt; eleemosynā præbent, videntes, ea opera esse Deo placita, sanè eo fine ea præstant. Operatur ergo ex morivo charitatis erga Deū, & consequenter actus charitatis eliciunt; & sic frequenter præceptū charitatis adimplent. Quin etiam exhortationibus Concionatorum, & Confessoriorum, immò & lectione librorum spiritualium ad diligendum Deum frequenter moventur.

25 Ad hæc, ut notavit Lorca supra citatus, in duabus petitionibus orationis Dominicæ continetur actus charitatis in Deū: nam eum charitatis actū elicit, qui desiderat, sanctificari nomen Dei; item qui desiderat, quod omnes voluntatem Dei faciant in terra, sicut fit in Cælis. Immo est & alia petitio, quæ includit etiam actum charitatis, scilicet. Adveniat regnum tuum. Nam, istud Regnū est id, de quo dixit Christus Regnum Dei intra vos est, scilicet dilectionis Dei, & reliquarū virtutū. Qui ergo desiderat, nobis advenire Regnū dilectionis Dei, Deū ostendit diligere; nam, ut ait S. Greg. Qui desiderat diligere Deum, jam incepit, illū diligere. Qui ergo attentè, & ex affectu dicit orationem Dominicam, utiq; tres actus charitatis erga Deū elicit. Qui autē recitant officiū Canonicū, in eo inveniunt quā plurimos, actus dilectionis Dei, si attentè, & ex affectu recitent.

26 Præterea frequentissimum est inter fideles timoratos, resistere tentationibus, & abstinere à peccatis mortalibus, quia vident graviter displicere Deo: Quid autem est abstinere à peccato mortali, quia Deo displicet, nisi abstinere à peccato ex dilectione Dei? Cū ergo constet, ita cōmune esse fidelibus elicere frequenter actus charitatis erga Deum, non videbitur onerosum, quod teneamur vi præcepti charitatis ad eliciendos frequenter actus dilectionis Dei.

ARTICULUS IV.

Fundamenta, quibus probatur obligatio eliciendi frequenter actum charitatis.

SUMMARIUM.

Varii textus Sacra pagina. n. 27. & seqq.
 In textu S. Petri non est consilium, sed præceptum. n. 30.
 Charitas est finis omnium Præceptorum. n. 31.
 Quàm difficile est servare præcepta sine frequentia dilectionis Dei. n. 32.
 Quàm difficile est aggredi media ardua sine efficacia intentionis finis. n. 33.
 Textus Sacra Pagina, & expositio Sancti Augustini ad rem nostram. n. 33. 34. & 35.
 Quàm certum sit, charitatem esse finem omnium Præceptorum. n. 36.
 Quomodo dilectio Dei fiat propter implenda præcepta, cū sit finis præceptorum? n. 37. & seqq.

27 **P**rimum desumitur ex Sacra Scriptura. Nam Deuteronomio c. 6. dicitur: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua. Eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo: & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens, atque consurgens. Quæ omnia denotant continuationem, & frequentiam. Quomodo hæc componuntur cum eo, quod quis toto anno sit oblitus Dei, & eorum, quæ Deo placita sunt?

28 Deinde Joan. 25. ait Christus D. Manete in dilectione mea. Ubi P. Maldonado sic scribit n. 34. Sumitur igitur passivè, Manete in dilectione mea, id est, pergitte me diligere, quāmodum Augustinus, Chrysostomus, Leontius, Theophilus, Beda, & Rupertus interpretantur. Id autē verbum, Manete, quid aliud significat, nisi perseverantiā, & frequentiam in actu dilectionis? Aut quomodo manet in actu dilectionis, quæ toto anno abstinet à dilectione? maximè cū adeo sit facile implere præcepta, ea quod Deo sunt placita; aut in opera pia, quæ facit, illi facere eo fine, ut Deo placeat in eis. Et his consonant verba, quæ immediate subjunguntur. Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea. Ubi illa prima dictio Mea sumitur formaliter; id est, (si mea præcepta, quia mea sūt, & mihi placita servaveritis, manebitis

bitis diligentes me.) Et confirmant hunc sensum verba, quæ immediate sequuntur: *Sicut & ego Patris mei præcepta servavi, & maneo in eius dilectione.* Ubi P. Maldonado citatus notat esse idiotismum Hebraicæ lingue ponere *Et, pro Quia; & sensum esse, Ego Patris mei præcepta servavi, quia maneo in eius dilectione,* sive quod id est. (Quia diligo Patrem, servo præcepta ejus.) Cum ergo Christus D. præcipit manere in dilectione sua, & præcipit permanentiam, sive frequentiam actuum dilectionis; & modum insinuat, quo facile observentur præcepta sua, nempe præcedente dilectione ejus.

29 Præterea 1. Petric. 4. dicitur; *Mutui in vobis met ipsi Charitatem continuam habentes; quia Charitas operit multitudinem peccatorum.* Ubi observandum est, agere S. Petrum, quamvis de Caritate mutua fraternitatis, de illa tamen Charitate supernaturali, quæ habet pro objecto formali motivo ipsum Deum; hæc enim sola est, quæ operit multitudinem peccatorum. Hanc vult S. Petrus esse continuam. S. Thomas hic ait. *Idest non interruptam.* Intellige moraliter.

30 Dicēs, hoc potius esse consilium, quam præceptum. Sed contra est: nam id præscribit S. Petrus, non tanquam voluntarium, sed tanquam necessarium: est enim necessarium, & graviter obligationem querere modum operiendi multitudinem peccatorum: ergo quando S. Petrus in Charitate continua constituit modum operiendi peccata, præfatam Charitatem præscribit, non tanquam voluntariam, sed tanquam necessariam ad operiendam multitudinem peccatorum, id est, in ordine ad hoc, quod remittantur, & in ordine ad hoc, quod vitentur peccata.

31 Probatur secundo ea obligatio eliciendi frequenter actus dilectionis Dei. Pro quo supponendū est, præceptum Charitatis erga Deum esse finem reliquorum præceptorum; & reliqua præcepta esse media ad consequendam Charitatem in actu erga Deum: ut expresse tradit S. Th. 2. 2. q. 44. ar. 1. Et id manifestū est ex Epist. 1. ad Timoth. c. 1. ubi Paulus ait: *Finis præcepti Charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta.* Quod etiam significat Reg. Psaltes Psal. 118. *Omnis consummationis (id est, perfectionis) Vidi finem, latum mandatum tuum nimis.* Ubi juxta S. Aug. *serm. 2. in Ps. 118.* vocat finem perfectionis mandatum Charitatis. Ita enim ait: *Latum mandatum non intelligo, nisi Charitatem.* Et mox. *Latum est mandatum Charitatis nimis, mandatum illud geminum, quo jubetur Deus, & proximus diligere. Quid autem latius, quam ut ibi pendeat tot lex, & omnes Prophetæ.*

32 Jam verò hinc instruitur argumentum. Difficillimum est, & ideo moraliter impossibile servare multo tempore omnia reliqua præcepta, nisi frequenter eliciat homo actus charitatis erga Deum: sed est gravis obligatio in homine auferendi talem difficultatē, seu impossibilitatem moralem: ergo est obligatio eliciendi frequenter actus charitatis erga Deum. Major, quæ sola eget probatione, facile probari potest ab experientia, qua videmus, homines, qui non satagunt placare Deo, neque in actibus dilectionis Dei exercetur, in magnam ruere peccatorum abyssum. E contra verò qui frequenter Deum attendunt cum desiderio placendi illi, aut non displicendi, videmus sæpe innoxios longo tempore permanere. Hi enim sunt, qui observant id præceptum Christi D. *Manete in dilectione mea.*

33 Sed præcipue probatur. Major à priori ex ipsa ratione finis, quæ competit dilectioni Dei. Etenim difficillimum est aggredi media ardua, quando finis, ad quam ordinantur ea media, tepide amatur, & raro intenditur, aut appetitur: ita quando Pater mittit filium Romam, ut procuret aliquam dignitatem Ecclesiasticam, si filius tepide se gerit circa intentionem, & desiderium talis dignitatis, difficillimum illi est aggredi tam prolixum iter, & subire labores itineris, & reliqua media assumere: deficiente enim desiderio efficaci talis dignitatis, durissimum sibi videtur talia, & tam ardua media executioni mādare. Atqui ille, qui toto anno, aut per multum tempus non elicit actum amoris Dei, tepide se gerit circa finem, qui est charitas erga Deum; ergo difficillimum est, quod animum erigat ad exequenda reliqua præcepta, quæ sunt media ad talem finem. Ideo homines tam facile violant reliqua præcepta, quia non curant de fine, scilicet placendi Deo, & ideo tantam inveniunt difficultatem in servandis præceptis, quia negligenter se gerunt circa intentionem finis, nempe charitatis erga Deum.

34 Huc respiciebat Psaltes Regius Ps. 16 v. 4. Cum dixit: *Propter verba labiorum tuorum ego custodi vias duras.* Quem locum P. Lorinus sic paraphrastice explicat: *Difficile sanè id, durumque (nempe observatio præceptorum) si natura spectetur innata corruptio. Sed amor me, ac reverentia, Deus, præceptorum, minarum, promissorum tuorum compulsi ad ea, qua dixi, cavenda.* Quod didicit ex S. Augustino *serm. 9. de verbis Domini secundum Matth.* ubi ait: *Ecce unde illud jugum suave est, & sarcina, levis. Et si angusta est paucis eligentibus, facilis tamen omnibus diligentibus.* Dicit Psalmista: *Propter verba labiorum tuorum ego custodi vias duras. Sed qua dura sunt laborantibus, eisdem ipsis misceantur amantibus.* Ecce docet S. Augustinus, præcepta esse dura, & difficilia, ubi non adest dilectio Dei; & ubi hæc adest, esse facilia, jugum suave, & onus leve. Ubi etiam notabis in eo loco Psalmi, per eam clausulam, *Propter verba labiorum tuorum,* intelligere Augustinum præceptum dilectionis Dei.

35 Quod magis explicuit S. Augustinus *lib. de nat. & grat. c. 96.* Quomodo ergo dicitur, *propter verba labiorum tuorum ego custodi vias duras: nisi quia utrumque verum est: Dura sunt timori, leves amoris?* Ex

quo manifestè deducitur, præcepta sine exercitio dilectionis Dei esse dura, & difficilia; fieri autem levia ex dilectione Dei.

36 Quod autem charitas erga Deum sit finis, ad quem cætera præcepta, reliqua; virtutū opera ordinantur, constat ex dictis n. 31. & præcipue ex 1. Epist. ad Timoth. c. 1. Ubi Paulus ait: *Finis autem præcepti est charitas &c.* Et ideo S. Th. 2. 2. q. 44. a. 1. sic docuit: *Finis autem spiritualis vite est, ut homo uniatur Deo, quod fit per charitatem; & ad hoc ordinantur sicut ad finem omnia, qua pertinent ad spirituales vitæ.* Unde Apostolus dicit 1. ad Timoth. 1. *Finis præcepti est charitas de corde puro, &c.* Et S. Anselmus in hunc locum Pauli ait: *Omnis itaque præcepti finis est charitas, id est, ad charitatem refertur omne præceptum.*

37 Obiicis. Propter reliqua præcepta servanda necessarium est, quod homo frequenter exerceat actus dilectionis Dei: ergo jam non erit obligatoria per se frequentia actuum dilectionis Dei, sed propter reliqua præcepta servanda: ergo inutile est hoc argumentum ad probandam obligationem per se, eliciendi frequenter actus charitatis erga Deum.

38 Respondeo distinguendo antecedens. Propter reliqua præcepta servanda (tanquam propter finem,) nego; (tanquam propter executionem mediorū, quæ assumuntur firmiter, cum imperantur ab intentione efficaci finis) concedo. Quæ distinctio clarè constat in qualibet intentione finis, & electionis mediorum. Quis enim dubitet, finem intendi per se, & propter se; media autem executioni mandari propter finem. Et tamen quia actus intentionis finis imperat, & impellit ad electionē, & executionem mediorum; qui vult ardentè aggredi executionem mediorū, præceptivè si hæc sint ardua, considerat, quantum interfit consecutio finis, & renovat intentionem ejusdem finis, ut facilius, & firmiter moveatur ad exequenda media. Et cum hæc ita sint, non propterea didicimus, finem esse propter media, sed renovari intentionem finis, ut firmiter ponantur media, ut tandem cum effectu consequamur finem.

39 Ita contingit in eo, qui vult Romam petere ad obtinendā dignitatem, tãquam à se intentam. Qui cum deterreatur periculis itineris, & aliis difficultatibus, considerat utilitatē ejus dignitatis, & renovat intentionē illius, ut firmiter moveatur ad susperandas difficultates mediorū, quæ tandem ad dignitatē obrinendā diriguntur. Et ideo quavis renovatur semel, & iterū intentio, sive desiderium dignitatis in ordine ad superandas arduas difficultates mediorum; nō dicitur: quod dignitas appetitur propter media, sed ipsā dignitatem appetiri per se, & propter se; & media ipsa propter dignitatē.

40 Eodem modo contingit circa præcepta, & charitatem erga Deum. Nam cum ista Charitas sit finis; & reliqua præcepta sint media, prodest magnoperè, & quandoque necesse est, actum dilectionis Dei repetere, ut homo facilius vincat difficultates præceptorū; est enim efficax impulsivum ad vincendas difficultates præceptorū desiderium placendi Deo: sed non propterea actus charitatis erga Deum est medium ad servanda præcepta, propriè loquendo; quia tandem præfata præcepta diriguntur, ut media ad dilectionem Dei.

ARTICULUS V.

Observationes aliquæ pro majori claritate doctrinæ traditæ.

SUMMARIUM.

Possunt impleri præcepta sine relatione actuali ad charitatem. n. 41.
Possunt dari opera virtutum moralium supernaturalium sine actuali relatione ad charitatem. n. 42.
Et in quo differant virtutes morales naturales à supernaturalibus. Ibid.
Actum charitatis eliciunt, qui observant mandata Dei, quia sunt mandata ipsius. n. 43.
Qui diligit proximum, quia præceptum Domini est, elicit actum charitatis. n. 44.

41 **O**bserva primò, licet dicamus, esse necessariam frequentiam actuum dilectionis Dei ad servanda diurno tempore præcepta, & servandi se securum à violatione præceptorum, non inde rectè inferri, quod nunquam possit impleri præceptum, nisi cum formali, & actuali relatione ad charitatem erga Deum: potestatem impleri sine illa. Sicut, licet candidatus dignitatis arripiat iter arduum Romam versus, motus ex intentione dignitatis, quam ambit; adhuc potest illud iter aggredi independentè ab ea intentione. Solum enim dicimus, necessariū esse repetere actus dilectionis Dei, ut per intentionem finis impellatur ad servanda præcepta tanquam media, quamvis hæc possit aliquando implere sine intentione ejus finis. Non tamen potest moraliter omnia implere diurno tempore, neque vincere difficultates illorum, nisi frequenter eliciat actus dilectionis Dei, sive desiderii placendi Dei.

42 Observa secundo, etiam nostram doctrinam longè abesse ab opinione eorum, qui dicunt, nullum esse opus virtutis moralis supernaturalis, nisi habeat formalem, & actualem relationem ad actum dilectionis Dei, sive nisi ab hoc actu imperetur actus virtutis moralis supernaturalis. Etenim ut optime differit P. Suarez *lib. 2. de necessitate gratiæ c. 16. n. 10.* in hoc differunt virtutes morales naturales à supernaturalibus; quod naturales respiciunt pro motivo honestatem secundum conformitatem ad naturam rationalem, sive ad rationem naturalem; supernaturales verò respiciunt pro motivo hone-

honestatem per conformitatem ad naturam rationalem prout illustratam lumine supernaturali. Justus ergo qui patientiam habet, quia lumine fidei supernaturalis cognoscit esse bonam, & honestam; quamvis illam non referat actualiter ad charitatem erga Deum, bonum opus facit, & meritorium æternæ vitæ. Erit autem multo melius, & magis meritorium, si fiat cum relatione actuali ad dilectionem Dei; sive quia fide docetur esse opus Deo placitum; quia sic actus charitatis, & per illud opus patientiæ relatum actualiter ad placitum, & dilectionem Dei, partim impletur præceptum eliciendi frequenter actum dilectionis Dei.

43 Observa tertio, sicut diximus, elicere actum dilectionis Dei eos, qui observant mandata, ex eo motivo, quia placita sunt Deo, sive ut per observationem eorum placeant Deo; ita etiam elicere actum dilectionis Dei eos, qui observant Dei mandata, quia sunt mandata ipsius Dei; nam in hoc, quod sint mandata Dei, continetur, quod sint placita, & grata Deo. Ita discipulus ille, quem diligebat (JESUS, & qui Jesum diligebat) ut refert S. Hieronymus in Epistolam ad Galatas lib. 5. c. 6. *Nihil aliud per singulas solebat proferre collectas, nisi hoc: (Filioli diligite alterutrum) tandem discipuli, & fratres, qui aderant, radio affecti, quod eadem semper audirent, dixerunt. (Magister, quare semper hoc loqueris?) Qui respondit dignam Joanne sententiam: (Quia præceptum Domini est; & si solum fiat, sufficit.)*

44 Ex quo inferitur, quod qui diligit proximum, quia præceptum Domini est; elicit actum dilectionis Dei; alias non dixisset Joan. *Et si solum fiat, sufficit.* Quia ad perfectionem, quam Joannes consulebat discipulis, non sufficit dilectio proximi sine dilectione Dei. Sic etiam a. 4. notavi circa illa verba, *si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea;* in sensu formali ita intelligi posse, (si servaveritis præcepta, quia mea sunt, manebitis in dilectione mea, diligentes me.)

C A P U T III.

Discutitur questio appendix, an lapsus in peccatum lethale teneatur statim elicere actum charitatis, si non confitetur illicito?

A R T I C U L U S I.

Referuntur sententiæ, & nostra proponitur, primaque ejus pars roboratur.

S U M M A R I U M.

Dictio (statim) non intelligitur de instanti physico, sed moraliter. n. 45. Communis sententia est, peccantem non teneri statim ad contritionem, neque ad suscipiendum Penitentia Sacramentum. n. 46. Quatuordecim Auctores asserentes teneri statim ad contritionem, vel ad Sacramentum Penitentia. n. 47. Media sententia eligitur, quæ habet duas partes. n. 48. Præceptum contritionis non obligat statim ex generali ratione Penitentia. n. 49. Neque ex lege justitiæ. n. 50. Neque ex lege charitatis. n. 51.

45 **C**Um dixerimus, omnem Fideles, sive justos, sive peccatores teneri ad eliciendos actus dilectionis Dei: superest inquirere, an qui labitur in peccatum mortale, non solum frequenter teneatur ad prædictum actum charitatis, sed etiam an teneatur statim post peccatum? Quando autem dicitur *statim*, non intelligitur de instanti physico, & reali, sed practica, & moraliter, id est, ut explicat P. Suar. citandus, *quam primum post finitum peccatum occurrit, & cogitatio ipsius peccati, aut aliquid, quod sufficienter excitet ad illam practicam habendam, & aliunde sit etiam opportunitas ad exercendam contritionem: quia nimirum nullum necessarium impedimentum intervenit.*

46 Communis est sententia Theologorum, quæ docet, eum, qui labitur in peccatum lethale, non teneri statim ad contritionem perfectam, neque ad suscipiendum Penitentia Sacramentum. Ita P. Suarez de Pœn. disp. 15. sect. 5. & apud ipsum Durandus, Angelus, Joannes de Medina, Adrianus, Sotus, Canus, & Viguerius. Item Lugo Card. de Penit. disp. 7. sect. 11. P. Castro Palao to. 4. rr. 23. disp. unic. punct. 20. §. 1. num. 3. & apud ipsum P. Henriquez, P. Coninck, & P. Layman. Item P. Vasquez 3. p. q. 86. ar. 2. dub. 5. & quam plures alii.

47 Secunda sententia docet, eum, qui lapsus est in peccatum lethale, teneri statim ad assumendum medium suæ justificationis, vel eliciendo actum contritionis charitate perfecta, vel ad suscipiendum Sacramentum Penitentia. Hi sunt Argentina in 4. dist. 17. ar. 4. ad 4. Palud. ib. q. 1. a. 3. conc. 2. Alensis 4. p. q. 77. memb. 4. a. 1. Major in 4. dist. 17. q. 5. & 9. D. Antoninus 3. p. tit. 14. c. 8. §. 2. Sylvester verb. Contrit. n. 4. & Marfilus in 4. q. 12. a. 1. p. 5. & ex parte S. Bonaventura in 4. dist. 17. a. 4. in 2. p. q. 3. Item Cajetanus 2. 2. qu. 66. circa 2. & tit. 1. opusc. tr. 17. quos refert P. Suarez citatus, & apud Cardinalem Lugo citatum Guilelmus Parisiensis tr. de Penit. Innocentius inc. Omnis utriusque sexus de Penit. & remiss. Archidiaconus in cap. ille Rex. de Penit. dist. 3. Petrus de Soto lect. 13. de Penit. Abulensis lib. 1. Paralip. c. 16. q. 36.

48 Mea sententia habet duas partes: prima est, neque ex lege penitentia, neque ex lege justitiæ, neque ex lege charitatis in Deum, esse obligationem adhibendi medium justificationis statim post peccatum. Secunda pars est, teneri peccatorem, statim ac peccavit le-

thaliter, ad adhibendum medium suæ justificationis per actum charitatis, vel per confessionem Sacramentalem, scilicet ex lege cavendi a contingentia suæ damnationis æternæ, quæ potest accidere a subitanea, & improvsa morte. Et quid pro prima parte stant Auctores primæ sententiæ; & eam egregie probat P. Suar. loco cit.

49 Id præceptum non obligare ex generali ratione virtutis penitentia probatur ex eo, quod cum affirmativum sit, non obligat pro omni tempore, sed habet tempus, in quo obliget. Neque est sufficiens fundamentum ad asserendum, virtutem Penitentia obligare tanquam negativum ad non retinendum se in eo statu peccati habitualis.

50 Neque id obligare ex lege justitiæ, quamvis dicamus omne peccatum lethale esse formaliter injuriam contra Deum, & continere malitiam injustitiæ; inde probatur. Quia licet ex violatione justitiæ contra hominem oriatur obligatio restituendi statim; est enim obligatio negativa non retinendi rem alienam; ideo id ita contingit, quia proximus, cui facta est injuria, patitur detrimentum in bonis suis, dum non fit ei restitutio: atque Deus nullum patitur detrimentum in bonis suis, dum non fit ei restitutio: neque Deus ullum patitur detrimentum in bonis suis, quamvis homo non det eam satisfactionem Penitentia: ergo lex justitiæ non obligat peccatorem ad satisfaciendum Deo statim per penitentiam.

51 Sed neque tenetur ex lege charitatis, aut amicitia erga Deum, ad eliciendum actum dilectionis Dei. Nam lex charitatis erga Deum solum obligat ad ita diligendum Deum, ut hæc dilectio non differatur multo tempore, ut dictum est c. 2. nullum autem est fundamentum ad ponendam obligationem ejus actus dilectionis statim, ac committitur peccatum. Lex autem amicitia non obligat me ad procurandum, quod alter diligit me, sed ad hoc, quod ego diligam inimicum. Et ita solum est in peccatore obligatio diligendi Deum, hæc autem, ut dixi, solum obligat ad non differendum multo tempore actum dilectionis Dei. Videantur P. Suarez, & Lugo Cardin. qui hæc latè, & luculenter tractant.

A R T I C U L U S II.

Secunda pars nostræ sententiæ efficaciter roboratur.

S U M M A R I U M.

Homo, statim ac labitur in peccatum lethale, tenetur ad ponendum medium suæ justificationis. n. 52. Et duæ notationes circa id. Ibid. Præceptum Christi est, quod semper vigilemus, & simus parati. n. 53. Varii textus Evangelii, in quibus id præcipitur. n. 54. Id non est consilium, sed præceptum, quia injungitur tanquam omnino necessarium. n. 55. Non est consilium id, quo admonemur de periculo imminente. n. 56. Non est censilium, sed præceptum id, quod proponitur in scriptura sub comminatione damnationis æternæ. n. 57. Sancti Patres in hoc agnoscunt rationem Præcepti. n. 57. & seqq. Christus Dominus non loquitur solum in illis verbis de die extremi judicii, sed etiam de die mortis, ex S. Augustino. n. 63.

52 **S**ecunda pars conclusionis supra propositæ est, hominem, statim ac labitur in peccatum lethale, teneri ad ponendum medium suæ justificationis, vel per contritionem charitate formatam, vel per Sacramentum Penitentia. Hanc conclusionem propugnat quatuordecim Doctores citati ar. 1. pro secunda sententia. Et meminerit lector illud statim intelligendum esse non metaphysicè, sed moraliter juxta explicationem initio art. 1. datam ex P. Suar, Meminerit etiam ejus asserti, quod proposui c. 2. a. 2. ex P. Granado, quamvis ad aliud assumptum, in his facile dari posse ignorantiam, aut inadvertentiam invincibilem, ratione cujus homines excusentur a peccato, cum in hoc aliquam moram habent.

53 Probatur primò conclusio. Christus D. in Evangelio præcepit omnibus hominibus, quod semper vigilent, & sint parati pro expectanda hora mortis, quia nesciunt diem, neque horam: sed vigilare, & esse paratum pro expectanda hora mortis, est constituere se in statu justificationis; ergo Christus D. præcepit, quod omnes homines semper sint constituti in statu justificationis. Ergo peccator violat hoc præceptum Christi D. dum lapsus in peccatum lethale non conatur se restituere statui justificationis.

54 Major hujus syllogismi clarissimè constat ex Evangelio Matth. 24. v. 41. *Vigilate ergo, quia nescitis, qua hora Dominus vester venturus sit.* Et v. 44. *Idem & vos estote parati; quia quia nescitis hora, Filius hominis venturus est.* Et cap. 25. proponit parabolam virginum quinque prudentum, quæ paratæ erant, & quinque fatuarum, quæ imparatæ: & v. 13. subjungit: *Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam.* Et Marci 13. v. 35. *Vigilate ergo: (nescitis enim, quando Dominus domus veniat: sero, an media nocte, an galli cantu, an mane) ne cum venerit repente, inveniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate.* Et circa eam clausulam, *inveniat vos dormientes*, sicut dicuntur dormientes, qui sunt in statu peccati lethalis, ita vigilare dicuntur, qui sunt constituti, aut se constituunt in statu justifi-

justificationis. Et Lucæ 12. v. 39. & 40. Si sciret Pater familias, quæ hora fur veniret, vigilaret utique, & non sineret perfodere domum suam. Et vos estote parati, quia quæ hora non putatis, filius hominis veniet. Et Lucæ 21. v. 34. Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vitæ; & superveniat in vos repentina dies illa. Quod autem vigilare, idem sit ac esse præparatum dispositione necessaria ad mortem, expressit S. Gregorius hom. 13. in Evang. & S. Hilarius in cap. 24. Matth. & omnes passim interpretes.

55 Dices primò, id non esse præceptum, sed consilium. Hæc tamen responsio videtur mihi probabilis. Primò. Nam consilium est voluntarium, non autem simpliciter necessarium. Sic enim quando Christus D. consuluit continentiam, non illam injunxit tanquam simpliciter necessariam ad securitatem salutis æternæ; & idè dixit, *Qui potest capere, capiat*. Cùm autem injungit hominibus, ut pro omni hora sint parati, quia nesciunt diem, neque horam; id quidem injungit tanquam omninò necessarium ad securitatem salutis æternæ.

56 Secundò. Quia non est consilium, admonere de periculo imminente; Christus autem admonet fideles, ut caveant à periculo imminente salutis æternæ amittendæ. Et idè Luc. 21. ait: *Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra, &c.* Et superveniat in vos repentina dies illa. Ubi Jansenius in Concord. cap. 124. ait: *Attendite vobis, hoc est, cavete vobis.*

57 Tertiò. Nam ut observat P. Suarez dis. 1. de fide sect. 1. n. 2. Omnia, quæ in scriptura proponuntur sub communicatione æternæ damnationis, posita sunt sub riguroso præcepto. Cùm ergo Dominus indixerit nobis vigilantiam, & præparationem, ne forte superveniat in vos repentina dies illa, in qua, sicut virginibus fatuis dicat, *Nescio vos, quæ quidem est comminatio damnationis æternæ*: liquidò constat, id non esse solum consilium, sed præceptum.

58 Quartò. Quia Sancti Patres, & Interpretes agnoscuntur rationem præcepti in illis verbis Domini. Et ita S. Ambrosius l. 7. Luc. ad ea verba cap. 12. *Beati servi illi, quos cùm venerit Dominus, invenerit vigilantes*. Hæc verba habet. *In superioribus vigilare nos voluit, per omnia expectantes momenta Domini Salvatoris adventum; ne dum aliquis remissus, & negligit, & de die in diem opera sua differat: judicii futuri die, vel propria morte præventus, meritum suæ commendationis amittat. Et illa quidem in omni; PRÆCEPTI forma generalis. Et in c. 3. Apoc. ad ea verba, *Esto vigilans*, & confirmat, ait: *PRÆCIPITUR igitur huic, ut vigilet.**

59 S. Hieronymus in Michæam cap. 6. sic ait: *JUBETUR nobis, ut præparati simus ambulare cum Domino Deo nostro; nulla hora dormire, nullo tempore securi esse debemus; sed semper expectare Patrem familias venientem, & diem formidare judicii*. Ubi notandum est verbum. *Jubetur*, quod rigorosum præceptum designat. Item ea verba, *nulla hora dormire*: quod juxta supradicta, idem est, ac *nulla hora in statu peccati mortalis persistere*. Est ergo præceptum Domini ne ulla hora dormiamus, neque persistamus in statu peccati lethalis, ne superveniat in nos repentina dies illa, quæ damnationi æternæ nos addicat. Ex quibus etiam verbis Hieronymi constat, hoc præceptum obligare pro semper: atque adè esse præceptum negativum, non perseverandi in statu peccati lethalis; id enim significant ea verba: *nulla hora dormire, nullo tempore securi esse debemus; sed semper expectare, &c.* quæ verba dicuntur à Hieronymo pro explicatione præcepti, quo jubetur nobis, ut præparati simus, &c.

60 Theophylactus in cap. 24. Matth. ad ea verba. *Et vos estote parati: quia quæ hora non putatis, &c.* Sic ait; *Vigilare JUBET, & præparari, hoc est habere virtutis opera quasi in thesauro quodam reposita, ut cùm venerit Dominus repetens id, quod vult, possimus dare*. Ecce verbum *jubet*, quod præcepti rationem significat. Et in cap. 13. Marc. ad ea verba, *Quæ vobis dico, omnibus dico. Vigilate*. Hæc habet: *Omnibus autem PRÆCEPIT Dominus, & his, qui in mundo vivunt, & his, qui successerint*. Et paulò post dicit, eam præparationem continuam pro hora mortis esse, necessariam, quæ dictio non denotat rationem consilii, quod voluntarium est, sed rationem præcepti: quod ex necessitate impleri debet S. Leo Magnus serm. 8. de jejuniis X. mensis, ad illa verba Luc. 21. *Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra*, ait: *Quod PRÆCEPTUM; dilectissimi, ad nos specialius pertinere cognoscimus.*

61 P. Sebastianus Barradas in cap. 12. Luc. ad ea verba: *Si sciret Pater familias, &c.* sic ait: *Quasi dicat Dominus; si Pater familias sciret horam, vel vigiliam, quæ fur venturus esset, tunc vigilet, ne spoliaretur. Ita vos si sciretis horam mortis, & judicii, tunc ageritis excubias: at illam ignoratis, idè omni tempore excubare NECESSE EST*. Et iam in Theophylacto notavi, id verbum *Necesse* non rationem consilii, sed præcepti indicare. Et in cap. 13. Marc. ad ea verba, *Janitori præcepit, ut vigilet*. Notat verbum: *PRÆCEPIT*, & sic differit subaudi, *Sic ergo in cælum abiturus vobis PRÆCIPIO, ut vigiletis*. Dixerat (*Vigilate, nescitis enim, quando tempus sit*) subiicit, (*sicut homo, qui peregrè profectus reliquit domum suam: & janitori præcepit, ut vigilet.*) *Quasi dicat: Vigilare vobis præcipio, cæterisque omnibus peregrè in cælum profecturus*. Et paulò post subjungit; *Cùm igitur illi (janitori) Dominus præcepit, ut vigilaret, etiam cæteris* Jo: Cardenas.

PRÆCEPIT. Et Card. Toletus in cap. 21. Luc. ea verba, *Et vos estote parati*, appellat mandatum Christi.

62 Pro eodem asserto stant Sancti Patres, dum docent, omnes debere vigilare, & esse paratos pro hora mortis incerta. Nam hoc verbum debere in materia gravissima, qualis est hæc, rationem præcepti denotat. Unus sit pro multis S. Augustinus epist. 80. ad Hefychium; ubi inter multa alia ad hanc rem conducentia ait: *Vigilare DEBET omnis Christianus, ne imparatum inveniat eum Domini adventus*. Et Nicolaus de Lira in cap. 24. Matth. ait: *Quia enim tempus judicii est incertum, idè semper DEBEMUS esse parati*. Et Joannes Mariana in cap. 24. Matth. n. 43. ait; *Docet, DEBERE homines in singulas horas adventum ejus expectare*. Et eodem modo loquuntur communiter interpretes.

63 Dices secundò, Christum non loqui in illis textibus de die mortis; sed etiam de die extremi judicii. Sed ad hoc respondet S. Augustinus epist. 80. ad Hefychium, in hæc verba; *In quo quemque invenit suus novissimus dies, in hoc eum comprehendet mundi novissimus dies. Quoniam qualis in die ista quisque moritur, talis in die illo judicabitur. Ad hoc pertinet, quod in Evangelio Marci 13. scriptum est. (Vigilate, quia nescitis, quando dominus domus veniat. Quod vobis dico, omnibus dico.) Quibus enim omnibus dicit Dominus, nisi electis, & dilectis suis, ad corpus ejus pertinentibus, quod est Ecclesia? Non solum ergo illis dixit, quibus tunc audientibus loquebatur: sed etiam illis, qui fuerunt post illos, ante nos, & ad nos ipsos, & qui erunt post nos usque ad ejus novissimum adventum. Nunquid autem omnes inventurus est dies ille in hac vita, aut quisquam dicturus est, quod ad defunctos etiam pertineat, quod ait; (*Vigilate, ne cùm repente venerit, inveniat vos dormientes*). Guirique omnibus dicit, quod ad eos solos pertineat, qui tunc erunt, nisi quia eo modo ad omnes pertinet, quomodo dixit? Tunc enim unicuique venit dies ille, cùm venerit ei dies, ut talis hinc exeat, qualis judicandus est illo die. Ac per hoc Vigilare debet omnis Christianus, ne imparatum inveniat eum Domini adventus. Imparatus autem inveniet ille dies, quem imparatum invenerit sua vita hujus ultimus dies.*

ARTICULUS III.

Aliis argumentis corroboratur assertio.

SUMMARIUM.

Roboratur conclusio ex parabola Virginum, quæ vocantur fatuæ, quia imparatæ. n. 64.
Homo tenetur ad reddendam securam suam salutem æternam. Et quid inde pro conclusione. n. 66. & seqq.
Idem probatur ex eo, quod Sancti Patres agnoscunt periculum in dilatione Penitentia. n. 69. & seqq.
Id periculum non est proximum. n. 75.
Qui moritur imparatus; dignus est vituperio. Et quid inde pro conclusione. n. 77.
Idem probatur ex consequentia, quam significant verba Evangelii. n. 78.

64 **P**ROBatur secundò, supponendo, in parabola virginum prudentum, & fatuarum (ex quibus illæ, quæ paratæ erant, intraverunt ad nuptias, & quæ imparatæ, invenerunt clausam januam) significari duplex genus hominū, ex quibus alios mors adveniens reperit paratos pro securitate salutis æternæ, alios omninò imparatos. Quinque illæ virgines dicuntur fatuæ, quia nō erant paratæ ad nuptias; cū nescieret hora, quæ spōsus esset venturus; sed fatuæ in sacra scriptura dicuntur peccantes; ergo peccaverunt illæ Virgines, quia nō se paraverunt ad nuptias, cū nesciret, quæ hora spōsus esset venturus.

65 Dices, illas Virgines vocari fatuas, quia peccatrices: non verò propter novum peccatum, quod commiserunt in hoc, quòd non se præparaverint per justificationem. Sed contra est; quia licet omnes peccatores vocentur fatui in Sacra Scriptura; at attento sensu parabola, illæ virgines vocantur fatuæ, non quia peccatrices utcumque, sed quia cū essent peccatrices, & ignorarent horam adventus spōsi, non curarunt de præparatione. Hæc enim fatuitas, quam reprehendit Dominus in ea parabola; nempe, quòd cū ignorent horam mortis, non sint semper parati per justificationem, ne exponantur contingentia damnationis æternæ.

66 Probatur tertiò. Omnis homo tenetur ad reddendam securam, quantum potest, suam salutem æternam, & tutum se constituere à qualibet contingentia damnationis æternæ; sed dum persistit in statu peccati mortalis, non reddit securam suam salutem æternam, nec se constituit tutum à contingentia damnationis æternæ: ergo dum persistit in statu peccati mortalis, peccat contra hanc obligationem.

67 Major patet. Quam enim majorem obligationem imponere potest charitas erga seipsum, quam liberare se à contingentia summi mali? Si enim qui transiturus est per nemora, ubi sunt cubilia leonum, & draconum, tenetur providere sibi arma defensiva pro securitate suæ vitæ; quanto magis debet homo providere sibi arma justitiæ pro securitate salutis æternæ?

68 Probatur minor. Homo persistens in statu peccati lethalis

F igno-

ignorat, an in momento sequenti finiet vitam; & certissime cognoscit, quod si finit vitam in momento sequenti, infallibiliter incurreret damnationem æternam: ergo homo persistens in statu peccati lethalis non se constituit tutum à contingentia damnationis æternæ. Quomodo enim reddit se tutum à contingentia damnationis æternæ; si re ipsa est contingens, quod dampnetur in æternum: neque adhibet diligentiam necessariam, ut eam contingentiam vitet? Deinde nam ideo Christus D. monet fideles, quod sint parati, eo quod nesciunt diem, neque horam; & securam reddant suam salutem: ergo dum non sunt parati, scilicet restituendo se in statum justificationis, non reddunt omnino securam suam salutem æternam.

69 Probatur quartò. Nam Sancti Patres periculum agnoscunt in eo, quod homo ignorans diem, & horam suæ mortis, differat penitentiam, cognoscens contingentiam mortis subitæ: sed ubi est periculum, non est securitas; cum hæc duo sint correlativè opposita; ergo præfatus homo non reddit securam suam salutem æternam, cum ad id maximè teneatur.

70 Probatur major. Nam S. Gregorius Nazianz. *orat. 4. in S. Baptisma* sic ait: *Si hodiernum diem semper præteriens, crastinum observes, paulatim differendo, quanto in PERICULO versaris.*

71 S. Thomas in *epist. 1. Thessal. cap. 1.* ad ea verba Pauli, *Cum enim dixerint, Pax & securitas, tunc repentinus ei superveniet interitus.* Sic ait. *Primò describit præsumptionem malorum; secundo PERICULUM morte.* Et paulò inferius: *Deinde cum dicit (tunc repentinus) describit PERICULUM.*

72 Dionysius Richelius in *cap. 5. Ecclesiastici* ad ea verba, *Non tardes converti ad Dominum.* Hæc habet: *Nam PERICULUM est in mora; cum dicat Salvator; vigilate itaque, quia nescitis, qua hora Dominus vester venturus sit.*

73 Huc spectat S. Anselmus *epist. 1.* inquit: *Qui differt in futuram, & forsitan non futuram ætatem, suam vitam corrigere: certum bonum dimittit pro dubio.* Consistit enim periculum in eo, quod dimittatur certum pro dubio.

74 P. Sebastianus Barradas *10. 3. in Evang. l. 10. c. 12.* ad ea verba *Luc. 17. Si sciret Pater familias, qua hora fur veniret: in eorum explicationem ita loquitur; Ostenditur PERICULUM, quod nobis imminet ex ignota nobis hora.*

75 Dices. Videtur absurdum dicere, quod homo, dum est in statu peccati lethalis, semper est in periculo mortis. Nam in periculo mortis potest homo absolvi à reservatis per quemlibet Sacerdotem, & potest communicare non jejunos; absurdum autem est id concedere cuilibet peccatori, dum non instat mors.

76 Respondetur, non dici existere in periculo mortis absolute, nisi qui est in periculo proximo. Cum autem dicimus, peccatorem dum persistit in statu peccati lethalis, esse in periculo damnationis æternæ, non diximus esse in periculo proximo mortis; hoc enim non datur, nisi quando datur fundamentum probabile ad credendum, mortem instare. In quo casu homo potest absolvi à reservatis per quemlibet Sacerdotem, & communicare non jejunos; non verò in periculo remoto. Afferimus tamen in re tanti momenti teneri peccatorem ad fugiendum id periculum non proximum; & contingentiam, aut dubium damnationis.

77 Probatur quintò. Ille, qui subito moritur imparatus, & æternam damnationem incurrat, dignissimus est vituperio, & reprehensione, eo quod non se preparavit tempestivè reducens se ad statum justificationis. (Quis neget hanc propositionem; cum Sancti Patres adeò reprehendant procrastinantes suam conversionem?) Ergo peccavit in eo, quod non se preparavit. Hæc consequentia patet; nemo enim est dignus vituperio, nisi propter actionem, vel omissionem vituperabilem. Ergo cum materia sit adeò gravis, qua nulla gravior esse potest, peccavit lethaliter. Tum sic; ergo non solum peccavit in ipso articulo mortis, sive immediate antecedenti ad mortem sed etiam in momento antecedenti ad articulum mortis, sicut etiam in alio prius antecedenti; & sic de reliquis momentis, quæ præcesserunt commissionem peccati lethalis. Patet consequentia: ideo enim peccavit in ultimo momento ante mortem, quia in illo debuit considerare contingentiam damnationis æternæ, nesciens diem, neque horam; sed in momento penultimo, & antepenultimo, & reliquis anterioribus eodem modo nesciebat diem, neque horam, & eodem modo erat expositus æternæ damnationi; ergo in momento penultimo, & antepenultimo, & reliquis anterioribus peccavit lethaliter in eo, quod non se exhibuit paratum pro vitando periculo damnationis æternæ.

78 Confirmatur ex S. Chrysostomo *hom. 78.* qui exponens ea verba, *Si sciret Pater familias, qua hora fur veniret,* asserit, reprehensibilem esse usque ad erubescientiam illum, qui sic non vigilat. sic enim ait: *Hæc ad erubescientiam desidia mihi dicta videntur: majorem enim diligentiam habent furem expectantes, quam nos salutis anima: vigilant enim tunc, ne aliquid sibi subripiatur, nos autem quamquam certò sciamus, venturum Deum, non perseveramus, neque ita vigilamus, ut possimus non imparati ex hac vita discedere.* Et in eadem sententiam non pauca asserit Card. Toletus *in c. 12. Luc. annot. 69.* dicens esse vitium hoc imprudentia, & stultitia.

79 Probatur sextò. Consequentia est inevitabilis lumine rationis habita, (Homo nescit diem, neque horam suæ mortis; & cognoscit certitudinem damnationis æternæ, si hora mortis non inveniat

paratum: ergo quandiu ignorat horam mortis, tenetur esse paratus ad vitandam eam contingentiam; ergo peccat lethaliter, quandiu non est paratus. Probatur antecedens ex illis verbis Christi Domini. *Ideo & vos estote parati, quia qua nescitis hora filius hominis venturus est.* Nam illud verbum *ideo* denotat consequentiam: & æquivaler huic: (Nescitis, qua hora venturus est: ergo debetis esse parati.) Item ex illis verbis: *Vigilate, quia nescitis,* &c. Nam ea dictio *quia* significat consequentiam: & æquivaler huic (Nescitis diem, neque horam, ergo vigilare debetis. (Cujus rei innumera sunt exempla, etiam in moralibus. Sic enim *Luc. 4.* ait Christus D. *Aliis civitatibus oportet me evangelizare verbum Dei; quia ideo missus sum.* Illæ enim dictiones *ideo*, & *quia* denotant consequentiam sic.) Missus sum ad evangelizandum, &c. ergo oportet me evangelizare, &c.) Præterea *Matth. 24. v. 44.* & *Marc. 13. v. 35.* dicitur. *Vigilate ergo.* Hæc autem dictio *ergo* significat consequentiam, & illationem necessariam unius ex alio.

ARTICULUS IV.

Occurritur objectionibus.

SUMMARIUM.

Bene componuntur, quod peccator teneatur statim elicere contritionem, & quod possit postea accedere ad Sacramentum Penitentiae cum sola attritione. n. 80.

Secunda obiectio retorquetur in suum Authorem. n. 82.

Quomodo Baptismus, & penitentia ordinentur ad remissionem peccatorum. n. 83.

Etiā si Ecclesia intenderet, quod adulti accederent ad Baptismum justificati, adhuc Baptismus ordinaretur ad remissionem peccatorum. n. 84.

Ecclesia non intendit, quod adulti accedant ad Baptismum justificati. n. 85.

Obligatio peccatoris eliciendi statim actum contritionis non oritur ex virtute Penitentiae, num. 87. Et qua ratione sit præceptum negativum. Ibid.

80 **O**biicies primò ex *Lug. Card. disp. 7. de Penit. sect. 11. n. 201.* Si hæc conclusio vera esset, non posset excusari à novo peccato, qui accederet ad Sacramentum Penitentiae, aut Baptismi cum sola attritione cognita: atqui jam certum est apud ferè omnes Authores, non esse peccatum accedere cum sola attritione cognita: ergo statuta conclusio vera non est. Major probatur. Nam juxta hanc conclusionem homo tenetur elicere contritionem, statim ac labitur in peccatum mortale: ergo jam non accedet cum sola attritione cognita.

81 Respondeo, negando majorem. Nam qui labitur in mortale, poterit statim elicere contritionem Charitate formatam; & post multos dies accedere ad Sacramentum cum sola attritione cognita, sine novo peccato: supponimus enim, contritionem habitam ante plurimos dies independentem a Sacramento penitentiae non esse partem ejus Sacramenti. Præterea qui cum inadvertentia invincibili obligationis constituendi se statim in statu justificationis, si accedat ad sacramentum cum attritione cognita, justificatur.

82 Obiicies secundò ex eodem *ibid. nu. 202.* Si statuta conclusio vera esset, sequeretur, ex intentione Ecclesie baptismum non fuisse olim collatum ad remissionem peccatorum, sed ad alios fines, quod est absurdum. Sequela probatur. Nam Ecclesia prohibuit olim ne adulti baptizarentur extra casum urgentis necessitatis, nisi in vigilia Paschæ, vel Pentecostes, ut ex conciliis, & decretis Pontificum probat P. Vasquez *1. 2. in 3. p. disp. 150. cap. 3.* Volebat enim Ecclesia, quod Cathecumeni toto tempore qua dragesimæ optimè instruerentur: ergo juxta hanc conclusionem intendebat, quod baptizarentur jam justificati; cum tenerentur statim ad habendam contritionem perfectam pro vitanda contingentia damnationis æternæ. Ergo baptismus ex intentione Ecclesie non conferebatur ad remissionem peccatorum. Quomodo ergo Sancti Patres universaliter docent, baptismum conferri, ut homines à suis sceleribus lavarentur?

83 Respondeo primò, idem argumentum fieri posse juxta communem sententiam asserentium, ethnicum, qui convertitur ad fidem, teneri statim diligere Deum super omnia, per quem actum justificatur; ergo cum Ecclesia differt Baptismum illius ad vigiliam Paschæ, ex intentione Ecclesie non confertur Baptismus ad remissionem peccatorum, sed ad alios fines.

84 Respondeo secundò, negando sequelam. Nam Baptismus, sicut & Penitentiae Sacramentum, per se ordinantur ad remissionem peccatorum: quod si antedecenter sint remissa, virtute actus dilectionis Dei super omnia; adhuc dicitur cum veritate, quod baptismus ille ordinatur ad remissionem peccatorum. Nam per illum actum charitatis remittuntur peccata dependentem à Baptismo: neque missio enim erit verus actus charitatis, & consequenter non dabitur re peccatorum, nisi sit cum intentione suscipiendi Sacramentum ordinatum ad remissionem peccatorum.

85 Quando ergo Ecclesia per dilationem Baptismi intenderet, quod adulti pergerent ad Baptismum antedecenter justificati: non pro-

Propterea verificaretur, quod intenderet Ecclesia; non conferri Baptismum in ordine ad remissionem peccatorum: cum ipsa iustificatio facta per actum charitatis sit dependens à Baptismo, modo dicto. Et ideo si Ecclesia intenderet, quod pergerent ad Baptismum jam antecesserint iustificati, & liberi à reatu culpæ, etiam intenderet recipi Baptismum in ordine ad remissionem peccatorum acquisitam per actum charitatis.

86 Sed quamvis Ecclesia differat Baptismum ad vigiliam Pasche, non est concedendum, quod Ecclesia intendit, quod pergant adulti ad baptismum antecesserint iustificati, sicut neque etiam intendit oppositum; nam intentio Ecclesiæ abstrahit ab utroque. Nam per hanc dilationem solum intendit Ecclesia, quod adulti pergant ad Baptismum optimè instructi circa mysteria fidei.

87 Obiicies tertio eo eodem *ibid.* n. 203. Præceptum Pœnitentiæ non est negativum, sed affirmativum: differt autem unum ab alio in eo, quod negativum obligat semper, & pro semper, affirmativum autem solum obligat in circumstantiis determinatis: ergo præceptum pœnitentiæ non obligat semper; atque adeo non obligat statim.

88 Respondetur, constare ex supradictis non omiri hanc obligationem ex præcepto pœnitentiæ, sed ex præcepto non exponendi illi contingentia salutem æternam. Quod quidem præceptum negativum est. Ideo Christus D. in Evangelio vult, semper nos esse paratos, pro hora mortis ignorata; ne salus æterna exponatur contingentia amissionis illius. Et ita S. Ambrosius verbis relatis art. 2. ait: *Vigilare nos voluit, per omnia spectantes momento Domini Salvatoris adventum.* Et S. Hieronymus *ibid.* relatus ait. *Iubetur nobis, ut parati simus ambulare cum Domino Deo nostro; nulla hora dormire, nullo tempore securi esse debemus, sed semper expectare, &c.* Sed dato, quod præceptum sit affirmativum, dicendum est, non obligare semper & pro semper, sed solum pro eo tempore, quo quis lapsus est in peccatum lethale. Neque enim peculiare est huic præcepto, quamvis sit affirmativum, obligare statim; sunt enim multa præcepta affirmativa, quæ obligant statim. Sic enim si innocens impetitur, ut occidatur, teneor, si possum, statim succurrere; sicut si proximus versatur in extrema necessitate alimentis, debeo statim opitulari, ante quam crescat ea necessitas.

DISSERTATIO VI.

Utrum comedere, & bibere, & vacare copulæ conjugali propter solam voluptatem, sit omnino licitum.

CAPUT PRIMUM.

Quid dicendum sit circa primam partem quæstionis de cibo, & potu?

Octava propositio ex damnatis hæc est: *Comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem, non est peccatum, modo non obstat valetudini, quia licet potest appetitus naturalis suis actibus frui.*

ARTICULUS I.

Quibus Auctoribus attribuant aliqui propositionem damnatam?

NON EGRET SUMMARIO.

Filguera in sua lucerna in explicatione huius octavæ propositionis reum facit huius propositionis P. Matthæum de Moya 20. 1. *selectar. tract. 6. disp. 3. q. 3.* asseritque, P. Moyam asserre pro sua sententia (inter alios) Lugo Cardinalem, & Antonium de Escobar, quasi ipsis etiam attribuenda sit præfata propositio. Sed neutrum invenio citatum in eo loco à P. Moya.

3 Et quod ad hunc spectat, optandum esset, ut referret verba ejus Authoris, ut Lectores cognoscerent, an eadem sit doctrina P. Matthæi de Moya cum propositione damnata. Ego enim in assertionem huius Doctoris invenio verba contraria verbis propositionis damnatæ. Ecce verba conclusionis, quam statuit n. 5. *Licitum esse, delectationem moderatam gustus (sicut & olfactus, & auditus) directe intendere; & propter illam captandam comedere, & bibere; docent non pauci, nec infima nota Doctores, quorum sententia probabilis mihi est.*

4 In quibus verbis tria notanda veniunt. Primum, quod P. Moya dixit, *delectationem moderatam gustus*, propositio autem damnata dicit, *usque ad satietatem*, quæ dicto denotat sumptionem immoderatam cibi. Secundum, quod P. Moya *ibid.* n. 9. hæc superaddit: *an vero comedere absque necessitate pertineat ad vitium gula? Negat Joannes Major, & Joannes Sanchez ubi supra. Sed contraria sententia est tenenda, ut potè expressa D. Augustini tom. 10. serm. 4. in die animarum, ubi sic ait. Quoties aliquis in cibo, & potu plus accipit, quam necesse est, ad minuta peccata pertinere non verit.* Tertium. Nam propositio damnata dicit, *ob solam voluptatem*: & P. Moya non dicat, *ob solam*. Hinc oritur quæstio, art. seq. decidenda.

Io. Cardenas.

ARTICULUS II.

An subjaceat huic damnationi hæc propositio, licitum est comedere propter voluptatem cibum necessarium ad sustentationem vitæ?

SUMMARIUM.

Idem est, quod percipiat delectatio moderata gustus, & quod assumatur cum delectatione cibus moderatus. n. 5.

Ea propositio non subjacet damnationi, utpote non æquivalens damnata. n. 6.

Non sunt æquivalentes illa, quæ afferunt terminos inter se repugnantes. n. 7.

Propositio, de qua loquimur, non infert damnatam. n. 8.

Qui comedit moderate, comedit propter sustentationem, non propter solam voluptatem. n. 9.

Sustentatio vitæ est finis ultimus, & voluptas finis non ultimus. num. 10.

Ea particula propter non solum applicatur fini ultimo, sed etiam fini non ultimo. n. 11.

Illam particula propter solam voluptatem, significat finem ultimum, non sic illa propter voluptatem n. 12.

Per propositionem damnatam non reprobantur actus indifferentes in individuo. n. 15.

Vera sententia est, teneri nos ad non eliciendum actus indifferentes in individuo, sed revera dantur tales actus. n. 16.

Et hac sententia non subjacet damnationi. n. 17.

Ultima quæstionis decisio. num. 18.

Propositio in fronte articuli præfixa est ipsamet, quam docet P. Moya, ut constat ex proximè dictis, & quam accusat Filguera. Nam pro eodem habetur, quod percipiat delectatio moderata, & quod assumatur cum delectatione cibus moderatus; & etiam, quod assumatur cibus necessarius ad sustentationem, cum ea delectatione, quam cibus moderatus, vel necessarius secum affert. Oportet autem, quæstionem hanc præmittere ad maiorem intelligentiam propositionis damnatæ.

6 Dicendumque est, eam propositionem minimè subjacere ei damnationi. Probatur primò ex proximè dictis *ar. præc.* Non enim continetur sub damnatione propositio, quæ neque æquivaleret propositioni damnatæ, neque infert illam: sic se habet propositio, de qua agimus; ergo hæc non continetur sub ea damnatione. Major, & consequentia patent.

7 Minor probatur primò quoad primam partem. Non enim possunt esse æquipollentes propositiones, quando una plus affirmat, quam alia; atqui propositio damnata affirmat licitum comedere usque ad satietatem, & propter solam voluptatem; & propositio, quæ in hoc articulo examinatur, neque affert satietatem, neque solam voluptatem; atque adeo una plus affirmat, quam alia; ergo esse non possunt æquipollentes. Secundò. Quia non possunt sibi invicem æquipollere, quæ afferunt terminos repugnantes inter se: atqui istæ duæ sic se habent; nam propositio damnata dicit, *usque ad satietatem*, & altera dicit, *cibum moderatum, vel necessarium ad sustentationem*. Qui autem termini possunt esse magis repugnantes inter se, quam comedere usque ad satietatem; atque comedere cibum moderatum, aut necessarium ad sustentationem? Ergo.

8 Secunda pars Minoris etiam manifestè ostenditur. Quis enim dicat, hanc esse bonam consequentiam? *Licet comedere ob voluptatem cibos moderatos, aut necessarios ad sustentationem; ergo licet comedere usque ad satietatem propter solam voluptatem.* Nam quod liceat comedere cibos necessarios, nullam habet connexionem cum eo, quod liceat comedere ultra necessarios, & usque ad satietatem.

9 Probatur secundò eadem Minor. Est enim moraliter impossibile, quod quis comedat cibum necessarium ad sustentationem, sine eo, quod principaliter intendat, saltem virtualiter, eam sustentationem. Quod si voluptas, aut sapor cibi eum allicit, non propterea habet voluptatē pro fine præcipuo, sed solum pro fine subordinato ei fini sustentationis, vel potius pro medio ad finem sustentationis consequendum. Quod inde constat; nam magis principaliter movetur homo à necessitate, quam à voluptate, si utraque concurrat in eodem objecto, quod appetitur: ergo qui sumit cibum necessarium ad sustentationem vitæ, magis principaliter movetur à necessitate, & minùs principaliter à voluptate.

10 Pro cuius claritate notandum est primò, alium esse finem ultimum, & aliū finem nō ultimum. Finis ultimus est, qui non subordinatur alteri fini. V. g. in genere conservationis vitæ mortalis finis ultimus est sustentatio vitæ. Finis non ultimus (qui etiam dicitur finis subordinatus) est, qui subordinatur alteri fini. Et quidem finis non ultimus respectu unius est finis, & respectu alterius est medium, v. g. comestio cibi est medium in ordine ad sustentationem vitæ, & finis respectu voluptatis, quæ ordinatur ad excitandum appetitum comestionis. Deindè voluptas cibi est finis non ultimus in hoc genere: quia est medium ad excitandum comestionis appetitum;

ritum; & est finis respectu cōdimenti pro sapore adhibito. Sic enim qui ægro laborat palato, ideòque habet fastidium cibi, assumit tanquam medium ad voluptatem cibi capiendam, condimentum sapidum. Et ita condimentum cibi est medium ad voluptatem cibi capiendam; & voluptas cibi est finis respectu condimenti; & medium in ordine ad excitandum appetitum cōestionis.

11 Notandum est secundo, eam præpositionem *Propter*, quæ significat finem intentum, non solum applicari fini ultimo, sed etiam fini non ultimo. Sic enim iustus exercet patientiam propter meritum; & conatur habere meritum propter augmentum gratiæ; & conatur ad augmentum gratiæ, propter assecurandam æternam beatitudinem. Ubi vides, fines subordinatos, & non ultimos explicari per propositionem *Propter*.

12 Hinc constat; quantum interest discriminis inter eum terminum propter voluptatem, & illum propter solam voluptatem; Nam per illam dictionem *solam* explicatur finis non subordinatus, sive ultimus in suo genere. Cum autem dicitur propter voluptatem, non explicatur finis ultimus in suo genere, neque finis non subordinatus, sed potest intelligi finis subordinatus, & non ultimus. Et ita poterit quis licite comedere propter voluptatem taliter, quod ordinet voluptatem ad cōestionem (qui est ordo à natura institutus) & cōestionem ad sustentationem vitæ.

13 Quare non est audiendus Filguera hic §. Et non solum, dum sic differit. Non solum in hoc sensu venit propulsanda propositio damnata, in quo eam attigisse Joannem Sanchez, mihi indubitatum est; sed etiam in alio magis speciali, in quo eam expressius propugnant alii Authores jam citati (P. Moyà, & alii, quos ipse citat) qui dicunt esse licitum, delectationem moderatam gustus, sicut olfactus, & auditus, directe intendere, & propter illam captandam comedere, & bibere.

14 Etenim cum illi Authores nō dicant, licitū esse comedere, & bibere propter illam solā voluptatē, sed solū dicant propter voluptatem, relinquitur locus ad hoc, ut illa intēdatur tanquā non ultimus, sive subordinatus alteri fini, ita ut voluptas capiatur propter finem sustentationis vitæ. Neque obstat ille terminus *directe intendere*. Nam finis subordinatus alteri fini directe intenditur ex intentione alterius finis; sicut etiā medium directe eligitur, & ordinatur ad finem.

15 Sed neque audiendus est idem Filguera, dū §. Secundum vero, reprobare videtur opinionē docentē, esse aliquos actus indifferentes in individuo: quasi sit antecedens, unde inferatur propositio damnata. Sed melius Lumbier 10.3. sum. 4. 1799. pag. 1224. defendit opinionem oppositam docentem, esse actus indifferentes in individuo, non pati præjudiciū ex damnatione hujus octavæ propositionis.

16 Ego quidem cenfeo, per se loquendo, hominem teneri ad elicendum omnes suos actus propter finem honestum, ita ut non eliciat actus indifferentes in individuo: per accidens tamen ratione ignorantie, aut inadvertentie invincibilis re ipsa dari multos actus indifferentes in individuo. Immo major pars hominum ita operatur per hujusmodi actus; quia major pars hominum ignorat invincibiliter eam obligationem apponendi omnibus suis actionibus finem honestum. Et hanc existimo esse mentem Sancti Thomæ.

17 Sed opinionem, quæ affirmat, per se licitum esse, elicere actus indifferentes in individuo, non manere reprobata ex damnatione hujus octavæ propositionis, mihi certum est. Quia hæc opinio non est antecedens, unde inferatur propositio damnata. Non enim valet hæc consequentia: (Aliqui actus sunt indifferentes in individuo, quos licitum est elicere: ergo licitum est comedere ob solam voluptatem.) Nam à particulari ad singularem est pessima consequentia. Stat enim optimè, quod possint licite fieri actus indifferentes in individuo; & quod comedere propter solam voluptatem non sit indifferens, sed illicitum, quia pervertitur finis à natura intentus.

18 Hinc clarè colligitur, quomodo hæc propositio, *Comedere propter voluptatem cibum moderatum, vel necessarium ad vitam, non est peccatum*, non inferat propositionem damnatam: quia optimè stat primum sine secundo. Tum propter proximè dicta, quia finis voluptatis subordinatur fini necessitatis: tum quia ex eo, quod quis comedat propter voluptatem cibum moderatum, aut necessarium non sequitur, quod comedat usque ad satietatem, & propter solam voluptatem, qui sunt termini contenti in propositione damnata.

ARTICULUS III.

Quæ sit ratio formalis motiva hujus damnationis.

SUMMARIUM.

Duplex ratio formalis motiva distingui debet in his damnationibus, intrinseca, & extrinseca, & quæ utraque sit? n. 19.

Tria sunt in hac damnatione, quæ constitutivè videntur motivum intrinsecum. n. 20. Et de iis simul sumptis non est dubium. n. 21.

Immo & de duobus simul sumptis. n. 22.

Quot quæstiones disputanda sint. n. 23.

Quid veniat nomine satietatis. n. 24.

Damnatur propositio propter eum terminum (usque ad satietatem.) num. 25.

Sancti Patres Gregorius, Augustinus, Isidorus, & Thomas suffragantur conclusioni, & constituunt motivum extrinsecum. num. 26.

Quomodo cōestio usque ad satietatem opponatur recta rationi, & quale peccatum sit. n. 27.

Damnatur etiam propositio, quatenus exprimit eum terminum (propter solam voluptatem.) n. 29.

Suffragantur quatuor S. Patres relati. n. 30.

Sufficiens motivum est ad damnationem is terminus. (Propter solam voluptatem.) n. 31.

Quomodo omnia delectabilia ordinanda sint ad aliquam hujus vitæ necessitatem? n. 32.

Quomodo delectabilitas cibi ordinanda sit ad sustentationem vitæ. num. 33.

Hæc necessitas sustentationis non est scrupulosè accipienda. num. 34.

Quid inde inferat Cajetanus. n. 35.

Solvitur obiectio. n. 37.

Hæc propositio: (Nullum est peccatum audire musicam propter solam delectationem) non formaliter, sed virtualiter damnatur in hoc decreto. n. 38.

Quodnam discrimin intercedat inter hos terminos. (Frui) (& uri.) num. 39.

An ea propositio sit universalis. n. 40.

Illæ propositio: (licite potest appetitus naturalis suis actibus frui) in sensu universali damnata manet. n. 41.

19 **D**uplex potest esse ratio formalis motiva in his, & similibus damnationibus, intrinseca, & extrinseca. Intrinseca est, ratio, quæ desumitur ab ipsis prædicatis intrinsecis objecti, V. G. damnatur ea propositio 30. *Permissum est furari non solum in extrema, sed etiam in gravi necessitate*. Et ratio formalis motiva intrinseca est, quæ desumitur à prædicatis intrinsecis furti, & malitiæ ejus, quam nulla necessitas excusat, ut suo loco dicam. Ratio formalis motiva extrinseca dici potest, in his damnationibus, auctoritas Sanctorum Patrum, quæ præcipue in materia morum haberi debet pro regula morum, quando inter ipsos Sanctos Patres non est diversitas opinionum. Ideò in materia morum sententia S. Augustini, aut S. Gregorii, aut S. Ambrosii, &c. cui nullus Patrum refragatur, est sufficiens motivum, ut opposita opinio proscribatur.

20 Deveniendū ergo ad motivum intrinsecum hujus damnationis, tria verba sunt in propositione damnata, de quibus potest dubitari, an sint motivum intrinsecum, propter quod damnatur propositio; Primum, *usque ad satietatem*: Secundum, *Ob solam voluptatem*; Tertium: *Licite potest appetitus naturalis suis actibus frui*. Deinde dubitatur, an quilibet seorsim ex his tribus sit sufficiens motivum hujus damnationis.

21 Et quidem hæc tria saltem simul sumpta esse motivum formale damnationis, per se patet: id enim est, quod habet ea propositio exorbitans à communi sententia. Et si hæc tria simul excludantur à propositione, ea manet innoxia. Manet enim sic. (Comedere, & bibere non est peccatum, modo non obstat valetudini: nec fiat usque ad satietatem, nec ob solam voluptatem: neque dicatur, quod licite potest appetitus naturalis suis actibus frui.) Sic enim nihil habet propositio damnatione dignum.

22 Deinde eos duos terminos. *Usque ad satietatem*, & *Ob solam voluptatem*, simul sumptos, esse sufficiens motivum formale damnationis, satis clarè constat. Nam propositio damnata habet duas partes. In prima ponitur conclusio, quæ continet eos duos terminos: in secunda ponitur ratio conclusionis. Cum ergo constet, conclusionem manere damnatam; & exclusis iis duobus terminis, & conclusionem nihil habere dignum damnatione, fatendum est, eos duos terminos, saltem simul sumptos, esse motivum intrinsecum damnationis, sive esse rationem formalem, propter quam ipsa propositio damnetur.

23 Restat ergo inquirere, an singuli seorsim ex his terminis sint sufficiens motivum damnationis? Unde tres quæstiones resolvam. Prima. An damnata maneat hæc propositio, *Comedere, & bibere usque ad satietatem non est peccatum, modo non obstat valetudini*. Secunda. An hæc propositio, *Comedere, & bibere propter solam voluptatem, non est peccatum, modo non obstat valetudini*, maneat damnata? Tertia. An hæc propositio, *Licite potest appetitus naturalis suis actibus frui*, damnata maneat?

QUÆSTIO I.

Quid de propositione, quatenus ponit cibum immoderatum?

24 **A**d primam quæstionem, duplici modo potest intelligi terminus *Satietas*. Primum, ita ut idem sit, ac satisfacere fami. Secundò pro cōestione cibi immoderati, ita ut sit cōestio majoris quantitatis cibi, quam necessarium est ad vitæ susten-

sustentationem. Et in hoc secundo sensu sumitur in presenti.

25 Dicendum ergo est, hoc genus satietatis, sive immoderati cibi mādicationē esse per se motivū hujus damnationis. In qua conclusionē duo cōtinētur: & quod de facto dānata sit propositio propter sumptionē cibi usq; ad satietatē, sive propter sumptionem cibi immoderati; & quod jure meritō damnetur propter hoc. Prima pars cōclusionis indē cōstat: quod de facto damnetur propositio propter sumptionē cibi immoderati, & propter solā voluptatē, scilicet propter utrūq; simul: ut constat ex supradictis n. 22. §. Deinde, atqui quādo sumitur cibus immoderatus, id quod sumitur superfluum, nō sumitur propter solā voluptatē: ergo de facto damnatur propter sumptionē cibi immoderati: ergo hæc propositio, *Comedere usque ad satietatem, non est peccatū, modo, &c.* re ipsa damnatur in presenti.

26 Quod autem propositio meritō damnatur, propterea quod asserit, nullum esse peccatum comedere usq; ad satietatem, sive immoderatē: probatur ex D. Augustino citato supra ar. 1. fin. & ex D. Gregorio lib. 30. Moral. cap. 17. ubi hæc verba habet: *Quinque modis nos gula vitium tentat, aliquando namque indigentia tempora prævenit; aliquando lautiores cibos quarit; aliquando, quæ sumenda sunt, accuratius preparari appetit; aliquando in ipsa QUANTITATE sumendi MENSURAM refectiois; aliquando in ipso æstu immensi desiderii aliquis peccat.* Quos quinque modos S. Th. 2. 2. q. 148. ar. 4. conclusit hoc versu, *Præponere, laute, NIMIS, ardentem, studiosè.* Quorum explicationem vide apud P. Lessium lib. 4. de Virtut. Card. cap. 3. dub. 1. nu. 2. Ergo ex sententia S. Gregorii peccatum gulæ committitur, *cum in ipsa quantitate sumendi mensura refectiois exceditur.* Et ex sententia S. Thomæ peccatum gulæ committitur, cum quis NIMIS comedit. Et S. Isidorus relatus à S. Th. ubi supra affirmat, peccare golosum, dum excedit in cibo secundum quantum. Et ex his constat, auctoritatem SS. Patrum Aug. Gregorii, Isidori, & Th. esse sufficiens motivum extrinsecum ad hanc damnationem.

27 Principium autem intrinsecum, sive ratio formalis intrinseca motiva hujus damnationis est, quam insinuat S. Th. cit. nempe gulam esse inordinatam concupiscentiam edendi, quam dicit haberi, dum nimis comeditur. Consistit autem inordinatio in eo, quod cum alimentum institutum sit à natura ad conservandam vitam, id, quod superfluum est respectu conservationis vitæ, deviat à recta ratione; & ideo peccatum est, saltem veniale.

Q U Æ S T I O II.

Quid de propositione, quatenus ponit comestionem propter voluptatem.

28 Q Uærimus in presenti, an propositio damnata maneat, si duntaxat asserat, *licitum esse comedere, & bibere propter solam voluptatem, dummodo non obset valetudini:* reliquis omissis, quæ in propositione damnata continentur.

29 Dicendum est primò: sic propositam manere damnatam. Nam eo ipso, quod comeditur propter solam voluptatem, comeditur aliquid superfluum, & minimè necessarium, neque utile ad sustentationem, quando enim comeditur id, quod est præcisè necessarium, aut utile ad sustentationem, saltem virtualiter assumitur, non propter solam voluptatem, sed etiam propter sustentationem vitæ. Atqui supra dictum est n. 22. §. Deinde, propositionem damnari, cum illa conjungit eos duos terminos, *cibi immoderati, & propter solā voluptatē:* ergo propositio sic disposita manet subiecta huic dānationi.

30 Hinc patet, SS. Patres supra memoratos in q. præc. Aug. Gregorium, Isidor. & Thom. qui dixerunt, esse peccatum, dum exceditur in quantitate cibi, eodem modo allegandos esse pro hac asseritione, qua dicimus, esse peccatum comedere propter solam voluptatem, in hoc continetur excessus in quantitate cibi.

31 Dicendum est secundò, sufficiens motivum esse ad damnandam propositionem, eum terminum propter solam voluptatem. Ratio est, quam tradit S. Th. 2. 2. q. 141. ar. 6. Etenim finis, & ordo à natura institutus in comestione est, quod comestio fiat propter sustentationem vitæ: unde fit, quod qui comedit, non propter sustentationem vitæ, sed propter solā voluptatem, pervertit finem, & ordinē naturæ.

32 Eodem respicit principium universalius, quod assumit S. Th. loco citato, scilicet regulam temperantiæ sumendam esse secundum necessitatem vitæ. Et cum virtutes morales consistant in ordine rationis; ordo autem rationis stat in eo, quod aliqua ordinet ad finem: hinc est, quod temperantia, quæ virtus moralis est, ordinet delectabilia ad eum finem, quod subleventur necessitates hujus vitæ. Subditque Angelicus Doctor: *Omnia autem delectabilia, quæ in usum hominis veniunt, ordinantur ad aliquam hujus vitæ necessitatem, sicut ad finem: & ideo temperantia accipit necessitatem hujus vitæ, sicut regulam delectabilium, quibus utitur, ut scilicet tantum eis utatur, quantum necessitas hujus vitæ requirit.*

33 Hinc sequitur, delectabilitatē cibi ordinatā esse à natura ad necessitatē sustentationis vitæ: & duntaxat utendū esse delectabilitate cibi, & potus, quantum necessitas sustentationis vitæ requirit. Et consequenter perverti ordinem naturæ, quando assumitur cibus non propter necessitatem sustentationis, sed propter solam voluptatē.

34 Et quod necessitas hæc nō sit scrupulosè accipienda declarat ibid. S. Th. in responsione ad 2. his verbis; *Necessitas humana vita*

potest attendi dupliciter, uno modo secundum quod dicitur necessarium illud, sine quo res nullo modo potest esse, sicut cibus est necessarius animali. Alio modo secundum quod dicitur necessarium illud, sine quo res non potest convenienter esse. Temperantia autem non solum attendit primam necessitatem, sed etiam secundam.

35 Ex quibus verbis infert Cajetanus ibi hanc conclusionē: *Qui convivium celebraret non consonū gradui suo, & convivarum (id est magis parcū, quā expedit suo statui, & cōvivarum) juxta facultates, & honestatem, non esset factum satis necessitati congruentia presentis vitæ, ac conversationis. Necessitas ergo congruentia presentis vitæ est regula temperantia, secundum quam etiam imperat aliis virtutibus, puta liberalitati, urbanitati, & si qua aliqua opus quandoque est.* Hæc autē circa intelligentiam necessitatis, quam attendit temperantia, proposui: ut occurrerem objectioni, quæ contra conclusionem fieri posset.

36 Obiicies. Nullum est peccatum, cum quis ob solam delectationem res pulchras inspicit, aromata odoratur, concentus musicos audit: ergo nullum est peccatum comedere, aut bibere propter solam voluptatem. Patet consequentia. Nam si aliqua delectabilia potest admittere temperatā, sine eo quod sequatur regulam necessitatis: poterit etiam amplecti cibum, & potum, sine eo quod sequatur regulam necessitatis, atque adeo propter solam delectationem.

37 Resp. negando antecedens. Nam juxta S. Th. omnia delectabilia habent pro regula necessitatem congruentiæ; quare omnia debent assumi secundum finem suum, ad quem sunt ordinata, nempe ad eam necessitatem sublevandam. Audiuntur concentus musici ad tristitiam sublevandam, quæ in humana conversatione raro deficit totaliter. Olfunt aromata, quia utilia ad capitis confortationem. Inspiciuntur res pulchræ, quia utile est habere scientiam experimentalem rerum omnium ad rectè gubernandam vitam, dum talis scientia nihil affert nocuenti. Assumuntur etiam hæc tria delectabilia pro honesta recreatione, & levamine naturæ, ab iis, qui labori incumbunt. Qui autem illa delectabilia assumunt propter solam delectationem, deficiunt à supradicta regula rationis, & peccant venialiter contra præscriptum temperantiæ.

38 Adhuc tamen alserendum est, hanc propositionem, *Nullum est peccatum, audire musicam propter solam delectationem;* non manere damnatam formaliter, sed damnari virtualiter. Et quidē damnatur formaliter propositio, cum expressis terminis condemnatur, vel continetur formaliter in propositione damnata tanquam particularis, vel singularis in universali. Damnatur virtualiter, cum ex damnatione unius propositionis infertur evidenter reprobatio alterius: quo pacto propositio dicitur antiquata. Hanc propositionē nō damnari formaliter, & expressè, ex diversitate propositionis octavæ damnatæ cōstat, quæ nō includit formaliter hæc, de qua modo agimus. Videtur tamē damnari virtualiter: Nā, ut dicā in q. seq. dānata manet ea propositio universalis, *Licet potest appetitus naturalis suis actibus frui,* id est (illos elicere propter solam voluptatē.) Ex cujus damnatione infertur, reprobatione dignā esse eam, quæ docet, nullū esse peccatum frui musica, sive illam audire propter solam voluptatē.

Q U Æ S T I O III.

An damnetur ea propositio: quod licet possit appetitus naturalis suis actibus frui, & in quo sensu?

39 P Ræmitto primò discrimen, quod intercedit inter hæc duo verba. *Frui, & Uti.* Dicimus enim *frui*, respectu finis intrinseci, quem cōsequimur; dicimus autē *uti*, respectu medii, quod adhibemus ad finē consequendū. Et ita Seneca lib. de vita beata c. 10. agens cum quodā Epicuri discipulo ait: *Tu voluptate fruieris: ego utor.* Id est, tu intendis voluptatē tanquā finem; ego autē voluptatē eligo tanquā mediū ad consequendū aliquē finem honestū. Hinc fit, eā propositionē: *Licet potest appetitus naturalis suis actibus frui,* accipiendā esse in hoc sensu, nempe. (Licet potest appetitus naturalis gaudere delectatione procedente ex suis actibus tanquam de fine obtento.)

40 Præmitto secundò hanc propositionem, *Licet potest appetitus naturalis suis actibus frui,* esse propositionem universalem. Patet. Nam propositio damnata assumit eam rationem tanquam illativam alterius propositionis, *Licet potest comedere usque ad satietatem propter solam voluptatem.* Si autem ea prima propositio esset particularis, esset evidenter inepta ad inferendam hanc secundam. Nam ex particulari affirmata non infertur singularis; & ita malè infertur: *Aliquis homo est albus: ergo Petrus est albus.* Sic similiter hæc est inepta illatio: *Aliquis appetitus naturalis potest de suis actibus delectari; ergo appetitus comestionis potest de suo actu accipere pro fine delectationem.* Ex ea autem propositione universali; *Omnis appetitus naturalis licet potest in suis actibus delectari sistendo in delectatione eorum;* (sic enim intelligitur verbum *Frui*, ut supra diximus) rectè colligitur hæc consequentia: *Ergo appetitus comestionis licet potest in suo actu delectari propter solam delectationem, sive* (quod idem est) *sistendo in sola delectatione.*

41 Dicendum ergo est, eā propositionē sic explicatam, & sumptā in suo sensu universali, ut sumitur in ipsa propositione octava, manere damnatam. Et quidem si talis propositio non exprimeretur in ipsa damnatione propositionis octavæ, ea maneret reprobata, seu

antiquata. Nam in legitima argumentatione sicut falsum non potest inferri ex vero: nam ut clamant Dialectici, *Ex vero non nisi verum*: ita reprobato consequenti non potest non esse reprobatum antecedens. Nam si antecedens est verum, & consequenter non reprobatur, necessario consequens debet esse verum, atque adeo non reprobatur: & si consequens est falsum, & reprobatione dignum antecedens debet esse falsum, & reprobatione dignum. Cum ergo ea propositio universalis sit antecedens, ut legitime inferitur, quod licet comedere propter solam voluptatem, sit, quod reprobato hoc consequenti, reprobata manet ea propositio universalis.

42 Supposito ergo, quod talis propositio universalis maneret reprobata, etiā si nō exprimeretur in ipsa damnatione, eo quod sit antecedens, unde inferitur ea prima pars propositionis, quę dānatur: cum re ipsa exprimat in propositione damnata, tanquam antecedens inferens primam partem propositionis damnatam; dicendum necessario est, eā quoque propositionē universalem simul damnari.

C A P U T II.

Discutitur secunda pars questionis de copula conjugali ob solam voluptatem habita.

A R T I C U L U S I.

Refertur propositio damnata, & præmittuntur aliqua.

S U M M A R I U M.

Septuplex finis, propter quem potest de facto haberi copula conjugalis, n. 44. Quomodo bonum prolis sit finis primarius matrimonii, qua contractus, & qua Sacramentum est? n. 45. Licitum est uti copula conjugali propter finem primarium, & propter fidem Matrimonii. n. 46. An peccet venialiter, qui utitur copula conjugali solū propter significationem unionis Christi cum Ecclesia. n. 47. An liceat vacare copula conjugali solū propter finem vitandæ incontinentiæ. n. 48. Et quid propter vitandam incontinentiam alterius conjugis. Ibid. Et quid propter vitandam incontinentiam in seipso? Et referuntur tres sententia. n. 49. & 50. An liceat vacare copula conjugali solū propter sanitatem. n. 51.

43 **N**ona ex dānatis propositio est hæc: *Opus conjugii ob solā voluptatē exercitū omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.*

44 Qui, & quales sūt fines, propter quos licet, aut nō licet vacare copulæ conjugali: optimo, & maturissimo judicio discutit P. Th. Sanch. l. 9. de matr. a disp. 8. u. q. ad 11. Ad mentem: ergo illius præmitto primò septuplū esse finē, propter quē potest de facto haberi copula conjugalis, nēpē bonū prolis, redditio debiti conjugalis, significatio unionis Christi cū Ecclesia, aut cū humana natura, sanitas corporis vitatio fornicationis, voluptas, & finis alius quilibet extraneus.

45 Præmitto secundò, finem primarium, ad quem contractus matrimonii institutus est à natura, esse bonum prolis, in ordine ad conservandam speciem. Sed quia etiam Sacramentum est, qua tale, est institutum ad generandam prolem in ordine ad glorificandum Deum. Sic P. Th. Sanch. disp. 8. ex S. Thom. & aliis. Et ideò peccat venialiter, qui refert copulam conjugalem solū ad habendam prolem pro suo commodo, v.g. ut habeat successorem, &c. Ubi advertit, non est necesse, quod habeat actualiter in mente, & intentione eum finem primarium; sufficit enim virtualis intentio.

46 Præmitto tertio, certū esse apud omnes, licitū esse uti copula conjugali propter prædictum finem primarium, aut etiam propter fidem matrimonii, id est, propter implendam obligationem ex justitia re lēdi debitum. Quod dilucidè expressit S. Th. in c. 7. Epist. 1. ad Corinth. his verbis: *Actus conjugalis quandoque quidem est meritorius, & absq; omni culpa mortali, vel veniali, puta, cū ordinatur ad bonū prolis procreandæ, & educandæ ad cultum Dei; sic enim est actus Religionis. Vel cū sit causa reddendi debitum, sic enim est actus justitiæ.*

47 Præmitto quartò, quinq; esse quæstiones circa reliquos quinque fines initio enumeratos, quarum tres priores pertinet ad hunc articulum primum, & duo sequentes ad secundum. Prima est, an peccet venialiter, qui utitur copula conjugali, duntaxat propter significationem expressiorem unionis Christi cum Ecclesia. Ad quam dicendū est, esse veniale. Et ratio est, quia est dissentaneum rationi omittere finem intrinsecum matrimonii, & operari duntaxat propter finem extrinsecum: atqui finis intrinsecus matrimonii, & copulæ conjugalis est bonum prolis, & fides conjugii modo dicto: significatio autē est quid extrinsecum: ergo dissentaneum rationi est operari duntaxat propter eam significationem. Sic etiam esset dissentaneum rationi velle baptizari, vel baptizare propter solam significationem sepulturæ Christi, & non propter finem intrinsecum justificationis. Ita P. Th. Sanch. disp. 8. cit. n. 14. ex S. Th. & aliis. Cujus oppositum docet Basilius Ponzel. 10. de Matrim. c. 8.

48 Secunda quæstio est, an liceat vacare copulæ conjugali solū propter finē vitandæ incontinentiæ? Etsi quidem sit propter vitan-

dam incontinentiam alterius conjugis, certum esse peccatum est, in eo nullum; quia in eo fine invenitur fides conjugis, sive redditio debiti conjugalis. Ut dicitur c. Secundum verba. 33. q. 5. ex S. Aug.

49 Quando autē conjux vacat copulæ, solū propter vitandū in se periculū incontinentiæ, est major difficultas. P. Th. Sanch. disp. 9. refert tres sententias, & omnes quidē valdē probabiles. Prima est S. Augustini variis in locis, S. Gregorii, S. Anselmi, S. Th. S. Bonaventuræ, & pluriū Theologorum, & jurisprudentum, qui affirmant, esse peccatū veniale. Nititur autē hæc sententia in illis verbis Pauli 1. Corint. 7. *Revertimini in id ipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram. Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium.* At ubi nulla est culpa, nulla est indulgentia. Deindē, quia ea copula habita solū ob vitandā incontinentiam caret fine primario.

50 Secūda, est etiā plurimorum Theologorum, & jurisperitorū asserentiū, nullam penitus in eo esse culpā. Nititur autem in eodem textu S. Pauli. Nihil enim permissū in aliqua lege, potest ex vi talis legis esse culpabile; atqui ea lege S. Pauli permittitur illa copula ad evitandā incontinentiā: ergo ex vi ejus legis id nō est culpabile. Utriusq; sententię fundamēta, quę utrinq; sunt satis urgentia, optimè proponit, & perpēdit P. Th. Sanch. Cujus tertia sententia, quā etiam plures alii tuentur, cū Authoribus primæ sententiæ asserit, cū quis utitur copula cōjugali propter vitandā propriam incontinentiam, si omnia alia media ad illam vitandā adhibeantur, & non sufficiāt, nullū esse peccatū, & cū authoribus secundę sententiæ, ait, aliās esse veniale. Et limitat priorem partem hujus assertionis cum S. Antonino, quando nulla est spes prolis concipiendæ: nam si sit spes semper erit peccatum veniale relinquere finem primarium matrimonii. Et prima sententia videtur probabilior, quia non licet omittere finem primarium, & quia est sententia Sanctorum Patrum.

51 Tertia quæstio est, an licitū sit vacare copulæ cōjugali solū propter sanitatē. Et prima sententia (ut refert P. Th. Sanch. disp. 10.) docet esse veniale: quia omitteritur finis primarius, & pro ea stat S. Th. & plures alii Theologi. Secūda, quā alii Doctores propugnat, docet, nullam esse culpā. Quilibet enim magis tenetur cōsulere suæ salutis, quā alienę: sed ob bonū prolis licet uti copula cōjugali: ergo à fortiori ob salutē propriā, maximè cū sanitas includat bonū prolis: conjux enim bona utens valetudine aptior est gignendæ proli: Unde qui utitur copula conjugali propter sanitatē, virtualiter vult bonū prolis. Tertiā mediam tenet ipse Th. Sanch. cum aliis, nempe nullam esse culpā, si nullum aliud sit medium instaurandę sanitatis. Nam hoc probat fundamentum allatum pro secunda sententia: esse tamen venialem, si cū adsit aliud medium tuendę sanitatis assumitur copula solū propter sanitatem, ut probat prima sententia.

52 Sed mihi verior videtur prima sententia. Nam qui indiget eo medio ad sanitatem, non erit medium efficacius, si adhibeatur, omitterendo finem primarium, quam intendendo illum. Itaque si intendat finem primarium, & simul sanitatem, nullum est peccatum: si autem intendat sanitatem duntaxat, omitterendo finem primarium, in hac ommissione peccat venialiter.

A R T I C U L U S II.

Deciditur præcipua quæstio de copula habita propter solam voluptatem.

S U M M A R I U M.

Non est illicitum vacare copula conjugali propter voluptatem tanquam propter finem subordinatum, n. 53. Voluptas ordinata est à natura ad facilitiorem generationem prolis. n. 54. Eo ipso quod habeatur propter voluptatem tanquam propter finem subordinatum, non habetur propter solam voluptatem. n. 55. Illa propositio nona merito damnatur, quia adversatur doctrina Sanctorum Patrum. n. 56. Refertur doctrina Sanctorum Patrum, n. 57. & seqq. Et communis sententia Theologorum, & jurisprudentum. n. 61. Qui utitur copula conjugali propter solam voluptatem, invertit ordinem naturæ. n. 63. Omnia delectabilia ordinantur ad aliquam vitæ necessitatem sublevandam. Et quid inde pro conclusione. n. 64. Culpa venialis est, uti copula conjugali propter finem extraneum matrimonii, si fiat propter illum solū. n. 65.

53 **P**ro claritate quæstionis, & legitima intelligentia damnationis hujus nonæ propositionis suppono, nullam omnino esse culpā vacare copulæ conjugali propter voluptatem tanquam propter finē subordinatum fini primario matrimonii, v.g. cū quis vult illi copulæ vacare propter voluptatem, in ordine ad generationem prolis, itaut habeat voluptatem pro fine intermedio, & generationem prolis pro fine primario, ad quem dirigitur voluptas.

54 Hęc propositio patet primò. Nā qui sic operatur, sequitur ordinem naturæ. Hęc enim destinavit voluptatem copulæ ad reddendam facilitiorem generationem prolis, & conservationem speciei. Sic enim S. Th. citatus cap. præcedenti affirmat, omnia delectabilia ordinari ad aliquam hominis necessitatem sublevandam: atque

atque adeo delectatio copulæ conjugalis ordinatur ad necessitatem conservandæ speciei humanæ.

55 Secundò. Nam propositio damnatur, quatenus affirmat, licitam esse eam copulam habitam propter solam voluptatem: atqui eo ipso, quod habeatur propter voluptatem: tanquam propter finem subordinatum fini primario, non habetur propter solam voluptatem, cum habeatur principaliter propter finem primarium: ergo non damnatur propositio asserens, licere eam copulam propter voluptatem tanquam propter finem sic subordinatum.

56 Dicendum ergo est, meritò esse damnatam eam propositionem, quæ negat, copulam conjugalem habitam propter solam voluptatem, carere omni culpa, etiã veniali. Censeo autem, esse sufficiens motivum pro damnatione illius, quod S. Patres doceant oppositam sententiam. Nam in materia morum doctrina SS. Patrum, qui præcipuè in materia morum à Deo illuminati sunt, pro certa regula tenenda est: nisi fortè, quando inter ipsos Patres est controversia.

57 Et quidem S. Aug. lib. 5. contra Julianum cap. 7. hæc verba habet. *Egimus ex Apostoli testimonio, ut sciat unusquisque suum vas, id est suam conjugem possidere, non in morbo desiderii, sicut gentes, quæ ignorant Deum: quod exponens dixi, non conjugalem, hoc est, licitum, honestumque concubitum fuisse prohibitum: sed ut operis ejus causa sit voluntas propaginis, non carnis voluptas: & quod sine libidine fieri non potest, sic tamen fiat, ut non propter libidinem fiat.* Docet ergo S. Augustinus, prohibitionem propositam in eo Pauli testimonio non prohibere copulam conjugalem, sed quod copula conjugalis non fiat propter libidinem, sive carnis voluptatem. Et lib. de bono conjugali cap. 6. ait: *Conjugalis concubitus generandi causa non habet culpam: concupiscentia vero satianda, tamen cum conjugè, venialem.*

58 Gregorius relatus in cap. Vir cum propria c. 33. q. 4. cum agens de copula conjugali, dixisset: *Voluptas ipsa sine culpa nullatenus esse potest.* Postea id explicans ait: *Cum enim non amor procreandæ sobolis, sed voluptas dominatur in opera commixtionis, habent conjuges etiam de commixtione sua, quod debeat.* Id est, cum conjuges commiscantur non propter amorem procreandæ sobolis, sed propter amorem voluptatis, culpam habent, quam deesse debent.

59 S. Anselmus in cap. 7. Epist. 1. ad Corinth. ad ea verba, *Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium:* hæc verba habet: *Tunc enim solum conjuges sine culpa sunt in admixtione, cum non pro explenda libidine, sed pro suscipienda prole miscantur.*

60 S. Thomas in eundem textum Epist. 1. ad Corinth. sic ait: *Quandoque verò (actus conjugalis) est, cum culpa veniali, scilicet cum quis ad actum matrimonialem ex concupiscentia excitatur, quæ tamen intra limites matrimonii sistit, ut scilicet cum sola uxore sit contentus.* Quod etiam docuit in 4. d. 31. q. 2. ar. 3. corp.

61 Constat autem, hanc esse communioem sententiam Doctorum, quos refert, & sequitur P. Th. Sanch. l. 9. de Matr. d. 11. n. 4. Hi sunt Magister, S. Bonaventura, Durandus, Ricardus, Albertus Magnus, Paludanus, Gabriel, Borri longus, Sotus, Altifiodorensis, Gerson, Orbellis, D. Antoninus, Abulensis, Victoria, Petrus de Soto, Ledesma, Veracruz, Margarita Confess. Pedraza, Angles, Enriquez, Barth. de Ledesma, Petr. de Ledesma, Rodriquez, Emmanuel Sà Canedo, Capua, Alensis, Adrianus, Medina. Et ex jurisperitis Glossa in varios textus juris, Alexander de Nevo, Prepositus, Henricus, Raynerius, Friburgo, Astensis, Angelus, Rosella, Sylvester, Tabiena, Armilla, Turrecremata, Gaeta, Gregorius, Lopez, Perez, Matiez, & Ugolinus. Et ideò Authores Societatis stant pro hac sententia. Ita ultra Th. Sanch. & Enriquez l. 11. c. 4. n. 2. Toletus in Sum. l. 7. c. 2. q. 2. Tannerus q. 6. de matr. dub. 3. n. 42. Fagundez in 6. præc. dec. lib. 6. c. 3. n. 5. Prepositus q. 6. de matr. dub. 23. n. 172. Amicus d. 26. de matr. sect. 3. n. 36. Dicastillo disp. 9. de matr. dub. 2. num. 14. Coninc. disp. 34. de Sac. dub. 1. n. 12. & quam plures alii.

62 Cū ergo hæc sit sententia SS. Patrum, & quæ agmine facto secuti sūt Theologi, & jurisprudentes, dicendū est, idesse sufficiens motivū ad damnationē oppositæ doctrinæ. Et autoritas paucorum, qui tenuere oppositam opinionē absq; iurgeti fundamēto, reputari debet levis momētis: ideòq; dare nō potuit probabilitatem suæ opinionī.

63 Ratio autem, quæ suffragatur communi doctrinæ, est moraliter evidēs. Est enim evidenter dissonū rationi invertere ordinem intrinsecū à natura constitutū pro conservatione speciei humanæ: sed qui utitur copula conjugali propter solam voluptatem, invertit eum ordinem: ergo est dissonū rationi uti copula cōjugali propter solam voluptatem, atque adeo peccatum saltem veniale. Minor patet: nam voluptas constituta est à natura in ordine ad copulā cōjugalē, & procreationem prolis pro cōservatione speciei: ergo invertit ordinem naturæ, qui non ordinat voluptatem ad copulā conjugalem, sed potius copulam cōjugalem ad voluptatem capiendam.

64 Confirmatur. Nam omnia delectabilia, quæ in usum hominis veniunt, ordinantur ad aliquam hujus vitæ necessitatem sublevandam, tanquam ad finem; ut loquitur S. Thomas citatus cap. 1. art. 3. q. 2. ergo voluptas, quæ intervenit in copula, ordinatur ad necessitatem conservationis speciei tanquam ad finem: ergo pervertit hunc ordinem, qui ordinat copulam ad voluptatem.

65 Et ex his patet ad quintam quæstionē, an sit peccatum veniale uti copula conjugali propter finem aliquem matrimonio extraneum? v. g. propter consequendum à conjugè aliquod donum, vel

Jo: Cardenas.

propter aliud commodum. Nam ex dictis patet, si fiat solum propter eum finem, esse culpam saltem venialem; quia deferitur finis intrinsecus ejus operationis, & assumitur solus finis extraneus. Id enim rationi dissonat.

DISSERTATIO VI.

An teneamur diligere proximum actu interno, & formali: & an possimus præcepto diligendi proximum satisfacere per solos actus externos?

CAPUT PRIMUM.

Referuntur propositiones damnatæ, & aliorum placita circa earum intelligentiam.

NON EGRET SUMMARIO.

Decima ex damnatis propositio hæc est: *Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.* Undecima est: *Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.* Ex quarum propositionum damnatione habetur, admittere nos debere tanquam doctrinam certam, præcepto diligendi proximum, non satisfieri per solos actus externos, sed manere obligationem diligendi illum dilectionis interno, & formali.

2 Quam varia sint hominum ingenia, & judicia, clarè conspicitur in eo, quod Filguera iu expositione propositionis c. 12. pag. 64. cit. P. Suarium pro opinione damnata, Lumbierius verò 10. 3. Sum. in exposit. ejusdem propositionis n. 1802. pag. 1125. eundem Suarium pro contradictoria opinionis damnatæ

3 Ut Filguera suadeat, sententiam Suarii esse propositionem damnatam, refert verba ejusdem disp. 5. de Charit. Sect. 4. n. 4. hujus tenoris: *Dico, quod spectat ad exercitium internorum actuum, PER SE non obligari nos ad illum actum eliciendum, in illo SISTENDO, id est: propter amandum tantum, sicut diximus de amore Dei: Hinc fit, hunc amorem internum solum cadere in præceptum, vel quando necessarius est ad opus externum, & beneficium proximo præstandum, vel ad vitandum odium, & offensionem proximi.*

CAPUT II.

An vi hujus decreti maneat damnata opinio docens, dari obligationem eliciendi actum internum, & formalem dilectionis proximi in occasionibus necessariis: non tamen esse obligationem per se, extra occasiones necessitatis proximi?

SUMMARIUM.

Quot quæstiones discutiendæ veniunt? n. 4.
Propositio in titulo posita non damnatur expressè. n. 5.
Propositio damnata non ponit obligationem per se. n. 6.
Propositio, de qua loquimur, & propositio damnata non sunt equivalentes. n. 7.
Propositio, de qua loquimur, non infert propositionem damnatam, & ideò non damnatur virtualiter. n. 8.
An sit virtualiter damnata ex eo, quod infertur ex damnata. n. 9. & 10.
Alius modus inferendi propositionem damnatam reicitur. n. 11. & 12.
Explicatur amplius sententia Suarii. n. 13. & seqq.

EX proximè dictis constat, Filgueram putare, eam propositionem, quæ docuit P. Suarius, manere damnatam, quia quamvis admittat obligationem eliciendi actum internum, & formalem dilectionis proximi, dicit, eam non esse obligationem per se. Circa quæ materiam duæ quæstiones discutiendæ veniunt. Prima, an ea opinio illorum Doctorum damnata maneat expressè, aut virtualiter, quam discutiemus primo loco. Secunda, quam in c. 4. examinabimus, quænam sententia sit vera, aut probabilior, an ea, quæ ponit eam obligationem per se, an quæ ponit illam per accidens.

5 Dicendum tamen est primò. Propositionem in fronte hujus capitis præfixam, atque adeò opinionem Suarii non subjacere expressè damnationi in hoc decreto contentæ. Probatur primò. Opinio damnata est illa, quæ negat obligationem eliciendi actum internum, & formalem dilectionis proximi; sed opinio Suarii non negat obligationem eliciendi actum internum, & formalem dilectionis proximi: ergo ea non subjacet huic damnationi. Major, & consequentia patent.

6 Minor probatur. Nam opinio Suarii admittit eam obligationem, quamvis dicat, eam non esse per se, ergo re ipsa non negat talem obligationem. Et confirmatur. Nam propositio damnata non ponit terminum per se; ergo non damnat propositionem, quæ talem obligationem admittit, licet dicat, eam obligationem nō esse per se.

7 Probatur secundò. Ut propositio Suarii maneat damnata ex damnatione propositionis decimæ, debet esse æquivalēs ei propositioni decimæ, sed hæc propositio: *Non tenemur, Proximum diligere PER SE actu interno, & formali;* non æquivaleret huic damnatæ, *Non*

tenemur proximum diligere actu interno, & formali: Ergo illa prima propositio non manet damnata. Probatur minor: quia non sunt æquivalentes illæ propositiones, quarum una dicit aliquid, quod non dicit alia, ut ex ipsa terminorum apprehensione evidens est.

8 Dicendum est secundò, præfatam opinionem Suarii non manere virtualiter damnatam, si antiquatam. Probatur. Nam, ut in superioribus observavi, illa opinio manet antiquata, & virtualiter damnata, quæ est antecedens, unde evidenter infertur propositio damnata; quia in evidenti argumentatione non potest esse antecedens verum, & consequens falsum: quod si consequens est falsum, evidens est, quod antecedens est falsum. Sed opinio eorum Doctorum non est antecedens, unde inferatur propositio damnata: ergo ea opinio non manet antiquata, neq; virtualiter damnata. Probatur minor. Nam ex eo, quod nõ detur obligatio per se, nõ infertur, quod non detur obligatio: præcipue cum Suarius expresse asserat, dari eam obligationem, quamvis eã dicat non esse obligationem per se.

9 Dices primò. Licet hæc propositio. *Nam tenemur proximum diligere PER SE actu interno, & formali.* Non sit antecedens inferens propositionem damnatam; est tamen consequens illatum ex illa: atqui propositio, quæ infertur ex propositione damnata, est etiam virtualiter damnata: ergo.

10 Hæc tamen obiectio non potest opponi à viro Dialectico; sciunt enim Dialectici, ex propositione falsa, & damnabili posse inferri consequens verum. Ut patet in hoc syllogismo: *Omnis lapis est homo, Petrus est lapis, ergo Petrus est homo.* Ubi clarè cernitur ex antecedenti ex utraque parte falsè inferri consequens verum, & evidens. Quare ad objectionem, cõcessa Majori, neganda est Minor.

11 Dices secundò. Ex hac dñatione inferri, quod datur obligatio per se diligendi proximum actu interno, & formali. Nam si non detur obligatio per se, poterit contingere, quod aliquis nunquã teneatur diligere proximum actu interno, & formali, scilicet si nõ detur occasiones, in quibus necessarius sit ille actus dilectionis proximi.

12 Respondetur, esse moraliter impossibile, quod in cõvictu hominum deficiant occasiones, in quibus sit necessarius actus dilectionis proximi; sunt enim in quavis Republica, aut communitate quam plurimæ occasiones dissidii, rixæ, querelarum, odii, invidiæ, vindictæ, & similibus; item necessitatis, beneficentiæ in temporalibus, & spiritualibus: in quibus necessarius est actus charitatis internus, & formalis erga proximum, sine quo actu difficillimum est, nõ labi in peccatũ. Et idèd ea obligatio diligendi proximum actu interno, & formali, quamvis dicatur esse per accidens, scilicet ratione occasionis, nunquam potest deficere talis obligatio, quia moraliter loquendo, nunquã possunt longo tempore deficere tales occasiones.

13 Utraq; cõclusio declaratur ampliùs, explicando, quid intellexerit P. Suarez per illud verbũ: *Per se*, quod ipse explicat per ea verba in illo (actu dilectionis.) *Sistendo propter amandum tantum, sicut diximus de amore Dei.* Et postea subiungit, tunc obligari nos ad actũ internũ dilectionis proximi, cum occurrunt occasiones, in quibus necessarius est actus dilectionis, vel ad evitandũ odiũ, vel ad cõferendũ proximo beneficium debitum. Relege textum Suarii n. 3. relatum.

14 Itaque hoc discrimen invenit Suarius inter præceptum diligendi Deum, & diligendi proximum, quod Deum tenemur diligere propter amandum tantum, id est quamvis nullæ aliæ circumstantiæ extrinsecæ concurrant; proximum verò non tenemur diligere actu interno propter amandum tantum, tenemur tamen illum diligere actu interno, & formali, quando occurrunt occasiones vitandi odium, rixam, vel dissidium, & optulandi in necessitatibus.

15 Ex quibus clarissimè patet eũ dicendi modum non ad versari damnationi, neq; formaliter, neq; virtualiter. Conformamur enim decreto, dũ dixerimus teneri nos ad diligendũ proximum actu interno, & formali in occasionibus, in quibus debemus ei beneficiũ impendere, aut in quibus teneamur odiũ, & dissidia vitare. Neque ad hanc conformitatem cum decreto requiritur, quod dicamus, teneri nos ad diligendũ proximum extra ejusmodi occasiones; ita ut debeamus amare præcisè propter amandum: quia id nõ postulat decretũ.

16 Procedit ergo decretum contra eos, qui dixerunt, sufficenter impleri præceptum dilectionis proximi, si succurramus ei ex motivo alio extrinsecò, v.g. ex motivo inanis gloriæ, aut alio simili. Qui dicendi modus meritò damnatur, quia non diligit actu interno, & formali proximum, qui ei succurrit ex motivo inanis gloriæ, hic enim actus est vitiosus, & actus dilectionis proximi, qui præcipitur, est actus honestus, & Deo gratus.

C A P U T III.

Mens Sancti Thomæ declaratur.

S U M M A R I U M.

Referuntur textus S. Thomæ. n. 17. & 18.

Alia sunt de necessitate, alia de perfectione charitatis. n. 19.

Esse de perfectione, non de necessitate charitatis absolute, actum dilectionis internum erga inimicum. n. 20.

Quidquid officii tenetur quis exhibere inimico, tenetur etiam exhibere cuilibet proximo. n. 21.

Quod explicuit S. Thomas per terminum (absolute) explicarunt alii per terminum (per se) n. 22.

Quid sit illa preparatio animi ad diligendum proximum motu interno in necessitate? Ex Cajetano, Arauxo, & Granado. n. 23. & seqq.

Obligatio diligendi proximum actu interno est juxta S. Thomam pro occasionibus necessitatis. n. 26.

Concordia sententia S. Thomæ cum hoc decreto. n. 27.

17 **P**ro pleniori intelligentia hujus materiæ, operæ pretium est examinare, quid in ea censeat S. Th. Hic enim 2. 2. q. 25. ar. 8. in corpore, agens de obligatione diligendi inimicum, ait: *Alio modo potest accipi dilectio inimicorum quantum ad naturam, scilicet in generali; & sic dilectio inimicorum est de necessitate charitatis; ut scilicet aliquis diligens Deum, & proximum, ab ille generalitate dilectionis proximi inimicos suos non excludat.* Juxta quam sententiam peccat, qui à communi dilectione excludit inimicum. Et videtur supponere S. Thomas, quod sit de necessitate charitatis elicere eum actum internum dilectionis proximi in generali.

18 Deinde subiungit S. Th. *Tertio potest considerari dilectio inimicorum in speciali; ut scilicet aliquis in speciali moveatur motu dilectionis ad inimicum.* Et istud non est de necessitate charitatis absolute: quia neq; etiam moveri motu dilectionis in speciali ad quoslibet homines singulariter, est de necessitate charitatis, quia hoc esset impossibile. Est tamen de necessitate charitatis secundum preparationem animi, ut scilicet homo habeat animum paratum ad hoc, quod in singulari inimicum diligeret, si necessitas occurreret. Sed quod absq; articulo necessitatis, homo etiã hoc actu impleat ut diligit inimicum propter Deum, hoc pertinet ad perfectionem charitatis.

19 In quibus verbis aliqua notanda veniunt, quæ pertinent ad rem nostram. Primum, S. Thomam distinguere inter ea, quæ sunt de necessitate charitatis, & ea, quæ sunt de perfectione charitatis.

20 Secundum, de perfectione charitatis esse elicere actum dilectionis internum erga inimicum; non tamen esse de necessitate charitatis absolute, quod moveatur motu interno dilectionis erga inimicum. Quid autem operetur terminus ille absolute, mox dicam. Probat autem S. Thomas, id ita esse; quia si teneretur homo moveri motu interno dilectionis erga inimicum; teneretur idem præstare circa omnem hominem in singulari: hoc autem non est de necessitate charitatis; cum sit impossibile diligere in singulari omnes, & singulos: ergo neque est de necessitate charitatis moveri motu interno dilectionis erga inimicum.

21 Tertium, quod ex assero precedenti colligitur est, quod docet de affectu interno dilectionis erga inimicũ, intelligendum etiam esse de quovis alio proximo. Nã quidquid officii tenetur per se quis ex charitate exhibere inimico, tenetur exhibere cuilibet proximo; & quidquid officii nõ tenetur per se ex charitate exhibere proximo neq; tenetur exhibere inimico. Et ita sicut homo nõ tenetur moveri motu interno dilectionis erga inimicũ absolute; ita neque absolute tenetur moveri motu interno dilectionis erga quẽlibet proximum.

22 Quartum, quid sibi velit terminus absolute, explicat S. Doct. dum ait, hominem habere debere paratum animum, ut diligit motu interno inimicum, vel proximum, si necessitas illum diligendi occurrerit. Et hoc est, quod asserunt illi tres Doctores Suarius, Castro-Palao, & Fagundez supra citati: c. 1. & 2. Nam quod dixit S. Th. hominem non teneri moveri motu interno dilectionis erga inimicum (idem est de quolibet proximo in singulari) absolute, sed solum si necessitas occurrerit diligendi; in aliis æquivalentibus dixerunt illi, non teneri hominem per se exercere actum internum dilectionis, sed per accidens, id est, ratione necessitatis occurrentis.

23 Et idèd Cajetanus in hunc locum sic explicat sententiam S. Th. *Quia regula generalis est, quod præcepta affirmativa, quantum est ex jure natura, non obligant nisi in articulo necessitatis, ut Auctor hic innuat, & in 4. sent. expresse tenet; idèd nec interior dilectio inimicorum in speciali, nec exterior beneficentia est in præcepto, nisi in articulo necessitatis.* Sufficit enim, quod homo sit paratus ad faciendum, quod tenetur secundum Deum, quando, ubi, &c. tenebitur. Quæ preparatio animi est proculdubio in omni habente charitatem; non minùs, quàm preparatio animi ad martyrium articulo necessitatis. Et ex his verbis Cajetani constat, quid sit illa preparatio animi ad diligendũ proximum motu interno in articulo necessitatis: scilicet actus charitatis erga Deum actualiter existens, vel virtualiter perseverans, ratione cujus homo vult implere omnia præcepta, quacumque illa sint.

24 Magister Arauxo circa hunc articulum octavum S. Thomæ faciens summariũ doctrinæ hujus articuli, sic ait. *Prima conclusio. Diligere inimicum quantum ad naturam, & in oratione communi proximi, est de necessitate charitatis, diligere verò illum in speciali non est de necessitate charitatis extra casum necessitatis, nisi in animi preparatione.*

25 P. Gran. fidelissimus interpret S. Th. 2. 2. contr. 3. tr. 6. d. 2. num. 2. eodem modo loquitur. *Quod ad internum actum amoris spectat, cum illum elicere pertineat ad præcepta affirmativa, & hac non obligent nisi in specialibus circumstantiis, non tenetur quis positivè amare semper inimicum, sed quando occurrat, quæ prudentis arbitrii talis sit, ut obliget etiam comparatione inimici.* Tenebitur itaque quis inimicum amare, quando sic, & non aliter crederetur deponendum esse odium, vel quando esset in extrema necessitate, aut etiam in gravi, tunc enim tenetur quis per se loquendo succurrere proximo, si possit, ac proinde habere voluntatem succurrendi, quæ quidem voluntas amor est.

26 Ex quibus omnibus constat, sententiam S. Thomæ esse, teneri nos diligere proximum actu interno, & formali in occasionibus, in quibus talis actus est necessarius; non verò extra casus necessitatis, 27 Hinc etiam constat, quomodo concordet sententia S. Thomæ cum hoc decreto: cum enim ex hoc decreto maneat certum, quod tenemur proximum diligere actu interno, & formali, & S. Thomas asserat, quod in casibus necessitatis sublevandæ tenemur diligere proximum actu interno, & formali, patet manifestè, quod eadem & utriusque sententia; maxime cum huiusmodi decretum procedat contra eos, qui dixerunt, præcepto proximum diligendi posse nos satisfacere per solos actus externos; & S. Thomas dicat in casibus necessitatis proximi debere nos moveri motu interno dilectionis proximi. A qua sententia neque hilum distant tres illi Authores citati, quos perperam acculat Filguera.

C A P U T IV.

Quenam sit vera sententia in ea questione, an sit præceptum per se diligendi proximum in singulari, actu interno, & formali.

S U M M A R I U M.

Proponitur duplex sensus propositionis, cui additur terminus (Per se) num. 28.
In primo sensu non opponitur decreto, sed est vera nu. 31. & confirmis D. Thomæ n. 32.
Ex significatione termini per se confirmatur conclusio, n. 33.
In secundo sensu est obligatio per se. n. 34.
Argumenta pro conclusione, n. 35. & seq.
Obiectio solvitur, n. 38.
Quomodo sit obligatio per se diligendi proximum in communi. n. 39.
Solvitur instantia. nu. 40.

28 **E**X dictis constat, non manere damnatam opinionem Suarii, & aliorum, quæ admittit, teneri nos diligere proximum in singulari actu interno, & formali si in necessitatibus occurrentibus, & ideo non per se, sed (in sensu explicato) per accidens. Restat ergo inquirere, an quavis non maneat damnata, censenda tamen sit falsa, vel minus probabilis, quoad eos terminos per se, & per accidens.

29 Et quidem hæc questio multum habet de nomine, & modo loquendi. Pro cuius claritate advertendum est, diversas esse has duas propositiones: Primam, *Non tenemur per se diligere proximum actu interno, & formali.* Secundam, *Non tenemur per se diligere proximum actu interno, & formali in occasionibus, in quibus proximo debemus succurrere.* Prima enim habet eum sensum, quem explicat Pater Suarez supra relatus, scilicet habendi actum dilectionis solum propter amandum, & seclusis occasionibus succurrendi proximo, aut reconciliandi nos cum illo. Juxta quem sensum poterit dici ea obligatio esse per accidens, quia est obligatio diligendi, si occurrat occasio necessitatis sublevandæ, vel odii vitandi.

30 Secunda verò propositio habet hunc sensum, scilicet etiam si fiat comparatio obligationis diligendi proximum ad occasiones sublevandæ necessitatis proximi, aut odii vitandi, adhuc hanc obligationem non esse obligationem per se eliciendi actum dilectionis internum, & formalem.

31 His ita explicatis, dico primò. Prima propositio in sensu explicato vera est, neque opponitur decreto. Quod non opponatur constat ex cap. 2. Quod autem vera sit, patet primò ex discrimine, quod constituit P. Suarez iuter obligationem amandi Deum, & obligationem amandi proximum: obligatio enim amandi Deum per se est propter amandum, sistendo in eo; obligatio autem amandi proximum non est per se propter amandum, sed propter succurrendum, & vitandum odium, rixas, querelas, &c.

32 Patet secundò ex illis verbis S. Thomæ supra relatis: *Ut scilicet aliquis in speciali moneatur motu dilectionis ad inimicum: & istud non est de necessitate charitatis absolute.* Nam quod dicit, non esse de necessitate charitatis absolute, idem est, atque non esse de necessitate Charitatis, abstrahendo ab eo, quod sint occasiones necessitatis sublevandæ, aut odii deponendi. Abstrahendo enim ab illis occasionibus, neque absolute, neque per se est obligatio Charitatis habere eum motum dilectionis internæ.

33 Patet tertio ex ipsa significatione illius termini per se: quia quod est propter aliud, non dicitur per se. Ita cum datur obligatio jejunandi, aut abstinendi cibo aliquo propter castitatem servandam; illa non est obligatio per se jejunandi, sed propter aliud, nempe propter virtutem castitatis. Ita etiam non est obligatio per se diligendi proximum, quia non est propter amandum præcisè, sed propter aliud, scilicet propter succurrendum in occasionibus necessitatis sublevandæ, aut deponendi odium.

34 Dico secundò. Obligatio diligendi proximum actu interno, & formali in occasionibus sublevandæ necessitatis proximi, aut deponendi odium, aut dissidia, est obligatio per se. Et ideo falsa est ea secunda propositio supra posita. Quam conclusionem expressit P. Granado in ultimis verbis supra relatis cap. 3. *Tunc enim tenetur quis PER SE loquendo succurrere proximo, si possit, ac proinde habere voluntatem succurrendi; quæ quidem voluntas amor est.*

35 Probatur primò ex hac ratione P. Granadi. *Nam in causa gravis necessitatis proximi est obligatio per se non solum succurrendi exterius, sed etiam volendi succurrere; sed hæc voluntas succurrendi est amor proximi internus, & formalis: ergo respectivè ad eum casum necessitatis est obligatio per se amandi proximum amore interno, & formali.*

36 Probatur secundò. Nam obligatio succurrendi proximo in casu necessitatis est propter exercitium Charitatis: ergo non est propter aliud, quàm propter amandum illum taliter: ergo per se tenetur ad amandum illum in tali casu necessitatis. Et confirmatur. Nam id exercitium Charitatis in casu necessitatis proximi est imprescindibile ab amore proximi: si ergo est obligatio per se succurrendi proximo, est etiam obligatio per se à tali amore interno.

37 Idem, quod dixi de casibus necessitatis sublevandæ, dicendum etiam est de casibus, in quibus instat obligatio deponendi odium. In his enim casibus Charitas per se urget ad diligendū proximum. Et quidè in quavis Republica, & Comunitate sunt innumere occasiones dissidii, rixarū, querelarū, contentionum, emulationum, & invidentiæ. Est autem difficillimum in his omnibus servare nos innoxios, nisi exerceamus actus dilectionis erga proximos: ad quem actū dilectionis tenemur propterea aliquando sub mortali, & aliquando sub veniali juxta gravitatē, aut levitatem materiæ. Et sic optimè intelligitur illud ex 1. Petri 4. *Mutuiamini vobismetipsis Charitatem continuam habentes.* Nam Charitas cōtinua petit per se continuationem dilectionis, supposita continuatione occasionum.

38 Dices. Obligatio diligendi proximum in talibus occasionibus est propter vitandū odium: ergo est propter aliud, & consequenter non est per se. Resp. ipsam positivam vitatōnem odii esse ipsum dilectionis actum internū, & formalem; atq; adeò ea obligatio diligendi taliter proximum est obligatio per se, & non propter aliud.

39 Hucusq; locuti sumus de dilectione respectu proximi in singulari. Nam respectu proximi in communi est obligatio per se diligendi proximum actu interno, & formali, ut supponit S. Thomas supra citatus illis verbis: *Alio modo potest accipi dilectio inimicorum, quantum ad naturam, scilicet in universali; & sic dilectio inimicorum est de necessitate Charitatis.* Nam cum primū proponitur homini lex divina, juxta quam homo tenetur diligere Deum, & proximum propter Deum; id præceptum Charitatis per se obligat diligere Deum, & proximum in communi, per actum internum, & formalem; & perseverare in eo actu formaliter, aut virtualiter.

40 Dices, ea obligatio est diligendi proximum propter Deum: ergo est propter aliud, atq; adeò non per se. Resp. præceptum Charitatis indivisibiliter præcipere utrumq; atq; adeò quantum est ex vi præcepti utrumq; præcipit per se. Præterea, si dicatur dilectio proximi esse propter aliud, quia propter Deum; nullū est inconveniens cum Charitas Theologica afficiatur erga proximum propter Deum.

C A P U T V.

Colligitur ex dictis, quæ opinio subiaceat huic damnationi, & quæ non subiaceat.

S U M M A R I U M.

Ex locutionibus Sacra Scriptura colligitur, eas duas propositiones esse meritò damnatas. n. 41.
Alia propositio, quæ continetur in damnata. n. 42.
Etiam damnata manet propositio, quæ non extendit actum internum dilectionis ad proximum in singulari, sed solum in communi. n. 44.
Quid de propositione docente, satisfieri præcepto diligendi proximum ab eo, qui illi succurrit solum propter Dilectionem Dei, n. 45. & 46.
Quid de propositione asserente, hanc obligationem non esse (per se,) sed per accidens? n. 47.

41 **C**olligitur primò, quàm merito jure damnata sint hæ duæ propositiones, decima, & undecima, quæ excludunt ab obligatione Charitatis erga proximum actus internos, & formales dilectionis. Nam sine ullo actu interno, & formali dilectionis proximi non salvantur tam multe locutiones Sacre Scripturæ, in quibus exprimitur obligatio diligendi proximum. Luc. 10. Interrogatus legisperitus à Christo D. ille respondit; *Dileges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c. Et proximum tuum sicut ipsum.* Dixitq; illi rectè respondisti. 1. Jo. 4. *Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligit & fratrem suum.* Et ibi. *Si sic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere.* Et aliæ quàm plures. Cum autem diligere sit actus internus, & formalis, quomodo sine isto potest intelligi præceptum dilectionis proximi toties repetitum?

42 Colligitur secundò, manere damnata propositionē, quæ asserat, non violari per præceptum Charitatis ab eo, qui nullum habet actum dilectionis internum, & formalem respectu proximi, neq; in singulari, neque in universali. Patet. Nam hæc propositio est convertibilis cum propositione 11. ex damnatis. Nā benè valet: (Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos; ergo non violatur id præceptū, quàmvis quis nullū eliciat actū internum.) Et similiter benè valet e converso, ut perpendenti patebit: Immo & una in altera mutuò continetur. Quando autem propositiones tales sunt, evidens est, quod damnata una, damnatur & altera.

43 Quod autem ea iustissime sit damnata (sive sub his terminis proponatur, sive sub illis, quibus ponitur in decreto) constat ex corollario primo.

44 Colligitur tertio, manere damnatam hanc propositionem, *Proximam in communi, non vero proximum in singulari, tene mur diligere actu interno, & formali*. Quod corollariū inde constat, quod cū præceptum diligendi proximum non intelligatur solum de proximo in communi, sed etiam de proximo in singulari, modo superius explicato; & hoc decretū loquatur in eodē sensu, in quo loquitur præceptū sit, quod hæc damnatio contenta in hoc decreto loquatur etiā respectu proximi in singulari. Propositio ergo, quæ negat teneri nos diligere proximum in singulari actu interno, formali, damnata manet in vim huius decreti. Et idem dicendū est respectu Propositionis 11. quæ etiam de dilectione proximi in singulari intelligitur.

45 Colligitur quartò, quid dicendum sit in hac quæstione, an hæc propositio, *Satisfacit præcepto diligendi proximum, qui illi succurrit in necessitate, non propter dilectionem ipsius, sed solum propter dilectionem Dei*, subiaceat huic damnationi? Et pro parte affirmativa videtur urgere; quod in objecto huius propositionis videtur deficere actus internus, & formalis dilectionis proximi, quod est contra propositionis decimæ damnationem; & quod videtur affirmari, impletio præcepti per solum actum externum succurrendi; quod est contra damnationem undecimæ.

46 Sed dicendū est, hanc Propositionem non subiaci damnationi. Et ratio est. Nam diligere actu interno, & formali est velle bonum aliquis, sed qui vult succurrere proximo propter dilectionem Dei, vult bonū proximo actu interno, & formali voluntatis: ergo in eo casu non deficit actus internus, & formalis. Et ideò P. Granado 2.2. contr. 3. tr. 6. disp. 6. nu. 2. dixit: *Tunc enim tenetur quis per se loquendo, succurrere proximo, si possit, ac proinde habere voluntatem succurrendi; quæ quidem voluntas amor est*. Neque obest, quod objectū formale motivū sit ipse Deus: nam actus veræ Charitatis erga proximum habet pro objecto motivo formali ipsum Deum; & pro objecto materiali ipsum proximum; & tamen est perfectio dilectionis proximi.

47 Colligitur quintò non subiacere huic damnationi hanc propositionem; *Tenemur diligere proximum in singulari actu interno, & formali per accidens, scilicet in occasionibus necessitatis sublevanda, vel toleranda; non vero (per se) id est, extra occasiones necessitatis*. Patet hæc assertio ex dictis cap. 2. & 3.

DISSERTATIO IX.

An divites seculares excusentur ab obligatione erogandi eleemosynam, ex eo quod carere dicantur superfluis statui.

CAPUT I.

Refertur opinio damnata, & quibus Authoribus attribuitur; & præmittuntur alia.

SUMMARIUM.

- Quibus Authoribus attribuitur propositio damnata. n. 1.
Quare abstinendum sit à quadam quæstione. n. 2.
Quæ sint necessaria, & quæ superflua ad naturam, & ad statum. n. 3.
Quomplex sit necessitas? n. 4.
Quid sit necessitas gravis. n. 5. & 6.
Quid sit necessitas communis. n. 7.
An ad gradum extremæ necessitatis reducat necesse sit evidentem urgentem? n. 8.
Quomodo in extrema necessitate sit gravis obligatio succurrendi? n. 9.
An sit certum, teneri divites sub culpa gravi ad succurrendum graviter indigenti? n. 10.

PROPOSITIO duodecima ex damnatis hæc est, *Vix in secularibus invenies, etiam in Regibus, superfluum statui: & ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui*. Filguera ad hanc propositionem pag. 66. eam attribuit P. Vasquio. Et ante ipsum Gonetius in dissert. de Probabilit. n. 152. eam eidem attribuerat. Sed debuit eam attribueret etiam Cajetano in sum. verbo Eleemosyna, illis verbis, quæ formaliter transcripsi in 3. p. Cris. Theol. disp. 57. c. 3. ar. 3. nu. 113.

2 Sed ibid. n. 118. proposui eam quæstionē, an propositio damnata sit eadem cum doctrina P. Vasquii. Quia tamen ad veritatē doctrinæ stabiliendā parum refert, an doctrina damnata sit huius, an illius Authoris; ideò à decisione ejus quæstionis abstinui, & n. 120. dixi, in ea quæstione consuli debere Sacram Congregationem.

3 Pro intelligentia ergo tam propositionis damnatæ, quàm doctrinæ tuendæ ad praxim, breviter notanda sunt aliqua, quæ docui cum cōmuni sententia Doctorum in 1. p. Cris. Th. d. 20. c. 1. Præmitto ergo primò, alia esse necessaria ad naturam, alia ad statum. Necessaria ad naturam sunt, quæ præcisè requiruntur ad vitam conservandam. Necessaria ad statum dicuntur ea, quæ ad suum, sibi que conjunctorū statum conservandū requiruntur. Similiter superflua naturæ dicuntur ea, quæ super sunt, exceptis necessariis ad vitam

sustentationem. Superflua autem statui sunt ea, quæ superabundant, post sumptus impensores in necessariis ad vitam, & ad statum.

4 Præmitto secundò, triplicem necessitatem distingui communiter à Doctoribus, scilicet extremam, gravem, & communem. Extrema est, quæ ponit aliquem in discrimine proximo vitæ, nisi ei subveniatur hic, & nunc, neque apparet aliquis, qui ei effective succurrat. Et quidem varii sunt casus, quos Theologi admittunt ad gradum extremæ necessitatis, quos ibid. proposui n. 3. & 4.

5 Necessitas gravis, juxta communiorē explicationem, est, quando ex defectu rerum necessariarum est in periculo proximo incidendi in miseriam magnam, aut re ipsa versatur in ea: v. gr. quando quis est in periculo proximo incidendi in jacturam notabilis partis bonorum, vel incidendi in magnum morbum extra periculum proximum vitæ; vel in necessitatem quasi perpetuæ famis. Et melius declaratur necessitas gravis, si dicamus eam esse, *Quæ vitam reddit miseram, & nimis molestat*.

6 Pro cuius necessitatis gravis majori explicatione addidi nu. 6. hanc periodum, (Juxta quæ esset in gravi necessitate constitutus, qui per multos dies solo pane, oleribus victitaret; qui ita esset nudus, ut vel illi esset ad magnā ignominiam, vel ei impenderet præ frigore periculū gravis morbi contrahendi: item ille, cui esset nimis molestū super pavimento, aut tabula dormire. Hæc enim omnia, & similia vitam reddunt miseram, & nimis molestat, si autem ille haberet suppellectilia, sine quibus posset absque gravi molestia, & ignominia transigere, quibus venditis, posset ab ea miseria egredi, non esset constitutus in gravi necessitate. Et ideò femina, quæ jocalia aurea, vel argentea retinet, & tamen solo pane victitat, non patitur gravem necessitatem, nisi illa ad aliam similem necessitatem sublevandam reservanda essent. Gravem etiam patitur necessitatem, qui duram subit captivitatem, aut diuturno tempore detinetur in carcere nimis molesto. Vide P. Petrum Hurt. 2.2. tom. 2. disp. 159. à §. 78. ubi distinguit quatuor genera necessitatis gravis, pertinentia ad vitam, ad honorem, ad dignitatem, & ad fortunas.)

7 Ibid. n. 7. dixi, necessitatem cōmunem esse eam, ex qua aliquod incōmodum sequitur in necessariis ad vitam, & statum; quod tamen non reddat vitam nimis miseram, & molestat, juxta statum patientis. Talem necessitatem pati solent pauperes, qui ostiatim mendicant in civitatibus magnis, & eo tempore in quo est abundantia annonæ. Aliquando enim sic mendicantes solent premi necessitate gravi, præcipue in oppidis parvis, vel tempore sterilitatis.

8 Præmitto tertio, ad gradum extremæ necessitatis reduci necessitatem evidentem urgentem, quæ ab aliis vocatur quasi extrema. Est enim illa, in qua licet non periclitetur vita, est tamen periculum proximum incidendi in gravissimam calamitatem. De hac necessitate evidentem urgentem dixi in 3. p. Cris. Theol. disp. 80. c. 1. cum S. Thomas, in illa discurri debere eodem modo, ac in extrema.

9 Præmitto quartò, esse certissimum apud omnes, teneri divitem sub mortali succurrere extremè indigenti saltem ex superfluis statui. Item apud graves Authores esse certum, quod in extrema necessitate tenetur sub mortali dives opitulari, etiam ex necessariis ad statum, quæ sunt superflua naturæ, maximè si fieri potest sine gravi dispendio sui status. Vide, quæ dixi in ea d. 20. c. 1. à n. 9.

10 Præmitto quintò, me ibid. c. 1. ar. 2. tradidisse tanquam certum, præcipue à principiis intrinsecis, teneri divites sub reatu culpæ gravis ad succurrendum pauperi graviter indigenti, saltem ex superfluis statui. Ubi ostendi, hanc sententiam doceri tanquam certā à P. Suario, Granado, Petro Hurt. Vasquio, & Mag. Bannez, immò & P. Vasquez docet, non solum ex superfluis statui, sed etiam ex necessariis ad statum, quæ superflua naturæ, succurrendum esse gravi necessitati, sub reatu culpæ gravis. Et certitudinem hujus conclusionis ibidem latè ostendi ex pluribus testimoniis Sacre pagine, & testimoniis Sanctorum Patrum.

CAPUT II.

In quo sensu accipiatur id, quod supponitur in propositione 12. quod aliquando dives ad eleemosynam teneatur tantum ex superfluis statui?

SUMMARIUM.

- Certum est, aliquando divites teneri ad eleemosynam tantum ex superfluis statui. n. 11.
Opinio docens ex sola superfluitate bonorum oriri obligationem erogandi eleemosynam. n. 12.
Opinio contraria id negans. n. 13.
Sensus propositionis non est juxta primam opinionem, sed juxta secundam. n. 14. & 15.

SUPPONITUR in propositione, & consequenter in damnatione ejus, quod aliquando dives tenetur ad eleemosynam; non ex necessariis ad statum, sed tantum ex superfluis statui. Quæ propositio certa est, & indubitabilis. Nam licet juxta sententiam P. Vasquii aliquando teneatur dives succurrere graviter indigenti ex necessariis ad statum, & non solum ex superfluis, id tamen est, quando potest fieri cum modico detrimento status. At quando non potest levare eam gravem necessitatem ex necessariis

cessariis ad statum sine gravi detrimento status; tunc solum tenetur ex iis, quæ superfluit statui, & quatenus superfluit. v.g. si gravis necessitas ad sui levamen indiget ducentis; & si dives daret ea ducenta, pateretur ejus status grave detrimento; & tunc solum superesset statui solum triginta, etiam juxta sententiam P. Vasquezii solum teneretur dives ad triginta, quæ superfluit.

12 Quando ergo dicitur, quod dives tenetur ad eleemosynam tantum ex superfluis statui, potest accipi in duplici sensu, juxta duplicem opinionem. Nam aliqui Doctores censent, superfluitatem bonorum esse sufficientem radicem, & quasi rationem formalem, unde oritur obligatio erogandi eleemosynam: ex quo inferunt, quoties divites sunt superflui statui, teneri sub mortali ad eleemosynam, etiam in communibus necessitatibus. Ita Cajet. 2. 2. q. 3. 2. 5. & alii in locis Gonet. in diser. de prob. n. 152. & plures alii ex schola Thomist.

13 Sed ex eadem schola plures alii negant, superfluitatem bonorum esse sufficientem radicem obligationis gravis largiendi eleemosynam; ideoque divites ex ea sola superfluitate non teneri graviter ad eleemosynam, nisi ipsa pauperis necessitas gravis sit. Ita Mag. Arauxo 2. 2. p. 32. dub. 32. dub. 1. n. 6. apud ipsum Medina, Paludanus, Covarruvias, Sylvestre, Angelus, Armilla, & Corduba. Item P. Vasquez opusc. de Eleemosyn. cap. 1. dub. 3. & plures alii.

14 Cum ergo dicitur in propositione damnata, quod dives quandoque tenetur tantum ex superfluo statui; non est sensus juxta primam opinionem proximè relatam, quod teneatur ad eleemosynam ex superfluo tanquam ex radice, ex qua sufficienter oriatur obligatio erogandi eleemosynam independentem à necessitate gravi. Hæc enim sententia falsa est, & quæ communiter reiicitur à Doctoribus. Nam, ut bene perpendit Arauxo, si sola superfluitas esset sufficiens radix hujus obligationis, etiam cessante omni necessitate proximi, perseveraret obligatio. Quod autem genus eleemosynæ esset, dare non indigenti.

15 Est ergo sensus propositionis dānatæ juxta secundam sententiam, quod quandoque dives tenetur erogare eleemosynam de illis bonis, quæ superfluit statui, & ita damnatio hæc non cogit divitem ad largiendum omnia, quæ superfluit statui, quando nullas invenit necessitates graves: quin potius damnatio hæc relinquat indemne opinionem communem, quod non tenetur dives sub reatu culpæ lethalis ad largiendum superflua statui, nisi in necessitate gravi. Et ratio hujus est, quia nulla est ratio, quæ cogat ad intelligendam hanc damnationem, juxta eam primam opinionem, quæ minus probabilis est, & à paucis tradita, & à multis rejecta. Immo in illis verbis, quando tenetur tantum ex superfluo statui, denotatur, non semper esse obligationem eleemosynæ ex superfluo statui, sed aliquando.

C A P U T III.

Ostenditur, præfatam propositionem duodecimam esse damnabilem.

S U M M A R I U M.

Propositio damnata falsa est propter prætextum excusandi se ab obligatione eleemosynæ. n. 16.

Idem probatur ex eo, quod divites aliquando tenentur ad eleemosynam cum modico detrimento sui status. n. 17.

Idem ostenditur ex comminationibus, quæ reperiuntur in Evangelio. n. 18.

Minus damnabilis est opinio eorum, qui dicunt teneri ex necessariis ad statum, asserentes divites vix habere superfluum statui. n. 19.

Anhuc tamen damnabilis est ea opinio. n. 20.

16 **E**Am propositionem esse damnabilem, & dignam ea censura Theologica, qua in hoc decreto inuritur, probatur primò. Multi sunt casus, in quibus certum est, quod homo tenetur erogare eleemosynam ex superfluis statui, ita ut coram Deo se excusare non possit ab ea obligatione: sed si divites non haberent, vel vix haberent superflua statui, haberent prætextum excusandi se ab ea obligatione: ergo contra ejusmodi certitudinem militant, qui dicunt, divites non habere, vel vix superflua statui.

17 Probatur secundò. Est enim indubitabile, quod tenetur dives succurrere graviter indigenti, quando potest præstare cum modico detrimento sui status, illa non sunt absolute necessaria ad statum; atque adeò dicenda erunt superflua statui: ergo tales divites verè habent superflua statui. Et ita sicut absurdum est dicere, non teneri divitem succurrere graviter indigenti cum parvo detrimento sui status; ita absurdum erit dicere, quod ejusmodi dives non habet superflua statui.

18 Probatur tertio. Nam in Evangelio multæ sunt comminationes adversus divites, qui non succurrunt pauperibus, cum possint succurrere sine proprio detrimento: sed divites ejus sæculi non erant diversi generis, aut diversæ conditionis, ac divites præsentis sæculi; ratione cujus illi haberent superflua statui; isti autem aut non habent, aut vix habent: ergo illæ comminationes in utroque pariter fulminantur; & de utrisque dicendum est habere superflua statui, ex quibus possint graviter indigentibus opulari.

19 Verum quidem est, minus esse damnabilem opinionem eorum, qui cum dicant, non solum ex superfluis statui, sed etiam ex necessariis ad statum teneri divites succurrere graviter indigentibus,

asserunt præterea, divites vix habere superflua statui; quia cum hæc conjungunt, non excusantur omnino divites ab eleemosyna: si quidem quamvis non habeant superflua statui, dicuntur teneri ad illam. Minus, inquam, damnabilem esse, quam eorum, qui ex una parte dicunt, solum teneri divites ad sublevandas graves necessitates ex superfluis statui; & ex altera affirmant, divites vix habere superflua statui; cum hoc modo inferatur, vix divites teneri ad eleemosynam, quantumvis sit gravis necessitas occurrens.

20 Adhuc tamen dānabilis est ea opinio, quamvis dicat, succurrendum esse pauperi graviter indigenti, ex necessariis ad statum, quia negari non potest, quin aliquando debeat subveniri ei necessitati ex superfluis statui, ut diximus c. 2. In quo casu si dicamus, vix esse divitibus superflua statui, idem erit, ac dicere, non esse, aut vix esse obligationem succurrendi. Quod autem divites non habeant excusationem ad omittendam eleemosynam in gravibus necessitatibus, satis constat ex iis, quæ dixi in 1. p. Cris. Th. d. 20. c. 2. ar. 2. & 3.

D I S S E R T A T I O X.

An liceat desiderare alicui malum sub ratione boni temporalis utilis.

C A P U T I.

Referuntur propositiones damnatæ; præmittuntur aliqua.

S U M M A R I U M.

Doctrina S. Thomæ coheret cum hac damnatione. n. 4.

Textus S. Thomæ pro ratione dubitandi. n. 5. & 6.

Potest desiderari mors alicujus propter bonum spirituale illius, aut alterius; n. 7.

Possumus desiderare mortem alicujus propter bonum commune. n. 8.

Potest quis desiderare mortem alicujus propter vitandum aliquod ingens nocumentum. n. 9.

Intellectus potest præscindere mortem Patris ab effectu hereditatis filii, & voluntas sub eadem præcisione potest desiderare hereditatem, non mortem, n. 10.

1 **H**Uic dubitationi dant occasionem tres propositiones damnatæ ab Innocentio XI. in hoc Decreto, ex quibus decima tertia propositio sic se habet: Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, & de illius morte naturaliter gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare; non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.

2 Propositio 14. damnata hæc est: Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem ut malum Patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hereditas.

3 Propositio 15. similiter damnata hujus est tenoris: Licitum est filio gaudere de Parricidio Parentis à se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex hereditate consecutas.

4 Pro quarum explicatione, & recta intelligentia, quia aliqui Scriptores falsò existimarunt, eas propositiones dānatas inferri ex doctrina Sancti Thomæ, suppono primò, non esse mentem Romani Pontificis damnare doctrinam, quam circa hanc materiā tradidit S. Thomas. Ideò operæ pretium est proponere ante oculos doctrinam S. Thomæ, ut inde constet, tres illas propositiones damnari quoad id tantum, in quo differunt à doctrina S. Thomæ.

5 Et quidem Angelicus Doctor 2. 2. qu. 76. art. 1. sic ait: (Si autem aliquis impetret, vel optet malum alterius sub ratione boni, sic est licitum, nec erit maledictio, per se loquendo, sed per accidens: quia principalis intentio dicentis non fertur ad malum, sed ad bonum. Contingit autem malum aliquod dici imperando, vel optando sub ratione duplicis boni. Quandoque quidem sub ratione justitiae, & sic Judex licet maledicat illum, cui precipit justam poenam inferri. Et sic etiam Ecclesia maledicit anathematizando: sicut & propheta in scripturis quandoque impetrantur mala peccatoribus, quasi conformantes voluntatem suam divinæ justitiæ; licet hæc imprecationes possint etiam per modum prænuntiationis intelligi. Quandoque verò dicitur aliquod malum sub ratione utilis, puta, cum aliquis optat aliquem peccatorem pati aliquam egritudinem, aut aliquod impedimentum, vel ut ipse melior efficiatur, vel ut saltem ab aliorum nocumento cesset.)

6 Et in 3. distinct. 30. art. 1. ad 4. sic habet. Ad quartum dicendum, quod Charitas attendit ad quædam bona per se, scilicet ad bona gratiæ: ad quædam autem per accidens, in quantum ad ista ordinantur. Bona autem temporalia, quæ per accidens Charitas attendit, & ex consequenti possunt se invicem in diversis impedire, quia prosperitas unius inducit adversitatem alterius, unde quia Charitas ordinem habet, & plus debet diligere quisque se, quam alium, & propinquos, quam extraneos, & amicos, quam inimicos, & bonum commune multorum, quam bonum privatum unius, (potest aliquis, salva Charitate, optare malum temporale alicui, & gaudere, si contingit; non in quantum est malum illius, sed in quantum est impedimentum malorum alterius, quem plus tenetur diligere, vel communitatis, aut Ecclesiæ.) Similiter de malo etiam ejus, qui in malum temporale incidit, secundum quod per malum poena impeditur frequenter malum culpæ ejus; sed bona gratiæ mutuo se non impe-

Impediunt, quia spiritualia bona à pluribus integrè possideri possunt. Et ideo quantum ad hoc nullus, salva Charitate, potest malum alteri optare, vel de malo gaudere, nisi in quantum in malo culpa, vel damnationis alicujus relucet bonum divina justitia, quod plus tenetur diligere, quam aliquem hominem. Sed hoc non est per se de malo gaudere, sed de bono, quod adjunctum est malo.

7 Suppono secundo, sub ea damnatione non comprehendí doctrinam, quam omnino veram, & certam existimo, scilicet posse me desiderare inefficaciter mortem alterius propter bonum spirituale illius, aut alterius. Et ratio est, quia bonum spirituale semper debet præferri bono temporali: Sic Pater potest desiderare inefficaciter mortem filii, qui dat signa perversiónis futuræ, vel cum credit lapsurum in multa peccata enormia.

8 Suppono tertio, etiam esse licitum, neque comprehendí sua ea damnatione, si quis desideret mortem alicujus propter ingens bonum etiam temporale communis, vel Ecclesiæ, quia bonum commune præferendum est bono privatae personæ. Neque comprehenditur sub ea damnatione, quia propositionis damnatae non loquuntur de hoc casu.

9 Suppono quarto, etiam esse licitum, neque contentum sub ea damnatione, si quis desideret mortem alicujus propter vitandum aliquod magnum nocumentum, quod ex vita illius impendit consanguineo, propinquo, vel amico, vel etiam ipsi desideranti. Et hoc est, quod dixit S. Thomas supra citatus, nempe: *Potest aliquis, salva Charitate, optare malum temporale alicui, & gaudere, si contingit, non in quantum est malum illius, sed in quantum est impedimentum malorum alterius, quem plus tenetur diligere.* Ita Pater potest licite desiderare inefficaciter mortem generi, qui filiam ejus pessimè affligit sine spe emendationis. Et ratio est, quia cum Pater teneatur plus diligere filiam, quam generum, & assidua afflictio filiae sit magnum malum; propter hoc vitandum licebit illud desiderium inefficax Patris.

10 Suppono quinto. Intellectum posse præscindere mortem Patris ab effectu hereditatis filio advenientis: & sic licitum erit, neque sub ea damnatione contentum, quod filius gaudet de hereditate sibi obveniente ex morte Patris, quin de ipsa morte gaudeat. Nam eandem præcisionem, quam facit intellectus, potest sequi voluntas. Quod si intellectus præscindit inter prædicata identificata, à fortiori poterit præscindere inter ea duo, quæ realiter distinguuntur, videlicet inter mortem Patris, & aditionem hereditatis.

C A P U T II.

Quomodo ex doctrina S. Thomæ non inferatur aliqua ex propositionibus damnatis?

S U M M A R I U M.

Proponitur ratio dubitandi. n. 12. & seqq.

Nulla ex his propositionibus damnatis inferitur ex doctrina Sancti Thomæ. n. 15.

Cum quis gaudet de malo unius, reduplicativè quatenus est bonum alterius, reduplicatio cadit supra bonum alterius. n. 16.

Qui cupit mortem alterius propter suum commodum temporale, desiderium illius fertur immediatè ad mortem alterius. n. 17.

Doctrina generalis S. Thomæ, quod licet desiderare malum proximi sub ratione boni, non extenditur ad quaecumque rationem boni. n. 19.

11 **D**UO ergo sunt, quæ præcipuè dubitantur circa damnationem earum trium propositionum. Primum est propter falsam quorundam exístrationem præfatam, an aliqua ex propositionibus damnatis inferatur ex prædicta doctrina S. Th. Secundum, quid sit, quod formaliter damnatur, & prohibetur in eo decreto.

12 Et quantum ad primū attinet, prima, & secunda propositio alicui videbitur inferri ex doctrina S. Thomæ. Etenim: *Si aliquis optet malum alterius sub ratione boni; sic est licitum, nec erit maledictio per se loquendo, sed per accidens, quia principalis intentio dicentis non fertur ad malum, sed ad bonum.* Ut loquitur S. Thomas loc. cit. Sed qui de vita alicujus tristatur, aut de illius morte naturali gaudet, vel illam inefficaci affectu petit, aut desiderat, non ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum; iste optat malum alterius sub ratione boni; & principalis intentio illius non fertur ad malum, sed ad bonum; ergo ejusmodi desiderium inefficax licitum est.

13 Deinde qui absoluto desiderio cupit mortem Patris, non quidem ut malum Patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hereditas; optat malum Patris sub ratione boni, & intentio filii non fertur ad malum, sed ad bonum: ergo id desiderium ex mente S. Thomæ licitum est.

14 Secundo juxta S. Thomam *potest aliquis salva Charitate optare malum temporale alicui, & gaudere si contingit, non in quantum est malum illius, sed in quantum est impedimentum malorum alterius, quem plus tenetur diligere.* Quæ sunt verba S. Thomæ supra relata. Sed filius tenetur plus diligere se ipsum, quam Patrem, & vita Patris est impedimentum bonorum filii, cum impediatur aditionem hereditatis, & mors Patris est impedimentum hujus mali, quod accidit filio, carendi hereditate: ergo ita poterit filius gaudere de morte Patris, quæ impedit carentiam hereditatis.

15 Dicendum tamen est, nullam ex propositionibus damnatis inferri ex doctrina S. Thomæ, atque adeo damnationem earum propositionum nullatenus adversari doctrinæ S. Thomæ. Etenim S. Thomas non docet, licitum esse, quod intentio desiderii feratur directè, & immediatè ad malum alterius, sed duntaxat ad bonum, quod ex eo malo resultat, ut patet ex illis postremis verbis: *Sed hoc non est per se de malo gaudere, sed de bono, quod adjunctum est malo.*

16 Pro cuius intelligentia notandum est, cum S. Thomas dicit, licitum esse gaudere de malo unius, in quantum est bonum alterius, facere reduplicationem, & quamvis in reduplicatione interveniat materiale, & formale; quando fit reduplicatio, non fit supra materiale, sed supra formale: & ideo illud gaudium, vel desiderium solum fertur immediatè ad formale, scilicet ad bonum alterius. Ita cum dicimus, *Album reduplicativè, quatenus album disgregat visum,* quamvis album sit concretum ex subiecto, & forma, tamen reduplicatio non cadit supra materiale, sive supra subiectum, sed solum supra formale, nempe supra solam albedinem. Sic etiam cum quis appetit dulce reduplicativè quatenus dulce, non appetit subiectum dulcedinis, sed ipsam dulcedinem: quod si appetit etiam subiectum, non appetit illud præcisè quatenus dulce reduplicativè: nam ut dixi, reduplicatio solum appellat supra formale.

17 Hinc responderetur ad argumenta proximè allata. Ad primum ergo responderetur, eum, qui desiderat mortem alterius propter suum emolumentum temporale non sistere in proprio comodo, sed desiderium illius ferri immediatè ad mortem proximi, vel Patris; cum tamen S. Thomas reduplicans supra bonum inde secutum, solum doceat licitum desiderium de formali, nempe de ipso bono, quod resultat. Et hinc etiam patet ad secundam partem primæ objectionis.

18 Ad secundam objectionem clarius patet doctrina tradita, cum in verbis relatis S. Thomæ inveniatur reduplicatio, in qua solum attenditur immediatè formale bonitatis, & non materiale mali, ex quo ea bonitas resultat.

19 Responderetur secundo. Cum S. Thomas tradidit doctrinam generalem, quod liceat desiderare malum proximi sub ratione boni, non propterea docuisse, licitum esse desiderare malum proximi generaliter sub quacumque ratione boni, multò minus sub ratione boni levissimi, quod amplius constabit ex proximè dicendis.

C A P U T III.

Quomodo intelligendæ sint propositiones damnatae.

S U M M A R I U M.

Sensus est, illicitum esse desiderare directè mortem proximi ob commoda temporalia. n. 20.

Licitum est desiderare mortem proximo ad vitandum aliquod ingens malum. n. 21.

Non est licitum preponere commodum temporale vita proximi. n. 22.

Et hinc explicatur sensus propositionis decima tertia. Ibid.

Ex eodem principio constat sensus, & falsitas propositionis decime quarta. n. 23.

Et propositionis 15. n. 24.

An filius desiderans directè mortem Patris propter hereditatem, desideret illam reduplicativè quatenus sibi commodam? n. 25. & seqq.

Quid dicendum de parricidio perpetrato in ebrietate? n. 27.

20 **D**ICENDUM est secundo, in ea damnatione propositionum damnari doctrinam, quæ tradit, licitum esse desiderare directè, immediatè mortem proximi, aut gaudere de illa propter commoda temporalia. Quod apud omnes certum esse debuit. Etenim lethaliter peccat, qui sibi ipsi desiderat mortem ob causas levissimas, v. g. Si quis sibi mortem desideraret propter vitandum fastidium, quod concipitur ex nimia loquela alterius, aut ex nimia tussi socii. Et ideo Antoninus Diana p. 5. tr. 14. res. 92. præmissa doctrina, & periodo P. Granado ex 2.2. contr. 3. tr. 6. disp. 2. sect. 4. n. 22. optimè dixit: (Ex quibus apparet, esse damnandas de mortali mulierculas, & præsertim vetulas, quæ ob res minimas vociferantur, & optant sibi mortem:) Ex quibus omnibus constat, non licere optare sibi mortem propter bonum levioris momenti. Ergo non licet optare mortem proximo propter bonum levioris momenti. Sed qui optat mortem proximi, non propter ingens aliquod malum vitandum, sed propter quaecumque emolumentum temporale, aut propter pinguem hereditatem adeundam, desiderat illi malum propter bonum levioris momenti: ergo mortaliter illicitum est. Probatur minor: quia vita proximi præferri debet cuilibet emolumento temporali. Nam si id non esset verum, quomodo in extrema necessitate proximi teneretur homo succurrere etiam de necessariis ad statum.

21 Itaque licitum est, & minimè sub ea damnatione contentum, desiderare mortem proximo ad vitandum aliquod ingens malum sibi impendens, sicut etiam licitum est optare sibi mortem, ut evadat aliquod ingens malum, sive temporale, sive spirituale, non tamen est licitum desiderare mortem proximo propter emolumentum temporale non necessarium; quia id censetur bonum

num levioris momenti, facta comparatione cum vita proximi.

22 Et ex hac secunda conclusione patet, merito damnari decimam tertiam propositionem. Nam tristiari de vita alicujus, aut de morte naturali gaudere ob aliquod emolumentum temporale, ita ut tristitia, aut gaudium feratur immediatè, & formaliter ad vitam, aut mortem proximi, maximè dissonat rationi; quia sic præponitur emolumentum temporale vitæ hominis. Et idem de affectu petendi, aut desiderandi mortem proximi, quamvis affectus sit inefficax. Cum quo fit, quod si desiderium feratur solum ad emolumentum temporale pro hypothese, in qua Deus vellet, proximum mori, non autem ad mortem illius, tale desiderium non incurrat reatum peccati lethalis; ut dixi initio in suppositione 1.

23 Et ob eandem rationem, immò, & majorem, damnatur decima quarta propositio, de eo, qui desiderat mortem Patris ob hereditatem sibi obventuram. Dissonat enim maximè rationi, quod præferat hereditatem vitæ Patris. Habetque specialem circumstantiam contra pietatem erga Patrem: debet enim pluris æstimare vitam patris, quam alterius proximi. Et hæc circumstantia mutat speciem, quia est contra specialem virtutem.

24 Eodem genere deformitatis scatet decima quinta propositio: quia juxta eam gaudium filii formaliter, & immediatè terminatur ad calamitatem Patris: quod illicitum est ob rationes propositas. Si autem id gaudium solum ferretur immediatè, & formaliter ad effectum acquisitionis divitiarum, & non ad calamitatem Patris; sic non esset peccatum contra Charitatem; sed solum pecaret ex nimio amore divitiarum.

25 Dices: Filius in eo casu gaudet de calamitate Patris, quatenus sibi bona est reduplicativè: ergo sic non peccat. Probatur consequentia. Nam, ut loquitur S. Thomas supra citatus nu. 14. *Potest aliquis, salva Charitate optare malum temporale alicui, & gaudere, si contingat, non in quantum est impedimentum malorum alterius, quem plus tenetur diligere.* Diximus autem, reduplicationem non cadere supra mortem, sed supra effectum.

26 Respondetur, filium in eo casu non gaudere de morte Patris, quatenus sibi bona est reduplicativè, quia cum reduplicatio cadat solum supra formale, nempe supra bonitatem, sive commoditatem propriam; & gaudium filii (quale proponitur in ea propositione) terminetur formaliter ad ipsam calamitatem Patris, & non solum ad commoditatem propriam; inde fit, quod non gaudeat de morte Patris reduplicativè ut sibi commoda. Quod si filius gaudeat de morte Patris reduplicativè ut sibi commoda, sic non gaudet de materiali, nempe de morte; sed formali, supra quod fit reduplicatio, nempe de commoditate propria, supposita morte Patris, de qua non gaudet, sed supponit illam contigisse. Et ita hæc propositio: *Filius gaudet de morte Patris reduplicativè quatenus est commoda sibi; æquivaleret isti, Filius, præsupposita morte Patris, gaudet de commoda suo*: neque in alio sensu admittenda est.

27 Quod autem dicitur in proposit. 15. de parricidio perpetrato in ebrietate, nihil habet speciale circa materiam hujus dissertationis. Ideò breviter dico, si quando filius habuit voluntatem se inebriandi, prævidit periculum occisionis Patris, imputatur filio peccatum parricidii, quod si non prævidit, non imputatur. Vide Vasquium 10. 1. in 1. 2. disp. 127. Quod si postea gaudet de calamitate Patris, peccat graviter; ut dictum est.

DISSERTATIO XI.

An detur præceptum speciale Fidei; & quoties teneamur elicere Fidei actum.

CAPUT I.

Revertur propositio damnata; & deciditur prior pars quaestionis.

ARTICULUS I.

Statuitur conclusio.

SUMMARIUM.

Qui docent eam propositionem, non negant præceptum credendi, sed illud esse speciale, & per se. n. 1.
Dari præceptum fidei constat ex multis Sacre Scripturæ locis. n. 2.
Hoc præceptum partim est positivum, partim est negativum. n. 3.
Præceptum credendi esse per se, constat ex communi sensu Theologorum. n. 4 & 5.

1 **P**ropositio 16. damnata in hoc decreto hæc est: *Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum se.* Et qui hanc propositionem docuerunt, non videntur negare, id non esse speciale, & secundum se, propter ipsam virtutem Fidei exercendam, sed solum propter alias virtutes, & in ordine ad illas exercendas. Sicut cum quis vovet jejunium, illa obligatio non oritur à virtute abstinentiæ, sed à virtute Religionis, quo præcipit impletionem voti. Ita dicunt, præceptum Fidei non obligare ratione sui, & per se, sed obligare, quatenus dirigit ad alias virtutes exercendas.

2 De hac materia scripsit egregiè P. Suarez disp. 13. de Fide sect. 1. & 7. Et in primis datum esse hominibus præceptum obligans ad interiorem finem, sic probat sect. 1. n. 2. (Hæc assertio, est certa secundum Fidem. Habetur expressa 1. Jo 3. *Hoc est mandatum ejus, ut credamus in nomine Filii ejus.* Deinde colligitur ex quadam certa regula, quod omnia, quæ in Scriptura proponuntur sub comminatione eternæ damnationis, posita sunt sub rigorofo præcepto; sicut Paulus post multa, quæ dixerat ad Galatas 3. subjungit: *Quis alia agunt, Regnum Dei non possidebunt.* Et sicut Christus dixit Jo 6. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, &c. Non habebitis vitam in vobis.* Nam inde optimè colligitur præceptum graviter obligans. Et ratio est: quia nemo damnatur, nisi propter peccatum lethale; omne autem peccatum est contra præceptum juxta definitionem suam. At verò Fides exigitur in scriptura sub tali comminatione Matth. ult. *Qui non crediderit, condemnabitur.* Ad Hebr. 2. *Quomodo vos effugimus, si tantam neglexerimus salutem:* Et cap. 10. *Justus ex Fide vivit; quod si subtraxerit se, non placebit anime meæ.* Est ergo Fides sub præcepto rigorofo obligante sub reatu eternæ damnationis.) Hæc Doctor eximius, qui multa alia superaddidit in confirmationem hujus veritatis. Et præcipue id convincit ex eo, quod disp. 12. ostenderat, nempe Fidem esse necessariam necessitate mediæ ad salutem æternam: eò quod media ad hanc salutem consequendam non possunt non esse præcepta. Explicat postea quomodo, hoc præceptum sit juris divini, & quomodo juris naturalis, & supernaturalis.

3 Explicat deinde a n. 7. quomodo hoc præceptum partim sit negativum, partim positivum: Et quomodo, quæ negativum est, prohibeat non solum negationem, sed etiam dubitationem, & formidinem voluntariam, propter summam certitudinem, quæ est de essentia actus Fidei. Et quæ positivum est, obliget ad audiendam, & addiscendam Fidem, & facta sufficienti propositione, ad credendum per actus internos Fidei supernaturalis.

4 In sectio. 2. tractat id, quod propius accedit ad materiam hujus propositionis. Nam n. 3. sic statuit conclusionem. (Dicendum est, dari in Fide speciale, & proprium præceptum ad illam pertinens, etiam ut præcisè inspecta sine obligatione aliarum virtutum, proximè, & per se ad ipsam Fidem non pertinentiū. Hanc assertionem existimo certam, & communem Theologorum: nam in hoc sensu loquuntur de præcepto, cum affirmant illud dari de Fide.) Et pro ea in terminis tradita citat P. Valentiam, P. Azor. & P. Thomam Sanchez.

5 Et hinc colligitur ex mente P. Suarii, quàm jure merito damnata sit ea propositio 16. cum Doctor eximius asserat, hanc nostram, & suam assertionem esse certam; & communem Theologorum; propositio autem, quæ contradicit sententiæ certæ, & comuni Theologorum, est positivè improbabilis, & certò falsa; & si relaxat conscientiam, est scandalosa, ut ostendi in 1. p. Cris. Th. disp. 9. art. 7.

ARTICULUS II.

Discutiuntur, & vindicantur argumenta, quæ pro hac conclusione assert P. Suarez.

SUMMARIUM.

Argumentum probans, dari negativum præceptum Fidei. n. 6.
Aliud argumentum desumptum ab eo, quod Deus est objectum primarium intellectus. n. 7.
Quid censeat Lugo de hoc argumento? n. 8.
Quomodo Lugo non rectè perceperit mentem Suarii? n. 9.
Quomodo fides sit perfectio supernaturalis hominis; & quomodo inferatur præceptum per se. n. 11.
Objectiones Cardinalis soluta. n. 12. & seqq.
Quomodo intelligatur, fidem esse partem justitiæ? n. 15. & 16.
Quomodo fides præcipiatur directè simul, & indirectè? n. 18.
Quomodo fides præcipiatur, ut fidelis sit benè instructus? n. 21.
Fides licet sit medium respectu charitatis, etiam præcipitur per se. n. 22.

6 **P**robat primò. Nam heresis est speciale peccatum contra virtutem Fidei, per quod habitus supernaturalis Fidei amittitur: sed non potest esse speciale peccatum contra virtutem, nisi detur speciale præceptum de tali virtute; non enim est peccatum, nisi sit contra præceptum: datur ergo speciale præceptum Fidei. Sic enim si quis voveat jejunium, violatio ejus voti non est contra virtutem abstinentiæ, sed contra Religionem: quando autem datur præceptum jejunii, quod quidem injungitur propter virtutem abstinentiæ, violatio ejus est contra virtutem abstinentiæ. Et quidem hoc argumentum probat, esse speciale præceptum Fidei, & per se, quæ negativum est, & quatenus obstringit ad non dissentendum, nec formidandum circa veritates Fidei: hæresis enim, dubitatio, & formido violant præceptum, quæ negativum: Reliqua autem argumenta Suarii probant etiam, dari præceptum Fidei per se, etiam quatenus affirmativum est, & obligat actus Fidei exercendos.

7 Probat secundò. Nam quod attinet ad obligationem credendi veritates, quæ sunt de Deo, & de Divinis perfectionibus, est speciale præceptum Fidei. (Quia Deus est primariū, & per se objectum Fidei; in cujus cognitione majori ex parte hominis perfectio consistit, ut dixit Dionysius cap. 4. de Divinis nominibus, & in ordine naturali

turali cognovit Aristoteles 10. Et hic cap. 7. & 8. ponens summam perfectionem hominis in cognitione summi veri, ut etiā D. Th. attigit 2. 2. q. 167. a. 1. ergo in ordine supernaturali cognitio Dei, quæ est per fidem, per se, ac directè præcipitur propter perfectionem ipsius hominis. quæ sunt verba P. Suarii. Quia n. 5. hæc superadd. (Ideo etiam ipsa per se, & propter se propriā affert præcepti obligationē, & maximè ut ad Deum cognoscendū terminatur: sic enim in ea suo modo consistit huius vitæ participata felicitas juxta illud: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum.*)

8 Accessit Lugo Card. d. 13. de Fide sect. 2. n. 28. ad hæc argumenta P. Suarii; & ei nō videtur efficacia, subjungens (Ego paulò liber jus sentio, totam illam obligationem directam, quæ oritur specialiter ex virtute Fidei, fundari solū in debito colendi Divinam auctoritatem nobis loquentem, cui eo ipso debemus cultū supremū intellectuale, quem exhibere debemus per assensū firmissimū, præstando fidem iis, quæ Deus nobis determinatè dicit, quam fidē eo ipso, quod nobis determinatè aliquid dicit, à nobis videtur exigere, nec possumus sine gravi irreverentia eam negare, ut supra explicuimus. Quare omnes aliæ rationes, quas Suar. accumulat ad eam obligationem probandam, non videntur mihi satis efficaces, nisi ad hanc unam reducantur,) & paucis interjectis subjungit nu. 29. (Deum esse objectum primarium nostræ Fidei, non probat, hanc obligationem directam circa materiam, quæ pertinet ad cognoscendum ipsum Deum; nisi aliundè constet, voluisse nobis Deum hæc ipsa revelare eo animo, ut omnino deberemus talem revelationem specialiter audire, & percipere. Diximus enim supra, non obligari nos de facto ad credenda explicitè, & determinatè omnia quæ Deus in scripturis Sacris, vel aliter revelavit; quia non eo animo revelavit, ut obligaret nos ad ea in particulari audiendā,) & post ad pauca superaddit: (Potuisset ergo etiam Deus, si voluisset, revelare nobis libera ea omnia, quæ de se ipso revelavit, hoc est, non exigendo fidem, nec attentionem specialem ad ea, sicut nunc de facto multa nobis de se ipso revelabit. Quo etiam casu Deus potuisset esse objectū primariū, & attributionis Fidei: quia licet Fides per se non obligaret ad explicitā cognitionem eorū, quæ ad Deum etiam pertinerent, potuisset tamen Deus ea omnia ad hunc finem revelare, ut si homo vellet attendere, posset explicitè notitiam Divinitatis comparare.) Deinde an id, quod colligit P. Suarez, nempe ex eo, quod cognitio Dei est perfectio intellectus humani, inferri, quod præceptū de cognitione Dei per fidem sit per se, & non solū propter charitatem exercendam; resistit Card. Lugo n. 30. sic: (In primis hoc argumento probaretur, esse etiam obligationē directā ex virtute Fidei, ut omnes procurarent credere explicitè, quidquid Fides tradit de perfectionibus, & attributis intrinsecis Dei: nam perfectio hominis non est cognitio confusa Dei, sed distincta, qualis saltem in hac vita comparari potest.) Hucusque Lugo.

9 Sed sanè existimo, Cardinalem non penetrasse mentem P. Suarii. Huius enim assertio continet duplicem partem: prima est, dari præceptum Fidei supernaturalis; secunda est, hoc præceptum non solū esse cognitionis Dei, tanquam mediū ad sanctificationem hominis, sed etiam cognitionis Dei per se, & propter se. Primam partem demonstravit Suarius in sect. 1. hanc autem secundam in sect. secunda, ejusque argumenta solū tendunt ad hanc secundam partem probandam, Et quia Lugo existimavit argumenta Suarii referri ad utrumque, ideò inefficacia ei visa sunt.

10 Itaq; id primum argumentum nostri Doctoris sic procedit. Si præceptum Fidei, & cognitionis supernaturalis Dei, quod jam præsupponitur tanquam certum, solū esset de cognitione Dei tanquam de medio ad sanctificationem hominis requisito, & non per se; nec propter se; Deus non esset objectum primarium intellectus humani, quādo enim requiritur cognitio objecti A. solū propter cognitionem, vel amorem alterius objecti: objectum A. non est objectum primarium, siquidem in esse objecti ordinatur ad aliud.

11 Secundum argumentū desumptū ab eo, quod cognitio summi veri est summa perfectio intellectus humani, sic procedit. Nam si dicatur præceptū de cognitione supernaturali Dei per fidē nō esse de Fide per se sed propter sanctificationē hominis, & tanquā mediū ad illā; ex hoc ipso sequitur, quod id præceptū sit propter perfectionē supernaturalē hominis; atqui cognitio supernaturalis Dei est perfectio supernaturalis ipsius hominis, sive intellectus humani; ergo præceptum ordinatur ad cognitionem supernaturalem Dei propter se ipsam, & non propter solam perfectionem supernaturalem voluntatis.

12 Hinc facillè respondetur ad objectiones Cardinalis. Ad primā respondeo, eam rationem de objecto primario non afferri à Suario ad probandam obligationem præcepti; sed hac supposita, probat, non præcipi fidem solū propter aliud, sed propter objectum primarium, quod tale non esset, si solū præciperet propter aliud.

13 Ad secundā objectionē desumptā ex eo, quod potuisset nobis revelare liberè ea, quæ revelavit; & hinc etiā posset Deus esse objectum primariū nostræ Fidei liberè nobis insinuatæ; dico etiam in hac objectionē supponi, id argumentū de objecto primario assumi ad probandū præceptum, quod tamen nullo modo id assumit Suarius ad eum finē. Ideò ea objectio nihil lædit ratiocinationē Suarii.

14 Ad tertiā objectionē desumptā ex eo, quod esset obligatio di-

recta ex virtute Fidei ad credenda explicitè omnia, quæ Deus de se ipso revelavit; quia credere ea omnia explicitè est perfectio intellectus: respondeo eam non militare contra ratiocinationem Suarii, qui non inde probat esse talem obligationem; sed solū quod obligatio, quæ probata præsupponitur, non sit solū propter aliā perfectionem hominis, sed propter ipsam Dei cognitionem, quæ etiā est perfectio supernaturalis ipsius hominis. Ad id, quod addit, perfectionem hominis non esse cognitionē Dei confusam, sed distinctam; respondeo cognitionem distinctam esse majorem perfectionem; sed id non tollit, quod etiam cognitio confusa Dei sit perfectio intellectus humani, maximè attenta huius imbecillitate.

15 Obiicit quartò sic: (neq; etiam est magis efficax argumentū, quod affert Suarez ex eo, quod Fides est necessaria tanquam pars ipsius iustitiæ, quam iustitiam per se, & directè debet homo procurare.) Et quidem Fides actualis non est pars iustitiæ, à qua formaliter homo dicitur iustus, sed dispositio remota ad illam.)

16 Respondeo, iustitiam sumi in duplici acceptione. Prima, pro gratia justificationis. Secunda, pro exercitio virtutum, quod præstant præcipuè iusti, juxta id, quod dixit Christus D. Matth. 5. *Sic nos docet implere omnem iustitiam.* Afferit ergo P. Suarez, Fidei actum esse partem iustitiæ in hac secunda acceptione. Cum ergo Fides præcipiatur propter exercitium iustitiæ, inde arguit, fidem præcipi propter exercitium ipsiusmet virtutis.

17 Obiicit quintò contra eam partē assertionis, quod præcipiatur directè, & per se assensus Fidei, qui terminatur ad materias morales, v.g. quo creditur id, quod est de Fide circa Charitatem, Spem, Castitatem, &c. sic (Non probatur efficaciter hæc obligatio directæ ex virtute Fidei ad eos assensus argumentis, quæ ad hoc probandū ex ipso retulimus. Non primo argumēto, ex eo quod Fides nō practico modo, sed speculativo proponit hæc objecta. Per hoc enim nō excluditur obligatio indirecta: nam omne illud potest cadere sub obligationem indirectam alicujus virtutis, quod potest esse mediū necessarium ad id, ad quod virtus illa directè, & per se obligat.)

18 Pro respōsione adverte primò, eo argumēto nō probari à Suario obligationē præcepti, quæ jam supponitur probata in sectione antecedenti. Adverte secūdò ex sentētia nostri Doctoris Fidē, quæ suam doctrinā extendit ad cognoscendos materias virtutū, præcipi directè, & indirectè. Indirectè quidē, quatenus est mediū ad virtutes exercendas; directè verò quatenus ipsa Fides est virtus per se expetibilis. Adverte tertio actū speculativū posse esse mediū ad praxim virtutū, non per se formaliter, & immediatè; sed quatenus ex cognitione speculativa infertur alia cognitio practica, quæ dirigit ad operationē. Adverte quartò, dari in Fide actus speculativos, & practicos: v.g. iste est speculativus, *Castitas placet Deo*; est practicus iste, *Debemus Castitatem inviolatā servare.* Et uterq; est assensus Fidei, cum assentiamur propter testimonium Dei revelantis.

19 Jam verò resp. nōn excludi obligationem indirectam Fidei, quatenus est mediū ad alias virtutes exercendas; sed debere etiam admitti obligationem Fidei per se, & propter se. Ex eo enim, quod assensus Fidei sit speculativus, est etiam per se, & propter se expetibilis. Coadjuvatur autem hæc ratio ab alia præcedente; quia cum sit per se expetibilis, & sit modo dicto pars iustitiæ, datur etiam obligatio per se, & propter se.

20 Obiicit sextò sic: (secundum etiam argumentum, quod affert, videtur confundere obligationem directam cum indirecta: si enim oritur ex eo, quod hæc Fidei cognitio circa materias morales est per se necessaria ad perfectionem hominis Christiani, ut Christianus est, & ut sit aptus, & instructus ad benè vivendum; jam ergo non est obligatio per se, sed propter aliud, nempe quia est mediū necessarium ad benè, & Christianè vivendum.)

21 Respondeo, aliud esse, quod Fides sit necessaria, ut quis se applicet ad benè vivendum; & aliud, quod sit necessaria, ut sit benè instructus de rebus spectantibus ad benè vivendum. Primo modo est necessaria tanquam mediū; at verò secundo modo, etiam si homo nolit se applicare ad benè videndum, per se est expetibilis, ut in his sit benè instructus doctrina bona, & laudabili.

22 Potest etiam obiici septimò. Omnia præcepta ordinantur ad charitatem tanquā mediā ad finem; nam *finis omnis præcepti est charitas*, ut ait Apost. 1. ad Tim. 1. de quo latè egi *disser. 6. c. 2. ar. 2. à n. 36.* ergo præceptū Fidei ordinatur ad charitatem tanquam mediū ad finem. ergo non præcipitur propter se, sed propter charitatem.

23 Resp. quavis ea, quæ sunt media ad consequendum finem appetantur propter finem; nihil obstat, quominus appetantur etiā per se, & independentè à fine. Sic iter Romam versùs est mediū ad obtinendam dignitatem, desideratam, & assumitur propter illam; & tamen nihil obstat, quo minùs ipsum iter assumuntur per se, & independentè ab eo ambitu dignitatis. Similiter ergo licet præceptum Fidei ordinetur ad charitatem tanquam ad finem, potest ipsa fides præcipi per se, & propter se.

A R T I C U L U S I I I.

An dānata maneat propositio, si asserat præceptū Fidei, quā negativum est, & quā affirmativū non esse per se, sed indirectum?

S U M M A R I U M.

Ratio dubitandi proponitur. n. 25.

Propositio asserens præceptum affirmativum Fidei non esse per se, & dānata.

damnata est ab Alexandro VII. n.26.

Continetur etiam sub damnatione facta ab Innocentio XI.28.

24 **C**onstat ex art. *preced.* tanquam certū, & indubitabile, præceptum Fidei, quæ negativū est, sive quæ intercidit dissensum à Fide, dubitationē, & formidinē esse *per se*, & *propter se*: nam hæresis, dubitatio, & formido de rebus Fidei sunt specialia peccata, quæ opponuntur speciali præcepto Fidei, & non opponuntur præceptis aliarū virtutū. Inquirimus ergo, an contineatur sub hac damnatione Innocentii XI. propositio affirmans, præceptum, quæ obligans ad eliciendos actus Fidei, sive quæ affirmativum est, non esse speciale, & *per se*, dummodò asserat, esse speciale, & *per se* quæ negativum est, & interdicens ea peccata opposita Fidei?

25 Et videtur ea opinio nō contineri sub ea damnatione. Nā propositio dānata asserit: *Fides non videtur cadere sub præceptum speciale, & per se.* Sed propositio modo explicato tradita non admittit, quod hæc damnata continet: ergo non manet damnata. Probatur Minor: Nam propositio dānata negat, Fidē cadere sub præceptū speciale, & *per se*: sed hæc altera propositio, de qua inquirimus, affirmat, Fidē cadere sub præceptū speciale, & *per se*, scilicet negativū: ergo hæc non manet damnata: cum hæc non affirmet, quod altera negat.

26 Dicendum tamen est primò, eam propositionem sit explicatā contineri sub damnatione Alexandri VII. Nam prima propositio ex dānatis ab Alex. VII. hæc est: *Homo nullo unquam vita sua tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis ex vi præceptorum Divinorum ad eas virtutes pertinentiū;* Ubi notabis primò, non loqui eam propositionem de præcepto negativo, quæ prohibente hæresim; sed de affirmativo præcipiente hominibus elicere actus Fidei. Notabis secundò, non loqui de præcepto Fidei, quatenus hæc est necessaria ad alias virtutes exercendas; sed quatenus iungit eas ipsas virtutes Fidei, Spei, & Charitatis: ut clarissimè constat ex illis verbis *præceptorum Divinorum ad eas virtutes pertinentium.*

27 Hinc fit, damnatam manere propositionem, quæ affirmat, præceptum Fidei non dari affirmativum, & præceptivum actuum Fidei, propter ipsam virtutem Fidei, sed solū propter exercitium aliarum virtutum. Etenim propositio, quæ id affirmat, dicit, Fidelem non teneri elicere actum Fidei ut præcepti Divini ad eam virtutem pertinentis: sed id expresse damnat Alexander; continetur ergo sub ejus damnatione.

28 Dicendum est secundò, eam propositionē, de qua iuquirimus, quamvis prima facie videatur non includi sub dānatione Innocentii XI. eo quod censura Pontificis non distinguat inter præceptū Fidei affirmativū, & negativū: tamen re altius considerata, contineri etiam sub dānatione Innocentii XI. probatur. Nam Innocentius loquitur in eodē sensu, ac Alexander VII. sed, ut constat ex conclusione 1. Alexander loquitur de præcepto Fidei affirmativo: ergo de eodē loquitur Innocentius, & consequenter damnat propositionē asserentem, non dari præceptū Fidei affirmativū speciale, & *per se*.

29 Minor probatur. Nam initio decreti approbat Innocentius, & affirmat, esse salubre animabus, quod Alexander VII. decrevit circa censurā propositionū. Sic enim ait: (Et salubre opus in segregandis noxiis doctrinarū pascuis ab innoxiiis, à felicis recordationis Alexandro VII. prædecessore suo inchoatū proseguere volens.) Ergo cum approbet decretū Alexandri, & propositio damnata ab Innocentio contineatur in prima propositione damnata ab Alexandro, censendus est Innocentius locutus esse in eodē sensu, ac prædecessor.

C A P U T II.

Refertur propositio 17. damnata, & discutitur, quoties teneamur elicere actum Fidei.

A R T I C U L U S I.

Prænotantur, quæ certa sunt, & proponuntur aliorum opiniones.

S U M M A R I U M.

Diversitas damnationis facta ab Alexand. VII. & ab Innocentio XI. n.30.

Duplex modus obligationis eliciendi actum Fidei. n.31.

Hæc damnatio non includit obligationem eliciendi actum Fidei ex præcepto Fidei per se. n.32.

Variæ opiniones circa tempus, quo obligat præceptum Fidei. n.33. & seqq.

30 **A**lexander VII. in decreto anni 1665. ut retuli supra art. 3. damnavit propositionem asserentem, nullo unquam tempore vitæ teneri nos elicere actū Fidei ex vi præcepti pertinentis ad virtutē Fidei. Tamen Innocentius XI. procedit ulterius, & damnat propositionem asserentem, *satis est actum Fidei semel in vita elicere.*

31 Pro huius materiæ explicatione, oportet advertere, dupliciter posse nos obligari ad eliciendum actum Fidei: vel ex vi præcepti affirmativi Fidei; vel ex vi aliorum præceptorum; quæ impleri non possunt, nisi præcedat actus Fidei.

32 Deindè certum est, in hac propositione, & damnatione ejus, non fieri mentionem præcepti per se Fidei. Et consequenter vi censuræ istius 17. propositionis, nō tenemur asserere, quod vi præcepti Fidei tenemur repetere actum Fidei, sed solū, quod illum tenemur repetere, sive ex præcepto Fidei, sive ex præcepto aliarum vir-

tutum postulantium, quod præcedat actus Fidei. Si autem simul assereretur, nunquam teneri ad eliciendum actum Fidei, damnata maneret ea propositio ex censura propositionis 16. posita c. 1. & ex censura Alexandri VII. in primam propositionem, ut supra retuli. Itaque conformabitur censuræ, & præcepto Pontificio, qui dixerit esse præceptum speciale per se ex virtute Fidei, & obligari nos ad eliciendos actus Fidei non semel, sed sæpius, saltem ex vi aliorum. Ex eo præcipuè quod (ut dicam ar. 5.) præceptum per se Fidei non solū impletur, cum elicitur actus Fidei ex proprio motivo Fidei, sed impletur etiam, cum elicitur ex motivo aliarum virtutum.

33 Postulat autem hæc censura præfatæ propositionis 17. ut decidamus eam quæstionem, (Quo tempore, & quoties obligentur ad actum Fidei eliciendum?) Variæ sunt opiniones doctorum, quas referunt, & refellunt P. Suar. *disp. 13. de Fide sect. 5.* & P. Th. Sanchez *l. 2. Summ. c. 1.* Alii enim dicunt, obligari ex præcepto Fidei per se in diebus festis; alii non in omnibus diebus festis, sed in illis, in quibus celebrantur aliqua mysteria Fidei; tunc enim virtute præcepti Fidei dicunt teneri nos elicere actum Fidei circa talia mysteria. Alii, solū teneri nos ad aliquem actum Fidei; non pro tempore determinato, sed pro cuiusque arbitrio. Videat, qui voluerit, apertas impugnationes apud Authores relatos.

34 P. Suarez citatus affirmat, præceptum Fidei obligare adultum infidelem, ubi sufficienter illi proposita sunt objecta Fidei, quia hoc debetur authoritati Dei revelantis. Puerum autem baptizatum, ubi primū pervenit ad plenum usum rationis, teneri ob eandem rationem ad eliciendum actum Fidei: quod intelligitur, cum primū instruitur de rebus Fidei, aut advertit, ad obligationem addiscendi mysteria Fidei. Teneri iterū ad actum Fidei, quando coram Tyranno examinatur de sua Fide. Teneri iterū in articulo mortis: quia id tempus opportunius implendi præceptum, & profitendi se Christianum. Teneri etiam, quando urget tentatio contra Fidem: quia tunc præceptum Fidei urget ad firmandum se in fide.

35 Ubi advertendum est, nomine tentationis contra Fidem non intelligi suggestiones Sathanæ contra Fidem respectu ejus, qui firmissimè adhæret Fidei, & in quo nullum est periculum labendi in hæresim, aut formidinē advertenter: hic enim si cogitationem aliò diverstat, nullo actu Fidei elicitō, non peccabit contra præceptum Fidei. Nomine enim tentationis contra Fidem intelligitur illa, quæ exponit intellectum hominis periculo vacillandi ad vertenter. Quod dictum est propter scrupulosos.

36 Hinc infertur, quod Mag. Hozes in expositione propositionis 17. n. 25. non satis calluerit mentem P. Suarii *disp. 13. de Fide sect. 5. n. 6.* proponit enim Hozes hæc sola verba P. Suarii, *Rarò, vel nunquam datur talis obligatio,* & ideò asserit, hanc propositionem Suarii subiacere huic damnationi. Qui si antecedentia, & subsequencia consideraret, non damnavit propositionem Suarii. Proderit autem ad perfectam intelligentiam propositionis damnatæ examinare mentem Doctoris eximii circa hoc punctum.

37 Ad cuius mentem penetrandam præmittendum est primò, Suarium docere, ex vi aliorum præceptorum, quæ diversa sunt à præcepto fidei, teneri hominem elicere plures actus Fidei, illis verbis: *In aliis vero temporibus vita sufficienter impletur hoc præceptum exercendo alios actus Religionis, charitatis, aut Spei, quia regulariter non fiunt sine usu Fidei.*

38 Secundò præmittendum est, quod n. 32. notavi, in damnatione huius propositionis 17. non exigi, quod actus Fidei sæpius exerceatur ex motivo Fidei, aut ex obligatione præcepti Fidei, sed quod sæpius, & non semel tantum exerceatur: de motivo autem nihil dicitur in damnatione: & ideò non loquitur de præcepto per se Fidei, neque de præcepto Fidei ex obligatione aliarum virtutum; sed abstrahit ab utroque.

39 Tertiò. Præceptum per se Fidei impleri etiam, non solū cum elicitur actus Fidei, sed etiā cum elicitur ex obligatione præceptorum aliarum virtutum; ut in simili dixi de præcepto per se charitatis *dis. 2. c. 2. ar. 2. à n. 14.* & pluribus exemplis comprobavi; & iterū ostendam infra nu. 57. & denotant ea verba relata P. Suarii, *sufficienter impletur hoc præceptum exercendo alios actus Religionis, &c.*

40 Quartò. Ex supra dictis n. 34. constat, P. Suarium admittere quatuor tempora, in quibus determinatè obligat præceptum speciale, & per se Fidei independentè à præceptis aliarum virtutum. Et ita cum ponit ea verba relata, *Rarò, vel nunquam datur talis obligatio,* expresse intelligit, id ita esse, ultra ea quatuor tempora relata, & ultra tempora, in quibus obligantur Fideles ex præceptis aliarum virtutum.

41 Hinc evidenter constat, quomodo Suarii doctrinam non subiacet huic damnationi. Primò. Propositio damnata est illa, quæ affirmat, *satis esse elicere actum Fidei semel in vita:* sed Suarius non docet, id satis esse; cum admittat multa tempora, in quibus obligat præceptum Fidei: ergo doctrina Suarii non est propositio damnata.

42 Secundò, propositio 17. damnata non loquitur de præcepto per se Fidei, sed solū de obligatione eliciendi sæpius actum Fidei; sed in illis verbis à Magistro Hozes relatis, Doctor eximius loquitur de præcepto per se Fidei, & non de quacumque obligatione eliciendi actum Fidei: ergo propositio damnata, & propositio Doctoris

storis eximii non agunt de eodem objecto; & consequenter propositio Suarii longe diversa est à propositione damnata.

43 Tertiò. Nam dato (& non concessio) quòd propositio 17. damnata loqueretur de obligatione præcepti *per se* Fidei cum eadè præcisione, cum qua loquitur Suarius, adhuc non cõprehendit doctrinam Suarii. Ut enim cõprehenderet, opus esset, quòd Suarius admitteret, satis esse quòd semel eliceretur actus Fidei: sed id nõ admitterit Suarius, cum expressè ponat quatuor tempora in quibus urget præceptum *per se* Fidei: ergo non comprehendit doctrinam ejus.

44 Quartò. Nam dato iterum, quòd propositio damnata loqueretur præcise de obligatione præcepti *per se* Fidei, adhuc Suarius admittit sæpius satisfacere debere Fideles ei præcepto. Etenim ei præcepto *per se* Fidei satisfaciunt, dum eliciunt actum Fidei ex præscripto aliarum virtutum, ut constat ex prænotatione 3. proxime præmissa; sed Suarius admittit, sæpius elicere debere Fideles actum Fidei ex præscripto Religionis, charitatis, & spei, per quod sufficienter impletur hoc præceptum *per se* Fidei: ergo Suarius docet, quòd debent satisfacere Fideles sæpius præcepto *per se* Fidei. Ergo falsum est, quòd Suarius doceat hanc propositionem damnatam: *satis est, actum Fidei semel in vita elicere.*

45 Idem Hozes ibidem attribuit P. Joanni Azor. eandem propositionem damnatam, cujus sententiam refer in hæc verba: Azor. 10. 2. lib. 8. c. 27. q. 8. asserit, hominem jam justificatum non teneri ad eliciendum actum Fidei, sed revera fallitur Hozes. Nam, ut constat ex *disser.* 6. c. 1. ubi retuli expressa verba P. Azor. distinguit duplicem obligationem Fidei. Aliam, ut est medium justificationis; & aliam, ut est præceptum virtutis Theologicæ. Primo modo dicit, hominem jam justificatum non teneri ad eliciendum actum Fidei: secundo modo teneri utique pro variis temporum differentiis: tum cum insurgunt tentationes contra Fidem; tum etiam in variis circumstantiis, in quibus tenemur confiteri Fidem exterius; quæ confessio (vera, & non ficta) fieri non potest sine actu interno Fidei.

ARTICULUS II.

Proponitur conclusio, & referuntur Authores illi suffragantes.

SUMMARIUM.

Tenentur Fideles ad eliciendos frequenter actus Fidei. n. 46.

Suffragatur P. Suarez. n. 47.

Et alii Authores. n. 48. & seqq.

46 **E**Go tamen cenfeo, præceptum Fidei, ultra tempora relata, obligare ad eliciendos frequenter actus Fidei. Et ita quavis non sint alia tempora per se determinata, in quibus instet hoc præceptum Fidei: tenetur tamen Fidelis ad eliciendos actus Fidei frequenter; ita ut si diuturno tempore cessaverit advertenter ab illis eliciendis, peccabit mortaliter.

47 Hanc conclusionem sufficienter insinuat P. Suarez *disp.* 13. de Fide *sect.* 2. n. 6. Nam, ut probet dari præceptum per se obligans ad eliciendos actus Fidei, sic ait (Hujusmodi cognitio) Fidei (est per se necessaria ad perfectionem status hominis Christiani, ut Christianus est, nimirum ut sit proximè aptus, & benè instructus ad Christianè vivendum. Ad hoc autem tenetur homo ex aliquo præcepto; & non alicujus alterius virtutis particularis: ergo maximè Fidei) Si ergo assensus Fidei est per se necessarius ad Christianè vivendum; & Christianè vivere dicat continuationem quamdam, & frequentiam operum Christianorum; sicut homo tenetur ad Christianè vivendum, ita ad eliciendos frequenter actus Fidei.

48 Idem videtur insinuare Lugo Car. *disp.* 13. de Fide *sect.* 2. nu. 45. dum ait: (Cum non possit homo sine Fide servare legem Dei per longum tempus, consequens est, ut ad illam servandam debeat etià Fidei actus exercere.) Itaque non potest servare legem Dei ad longum tempus sine exercitio actuum Fidei, idè non potest licitè esse ad longum tempus sine ejusmodi exercitio. Et quamvis Lugo dicat, id non procedere ex obligatione Fidei per se, sed ex obligatione aliarum virtutum; id tamen non est contra conclusionem traditam, ut dicam art. 4. Deinde cum Fides extrinsecè sua ratione ordinetur ad dirigendas operationes supernaturales, potest dici, quòd propria obligatio orta ex ipsa Fide est ministrare lucem ad operationes supernaturales. Itaque aliud est, quòd præceptum per se eliciendi, frequenter actus Fidei impleatur ex præscripto aliarum virtutum; & aliud, quòd antecedenter præcepta aliarum virtutum præceptum Fidei obliget, ad habendum in intellectu eam lucem, qua possit dirigere ad reliqua præcepta implenda. Nam ad hoc secundum obligat præceptum Fidei, quamvis id sufficienter impleatur ex præscripto aliarum virtutum, ut mox dicam.

49 Eandem conclusionem insinuat, immò & affirmare videtur Illustriss. Tapia 10. 2. *Caten. mor. lib.* 1. q. 2. ar. 2. n. 6. ubi cum retulisset opinionem aliquorum asserentium, præceptum Fidei per se obligare ad eliciendum actum Fidei saltem semel in anno, subjungit; (Hæc autem supervacantia non videtur admittenda, & maxime in exercitio virtutis admodum utili, & necessario ad vitam spiritualem nutriendam, & conservandam. Nec videtur verosimile, Christum in institutione legis Fidei adeò longum tempus præfixisse.)

Ex quo dicendi modo satis clarè significat, præceptum Fidei obligare, quantum requiritur ad vitam spiritualem Christiani hominis nutriendam, & conservandam.

50 Pro eadem conclusione videtur stare Lumbier *tom.* 2. *summ. Hisp. in fragm. entoult. in explicatione* 2. propositionis damnatæ ab Alexandro VII. *num.* 709. ubi loquens de præceptis trium virtutum Theologicarum hæc verba habet fideliter traslata in latinum sermonem: (An ratione præceptorum affirmativorum de eisdem virtutibus obliget, mihi fit incredibile, nõ obligare alias sæpius in decursu vitæ; cum sint actus nobilissimi, & nequaquam difficiles Christianis quoad exercitium; saltem ad credendum omnia, quæ credit Sancta Mater Ecclesia. & non solum sunt faciles, sed & frequentissimi. Sed mihi difficile est determinare tempus; & ita frequenter debent elici; quia ex frequentia, & repetitione tui erimus circa inveniendum tempus obligationis. Hæc Lumbier.)

ARTICULUS III.

Probatur conclusio ex Scriptura, & SS. Patribus.

NON EGRET SUMMARIO.

51 **P**robatur ex Sacra Scriptura. Ad Roman. *cap.* 1. dicitur: *Justus ex Fide vivit.* Et id repetit Apostolus ad Galat. c. 3. & ad Hæbr. c. 10. & desumpsit ex hac c. 2. & ipsa Apostoli repetitio magnam emphasim importat, denotatq; in iis verbis magnam doctrinam contineri. Cujus sensus est; quòd Fides necessaria est ad nutriendam, & conservandam vitam spiritualem; sicut necessarius est cibus ad nutriendum, & conservandum corpus; sed quòd necessarium est ad nutriendam vitam (corporalem, vel spiritualem) necesse est, quòd frequenter adhibeatur: ergo necessarium est (scilicet necessitate præcepti) frequenter adhibere actus internos Fidei.

52 Dixi necessitate præcepti: quia necessitas præcepti urget, sicut ad vitam Christianam nutriendam, & conservandam, ita etiam ad ponendum media nutriendæ, & conservandæ ejus vitæ. Ex quibus valde præcipuum medium est exercitium actuum Fidei; cum *justus ex Fide vivat.*

53 Probatur secundò. Nam S. Paulus Corinth. alloquens in Ep. 1. c. 16. ait, *Vigilate, stete in Fide.* Hæc autem vigilantia permanentiæ Fidei non salvatur propriè in solo habitu: vigilantia enim dicit actuale exercitiū, & simul persistentiam cum frequentia actuum.

54 Probatur tertiò ex verbis Christi D. Luc. c. 12. *Sint lumina vestri præcincti, & lucerna ardentes in manibus vestris.* Nam lucernæ nomine designatur Fides juxta S. Ambr. in *cap.* 12. Luc. ubi sic ait: *sint autem lumina vestri præcincti, & lucerna ardentes. Et idè quia nox est dies hujus vitæ, Lucerna est necessaria.* Et paulò ante ad *cap.* 11. dixerat: *Lucerna enim Fides est, juxta quòd scriptum est: Lucerna pedibus meis verbum tuum, Domine. Verbum enim Dei Fides nostra est, verbum Dei lux est, lucerna est Fides.* Et in Psalm. 118. *Serm.* 14: agens de virginibus prudentibus, & fatuis, ait: *Quibus oleum non defuit, nec Lumen Fidei defecit; sed cum lampadibus in locum nuptiarum introire meruerit. Idè & tu habeto lucernam ardentem, vel lucertem facem. Si enim neque lucerna, neque lampas tua luceat, stulta virgo diceris, nec introibis in thalamum sponsi tui superioris, sed remanebis in tenebris cecitatis.* Cenlet ergo S. Ambrosius oportere, quòd semper luceat Lucerna Fidei, ne excludamur à nuptiis æternis. Quòd latè prosequitur ibidem. Idem habet Arnobius in Psalm. 104.

55 Cum autem dicit Ambrosius debere nos semper esse paratos, & vigilantes, habentesque lucernas in manibus, satis clarè denotat continuationem habendi lucernam. Fides enim est lucerna data ad dirigendas actiones vitæ Christianæ, & idè S. Petrus *Epist.* 2. c. 1. ait: *Habemus firmiorem Propheticum sermonem, cui benefacitis attendentes, quasi lucerna lucenti in caliginoso loco.* Ex mente ergo S. Petri oportet attendere doctrinæ Fidei. Quomodo autem illi attendunt, qui longo tempore deficiunt ab hac attentione? Utergo dicantur attendere huic lucernæ, oportet frequenter elicere actus Fidei. Et ita S. Laurentius Justinianus de ligno vitæ *cap.* 2. ait: *ipsa quoque Fides, sicut sol in meridie, ita fulget in terra.* Et Origenes in Job appellat Fidem *Solem vibrantem super faciem terræ.* Sicut ergo necessaria est lucerna in nocte ad actiones materiales dirigendas; ita Fides ad dirigendas operationes vitæ Christianæ.

56 Et hoc exemplo probari potest, non solum esse obligationem eliciendi actus Fidei frequenter, sed etiam hanc obligationem oriri à præcepto Fidei per se obligante. Nam sicut, cum paterfamilias jubet, accendi lucernam, quæ illuminet domum nocturno tempore pro comodo universali domesticorum; & si necessaria sit pro quærenda drachma, quæ casu fortuito amittitur; non propterea dicitur, iussionem Patrifamilias de accendenda lucerna esse indirectam propter inveniendam drachmam: sed esse lucernæ per se, quia per se utilis est ad universale commodum domesticorum. Ita cum Christus D. jubet accendi lucernam Fidei pro spiritali comodo domesticorum suorum, non dicitur id præceptum esse per accidens respectu hujus, vel alterius virtutis; sed præcipit Fidem per se tantquam ex conceptu suo ordinatam ad commodum universale Fidelium, in ordine ad exercendas operationes supernaturales.

ARTICULUS IV.

Argumentis à ratione firmatur conclusio.

SUMMARIUM.

Multa occurrunt occasiones, in quibus tenemur habere fidem verbis Dei, propter reverentiam debitam. n. 57.

Difficillimum est persistere diu absque peccato mortali sine exercitio actuum fidei. n. 58.

Obiectio solvitur. n. 59. & 60.

Magna pars vite Christiane consistit in actibus fidei. n. 62.

Ad præceptum per se fidei pertinet ea cognitio, quæ ex se ordinatur ad perfectionem hominis Christiani. n. 63.

57 **P**robatur quartò à ratione. Quoties nobis proponitur, obiectum aliquod esse à Deo revelatum, reverentia debita locutioni Dei postulat cultum illum intellectualem, qui consistit in habendo fidem ejusmodi dictis; ut optimè docet Lugo Card. disp. 13. de fide sect. 2. n. 28. Sed plurimæ occurrunt occasiones, in quibus cuilibet fidei proponitur obiectum revelatum à Deo, ut constabit ex infra dicendis: ergo in pluribus occasionibus, atque adeò frequenter tenemur exercere actus internos fidei.

58 Probatur quintò. Fidelis non potest diu permanere absque peccato mortali, sine exercitio actuum internorum fidei, ut docuit etiam ipse Lugo ibid. sect. 3. Cum enim attentata hominis fragilitate, difficillimum sit longo tempore conservari sine peccato mortali; solum veritates fidei, & promissiones Divinæ possunt hominem continere in statu gratiæ: sed vi præcepti Divini homo tenetur continere se in statu gratiæ: ergo vi præcepti Divini tenetur ad non differendum longo tempore actus internos fidei.

59 Dices, hoc argumento probari, teneri hominem ad exercendos sequentes actus fidei, non ex vi præcepti fidei, sed ex vi obligationis continendi se in statu gratiæ.

60 Respondetur, concedendo, hoc argumento s. probari obligationem exercendi frequenter actus fidei, quæ quidem argumentatio abstrahit ab eo, quod hæc obligatio procedat à præcepto per se fidei, aut ab alio præcepto.

61 Probatur sextò, ex P. Suario cit. Actus interni fidei frequentes maximè necessarij sunt ad vitam Christianam exercendam, sed tenemur vitam Christianam exercere: ergo tenemur elicere frequenter actus internos fidei.

62 Dices iterum, id non oriri ex præcepto virtutis fidei, sed ex præceptis aliarum virtutum, quibus obligamur ad vitam Christianam ducendam. Respondetur primò, ut in argumento precedenti. Respondetur secundo, magnam partem vitæ Christianæ consistere in credendo: nam vita Christiana est exercitium virtutum, inter quas prima virtus est fides. Et ita præceptum fidei per se obligat ad eam partem vitæ Christianæ, quæ consistit in credendo.

63 Respondetur tertio ex P. Suario d. 13. de fide sect. 2. n. 6. ad præceptum per se fidei pertinere eam cognitionem, quæ ex se ordinatur, & per se requiritur ad perfectionem status hominis Christiani: nam cum is ordo universalis sit de ratione intrinseca cognitionis fidei, dum per se præcipitur fides, necesse est, quòd præcipiatur cū eo ordine universalis ad statum hominis Christiani: respondetur quartò, ut in n. 57

ARTICULUS V.

Solvitur quædam obiectio.

SUMMARIUM.

Obiectio proponitur. n. 64.

Plurima dantur occasiones, in quibus exercentur actus fidei. n. 65.

Præceptum per se actuum fidei sufficienter impletur per actus fidei, qui sunt ex motivis aliarum virtutum. n. 67.

Præceptum per se audiendi Missam sufficienter impletur, licet audiat ex motivo alterius virtutis. Ibid.

64 **O**biicies, hanc conclusionem, quæ adstruit obligationem præcepti divini eliciendi frequenter actus internos fidei supernaturalis, esse perniciosam conscientijs: ut potè quæ excitare poterit nimiam scrupulorum anxietatem; nam tertio quoque gradu fideles timorati considerantes præceptum divinum de frequentia actuum fidei, dubitabunt, an singulis hebdomadis, vel diebus immò verò an singulis horis teneatur jure divino ad ejusmodi actus eliciendos: quod valde noxium erit conscientijs. Deinde nimia scrupulorum formidinem angentur, dum discutiēt conscientiam ad recipiendū Penitentiae Sacramentum: debent enim confiteri omissionem eorū actuum, quibus frequentia defuit. Deinde cum non determinetur, quanta debeat esse hæc frequentia, unusquisque ex magnitudine, aut mediocritate sui timoris, plura, vel pauciora peccata sibi imputabit: Quæ omnia absurda sūt, & minimè ad praxim deducenda.

65 Respondeo, nihil curandum esse de hoc scrupulo: nam praxis communis fidelium est elicere frequentissimè actus fidei. Omnibus diebus festis audiunt Missam, & in illa adorant Eucharistiam:

Io. Cardenas.

quomodo possunt adorare eam, nisi credant, Christum esse realiter presentem? Idem contingit, dum obviam fiunt Sacerdoti deferenti Eucharistiam ad infirmos: idem dum intrat Ecclesiam, & reverentia exhibent Sacratio, ubi Eucharistia reposita est. Deinde post vesperum ante lucis terminum, pulsantur campanæ, ut fideles recitent ter salutationem Angelicam in memoriam Annunciat. B. M. ergo quando non recordentur Annunc. (quod fortè rarum est) quomodo attentè salutabunt B. M. nisi credant illam esse in celis, & exaudire orationes nostras? Deinde nocte procedete, communis consuetudo Ecclesiarum fert, pulsari campanas, ut moneantur Fideles de oratione pro animabus Purgatorii: quomodo ergo fideles orabunt pro illis, nisi actualiter credant, esse Purgatorium, & animas illic detentatas pro satisfactione peccatorum? Qui frequenter accedunt ad Sacramentum Penitentiae, & Patres familias, qui mittunt filios, famulos, servos ad illud recipiendum; quomodo, id præstabunt, nisi tunc credant, esse in Ecclesia per id Sacramentum remissionem peccatorum? De recipientibus Eucharistiam, idem dicam, ac supradixi de adorantibus. Communis consuetudo majoris partis fidelium est recitare Rosarium B. M. qui autem illud recitant, credunt, B. M. esse in celis, & exorari à fidelibus. Præterea cōmune est fidelibus intrare in Ecclesias, & in illis non solum adorare Eucharistiam, sed etiam orationes offerre, reverentiam exhibere Sanctis, adesse Divinis officiis: quæ omnia præstari non possunt sine multis actibus fidei. Tandem fideles frequenter recitant symbolum Apostolorum, orationem Dominicam, &c. quæ sine actibus fidei fieri non possunt.

66 Dices primò, illos actus Fidelium, quos supra memoravi, qui sine actibus fidei fieri non possunt, potius procedere à præcepto aliarum virtutum, quàm à præcepto fidei: nam actus fidei, qui requiritur ad adorandam Eucharistiam, videtur potius oriri à præcepto Religionis, quàm à præcepto fidei.

67 Sed contra est. Nam lex Divina, quæ per se præscribit actus fidei, qui eliciuntur ex motivis aliarum virtutum. Quod manifestum est in aliis præceptis. Obligatio audiendi Missam in die festo oritur per se ex præcepto virtutis Religionis: demus ergo, quod Titius afflictus tétatione luxuriæ sibi persuadet, remediū tétationis consistere in audiendo Missam, propter aliarum similium occasionum experiētiam; & in die festo procedit ad audiendū Missam ex motivo minuendæ tétationis. Nunquid in eo casu non adimplevit præceptum audiendi Missam in die festo? Utique adimplevit. Et ratio est: quia præceptum audiendi Missam datum ex motivo Religionis non prohibet, quod audiat ex alio motivo, sed solum præcipit, quod audiat; & dum auditur ex quocumque motivo, præceptum impletur: quia motivum se tenet ex parte præcipientis, non verò ex parte implentis præceptum.

68 Sic contingit in præcepto fidei, quod licet præcipiat exercitium frequens actuum fidei per se, sufficienter impletur hoc præceptum, licet eliciantur actus fidei ex præscripto, aut imperio aliarum virtutum. Nam licet præceptum per se fidei sit ex ipso motivo fidei, non prohibet, quod eliciantur actus fidei ex præscripto, aut imperio aliarum virtutum; sed ex quocumque motivo eliciantur actus fidei, impletur illud præceptum. Vide, quæ supra dixi de præcepto charitatis differt. 6. cap. 2. ar. 2. à n. 14.

ARTICULUS VI.

Altera instantia solvitur.

SUMMARIUM.

Alia instantia proponitur. n. 69.

Credere ex motivo fidei, idem est, ac credere ex motivo Divinae auctoritatis revelantis. n. 70.

Et unde aliquando proveniat, quod aliquando non advertamus, elicere nos actus fidei. n. 71.

Ex eo, quod credunt firma adhesionem ad obiectum, colligitur esse per actus fidei. n. 72.

An possint elici actus fidei sine recordatione obiecti motivi fidei quod præcessit? n. 73. & 74.

An præfati actus sint virtualiter actus fidei. n. 75.

An actus fidei pendeant à revelatione actualiter cognita? n. 76. & seqq.

Nullus actus utilis ad salutem fit, quin procedat ab actu fidei.

Et quid inde pro conclusione? n. 79.

An eadem sententia probatur ex eo, quod nullus adultus peccator justificetur sine actu fidei. n. 80. & seqq.

Quid inferatur ex supradictis, sub disiuncto colligitur. n. 84.

69 **D**ices secundò, eos ut in plurimum non esse actus supernaturales fidei: quia ad illos eliciendos non sufficit, quod affirmant obiectum materiale; sed quod expressè illud credant propter auctoritatem Dei revelantis, plerumque autem ea omnia, quæ relata sunt, credunt, non recordati revelationis Divinæ.

70 Sed cōtra est. Nam licet non recordentur revelationis Divinæ, credunt ea omnia tanquam de fide, & tanquam determinati ex motivo fidei: credere autem sub his terminis, ex motivo fidei, idem est, atque credere ex auctoritate Dei revelantis, cum motivum fidei nihil aliud sit, quàm auctoritas Dei revelantis. Qui autem

tem putat, se non elicere formaliter actus fidei supernaturalis, vel non credere expresse propter auctoritatem Dei revelantis: ideo est, quia non reflectunt supra proprios actus; si enim reflecterent, & cogitarent, quid determinavit illos ad adorandam Eucharistiam, &c. deprehenderent, se determinatos fuisse ex motivo fidei.

71 Pro quo sciendum est, quādo aliquid cogitavimus, postea solere venire in memoriā, aliquando solum objectum materiale, aliquando etiā objectum motivum, aliquādo etiā ipsum actū intellectus. De hoc dixit Aristoteles illum frequenter reflecti supra seipsum, & consequenter producere speciem sui ipsius, & ideo mediātē tali specie solere nos recordari ipsius cogitationis. Idē cōtingit circa objectū motivum; aliquādo enim intellectus agens producit speciem talis objecti motivi, propter quā postea recordamur illius, aliquādo verō juxta modū tenuis attentionis producit species valde remissā objecti motivi, & ideo aliquādo illud nō redit in memoriā. Et aliquādo etiā ipse actus intellectus nō reflectit supra seipsum; & ideo aliquādo non recordamur ipsius cogitationis. Ex his colligitur, sēpē contingere, quod credamus mysterium ex motivo fidei; & postea non recordemur, an illud crediderimus ex motivo fidei.

72 Confirmatur. Nam qui ea omnia objecta relata credunt, illa credunt cum omnimoda certitudine, & firmissima adhæsione ad objectum: sed non datur hæc certitudo, & firmitas adhæsionis intellectualis, nisi detur aliquod motivum firmissimum, & infallibile: ergo cum id credunt, non aliter id præstant, nisi determinati ex aliquo motivo firmissimo. Et cum non detur aliud, nisi motivum fidei, utique ex motivo fidei credunt, & certissime credunt.

73 Præterea aliquis fortē respondere posset, quod quāvis fideles non recordentur tunc auctoritatis Divinæ revelantis, aut motivi fidei: actus illos, quibus credūt ea objecta materialia, determinari ex motivo fidei, atque adeo esse actus supernaturales fidei. Et quidem hoc contingit in scientiis naturalibus, quod propter præmissas evidentes eliciatur conclusio evidēs, & intellectus maneat firmus circa objectum materiale ejus conclusionis: procedente autem tēpore cum eadem firmitate assentitur intellectus objecto ejus conclusionis, quamvis pro tunc non recordetur objecti præmissarum: quia habet memoriā firmitatis, qua præstitit assensum objecto conclusionis: quod fit mediā specie intellectuali, quæ generata est vi ejus conclusionis firmiter adherentis objecto. In quo casu negari nō potest, quod illa firmitas, qua adhæreo objecto conclusionis, procedit ex eo motivo præmissarum, quamvis actualiter non recordor talis objecti. Sæpius etiam contingit, quod inquiram decisionem quæstionis moralis, v.g. & cum ex urgente fundamento cognoscā, quid in ea quæstione tenendum sit; postea oblitus fundamenti illius, teneam firmiter resolutionem quæstionis, quia licet oblitus fundamenti illius in individuo (ut ita dicam) tamē generali recordor, me habuisse fundamentum urgens ad illam persuasionem. In quo casu illa conclusio sine dubio habetur ex determinatione illius fundamenti, quamvis absque individuali memoria illius.

74 Sed nos quid possumus similiter discurrere circa actus fidei supernaturalis, ita ut sine memoria actuali revelationis Dei assentiamur objecto materiali, concurrente specie supernaturali generata circa cognitionem objecti materialis, munitam sua firmitate? quæ cognitio videtur esse determinata ex motivo fidei divinæ; cum ea certitudo cognitionis circa objectum materiale non possit aliunde provenire, nisi ex motivo fidei, & ex pia affectione supernaturali, & memoria piæ affectionis prius habitæ.

75 Scio ejusmodi actus cognoscentes ita objectum materiale fidei solere dici ab Authoribus, esse virtualiter actus fidei. Neque negari potest, eos actus, qui eliciuntur circa veritates, quas quis didicit, & comparavit in schola fidei, quamvis actualiter desit memoria revelationis divinæ, esse saltem virtualiter actus fidei. Nam ut dicam infra actus formalis fidei continetur in illis tanquam in effectu. Sed restat adhuc difficultas, an illi actus, qui sunt virtualiter actus fidei, sint veri actus fidei, quales præcepto divino jubentur, & procedant ab habitu fidei supernaturalis.

76 P. Petrus Hurtado *disp. 8. de fide per totam agit* hanc quæstionem, an actus fidei pendeat à revelatione actualiter cognita, & *sect. 2. ait:* (Hanc in parte quidquid proferatur, vetusto carebit Authore: quia quæstio recens nascitur à Parente etiam recente. Eam quæstionem in utraque partem disputabo: rem in medium proferens, quam vos sui nominis pondere penditote.) Supponit autem in *sect. 1.* sicut reliquæ cognitiones producant in intellectu speciem sui objecti, ita etiam actus fidei supernaturalis producere speciem sui objecti supernaturalem. Et consequenter quando intellectus inquit: (Quidquid Deus dicit, est verum; Deus dicit, Verbum Divinum incarnatum esse: ergo verum est, quod Verbum Divinum est incarnatum) tunc in intellectu ea conclusio producit seorsim speciem supernaturalem mysterii Incarnationis.

77 Deinde *sect. 2.* proponit argumenta, quæ probare videntur, eos actus supernaturales, qui affirmant mysterium Incarnationis seorsim, quin actualiter attingant auctoritatem, aut revelationem Dei, non esse actus fidei supernaturalis, neque pertinere ad habitum fidei. Ejusmodi autem argumenta in eo vertuntur cardine, quod assensus fidei essentialiter respicit motivum auctoritatis, & revelationis Divinæ: ideoque actus isti, qui non attingunt actuali-

ter id motivum, excludi debent à numero actuum fidei.

78 Præterea in *sect. 4. concl. 2. ait:* (Non repugnat, Fidem solam (idest solum habitum fidei) amplecti ea omnia objecta (scilicet objecta materialia fidei seorsim ab objecto motivo.) Quia cum radicaliter pendeant ab Auctoritate, & testimonio Dei, omnes alii dicuntur actus credendi formaliter, aut radicaliter. Dico tertiò, probabilius esse, sola fide exerceri omnes illos actus. Nam communis Theologorum assensus soli fidei ascribit omnes actus, quoquo modo pendent à revelatione Dei.) Hæc P. Hurtado. Et quidem videtur negari non posse, fidelem elicere actum fidei, quando attentè recitat symbolum Apostolorum. *Credo in Deum Patrem omnipotentem, &c.* Quamvis tunc expresse non recordetur revelationis Divinæ: quia iste actus procedit ab specie supernaturali generata ex alia cognitione, quæ habuit pro motivo auctoritatem, & revelationē Divinam.

79 Est & aliud fundamentum, quod videtur efficaciter probari, hos actus, qui modo dicto procedunt radicaliter à motivo fidei, pertinere ad habitum fidei, & esse propriè, & strictè actus fidei. Est enim doctrina S. Aug. (quam optimè explicat, & propugnat Lugo Card. d. 12. *de fide sect. 2. & 3.* P. Suarez d. 12. *de fide sect. 2. n. 8.* qui refert pro hac doctrina S. Aug. in pluribus locis operū ejus) nullum fieri actū honestum, & utile ad salutē æternam, qui non procedat ab actibus fidei. Cū ergo quis adorat Eucharistiā, sine memoria auctoritatis Dei revelantis hoc mysteriū, credens tamen præsentiam reālē Christi Domini, utique elicit actū supernaturale adorationis: ergo ille actus, quo credidit præsentiam realem Christi D. quāvis sine memoria revelationis, verè est actus fidei: quatenus scilicet mediātē ortum habuit à motivo fidei, scilicet ab Auctoritate Dei revelantis.

80 Item est communis sententia Patrum, & Theologorum, sine actu fidei nullum adultum peccatorem posse justificari: quam doctrinam P. Suarez ubi supra dicit absque errore in Fide negari non posse: durum autem videtur concedere, peccatorem, qui accedit ad Sacramentum Pœnitentiæ, cum detestatione efficaci peccatorum, credens remissionem peccatorum obtineri per illud Sacramentum, quia pro tunc est immemor revelationis Dei, talem peccatorem nō justificari: cū tamē ille actus, quo credit, remitti peccata à Deo per id Sacramentum, mediātē ortū trahat ab auctoritate Dei revelantis.

81 Deinde Lugo Card. *disp. 13. sect. 2. n. 51.* videtur suffragari huic sententiæ, quatenus docens, ad administrandum, & recipiendum Sacramenta requiri actum fidei præcedentem, id statuit his verbis: (Ego magis credo, in iis omnibus intervenire debere aliquem actū fidei, saltem implicitum, & in confuso, quatenus ex memoria notitia per fidem comparata habet fidelis intentionem ministrandi, vel suscipiendi Sacramentum, vel offerendi Sacrificium) &c. Ecce ponit Cardinalis actum fidei ex memoria notitia per fidem comparata: quæ verba significant actum credēdi mysteria, productū per speciem intentionale, quæ generata fuit à cognitione credēte tale mysteriū ex motivo fidei. Et quāvis videatur ipse Lugo id negare *disp. 1. n. 36.* videtur tamen nō loqui de hoc casu, quo cognita fuerit revelatio, & ex vi illius generata fuerit species intentionalis mysterii crediti; & per hanc speciem eliciatur actus mediātē procedēs ex motivo fidei: Arguit enim contra Authores, qui dixerunt, necessarium esse, quod Deus revelaverit: non verò, quod unquam cognoscatur revelatio.

82 Favet etiam huic doctrinæ experientia, qua fideles solent experiri, quod pro tunc immemores revelationis antea cognitæ, credunt mysterium aliquod firmissimè: quæ firmitas non potest aliunde provenire, nisi ex cognitione orta, licet non actualiter, radicaliter tamen à revelatione prius cognita. Actus autem firmissimè credentes mysterium, quamvis absque actuali memoria revelationis, videntur habere eam qualitatem firmitatis, quæ videtur esse proprietas solius assensus fidei: maximè quod is assensus nunquam habeatur sine pia affectione voluntatis.

83 Sed quandoquidem P. Hurtado non resolvit omninò hanc quæstionem; sed solum ostendit majorem inclinationem in hanc partem, quod isti actus sint fidei Divinæ: ita neque ego resolvō: & quæstionem Doctoribus decidendam relinquo.

84 Nihilominus animadvertendum est, experientiam proximè propositam convincere unum è duobus: vel quod illi actus, quibus credimus mysteria, dependentes mediātē ab objecto motivo fidei, sunt ab habitu fidei, vel quod tales actus immediātē attingunt objectum motivum fidei: sed postea non recordamur, an fuerint elicitī ex motivo fidei propter rationem allatam initio hujus articuli *nn. 60. & seqq.* & in hoc secundum magis inclino.

DISSERTATIO XII.

An fidelis interrogatus de professione sua fidei possit tacere?

CAPUT I.

Refertur propositio damnata, & opiniones Authorum circa hanc quæstionem.

SUMMARIUM.

Negare fidem, semper est lethale, & hac negatio dupliciter contingit: n. 1. Datur

Datur praeceptum affirmativum confitendi exterius Fidem. Et hac confessio alia est materialis, & alia formalis. n.2.

An ei, qui interrogatur de Fide, liceat tacere? n.3.

Prima sententia, esse peccatum lethale tacere, si ex silentio credatur non habere Fidem, vel hanc non esse veram, vel ex eo silentio alii in Fide titubent. n.4.

Secunda sententia distinguit inter personam publicam, & privatam interrogantem de Fide. n.6.

Tertia, quod nulla est differentia inter personam publicam, & privatam. n.7.

Quarta, interrogatum de Fide à publica potestate posse tacere; quia inde non colligitur negare Fidem. n.8.

Quam longè distet ab ea opinione P. Granado. n.9.

PROPOSITIO 18. in hoc decreto damnata tanquam scandalosa hæc est: Si à potestate publica quis interrogetur, fidem ingenuè confiteri, ut Deo, & fidei gloriosum consulo: tacere ut peccaminosum per se non damno. Et in primis certum apud omnes est, & de Fide tenendum, nunquam esse licitum, quin potius lethale peccatum esse, negare Fidem sive coram potestate publica, sive coram homine privato. Id enim constat ex verbis Christi D. Matth. 10. Qui negaverit me coram hominibus, negabo eum coram Patre meo. Quæ negatio duobus modis potest contingere, vel cum quis negat veram Fidem Catholicam, aut aliquod mysterium Fidei, vel cum negat, se esse Catholicum, Christianum, aut Papistam, idest, fidei Romanæ Professorem; idque sive negetur voce, sive signo alio exteriori.

2 Præterea datur praeceptum affirmativum confitendi exterius Fidem, ut constat ex D. Paulo ad Rom. 10. Corda creditur ad justitiā, ore autem confessio fit ad salutem. Scilicet tanquam necessaria necessitate præcepti. Et ut optimè observat P. Suar. disp. 14. de fide sect. 2. n. 2. Alia est confessio materialis, & alia formalis. Materialis fit per signa exteriora, quæ plerumque fiunt in adimplerione aliorum præceptorum, scilicet audiendo Missam; accipiendo Sacram Eucharistiā, &c. Formalis fit per vocum pronuntiationem, quæ fit dicendo Symbolum Apostolorum, aut Sancti Athanasii, vel vocaliter fatendo, se esse Christianum. Et quamvis hoc præceptum affirmativum obliget ad sæpius confitendum exterius Fidem, sufficienter impletur per confessionem materialem, quæ fit in adimplerione aliorum præceptorum, aut obsequiorum, quæ sine obligatione fiunt, ut portatione, vel recitatione Rosarii, aut alterius cultus externi. Et satis constat ex epist. Jacob. c. 2. Ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. Videatur de his omnibus P. Suar. cit. qui egregiè ea tractat.

3 Cum ergo hæc omnia certa sint, procedunt ulterius Theologi excitates aliquas questiones, & circa illas tradunt aliquas opiniones, quas expedit referre, ad rectā intelligentiā propositionis damnatæ, & doctrinæ tenendæ. Inquirunt ergo, an Fidelis interrogatus de sua Fide, cui illam, ut dictum est, negare non licet, possit tacere?

4 Prima sententia est S. Th. 2. 2. q. 3. ar. 2. corp. docentis, casu, quo quis interrogetur de sua Fide, esse peccatum mortale tacere, si ex ea taciturnitate crederetur, vel non habere Fidem, aut Fidem non esse veram; vel ex ea taciturnitate alii in Fide titubarent. Ita enim dixerit; Sic enim confiteri fidem non semper, neque in quolibet loco est de necessitate salutis, sed in aliquo loco, & tempore, quando scilicet per dimissionem huius confessionis subtraheretur honor debitus Deo, & etiam ut illis proximi impendenda: puta, si aliquis interrogatus de fide, taceret, & ex hoc crederetur, vel quod non haberet fidem, vel quod fides non esset vera, vel alii per ejus taciturnitatem averterentur à fide. In huiusmodi enim casibus confessio fidei est de necessitate salutis. Hucusque S. Thom.

5 Idem affirmat Cajetan ibidem sic: (Quoniam tunc est locus, & tempus confitendæ Fidei, quando interrogatur quis de sua Fide (ut in litera dicitur) ita quod sitacendo creditur non Christianum, subtrahit Deo debitum tunc ibi honorem.)

6 Secunda sententia est eorum, qui distinguunt inter personam publicam, & privatam interrogantem de Fide. Ajunt enim, si persona sit publica, v.g. Rex, aut Magistratus, interrogatum de Fide debere manifestare Fidem; si verò persona sit privata, v.g. aliquis de plebe, posse tacere, vel interrogationem eludere, per illa verba, (Quid ad te?) vel similia. Ita P. Th. Sanch. l. 2. Sum. c. 4. nu. 6. & apud ipsum Mag. Bannes 2. 2. q. 3. ar. 2. dub. 1. concl. 3. P. Azor. 10. l. 8. c. 27. q. 1. Idem tuetur P. Becanus c. 9. de fide q. 4. n. 2. & Leander à SS. Sacram. par. 1. decal. tract. 2. disp. 2. quest. 7. multis perperam citatis. Et post hoc decretum Innocentii idem tradunt Lumbier 10. 3. Sum. num. 1768. & Filguera in explicat. huius propositionis 18. conclus. 2. & Hozesib. num. 35.

7 Tertia sententia tuetur, nullam esse differentiam in eo, quod quis de fide interrogetur à persona publica, aut à privata. Ita P. Suar. in ea disp. 14. sect. 3. n. 6. ubi sic ait: (Hæc verò distinctiones materiales quidem sunt ad explicandam circumstantiam temporis, pro quo obligat præceptum confitendi fidem, & consequenter fit prava occultatio Fidei. Nam hæc obligatio non nascitur ex qualitate, vel potestate personæ rogantis, sed ex occasione, in qua non potest occultari Fides sine gravi diminutione Divini honoris, aut detrimento spirituali proximorum, ut ex dictis sect. superiori constat. Et ideo parum refert, quod rogans sit proprius Rex, vel extraneus, cum obligatio ex iurisdictione rogantis non oriatur. Et ob eandem cau-

Jo: Cardenas.

sam nihil obstat, quod persona rogantis sit privata; nam si rogatio sit publica, poterunt eadem incommoda sequi, non confitendo Fidem in tali articulo; & simili modo quamvis rogatio privata sit, atque etiam persona rogans; si tamen illa sit gravis, & possit multum Fidei prodesse, vel nocere; ad dictam obligationem sufficit. Quia verò quando Tyrannus publica potestate, & publicè rogaret, certa est necessitas moraliter loquendo, ideo de illa potissimum loquuntur Auctores; in reliquis autem casibus sunt circumstantiæ ponderandæ.) Hæc P. Suarez, & P. Petrus Hurtado 2. 2. disp. 48. sect. 2. n. 17. idem discrimen reiecit, & utrobique eodem modo discurrendum esse ait, sive persona sit publica, sive privata. Item P. Granado 2. 2. contr. 1. tract. 11. sect. 2. n. 8.

8 Quarta opinio fert, interrogatum de sua fide à publica potestate, posse tacere; eo quod ex eo silentio non colligitur, negare Fidem. Leander à SS. Sacram. 10. 1. in decal. tr. 2. disp. 2. q. 8. magnam irrogat injuriam P. Granado, cui eam opinionem attribuit his verbis contentam: (Negant adhuc plures DD. eo quod ex præcisa taciturnitate Fidelis, non potest Princeps colligere, aut præsumere illum Fidem negare, sed potius implicite illam fateri.) Et inter alios citat Granadum. Ex cujus citatione deceptus Lumbier 10. 3. Sum. n. 1768. eam opinionem attribuit eidem.

9 Citat P. Granadum 2. 2. contr. 1. de fide tr. 2. 1. sect. 2. n. 8. à qua tamen opinione longissimè abest, ut ex ejus verbis constat.) B. Thomas verò in ar. 2. ait, tunc teneri aliquem non tacere, quando propterea crederetur non habere Fidem, aut Religionem nostram esse veram, aut alii ob ejus taciturnitatem avertentur à Fide. Atque hæc quidem doctrina vera est, quando interrogatus præberet suo silentio sufficientem occasionem prudenter existimandi, nostram Religionem non esse veram, aut ipsum non esse Catholicum, &c. Nam in eo eventu tacere est erubescere Christum, & doctrinam ejus, gravemque proinde irrogare injuriam Catholicæ Religioni, & ipsius Authori. Et sanè si in prædicto casu liceret tacere, liceret etiam uti verbis æquivocis, aut negare me esse Christianum (subintelligendo in mente, &c.) sicut ergo hoc non liceret ob injuriam, quæ Deo irrogatur, ita nec tacere. Unde eleganter Tertullianus lib. de idol. paulò ante finem: Negat, inquit, quicumque dissimulat in quacunque causa pro Ethnico habitus. Et id voluit S. Chrysost. & B. Th. adducti à Bannes, cujus distinctio non est probanda, quando eadem incommoda occurrent, aut occurrere possunt, licet qui interrogat, habeat privatam auctoritatem: quando verò qui tacet, non præberet sufficientem occasionem existimandi, Fidem nostram esse falsam, &c. tunc non esset peccatum mortale tacere.) Hæc P. Granado.

10 Ubi vides nihil discedere à modo loquendi S. Th. Ubi est ergo in toto hoc contextu, quod illi attribuit Leander? Compone dictum Leandri attributum Granado cum dicto ipsius Granadi: nam Leander ex Granado refert hæc: Ex præcisa taciturnitate Fidelis non potest Princeps colligere, aut præsumere, illum Fidem negare, sed potius implicite illam fateri. Ipse autem Granado dicit: In eo casu tacere, est erubescere Christum, &c. & solum superaddit illam conditionalem. Quando verò qui tacet, non præberet sufficientem occasionem existimandi, &c. quod est conforme dicto S. Thomæ, ut mox videbimus.

11 Citat etiam Leander pro eo asserto P. Petrum Hurtado supra relatum. Sed longè alia est mens huius Authoris, ut legenti constabit. Nec vacat, alios Authores à Leandro relatos examinare.

C A P U T II.

Sensus propositionis damnatæ, & damnationis ejus.

S U M M A R I U M.

Lethale est silentium, quando est signum negatæ fidei, aut erubescentiæ de illa confitenda. n. 12.

Silentium coram potestate publica interrogante est signum negatæ fidei, vel erubescentiæ. n. 14.

Cum hoc stat, quod aliquando per accidens id silentium possit non esse signum negatæ fidei, neque erubescentiæ. n. 15.

Varii casus, in quibus id silentium non est signum negatæ fidei, neque erubescentiæ. n. 15. & seqq.

Quid censeat P. Suarez. n. 18.

Eodem modo discurrendum est, quando ex eo silentio aliqui sunt scandalizandi. n. 19.

APUD omnes certum est, quod quando (interrogante Tyranno, vel privata persona) silentium est signum negationis Fidei, aut erubescentiæ de confessione illius, etiam ob metum mortis; est mortaliter illicitum contra præceptum Confessionis fidei. Si verò per possibile, vel impossibile, id silentium propter aliquas circumstantias non esset signum negationis fidei, neque erubescentiæ de illa confitenda, neque id silentium esset scandalum aliis, illud non esset illicitum. Quia tota ratio malitiæ, quæ reperiri potest in eo silentio, est esse signum negatæ fidei, signum, inquam, unde possit præsumi negari fidem, idque sive propter præceptum confitendi, & non negandi, sive propter scandalum aliorum.

13 Afferit ergo propositio damnata, quod si quis à potestate publica interrogatus taceat, id *per se* non esse peccaminosum. Cum autem dicit *per se*, supponit *per accidens* esse posse peccaminosum.

14 Dicendum ergo est, juxta sensum hujus damnationis id silentium coram potestate publica *per se* esse signum erubescentiæ de confitenda fide, aut signum negationis fidei: quia id silentium non attribueretur contemptui personæ interrogantis; neque enim Tyranno posset responderi, sicut privatæ personæ; (Quid ad te? Quis es tu, ut me judicare velis?) Præterea, quia tacere, quando instat timor pœnæ, omnes id attribuunt timori pœnæ: ergo id silentium coram Tyranno interrogante est signum non confitendi propter timorem pœnæ, sive erubescentiæ de illa confitenda obmetum. Et idem optime dixit Tertullianus supra relatus à P. Granado: *Negat, quicunque dissimulat, &c.* quia dissimulatio est signum *per se* negationis fidei. Et S. Chrysost. in cap. Nolite timere 11. *quæst. 3. ait.* (Non solum ille proditor est veritatis, qui transgrediens veritatem, palam pro veritate mendacium loquitur; sed etiam ille, qui non liberè veritatem pronuntiat, quam liberè pronunciare oportet) sed quare iste est proditor veritatis; nisi quia *per se* loquendo, interrogatus de veritate fidei, & non liberè pronuncians illam, dat signum negationis veritatis.

15 Hinc colliges, non esse contra sensum hujus damnationis admittere, quod aliquando *per accidens* id silentium coram potestate publica possit non esse signum negatæ fidei, neque erubescentiæ de confessione. V.g. si interrogatus taceat, & osculetur crucifixum, quem præ manibus habeat; tunc illud silentium *per accidens* non est signum negatæ fidei; quia licet ore taceat, opere confitetur. Et idem est, si tacens jugulum extendat, ut demonstret se paratum mori pro fide.

16 Præterea duo socii Fideles conveniuntur coram Tyranno, qui eos interrogat dicens; Numquid vos Catholici estis? Et Principalis eorum respondet, *Ambo fidem Catholicam profitemur*; alter verò socius tacet, sed læto vultu annuit. In hoc casu taciturnitas istius *per accidens* non est signum negatæ fidei; quia principalis loquitur pro se, & pro socio annuente. Et illud idem silentium, quod sine ea circumstantia esset signum negatæ fidei, ob eam circumstantiam est signum suæ etiam confessionis.

17 Item, da casum, in quo Tyrannus dicat Petro (certò scio, te esse professorem fidei Catholicæ; idem dabis mihi acerbissimas pœnas.) & Petrus taceat, & rideat spernens minas. Hoc silentium non est signum negatæ fidei, aut timoris. Nam in ea circumstantia taciturnitas illa est virtualiter confessio. Si enim timeret, negaret: & non negare, sed tacere, & ridere minas, est signum confessionis fidei.

18 Et idem P. Suarez citatus illa *sect. 3.* asserens, in ea occasione Tyranni interrogantis esse certam necessitatem confitendi; post eam n. 7. respondet ad argumentum tertium partis oppositæ, quod n. 3. sic proposuerat. (Tertio videtur hoc posse probari exemplo Christi, & Sanctorum: nam interrogati sæpè tacuerunt: ergo id etiam nobis licet.) Cui argumento sic respondet eo n. 7. (Ad ultimum respondetur, rem non physicè, sed moraliter spectandam: nam si quis tacendo videatur contemnere Tyrannum, aut in sua fide esse constans; illa est virtualis confessio, & responsio. Et ita accidebat in exemplis, quæ ibi referuntur.) Unde juxta Suarezium coram Tyranno debet respondere fidelis, vel expressè, vel virtualiter. Et quando quis tacet, debet silentium esse vestitum talibus circumstantiis, ut opere confiteatur, ita ut constet Tyranno, illum esse fidelem Catholicum. Et inde etiam constat, quod silentium coram interrogante *per se* est damnabile, utpotè signum timoris, & erubescentiæ, quia communiter censetur habitum ex timore pœnæ, & ex erubescencia, *per accidens* autem ex circumstantia manifestante fidem, silentium posse non esse damnabile; quia propter illam circumstantiam definit esse signum negatæ fidei. Itaque propositio damnata ait, id silentium *per se* non esse peccaminosum; supponit autem, posse *per accidens* esse peccaminosum. Juxta damnationem autem dicimus, *per se* esse peccaminosum; *per accidens* autem posse non esse peccaminosum; quando scilicet ore tacens opere confitetur.

19 Tandem adverte, quamvis solum locuti sumus de taciturnitate, quatenus est signum negatæ fidei, aut erubescentiæ de illa confitenda; idem prorsus esse intelligendum, quando talis taciturnitas præbet aliis scandalum, quo avertantur à Fide, juxta sententiam, & periodum S. Thomæ relata cap. 1. Ubi observandum est, quod notavit optime Illustriss. Petrus de Tapia tom. 2. *Caten. moral. lib. 1. quæst. 3. ar. 6.* in hæc verba: (Si video ex taciturnitate mea, & omissione confessionis aliquos, vel aliquem defecturum à Fide, vel vacillaturum, non solum ex Charitate, sed ex ipsa præcisa, & formali confessione fidei teneor præcepto affirmativo confiteri eam; cum ex ipsa formali omissione confessionis fidei in eo eventu *per se* sequatur defectus ille, vel vacillatio.)

CAPUT III.

Quanam sint opiniones contentæ sub hac damnatione?

ARTICULUS I.

De assertione conditionali.

SUMMARIUM.

An taciturnitas hac conditionaliter proposita incurrat hanc damnationem. n. 20.

Resolvitur non incurrare. n. 22.

Ex ea propositione conditionali infertur doctrina censure Pontificiæ. n. 23.

Explicatur amplius censura Pontificia. n. 24.

20 **A**D hanc questionem; (An coram interrogante de professione fidei, licitum sit tacere?) respondent aliqui Authores assertionem conditionalem, nempe non esse licitum tacere, si silentium illud præbet signum timoris, erubescentiæ, aut negationis fidei; si verò non detur tale signum, sed potius confessionis, ex peculiaribus circumstantiis, id non esse illicitum. Ita enim asserunt P. Suar. & P. Granado cit. Item Lugo Card. *disp. 14. de fide sect. 2. n. 38. & 39. & alii.*

21 Inquiritur ergo, an hæc doctrina, sic conditionaliter tradita, contineatur sub condemnatione istius propositionis 18. Ratio dubitandi est: nam in hac censura absolute damnatur taciturnitas exhibita interrogationi Tyranni: hæc autem conditionalis supponit, aliquos esse casus, in quibus ea taciturnitas non debeat damnari: ergo ea sententia sic conditionaliter tradita adversatur censuræ Pontificiæ, atque adeo sub ea condemnatione continetur.

22 Dicendum tamen est, eam doctrinam, ita conditionaliter traditam, non subjacere huic damnationi. Ostenditur primò. Nam S. Th. cit. c. 1. in prima sententia hanc doctrinam tradidit hoc modo conditionali. Notanda sunt verba S. Doctoris: *Subtraheretur honor Deo debitus, &c. si aliquis interrogatus de fide taceret, & hoc crederetur, vel quod non haberet fidem, vel quod fides non esset vera, &c.* In hac autem conditionali includitur etiam ista: *Si taceret, & ex hoc silentio non crederetur, illi deficere in Fide, &c.* Nā quando conditio ponitur tanquam requisita, ut aliqua actio sit peccaminosa, si ponitur conditio, verificatur, quod sit illicita; & si deficit conditio, verificatur, quod deest ratio malitiæ. Patet ergo, doctrinam præfatam S. Th. procedere eo modo conditionali. Certum autem est, doctrinam S. Thomæ non adversari censuræ Pontificiæ, neque sub hac illam contineri, aut damnari.

23 Nam illa doctrina, eo modo conditionali tradita, est principium generale, unde manifestè infertur censura Pontificia. Quod patet hoc syllogismo. (Interrogante Tyranno Petrum de professione fidei, si hujus silentium dat signum negatæ fidei, aut erubescentiæ, peccat lethaliter tacendo; si autem non dat signum ejusmodi, non peccat: sed silentium in tali occasione *per se* est signum negatæ fidei, sive erubescentiæ, quamvis *per accidens* in aliquo raro casu possit non esse tale signum: ergo *per se* est lethaliter illicitum tacere in ea occasione; quamvis *per accidens* in aliquo casu raro possit non esse lethale peccatum.) Ecce quomodo doctrina censure Pontificiæ infertur optime ex illa doctrina, eo modo conditionali tradita. Cū ergo censura Pontificia inferatur ex illa doctrina, modo conditionali tradita, non potest hæc censura illi adversari cū in legitima argumentatione cōsequens non possit adversari suo antecedenti.

24 Ad rationem dubitandi patet ex dictis, censuram Pontificiam non esse adeo absolutam, ut non patiatur, quod *per accidens* in aliquo casu raro dicatur, quod silentium hominis fidelis juxta exempla proposita c. 2. sit indenne, & licitum; quia censura cadit supra id, quod dicit propositio damnata, nempe, quod *per se*, non esse peccaminosum tacere in eo eventu. Et ita censura Pontificia, quamvis absolute data, non adversatur ei doctrinæ conditionali.

ARTICULUS II.

De taciturnitate coram persona privata.

SUMMARIUM.

An reperiatur differentia inter personam publicam, & privatam. n. 26. Opinio asserens, silentium coram persona privata non esse illicitum, non subjacet damnationi. n. 27.

Si coram persona privata silentium sit signum negatæ fidei, aut timoris, &c. certum est esse illicitum. n. 28.

Si id silentium sit signum contemptus personæ private, probabiliter procedit assertio. n. 29.

An Princeps habeat jus interrogandi de fide. n. 30.

Opinio Filguera, quod Princeps habet jus interrogandi de fide, impugnatur. n. 31.

25 **I**nquiritur secundo, an huic damnationi subjaceat, aut alio modo sit improbabilis opinio docēs, si quis interrogetur de professione fidei à persona privata, non teneri ad confitendum fidem

26 Vidimus c. 1. in relatione secunda sententiæ, non paucos Doctores distinguere inter personam publicam, nempe Principem, aut Magistratum, & personam privatam: asserereque illicitum esse silentium coram persona publica interrogante; non sic, si taceatur coram persona privata. Vidimus etiam in relatione tertiæ sententiæ, plures non reperire discrimen inter utrumque genus personarum. Et operæ pretium est discernere, an ea secunda sententia subiaceat huic damnationi; vel saltem digna sit, quæ excludatur à praxi?

27 Dico primò. Ea secunda sententia non subiacet huic damnationi. Probat. Nam censura Pontificia ponit in propositione damnata illud initium periodi: *Si à potestate publica quis interrogetur*; non ergo loquitur de interrogatione personæ privatæ; atque adeo ex vi censuræ Pontificiæ ea secunda opinio manet indemnitas.

28 Dico secundò. Si coram persona privata interrogat Petrum de professione fidei, Petrus taceat; ejusque taciturnitas sit signum negatæ fidei, aut timoris, vel erubescentiæ de confitenda Fide; improbabile est, quod sit licitum tacere. Pater. Nam apud omnes certum est, sicut est lethaliter illicitum negare Fidem, ita esse gravissimum peccatum dare signum ejusmodi negationis, aut erubescentiæ; ergo si taciturnitas coram privata persona sit signum ejusmodi, improbabile est, quod non sit iniquum; & certum est, esse iniquum.

29 Dico tertio. Quatenus secunda sententia ponit, taciturnitatē coram potestate publica interrogatē de professione fidei, nō esse signum contemptus personæ; sed per se esse signum negatæ fidei; & coram persona privata esse posse signum contemptus personæ; & posse responderi (Quid te? Quis te constituit judicem?) probabiliter procedit. Nam id silentium non est condemnabile, nisi quatenus est signū negatæ fidei, aut erubescentiæ, vel timoris confitendi fidem; cum ergo coram persona privata frequenter possit carere ea circumstantia talis significationis; eo modo potest non esse illicitum.

30 P. Petrus Hurtado supra citatus ex eo probat, nullum esse discrimen inter interrogationem personæ publicæ, & interrogationem personæ privatæ: quia sicut persona privata non habet jus interrogandi de fide in odium fidei, ita nec Tyrannus, nec Princeps, aut alia persona publica; neque enim in odium fidei majus habet jus Princeps, quam privatus homo.

31 Filguera in expositione hujus 18. Propositionis sic respondet ad argumentum P. Petri Hurtado. (Licet ex se non gaudeat majori jure ad interrogandum de Fide persona publica, quam privata; quia utraque in fidei odium interrogat: tamen persona, seu potestas publica habet jus perfectum ad interrogandum, dimanans ab auctoritate, quam illi attribuit fides propter illius honorem, & gloriam: nam Fides ex sua natura habet jus, ut manifestetur, & illam omnes confiteantur, & sic tribuit jus publicæ auctoritati ad prædictam interrogationem.)

32 Sed in primis istud jus sine fundamento adscribitur potestati publicæ: cujus jurisdictio solum extēditur ad gubernationem politicam. Deinde difficile intelligitur, quomodo ipsa Fides det jus potestati publicæ, ut interroget in odium ipsius fidei. Præterea, quia tota ratio malitiæ residens in ea taciturnitate consistit in eo, quod sit signum negatæ fidei, vel erubescentiæ de illa confitenda, aut causa scandalis: unde fit, quod independentē à quolibet jure interrogandi, si ea taciturnitas est signum negatæ fidei, aut erubescentiæ, aut causa scandalis, est lethaliter illicita; ergo ejusmodi jus, aut carentia illius per se solum neque prodest, neque obest huic decisione.

ARTICULUS III.

An aliquæ aliæ opiniones subiaceant huic damnationi?

SUMMARIUM.

An cum vocantur per edictum fideles, teneantur comparere ad declarandam suam fidem? n. 33.

An qui interrogatur de fide, & non in odium, licite possit tacere? n. 35.

An si interrogetur de fide solum ad detegendum inimicum, teneatur respondere? n. 36.

An si Princeps interroget, non in odium fidei, sed ob alium finem bonum, licite possit tacere. n. 37.

33 Inquiritur tertio, an subiaceat huic damnationi opinio docens, quod cum potestate publica per edictum Fideles, vocantur, ut coram tribunali declarent suam fidem, non teneantur ire ad illam declarandam. Et quidem hanc opinionem multi sapientes Theologi tuerentur. Ita P. Suarez d. 14. de fide sect. 3. n. 6. Lugo Card. d. 14. de fide sect. 2. n. 43. P. Coninc. d. 15. de fide dub. 5. n. 81. P. Castro Palao c. 1. tr. 4. d. 1. sect. 14. n. 2. & plures alii.

34 Dicendum est, hanc opinionem non subiacere damnationi. Ratio est, quam tradit P. Suar. loco proximè citato, ubi hæc habet: (Necessarium est, ut persona nominatim, ut sic dicam, & in particulari rogetur: nam si tantum in generali proponatur, ut si quis est Fidelis, se prodar, cum multi adsint occulti, nemo propriè interrogatur; & ideo regulariter loquēdo, nullus tenetur tunc se prodere.) Unde instruitur argumentum. Censura Pontificia loquitur de eo, qui tacet interrogatus: sed cū vocantur per edictum, ut manifestet suam fidem, nemo propriè interrogatur: ergo censura Pontificia non

Jo. Cardenas.

condemnat opinionem, quæ id asserit de vocatis per edictum.

35 Inquiritur quarto, an subiaceat ei damnationi sententia asserens, eum, qui interrogatur, non in odium fidei, sed propter alium finem, non peccare tacendo, aut simulando. P. Suarez loco proximè citato asserit, non peccare, ubi sic ait: (Etiam est considerandum, an rogans id faciat in odium fidei, vel tantum in odium personæ, ut inimicum detegat: in hoc enim posteriori casu cessat obligatio respondendi, ut per se constat.) Idem docet P. Castro Palao in loco proximè cit. punct. 13. n. 4. & alii.

36 Circa quam dubitationem dicendum est primò, in eo casu quem ponit P. Suar. ut non interrogetur in odium fidei, sed solum ad tegendum inimicum; sic non damnatur ea sententia, quod ita interrogatus non teneatur respondere veritatem. Ratio est: nam censura Pontificia respicit causam fidei, & confessionis ejus: at in illo casu, in quo interrogat five Princeps, five privatus, non agitur causa fidei, neque confessionis ejus: ergo hanc sententiam, quæ loquitur de hoc casu particulari, non damnat censura Pontificia.

37 Dicendum est secundò, si Propositio procedat universaliter de omni casu, in quo potestas publica interroget, non in odium fidei, sed ob alium finem bonum; si asseret licite posse tacere, talis assertio subiacet huic damnationi. Ratio est: Nam potest Princeps Catholicus in Belgio scire velle propter aliquem finem honestum, & consequenter non in odium fidei, quinam sint Catholici in ditione sua: unde si tunc interroget Petrum, an sit Catholicus, isti tacere, aut tergi versari non licet; quia ea taciturnitas erit signum fidei negatæ. Quare propositio asserens in hoc casu silentium esse licitum, subiacebit huic damnationi, juxta quam damnabilis est Propositio asserens, interrogatum à potestate publica de sua fide, posse tacere. Neque potest excusari in præsentis, sicut in præcedenti, ex eo, quod hic non agitur causa fidei: nam quamvis in hoc casu interrogatio non sit in odium fidei, negari non potest, quod agatur hic causa fidei, propter aliquem alium finem honestum, & maxime si iste finis sit Catholicis favorabilis, ita sic interrogatum ab Episcopo, vel Principe Catholico teneri ad confessionem fidei, docuit P. Arriaga 2.2. disp. 2. n. 7. quem refert, & sequitur Leander à SS. Sacram. p. 1. in decal. 2. disp. 2. q. 12.

DISSERTATIO XIII.

De necessitate piæ affectionis supernaturalis ad assensum fidei, & ad ejus certitudinem.

CAPUT I.

Relatis duobus propositionibus damnatis, proponitur doctrina certissima Theologorum, & quomodo ex illa reddatur certo falsa opposita opinio?

SUMMARIUM.

Dua propositiones damnata. n. 1.

Piam affectionem voluntatis esse necessariam ad assensum fidei. num. 2.

Constat ex eo, quod liberum est credere, & non credere. Ubi refertur definitio Tridentini. n. 3.

Necessaria est ad certitudinem adhesionis. n. 4.

Ubi non est evidentia veri, requiritur inclinatio voluntatis. n. 5.

Solum requiritur ad credendum, mysterium fuisse à Deo revelatum. n. 6.

Reiicitur assertio opposita. n. 7.

Ex eo reiicitur, quia falsum est, quod res fidei sint evidentes. n. 8.

1 Propositio 19. quam in hoc decreto damnat Pontifex, hæc est: *Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in seipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.* Propositio 20. quæ est quasi conclusio illata ex præcedenti, quæ etiam damnatur, hæc est: *Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.*

2 Piam affectionem voluntatis supernaturalem esse necessariam simpliciter ad assensum fidei supernaturalis, est communis Theologorum sententia, tam firmis momentis auctoritatis, & rationis munita, ut opposita (ut minimum) sit planè improbabilis: Quam sententiam docet S. Thomas 2.2. q. 1. ar. 4. & q. 2. ar. 1. ad 3. & aliis in locis. Eam egregie firmant P. Suarez disp. 6. de fide sect. 6. & 7. Lugo Card. disp. 10. de fide sect. 1. & seqq. P. Granado 2.2. contr. 1. tract. 9. d. 2. & seqq. P. Petrus Hurt. de fide disp. 45. & seqq. & omnes communiter Theologi.

3 Id probant ex apertis testimoniis Sacra Scripturæ, ex quibus constat, actus fidei supernaturalis esse liberos, hoc est, liberum esse credere, & non credere, item credere esse meritum. Cum ergo intellectus sit potentia necessaria, atque adeo in actibus illius nō possit stare libertas, nec meritum; infertur manifestè, eā libertatē, & meritum stare in affectu voluntatis ad credendū, quem Theologi vocant piā affectionem supernaturalem, quæ quidem est actus liber, & meritorius. Quam veritatē definiit Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 6. illis verbis: *Disponuntur autem ad justitiam, dum ex-*

citati divina gratia, & adjuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum credentes.

4 Sed ad quem effectum est necessaria hæc pia affectio voluntatis? Utrique ad firmitatem, quia intellectus cum omnimoda certitudine credit mysterium revelatum. Pro cuius rei claritate notandum est, quod supra attigit, duplicem esse certitudinem in actu fidei supernaturalis, aliam connexionis cum objecto, ratione cuius omnino est impossibile, quod detur actus Fidei sine eo, quod objectum ita sit, sicut representatur per actum. Alia est certitudo adhesionis ad objectum, ratione cuius intellectus firmissimè assentitur objecto; & hæc secunda nititur objectivè in prima: ideò enim adheret firmissimè objecto, quia videt connexionem fidei cum objecto.

5 Jam verò, quod pia affectio voluntatis requiratur ad certitudinè adhesionis ad objectum, sive ut firmissimè credat objectum, patet ex ratione, quam tradidit S. Th. ea q. 1. ar. 4. Etenim intellectus ex vi objectiva non cogitur ad assensum, nisi ubi adest evidètia veri: sed in objecto Fidei Divinè non est evidètia veri: ergo ex solo objecto non cogitur intellectus ad assensum fidei. Ergo ut intellectus cogatur ad assensum, & firmiter adhæreat objecto, necessarium est imperium voluntatis. Hæc omnia certa sunt apud Theologos.

6 Ubi etiam advertendum est, quod observavit Lugo Cardinal. de Fide, ex his tribus propositionibus pertinentibus ad fidem (sive ad complexum earum in uno actu inclusum) scilicet (Quidquid dicit Deus, est verum: Deus dicit, verbum incarnatum esse: ergo verum est, verbum incarnatum esse) primam propositionem esse evidentem, ideòque non indigere pia affectione voluntatis: tertiã autem, scilicet conclusionem, evidenter inferri ex præmissis; & ideò ad eliciendam eam conclusionem non esse necessariam piam affectiõnem, suppositis præmissis. Quare pia affectio requiritur ad secundam propositionem, nempe ad credendum, id fuisse à Deo revelatum, quia id est, quod intellectus non cognoscit evidenter, sed obscurè, nempe per propositionem Ecclesiæ. Et quia conclusio nititur in ea secunda propositione, ex hoc capite ipsa conclusio participat obscuritatem, & sic indigeat ea pia affectiõne.

7 Propter hæc omnes Theologi reiiciunt tanquam falsam, & improbabilem opinionè Francisci de Marchia, quem refert P. Suar. in ea sect. 6. cit. n. 2. asserentis, intellectum non indigere determinatione voluntatis ad assensum fidei: ex eo fundamento, quod res Fidei sunt evidentes. Quam etiam tenuit Holcoth in 1. q. ar. 6. dub. 1. ad 1. apud P. Suar. ib. ex eo fundamento, quod res Fidei sunt evidenter credibiles; & ubi adest evidètia credibilitatis, nò esse opus determinatione voluntatis. Et ita demones, licet inviti, credunt, & cõtemiscunt. Jacob. 2.

8 Ex eo autè fundamento reiicitur ea sententia tanquã, ut minimũ, improbabilis, quia improbabile, & certò falsũ est, quod res Fidei sunt evidentes, cum nò constet nobis evidèter, Verbũ fuisse incarnatum; sed solum ex eo, quod proponit nobis Ecclesiã, id fuisse à Deo revelatũ. Deindè improbabile etiam est, quod ex eo, quod mysteria fidei sint evidenter credibilia, inferatur, nò esse necessariã determinationem voluntatis. Quia quod mysteria fidei sint evidenter credibilia, sive evidenter digna, quæ credantur, nò tollit, quominus nò constet nobis evidèter de revelatione, sed obscurè ex propositione Ecclesiæ. Evidens enim est, quod debeam affici ad credendũ his, quæ proponit Ecclesiã: sed propositio Ecclesiæ nò facit mihi evidètiã Incarnationis, & aliorum mysteriorum. De alia autè opinione quorundam asserèrium, ad assensũ Fidei nò requiri piam affectiõnem voluntatis, sed solum quod voluntas nò resistat, dicã inferius.

C A P U T II.

Stabilitur certitudo censurę Pontificię contra propositionem 19.

S U M M A R I U M.

Duplex sensus propositionis 19. Et primus est hæreticus. n. 9.

Alter sensus meritò damnatus. n. 10.

Meritò damnari colligitur ex eo, quod intellectus non potest ab objecto determinari ad assensum, nisi ubi adest evidètia veri. n. 11. & 12.

Demonstratur etiã ex eo, quod liberum est homini credere. n. 13. & seqq.

Erroneum est in fide dicere, quod non sit liberum homini credere, & non credere. n. 15.

Tertia demonstratio ex eo, quod actus fidei est meritorius. n. 16.

Quarta demonstratio ex eo, quod assensus fidei habet maiorem certitudinem, quàm qua provenit ab evidètia morali. n. 17.

Discrimen inter evidètiã moralem, & metaphysicam. n. 18.

Motiva credibilitatis non habent evidètiã metaphysicam. Et quid inde pro conclusione? n. 19.

Obiectio solvitur. n. 20. & 21.

9 EX dictis clarè constat, quàm meritò jure damnata sit ab Innocentio XI. ea propositio 19. quod videlicet voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium. Quæ propositio potest habere duplicè sensum. Primus est, negãdo quod assensus fidei habeat in se omnimodam certitudinè, & quod voluntas nò possit efficere, quod is assensus sit magis firmus, & magis certus. Sed hic sensus est hæreticus: est enim hæresis asserere, quod assensus fidei non habeat

omnimodam firmitatem, & certitudinem. Et existimo, non esse affirmatam in hoc sensu eam propositionem ab Authoribus citatis.

10 Alter sensus est, admittendo, quod assensus fidei habeat in se ipso omnimodã firmitatè, & certitudinem, itaut nihil firmitatis, & certitudinis proveniat à pia affectiõne voluntatis. Et in utroq; sensu damnatur, ut minimum, tãquam scandalosa præfata propositio.

11 Eam autem ita esse damnabilem, ostendo primò. Nã si assensus fidei non posset esse magis firmus, quàm meretur pondus rationum impellentium ad assensum, sequeretur, quod assensus Fidei non haberet omnimodam firmitatem, & certitudinem: hoc est hæreticum, & certò falsum: ergo certò falsum est antecedens, unde id infertur. Minor, & consequentia constant. Probatur major. Pondus rationum impellentium ad assensum fidei non potest dare eam omnimodam certitudinem assensui fidei: sed per te assensus Fidei non accipit certitudinem aliundè, quàm ab eo pondere rationum: ergo assensus manet sine omnimoda certitudine. Etiam in hoc syllogismo. Minor, & consequentia non egent probatione.

12 Probatur major. Nam intellectus non potest à seipso, & ab objecto cogi, & determinari ad assensum, nisi ubi adest evidètia veri: sed circa mysterium Incarnationis, & reliqua mysteria id pondus rationum non facit in intellectu evidètiã veri: cum solum cognoscamus illã ex propositione Ecclesiæ, & non ex alio evidente principio: ergo id pondus rationum non potest cogere, & determinare intellectum ad assensum Fidei, & consequenter non potest ei dare omnimodam certitudinem.

13 Ostendo secundò. Nam si assensus fidei nò potest esse magis firmus, quàm meretur id pondus rationum, sequeretur, quod non esset liberum homini credere, & nò credere: sed erroneum est dicere, id nò esse liberum homini: ergo & antecedens, unde id infertur.

14 Major ostenditur. Eatenus enim dicebatur ab illis Authoribus, non esse magis firmum assensum Fidei, quàm meretur pondus rationum: quatenus affirmabãnt, esse evidètiã in eo pondere rationum, ratione cuius intellectus maneret omnino firmus, & certus: atqui si esset ea evidètia firmiter determinans intellectum, homo maneret necessariò determinatus ad credendum: ergo non esset illi liberum credere, & non credere. Etenim ideò non est liberum homini assentiri huic propositioni: *Sol est in Celo*: quia habet evidètiã existentie solis in Celo: neque potest voluntas impetare, ut assentiatur oppositæ propositioni: quia contra evidètiã intellectus voluntas non habet imperium.

15 Quod verò sit erroneum dicere, quod non sit liberum homini credere, & non credere; patet primò ex definitione Trid. supra posita, maxime illis verbis: *Liberè moventur in Deum credentes. Secundò, Marci cap. ult. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit, & qui verò non crediderit, condemnabitur.* Ergo homines liberè credunt, & liberè non credunt: cum salus eterna, & mors æterna non detur, nisi liberè operantibus. Tertiò ad Rom. 4. *Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad justitiã.* Non enim potest actus reputari ad justitiã, nisi sit actus liber. De quo vide P. Suarium latius prosequentem hanc materiam, & ibi etiam hanc esse sententiam communem Sanctorum Patrum.

16 Ostenditur tertiò. Quia si certitudo fidei tota staret in evidètia, quã affert pondus rationum, actus fidei non esset meritorius: id autem est contra fidem: ergo & antecedens, unde id infertur. Minor patet ex locis Scripturæ proxime allatis: *Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad justitiã.* Et illud. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit, &c.* Major etiam patet. Nam actus intellectus, qui non est voluntarius, non potest esse meritorius: cum meritum non stet in intellectu, sed in voluntatis actibus: nec possit esse meritorius actus intellectus, dum cogitur, & necessitatur ex evidètia objecti.

17 Ostenditur quartò. Nam tota firmitas, & certitudo, quàm actus fidei potest participare ex pondere rationum impellentium ad assensum independentèr à pia affectiõne, est evidètia moralis, nam certitudo, quàm accipit ab autoritate Dei revelantis, est ex notitia obscura, quæ ideò non determinat intellectum ad assensum: atqui assensus fidei habet multò maiorem certitudinem, quàm quæ provenit ab evidètia morali: ergo hanc maiorem firmitatem aliundè debet participare. Sed nihil aliud est, unde illam participet, nisi pia affectio supernaturalis: ergo voluntas media pia affectiõne supernaturali potest dare assensui Fidei maiorem firmitatem, quàm mereatur pondus rationum. Major est certa. Et Minor certissima. Et reliquæ propositiones evidenter illatæ.

18 Pro quarum charitate notandum est discriminè inter evidètiã moralem, & metaphysicam. Nam evidètia metaphysica datur, quando objectum ita est evidens, ut implicet contradictionem, rem aliter esse, ac intelligitur. Evidètia autem moralis datur, quando tot sunt motiva, & testimonia, ut nullus prudens possit negare assensum objecto: licet non implicet contradictionem rem aliter esse. Si habemus evidètiã moralem de existentia Romę propter tot hominum Testimonia: quamvis non implicet contradictionem, omnes mentiri, qui illud affirmant.

19 Quæ cum ita sint, dicendum est, sicut motiva credibilitatis non habent evidètiã metaphysicam; ita neque hanc refundi in veritates fidei: atque adeò illas non esse evidentes, & consequenter indigere imperio voluntatis, ut intellectus maneat certus ea firmitate, quã major nulla esse poterit.

20 Quod si obijcias. Evidentia credibilitatis ita suadet veritates Fidei, ut repugnet, illas esse falsas: ergo ea evidentia credibilitatis dat evidentiam metaphysicam veritatibus fidei.

21 Huic objectioni ea claritate, qua solet, respondet P. Granado *tract. 2. de fide disp. 4. n. 4.* (Respondetur, ab evidentia credibilitatis ita proponi fidem, ut repugnet illam esse falsam; non quasi hæc repugnantia oriatur ex ipsa evidentia credibilitatis; nam ex vi hujus præcise non redditur certus (*infallibilitate metaphysica*) intellectus de veritate mysteriorum: sed oritur ex Divina auctoritate, & interna illustratione, quibus nostra fides innitur.) Itaque repugnat, mysteria fidei esse falsa; sed non vi evidentiae credibilitatis; sed vi auctoritatis Divine revelantis; & vi luminis Fidei. Implicat contradictionem, illa esse falsam in quo convenit certitudo fidei cum evidentia metaphysica: sed differt ab illa in obscuritate.

C A P U T I I I.

An subiaceat huic damnationi propositio asserens ad assensum Fidei non requiri positivum imperium, sed solam non resistentiam voluntatis.

S U M M A R I U M.

Opinio perperam attributa Scoto. n. 22.

An ea opinio subiaceat huic damnationi. n. 23.

Discrimen inter damnari, & antiquari propositionem. n. 25.

Ea opinio antiquatur vi hujus decreti. n. 26.

Ex ea opinione inferitur propositio damnata. n. 27. & 28.

Ad determinandum assensum fidei non sufficit motivum purè intellectuale. Et quid inde pro conclusione? n. 29.

22 Scoto attribuitur (sed falsò, ut constat ex P. Suarez citato) opinio asserens, necessarium esse, quod voluntas non contradicat, sed non esse necessarium, quod voluntas determinet, & moveat intellectum ad credendum.

23 Filguera in expositione propositionis 19. §. *Quæret aliquis*, asserit, eam opinionem non comprehendere sub hac damnatione. Rationem reddit: (Quia poterunt Scotistæ dicere eam non contra motionem quodammodo conducere ad firmitatem assensus fidei, quatenus voluntate in contrarium non conante, intellectus non impeditur suo objecto adherere, quod evidenter moraliter judicat esse verum. Hæc Filguera. Sed id videtur dixisse cum formidine, nam postea suadet, eam non repugnantiam voluntatis non esse sufficientem, ut assensus fidei habeat à voluntate firmitatem, ultra eam, quam accipit à rationibus impellentibus ad assensum.

24 Dicendum tamen est, hanc propositionem, *Ad actum fidei non requiritur imperium positivum, sed sufficit, quod voluntas non repugnet*: quamvis non damnetur expresse hoc decreto Innocentii XI. ex vi tamen hujus decreti antiquatam manere.

25 Damnatur expresse propositio, quando per suos formales terminos expressa, aut per æquivalentes præscribitur, ut scandalosa, aut tanquam digna aliqua alia censura Theologica. Antiquatur verò propositio, quando est impossibilis cum decreto, licet per proprios, & formales terminos non exprimat.

26 Dicimus ergo, eam propositionem antiquari vi hujus decreti quia impossibilis est cum tali decreto. Nam hæc propositio est antecedens, ex quo inferitur legitime propositio condemnata: & sicut in legitima argumentatione non potest esse antecedens verum, & consequens falsum: ita si consequens est falsum, necesse est, quod etiam antecedens sit falsum: nam bene valet ab opposito contradictorio consequentis ad oppositum contradictorium antecedentis.

27 Jam verò quod hæc propositio sit antecedens, unde inferitur manifestè propositio damnata, ostendo primò. Per solam non repugnantiam voluntatis non potest voluntas efficere, ut assensus Fidei sit magis firmus in seipso, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium: sed juxta hanc sententiam sola datur non repugnantia voluntatis: ergo voluntas non potest efficere, ut assensus Fidei sit magis firmus in seipso, quam meretur pondus rationum: ergo ex eo, quod non detur positivum imperium voluntatis, sed sola non repugnantia ejus, inferitur propositio damnata.

28 Major probatur. Nam firmitas, quam dat voluntas actui Fidei, est firmitas adhesionis ad objectum, fundata in eo, quod videt intellectus firmitatem connexionis cum objecto: atqui per solam non repugnantiam voluntatis non adheret voluntas firmiter ad objectum; nam adherere firmiter dicit vehementem inclinationem; & non repugnare voluntatem, solùm dicit quandam permissionem: ergo firmitas, quam dat voluntas actui Fidei, non potest oriri à sola non repugnantia voluntatis.

29 Ostendo secundo. Nā intellectus non cogitur, nec determinatur ex motivo intellectualem ad assensum, nisi ex evidentia veri: sed in motivo intellectualem fidei, nempe auctoritate Dei revelantis, nō datur evidentia veri, cum obscurè cognoscat revelationem, nempe per propositionem Ecclesiæ: ergo ad assensum Fidei determinandū non sufficit illud motivum intellectualem: ergo requiritur, quod voluntas illum determinet inclinatione sua ad assensum. Sed sola nō repugnantia voluntatis non potest determinari intellectus ad as-

Jo: Cardenas.

sensum: cum adhuc posita ea non repugnantia maneat intellectus indeterminatus: ergo adhuc requiratur voluntas inclinans, & determinans. Ergo ubi nō datur hæc positiva inclinatio, & determinatio voluntatis, assensus fidei in seipso non habet majore firmitatem, quam eam, quam accipit à pondere rationum impellentium ad assensum.

C A P U T I V.

De damnatione vigesima propositionis.

N O N E G E T S U M M A R I O.

30 **P**ropositio 20. ex damnatis hæc est. *Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quæ habebat, supernaturalem.* In quo sensu eam dixerint Authores ejus propositionis, me omnino latet. Et cum ea particula *Hinc* denoter, esse consequentiam deductam ex propositione immediate antecedenti: ergo non video, quomodo talis consequentia inferatur ex præfata propositione 19. nisi hæc trahatur ad sensum hereticalem. Et ideo non impugno, quod nō capio: satis enim impugnata manet propositio, quæ à Romano Pontifice damnatur.

31 Scio, aliquos ex ultimasse (referente Vvillelmo Sando in cōfutatione triū virorū) huic damnationi subijci opinionem eorū, qui dixerunt, infidelē, cui proponitur, ut probabilior Religio Catholica, & qui statim præstat debitā diligentiam ad assequendā certitudinē posse suspendere assensum, donec ad talem certitudinē perveniat. Ideo enim eam propositionem accusant, quia quod talis infidelis suspendat assensum in eo eventu, idem est, ac quod repudiet illum.

32 Sed certum est, præfata opinionem nullo modo subjacere huic damnationi. Et ex ipsis terminis propositionis damnatæ evidenter constat, ait enim, *Repudiare assensum, quem habebat.* Sed is infidelis in præfata hypothesi nullum antea habebat assensum: ergo non potest dici, quod repudiaverit assensum, quem habebat. Id etiam constat aperte ex significatione ipsius verbi *repudiare*, quod idem est, ac repellere id, quod antea erat admissum. Sic Terentius in Adria ait: *Repudio consilium, quod primum intenderam.*

D I S S E R T A T I O X I V.

An assensus fidei supernaturalis stet cum notitia solū probabilis revelationis, siue cum formidine de illa:

C A P U T P R I M U M.

Refertur propositio 21. damnata, ejusque falsitas ostenditur.

S U M M A R I U M.

Opinio Lumbierii. n. 2.

Quid censeat Filguera. n. 3.

An actus fidei supernaturalis requiritur certitudo de revelatione Dei. n. 4.

Duplex est certitudo, scilicet objectiva, & subjectiva, & quomodo utraque reperiatur in actu fidei Divina. n. 5.

Actus fidei non potest inniti revelationi falsò existimata. n. 6.

Certitudo adhesionis ad objectum est de conceptu essentiali actus fidei. n. 7. & seqq.

Quomodo ex pia affectione accrescat actui fidei major firmitas adhesionis. num. 10.

1 **P**ropositio XXI. ex damnatis hæc est: *Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solū probabilis revelationis; immò cum formidine, qua quis formidet, an non sit locutus Deus.* Cujus propositionis sensus clarissimus est, neque explicatione indiget.

2 Raymundus Lumbier *to. 3. Sum. n. 1773.* ait, damnatam esse hanc propositionem propter quosdam Recetiores, quos suppressis nominibus refert, asserentes, quod ut quis eliciat actum Fidei supernaturalis circa objectū aliquod singulare, sufficit, si illud singulare probabiliter cōtineatur sub revelatione certa universali, v.g. supposita revelatione de auxilio efficaci, quia probabile est, sub auxilio efficaci probabiliter cōtineri præmotionē physicam, posse actum Fidei supernaturalem terminari ad talem præmotionem.

3 Emmanuel de Filguera in sua Lucerna in explicatione hujus propositionis 21. eos, qui censent, non requiri evidentiam credibilitatis de revelatione, subiicit huic damnationi: ita ut ferens opinionem Gabrielis, quod Deus supplet evidentiam credibilitatis media illustratione, & inspiratione interna, etiam eam subiiciat huic damnationi. Et ita ei subiicit P. Ripaldam. Immo & P. Suariū vult sub hac damnatione contineri, quatenus cum ille *disp. 4. de fide sect. 5. nu. 7.* retulisset sententiam, quæ asserit, licet in corpore Ecclesiæ requiratur evidentia credibilitatis ad fidem supernaturalem, non verò requiri in omnibus singularibus; subjungit Suarius: (Et hæc opinio fortasse probabilis est.) Et in explicatione quartæ propositionis vult comprehendere sub damnatione hujus propositionis 21. P. Matthæum de Moyar. *1. Selectar. tr. 9. d. 5. q. 2. §. 4. n. 17.* asserentem, esse aliquos assensus fidei, qui non supponunt credibilitatis evidentiam. Quæ omnia altiore postulante discussionem.

4 Pro cuius rei claritate præmitto primò, indubitabile esse, quod hæc damnatio postulat certitudinem omnimodam in actu fidei supernaturalis, de revelatione Dei. Ex eo enim, quod non sufficiat ad actum fidei probabilitas de revelatione, neque cum actu Fidei compossibilis sit formido, evidenter inferitur, actum fidei esse non posse, quin sit omnino certus.

5 Præmitto secundò, cum P. Suarez disp. 6. de fide sect. 5. n. 5. duplicem esse certitudinem. Alia enim est certitudo connexionis cum objecto, quatenus impossibile est, dari actum, quin etiam tale sit objectum, quale repræsentatur per actum. Subjectiva est firmitas adhesionis ad objectum, quatenus actus ita firmiter tendit in objectum, ut nullam secum compatiatur dubitationem, aut formidinem. Dicitur autem subjectiva, quia est adhesio subjecti ad objectum. Itaque hæc duæ formalitates diversæ sunt: & quod mysterium incarnationis, V.g. ita sit certum, ut non possit esse aliter, quam repræsentatur per actum Fidei; & quod actus Fidei habeat firmissimam tendentiam in mysterium Incarnationis, itaut de eo nequeat intellectus dubitare, aut formidare.

6 Præmitto tertio, certitudinem objectivam, sive connexionem cum eo, quod objectum ita sit, esse de conceptu fidei supernaturalis: & ideo Fidem supernaturalem non posse inniti revelationi falsò existimata. Quam conclusionem optimè probat P. Suarez disp. 3. de fide sect. 13. ex Concilio Tridentino, & ex Sacra Scriptura testimoniis. Et ratio à priori est. Nam lumen intellectuale Divinum, & supernaturale, ad Fidem supernaturalem requisitum, ex natura sua est determinatum ad assentiendum Divino testimonio, verè, & realiter testificant: quia est veluti instrumentum Spiritus Sancti, per quod movet intellectum ad assentiendum, & ideo debet esse proportionatum veritati Spiritus Sancti.

7 Restat ergo inquirere, an certitudo adhesionis ad objectum sit etiam de conceptu essentiali actus fidei. Et quidem in damnatione hujus 21. propositionis manet definitum à Pontifice, actum Fidei supernaturalis ita firmiter adherere debere revelationi, ut cum tali actu non sit compossibilis mera probabilitas, aut formido divinæ revelationis.

8 Ostenditur deindè primò. Nam tanto certior est actus certitudinis adhesionis ad objectum, quanto firmiter principii cognoscit fulciri suum objectum: sed catholicus, qui elicit actum Fidei, cognoscit suum objectum niti firmissimo principio revelationis Dei, qui neque fallere, neque falli potest: ergo actus fidei firmissimè adheret objecto.

9 Ostenditur secundò. Quia lumen supernaturale, quod præcedit actum Fidei, ita roborat intellectum, ut cognoscat, prodigendam vitam pro assertionem veritatis Fidei: ergo ita roborat intellectum, ut firmissimè adhereat veritati objectivæ revelatæ. Videatur P. Suarez disp. 6. de fide sect. 5.

10 Ubi notandum est, ex pia affectione supernaturali, quæ imperat actum Fidei supernaturalem, huic accrescere majorem firmitatè adhesionis ad objectum, ut tenet communis sententia Theologorum; sed ea certitudo non accrescit ex pia affectione, nisi actui certo certitudine objectiva; & ita quamvis pia affectio naturalis possit dare actui probabili certitudinem apparentem adhesionis ad objectum; non tamen veram certitudinem, quæ non est vera, nisi detur etiam certitudo connexionis cum objecto.

C A P U T II.

An subiaceat damnationi huic opinio asserens, posse terminari actum fidei supernaturalis ad ea objecta, quæ probabiliter continentur sub vera revelatione universalis?

S U M M A R I U M.

Opinio aliquorum. n. 11.

Fundamentum ejus desumptum ex eo, quod fide creditur in hac hostia esse corpus Christi Domini. n. 12.

An relata opinio concedat, actum fidei stare cum formidine de existentia revelationis. n. 13. & seqq.

Ostenditur, quàm falsa sit ea opinio. n. 15.

An repugnet, quod quis actu fidei credat, se esse in gratia? Et quid inde pro conclusione? n. 17.

Confirmatio desumpta ex Tridentino. n. 18.

Solvitur objectio de hac hostia consecrata. n. 19.

Sub conditione implicita credimus actu fidei, corpus Christi esse sub hac hostia. n. 20.

An aliquando possit terminari actus fidei ad præsentiam Christi in hac hostia absque ulla conditione? n. 21.

An possit credi actu fidei sensus probabiliter contentus in Scriptura, sub conditione. n. 22.

11 **N**on defuerunt Authores, qui dicerent, terminari posse actum Fidei supernaturalis ad objecta, quæ probabiliter continentur sub revelatione universalis: Verb. gr. totam Scripturam Sacram revelavit Deus: si ergo aliquis sibi probabiliter persuadeat, hunc esse sensum talis loci Scripturæ, poterit illum sensum credere actu supernaturali Fidei.

12 Quam assertionem ex eo probant. Nam Fideles adorant, & credunt Fidei supernaturalis actu, in hac hostia esse corpus Christi Domini realiter præsens, & tamen hanc hostiam esse consecratam, est duntaxat probabile, & dubitabile: ergo quando aliquid continetur probabiliter sub revelatione vera universalis, potest credi actu Fidei supernaturalis. Ideo enim credimus fide Divina, & supernaturali, in hac hostia esse realiter præsens Christi corpus, quia revelatio universalis affirmat, Christi corpus esse realiter præses in omni hostia ritè consecrata a legitimo Sacerdote: hæc autem esse ritè consecratam a legitimo Sacerdote, solum est probabile, & dubitabile; quia possumus dubitare, an Sacerdos habuerit intentionem consecrandi, & an Sacerdos sit ritè ordinatus, vel etiam an sit baptizatus.

13 Dicendum tamen est, eam opinionem subiici huic damnationi. Et ita expressit Lumbier citatus supra. Quod sic manifestè ostenditur. Huic damnationi subiicitur propositio, quæ propugnat, actum Fidei Divinæ stare cum notitia solum probabili revelationis, aut cum formidine de existentia revelationis: sed assensus, qui terminatur ad objectum singulare probabiliter contentum sub revelatione universalis, stat cum notitia solum probabili revelationis, & cum formidine de existentia revelationis: ergo talis opinio huic damnationi subiicitur. Major patet ex ipso tenore decreti.

14 Minor probatur. Nam qui dicit, se credere Fide Divina sensum probabiliter contentum in textu Sacra Scripturæ; vel id credit, quia talis sensus est revelatus à Deo, & contentus in revelatione Dei; vel non credit propter hoc motivum, aut determinativum? Si hoc secundum dicas, quomodo potest esse actus Fidei Divinæ, si id non credit, quia Deus dixit: est enim de essentia actus Fidei Divine credere, quia Deus dixit. Si verò primum dicas, sensus probabiliter contentus in textu Scripturæ solum est probabiliter revelatus: ergo ille actus stat cum notitia probabili de tali sensu revelato; & cum formidine, ne non revelatus à Deo fuerit.

15 Similiter si quis crederet, præmotionem physicā contineri probabiliter in auxilio efficaci revelato à Deo, solum haberet notitiam probabilem, quod præmotio physica revelata esset à Deo: ergo assensus ille fidei staret cū probabilitate de revelatione facta à Deo circa præmotionem, & cum formidine de præmotione revelata à Deo.

16 Eam autem opinionem, quæ docet, posse terminari actum fidei ad ea objecta, quæ probabiliter continentur in revelatione Dei, esse falsam, & reiiciendam, ostenditur primò ex dictis c. 1. Nam de conceptu essentiali Fidei Divine est utraque certitudo, tam connexionis cum objecto, quam adhesionis ad illud, ut constat ex c. 1. sed assensus, qui terminatur ad ea objecta, quæ probabiliter continentur in revelatione, caret ea certitudine, ergo non est assensus Fidei Divinæ. Probatur Minor: nam cum solum sit probabile, revelationem extendi ad illud objectum, potest dari formido in oppositum; formido autem, & certitudo mutuò se excludunt.

17 Confirmatur. Si possit credi fide Divina objectum probabiliter contentum in revelatione: posset homo, qui confessus est sua peccata cum contritione, & proposito non peccandi de cætero, credere Fide Divina, se esse in statu gratiæ: atqui hoc repugnat definitioni Concilii Trid. ergo objectum probabiliter contentum in revelatione non potest credi actu Fidei Divinæ. Minor patet. Nam qui taliter confessus est omnia sua peccata, probabiliter censet, se ritè confessum esse, atque adeò contineri sub eo objecto universalis revelato, (Omnis Fidelis, qui ritè confitetur omnia sua peccata, est in statu gratiæ) ergo actu fidei Divinæ posset credere, se esse in statu gratiæ.

18 Quod autem id sit contra definitionem Tridentini, constat. Nam sess. 6. c. 9. sic asserit. *Quilibet, dum seipsum, suamque infirmitatem, & indispositionem respicit, de sua gratia formidare, & timere potest: cum nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum.* Constat ergo ex definitione Concilii, non posse terminari actum fidei Divinæ ad objectum probabiliter contentum sub objecto revelato, & de cuius veritate formidari possit. Et ideo hanc sententiam tuetur Lugo Cardinalis d. 1. de fide sect. 13. §. 4. n. 322. P. Suarez disp. 3. de fide sect. 13. n. 9. P. Petrus Hurtado disp. 11. de fide sect. 4.

19 Ad objectionem supra propositam de hac hostia consecrata ita respondet P. Gran. contr. 1. de fide tr. 1. d. 6. sect. 2. n. 15. (Respondet B. Th. ar. 3. ad 4. Fidem non inclinare ad credendum Christum Dominum determinatè esse in hac numero hostia, vel illa; sed in ea, quæ fuerit ritè consecrata: & ita nunquam exponitur Fides falsitatis. Nec propterea cum aliquis hanc, vel illam hostiam adorat, appositus est conditionem, si nimirum sit ritè consecrata, hoc enim reprehensione dignum esset, & devotionem multum imminueret; sed sat est implicita conditio, quam supponunt fideles, se credere & adorare sub illis speciebus Christum Dominum, supposita vera consecratione, & non aliter.) Hucusque P. Granado.

20 Juxta quam responsionem actum Fidei supernaturalis eliciunt fideles, dum credunt, sub ea conditione, licet non expressa, sed implicita. Quo pacto assensus ita implicitè conditionatus est verus actus fidei supernaturalis. Neque enim creditur assensu fidei supernaturalis, hanc hostiam esse ritè consecratam: quia de hoc est sola probabilitas, & stat cum formidine de vera consecratione: sed sub conditione implicita, quod hæc hostia sit ritè consecrata, elicitur assensus Fidei Divinæ ad credendum, ibi esse Christum realiter præsentem.

21 An autem possit aliquando terminari actus Fidei Divinæ ad præsentiam Christi realem in hac hostia determinata, absque ulla conditione explicita, dicam cap. 4.

22 Dices. Ergo similiter poterit quis credere actu Fidei Divinæ sensum Sacre Scripturæ probabiliter contentum in ipsa Sacra Scriptura, sub conditione, quod verus sit ille sensus. Respondeo, concedendo consequentiam. Est enim de Fide, quod si is sensus est verè contentus in illo textu Sacre Scripturæ, est absolute verus: & consequenter qui sub illa conditione assensum præstat illi sensui, elicit actum Fidei supernaturalem. Sic enim ille assensus conditionatus non nititur revelationi probabiliter cognite, neque formidat de revelatione ita conditionatè apprehensa.

23 Advertendum autem est, quod quamvis actus Fidei terminatus ad hanc numero hostiam consecratam includat eam tacitam conditionem, tamen actus adorationis non est necesse, quod illam includat. Nam adorationi præcedunt duo actus, alius Fidei supernaturalis, qui includit illam tacitam conditionem; & alius prudentiæ, qui innititur fundamento moraliter certo, quod hic est verus Sacerdos, & habens intentionem consecrandi, qui actus purificat illam conditionem; atque adeo adoratio procedit absolute, & sine conditione.

C A P U T III.

An incurrat hanc damnationem opinio asserens, non requiri evidentiam credibilitatis ad actum Fidei, maxime in pueris, & rudibus?

A R T I C U L U S I.

Præmittuntur aliqua.

S U M M A R I U M.

Primus modus, quo potest excogitari non requiri evidentiam credibilitatis in pueris, & rudibus supplente illustratione Spiritus Sancti. n. 25.

Secundus modus, ita ut dicatur sufficere cognitio probabilis credibilitatis. n. 26.

Tertius modus, quod sufficiat probabilitas, qua refundatur in cognitionem revelationis. n. 27.

Quot actus concurrant in eo, qui incipit credere. n. 28. & seqq.

Qui Authores asserunt non requiri evidentiam credibilitatis primo modo. n. 32.

24 **V**idimus c. 1. Filgueram esse in ea existimatione, ut credat, incurrere damnationem hujus 21. propositionis, quotquot negant, requiri maxime in pueris, & rudibus, evidentiam credibilitatis mysteriorum Fidei, quæ illis proponuntur credenda.

25 Pro cuius rei claritate præmitto primò, triplici modo posse intelligi; quod nõ requiratur evidentia credibilitatis in omnibus singularibus credentibus, maxime pueris, & rudibus. Primò taliter, quod actus fidei non præcedat ulla cognitio credibilitatis ex vi motivorum evidentiũ; sed quod proposito Fidei mysterio absque explanatione argumentorũ, quæ militant pro veritate Fidei Catholicæ; accedente illustratione Spiritus Sancti, quæ lumen Fidei appellatur, & illustratione circa honestatẽ, & obligationẽ credendi, quæ invitat voluntatẽ ad amplectendũ, & imperandũ actum Fidei supernaturalis; per id lumen Fidei, & per eam illustrationem suppleatur ea evidentia credibilitatis mysteriorũ, quæ proponuntur; suppleatur, inquam, in ordine ad effectũ, quod adsit omnimoda firmitas adhesionis ad objectum, excludens quamcumque formidinem.

26 Secundo modo potest excogitari, quod non requiratur evidentia credibilitatis, eo quod dicatur sufficere cognitio probabilis credibilitatis mysteriorũ, atque adeo sine evidẽtia eorum argumentorum præcedente; sicut etiã cognitio probabilis de honestate, & obligatione voluntatis amplectendi actũ Fidei; si nimirum lumen Fidei, & illustratio suppleant defectũ evidentiæ. Dicuntur autem supplere eam evidentiam ex motivis, & argumentis orituram, si moveant intellectum ad assensum firmum, & certum; & voluntatem ad amplectendum ejusmodi assensum Fidei firmissimum.

27 Tertio modo potest excogitari, quod non requiratur evidentia, sed sufficiat probabilitas credibilitatis, ita ut ea probabilitas refundat etiam probabilitatem in ipsam cognitionem revelationis, & assensum ad illam.

28 Præmitto secundo, octo actus solere concurrere in eo, qui incipit credere mysteria Fidei; Primus est auditio, & intellectio mysteriorum, quæ sibi proponuntur. Secundus est iudicium, quo quis cognoscit, mysteria Fidei esse evidenter credibilia ex argumentis id evidenter suadentibus. Tertius est iudicium practicum, quod hæc mysteria sunt credenda, sive realiter distinguatur ab actu præcedenti, sive identificetur; nam utroque modo fieri potest. Quartus est iudicium practicum de honestate voluntatis credendi, & de obligatione credendi.

29 Quintus est lumen Fidei, quod est illustratio, qua Spiritus Sanctus illuminat intellectũ credituri, quæ ita requiritur ad assensum Fidei Divinæ, ut impossibile sit, talẽ assensũ haberi sine illa. Illud enim lumen Fidei est auxiliũ requisitũ ad credendũ, & infusum a Deo; & instruit intellectum de veritate mysteriorum, & de honestate

voluntatis credendi. Nec modò disputo, an sint duo actus, alter instruens de honestate, & obligatione voluntatis credendi, & alter instruens de veritate mysteriorum; an potius sit unicus actus productus a Deo illustrans ad utrumque.

30 Sextus est inspiratio Spiritus Sancti, quæ invitat, & inclinat voluntatem ad amplectendum assensum Fidei Divinæ. Quæ inspiratio non est actus liber voluntatis, sed infusus a Deo ante omnem usum liberrarbitrii; quæ quidem inspiratio non determinat voluntatem ad amplectendum assensum: sed invitans ad illum, relinquit voluntatem in sua indifferentia libertatis ad amplectendum assensum, & ad non amplectendum.

31 Septimus est pia affectio voluntatis, quæ quidẽ est actus liber imperans assensũ Fidei. Et licet apud aliquos ea vox pia affectio sic, apud alios aliter sonet, ceterũ communis sententia eã intelligit modo dicto. Ideo P. Granado contr. 1. de Fide tr. 9. disp. 2. n. 17. ait: (Pia ergo affectio, quæ dici solet requisita ad Fidem, est illud voluntatis imperiũ; & de ea in hoc sensu deinceps loquemur.) Hæc Granado. Quod etiam docuit P. Suarez disp. 6. de Fide sect. 7. & communis Theologorũ sententia. Octavus est ipse assensus Fidei Divinæ, credens Mytheria propter infallibilem auctoritatem Dei revelantis.

32 Jam verò non requiri evidentiam credibilitatis mysteriorum Fidei in pueris, & rudibus, scilicet illo primo modo supra relato, supplente lumine Fidei eam evidentiam, tuentur non pauci doctores. Audiendus est P. Granado, qui contr. 1. de Fide tr. 2. disp. 3. sect. 2. n. 7. ita diserit: (Si tam perfecta evidentia requireretur in omni credente, & major pars populi Christiani, non eliceret actus Fidei supernaturalis; cum nec illi semper audierint enumerationem illustrium motivorum, nec adverterint illorum efficaciam; & multi solum edocti fuerint ab uno, vel altero Parocho, aut viro Religioso; qui quantumvis dicat, Religionem nostram confirmatam esse prodigiis singularissimis, non potest facere majorem Fidem, quam humanam, & quæ non pervenit ad convincendum intellectum hominis, qui vellet dubitare de iis, quæ audiret a tali Parocho, vel viro Religioso. Dicere autem, ex Catholicis paucissimos esse, qui credunt; & innumeros pene populos, qui ab uno, vel altero instruantur in rebus nostræ Religionis, nunquam eliciisse actus Fidei Divinæ, temeritatis, & impietatis speciem præferret. Et sanè cum actus Fidei supernaturalis tam necessarius sit ad salutem, credendum omnino est, Divinam bonitatem, & sapientiam, quæ omnia disponit suaviter, sine tot motivis concurrere cum hominibus, & illos illuminare, ut credant.) Huc usq; P. Granado. Et ex his ultimis verbis constat, eum defectum evidentiæ credibilitatis suppleri per illuminationem, qua Deus illustrat intellectum credituri. Et id confirmat luculento testimonio S. Augustini. Et pro sua sententia citat Canum, Valentiam, & Turrianum. Et hoc est, quod P. Suarez relatus c. 1. n. 3. dixit, fortasse esse probabile.

A R T I C U L U S II.

Tribus conclusionibus deciditur quæstio.

S U M M A R I U M.

Quod in pueris, & rudibus non requiratur evidentia credibilitatis, supplente illam lumine Fidei, non subjacet damnationi. n. 33.

Tunc actus Fidei non procedit cum formidine circa revelationem. n. 34.

Id constat ab experientia in modo credendi puerorum. n. 36.

Ac sic procedat cognitio probabilis de credibilitate, & postea subsequatur lumen Fidei supernaturalis, subjaceat damnationi. n. 37. & 38.

Si dicatur, assensum Fidei elici posse cum formidine revelationis, subjacet damnationi. n. 39.

Objectum antea probabiliter propositum, accedente postea illustratione, cognoscitur cum certitudine. n. 40. Et confirmatur exemplo. Ibid.

Explicatur similitudo ejus exempli. n. 41.

Declaratur magis in modo credendi puerorum. n. 42.

Non est necessariò admittenda aliqua miraculosa lux, quam aliqui intendunt. n. 43.

Quo sensu aliqui dicant, evidentiam credibilitatis solum requiri in corpore Ecclesia, non in singularibus. n. 44.

Idem confirmatur exemplo. n. 45.

33 **P**rima conclusio. Nullo modo incurrit damnationem hujus 21. propositionis opinio asserens, in pueris, & rudibus non requiri evidentiam credibilitatis ex vi argumentorũ; asserens, inquam, illo primo modo explicato in articulo præcedenti, scilicet supplente lumine Fidei, & illustratione Spiritus Sancti defectum evidentiæ credibilitatis, quæ oritur ex argumentis evidentiibus; in ordine ad hoc, quod assensu de mysterio, quod proponitur, sit omnino firmus ea certitudine, quæ excludit omnem formidinem. In quo casu non concurrunt omnes octo actus, quos enumeravi art. præc. Ex illis tamen concurrunt in hoc casu in puero, aut homine rudi, auditio, & perceptio mysteriorum, iudicium practicum, quod ea mysteria credenda sunt, lumen Fidei, illustratio Spiritus Sancti, pia affectio voluntatis ad assensum firmiter adherentem, & assen-

assenfus Fidei ita firmus, ut excludat omnem formidinem.

34 Jam verò probatur conclusio. Illa opinio incurrit hanc damnationem, quæ admittit assensum supernaturalem Fidei cum notitia solum probabili revelationis, aut cum formidine circa revelationem; ut constat ex tenore propositionis damnatæ: sed opinio posita in conclusione non admittit illud, ut patet tenore conclusionis; ergo talis opinio non incurrit eam damnationem.

35 Dices, impossibile esse, quod assensus ad mysteriū, quod proponitur, fiat sine formidine revelationis, quando non datur evidentia motivi evidētis: ergo talis assensus necessario est formidolosus; atque adeo opinio illū admittens incurrit hanc damnationem.

36 Sed antecedens urgeret, si probaretur: nulla enim affertur efficax probatio, quæ suadeat oppositam partem. Deinde, quia experientia compertum est, quod puero, cum incipit affulgere ei lumen orationis, proponuntur præcipua mysteria Fidei sine argumentis, aut motivis credendis; & ipse puer statim credit, & pronitetur Fidem; & cum illi dicitur, ea mysteria esse credenda, quia Deus ea revelavit, assentitur sine ulla formidine: quæ credendi facilitas merito attribuitur lumini supernaturali Fidei, & illustrationi Divinæ, quæ suppleant evidentiam motivorum, & argumentorum, in ordine ad firmitatem adhesionis ad objectum.

37 Secunda conclusio. Non incurrit hanc damnationem opinio docens, si tempore præcedat cognitio probabilis de credibilitate mysteriorum, & de honestate credendi, & postea subsequatur illustratio supernaturalis, & lumen Fidei, & inspiratio Dei, posse dari piam affectionem ad credendum firmiter; & assensum omnino firmum, qui excludat omnem formidinem, ita ut illustratio, & lumen Fidei suppleant evidentiam illam credibilitatis, quæ oritur ex argumentis, & qua carebat ea cognitio probabilis de credibilitate. Hæc conclusio probatur eodem modo, ac præcedens: quia ille assensus habet omnimodam firmitatem adhesionis ad objectum, & excludit omnem formidinem.

38 Dixi, si tempore præcedat cognitio probabilis de credibilitate orta ex argumentis. Nam si ea cognitio de credibilitate concurrat simul tempore cum assensu excludente formidinem, ille non poterit non refundere firmitatem in cognitionem de credibilitate. Non enim sunt compossibilia credere firmiter, & formidare de credibilitate.

39 Tertia conclusio. Hanc damnationem subit quævis opinio, quæ admittit cognitionem probabilem de credibilitate mysteriorum Fidei, si dicatur, quod ipse assensus Fidei elicatur cum formidine revelationis, aut cum sola probabilitate ipsius. Conclusio patet ex penetratione terminorum. Damnatio enim eò tradit, ut nunquam admittatur assensus Fidei supernaturalis, & utilis ad salutem, qui nitatur probabiliter revelationi, aut eliciatur cum formidine circa revelationem.

40 Pro quarum conclusionū majori explicatione advertendum est, quod plerumque solet accidere nempe objectum, quod probabiliter proponitur intellectui, deficiente illustratione, & inspiratione supernaturali, si hæc superveniat, cognosci solere cum omnimoda certitudine, quæ sufficiat ad cogendum assensum intellectus, quando scilicet tale objectū in se verum est; neque enim illustratio supernaturalis infundi potest ad assensum objecti falsi. Ad eum modum, quo objecta multarū propositionū duntaxat probabiliter cognoscebantur à viris sapientibus; & postquam accessit damnatio facta per Cathedrā Romanam, quæ infallibili assistentia Spiritus Sancti errare non potest in materia morū, jam cōtradictoriæ propositionum damnatarū certò cognoscuntur ab eisdem viris sapientibus.

41 Dixi *Ad eum modum*, & non dixi *Eodem modo*: quia similitudo non est identitas: Sive quia, ut vulgò dicitur, *similitudo non currit quatuor pedibus*, id est, ad similitudinem non requiritur, quod talis sit quoad omnia, sed sufficit, quod sit quoad aliqua. Hæc ergo duo sunt similia in eo, quod stat benè, quod aliqua objecta cognoscantur probabiliter, deficiente lumine supernaturali; & quod hoc accedente, eadem objecta certò, & evidenter cognoscantur.

42 Igitur cum puer perveniens ad perfectum usum rationis audit à Parocho mysteria Fidei Catholicæ, format iudicium practicum, quod ea mysteria hic, & nunc credenda sunt; & id iudicium format ex aliquo modo, puta, quod affirmat Parochus ea mysteria esse, quæ credunt omnes Catholici; vel quod in re tanti momenti non est credibile, quod velit decipere Parochus; quæ motiva non excedunt Fidem humanam, ut dixit P. Granado supra relatus. Accedente tamen illustratione, & inspiratione divina, id iudicium evadit certum, & cum evidentia morali sufficienti de eo, quod revelatio certa sit.

43 Neque propterea admitto, illam miram lucem, & immisum divinitus discerniculum, quod, ut refert Sandæus in confutatione trium virorū pag. 171. n. 4. aliqui Theologi admittunt in quolibet Fideli quantūvis rudi, quo suppleatur debilis propositio Parochi, & ille puer, vel homo rudis discernere possit inter articulū verum, & falsū eodem modo propositū à Parocho ignaro, vel doloso. Ea enim mira lux, quamvis infundi possit à Deo; eam tamen dari omnibus Fidelibus juxta cōmunem providentiā, absque fundamēto dicitur. Solum ergo admitto, eā illustrationē omnibus Fidelibus supernaturaliter immiti, quæ sit auxiliū sufficiens ad credendum.

44 Huic doctrinæ sic explicate existimo non opponi communem

sententiam Theologorum de evidentia credibilitatis mysteriorū Fidei; neque enim mihi persuadere possum, Theologos requirere in pueris, & viris, aut feminis rudibus evidentiam ortam ex argumentis; quorum mentes rudes non sunt capaces, & hoc est, quod aliqui, quos refert P. Suarez citatus, dicunt, evidentiam ex argumentis ortam solum requiri in corpore Ecclesiæ, non in singularibus, præsertim rudibus. Evidentia autem moralis, quam admitto in pueris, & rudibus, est illa, qua sibi certissime persuadent, Parochum proponentem mysteria Fidei nolle decipere; & licet hoc non excedat Fidem humanam, accedente illustratione, & inspiratione Divina, excedit Fidem humanam, & motivum aliā probabile redditur moraliter evidens. Et hoc est, quod docuit Gabriel, & P. Granado supra citati, & alii Theologi. Et quod majus est; hæc est sententia S. Thomæ 2.2. q. 1. ar. 5. ad 1. illis verbis: *Per hunc modum Fideles habent eorum (quæ sunt Fidei) notitiam, non quasi demonstrativè, sed in quantum per lumen Fidei vident esse credenda.*

45 Quod etiam alio exemplo confirmare licet. Sæpè enim mihi accidit, quod à viro aliquo audiverim, se vidisse talem actionem; & quamvis hoc dictum non afferat per se majorem fidem, quam humanam, & probabilem; quia tamen superadditur cognitio, quam habeat de veracitate, & bonitate morali illius viri, tam certò mihi persuadeo, ejus dictum esse verum, ac si oculis vidissem. Similiter ergo in pueris, & rudibus, quamvis Autoritas Parochi non excedat per se Fidem humanam, & probabilem; accedente tamen illustratione, & inspiratione divina, puer, vel homo rudis certus redditur, quod homo ille non vult decipere, cum affirmat esse obligationem credendi mysteria firmissimè.

C A P U T IV.

An subeat hanc damnationem sententia asserens, posse elici actum Fidei supernaturalis circa objectum, quando sibi proponitur ut certum moraliter, quod illud continetur sub revelatione universalī?

S U M M A R I U M.

Quando id est certum moraliter, posse elici actum Fidei circa objectum singulare, quinam Theologi censeant. n. 46.

Quæ difficultas militet contra eam sententiam? n. 47.

Propugnatur præfata sententia Theologorum. n. 48.

Quare non elicietur actus Fidei, si res moraliter certa in casu rarissimo aliter se haberet. n. 50.

Qui certus est moraliter, nequit formidare. n. 51.

46 **Q**Uando moraliter certum est, quod objectum singulare continetur sub revelatione universalī; illud objectum singulare esse Fide supernaturali credendum, affirmant nobiles Theologi. Ita P. Suarez disp. 3. de Fide sect. 11. n. 6. qui quamvis non utatur terminis *certitudinis morales*, tamen exempla, quæ affert, illam important. P. Petrus Hurtado disp. 11. de Fide sect. 3. citans Bellarminum to. 1. lib. 2. de Author. Conciliorum c. 9. Item Lugo Cardinalis disp. 1. de Fide sect. 13. §. 4. n. 313. Et ratio est; quia objectum propositionis universalis non distinguitur ab ipsis singularibus, & ita quando Deus revelat, se velle, omnem hominem salvum fieri; revelat se velle, Petrum, Paulum, & Franciscum, &c. salvos fieri. Cum ergo certitudo moralis sit illa, quæ omnem prudentem ita reddit certorem de objecto, ut non possit de illo formidare; quando hoc genere certitudinis constat, singulare contineri sub revelatione universalī; certum manet, quod Deus id revelavit, utpotè certò inclusū in tali revelatione universalī. Sic enim non constat nobis evidentia physica, aut metaphysica, quod extiterit Conc. Trid: sed sola evidentia morali; & tamen quia Deus revelavit, omne Concilium legitime congregatum posse errare in doctrina Fidei; & morali evidentia scimus, Tridentinum extitisse legitime congregatum; Fide Divina credimus Tridentinum non posse errare in doctrina Fidei.

47 Instituius ergo hanc quæstionem, an ea sententia subiciatur huic damnationi propter hanc rationem dubitandi. Nam quod est certum moraliter, physicè potest, aut saltem metaphysicè non implicat aliter esse. Ex quo duæ consequentiæ eliciuntur. Prima. Ergo saltem in aliquo casu rarissimo contingens est, quod aliter eveniat. Secunda. Ergo poterit quis formidare, an ille sit is casus rarissimus, in quo aliter evenit. Et ambæ consequentiæ perniciosæ sunt. Prima quidem: nam actus Fidei omnino est infallibilis, neque in ullo casu, etiam rarissimo, deficere potest. Secunda etiam: quia juxta hanc damnationem assensus Fidei non stat, nec potest stare cum formidine de ejus objecto.

48 Dicendum tamen est cum citatis Doctoribus, quando datur certitudo moralis, (certitudo, inquam, in gradu supremo) quod objectum singulare continetur in universalī revelato; posse actum Fidei supernaturalis terminari ad id objectum singulare; idque objectum singulare credi debere Fide Divina. Cujus fundamentum est, quod citati Authores proponunt, & supra retuli.

49 (Confirmatur,) (verba sunt Joannis de Lugo disp. 1. de Fide sect. 13. §. 4. n. 314.) quia hoc modo explicatur, cur, aut quomodo possit esse de Fide autoritas v.g. Conc. Trid. quæ nisi de Fide constaret, non apparet, quomodo possunt de Fide credi, quæ in ea

Concilio definita sunt. Recurrendum ergo est ad propositionem universalem revelatam, quod Concilio legitimo assistat Spiritus S. aliunde verò certitudine morali constat, Concilium Tridentinum legitime congregatum, & approbatum esse, convocante Summo Pontifice, & illud approbante convenientibus ex Catholica Ecclesia Episcopis, & Prelatis per se, vel per alios, &c. de quibus nemo prudentes dubitat, ut formidat; quare constat nobis sufficienter de hoc Concilio loquutum fuisse Deum in promissione universali revelata, ut breviter notavit Suarez dicta. *sect. 1. n. 6.*

50 Dixi in conclusione, id debere esse certum gradu supremo: quia cum certitudo recipiat magis, & minus ea, quæ quis dicitur certus moraliter de continentia hujus individui in revelatione, debet esse maxima, & suprema. Unde pro re presenti possumus distinguere tres gradus certitudinis morales, supremum, medium, & infimum, & ut ab hoc incipiamus, infimus est, quando prudentes habent aliquid pro certo, ex eo quod communiter accidit, quamvis in casibus oppositum acciderit. Sic dicitur certum, quod plenè probatum est in judicio. Sic etiam habemus pro certo, quod infans baptizatus à Parocho in Ecclesia, sit recte, & validè baptizatus; non enim est prudenter credibile, quod Parocho defecerit intentio ritè, & rectè baptizandi. Supremus gradus certitudinis est, quando tante, tantæque urgentia motiva credibilitatis concurrunt, ut impossibile sit, hominem prudentem, qui illa percipit, posse dubitare, aut formidare, v. g. quod existat Roma; quod Concilium Tridentinum fuerit ritè congregatum, & similia. Gradus medius dicendus est, quando pro certitudine concurrunt multò plura, & majora motiva, quàm in gradu infimo; quæ tamen non perveniunt ad illam impossibilitatem formidandi, quæ reperitur in supremo.

51 Affero ergo, præfatam conclusionem intelligendam esse de certitudine morali in supremo gradu: ita quod qui ita certus est de continentia hujus individui in revelatione, ut ex urgentia motivorum impossibile sit dubitare, aut formidare, potest, & debet credere Fide Divina hoc individuum esse à Deo revelatum.

52 Hinc respondeo ad rationem dubitandi, idem argumentum fieri posse ad debilitandam certitudinem Fidei humanæ, quæ credimus Hispalens, actualiter esse Romam, nempe quod saltem metaphysicè non implicat, id esse falsum. Cui respondebimus, quod ad ipsam certitudinem de existentia actuali Romæ præsupponitur ipsa existentia Romæ. Supposito autem quod existat Roma, implicat contradictionem, quod non existat.

53 Eodem ergo modo, dicendum est, ad certitudinem moralem in supremo gradu, quæ cognosco objectum singulare contineri in objecto universali revelato, præsupponi eam realem continentiam: ex suppositione autem quod detur talis continentia, implicat contradictionem, quod ea non detur. Et quidem si aliter esse posset, non haberetur ea certitudo morali, quæ talis est in supremo gradu.

54 Accedit: quod omnia revelata sunt vel jam facta de præterito; vel si pendent in futurum, dimanant à revelatione Dei jam facta. Atqui cum ad præteritum non detur potentia, neque revelationes Dei patiantur mutabilitatem, implicat aliter esse ea, quæ quis cognoscit in suprema certitudine morali esse contenta in revelatione universali.

55 Hinc respondetur ad rationem dubitandi, negando, id, quod est certum moraliter in supremo gradu, ex suppositione talis certitudinis, & veritatis ad illam præsuppositæ, posse aliter esse. Quare negandæ sunt ambæ consequentiæ.

56 Reliqua argumenta, quæ obiici possunt contra eam sententiam, quæ admittit assensum Fidei supernaturalis circa objectum singulare evidentia morali contentum in objecto universali revelato, & solutiones eorum; non spectant ad meum institutum. Qui ea desiderat, videat P. Petrum Hurtado, & Cardinalem Lugo citatos.

C A P U T V.

An incurrat hanc damnationem sententia asserens, aliquod objectum esse de Fide contra alios Autores id negantes?

S U M M A R I U M.

Autores negantes esse de Fide, hunc, qui de facto est, esse verum Pontificem. n. 57.

Autores affirmantes, id esse de Fide. n. 58.

An qui affirmant esse de Fide, affirmant illud probabiliter, & cum formidine de revelatione. n. 59.

Quomodo respondeat ad hanc difficultatem Lugo Cardinalis. n. 60.

Qui censent, esse de Fide, debent id credere per assensum Fidei supernaturalis, & absque formidine. n. 61.

Qui censent, esse de Fide, adherent sua sententia tanquam certa, & censent oppositum non esse probabilem, nempe à principiis intrinsicis. n. 62.

Dilemmate ostenditur conclusio. n. 63. & 64.

Quod à principiis intrinsicis est improbabile, quamvis in oppositum sint plures Autores, non potest esse probabile. n. 65.

Proponitur responsio, & convincitur. n. 66. & seqq.

Quare dici non possit, illud esse de Fide solum in abstracto. n. 69.

Qui probabiliter affirmant, aliquid esse de Fide, non habent certitudinem requisitam. Et quid inde pro conclusione? n. 70.

Ex eo, quod non habeant certitudinem adhesionis ad objectum illud, non possunt dicere esse de Fide. n. 71.

57 **A**liquæ sunt quæstiones controversæ inter Theologos, in quibus inquiritur, an tale objectum credi debeat Fide Divina, agentibus aliis, & aliis negantibus, v. g. quæstio est, (An sit de Fide, hunc hominem, v. g. Sanctissimum D. Innocentium XI. esse verum Pontificem, & Petri successorem legitimum?) Nam, ut refert P. Suarez, *disp. 10. de Fide sect. 5. n. 2.* negant, id esse de Fide Turrecremata, Albertinus senior, Cajetanus, Bannez, Canus, Vega, Corduba, & Castro.

58 Affirmant, esse de Fide, P. Suarez citatus, P. Petrus Hurtado, *disp. 37. per totam*, P. Salmeron, *lib. 1. in Epistolas Pauli p. 2. disp. de Ecclesia S. Angeli* P. Albertinus Soc. Jesu *to. 1. Coroll. 3. Theol. ex 3. principio Philosoph. q. 3. n. 19.* P. Valentia *to. 3. disp. 1. q. 1. pun. 7. §. 58. vers. Secunda ratio.* P. Oviedo *contr. 4. de Fide pun. 7. n. 86.* P. Arriaga *to. 5. curs. Th. disp. 7. sect. 8. n. 56.* P. Tannerus *to. 3. disp. 1. q. 1. dub. 5. n. 146.* P. Castro Palao *to. 1. rr. 4. disp. 1. pun. 5. §. 2. n. 9.* P. Amicus *to. 3. curs. Th. disp. 6. sect. 5. n. 152.* P. Comitulus *resp. mor. l. 1. q. 99.* Item Diana *p. 11. rr. 2. de Pontifice ref. 6.* & apud ipsum ultra relatos Gerunda, Sylvius, Pueronius, Verriceli, Poncius, Joannes à S. Th. Adrianus, & Petrus de Vvaleburch, Joannes Ponzius, Bordonus, & Bonacina.

59 Inquirimus ergo, an sententia affirmans esse de Fide, quod alii Doctores negant esse de Fide, subiaceat huic damnationi? Et ratio dubitandi est. Etenim sententia affirmans id affirmat probabiliter, cum multi Doctores Theologi censent oppositum: ergo affirmant cum formidine imdibita in probabilitate, id esse de Fide: ergo si eliciunt assensum Fidei circa objectum, illum eliciunt cum formidine circa revelationem: ergo assensus Fidei supernaturalis stat cum formidine circa revelationem Dei; quod expresse damnat Innocentius XI. in hoc decreto.

60 Lugo Card. *disp. 1. de Fide sect. 13. §. 4. n. 323.* sic distinguit: (Aliud enim est, illud objectum secundum se, & in abstracto esse de Fide, & esse à Deo revelatum aliud verò, esse nobis de Fide, seu posse, aut debere à nobis per Fidem credi. Illud primum solum affirmant, qui dicunt tale objectum esse de Fide, vel esse revelatum à Deo. Cum enim omne revelatum à Deo pertineat ad objectum materiale Fidei, sicut probabile est, objectum illud revelatum esse à Deo, ita probabile etiam est pertinere ad Fidem. Quia tamen, ut aliquid possit à nobis hic, & nunc per Fidem credi, necesse est, quod de revelatione non possimus prudenter formidare, prout possumus formidare prudenter, quoties probabile est non esse à Deo revelatum: hinc etiam est, eos, qui probabiliter docent, aliquid esse de Fide, solum loqui per se, & quantum est ex parte objecti revelati, non tamen negant, quod supposita probabilitate sententiæ contrariæ, & per accidens, Fides hic, & nunc non possit extendi ad illud objectum, quia per accidens propter probabilitatem contrariam non potest prudenter prohiberi omnis formido circa talem revelationem. Hucusque Card.

61 Sed non acquiesco viro doctissimo, quin potius assero, eo ipso quod doctores Theologi censent, esse de Fide aliquod objectum, posse, & debere id credere per assensum Fidei supernaturalis absque ulla formidine. Quod si non possunt id credere per assensum Fidei supernaturalis absque formidine; non possunt asserere, id objectum esse de Fide.

62 Probatur conclusio primò. Eo ipso quod Doctores Theologi censent, id objectum esse de Fide, consequenter censent, à principiis intrinsicis suam sententiam esse certam, & oppositam non esse probabilem, quamvis dicatur probabilis ab extrinseco, scilicet ex autoritate aliorum Doctorum: ergo absque ulla formidine censent, esse de Fide: ergo nulla in eis datur formido, quominus eliciant assensum Fidei supernaturalis circa tale objectum, quod censent à Deo revelatum. Ambæ consequentiæ patent: quia ubi est omnimoda certitudo, nulla potest adesse formido.

63 Probatur antecedens. Nam tales Doctores vel habent formidinem circa id, quod illud objectum sit de Fide, vel non habent? Si primum, infero: ergo formidinem habent de revelatione: cum hoc, quod aliquid sit de Fide, consistat in eo, quod revelatum sit: sed repugnat, quod dicatur revelatio esse certa, & quod dicatur cum formidine; quia certitudo, & formido se mutuò excludunt: ergo eo ipso quod revelatio dicatur esse certa, non potest dici cum formidine, atque adeò neque merè probabiliter.

64 Quod si dicatur secundum, nempe quod tales Doct. dicunt absque formidine, illud esse de Fide, infero: ergo illud affirmant tanquam certum: ergo non cum sola probabilitate, quæ quidem formidinem non excludit. Atque adeò eo ipso, quod dicant, id esse de Fide, saltem à principiis intrinsicis affirmant tanquam certum, & oppositum, ut probabile, & certò falsum.

65 Ubi notandum est id, quod latè docui in *1. p. Cris. Theol. disp. 11. cap. 9.* maximè à n. 261. scilicet illud, quod est improbabile, & certò falsum à principiis intrinsicis (licet diei soleat probabile ab extrinseco, quando habet pro se aliquos Autores) non posse esse absolute probabile. Nam intellectus non potest assentiri ei objecto, quod sibi proponitur ut certo falsum, quamvis dicant oppositum plurimi Autores.

66 Dices. Quando Autores dicunt, aliquod objectum esse de Fide,

de, contra alios Authores oppositum opinantes, distinguere debere propositionem directam à reflexa: nam hæc propositio, *Hoc obiectum est à Deo revelatum*: est directa; reflexa verò hæc: *probabiliter existimor hoc obiectum esse à Deo revelatum*. Qua ratione formido non se tenet ex parte propositionis directæ, sed ex parte reflexæ, in quo non videtur esse repugnantia, cum propositio directa, & reflexa habeant diversa obiecta; & respectu diversorum obiectorum non repugnant certitudo, & formido.

67 Sed hæc sunt verba sine re. Quid enim prodest, dicere me, *Evidens est, quod Sol est in nostro hemispherio*; si simul dixerò, *incertus sum, an id sit evidens*? Aut qualis est illa certitudo, de qua ego sum incertus? Ex quo exemplo constat, formidinem, quæ datur in eo actu reflexo, vitare certitudinem, quæ asseritur in tali actu directo.

68 Præterea, ut dixi supra, jam Doctores conspirant in eam sententiam, quæ asserit, esse de Fide, hunc hominem, scilicet Innoc. XI. esse verum Pontificem, maximum; contra alios oppositum opinantes. Si ergo illi priores Doctores dicerent; se solum probabiliter id affirmare; esse idem, ac dicere, se esse incertos, an id sit de Fide. Quid ergo prodesset dicere, id esse certum de Fide, sed ipsos esse incertos de ea certitudine? aut quomodo possent elicere actum Fidei supernaturalis cum ea incertitudine?

69 Quod autem dicit Lugo Card. ut supra retuli, id esse de Fide in abstracto, sed non posse à nobis hic & nunc credi Fide supernaturali, non facile intelligitur, nisi dicamus esse eodem modo, atque cum sensus probabilis Scripturæ Sacræ nobis occurrit: tunc enim dicimus illum esse probabiliter revelatum; sed non propterea dicimus illum esse de Fide: quia ut sit absolute de Fide, non sufficit probabilitas revelationis, sed requiritur certitudo illius. Cum autem Cardinalis dicit, (Sicut probabile est, obiectum illud revelatum esse à Deo ita probabile etiam est, pertinere ad Fidem:) respondendum est, solum pertinere ad Fidem id, quod certo revelatum est, non autem quod merè probabiliter.

70 Probatur secundò conclusio. De conceptu essentiali assensus Fidei est utraque certitudo, nempe connexionis cum obiecto, & adhesionis ad obiectum; ut supra c. 2. probavi: sed Authores affirmantes probabiliter, aliquod obiectum esse de Fide, atque adeò credi debere fide supernaturali, non habent certitudinem adhesionis ad obiectum: ergo circa obiectum non habent assensum Fidei supernaturalem. Probatur Minor. Nam formido de certitudine est formido de revelatione: atqui asserentes probabiliter certitudinem revelationis, illam asserunt, cum formidine: ergo cum incertitudine adhesionis ad obiectum: ergo sine certitudine talis adhesionis.

71 Quod si dicatur, hos Authores probabiliter asserentes, tale obiectum esse de Fide solum contendere probabiliter, tale obiectum habere certitudinem connexionis cum obiecto: non tamen ipsos habere certitudinem adhesionis ad obiectum: neque id quidem tolerari poterit, quia dum non habent certitudinem adhesionis ad obiectum, non possunt elicere actum Fidei supernaturalis circa tale obiectum; atque adeò non possunt absolute pronunciare, tale obiectum esse de Fide Divina: quidquid enim est absolute de Fide divina, potest hic, & nunc credi assensu Fidei Divinæ.

72 Maneat ergo firmum, quod Theologi affirmantes absolute aliquod obiectum esse de Fide, v. g. hunc hominem esse verum Pontificem Maximum, eo ipso id affirmare, non probabiliter, sed certo certitudine connexionis cum obiecto, & adhesionis ad obiectum. Cum ergo affirmant, illud obiectum esse certum de Fide, illi à principiis intrinsicis certi sunt de veritate obiecti, eo quod à principiis intrinsicis sibi sufficienter proposita est revelatio. Illis verò, qui asserunt, id non esse de Fide (ea est ingeniorum varietas) non est sufficienter proposita ea veritas, fortasse quia non penetrant motiva credibilitatis. Et ex dictis satis constat ad rationem dubitandi initio hujus capituli propositam.

C A P U T IV.

Discutiuntur argumenta, quibus aliqui nituntur probare falsitatem propositionis damnatæ.

S U M M A R I U M.

Sine evidentiâ credibilitatis, accedente lumine Fidei, potest quis habere certitudinem de revelatione. n. 75.

Argumentum secundum non procedit contra Authores propositionis damnatæ. n. 77.

Hi Authores solum loquuntur, quando certò constat de revelatione universalis, & probabile est, obiectum singulare includi sub illa. n. 78.

Discrimen inter probabilitatem veram, & apparentem. n. 79.

Ex propositione damnata non infertur, quod propositio Ecclesiæ reddat solum probabilem revelationem. n. 81.

An possit esse martyr, qui subit mortem pro tuenda veritate solum probabiliter revelata. n. 82.

Vindicatur à calumnia P. Granada. n. 83. & seqq.

Vindicatur etiam à calumnia P. Raynaudus. n. 87.

Ex propositione damnata non infertur posse credi fide supernaturali privatas revelationes incertas. n. 89.

Calumnia in P. Joannem de Salas refellitur. n. 90.

Ille, cui certum est, obiectum contineri sub revelatione universalis, id potest credere fide supernaturali. n. 91.

Summus Pontifex potest credere fide supernaturali, in hac hostia a se

consecrata esse realiter presentem Christum D. n. 92.

An baptizans infantem possit credere fide supernaturali, illum esse ritè baptizatum. n. 93.

Discrimen inter hoc; quod est, aliquid secundum se esse de Fide, & aliquid nobis esse de Fide. n. 94.

73 Sicut non expedit doctrinam certâ inefficacibus argumentis probare; ita operæ pretiū duxi, aliorum argumenta discutere, quibus nituntur probare, falsam esse hanc propositionem damnatam; ut argumenta efficacia ab inefficacibus secernantur.

74 Filguera in expositione hujus propositionis 21. arguit primò. Juxta communem sententiam Theologorum cum S. Thom. 2. 2. q. 1. a. 4. requiritur judicium evidens de credibilitate mysteriorum Fidei, proindeque judicium evidens de existentia Divinæ revelationis: sed hæc evidentiâ non stat cum probabilitate, aut formidine revelationis: ergo. Quod confirmat urgentiori ratione; quam non reicio, sed omitto.

75 Sed ex c. 3. constat, quam inefficax sit hoc argumentum. Nam juxta sententiam probabilem Theologorum, lumen Fidei supernaturalis, & illustratio Spiritus Sancti in pueris, & rudibus supplet evidentiâ credibilitatis in ordine ad assentiendum firmissimè, & absque ulla formidine obiectis revelatis, & ipsi revelationi Dei. Quare distinguenda est major: requiritur judicium evidens de credibilitate ex argumentis orta, nego; ex motivo aliâs probabili, quod redditur certum accedente illustratione Divina, concedo. Evidentiâ itaque admitto impossibilem cum probabilitate, aut formidine, sed non ortam necessariò ex argumentis evidentiis; sed quæ oriri potest ex ratione aliâs probabili, accedente illustratione Divina, quam Deus semper immittit ad credendum.

76 Arguit secundò in hæc verba. (Si sufficit probabile credibilitatis judicium ad assensum Fidei salutarem, perindeque prudentem, plures nostri temporis hæretici ab infidelitate excusabuntur: nam sibi probabiliter suadent, revelationem Dei esse de multis erroribus, quibus tenentur,) &c.

77 Sed neque hoc argumentum est efficax. Primò. Quia hæc damnatio non est adversus eos Doctores, si qui fortè dixerunt, sufficere probabilitatem credibilitatis, si dicunt, postea suppleri evidentiâ credibilitatis per Fidei lumen supernaturale, & illustrationem Spiritus Sancti, ut supra vidimus, in ordine ad assensum Fidei, cum quo non stat probabilitas, neque formido de revelatione: atque adeò id argumentum Filguera non procedit contra falsitatem propositionis damnatæ.

78 Secundò. Nam Doctores Catholici, contra quos militat hæc damnatio, dixerunt, posse haberi assensum Fidei supernaturalem, quando certò constat de revelatione universalis, & probabiliter creditur obiectum singulare includi sub revelatione universalis. Hæretici autem non supponunt, sed negant ipsam Dei revelationem. Quod si aliquam relationem admittunt, & ex illa conantur inferre errores suos contineri sub ea revelatione; non continent sub ea aliquam probabilitatem veram, sed apparentiam probabilitatis, quæ nihil aliud est, quam manifestus error.

79 Tertiò. Nam etiam si hæreticis proponantur sui errores tanquam probabiles: est magnum discrimen inter probabilitatem hæreticorum, & probabilitatem Catholicorum. Nam ista includit ignorantiam, siue incertitudinem invincibilem: quare cum dicitur esse probabile præmotionem physicam contineri sub auxilio efficaci revelato: idè dicitur probabile, quia post diuturnas disputationes non potuit perveniri ad omnimodam certitudinem. Probabilitas autem, per quam hæreticis proponitur tanquam probabile suos errores contineri sub aliqua Dei revelatione, includit ignorantiam vincibilem, quia possunt, & debent majorem diligentiam præstare, ut perveniat ad certitudinē, ad quam certissime perveniunt, si animo sincero præstent eam diligentiam, inquirendo certitudinem, ut supra ostendi in explicatione quartæ propositionis damnatæ. Et sicut ab ignorantia invincibili ad vincibilem nulla consequentia; ita neque ab una probabilitate ad aliam.

80 Tertio arguit sic: (Si esset vera propositio damnata, sequeretur; quodam modo aperiri januam ad scindendam unitatem Fidei. Nā si cum judicio probabili de revelatione, & cum formidine de opposito staret Fides salutaris, aut propositio Ecclesiæ tantum redderet probabilem existentiam revelationis, quam proponit; destrueretur Ecclesiæ autoritas in proponendis rebus Fidei, &c.)

81 Sed hoc argumentum pugnat contra hostem fictitiū. Nam Catholici, qui affirmaverunt propositionem damnatā, supponunt revelationem universalem infallibiliter certā, & similiter propositionem Ecclesiæ esse infallibilis autoritatis; & probabilitas, quam admittunt, non est circa revelationem universalem, neque circa propositionem Ecclesiæ; sed solum circa extensionem, quam putabant faciendam, ad hoc, ut quæ probabiliter continentur sub revelatione universalis proposita infallibiliter ab Ecclesia credenda esset assensu Fidei supernaturali. Ex hoc autem quomodo infertur, quod propositio Ecclesiæ reddat duntaxat probabilem revelationem? solum enim infertur, quod revelatio, & propositio Ecclesiæ extendantur ad ea, quæ probabiliter continentur in illis. Idè autem damnatur ea propositio, quia affirmat, probabiliter contenta sub revelatione

tione universali posse credi fide supernaturali, quamvis detur formido, quod talia objecta ita probabiliter contenta fortasse non sint revelata, ut constet ex prædictis.

82 Arguit quartò in hæc verba. (Sequeretur, quod posset quis laudabiliter mortem oppetere, esseque verum Martyrem pro tuenda illa veritate, quam probabiliter judicaret esse à Deo revelatam. Quod quamvis asserant Granadus in 3. contr. 2. de gestis Christi tr. 1. disp. 3. sect. 31. & Theophilus Raynaudus p. 2. c. 3. ar. 11. Contra illos meritò, & valde efficaciter insurgit ex nostris P. Thomas Hurtado in opere De vero Martyrio Fidei, cui doctissimi viri maximam impertiunt laudem, tr. 4. ref. 25. §. 5.)

83 Sed ego valde miror, quod vir doctus, reprobaturus doctrinam P. Jacobi Granado, non legerit contextum ejus: quem si legisset, impossibile esset, quod tam falsam accusationem ei objecisset. Neque satis excusatur ex eo, quod Thomas Hurtado illi attribuerit: sicut enim Judex non damnat Reum, donec ab eo confessionem accipiat; ita etiam Scriptor reprobaturus doctrinam, quam alii accusant, non debet reprobare, donec dictum ejus, & contextum legat, & relegat.

84 Audiamus ergo P. Granadum, qui in loco citato n. 345. hæc verba habet. (Qui solum haberet opinionem Immaculatæ Conceptionis, seu judicium incertum, & topicum, non foret martyr, si mortem oppeteret pro veritate speculativa Conceptionis; qui sola opinio non est actus virtutis, ut constat ex materia de virtutibus.) Vide expressam contradictoriam ejus doctrinam, quam illi attribuit Filguera ex testimonio Thomæ Hurtado.

85 Præterea P. Granado firmat duas alias conclusiones, in quibus affirmat, fore verum Martyrem, qui se obiceret mortis pro defensione eorum, quæ in mysterio Immaculatæ Conceptionis sunt omnino certa supra omnem probabilitatem. Et ita n. 352. asserit in prima conclusione, fore Martyrem, qui mortem subiret pro defendendo cultu, & festo Immaculatæ Conceptionis præscripto ab Ecclesiâ item pro defendendo sententiam Immaculatæ Conceptionis esse tutam, & piam. Quod sic probat. Ille est verus Martyr, qui mortem subiit pro aliquo actu virtutis: sed id, quod ad praxim spectat in hoc negotio Immaculatæ Conceptionis, est actus virtutis: ergo qui mortem subiret pro illo, esset verus Martyr. Minorem probat: quia (celebrare festum Immaculatæ Conceptionis est actus virtutis Religionis: Cum Sixtus IV. in Extravag. Præexcelsa. Ad eam celebritatem hortetur, & universa Ecclesia solemniter Conceptionem Immaculatam celebret octava Decembris. Deinde doctrinam Immaculatæ Conceptionis esse piam, & tutam certissimum est, ut patet ex discursu hujus disputationis: quare docere, eam esse piam, & tutam est opus virtutis,) &c. Ubi vides, illum asserere, eum fore Martyrem, qui mortem subiret pro veritate certissima.

86 Deinde n. 353. in secunda conclusione sic ait: (Verus Martyr esset, qui mortem subiret pro eo, quod in veritate speculativa Immaculatæ Conceptionis est certum. Probatur. Quia fateri veritatem certam seu infallibilem in his, quæ saltem cedunt in Dei honore, est actus virtutis. (Et prosequitur distinguens, quæ in hoc mysterio certa sunt, ab opinabilibus, docetque esse verum Martyrium, quod quis subjerit pro veritate certa, non autem pro assertionem opinabili.)

87 Similis injuria infertur P. Theophilo Raynaudo, qui in tract. de Martyrio per pestem loco citato n. 18. nullo modo asserit, esse martyrium, oppetere mortem pro assertionem opinabili tuenda, sed solum pro veritate certa, cujus honestas certò constet ex Fide Divina. Et inter alia hæc scribit. (Si igitur alicui mors intentaretur, ut illam sententiam improbarer, isque mallet mortem potius acceptare eam ob causam, & re ipsa eam exciperet, martyr esset verè, ac propriè, etiam si tantum spectaret, quod auctor pietas fert, & lex privata conscientie, Christo quoque probata, mandat. Nam si spectaret legem Ecclesiasticam, quæ sententiæ illius suffixione interdicitur malletque mori, quam in legem illam delinquere, multo operari esset martyrii veritas, morte irrogata ob eam causam.) Vides, quomodo non doceat P. Theophilus, esse martyrium mortem pro objecto probabiliter revelato, sed pro observanda lege Ecclesiastica præcipiente, ne improbetur sententia de Immaculata Conceptione. Est enim ex Fide certum, teneri ad observandas leges Ecclesiasticas, quæ habent omnia requisita ad sui valorem. Cum autem dicit, quod auctor pietas fert, loquitur de eo, qui defendit, esse opus pium, revereri Conceptionem Immaculatam B. Virginis.

88 Arguit quintò: (Nam sequeretur etiam, dari ansam, ut revelationibus privatis facilius, quam par est, præstaretur assensus. Si enim notitia tantum probabilis, non verò evidentia moralis, requireretur ad credendum, posset quis credere post modicum examen, & approbationem duorum, vel trium Theologorum, objectum sibi revelatum.) &c.

89 Sed neque hoc argumentum est efficax. Ex eo enim, quod objectum singulare probabiliter contentum sub revelatione certa universali posset credi assensu Fidei supernaturalis; non inferatur, quod deficiente ea revelatione certa universali, possint credi fide supernaturali ea, quæ privatis revelationibus incertis existimat sibi manifestata alicui homines pii.

90 Nec possum non mirari, quod attribuat P. Joanni de Salas quandam opinionem de revelatione privata amplectenda, ad hoc ut Religiosos posset matrimonium inire: cum ipse Filguera fateatur,

talem doctrinam non reperiri in ejus libris. Quid enim prodest magnis Doctoribus inferri crimen, quod nec testibus ocularibus neque talibus probari potest?

91 Sed pro majori intelligentia ejus argumenti, & doctrinæ traditæ, operæ præmium est aliqua adnotare. Aliquando enim potest quis credere assensu Fidei supernaturalis aliquod objectum, quod sibi certum est contineri sub revelatione universali; nec in hoc decipitur, cum tamen reliquis Fidelibus non constet certò, id objectum contineri sub revelatione universali. Tunc enim non dicitur esse absolute de Fide illud objectum singulare, quamvis ille, cui certò constet, illud contineri sub revelatione universali, possit credere illud de Fide Divina.

92 Sic absolute non est de Fide, sub hac numero hostia consecrata à Summo Pontifice contineri præsentiam realem Christi D. ut notavit Lugo Card. disp. 1. de Fide sect. 13. §. 5. n. 320. asserens, non debere nos id de Fide credere; nisi sub conditione expressa, vel tacita, aut præsupposita; quia licet sit de Fide, cum esse Supremum Sacerdotem, possumus dubitare, aut formidare, an habuerit intentionem consecrandi. Ipse verò Pontifex, qui certò scit, se habuisse intentionem consecrandi, potest credere Fide Divina, in ea numero hostia esse realiter præsentem Christum D. quia ex revelatione universali, quod (in Hostia ritè consecrata est realiter præsens Christus D.) certò scit contineri hanc Hostiam à se ritè consecratam, cum aliunde Fide Divina credat, se esse supremum Sacerdotem; ut notavit P. Petrus Hurtado disp. 11. de Fide, sect. secunda, n. 21.

93 Et idem est de baptizante infantem, qui certus de sua recta intentione, & de materia, & forma, potest credere assensu Fidei, hunc infantem accepisse gratiam, quia ei certò constet, hoc singulare esse contentum sub revelatione universali, quod (omnis infans ritè baptizatus accipit gratiam justificationis.) ut notavit Lugo Card. cit. disp. 1. sect. 13. §. 3. n. 304. in hæc verba: (Postquam tamen baptizanti constat de Baptismo ritè collato, jam incipit ei esse de Fide, quia ei jam constat, Deum de hoc parvulo locutum fuisse.)

94 Non ergo rectè dicitur, esse de Fide, illum parvulum accepisse gratiam Baptismi: nam ut ipse Lugo ait n. 302. Aliud est, propositionem aliquam secundum se esse de Fide, aliud verò esse nobis de Fide. Ad primum enim sufficit, quod sit verè à Deo revelata; ad secundum verò requiritur, quod revelationis sensus, & significatio nobis sufficienter constet.

95 Rejectis ergo argumentis inefficacibus, efficax est, quod proposui, de certitudine tam connexionis cum objecto, quam adhesionis ab objectum requisita ad actum Fidei supernaturalem.

CAPUT VII.

Quomodo consentiat damnatio hujus 21. propositionis cum damnatione quarta?

NON EGRET SUMMARIO.

96 Forsan alicui videtur difficile conciliare has duas damnationes, non rectè percipiendo, quomodo non invicem opponantur? Ratio autem dubitandi hæc est. Damnatur enim quarta propositio docens, excusari à peccato infidelitatis infidelem, qui non credit ductus opinione minus probabili: ex qua damnatione videtur inferri, quod ubi infidelis habet majorem probabilitatem de veritate Catholica Religionis, statim tenetur credere. Tum sic. Quando infidelis habet hanc majorem probabilitatem (quam supponimus non pertinere ad certitudinem) habet notitiam duntaxat probabilem de revelatione, & eo ipso quod sit solum probabilis, non excludit formidinem: ergo si re ipsa impleat eam obligationem credendi, habebit assensum Fidei supernaturalem, & utilem ad salutem; ergo habet illum cum notitia solum probabilis de revelatione, immò & cum formidine de illa; quod est contra decretum, & damnationem hujus 21. propositionis. Quæ omnia rectè colliguntur ex prima consequentia.

97 Quod verò ex ea damnatione quartæ propositionis inferatur, quod ubi infidelis habet majorem probabilitatem de veritate Fidei Catholica, tenetur statim credere; quæ erat prima consequentia: tradidit Lumbier t. 3. sum. prop. 4. n. 1759. & ante decretum idem docuerat Gonet de Probabil. n. 139. & ante illum, Bañes 2.2. q. 10. a. 1. dub. 3. conc. 3. & 4. & Petrus de Ledesma t. 2. Sum. tr. 1. c. 3. conc. 5. & 6.

98 Et urgetur amplius argumentatio proposita. Negari enim non potest, quod si infidelis in articulo mortis constitutus judicet, Religionem Catholicam probabiliorem, & tutiorem esse sua secta, teneatur illam amplecti; ergo in articulo mortis potest, & debet, ex notitia solum probabilis veritatis Catholica, & consequenter revelationis divina, habere assensum Fidei supernaturalem, & utilem ad salutem; dabitur ergo tunc talis assensus stans notitia solum probabilis revelationis, immò & cum formidine de illa.

99 Et augere videtur rationem dubitandi id, quod refert quidā recentior expostulans cum quibusdā calumniatoribus, quod eos, qui affirmant, infidelem ex probabiliore notitia de vera Religione teneri ad credendum, accusant de affirmata propositione 21. Assensus Fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solum probabilis revelationis; immò cum formidine, &c. Eos verò, quid negant,

gant, asserentes, quod ex opinione probabiliori de vera Religione adhuc non tenetur credere, accusant de affirmata propositione 4. *Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens ductus opinione minus probabili.* Addit vero ille Recentior in sua expositione, iniquam esse conditionem illorum Theologorum, si ad horum calumniatorum tribunal ipsi standum est. Et tandem superaddit ibidem: *Iniqua verò conditio; si affirmes, vapulas; si neges, vapulas tantundem.*

100 Sed ex doctrina supra tradita tota hec difficultas evanescit, & præcipue constat, quomodo hæc duæ damnationes inter se consentiunt. Nam *dissert. 5. ad propositionem 4. c. 2.* docui, probabilitatem, sive maiorem, sive minorem, quam acquirit infidelis circa mysteria Fidei, non includere ignorantiam invincibilem: quia facile potest pervenire ad habendam certitudinem de mysteriis Fidei. Ex qua ignorantia vincibili resultat, quod infidelis sic affectus ignorantia vincibili teneatur ad unum e duobus, vel ad præstandam maiorem diligentiam pro cognoscenda certiùs veritate, vel ad credendum statim: quod si non possit statim credere firmiter, tenebitur determinatè ad præstandam maiorem diligentiam.

101 His positis, ad rationem dubitandi initio capituli respondeo, quando damnatur propositio docens, quod *Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens, ductus ex opinione minus probabili*, malè infertur inde, quod ubi infidelis habet maiorem probabilitatem de veritate Fidei Catholicæ, habet determinatam obligationem credendi, solum enim habet eam obligationem sub disjunctivo, ut proximè dixi.

102 Authores verò, qui dicunt, infidelè, qui habet probabiliorè cognitionem de mysteriis fidei, & de revelatione Divina, teneri statim credere, non possunt evadere damnationem hujus 2. i. propositionis, ut clarè constat ex argumento proposito in ratione dubitandi: nisi recurrant ad illustrationem Divinam, per quam cognitio probabilis, aut probabilior vertatur in moraliter evidentem.

103 Ad confirmationem, quæ magis urgere videtur, eo quod infidelis in articulo mortis constitutus, habens probabiliorè cognitionem de veritate Catholicæ Religionis, videtur habere ignorantiam, quæ pro tunc non sit vincibilis, quia tunc non est locus indagandi veritatem, respondeo juxta doctrinam supra traditam, quod dupliciter potest contingere, sive eo quod notitia de veritate Catholicæ Religionis, atque adeò Revelationis Divinæ, sit duntaxat probabilis. Primò, quatenus ea probabilioritas, accedente illustratione Divina, vertatur in moralem certitudinem, eo modo, quo supra dixi de pueris, & rudibus. Secundò, si cum ea illustratione sufficiente ad huc non perveniat ad omnimodam certitudinem, teneatur precari Deum, ut illustret intellectum suum, ut perveniat ad certitudinem veritatis; quam Deus absq; dubio illi concedet, cum facit, quantum potest pro eo articulo, & Deus, qui vult omnes homines salvos fieri, facienti quantum est ex se viribus gratiæ nunquam deneget gratiam. Quod si nolet precari Deum pro illustratione habenda, ipsi imputabitur ad culpam infidelitatis.

C A P U T VIII.

An subiiciatur huic damnationi sententia asserens fidem, & opinionem de eodem objecto esse compossibiles?

S U M M A R I U M.

Ratio dubitandi. n. 104.

Non debet condemnari reus sine probatione evidenti. n. 105.

Similiter neq; propositio damnari debet sine probatione evidenti. n. 106.

An de conceptu opinionis sit formido actualis, an verò solum radicalis n. 107.

Quomodo ex diversis mediis possint componi scientia, & opinio secundum S. Thomam. n. 109.

Res convincitur exemplis. n. 110. & seqq.

Authores asserentes non esse de conceptu opinionis formidinem actualem, sed solum radicale? n. 112.

104 **H**Ozes in expositione hujus propositionis 2. i. nu. 10. affirmat, damnatam manere, vi hujus damnationis Pontificiæ, sententiam docentem, actum Fidei, & opinionis de eodem objecto posse simul componi in eodem intellectu. Cujus fundamentum est: Propositio enim damnata affirmat, fidem supernaturalem stare cum formidine de revelatione: sed sententia relata affirmat, fidem supernaturalem stare cum opinione, quæ secum affert formidinem: ergo sententia relata manet subiecta eidem damnationi.

105 Sed præfatus Scriptor gerit se ad instar Judicis metas sue jurisdictionis transilientis. Nam, ut ipse supponit in expositione propositionis 2. nu. 4. *In criminalibus ad condemnandum Reum probationes debent esse luce clariores. Quod habetur in l. sciatis cuncti ff. de Prob.* Ex quo fit, Judicem excedere metas legis, atque adeò jurisdictionis, quando condemnat reum sine probationibus luce clariores: & confrequenter delictum debet esse certum, & evidens, ut reus possit condemnari.

106 Similiter ergo, ut propositio declaratur condemnata, debet esse certum, & evidens, quod continetur sub damnatione: sed non est certum, & evidens, quod ea sententia continetur sub tali damnatione: ergo ea sententia non potest declarari condemnata. Major

patet: ideò enim continentur sub damnatione, quia opinio affert semper formidinem actualem: sed non est certum, & evidens, quod opinio affert semper formidinem actualem, quam vis semper asserat secum identificatam formidinem radicalem: est enim probabile, immò & multò probabilius, non esse de ratione intrinseca opinionis asserere formidinem actualem: ergo non est certum, & evidens, quod ea sententia contineatur sub ea damnatione.

107 Quod si dicat, esse certum, quod opinio asserat inseparabilem formidinem actualem: interrogo, ex quo principio certo colligit hanc certitudinem? Et quidem in loco citato, id nō probat, sed supponit. Deficiunt ergo ex hac parte probationes luce clariores, quæ requiruntur ad damnandum reum, sive ad probandum, hanc sententiam de cōpossibilitate fidei, & opinionis subiacere damnationi.

108 Maxime in assertione merè Philosophica, qualis est hæc questio: in qua inquiritur, an de conceptu opinionis sit formido actualis, an radicalis, seu virtualis: neque contra principium aliquod Theologicum est, asserere, quod opinio ex conceptu suo solum dicit formidinem radicalem.

109 Neq; obstat, quod affert ex S. Thom. 2. 2. q. 2. a. 1. scilicet quod *formido accidit opinioni*; ex eo enim potius colligitur, formidinem esse accidens opinionis, quod illi potest deficere. Quando autem dicit S. Doctor, de ratione opinionis esse formidinem, & ideò stare non posse cum fide supernaturalis; loquitur de opinione secundum modum frequentiore, quo solet elici; nec negat posse dari opinionem, cui desit actualis formido. Nam in 3. dist. 3. q. 2. a. 1. q. 1. c. 1. ad 4. magis se explicat, & concedit, posse componi in eodem objecto scientiam, & opinionem ex diversis mediis, illis verbis. *Opinio, & scientia quamvis sint de eodem, non tamen secundum idem medium, sed secundum diversa; & ideò possunt esse simul.* Cum ergo S. Thomas concedat, posse simul existere in eodem intellectu de eodem objecto scientia, & opinio per diversa media; manifestè infertur, quod opinio potest consistere sine actuali formidine: cum evidentia, & actualis formido de eodem objecto sint impossibiles, nam, ut ex terminis notū est, evidentia expellit formidinem actualem de objecto.

110 Ex his apertè convincitur, non esse de ratione opinionis formidinem actualem, sed solum radicalem. Etenim intellectus de eodem objecto potest simul habere notitiam per motivum revelationis Divinæ obscure cognitæ per propositionem Ecclesiæ, & per motivum probabile, & non omnino certum: Nam Sancti Patres, & Theologi cōfirmant mysteria fidei rationibus suasibilibus desumptis ex Philosophia, quæ nō asserunt evidentiam: v. g. probant immortalitatem animæ, tum ex testimonio Dei per Sacram Scripturam; tum ex eo, quod Philosophi nobiliores eam agnoverunt. Cognitio ergo, quæ nititur revelationi Dei, est fides; & quæ nititur in motivo desumpto à cognitione Philosophorum, est opinio. Hæc ergo cognitio opinativa habet formidinem radicalem, quatenus si inveniat non associata actui fidei, sed ipsa sola re ipsa excitabit formidinem in intellectu, quia illud motivum secundum ex se non est sufficiens ad certificandum intellectum.

111 Similiter aliqui ex S. Patribus probant resurrectionem mortuorum, tum ex testimoniis S. Scripturæ; tum ex eo, quod Phoenix moritur, & renascitur: & prima cognitio spectat ad fidem, secunda verò est merè topica. Et inquiri, quæ nam repugnantia est in eo, quod ego simul habeam eas duas cognitiones? Neque recurrendum est ad hoc, quod secunda cognitio habet formidinem; nam de hoc est questio. Cum ergo hæc duæ cognitiones non repugnent esse simul, & aliqua tunc in intellectu non detur formido actualis, cum intellectus vi actus fidei sit certus de resurrectione mortuorum, apertè convincitur, de conceptu opinionis non esse formidinem actualem; sed solum radicalem; quæ, ut dixi, consistit in eo, quod si inveniat sola ea secunda cognitio, associabitur formidine actuali.

112 Quare non esse de conceptu opinionis formidinem actualem, sed radicalem clarè docuit P. Suarez *disp. 19. de fide sect. 4. nu. 16.* asserens: *formido ex parte subiecti non est de ratione opinionis, sed tantum ex parte formalis objecti.* Ex quo infertur, quod subiectū, id est, intellectus careat formidine, & quantum est ex parte objecti formalis per se, & solitariè sumpti exponatur intellectus formidini. Eandē sententiā defendunt omnes Doctores, qui cēsent posse inveniri simul in intellectu scientiā, fidē, & opinionem. Hi sunt P. Valentia 2. 2. *disp. 1. pun. 4. q. 1.* ubi citat S. Bonaventuram, & Durandum. Item Lugo *Card. disp. 2. sect. 2. n. 89.* P. Petrus Hurtad *disp. 10. de Anima sect. 5.*

D I S S E R T A T I O V.

An fides explicita Dei remuneratoris sit necessaria necessitate medi ad salutem?

C A P U T P R I M U M.

Proposita damnatione 22. Propositionis referuntur variae opiniones.

S U M M A R I U M.

Quid sit fides explicita, & implicita? n. 1.

Quot questiones includantur sub hac dissertatione? n. 2.

Primus dicendi modus est, ad justificationem infidelis requiri Fidem explicitam Dei ut remuneratoris, licet non semper. n.3. & 4.
 Secundus, eam requiri ad justificationem infidelis, non vero ad justificationem peccatoris fidelis. n.5.
 Tertius, ad omnem justificationem requiri. n.6.
 Quartus, requiri Fidem explicitam Dei ut remuneratoris supernaturalis. n.7.
 Quintus, sufficere Fidem explicitam Dei, ut remuneratoris naturalis, vel abstrahendo à naturali, & supernaturali. n.8.
 Sextus, illam requiri non ex natura rei, sed ex lege Dei. n.9.
 Septimus, illam Fidem explicitam requiri ex natura rei. n.10.
 Octavus est, sufficere Fidem explicitam Dei ut remuneratoris virtualiter contentam in actu charitatis. n.11.

1 EX propositionibus in hoc decreto damnatis, hæc est vigesima secunda. Non nisi Fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita remuneratoris. Pro cuius explicacione notum omnibus est, Fidem implicitam alicujus mysterii esse eam, qua quis credit mysterium ut sub aliqua universali propositione contentum: ut cum quis dicitur credere mysterium Incarnationis, eo quod credit, quidquid credit Ecclesia Catholica. Fidem vero explicitam habet, qui non solum credit illud mysterium sub ea generali propositione, sed in particulari credit, & cognoscit mysterium, v.g. Incarnationis

2 Est ergo questio præsens, an ad justificationem, & ad salutem æternam consequendam sit omnino necessariū habere Fidem explicitam Dei ut remuneratoris? Sub qua quæstiones variæ continentur. Prima, an ad primam justificationem, cum quis ab infidelitate convertitur ad Deum, sit infallibiliter necessaria necessitate medii Fides explicita Dei ut remuneratoris? Secunda, an ad omnem justificationem Fidelium semper sit necessaria necessitate medii Fides explicita actualis de Deo ut remuneratore? Tertia, an sit necessaria necessitate medii Fides explicita Dei ut remuneratoris supernaturalis? Quarta, an ex natura rei, an potius ex ordinatione Divinæ providentiæ supernaturalis, sit ea Fides necessaria necessitate medii? Quinta, an ad justificationem sufficiat Fides Dei ut remuneratoris virtualiter inclusa in actu charitatis? Circa quas quæstiones sunt varii dicendi modi, quos oportet referre, & discutere, ut videamus, qui nam ex illis subiaceant huic damnationi.

3 Primus dicendi modus est, ad justificationem infidelium requiri necessitate medii Fidem explicitam Dei ut remuneratoris, licet non semper, neq; pro omni casu, eo quod possit in aliquo raro casu infidelis converti, & justificari cum ignorantia invincibili Dei ut remuneratoris. Hæc videtur fuisse opinio P. Arriagæ 2.2. disp. 12. sect. 4. n. 27. cujus fundamentum est. Nam potest dari casus, in quo puer baptizatus, educetur in sylvis, ita ut jam adultus non committat peccatum hæresis, sed alia peccata gravia. Si postea instruat, ut cognoscat, illa peccata esse meritoria pænæ æternæ, & non instruat, ut de vita æterna, neq; de gratia habituali, & ex cognitione pænæ eterne excitetur ad dolorem de peccatis, & ita confiteatur peccata Sacramentaliter: ille quidem ex hac attritione, & confessione justificabitur, sine Fide explicita Dei ut remuneratoris.

4 Eandem opinionem secutus est Caramuel in Apolog. de Probabilitate. Epist. 4. n. 125. ait enim: (ad testimonium Pauli, *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est*, &c. respondet P. Acacius Marc. de Velasco intelligi hoc, *regularmente hablando*, hoc est non semper, sed frequentius:) Ad quod probandum hoc utitur argumento Caramuel. Nascitur Petrus, baptizatur; antequam loqui sciat, capitur à barbaris, in sylvam inducitur, & atheismum positivè docetur. Ad usum rationis pervenit; posse invincibiliter nescire Deū, saltem ad tempus, Theologi nobiliores affirmant. Moritur igitur hic, antequam ignoret vincibiliter Deum, & aliquod committat mortale. Quò Petrus D. Fagnanus mittet? Non ad infernum, quia originali ille, & actuali mortifero caret: ad coelum ergo. Ergo expressa, & actualis Fides non est ad salutem necessitate medii necessaria.) In quibus verbis non solum Fidem explicitam remuneratoris, sed etiam Fidem explicitam Dei excludit Caramuel à necessitate salutis. Eidem opinioni circa Fidem ex parte explicitam remuneratoris consentit Leander à SS. Sacram. p. 6. tr. 2. de Fide disp. 2. q. 6. in 2. concl. citans alios Doctores.

5 Secundus dicendi modus est, Fidem explicitam Dei ut remuneratoris esse quidem necessariam necessitate medii ad justificationem infidelis, qui convertitur ad Fidem; non vero ad justificationem peccatoris Fidelis: Ita videtur sentire P. Ripalda disp. 17. de Fide sect. 14. n. 229. (quo autem sensu id dixerit, mox discutiemus, Leander proximè citatus, & alii apud ipsum.)

6 Tertius dicendi modus est ad omnem justificationem impii sive infidelis, sive peccatoris Fidelis necessariam esse necessitate medii Fidem explicitam Dei ut remuneratoris. Ita Lugo Card. disp. 12. de Fide sect. 3. n. 108. & ibi conqueritur Lugo, quod Authores prætermiserint discussionem hujus difficultatis, an ex Fide explicita bonitatis Dei, sine Fide explicita remuneratoris, possit Fidelis justificari. Nam licet omnes dicant, eam Fidem explicitam remuneratoris esse necessariam necessitate medii ad salutem; non discutiunt, an aliquando possint justificari fideles sine Fide explicita Dei ut re-

muneratoris, sed cum sola Fide bonitatis Dei. Ipse autem Lugo docet, eam requiri necessitate medii non solum ad justificationem infidelis, sed etiam ad omnem justificationem impii fidelis. Immo n. 133. ait, necessariam esse ad perseverantiam diuturnam in statu gratiæ, Quod utrumque etiam docet P. Hurt. disp. 41. concl. 2. & 3.

7 Quartus dicendi modus est, esse necessariam necessitate medii Fidem explicitam Dei ut remuneratoris supernaturalis, promittentis remunerationem gratiæ sanctificantis, & beatitudinis supernaturalis, licet non dicant, an sit necessaria ad omnem justificationem, etiam impii Fidelis, ita P. Suarez 2.2. disp. 12. sect. 3. n. 8. & P. Grando 2.2. contr. 1. tr. 10. disp. 2. sect. 1. nu. 2. Cajetanus 2.2. q. 2. a. 3. Bañez ibid. a. 8. dub. 1. concl. 1. P. Valentia de Fide disp. 1. q. 2. punct. 2.

8 Quintus dicendi modus est, sufficere ad salutem Fidem explicitam Dei ut remuneratoris naturalis, vel saltè abstrahendo à naturali, & supernaturali; & per consequens non esse necessariam necessitate medii ad salutem Fidem explicitam Dei, ut remuneratoris supernaturalis. Hanc dicit probabilem P. Petrus Hurtado disp. 46. de Fide sect. 7. §. 33. & apud eum P. Molina, P. Torres, Victoria, & alii. Sed in §. 36. concl. 2. docet, necessariam esse necessitate medii Fidem explicitam saltem confusam de remuneratione supernaturali. Fidem autem explicitam confusam, aut minùs claram, sive non expressam sic explicat: (Minùs clara est, quando attingitur objectum aliquod specificum terminis non specificis, sed universalioribus: v.g. conceptus de animali concipitur species humana, quæ verè, & propriè est animal, conceptus tamen ille non est per terminos específicos, quia non est per attributa hominis propria, sed communia: conceptus tamen uterq; est explicitus, alius quidem confusus, alius expressus. Sic remuneratio naturalis, & supernaturalis conveniunt in conceptu remunerationis æternæ. Unde Fides de remuneratione æterna immediatè, & explicitè terminatur ad utramque speciem remunerationis; quia verò illa remuneratio non concipitur in singulari, idè non est Fides expressa de illa.) Ponit itaq; discrimen inter explicitam, & expressam: quatenus potest esse Fides explicita de aliquo mysterio specifico cognito sub terminis universalibus, & non specificis, & idè dicit non esse expressam.

9 Et quia quæstio est inter Theologos, an Fides Dei ut remuneratoris necessaria sit de necessitate medii ad justificationem ex natura rei, an potius ex lege Dei, qui nolit aliter justificare infidelem, aut peccatorem: idè sextus dicendi modus est: solum requiri sic ex lege Dei. Ita P. Hurtado disp. 51. §. 8. ubi ait: (Hæc necessitas cognoscendi hoc attributum (remuneratoris) oriatur præcipue ex voluntate ipsius Dei.) ubi etiam tradit duas rationes continentia, ob quas Deus sic voluerit.

10 Septimus dicendi modus est Joannis de Lugo, qui disp. 12. sect. 5. n. 117. negat hanc necessitatem provenire ex sola lege Dei. Et n. 110. docet, impossibilitatem perveniendi ad justificationem absque Fide explicita Dei ut remuneratoris, esse moralem ortam ex difficultate, quam habet homo post peccatum diligendi Deum: excitatur autem ad id per spem retributionis æternæ.

11 Octavus dicendi modus est Emmanuelis de Filguera, qui in sua Lucerna in expositione hujus 22. propositionis §. Sed dicendum. affirmat, (Esse necessariam necessitate medii Fidem explicitam Dei remuneratoris taliter, ut nunquam possit sine illa impii justificatio contingere,) quæ sunt formalia verba ipsius. Deinde tamen in §. Sed pro omnimoda obicit sibi casum, in quo alicui Deus ut amabilis amore amicitia proponeretur, nihil cogitans de premio: circa quem inquiri potest, an sic diligens Deum actum Charitatis, si moreretur; obtineret gloriam? Et respondet in hæc verba. (Quod in tali casu ille adhuc non obtineret gloriam sine Fide remuneratoris: nam talis Fides continetur in charitate, tanquam in forma perfectiori, & eminentiori. Quò optimè explicatur in sententia gravium Theologorum, immò plurium Thomistarum asserentium, quòd licet peccatum mortale non possit extra Sacramentum remitti sine virtute penitentia; tamen peccator auxilio, & gratia Dei adjutus eliciens actus charitatis, nihil de peccato cogitans, præcepto penitentia satisfaceret, & verè justificaretur: nam charitas tanquàm forma eminentior, ac perfectior penitentia virtutem virtualiter continet. Per inde igitur circa Fidem explicitam remuneratoris discurrendum erit.) Hæc Filguera. Sed nunquid Fides Dei ut remuneratoris sic virtualiter contenta in actu charitatis, est Fides explicita: si nunquam præcessit formaliter Fides explicita?

CAPUT II.

An prima opinio incurrat hanc damnationem?
 S U M M A R I U M.

Prima opinio subjacet damnationi. n. 12.
 Exillatione, quam facit S. Paulus, colligitur damnatio ejus propositionis. n. 13.
 Constat etiam ex Tridentino. n. 14.
 In nullo casu det Deus auxilium ad contritionem illi, qui non habet Fidem Dei ut remuneratoris. n. 16.
 Quid respondendum sit ad casum metaphysicum Caramuelis. nu. 17. & seqq.

12 **C**enseo, primam opinionem, quæ ponit, posse primam justificationem adulti fieri absque actuali Fide Dei ut remuneratoris, subiacere huic damnationi. Ita Lumbier agens de censura Pontificia hujus propositionis 10.3. *Summ. n. 1775.* & Filguera in expositione hujus propositionis.

13 Patet assertio primò: quia testimonium D. Pauli ad Hebr. 11. *Credere enim oportet, accedentem ad Deum, quia est; & inquirentibus se remunerator est;* intelligitur à Conciliis, & Patribus cum omnimoda universitate, & sine illa limitatione. Et quòd ita intelligendum sit, ex contextu patet. Nam Paulus, ex eo quòd Henoch placuit Deo, infert, Henoch habuisse Fidem; quia sine Fide impossibile est placere Deo. Et immediatè subjungit Paulus verba relata. Unde rectè inferunt Theologi, eam propositionem in sensu universalissimo intelligendà esse: quia alias non benè inferret Paulus, Henoch habuisse fidem, ex eo quòd placuit Deo. Supposito ergo quòd ea propositio habeat sensum universalissimum, & ubi subjunxit Paulus, de quo genere Fidei loquatur, nempe de existentia Dei, etià ut remuneratoris; constat, id totum sub universalissimo sensu intelligendum esse. Unde fit, optimo jure damnatam esse ab Innocentio XI. eam opinionem, quæ docet, in aliquibus casibus posse fieri primam justificationem adulti absque Fide Dei ut remuneratoris. Nam cum ex Romanæ Cathedræ oraculo constet, Fidem explicitam Dei ut remuneratoris necessariam esse necessitate mediæ, saltem ad primam justificationem, credendum est requiri.

14 Patet secundò ex Concilio Tridentino multis in locis, & præcipuè sess. 6. c. 7. ubi sic statuit: *Hanc Fidem ante Baptismi Sacramentum ex Apostolorum traditione Catechumeni ab Ecclesia petunt, eam Fidem, vitam eternam præstantem; quam sine spe, & charitate Fides præstare non potest.* Ex quibus concluditur, quòd Fides, quæ est in Ecclesia, præstat vitam eternam, & quòd illam non præstat sine spe vitæ eternæ: & quòd, cum spes vitæ eternæ haberi non possit sine Fide explicita Dei ut remuneratoris; sit manifestum, quòd hæc Fides explicita est medium necessarium ad consequendâ vitam eternâ. Et cum istæ propositiones Concilii universales sint, constat meritò damnari propositionem, quæ hanc universalitatem excludit.

15 Patet tertio. Nulla enim est opinio, quæ doceat, non requiri saltem per se, & ut in plurimum Fides explicita Dei ut remuneratoris; omnes enim Authores propter testimonium D. Pauli dixerunt, saltem per se, & ut in plurimum hanc Fidem requiri necessitate mediæ. Et ideo hæc damnatio non cadit super aliam opinionem, quàm eam, quæ dicit, posse in aliquo casu fieri primam justificationem absque tali Fide explicita.

16 Ad primum argumentum ex prima opinione respondeo, si puer jam adultus in eo casu instruatut tantum de supplicio æterno, & non de vita æterna, Deum non daturum auxilium supernaturale ad illam attritionem habendam, dum non habuerit Fidem explicitam Dei ut remuneratoris; daturum autem alia auxilia, ad operandum taliter, ut dignus fiat, qui speciali Dei providentia instruatut de remuneratione vitæ æternæ.

17 Ad secundum argumentum ex Caramuele negante requiri necessitate mediæ Fidem explicitam Dei ut remuneratoris, immò & existentia Dei; respondeo, casum esse metaphysicū, & in hac providentia, & ordine rerum impossibilē: nam vel ille puer jam adultus, post acquisitum usum rationis diuturno tēpore vivit, vel brevi tēpore, vel mediocri, scilicet nec diuturno, nec brevi. Sic diuturno tēpore vivit post usum rationis, impossibile est, quòd sine Fide, & cognitione Dei tanto tēpore servetur absque peccato lethali.

18 Quòd si post usum rationis acquisitum vivit brevissimo tēpore, in quo non est mora tēporis sufficiens ut instruatut in rebus Fidei, neque ut labatur in peccatum, deficiente occasione, & materia; illud breve tēpus computabitur moraliter cum infantia, non amittens gratiam baptismalem. Et ita docuit P. Suar. d. 12. sect. 2. n. 10. his verbis: (Si adultus fuerit in infantia baptizatus, posteaque perveniat ad usum rationis, ac contingat brevi tēpore vivere sine peccato mortali, & sine actu Fidei, salvabitur. Quia ad conservandam justitiam, satis est non peccare mortaliter, etiam si Fides non exerceatur. Tunc autem licet ille, qui salvatur, sit adultus; non salvatur, ut ita dicam, tanquam adultus, sed tanquam infans: quia per medium commune infantibus salvatur: & postea in ordine ad salutem, vel contra illam, nihil tanquam adultus est operatus.) Sic Suar. Et ex eo Lugo Card. d. 12. de Fide sect. 1. n. 3.

19 Si verò velis, illum esse superstitem mediocri tēpore, nec diuturno, nec brevius; casus non occurreret. Nam, ut postea dicā, quòd Fides explicita Dei, etiam ut remuneratoris sit necessaria necessitate mediæ ad salutē hominis adulti, partim provenit ex providentia, & lege Dei sic statuentis salvare homines, partim ex ipsa natura, & conditione mediorū conducentium ad salutem: unde providente Deo non continget, quòd ille adultus, qui non amisit gratiā baptismalem, non moriatur, nisi secundum hunc ordinem rerum.

C A P U T III.

An secunda opinio subiaceat huic damnationi?

S U M M A R I U M.

Duplex sensus secunda opinionis. n. 20.

Quomodo secunda opinio subiiciatur damnationi. n. 21.

In quo sensu non subiiciatur damnationi? n. 22.

Quid circa hoc censeant Patres Granado, & Suarez? n. 23.

Quomodo in secundo sensu ea opinio includat virtualiter Fidem Dei ut remuneratoris? n. 24.

An inde inferatur, quòd satis sit habere semel in vitam Fidem explicitam de Deo ut remuneratore? n. 25. & seqq.

An sufficiat ad justificationem virtualis persistentia præfati actus Fidei? n. 28.

Admittitur virtualis persistentia ejus actus Fidei, non ex eo quòd extiterit, & non sit retractatus, sed ex eo quòd virtualiter persistat in effectu. n. 29.

Quòd requirantur ad justificationem actus formales Fidei, & spei, videtur scrupulis obnoxium. n. 30.

Exemplo Agricola explicatur continentia virtualis spei in actu penitentia. n. 31. & seqq.

20 **S**ecunda opinio c. 1. relata dicebat, ad justificationem infidelis convertentis se ad Fidem esse medium necessarium Fidem explicitam Dei ut remuneratoris; non verò ad justificationem hominis Fidelis. Et quia hæc secunda pars duplici modo potest intelligi, sub distinctione decidenda est quæstio. Et primò potest intelligi illa opinio, ita ut ille homo Fidelis, qui accedit ad justificationem, nunquam habuerit actum explicitum Dei ut remuneratoris, & consequenter nunquam habuerit actum Spei vitæ æternæ. Secundò potest intelligi ea opinio, ita ut Fidelis peccator, qui vult justificari, aliquando habuerit aliquos actus spei de vita æterna, & consequenter actus Fidei explicitæ Dei ut remuneratoris, neque hæsitaverit in Fide, neque in spe; doceatque ea opinio, tales actus Fidei, & spei persistere virtualiter; atque adeò jam adesse talem Fidem explicitam ad justificationem peccatoris Fidelis, saltem virtualiter.

21 Dico primò. Ea opinio primo modo intellecta subiacet huic damnationi. Patet. Nam hæc damnatio statuit absolutè talem Fidem explicitam remuneratoris esse necessariam necessitate mediæ: quidquid autem absolutè dicitur necessarium necessitate mediæ, si illud iterabile est, illud præcipuè tale est in ordine ad quamcumque justificationem, sive impii Fidelis, sive infidelis. Et cum hæc censura Pontificia statuta sit propter locutiones universales Sac. Scripturæ, Conciliorum, & SS. Patrum: ideo sensus illius universalis est, & ad omnem justificationem universaliter extendendus. Maxime cum Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 8. de justific. agens de eo textu, Pauli ad Rom. 3. ubi dicit, *justificari hominem per Fidem;* subjungat hæc: *Ea verba in eo sensu intelligenda sunt, quem perpetuus Ecclesia Catholica consensus tenuit, & expressit, ut scilicet per Fidem ideo justificari dicamur, quia Fides est humana salutis initium; fundamentum, & radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum ejus consortium pervenire.* Cum ergo hæc Fides, sine qua impossibile est placere Deo, sit radix, & fundamentum omnis justificationis; & declaret Sanctus Paulus, eam Fidem, sine qua impossibile est placere Deo, esse Fidem Dei ut remuneratoris: sit, ad omnem justificationem requiri Fidem explicitam Dei ut remuneratoris.

22 Dico secundò. Si ea opinio intelligatur secundo modo, ita ut in impio Fidei extiterint aliqui actus Fidei explicitæ Dei ut remuneratoris, qui non sint retractati; & dicantur perseverare virtualiter, & hoc modo sufficere ad justificationem: talis opinio sic intellecta non subiacet censuræ Pontificiæ. Et juxta hanc opinionem sic intellectam videntur discurrere quidam Recentior circa spem vitæ æternæ, quæ supponit Fidem Dei ut remuneratoris; quos suppresso nomine refert Lugo Card. disp. 12. de Fide sect. 5. n. 115. & hunc eorum discursum sic refert: (Quare licet Fides Dei infinitè sancti, & potentis sufficeret ex se ad excitandam Dei dilectionem; Deus tamen de facto homini, qui non se disponit per actum spei adhuc saltem virtualiter, & moraliter perseverantem, hoc est, nondum per desperationem retractatum, non dat auxilium actuale ad dilectionem, vel ad detestationem peccati super omnia, ne justificetur sine dispositione peculiari,) &c.

23 His consonat P. Granado 2.2. contr. 2. tr. 4. disp. 1. n. 2. ubi sic ait: (Tridentinum sess. 6. cap. 6. spem veniæ numerat inter dispositiones adulti; ex quo colligitur, ad contritionem requiri actum spei: & ita quoties obligaverit præceptum contritionis, obligabit etiam actus spei saltem virtualiter habitus.) Cum tamen actus spei haberi non possit sine Fidei actu Dei, ut remuneratoris. Sic etiam P. Suarez 2.2. disp. 2. de spe sect. 1. n. 2. asserit, in occasionibus, in quibus necessaria est spes pro exercitio aliarum virtutum sæpè sufficere elicere actum, in quo spes virtualiter continetur: ex quo sequitur, quòd sufficiat habere virtualiter Fidem explicitam Dei ut remuneratoris.

24 Probatut conclusio. Hæc censura Pontificia inurit propositionem negantem, Fidem explicitam Dei remuneratoris esse necessariam necessitate mediæ ad salutem: sed hæc opinio, secundo modo intellecta, id non negat; cum admittat necessitatem illius per virtutalem continentiam; ratione cuius tales actus Fidei explicitæ antecederent habiti virtualiter perseverant: ergo hæc censura non inurit eam opinionem secundo modo intellectam.

25 Dices. Ex hac opinione sic intellecta sequitur, quòd satisfaciatur homo præcepto Fidei de Deo ut remuneratore, si illam habeat semel

mel in vita: atqui hoc repugnat damnationi propositionis 17. ut ex hoc decreto constat: ergo damnabilis est etiam ea opinio, quamvis eo modo intellecta. Sequela probatur. Nam si semel in vita habeatur, dum non retractetur, persistet virtualiter per totam vitam: atque adeo sic sufficit ad justificationem.

26 Sed respondebunt Authores ejus opinionis primò: quamvis ad secundam, & tertiam justificationem sufficeret ille primus actus fidei: non tamen sufficeret ad implendum præceptum fidei, quod obligat ad eliciendos frequenter actus Fidei, ut diximus dis. 1. à n. 47.

27 Et quidem si quis nunquam amitteret gratiam justificantem, non requireretur, quod haberet talem actum Fidei pro justificatione, quia iste non acquirit eam denuò; nec propterea excusaretur ab obligatione eliciendi varios actus talis fidei.

28 Respondebunt secundò, non perseverare virtualiter actum, qui à tempore remoto elicitus est: sed illum solum; qui à proximo tempore est elicitus, & non retractatus. Proximitas autem temporis debet esse tanta, quanta requiritur, ut censeatur moraliter perseverare, nec deleta esse memoria illius.

29 Rogabis, quid ego censeam de veracitate ejus opinionis secundo modo explicatæ: scilicet an verum sit, quod sufficiat ad justificationem virtualis persistens actus fidei explicitæ de Deo, ut remuneratore?

30 Dico tertio. Sufficit ad justificationem actus Fidei explicitæ de Deo, ut remuneratore, virtualiter persistens in suo effectu. Quæ ultima conclusionis verba superaddo: quia licet is modus continentia virtualis per hoc, quod extiterit actus, & non sit retractatus, dato quod aliis materiis possit adaptari, in hac tamen materia de fide explicita remuneratoris, sicut etiam in materia spei retributionis æternæ, videtur incongruè procedere. Nam cum ad eum discurrendi modum, ut dicatur actus moraliter perseverare, requiratur, quod proximo tempore præcedat, ut supra diximus, & non facile determinetur, quantum debet esse illud tempus, ut sit proximum; illi, qui peccata sua confitentur, augentur scrupulis, an fuerit proximum illud tempus, in quo elicerunt eos actus fidei, & Spei: atque adeo dubitabunt, an moraliter perseverent in actus.

31 Deinde durum videtur, & scrupulis obnoxium, requirere ad confessionem peccatorum, & justificationem actum formalem ejus fidei, & Spei, nec sufficere virtualem. Nam si homo pro tunc sit immemor retributionis æternæ, & conatur ad veram contritionem: adhuc timebit, an posuerit media essentialiter requisita ad justificationem, eo quod non habuerit tunc eos actus formales fidei, & Spei.

32 Probo ergo conclusionem ab exemplo agricolæ, quo utuntur SS. Patres ad explicandam spem Theologicam. Etenim contingere potest, quod agricola spargat semina super terram, immemor pro tunc fructuum colligendorum: & tamen omnes cognoscunt, illum agricolam spargere semina cum spe colligendi fructus: quia spe si caret, non seminaret grana: sicut ergo agricola, dum immemor fructum colligendorum spargit semina, intelligitur habere spem colligendi fructus, quia virtualiter habet spem: ita peccator, dum ponit media sue justificationis, licet pro tunc sit immemor retributionis æternæ, intelligitur habere spem colligendi fructus æternos, quia virtualiter illam habet.

33 Ideo autem agricola virtualiter habet spem colligendi fructus: quia seminatio illa est effectus derivatus ab intentione colligendi fructus: quæ antea habuit: unde illa intentio colligendi virtualiter continetur in suo effectu, nempe in seminatione. Similiter ergo peccator, qui antecederet habuit desideria æternæ beatitudinis: & spem de illa consequenda, dum ponit medium sue justificationis, virtualiter habet illam spem: quia ipsa positio medii, V.g. confessionis Sacramentalis, est effectus, qui procedit ab illo desiderio, & spe: unde illa intentio consequens salutis æternæ, & illa spes virtualiter continetur in suo effectu, nempe in ipsa confessione Sacramentali.

34 Et hoc est, quod brevioribus terminis docuit P. Suar. 2. 2. disp. 2. de spe sect. 1. n. 2. agens de præcepto, & obligatione sperandi, his verbis: Hoc secundo modo (ex ratione extrinseca) obligabit hoc præceptum, quando fuerit necessariū sperare, vel ad debite orandum, vel ad vincendum tentationem, vel ad aliquid simile. In quibus tamen occasionibus sæpe non erit necessariū formalem actum sui elicere, sed satis erit in ipso effectu debite id facere, in quo virtualiter includitur spes, ut efficaciter petere, vel dolere de peccato, vel aliquid simile. Hæc P. Suarez.

C A P U T I V.

Duabus objectionibus occurritur.

S U M M A R I U M.

Quod ad confessionem sufficiat habere virtualiter eos actus fidei, & spei, non est solum probabile, sed certum. n. 35.

An cognitio finis contineatur virtualiter in executione mediorum? n. 36.

An actus Fidei contineatur virtualiter in confessione Sacramentali. num. 37.

35 **O**biicies primò, hanc conclusionem ad summum esse speculativè probabilem, non autem practicè. Quod sic probari videtur. Non enim possumus in praxi sequi opinionem probabilem circa valorem Sacramenti, relicta tutiori: juxta damnationem 1. propositionis: Cardenas.

fictionis in hoc decreto contentæ: sed qui voluerit sequi in praxi hæc opinionem, sequetur opinionem probabilem circa valorem Sacramenti, relicta tutiori: ergo ea quoad praxim continetur sub ea damnatione: atque adeo non remanebit practicè probabilis. Minor probatur. Nam eo ipso, quod Fides explicita de Deo, ut remuneratore sit medium necessariū ad justificationem, erit necessariū ad confessionem peccati mortalis, per quam peccator transit ad statum gratiæ: deficiente autem medio necessario ad confessionem Sacramentalem, invalida est confessio. Ergo opinio, quæ docet, fidem explicitam formalem esse medium ad Sacramentum, versatur circa valorem Sacramenti, & est tutior: & opinio, quæ docet, fidem explicitam virtuales sufficere esse medium ad Sacramentum, versatur circa valorem Sacramenti, & est minus tuta. Ergo qui hac opinione utitur in praxi, eligit opinionem probabilem circa valorem Sacramenti, relicta tutiori.

36 Respondeo, eam conclusionem non solum probabilem, sed certam; sicut est certum, agricolam, dum seminat immemor fructuum, habere spem colligendi fructus. Deinde, nam certum est, sufficere intentionem virtuales in eo, qui baptizat, vel absolvit; alioqui daretur obligatio ad impossibile: nam dum quis baptizat, & obliviscitur intentionis formalis, pro tunc illam habere non potest, nec est in potestate ejus pro tunc eam ad memoriam revocare, quare sufficit, quod antea habuerit eam intentionem formalem, & quod hæc perseveret virtualiter in effectu procedente à tali intentione. Similiter ergo certum debet esse, quod qui confitetur sua peccata, & antea habuit desiderium retributionis æternæ, atque adeo remissionis peccatorum in ordine ad vitam æternam consequendam, in ipsa confessione Sacramentali, tanquam in effectu ejus desiderii, habeat spem virtualiter contentam.

37 Obiicies secundò. Licet spes, & intentio finis consequendi contineantur virtualiter in suo effectu, nempe in electione, & executione medii: tamen cognitio ipsius finis non est, cur includatur virtualiter in executione medii: ergo licet spes vite æternæ includatur virtualiter in executione medii, nempe confessionis, non est, cur Fides explicita de Deo, ut remuneratore includatur virtualiter.

38 Resp. negando antecedens. Et ad probationem dico, spem finis non contineri virtualiter quasi cæco modo in executione mediorum, sed potius spem quasi manu ductam à bonitate finis. Et idè cõplexum ex fide explicita remuneratoris, & ex spe remunerationis, esse causam executionis mediorum, & complexum ex utroque includi virtualiter in illa. Sic etiam in agricola spes collectionis fructuum, ut à se cognita, est causa spargendi semina. & idè in seminatione non continetur spes fructuum, quasi cæco modo, sed spes quasi manu ducta ex cognitione proportionis mediorum ad finem, sive ex cognitione proportionis seminationis ad collectionem fructuum.

C A P U T V.

An hæc damnatio inurat octavam opinionem?

S U M M A R I U M.

Sensus octavæ propositionis de continentia virtuali fidei explicitæ in actu Charitatis. n. 19.

Octava opinio in suo sensu universali subjacet huic damnationi. n. 40.

Si opinio loquatur de eo, in quo præcesserunt actus fidei explicitæ, non subjacet damnationi. n. 43.

39 **O**ctavus dicendi modus c. 1. relatus est, quem tradit Filgueira, nempe posse justificari hominem, qui nihil cogitans de Deo, ut remuneratore, & attendens ad Deum, ut amabilem super omnia, eliceret actum Charitatis: ait enim, in actu Charitatis tanquam in forma perfectiori, & eminentiori contineri virtualiter fidem explicitam remuneratoris: sicut contritio continetur in actu Charitatis virtualiter in eo, qui est immemor peccati mortalis à se commissi. Quæ assertio universaliter sumpta reddit hunc sensum. (Quoties quis elicit actum Charitatis, etiam si non habeat, neque unquam habuerit actum formalem fidei explicitæ de Deo, ut remuneratore, potest justificari, ex eo quod in actu Charitatis tanquam in forma perfectiori, & eminentiori continetur virtualiter fides de Deo, ut remuneratore; sicut in actu Charitatis tanquam in forma perfectiori continetur virtualiter contritio de peccato mortali.)

40 Quod autem iste sit sensus illius assertionis, patet. Quia hæc continentia virtualis ejus fidei in actu Charitatis desumitur duntaxat ex eo solum, quod actus Charitatis sit forma perfectior, & eminentior, atque adeo independenter ab eo, quod præcesserit, vel non præcesserit formalis actus fidei explicitæ de Deo, ut remuneratore. Nam quod Charitatis sit forma perfectior, & eminentior, est independentes ab eo, quod præcesserit, aut non præcesserit formalis actus fidei remuneratoris. Aliud enim est, quod actus Charitatis ex Lege Dei fundata in proportionem ipsorum actuum dependeat in sua existentia à fide explicita remuneratoris præcedentes; & aliud est, quod ab illa dependeat, actum Charitatis esse formam perfectiorem, & eminentiorem. Nam primū est verū, & secundū evidenter falsum.

41 Dico primò. Illa propositio in suo sensu universali subjacet huic damnationi. Probatur. Nam illa continentia virtualis Fidei de

Deo, ut remuneratore in actu Charitatis non postulat (juxta eam assertionem) quod præcesserit unquam formalis actus ejus fidei explicitæ, cū solum detur ex eo, quod actus Charitatis sit forma perfectior, & eminentior, atqui si dicatur, nunquam præcessisse actum formalem Fidei explicitæ de Deo, ut remuneratore, contradicitur censure Pontificiæ immò & S. Paulo dicenti: *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est; & inquirentibus se remunerator sit.* Nam ex sensu Ecclesiæ requiritur formalis actus Fidei explicitæ; saltē qui præcesserit, & virtualiter cōtineatur in medio adhibito ad justificationem.

42 Confirmatur. Nam ille octavus modus dicendi affirmat, contineri virtualiter fidem remuneratoris in actu Charitatis, sicut contritio continetur virtualiter in eodem; sed ad hanc continentiam virtuales contritionis in actu Charitatis non requiritur, quod unquam præcesserit contritio: ergo si Fides remuneratoris eodem modo continetur in actu Charitatis, non requiretur, quod formalis actus fidei explicitæ remuneratoris præcesserit.

43 Dico secundo. Benignè interpretanda est mens ejus Authoris, ut loquatur respectu hominis Catholici, qui elicit actum Charitatis immemor Dei, ut remuneratoris, in quo præcesserunt actus formales fidei explicitæ de Deo, ut remuneratore; sed tamē non locutus est cū præcisa formalitate terminorū. Hoc ultimū convincitur ex iis, quæ dixi in prima cōclusionē. Debuit enim reducere eā continentiam virtuales, non ad id solum, quod actus Charitatis sit forma perfectior, & eminentior, sed etiam ad hoc, quod formalis actus fidei explicitæ præcesserit, & persistat moraliter modo superius explicato in c. 3. 4.

CAPUT VI.

An reliquæ opiniones supra relatæ subiiciantur huic damnationi?

SUMMARIUM.

Non est questio de tertia, quarta, & septima opinione. n. 44.

An sufficiat ad justificationem fides explicita de Deo, ut remuneratore naturali? n. 45.

Opinio affirmativa non subjacet huic damnationi. n. 46.

Si propositio asserat sufficere fidem explicitam de Deo, ut remunerante ex bonis naturalibus hujus vitæ, incurrit hanc damnationem. n. 47.

Confirmatur ex S. Thoma. n. 48.

Patriarchis antiquis promisit Deus aliqua bona temporalia; & hoc non obstat supradictis. n. 49.

Non tenentur fideles communiter scire distinctionem remunerationis naturalis, & supernaturalis. n. 50.

Propositio docens, requiri, non ex natura rei, sed ex Lege Dei, fidem explicitam Dei, ut remuneratoris, non subjacet damnationi. n. 51.

Probabilius est, id provenire ex utroque titulo. n. 52.

44 **E**X opinionibus relatis c. 1. non est questio de tertia, quæ ponit, fidem explicitam remuneratoris esse medium necessarium ad omnem justificationem; nulla enim est opinio magis cōformis decreto Pontificio. Sed neque est questio de quarta opinione, quæ exigit fidem explicitam Dei, ut remuneratoris supernaturalis: ea enim est opinio strictior, & tutior. Neque de septima opinione, quæ adstruit necessitatē hujus medii ad salutē fundari nō in decreto Dei, sed in impossibilitate morali exercendi actus supernaturales sine respectu, aut spe retributionis æternæ. Quamvis, ut postea dicam, probabilius cēseam, eam necessitatem hujus medii oriri ex utroque; & ex prædicta impossibilitate morali, & ex decreto Dei.

45 De quinta opinione potest esse questio, docet enim, sufficere ad justificationem fidem explicitam supernaturalem de Deo, ut remuneratore naturali, vel abstrahentem à naturali, & supernaturali remuneratore. Inquirimus ergo, an hæc opinio subiiciatur damnationi Pontificiæ? Et ratio dubitandi est. Nam locus Pauli juxta communem intelligentiam videtur loqui de remuneratione æternæ beatitudinis. Cū ergo damnatio hæc procedat in eodem sensu, ac locus D. Pauli cadere videtur in propositionem negantem, quod Fides explicita Dei, ut remuneratoris supernaturalis, sit medium necessarium ad justificationem.

46 Dicendū tamē est, censurā Pontificiam non cadere in hanc quintam opinionē. Probatur. Erat enim notū, antequā fulminaretur hæc censura, esse controversiam inter Doct. Catholicos, an sufficeret Fides explicita Dei, ut remuneratoris naturalis, an ut supernaturalis; atqui censura non damnat negatē explicitā sufficere de remuneratore naturali: ergo censura non cadit in eam opinionem.

47 Verum quidem est, quod si ea opinio assereret, fidem requiritam ad justificationem esse de Deo, ut remunerante ex bonis temporalibus, & naturalibus hujus vitæ: illa quidem incurreret hanc damnationem; immò ad verfaretur ei oraculo D. Pauli; qui ex communi sensu Ecclesiæ agit de remuneratione superiori ad bona temporalia hujus vitæ, & de retributione vitæ æternæ; ut etiam constat ex ipso contextu. Nam in eo c. 11. ad Hebræos, incipit per illa verba: *Est autem fides sperandarum substantiarum, argumentum non apparentium.* Quod de bonis æternis plane intelligitur. Postea verò probat Apostolus, Henoch habuisse fidem, ex quo placuit Deo. Et subjungit rationem: *Sine fide autem impossibile est placere Deo.* Et imme-

diatissimè superaddit: *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Agit postea de fide Noe, Abrahæ, & Saræ; & quamvis ibi mentionem faciat promissionum temporalium, declarat, quomodo hæc fides, de qua loquitur, versetur circa repromissiones æternas, & celestes. Ait enim n. 13. *Juxta fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, sed à longè eas aspicientes, & salutantes, & confitentes, quia peregrini, & hospites sunt super terram. Qui enim hæc dicunt, significant, se patriam inquirere. Et si quidem ipsi meminissent, de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi. Nunc autem meliorem appetunt, id est, Celestem.*

48 Ubi vides fidem remunerationis, de qua loquitur Paulus, esse retributionis æternæ. Ubi S. Th. in hunc locum Pauli multa observat, quæ denotant fidem retributionis æternæ. Ad ea verba. *Non acceptis repromissionibus,* ait: (Commendat eos à longa promissorū dilatione.) Ad id, *A longè eas aspicientes, & salutantes,* ait: (loquitur secundum Chrysostomum ad similitudinem nautarum, qui quando primò vident portum, prorumpunt ad laudem, & salutant civitatem, ad quam vadunt. Ita SS. Patres videntes per fidem Christum venturum, & gloriam, quam per ipsum consecuturi erant, salutabant.) Ad ea verba *Peregrini, &c.* Qui enim hoc dicunt, significant, se patriam inquirere, ait: (Cū ergo illi confitentur, se esse hospites, & peregrinos super terrā, significant se tendere ad patriam suam, scilicet celestem Hierusalem.) Ad illa, *Nunc autem meliorem,* &c. addit: (Ipsi ergo patriam istam inquirebāt, non domū paternā, unde exierunt.)

49 Ex quibus omnibus constat, cū Apostolus hæc omnia dixerit ad id propositū, quod oportet credere, quia remunerator sit; constat manifestè; quod loquatur de remuneratione æterna. Præcipuè cum Paulus loquatur de remuneratione promissa, & revelata à Deo. Quæ autē revelata est, & promissa, non est alia, quàm æterna beatitudo.

50 Et ad præoccupandam objectionem advertendum est, cum his dictis benè stare, quod Deus speciali revelatione fecerit Patriarchis promissiones aliquas rerum temporalium, ut Saræ de concipiendo fetu, & Zachariæ de conceptione Joannis, qui reprehensi sunt, quia non habuerunt fidem. Qui ergo habuerunt fidem de his promissionibus, eam quidem habuerunt supernaturalem; utpotè fundatam in auctoritate Dei revelantis. Cæterum cū Paulus loquatur in iis verbis; *quia remunerator sit de omnibus Accedentibus ad Deum,* & tam clarè expresse, tamque multis modis remunerationem æternam, constat in eo sensu locutum esse Apostolorum, sicut etiam Pontificem in hoc decreto.

51 Probabilitas autem oppositæ sententiæ, quæ, ut dixi, non damnatur in hoc decreto, consistit in eo, quod remuneratio vitæ æternæ non apprehendatur communiter à fidelibus tanquam supernaturalis, aut apprehendatur, ut naturalis; non enim tenentur id distinguere, cum extra scholas ii termini *naturalis, & supernaturalis,* sint parum notis ut constat P. Petro Hurtado defensore ejus sententiæ. Unde potest dici, remunerationem æternam, de qua loquitur Paulus, esse supernaturalem speculative, non verò reduplicative, quatenus, ut talis formaliter non cognoscitur, aut apprehenditur à Fidelibus communiter. Ex quo patet ad rationem dubitandi.

52 De sexta opinione inquiritur, an ea inuratur censura hujus decreti; nempe fidem explicitam Dei, ut remuneratoris ex hoc ordine providentiæ, & lege Dei, & non ex natura rei, esse malum necessarium ad salutem. Et dicendum est, eam non subiici huic censuræ, neque ex illa inferri aliquid, quod adversetur prædictæ opinioni. Nam benè componuntur hæc duo, & quod sit medium necessarium ad salutem, quod exprimitur in decreto, & quod id proveniat ex ordinatione Divinæ Providentiæ.

53 Quamvis mihi probabilius sit, id provenire non solum ex ordinatione Divinæ Providentiæ supernaturalis, sed etiam ex convenientia, & proportionē ipsorum actuum supernaturalium, quatenus Deus in sua ordinatione, & lege attendit ad proportionem ipsam actuum supernaturalium.

DISSERTATIO XVI.

An fides latè sumpta, ex testimonio creaturarum, aut ex alio motivo naturali, sufficiat ad justificationem?

CAPUT I.

Varia opiniones referuntur.

SUMMARIUM.

Refertur opinio damnata. n. 1.

Opinio, quæ docet, posse aliquem justificari cū sola cognitione naturali Dei habitæ ex creaturis. n. 2.

Opinio idem affirmans de cognitione naturali, tamen habitæ ex gratia Christi. n. 3.

Opinio docens, ad justificationem sufficere cognitionem supernaturalem Dei habitam ex creaturis. n. 4.

Due alia questiones orta ex tertia opinione. n. 5.

Quarta opinio docens, seclusa lege Dei, fidem latam disponere ad justificationem. n. 6.

Quin-

Quinta opinio docens, infideles posse habere actus supernaturales, quibus merentur fidem de congruo. n.7.

CUM sine fide impossibile sit placere Deo, & justificari, inquitur in presenti, an nomine ejus Fidei possit intelligi cognitio, quæ non innitatur immediatè in auctoritate Dei revelatis, sed in Testimonio creaturarum, juxta id Psal. 18. *Celi enarrant gloriam Dei*, aut alio simili motivo naturali, quæ cognitio, quia nõ verè, & propriè Fides, dicatur fides latè sumpta. Pro cuius certa, & authentica decisione, damnat Pontifex hanc propositionem, quæ est vigesima tertia ex damnatis. *Fides latè dicta ex testimonio creaturarum, simili motivo ad justificationem sufficit.* Oportet ergo discurre, quænam opiniones ex referendis inurantur censura præsentis decreti.

2 Prima opinio est, quam docuit Vega l.6. in Trid. cap.20. & 21. scilicet eum, qui invincibiliter ignoraret veritates Evangelicas, posse consequi justificationem, & salutem sine Fide, & cum sola cognitione naturali Dei habita ex creaturis.

3 Secunda opinio fuit Soti, concedens hoc ipsum, quod Vega, cum eo tamen discrimine, quod ea naturalis cognitio habita ex creaturis esset ex gratia Christi. Ita l.2. de natura, & gratia c. 11. & hoc modo videtur adstrui ea cognitio supernaturalis quoad modum. Eam tamen opinionem retractavit Sotus in eodem loco in posteriori editione, & in 4. dist. 1. q. 2. ar. 3.

4 Tertia opinio est, quam Lumbier, & Filguera attribuunt P. Joanni Martinez de Ripalda, nempe sufficere ad justificationem, cognitionem supernaturalem Dei habitam ex testimonio creaturarum, aut ex alio motivo distincto ab auctoritate Dei revelatis, quæ cognitionem vocat fidem latam, sed revera id non docuit assertivè iste author; sed ubi proposuit fundamenta ejus opinionis disp. 1. sect. 13. n. 204. (Affero quartò. Nihilominus absolute decerno, Fidem strictam ad salutem esse necessariam. Quoniam neutra sententia neq; affirmans, neque negans (id dixit ante hoc decretum Innoc. XI.) evidentibus argumētis convincitur. In rebus autem probabilibus, & dubiis, quæ magni momenti sunt, qualis est res præsentis disp. suscepta, tutioris partis judicium eligendum est, etiam si oppositum proprio dictamini probabilius appareat. At judicium partis affirmantis necessitatè fidei strictæ ad justificationem tutius est, quia cōformius communi Theologorum sententiæ, cui in rebus hujusmodi prudentis est judicium submittere.) Et n. 212. & seqq. multa proponit in eandem sententiam, & inter alia n. 214. ait: Quamvis plura, & nova, & ab aliis non expensa testimonia Sacrarum literarum, Conciliorum, & Patrum, Theologicaque argumenta occurrerint; ea omnia deferuimus; & pro obsequio, & reverentia communis Theologorum sententiæ, non solum suffragium contrariæ cohibuimus, sed oppositum pro communi sententia tulimus, fidentes magis alieno, quàm nostro dictamini.)

5 Ex qua opinione duæ aliæ quæstiones resultant. Prima est, an seclusa lege Dei, attenta solum natura actuum supernaturalium, fides lata supernaturalis sufficiat ad justificationem? Secunda, an infideles antequam convertantur ad fidem, possint habere actus virtutum supernaturalium, scilicet absque fide?

6 Igitur quarta opinio est, quam videtur sequi P. Ripalda, dum n. 213. ait, de fide lata disponente ad justificationem, solum loqui ex natura rei, & seclusa lege Dei, & hoc modo asserere posse dari in infidelibus actus supernaturales, antequam perveniāt ad fidem in presenti etiā ordine providentiæ; quamvis ex lege Dei id sit impossibile.

7 Quinta opinio est ejusdè, quam etiam sub examine, & correctione Theologorum proponit, asseritq; Deum infidelibus immittere illustrationes supernaturales, quibus possunt elicere actus supernaturales; atque adeo fidei actus non est simpliciter necessarius ad actus supernaturales infidelium; & per quos actus supernaturales liberos merentur de congruo consequutionem Fidei.

C A P U T I.

Quæ opiniones maneant damnatæ vi hujus decreti.

S U M M A R I U M.

Subiacet damnationi qualibet opinio docens, non requiri ad justificationem fidem fundatam in Auctoritate Dei. n.8.

Est sententia omnium Theologorum. n.9.

Probat ex sacra Scriptura. n.10.

Item ex Conciliis Tridentino, & aliis. n.11.

Item ex Sanctis Patribus. n.12 & 13.

Quadam responsio refutatur. n.14.

Dicendum omnino est, tres priores opiniones relatas subiacere damnationi hujus decreti. Patet. Hoc enim decreto damnatur qualibet opinio, quæ docuerit, non esse necessariam ad justificationem, fidem fundatam in Auctoritate Dei revelantis, sed sufficere fidem latè sumptam, scilicet, quæ ex Testimonio creaturarum, aut alio simili motivo habeatur: sed hæ tres opiniones affirmant sufficere cognitionem ex Testimonio creaturarum ad justificationem; ut singulas recolenti patebit: ergo hæ tres opiniones damnatæ manent vi hujus decreti.

Jo. Cardenas.

9 Ideo autem jure meritò damnantur, quia communis, & certa sententia Theologorum est, fidem, quæ propriè, & strictè fides est, scilicet fundata in Auctoritate Dei revelantis, esse adulto omnino necessariam ad justificationem. Hanc dicit P. Suarez disp. 12. de fide sect. 2. n.5. ita esse certam. *Ut nullus omnino in ullo tempore, loco, vel occasione sine illo (actu fidei) justificari potuerit: itaq; ab hac regula nulla admittenda est exceptio.* Hanc assertionem in eo gradu certā esse censeo, ut absq; errore in fide negari nequeat. Hæc Doctor eximius, refertq; pro ea S. Th. variis in locis, & alios plurimos Doctores, & latè probat ex scriptura, Conciliis, & Patribus, & argumentis Theologicis.

10 Quam jure meritò hæc censura lata sit, probatur primò ex variis scripturæ locis. Ad Hebr. 11. *Sine fide impossibile est placere Deo.* Ubi Apostolus probat, Henoch habuisse fidem; quia placuit Deo, & sine fide impossibile est placere Deo, & ad Rom. 3. *Quem proposuit propitiationem per fidem in sanguine ipsius.* Id est, Christi. Additque P. Suarez: *Ex quo colligimus, tam necessariam esse unicuique fidem, quàm est necessaria redemptio Christi.*

11 Probat secundò ex Conc. Trid. sess. 6. c.7. ubi ait: *Sacramentum fidei, sine qua nulla unquam contingit justificatio.* & cap.8. *Per fidem idè justificari dicamur, quia fides est humana salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis: sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum ejus consortium pervenire.* Idè constat ex Conc. Milev. can.4. & Arausicano can.5. apud P. Valencia 2.2. disp. 1. q.2. pun.1.

12 Probat tertio ex SS. Patribus, qui eodem modo loquuntur. S. Aug. lib. de serm. Domini in Monte c.9. *Ubi vera fides non est, nec vera potest esse justitia.* & serm. 38. de temp. ait: *Sine fide nemo ad filiorum Dei consortium potest pervenire, quia sine ipsa neq; in hoc seculo quisquam justificationis gratiam, neq; in futuro vitam possidebit æternam.* Idem docet l.13. de Trin. c.20. & l. de natura, & gratia c.2. & in præfatione in Psal. 31. & in Epist. 157. & serm. 181. de temp. & l.2. de peccatorum meritis c.9. & de corrept. & gratia c.7. quæ loca refert P. Suarez ubi supra.

13 S. Fulgentius lib. de fide ad Petrum. *Sine fide nulla potest proficere, immò neque esse conversio.* Idem docet S. Leo ser. de Natur. Christ. Idem tradit S. Irenæus l.6. c.20. asserens extra Ecclesiam non esse salutem, quia extra Ecclesiam non est sapientia fidei. Idem S. Basilus Conc. in Psal. 11. S. Chrys. hom. 32. in Joan. S. Ambros. l.2. de Cain, & Abel c.2. quorum expressa verba videri possunt apud P. Gregorium de Valentia ubi supra, & Bernardus Epist. 77. ad Hugonem de S. Victore ait: *Si petierit Baptizari, & mortis præoccupatus arriculo fortè obtinere nequiverit, dum non desit fides recta, &c. nequaquam omnino possum desperare salutem.*

14 Neque in his omnibus habet locum responsio, quam quis intentare posset, posse intelligi hæc Testimonia de fide in voto, aut de fide lata, hoc est, cognitione Dei ex creaturis: est enim irrefragabilis veritas Christi Domini Marc. c. ult. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit salvus erit, qui non crediderit, condemnabitur.* In quem locum S. Bernardus Epist. 77. citata ait: *Vide etiam, ne fortè ob hoc Salvator eam diceret (Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit); cavet, & vigilanter non repetierit; (Qui verò baptizatus non fuerit) sed tamen, (Qui verò, inquit, non crediderit, condemnabitur) Nimirum innuens, solum interdum Fidem sufficere ad salutem, & sine ipsa sufficere nihil. Quapropter & si Martyrium vicem Baptismi posse implere conceditur, non planè hoc facit pena, sed ipsa Fides. Nam absque ipsa quid est Martyrium, nisi pena? Cum ergo infallibilis sit sententia damnationis æternæ ei, qui non crediderit; & ille, qui habuit Fidem duntaxat in voto, non credidit, & qui habuit cognitionem Dei ex creaturis (quæ dicitur Fides latè) non credidit; infertur manifestè, hos esse æternæ damnationi addictos; & consequenter ad salutem non sufficere fidem in voto, aut Fidem latam.*

C A P U T III.

Aliquæ objectiones solutæ.

S U M M A R I U M.

Quomodo Deus largiatur omnibus hominibus media sufficientia ad consequendam salutem æternam. n.15. & 16.

An aliquis affectus supernaturalis possit elici absque actu Fidei prævio? n.17. & 18.

An infidelis possit facere orationem supernaturalem, per quam de congruo mereatur pervenire ad fidem. n.19. & 20.

An infideles meruerint de congruo pervenire ad fidem per opera misericordiae, quæ contrulerunt in martyres. n.21. & 22.

Quomodo intelligendum, quod Daniel consuluerit Regi infideli, quod peccata sua elemosynis redimeret. n.23. & 24.

Quomodo intelligendum sit respectu infidelium, quod facienti, quod est in se, Deus non denegat gratiam? n.25. & 26.

15 **O**biicies primò. Deus vult omnes homines salvos fieri, quod verificatur, quatenus Deus omnibus hominibus præbet media sufficientia ad consequendam salutem æternam: si autè fides esset necessaria ad salutem pro omni casu, sequeretur, quod Deus nõ præberet omnibus hominibus media sufficientia ad salutem; cū plurimi sint remotissimis, & desertis locis, ad quos non accessit auditus Fidei.

16 Respondetur, semper Deum dare omnibus hominibus media sufficientia ad salutem æternam. n.27. & 28.

sufficiencia ad consequendam salutem eternam. Nam remotissimis quibusque dat lumen rationis, & auxilia sufficiencia ad cognoscendam, & servandam legem naturalem non furandi, non occidendi, non adulterandi, &c. & dum eam non servat, sunt indigni uberioribus auxiliis. Quod si eam servassent, Deus sua providentia disposuisset quomodo perveniret ad audiendam doctrinam fidei. Et ita semper est paratus ad dandum omnibus hominibus media sufficiencia ad salutem eternam, si per ipsos non steterit; & ideo peccatis eorum attribuitur, quod non perveniant ad audiendam doctrinam Fidei.

17 Obiicitur secundò. Antequam infidelis, qui convertitur ad Fidem, eliciat actum Fidei, præcedit pia affectio supernaturalis, & ad hanc præcedit cognitio supernaturalis de honestate ejus piæ affectionis, & illustratio etiam supernaturalis circa mysteria Fidei: ergo ea pia affectio supernaturalis non elicitur ex actu Fidei præcedente: ergo similiter poterit alia affectio supernaturalis dilectionis Dei super omnia elici absque actu Fidei præcedente; & consequenter absque hoc actu Fidei poterit infidelis justificari.

18 Respondetur, eam piam affectionem pertinere ad ipsam Fidem: quia cum Fides, quæ requiritur ad opera supernaturalia, sit Fides libera, & meritoria, nec possit esse libera ex parte intellectus, debet esse libera ex parte voluntatis: atque adeo Fides libera includit utrumque actum. Cum ergo ad primum actum Fidei non debeat præcedere alius actus Fidei; alioqui ille non esset primus; inde est, quod & si ad cetera opera supernaturalia requiratur actus Fidei; ad hanc piam affectionem supernaturalem non requiratur actus Fidei; sed sufficiat lumen Fidei, sive illustratio de mysteriis Fidei, & de honestate piæ affectionis.

19 Obiicitur tertio. Eis infidelibus, qui vacillant circa conversionem suam ad Fidem, consulimus, ut orent Deum pro obtinenda veritate veræ Fidei, confidimusque media ea oratione Deum illuminaturum mentes eorum ad veritatem Fidei assequendam: ergo confidimus, eam orationem futuram supernaturalem, quæ mereatur de congrua assecutione veritatis Fidei: & tamen ea oratio supernaturalis elicitur sine actu Fidei, cum supponamus, nondum conversum esse ad Fidem: ergo absque actu Fidei præcedente possunt elici actus virtutum supernaturalium. Poterit ergo similiter absque actu Fidei præcedente elici actus supernaturalis dilectionis Dei super omnia; cum in hoc non sit major difficultas, quam in actu orationis supernaturalis.

20 Ad hanc objectionem respondet Lugo Card. ea disp. 12. de fide n. 24. etiam hanc orationem pertinere ad ipsam Fidem, sicut pertinet pia affectio supernaturalis. Sed etiam responderi potest, eam orationem nunquā fieri, nisi ab eo, qui jam credit, Deum esse, & remuneratorem, & alias ejus perfectiones, & circa alia mysteria, quæ invincibiliter ignorat, diligenter inquirat (invincibilem dico eam ignorantiam pro eo instanti, antequam possit ulteriorem diligentiam præstare pro inquirenda veritate) in quo casu habet Fidē supernaturalem de Deo, & mediante hac fide elicit orationem supernaturalem, qua meretur de congruo assecutionem veritatis aliorum mysteriorum. Quod si adhuc velis, dari casum, in quo is nullam penitus habeat Fidem de Deo, & ejus perfectionibus, dicendum erit, illam orationem esse naturalem, quia non est ex Fide. Quod si illum sic orantem trahat Deus ad Fidem, id non erit ex merito ejus orationis naturalis, sed quia Deus ex infinita sua bonitate vult ei favere in ordine ad salutem eternā. Et præterea, quia ea oratio naturalis aufert impedimentum voluntatis contra Fidem protervæ, quæ impediebat, ne Deus conferret auxilia necessaria pro cōversione ad Fidem.

21 Obiicitur quarto. Multi casus referuntur in Chronicis sacris, in quibus infideles contulerunt aliqua beneficia in Martyres, quas actiones beneficas Deus remuneratus est convertendo illos ad Fidem: ergo illæ actiones meruerunt à Deo obtinere præmium supernaturale; atque adeo tales actiones fuerunt supernaturales: ergo antequam habeant Fidem, possunt eliciere actiones supernaturales, atque adeo dilectionem Dei super omnia supernaturalem, & consequenter justificationem.

22 Respondetur, eos, qui dicuntur infideles, vel habuisse Fidem supernaturalem de Deo, & aliquibus ejus perfectionibus, ignorantes invincibiliter reliqua mysteria; & ita eliciisse eas actiones beneficas per actus internos supernaturales; vel, si eam Fidem supernaturalem non habuerunt, eas actiones non fuisse supernaturales, nec meritorias consecutionis Fidei. Sed Deum contulisse illis conversionem ad fidem propter merita martyris deprecantis Deū pro suo benefactore; vel omnino absque meritis pro sua bonitate infinita.

23 Obiicitur quinto. Daniel 4. ipse Daniel consuluit Regi infideli: Peccata tua eleemosynis redime. Ergo absque Fide possunt fieri opera meritoria remissionis peccatorum, atque adeo opera supernaturalia.

24 Respondetur primò, dum Daniel consulit Nabucodonosori, ut eleemosynis peccata redimat, cōsulit simul Fidem in Deū: ideoque non cōsulit, id fieri, supponens, quod ex eleemosynæ non sint faciendæ ex dictamine Fidei. Respondetur secundò ex Lugo Card. n. 26. eas eleemosynas faciendas à Rege esse pro liberatione ab eo malo temporali, quod ei imminabat, eleemosynas autem factas per actus naturales, & absque fide, posse mereri præmium temporale.

25 Obiicitur sexto. Facienti, quod est in se, Deus non denegat gratiam, ut est commune Theologorum axioma; sed infidelis servans mandata naturalia per actus naturales, facit, quod est in se: ergo

per eos actus naturales consequitur, quod Deus illi non denegat gratiam, saltem ut consequatur pervenire ad fidem.

26 Respondetur, eatenus Deum non denegare gratiam facienti, quantum est in se, quatenus faciens, quantum est in se, removet impedimenta peccatorum; & remotis impedimentis Deus pro sua infinita bonitate, & sine ullo debito, aut merito hominis infidelis, illi confert gratiam vocationis ad fidem.

27 Multa alia fundamenta rationis, & auctoritatis proponit P. Ripalda in ea disp. 17. de Fide, pro opinione, quæ adstruit, Fidem latam sufficere ad justificationem. Quibus abundè satisfacit Lugo Card. ea disp. 22. sect. 3. & quæ ex dictis facillè dissolvuntur.

C A P U T I V.

An quarta opinio subiaceat huic damnationi?

S U M M A R I U M.

An opinio docens, seclusa lege Dei, posse hominem justificari media cognitione supernaturali habita ex testimonio creaturarum, subiaceat huic damnationi? n. 28.

Quomodo non subiaceat, n. 29.

Quomodo in ea opinione contineantur duæ propositiones, alia absoluta, & alia conditionalis? Et quid inde pro conclusione? n. 30.

In ea hypothesis non esse eundem ordinem providentiæ, qui modò datur, n. 31. Solvitur quedam objectio, n. 33.

28 Quarta opinio relata c. 1. ex P. Ripalda erat, seclusa lege Dei posse adultum justificari per supernaturalem cognitionē Dei ex creaturis, quæ dicitur Fides lata: itaut ex ductu ejus cognitionis posset homo ascendere ad dilectionem Dei super omnia, & consequenter ad justificationem. Quod idem est, ac dicere, ideo esse impossibile sine fide placere Deo, quia sua lege statuit Deus non concurrere ad actus supernaturales Charitatis, nisi præcedente Fide. Si autem hanc legem non statuisset, posset homo elicere actum Charitatis media alia cognitione supernaturali Dei ex creaturis, & quæ non inniteretur revelationi divinæ. Quærimus ergo in presenti, an opinio hæc sic explicata incurrat præsentem damnationem?

29 Et dicendum est, non incurrare. Probatur. Illa opinio non incurrit hanc damnationem, quæ affirmat, fidem latam ex testimonio creaturarum, similive motivo, non sufficere ad justificationem: sed hæc opinio sic explicata id absolute fatetur: ergo illa non incurrit hanc damnationem. Major patet ex comprehensione terminorum.

30 Minor probatur. Habet enim hæc opinio duas propositiones, alteram absolutam, & alteram conditionalem. Absoluta dicit, de facto ex lege Dei impossibile esse sine fide stricta placere Deo, & consequenter justificari. Conditionalis dicit, quod si Deus aliter statuisset, per fidem latam, sive cognitionē Dei ex creaturis posse hominem pervenire ad eliciendum actum Charitatis, atque adeo ad justificationem. Cum ergo propositio absoluta conformetur cum decreto: conditionalis autem non opponatur decreto, quod non loquitur de ea condicionali, sed de proportionem absoluta, manifestè colligitur, eam opinionem fateri, quod vi decreti fatendum est.

31 Confirmatur. Nam hoc decretum Innoc. XI. non decernit, quod fides stricta requiratur ad justificationem independentem à lege Dei, aut dependenter ab illa: sed solum, quod est absolute requisita ad justificationem: ergo qui ulterius procedit dicens, id provenire à lege Dei, nihil adstruit contra decretum.

32 Illud tamè displicet in eo dicendi modo, quod superadditur, nē seclusa lege, qua Deus statuit non justificare homines, nisi per fidē strictā, posse justificari per fidem latā, etiam in hoc ordine providentiæ. Etenim iste, vel alter ordo providentiæ consistit in ista, vel altera lege Dei disponētis res isto, vel altero modo. Si ergo Deus aliter disposuisset de modo fidei circa justificationē, quomodo esset idē ordo providentiæ? Ne ergo exorbitet is dicendi modus: cū dicit seclusa lege Dei, & in hoc ordine providentiæ, intelligendus est, ut idem sit ordo providentiæ quoad reliqua cōdistincta ab hac lege, & ejus objecto.

33 Sed obiicies contra hunc dicendi modum, inferri ex eo, quod fides stricta non requiratur ad justificationem necessitate medii, sed necessitate præcepti. Etenim solum requiritur ex lege Dei: sed idem est lex, & præceptum: ergo solum requiritur ex præcepto.

34 Sed hæc objectio inanis est, & in æquivoco laborans. Nam ea lex Dei non est aliud, nisi decretum ipsius, disponendi hoc medium fidei strictę hominibus tanquam omnino necessarium ad eorum justificationem, & non concurrendi aliter ad actus supernaturales, quibus justificantur, aut disponuntur ad justificationem. Ex quibus patet, fidem strictam esse medium necessarium ad justificationem, non solum ex proportionem ipsius fidei, sed etiam ex ordinatione divina. Unde patet ad objectionem.

C A P U T V.

An quinta opinio subeat hanc damnationem?

S U M M A R I U M.

An in infidelibus possint dari actus supernaturales ex cognitione Dei per creaturas? n. 35.

Si questio versetur circa statum conditionalem, non subiacet damnationi. n.36.

Si loquatur pro statu absoluto, & de actu charitatis supernaturali, subiacet damnationi. n.37.

An in hoc ordine Providentia possint infideles elicere actus supernaturales distinctos ab actu dilectionis Dei, ex cognitione Dei per creaturas. n.38.

Opinio affirmativa non subiacet damnationi. n.39.

Si ea opinio inferat, posse etiam elicere actum dilectionis Dei supernaturalem, subiicitur damnationi. n.40.

Si ea opinio dicat, infidelem posse per fidem latam elicere alios actus supernaturales distinctos à dilectione Dei, illa est falsa. n.41.

Probat ex testimonio S. Pauli. n.42.

Consequentia, quæ elicitur ex verbis S. Pauli. n.43.

Idem probatur ex alio testimonio Apostoli, cum explicatione S. Augustini. n.44.

Idem probatur ex Tridentino. n.45.

Idem probatur ex S. Augustino. n.46. & seqq.

Item ex aliis Sanctis Patribus. n.49.

Sancti Patres semper nomine fidei intelligunt eam, quæ innititur revelationi Dei. n.50. & seqq.

35 **Q**uinta opinio erat, in infidelibus, antequam convertantur, & perveniant ad fidem, posse dari actus supernaturales, ex præeunte cognitione supernaturali Dei ex creaturis, per quos actus supernaturales mereantur pervenire ad fidem Catholicam.

36 Etsi quidem ea opinio loquatur solum pro eo statu conditionali, quem præscribit opinio quarta cap. præced. discussa, certum est, quod non incurrit damnationem. Nam seclusa lege Dei, qua statuit non salvare homines, nisi per fidem strictam, posset utique eos salvare per alias cognitiones supernaturales condistinctas à fide stricta. Et hoc decretum non damnat propositionem loquentem de eo statu conditionali, sed loquentem de absoluto.

37 Certum etiam est, eam opinionem subiacere huic damnationi, si pro statu absoluto, & pro hoc adæquato ordine providentiæ affirmer, posse infideles elicere actus supernaturales, etiam Charitatis Dei super omnia, ex fide lata præeunte. Patet Nam si fides lata sufficeret ad eliciendum actum Charitatis Dei super omnia, etiam sufficeret ad justificationem; nam qui manet in Charitate, in Deo manet, & Deus in eo. 1. Jo. 4. Et damnatur in præsentī propositio asserens, sufficere Fidem latam ad justificationem.

38 Quare solum est difficultas, an in statu absoluto, & in hoc ordine providentiæ possint infideles elicere aliquos actus supernaturales ex cognitione supernaturali Dei ex creaturis, condistinctos ab actu dilectionis Dei super omnia, per quos solum mereantur de congruo pervenire ad fidem. Vel potius an propositio partem affirmativam propugnans subiiciatur huic damnationi.

39 Dico primò. Ea opinio sic explicata non subiacet damnationi. Probat. Ea propositio subiacet damnationi, quæ affirmat, sufficere Fidem latam ad justificationem: sed propositio sic explicata id non affirmat: ergo non subiacet damnationi. Major patet ex terminis. Minor autem ex ipsa explicatione opinionis; cum expressè admittat, solum posse infideles elicere actus supernaturales disponentes ad fidem strictam; non autem actum supernaturalem dilectionis Dei super omnia, donec habeat fidem strictam.

40 Dico secundo. Si ea opinio asserat, posse infideles in hoc statu absoluto (& non seclusa lege Dei) elicere actus supernaturales, quibus mereantur de congruo pervenire ad Fidem strictam; inde colliges, quod possunt etiam elicere actum supernaturalem dilectionis Dei super omnia; utiq; subiicitur huic damnationi. Probat, quia quatenus id inferens admittit, posse infideles pervenire per Fidem latam ad actum supernaturalem dilectionis Dei super omnia: sed hoc est pervenire ad justificationem; ergo ea opinio, quatenus id inferens admittit, Fidem latam sufficere ad justificationem.

41 Dico tertio. Eam opinionem, quamvis dicat, ad actum infidelem per Fidem latam non posse pervenire ad eliciendum actum supernaturalem dilectionis Dei super omnia, sed solum ad alios actus supernaturales, quibus mereatur de congruo pervenire ad fidem strictam; & quamvis hæc opinio non incurrat hanc damnationem; adhuc cenfeo, illam esse falsam. Est ergo vera sententia, quæ docet, sine fide stricta neminem infidelem posse elicere actus supernaturales, antequam perveniat ad Fidem strictam, & consequenter antequam definat infidelis.

42 Moveor primò eo testimonio S. Pauli ad Hæbr. 12. *Sine fide impossibile est placere Deo*: ergo impossibile est, quod infidelis faciat opera, quæ Deo placeant, scilicet in ordine ad remunerationem æternam; nam remuneratio temporalis, & opera, quæ illam merentur, quasi nihil reputantur coram Deo, facta comparatione ad retributionem æternam.

43 Confirmatur. Apostolus ex eo colligit, Henoch habuisse Fidem, quod placuit Deo, ut constat ex iis verbis: *Ante translationem enim testimonium habuit, placuisse Deo*: sine fide autem impossibile est placere Deo. Igitur ex Apostolo hæc bona argumētatio: (Iste homo placuit Deo: ergo habuit Fidem.) Jam verò juxta dialecticos bene valet ab opposito contradictorio consequentis ad oppositum contradictorium antecedentis: ergo bene valet; (Iste homo non habet fidem, ergo iste homo non placuit Deo.) Ergo infidelis non

Jo: Cardenas.

potest facere opera, quæ Deo placeant; & multò minùs sine Fide stricta mereri justificationem.

44 Præterea Apostolus ad Roman. 3. sic ait: *Ex operibus legis non justificabitur omnis caro coram illo*: Justitia autem Dei per fidem Jesu Christi in omnes, & super omnes, qui credunt in eum. In quem locum S. Augustinus lib. de gratia, & lib. arbitr. c. 7. ait, ideò neminem justificari ex operibus, sed ex Fide, quia opera justitiæ sunt ex Fide, non Fides ex operibus. Id est, quia ante Fidem nulla sunt opera, quibus mereatur homo venire ad Fidem. Ergo homo ante Fidem non potest facere opera supernaturalia; si enim posset, jam Fides esset ex operibus. Et lib. de Prædest. cap. 7. ait, id ita dici ab Apostolo, quia Fides prima datur, ex qua opera fiant.

45 Accedit definitio Concilii Tridentini relata supra c. 2. quia sic docet: *Fides est humana salutis initium; fundamentum, & radix omnis justificationis*. Si autem supernaturalis aliqua cognitio Dei ex creaturis dirigeret voluntatem, ut eliceret actum meritorium de congruo justificationis, illa cognitio esset initium æternæ salutis, fundamentum, & radix justificationis, & non Fides, quæ innititur revelationi divinæ.

46 Moveor secundo, quia hæc est doctrina S. Augustini, & Sanctorum Patrum. Nam ultra citata loca, in præf. in Plal. 31. expressè ait: *Debemus ergo nulla opera preponere fidei, itant ante fidem dicatur quispiam bene operari*. Quod intelligitur de operibus supernaturalibus, & ad salutem æternam conducentibus. Et lib. 1. ad Simplicianum quest. 2. aggrediens explicare cap. 9. Epist. ad Rom. ab illis verbis: *Cum enim nondum nati essent, neque aliquid egissent bonum, aut malum, &c.* Sic disserit: *Et primò intentionem Apostoli, quæ per totam Epistolam viget, tenebo, quam consulam. Hæc est autem, ut de operum meritis nemo gloriatur, de quibus audebant Israelitæ gloriari, quia dante sibi legi servissent; & ex hoc Evangelicam gratiam tanquam debitam meritis suis percepissent, quia legi serviebant. Unde nolabant, eandem gratiam dari gentibus tanquam indignis, nisi judaica Sacramenta susceperent. Quæ orta questio in Apostolorum actibus solvitur. Non enim intelligebant, quia eo ipso quod gratia est Evangelica, operibus non debetur: alioqui gratia jam non est gratia. Et multis locis sæpè testatur, FIDEM gratiam preponens operibus, non ut opera extinguat, sed ut ostendat, non esse opera præcedentia gratiam, sed consequentia. Et ut ostendat se loqui de gratia, quæ datur per Fidem immediatè subjungit. Ut scilicet non se quis arbitretur, ideò percepisse gratiam, quia bene operatus est, sed bene operari non posse, nisi PER FIDEM perceperit gratiam. Incipit autem homo percipere gratiam, ex quo INCIPIT DEO CREDERE, vel interna, vel externa admonitione MOTUS AD FIDEM.*

47 Ubi advertendum est, quando S. August. dicit, Israelitas non meruisse gratiam fidei Evangelicæ, non loquitur de antiquis Patriarchis, & aliis justis, qui extiterunt ante promulgationem Evangelii, hi enim habebant Fidem, & merebantur de congruo adventum Redemptoris: sed loquitur de illis Israelitis, qui existerant post promulgatum Evangelium: isti enim, antequam converterentur ad Fidem Evangelicam, non habebant veram Fidem; & ideò per opera legis, quam servabant, non merebantur pervenire ad Fidem Evangelicam; quia illa opera non erant ex vera Fide. Itaque hi Israelitæ, qui convertebantur, gloriabantur, quod fuerant inventi digni assecuratione fidei Evangelicæ, quia servaverant legem Moisaicam: & ideò volebant, quod gentiles, qui convertebantur, priùs servaret legem Moyfi, ut ita ex operibus legibus fierent digni consecutione fidei Evangelicæ. Augustinus ergo ex mente Apostoli docet, eos perperam gloriari, ex eo quod cum illa opera non essent facta ex vera Fide, non poterant mereri gratiam supernaturalem, atque adeò neque Fidem Evangelicam. Qui discursus Augustini frustraneus esset, si hi Israelitæ facientes opera legis in obsequium Dei posset opera supernaturalia facere ex Fide lata, sive ex alia cognitione supernaturali condistincta à vera Fide. Et in hac secunda questione ad Simplicianum multa tradit S. Aug. in eandem sententiam.

48 Idem docet S. Aug. lib. 15. de Civit. cap. 20. & lib. de Contin. c. 12. item in Epist. 107. & in lib. de Prædestin. Sanctior. cap. 2. & 7. quæ loca refert P. Suarez lib. 1. de Gratia cap. 20. & apud Cardinalem Lugo disp. 12. de fide sect. 2. idem lib. octoginta trium qq. 9. 76. & Epist. 106. & lib. de gratia Christi cap. 3.

49 S. Ambrosius lib. 6. in Luc. c. 7. docet, misericordiam esse meritorium, si procedat ex Fide. Eandem assertionem de Fide prævia docet S. Gregorius Magnus hom. 19. in Ezech. & S. Leo serm. 6. in Quadrag. S. Prosper. lib. 1. de vocatione gentium cap. 24. S. Cyrillus Alex lib. 4. in Joan. cap. 31. quæ videri possunt apud Cardinalem Lugo proximè relatum.

50 Et quidem S. Patres nomine fidei intelligunt cognitionem, quæ innititur authoritati Dei revelantis. Si quis autem vellet eos interpretari tanquam loquentes de Fide lata; idem esset, ac si loquentes de homine exponerentur, ut loquentes de homine picto: neque enim minus discrimen est inter Fidem strictam, & latam, quam inter hominem verum, & pictum. Videatur Lugo Card. relatus, qui luculenter promovet hanc doctrinam.

51 Et præterea clarissimè constat, Patres, & Concilia semper loqui de fide innixa revelationi Divinæ. Primò. Nam loquuntur de fide, quam homo liberè amplectitur, ut patet ex Trid. sess. 6. c. 6. *de justis, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes, vera esse, quæ divinitus revelata, & promissa sunt.* Quo eodè modo

sequitur S. August. quæst. 2. ad Simplicianum verbis supra relatis. Atqui cognitio Dei habita ex creaturis non habetur liberè, sed necessario, utpotè evidens; evidentia enim necessitat intellectum ad assensum; non sic obscuritas fidei, quæ propterea requirit piam affectionem: ergo dum concilia, & Patres loquuntur de fide, non loquuntur de ea cognitione Dei ex creaturis, sed de fide stricta.

52 Secundò. Nam semper loquuntur de Fide innixa revelationi Dei, ut constat ex textu proximè relato Tridentini: ergo non de Fide lata, sed de stricta. Tertiò. Nam hæc divisio Fidei strictæ, & latæ est noviter adinventæ, neque cognita à Sanctis Patribus: qui semper nomine Fidei intellexerunt illam, quæ habet pro objecto formali auctoritatem Dei revelantis.

C A P U T VII.

Deciditur quæstio appendix, an ad quodlibet opus meritorium hominis Fidelis prærequiratur actus Fidei?

S U M M A R I U M.

Statuitur conclusio affirmativa. n. 53.

Proponuntur exempla ad maiorem explicationem. n. 54.

Quomodo objectum formale fidei virtualiter contineatur in assensu ad objectum materiale? n. 55.

Probatur conclusio per consequentiam, quæ colligitur ex testimonio Apostoli. n. 56.

Secunda probatio ex SS. Patribus. n. 58.

Tertia probatio ex Tridentino. n. 59.

Solvitur obiectio. n. 60. & 61.

53 **V**eram censeo sententiam Cardinalis Lugo relati, quæ docet, nullum opus meritorium vitæ æternæ fieri, nisi procedat ex dictamine Fidei supernaturalis; ita ut neque opera hominis Catholici meritoria sint præmii supernaturalis, nisi procedant ex doctrina Fidei: Quod non sic intelligendum est, ut ad opus meritorium præmii supernaturalis sit omnino necessarium habere actualiter actum formalem Fidei, quo dicat, v. g. (Credo propter auctoritatem Dei revelantis, eleemosynam esse bonam, & Deo placentem) sufficit enim, quod procedat virtualiter ex actu Fidei.

54 Sicut enim Philosophus tenet conclusionem, quam didicit, licet non recordetur actualiter fundamenti, quo innititur conclusio; & sicut Mathematicus operatur ea, quæ didicit, licet actualiter immemor fundamenti; & sic in aliis scientiis. Ita qui in schola Fidei didicit, eleemosynam esse operationem sanctam, & placet Deo; quia Deus sic revelavit; licet oblata occasione eleemosynæ sit actualiter immemor revelationis Divinæ; operatur tamen ductus doctrina, quam didicit in schola Fidei Divinæ; & ita ea operatio procedit virtualiter ex actu Fidei, quia operatur ex dictamine, quod comparavit in schola Fidei.

55 Nam ut dixi supra. Præmissæ continentur virtualiter in conclusione tanquam causa in suo effectu, quando scilicet conclusio deducta fuit tempore antecedenti ex illis præmissis; & idem est de objecto formali motivo intellectuali, quod antecederet determinavit ad actum iudicii. Sicut ergo cum Theologus reminiscitur conclusionem, immemor præmissarum, ex quibus elicuit eam conclusionem: tunc ea conclusio continet virtualiter præmissas: ita cum Fidelis, qui credidit mysterium Trinitatis ex determinatione auctoritatis Dei revelantis: cum assentitur mysterio Trinitatis immemor revelationis, is assensus, quia est effectus auctoritatis Dei revelantis cognitæ, hanc continet virtualiter.

56 Conclusio sic explicata probatur primò. Etenim apud S. Paulum in eo c. 11. ad Hebr. hæc est bona consequentia: (Hæc placuit Deo; ergo habuit fidem.) Et ex contextu totius capitis 11. patet, S. Paulum loqui non de fide habituali, sed de actuali. Nam ubi dixit: *Ante translationem enim testimonium habuit, placuisse Deo; sine fide autem impossibile est placere Deo.* Immediate subiungit: *Credere enim oportet accedentem ad Deum, &c.* Credere autem non significat fidem habitualement, sed actum Fidei. Sed si aliquis Fidelis posset facere opera meritoria vitæ æternæ, quæ non procederent ex dictamine procedente à Fide, ea non esset bona consequentia: ergo nullus Fidelis potest facere opera meritoria vitæ æternæ sine dictamine procedente à Fide.

57 Probatur Minor. Opera meritoria vitæ æternæ placita sunt Deo; ergo si possent fieri absque dictamine procedente à Fide, non rectè inferretur, dari actum Fidei; ex eo quod quis placeret Deo. Nam ubi unum potest esse sine alio, non rectè infertur ex illo.

58 Probatur secundò conclusio ex testimoniis SS. Patrum, quæ congerit Lugo Card. *ea disp. 12. sect. 2. apud quem S. Ambr. lib. 6. in Luc. c. 7. ait: Misericordia præfertur (id est, præeitur.) fides, quia misericordia tunc habet meritum, si fide præcedente conferatur.* Et S. Leo ser. 6. in Quadrag. *De hoc tamen calice (aque frigide) non frustra admonet Dominus, ut in nomine ipsius præbeatur: quia hæc, quæ per se sunt vilia, fides efficit pretiosa.* Et ser. 7. *Quod non ex fidei procedit fonte, ad præmia æterna non pervenit.* Et S. Prosper lib. 1. de vocat. gent. cap. 24. *Ad hoc donari (Fidem) ut principium possit esse meritorium.* Vide apud eundem Card. varia testimonia S. Aug. S. Cyrilli Alex. P. Diac. S. Th. & S. Greg. Magni.

59 Probatur tertiò. Nam, ut loquitur Concil. Trid. sess. 6. c. 6. de *Justific. fides est fundamentum, & radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere Deo.* Ex quo textu duo inferuntur. Primum quia nomine omnis justificationis non intelligitur solum infusio gratiæ sanctificantis, sed intelligitur etiam omnis sancta operatio, quæ gratiam sanctificationis subsequitur. Secundum, sicut ex illis universalissimis verbis Pauli, *sine fide impossibile est placere Deo*, inferimus, quod sine fide impossibile est facere bona opera placita Deo, ita etiam idem debemus inferre ex ea universalissima locutione concilii.

60 Obiicies. Aliquæ virtutes sunt, quæ non reperiuntur expressè in Sacra Scriptura, sed solo rationis lumine docentur: sed exercitium harum virtutum est meritorium vitæ æternæ: ergo opera virtutum possunt esse meritoria vitæ æternæ, etiam si non procedant ex dictamine dimanante à Fide.

61 Respondetur omisssa Majori, & concessa Minori, negando consequentiam; quæ quidem non servat formam syllogisticam. Et ratio est; quia quamvis aliquæ virtutes essent, quæ non constarent ex relatis à Deo; in nullis tamen operantur principia universalis fidei, quæ præeunt, & dirigunt ad operationes talium virtutum. Est enim fide sanctum, Deo placere opera virtutum supernaturalia; & ita ex hoc dictamine præeunte movetur Fidelis ad faciendum ea opera, quæ rationis ductu cæset esse supernaturalia, & Deo placetia.

DISSERTATIO XVII.

An sit peccatum lethale iuramentum de mendacio levi.

C A P U T PRIMUM.

Deciditur quæstio circa iuramentum assertorium,

S U M M A R I U M.

Refertur propositio damnata. n. 1.

Damnatio est conformis sententia omnium Theologorum. n. 2.

Respectu iuramenti mendacium leve est materia gravis, & quare? n. 3.

Obiectio solvitur. n. 4.

Quomodo intelligendus sit S. Augustinus, dum dicit mendacium jocum non esse propriè mendacium. n. 5.

1 **V**igesima quarta propositio ex damnatis hæc est: *Vocare Deum, in testem mendacii levis non est tanta irreverentia, propter quam vellet, aut possit damnare hominem.* Et quidem iuramentum assertorium falsum, quamvis de materia levissima, aut jocosa, esse peccatum lethale, res est adedò clara, & evidens, ut mirandum sit, eam assertionem cadere potuisse in mentem alicujus hominis mediocriter docti.

2 Et quidem P. Suarez *2. 2. de Relig. tr. 5. lib. 3. c. 4.* exhaustit, quid quid super hac materia potest differi. Et n. 2. sic ait: (Communis, & certa sententia est, omne assertorium perjurium, de quocunque mendacio sit, etiam levissimo, esse peccatum mortale, & ita nunquam posse fieri veniale ex levitate materiæ.) Et pro hac conclusione citat S. Thomam *2. 2. q. 98. art. 3. ad 2.* & omnes Theologos expressè asserentes, perjurium esse posse peccatum veniale, duntaxat ratione subreptionis, sive (quod idem est) defectu plenæ advertentiæ.

3 Rationem reddit: quia respectu iuramenti omne mendacium, quamvis levissimum est materia gravis. Quam positionem multis probat n. 3. & præcipuè illis verbis: (Licet in homine affirmare mendacium jocum, sit levis culpa; tamen in Deo dicere levissimum mendacium, esset summa imperfectio; quia eo ipso amitteret eminentiam primæ veritatis: ergo qui Deum assert in testem mendacii etiam minimi, maximam injuriam illi irrogat, & quantum est ex se, privat illum sua infallibili veritate, & consequenter tacite protestatur, vel Deum non omnia scire; vel non esse summè bonum, cum mentiri possit.)

4 Solvit deindè P. Suarius, quæ in contrarium obiici possunt. Nam Angelus verb. *Perjurium*, refert, Goffredum asseruisse, perjurium jocum esse peccatum veniale: & quamvis Angelus dicat, oppositum esse tutius, tamen ipse ait, posse defendi eam opinionem Goffredi, quia mendacium jocum non est propriè mendacium, ut sentire videtur S. Augustinus relatus in cap. *Quod autem 2. 2. q. 2.* & videtur etiam id asserere Glossa in cap. *unum, §. Nunc 25. dist. 25.* Videtur etiam favere Scotus in *3. dist. 39. art. 1.* asserens, perjurium leve non esse peccatum mortale.

5 Sed omnino reiicienda est ea opinio Goffredi, & Angeli, ut evidenter falsa propter dicta. Ad id autem, quod dicit S. Augustinus, mendacium jocum non esse propriè mendacium, respondet Suarius sic: *Intelligendus videtur, quando locutio ita fit per jocum, ut ex ipso modo jocandi satis intelligi possit, non affirmari id, quod dicit videtur, sed tantum ad lusum proferri.* Et licet hoc admittatur in simplici sermone, tamen quando adhibetur iuramentum, vix habet locum hac interpretatio. Quod autem assertur ex Scoto, affirmat Suarius, eum non loqui de parvitate materiæ, sed de levitate loquendi ex indeliberatione.

C A P U T II.

An afferere, quod violatio iuramenti promissorii possit esse culpa venialis, ratione parvitatatis materiae, subiaceat huic damnationi?

A R T I C U L U S I.

Præmittuntur ea, quæ certa sunt.

S U M M A R I U M.

Etiamsi hæc propositio proferatur in alio sensu nempe de iuramento promissorio, illa ut jacet, subiicitur damnationi. n.6.
Quomodo iuramentum promissorium includat promissionem, & simplicem assertionem? n.7.
Quo ratione iuramentum promissorium quandoque cadat solum supra simplicem assertionem de actione futura. n.8.
An iuramentum de actione futura pariat obligationem illud implendi? n.9.
An qui facit promissionem iuratum in favorem alterius, subeat duplicem obligationem? n.10.
Quotuplex peccatum fieri possit contra iuramentum promissorium? n.11.

6 C Uidam recentiori attribuitur, quod loquens de Iuramento promissorio, & de parvitate materiae, ratione cuius violatio ejus iuramenti possit esse culpa venialis; id asseruit per hanc propositionem 24. ita ut sensus, in quo illam protulit, sit de parvitate materiae in iuramento promissorio. Sed quamvis ille sensus, quem is Author intendit, non subiaceat damnationi, si sit iuxta ea, quæ mox dicam: propositio tamen, ut jacet, non propterea excusatur à damnatione: quia in vim hujus damnationis nunquam potest admitti, quod liceat vocare Deum in testem mendacii levis.

7 Pro claritate ergo huius materiae præmitto primò, in iuramento promissorio duo contineri. Primum est promissio, quæ nihil aliud est, quam assumere onus obligationis, qua quis se obligat Deo, vel homini. Secundum est simplex assertio, qua quis asserit se talē actionem facturum; & ea assertio explicat propositum adimplendi eam promissionē. Et cum superadditur iuramentum, hoc cadit tam super promissionem, quā super eam simplicem assertionem de actione futura. Et hoc est iuramentum propriè, & in rigore promissorium.

8 Promitto secundò, etiam vocari communiter iuramentum promissorium illud, quod non cadit supra promissionem, sed solum supra simplicem assertionem de actione futura, v.g. cum quis corā Petro jurat, daturum se Joanni centum argenteos: ea enim non est promissio, neque manet obligatus vi promissionis, sed solum vi iuramenti: & propter eam obligationem, quæ relinquitur vi iuramenti, id iuramentum vocatur, licet minùs propriè, promissorium.

9 Præmitto tertio, iuramentum de actione futura, quamvis non cadat supra promissionem propriam, & strictam (dummodo non sit de actione turpi, aut impossibili, aut contraria perfectioni) parere obligationem implendi id, quod juratur faciendum. Quod patet ex Sacra Scriptura. Num. c. 30. Si quis virorum votum Domino voverit, aut se constrinxerit iuramento, non faciet irritum verbum suum, sed omne, quod promissit, implebit. Ex quibus verbis patet, eam obligationem implendi promissum oriri specialiter ex vi iuramenti. Et Psal. 14. agens Propheta de eo, qui implet præcepta Divina, inter alia constituit hoc; Qui jurat proximo suo, & non decipit. Et Psal. 23. Qui non accepit in vanum animam suam, nec iuravit in dolo proximo suo.

10 Ex quo etiam fit, eum, qui facit proximo promissionem iuramento firmatam, & à proximo acceptatam; subire duplicem obligationem diversam; obligatur enim ex iustitia (aut secundum opinionem aliorum ex fidelitate) ratione promissionis strictæ; & etiam obligatur ex Religione ratione iuramenti. Item qui emittit votum iuramento firmatum, subit duplicem obligationem; quamvis utraque sit ex virtute Religionis: est enim una obligatio diversa ab alia propter modum obligandi valde diversum. Votum enim obligat ob promissionem Deo factam, iuramentum autem, quia ob reverentiam nominis Divini debet implere, quod iuravit facturum.

11 Præmitto quartò, tribus modis peccari contra iuramentum promissorium. Primò, cum quis promittit, & promissionem iuramento confirmat, si promittit sine intentione promittendi; sic enim mentitur, & est perjurus: cum juret se assumere id onus obligationis, & re ipsa non assumat, defectu intentionis. Secundò, cum quis jurat se facturum talem rem sine proposito illam faciendi: nam sic etiam mentitur, & pejerat: nam cum jurat, se facturum, jurat se habere propositum faciendi; si ergo non habet hoc propositum, mentitur. Tertiò, cum quis iuravit, se facturum, cum proposito implendi obligationem, & postea illam non implet: quod ex genere suo esse peccatum mortale, certum est; ut patet ex dictis in prænotatione tertia.

A R T I C U L U S II.

Statuitur decisio hujus quæstionis.

S U M M A R I U M.

Subiacet damnationi, quod qui sine animo promittendi jurat se promissum. Jo. Cardenas.

tere, vel qui sine proposito faciendi jurat se facturum in re levi, peccat venialiter. n.12.

Uterque modus in iuramento promissorio continet mendacium. n.13.
An committat peccatum lethale, qui iuravit se facturum aliquid leve cum proposito implendi, & postea non implet? Et proponitur sententia affirmativa. n.14.

Fundamenta eius sententia. n.15. & seqq.

Secunda sententia media. n.18.

Tertia sententia vera docet, posse dari peccatum veniale in hoc puncto ratione parvitatatis materiae. n.19.

Qui jurat se facturum cum proposito implendi, & postea non implet, non mentitur. n.20.

In hoc casu non deficit veritas iuramenti. n.21.

Juxta S. Thom. qui non implet promissionem iuratum factam cum proposito implendi, non peccat contra veritatem, sed contra fidelitatem. n.22.

Secunda sententia convincitur dilemmate. n.23.

Quomodo qui non implet promissionem iuratum, non faciat Deum testem falsi. n.24.

Solvuntur alia dua objectiones. n.25.

Infertur hanc nostram sententiam non subiici damnationi. n.26.

12 I N hac quæstione prima conclusio est. In primo, & secundo modo peccandi circa iuramentum promissorium, non potest inveniri parvitas materiae, ratione cuius alteruter modus peccandi sit culpa venialis: atque adeò asserere, quod ratione levitatis materiae alteruter modus peccandi circa iuramentum promissorium sit culpa venialis, subiacet huic damnationi. Conclusio evidenter constat ex dictis. Etenim huic damnationi subiacet propositio, quæ affirmat, non esse peccatum mortale, vocare Deum testem mendacii levis: sed qui sine animo promittendi iurat se promittere, vel qui sine proposito faciendi iurat se facturum, quantumvis sit in materia levi, assert Deum in testem mendacii, quantumvis in materia levi; subiacet ergo damnationi.

13 Itaque certissima veritas est, quam confirmat hæc damnatio, semper esse peccatum mortale, asserere Deum tamquam testem mendacii, quantumvis istud leve sit: ut constat ex c. 1. Cum ergo illi duo modi peccandi proximè relati circa iuramentum promissorium, expressè, & formaliter contineant mendacium, improbabile est, & huic damnationi subiectum, quod in illis reperiatur solum culpa venialis.

14 Præcipua difficultas devolvitur ad hoc, an scilicet in tertio modo peccandi detur parvitas materiae, ratione cuius sit peccatum veniale non implere propositum iuramento firmatum? v.g. qui iuravit se recitaturum unam orationem Dominicam, cum proposito illam recitandi; & postea noluit eam recitare; queritur, an ille peccaverit lethaliter non recitando, an solum venialiter? Prima sententia tuetur, violatione iuramenti promissorii, quoad impletionem obligationis ejus, semper esse peccatum lethale, quantumvis sit in materia levi. Ita Gabriel in 3. dist. 39. q. 2. concl. 4. 7. Armilla verb. iurare n. 12. P. Val. 2. 2. d. 6. q. 7. pun. 3. concl. 3. P. Lessius lib. 2. de Justit. cap. 42. dubit. 5.

15 Probat primò P. Lessius. (Qui rei parvæ promissionem, quam iuramento confirmavit, non implet, is, quantum in se est, facit Deum testem falsi: hoc autem est peccatum mortale, cum sit magna in Deum injuria: ergo. Major probatur; quia dum ita iuras, ipso affectu, & quantum potes, facis Deum testari, te hoc præstiturum: ergo si non præstes, cum possis, facis, quantum in te est, ut Deus falsum testatus sit.)

16 Probat 2. Eiusdem rationis est falsum reddere id, quod Deus antea testatus est, & facere, ut Deus in præseti falsum testetur: atqui hoc est peccatum mortale; si res sit parva, si magna: ergo est illud.

17 Probat tertio. (Homo sub peccato mortali tenetur curare, ut sit veritas in iuramento assertorio; idque ideò, ne Deum faciat testem falsi: ergo sub eadem obligatione tenetur curare, ut etiam in promissorio sit veritas) in quorum confirmationem addit alia, quæ sunt similis ponderationis, eo quod in iuramento solum attenditur, quod stet veritas rei iuratæ.

18 Secunda sententia distinguit; nam vel res parva est tota materia promissionis iuratæ, & sic est peccatum lethale, quia deficit veritas iuramenti. Si autem res parva est materia partialis iuramenti, sic est peccatum veniale, quia sic non deficit veritas iuramenti: ut si Jures daturum duos aureos, & impleas, auferendo unum assem. Ita Cajetanus 2. 2. q. 89. ar. 7. Covarr. 2. var. c. 1. n. 2. & alii.

19 Tertia sententia, quæ omnino est vera, estque secunda conclusio, docet, posse dari peccatum veniale in hoc puncto, ratione parvitatatis materiae. Ita P. Suarez, to. 2. de Relig. tr. 5. lib. 3. c. 16. nu. 4. & apud ipsum D. Antoninus, Sylvester, Angelus, Graffius, Butrius, Sotus, & Navarrus. Item P. Thomas Sanch. lib. 3. sum. c. 4. n. 23. & apud ipsum ultra relatos, Aragon, Azor, Henriquez, Manuel Rodriguez, Petrus de Ledesma, Emmanuel Sá, Alcozer, & Corduba. Item P. Castro Palao, to. 3. tr. 14. disp. 1. punct. 6. n. 8. & est communis.

20 Fundamentum huius sententiæ est. Nam qui jurat, se facturum, cum proposito id opere implendi, & postea non implet, non mentitur. Sic enim S. Th. 2. 2. q. 110. ar. 3. ad 5. ait: Qui aliquid promittit, si habet animum faciendi, quod promittit, non mentitur; quia non loquitur contra id, quod gerit in mente. Si verò non faciat, quod promittit, tunc videtur infideliter agere per hoc, quod animum mutat.

21 Hinc instruitur argumentatio primò. Si enim propter aliquid esset peccatum lethale, & perjurium, non implere promissionem

nem juratam, etiam in materia parva, esset, quia deficeret veritas juramenti, atque adeo Deus adduceretur in testem mendacii: sed qui non implet promissionem juratam, quam fecit cum proposito implendi, non deficit in veritate, neque est reus mendacii: ergo qui non implet promissionem juratam in materia parva, non committit peccatum lethale, sed solum veniale.

22. Secundò. Juxta sententiam S. Thom. supra traditam, qui non implet promissionem etiam juratam, quam fecit cum proposito implendi, non peccat contra veracitatem, sed contra fidelitatem: sed qui peccat contra fidelitatem in re parva, peccat venialiter: ergo qui non implet promissionem etiam juratam in re parva, peccat venialiter. Hoc ergo est discrimen, quod intercedit inter juramentum assertorium, & promissorium. Nam assertorium solum respicit veritatem, defectu cujus etiam in re minima illud est peccatum lethale. Promissorium autem respicit veritatem propositi de adimplenda promissione, defectu cujus veritatis etiam in re minima peccatur lethaliter; & respicit præterea fidelitatem in adimplentione futura, non autem veritatem. Et ideo potest fieri, quod sit peccatum veniale, si sit circa rem minimam.

23. Id, quod dicunt Authores secundæ sententiæ, minus est probabile: scilicet deficiente adimplentione promissionis juratæ circa materiam parvam, committi peccatum lethale, si ea parvitas sit totalis materia; secus, si sit materia partialis. Nam in defectu adimplentionis, vel deficit veritas, vel non deficit? Si primum, nihil est ad rem, quod materia sit totalis, vel partialis. Nam quomodocunque deficiat veritas juramenti, Deus adducitur ut testis mendacii: in quo non est invenire parvitatem materiæ; quia sic irrogatur Deo ingens injuria. Si verò dicatur secundum, nempe quod in defectu adimplentionis non deficit veritas, sed fidelitas; cum hæc sit incapax parvitatæ materiæ, & solum sit culpa venialis, esse infidelem in re minimam; si res minima sit materia totalis, vel partialis, erit peccatum veniale. Sic peccat solum venialiter, qui omittit unam salutationem Angelicam, siue promissam, ut materiam totalem, nempe cum quis voverit recitare semel unum Ave Maria; siue promissam, ut materiam partialem, scilicet cum quis vovit recitare Rosarium, & illud recitans omittit unum Ave Maria.

24. Ad primam objectionem ex P. Lessio respondeo, negando majorem, scilicet, quod qui non implet promissionem juratam, faciat Deum testem falsi. Ad probationem, licet in eo casu falsum sit, quod jurans impleturus sit juramentum; Deus enim scit, non esse implendum; at id non est falsum ex intentione jurantis, cum habeat intentionem implendi; unde solum est falsum materialiter. Sic enim in juramento assertorio si id, quod cum juramento asseritur, coram Deo est falsum, jurans tamen existimat omnino esse verum; nullo modo est perjurus, nec deficit à veritate debita juramento.

25. Ad secundam distinguenda est Major. Eiusdem rationis est falsum reddere (in locutione) id, quod Deus antea testatus est, & quod de præsentibus testatur, concedo; falsum reddere (materialiter solum) nego. Quia dum quis deficit ab implentione promissionis juratæ, non loquitur adducendo Deum, ut testem mendacii; & antea adduxit Deum, ut testem veri formalis. Ad tertium patet ex dictis, non deficere veritatem formalem ex defectu implentionis rei promissæ, sed solum deficere fidelitatem.

26. Ex dictis constat, non damnari in hoc decreto opinionem asserentem, posse esse culpam venialem, non implere promissionem juratam in materia levi. Et ratio est. Nam in hoc decreto solum damnatur propositio asserens, non peccare lethaliter, qui vocat Deum in testem mendacii levis: sed quando non impletur promissio jurata circa materiam levem, non vocatur Deus in testem mendacii levis; quia ibi nullum est mendacium; ergo in hoc decreto non damnatur hæc opinio.

DISSERTATIO XVIII.

An sit peccatum mortale proferre juramentum sine intentione jurandi.

CAPUT I.

Proponitur propositio damnata; & inquiritur, an sit peccatum mortale, an veniale jurare verum sine intentione jurandi?

SUMMARIUM.

Qui existiment, damnari tanquam lethale, jurare verum sine intentione jurandi. n. 1.

Non est propriè juramentum, quod sit sine intentione jurandi. n. 2.

Intentio est quasi verborum anima. n. 3.

Juramentum exterius prolatum sine intentione jurandi asserit irreverentiam respectu Dei. n. 4.

Qui conseant, id esse peccatum lethale. n. 5.

Secunda opinio, quomodo sit veniale, aut lethale jurare sine intentione jurandi. n. 6.

Fundamentum hujus sententiæ. n. 7.

PROPOSITIO 25. ex iis, quæ damnatur in præfato decreto, est hæc: Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, si res sit levis,

siue gravis. Ex qua damnatione fortasse non deerit aliquis, qui existimet inferri, semper esse peccatum mortale jurare sine animo jurandi, etiam si sit verum id, quod sub juramento asseritur. Et ita videtur intellexisse hanc propositionem Filguera in illius expositione. Lumbier autem n. 1821. videtur prima facie eidem sentire: sed si attendatur ea, quæ docet in loco, ad quem se remittit (scilicet ad 1. 2. summæ n. 588.) solum videtur intelligere damnationem propositionis de juramento falso emisso sine intentione jurandi.

2. Pro cuius rei claritate supponendum est primò, non esse verè, & propriè juramentum, quado deest intentio jurandi. Quod ita certum est, ut P. Th. Sanch. l. 3. summæ c. 10. n. 4. asserat, in hoc convenire omnes Doctores. Et P. Suar. l. 2. de Juram. c. 7. n. 2. ait, id esse certum apud omnes. Et pro hac sententia cit. S. Thom. Cajetanum, Sotum, Covarr. Panormitanum, & Glossam in c. Veniens de jurejurando.

3. Et ibi rationem reddunt, quia interior intentio est quasi verborum anima: erunt ergo verba quasi mortua, & juramentum amittet vim suam, si desit intentio jurandi. Deinde quia ex actionibus humanæ, quæ pariunt obligationem, requirunt consensum voluntatis, qui consensus dari non potest sine intentione faciendi id, quod producit obligationem. Cum ergo Juramentum sit actio, quæ producit obligationem siue dicendi verum, siue standi promissis, requirit plenum consensum voluntatis, atque adeo intentionem Jurandi.

4. Supponendum est secundò, Juramentum exterius prolatum sine intentione Jurandi asserre irreverentiam respectu Dei, & Sacri nominis ejus, quod invocatur, in quo conveniunt communiter Doctores.

5. Dissentiunt verò in ea questione, an semper sit peccatum mortale proferre Juramentum exterius sine intentione Jurandi. In qua questione non pauci docuerunt, semper esse peccatum mortale. Ita Cajetanus 2. 2. q. 89. ar. 7. Armilla, verb. Perjurium n. 3. Covarruvias de pactis, 1. p. §. 5. n. 2. & Filguera citatus §. Respondetur.

6. Secunda opinio est, esse solum peccatum veniale jurare verum sine intentione Jurandi, dummodo id non fiat in contractu, aut in Judicio legitimo, esse verò mortale, si juretur etiam falsum sine intentione Jurandi. Hanc censent probabiliorum P. Suarez, 10. 2. de Relig. tr. de Juram. l. 3. c. 17. n. 6. P. Castro Palao, t. 3. tr. 14. disp. 1. punct. 8. n. 4. P. Th. Sanch. l. 3. summæ c. 6. n. 10. P. Lessius l. 2. de Just. cap. 42. dub. 8. n. 42. & plures alii communiter.

7. Ratio autem, ob quam defendunt, non esse peccatum mortale ita jurare verum sine animo Jurandi, est, quia id duntaxat est mendacium, & non perniciosum homini, aut Deo. Non homini, quia extra contractum, & judicium legitimum, & extra quemlibet casum, in quo proximus damnum patiatur, nulla fit injuria homini. Non Deo, quia licet exterius afferatur testimonium Dei, illud asfertur in confirmationem veri. Esse autem peccatum saltem veniale, omnes affirmant, quia est mendacium, dicere se jurare, cum revera non juret is, qui non habet intentionem Jurandi.

CAPUT II.

An hæc secunda sententia subiaceat damnationi?

NON EGET SUMMARIO.

8. Difficultas ergo præsentis dissertationis est, an hæc secunda opinio contineatur sub damnatione ejus 25. propositionis. In qua questione assero, eam secundam opinionem nullo modo comprehendi sub ea damnatione. Quod sic ostendo. Nam Pontifex condemnat propositionem, quæ asserit, licitum esse jurare sine animo Jurandi: sed ea opinio non dicit, licitum esse jurare sine animo Jurandi: ergo ea non condemnatur à Pontifice. Major constat ex ipsa propositione damnata. Minor patet, quia peccatum veniale non est licitum, ergo propositio, quæ dicit, aliquam actionem esse peccatum veniale, non dicit esse licitum.

9. Hinc colligitur, quantum exorbitet à veritate Filguera citatus §. Nihilominus, dum refert pro opinione asserente esse licitum jurare sine animo Jurandi P. Castro Palao, P. Lessium, P. Th. Sanch. Bonacina, & alios; & consequenter vult, opinionem horum Authorum contineri sub ea damnatione. Et in primis notanda est inconsequentia Filguera, qui cum dicat eos Authores propugnare id, ut licitum; in eodem §. refert eos asserere, tantum esse peccatum veniale, quasi dicere aliquam actionem esse peccatum veniale, idem esset ac dicere, illam esse licitam. Et quidem P. Castro Palao loco citato hæc verba habet. (Si juras sine animo Jurandi, distinguendum est: vel Juras verum, vel falsum. Si Juras falsum; tam in Judicio, quam extra, est peccatum mortale. Si Juras verum, probabile est, esse solum veniale extra Judicium; in Judicio, & in contractibus mortale.) Quod idem eadem claritate docent P. Thom. Sanchez, & P. Lessius.

10. Exorbitat etiam Hozes in explicatione huius propos. 25. n. 3. attribuens P. Tho. Sanchez, quod dixerit, non esse peccatum veniale Jurare sine animo Jurandi: cum in loco, quem citat ipse Hozes (l. 3. summæ c. 6. n. 10.) doceat oppositum in hæc verba: Si Juras dicit verum, tunc solum peccat venialiter, quando vult significare se habere Jurandi animum: quia est mendacium, & non perniciosum. Secus si id significare nolit, sed quoddam aliud disparatum. Et circa hoc ultimum ponit exemplum in eo, qui asserit Juramentum materialiter, sic.

Dico

Dico, quod juro, ubi solùm affirmat, quis, sed dicere ea verba, quod juro & verum est, se dicere illa verba. De hoc autem modo dicit, verbà refert Hozes: Ego credo, nec hunc venialiter peccare: quia nulum est mendacium.

11 Citat etiam Hozes P. Castro Palaũ pro eadem assertione, quod jurare verum sine animo jurandi, nullum sit peccatum, neq; veniale. Sed sanè oportet accuratius legi Authores, ne illi patiantur calumniam immeritam. Nam de mente P. Castro Palaĩ constat ex verbis proximè relatis, illum perperam allegari pro ea assertione.

ARTICULUS III.

Solvuntur objectiones, quę militant contra secundam opinionem.

SUMMARIUM.

Qui jurat verum sine animo jurandi, aliquid falsum admiscet, sed juramentum non cadit supra falsum. n.13.

Quomodo qui jurat sine animo jurandi, juret ad decipiendum proximum. n.14. & seqq.

Et quid quando juramentum cadit supra sensum amphibologicum verum? n.16.

An qui jurat sine animo jurandi, illudat Divino testimonio? n.17. & seqq.

An semper sit peccatum lethale, simulare sanctitatem; deciditur ex S. Thoma. n.19. & seqq.

An qui orat, ut appareat sanctus, peccet mortaliter. n.21.

An qui simulat orationem, ut appareat perfectus, peccet mortaliter. ibid.

Quomodo hypocrisis sit peccatum lethale? n.22.

Disparitas inter eum, qui simulate orat, & eum, qui jurat sine animo jurandi. n.23. & seqq.

12 **Q**uia non solùm censeo, eam secundā opinionē immunem esse à damnatione Pontificis, sed etiā illam esse verā; opere pretium duxi satisfacere objectionibus, quę contra ipsam militare possunt. Obiicitur ergo primò. Qui jurat verum sine animo jurandi, mentitur in eo, quod dicit se jurare, cū re vera non juret; & simul profert exterius juramentum; sed qui mentitur jurans etiam sine animo jurandi, juxta eam secundam opinionem, peccat mortaliter: ergo qui jurat verū sine animo jurandi, peccat mortaliter.

13 Respondetur concedendo, illum mentiri in eo casu, sed juramentum non cadit supra mendaciū, sed solū supra verū: quare distinguenda est minor: qui mentitur jurans sine animo jurandi, peccat mortaliter, si cadat juramentū supra mendaciū, concedo; si cadat supra verū, nego. Si enim in eo casu diceret, jure me jurare esset peccatum mortale, quia juramentū caderet supra mendacium.

14 Obiicitur secundò. Qui usurpat juramentū ad decipiendum proximū, peccat mortaliter: sed qui jurat sine animo jurandi, usurpat juramentū ad decipiendū proximum: ergo peccat mortaliter.

15 Respondetur eodem modo, esse peccatum mortale, si juramentum usurpetur ad confirmandam deceptionem mendacem. Si verò non sit ad illam confirmandam, non esse mortale. Qui autem jurat verum sine animo jurandi, decipit quidem proximum sine damnificatione illius (de hoc enim casu loquimur) dum dicit se jurare, cū re vera non juret. Sed quia juramentum non cadit supra ipsam deceptionem, ideò solū est veniale.

16 Dixi supra deceptionem mendacem, quia aliquando potest cadere ejusmodi juramentum supra deceptionem non mendacem. Si enim cadat supra sensum amphibologicum verum (non tamen restrictionem mentalem) & sine damno proximi, sive sit cū animo jurandi, sive sine illo, solū erit culpa venialis.

17 Obiicitur tertio. Tunc est mortale, cū Divino testimonio illudatur: sed qui jurat sine animo jurandi, Divino testimonio illudit; cū per fictionem asserat illud, ita ut actu æterno illud invocetur, interno autem ejus invocationi dissentiat: ergo peccat mortaliter.

18 Respondetur, eam non esse Divini testimonii illusionem. Hac enim solū datur, quando Divinum testimonium assertur in confirmationem falsi, sicut si quis fingeret se orare: nam licet oratio sit actus Religionis, adhuc illum actum fingere, ex genere suo non est mortale.

19 Instat Emmanuel Filguera citatus ex quadam doctrina S. Thomę 2.2.q.111.ar.4.corp. sic arguens: (Si per orationem simulatam curet solū sanctus apparere, peccat mortaliter, quia graviter illudatur Deus, cui simulate tribuit cultum debitum ex orationis suppositione: quod etiam contingit in eo, qui jurat sine animo jurandi; nam duntaxat curat jurans apparere: quod contrariatur Divino testimonio per illusionem adducto. Unde in quocunq; eventu fieri contingat, debet præstari cū animo jurandi, ne Divinum testimonium illudatur.) Huc usque Filguera.

20 In quo arguendi modo aliqua veniunt notanda. Primum est, quod cū S. Thomas in eo loco, quem citat is author, expressè dicat, non semper peccare mortaliter eum, qui simulat sanctitatem; is author proponit eam propositionem universalem, quod peccat mortaliter is, qui per orationem simulatam vult apparere sanctus. Audiendus est S. Thomas: Si autem dicatur hypocrisis ille, qui inten-

dit simulare sanctitatem, à qua deficit per peccatū mortale, tunc quamvis sit in peccato mortali, ex quo privatur sanctitate; non tamen semper ipsa simulatio est peccatum mortale, sed quandoque veniale, quod discernendum est ex fine; qui si repugnat charitati Dei, vel proximi, erit peccatum mortale, puta, cū simulat sanctitatem, ut falsam doctrinam disseminet, vel ut adipiscatur Ecclesiasticam dignitatem indignus, vel quacunque alia temporalia bona, in quibus finem constituit. Si verò finis intentus non repugnet charitati, erit peccatum veniale, puta, cū aliquis in ipsa fictione delectatur, de quo dicitur A. Ethicorum, quod magis videtur vanus, quàm malus: eadem enim ratio est de mendacio, & simulatione. Contingit tamen quandoque; quod aliquis simulat perfectionem sanctitatis, quæ non est de salutis necessitate: sed talis simulatio nec semper est peccatum mortale, nec semper est cū peccato mortali. Huc usque S. Thomas.

21 Ex quo colligitur primò, eum, qui orat, ut appareat sanctus taliter, quod solū in ipsa fictione delectatur; qui est casus, de quo loquimur, non peccare mortaliter, sed solū venialiter. Colligitur secundò, etiam non semper peccare mortaliter, sed quandoque venialiter eundem ex eo, quod ultimo loco dicit S. Thomas de illo, qui simulat perfectionem sanctitatis, quæ non est de necessitate salutis. Nam qui simulat orationem, ut appareat perfectus, eam perfectionem simulat, quæ non est de necessitate salutis.

22 Secundum, quod notandum venit, est, quod illis verbis, si per orationem simulatam curet solū sanctus apparere, ea vox, solū equivocationem affert, & malè explicat doctrinam, quam ibi affert S. Thomas: juxta quam dicit, esse peccatum mortale simulare sanctitatem, scilicet quando taliter simulat, ut expressè nolit habere sanctitatem, quæ consistit in justificatione. Ita enim ibi loquitur S. Thomas: In hypocrisis duo sunt, scilicet defectus sanctitatis, & simulatio ipsius. Si ergo hypocrita dicatur ille, cujus intentio fertur ad utrumque, ut scilicet aliquis non curet sanctitatem habere, sed solū sanctus apparere, sicut consuevit accipi in Sacra Scriptura; sic manifestum est, quod est peccatum mortale. Sic S. Thomas. Ubi notabis ea verba, cujus intentio fertur ad utrumque; Peccat enim mortaliter; eo quod ejus intentio fertur expressè ad non habendā sanctitatem justificationis. Quod autē loquatur S. Thomas de sanctitate justificationis, patet ex verbis immediatè sequentibus. Hęc enim subjungit. Nullus enim totaliter privatur sanctitate, nisi per peccatum mortale. In eo autem deficit Filguera, quod cū hęc doctrina S. Thomę ad peccatū mortale hypocrisis petat utrumque; & quod quis nolit habere sanctitatem, & quod velit apparere sanctus, Filguera videtur eam vocem solū applicare ad hoc secundum, quod velit apparere sanctus.

23 Tertium, etiā si daremus semper peccare mortaliter eum, qui simulate orat, ut appareat sanctus, non inde colligit, quod peccat mortaliter, qui jurat verū sine animo jurandi. Tum quia qui ita jurat, non sēper id facit ea intentione, ut appareat jurans. Tum quia est magna diversitas inter utrumque: primò, quia quod quis velit apparere sanctus, est hypocrisis; quod autē velit apparere jurans, non video quomodo inficiatur vitio hypocrisis. Secundò, quia qui vult videri sanctus, ambitiosus est cujusdā magnę excellentię; qui autem vult videri jurans, non video, quam excellentiam ambiat.

24 Jam verò ad instantiam respondeo distinguendo antecedens cum S. Thoma: si per orationem simulatam curet solū sanctus apparere (si simul ejus intentio fertur ad hoc, quod nolit habere sanctitatem justificationis) peccat mortaliter, concedo (aliter) nego. Sicut etiam nego id, quod subjungitur, quod graviter illudatur Deus ex ea orationis simulatione in casibus, in quibus juxta S. Thomam solū peccatur venialiter.

25 Ad id, quod subjungitur, quod qui jurat sine animo jurandi, solū curat jurans apparere, assero id esse falsum: quia sæpè potest contingere, quod quis juret sine animo jurandi, & sine eo, quod ejus intentio feratur ad hoc, quod appareat jurans. Et dato quod eam intentionem habeat, non est tanta inordinatio, ut propterea ille damnandus sit de peccato lethali.

CAPUT IV.

Aliquę dubitationes expediuntur.

SUMMARIUM.

Qui narrat juramentum alterius, quamvis ipse non habeat animum jurandi, ne venialiter quidem peccat. n.27.

An qui jurat cum amphibologia, comprehendatur sub hac damnatione? n.28. remissivè.

An qui jurat, nihil affirmando, nec negando, contineatur sub hac damnatione? n.29. & seqq.

Et quid, si habeat consuetudinem jurandi? n.30.

26 **D**ubitabis primò, an qui narrat juramentum alterius exprimendo formā juramenti, quam alter dixit, peccat saltem venialiter; & propositio affirmans, eum non peccare, contineatur sub hac damnatione Pontificis? Et videtur asserenda esse pars affirmativa. Ideò enim diximus peccare saltē venialiter eum, qui jurat sine animo jurandi, quia profert verba juratoria sine eo animo: sed qui

qui refert formam juramenti alterius, profert verba juratoria, & ipse non habet animum jurandi: ergo peccat saltem venialiter.

27 Dicendum. Amen est, cum ex hoc capite non peccare, ne venialiter quidem. Et ratio est: quia profert materialiter verba juratoria, dum refert juramentum alterius: dum materialiter ea profert, non verificatur, quod ipse jurat sine animo jurandi, quia ipse non jurat, neque externe, neque interne. Et hinc patet ad rationem dubitandi.

28 Dubitabis secundò, an ille, qui sine restrictione, sed per amphibologiam licitè ait hæc verba. *Dice, me jurare per Crucem* cum ea intentione, ut solum affirmet se dicere: comprehendatur sub hac damnatione? Respondeo hunc casum pertinere ad dissertationem sequentem, ubi de amphibologiis; de quo ibi agendum est.

29 Dubitabis tertio, an qui jurat, nihil affirmando, nec negando, contineatur sub hac damnatione? Multi enim sunt præcipue in Hispania, qui quasi ex prava quadam consuetudine ita frequenter jurant, v.g. *Ne discedas inde, juro per Christum*. Et tabellarius quidam, cui videbatur, me, dum essem Rector cujusdam Collegii, apponere in epistolas parvam portionis mercedem, scripsit ad me in quadam cartha hæc sola verba. *Ponga se mas porte, juro à Christo*. Id est: *Apponatur major portionis merces, jure per Christum*.

30 Nec dubitamus, esse peccatum mortale, si ea consuetudo talis sit, ut homo paratus sit jurare quidquid in buccam venerit, sive verum, sive falsum. Sic enim peccat mortaliter, quoties jurat cum ea dispositione. Solum ergo est dubium, quando sine tali modo consuetudinis jurat quis nihil affirmando, vel negando: Et ratio dubitandi est, quia qui sic jurant, videntur jurare sine animo jurandi, cum nihil affirmant, aut negent.

31 Neque dubitatur, eos peccare saltem venialiter (etsi ad sit scandalum, etiam moraliter) quia negari non potest, esse irreverentiam contra nomen Domini.

32 Aliqui existimant, præfatam materiam non contineri sub hac damnatione. Et ratio eorum est: quia ut juramentum sit sine animo jurandi, necesse est, quod habeatur expressa intentio non jurandi: sed qui ita inconsideratè jurant, nihil affirmantes, neque negantes, non habent eam expressam intentionem, sed proferre volunt ea verba in tota sua significatione, quæ habent: ergo non jurant sine animo jurandi. Ergo materia hujus casus non continetur sub ea damnatione.

33 Afferro tamen, contineri. Nam illud est juramentum exterius, quod affert indecentiam; & revera est sine animo jurandi.

DISSERTATIO XIX.

Quàm sit illicitum uti in sermone restrictionibus mentalibus? Et quæ praxi tenenda sit in manifestanda, aut celanda veritate?

1 **H**Uc veniunt exponendæ tres propositiones, quas tanquam scandalosas damnavit, & prohibuit Sanctissimus Dominus Innoc. XI. in Decreto supra relato, quæ sunt tenoris sequentis.

2 Vigesima sexta. *Si quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocunque alio sine juret, se non fecisse aliquid, quod re vera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam vitam (forte aliam diem) ab ea, in quo fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec est perjurus.*

3 Vigesima septima. *Causa utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, & studiosa.*

4 Vigesima octava. *Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali prestare juramentum, quod de mandato regis à similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quid non teneatur fateri crimen occultum.*

CAPUT I.

Quàm fuerit reputata probabilis opinio damnata; & quàm certum sit eam jam esse improbabilem?

SUMMARIUM.

Quàm multi tradiderunt opinionem de restrictione mentali? n. 5.

Fundamenta ejus opinionis desumpta ex variis Scriptura locis. n. 6. & seqq.

Certum est jam, eam opinionem non esse probabilem. n. 12.

An restrictio mentalis damnata sit solum, quando fit cum juramento, an etiam quando fit absque illo? n. 13.

5 **M**agno Doctorum plausu excipiebatur olim opinio de restrictionibus mentalibus pro occultanda veritate, quando ex causa justa eam celare oportebat. Et eam tradidit P. Thomas Sanchez, lib. 3. summ. cap. 6. nu. 15. & apud ipsum Angelus, Sylvester, Navarrus, & Philarchus, & plures alii. Addit Lumbier, tom. 3. summ. num. 1825. tenuisse hanc opinionem plusquam quinquaginta Autores.

6 Fundamentum desumebant Autores ex Sacris Scripturis. Primum. Nam Christus Joan. 7. dixit: *Vox ascendite ad diem festum hunc; ego autem non ascendo ad diem festum istum, quia meum tempus nondum impletum est.* Et tamen postea ascendit, licet non manifestus: ergo illud dictum Christi Domini verum fuit ex restrictiōe, ne mentis, scilicet (non ascendam manifestè.)

7 Secundum. Tobia 5. Angelus dixit Tobia: *Ex filiis Israel ego sum Azarias, Anania mani filius.* Quæ verba secundum propriam significationem non sunt vera; videntur autem suam veritatem retinere ex aliqua interpretatione mente Angeli retenta.

8 Tertium Genesis 27. Jacob dixit, se esse Esau, & fecisse, quæ ei Isaac præceperat. Et tamen multi interpretes eum à mendacio vindicant propter sensum mente retentum.

9 Quartum. Nam Judith multa dixit Holopherni, & militibus ejus, quæ sine mendacio subsistere non possent, nisi restrictione mentis adhibita. Ut cum dixit cap. 11. *Certum est, quod in perditionem dabuntur scilicet Israelitæ; & illud, Misit me Dominus hac ipsa nunciare tibi.* Et illud: *Ego adducam te per mediam Hierusalem, & habebis omnem populum Israel, sicut oves, quibus non est pastor.* Et multa alia similia.

10 Quintum. Exod. 1. Præcepit Pharaon obstetricibus, ut pueros masculos ex Israelitis interficerent, aitque textus sacer: *Timuerunt autem obstetrices Deum, & non fecerunt juxta præceptum Regis Aegypti, sed conservabant viros.* Quibus ad se accersitis Rex ait: *Quidnam est, hoc quod facere voluistis, ut pueros servaretis? Quæ responderunt: Non sunt Hebrææ, sicut Aegyptiæ mulieres: ipsa enim obstetricandi habent scientiam, & prius quam veniamus ad eas, pariunt.* Bene ergo fecit Deus obstetricibus, &c. Et quia timuerunt obstetrices Deum, edificavit eis domos. Ex quibus constare videtur, obstetrices dixisse falsum, nisi cum restrictione mentis loquerentur; dum dixerunt, feminas Israelitas parere, antequam obstetrices accessissent ad eas; cum tamen constet ex textu, quod obstetrices servaverint masculos. Constat etiā, Deum affecisse præmio obstetrices; cum tamen, si dixissent mendacium, illud non esset laudabile, neque dignum præmio.

11 Multa alia similia afferuntur ex Sacra Scriptura, quæ videri possunt apud Caramuelem in libro, qui inscribitur Haplotēs art. 1. à n. 8. quæ libenter omitto, quia ex iis, quæ ad hæc respondebimus, facilis fiet responsio ad reliqua.

12 Quibus tamen non obstantibus, dicendum est, jam esse certum ex oraculo Romanæ Cathedræ, non esse licitum usum restrictionum mentalium: quia ubi nobis certò innotuit, aliquam doctrinam esse reprobam à Romana Cathedra, præcipue circa mores, tenemur & nos eam reprobare: eo quod Pontifex errare non possit in doctrina morum; ut tanquam certissimum latè demonstravi in 1. par. Cris. Theolog. disp. 9. cap. 6. ar. 1. & 2. & hic in dissert. proemiali.

13 Rogabis, an reprobatus maneat usus restrictionum mentalium, solum dum usurpatur cum juramento: an etiam, quando absque juramento usurpatur? Et respondeo, circa utrumque reprobari restrictionem mentalem. Id enim satis clarè constat ex ipsa censura ex illis ultimis verbis propositionis damnatæ 26. *Revera non mentitur, neque est perjurus.* Ubi utrumque damnat Pontifex. Immo & ex eo verbo, *neque est perjurus*, sufficienter declaratur, restrictionem mentalem esse mendacium, cum in perjurio includatur mendacium.

CAPUT II.

Quinam scrupuli, & dubitationes exorta fuerint occasione hujus damnationis?

NON EGRET SUMMARIO.

14 **A**Deo erat communis praxis restrictionum mentalium, ut statim atque exiit in publicum hæc damnatio earum, accurrerint fideles ad viros doctos, turbati scrupulis, & dubitationibus ad capiendū consiliū, quomodo celare debebant ea, quæ non oportet manifestare. Eo quod assueti erant ea celare restrictionibus mentalibus; vel quia illis non erat modus alius celandi veritatem; vel quia existimabant, omnem omnino amphibologiam amputari. Ideo proponam plurima dubia ex iis, quæ ad consultationem veniebant, ut, ex iis melius explicetur praxis, quæ tenenda est.

15 Primò. Confessarius, qui jure Divino tenetur ad sigillum, ex confessione Sacramentali novit, Petrum fuisse adulterum; & interrogatus ab amico, an Petrus commiserit adulterium? Si dicit simpliciter, se ignorare, mentitur; si fatetur, violat sigillum; si tacet, consentire videtur: ergo ad vitanda hæc extrema, debet dicere, se nescire cum restrictione mentali, scilicet, *ut tibi dicam*. Sic enim fiebat discursus dubitationis ab aliquibus confessariis.

16 Secundò. Qui via occultissima novit adulterium nobilis femina, cognoscitque se jure naturali obstrictum ad secretum; si de hoc interrogetur, dubitat, quid sibi faciendum est, ne peccet. Nam si negat, mentitur; si affirmat, ignominiosè irrogat injuriam. Ergo debet dicere, *nescio*: cum restrictione mentali, *ut tibi patefaciam*.

17 Tertio. Femina nobilis adulterio polluit thorum conjugale, vir autem suspitione delicti affectus, & armans pugione dexteram, postulat ab uxore, ut sub jurejurando dicat, an adulterium commiserit; occisurus si fateatur. Quid ergo faciet? Si negat, pejerat; si fateatur, occiditur. Ut ergo vitet utrumque extremum, debet dicere,

Non

Non commissis, cum restrictione mentali, ut tibi declarem.

18 Quartò. Secretarius Inquisitionis iurejurando obstringitur ad observandum secretum: & interrogatur ab amico, ad quem statum processerit causa cuiusdam Judæi: Si declarat, violat juramentum; si dicit, se nescire, mendax est; debet ergo dicere cum præfata restrictione mentali, se nescire.

19 Quintò. Sæpissimè contingit, ut quis nolit conveniri ab hominibus, & præcipit famulo, ut quærentibus se respondeat (Dominus meus non est domi.) Premitur famulus angustia dubitationis, eo quod si ita dicat, mentitur; si verò dicat, illum esse domi, timet iram Domini: quare videtur debere dicere cum prædicta restrictione mentali, illum non esse domi.

20 Sextò. Vir nobilis, cujus pater, vel filius mortuus est, invisitur ex cōmuni consuetudine à reliquis nobilibus ejus oppidi, ut cum illo condoleant. Sunt aliqui, qui præ tristitia, vel ob aliā causā nolunt visitari: & janua semiclausā, jubent famulis, ut adventantibus respondeant, se esse in hæreditate agresti. Si famuli obtemperant, mentiri videntur; si dicunt in domo esse, imminet illis ira Domini. Et idèd sibi videntur uti posse ea restrictione mentali.

21 Septimò. Petrus petit mutuos à Joanne centum aureos; Joannes non vult dare, vel propter difficultatem recuperandi, vel ob aliā causam. Si dicat: *Nolo mutuare*, orietur rixa; videtur ergo sibi necessarium dicere, *Non habeo*, cum solita restrictione mentali.

22 Octavò. Commune est, ut in visitationibus nobilium feminarum ministretur potio Ciocolatica: est etiam commune, quod domina domus interroget: an potio sit optima: & quandoq; potio est prave qualitatis. Si ergo respondet, *optima est*, existimat se mentiri: si respondeat, *prava est*, magnā sibi injuriā irrogari putat femina, quæ dedit potionem; & ingens oritur rixa. Femina ergo, quæ accipit potionem, ne mentiatur, & ne rixam excitet, videtur sibi satisfacere, si respondeat, *Optima*, cum aliqua restrictione mentali.

23 Nonò. Quæritur Petrus ab aliis, ut vulneretur, aut occidatur; & transivit coram me fugiens. Et è vestigio accedunt illi homines, & me interrogant, an hac via transierit Petrus. Si respondeo, non transiisse hac via, mentior: si dico, transiisse, facile invenitur ad mortem. Quid ergo faciam, nisi dicere cum restrictione mentali, illum hac non transiisse.

24 Decimò. Nam nisi mentali restrictione limitentur, videntur esse mendacia multa verba, quæ homines urbanitatis causa dicere assueverunt; & quæ evitare est difficillimum. Scilicet *osculor manus tuas*, cum tamen re ipsa non osculetur. *Ad tuos pedes provolvor*; & tamen id non præstat. *Servus tuus sum*; & tamen, qui id dicit, est ingenuus. *Omnia, quæ domi mea sunt, tua sunt*, & de illis potes disponere *pro libito*. Et tamen per hæc verba nihil alteri donat.

25 Undecimò. Qui soluturus est gabellam evidenter injustam, coram Jueice sistitur, ut declaret, quantum vini, olei, aceri, &c. contineatur in doliis: & cum evidenter injusta sit gabella, non tenetur declarare totū id, quod ad eam gabellam spectat. Sed tamen Judex exigit ab eo, ut subjurejurando id declaret. Quid faciet, si non est usus restrictione mentali? Nam si non declarat, pejerat; si declarat exigitur ab eo gabella evidenter injusta.

26 Duodecimò. Reus criminis capitalis, contra quem est plena probatio, sistitur coram Jueice, ut sub juramento declaret, an id delictum commiserit: & quia probabilis est sententia Doctorum asserentium, reum non teneri ad declarandum delictum, ex quo imminet sententia capitis, si non recurrat ad restrictionem mentalem, quomodo poterit se eripere à morte, & à perjurio? Nam si negat sine restrictione mentali, pejere videtur; si autem declarat delictum, incidit in sententiam capitis.

27 Tredecimò. Reus quandoque illegitimè, & non juridicè interrogatur à Jueice de delicto; quia indicia sunt parva, & insufficientia: in quo casu non tenetur declarare delictum. Quomodo ergo sine restrictione mentali poterit liberari à perjurio, si neget delictum, quod non tenetur declarare?

C A P U T III.

Quàm certum sit, amphibologias usurpatas cum restrictione mentali esse mendacia?

S U M M A R I U M.

Qui Authores, & quo fundamento rejecerint restrictiones mentales? n. 29. Refellitur præfatum fundamentum. Ubi an aliquando liceat occultare veritatem ex causa justa. n. 30.

Demonstratio desumpta ex eo, quod humana loquela non formatur conceptus mentis. n. 81.

28 **E** censura Innocentii XI. fulminata in eam propositionem 26. clarè constat, eas restrictiones mentales esse mendacia; ut patet ex illis verbis, *nec mentitur, neque est perjurus*, quorum verborum assertio damnatur ut scandalosa. Et consequenter propositio contradictoria asserenda est ex Magisterio Romanæ Cathedralis, nempe quod qui utitur ea restrictione mentali, & sub ea jurat, *mentitur, & est perjurus*.

20 Antè hanc censuram Innocentii XI. suffragati sunt huic sen-

tentiæ (quod amphibologia cum restrictione mentali sit mendacium.) Authores non pauci. Qui quidem hoc argumento utuntur. Nam si liceret uti his restrictionibus, vix esset ullum verbum, quod non posset dici cum simili restrictione. Unde fieret, quod cessaret hominum commercium, & nemo posset reddi certus de veritate.

30 Sed hoc argumentum infirmum est. Quia negari non potest, sæpè esse necessariū occultari veritatem, & aliquando obligatorium, ut constat ex S. Augustino in Pl. 5. & refertur in c. Ne quis 22. qu. 2. illis verbis: *Aliud est mentiri, & aliud verum occultare: siquidem aliud est falsum dicere, aliud verum tacere. Ut si quis fortè non velit ad istam visibilem mortem hominem prodere, paratus esse debet verum occultare, non falsum dicere, ut neque prodatur, neque mentiatur.* Deinde certum est apud omnes, non licere uti amphibologia, nisi quando datur justa causa occultandi veritatem. Potest ergo responderi, non propter eā cessare convictum humanum: est enim certum, quod sit illicitum uti amphibologia, quando non adest justa causa ad celandam veritatem; & est etiam certum, quandoque esse necessarium occultari veritatem, quin propterea cesset convictus humanus.

31 Iam verò posita securitate doctrinæ Romanæ Cathedralis, quæ in materia morum errare non potest, pronuntio, hoc argumentum esse demonstrativum pro hac assertionem. Humana loquela neq; totaliter, neq; partialiter formatur per conceptus mentales, sed per voces: nam soli Angeli, & spiritus loquuntur per conceptus: ergo ut propositio vocalis sit vera, non debent attendi conceptus mentis, sed sola verba, & signa externa. Ergo qui occidit Petrum in die veneris, si dicat verbis: *Non occidi Petrum*, & per conceptum mentalem restrictivum dicat *in die Dominica*, ad veritatem, aut falsitatem ejus propositionis non est attendendus conceptus mentalis restrictionis, sed sola propositio vocalis: sed hæc evidenter mendax: ergo amphibologia usurpata per restrictionem mentalem est mendacium: & si confirmetur juramento, est perjurium.

C A P U T IV.

Quinam sint modi utendi licitè amphibologiis?

S U M M A R I U M.

Primus modus amphibologiæ licita est, qui fit per verba æquivoca 32. & seqq.

Quomodo hec genus amphibologiæ non subiaceat damnationi? n. 35.

Secundus modus, cū verba ex quibusdam circumstantiis limitantur ad diversam significationem. n. 36. & 37.

Ex quibus circumstantiis verba limitantur, præcipuè circa verba Scio, & Nescio. n. 38. & seqq.

Tertius modus desumptus ex metaphoris, & allegoriis. n. 46. & seqq.

Quartus. Cū responsum verificatur ad mentem interrogantis. n. 48.

Et quomodo is modus usurpetur à S. Thoma? n. 49.

Et quomodo confessarius respondebit licitè ad intentionem debitam interrogantis? n. 50.

Et quid si Jueice interrogat indebitè. n. 51.

An liceat respondere cum suppositione materiali? n. 52.

An per circumlocutionem, quæ nihil affirmat, vel negat? n. 53.

32 **P**ater Th. Sanch. lib. 3. sub. c. 6. à n. 13. proponit duos modos amphibologiæ, quos reputat esse certè licitos, nèpe quando adest justa causa occultandi veritatē. Primus est, quando verba sunt æquivoca, & ego utor eis in uno sensu, & auditor putat, me loqui in altero sensu. In quo casu, si non ad sit justa causa occultandi veritatem, ea amphibologia est illicita, sed non est mendaciū. Ut si quis occiderit hominē natione gallum, sine mendacio dicit, se non occidisse gallū, usurpando hanc vocem pro gallo gallinaceo. Similis est ea amphibologia, quā ponit Glossa in c. Ne quis 22. qu. 2. illis verbis: *Per æquivocationem cautè deludat interrogantem: dicendo: Non est hic, id est, non comedit hic.* Nam verbum *Est* est æquivocum, & habet ambas significationes, nempe assistentiā, & manducationem.

33 Huc etiam pertinet id, quod dixit S. Raphael: *Ego sum Azarias, Anania magni filius.* Nam Azarias significat duo, & personam humanam hujus nominis: & speciale significatum vocis Hebrææ: sicut & Ananias, ut dicam c. 5. ad 2. Et Angelus non locutus est juxta primam significationem, sed juxta secundam.

34 In idiomate Hispano sunt multæ voces æquivocæ habentes duas, aut plures significationes. Hæc vox *dientes* significat dentes oris, & grana alliorum. Ita mater minitatur filio, *te quebraré lo dientes*, intelligendo grana alliorum: quæ quidem non est restrictio mentalis, sed significatio propria idiomatis Hispani: Quibus sunt plurima similia.

35 Hunc modum amphibologiæ non damnari ab Innocentio XI. certum est: quia ille solum damnat amphibologias, quæ fiunt per restrictionem mentalem, addendo verbis aliquid retentum in mente: In hoc autem modo nihil additur retentum in mente: quia illæ diversæ significationes sunt propriæ verbi æquivoci.

36 Secundus modus amphibologiæ, qui sine mandacio potest usurpari, est, quando verba ex sua significatione non sunt ambigua: sed tamen attentis circumstantiis loci, temporis, & personæ limitantur ad aliud significatum.

37 Ad hunc modum amphibologiæ spectat illud, quod S. Francisco attribuitur: nam cū latrones quidam transivissent illa via caven-

caventes à Ministris iustitiæ, & paulò post adventassent Ministri iustitiæ, & interrogassent Divū Franciscū, an latrones transiissent illac, Sanctus Franciscus mittens manus in manicas respondit: *Non transierunt hac*. Quod verissimū fuit, quia non transierunt per manicas. Et similiter si fixisset pedē super uno lapide, posset sine mendacio dicere: *Non transierunt hac*, quia per illum lapidē non transierunt. Ubi nulla est restrictio mentalis, sed per circumstantiam fixationis pedis determinatur ea vox ad transitum per illum lapidē.

38 Huc possunt referri verba aliqua, quæ licet ex se unam tantū habeant significationem, tamen ex variis modis usurpandi illa inter homines usitatis, sunt æquivoca, sine ulla restrictione mentali. Tale videtur esse verbum *Scio*, quod significat cognitionem evidentem: usurpatur autem quandoq; pro ea cognitione, quam ex fide humana accepimus, quæ revera non est evidens, sed fallibilis. Et similiter verbum *Nescio*, quod significat defectum scientiæ evidentis, & sumitur quandoq; pro defectu cujuslibet notitiæ. Ita P. Suarez, 10. 4. in 3. p. disp. 33. sect. 6. n. 5. Ita qui audit ab aliquibus, Petrum commississe furtum, si interrogatus dicat *Nescio*, id est (non habeo scientiam evidentem ejus furti) non mentitur.

39 Paulò aliter id explicat Lugo Card. disp. 23. sect. 4. nu. 75. ubi prius supponit: *Ad veritatem propositionis, & responsionis externe necesse esse, quod voces capaces sint talis significationis, ut possint ex se eum sensū facere*. Per quæ verba supponit, illicitā esse quālibet restrictionem mentalem, & postea dicit, eam vocē, non *scio*, & similes, si absolute proferantur, certum videtur, quod possint ex se habere illum sensum, scilicet per scientiam, & auditionem, quæ utilis sit ad respondendum. Et ponit exemplū: *Sic enim locutus est Christus Dominus juxta cōmunem interpretationem, Marc. 13. quando dixit: (De illo die nemo scit, neq; filius hominis) hoc est, illa scientia, quæ utilis esset ad respondendum discipulis interrogantibus: quia licet Christus, ut homo id sciret, sed secreto tamen, quod manifestare non poterat.* Cui dicendi modo videtur suffragari S. Augustinus, 10. 4. lib. 73. qq. 9. 60. dum ait: *Quod dictum est, nescire filium, sic dictum esse, quia facit, nescire homines, id est, non procedit eis, quod inutiliter sciunt.* Eodem modò loquitur lib. 1. de Trinit. c. 12. *Hoc enim nescit, quod nescientes facit; id est, quod non ita sciebat, ut tunc discipulis indicaret.* Idem docet S. Gregorius Magnus, lib. 8. Registri Epist. 42. citans S. Augustinum. Et ita quoties quis habet obligationem occultandi infamiam alterius, cum veritate dicit, *Nescio*, quia verbum illud per circumstantiam rei occultæ, significat idem, ac (non habeo scientiam utilem ad respondendum.)

40 Subdit Lugo Card. etiā si interrogatio excludat reflexe æquivocationem, posse confessariū cum veritate negare peccatū auditū in confessione. Pro quo supponit, voces institutas esse ad explicandos conceptus mentis, sive ad significandā scientiā, quæ apta sit ad respondendum. Hinc fit, quod cum confessarius dicit: (Petrus non cōmisit tale peccatū) hæc propositio vocalis significat hanc mentalem. (Non scio scientia utili ad respondendū, Petrū cōmisisse tale peccatū.) In qua materia fusius prosequitur, sub quibuscunq; reflexionibus interrogatū confessarium, semper negare posse, quia semper reflectitur super scientiam inutilem ad respondendū. Quam doctrinā approbat etiam P. Mart. Perez de penit. d. 54. sect. 9. n. 7.

41 Ego tamen in Institutionibus Dialecticis propugnavi, voces non esse institutas ad significandos conceptus, sed solum supponi, sive substitui pro conceptibus. Et video id etiam placere P. Roderigo de Arriaga, 10. 8. Cursus Theologici, disp. 46. sect. 1. quod probat ex eo, quod si voces immediate essent impositæ ad significandum conceptū mentis, idem esset dicere: *Petrus currit*, ac dicere: *Ego censeo Petrum currere*. Unde fieret, quod quamvis Petrus non curreret, vera esset ea propositio: quia verum est, me ita judicare.

42 Sed non urget nimis hoc argumentū: respondebit enim Lugo Card. eam propositionem esse virtualiter hypotheticam, & compositam ex una propositione directā, & altera reflexa, sic: *Petrus currit, & ego censeo Petrum currere*. Quo pacto tota propositio evadit falsa, ex prima ejus parte, quæ falsa est, quamvis secunda sit vera.

43 Sive ergo voces significant immediate conceptus mentis, sive supponantur, & substituantur pro illis, eandem vim retinet argumentū Joannis de Lugo. Nam eo ipso quod hæc propositio; *Petrus non commissit tale peccatum*, instituta sit, ut supponatur pro conceptu mentis, supponitur pro conceptu, sive pro scientia utili ad respondendum: Unde quāvis confessarius audierit à Petro, se commississe tale peccatū: ex ipsa propositione vocali, & ex institutione, quam habet, ut supponatur pro conceptu utili ad respondendum, quæ aliquid externū est, conflatur integer sensus; scilicet quod (Petrus non commissit tale peccatum ut manifestabile) non enim est manifestabile, ubi non datur scientia illius utilis ad respondendum.

44 Parum distat ab hoc, quod ait S. August. ib. nempe cum veritate dici, quod nescitur, quod est omnino occultum: quod intellige præcipue, dum adest obligatio occultandi, aut non adest obligatio declarandi: Sic enim ait: *Eo namq; genere locutionis nescire quisq; dicitur, quod occultat, quo dicitur fossa cæca, quæ occulta est.* Neque enim aliquo genere loquuntur Scripturæ, quod in consuetudine humana non invenitur: quia utiq; hominibus loquuntur. Ex quibus verbis patet, in consuetudine humana usitatum esse assumere verbum *nescio* pro eo, quod est non scire, nisi occulte: vel non scire tanquam manifestabile. In quo nulla est restrictio mentalis, quia ipsum verbum *nescio* id significat juxta humanam loquendi consuetudinem.

45 Huic assertioni S. Aug. consonat S. Th. in c. 2. Epistolæ ad Philipp. ad ea verba: *Donavit illi nomen, quod est super omne nomen.* Ubi Angelicus Doctor habet hæc verba: *In Sacra scriptura tunc dicitur aliquid fieri, quando innotescit.* Ex quo sequitur, quod juxta hanc phrasim potest cū veritate dici, nō esse, quod nondū est manifestabile. In quo nulla est restrictio mentalis, sed specialis usurpatio vocū consueta, & cōmunis. Quod quidem intelligendū est de illis occultis, quæ non sunt in præjudiciū Reipublicæ, aut Cōmunitatis, aut in damnum tertii: hæc enim juridice interroganti aperienda sunt, & in quibuscunq; aliis, in quibus fuerit obligatio declarandi.

46 Tertiò S. August. lib. contra mendacium c. 10. affirmat, cum, qui loquitur per metaphorā, & allegoriā, non mentiri; quāvis sub metaphora occultet veritatē audientibus. Et ita affirmat, Jacobū cum veritate dixisse: *Ego sum primogenitus tuus Esau*, propter mysticā, & metaphoricā significationem, quæ non percipiebatur tunc ab Isaac patre ejus: Relegenda sunt verba S. Aug. etsi notissima: *Jacob autem quidquid matre fecit authore, ut patrē fallere videretur, si diligenter, & fideliter attendatur, non est mendacium, sed mysterium. Quæ si mendacia dixerimus, omnes etiam parabola, ac figura significandarum quarumcunque verum, quæ non ad proprietatem accipiendæ sunt, sed in eis aliud ex alio est intelligendum, dicuntur esse mendacia. Quod absit omnino.* Nam qui hoc putat, topicis etiam tam multis locutionibus omnibus potest hanc importare calumniam, ita ut hæc ipsa, quæ appellatur metaphora, possit ista ratione mendacium nuncupari. Prosequitur multis exemplis hanc rem explicans; & ita vindicat ab omni suspitione mendacii Jacobum, Josephum, & David Regem. In quibus omnibus neq; mendacium, neque restrictio mentalis invenitur.

47 Et juxta hanc doctrinam multi viri spirituales mortificationis studiosi, cum invitantur ab cibi saporis deliciis, affirmant, illū cibū suæ valetudini nocere, intelligētes id in sēsu spirituali, & metaphorico: quia licet ille cibus nō noceat corporibus; nocet tamen perfectioni, quam profitentur. Itē ægritudinis doloribus afflicti respondent, benè se valere: quia licet malè se habeāt, quoad corporis valetudinē, benè tamen se habent quoad robur spiritus, & valetudinē, quæ significat corporis sanitatē, metaphoricè usurpāt pro sanitate spiritus. Sic etiam Religiosus quidam Minor ita (ut refertur in 2. p. Chronici S. Francisci) accepit quasdam aves à viro seculari, ut deferret in domū ejus, & pergens ad templū misit eas in sepulchrū, quod sibi construxerat secularis ille. Qui non inveniens aves in domo sua, obviā factus Minoritæ exposulavit cum eo de dolo, & mendacio. Dei autem servus duxit secularē illum ad templū, & ostenso sepulchro dixit: (Ecce aves tuæ; hæc est enim domus tua.) Quare dum per sensum spirituale, & metaphoricū, sepulchrū ejus appellavit domum illius, non est mentitus; & præterea dedit illi monitum salutis. Quare in urgenti necessitate occultandi veritatem, licitum erit respondere per metaphoram, præsertim timore mortis.

48 Quartus amphibologiæ modus licitus est, cum quis respondet ad mentem interrogantis: quæ quidem, propriè loquendo, non est amphibologia, sed juxta veritatis declaratio, quamvis eam non rectè percipiat, qui interrogat. Ita P. Suarez, 10. 4. in 3. p. disp. 33. sect. 6. n. 5. & Lugo Card. disp. 23. de penit. sect. 4. n. 75. ubi ponit exemplum: *Qui habet unum panem sibi omnino necessarium, verè respondet, se nullum habere, ei, qui petit panem commodatum; quia nullum habet, quem commodare possit, de quo solo ille interrogat, & loquitur.* Sic etiam si quis commisit furtum, & illud sacramentaliter confessus est: & postea iterum confitens interrogatur à confessario, an fecerit furtum: ille sine mendacio dicit: *Non feci*; quia licet ista sit negatio universalis, limitatur tamen ex intentione confessarii interrogantis: cujus est solum interrogare de iis, quæ non sunt exposita alteri confessioni. Et idē ea propositio *Non feci furtum*, in iis circumstantiis reddit hunc sensum *Non feci furtum, quod non confessus sim*: quia sic respondet ad mentem interrogantis.

49 Hanc eandem doctrinam tradidit S. Th. in 4. dist. 21. q. 3. ar. 1. q. 1. ad 2. agens enim de obligatione sigilli, qua obstringitur confessarius ait: *Si præcipiatur sub pena excommunicationis late sententia, quod dicat, si aliquid scit de peccato, non debet dicere: quia debet estimare, quod intentio præipientis sit, si sciat ut homo.* Itaque juxta S. Thomam non mentitur confessarius, dum respondet ad intentionem, quam debet estimare in præipientē.

50 Sed quid si sceleratus aliquis urgeat confessarium interrogando, an talis femina confessa fuerit adulterium? Quid ergo respondebit confessarius, si cognoscit feminam id declarasse in sua confessione sacramentali? Respondet P. Suarez, 10. 4. in 3. p. disp. 33. sect. 6. n. 7. non mentiri confessarium, si neget: quia tunc respondet ad intentionem debitam interrogantis: Sic enim ait: *Alius modus, & melior est, ut responsio accommodetur intentioni debite interrogantis, quæ esse debet, an alius taliter sciat, ut respondere teneatur: quo sensu verè negat audivisse: Dices, hunc sensum repugnare interrogationi: nam qui interrogat, an audierit in confessione, hoc ipso excludit omnem alium modum.* Respondetur, id verum esse ex ejus formali intentione: illi tamen imputari repugnantiam in ipsis verbis, & interrogatione: alium verò uti jure suo respondendi juxta mentem legitimam, quæ inesse deberet.

51 Sic etiam cum Judex procedit via generalis Inquisitionis, in qua non potest denunciari crimen, sine eo quod præcedat infamia (exceptis excipiendis) qui sub secreto scit crimen alterius, cujus nulla præcessit infamia, cum veritate negat delictū occultum; quia respon-

respondet ad mentem Judicis interrogantis de delictis, quorum præcessit infamia.

52 Quinto, Caramuel in *Haplothe ar. 2. concl. 1. n. 14. p. 17.* affirmat, licite posse admitti eam amphibologiam, per quam voces supponantur suppositione materiali; quo pacto dum homo loquitur, nihil affirmat de objecto. Ut cum quis dicit, *Petrus est nomen*, nihil affirmat de Petro, sed de voce Petrus. Similiter si quis fecit furtum, & interrogatus, an id fecerit, respondeat: *Dico, quod non feci*, affirmans se dicere ea verba: quo pacto ea verba materialiter sumuntur. Sic cum quis mandat memoriam carmina Vigilii, aut recitat, nihil affirmat de objecto, sed ipse voces usurpantur materialiter. Et confirmari potest, quia usurpatio vocum cum suppositione materiali non videtur esse restrictio mentalis, qualis in his propositionibus damnatur. Sed ego hunc modum amphibologiae non approbo; quia video non approbari à Censoribus Romanis. Quare cenfeo consuli oportere Sacram Congregationem.

53 Sexto est etiam alius modus respondendi præfatis interrogationibus, quæ extra judicialiter fiunt; idque absque ulla amphibologia; scilicet per circumlocutionem, quæ de præfatis nihil affirmat, nec negat; v.g. interrogatur quis de actione aliqua, quæ necessarium postulat secretum. In quo casu potest respondere: *Gauderem utique id scire, ut tibi satisfacerem*. Quo pacto, neque affirmat, neque negat id scire; & qui interrogat, existimat, illum nescire, quod interrogatur. Similiter Petrus postulat à Joanne pecunias mutuas; & si Joannes respondeat: *Gauderem habere pro tuo solatio*, hoc modo, neque affirmat, neque negat; quavis Petrus intelligat, iis verbis significari, Joannem non habere. Similiter qui interrogatur de homine illac transeunte potest respondere sine mendacio: *Gauderem vidisse, ut satisfacerem*.

54 Huc etiam spectat femina, quæ commisit adulterium, & illud sacramentaliter confessa est, marito vel alteri interroganti; posse sine mendacio respondere, *Innocens sum, immunis sum ab hoc delicto*; quia per confessionem sacramentalem illud peccatum jam est dimissum. Sed adverte, licite ita responderi absque juramento; cum juramento autem illicite. Et ratio est: quia ad simplicem affirmationem sufficit probabilitas facti; ad juramentum verò requiritur certitudo. Non autem habet certitudinem de remissione peccati, quavis habeat probabilitatem. Alii sunt modi, quibus sine restrictione mentali potest subsistere amphibologia, quando necesse est veritatem occultari. Sed quia non recte intelliguntur, vel ad praxim ab operaturis, vel ad censuram à calumniaturis; illis libenter super sedeo.

C A P U T V.

Solvuntur objectiones capite 1. propositæ.

S U M M A R I U M.

Ea Christi verba. Ego autem non ascendo, non indigent restrictione mentali. n. 56.

In illis verbis: Dies festus sumitur formaliter ut festus, ex S. August. n. 57.

S. Raphael locutus est mystice, & metaphoricè. n. 59.

Jacob locutus est metaphoricè, cum affirmavit, se esse Esau. n. 60.

Quomodo sermones Judith non egent restrictione mentali? n. 61.

Quomodo obstetrices Egypti meruerint premium à Deo, quavis dixerint mendacium officiosum? n. 62.

Quomodo præfata obstetrices vindicari possint à mendacio? n. 63.

55 **S**olutio omnium earum objectionum, quæ desumuntur ex locis Sacrae scripturae, tota stat in eo, quod veritas eorum non indiget restrictione mentis, sed per ipsa signa externa subsistere potest.

56 Ad primum ergo ex Joan. 7. dicendum est, veritatem ejus dicti nulla indigere restrictione mentali. Et si quidem attendamus ad quasdam versiones, quæ leguntur in Græcis codicibus, qualque refert P. Maldonado in c. 7. Joan. n. 18. cessat omnino difficultas. Nam alii legunt, *nondum ascendo*, alii verò *non ascendo nunc*, quod bene componitur cum, eo, quod postea Christus ascenderit.

57 Sed retinendo versionem Vulgatæ, videat, qui velit, varias interpretationes Sanctorum Patrum, quas refert P. Maldonado loco cit. n. 20. quæ omnes procedunt, sine eo quod necesse sit confugere ad restrictionem mentalem. Mihi maximè placet interpretatio, quam tradit S. August. q. 78. veteris, & novi testamenti. Scilicet respondisse Christum Dominum ad mentem cognatorum suorum, qui suadebant ei, ut ascenderet ad festum illum scænopegia, ad manifestandum in eo magnificentiam miraculorum, & ad conciliandam sibi eam gloriam. Quibus Christus Dominus respondit, se non ascendere ad diem illum festum celebrandum cum lætitia, quia dies festus proprius ejus erat dies festus Paschatis, in quo effusus erat sanguinem pro redemptione hominum; id enim significant ea verba, *quia meum tempus nondum impletum est*. Audiendus S. Aug. l. c. *Quid videtur contrarium, quando non tunc ascendit, quando negavit, sed ascendit postea? Et ascendit, non quasi ad diem festum, sed quasi ad perfruendas delicias diei festi. Certum est ergo, quia non ascendit ad diem festum salvatur. Is autem illi fuit dies festus, quo passione sua redemit mundum.* Hic dies festus ejus, in quo vixit mortem.

58 Ubi vides duo asseri ab Augustino. Primum quod bene componatur, dixisse *non ascendo*, scilicet de presenti, & quod deinceps

ascenderit, Secundum, quod cum mysterio dixerit, se non ascendere ad diem festum istum, &c. Quia non erat celebraturus cum lætitia, nisi illum diem festum, in quo erat redempturus genus humanum. Juxta quem sensum affirmat Christus D. se non ascendurum ad diem festum in sensu formali, id est, ad festum ut festum.

59 Ad secundam objectionem ex Tobia 5. ex eo quod S. Raphael dixerit: *Ego sum Azarias, Anania magni filius*. Respondendum est, Angelum locutum esse mystice, & metaphoricè. Nam hoc verbum *Azarias* significat auxilium Domini: & id verbum *Ananias* significat nubem. Nubes autem juxta S. Ambrosium *serm. 61.* significat Patrem Aeternum. Sensus ergo verborum Angeli mysticus fuit: (Ego sum auxiliator à Deo, filius adoptivus Aeterni Patris.) Ad quod affirmandum nulla indiget Angelus restrictione mentali.

60 Ad tertiam objectionem ex eo, quod Jacob affirmaverit se esse Esau, dicendum est cum S. Augustino *lib. contra mendacium, cap. 10.* totum illud fuisse mysterium, & Jacobum instructum à Matre locutum esse per metaphoram, seu allegoriam. Hæc autem ad sui veritatem nulla indiget restrictione mentali.

61 Ad quartam objectionem, ex eo, quod Judith multa dixerit Holopherni, quæ videntur mendacia, dicendum est, nulla opus esse restrictione mentali ad salvandam veritatem eorum, quæ locuta est Judith, coram Holopherne. Nam quod dixit, Israelitas ob sua peccata tradendos esse in perditionem, id absolute dicitur de peccatoribus in peccato persistentibus. Quod autem dixit, missam se esse à Deo, ut hæc illi enunciaret, dubitari non potest, cum certum sit, eam Judithæ missionem speciali Dei providentia factam fuisse ad dicendum, & operandum ea, quæ dixit, & operata est; licet ea non dixerit in eo sensu, quem intelligebat Holophernes, sed in alio longe diverso. Quod verò dixit, Holophernem ingressum esse per mediam Hierusalem, &c. verificatum est in Holopherne jam mortuo; ad quod verificandum nulla opus fuit restrictione mentali.

62 Ad quintam objectionem ex verbis obstetricum Egyptiarum responderetur primò, quavis obstetrices id mendacium officiosum dixerint, nullam inde oriri difficultatem. Nam verè componuntur hæc duo, & quod id mendacium dixerint, & quod Deus premio affecerit rectam earum operationem servandi mactulos; nam cum aliqua operatione bona admiscetur aliqua culpa venialis, remunerat Deus operationem bonam, quavis culpam detestetur, & debito supplicio prosequatur.

63 Respondetur secundò, optimè posse obstetrices vindicari à mendacio absque ulla restrictione mentali. Nam maximè credibile est, quod ubi femine Israelitæ audierunt decretum Pharaonis de occidendis masculis Hebræis ab obstetricibus, ipse feminae Israelitæ didicerint obstetricandi artem, ut prædicti masculi servarentur, quare dum id dixerunt obstetrices, nullo vitio mendacii infectæ sunt, neque ulla restrictione mentali indiguerunt.

C A P U T VI.

Satisfit scrupulis, & dubitationibus, cap. 2. relatis.

S U M M A R I U M.

Quomodo confessarius respondebit, interrogatus de peccato in confessione audito? n. 65. & seqq.

Item ille, qui interrogatur de delicto secreto. n. 67.

Quod respondebit adultera, à qua vir postulat juramentum super adulterio. n. 68. & 69.

Quid respondebit Secretarius Inquisitionis interrogatus de causa arcana? n. 70.

Quod famulus jussus negare existentiam Domini in sua domo? num. 71.

Quomodo verificetur id, quod dicitur de homine luttuoso, eum esse in agro? n. 72.

Quo pacto non mentiat, qui petenti mutuū, dicit se non habere? n. 73.

Quomodo respondebit sine mendacio, qui cogitur laudare rem non bonam? n. 74.

Quid respondebit interrogatus de transitu hominis, cui imminet mors ab inimicis? n. 75.

Quomodo intelligantur sine mendacio quadam verba, quæ dicuntur urbanitatis gratia. nu. 76.

64 **C**um c. 4. proposuerimus quatuor modos utendi amphibologiis, licitos illos quidem, & minimè contentos sub eadem damnatione Pontificis; inde desumenda est responsio ad omnes scrupulos, & dubitationes, c. 2. propositas.

65 Ad primam ex dictis c. 3. respondetur, si Confessarius interrogetur de peccato alterius, quod per confessionem sacramentalem novit, potest respondere primò juxta secundum modum, *Nescio*, sive *Non scio*; usurpando nomen scientiæ in sua propria significatione, quavis minus vulgari, quatenus significat scientiam evidente deductam ex præmissis evidentibus cum verum sit, confessarium non scire id peccatum ex præmissis evidentibus, sed solum ex fide humana. Secundò potest respondere *Non scio*, juxta Cardinalem de Lugo, quatenus hæc verba significant scientiam utilem ad respondendum. Et ita tunc idem erit dicere *Non scio*, atque scientia utili ad respondendum. Tertiò juxta S. Augustinum, juxta quem secundum consuetudinem humanam *Nescire quisque dicitur, quod occultat, scilicet quando*

urget

urget iusta causa occultandi. Quartò, juxta S. Thomam supra cit. quatenus confessarius responderet ad mentem interrogantis, quòd ipse non scit illud peccatum, *ut homo est*.

66 Si verò sceleratus quis interroget confessarium, an audierit in confessione Sacramentali tale peccatum, non respondebit ille mendaciter, si dicat: *Non audiui*. Nam juxta Joannem de Lugo ea propositio idem significat, ac ista, *Non audiui per notitiam utilem ad respondendum*. Secundò juxta S. Augustinum, juxta quem, *Non audiui*, idem est, ac non audiui tanquam rem manifestabilem. Tertiò juxta S. Thomam, juxta quem *Non audiui*, idem est, ac *Non audiui, ut homo*. Quartò juxta Suarium, dicens, *Non audiui*, respondens ad intentionem debitam interrogantis. Quæ omnia patent ex cap. 4.

67 Ad secundam de eo, qui novit occultissimè adulteriū infame nobilis femine, quod jure naturali tenetur occultare, respondeo, illum posse respondere per verbum *Non scio*, eisdem modis, ac cōfessarius, excepto quarto, in quibus nullum est mēdacium, nec restrictio mentalis. Item per circumlocutionem, ut dixi cap. 4. in modo 6.

68 Ad tertiam de femina adultera, quam maritus interrogat de adulterio, occisurus si fateatur, respondeo, posse illam respondere sine mendacio, & sine restrictione mentali, primò per verbum æquivocum, scilicet *Non violavi fidem*: fides enim significat tria, & credulitatem, & fiduciam, & Fidē conjugalem: si ergo loquitur in prima, aut secunda significatione, non utitur mēdacio, neque restrictione mentali. Secunda, si dicat *Non vulneravi honorem tuum*: nam vulnerare est ictus materialis, qui propriè loquendo non cadit in honore. Tertiò si confessa est Sacramentaliter delictum suum, recepitque absolutionem, potest dicere, se esse ab ea culpa immunem, aut non esse ream; si id dicat absque juramento. Vide, quæ dixi cap. 4. fine.

69 Quartò, in tam urgenti vitæ periculo videtur loqui posse per metaphoram in illa significatione, quæ communis est in Sacra Scriptura, in qua adulterium frequenter usurpatur pro idololatria. Ut constat Hieremiæ cap. 13. vers. 27. & Osee ferè per totum cap. 2. & Ezechielis cap. 23. vers. 27. ibi: *Quia adulterata sunt, & sanguis in manibus eorum, & cum idolis suis fornicata sunt*. Et ibid. vers. 45. & 49. Item Judicium cap. 2. vers. 17. ibi: *Fornicata cum Diis alienis, & adorantes eos*. Et c. 3. vers. 33. *Aversi sunt filii Israel, & fornicati sunt cum Baalim*. Et Deuteronomii 1. cap. 5. vers. 25. *Et fornicati sunt post Deos populorum terra*. Et Psal. 105. vers. 39. *Fornicati sunt in adinventionibus suis*. Circa quem locum videatur Lorinus tom. 3. in Psalm. Et quidem tempus tererem, si omnia loca Sacra Scripturæ, quæ hunc loquendi modum tenent, recitarem. Non ergo mentitur ea foemina, quæ negat adulterium in sensu, in quo eo verbo utitur sæpius Sacra Scriptura.

70 Ad quartam de Secretario Inquisitionis, qui obstrictus de juramento secreti servandi, adhuc tamen interrogatur ab amico de causa arcana cujusdam Rei, respondeo, illum posse uti omnibus modis, quibus juxta supradicta uti potest confessarius. Et sicut confessarius, juxta S. Thomam, cum dicit *Nescio*, intelligitur, quòd nescit, *ut homo est*, ita Secretarius potest dicere, *Nescio*, & intelligitur, quòd nescit, *ut privatus homo est*, aliud enim scit, qua Secretarius, & aliud qua privatus homo; Et ad hoc nulla restrictio mentalis requiritur: nam id, quod subintelligitur, non est ex restrictione mentis, sed ex ipso officio Secretarii, quod exercet. Item potest respondere per circumlocutionem, ut dixi cap. 4. in modo 6.

71 Ad quintam de famulo, qui jubetur negare existentiam domini in sua domo, respondeo, eum uti posse (si loquatur latine) ea amphibologia, quam ponit glossa in cap. *Ne quis*. 22. q. 2. *Non est domi*, id est, *Non comedit domi*. Vide cap. 4. Secundò, ut ibidem dixi, potest figere pedem in uno lapide, & sic sine mendacio, & sine restrictione mentali respondebit, *Non est hic*, id est, in isto lapide. Tertiò potest dicere sine mendacio, & sine restrictione; *Egressus est homo*, sic enim nō designat tempus; est enim verum, quòd sæpè egressus fuerit, neque teneatur respondere ad mentem interrogantis; nisi fortè esset Judex juridice interrogans; vel deesset causa iusta occultandi.

72 Ad sextam de viro nobili, qui ad demonstrationem luctus non vult admittere visitationes amicorum, & jubet affirmari se esse in agro; respondeo, illum non mentiri, quia illa verba apud omnes ex communi consuetudine in Hispali, & in aliis urbibus Boeticæ, & Castellæ significant, hominem esse remotum à confortio propter luctum: & ita omnes intelligunt eam phrasim, & modum loquendi jam receptum.

73 Ad septimam; de eo, qui dicit, se non habere pecunias; cum ab ipsa postulantur mutuò; respondeo excusari posse à mendacio absque restrictione mentali, primò, respondendo ad mentem postulantis: iste enim non postulat eas, quæ alteri sunt necessariæ; unde solum postulat ultra necessarias. Unde si ille, à quo postulantur, indiget illis, cum veritate dicit, *Non habeo*, quia ultro sibi necessarias, non habet. Secundò. Jam omnes intelligunt, hanc vocem *Non habeo* in talibus circumstantiis significare, se non habere ad mutuandum; idque sine ulla restrictione mentis: quia hæc est communis intelligentia. Tertiò per circumlocutionem, qualem posui cap. 4. in modo 6.

74 Ad octavam de femina obligata ad laudandam potionem sibi propinatam, illam quidem insipidam; respondeo multis modis posse responderi absque mendacio, & absque restrictione mentis. Primò. Quia de quolibet ente creato cum veritate dicitur, quòd sit bo-

num, omnia enim pollent bonitate transcendentali. Secundò dic potest bona, quatenus bona est ad virtutem mortificationis exercendam. Ad quod non requiritur restrictio mentalis, sed sola significatio ejus vocis bona, quæ universalis est, & extenditur ad quodlibet genus bonitatis.

75 Ad nonam, de eo, qui interrogatur circa transitum hominis, quem sicarii quærent occisuri; respondeo juxta dicta c. 4. illum respondere posse eo modo, quo S. Franciscus respondit, cum de transitu latronum interrogatus est. Item posse respondere per circumlocutionem positam c. 4. in 6. modo, scilicet, *Gauderem scire, ut tibi satisfacerem*. In quo nihil affirmat, vel negat.

76 Ad decimam, de iis, quæ communiter solent dicere homines, scilicet *Osculor manus tuas*, &c. quæ si in rigore sumantur, videntur esse mendacia; quæ tamen re vera non sunt talia; quia omnes intelligunt, ea dici per metaphoram, vel hyperbolem: & eorum intelligentia recepta est apud omnes.

C A P U T VII.

De Reo interrogato à Judice.

S U M M A R I U M.

Quid respondere debeat interrogatus à Judice, interrogante circa solutionem Gabellæ evidenter injusta (n. 77).

An reus criminis capitalis, interrogatus à judice de delicto semiplenè probato, teneatur manifestare illud? n. 78.

Et Authores partis affirmativæ. Ibid.

Fundamentum ejus opinionis, ex eo quòd judici legitime interroganti reus tenetur obedire. n. 79. & 80.

Opposita sententia, & ejus Authores. n. 81.

Fundamentum ejus sententia, ex eo quòd leges humana non obligant cum periculo vitæ. n. 82.

Esse aliquas leges, quæ non obligant ad culpam, sed ad penam. Et quomodo hinc satisfiat fundamento partis oppositæ. n. 83.

Quomodo sint correlativa jus præcipiendi, & debitum parendi. n. 84.

Facilis responsio ad objectionem Gonetii. n. 85.

Quid respondere debeat reus juridicè interrogatus de delicto capitali? nu. 86.

Et quid quando judex non interrogat juridicè? n. 87.

77 **A**D undecimam de eo, qui ne solvat gabellam evidenter injustam, interrogatur à judice, ut sub juramento dicat, quantum mercis apud se retineat, negatque partem mercis, respondeo multis modis posse excusari à perjurio; supposito quod in iis circumstantiis non interrogetur legitime: Primò, si respondeat v. gr. *Viginti amphoras olei*, non mentitur, quia dum dicit *viginti amphoras olei* non negat reliquas, & verum est, quòd habet illas viginti. Secundò, potest negare se habere plures quàm viginti. In quo verum dicit ad mentem judicis interrogantis, nam judex solum interrogat de illis, ex quibus debet gabellamolvere. Et cum non debeatolvere eam gabellam injustam, verum est ad mentem interrogantis, quòd non habeat eas, ex quibus debeatolvere gabellam. Vide, quæ dixi cap. 4. in 4. modo amphibologiæ.

78 Ad duodecimam dubitationem respondeo, ibi admisceri aliam quæstionem valde controversam inter Doctores, an scilicet reus criminis capitalis, contra quem est semiplena probatio, interrogatus à Judice teneatur declarare delictum? Et non pauci sunt Doctores, qui stant pro affirmativa sententia. Ii sunt ex Theologis S. Th. Enricus, Gabriel, Aragon, Corduba, D. Antonius, Paludanus, Tabiena, Armilla, Navarrus, Valentia, Toletus, Graffius, Salon, Petrus de Ledesma, Sayrus, Bannez, Philiaricus. Item ex jurisperitis Didacus, Perez, Simancas, Antonius Gomez, Archidiaconus, Panormitanus, Bernardus Diaz, Covarruvias, Gutierrez, Lucas de Penna, & Everardus, quos refert, & sequitur P. Thomas Sanchez lib. 6 Consilior. cap. 3. dub. 29.

79 Authores hujus primæ sententiæ nituntur eo fundamento. Nam quoties judex interrogat juridicè, reus tenetur declarare veritatem; quia inter partes justitiæ potissima est obedientia, qua tenetur quis parere majoribus, dum iusta præcipiunt: sed quando est semiplena probatio contra reum, judex interrogat juridicè, & præcipit, quòd iustum est: ergo reus tenetur obedire, & veritatem declarare.

80 Confirmatur. Nam implicat contradictionem, quòd Judex habeat jux præcipiendi, & reus non habeat debitum parendi; nam hæc duo sunt essentialiter correlativa. Ergo si judex præcipit, quòd iustum est, reus tenetur obedire.

81 Sed oppositam sententiam, quæ affirmat, non teneri reum fateri suum delictum, si propter illud plectendus sit pena capitali, vel triremium, aut alia simili, veram censeo. Pro qua sententia stant Navarra, Panormitanus, Sylvester, Angelus, Armilla, Emmanuel Rodriguez, Salcedo, Vega, Lessius, Sà, Baldellus, Salas, Enriquez, Villalobos, Filiucius, Fagundez, Alcozer, Reginaldus, Portel, Peirinus, Diana, & Joannes Sancius, quos refert, & sequitur Lug. Card. to. 2. de justit. disp. 48. sect. 1. n. 14.

82 Fundamentum hujus sententiæ est inconcussum. Leges, & præ-

An liceat simulare administrationem Sacramentorum, saltem ex metu gravi?

CAPUT PRIMUM,

Pro expositione propositionis 29. damnatae prae-
mittuntur aliqua.

SUMMARIUM.

Refertur propositio damnata, & ejus sensus. n.1.
Distinctio simulationis formalis, & materialis. n.2.
Duo requisita ad simulationem formalem. n.3.
Quid sit simulatio materialis, & quid, quando signa externa in-
differentia sunt ad plura significanda? n.4.
Quodnam sit discrimen inter voces, & signa externa quoad si-
gnificationem? n.5.
Quomodo signa externa possint procedere à diversis causis, & idem
significare diversa? n.6.
Qualis fuerit simulatio Josue, & militum ejus? n.7.
Quid, quando Christus Dominus finxit, se longius ire? Lucæ 24. n.8.
Duplex distinguitur simulatio materialis alia, quæ respicit circumstan-
tiam vitiosam, & alia absque tali circumstantia. n.9.

PROPOSITIO 29. inter damnatas hæc est: *Urgens metus gravis est
causa iusta Sacramentorum administrationem simulandi.* Quæ
propositio unum supponit, & alterum statuit. Supponit, illicitum
esse simulare administrationem Sacramentorum absque causa gra-
vi, & statuit urgentem metum esse causam gravem, ratione cujus
non sit illicitum simulare administrationem Sacramentorum.
Damnata autem hac propositione, relinquitur, ita esse illicitam
eam simulationem, ut non sufficiat metus urgens, ut reddatur lici-
ta: Ut autem sensus hujus propositionis, & damnationis ejus me-
lius percipiatur, aliqua prænotari oportet.

1. Prænotandum est ex P. Suarez de legib. lib. 9. c. 17. n. 15. dupliciter
usurpari posse, & solere vocem *simulationis*: alia est enim simula-
tio formalis, & alia simulatio materialis: Simulatio formalis juxta
S. Thomam 2.2. q. 111. a. 1. corp. est, cum quis per signa externa fa-
ctorum, vel rerum significat aliquid contrarium ejus, quod credit.
Aitque S. Thom. id semper esse peccatum, quia sic est mendacium,
Non refert autem, utrum aliquis mentiatur verbo, vel quocunque alio
facto, ut supra habitum est. Unde cum omne mendacium sit peccatum, ut
supra dictum est, consequens est etiam, quod omnis simulatio est pecca-
tum. Quæ sunt verba Angelici Doctoris. Unde fit, quod simula-
tio formalis dicitur illa, quæ dolosa est, & mendax.

3. Hinc fit, quod sicut ad mendacium, ita & ad simulationem
dolosam requiruntur duo; & quod sit falsum, saltem existima-
tum, id quod quis significat per signa externa; & quod sit ex in-
tentione decipiendi, quæ quis intendit, quod alii intelligant aliter,
ac ipse cognoscit, rem se habere.

4. Simulatio materialis est, cum quis dat signa externa factorum,
vel rerum, indifferentia ad plura significanda, per quæ præter in-
tentionem aliqui decipi solent. Circa quam descriptionem aliqua
notanda veniunt. Primum, sicut in verbis non est mendaciū, cum
quis loquitur per terminum æquivocum; licet is, qui loquitur, in-
telligat unum significatum, & qui audit, intelligat alterum signi-
ficatum; ita contingit in eo, qui loquitur, aut quasi loquitur per si-
gna externa, quando hæc sunt indifferentia ad plura significanda.

5. Secundum, magnum esse discrimen inter voces, & res quo-
ad significationem. Voces enim significant ad placitum, juxta
impositionem hominum. Res autem sunt signa naturalia: gemitus
enim est signum naturale angoris animi; risus est signum natu-
rale lætitiæ. Quamvis aliquando significant ad placitum, non
quidem ex communi impositione hominum, sed ex privata in-
tentione ejus, qui utitur tali signo. Sicut enim cum quis non ad-
vertit externum cultum, quem exhibere debet magnati occurrenti,
amicus propè stans percussit leviter brachium ejus non ad-
vertentis: quæ percussio in talibus circumstantiis ex intentione
percutientis est signum ejus cultus exhibendi tali magnati: & sic
in multis aliis.

6. Tertium, hæc signa externa naturalia ut in plurimum sunt
effectus alicujus causæ; nam effectus est signum naturale suæ
causæ. Quia tamen contingere solet, quod unus effectus possit
procedere à multiplici causa; idem solet etiam contingere, quod
unus ponat effectum procedentem à causa A. & qui videt, existi-
met procedere à causa B. & ita is, qui videt, decipiatur. Unde fit,
quod possit, & soleat dari simulatio materialis, per quam qui videt
factum, existimet procedere ab una causa, à qua re vera non pro-
cedit: & ita qui materialiter simulat, non intendit decipere, sed
permittit deceptionem alterius.

7. Et ita c. 8. libri Josue, ille præcepit militibus fugam, ut commo-
diorem haberent occasionem debellandi hostem. Et ita n. 5. di-
citur: Cumque exierint contra nos, si sit ante faciemus, fugiemus, &

præcepta humana non obligant cum periculo vitæ, aut alterius
damni supparis: ut materia de legibus est compertum inter autho-
res; ergo præceptum judicis non obligat reum cum periculo capi-
tis, aut alio propè simili: Legat, qui voluerit, Cardinalem Lugo
citatum, qui cætera argumenta efficacissimè prosequitur.

83. Ad Fundamentū partis oppositæ respondet optimè, esse ali-
quas leges, & præcepta, quæ non obligant ad culpā, sed ad penā; ut
notissimum est inter authores. Et ex hac doctrina optimè intelli-
gitur, quomodo judex interroget juridicè, & adhuc reus non tenetur
sub culpa fateri delictū suū. Nā judex interrogat juridicè obligādo
duntaxat ad penā, & idem reus non manet obligatus sub culpa.

84. Ad confirmationem dicendum est, esse essentialiter correla-
tiva judicem habere jus præcipiendi sub culpa, & reum habere debi-
tum apparendi sub eadem. Non tamen sunt correlativa, quod
judex habeat jus præcipiendi sub poena, & quod reus habeat debi-
tum obtemperandi sub culpa.

85. Hinc colligitur facilis solutio ad illam objectionem, quā
magni facit Gonetius 10.3. in disert. de opinionum probabilitate
n. 95. his verbis. (Si vera esset Tamburini sententia, nunquam lice-
ret judici, reos ad confessionem criminis capitalis, quantumvis se-
miplenè probari, torturis adigere; quia iniquum est, quenquam ad
id cogere, quod præstare non tenetur.) Respondeo enim negando
sequelam. Ad probationem distinguo propositionem assumptam:
iniquum est quenquam ad id cogere, quod præstare non tenetur
(sub culpa neque sub poena), omitto; quod præstare non tenetur
(solum sub culpa), nego. Et quidem eadem argumenti forma ar-
gui posset contra aliquas leges civiles, quæ non obligant sub cul-
pa, sed solum sub poena: ad quas observandas potest obstringere
Judex, quamvis non obligent sub culpa.

86. Quæ quæstione sic decisa, restat inquirere modum, quo reus
sine perjurio possit celare veritatem. Alseroque, celari posse eif-
dem modis, quibus ad tertiam dubitationem dixi de adultera, à
qua maritus exigit juramentum. Excepto primo modo, quia so-
lum potest deservire; quando judex reum interrogat de adulte-
rio, non verò quando de cæteris criminibus.

87. Ad tredecimam dubitationem de reo negante delictum, quia
judex non interrogat juridicè; respondeo, iisdem modis amphibo-
logiæ eum uti posse, quibus diximus ad præcedentem dubitationem.

CAPUT VIII.

An in damnatione propositionis vigesima octava damnetur
aliquid aliud præter restrictionem mentalem?

NON EGRET SUMMARIO.

88. **E**X dictis in superioribus constat, in damnatione propo-
sitionis 26. & 27. non contineri aliud, nisi restrictionē men-
talem; sicut etiā doctrinā, quæ alserat, esse posse causam aliquā ho-
nestandi restrictionē mentalem: neq; in eo decreto damnari alios
amphibologiæ modos, qui sine mendacio possunt usurpari.

89. Circa propositionem tamen 28. dubitatur, an præter restri-
ctionem mentalem damnetur aliquid aliud? Et rationem dubitan-
di præbent ea verba, quia non tenetur *declarare judici crimen occultum*.
In quibus verbis damnari videtur propositio alserens; neminē
teneri ad fatendum crimen suum occultum judici interroganti. Et
idem Filguera in expositione hujus propositionis 28. alseruit, eam
doctrinam de crimine occulto non fatendo coram judice, damna-
ri in eo decreto. Sed multò melius Lumbier 10.3. Summa, n. 1557. &
seqq. affirmat, ibi solum damnari restrictionem mentalem, neq; sub
damnatione contineri doctrinam de neganda veritate coram ju-
dice interrogante. Etenim nullus Author, quem sciamus, dixit, ju-
dici legitime interroganti posse reum negare veritatem, nisi quan-
do imminet reo poena capitalis, aut alia propè similis.

90. De isto autem casu an volens ascendere ad Magistratum, te-
neatur, aut non teneatur ad manifestandum suum crimen occultum
Principi, aut gubernatori interroganti; nihil decidit hæc dam-
natio; sed solum statuit, illum interrogatum non posse uti restri-
ctione mentali. Circa aliam verò quæstionem, an in eo casu Prin-
ceps, vel gubernator interroget juridicè, aut non, circa crimina oc-
cultas; nihil statuit hæc damnatio. Scimus quidem, quod si Princeps
interroget juridicè, interrogatus tenetur declarare; quod si ille
non habeat jus interrogandi de crimine occulto, interrogatus non
tenetur declarare. Hæc autem damnatio abstrahit ab ea quæstione,
dummodo firmiter teneatur, illi dignitatis candidato nullatenus
licere, uti restrictione mentali.

91. Confirmatur ex leg. *Semper*, ff. de Regulis juris. ubi pro regula
generali traditur: *Semper in obscuris* (id est in dubiis) *quod minimum
est, sequitur.* Ut ex aliis etiam textibus ostendi supra. Cum ergo
non sit certum, quin potius valde dubium; an Pontifex damnet
opinionem aliquam circa manifestandum veritatem judici inter-
roganti; quod minimum est, sequi debemus, nempe quod ea dam-
natione non contineatur id, quod spectat ad manifestandum judi-
ci crimen occultum; sed solum id, quod spectat ad restrictionem
mentalem, quæ ex nullo capite honestari potest.

terga verteremus, donec persequentes ab urbe longius procrabantur: putabant enim, nos fugere, sicut prius. Et n. 15. Josue vero, & omnis Israel cesserunt loco, simulantes metum, & fugientes per solitudinis viam. Quam simulationem excusant à peccato Interpretes, utpote simulationem materialem: quia fuga potest procedere à diversis causis, nempe vel à timore, vel à desiderio habendi commodiorem occasionem pugnandi. In hoc ergo casu istud desiderium erat causa, à qua procedebat fuga, non metus hostes autem putabant, eam fugam procedere à metu. Dicuntur autem Josue, & ejus milites *simulantes metum*, non quia intendebant decipere, sed quia permittebant deceptionem.

8 Sic etiam intelligitur illud factum Christi D. quo coram duobus discipulis accedentibus ad Emmaus, *sinxit se longius ire*. Luc. c. 24. dicitur enim sinxisse per simulationem materialem; quia discipuli putabant, motum Corporis Christi D. significare viam materialem; & ipse Dominus significabat suum ad Cēlos iter: quare discipuli decipiebantur, præter intentionem Christi D. non enim intendebat deceptionem illorum, sed permittebat.

9 Quartum. Simulatio materialis est in duplici differentia. Alia est, quæ respicit objectum, aut circumstantiam vitiosam, quæ non potest excusari à culpa. Nam Catholicus, qui simulat se Judæum, aut Lutheranum, quamvis non simulatione formali, quia non ita se simulat ex intentione decipiendi, sed ex alia diversa intentione, nullatenus excusatur à culpa. Alia est simulatio materialis (quam libenter vocarem materialissimam) quæ respicit rem, aut circumstantiam omnino indifferentem, quæ nihil continet vitii, aut culpæ. Talis est illa simulatio Machabæorum, & illa, quæ Christus D. *sinxit se longius ire*; ut supra dixi.

C A P U T II.

An propositio damnata loquatur de simulatione formali, an etiam de materiali?

S U M M A R I U M.

Argumenta pro damnatione solius simulationis formalis. n. 11. & seqq. Damnatio comprehendit tam simulationem materialem, quam formalem. n. 14.

Et quomodo simulatio materialis afferat irreverentiam Sacramentis. Ibidem.

Simulatio materialis, quæ respicit circumstantiam vitiosam, non excusatur à culpa. n. 15.

Quomodo nomine simulationis veniat tam materialis, quam formalis? n. 16.

Sacerdos proferens verba consecrationis cum simulatione materiali, peccat gravissimè. n. 17.

Comprehendi simulationem materialem, probatur à paritate amphibologia. n. 18.

Item ex eo, quod fingit, dispensari merita Christi. n. 20.

Solvuntur objectiones. n. 21. & seqq.

10 **U**T perfectè calleamus sensum hujus damnationis, inquiremus, an solum damnetur propositio, quatenus adstruit licitam simulationem formalem administrationis Sacramentorum, nempe ex intentione decipiendi, saltem virtualiter etiam damnetur propositio, quatenus respicit simulationem materialem, scilicet in qua præter intentionem administrantis decipiuntur fideles.

11 Et propositioni afferenti, quod damnetur solum simulatio formalis, videntur suffragari hæc argumenta. Primum, nam sola simulatio formalis est propriè, & strictè simulatio: ergo cum in his damnationibus standum sit pro verborum proprietate, dicendum est, damnationem intelligi de simulatione formali; nam simulatio materialis non est propriè, & strictè simulatio.

12 Secundum. Nam in dubiis cujuslibet legis semper debemus intelligere id, quod est minus obligatorium. Ita capit. in obscuris. De regul. jur. in 6. in obscuris, quod minimum est, sequitur. Et eadem regula habetur in l. Semper in obscuris. ff. de Regul. jur. item in lege. Quidquid astringenda, ff. de verbor. obligationibus. Quidquid astringenda obligationis causa dictum est, id nisi palam exprimat, omissum esse censendum est. Ergo cum non palam exprimat simulatio materialis, omissa esse censenda erit, atque adeo non mansisse sub damnatione. Et cap. contra eum. De regul. jur. in 6. dicitur. Contra eum, qui legem dicere potuit apertius, faciendū est interpretatio. Cum ergo damnatio potuerit explicare, an intelligatur propositio de simulatione materiali, videtur faciendū esse interpretatio contra rigorem legis, & hæc intelligenda esse juxta minimam obligationem, quam potest imponere.

13 Tertium. Nam damnatio eò respicere videtur, ne fiat dolus in administratione Sacramentorum: sed simulatio materialis, in qua præter intentionem contingit deceptio passiva, non est dolus, ergo damnatio non respicit simulationem materialem.

14 Dicendum tamen est, damnationi huic subiacere tam simulationem materialem, quam formalem factam in administratione Sacramentorum. Hoc probat. 1. primò. Etenim constat, damna-

ri eam propositionem, quia continet irreverentiam respectu Sacramentorum; ut amplius constabit ex dicendis capitibus sequentibus: atqui quando fit irreverentia rebus sacris per simulationem, eodem modo affert simulatio irreverentiam rebus sacris, sive simulatio sit formalis, sive materialis; ergo in hoc decreto utraq; simulatio damnatur. Probatur minor. Nam qui coram idolo thus proicit in thuribulum coram aliis, non excusatur à peccato, per hoc quod fiat simulatio materiali, & sine intentione significandi astantibus affectum adorationis, immò cum sola intentione olfaciendi odorem thuris: non solum propter scandalum, sed etiam, quia est cultus externus idoli: ergo sicut reverentia externa exhibita idolo, etiam cum simulatione materiali, non excusatur à peccato contra præceptum adorandi solum Deum; ita irreverentia contra rem sacram, etiam cum simulatione materiali, non excusatur à peccato irreverentiæ: cum reverentia rei non sacræ, & irreverentia in rem sacram æquo jure censeantur proportionem servata.

15 Similiter si quis in Missa, dum elevatur hostia, ostendat caput coopertum galero, vel pileo, simulans omissam adorationem debitam, quamvis simulatio sit materialis, & solum ex intentione propriæ commoditatis, irreverentiam committit ingentem, quin excusetur ex eo, quod simulatio sit materialis: ex quo patet, actionem non excusari ab irreverentia in rem sacram, ex eo quod simulatio sit materialis, & ea simulatio non fiat ex intentione decipiendi. Nam, sicut dixi cap. præced. Datur simulatio materialis, quæ respicit rem, vel circumstantiam vitiosam, quæ non potest excusari à culpa. Et talis est simulatio in administratione Sacramentorum, propter reverentiam illis debitam.

16 Probatur secundo conclusio. Quia nomine simulationis in communi modo loquendi, non solum venit simulatio formalis, sed etiam materialis: cujus manifestum signum est, quod Authores, qui concedunt, vel negant, licitam esse simulationem in administratione Sacramentorum, non distinguunt inter simulationem formalem, & materialem, sed indistincte de omni simulatione loquuntur: ergo propositio damnata loquitur indistincte de qualibet simulatione formali, & materiali, atque adeo hæc damnatio condemnat utranque.

17 Confirmatur. Nam Sacerdos, qui diceret verba consecrationis super panem sine intentione consecrandi, ab omnibus diceretur simulasse consecrationem, quamvis non faceret ex intentione decipiendi, sed solum ex intentione gloriandi de bona pronuntiatione verborum: hæc autem est simulatio materialis: ergo etiam simulatio materialis censetur ab omnibus vera, & absoluta simulatio.

18 Probatur tertio. Sicut se habet in verbis amphibologia, quæ usurpatur per terminum æquivocum significantem plura ut plura; ita se habet in factis, & rebus significativis simulatio materialis per signa externa significantia res diversas; sed amphibologia, quæ datur in termino æquivoco significantem tum blasphemiam, tum aliud etiam objectum, non excusatur à peccato contra Religionem, eo quod illam proferens non intendat illam proferre juxta significationem blasphemix; sub quacunque enim intentione proferatur; affert irreverentiam blasphemix: ergo idem censendum est de simulatione materiali.

19 Minor probatur. Et exemplum sit in eo, qui asserit; Ita est per vitam Dei, quæ ab omnibus Doctoribus numeratur inter blasphemias, eo quod sensus sit, *deficiat vita Dei, si hoc non est ita*, idè autem numeratur inter blasphemias, quia significatur vita Dei ut defectibilis. Sed quid si non dicatur sub ea intentione, & significatione, sed sub qua vita Dei non significetur ut defectibilis? Sanè quamvis ea verba possint admittere alium sensum non irreligiosum, adhuc ea verba continent blasphemiam, quia sufficit, quod significant in una usurpatione contumeliam Dei, quamvis in alia id non significant.

20 Probatur quarto. Qui simulat utcumque administrationem Sacramenti, fingit, se dispensare merita Christi: sed fingere quod dispensat merita Christi D. cum re vera illa non dispensat, illudit Christo D. ergo qui simulat utcumque administrationem Sacramenti, Christo D. illudit. Quæ omnia confirmantur in cap. De homine. De celebr. Missar. ut referam c. 4.

21 Objectiones sub initium hujus capituli propositæ nullius momenti sunt. Ad primam respondeo, falsum esse antecedens: nam simulatio materialis vera, & propria simulatio est; ut constat ex communi modo loquendi, & respectu Sacramenti affert circumstantiam irreverentiæ.

22 Ad secundam respondeo, verum esse, quod in dubiis, & obscuris, quod minimum est, sequi debemus. Nego tamen de hoc esse posse dubium circa Sacramenta, cum simulatio materialis sit verè, & propriè simulatio, & in hoc casu afferat irreverentiam.

23 Ad tertiam neganda est major: quia non damnatur solum propter vitandum dolum; sed quia quævis simulatio administrationis Sacramentorum est contra reverentiam Sacramentis debitam.

C A P U T III.

An huic damnationi subiaceat propositio asserens, licere aliquando ministrare hostiam non consecratam pro consecrata?

S U M M A R I U M.

Authores docentes prefatam opinionem. n. 24.

Argumentum pro illa. n. 25.

Et argumento fingitur casus impracticabilis. n. 26.

Ea opinio subiicitur huic damnationi. n. 27.

Ejus improbabilitatem affirmant communiter Theologi. n. 28.

An hostia non consecrata, & simulatè ministrata, exponatur periculo idololatriæ. n. 29.

Aliud argumentum ex jure Canonico. n. 30. & seqq.

Alique consequentia ex eo textu consequuntur. n. 33.

24 **L**icitam esse hanc simulationem in aliquibus casibus, ministrando hostiam non consecratam pro consecrata aliqui Authores asseruerunt. Nam Altisiodorensis (ut refert P. Suar. 10. 3. in 3. p. disp. 67. sect. 4. S. Circateriam) affirmat, si homo sit in articulo mortis, & nulla sit reservata hostia consecrata, ad vitandum scandalum, licitum esse dare hostiam non consecratam pro consecrata. Quam opinionem dicit P. Suarez esse *improbabilem, & intolerabilem*. Alii vero dicunt, quod si fiat conventio inter Sacerdotem, & peccatorem, licebit ministrari peccatori hostiam non consecratam: ne si indignè recipiat, fiat reus corporis Domini; & ne, si ei denegetur communio, infamatus maneat peccator. Posse autem ita disponi; ut ea forma non consecrata non exponatur adorationi fidelium, si omnino occulta deferatur. Ita S. Bonav. Albertus Magnus, & Adrianus, quos refert P. Suarez ubi supra. Item Villalobos 10. 1. sum. tr. 7. diff. 38. n. 7. & Ludovicus de S. Ivan. 10. 1. sum. q. 7. de Euch. art. 8. diff. 7. apud P. Moya 10. 1. select. tr. 4. q. 2. n. 5.

25 Et fortasse videbitur alicui, eam opinionem non subiacere huic damnationi. Etenim si Sacerdos, & peccator sciunt, non esse consecratam, non erit simulatio, maxime si ministretur, nullo alio adstante; simulatio enim supponit ignorantiam: cum ergo damnetur in hoc decreto simulatio administrationis Sacramentorum, si hic non intervenit simulatio, non subiacebit damnationi.

26 Sed hæc obiectio fingit casum impracticabilem, nempe illū, in quo necesse sit ministrare hostiam non consecratam peccatori consentienti, nullo alio adstante; quia si nullus alius adest, & dat illi consentienti hostiam non consecratam, quomodo verificatur, quod dat non consecratam pro consecrata, hoc enim supponit ignorantiam saltē adstantiū, & dare peccatori hostiā non consecratā, nullo alio adstāte, potius erit ludere, quā fingere communionem. Casus ergo præfatus est, in quo adstātes ignorant illā actionē cōmunionis, quāvis Sacerdos, & peccator sciant, hostiā non consecratā ministrari.

27 Dicendum ergo est, illam opinionem eorum Authorum subire hanc damnationem. Patet. Damnat enim hoc decretum propositionem asserentem, licere simulationem in administratione Sacramentorum, etiam ex causa metus urgentis: cum ergo manifestum sit, eam fictam communionem esse simulationem in administratione Eucharistiæ; quia fingitur esse Eucharistia ea, quæ non est talis; patet, talē opinionem subiici huic damnationi.

28 Et quidem illam opinionem reiiciendam putat communior sententia Theologorum. Ita P. Suarez ubi supra, P. Vasquez de Euch. di. p. 209 c. 1. P. Castro Palao 10. 1. tr. 2. disp. 1. punct. 13. n. 8. qui affirmat, quod opposita sententia *audaciam, & temeritatem videtur redolere*. Et alii passim Doctores.

29 Aliquod tamen dissidium est in reddēda ratione hujus asser-tionis. Commune argumentum pro hac conclusione est: hostia enim non consecrata exponitur adorationi adstantium: ex quo sequitur idololatria materialis. Hoc argumentum P. Vasquez non putat efficax: ait enim, nullum esse periculum idololatriæ, eo quod affectus adorantis Eucharistiā fertur in solum Christum. Sed non assentior: quia ille cultus externus exhibitus rei creatæ omnino est illicitus; & ita peccaret lethaliter, qui exhiberet cultum externum coram idolo, etiam si jus affectus internus ferretur in Christum Dominum. Et ita peccator ipse sciens, hostiam non esse consecratam, peccaret exhibendō eum cultum externum genuflexionis; & ut bene advertit P. Suarez relatus, ipsa susceptio communionis, quamvis fictæ, esset cultus externus, ideò graviter illicitus.

30 Aliud argumentum malitiæ hujus communionis fictæ desumitur ex c. De homine de celebrat. Missar. ubi Innoc. III. refert casum in hæc verba. *Quæsiuistis, quid de incauto Presbytero videtur, qui cum sciat, se in mortali crimine constitutum, Missarum solemniam, quæ non potest propter necessitatem quamlibet intermittere, propter sui facinoris conscientiam dubitat celebrare, peractisq; ceteris circumstantiis missam celebrare se fingit, & suppressis verbis, quibus consecratur Corpus Christi, panem, & vinum tantummodo purè sumit, ita credens per id, quod prædedit populo satisfacere, ut per hoc, quod intendit, Deum non debeat provocare.*

31 Ad hunc casum respondet immediatè Pontifex hoc tenore verborum. *Cum ergo falsa sint ubi iudicanda remedia, quæ veris sunt periculis graviora; licet is, qui pro sui criminis conscientia reputat se indignū,*

Jo. Cardenas.

peccat graviter, si se ingerit irreverenter ad illud; gravius tamen videtur offendere, qui sic fraudulenter illud præsumpserit simulare; cum ille in solius misericordis Dei manum incidat, iste vero non solum Deo (cui non veretur illudere) sed populo, quem decipit, se adstringat.

32 Ex quibus verbis patet primò, peccasse gravissimè Presbyterum ratione falsitatis, & simulationis. Patet secundò, non solum fuisse reum, quia decipit populum, sed quia non est veritas illudere Deo, nam simulare fraudulenter rem Divinam, juxta modum loquendi Pontificis, est Deo illudere. Patet tertio, gravius deliquisse Presbyterum, simulando consecrationem, quàm si reus fuisset corporis, & sanguinis Domini, sacrificando, & manducando indignè.

33 Hinc etiam manifestè colligitur primò, Sacerdotem, qui ministrat hostiam non consecratam etiam consentienti, peccare peccato falsitatis, & simulationis. Colligitur secundò, illum peccare non solum quatenus decipit adstantes, sed etiam, quatenus simulat fraudulenter rem Divinam, atque adeò illudit Deo. Colligitur tertio, gravius peccare, qui sic simulat fraudulenter communionem Corporis Domini, quàm si hostiam consecratam indignè sumeret: *Gravius enim videtur offendere, qui sic fraudulenter præsumpserit simulare.* Nam eadem ratio militat in Presbytero fictè celebrante, ac in peccatore fictè communicante.

C A P U T IV.

An damnationem incurrat propositio docens, esse licitum proferre super panem verba consecrationis sine intentione consecrandi?

S U M M A R I U M.

Opinio Joannis Sanci. n. 34.

Argumenta pro ea opinione. n. 35. & 36.

Ea propositio incurrit damnationem. n. 37.

Damnatio contenta in hoc decreto per propositionem universalem. n. 38.

Et damnat propositionem, siue universalem, siue particularem. n. 39.

Solvuntur objectiones supra posite. n. 40. & 41.

Quid si simularet consecrationem per alia diversa verba? n. 42.

Et quid si fieret per simulationem formalem, & quid per materialem? num. 43. & 44.

34 **J**oannes Sanci in select. disp. 35. n. 3. proponit hypothesim, in qua hæreticus minaretur mortem Sacerdoti, nisi consecraret totum panem, qui esset expositus venditioni in platea civitatis. In qua hypothesi affirmat, licitum esse ei Sacerdoti proferre verba consecrationis sine intentione consecrandi.

35 Quod autem casus iste non contineatur sub hac damnatione, videtur suaderi his argumentis. Primo. Hæc propositio: *Urgens metus gravis est causa Sacramentorum administrationem simulandi*; est indefinita, & ex mète suorum Doctorū videtur æquivalere universali; docent enim, quēlibet urgentem metum esse causam gravem, & sufficientem ad justificandam eam simulationem. Atqui damnationes istæ ita procedunt, ut statuunt, verā esse contradictoriam propositionis damnatæ. Ergo damnatio hujus 29. propositionis fit per hanc contradictoriam; *Non omnis urgens metus est gravis causa Sacramentorum administrationem simulandi*, siue, quod idem est, *Aliquis urgens metus non est gravis causa, &c.* Quæ cōtradictoria est particularis negativa. Sed à particulari non valet ad singulārē, neque à propositione indeterminata ad determinatā: ergo non valet, *Aliquis urgens metus non est gravis causa*: ergo metus mortis non est gravis causa. Erit ergo metus mortis causa sufficiens ad eam simulationē quāvis alii metus minoris momēti nō sint ad id causæ sufficientes.

36 Secundò. In gravissima necessitate licitum est, uti opinione tenuiter probabili, ut docent authores relati supra differt. 4. sed opinio præfata, quod metus mortis sit causa sufficiens ad simulationem administrationis Sacramentorum, est saltem tenuiter probabilis; neque ulla est urgentior causa, quam metus mortis; ergo is sufficit, ut simulari possit Sacramentorum administratio.

37 Sed his non obstantibus dicendum est tanquam omnino certum, eam propositionem subiacere huic damnationi. Patet assertio. Nam hæc damnatio insitit vestigiis Innocentii III. in cap. De homine. De celebrat. missar. supra relato in cap. 3. ex quo textu (sumptò argumento à minori ad majus) constat, eam simulationem proferendi verba consecrationis sine intentione consecrandi esse intrinsecè pravam: nam multò gravius est contra reverentiam Sacramenti proferre verba consecrationis, quæ instituta sunt à Christo D. pro confectioe Sacramenti: proferre, inquam, sine intentione conficiendi, quàm suppressere, seu omittere verba ipsa, cum dicenda erant. Declarat autem Pontifex, eam simulationem esse illudere Deo, & id esse gravius peccatum, quàm esse reum corporis, & sanguinis Domini; quod idem à fortiori convenit in eum, qui verba consecrationis profert sine intentione consecrandi. Atqui hoc, quod est illudere Deo, ita est intrinsecè malum, ut nullam ob causam justificari possit: ergo.

38 Ex quo ulterius cōstat, eam damnationem fieri per propositionem universalem, & sensus ejus est iste: *Nullus urgens metus est gra-*

his causa Sacramentorum administrationem simulandi. Tum quia cum ea simulatio, juxta Innocentium III. sit illudere Deo, & ad illudendum Deo nullus metus urgens possit esse causa id licitum reddens, sequitur, quod hujusmodi damnatio admittenda sit tanquam universalis negativa, ita ut nullus metus urgens sufficiat.

39 Tum etiam, quia sicut indefinitè procedit propositio damnata: ita etiam indefinitè procedit damnatio: quæ quidem damnat propositionem, sive hæc loquatur tanquam universalis, sive loquatur tanquam particularis: & idè damnatio damnat illam utroque modo, ita ut si propositio damnata procedat tanquam particularis, damnatio procedit tanquam universalis negativa, *Nullus urgens metus, &c.* quo pacto contradicit particulari affirmativæ. Et si propositio damnata procedat tanquam universalis affirmativa, damnatio sit particularis negativa. Quia ergo propositio damnata potest intelligi utroque modo, idè damnatio intelligitur utroque modo.

40 Ex his facillimè est solvere argumeta superius proposita. Ad primum respòdeo, propositionè damnatâ obnoxiam esse, ut intelligatur tanquâ universalis, & tanquâ particularis: & idè damnatio procedit tanquâ universalis, reprobando utroque modo eam propositionè. Quare licet propositio damnata indefinita sit, & juxta mentè suorum Doctorum sit universalis: ex mente Decreti, *juncto caput. De homine*, relato, etiam damnatio est universalis, quia contradicit propositioni, sive sumptæ univèrsaliter, sive particulariter.

41 Ad secundum respondeo, eam propositionem damnatam posse ante damnationem censi tenuiter probabilem; at post damnationem, nihil omninò habere probabilitatis practicæ; & idè jam neque tenuiter probabilem censi debere.

42 Rogabis, quid dicendum sit in hypothesi, in qua hæreticus ignarus verborum consecrationis minaretur mortem Presbytero, si non consecraret illum panem expositum venditioni: iste autem, ut evaderet mortem, recitaret orationem dominicam, simulando in hunc modum consecrationem illius panis?

43 Cujus decisio indiget distinctione. Potest enim Presbyter in ea hypothesi per simulationem formalem, & potest per materialem: id est, potest procedere ex intentione deceptionis illius: & procedere non intendendo, sed permittendo deceptionem ejus. Primo modo peccat, sicut peccaret, si diceret (iste panis jam est consecratus) est enim mendacium, significare alteri per signum externum aliquid aliud contra id, quod ipse judicat.

44 Secundo modo non peccaret ille Presbyter, quia licet verum sit, illicitam esse simulationem materialem in administratione Sacramentorum: at in ea hypothesi nõ datur simulatio circa administrationè Sacramentorum: quia recitare orationè dominicam omninò indifferèter se habet ad administrationè, & cõfectionem Sacramèti: est enim latissimum discrimen inter hoc, quod est, dicere verba consecrationis absque intentione consecrandi, & recitare orationem dominicam: nam verba consecrationes instituta sunt à Christo D. ad consecrandam Eucharistiam: non sic oratio dominica.

C A P U T V.

An subiaceat damnationi dicere, quod liceat simulare administrationem Sacramenti Pœnitentiæ; & quomodo.

S U M M A R I U M.

Ratio dubitandi ex scandalo, quod potest resultare ex absolutione negata indigno. n. 45.

Sigillum servandum est non solum verbis, sed etiam factis. n. 46.

Modus dicendi Filguera. n. 47.

Modus dicendi Magistri Hozes. n. 48.

Illicitum est proferre verba absolutionis sine intentione absolvendi. n. 49.

Et an id sit illudere Deo? n. 50.

Et opposita propositio subjacet damnationi. n. 51.

Quid debeat facere confessorius, qui coram aliis negat absolutionem indigno? n. 52.

Et quid, si intendat deceptionem circumstantium? n. 54.

Quomodo hic modus negandi absolutionem non subiaceat huic damnationi? n. 55.

Responsio ad rationem dubitandi. n. 56.

An modus dicendi Magistri Hozes subiaceat huic damnationi? num. 57. & seqq.

An metus mortis sit sufficiens, ut confessorius simulet, se absolvere, eodem modo, quo sit pro servando sigillo. n. 60. & seqq.

Aliud dubium solvitur. n. 63.

45 **C**irca præfatam questionem inquirens primò, an liceat confessorio aliquando simulare absolutionem Sacramentalè? Et ratio dubitandi est: quia plerumque contingit, hominem confiteri peccata sua in magno pœnitentium concursu, qui circumstant; confessorium autem cognoscere, quod ille non vult deferere occasionem proximam peccandi, aut non habere propositum de cetero non peccandi. Quid ergo facere debeat confessorius? Nam si absolvit indignum, peccat gravissimè. Si non absolvit, circumstan-

tes animadvertunt, illum peccatorem esse indignum absolutione, atque adeò confessorius violat sigillum suæ absolutionis omissione, manifestans indignitatem peccatoris: ergo saltem debet simulare, seu fingere, quod absolvit, ne manifestetur indignitas peccatoris contra præceptum sigilli.

46 Et confirmatur. Nã, ut observavit P. Suar. *to. 4. in 3. p. dis. 33. sect. 6. n. 2.* secretum confessionis jure Divino injunctum servandum est, non solum verbis, sed etiam factis: ut constat ex *cap. Omnis utriusque sexus. De Pœnit. & remiss.* ubi dicitur: *Carveat autem* (confessorius) *omninò, ne verbo, aut signo, aut alio quovis modo aliquatenus prodatur peccatorem.* Si ergo eo facto dimittendi peccatorem absque absolutione manifestatur indignitas cognita in ipsa confessione peccatoris, vel violandum est jus Divinum sigilli, vel utendum est simulatione absolutionis, ne manifestetur circumstantibus talis indignitas.

47 Filguera in expositione ejus propositionis sine asserit, posse, confessorium per signa externa significare, se absolvisse: eo quod tunc poterit absolvere pro foro externo, non autem pro interno. Sed non explicat, quomodo id fiat sine simulatione formali, quæ includit mendacium facti: neque explicat, quomodo possit pœnitens absolvi à peccatis tantum pro foro externo; neque explicat, quomodo id non sit simulatio in administratione Sacramentis quæ omnia explicatione indigent.

48 Hozes in expositione propositionis 39. n. 11. quamvis neget, posse fieri simulationem in reliquis Sacramentis, concedit, illam fieri posse in Sacramento pœnitentiæ, quando urget obligatio sigilli, scilicet in casu proposito in ratione dubitandi. Deinde super addit, licitam esse in hoc casu simulationem absolutionis; quia in illa simulatione, qua fingit se absolvere indignum, exercet potestatem ligandi, quam confessorius habet.

49 Sit prima conclusio. Non licet confessorio in ea hypothesi proferre verba absolutionis sine intentione absolvendi. Ratio est: quia est magna irreverentia, quæ immediatè versatur circa immediatam formam Sacramenti, institutam à Christo Domino ad hunc solum finem dimittendi peccata. Primò, quia qui affirmat; *Ego te absolvo* sine intentione absolvendi, mentitur; affirmat enim se absolvere, cum re vera non absolvat; mentiri autem circa formam Sacramenti est magna irreverentia Sacramento illata.

50 Secundò. Quia non est minor irreverentia Sacramenti, sed fortasse major, dicere verba absolutionis sine intentione absolvendi, quam suppressere verba consecrationis in casu, quod teneatur ea proferre: sed sic suppressere verba consecrationis declarat Innocentius III. esse illudere Deo, verbis supra allatis: ergo proferre verba absolutionis sine intentione absolvendi, est illudere Deo.

51 Sit secunda conclusio. Propositio affirmans, licitum esse proferre in eo casu ea verba absolutionis sine intentione absolvendi, subjacet huic damnationi. Patet conclusio. Nam damnatio hæc reprobat quamcumque simulationem Sacramenti, quæ verè, & propriè est simulatio ejus: prolatio autè verborum absolutionis sine intentione absolvendi verè, & propriè est simulatio Sacramentis: ergo id hac damnatione reprobat. Et quidem solum excipitur ab hac damnatione ea simulatio, quæ versatur circa re indifferèter se habet ad Sacramentum, vel ad materiam ejus, aut formam, ut mox dicà.

52 Sit tertia conclusio. Confessorius, qui in conspectu plurium circumstantium videt, pœnitentem indignum esse absolutione ob defectum dispositionis, ne prodatur indignitatem peccatoris violando sigillum, debet, quasi obmurmurando, recitare aliquam brevem orationem, aut quid simile, non quidem intendendo deceptionem circumstantium, sed præmittendo illam. Probatur conclusio. Nam ex una parte habet strictissimam obligationem Juris Divini non prodendi indignitatem peccatoris cognitam in confessione, ex altera verò parte hæc non est propriè, & in rigore simulatio Sacramenti, quia ea simulatio indifferenter se habeat respectu Sacramenti, & cujusvis partis illius, nam si tunc obmurmurando dicat. *Pater noster, qui es in celis, &c.* hæc verba nihil pertinent ad verba absolutionis, & idè ea simulatio omninò materialiter se habet ad Sacramentum, & partes essentielles ejus.

53 Idem est, si dicat: *Ego te absolvo à censuris, in quantum possum, & indiges*, ita ut ea vox à censuris dicat subobscure, taliter quod non intelligatur distinctè à circumstantibus. Potest etiam dicere: *Ego neutiquam te absolvo*: ita ut id verbum neutiquam dicatur subobscure, ne intelligatur à circumstantibus.

54 Dixi non intendendo deceptionem circumstantium; quia si id signum externum daret, intendendo, quod intelligant rem aliter, ac est in mente Sacerdotis, nempe quod intelligant absolutum eum, qui non est absolutus, esset mendacium, sicut si verbis expressis diceret, *Ego absolvi illum*, sine ulla amphibologia.

55 Et ex dictis patet, hunc modum, quo utitur Sacerdos, ne prodatur indignitatem pœnitentis, non reprobari hac damnatione. Constat enim, hanc non esse propriè, & strictè simulationem in administrando Sacramentum. Et quidem ex terminis repugnat, quod aliqua actio sit impletio præcepti juris Divini, & quod sit simulatio damnabilis, ut perpendenti patebit. Cum ergo ea actio necessaria sit, ne violetur jus Divinum sigilli, omninò exiit rationem simulationis damnabilis.

56 Item ex dictis constat ad rationem dubitandi initio hujus capi-

capitis propositam: debet enim Confessarius ita se gerere proferendo aliqua verba saltem sub obscura pronuntiatione, taliter quod circumstantes non possint cognoscere, penitentem abire absque absolutione. Quod fiet modo dicto in tertia conclusione. Ex qua etiam patet, eam non esse propriam, & strictè simulationem Sacramenti. Ad confirmationem concedendo non solum verbis, sed facto etiam posse violari sigillum: sed ex dictis constat, quomodo in eo eventu se gerere debet confessarius, ne illud violet. Patet etiam, quid dicendum sit in illis tribus, quæ in modo dicendi Filguera supra notavimus.

57 Hinc colliges, modum dicendi, quem tradit Hozes proxime citatus, subici huic damnationi, si admittit, posse uti Sacerdotem verbis absolutionis sine intentione absolvendi. Probatur. Nam hic modus simulandi non est necessarius ad vitandum scandalum, cum possit vitari aliis modis supra positus; & is modus simulandi versatur immediate circa ipsam formam absolvendi.

58 Deinde illud, quod subiungit, scilicet à potestate ligandi, quæ habet Sacerdos, procedere illam simulationem, falsum est. Etenim negare absolutionem indigno, & simulare absolutionem; sunt duo valde diversa, & quæ inter se nullam habent connexionem; præcipue si sermo sit de simulatione, quæ fiat dicendo verba absolutionis sine intentione absolvendi. Quare negare absolutionem indigno procedit à potestate ligandi: simulare autem absolutionem modo licito, non procedit à potestate ligandi, sed ab obligatione servandi sigillum.

59 Sed quia verba scriptorum benignè interpretanda sunt, id eo credendum est, non esse mentem huius Authoris, quod fiat simulatio, proferendo verba absolutionis absque intentione absolvendi, sed alio modo licito ex supra numeratis: quod tamen revera debuit cum ea distinctione explicare.

60 Inquires secundò, an metus mortis sit causa sufficiens, ut confessarius simulet se absolvere, eodem modo, ac potest id simulare, quando est periculum violandi sigillum? Et casus potest contingere, quando peccator, qui confessus est sua peccata, & non vult ea deferere, auditque à confessario, negari sibi absolutionem, minatur mortem confessario, nisi absolvat. Quod non semel accidisse, audi vi non semel.

61 Dicendum est primò, in eo casu non esse licitum simulare absolutionem, dicendo formam absolutionis Sacramentalis, quamvis dicatur sine intentione absolvendi à peccatis: Ratio est eadem, quæ supra: quia hæc est simulatio immediate versans circa partem essentialem Sacramenti: quæ quia est contra reverentiam Sacramenti, nullo metu justificari potest.

62 Dicendum est secundò, licitum esse in eo casu simulare absolutionem, per alia verba distincta à forma absolutionis Sacramentalis, eo modo, quo supra dixi in tertia conclusione; neque hoc est contra præsentem damnationem. Patet hæc conclusio ex dictis in tertia conclusione. Hæc enim propriè, & strictè non est simulatio administrationis Sacramenti: & sicut licita est ad declinandum peccatum violationis sigilli, ita etiam & ad vitandam mortem violentam.

63 Dices. Quid si penitens minatur mortem confessario, nisi expresse, & distinctè dicat verba absolutionis Sacramentalis? Resp. verba essentialia absolutionis Sacramentalis esse *Ego te absolvo*; hæc autem verba possunt etià significare absolutionem à censuris, si cum ea intentione proferantur, aut absolvendi dumtaxat à censuris, & submissa voce pronuntiando à censuris. Confessarius ergo metuens sibi mortem à penitente, nisi dicat expresse, & distinctè verba absolutionis Sacramentalis, poterit dicere ea verba, quæ essentialia sunt absolutioni Sacramentali, non ut talia, sed cum intentione absolvendi à censuris, & pronuntiando submissa voce à censuris; quo pacto non est forma Sacramentalis.

C A P U T VI.

Aliud dubium de simulatione Confessionis.

S U M M A R I U M.

An sit simulatio Sacramenti accedere ad confessionale ad tractanda negotia? n. 64.

An hac damnatio reprobet simulationem, non solum administrationis Sacramenti, sed etiam susceptionis? n. 65.

Susceptio non reprobatur expresse. n. 66.

Reprobatur tamen virtualiter. n. 67.

Si fiat hac simulatio ad sollicitandum confessarium ad venerea, non solum est peccatum mortale sollicitationis, sed etiam simulationis Sacramenti. n. 68.

Et illa est simulatio formalis. n. 69.

Propositio, qua doceat, non esse speciale peccatum eam fictionem, virtualiter subiicitur huic damnationi. n. 70.

Qui accedit eo modo ad confessarium negotii causa cum simulatione formalis Sacramenti, reus est mendacii, & irrogat injuriam Sacramento. n. 71. & 72.

Qui accedit eo modo ad confessarium sine simulatione formali, non peccat, neque subit hanc damnationem. n. 73. & 74.

64 **I**nquires tertio, an faciat simulationem Sacramenti, cum quis accedit ad confessarium in loco confessionali sedentem, & Jo. Cardenas.

flexis gentibus (eo modo quo solent penitentes confiteri) tractat negotium aliquod cum confessario, taliter quod circumstantes existiment, eum Sacramentaliter confiteri? Et casus est frequens, præsertim in mulieribus: hæc enim sic apparent coram confessario, quia inveniunt occasionem opportunam eum alloquendi, vel ut interrogent aliquid pertinens ad suam conscientiam extra confessionem, vel ut eleemosynam procurent, vel ut aliud negotium tractent; Neque vidi Authorem, qui de hoc casu tractet.

65 Et quidem quæstio hæc postulat, ut prius satisfaciamus alteri quæstioni, nempe an hæc damnatio, de qua in præsentia agimus, reprobet non solum simulationem administrationis in Ministro, sed etiam simulationem susceptionis in eo, qui suscipit Sacramentum. Et breviter dicendum, non damnari expresse; & formaliter simulationem susceptionis Sacramenti; reprobari tamen virtualiter, sicut in simili dixi dissert. l. c. 4.

66 Prima pars constat: quia propositio damnata solum loquitur expresse de simulatione administrationis: hæc autem solum spectat ad ministrum, vel ad eum, qui se fingit ministrum.

67 Secunda verò pars probatur. Tunc enim ex damnatione Pontificia manet damnata virtualiter propositio, quando ex ea damnatione manifeste inferitur reprobatio ejus propositionis: sed ex damnatione simulationis circa administrationem Sacramenti inferitur reprobatio simulationis circa susceptionem Sacramenti; ergo ex hac damnatione manet damnata virtualiter simulatio susceptionis Sacramenti. Minor ostenditur. Nam cum constet, damnationem hanc fundari in eo, quod simulare administrationem Sacramenti sit irreverentia contra Sacramentum, ex eo inferitur, à paritate rationis esse quoque similem irreverentiam simulare susceptionem Sacramenti. Sic enim irrogaret injuriam Sacramento, qui fingeret, se accipere Baptismum, sicut Minister, qui fingeret, se baptizare. Et sicut irreverentiam committeret in Eucharistiam, qui fingeret, se eam ministrare; ita etiam, qui fingeret se Eucharistiam recipere. Neque propterea negamus, majus peccatum esse simulare administrationem, quam simulare susceptionem Sacramenti.

68 Deveniendò ergo ad præcipuam quæstionem de eo, qui accedit ad confessionem, eo modo quo ceteri penitentes accedunt; accedit tamen sine intentione confitendi; assero primò. Si fiat hæc simulatio ad sollicitandum confessarium ad venerea, non solum est peccatum mortale sollicitationis, sed etiam simulationis Sacramenti, quæ in tali casu est simulatio formalis, id est, ex intentione decipiendi circumstantes, ut credant esse confessionem Sacramentalem. Ratio est: quia est magna irreverentia contra Sacramentum illud fingere ad tam perversum finem.

69 Quod autem ea sit simulatio formalis, patet. Nam sicut confessarius sollicitator ejusmodi quærens talem occasionem, ut sollicitet ad venerea, procurat celare suum crimen prætextu confessionis simulatæ: ita & foemina, cupiens celare delictum suum suæ sollicitationis, vult uti prætextu confessionis Sacramentalis. Operaturque, ut circumstantes non intelligant suam perversam intentionem; sed potius, ut existiment, se pergere ad confitendum Sacramentaliter. Et idem dicendum est, si fiat ejusmodi fictio ad suadendum confessario aliud quodlibet crimen, ob eandem rationem.

70 Hinc inferitur, quod propositio, quæ docet oppositam asseritionem, subiicitur huic damnationi, saltem virtualiter. Id est, licet non damnetur expresse, inferitur tamen ex damnatione, eam reprobari debere. Nam, ut constat ex proximè dictis, idem genus peccati invenitur in eo, qui fingit susceptionem, ac in eo, qui fingit administrationem Sacramenti; & ex hoc inferitur alterum. Cum ergo constet, eam simulationem Sacerdotis hoc decreto damnari; constat etiam similem simulationem ficti penitentis virtualiter reprobari.

71 Assero secundò. Qui eo modo accedit ad confessarium ad tractandum negotium, cum simulatione formali Sacramenti, id est, cum ea intentione, ut circumstantes decipiantur, putantes illum confiteri Sacramentaliter, reus est mendacii, & irrogat injuriam Sacramento. Prima pars, nempe quod ille mentiatur, patet ex iis, quæ diximus cap. i. ex S. Thoma, maxime illis verbis: *Non refert autem, utrum aliquis mentiatur verbo, vel quocumque alio facto*. Et sicut quis mentitur, cum verbis asserit aliquid falsum, contra id, quod ipse censet; ita etiam mentitur, qui signo aliquo externo significat, quod non est contra id, quod ipse censet. Sed qui utitur eo signo externo genuflectendi coram confessario parato ad confessiones audiendas, & cum ea intentione prædicta, utitur eo signo, ad significandum circumstantibus, se confiteri Sacramentaliter, cum id falsum sit, & contra id, quod ipse censet: ergo per id signum externum mentitur.

72 Secunda pars, nempe quod sic mentiendo per signa externa injuriam irroget Sacramento, patet ex dictis. Nam sicut Sacerdos simulans administrationem Sacramenti, injuriam irrogat Sacramento: ita & simulans susceptionem Sacramenti, ut constat ex dictis supra, maxime cum in hoc casu sit simulatio formalis, & ex intentione decipiendi.

73 Asserio tertia. Qui accedit ad confessarium ad tractandum negotium pium, vel indifferens, accedit, inquam, genibus flexis, & modo,

modo, quo penitentes solent accedere sine intentione tamen decipiendi circumstantes, id est, sine simulatione formalis: non peccat, neque subit damnationem hujus decreti. Ratio est. Nam ex eo ipso, quod sit valde usitatum, quod femine sic accedant ad confessarium, vel causa petendi eleemosynam, vel poscendi intercessionem pro aliquo negotio, vel consulendi scrupulum; colligitur, eam actionem non esse signum externum determinatum, significans confessionem, sed potius significans unum è duobus, vel confessionem, vel tractationem negotii. Cum ergo in tali casu illa femina præstet actionem, quæ neque ex se, neque ex intentione illius significet determinatè confessionem; manifestum est, quod ea non sit simulatio confessionis Sacramentalis.

74 Confirmatur ex iis, quæ dixi cap. I. prænotat. I. Etenim sicut dantur verba æquivoca, quæ habent duas significationes diversas; ita etiam dantur signa externa, quæ habent significationes diversas; & sicut qui profert verbum æquivocum, solet illud dicere in una significatione, & circumstantes intelligunt in alia: ita similiter contingit in signis externis. Quare homo accedens ad confessarium præfato modo, non dat signum determinatum confessionis: cum illud etiam sit signum diversæ collocutionis.

C A P U T VII.

An incurrat hanc damnationem propositio docens, licitè fieri simulationem circa matrimonium ex gravi metu ineundum?

S U M M A R I U M.

Varia opiniones circa materiam, & formam matrimonii. n. 75.

Vera sententia circa utramque. n. 76.

Ratio contractus, & ratio Sacramenti sunt in matrimonio res diversæ. num. 77.

Qui simulat matrimonium in ratione Sacramenti, peccat graviter contra Sacramentum. n. 78.

An qui ex metu mortis simulat consensum in contractum matrimonii, nõ attendens ad rationem Sacramenti, irroget injuriam Sacramento? n. 79.

Proposita hypothesi, probatur efficaciter. n. 80. & seqq.

Contractus irritus non est materia, neque forma Sacramenti. n. 83. & seqq.

Referuntur Authores docentes, esse peccatum lethale conficere Sacramentum irritum, simul docentes, non esse tale celebrare contractum matrimonii, quando datur causa urgens, ut fiat sine animo contrahendi. n. 86. & seqq.

Qui fictè contrahit, non significat se dispensare merita Christi in Sacramento. n. 90.

75 **P** Ræmitto primò, varias esse sententias Doctorum circa materiam, & formam Sacramenti matrimonii. Prima est, quam docuit Canus lib. 8. de locis, cap. 5. ad 3. verba contrahentium esse materiam, & verba Parochi esse formam; censet enim matrimonia clandestina ante Tridentinum non fuisse Sacramenta. Sed Bellarminus lib. 1. de Matr. c. 6. & alii eam opinionem appellant temerariam. Secunda est, consensus contrahentium esse materiam, verba autem formam. Tertia est, consensum esse formam, verba autem materiam. Quarta est, contrahentes esse materiam, verba autem formam. Quinta est, verba, quæ à priori contrahente dicuntur, esse materiam, & quæ à posteriori formam. Quæ omnes sententiæ habent suos Patronos, ut refert P. Thomas Sanchez citandus; quas omnes ibid. optimè refutat.

76 Vera sententia est, quam docet ipse Thomas Sanchez l. 2. de matr. disp. 5. n. 6. nempe verba, seu signa, quibus consensus utriusque exprimitur, esse materiam, & formam, sub diversa tamen ratione. Nam quatenus exprimunt traditionem corporum, sunt materia: quatenus acceptant eam traditionem, esse formam. Quam optimis rationibus confirmat, & probat, eam esse sententiam S. Thomæ, & citat pro ea Bellarminum, Suarium, Sotum, Ludovicum Lopez, Angles, Spinum, Petrum de Ledesma, & Emmanuelem Rodriquez.

77 Præmitto secundò, ratione contractus, & ratione Sacramenti esse in matrimonio res diversas, & intentione contrahentium de facto posse ferri in contractum, quin feratur in ratione Sacramenti. In quo casu illud matrimonium nõ erit Sacramentum defectu intentionis. Verum quidem est, inde oriri quæstionem, an inter fideles id matrimonium sit validum in ratione contractus. Quam optimè decidit P. Thomas Sanchez, lib. 2. de matr. disp. 10 n. 6. cum Suario, & Petro de Ledesma, illud matrimonium non esse validum in ratione contractus, quia ex institutione Christi sunt inseparabiles hæ duæ rationes contractus, & Sacramenti inter contrahentes fideles.

78 Jam verò in præsentī quæstione sit prima conclusio. Qui simulat matrimonium in ratione Sacramenti, sive quatenus Sacramentum est, itaut expresse dicat se velle matrimonium sine intentione cõficiendi Sacramentum, peccat lethaler contra Sacramentum, neque potest ab eo peccato excusari ex metu quâcumvis gravi. Et propositio docens id esse licitum, incurrit hanc damnationem. Pater assertio. Nam simulatio in administratione Sacramenti irrogat in-

juriâ Sacramento, ut constat ex dictis. Et in hac conclusione ponitur ea reduplicatio, quatenus Sacramentum est, quia cum in matrimonio sint duo diversa, esse contractum, & esse Sacramentum, taliter quod intentio contrahentium possit de facto (non de jure) ferri ad unum, quin feratur ad alterum; dicimus in præsentī simulationem Sacramenti, saltem quatenus Sacramentum est, irrogare injuriam Sacramento.

79 Sit secunda conclusio. Qui ex metu mortis, vel aliterus gravissimi nocimenti simulat consensum in contractum matrimonii, non attendendo ad rationem Sacramenti, non irrogat injuriam ipsi Sacramento, atque adeò non peccat contra Sacramentum. Et ita necessariò dicendum esse, videtur probari à posteriori ex hypothesi, quæ potest, & solet contingere.

80 Petrus contraxit sponsalia cum Maria, & postea ex humana fragilitate cognovit carnaliter sororem ejus, contraxitque consequenter impedimentum dirimens, per quod ineptus manet ad celebrandum cum Maria id matrimonium, mansit tamè omninò occultum id impedimentum: Ipse quia nimis pauper nõ habet modum ad petendam Romæ dispensationem impedimenti; & quamvis plurimi Authores dicant, in casu magnæ necessitatis posse Episcopum dispensare ante contractum matrimonium, quâdo non datur aditus ad Põtificem: multi tamen Episcopi nolunt sic dispensare. Et supponimus ejus esse dictaminis Diæcesanum Petri. Cum ergo Petrus propter id impedimentum desistere velit ab eo matrimonio, accedit Maria ad tribunal Ecclesiasticum, ut cogatur Petrus implere promissionem sponsalium. Et quia admonitus à iudice Ecclesiastico nõ vult implere promissionem nuptiarum, incarceratur, excommunicatur, & denunciatur.

81 Quo ergo consilio utatur Petrus in his angustiis constitutus? Unum è duobus necessarium est, vel quod obediat iudici contrahendo, vel quod persistat in ea apparenti contumacia non contrahendi. Si hoc secundum faciat, magnum imminet periculum animæ ejus: nam quoad vixerit Maria, Petrus persistet incarceratus, & excommunicatus, privabiturque fortè per totam vitam auditione Missæ, & receptione Sacramentorum; immò in articulo mortis constitutus, utpotè in foro exteriori contumax, privabitur Sacramentis, & Ecclesiastica sepultura. Ex quibus quantum animæ periculum immineat, clarè conspicitur.

82 Quod si dicat, se velle obtemperare Iudici, contrahendo matrimonium; uno è duobus modis id exequi necesse est, vel contrahendo ex animo, vel simulando contractum. Si velit contrahere ex animo, & cum intentione trahendi sponsæ potestatem in corpus suum, peccabit lethaler; quia id est velle inire matrimonium, quod est omninò nullum, & ab Ecclesia prohibitum: immò & prohibitum esse jure naturali contrahere matrimonium etiam cum impedimento dirimenti ex jure Ecclesiastico, tanquam certum affirmat P. Thomas Sanchez, l. 7. de matr. d. 5. n. 1. Ergo necesse est, quod obediat exteriori contrahendo, itaut simulet contractum sine intentione se obligandi; ut sic possit fugere, & per absentiã liberare se ab eo crimine ducendi uxorem cum impedimento dirimenti. Licet non cum intentione simulandi Sacramentum, sed taliter, quod intentio simulandi solum feratur in contractum humanum matrimonii.

83 Probatur secundò conclusio à priori. Quia non est materia, neque forma Sacramenti matrimonii contractus irritus, & nullus, sed dumtaxat contractus validus: atqui contractus matrimonii ex gravi metu injustè illato non est materia, neque forma Sacramenti. Ergo qui ex metu gravi injustè illato simulat contractum, scilicet non habens intentionem contrahendi, non simulat aliquid pertinens ad Sacramentum, sed potius aliquid impertinenter se habens ad Sacramentum.

84 Major probatur: nam, ut optimè perpendit P. Thom. Sanchez lib. 4. de matr. disp. 16. n. 6. Christus D. non alteravit naturam contractus matrimonii, sed eam illam retinens, eam elevavit, ut sit Sacramentum: ex quo manifestè patet, ubi contractus matrimonii est invalidus, illum non esse elevatum à Christo D. ut sit Sacramentum; atque adeò verba sic contrahentium, nullatenus pertinent ad materiam, neque ad formam Sacramenti.

85 Si autem contractus matrimonii fiat metu justè illato à iudice (justè, inquam, quoad forum externum, & juxta allegata, & probata) cum adest impedimentum dirimens omninò occultum, manifestum est, quod talis contractus est irritus, ut in casu primæ probationis: ergo neque sic pertinet ad materiam, neque ad formam hujus Sacramenti. Quibus autem verbis simulare debeat contractum ejusmodi, ne mentiatur; constat, non debere fieri ad restrictionem mentalem, sed per aliud verbum amphybologicum. De quo vide dissertationem. 18.

86 Probatur tertio conclusio. Nam Authores docentes, esse peccatum lethale conficere Sacramentum irritum, simul docent, non esse tale celebrare contractum matrimonii, quod est irritum, quando datur causa urgens, & celebratur fictè, & sine animo contrahendi, constituentes discrimen inter contractum matrimonii; & reliqua Sacramenta. Sic P. Thom. Sanchez lib. 1. de matrim. disput. 11. num. 2. nam cum dixisset, esse licitum, ex urgenti causa fictè contrahere matrimonium sub aliqua amphybologia, subiungit. Quod si opponas irritum reddi Sacramentum, dico: . . . diversum esse in hoc Sacramento, & in aliis sentiendum: cum enim ultra Sacramenti rationem, contractus naturam induat, potest ea ratione, qua

contractus est, absque Sacramenti injuria, irritum reddi, quando causa justa ad id cogit. Ecce quomodo ex sententia illius fictio non tangit Sacramentum, sed solum contractum.

87 P. Henriquez l. 11. de matr. c. 9. agens de contractu matrimonii initio ex metu gravi, etiam si contrahens sciat esse nullum, ait: Nec incurrit Sacrilégii culpam ex Sacramento invalido; habet enim Jus ad eum contractum, ut vitet mortis periculum; qui tamen alia Sacramenta ministraret, sciens esse irrita, sacrilegus est, eo quod non habent rationem humani contractus. Qui author, licet non loquatur de contractu ficto, loquitur tamen de contractu scienter invalido. Est autem eadē ratio de Sacramētis fictē administratis, atque de invalidē confectis: & discrimen, quod agnoscit inter matrimonium invalidē celebratum, & reliqua Sacramenta invalidē ministrata, eodē modo se habet quoad fictam, atque quoad invalidam administrationem.

88 P. Castro Palao to. 4. disp. 2. punct. 12. n. 3. agens de eo, qui coactus metu gravi contrahit, sive fictē, sive ex animo, celebratque proinde contractum nullum, addit: Ex alia parte nullam injuriam Sacramento irrogat, quia contractus metu extortus irritus est, & consequenter nec materia, nec forma Sacramenti esse potest. Secus contingit, quando quis compelleretur proferre formam Sacramenti super materiam indebitam, quia tunc injuriam irrogat Sacramento, cum ejus formam irritam faciat.

89 P. Ægidius de Coninck disp. 28. de matrim. dub. 3. cum dixisset, non peccare eum, qui ex metu gravi contraheret fictē matrimoniu, si id fiat sine mendacio, subjungit sequentia n. 38. Dices, Peccat mortaliter, qui etiam metu mortis aliquem indispotum fictē absolvit, ergo etiam qui fictē contrahit, quia illud Sacramentum. Respondeo negando consequentiam, quia ille ex persona Dei falsum judicium exterius proferit; & consentit, qui directē aliquid impium, & sacrilegum petit; unde externum sacrilegium committit: matrimonium autem directē tantum petitur, quatenus est contractus, non autem quā Sacramentum. Quare contrahentes non sistent immediatē personam Christi dispensantis sua merita, sed privatam personam ineuntis contractum, cui per accidens adjuncta est à Christo participatio Sacramenti. Atque adēdō metu contrahens non fingit, se sacrilegē dispensare merita Christi: sed tantum se inire contractum: qui si non ponatur, nulla materia, aut forma Sacramenti ponitur. Quare cum palam sit actus ejus, qui metu contrahit, non posse constituere validum contractum: palam etiam est, eos non posse esse materiam Sacramenti; quare eos ita ponens, non significat, se ponere Sacramentum. Huc usque P. Ægidius.

90 Ex quibus verbis probatur quartō cōclusio. Ideō enim Confessarius, qui metu mortis cōstrictus absolvit fictē, & sine intētione peccatorē indispotum, peccat, quia significat, se dispēfare merita Christi in Sacramēto: sed qui metu mortis cōstrictus cōtrahit fictē matrimonium, nō significat, se dispensare merita Christi in Sacramēto: ergo in cōtractu ficto matrimonii ex metu mortis, non est eadē ratio, ac in eo, qui fingit absolutionem erga peccatorē indispotum. Probatur Minor. Nam cōtractus validus præsupponitur ad rationē Sacramenti: ergo donec adveniat contractus validus, nō datur significatio Sacramenti: atq; adēdō si contractus est fictus, non potest significari dispensatio meritorum Christi in Sacramento.

DISSERTATIO XXI.

Quando, & quomodo sit illicitum, occidere prætēxtu defensionis calumniatorem, percussorem, furem, & impediētem posiri quem jure suo?

CAPUT I.

Referuntur quatuor propositiones damnatæ; & prænotantur aliqua.

SUMMARIUM.

Prima pars propositionis 30. similis est aliis damnatis ab Alexandro. n. 5. Authores, qui eam primam partem propugnauerunt ante damnationem. n. 6.

Opinio Filguera extendentis damnationem ad omnem occisionem invadentis honorem. n. 7.

Sententia Caramuelis cum variis limitationibus n. 8.

Sententia P. Lessii cum distinctione speculative, & practice. n. 9.

Placuit conjungere quatuor propositiones damnatas, quia illæ omnes agunt de quodam genere defensionis iniquo, ratione cujus defensionis perperam docent, licitam esse offendētis occisionem. Itaque propositio 30. est: *Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hac ignominia vitari nequit. Idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percussat, & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.*

2 Propositio 31. hæc est, Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.

3 Propositio 32. est. Non solum licitum est defendere defensione occisiva, qua actu possidemus, sed etiam ad qua jus inchoatum habemus, & qua nos possessores speramus.

Jo: Cardenas.

4 Propositio 33. est hujus tenoris: *Licitum est tam heredi, quam legatario contra injustē impediētem, ne vel hereditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere: sicut & jus habenti in Cathedram, vel prabendam contra eorum possessionem injustē impediētem.*

5 Propositio trigesima habet duas partes, quæ decisionem suam desumunt à diversis principiis: idē prius de priori, deinde de posteriori nobis agendum est: Et quidem prima pars est valdē similis propositionibus 17. & 18. ex illis, quas damnavit Alexander VII. hæc enim, & illæ duæ ex eisdem principiis refelluntur. Sic enim se habet illa propositio 17. *Est licitum Religioso, vel Clerico, calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem occidere, quando alius modus defendendi non suppetit; uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus, vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publice, & coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.* Et propositio 18. ex damnatis ab Alexandro hæc est. *Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam Judicem, à quo iniqua cōrō imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare.*

6 Circa primam partem propositionis hujus 30. oportet referre aliquos dicendi modos, ut clarius cognoscamus, quæ opiniones sunt, quæ subeunt hanc damnationem. Primam partem propositionis 30. damnatā antē damnationem propugnauerunt multi, apud P. Matthæum de Moya to. 1. r. 3. disp. 3. c. 6. n. 55. & Amadæum Guimenium tract. de Just. prop. 1 & apud Leandrum à SS. Sacr. to. 5. de Irregular. r. 2. disp. 12. q. 30. qui hanc partem sequitur.

7 Secundō. Filguera in expositione hujus propositionis 30. existimat manifestum, hac damnatione comprehendī opinionem quomodolibet docentem, quod possit quis occidere in vasorem honoris cum moderamine inculpatæ tutelæ contra eos, qui id admittunt fieri posse in aliquibus casibus. Hi sunt Sotus lib. 5. de Just. q. 1. ar. 6. Zanardus indirect. ubi de homicidio c. 2. Cajet. 2. 2. q. 64. ar. 7. & alii, quos refert, allatis eorum verbis, Amadæus ubi supra.

8 Tertiō Caramuel in Theol. fund. fundamento 55. n. 1580. ait, stando in jure naturali, posse occidi infamatorem pro defensione proprii honoris; stando verò humanis legibus, non posse. Quod post varias conclusiones his verbis explicat. *Conclusionum conclusio. Si Titium Albericus homo laicus infamat (hoc est, infamare pergit): perfide nimirum, & injuste; & verum est, Titii opinionem, & auctoritatem calumniis his graviter ladi (nam leves jacturæ indigna sunt remediis gravibus) si verbis non se possit defendere: si eum Respublica protegere, & defendere nolit, aut nequeat: tandem si suum honorem vere tueri possit, occidendo Albericum, & non aliter: in tali, inquam, circumstantiarum concurrentia stando juri natura poterit Titius Albericum occidere, statim verò subjungit. An ne eadem doctrina poterit admitti, stando juri civili, aut Canonico? Respondeo, ex neutro posse.*

9 Quartō P. Lessius lib. 2. de Just. cap. 9. dubit. 12. num. 82. affirmat, in ea questione (An possis occidere eum, qui nititur calumniam inferre?) quod, & si speculative vera esset, tamen in praxi non potest habere locum.

CAPUT III.

Quibus argumentis probetur efficaciter falsitas propositionis damnatæ quoad priorem partem, & quomodo intelligenda sit ejus damnatio?

ARTICULUS I.

Duo argumenta proponuntur.

SUMMARIUM.

Non licet occidere hominem propter solam opinionem probabilem. n. 10.

Sicut non licet spoliare hominem bonis fortune propter solas rationes probabiles. n. 11.

Sicut etiam non licet Judici occidere reum sola probabilitate, nempe ex semiplena probatione. n. 12.

Jus certum unius non potest amitti per jus incertum alterius. n. 13.

Jus defendendi se à calumniatore per occisionem non potest esse plus quam probabile. n. 14.

Non est licita defensio occisiva, nisi constet evidenter de moderamine inculpatæ tutelæ. n. 15.

Et demonstratur hac assertio. n. 16.

Per occisionem non impeditur effectus calumnia. n. 17.

Non potest constare evidenter de damnificatione secutura ex calumniis. n. 18.

Occisio falsi testis non est medium unicum ad evadendum supplicium. num. 20. & 21.

EAm primā partem propositionis esse evidenter falsam cenfeo, etiam independentē ab hac damnatione propter hæc argumenta. Primum. Non licet occidere hominem propter solam opinionem probabilem: sed solum est probabile (do, & non concedo) quod occidi possit, qui calumniam inferre pergit: ergo non licet occidere hominem, qui calumniam inferre pergit.

11 Quæ ex his tribus propositionibus nō est evidens? In primis consequentia legitime inferitur, Major ex terminorū apprehensione

evidens est. Primò. Si enim non licet spoliare hominem bonis fortunæ, propter solas rationes probabiles de proprietate, quando habet homo legitimam possessionem talium bonorum: ut ostendi in 1. par. Crisis Theol. disp. 16. cap. 8. art. 3. & seqq. à fortiori non erit licitum privare hominem vita, quam à Deo possidet, propter solas rationes probabiles.

12. Secundò, probatur eadem Major. Quando interest Reipublicæ, nempe in vindicta publica malefactorum, non est licitum Magistratui occidere hominem cum sola semiplena probatione juris, vel facti: semiplena autem probatio quid aliud est quam probabilitas: sicut plena probatio facit certitudinem moralem: ergo à fortiori cum non interest Reipublicæ, neque intervenit autoritas publica, sed privata dumtaxat, non licebit occidere hominem propter solas rationes probabiles.

13. Tertiò. Nam jus certum unius non potest amitti per jus incertum alterius: si enim jus certum, & jus incertum in statum rationis appendatur, necesse est, quod jus incertum superetur à certo. Tum sic. Homo, ex quo editur in lucem, habet jus certum ad vitam suam: neque illud amittit: nisi per aliud certum jus Reipublicæ certum ex jure puniendi delicta, aut per aliud jus certum alterius defendendi vitæ suam: ergo per jus alterius incertum non potest amitti illud jus certum ad vitam. Sed jus probabile est jus incertum: ergo jus certum ad vitam non potest amitti per jus probabile alterius.

14. Jam verò Minor prioris syllogismi, nempe jus defendendi se defensione occisiva à calumniatore, non potest esse plus quam probabile, ostenditur. Tum quia statim atque hæc assertio edita est in lucem, quamplurimi viri sapientes in tota Republica Christiana acriter refragati sunt, & toto conatu resisterunt: si autem id jus certum esset, non est credibile, quod ita ei resisteretur à sapientibus. Tum etiam, quia rationes partis oppositæ habent facilem solutionem, ut minimum, probabilem, ut ex dicendis constabit: rationes autem, quæ habent probabilem solutionem, non possunt evahere conclusionem ad gradum certitudinis.

15. Secundum argumentum pro eadem conclusione est. Ut licita sit defensio occisiva, debet constare evidenter de moderamine inculpatae tutelæ: sed in defensione occisiva contra calumniatorem non potest constare evidenter de moderamine inculpatae tutelæ: ergo non potest esse licita defensio occisiva contra calumniatorem.

16. Major patet: nam ut talis defensio sit licita, debet constare evidenter occisionem esse medium ad impediendam damnificationem, & nullum aliud esse medium ad illam impediendam: sed in hoc consistit tale moderamen: ergo debet constare evidenter de tali moderamine. Tum etiam, nam cum invaditur vita alicujus per enssem, idè sit defensio occisiva cum moderamine inculpatae tutelæ, quia clarè videt invasus occisionem alterius esse mediū evadendi mortē, & illud esse unicum medium, in eo scilicet, qui nō tenetur, aut non potest fugere, aut qui ex fuga prudenter timet majus periculum. Ergo ad moderamen inculpatae tutelæ requiritur ea evidētia.

17. Jam verò Minor prioris syllogismi, nempe in defensione occisiva contra calumniatorem non posse constare evidenter de moderamine inculpatae tutelæ, ostenditur. Et in primis non potest constare illud esse medium, quo impediatur effectus calumniæ: solum enim plerumque contingere, quod calumniator sparserit in vulgus calumnias: in quo casu nihil prodest occisio calumniatoris: si enim non impeditur effectus calumniæ: quomodo ergo constabit evidenter patienti, quod per occisionem calumniatoris impeditur effectus calumniæ?

18. Deindè nō potest constare evidenter patienti de damnificatione sibi aliàs secutura: nam sepius cōtingit, quod calumniator spargit calumnias, & quod audientes non habeant Fidem calumniatori. Quomodo ergo patienti constabit evidenter, quod audientes habent Fidem dictis calumniatoris? Quomodo ergo occisio calumniatoris erit evidens medium ad propulsandā calumniam, quæ fortasse non sortitur effectum. Immo verò, si sciant à patiente occisum calumniatorem, ea occisio erit medium, ut augeatur fides calumniæ: audientes enim credent, reum esse eorum delictorum, quæ calumniator spargit: ex eo, quod delictum occisionis perpetraverit. Facile enim credet homines esse furem, vel adulterum eum, qui est homicida. Undè tantum abest, ut occisio calumniatoris sit medium ad propulsandā calumniam, ut potius sit medium ad credendum, occisorem esse reum eorum omnium, quæ in eum coniiciuntur.

19. Dices, his rectè probari, ad occidendum eum, qui extrajudicialiter calumniatur, vel non esse medium, vel non esse unicum occisionem calumniatoris: at respectu falsi testis, aut dolosi accusatoris, videntur nihil probare eæ rationes propositæ. Nam occisio falsi testis impedit testificationem faciendam in judicio, & præterea quia testificatio facta in judicio communiter affert præjudicium ei, contra quem fit.

20. Hæc obiectio militat contra damnationem, quam decrevit Alex. VII. de qua suo loco dicendum est. Interim tamen contra est. Nam occisio falsi testis, si practicè consideretur, nec est medium, ut quis evadat supplicium: & casu, quo esset medium, non esset unicum. Non est medium, ut evadat supplicium, quia potius ea occisio est medium, ut incidat in majus supplicium pene capitalis, quæ incurritur propter occisionem: neque enim ullum tribunal admittit

excusationem defensionis in ea hypothesi. Neque obstat, quod occultè occidatur: experientia enim quotidiana comprobatur, delicta occultissime patrata manifestari ex variis conjecturis.

21. Sed quamvis esset medium, non potest esse medium unicum evadendi supplicium. Nam statim atque occidit quis hominē, per absentiam conatur evadere à Manibus Magistratus: ergo etiā potuit evadere à damnificatione falsi testis per absentiam à loco. Si ergo duo sunt media ad evadendū damnū resultans ex falso teste, nempe absentia à loco, & occisio testis falsi: cum nō liceat occisio defensiva, nisi quādo est mediū unicū: sit nō posse occidi falsū testē, quādo potest per absentiam vitari malū imminēs in judicio, maxime cū facta occisione testis, assumēda sit absētia pro medio ad evadendū supplicium.

ARTICULUS II.

Alia duo argumenta pro eadem conclusione.

SUMMARIUM.

Implicat jus privata defensionis, quod contra jus Reipublicæ. n. 22.

Quomodo defensio occisiva calumniatoris sit contra jus Reipublicæ. num. 24.

Quomodo legibus Civilibus, & Canonicis interdicitur occisio privata calumniatoris. n. 25.

Quomodo leges civiles oriantur ex praxi populorum. n. 27.

Qua ratione jure canonico interdicitur ea occisio. n. 29.

An ea interdictio constet ex traditione, & quomodo. n. 30.

An similis interdictio sit in jure civili. n. 31.

22. **T**ertium argumentum est ex P. Lessio l. 2. de Just. c. 9. dub. 12. Ubi sic ait: In jure defensionis semper considerandum, ne ejus usus in perniciem Reipublicæ vergat. Ex quibus verbis sic construitur argumentum. Implicat, quod detur jus privata defensionis, quod vergat in perniciem Reipublicæ: sed jus defensionis privata occisiva contra calumniatorem, si daretur, vergeret in perniciem Reipublicæ: ergo implicat tale jus. Consequentia est evidens.

23. Major demonstratur. Implicat enim jus privatum contra jus publicum. Nam ubi agitur de jure privato, & de jure publico sibi invicem adversantibus, jus publicum prevalere necesse est. Atqui jus publicum est in communitate, vel Republica, ne quid agatur in sui perniciem: ergo si defensio occisiva privata cedat in perniciem ipsius Reipublicæ, tale jus defensionis est contra jus publicum Communitatis, sive Reipublicæ, atque adeo est implicatorium.

24. Minor verò prioris syllogismi ostenditur. Illud est in perniciem Reipublicæ, quod est perniciosum multitudini: atqui tale jus defensionis occisive contra calumniatorem esset perniciosum multitudinis: nam cum in Republica sint multæ querele detractioes, invidiæ; item cum commune sit hominibus philantia (amore sui ipsorum) plenis, famæ detractioes, quamvis tenues, reputare ingentes: fieret, quod homines plurimi existimarent, sibi esse jus occidendi: unde innumeræ fierent occisiones, & Respublica assiduè odiis, bellisque civilibus arderet. Esset ergo jus illud defensionis occisive contra calumniatorem in perniciem Reipublicæ.

25. Quartum argumentum ex Caramuel relato c. 1. sic instruitur. Legibus humanis, civilibus, & canonicis prohibita est occisio defensiva contra calumniatorem: quæ leges, quia versantur in materia gravissima, & pro bono publico, sive pro vitanda perniciē publica, maxime sunt obligatoriæ: leges enim eo magis obligant, quo magis bono publico prospiciunt. Ergo nemini licet occisio defensiva contra calumniatorem.

26. Antecedens probatur. Quamvis enim non inveniantur leges scriptæ sub his terminis: tamen moribus hominum illæ stabilitæ sunt. Etenim nulla Respublica (nisi barbara) est in orbe, quæ non puniat gravissimè eos, qui occidunt, quamvis provocatos quolibet calumniarum, aut detractiois genere; item nulla est Respublica (nisi barbara) quæ non judicet justè puniri tales occisores: quomodo ergo punientur justè, si nec lege Divina, nec humana sit prohibita ea occisio? Dicendum ergo est, moribus, & consuetudinibus, immò & in praxi ipsa apud omnes nationes prohibita esse talem occisionem calumniatorum.

27. Et quidè si agamus de legibus civilibus, constat, eas quādoque oriri ex moribus, & praxi ipsius populi: Sic enim habetur in 1. de quibus, ff. de legibus, illis verbis. In veterata enim consuetudo pro lege non immeritò custoditur: & hoc est jus, quod dicitur moribus constitutum. Nam cum ipsa leges nulla alia ex causa nos teneant, quā quod judicio populi recepta sunt: merito & ea, quæ sine ullo scripto populus probavit, tenebunt omnes. Nam quid interest, suffragio populi voluntatem suam declararet, an rebus ipsis, & factis? Idem habetur ex l. Sed ea. l. Diuturna, & l. Immo, ff. de legibus, & in jure Hispano l. 3. 4. 5. & 6. tit. 2. p. 1.

28. Major difficultas reperitur circa jus Ecclesiasticū, in quo nihil potest populus, cum tota jurisdictio Ecclesiastica dimanaverit à Christo Domino in Ecclesiæ Principe, & ab hoc in ceteros Prælatos. Præterea quia in 2. p. Cris. Th. disp. 23. c. 5. asserui, obligationem consuetudinis præceptivæ, & prohibitoria oriri ex traditione præcepti. Cum ergo non inveniantur lex scripta sub his terminis pro-

prohibens defensionem occisivam contra calumniatorem; neque sciamus, datum esse voce tenus hoc præceptum (quale est omne præceptum in traditione constitutum) videtur dici non posse, dari talem prohibitionem scriptam, vel traditam in jure Ecclesiastico.

29 Sed hæc duæ difficultates facilem habent explicationem. Et quod attinet ad priorem, ea prohibitio defensionis occisivæ contra calumniatorem, in jure Ecclesiastico non oritur à populo, sed à tribunalibus tam supremo, quàm inferioribus: quæ dum puniunt ejusmodi occisionem, quàmvis allegetur, factam fuisse propter calumnias; satis declarant, eam non tolerari, atque adeò prohibitam esse in Republica Ecclesiastica.

30 Quod attinet ad posteriorem difficultatem, quælibet prohibitio non scripta, in traditione subsistit. Traditio autem non petit necessariò, quod præceptum datum fuerit voce tenus; dummodo significetur per alia signa externa. Dum ergo tribunalia Ecclesiastica puniunt occisionem calumniatoris, sufficiens signum profertur detestationis, & prohibitionis. *Quid enim interest* (ut loquamur verbis citatæ legis *De quibus*.) *Suffragio Magistratus Ecclesiastici Voluntatem suam declarent, an rebus ipsis, & factis;* Et ideò dicendū est, hanc prohibitionem nō scriptā traditione subsistere, & moribus, praxique Prælatorum Ecclesiasticorum esse constitutam.

31 Immo verò loquendo de legibus civilibus, quæ pendet à populo, dicendum est, eodem modo inductam esse hanc prohibitionem à Principibus sæcularibus, quatenus tribunalia suprema, & infima ipsa punitione hujus delicti dant sufficiens signum externum detestationis, & prohibitionis delicti, quàmvis cum majori dependentia ab acceptione populi.

ARTICULUS III.

Discrimen defensionis occisivæ contra invasorem vitæ, & similis defensionis contra calumniatorem.

SUMMARIUM.

Argumentum à paritate. n. 32.

Prima disparitas, quod defensio vitæ per occisionem est certò licita, non autem defensio contra calumntas. n. 33.

Secunda disparitas, quod qui modo dicto defendit se à gladio, habet evidentiam de moderamine, non autem qui defendit se à calumnia. n. 34.

Tertia disparitas, quod qui defendit se à calumniatore per occisionem, agit contra jus Reipublicæ, non autem, qui se defendit ab occisione. n. 35.

Quarta disparitas, quod defensio vitæ cum moderamine nulla lege interdicitur; non sic defensio occisiva calumniatoris. n. 36.

Eadem quadruplex disparitas tenet; etiamsi desumatur paritas à defensione bonorum fortuna. n. 37.

32 **P**Ræcipuum fundamentum, quo nitebatur ea propositio damnata; desumebatur à paritate rationis. Etenim nō est minor violētia, nec minùs nociva homini honoratos invadere illū per calumnias, & detractiones falsas, quā invadere illū per ensē, aut per alia arma: sed invasus per ensē potest se defendere defensione occisiva; scilicet cum moderamine: ergo invasus per calumnias, & detractiones falsas potest se defendere defensione occisiva cum moderamine.

33 Hoc tamen argumentū evanescit assignato discrimine inter utrūq; Istud autē est multiplex. Primum est ad normā primi argumenti, propositi *ar. 1.* Nā quod quis defensione occisiva defendat vitā cū moderamine inculpate tutelæ, est certò licitū; quod autē simili defensione se defēdat cōtra calumnias, & detractiones, est ad sumū probabile speculativè (do, & nō cōcedo) unde practicè non est licitū occidere hominē propter jus merè probabile, & incertū; vide ergo, quā latū sit discriminē inter jus certum, & jus merè probabile.

34 Secundum discrimen ad normam secundi argumenti est: quod ille, qui defendit vitam adversus gladium, habet evidentiam de moderamine inculpate tutelæ, & de justitia ejus: qui autem defendit famā à lingua detrahente, aut calumniante, defendit, in quā per occisionem calumniatoris, non potest habere evidentiam de moderamine inculpate tutelæ; tum quia fortassè audietes nō adhibebunt fidem; tum etiam quia contingere potest, quod per eam occisionem non liberetur à nocumento calumniæ, & ideò occisio nō sit medium ad vitandam calumnia, atq; adeò neque ad defensionem intentam. Tum præterea, quia occisio calumniatoris potiùs est medium ad augendum nocumētum detractionis; quia homines faciliùs credent detractionem de eo, quem vident esse homicidam.

35 Tertium discrimen est, quod, ut constat ex tertio argumento, jus defensionis occisivæ calumniatorum est in perniciem Reipublicæ, atque adeò contra jus ipsius Reipublicæ; jus autem privatæ defensionis non potest prævalere contra jus publicum Communitatis. Quod non contingit defensione propriæ vitæ, quæ non cedit in perniciem Reipublicæ.

36 Quartum discrimen ad normam quarti argumenti est, quod defensio vitæ cum moderamine inculpate tutelæ nulla lege interdicitur, in nullo tribunali punitur; defensio autem occisiva calum-

Jo. Cardenas.

natoris legibus humanis prohibetur, & in omnibus tribunalibus punitur.

37 Denique advertendum est, hanc paritatem, quæ pro damnata propositione urgeri solet, à nobis solū esse propositam per comparationem ad defensionem vitæ; quæ tamen solet etiam proponi per comparationem ad defensionem bonorum fortunæ. Sed eodem modo respondendum est, si fiat comparatio ad defensionem vitæ, siue ad defensionem bonorum fortunæ, si hæc sint in magna quantitate, & cum ingenti nocumento.

ARTICULUS IV.

An subiaceat huic damnationi opinio docēs, esse licitum in aliquibus casibus defēdere honorē defensione occisiva cū moderamine?

SUMMARIUM.

Filguera existimat, quod opinio affirmativa incurrit damnationē. n. 38.

Opinio docens, posse defendi honorem occisione invadentis per verba, subjacet damnationi. n. 39.

Opinio, qua loquitur de honore invaso, non verbis, sed factis, non subjacet damnationi formaliter. n. 40.

Neque virtualiter. n. 41.

Quando honor impetitur factis ignominiosis, licitum est tueri se armis; sed plerumque hac defensio non est solius honoris. Et explicatur relatio- ne cujusdam casus. n. 43.

Notantur aliqua circa casum propositum. n. 44.

Secundus casus, in quo licet is modus defensionis. n. 46.

Tertius casus de aggressore virginis. n. 47.

Confirmatur ex jure Civili, & Canonico. n. 48.

Solvitur objectio. n. 50.

38 **V**idimus autē existimare Filgueram, opinionem affirmativam subiacere huic damnationi. Nam loco citato sic asserit. (Ad damnationem opinionis asserentis, esse licitum, alium occidere cum moderamine inculpate tutelæ, in defensionem proprii honoris, profecto existimo esse recurrendum; nec alia via posse explicari, manifestè deduco.) Ita Filguera.

39 Præmitto, honorē posse invadi tum verbis, tū factis. Et dico primò. Opinio docens, cum quis invadit verbis honorem alterius, posse honorem protegi defensione occisiva, subjacet huic damnationi. Patet cōclusio ex ipsis terminis cōclusionis damnatæ. Nā ea verba. *Qui niscitur calumniam inferre*, significat quālibet detractionem famæ, siue coram, siue in absentia factam. Et ejusmodi defensionem occisivam esse illicitam, satis evidenter constat *art. 2. & 3.*

40 Dico secundò, eā opinionē, quæ loquitur de honore invaso, nō verbis, sed factis, nō subiacere huic damnationi formaliter, neque virtualiter. Nō formaliter. Tūc enim formaliter subjacet propositio damnationi, quādo expressis æquivalentibus terminis continetur in propositione damnata: sed propositio docens, quod (potest quis defendere se defensione occisiva ab ignominiosa percussione arundinis, vel fustis, si alia via nō potest se defendere.) Non continetur expressis, & formalibus terminis in propositione damnata, quæ in priori parte loquitur de occisione calumniatoris, & in posteriori de occisione ejus, qui prius percusserat; sed neq; continetur in illa æquivalentibus terminis, nō enim possunt esse æquivalentes propositiones, quæ de diversis objectis loquuntur. Ergo ea opinio non subjacet formaliter, & expressè huic damnationi. Quomodo enim poterit expressè damnare ea, de quibus non loquitur expressè, neque æquivalenter?

41 Sed neque virtualiter subjacet huic damnationi. Tunc enim propositio subjacet virtualiter damnationi, quādo est antecedens, unde infallibiliter infertur propositio damnata, nam eo ipso quod propositio damnata sit falsa, necesse est, quod sit falsū antecedens, ex quo illa legitimè infertur; & ideò ex regula Dialecticæ, benè valet à contradictorio cōsequentis ad cōtradictrium antecedentis. Sed propositio asserens, licitam esse defensionem honoris occisivā in casu proximè proposito, nō est antecedens, unde inferatur propositio damnata; ex eo enim, quod licitum sit defendere se per occisionem ab ignominiosa percussione fustis, nullo modo infertur, quod licitum sit defendere se per occisionem à detractionibus, & calumniis; & ex eo quod liceat armis defendere honorem factis invasum, non infertur, quod liceat defendere honorem verbis impetitum, ut satis constat ex articulis præcedentibus. Ergo præfata propositio de honore tuendo per occisionem in casibus, in quibus honor factis invaditur, neq; virtualiter subjacet huic damnationi.

42 Supposito ergo, quod præfata propositio de honore factis invaso, sic tuendo non maneat damnata formaliter, neque virtualiter, restat inquirere, an ea vera sit.

43 Dico tertio. In illis casibus, in quibus honor impetitur factis ignominiosis, licitum est tueri honorem ferro, & armis: sed plerumque cōtingit, quod defensio occisiva cum moderamine inculpate tutelæ non sit propter solū honorem tuendum. Explicatur, & probatur conclusio proponendo casum, qui propter pravitatem cordis humani solet frequenter accidere. Homo carnalis obstinata audacia intendit violare thorū viri nobilis. Ille audax pro-

missio, etiam præmissio auro, in it factum cum famulo domus, ut aperiat, qua hora noctis herus nobilis absit à domo: famulus monet ab hora noctis nova usque ad undecimam existere herum in domo (quam vocant conversationis). Condictis die, & hora, ille herus nobilis monetur paulò ante nonam de ausu teinerario aggressuri. Nec tunc aliud occurrit ei medium defensionis, nisi expectare aggressorem districto gladio. Quem cum videt ingredientem, cum excipit objecto mucrone. Ille vult resistere, & districto gladio incipit pugnam. Contingit autem sæpè, quòd aggressor, tum conscientia suæ iniquitatis oppressus, tum armis viri nobilis iustitia sua freti constrictus, retrocedit paulatim, & hostis conspectum fugit.

44 Circa quem casum aliqua notanda veniunt. Primum, quod nemo potest optimatem illum arguere de culpa, quod districtum gladium opposuerit aggressori sui honoris, cum non habuerit aliud medium occurrendi nisi ignominia. Secundum, quod si ille aggressor persisteret in pugna, & invasus occidisset illum cum moderamine inculpatæ tutelæ, non occidisset solum propter tuendum honorem, sed etiam propter tuendum vitam. Propter tuendum honorem opposuit ferrum licite: & quia aggressor discessit, non licuit illi amplius offendere aggressorem. Si autem aggressor persisteret, jam non solum esset aggressor honoris, sed etiam aggressor vitæ; idèdque poterat occidi cum moderamine inculpatæ tutelæ.

45 Ex quibus clare patent ea duo, quæ in conclusione proposui: & quod licitum sit marito tueri suum honorem ferro, & armis, ne suus honor, & uxoris honestas deformetur; & quod maritus utens defensione occisiva contra aggressorem persistentem in usu gladii contra maritum, non utitur defensione occisiva solum propter honorem, quia jam iste pugnat tunc etiam pro tuenda vita: Adhuc tamen in hoc sensu dicitur, quod maritus possit uti defensione occisiva contra aggressorem honoris, quatenus provocatio incepit à defensione honoris, quamvis incepta pugna defensio occisiva immediate processerit à defensione vitæ, contra quam etiam aggressor persistens in pugna, invasionem fecerit.

46 Secundus casus, in quo licet defendere honorem ferro, & armis, est, cum aggressor intentat percussione ignominiosam tustis, vel arundinis contra virum nobilem; cui, ut impediatur percussione licitum est opponere gladium. Quod si videns aggressor districtum gladium suum opponat denuo, aut arma alia, jam non est solum aggressor honoris, sed etiam vitæ. Et idèd si non possit invasus alia via evadere periculum mortis de novo imminens, poterit uti defensione occisiva cum iusto moderamine.

47 Terrius casus est, in quo aggressor conatur deflorare virginem: illa enim, si fugere non potest, & si proclamatio est illi inutilis, aut ignominiosa, potest suum honorem tueri etià defensione occisiva. In quo casu talis defensio occisiva potest contingere, quod fiat propter solum honorem virginitatis. Et idem est de sodomita invasore pudicitie contra virum, qui licite potest se defendere ab ea contumelia, si alia non posset, defensione occisiva. Nam ea violentia tanta est, & tam gravis, ut licite possit per quodlibet genus violentiæ repelli.

48 Et hi tres casus, & alii ejusdem generis admittendi sunt ab omnibus ex regula. *Vim vi repellere licet: l. Ut vim. ff. de Just. & Jur. & cap. Si verò. i. de lent. Ex com. ubi dicitur: Si verò clericum vim sibi inferentem, uti quis repellat, vel ladat, non debet propter hoc ad Sedem Apostolicam transmitti, si in continenti vim vi repellat. Cum vim vi repellere, omnes leges, omniaque jura permittant.*

49 Dices. Non licet occidere hominem propter solum opinionem probabilem, ut nos ipsi statuimus supra ar. 1. in 1. argum. Sed solum est probabile, quod quis possit se defendere defensione occisiva, ab alapa, aut alia percussione ignominiosa: ergo non licet defensio occisiva contra alapam, aut percussione ignominiosam: Probatur minor. Nam oppositam opinionem docent Major, Sylvius, Tannerus, & Malderus, apud Dianam p. 5. tract. 4. resol. 4.

50 Respondetur, nullum Authorem negare, quod nos asseruimus. Nempe quod is vir nobilis, qui videt aggressorem accedere ad impingendam alapam, possit obicere ferrum, aut alia arma, ne accedat. Quod si propterea aggressor discedit, non potest vir nobilis illum percutere. Quod si aggressor distringat gladium contra virum nobilem, jam est aggressor non solum contra honorem, ut antea, sed contra vitam: qua re vir nobilis poterit tueri vitam occidendo cum moderamine inculpatæ tutelæ, alia via non potest vitam tueri. Quod quidem non est solum probabile, sed omnino certum.

ARTICULUS V.

An tertia, & quarta sententia relatæ cap. 1. subjaceant huic damnationi?

SUMMARIUM.

Sententia Caramuelis. n. 51.
Ea sententia non subjacet damnationi. n. 52.
Et explicatur in quo sensu. n. 53.
An si dicatur, propositionem damnatam esse solum speculative probabilem subjaceat damnationi. n. 54.
Quomodo intelligatur, quod una propositio sit probabilis speculative, & improbabilis practice. n. 55.

Quomodo propositio affirmata ut solum speculative probabilis non subjaceat damnationi. n. 56.

An, & quomodo in hoc decreto dammentur propositiones speculative? n. 57. & seqq.

An ex propositione speculative probabilis inferatur, propositionem esse practice probabilem. n. 60. & seqq.

Resolvitur falsum esse, eam propositionem esse speculative probabilem. n. 63.

51 Tertia sententia, quam tradidit Caramuel relatæ cap. 1. sub quibusdam limitationibus ibidem propositis, admittit, quòd stando in jure naturali licitum est viro nobili defendere se defensione occisiva à calumniis, quando Respublica non potest, aut non vult eum defendere; stando verò legibus Civilibus, & Ecclesiasticis, non est licitum. Et inquirimus, an hæc sententia subjaceat huic damnationi?

52 Et dicendum est, minimè subjacere. Ratio est. Nam hæc sententia nihil discedit à damnatione ejus propositionis. Etenim damnatio affirmat, non esse licitum viro honorato occidere invasorem, qui nritur calumnia inferre; sed id ipsum concedit Caramuel: ergo nihil discedit ab ipsa damnatione. Minor patet. Nam si propter aliquid censeretur Caramuel aliud dicere oppositum decreto, & damnationi, maximè, quia sub quibusdā circumstantiis dicit esse licitum jure naturali, quavis non jure humano; atqui damnatio nihil dicit de jure naturali, sed solum id negat esse licitum, sicut negat etià Caramuel: ergo id ipsum, quod dicit damnatio, asserit etiam Caramuel.

53 Adverte tamen, cum dicitur jure naturali licitum esse defendere se defensione occisiva à calumniatore, dupliciter posse intelligi. Primo, ita ut invasus habeat jus naturale se ita defendendi. Secundo, ita ut id non sit prohibitum jure naturali. Et quidem Caramuel non defendit eam conclusionem primo modo: nam si privatus homo haberet jus naturale ad talem defensionem, non esset facile intelligere, quomodo possent leges humane illud prohibere. Quare solum secundo modo intelligitur Caramuelis assertio.

54 Quarta sententia relatæ cap. 1. est Patris Lessii asserentis, etiam si propositio damnata esset speculative probabilis, adhuc non posse admitti tanquā practice probabile. Et quamvis P. Lessius non dicat absolute, illam esse speculative probabile; disputationis gratia inquiritur, an subjaceat damnationi huic opinio docēs propositionem damnatā speculative esse probabile, practice verò improbabilem.

55 Et in limine hujus questionis dubitatur, quomodo possit una propositio esse probabilis speculative, & improbabilis practice? De hac questione latè egi in 1. p. Cris. Th. disp. 14. in cujus 2. ostendi, sepius dari opinionem speculative probabilem, quæ sit practice improbabilis; quia ea opinio speculative probabilis non potest deduci ad praxim sine nova circumstantia, quæ vitiat actionem. Ibidem etiam ostendi, omnem opinionem practice improbabilem esse etiam speculative improbabilem: quia in speculatione considerantur omnes circumstantiæ, quæ reperiuntur in praxi; sed non omnem opinionem speculative probabilem, esse practice probabilem: quia potest considerari in speculatione sine illa circumstantia, quæ vitiat praxim. Ubi hujus asserti plura exempla dedi.

56 Accedendo ergo ad præcipuam questionem, dicendum est, si in speculatione considerentur omnes circumstantiæ, quæ in praxi, subjacere huic damnationi propositionem, quæ asserit, illā esse speculationem probabilem, non autem subjacere huic damnationi propositionem, quæ asserit, esse speculative probabile, & practice improbabile, (scilicet, quatenus in speculatione non considerantur omnes circumstantiæ, quæ in praxi) nimirum quod (liceat viro honorato occidere invasorem, qui nritur calumnia inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit.) Prima pars constat. Nam si speculatio considerat omnes circumstantiæ, quæ sunt in praxi, implicat, quòd speculatio sit probabilis, & praxis improbabilis. Secundæ partis ratio est. Nam SS. D. Innocentius XI. in hoc decreto solum intendit, ut fideles in praxi sequantur opiniones omnino tutas, & in quibus nullum omnino sit periculum peccandi. Idèd initio decreti dicitur. *Sanctissimus Dominus noster, re postea mature considerata, statuit, & decrevit pronunc, sequentes propositiones, & unamquamque ipsarum, sicut jacent ut minimum tanquam scandalosas, & in PRAXI PERNICIOSAS esse damnandas, &c.* Et in fine decreti prohibet praxim his verbis: *Insuper districtè in virtute Sanctæ obedientiæ: prohibet omnibus Christianis fidelibus: ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.* Ex quibus satis clare colligitur, in rebus practicabilibus solum damnari ejusmodi opiniones quoad praxim: ergo non damnatur propositio, quæ doceat, talem opinionem esse practice improbabile, quamvis simul doceat esse speculative probabilem modo dicto.

57 Dices primò. In hoc decreto etiam damnantur aliæ propositiones speculative, & quæ non respiciunt praxim. Sic enim damnatur propositio 48. quæ sic proponitur: *Tam claustrum videtur, fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solum esse malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur.* Quæ propositio non respicit praxim: nam ipsa propositio supponit esse peccatum lethale ex hoc, quod fornicatio sit interdicta. Similiter propositio 49. sic asserens. *Mollities jure natura prohibita non est. Unde si Deus eam non interdixisset, sæpè esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.* Perperam ergo diximus, in hoc decreto

decreto solum damnari propositiones in ordine ad praxim.

58 Respondeo in hoc decreto ut in plurimum damnari propositiones in ordine ad praxim; & eas duas solum propositiones proximè relatas damnari, quāvis sint solum speculative. Adverte tamen, quando voluit propositionem speculativā damnare, id specialiter expressit, propositionem damnatam modo speculativo. Nam dum in 48. dicitur *Solum esse malam, quia interdicta*, supponit ipsa propositio damnata, fornicationē esse malam in praxi: unde hoc decretū condemnat illam, quia speculativā. Et dum in 49. dicitur: *Si Deus eam non interdixisset*, ipsa propositio damnata supponit esse interdictam, & nullo modo licitè practicabilē; & adhuc expressè eam damnat, quatenus speculativā, & si non practicabilem.

59 Hoc autem non invenitur in hac propositione 30. in qua nihil dicitur de jure naturæ, neque de interdictione positiva. Et ideo intelligenda est eodem modo ac reliquæ omnes propositiones respicientes praxim.

60 Dices secundò. Opinio, quæ dicit, id esse speculative probabile, saltem virtualiter damnatur. Quod sic probas. Illa enim propositio virtualiter damnatur in hoc decreto, quæ est antecedens inferens propositionem damnatam; si enim consequens est falsum, & damnabile, necessariò debet esse falsum, & damnabile antecedens, unde infertur. Sed hæc propositio, ut speculative probabilis, est antecedens, unde infertur propositio ut practicè probabilis; & sic damnatur; ergo hæc propositio, ut speculative probabilis, virtualiter damnatur. Probatur Minor. Nam propositio speculative probabilis in materia morum, ut non sit antecedens inferens propositionem practicè probabilem, debet esse talis, ut non possit poni in praxi, nisi addita aliqua nova circumstantia vitiosa: sed hæc propositio, sicut est in speculatione, potest poni in praxi, nulla addita aliqua alia circumstantia vitiosa, ergo hæc propositio speculative probabilis infert practicè probabilem. Ergo propositio damnata erit practicè probabilis; vel si est practicè improbabilis, & damnabilis, etiam speculative erit improbabilis, & damnabilis.

61 Respondeo, si quis dicat, eam opinionem esse speculative probabilem, & practicè improbabilem, dicet consequenter, in speculatione considerari solum jus defensionis unius privati hominis contra calumniatorem; in praxi autem non potest id præstari sine eo, quod fiat contra jus publicū Cōmunitatis, seu Reipublicæ; cum ea defensio occisiva sit in perniciem Reipublicæ. Quod si speculatio consideret omnes circumstantias, quæ in praxi; ea, ut diximus, subiacet damnationi. Hinc ad primū syllogismū concessa Majori, neganda est Minor, ad cujus probationē similiter concessa Majori neganda est Minor juxta proximè dicta, cū illud jus privati hominis, quod solū cōsideratur in speculatione nō possit deduci ad praxim sine violatione juris publici, quod habet Respublica, ne fiat defensio in perniciem boni publici. Quod si in speculatione cōsideretur illud jus Reipublicæ, non potest talis opinio esse speculative probabilis.

62 Diximus, non subiacere huic damnationi, qui dixerit esse speculative probabile, & practicè improbabile, licitum esse uti defensione occisiva contra calumniatorem. Restat modo examinare, an ea opinio vera sit?

63 Et dicendum est, eam esse prorsus falsam. Nam argumenta, quæ proposui ar. 1. & 2. probant, eam non solum practicè, sed etiam speculative esse falsam. Et ratio est: quia in ferè omnibus argumentis ibi propositis, cōsiderantur in speculatione eadem circumstantiæ, quæ reperiuntur in praxi: quando autem in speculatione considerantur omnes circumstantiæ, quæ in praxi idem judicium ferendum est de speculatione, ac de praxi; ut multis ostendi in 1. par. Cris. Theol. disp. 14. cap. 4.

C A P U T III.

Quam digna sit damnatione secunda pars propositionis trigesiæ;

S U M M A R I U M.

Authores putantes, alapa percussum posse repercutere. n. 64.

Fundamentum eorum à paritate furti. n. 65.

Authores defendentes oppositam sententiam, quæ jam est certa ex definitione Pontificis. n. 66.

Et quomodo non infertur probabilis practicè, ex eo quod sit probabilis speculative. n. 67.

Quomodo ea recuperatio honoris sit adversaria legi Dei? n. 68.

Discrimen inter hoc, quod est, impedire alapam, & post impactam alapam uti vindicta privata. n. 69.

Celebres periodi P. Vasquez. n. 70.

Quomodo percussio non sit defensio, sed vindicta privata? n. 71.

Quomodo per percussorem non recuperetur ille honor, qui ablatus est? num. 72.

Non licet tibi comburere segetem ejus, qui combussit segetem tuam.

Et quid inde pro conclusione? n. 73.

Quomodo qui impegit alapam, & fugit, non est invasor? Et quid inde pro conclusione? n. 74.

Ex eo quod marito non sit licitum occidere adulterum, confirmatur nostra sententia ex Cardinali Lugo. n. 75.

64 **A**liqui Authores putarunt, esse licitum, post impactam alapam, quod homo sic percussus repercutiat graviter offen-

forem injustum, quantum satis sit ad honorem recuperandum. Ita Navarrus, Petrus de Navara, Mercatus, Victoria, Enriquez, Corduba, Mantius, Peña, Fernandez, Hurtado, Villalobos, Marchantius, Faber, quos refert, & sequitur Diana, p. 1. tr. 15. ref. 15. & p. 5. tr. 5. ref. 11. Quam etiam sequitur Leander à SS. Sacr. tr. 2. de Irregular. disp. 14. q. 3. referens ultra relatos S. Antoninum, Armillam, Antonium Gomez, Piazam, Ant. Gabrielem, Dueñas, Abulensem, Laymanum, Dicastillum, & Gibalinum. Quamvis horum aliqui immeritò citentur pro ea opinione, quos non vacat secernere.

65 Fundamentum hujus sententiæ est. Nam si fur auferat à me vas aureum magni pretii, licitum est mihi, cum fur fugit, illum sequi, & vi illata illud vindicare; immò etiam si fur domo sua jam sit conclusus: sed qui impegit viro nobili alapā, abstulit ab illo honorem, quem potest recuperare, percutiendo in continenti offensorem: ergo ille poterit per alapam percutere, vel occidere offensorem.

66 Opposita sententia, quam Pontifex definit in hoc decreto, propugnat, id esse omnino illicitum. Hanc sententiam tuentur Card. Toletus, lib. 5. c. 6. n. 16. P. Molina, to. 4. de Just. tr. 3. disp. 17. n. 8. P. Vasquez, in opusc. de Restit. c. 2. §. 1. dub. 9. n. 37. & seqq. P. Luisius Turianus, 2. 2. disp. 27. dub. 3. Lugo Cardinal tom. 1. de Just. disp. 10. sect. 10. nu. 190. & seqq. Sotus, de just. lib. 5. q. 1. art. 8. & apud ipsum Bañez, Salon 2. 2. q. 64. ar. 7. contr. 2. concl. 1. Malderus de just. tr. 1. c. 1. dub. 24. Rodriguez, to. 1. sum. c. 235. n. 11. & multi alii Citandus etiam est pro hac sententia P. Lessius de just. cap. 9. dub. 12. num. 80. qui quamvis dixerit, eam esse speculative probabilem, asserit tamen practicè improbabilem.

67 Neque quoad hoc bene impugnat Lugo, & Leander citati, ex eo, quod omnis opinio speculative probabilis est etiam practicè probabilis, si sit in materia morum. Istud enim, quod assumunt, est falsum. Nam, ut proximè dixi, considerari solet in speculatione aliqua actio, quæ si poneretur sine nova alia circumstantia vitiosa, esset licita; & tamen non potest deduci ad praxim sine nova circumstantia vitiosa.

68 Fundamentum hujus sententiæ desumitur primò ex fundamento ipso partis oppositæ. Ideò enim esset licita post impactam alapam repercutere in continenti offensorem, quia apud existimationem hominū per illam percussione, aut occisione recuperatur honor amissus; sicut licitum est homini rem suam recuperare de manibus furis, etiam percutiendo furem, si omnino necessarium fuerit: sed ea hominum existimatio est adversaria legi Dei; est enim lex mundanorum (quam vocant legem Duelli) præcipiens mundanis suis, ut si quis alapa, fuste, arundine, aut galero ictus fuerit, occidat suum offensorem, etiam si multum tempus elapsum fuerit, statuitq; lex præfata sic recuperari honorem amissum, etiā per vindictam privatam lege Dei prohibitam. Ergo post impactam alapam non est licita ea honoris recuperatio falsò existimata.

69 Itaque aliud est impedire alapam, & aliud est post impactam uti vindicta privata. Primum est licitum; & secundum Evangelii lege condemnatum. Neque simile est de fure, qui rem meam secum defert. Nam qui impegit alapam, non defert rem aliquam, quæ mea sit; non enim defert secum honorem meum, sed quasi destruxit illum. Sic enim quia Petrus combussit segetem meam, non licet mihi incendere segetem Petri.

70 Ideò P. Vasquez, suprā citatus dixit: *Hæc doctrina non Christiana, sed gentilitatem sapere videtur: quoniam inde sequeretur, quod ei, qui alapam recepit, liceret inimicum, si potest, ibi fuste cadere; quod lex mundi ad tuendum honorem requirit: & si aliquis fusta casus est, potest statim insequi percussorem, & ipsū occidere, quia aliter non potest honori satisfacere: vel denique poterit aliud malum statim illi inferre in retributionem: quod est legem Evangelicam, immò & Decalogi destrueret.* Et n. 38. hæc subjungit. *Et sanè opinionem Navarri, & Mercati, etiam sceleratissimi reprobant, qui quamvis passione veluti coacti id faciant; bene tamen vident, & fatentur, se peccare graviter.* Et hæc dicta a Vasquio approbat Lugo Cardinalis relatus.

71 Secundum fundamentum verè sententiæ est. Non licet occidere offensorem propter privatam vindictam, sed solum propter defensionem, ut vel ipsi adversarii admittunt: sed percussio offensoris non est defensio, sed vindicta privata: ergo in eo casu non licet percutere, aut occidere offensorem. Minor probatur primò. Eatenus enim percussio offensoris est apud mundanos homines restauratio honoris, quatenus existimant, honorem recuperari per ipsam læsionem inimici: sed lædere inimicum non est defendere se: ergo ea percussio non est defensio.

72 Probatur secundò eadem Minor. Nam per percussorem offensoris non recuperatur ille honor, qui ablatus est, sed attribuitur alius novus honor, qui apud mundanos consistit in alio novo honore, quem attribuunt ulciscenti se de injuria illata: ergo honor ablatus non defenditur, sed acquiritur apud mundanos novus ille honor se ulciscendi. Ergo illa non est defensio honoris, sed vindicta privata.

73 Probatur tertio eadem Minor. Nam si esset defensio honoris acquirere eum novum honorem ulciscendi se, etiam esset defensio, comburere segetem inimici, quia combussit segetem meam: nam si esset defensio lædere vitam proximi, quia læsit me: eodem modo esset defensio reddere malum in quovis genere. Quod omnia

omnia absurda sunt, & à lege Dei longissime distant.

74 Probatur quartò. Quia nemo se defendit, nisi ab invadente: sed qui impedit aliam, & fugit, non invadens: ergo illius percussio non est defensio. Et dixi jam, non est simile de fure, qui dum portat rem meam invadit illam rem alienam. Minor hujus syllogismi probatur. Nam invasio respicit damnum inferendum statim de futuro: sed qui impedit aliam, & fugit, non intentat damnum inferendum statim de futuro: ergo ille non est invadens.

75 Tertium fundamentum est, quod desumit Lugo à posteriori *ibid. nu. 192.* in hæc verba: (si licita est percussio invasoris, saltem in continenti, postquam jam ipse tuum honorem læsit, & vult recedere, frustra, & immerito Theologi cõmuniter, & ipsi etiam Authores contrariæ sententiæ dicunt, maritum non posse in foro cõscientiæ licitè occidere adulteram in adulterio deprehensam, quia consequenter deberent dicere, id licere: si enim licitè occidis eum, qui te colapho v.g. vel fustibus cædit, quando id necesse est ad retinendum tuum honorem saltem in continenti post injuriam acceptam quæso, cur non licebit in continenti occidere eum, qui majori injuria, & contumelia actu lædit tuum honorem per adulteriũ, si aliter honorem retinere, vel recuperare non potes, prout re vera non potes, multò magis quam in priori casu de contumelia, verbis, vel fustibus illata, quæ dehonoriatio posset per publicam, & magnâ offensoris humiliationem deleri? Ergo certè non video differentiã, nec rationem apparentem, cur si licet percussio cõtumeliosi in continenti, non licet etiam occisio adulteri in flagranti, quando in ipso crimine invenitur. Consequens autem ipsi non concedunt, sed expressè negant, ut suprà vidimus; ergo nec antecedens debent illo modo admittere.) Huc usque argumentum Cardinalis.

C A P U T IV.

Quomodo intelligende sit propositio trigesima prima?

A R T I C U L U S I.

An intelligatur de sola tenuitate valoris; an etiam de aliã injuria?

S U M M A R I U M.

Sensus propositionis. n.76.

Posse bona tẽporalia protegi defensione occisiva est cõmunis sententia. n.77

Sed omnes affirmant quantitatem esse debere magni valoris. n.78.

An P. Molina perperam citetur pro opinione damnata? n.79.

An in casu P. Molina interveniant duæ malitiæ, furti, & violentiæ. n.80.

An damnatio cadat solum supra malitiam furti? n.81.

Non subiacet damnationi, si propositio loquatur de defensione contra rapinam verè ignominiosam. n.82.

Damnatio subsistit asserendo contradictoriã propositionis damnatæ. n.83.

In obscuris, quod minimum est, sequimur, & quomodo intelligenda sit hæc regula? n.84.

Confirmatio ex Lugo Cardinali. n.85.

Secunda conclusio pro explicatione prima conclusionis. n.86.

Dum fur abstulit unum aureum, & fugit, non potest vir nobilis procedere ad defensionem occisivam. n.87.

76 **P**ropositio trigesima prima, nempe *Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei*, eo respicit, ut repugnet, etiam pro defendendis rebus exigui valoris, quamvis non excedant valorem unius aurei, posse quemlibet uti defensione occisiva. Damnatio autem ejus propositionis eò tendit, ut declararet, esse scandalosum asserere, licitum esse occidere furem pro defensione rei exigui valoris.

77 In 3. p. *Cris. Th. disp. 57. c. 3. ar. 5.* ostendi, errasse Fagnanũ, dum inter propositiones scandalosas constituit opinionẽ asserentẽ, posse quem tueri bona temporalia contra furem defensione occisiva, accusans Molinã, quod hæc docuerit. Ibi enim ostendi esse cõmunem, & ab omnibus Theologis receptam opinionem docentem, quod sit licita ea defensio, dumodo sit cum moderamine inculpatae tutelæ. Pro qua sententia retuli quadraginta duos Authores.

78 Sed omnes conveniunt in eo, quod quantitas à fure intentata debet esse magni valoris. Et quia unus vel alter affirmavit contra reliquos, sufficere valorem unius aurei ad tale genus defensionis, ideò Pontifex meritissimè damnat hanc propositionem.

79 Lumbier 2. 3. *sum. n. 1875.* in explicatione hujus propositionis 31. & Filguera in expositione ejusdem propositionis, & Hozes, *ib. n. 9.* attribuunt Molinæ propositionem damnatam; eo quod *1. 4. de just. disp. 16. n. 7.* asseruerit, si fur intentat rem auferre per rapinam, contradicente Domino non audere se condemnare ad culpam, vel ad penam eum, qui defendit rem valoris unius aurei defensione occisiva cum moderamine inculpatae tutelæ.

80 Hinc oritur quæstio, an iste sit casus, in quo loquitur propositio damnata. Pro cuius claritate, præmittendũ est, in hoc casu, in quo P. Molina loquitur, intervenire duas malitias, alteram furti unius aurei, alterã violentiæ, quæ continetur in rapina, ratione cuius furtũ differt specie à rapina, ut tradunt cõmuniter doctores; de quo videndus est Lugo Cardinalis, qui hanc diversitatem specificã

constituit *10. 1. de just. disp. 16. sect. 1. n. 11.* cum S. Th. 2. 2. q. 66. ar. 4. & Cajetano, Soto, Covarruvia, Molina, Salon. & Turriano. Et subiungit Lugo: (Vis ergo illa asserit novam speciem malitiæ propter diversam injuriam, quatenus, ut notavit Molina, per simplex furtum injuria fit solum circa pecunias v.g. & per violentiam videtur fieri circa personam, cui vis inferitur.)

81 Est ergo quæstio, an hæc damnatio cadat supra malitiam furti unius aurei, an etiam extendatur ad malitiam violentiæ, quæ inferitur ipsi personæ? Circa quam duæ quæstiones resultant. Prima, An extendatur damnatio ad eum casum violentiæ? Secunda, An casu, quo non extendatur damnatio, verum sit, quod liceat in casu violentiæ uti defensione occisiva?

82 Sit prima conclusio. Non subiacet damnationi propositio, quæ asserit, licitũ esse saltem viro nobili defendere defensione occisiva unũ aureũ, quem in manibus portat, si fur intentat rapere de manibus ejus; & is raptus sit viro nobili ignominiosus. Probatur primò. Nam damnatio loquitur in eodẽ sensu, in quo loquitur propositio damnata: sed propositio damnata nõ loquitur de fure auferente re per rapinã, aut violentiã ignominiosã: ergo damnatio non se extendit ad casũ rapinæ, seu violentiæ ignominiosæ. Minor patet. Nam in propositione damnata nullũ est verbum de casu talis violentiæ, aut rapinæ, sed solum de quantitate unius aurei, & furto ejus.

83 Probatur secundò. Nã damnatio intelligitur integrè subsistere per hoc, quod asseramus contradictoriã propositionis damnatæ: sed contradictoriã propositionis damnatæ est, *Non licet occidere furem pro conservatione unius aurei*; cujus veritas salvatur, intelligẽdo illã de sola malitia furti, & non de malitia violentiæ ignominiosæ: ergo damnatio solum intelligitur de malitia furti, & non de malitia violentiæ ignominiosæ. Itaq; quãvis dicatur, esse licitũ uti defensione occisiva contra rapinã ignominiosã unius aurei; adhuc stat inconcussa veritas damnationis, quod non licet occidere furem pro conservatione unius aurei. Nam in illa hypotesi non occiditur pro cõservatione aurei, sed pro ignominia propulsatione. Advertendũ tamen est, non quamcumq; rapinam esse ignominiosam. Nam si Princeps rapiat aureum de manu plebei hominis, non censetur ignominiosum; secus verò si plebejus rapiat de manu Principis.

84 Probatur tertio. Nam cap. *In obscuris.* de Reg. jur. in 6. dicitur. *In obscuris, quod minimum est, sequimur.* Quæ verba ejusdem tenoris habentur in leg. *Semper in obscuris, ff. de Reg. jur.* Quando ergo cum fundamento dubitatur, an lex extendatur ad aliquem casum specialem, qui non exprimitur in lege debemus sequi, quod minimum est, scilicet quod lex non extendatur ad talem casum. Et idem traditur multis aliis juribus, cap. *Contra eum*, de Regul. jur. in 6. & 1. *Quidquid abstringenda, ff. de verbor. oblig.* & ita tradunt P. Suarez, *10. 5. in 3. 1. disp. 40. sect. 5. n. 15.* P. Thomas Sanchez *lib. 2. de matr. disp. 41. n. 36. lib. 1. sum. c. 10. n. 32.* P. Enriquez, *lib. 8. sum. cap. 45. in Comment. litt. P. Salas 1. 2. q. 21. tr. 8. disp. sect. 25.* & communiter Doctores. Licet ergo obscurum sit, & incertum, an damnatio loquatur de casu furis violentiam ignominiosam inferentis, dicendum est, damnationem non extendi ad hunc casum.

85 Probatur quartò. Nam Lugo Card. (qui securitati doctrine semper attentissimè prospicit) *10. 1. de just. disp. 10. sect. 9. n. 188.* postquam dixit, ut possit fieri defensio occisiva pro facultatibus temporalibus, debere rem esse non exigui valoris, subiungit hæc verba tãquam ex cõmuni sententia Doctorũ, (quando res valoris unius ducati aufertur cum resistantia domini, aut custodis rei illius, nec fur monitus desistere velit à violentia, posse occidi; quia cum re illa honorem etiã auferre vult: quare meritò te defendere poteris adversus ingentẽ illã injuriã, & contumeliã.) Censet ergo Cardinalis illam ablationem cum violentia esse ingentem contumeliã; de qua non loquitur propositio damnata. Quod intelligo juxta dicta n. 83. fine.

86 Sit secunda conclusio. Si homo, præcipuè si sit nobilis, portet in manibus rem valoris unius aurei, & fur intentet ea rapere de manibus ejus, potest rem defendere opponendo gladium; quod si fur desistat, non licet illum percutere: si verò fur educat gladium contra dominum illius rei, jam fur non est solum invasor rei, & honoris, sed etiam vitæ; quare poterit se defendere defensione occisiva cum moderamine inculpatae tutelæ. Neq; Authores loquentes in hoc casu de defensione occisiva refragabuntur huic conclusioni: solum enim id asserunt conditionaliter, si non supersit alia defensionis via. Ego tamen existimo, vix esse possibilem casum, in quo non sit alia defensionis via: nam ubi dominus rei opponit gladium, vel desistit fur, & fugit; vel educit etiam gladium contra dominum rei? Si primum; jam facta est defensio sine percussione furis. Si secundum; jam est aggressor contra vitam domini, & non contra solam rem materiale.

87 Ex dictis, inferitur, quod si fur per rapinam abstulit unum aureum, quem portabat Titius in manibus, & fugit, nõ potest Titius pergere insequendũ furem, ut per defensionem occisivam auferat aureum raptum. Nam licet per illam rapinam, & violentiam fuerit invasor honoris; dum fugit, rem illam secum portans, jam non invadit honorem, sed solam rem arreptam. Quod si Titius illum fugientem occideret, jam ea occisio fieret in defensione illius aurei, & non in defensionem honoris, qui jam ablati est, & non recuperatur occisione furis, ut constat ex r. præcedenti. Fieret ergo illa

illa defensio occisiva solum pro conservatione tenuis quantitatis, contra damnationem in hoc decreto contentam.

C A P U T I V.

ARTICULUS II.

Dux alia dubitationes.

S U M M A R I U M.

Distinguendus est valor parvus, mediocris, & magnus. n.88.
Quomodo hoc triplex genus valoris computandum est in ordine ad hanc questionem? n.89.
An in aliquo casu necessitatis liceat uti defensione occisiva pro conservatione unius rei. n.90.

88 **R**ogabis primò, quantus esse debeat valor, pro cuius conservatione possit uti quis defensione occisiva? Et respondent communiter Doctores, id iudicio prudentis censendum esse. Et videtur mihi hoc iudicium prudentis debere distinguere in ordinem ad occisivam defensionem valorem parvum, mediocre, & magnum, sive plus quam mediocre. Et in hoc ordine censo valorem parvum centum argenteos, magnum esse quadringentos argenteos, mediocre verò infra quadringentos.

89 Hac distinctione posita censo, valorem magnum reputandum esse absolute; valorem verò parvum, & mediocre reputandum esse sufficientem pro defensione occisiva, non absolute, sed respectivè, scilicet attendita necessitate, ratione cuius dominus rei indiget illa pro illa pro sustentatione, conservatione status sui, & suorum. Itaque si fur subripiat quadringentos argenteos (vulgo quarenta patacones) secundum se est quantitas sufficiens pro intendenda defensione occisiva cum moderamine, etiam si ablatio illorum non sit cum extremo detrimento damni. Si verò ablatio fiat intra quadringentos argenteos, mensura valoris ordine ad defensionem occisivam defumenda est à detrimento, quod patietur is, à quo ea quantitas aufertur. Si enim ex quantitate ablata detrimentum, quod patitur dominus rei, sit maximum, erit sufficiens pro ejusmodi defensione. Si verò detrimentum non sit maximum, præfata quantitas non erit sufficiens pro tali modo defensionis.

90 Hinc oritur altera dubitatio, juxta quam rogabis secundò: an damnatio ejus propositionis 32. ita sit universalis, ut in nullo casu necessitatis liceat uti defensione occisiva pro conservatione unius aurei? Cui questioni facillè satisfacies, dicendo, sæpè contingere, quod ratione gravis necessitatis unus aureus æquivalet multis aureis: V.g. Si fur intentat auferre ab artifice instrumentum artis, quod valeat unum aureum, immò unum argenteum, casu, quo non possit invenire aliud instrumentum simile, quo ablato instrumento necesse est artificem cessare ab opere, atque adeò cessare sustentationem suam, & suorum. In hoc casu non attenditur ad valorem unius aurei, vel argentei, sed ad detrimentum, quod ex ablatione ei resultat; quod fortasse multis aureis æstimabitur. Potest ergo artifex uti quacumque defensione cum moderamine, ut defendat illud instrumentum, quamvis vilioris pretii. Idèdque manifestum est, damnationem ejus propositionis 31. non esse ita universalem, ut excludat hunc, & similes casus ingentis necessitatis.

ARTICULUS III.

Evidentia justæ damnationis.

N O N E G E T S U M M A R I O.

91 **E**x dictis sit evidens, justissimam esse damnationem propositionis 31. Etenim occidere hominem propter modicum detrimentum, ipsa ratio naturalis dictat, esse absurdum. Quæ enim comparatio esse potest detrimenti levis cum detrimento gravissimo proximi?

92 Dices primò. Omnia jura clamant, licitum esse vim vi repellere: sed qui furatur unum aureum, vim infert: ergo licitum erit, etiam per vim repellere usque ad internecionem, si non potest aliter vis repelli.

93 Respondeo, vim levioris momenti non esse repellendam per vim gravissimi detrimenti, nam inter vim, quæ infertur, & vim, qua repellitur, debet esse proportio, ut ipsa ratio naturalis dictat. Et hoc modo intelligenda sunt jura, quæ ita clamant.

94 Dices secundò. Ablatio unius aurei est peccatum lethale: sed peccatum lethale non potest esse materia levis, alioqui esset solum culpa venialis: ergo ablatio unius aurei est materia gravis: ergo falso fundamento nitimur, dum dicimus, idèd furem unius aurei occidi non posse, quia unus aureus est materia levis.

95 Respondeo, concessa Majori, distinguendo Minorem: peccatum lethale non potest esse materia levis (in ordine ad reatum culpæ) concedo; (in ordine ad defensionem occisivam,) nego. Quæ distinctio patet ex dictis.

Ostenditur falsitas propositionum trigessimæ secundæ, & trigessimæ tertię.

S U M M A R I U M.

Explicantur tria, quæ in his propositionibus damnantur. n.96.
Argumentum desumptum ex inæqualitate juris ad rem, & juris in re. n.97.
Refutatur. n.98.
Ex inæqualitate juris in aliqua bona nihil probatur contra jus defendendi illa. n.99.
Proponuntur argumenta efficacia contra propositionem trigessimam secundam damnatam. n.100.
Eadem argumenta militant contra utranque partem trigessimæ tertię propositionis. n.101.

96 **T**ria sunt, quæ damnantur in his duabus propositionibus. Nam trigesima secunda dicit, esse licitum defendere defensione occisiva ea bona, ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus; quæ duo de jure inchoato, & de spe possessionis copulante videntur accipi, ita ut utrumque requiratur. Et trigesima tertia dicit duo, scilicet defendere se posse eodem genere defensionis hæredem, & legatarium contra impediendum; deinde posse eodem modo se defendere, qui habet jus in Cathedram, vel præbendam, contra impediendum possideri.

97 Filguera in explicatione propositionis 32. sibi videtur convincere manifestè falsitatem ejus hoc argumento, quod in hæc verba proponit: (Hæc propositio non solum scandalum, sed etiam temeritatem explicat, nam aliud est actu possidere, aliud autem habere jus ad possidendum, sicut diversum est habere jus ad rem, ac habere jus in re, ut patet in habente domum, aut agrum, & habente jus, & actionem ad domum, vel agrum: nam primum importat ipsam possessionem; secundum vero solum jus in illam. Ex qua vera, & communiter recepta doctrina propositio damnata refutatur. Nullus habet æquale jus aliquid defendendi, nisi æquale etiam habeat jus in illud, ut per se manifestum est; sed jus in ea, quæ actualiter possidemus, non est æquale, ac in illa, ad quæ inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus; siquidem primum est in re, secundum verò ad rem: ergo etiam si sit licitum defendere defensione occisiva, quæ actu possidemus, non tamen ea, ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus.

98 Sed majorem efficaciam in argumento desidero. Nam pro veritate certa non sufficit argumentum debilis consequentiæ. Eam esse debilem sic ostendo. Etenim si Titius domi suæ custodiat quinquaginta millia aureorum aliena, suæ tamen Fidei commissa, & fures accedant ablaturi eam aureorum quantitatem, certum est, quod potest ea defendere ferro, & armis cum moderamine inculpate tutelæ. Argumentum autem Filguera tale est, ut in simili forma probare possit, non posse Titium defendere ferro, & armis eam aureorum summam suæ Fidei creditam. Nam juxta hunc Authorem nemo habet æquale jus aliquid defendendi, nisi æquale etiam habeat jus in illud: sed jus in ea, quæ actualiter possidemus, non est æquale, ac in illa, quæ sunt aliena, & solum Fidei nostræ commissa sunt titulo pignoris, vel depositi: ergo etiam si sit licitum defendere defensione occisiva, quæ actu possidemus, non tamen ea, quæ nostræ Fidei sunt commissa titulo pignoris, vel depositi.

99 Constat ergo, inæqualitate juris in aliqua bona nihil probari circa jus defendendi illa. Quid enim prodest, quod jus sit æquale, si est verum jus defendendi ferro, & armis? Vel quomodo probatur, jus defendendi debere esse inæquale, ex eo quod unum, & alterum jus ad bona sit inæquale? Quare major ejus syllogismi falsa est. Et adhuc si esset vera, nihil probaret: quia non repugnat, unum, & alterum jus defendendi esse inæquale, & tamè utrumque esse verum jus defendendi.

100 Rejcta ergo ea argumentandi ratione, propositio damnata convincitur de falsitate eisdem ferè argumentis, quibus de falsitate convincimus c.2. propositionem trigessimam de defensione occisiva contra calumniatorem. Primò, quia non licet occidere hominem propter solam opinionem probabilem; dato, & non concessa, quod ea opinio esset probabilis. Secundò, nam in hoc casu non est evidentia de moderamine inculpate tutelæ, cum in Republica sint destinata media ad defendendum jura civium. Tertiò, nam Respublica habet jus publicum contra jus privatum defendendi ferro, & armis privata jura; & jus publicum prævalet juri privato. Quartò, nam legibus humanis interdicitur, quod homines privatim defendant jura ad aliqua bona. Vide ea argumenta ibi latius proposita.

101 Eadem argumenta militant contra utranque partem propositionis 33. de impediendo hæreditate, aut legatum, & de impediendo possessionem Cathedræ, aut præbendæ. Et præterea hoc etiā argumento convincitur. Non enim licet defendere ferro, & armis, nisi cum quis actualiter invaditur: sed non invaditur actualiter, cum videt, alium negotiatione verbali, etiam dolosa, impedire additionem hæreditatis, solutionem legati, aut possessionem Cathedræ, vel præbendæ: ergo non licet defendere id ferro, & armis.

DISSERTATIO XXII.

An liceat procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella cognita gravidine occidatur, aut infametur? Ubi, an fœtus animetur in utero?

CAPUT PRIMUM.

Quid olim docuerim de improbabilitate sententiæ affirmantis.

SUMMARIUM.

- Quomodo non valeat consequentia à probabilitate speculativa ad practicam? n.1.*
Quomodo sit practicè improbabilis opinio de abortu fœtus inanimati? n.2.
An sit dubius dies animationis fœtus? n.3.
An quilibet fœtus etiam abortivus, & nondum formatus sit baptizandus, saltem sub conditione? n.4.
Quoniam fundamento, qui dicunt, animam rationalem infundi prima, secunda, aut tertia die potest conceptionem? n.5.
An sit certum, animam rationalem non infundi, donec corpus sit perfectè formatum? Et an id probetur ex versione septuaginta Interpretum? n.6.
Textus vulgatae diversus est ab ea versione. n.7.
Quam certitudinem accipiat ea assertio à præfata versione? n.8. & 9.
Quomodo persistat argumentum, quod in hac materia non valet consequentia à probabilitate speculativa ad practicam? n.10.
Tunc non valet ea consequentia, quando propositio speculativa est conditionalis, cujus conditio non potest esse in praxi. n.11.

IN 1. p. Cris. Th. disp. 14. c. 3. egi de hac materia, non pro dignitate questionis, sed solum ex ea parte, ex qua assumpsi probandum, in multis materiis non valere à probabilitate speculativa ad probabilitatem practicam. Dixi enim, eam propositionem 34. quæ in hoc Decreto damnatur: *Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur*, esse speculativè probabilem ab extrinseco, nempe ob authoritatem septem scriptorum, quos ibidem allegavi; & esse practicè improbabilem: atque adeo malam esse consequentiam à probabilitate speculativa ad probabilitatem practicam.

2 Quod autem ille conatus ad abortum fœtus inanimati sit practicè improbabilis, ex illo capite ostendebam, quod improbabile est, licere expellere fœtum, ubi dubitatur, an sit animatus, nec ne, semper autè est dubium, an sit animatus: ergo sèper manet improbabile, quod liceat expellere fœtum, quantumvis prætextu inanimationis.

3 Quod verò semper id sit dubium, probabam ex summa Authorum varietate in assignando die animationis. Nam pro viris alii assignant trigessimum, alii trigessimum secundum, alii quadragesimum, alii quadragesimum secundum; & pro femellis quadragesimum, alii septuagesimum, alii octogessimum. Immo Thomas Fienus insignis Medicus ex propriis experimentis probat, prima quandoque, quandoque etiam secunda, aut tertia ad summum die infundi animam rationalem.

4 Et idè in eodem c. 3. n. 29. & 30. hæc verba subjunxi (Et idè Maximilianus Deza (cujus tractatus simul cum Apologia Francisci Verde editus est, propter hoc dubiū de tēpore animationis fœtus, doctissimè, & solidissimè probat, fœtū quemlibet abortivum, licet imperfectissimè figuratū, sub cōditione baptizandū esse. Ubi citat Harvæum anatomicæ artis peritissimū, qui ex pluribus experimentis propriis affirmat, fœtū à tertia die manifestare motū, & sensum. Immo & à paucis diebus observari motū, & sensum in fœtū, affirmant apud ipsum Hypocrates, & octo alii Authores. Et cum probabile sit, non aliā, quā animā rationālē, introduci in materiam fœtus, sit probabile, quod prima, vel secunda, vel tertia die introducatur; aut saltem, quod id sit dubiū. Quare prædictus Maximilianus n. 73. ait: *Si Dei Vicarius (Paulus V.) baptizari præcipit fœtum, si vivat, si vitalem indicit motum, solere autem vivere, & moveri præcipuis membriscircā diem tertiam, non tam suadet, quā ostenditur, si ne trigesima dies expectanda nobis, ut de baptismo deliberemus?* Et idem traditum fuisse, ait Maximilianus, ab Hieronymo Florentino in libello de hac quæstione.) Et insuper addidi, eandem doctrinam traditam esse à Francisco Verde citato, & à Caramuele in censura Apologiæ Francisci Verde n. 193. & in Theol. fund. n. 1622. fund. 55.

5 Est tamen in his aliquid, quod reformem, re maturius perpensa. Nā supra citati Authores, & Medici; & artis anatomicæ periti duo statuunt: unum est, quod ex variis experimentis constet, embryonem prima, secunda, aut tertia die effusum ex utero habere motum, & sensum: quatenus si acu pungitur, sentit ictum, & ipso motu ostendit sensum ictus. Alterū est, probabile esse non infundi aliam animam vegetativam, & sensitivam à rationali distinctam.

6 Videtur tamen certum esse, quod anima rationalis non infunditur, donec formatum sit, & organizatū corpus pueri, aut puellæ. Nam Exodi 21. vers. 22. juxta versionem LXX. Interpretū dicitur: *Qui percusserit mulierem pregnantem, & illa abortum fecerit, si fœtus erat formatus, dabit animam pro anima; si nondum erat formatus, mulctabitur pecunia.* Ex quibus verbis clarè inferitur; fœtum nondum

formatum carere anima rationali: nam cum dicatur dari debere animam pro animam (intelligitur enim de rationali) & pro fœtu nondum formato assignetur solum mulctatio pecuniæ, & pro hoc non debeat dari anima pro anima, evidenter inferitur, ejusmodi fœtum nondum formatum expertem esse animæ rationalis.

7 Verum est tamen, quod textus vulgatè nihil dicit de formato, aut non formato: sic enim se habet: *Sirixati fuerint viri, & percusserit quis Mulierem pregnantem, & abortum quidem fecerit, sed ipsa vixerit; subiacebit damno, quantum maritus mulieris expetierit, & arbitri judicaverit. Sin autem mors ejus fuerit subsecuta, reddet animam pro anima.*

8 Hinc oritur difficultas, an vi textus septuaginta Interpretum maneat omninò certū, quod infunditur anima rationalis, ubi formatum est corpus pueri, & non antea? Et quidè id non manet certum de Fide; quia ea versio septuaginta Interpretū non est recepta ab Ecclesia tanquam de Fide sum quia exemplaria in aliquibus locis mendosa sunt; tum quia membrana, in qua erat scripta, & ex qua editio Romana transumpta est, erat ex parte corrosa; tum etiā quia Hebræi in aliquibus locis eam vitiarunt. Adhuc tamen in locis, in quibus non est suspicio vitii, maximam habet authoritatem; tum quia Christus D. citavit aliquos Scripturæ textus secundum hanc versionem: tum quia etiam Apostoli secundum eam versionem citarunt textus aliquos Sacre Scripturæ: tum quia SS. Patres eadem versione sæpissimè usi sunt. Audiendus est S. Augustinus lib. 8. de civit. cap. 44. *Ego pro meo modulo vestigia sequor Apostolorum, quia & ipsi ex utrisque, id est, ex Hebræo textu, & versione septuaginta, testimonia Prophetica posuerunt, utraque authoritate utendum putavi, quoniam utraque una, atque Divina est.* Qui de his plura velit, legat P. Nicolaum Serrarium in Prolegomenis Biblicis, c. 17. q. 17. & 19. Illos autem fecisse hanc versionem ex Spiritus Sancti speciali inspiratione, testantur communiter Ecclesiæ Patres, Irenæus, Clemens, Justinus, Eusebius, Chrysostomus, Cyrillus, Epiphanius, S. Augustinus multis in locis, S. Ambrosius, Cassiodorus, Rufinus, Leo Castro, Salmeron, & qui præfationem scribit in editione Romana, quod refert, & sequitur P. Serarius ubi supra qu. 16.

9 Ex hoc ergo textu versionis septuaginta Interpretū, & ex communi sententia Medicorū, & Theologorū, dicendum videtur esse certum, non infundi animam rationalem, donec formatum, & organizatum sit corpus pueri. Quod si id certum est, non erit probabilis sententia Thomæ Fieni medici, & Harvæi anatomicæ artis periti, quos supra retuli; quod nimirum anima rationalis infundatur quandoq; prima, secunda, aut tertia die. Experimenta enim eorum eò perveniunt, ut cognoverint, prima, aut, secunda die effusū fuisse ex utero fœminæ frustū carnis; quod acu punctū ostendebat signa sensus, & motus: quod non sufficit ad colligendum, tunc fœtum habuisse animam rationalem; sed habere ad summum aliam animam sensitivam, quam in æmbrione multi admittunt.

10 Nec propterea evanescit argumentū, quod in ea disp. 14. cit. c. 3. ego construxi, ut probarem, non valere consequentiam à probabilitate speculativa ad probabilitatem practicam. Efficacia enim ejus argumenti sic instauratur. Etenim si sit speculativè probabile quod liceat procurare abortum fœtus inanimati propter vitandā occisionem, aut infamiam fœminæ; id non est practicè probabile. Etenim, admissa sententia Fieni, & Harvæi, & aliorum, quos supra retuli, numquam est dubium, fœtum esse inanimatum: sed in hoc dubio de animatione, grande piaculum est abortum facere: ergo semper est grande piaculum abortum facere.

11 Et quidem frequens est, quod non valeat à probabilitate speculativa ad probabilitatem practicā, quando probabilitas speculativa est propositionis conditionalis, cujus cōditio non potest in praxi reperiri. v.g. multi censent speculativè probabile hanc propositionem: *Dum abest periculum ulterioris consensus, non est peccatum lethale parvis materia in delectatione venera.* Et tamen id est practicè improbabile, quia numquā potest abesse tale periculū; ut demonstravi in 2. p. Cris. Th. disp. 45. sic similiter etiam si sit speculativè probabile, quod licet procurare abortū in casu proposito, si sit certum esse inanimatum, non valet consequentia ad probabilitatem practicā; admissa sententia Fieni, & aliorum; nam juxta eorum sententiam nunquam id potest esse certum. Et hoc modo intelligendum est argumentum, quod proposui in ea disp. 14. cap. 3.

CAPUT II.

Quam certa sit negativa sententia; & quodnam firmum ejus fundamentum?

NON EGRET SUMMARIO.

Est ergo certissima sententia, tam speculativè, quā in praxi, nunquam licere procurari abortum fœtus inanimati ad vitandum periculum, sive infamiæ, sive occisionis. Hæc est communis sententia Theologorum, quam tuerentur S. Antoninus p. 3. tit. 7. cap. 2. §. 2. citans Joannem de Neapoli, & Sylvester, Fumus, & Henriquez, quos refert, & sequitur P. Lessius de Just. cap. 9. dub. 10. nu. 60. P. Thomas Sanch. lib. 9. de matrimonio, disp. 20. num. 10. P. Vasquez de Restitut. cap. 3. §. 2. dub. 6. num. 52. Lugo Card.

Card. 10.1. de iust. disp. 10. sect. 6. n. 13. Covarruvias in Clem. si furiosus. p. 2. §. 3. n. 1. P. Moya 10.1. tract. 6. disp. 3. q. 4. & communiter Doctores.

13 Solida huius assertionis ratio est. Etenim abortus etiam fetus inanimati est peccatum gravius pollutione: sed pollutio non licet etiam ad vitandam mortem: ergo neque abortus fetus inanimati.

14 Majorem sic probat Caramuel in Theol. præter intentionali ad 5. præc. casu 38. n. 2979. (Quod pollutione gravior sit, probatur: quia opponitur proximius generationi: quia per gradus ascendendo pollutio generationi opponitur; abortus fetus inanimis proprius; proximèq; abortus fetus animatus unde si quidem illa est contra legem naturæ à fortiori uterq; abortus esse debet.) Cui cōsonat P. Moya proximè relatus ajens: (Non aliter de ejectione foetus inanimati, quàm de effusione seminis philosophandum censeo.)

15 Et prior utroq; P. Lessius supra relatus n. 61. sic ait: (Immo est magis directæ, & propinqua contra naturam generationis expellere fetum, quàm procurare pollutionem sicut, fetus, etsi non dùm animatus, longè propinquior est naturæ humanæ, quàm foemina non dùm commixta. Deindè in pollutione solum expellitur semen rude unius generis, idq; ex sede non ultima, sed instrumentaria in abortu expellitur semen geminum, commixtum, elaboratum, idq; ex sede primaria, & finali, à natura ad hoc destinata.)

C A P U T III.

An ex hoc decreto maneat antiquata opinio docens, licitam esse expulsiōem fetus inanimati propter sanitatem tuendam?

S U M M A R I U M .

Doctores asserentes licitum esse procurare directè expulsiōem fetus inanimati, qui affert matri periculum vitæ. n. 16.

Quomodo Basilium Ponze adversetur ei sententia per consequentiam disiunctivam. n. 17.

Quomodo probatur: primam sententiam antiquari ex hoc decreto? n. 18. & seqq.

Ea prima opinio non damnatur in hoc decreto. n. 21.

Quomodo propositio damnata non inferatur ex illa prima opinione? n. 22.

Discrimen quoad hoc inter fetum damnatum, & inanimatum. n. 23.

Discrimen inter expulsiōem fetus, & effusionem seminis. n. 24.

Discrimen periculi procedentis ab intrinseco, & procedentis ab extrinseco. n. 25. & 26.

An, & quare liceat abscindere manum propter periculum extrinsecum, & nec liceat expellere fetum inanimatum propter idem. n. 27.

Probabilius est, non licere expulsiōem directam fetus inanimati, etiam propter periculum ab intrinseco. n. 28.

16 **O**pinio est plurium Doctorum, licitum esse procurare directè expulsiōem fetus inanimati, quando ipse fetus affert matri periculum mortis ex puerperio, ita ut mater periclitetur de vita, nisi expellatur fetus. Ita P. Th. Sanchez lib. 9. de Matr. disp. 20. n. 9. asserens, nullum à se inveniri Doctorem dissentientem huic sententiæ præter Navarram, & pro sua opinione affert S. Antonium supra citatum, Joannem de Neapoli, Sylvestrum, Covarruviam, Armillam, Navarrum, Cordubam, Margaritam Confessorum, Henriquez, Grassis, Palacios, Sà, & Vegam. Quæ sententia non solum admittit, licitam esse expulsiōem foetus inanimati indirectam, scilicet per medicamenta tendentia ad sanitatem matris, scissionem venæ, purgationem humorum, &c. ex quibus per accidens resultare solet expulsiō foetus, sed etiam per medicamenta directè intendentiā ipsam expulsiōem.

17 Adversus Th. Sanch. insurrexit Basilus Ponze lib. 10. de Matr. c. 13. n. 2. (quem postea Authores alii secuti sunt) aitq; esse consequentiam necessariam ab uno ad alterum, scilicet ex eo, quod liceat expellere fetum inanimatum pro sanitate matris, inferri, licere etiam expellere eundem pro conservanda fama, aut vitanda occisione matris; aut si hoc non licet, neque primum licere.

18 Hinc desumitur argumentum ad probandum, eam sententiā Th. Sanchez, ex hoc decreto manere antiquatam. Etenim illa sententia antiquatur, quæ est antecedens, unde evidenter inferitur opinio reprobata, ut multis ostendi supra disser. 1. c. 14. ea præcipue ratione, quod ex vero non nisi verum, ut clamant Dialectici; quare si consequens est falsum, antecedens non potest non esse falsum; sed ea opinio, quod liceat expellere fetum inanimatum, ubi matris vita periclitatur ex puerperio, est antecedens, unde inferitur hæc propositio damnata, quod licet expellere fetum inanimatum pro vitanda occisione, aut infamia matris: ergo prima illa opinio manet antiquata. Probatur minor. quia jam admittitur, quod propter periculum vitæ matris liceat expellere fetum inanimatum. Quod autè id periculum procedat ab intrinseco, an ab extrinseco, nihil refert.

19 Confirmatur primò. Eadem est vis periculi ab intrinseco, & periculi ab extrinseco: sed periculum ab intrinseco potest vitare mater expulsiōe fetus inanimis: ergo etiam potest vitare periculum ab extrinseco expulsiōe fetus inanimis. Ergo si conceditur minor, concedendum est consequens. Ergo opinio docens, posse expelli fe-

tum inanimem propter sanitatem matris, est antecedens, unde manifestè inferitur opinio damnata docens, posse ex pelli fetum inanimem propter vitandum periculum occisionis, aut infamiae.

20 Confirmatur secundò. Nam ut refert P. Moya cit. cap. præc. multi sunt casus, in quibus ex eo, quod liceat assumere media nociva propter periculum ab intrinseco proveniens, inferunt Doctores, licere assumere eadem propter periculum extrinsecum. V.g. ex eo, quod liceat abscindere manum morbidam ad conservationem vitæ, inferunt Bañez, Ledesma, Sotus, Acacius de Velasco, Sera, & alii Doctores, idem licere, si Tyrannus jubeat sub comminatione mortis. Et sic in multis aliis casibus. Ergo idem dicendum in præfenti, propterea quod eadem est ratio periculi procedentis ab intrinseco, & procedentis ab extrinseco.

21 Sed his non obstantibus, dicendum est, eam opinionem nihil detrimenti accipere ab ea damnatione. Et in primis certum est, quod ea opinio non damnatur expressè in hoc decreto; est enim longè diversa à propositione damnata.

22 Quod autem non antiquetur ex hoc decreto, probatur. Et quidem si esset evidens consequentia ab hac opinione ad opinionem damnatam, illa quidè antiquata maneret, & reprobanda; ea autem consequentia non est evidens: cum quæ pro ea cōsequentia afferuntur, habeant probabilem solutionem. Nam quando fetus inanimis constituit ab intrinseco matrem in extremo vitæ periculo, ille quidem ex una parte est aggressor, ex alia verò non deservit suo naturali fini servandi speciem humanam: nam mortua matre, non nascetur homo. At verò quando periclitatur honor, aut fama puellæ prægnantis, aut ei imminet occisio, à cōsanguineis, fetus inanimis non est aggressor. Sicut si Titius aggrediatur Sempronium evaginato gladio occisurus, potest Sempronius occidere Titium cum moderamine inculpatæ tutelæ. Si autem Joannes minetur Sempronio mortem, nisi occidat Titium, non licet ei occidere Titium. Quare? nisi quia in primo casu Titius est aggressor, non in secundo.

23 Et hinc cognoscitur discrimen quoad hoc inter fetum animatum, & inanimatum: nam licet fetus animatus soleat esse aggressor vitæ matris eodem modo, ac fetus inanimis; tamen fetus animatus mortua matre potest manere superstes, & ita consequi non solum spem salutis æternæ, sed etiam finem naturalem multiplicationis speciei humanæ, ad quam ordinatur generatio: quare non potest mater pugnare contra vitam pueri. Cum quo stat, quod licitè possit uti mater medicamentis directè tendentibus ad propriam sanitatem, nempe balneis, phlebotomia, &c. quamvis per accidens, & præter intentionem sequatur expulsiō fetus animati.

24 Neque valet instantia, quod etiam copia seminis potest esse aggressor vitæ: nocere enim potest sanitati, & vitæ. Non inquit, valet: quia sicut nemini licet occidere invasorem, si aliud est mediū evadendi mortis: ita neque expellere semen ratione illius periculi; quia contra id nocumentum procedens ex copia seminis providit natura multa remedia, nempe sanguinis emissionem, abstinentiā à cibi maxime calidis, &c. & quævis nulla remedia providisset natura, certum omnino est, pollutionem esse jure naturæ interdictā pro omni evetū.

25 Ad argumentum, quo probare conabantur vim consequentiæ ab hac opinione ad opinionem damnatam; facile responderetur negando minorem. Ad cujus probationem responderetur, magnū esse discrimen periculi procedentis ab intrinseco, & procedentis ab extrinseco. Nam in eo, quod est ab intrinseco, fetus inanimatus est aggressor; non in eo, quod ab extrinseco. Ideo enim si jubeatur Sempronius sub comminatione mortis occidere Titium, non licet Sempronio occidere, quia in eo eventu Titius non est aggressor.

26 Ad primam confirmationem neganda est major, scilicet eadem esse rationem periculi procedentis ab intrinseco, & procedentis ab extrinseco, propter dicta. Ad secundam confirmationem dico: in aliquibus casibus esse eandem rationem periculi, sive procedat ab intrinseco, sive ab extrinseco; non tamen in omnibus, sicut neque est in omnibus eadem ratio periculi extrinseci unius generis, ac periculi alterius generis, ut in exemplo posito de occidente invasorem cum moderamine inculpatæ tutelæ, in eo enim periculo extrinseco potest occidere; non verò in periculo alterius minitantis mortem, nisi occidat Titium. Nam in diversis periculis possunt esse speciales rationes, propter quas in altero liceat, in altero non liceat talem actionem exercere.

27 Quare autem liceat abscindere manū propter periculum mortis imminenti à Tyranno jubente abscissionem, (probabilis est ea opinio) non autem liceat expellere fetum inanimem propter periculum occisionis: non est difficile ostendere discrimen. Quia cum per abscissionem manus solum noceatur individuo, & per expulsiōem fetus noceatur speciei humanæ, & multiplicationi ejus, strictior multò obligatio retinendi fetum, quàm retinendi manum.

28 Rogabis tandem, an veram censeam hanc opinionem, quæ admittit directam expulsiōem foetus inanimis, quando affert periculum mortis in puerperio. Et respondeo, probabiliorem esse oppositam sententiam, quæ id negat esse licitum: quia licet discrimen assignatum sit probabile; probabilius tamen est, argumentum allatum contra propositionem damnatam, quod proposui cap. 2. præcipue ex P. Lessio, militare etiam contra hanc opinionem propter periculum mortis in puerperio.

An ex hoc decreto damnata maneat opinio, quæ admittit licitam eam expulsionem fœtus ad vitandam infamiam cœmunitatis.

S U M M A R I U M.

Refertur placitum Lumbierii. n.29.

Quod odia sunt restringenda, non intelligitur de decretis doctrinalibus. nu.30.

Neque de illis, quæ de jure naturali sunt interdicta. n.31.

In jure aliquando proponuntur casus in individuo, & intelligi debent in specie. n.32.

Eadem ratio militat in infamia parentum, & consanguineorum, ac in infamia fœminæ, quoad evitandam expulsionem fœtus. n.33.

In decretalibus, proposito casu in individuo, intelligitur de specie ob identitatem rationis. n.34.

Dato, quod non subjaceat damnationi hæc opinio; saltem certum est, eam manere antiquatam. n.35.

29 **L**umbier in expositione hujus propositionis 34. n.1887. proponit casum, in quo Monialis in Cœnobio Religioso, & eximie reollectionis concepit ex viro; in quo quaeritur, an ea Monialis licite possit expellere fœtum inanimem, & non quidem ob propriam infamiam, sed ne infametur Religiosi cœnobii Sacra Communitas, asseritq; *No sabemos de cierto, si est à comprehendida en esta condenacion.* Latine: *Nec certò scimus, an contineatur sub hac damnatione, & ponit rationem dubitandi, nempe damnationem hanc esse strictam interpretationis.* Qui Author resolvit, illicitum esse in eo casu procurare expulsionem fœtus: quia ad vitandam infamiam coram sæcularibus est aliud medium, scilicet præcipiendo in virtute sanctæ obedientiæ, & sub censuris observationem secreti.

30 Dicendum tamen est ut certum, hunc casum contineri sub hac damnatione. Pro cuius certitudine observandum est, eam regulam juris, quod odia sunt restringenda, intelligi de legibus humanis præceptivis, vel prohibitoriis; de decretis autem doctrinalibus, sive quæ doctrinam veram, & certam statuunt, non ita stricte intelligendum esse: in his enim magis ad mentem Pontificis Romani, quàm ad sonitum verborum attendendum est.

31 Deinde, quia ea, quæ jure naturali interdicta sunt, non vocantur odia; neq; subiiciuntur interpretationi constitutionis odiosæ. Quis enim dixit, præceptum non occidendi esse ociosum, & tanquam odiosum interpretandum? Constat autem ex hac damnatione Pontificis, esse jure naturali interdictum, facere eam expulsionem fœtus propter periculum ab extrinseco proveniens.

32 Et quidem in his damnationibus aliquando proponuntur casus in individuo, & intelligi debent in specie, quia individuum propositum est exempli gratia. Tunc autem id ita intelligitur, quando eadem omnino ratio militat in cæteris casibus similibus.

33 Jam verò hunc casum contineri sub hac damnatione probatur. Etenim quando puella violat pudicitiam, amissa virginitate, non solum infamatur ipsa, sed cedit in dedecus patris, & matris, & consanguineorū. Nunquid ergo proderit hæc tergiversatio contra damnationem à Pontifice factam, ut dicatur, posse puellam procurare abortum fœtus inanimis, non ut vitet infamiam propriam, sed infamiam parentum, & consanguineorum, quam non expressit damnatio? Absit. Quare? nisi quia præsuppositis duabus opinionibus, quarum altera docet, licitum esse procurare eum abortum propter periculum procedens ab intrinseco, & altera docet, licitum id esse propter periculum procedens ab extrinseco, damnat Pontifex hanc secundam, posito exemplo in eo, quod frequentius contingit? Cum enim infamia parentum, & consanguineorum sit damnum extrinsecum, eadem omnino ratio militat in periculo infamiæ parentum, & consanguineorum, ac in periculo infamiæ puellæ.

34 Ita contingit in maxima parte decretalium constitutionum, in quibus proposito uno casu in individuo, omnes juris Interpretes assumunt decisionem illius casus individui pro regula generali ob identitatem rationis, Quæ quidem majorem locum habent in iis, quæ sunt juris naturalis, in quibus magis attenditur ratio, quàm verborum tenor.

35 Eodem ergo modo, & ob eandem rationem damnata manet opinio docens, licitum esse procurare eum abortum propter periculum ab extrinseco proveniens, sive proveniat ab infamia puellæ, sive ab infamia parentum, & consanguineorum, sive ab infamia cœmunitatis Religiosæ.

36 Dato autem, & non concesso, quod iste casus non contineatur sub hac damnatione: dicendum est, vi hujus damnationis manere antiquatam opinionem, quæ dicat, licitum esse procurare eum abortum Monialis, ne periclitetur fama cœnobii Religiosi. Hæc enim opinio, est antecedens, ex quo infertur propositio damnata. Nam si licet procurare ejusmodi abortum propter vitandam infamiam cœnobii; & cum jus naturale non possit limitari ad gradum infamiæ paulò majorem, aut paulò minorem; idem erit dicendum, sive sit propter infamiam puellæ, sive sit propter infamiam cœnobii.

Aliud dubium de puella vim passa.

S U M M A R I U M.

Refertur placitum Lumbierii. n.37.

Proponuntur tria circa id placitum refellenda. n.38.

Quomodo assertio relata subjaceat damnationi? n.39.

Qui fuit aggressor, & jam non est, non potest denuò impetiri. n.40.

Quomodo dici possit semen aggressor Castitatis? n.41.

Et an femina, quæ patitur violentiam, possit in continente repellere semen. Ibid.

Quomodo non sit aggressor in eo tempore, in quo non violatur Castitas. n.42.

Et quando non instat tempus defensionis. n.43.

Eo tempore, quo quis non est aggressor, instrumentum illius non potest esse aggressor. n.45.

Discrimen inter jus femina defendendi occisivè Castitatem, & expellendi fœtum inanimem. n.46.

Obiectio solvitur. n.47.

Infertur, assertionem impugnata neq; speculativè esse probabilem. n.49.

37 **H**unc casum proponit Lumbier. ib. n.1888. scilicet quando femina omnino invita inculpabiliter passa est violentiam viri, & facta est prægnans; an licite possit ad vitandam infamiam expellere fœtum inanimem. Et respondet his verbis: *Contra la condenacion parece, que no seria. Contra la razon parece, que tan poco: pues entonces tambien el semen como instrumento, è virtud del voron, es agresor injusto, y violento de su castidad. Y fies doctrina corriente de los Theologos, y lo enseña Tapia con otros, assi de que puede la muger matar al agresor violento de su castidad; parece que tambien ha de poder al feto inanimado. Del animado no se habla aqui; porue por la salud espiritual de aquella alma, que est à en extrema necesidad puede aver diferente razon, q ue se dexa por aora à la disputa de los theologos.* Quæ verba propter ignaros Hispani idiomatis sic fideliter in Latinum sermonem transferuntur. (Videtur id non esse contra damnationem. Videtur etiam, neq; contra rationem esse: quia tunc etiam semen, tanquam instrumentum, aut virtus viri, est aggressor injustus, & violentus Castitatis ejus. Et si quidem est communis doctrina Theologorum (& ita docet Tapia cum aliis) quod femina potest occidere aggressorem violentum suæ Castitatis, videtur etiam, quod potest expellere eum fœtum inanimem. De animato autem non loquimur in hoc casu: nam propter salutem spiritualem illius animæ existentis in extrema necessitate potest adesse diversa ratio; quæ modo remittitur ad Theologorum disputationem.)

38 In quibus verbis multa veniunt notanda, & reiicienda, cum quia adversantur huic damnationi; tum quia perperâ colliguntur ex doctrina Theologorum. Primum, quod dicat, eam opinionem non esse contra damnationem; secundum, quod semel est aggressor Castitatis in eo eventus tertium, quod ex defensione occisiva Castitatis sumat paritatem ad expulsionem fœtus inanimati.

39 Quod attinet ad primum, dicendum est, eam opinionem contineri sub hac damnatione, scilicet quæ docet, posse expelli fœtum inanimem, quando fœmina passa est omnimodam violentiam Castitatis. Probatur primò. Nam hæc damnatio universaliter damnat opinionem, quæ doceat licere expulsionem fœtus inanimis propter vitandam infamiam, aut occisionem femina corruptæ; sed hæc opinio id affirmat: ergo hæc damnatio illam damnat.

40 Probatur secundò: (quo argumento, & tribus sequentibus refellitur secundū dictū ejus Authoris) quia licet semen, dum actualiter infunditur per vim in uterū femina, possit dici aggressor Castitatis femina; at postquā conversus est in fœtū, jam pro tunc non est aggressor Castitatis: sed quod fuerit aggressor, & jam non sit, nō est sufficiens ad illud expellendū à suo naturali loco; sicut quod aliquis fuerit aggressor contra vitam Petri, cū jam sit, id non est sufficiens, ut transacto priori aggressionis tempore, possit Petrus illū occidere: ergo cū sola ratione aggressoris contendat is Author liberare eam opinionem à damnatione, & jam ratio aggressoris evanuerit: nulla est ratio, obquam ea opinio possit à damnatione excludi.

41 Et quidem semen, dum violenter immititur in uterum femina, non potest negari, quod sit aggressor Castitatis. Ideo opinio fuit P. Thomæ Sanchez, lib. 2. de matr. disp. 22. n. 17. & Marchantii, p. 1. c. 6. q. 21. quem refert Diana, nec improbat, p. 7. ar. 5. ref. 21. fœminam, quæ omnimodam violentiam patitur contra Castitatem, illam quidem renitentem immissioni seminis, posse repellere semen eodem impetu, quo illius immissioni renititur, scilicet in eodem momento: quia id nihil aliud est, quàm se defendere ab immissione seminis, tanquam aggressoris violenti, & injulti suæ Castitatis. Et quamvis modò non vacat, eam opinionem examinare; illam tamen refero, ut constet, quomodo, & quo tempore semen possit dici aggressor violentus Castitatis.

42 Probatur tertio. Quia semen viri non est aggressor Castitatis femina eo tempore, in quo non violatur Castitas: sed quando datur in utero fœtus inanimis, tunc non violatur Castitas: ergo tunc semen non est aggressor Castitatis.

43 Probatur quartò. Quia tunc aliquis non est aggressor, quando non instat tempus defensionis, aut impediendi injuriam: sed postquam transit immissio feminis, & conceptus est fetus, jam non est tempus defensionis, neq; tempus impediendi injuriam contra Castitatem: ergo tunc semen non est aggressor Castitatis. Minor evidens est, quia jam violata Castitate, non est tempus impediendi eam violationem: cum ad præteritum non detur potentia.

44 Major etiam constat. Nam postquam Petrus percussit Joannem, & abiit, idè jam non est aggressor, quia jam transit tempus impediendi percussione, & defendendi se ab illa: ergo cum violata castitate transierit jam tempus impediendæ violationis, jam illud semen non potest dici aggressor.

45 Probatur quintò. Nam eo tempore, quo machus violentus non est aggressor Castitatis, ipsum instrumentum illius non potest esse aggressor: sed tempore, quo fetus jam est conceptus, machus ipse non est aggressor Castitatis: ergo & semel, quod est instrumentum malefactoris, & malefacti, non est aggressor Castitatis.

46 Quod attinet ad tertium dictum ejus Authoris, scilicet paritatem desumptam à defensione occisiva Castitatis ad expulsionem fetus inanimis: assero, discrimen esse meridiana luce clarius. Non femina, cujus Castitas impetitur, si alia via non potest impedire illam injuriam, potest illam impedire occisione invaloris: postquàm autem facta est injuria violationis Castitatis, non potest illum occidere, quia jam non potest impedire eam injuriam jam illatam. In altero autem casu per expulsionem fetus jam concepti non impeditur invasio ejus Castitatis, nec violatio: cum jam præterierit.

47 Dicit aliquis. Licet tunc fetus inanimis non sit aggressor Castitatis, est tamen aggressor famæ propter infamiam inde secuturam: vel aggressor vitæ, propter occisionem, quæ fortasse imminet à consanguineis.

48 Sed hæc responsio non minuit, immò auget difficultatem. Sic enim regreditur ad ipsam formalissimam rationem, ob quam damnatur ea 34. propositio, nempe propter periculum occisionis, aut infamiam inde secuturam: cum jam non fiat recursus ad hoc, quod fetus inanimis sit aggressor Castitatis in sua radice.

49 Id tamen placet in assertionem Lumbierii, quod cum vir timoratus sit, hæc verba subjungit. *Todo esto es especulativamente parece probable: si lo sembra en la practica, los Doctos lo veran.* Id est, (hæc omnia speculative videntur probabilia: an sint probabilia in praxi, docti judicabunt.) Argumenta autem hucusq; instructa manifestè probant, eam Lumbierii assertionem neq; speculative, neq; practice esse probabilem: maximè cum 1. p. Cr. Th. disp. 14. ostenderimus, quoties in speculatione inveniuntur eadem omnino circumstantiæ, ac in praxi, id totum est practice probabile, quod fuerit probabile in speculatione. Quia tamen sæpe, quæ considerantur in speculatione, non possunt reduci ad praxim sine nova circumstantia vitiosa: idè aliquando non valet a probabilitate speculativa ad practicam.

C A P U T VI.

Aliud dubium de femina vim passa à dæmone incubo.

S U M M A R I U M.

Quorundam placitum refertur circa abortum fetus concepti arte demonis. n. 50.

Ex dæmone incubo proles monstruosa irrationalis aliquando generatur. nu. 51.

Ejus generis exemplum ex Delrio. n. 52.

Exputrefacto semine generari solent monstra irrationalia. n. 53.

Præfati viri docti fortasse consulerunt illum abortum, quia censuerunt non esse prolem, sed vivens monstrum. n. 54.

Casu, quo arte Sathana femina conceperit prolem humanam, illicitus est omnis abortus, & opposita propositio subjacet damnationi. n. 55.

Argumenta pro conclusione. Ibid. & seqq.

Immo opposita conclusio neq; speculativam probabilitatem habet. n. 58.

50 Idem Lumbierius loco citato ex assertionem relata c. præc. infert hanc aliam his verbis. *De aquí toma luz un parecer de hombres doctos, los quales ha años, que consultado si era licito dar una bebida para abortar à una Religiosa muy sierva de Dios, con la qual el demonio avia tenido violentamente congreso, y se hallava con muchas sospechas de perniada al parecer de los medicos, resolvieron, que si: porque si era preñado, era agresor injusto, y violento de su castidad.* Quæ sic in latinum sermonem transfero. Hinc lucem accipit quædam sententia virorum Doctorum, qui nonnullis ab hinc annis consulti, an liceret propinare potionem in ordine ad abortum cuidam sanctimoniali valdè Deo devotæ, cum qua Cacodæmon violentè fuerat congressus, & medicorum judicio ex multis inditiis prægnans visa est: consulerunt partem affirmativam: nam si verè feta, erat, aggressor Castitatis fuerat injustus, & violentus. Hæc Lumbierius: quamvis assertionem hanc limitet, sicut præcedentem, nempe asserendo de probabilitate speculativa.

51 Et quidem possibile cenfeo, quod Cacodæmon, si fiat succubus (ultra alios modos, quibus idem disponere potest) recipiat semen à viro, & postea factus incubus immittat semen in uterum fe-

mina, Sed non credo, Deum talia permitturum, ut virgini Deo devotæ sic illudat Sathanas, immò neq; femina peccatrici in ordine ad prolem humanam. Scimus aliquando contigisse, quod femina incubum Cacodæmonem amplexa pepererit. Sed quam prolem? Non humanam, sed irrationalem, & monstruosam: fortasse de genere eorum viventium, quæ ex putridis seminibus generari possunt.

52 P. Martinus Delrio 1.6. *disquisition. Magic. c. 2. sect. 3. pag. mibi 51. ex edit. Lugdunensi an. 1008.* refert horribilem historiam de puella complexa ejusmodi incubum: quam ita concludit. *Femina periculo servata, enixa est monstrum unde quaq; sedum aspectu, quale nusquam antea (ut ferunt) inter nostrates visum. Id obstetrices, ne observatum contumelia esset familia, accensa ingenti pyra, certissime concenterunt.* Id ita refert contigisse ann. 1588. Brunæ in Moravia.

53 Neque insolitum est, ex putrefacto semine generari, etiam ex copula conjugali, vivens irrationale: scimus enim ita accidisse non semel in hac Provincia, ita ut natum fuerit animalculum porcello simile, quod vulgò appellant *Engendro*: quod ubi ex utero prodiit, cucurrit velociter per terram.

54 Illi ergo viri docti, quos suppressis nominibus refert Lumbier, fortasse ex sufficientibus indiciis cognoverunt, illum fetum, quem Sanctimonialis Deo devota ab incubo violento cōceperat, esse non prolem humanam, sed vivens monstrum. Sic enim rectè confuissent, propinari pharmacum ad ejusmodi abortum. Nescimus enim ipsos inductos esse ea ratione de aggressore violento Castitatis.

55 Sed utcumq; casus acciderit, inquirimus, an casu, quo arte Sathana succubi, & incubi, femina vim passa conceperit: & judicio medicorum portet in utero fetum humanum adhuc inanimem, licitum sit procurare abortum ad vitandam infamiam? Afferoq; assertionem affirmativam contineri sub hac damnatione: quæ quidem assertio eodem modo ostenditur, ac præcedens. Primò. Etenim damnatio est universalis: damnare enim propositionem, quæ doceat, licere expellere fetum humanum adhuc inanimem, propter vitandam infamiam, aut occisionem feminae prægnantis: sed in eo casu propositio loquitur de femina, quæ vult expellere fetum humanum adhuc inanimem, propter vitandam suam infamiam, aut occisionem: ergo ea propositio subjacet damnationi.

56 Secundò. Quia licet in ipso congressu semen humanum à Sathana immisum sit aggressor violentus Castitatis, ast postquam semen conversum est in fetum, jam eo tempore non est aggressor Castitatis: cum solum sit aggressor illius, dum violat Castitatem.

67 Tertiò. Quia nullus est aggressor, nisi in eo temporis momento, quo instat jus defendendi se, & impediendi injuriam. Quartò. Nam eo tempore, quo Sathanas non est aggressor contra Castitatem, nec instrumentum illius, id est, semen humanum ab eo immisum, potest esse aggressor. Vide hæc argumenta latius proposita c. præc.

58 Nec iatisfacit Lumbier, etiam si dicat, se loqui solum de probabilitate speculativa. Tum quia hæc argumenta probant, neque probabilitatem speculativam convenire ei assertioni: tum etiam quia quæ speculative probabilia sunt, si nulla alia circumstantia superaddatur in praxi, utique sunt practice probabilia: cum tamen in hoc casu speculatio consideret omnes circumstantias, quas in praxi:

C A P U T VII.

An liceat feminae expellere medicamento indirecto fetum inanimem propter vitandam infamiam, aut occisionem.

S U M M A R I U M.

Duplex genus medicamenti, aliud directum, & aliud indirectum. n. 58. Opinio docens matri periclitanti licitum esse assumere indirecta cum periculo prolis etiam animata. nu. 60.

An sicut propter periculum vitæ potest uti medicamentis indirectis, possit etiam illis uti propter vitandam infamiam? n. 61.

Et questio solum est, quando fetus est inanimis. n. 62.

Quando scissio vena sit medicamentum directè tendens ad expulsionem fetus? n. 63.

Nefas est, quod femina non laborans graviter utatur medicamento indirectè propter periculum extrinsecum: & opposita opinio subjacet damnationi. n. 64.

Procurat abortum, qui ponit media probabiliter efficacia. n. 65.

Qui ponit causam per accidens ex intentione consequendi effectum, procurat effectum. n. 67.

59 Duplex genus medicamenti (quod ad præsens attinet) distinguendum est: alterum, quod directè tendit ad nocendum fetui, v.g. quod tendit ad vulnerandum fetum. Alterum quod solum respicit sanitatem matris, ut venæ scissio, pharmacum humoris purgativum, balneum, &c. quæ aliquando solent nocere fetui: & hoc dicitur medicamentum indirectè tendens in detrimentum prolis.

60 Deindè præmittendum est, esse opinionem inter plures Theologos receptam, matri periclitanti ex gravi morbo licitum esse assumere medicamenta secundi generis, quamvis probabiliter timeatur nocumentum prolis, etiam animata. Ita. P. Thom. Sanchez lib. 9. de matrim. disp. 20. nu. 34. & apud ipsum Corduba, Navarra, Rodri-

Rodriguez, Ludovicus Lopez, Vega, Bañez, Enriquez, Benzonius, & Sà : quia mater jus habet ad suam vitam tuendam ; præcipue cum fetus , licet animatus , maximum nocumentum accipiat a morbo matris : quod si fetus propter scissionem venæ , & emissionem sanguinis periclitetur , tunc id nocumentum prolis contingit indirecte , & præter intentionem .

61 Inquirimus ergo , an sicut femina propter periculū gravis morbi potest uti medicamentis secundi generis , ita ut præter intentionem periclitetur fetus animatus , possit femina propter vitandum periculū ab extrinsecō , nēpe infamiā , aut occasionē uti eisdē medicamentis indirectē expulsiuis , quando fetus est adhuc inanimis .

62 Et supponimus , id non licere , quando foetus est animatus , & mater non infirmatur graviter , sive periculosē : nam Authores citati solūm id concedunt matri , quando ei imminet periculum vitæ . Quare solūm inquirimus , quando foetus est inanimis , & mater non infirmatur graviter .

63 Supponimus etiam , si femina ita pregnans patiatur scissionē venæ , & conetur prodire tantam sanguinis quantitātē , ut deficiat sanguis necessarius ad procreationē prolis , id esse nefas , quia tunc scissio venæ non est enumeranda inter medicamenta secundi generis ; cum ea sanguinis emissio directē tendat ad destructionē prolis .

64 In præsentī ergo quæstione dicendū est , illicitū esse , quod femina nullo morbo gravi laborans , propter infamiā , aut occisionē vitandam , utatur illis medicamentis indirectē tendentibus ad expulsiōnem fetus inanimis ; & propositionē affirmantē , id esse licitū , subjacere huic damnationi . Probatur . Nam juxta damnationem hanc , licitū est procurare talem abortum , propter vitandam infamiā , aut occisionē ; sed in præfato casu ea femina procurat abortum propter vitandā infamiā , aut occisionem : ergo juxta damnationem hanc , id genus medicamenti est illicitum huic feminæ .

65 Minor patet : tum quia supponimus , id non facere ex intentione sanitatis , sed ex intentione vitandæ infamiæ , aut occisionis ; & idem est procurare , ac intendere . Tum etiā , quia non solūm procurat aliquid is , qui ponit mediā certō efficacīā , sed etiā is , qui ponit mediā probabiliter efficacīā , sive quæ probabiliter habebunt effectum . Sic non solūm procurat simoniacē beneficiū Ecclesiasticū , qui paciscitur de pretio ; sed etiam , qui adhibet intercessores , qui consequantur ejusmodi emptionem , aut pactū : cum tamen intercessio soleat esse solūm probabiliter efficax . Femina ergo , quæ sanguinem emittit eo fine , ut abortiatur ; quamvis sanguinis emissio non sit medium omnino efficax ad abortum , verē illum procurat .

66 Dices . Non procurat effectū , qui ponit causā per accidens , sed emissio sanguinis est causa per accidens abortus : ergo femina prægnans , quæ ponit talē causā per accidens , non procurat abortum .

67 Respondeo distinguendo majorem : non procurat effectum , qui ponit causam per accidens , (ex intentione consequendi effectum ,) nego ; (absque eā intentione) omitto . Sic enim in 2. part. Cris. Theol. disp. 43. c. 1. n. 6. docui , quando ponitur causa per accidens pollutionis ex intentione habendi talem pollutionem , esse pollutionem volitam in tali causa .

C A P U T VIII.

Fit periculum de propositione 35.

S U M M A R I U M .

Quomodo hac propositio speculativa respiciat praxim . n. 68.

Dilemate convincitur falsitas propositionis . n. 69.

Qua ratione non sit probabilis defectu fundamenti ? n. 70.

Quo pacto adversetur Evangelio circa Sanctum Joannem Baptistam . n. 71.

Qua ratione adversetur aliis textibus Sacra Scriptura ? n. 73.

Ostenditur pravitas consequentia cōtenta in propositione damnata . n. 74.

68 **P**ROPOSITIO 35. ex damnatis est : Videtur probabile , omnem foetum , quamdiū in utero est , cavere anima rationali : & tunc primum incipere eandem habere , cum paritur ; ac consequenter dicendum erit , in nullo abortu homicidium committi . Quæ propositio licet speculativa videatur ; ea tamen a suo Authore ordinatur ad cōsequentiam practicā , scilicet ne peccatum procurandi abortum dicatur esse homicidium ; & ut probabile sit , facientem abortum non incurrere irregularitatem ex homicidio proveniente .

69 Et quidem prima pars propositionis speculativæ non est dicenda opinio , sed delirium ; pugnat enim contra evidentiam oculorum . Nam vel infusio animæ rationalis requirit totum tempus novem mensium , vel non requirit ? Si primum infert : ergo quando infans nascitur septimo , quinto , aut quarto mense non nascitur cum anima rationali . Quæ consequentia evidenter infertur , cum sit evidenter falsa ; videmus enim in infantibus sic in lucem editis evidentia signa animæ rationalis . Si verò dicatur secundum , nempe infusionem animæ rationalis non requirere novem menses , sed quinto , aut quarto mense infundi ; evidenter infertur , infundi animam rationalem , antequam adveniat tempus pariendi .

70 Est etiam delirium , quod dicatur probabile , quod nullo gravi

fundamento innititur . Nam ad essentiā probabilitatis fundamentū grave requiritur , illud quidem dignum existimatione prudenti .

71 Maximum autem delirium esse convincitur ex eo , quod adversetur pluribus locis Sacra Scriptura . Nam Luc. 1. dicitur de Joanne Baptista in utero matris existente : *Ut audivit salutationem Mariæ Elisabeth , exultavit infans in utero ejus* . Neque potest responderi , habuisse tunc animā sensibilem , non autem rationalem : & ratione animæ sensibilis potuisse exultare : tum quia ea vox infans attribui non potest animali irrationali , quale esset , si non haberet animam rationalem , sed solūm sensibilem . Tum quia postea dixit Elisabeth , *exultavit in gaudio* : gaudium autem non convenit supposito irrationali . Et id multo urgentius convincitur ex verbis Angeli ad Zachariam dicentis : *Et Spiritus Sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ* : nisi enim haberet animam rationalem , non potuisset Spiritu Sancto repleti existens in utero matris . Et ideò pro sententia , quæ asserit , Joannem præventum gratia habuisse usum rationis ad cognoscendum , & adorandum Redemptorem , P. Joannes Maldonatus in Luc. c. 1. n. 153. refert , singulorum locis citatis , Irenæum , Origenem , Cyrillum Hierosolymitanum , Ambrosium , Hieronymum , Authorem operis imperfecti , Chrysostomum , Maximum , Chrysologum , Bernardum , Theophylactum , & Euthymium .

72 Dicere autem , quod per miraculum Joanni infusa fuit anima rationalis existenti in utero , ridiculum est ; cum absque necessitate , & absque fundamentō non sint adstruenda miracula in generatione naturali . Deinde cum Angelus dixit Zachariæ : *Spiritu Sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ* ; Zacharias , qui dubitavit de prole vaticinata , ob sterilitatē Elisabethæ , multo magis dubitaret de repletionē Spiritus Sancti ; si puer in utero non haberet animam rationalem ; resisteret enim Angelo arguens , quomodo possit Spiritus Sanctus replere animam non rationalem , sed duntaxat sensibilem ?

73 Deinde adversatur eis textibus Genesis cap. 25. & Apostoli ad Roman. c. 9. de duobus parvulis Esau , & Jacob , qui collidebantur in utero matris . Tum quia Scriptura in eo loco Genesis eos vocat absolute parvulos , quod nomen nunquam Scriptura attribuit , nisi individuis rationalibus . Præterea de iis ait Paulus loco cit. *Cum enim nondum nati fuissent , aut aliquid boni egissent , aut mali* . Et quamvis vera sit propositio , quæ dicit : (Equi , & Leones nihil boni egerunt , aut mali morales ,) incongruē , & improprie loqueretur Paulus , si id non affirmaret de eisdem subjectis , qui postea acturi essent aliquid boni , aut mali . Quod satis significatur per eam dictionem *nondum* : de eisdem enim subjectis dicit , *nondū egisse aliquid boni , & mali* , postea agere posset aliquid boni , aut mali . Quomodo autem essent eadem subjecta in utero , & extra uterum , non composita ex anima rationali in utero ; extra illum composita ex anima rationali .

74 Quod attinet ad consequentiam , quæ in ea propositione infertur , nempe : *Consequenter dicendum erit , in nullo abortu homicidium committi* : ea quidem est indigna viro Dialecticæ perito . Etenim etiam si esset probabile , non infundi animam rationalem , nisi in ipso momento partus ; adhuc reus esset homicidii , qui paulō ante partum efficeret abortum . Quod sic ostendo . Dum probabile est , hominem esse mortuum , & probabile est , esse vivum , non licet pugione illum configere ; essetque reus homicidii , qui sic configeret . Quare ? Quia eo ipso exponitur periculo probabili occidendi hominem . Nam (ut loquitur P. Suarez disp. 18. de cens. sect. 3. nu. 16.) *In moralibus ejusdem malitia est constituere se voluntarie in morali periculo , & proximo committendi aliquod crimen , & committere illud* . Sic etiam si probabile est id , quod a longē video , esse suppositum humanum , & probabile est esse feram ; homicidii reus ero , si telum in illud coniciam , quia sic me constituo in probabili periculo proximo occidendi hominem . Ut latē ostendi in 3. p. Cris. Theol. disp. 56. c. 3. art. 2. & prius in 1. p. Cris. disp. 15. c. 4. ar. 2. n. 185. Eodem ergo modo , si probabile esset , puerum in utero præditum esse anima rationali ; & ita existentem vulnerarem lethaliter (potione , an gladio , nihil interest) periculo probabili proximo me exponerem occidendi hominem , ideòque reus essem homicidii .

75 Sicut ergo hæc prava consequentia ; *Probabile est illud , quod a longē video esse feram , non hominem , ergo qui illud sagitta confixerit , licite operabitur , & non erit reus homicidii* ; eodem modo hæc est pessima consequentia : *Probabile est , foetum in utero non esse rationalem : ergo qui illum lethaliter vulnerat , non est reus homicidii* .

D I S S E R T A T I O XXIII.

An sint aliqua causa excusantes furtum , aut subreptionem famulorum , aut restitutionem consulenti furtum ?

C A P U T I.

An furtum excusari possit a culpa ratione alicujus necessitatis .

1 **Q**Uia quatuor sequētes propositiones pertinent ad tractationem de furto , placuit eas sub una dissertatione continere . Igitur trigesima sexta propositio ex damnatis hæc est : *Permissum est furari non solum in extrema necessitate , sed etiam in gravi* . Et quidem de

de hac materia latè egi in 1. par. Cris. Theol. disp. 20. & in 3. p. disp. 56. c. 8. ar. 6. & disp. 57. cap. 3. ar. 6. à num. 150 & disp. 80. cap. 1. In quibus locis latè explicui discrimen inter necessitatem extremam, gravem, & communem: & etiam, quæ dicantur bona superflua nature, & quæ superflua statui, & ex quibus superfluis teneantur divites opitulari indigentibus. Et quia hæc materia latissima est, eam coarctabo ad ea solum explicanda, quæ necessaria sunt ad perfectam intelligentiam hujus damnationis.

ARTICULUS I.

An hæc propositio, Permissum est furari in extrema necessitate, subjaceat huic damnationi?

SUMMARIUM.

In extrema necessitate licitum esse subripere, certum est apud omnes. n. 2.

Subjacet damnationi propositio, quæ dicit, licitum esse furtum in extrema necessitate. n. 3.

Præcipua intentio decreti est docere, in nullo casu furtum esse licitum. n. 4.

S. Thomas docet, omne furtum esse peccatum. n. 5.

Doctores Lovanienses censuerunt, in nullo casu permissum esse furari: & oppositam propositionem detulerunt Pontifici condemnandam. n. 6.

Quamvis liceret subripere in necessitate gravi, hæc propositio (licitum est furari in necessitate) damnata manet. n. 7.

IN extrema necessitate licitum esse indigenti subripere à divite, quæ necessaria sunt ad talè necessitatè sublevandam, extra controversiam est. Id enim docent unanimiter Theologi cum S. Th. 2. 2. q. 66. a. 7. Et adhuc inquirimus, an subjaceat huic damnationi ista propositio, *Permissum est furari in extrema necessitate*. Tres illi Scriptores Lumbier, Filguera, & Hozes, qui explicationem harum propositionum aggressi sunt, nihil de hac quæstione dicunt, supponentes solum damnare Pontificem eam opinionem, quæ admittit, posse pauperem in gravi necessitate constitutum subripere à divite, quæ necessaria sunt ad eam necessitatem sublevandam.

3 Dicendum tamen est, istam propositionem subjacere huic damnationi. Probatur. Nam præcipua intentio hujus damnationis est damnare eam assertionem, quod in aliquo casu licitum sit furtum. Sed hæc propositio admittit, quod in aliquo casu licitum sit furtum: ergo hæc propositio incurrit eam damnationem. Admittendum itaque est, quod in extrema necessitate licitum est subripere à divite necessaria ad illam sublevandam, sed omnino negandum, quod illud sit furtum.

4 Jam verò major ejus syllogismi probatur primò; etenim Pontifex præcipue intendit damnare id, quod in propositione turpius est: sed in hac propositione 36. turpius est dicere, quod furtum est licitum in aliquo casu, quam dicere, quod in necessitate gravi licet auferre à divite superflua, asserendo simul habere jus ad illa, & ideo non esse furtum, ut constat ex ipsa apprehensione terminorum: ergo præcipua intentio damnationis est, damnare id assertum, quod in aliquo casu furtum sit licitum.

5 Probatur secundo eadem major. Nam multò credibilius est, Pontificem damnare doctrinam, quam reprobare S. Thomas cum communi Theologorum: sed S. Th. reprobare eam doctrinam, quod liceat furtum in aliquo casu: ergo Pontifex illam damnat. Probatur minor. Nam S. Th. 2. 2. q. ar. 5. cujus titulus est: *Utrum furtum semper sit peccatum?* Dum in corpore articuli proponit duas circumstantias malitiæ in furto repertas, concludit: *Unde manifestum est, quod omne furtum est peccatum*. Et nota illud, manifestum est, quod denotat evidentiam moralem. Et consequenter ad hanc doctrinam, mox in ar. 7. corp. ait: *Si tamen adeò sit evidens, & urgens necessitas, ut manifestum sit, instanti necessitati de rebus occurrentibus esse subveniendum, puta, cum imminet persona periculum, & aliter subveniri non potest, tunc licet potest aliquis ex rebus alienis sua necessitati subvenire, si ve manifestè, si ve occultè sublati, nec hoc propriè habet rationem furti, vel rapina*. Ex quibus patet, S. Thomam negare, esse furtum eam actionem, qua quis in extrema necessitate sibi providet de alienis. Et eodem modo procedunt Theologi in hac materia. Ideò P. Lessius cap. 12. de Just. dub. 1. num. 4. ait. *Unde qui occultè accipit in extrema necessitate, non est fur*. Effet autem prolixæ operæ referre omnes Theologos, qui hæc eadem tradunt.

6 Probatur tertio eadem major. Nam, ut refert Fagnanus in l. 1. decret. in c. Ne innitatis de Const. n. 339. Episcopus Gandavensis ann. 1657. de 4. Maii consuluit Doctores Lovanienses, ut censuram suam proferrent circa hanc eandem propositionem: *Permissum est furari, non solum in extrema, sed etiam in gravi necessitate*. Ipsi autem placitum suum exposuerunt in hæc verba. *Furari in nullo casu permissum est, quia intrinsecè malum: id est, non solum non licet furari in necessitate gravi, sed neque in extrema*. Postea verò ipsi Doctores Lovanienses hanc eadem propositionem detulerunt inter plures alias S. D. Innocentio XI. Ut qua digna esset censura, eam inderet, ut constaret ex libello supplici, quem obtulerunt Romano Pontifici, cujus exemplar transcriptum apud me habeo. Cum ergo Pontifex damnaverit propositionem eodem modo, ac Lovanienses proposuerunt,

Jo: Cardenas.

pro certò habendum est, eam fuisse intentionem Romani Pontificis, scilicet damnandi eam in hoc sensu, quod neque in extrema necessitate liceat furari.

7 Ex dictis inferitur, hanc propositionem. *Permissum est furari in necessitate gravi*, manere damnatam; idque etiam si esset probabilis opinio docens, quod in gravi necessitate licitum est subripere à divite necessaria ad illam sublevandam: quia juxta hanc damnationem, numquam concedendum est, quod in aliquo casu furtum sit licitum: & quamvis esset probabile, quod tunc licet subripere, non esset probabile, quod tunc liceret furari propter dicta.

ARTICULUS II.

An opinio docens licitum esse in gravi necessitate subripere à divite necessaria, incurrat hanc damnationem?

SUMMARIUM.

An damnetur propositio docens, in necessitate gravi licere non furari, sed subripere. n. 8.

Fundamenta pro parte negante, quod opinio affirmativa subjacet damnationi. n. 9. & seqq.

Fundamenta pro parte, quæ affirmat, eam opinionem manere damnatam. n. 12. & seqq.

Quam sit evidens, egentem graviter non habere jus ad rem hujus divitis determinati. n. 13. & 14.

Quid censuerint Doctores Lovanienses? n. 15.

Vidimus, damnatam esse eam propositionem sub termino furis quia furari nunquam est licitum: restat modò examinare, an damnata maneat eo opinio sub termino *subreptionis*, ita ut quamvis damnationis non liceat furari in necessitate gravi; liceat tamen subripere necessaria in tali necessitate.

9 Et pro parte negante, quod ea opinio sub termino *subreptionis* maneat damnata, hæc fundamenta stare videntur. Hæc damnatio docet, esse illicitum furari in necessitate gravi: sed ea opinio non admittit, quod licitum sit furari in tali necessitate: ergo hæc damnatio non tangit eam opinionem.

10 Secundum. Nam *Semper in obscuris, quod minimum est, sequimur*. Ut dicitur in l. *Semper ff. de Regul. juris, cap. Contra eum de Regul. juris in 6. Contra eum, qui potuit dicere apertius, facienda est interpretatio*. Ergo cum obscurum sit, & dubium, an damnatio loquatur solum in sensu furti, ut furti, an etiam in sensu subreptionis eorum, quæ necessaria sunt pro gravi necessitate sublevanda; minimum se, qui debemus, atque adeò non extendere ad subreptionem necessarium. Et siquidem Pontifex intendebat damnare non solum rationem furti, ut furti, sed etiam subreptionem, quæ dicatur non habere rationem furti; videtur deuisse dici clariùs, & apertius; atque adeò contra decretum videtur facienda interpretatio.

11 Tertium. Nam Theologi, qui interfuerunt consultationibus habitis circa propositiones damnatas, sæpiùs dixerunt, sufficienter intelligi has damnationes, per hoc quod statuatur, & salvetur propositio contradictoria propositionis damnatæ: sed admissa opinione, quæ docet licet posse subripere necessaria in necessitate gravi, salvatur contradictoria propositionis damnatæ: scilicet *Non est permissum furari in necessitate gravi*, eo quod dicat, eam subreptionem non esse furtum: ergo per hoc sufficienter intelligitur hæc damnatio.

12 Sed pro parte, quæ affirmat, eam opinionem manere damnatam, etiam in sensu meræ subreptionis, & nō in sensu furti, ut furti, militant etiam fundamenta non vulgaria. Primum fundamentum est. Evidens enim est, eum, qui subripit necessaria in necessitate gravi, committere furtum: sed ea damnatio cōdemnat furtum in necessitate gravi: ergo condemnat eum, qui subripit necessaria in necessitate gravi. Et quid si vera est major, evidenter vincitur intetum.

13 Quod autem ea vera sit, probatur. Est enim evidens assertio illa, quam ponit S. Th. 2. 2. q. 66. ar. 7. *Sed quia multi sunt necessitatem patientes, & non potest ex eadem re omnibus subveniri, committitur arbitrio uniuscuiusque dispensatio propriarum rerum, ut ex eis subveniat necessitatem patientibus*. Ex quibus sic efformatur demonstratio. Ille committit furtum, qui rem subripit, ad quam nullum habet jus: sed pauper constitutus in necessitate gravi nullum habet jus ad rem Petri: ergo si rem subripiat ab illo, committit furtum. Major, & consequentia certissimæ sunt.

14 Probatur minor. Eo ipso quod sint plures gravem necessitatem habentes, vel dicendum est, omnes habere jus ad subripiendam rem Petri, vel non omnes, sed unum determinatum, aut duos determinatos. Si dicatur primum, id quidem falsum est, & impossibile; quia ut loquitur S. Th. supra: *Non potest ex eadem re omnibus subveniri*. Si verò dicas unum determinatum, aut duos determinatos habere jus ad rem Petri, id etiam omnino est falsum: nulla enim Autoritas determinavit, quis cui teneatur opitulari. Sicut enim quamvis Episcopus teneatur ad conferenda beneficia Clericis, nullus tamen Clericus habet jus, ut sibi aliquod eorum conferatur; ita licet Petrus, quia dives, ex superfluis teneatur ad elargiendum elemosynam pauperibus in gravi necessitate constitutus, nullus tamen habet jus ad hoc, quod sibi succurratur à Petro.

15 Secundum fundamentum est. Nam Doctores Lovanienses consulti ab Episcopo Gandavenfi circa hanc eandem propositionem, ut supra retuli ar. præc. ultra ea verba relata, addiderunt: *Subripere autem alienum, permissum est in extrema necessitate, quando aliter haberi non potest, sed illud extendere indefinire ad necessitatem gravem, est dare ansam pauperibus ad passim furandum.* Ipsi ergo Lovanienses propter hoc inconveniens proposuerunt sanctissimo D. Innoc. XI. hanc eandem propositionem in eodem sensu, à quo ipsi abhorrebant: & videtur Pontifex annuisse: ergo mens Pontificis est, damnare propositionem, quatenus extensa ad necessitatem gravem, dat ansam furandi pauperibus. Hæc sunt fundamenta, quæ proutraque parte videntur urgere.

ARTICULUS III.

Resolvitur quæstio.

SUMMARIUM.

Non intelligitur hac damnatio respectu necessitatis gravis Reipublicæ. n. 16.

Neque intelligitur de necessitate quasi extrema. n. 17.

Si ea propositio intelligatur sine ordine ad praxim, subiicitur damnationi, & qua ratione sit evidens, id esse furtum. n. 18.

Responsio impugnatur. n. 19.

Quam injustum sit spoliare possidentem ob solas rationes probabiles de proprietate, & quid inde pro conclusione? n. 20.

Ea propositio, ut solum prodest ad speculationem, & non ad praxim, non subjacet damnationi. n. 21.

Quando dicitur, licitam esse talem actionem sub tali conditione, & impossibile est conditionem reduci ad praxim, tunc opinio solum prodest speculationi. n. 22.

Quomodo hæc damnatio loquatur solum de opinione in ordine ad praxim. n. 23.

Enumerantur conditiones, quæ praxim reddunt moraliter impossibilem. n. 24. & seqq.

Quando valeat à propositione speculativa ad practicam. n. 27. & seqq.

Solvuntur argumenta initio articuli 2. proposita. n. 30. & seqq.

Altera instantia solvitur. n. 32. & 33.

Neque in speculatione admittendum est, licere pauperi subripere necessaria in necessitate gravi. n. 34.

16 Suppono primò, non extendi hanc damnationem ad necessitatem gravem totius Reipublicæ, in qua Respublica, aut ejus nomine Magistratus aufert superflua divitum, ut opituletur ei necessitati communi. Nam, ut ostendi in 3. p. Cris. Th. disp. 80. c. 2. n. 15. cum S. Thoma 2. 2. q. 32. ar. 6. Cajetano ibidem, P. Suario de Charit. disp. 7. sect. 4. concl. 1. & illustribus. Tapia in eisdem q. & ar. S. Thom. docui, necessitatem gravem Reipublicæ æquivalere extremæ necessitati.

17 Suppono secundò, neque sub hac damnatione comprehendere sententiam, quam docui in eadem disp. 80. c. 1. nempe licitum esse in necessitate evidenter urgente, quam alii vocant quasi extremam, auferre necessaria ad talem necessitatem sublevandam, v.g. cum evidenter instat periculum gravissimi damni, puta, si Petro evidenter imminet à Mauris periculum captivitatis, & Petrus videat equum alienum sibi proximum; potest enim illum usurpare ad fugam; & sic in similibus. Hæc enim non est necessitas gravis, de qua loquitur decretum, ea enim potius reducitur ad necessitatem extremam. Vide hæc latius tractata in ea disp. 80.

18 Dico primò. Si taliter affirmetur propositio, quod non dicatur solum speculative probabilis, sed affirmetur re ipsa posse deduci ad praxim; talis propositio subjacet damnationi. Hæc conclusio efficaciter probatur primò eo primo argumeto, quod ar. præc. proposui pro parte affirmante: nempe quia evidens est, esse furtum, quod pauper graviter egens aufert à Petro, cum nullum habeat jus ad rem Petri. Cum ergo hæc damnatio condemnet furtum in necessitate gravi, condemnat utique hanc subreptionem rei alienæ.

19 Dices, quod licet pauper graviter egens non habeat jus ad rem Petri determinatè: habet tamen jus ad acquirendum, quidquid obvium occurrerit sufficiens ad sublevationem suæ necessitatis. Sed contra est: instat enim adhuc argumentum S. Thomæ, quod sunt multi gravem necessitatem patientes, & non potest ex eadem re omnibus subveniri, idè committitur arbitrio uniuscuiusque dispensatio propriarum rerum. Ex quo infertur, quod pauper graviter egens nò habeat jus ad quodcumque obvium ex bonis alienis; alioqui omnes pauperes graviter egentes, si solum haberent obviam rem Petri, possent illam omnes sibi acquirere ad medelam: quo facto citò spoliaretur Petrus. Est autem summa inæqualitas, quam justitia fugit, quod unus spoliatur, cæteris indemnibus.

20 Probatur secundò. Nam, ut demonstrabo c. 2. manifesta injustitia est, spoliare possidentem re possessa propter solas rationes probabiles: sed dives possidet res suas, & pauper graviter egens solum habet pro se rationes probabiles: ergo manifesta injustitia est, quod pauper graviter egens subripiat à divite ea, quibus eget. Sed quod subripitur cum manifesta injustitia, est manifestè furtum:

ergo evidens est, quod pauper in tali casu committit furtum.

21 Dico secundò. Opinio, quam docui in 1. p. Cris. Th. disp. 20. nempe servatis decem conditionibus enumerandis, posse graviter egentem subripere levamen suæ necessitatis, & non aliter: eo quod solum speculative procedat, & nihil prodest ad praxim, non subjacet damnationi.

22 Dixi, speculative procedat, & nihil prodest ad praxim; quia quoties dicitur, licitam esse talem actionem sub tali determinata conditione; & constat, esse impossibile in praxi, quod talis conditio ponatur; ea assertio solum deservit speculationi, & nihil prodest ad praxim: sed quando dicimus, licitam esse subreptionem levaminis in necessitate gravi, sub illis decem conditionibus; conditiones sunt tales, ut moraliter impossibile sit, eas conditiones conjungi in praxi: ergo quando dicimus, licitam esse subreptionem levaminis in necessitate gravi sub illis decem conditionibus, hæc assertio solum deservit speculationi, & nihil prodest ad praxim.

23 Quod autem non incurrat hanc damnationem opinio, quæ solum speculative procedit, & nihil prodest ad praxim, satis constat ex ipso decreto: cujus scopus est, ne deducantur ad praxim hæc opiniones, quarum praxis relaxat conscientias, ut constat ex illis verbis decreti, *tanquam scandalosas, & in praxi perniciosas.*

24 Jam verò, quod ea opinio sub illis decem conditionibus speculative procedat, & nihil prodest ad praxim, ex enumeratione, & consideratione earum conditionum satis clarè constat, ut ostendi in 3. p. Cris. Th. disp. 56. c. 8. ar. 6. ex quibus eas quinque, quæ reddunt impossibilem praxim, hic oportet repetere. Prima est, quod pauper graviter egens sciat evidenter, nullum alium esse pauperem, qui graviter egeat, præter ipsum. Nam cum constet ex verbis relatis S. Th. idè pauperes graviter egentes non posse sibi assumere levamen suæ necessitatis, quia multi sunt necessitatem patientes, & non potest ex eadem re omnibus subveniri. Propterea ut pauper possit sibi assumere levamen suæ necessitatis taliter, debet esse unicus, sciat evidenter, nullum alium pati gravem necessitatem.

25 Secunda conditio est, ut pauper sciat evidenter illum divitem, quo vult auferre levamen suæ necessitatis, habere superflua naturæ, & status. Tertia est, ut sciat evidenter, diviti illi non esse consanguineos pauperes; etiam extra illud oppidum, omnino præferendos. Quarta, ut etiam sciat evidenter, ea, quæ diviti superflua sunt, non esse necessaria ad æs alienum solvendum, aut ad satisfaciendum debitis legalibus. Quinta, ut sciat evidenter, nullam diviti esse obligationem faciendi donationes remuneratorias, quæ cum urget, præfertur elemosynis faciendis. Igitur ubi gentium erit pauper, qui hæc omnia possit evidenter cognoscere, saltem evidentia moralis; cum ergo concurrere debeat cognitio evidens horum omnium, etià quod nullus alius est graviter egens in eo oppido, & hanc evidentiam eorum omnium obtinere sit impossibile esse in praxi, quod conjungantur conditiones requisitæ ad hoc, quod pauper graviter egens possit licitè subripere levamen suæ gravis necessitatis.

26 Hinc fit, quod hæc opinio sic intellecta, & explicata, & ad solam speculationem redacta, non incurrat hanc damnationem; intellecta verò, ut practicabilis, scilicet sine præfatis conditionibus, subjaceat damnationi, utpotè de qua verificatur, quod docet, posse pauperem assumere ea, ad quæ non habet jus; atque adeò posse furari.

27 Dices, probabile est, quod benè valet à propositione speculativa circa objectum practicabile ad practicam, quæ versatur circa idè objectum: ergo si speculative probabile est, quod liceat pauperi subripere necessaria sub illis conditionibus, id etià erit practicè probabile.

28 Respondetur primò, improbabile esse, quod si propositio speculativa est vera sub quibusdam conditionibus, quæ in praxi nullo modo possunt concurrere, possit valere à tali speculativa ad practicam, ut constat ex dictis.

29 Respondetur secundò, improbabile esse, quod valeat à speculativa ad practicam, quado in praxi datur circumstantia, quæ nò reperitur in speculatione: in hoc autè casu datur in praxi nova circumstantia, quæ nò reperitur in speculatione, scilicet impossibilitas concursus earum conditionum, sub quibus verificatur propositio speculativa.

30 Ad argumenta posita ar. præc. pro parte negante, damnationem incurri, quatenus nostræ assertioni officere possunt, respondeo. Ad primum, concessa majori, negando minorem, si loquatur de opinione, quæ non respicit eas conditiones enumeratas: quia quamvis præfata opinio dicat, id non esse furtum: est tamen evidenter furtum, cum juxta eam subripiat pauper ea, ad quæ nullum habet jus, ut ostendi supra.

31 Ad secundum verum est, quod semper in obscuris, quod minimum est, sequimur; nego tamen obscurum esse, aut dubium, quod pauper subripiens ea, ad quæ nullum habet jus, committat furtum: est enim certum, quod illud committit: Furari autem etiam in gravi necessitate nunquā licet, juxta hoc decretum. Ad tertium, patet ex dictis, illud esse furtum; atq; adeò eam opinionem non eximià damnatione.

32 Instabis contra responsionem ad 2. & 3. Ante hanc damnationem censebatur probabile inter sapientes, quod ea subreptio in necessitate gravi erat licita, eo quod censebatur, id non esse furtum: sed hæc damnatio non videtur declarare, id esse furtum: ergo ea opinio non manet damnata.

33 Resp. me hucusque locutum esse, cum attentione dumtaxat ad

ad principia intrinseca; virtute quorum existimo, tanquam certum asserendum esse, illam subreptionem in necessitate gravi esse furtū. Attendendo autem ad principia extrinseca, & ad vim hujus instantie, cēleo, circa hoc punctū consuli oportere Romanā Cathedram.

34. Hucusquē dixi, non subiacere damnationi opinionem, quā solum deservit speculationi, & nihil prodest ad praxim, modo restat inquirere, an ea opinio sistens in speculatione vera sit. Afferōq; remelius considerata, libenter à me revocari, etiam pro speculatione, ea, quæ dixi in 1. & 3. p. Cris. Th. & asserere, neque in speculatione admittendū esse, quod liceat pauperi graviter egenti subripere necessaria, etiā sub illis conditionibus, quæ reddunt praxim impossibilē.

35. Ratio, quæ me movet, est: quia etiam in speculatione non sufficient rationes probabiles, ut possessor spoliatur re possessa, ut dicam c. seq. Sed dives possidet res suas: & pauper graviter egens, etiam sub illis conditionibus, solum habet rationes probabiles pro se: ergo etiam in speculatione non licet illi ea subreptio.

36. Ad extremum, palam omnibus fiat, si quid in 1. art. 3. par. Cris. Theol. dixi, quod quo quomodo adversetur huic damnationi, me libenter revocare: sicut etiam protestatus sum. in 3. disput. 56. cap. 8. ar. 6. disp. 80. cap. 1.

CAPUT II.

An liceat famulis occultè subripere ab heris aliquid in compensationem majoris pretii, quod censent sibi deberi.

ARTICULUS I.

Præmittuntur principia certa.

SUMMARIUM.

Refertur propositio damnata. n. 37.

Hac damnatio non loquitur, quando constat evidenter de injustitia heri. n. 38.

Non possunt famuli uti compensatione ex sola probabilitate juris, & facti. n. 39.

Iniquum est deturbare aliquem à possessione ob solas rationes probabiles. n. 40.

Referuntur pro hac sententia plurimi Doctores. n. 41. & seqq.

Possessio legitima dat jus certum retinendi. Remissivè n. 45.

37. **T**Rigesima septima propositio ex damnatis hæc est: Famuli, & famula domestica possunt occultè heris suis subripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt. Quæ propositio jure meritò damnatur ut scandalosam inducit enim famulos ad plurima furtiva.

38. Sed in primis notandum est, in hac damnatione non loqui Pontificem de casibus, in quibus meridiana luce clarius est, heros committere injustitiam, vel minuendo salarium ex justitia debitū, vel non solvendo mercedem pacto promissam. Nam, in hac evidenti injustitia licet famulis petere in Judicio æqualitatē mercedis sibi debitæ, aut si ex aliqua causa nō possint in Judicio sui juris æqualitatem cōsequi, poterunt extrajudicialiter sibi occultè compensare. Qualis autem debeat esse hæc evidentia injustitiæ, dicam inferius.

39. Dicendum ergo est, propositionem damnari, quatenus docet, sine evidenti injustitia posse famulos subripere ab heris, quando ipsi famuli judicant, operam suam esse dignam majori pretio, five ad id inclinent dubitantes, five id judicent cum apparenti, five cum vera probabilitate juris, & facti.

40. Ratio evidens hujus assertionis est, quā latissimè tradidi in 1. p. Cr. Th. disp. 16. c. 8. ar. 3. & seqq. nempe injustū esse, & nefas cōtra justitiam, deturbare aliquē à possessione suorum bonorum ob solas rationes probabiles (multò minùs propter rationes dubias) & consequenter iniquam esse compensationem, ubi debitū non est omnino certum. Pro qua sententia eo ar. 3. citavi P. Thomam Sanchez libr. 1. sum. c. 10. n. 9. & lib. 6. sum. c. 3. n. 7. & 19. & lib. 2. de matrim. disp. 44. n. 3. ubi hæc verba habet. *Ut possum alium suam possessionem spoliare, oportet, me certum esse, rem non esse suam. Et ita universi Doctores, ut licita sit compensatio, petunt certitudinem in utente illa.*

41. Idem principium tanquam certum supponunt P. Suarez libr. de leg. c. 18. n. 20. & P. Vasquez Opus. de Rest. c. 6. §. 3. n. 83. ita ut mirādū sit, quod citetur à Bernardo de Hozes (sumpta citatione ex Diana) pro opposita sententiā; verba enim Vasqui sunt hæc: *In hoc æqualitas justitia consistit, quod quandiu non constat evidenter, aut per sententiā judicis, possessor sibi rem retineat.* Quando autē in Opusc. de rest. c. 5. dub. n. 57. aliquid cōcedit famulis, est in casu evidenter injustitiæ.

42. Eodem modo loquitur P. Lessius de just. c. 13. n. 58. & præcipuè notanda sunt verba ejus ex c. 14. n. 25. *In dubio possessio illi favet, statuit nisi moraliter certum sit, ejus non esse, non possit ea spoliari: & ita in omnibus tribunalibus apud omnes gentes judicatur.*

43. P. Molina ro. 3. de just. disp. 691. n. 1. enumerans condiciones requisitas ad justam compensationem debiti occultam, ait: *Prima, ut debitum, quod quis ita compensat, sit liquidum, ac certum omnino. In dubio enim etiā probabiliter, an aliquid alicui debeat, nefas est ei occultè accipere compensationem.* Ubi explicat, id ita esse ratione possessionis. Jo. Cardenas.

44. Idem tradunt P. Castro Palao 1. tract. disp. punct. 2. n. 11. Diana p. 4. tract. 3. resol. 26. Caramuel lib. 3. Theolog. intention. disp. q. 10. nu. 1451. Salas 1. 2. tract. 8. disp. unic. sect. 23. n. 226. Molina Jurisperitus lib. 3. de Primog. c. 4. n. 32. Villalobos tom. 1. sum. tract. 1. diff. 1. num. 7. Joannes Sancius disp. 42. n. 7. P. Lufius de Torres, de just. disput. 13. dub. 3. num. 3. P. Tamburinus lib. 2. decal. c. 3. §. 3. num. 14. quos adduxi loco citato.

45. Quod autem possessor nō possit spoliari re possessa per solas rationes probabiles, nititur in eo, quod possessio legitima dat jus certū retinendi. Quam possessionē latissimè probavi in ea disp. 16. c. 8. ar. 4. tum ex multis juris textibus, præcipuè ex c. Dilecta, §. finali, de verb. signif. & l. Peregrin, ff. de acquirenda posses. & ex l. Possessio quoq; In princip. eod. tit. & multis aliis. Tum ex auctoritate plurium Doctorum, Covarruvie, 10. 2. in Regul. Possessor mala Fidei, p. 2. nu. 3. & apud ipsum Bartoli, Ripæ, Innocentii, Romani, Alexandri, Felini, Abbatis Deicii, Ludovici Gomez, Jasonis, & Carrasis. Item Antonii Gomez in l. 45. Tauri n. 17. & apud ipsum Socini, Vinceni, Vincentii, Ancharrani, & aliorum. Item ex communi sensu Theologorum. Quod etiam confirmavi multis argumentis.

ARTICULUS II.

Demonstratur falsitas propositionis damnatæ.

SUMMARIUM.

Non potest famulus ex rationibus probabilibus spoliare herum possidentem. n. 46.

Herus habet jus certum retinendi, & ideo repugnat, quod habeat debitum probabile restituendi. n. 47.

Jus certum retinendi, & debitum probabile restituendi sunt incompossibilia. n. 48. & seqq.

Non est probabile, quod herus irroget injuriam famulo in prædicto casu. n. 50.

Fortius est jus heri, quàm jus famuli in casu relato. n. 51.

46. **E**X his evidētibus principiis demonstratur falsitas ejus propositionis damnatæ, primò. Nisi debitum sit certum, & evidens, non licet facere compensationem, neq; spoliare eum, qui possidet: sed quando famulus ex rationibus probabilibus contēdit, herum debere majus pretium famulatus, hoc debitum non est certum, & evidens: ergo non licet famulo facere eam compensationem, neque spoliare herum possidentem. Consequentia est inevitabilis. Major patet ex positionibus prænotatis. Nec minùs evidens est minor: quia non potest esse certum, & evidens illud debitum, cui sola probabilitas suffragatur.

47. Demonstratur secundò. Implicat, herum habere jus certum retinendi res suas, & debitum probabile restituendi illas, sed dum est certa possessio rerum suarum, habet jus certum retinendi, ergo implicat, quod habeat debitum probabile restituendi. Sed ex eo, quod famulus habeat jus probabile subripiendi ab hero, inferitur, quod herus habeat debitum probabile restituendi: cum jus creditoris, & jus debitoris sint necessariò correlativa: ergo implicat, quod in eo casu famulus habeat jus probabile subripiendi.

48. Perpende singulas propositiones ejus syllogismi, & comperies primam consequentiam esse manifestam, sicut & quæ ex illa inferuntur. Major verò est demonstrabilis. Nam jus certum retinendi, & debitum probabile abdicandi à se eandē rem, sunt incompossibilia: nam si probabile est, quod debet, non potest esse certum, quod non debeat; atque adeò non potest esse certum jus retinendi.

49. Et urgetur ampliùs. Nam quod herus habeat Jus certum retinendi illum excessum salarii, & debitum probabile solvendi illum, contradictionem implicat: quia si certum est, quod potest retinere illum, est certò falsum, quod non potest retinere, five (quod idem est) quod debet illum restituere: ergo non potest esse probabile, quod debet illum retinere; implicat enim contradictionem, quod debitum sit certò falsum, & simul sit probabile.

50. Confirmatur primò. Demus enim, esse rationes probabiles pro utriusque proprietate quoad excessum illum salarii. Tum sic. Herus, dum retinet illum excessum salarii, non est probabile, quod irrogat injuriā famulo: ergo non est probabile, quod debeat solvere famulo excessum illum, atq; adeò neque, quod possit famulus subripere. Probatur antecedens. Non est probabile, quod irrogat injuriam in retinendo ille, qui habet jus certum retinendi: sed herus, dum retinet illum excessum salarii, de quo loquimur, habet Jus certum retinendi illud: habet enim legitimam possessionē Juris, quæ nihil aliud est, quàm Jus certum retinendi: ergo non est probabile, quod herus irroget injuriam famulo, retinendo prædictum excessum.

51. Confirmatur secundò. Nam quantumvis famulus habeat jus probabile ad proprietatem illius excessus salarii, quem vult subripere (nam possessionem non habet) adhuc herus habet Jus fortius ad illum excessum, quàm jus famuli. Etenim herus habet jus probabile ad proprietatem illius excessus salarii, & præterea habet jus certum retinendi ratione possessionis legitimæ; famulus autem solum habet Jus probabile ad proprietatem: atqui Jus probabile ad proprietatem simul cum Jure certò retinendi est Jus fortius, quàm

quàm solùm jus probabile ad proprietatem, quod habet famulus; ergo herus habet jus fortius ad illum excessum salarii, quàm famulus. Ergo iusti tiam postulat, quod prævaleat jus heri.

ARTICULUS III.

Tres dubitationes expediuntur.

SUMMARIUM.

- An hac damnatio extendenda sit ultra famulos ad alios ministros? n. 52.*
Pars affirmativa propugnatur. n. 53.
Probationes ejusdem extensionis. n. 54. & seqq.
Lex etiam pœnalis, in qua identitas rationis est expressa, extenditur ad similem casum. n. 56.
Qualis debeat esse evidentiâ injustitiæ, propter quam possit famulus compensare operam suam. n. 58.
Non sufficit evidentiâ, quæ apparet famulo, aut viro mediocriter docto. n. 59. & seqq.
Confirmatur ex P. Molina. n. 62.
Judicium cujusdam Recentioris quomodo interpretandum. n. 63.
Ex quibus capitibus dignoscatur evidentiâ injustitiæ adversus famulum. n. 64.
Distingui debet triplex genus stipendii, & plures circumstantiæ. n. 65.

52 **D**ubitabis primò. Quinam veniant nomine famulorum in hac propositione damnata? Id est, An damnatio sit restringenda ad solos eos, quibus competit propriè, & strictè obsequiũ famulatus, an potius extēdēda sit ad omnes eos, qui præstant munera, aut officia, accepto stipendio pro obeundo munere sibi commissio?

53 In quo dicendũ est, eam damnationem extendi ad omnes illos. Et ita, licet administratores vectigalium Regis, aut Reipublicæ non sint propriè famuli, ad illos extenditur hæc damnatio; sicut etiã ad administratores res familiaris Communitatum, patronatum, privatorum, ad custodes etiam montium, agrorum, vectigalium, item ad Prætores, Judices, ad quoscunque alios, qui ex condicito stipendio operam, laborem, aut industriam suam impendunt.

54 Probatur primò. Nam propositio damnata de his omnibus loquitur: sed damnatur secundum totam extensionem sui significati: ergo damnatur, secundum quod extenditur ad eos omnes ministros, qui ex condicito stipendio aliquod munus exercent.

55 Probatur secundò. Nam propositio, & ejus damnatio loquuntur de his omnibus, qui accipiunt salarium pro opera sua præstanda: sed salarium est nomen universalissimum pro omnibus eis officiis: ergo propositio, & damnatio ejus extenduntur ad omnes eos, qui præfata officia exercent.

56 Probatur tertio. Nam lex etiam pœnalis, ubi est identitas rationis expressa in lege, extenditur ad similem casum; sed ratio, quæ exprimitur in hac damnatione est, quod famulis videatur salarium esse minus sua operâ; & hæc est eadem in famulis, ac in quibuscunque aliis, qui ex salario condicito exercent sua munera: ergo hæc lex damnationis extenditur ad omnes eos casus similes.

57 Major est communis inter jurisprudentes. Et eam docet P. Th. Sanch. l. 3. de matr. disp. 42. n. 4. & pro ea refert Abbatem, Lambertinum, Sylvestrum, Rolandum, Covarruviam, Antonium, Gomez, Molinam 1. cap. Gutierrez, Navarrum, Menchacam, Antonium Gabrielem, Bolognetum, Matiensum, Ripam, & Rochum.

58 Dubitabis secundò. Qualis esse debeat evidentiâ injustitiæ, ob quam famulo liceat compensare operam suam? Id est, An ad eam compensationem sufficiat, quod famulus censeat irrogari sibi evidenter injustitiam?

59 In qua quæstione dicendũ est, nõ sufficere, quod famulus censeat, irrogari sibi evidenter injustitiam in quantitate salarii: immò neque fidendum esse iudicio confessarii mediocriter docti: sed duntaxat iudicio hominis valdè docti, & in re morali versatissimi. Quare subest huic damnationi opinio, quæ doceat, licere famulo facere eã compensationē propter injustitiam, quæ suo iudicio sit evidens.

60 Probatur prima pars conclusionis. Nam damnatio eo tendit, ut quia philautia, sui ipsius amor, decipit hominem, & credere facit evidens, quod vix est probabile; hæc ratio justitiæ non committatur iudicio ipsius famuli: ergo si dicatur, sufficere evidentiâ injustitiæ, quam vociferatur famulus, subiicitur huic damnationi.

61 Probatur secunda pars conclusionis, scilicet, quod neque ad hoc sufficiat iudicium Confessarii mediocriter docti. Etenim res est nõ parum difficilis ferre iudicium de adæquatione mercedis ad operã, & laborem; præcipuè ubi initum est pactum de tanta quantitate pretii, in quo multæ circumstantiæ sunt considerandæ: ergo ad rectum iudicium ferendum non sufficit vir mediocriter doctus, sed necesse est, quod sit valdè doctus, & in re morali nimis versatus.

62 Utrique parti hujus assertionis suffragatur P. Molina 10. 2. de just. 506. cujus hæc sunt verba: *Hinc facile excludes multorum obtendicula, & excusationes in confessionibus, qui cum Regis officia habeant, aut alia publica, aut inseruiant nobilibus, comitando ipsos, aut ipsorum uxores, vel assistendo in domo illorum, aut alia officia in illorum domibus obeundo, ultra suum stipendium, aliquid accipiunt, vel ab iis, qui secum pro suo munere habent negotia, vel occultè de bonis Regis, vel de bonis illorum,*

quibus serviunt: causantes se efficere, eo quod stipendium sit tenue, neque illo se possunt sustentare, vel liberos, & familiam, quasi ea sit justa causa id usurpandi, & quæ ipsos à restitutionis onere excuset. Si enim alii sint, qui libenter pro illo stipendio id munus obirent, constat, stipendium esse justum; ac proinde hostes teneri restituere, quidquid ita usurpant. In quibus verbis quamvis non expresse dicat, excludendum esse iudicium Confessarii mediocriter docti, sed solùm loquatur de obtendiculis, quæ allegant famuli pro stipendio occultè augendo; ex verbis ejus satis colligitur, rem esse difficilem, annuere ejusmodi excusationibus, & causis, quas allegant famuli.

63 Filguera in expositione hujus propositionis propè finem, docet, posse famulos subripere ad compensandam operam suam, quæ major est salario, quod recipiunt, dummodo ipsi famuli de ea majoritate salarii non judicent, sed id faciant iudicio Confessarii docti, prudentis, ac pii. Circa quam assertionem benignè est interpretandus, ut solùm velit, quando fuerit evidens injustitia: nam quando fuerit duntaxat probabilis, propositio id permittens subiacebit huic damnationi, propter dicta.

64 Dubitabis tertio, ex quibus capitibus dignoscatur evidentiâ injustitiæ, quam herus irrogat famulo in diminutione salarii? Hæc quæstionem optimè tractat P. Molina proximè cit. & P. Vasquez, in Opusc. de Restit. c. 5. §. 1. dub. 10. & P. Lessius de just. c. 12. dub. 10. nu. 63. & novissimè P. Zamorano de compensationibus disp. 4. c. 12.

65 Et quidem sicut in mercibus est triplex pretium, summum, medium, & infimum; ita & in ministeriis famulorum. Sumitur autem hæc mensura stipendii tum ex lege, tum frequentius ex consuetudine; aut stipendium sit evidenter injustum, si sit minus infimo. Sed ad hoc mensurandum sunt attendendæ plures circumstantiæ. Primò, quod hoc stipendium nõ debet mensurari cum integra sustentatione famuli, & ejus familiæ: sed solùm cum valore sui laboris, aut industriæ, quam impendit. Secundò attendendum est stipendium, & si famulo videatur tenue, est tamen justum, si sint alii, qui pro eodem pretio servirent. Tertio, sicut merces ultroneæ vilescunt, ita cum famulus rogat herum pro suo famulatu, justa erit conventio pro minori pretio. Quarto, quando cogitur invitus servire pro minori pretio, ita ut non attingat infimum, aut secundum aliquos, medium, tunc fit manifesta injustitia. Quintò si herus solvat famulo stipendium in rebus, quibus non eget, & quas cogitur vendere minori pretio, est evidens injustitia. Sextò, si famulus in ipsa conventionione condonet hero partem justi stipendii, non potest allegare sibi irrogatam esse injuriam. Hæc sunt præcipua, quæ attendenda sunt pro commenfuranda justitia salarii.

ARTICULUS IV.

Duabus aliis dubitationibus satisfacit.

SUMMARIUM.

- An quando herus est creditor famuli, possit iste compensare operam suam retinendo debitum? n. 66.*
Ratio dubitandi ex possessione, quam habet famulus. Ibid. & n. 67.
Duplex genus possessionis oportet distinguere. n. 68.
An qui accepit pecunias mutuas, & dubitat, an solverit, excusetur à solutione? n. 69.
Ratio, ob quam mutuarius teneaturolvere in eo casu. n. 70.
Famulus non potest compensare operam suam retinendo debitum, cujus est creditor ipse herus. n. 71. & 72.
Solvitur ratio dubitandi. n. 73.
Opposita opinio subjacet damnationi. n. 74.
An quando famulus ex errore invincibili subripuit excessum salarii, teneatur restituere? n. 76.
Si durat famulatus, certum est, teneri ad restitutionem. n. 77.
Finito famulatu, quanam sit ratio dubitandi? n. 78.
Etiã in casu, quo finitus est famulatus, tenetur famulus restituere totum id, in quo laesus est herus. n. 79.

66 **D**ubitabis quartò, an quando herus est creditor famuli ex contractu, aut alio modo licito, possit famulus retinendo parte pecuniæ, compensare operã suam, quam majorem iudicat salario condicito? Et ratio dubitandi est: nam præcipuum argumentũ, quo probavimus, famulũ nõ posse subripere occultè excessũ illum salarii, est, quia herus possidet pecunias suas, quibus ob solas rationes probabiles spoliari non potest: sed in hoc casu, quo famulus debet pecunias hero, ipse famulus possidet: ergo ratione ejus possessionis poterit retineri ejusmodi excessum salarii, quem sibi deberi existimat.

67 Confirmatur. Nam qui habet proprietatem probabilem rei, & possessionem legitimam illius, habet jus certum retinendi rem: sed famulus habet proprietatem probabilem, sive jus probabile ad illum excessum salarii, & possessionem legitimam pecuniæ debitoris: ergo habet jus certum retinendi.

68 Pro intelligētia hujus difficultatis prænotandum est, præter possessionem juridicam, esse aliud genus possessionis, quam possumus vocare possessionem secundum considerationem Theologicam, quæ præscribit ipsum jus naturale; quæ quidem datur, quãdo jus quoddam certum præsupponitur; antequam adveniat dubitatio. Cujus pluri-

Plurima exempla reperies in Theologia. Sic qui dubitat, an emiserit votum, non obligatur illo; quia ante illam dubitationem præsupponitur Jus certum libertatis; quod non debet amitti per solùm dubium superveniens.

69 Propius accedit ad rem nostram exemplum ejus, qui accipit pecunias mutuas, & dubitat, an solverit. Tunc enim licet possideat suas pecunias, certum est, quod urget obligatio solvendi. Quare? nisi quia antequam advertatur animus ad possessionem Juridicam pecuniarum, debet attendi aliud genus possidendi secundum considerationem Theologicam. Nam cum debitum sit certum, & satisfactio dubia, debitum, & obligatio solvendi secundum considerationem Theologicam dicitur possidere: erat enim debitum certum, antequam advenire dubitatio; & sola dubitatio obligationis non potest deturbare præceptum solvendi ab illa certitudine præcedenti.

70 Quod autem in hoc casu mutuarius dubius de solutione teneatur solvere, resolvit P. Th. Sanch. lib. 1. Summ. cap. 10. n. 12. cum P. Vasquio 1. 2. disp. 66. c. 7. num. 43. & subjungit P. Th. Sanch. Non credo, quempiam dubitare de hoc. Quare non semper in dubio est melior possidentis conditio (loquitur de possessione juridica rei materialis) sed quando est in reliquis par utriusque causa (id est, quando non datur alterum genus possessionis secundum considerationem Theologicam) Et ita regula in Pari de reg. jur. in 6. cui axioma illud innititur, non dicit, in dubio, sed, in pari causa, potior esse possidentis conditionem. Et ratio est, quia cum justitia aequalitatem petat, nec debito certo sit aqualis solutio dubia, hac inæqualitas alterius possessionis prævalet.

71 His prænotatis, dico primò. In eo casu, in quo famulus debet hero pecunias, & habet probabilitatem speculativam de excessu salarii sibi debito, nō potest compensare operam suam retinendo pecunias debitas. Probatur primò ex dictis. Nam herus habet duo jura possessionis certa secundum considerationem Theologicam; aliud jus est ad debitum pecuniarum, quo obstrictus est famulus; & aliud est Jus ad valorem contractus circa salarium initii; stat enim possessio valoris in contractu, quoties non constat de ejus nullitate. Est autem manifestum, quod non servatur æqualitas propria justitiæ, si neglectis his duobus juribus heri, dicatur prævalere illa probabilitas speculativa famuli de dignitate majoris salarii.

72 Probatur secundò. Debitum pecuniarum, quod debet famulus hero, est debitum certum, ut supponimus; & debitum excessus salarii, quod debet herus famulo, est solùm probabile, atque adeò incertum: sed debito certo non satisfit solutione incerta; est enim evidens inæqualitas, atque adeò injustitia, ergo contra justitiam est, quod unum debitum cum alio compensetur.

73 Et hinc patet ad argumentum propositum in ratione dubitandi. Distinguenda enim est major: idè enim famulus subripere non potest excessum illum, quia herus possidet (& quia nulla possessio secundum considerationem Theologicam stat ex parte famuli) sic enim concedenda est, & non aliter. Et similiter distinguenda est minor: famulus enim licet possideat possessione juridica, ex parte heri sunt duo Jura possessionis secundum considerationem Theologicam. Et hinc patet ad confirmationem.

74 Dico secundò. Opinio, quæ doceat, in eo casu, quo famulus debet pecunias hero, posse famulum facere compensationem illius excessus imaginarii retinendo pecunias debitas, subjacet huic damnationi. Probatur conclusio: nam licet damnetur propositio docens, posse famulum subripere excessum salarii pro compensatione suæ operæ; & retinere famulum pecunias debitas hero, non sit propriè subripere; aut non tam attendendum est ad verba, quàm ad mentem Pontificis: constat enim velle damnare hoc genus compensationis ex eo solùm, quod videatur famulo, suam operam majori mercede dignam esse.

75 Confirmatur. Nam, ut dixi ar. 3. dub. 1. in 4. probatione conclusionis, lex etiam poenalis, ubi est identitas rationis expressæ in lege extenditur ad casus similes. Sed in hac lege damnatoria ratio prohibitionis expressa in lege est, quod famulus velit cōpēsare operam suam, Judicans majorem salario, quod recipit; & hæc ratio est eadem in famulo, qui vult cōpēsare operam suam, retinendo pecunias debitas hero: ergo ea damnatio extenditur etiā ad hūc casum.

76 Dubitabis quintò, an in hypothesi, in qua famulus ex errore invincibili, bona fide (puta, ex consilio Confessarii indocti) subripuit domino excessum illum imaginarium salarii, existimans id sibi licere, postea quàm cognoscit, id esse illicitum, teneatur illum hero restituere?

77 In qua quæstione dico primò. Si adhuc durat in famulatu, certum existimo teneri remittendo tantam partem salarii, quantum subripuerat. Probatur. Nam dum durat famulatus, teneretur stare contractui; sed contractus excludit illam partem salarii, quam subripuerat: ergo dum durat famulatus, teneretur remittere tantam partem salarii, quantum subripuerat.

78 Si verò jam est finitus famulatus, videbitur alicui dicendum, illum non teneri restituere, quæ omninò consumpsit, sed illum solū, in quo factus est ditior. Et ratio suffragari videtur: nemo enim teneretur restituere, nisi ratione rei acceptæ, aut injustæ damnificationis. Et quidem ratione rei acceptæ, solū teneretur restituere rem, quæ extat, vel id, in quo factus est ditior; sic enim extat res in æquivalenti. Ratione autem injustæ damnificationis non teneretur, nisi

quando commissum est peccatum lethale injustitiæ: iste autem famulus cum subripuerit ex consilio Confessarii, & cum ignorantia invincibili, & bona fide, non peccavit lethaliter: ergo non teneretur restituere ratione injustæ damnificationis.

79 Dico secundò. Etiam in casu, quo finitus est famulatus, teneretur famulus restituere non solū id, in quo factus est ditior, sed tantam partem ejus quantitatis, quantum sub prætextu salarii subripuit. Probatur. Etenim obligatio ex cōtractu durat, donec impleatur: sed contractus inter herum, & famulum fuit tantum pro quinque, & famulus accepit septem; & consequenter nondum implevit contractum ex parte sua: ergo adhuc durat obligatio ex contractu; atque adeò teneretur illum adimplere, solvendo ea, quæ subripuit.

80 Confirmatur. Nam quando herus, finito famulatu, nondum solvit partem salarii, etiam si bona fide sit in mora solvendi, aut in voluntate non solvendi ex aliquo prætextu probabili; adhuc durat in hero obligatio ex contractu, itaut quando adverterit, malè retineri eam partem salarii, teneatur vi contractus præteriti ad solvendum integrè: cum ergo herus non debeat esse peioris conditionis, ex contractu retinebit eodem modo jus suum adversus famulum. Ad rationem dubitandi respondeo, præter eas duas radices restitutionis, esse eam, quæ est ex obligatione contractus.

C A P U T III.

An qui notabilem quantitatem furatus est per minima furtiva, teneatur sub mortali ad restitutionem?

A R T I C U L U S I.

Refertur propositio damnata; & an prima opinio subiciatur huic damnationi?

S U M M A R I U M.

Prima opinio, quæ excusat à restitutione. n. 81.

Eam opinionem esse improbabilem. n. 82.

Sententia P. Thomæ Sanchez, & Granado, quos perperam citat Recentior pro opinione damnata. n. 83.

Opinio damnata non solū est falsa ratione retentionis, sed etiam ratione ablationis. n. 84.

Ea opinio manifestè subjacet huic damnationi. n. 85.

Quàm certum sit peccare mortaliter eum, qui furatur eam ultimam parvitatem, quæ constituit quantitatem gravem. n. 86.

81 **P**ROPOSITIO 38. ex damnatis in hoc decreto hujus tenoris est: Non teneretur quis sub pœna peccati mortalis restituere, quod ablatum est per parva furtiva, quantumcunq; sit magna summa totalis. Circa quam damnationem discernere oportet, quæ nam opiniones subiciantur huic damnationi, scilicet ex illis, quæ aliquos habuerunt Patrones. Prima opinio, de qua potest excitari quæstio, est, quæ docet, illum, qui commisit furtiva parva, subripiendo parvitates ab uno & eodem subjecto, & pervenit ad ultimum parvum, quod constituit quantitatem gravem, memor furtorum præcedentium, non peccare mortaliter in hoc ultimo furto; & inde infert, non teneri ad restituendum sub mortali: nam qui committit culpam venialem furti, solū teneretur restituere sub veniali peccato.

82 P. Moya 10. 1. sel. 11. 6. disp. 4. q. 4. n. 3. Jure meritò dixit, hanc opinionem esse improbabilem. Quia eo ipso, quod per illud ultimum furtum parvum perveniat ad quantitatem gravem; per illud fit retentor quantitatis gravis: quis ergo potest dubitare, retentorem quantitatis gravis alienæ teneri restituere?

83 Hæc est communis sententia, quam expressè docet P. Thom. Sanch. lib. 7. Sum. c. 2. 1. n. 3. quamvis pro opposita perperam illum citat Bernardus de Hozes in expositione hujus prop. 38. n. 5. Sic enim disserit Th. Sanch. ibi: Est certum, hunc, etiam si non habuerit animum in singulis furtis furandi amplius, teneri sub mortali restituere, quando pervenit ad notabilem quantitatem; atque adeò peccare mortaliter retinendo totam illam quantitatem, vel habendo animum non restituendi, cum opportunitas fuerit; & ita docent universi Auctores citandi. Citat etiam Hozes pro opposita P. Granadum 1. 2. contr. 6. tr. 2. dis. 12. sect. 5. sed hic Author non loquitur de hoc casu, sed de eo, in quo quis immemor furtorum antecedentium furatur parvam quantitatem.

84 Quod argumētū non procedit solū propter retentionem; sed etiā propter ablationem; nā licet quantitates parvæ antecedentes nō retineantur, sed consumptæ fuerint; multæ ablationes parvæ cōstituunt unā ablationem gravem, quia cōstituunt dominū graviter damnificatū, & graviter invitū; & ultima ablatio parva, quæ cōstituit ablationē gravē, facit, quod dominus sit graviter dānificatus, & graviter invitatus; atque adeò quod oriatur obligatio restituendi sub mortali. Quod amplius cōstabit ex dicēdis circa secundā opinionē.

85 Eam autem opinionem subjacere huic damnationi, manifestum est. Damnatus enim Pontifex opinionem, quæ negat obligationem restituendi gravem quantitatem ablatam per parva furtiva; sed illa opinio proximè relata id negat: ergo illam damnat Pontifex.

86 Et hinc patet, quàm certò falsa sit prima pars eius opinionis, quod qui furatur eam ultimā parvitatem, quæ constituit quantitatem

gravem, non peccat mortaliter. Etenim ex hac damnatione certum est, propter eam actionem teneri ad restitutionem: sed actio furti, quæ obligat ad restitutionem sub mortali, si advertenter fiat, non potest non esse culpa mortalis: ergo fatendum est, esse mortalem.

ARTICULUS II.

Quid censendum sit de secunda opinione, cum fur est immemor antecedentium furtorum?

SUMMARIUM.

Fundamentum opinionis negativa, & ejus confirmatio. n. 87.

Opinio affirmativa defenditur. n. 88.

Ex pluribus obligationibus levibus ejusdem ordinis resultat obligatio gravis. n. 89.

Et hac positio probatur multis exemplis. n. 90. & seqq.

Opinio docens ex damnificatione veniali non oriri obligationem gravem restituendi, intelligitur de veniali ex defectu deliberationis. n. 93.

Quadam instantia solvitur. n. 94. & 95.

Discrimen inter peccata venialia, & obligationes leves. n. 96.

Opinio opposita subjacet huic damnationi. n. 97.

Quadam responsio impugnatur. n. 98. & seqq.

Exponitur sensus damnationis, & declaratur, an sit universalis, aut particularis. n. 100.

Quomodo damnatio fiat, non solum per propositionem contradictoriam, sed etiam per contrariam. n. 101.

87 **S**ecunda opinio, quæ venit in questionem, est illa, quæ docet, cum quis oblitus quantitatum parvarum antecederet ablaturum, aufert aliam parvam, quæ simul cum antecederet constituit quantitatem magnam, illum non teneri ad restitutionem. Pro qua opinione stant Authores primæ. Eoq; nituntur fundamento. Etenim probabilis sententia est, quæ docet, non obligare restitutionem sub mortali, dum non committitur peccatum mortale injustitiæ; sed qui immemor quantitatum parvarum antecederet ablaturum, aufert aliam parvam, quæ cum reliquis componit quantitatem magnam, non peccat mortaliter: ergo non tenetur restituere sub mortali. Et confirmatur. Nam multa peccata venialia non constituunt unum mortale: ergo plures obligationes, quæ solum urgent sub veniali, non constituunt unam obligationem, quæ urgeat sub mortali.

88 In qua questione dico primo tanquam certum à principiis intrinsecis. Etiam in casu, quæ omnes illæ quantitates parvæ ablatae sint solum sub culpa veniali, eo quod fur immemor est furtorum levium præcedentium modo dicto, postea quam illarum recordatur, insurgere obligationem restituendi sub mortali; non solum id, in quo factus est ditior, sed etiam omnes illas parvas quantitates, quæ consumptæ sint. Ita P. Thomas Sanchez (attento fundamento, quo nititur) lib. summ. c. 4. n. 10. & Lugo Card. to. 1. de just. disp. 8. sect. 5. num. 68. & seqq.

89 Fundamentum est inconcussum. Nam ex pluribus obligationibus ejusdem ordinis resultat obligatio gravis: sed qui plura furta levia commisit sub culpis venialibus, in singulis incurrit obligationem levem; atque adeo habet plures obligationes leves: ergo resultat ex illis obligatio gravis. Et suppono, saltem ultimum furtum pervenire cum antecederetibus ad quantitatem gravem.

90 Sola major eget probatione, quam censeo evidentem, & ostendo primo. Nam qui hodie accipit credito (absque numerata pecunia) unum panem valoris dimidii argentei, & sequenti die similiter alterum, & quotidie alterum usq; ad vigesimum diem, incurrit viginti obligationes leves: sed ex illis viginti obligationibus levibus (immò & ex paucioribus) resultat obligatio gravis.

91 Ostendo secundo eandem majorem. Titius in spatio quinquaginta dierum, in unoquoque die emisit votum recitandi unam salutationem Angelicam pro una vice; & transactis illis quinquaginta diebus nondum ullum votum ex illis impleverat. Tum sic: Titius incurrit plures obligationes leves ex his votis, & ex illis resultat obligatio gravis recitandi quinquaginta salutationes Angelicas; de quo dubitari non potest, cum sit materia gravis promissa Deo: ergo plures obligationes leves constituunt obligationem gravem, scilicet cum perveniunt ad materiam gravem.

92 Idem argumentum fit in pluribus promissionibus levis materiae factis à Titio in favorem Sempronii: nam juxta communem sententiam docentem, simplicem promissionem acceptatam obligare ex justitia; illæ plures promissiones leves, postquam pervenerunt ad materiam gravem, constituunt obligationem gravem. Similiter qui in singulis horis Canonicis omisit unam parvitatem materiae, contraxit plures obligationes leves recitandi partes leves omisas: & ex his obligationibus levibus resultat obligatio gravis, si omnes omisiones simul sumptæ faciunt materiam gravem: resultat ergo obligatio gravis ex pluribus obligationibus levibus.

93 Ad argumentum pro parte opposita instructum respondet P. Moyam to. 1. rr. disp. 4. q. 4. num. 4. in hæc verba. *Authores citati non loquuntur de obligatione restituendi gravem quantitatem minimis furtis subreptam; sed de obligatione restitutionis ex damno aliquo gravi unica actione illato absq; culpa gravi inferentis. Cujus alia longè est ratio, ut ex*

dicendis constabit, quia plena libertas ibi deficit, secus hic. Unde distinguenda est minor: probabilis enim est ea sententia, dum docet, non esse obligationem restituendi sub mortali, dum non committitur peccatum mortale injustitiæ (defectu perfectæ deliberationis, aut plenæ libertatis) non verò ex alio capite.

94 Instabis. Cum quis furatur ultimam quantitatem levem, quæ cum antecederetibus constituit quantitatem gravem, deficit illi advertentia de gravitate sui furti in hoc enim casu loquitur hæc conclusio: sed ubi deficit advertentia, deficit plena libertas: atque adeo verificatur, quod defectu plenæ libertatis abest peccatum mortale injustitiæ, & consequenter cessat obligatio restitutionis.

95 Respondeo distinguendo majorem, deficit advertentia de gravitate furti, permanente plena advertentia de illa nova obligatione levi; & sic concedo; nego autem, si dicatur, non permanere perfectam advertentiam de obligatione levi denuo adveniente. Hæc autem plena advertentia facit, quod cum advenit reliquis ablationes leves, cognoscat resultare obligationem gravem ex gravi proximi damnificatione. Quod aliter evenit in una damnificatione gravi proximi facta sine deliberatione requisita ad peccatum lethale, in qua neq; circa gravem, neq; circa levem adfuit plena advertentia, aut deliberatio. Et quidè in omnibus furtis parvis adfuit plena deliberatio, & ideo nihil obstat, quominus ex illis omnibus resultet obligatio gravis.

96 Ad confirmationem respondeo, latissimum esse discrimen, quia peccata venialia quantumvis multiplicentur, non auferunt gratiam justificationis, quod necesse erat ad constituendum peccatum lethale. Quæ ratio non militat in pluribus obligationibus levibus; quæ ideo constituunt obligationem gravem, quia in his gravitas, aut levitas sumitur à levitate, aut gravitate damnificationis, quam patitur proximus.

97 Dico secundo, subjacet huic damnationi præfata opinio docens, furem immemorem præcedentium furtorum levium, subripientium quantitatem parvam, quæ cum antecederetibus, constituit materiam gravem, non teneri restituere sub mortali. Probatur. Vi huius damnationis tanquam certum asserendum est, teneri furem sub pena peccati mortalis restituere, quod ablatum est per parva furta, quando magna est summa totalis. Sed quamvis fur sit immemor furtorum præcedentium, revera per illa ablata est per parva furta quantitas, cuius summa totalis magna est: ergo vi huius damnationis tenetur sub mortali in eo casu restituere; scilicet quando advenit ad summam totalem. Minor, & consequentia patent. Et ad probationem maioris sufficit conferre eam majorem cum propositione damnata; servant enim eundem tenorem in affirmatione, & negatione; quia maior affirmat, quod propositio damnata negat.

98 Dices. Sufficietè intelligitur tota latitudo damnationis per hoc, quod amplectamur contradictoriam propositionis damnata: atqui contradictoria propositionis damnata hæc est particularis: (Aliquis sive aliquando quis) tenetur sub pena peccati mortalis restituere, quod ablatum est per parva furta, quantumcumq; sit magna summa totalis; & ex hac particulari non infertur falsitas istius secundæ opinionis, iuxta quam fur immemor furtorum antecedentium furatur aliam parvitatem materiae, quæ cum antecederetibus constituit magnam damnificationem: ergo sufficietè intelligitur tota latitudo huius damnationis, quamvis hæc secunda opinio non maneat damnata. Probatur minor quoad priorem partem: Nam hæc propositio damnata, est universalis negativa? Cum enim dicitur: Non tenetur quis, &c. Idem est, ac si dicat: Nullus tenetur: universali autem negativæ contradicit particularis affirmativa: Aliquis tenetur, sive Aliquando quis tenetur, &c.

99 Id tamen manifestam patitur impugnationem: hæc enim propositiones damnatae non sunt accipiendæ sub ea metaphysica formalitate, sed attendendū præcipue est ad sensum verborum: alioqui sequeretur, quod neq; prima opinio subjaceret damnationi. Nam ex eo, quod aliquando teneatur quis restituere sub pena peccati mortalis, quod ablatum est per parva furta, non infertur, quod teneatur in isto casu determinato; unde sufficietè verificatur in eo casu, in quo quis ditek ex parvis furtis acceptis à diversis subiectis. Immò neq; hæc maneret damnata determinatè, sed indeterminatè prima, vel secunda, vel tertia: & ita nulla earum determinatè maneret certò damnata. Quo quid absurdius esse potest?

100 Sensus ergo damnationis est, condemnare propositionem non solum quatenus docet, nunquam teneri furem sub mortali ad restituendum, quod ablatum est per parva furta, quantumque sit magna summa totalis; sed etiam quatenus docet, aliquando non teneri furem sub mortali ad restituendum, quod ablatum est per parva furta, &c. Et ita non solum contradicit propositioni damnatæ propositio particularis affirmativa, scilicet Aliquando tenetur fur ad restituendum, quod ablatum est per parva furta, &c. Sed etiam illi contradicit universalis affirmativa. Semper tenetur fur ad restituendum, quod ablatum est per parva furta, quando hæc perveniunt ad hoc, quod sit magna summa totalis.

101 Quod si quis cõtendat, propositionem damnatam solū esse accipiendā in sensu universali negativo, fatèdū est, damnationem fieri non solū per propositionem contradictoriam, sed etiam per contrariam scilicet universalem affirmativam. Cum enim damnatio eo respiciat, ut ablatio quantitatis gravis refarcienda sit, etiam si per parva furta facta fuerit; hoc intelligi nō potest per solam præfata propositionem.

propositionem particularem; sed sensus ipse postulat, quod damnatio intelligatur in sensu universali affirmativo, ut attentius perpendenti patebit.

ARTICULUS III.

An subiaceat damnationi tertia opinio de eo, qui furatur magnam quantitatem, furando à singulis parva?

SUMMARIUM.

Quanta absurda inferantur ex prefata opinione? n.102.

Duae rationes à priori contra prefatam opinionem? n.103.

Prefata opinio subiacet huic damnationi. n.104.

102 **O**pinio fuit Hieronymi ab Angello c.6. mor. quem pauci aliqui secuti sunt, non esse peccatum mortale auferre magnam quantitatem à diversis subjectis, auferendo parvam à singulis. Quam opinionem omnes communiter Theologi reiiciunt, ut improbabilem, propter innumera absurda, quæ ex statera dolosa, in qua ex unaquaque libra auferretur uncia, aut semiuncia. Cum tamen Prov. 11. dicatur: *Statera dolosa abominatio est apud Deum.* Et Deuteronomii 25. *Non habebis in sacculo diversa pondera, majus, & minus, &c. abominatur enim Deus eum, qui facit hoc.* Similiter venditori vini, vel olei liceret mensuram redere, ita ut unoquoque triente, vel quadrante unum obolum lucri faceret; quod est detestabile in Republica; neq; minus abominabile apud Deum, quam statera dolosa. Tertiò liceret homini privato exigere gabellam unius assis ab omnibus transeuntibus per pontem; quod tamen inter enormia delicta in Bulla Censuræ Domini enumeratur. Quartò liceret etiam imponere gabellam unius oboli Clericis: quod in eadem Bulla poena excommunicationis latæ sententiæ reservatæ condemnatur tanquam immane piaculum. Quintò, licitum etiam esset furari quantitatem magnam ex acervo tritici pertinente ad Rempublicam, vel communitatē: eo quod singulis ex communitate parva quantitas auferatur.

103 Ratio à priori est: nam Reipublicæ, seu communitati injuriosum est, quod cives patiantur ea incommoda, & consequenter Respublica, vel communitas est graviter invita. Aliam rationem à priori reddit Lugo Card. to. 1. de just. disp. 16. sect. 3. n. 50. non contemnendam in hæc verba: (Dicendum ergo est, in eo casu creditores esse notabiliter invitos. Ad hoc enim non requiritur, singulos fuisse graviter læsos formaliter: satis est, læsos fuisse graviter quasi radicaliter, hoc est, in ea re, quæ nisi graviter prohibeatur, maximum sequitur inconveniens contra bonum publicum, & contra indemnitate etiam singulorum civium. Si enim liceret unicuique ex industria dilescere ex alieno fraudando mēsuras, falsificando merces, & alia hujusmodi faciēdo; quæ esset facies Reipublicæ; quæ securitas? qui mores? sicut ergo graviter prohibetur pollutio procurata, quia licet ex una, vel altera pollutione nō sequatur notabile detrimentū contra prole: sequeretur tamē maximum, si non prohiberetur graviter omnis pollutio. Sic licet in hoc casu non lædatur graviter aliquis civis, læderetur tamē gravissimè, si hæc injuria non prohiberetur graviter: atq; adeo singuli suo graviter inviti in ea injuria; timēt enim rationabiliter gravissimū Reipublicæ damnum, & sibi metipsis, si tam injuriam facile permittant.) Huc usq; Lugo Card.

104 Dicendum præterea est, hanc opinionem Angelli subiaci huic damnationi. Etenim damnatur opinio, quæ admittit, excusari à peccato mortali eum, qui furatur quantitatem magnam per parva furtiva: sed hæc opinio Angelli id admittit: ergo hæc opinio Angelli damnatur.

ARTICULUS IV.

Quenam censeatur quantitas magna, quando auferitur per furtiva parva?

SUMMARIUM.

Quando nam quantitas moralis censeatur evidenter magna; & quando probabiliter. n.105.

Prima opinio pro quantitate magna designat quatuor argenteos. n.106.

Secunda distinguit quatuor genera personarum, & designat quantitatem respectivam. n.107.

Tertia opinio parum differt à secunda. n.108.

Quare non sit considerandum discrimen quoad hoc inter communes divites, & viros populares. n.109.

Quare materia gravitas in furto non sit designanda plus, vel minus, sed omnino determinatè. n.110.

Improbabilis est opinio, quæ asserit, quantitatem gravem in furto esse eam, quæ excedit duos aureos. n.111.

Ad designandam quantitatem gravem ablatam per minima furtiva varia circumstantia attendenda sunt. Et quanam illa sint. n.112.

Cum quis subripit plures parvitates cum brevis temporis interpolatione, eadem quantitas est gravis, ac quando subripitur tota simul. n.113.

Cum ablationes parve fiunt cum interpolationibus longi tēporis respectu ejusdē domini, duplo major quantitas requiritur ad gravitatem. n.114. Jo. Cardenas.

Cum quis subripit à diversis parvas quantitates, an materia gravitas sit unus aureus? n.115.

Quomodo discurrendum in dubiis, quæ occurrunt circa has circumstantias. n.116.

Quid de furtis filiorum, famulorum, &c. n.117.

Optimum consilium P. Lessii pro Confessariis. n.118.

105 **A**ntequam accedamus ad quæstionem in fronte articuli propositā, oportet investigare, quenam sit quantitas magna, & sufficiens ad peccatum mortale, quando auferitur tota simul. Oporteret autem maximè pro quiete conscientie, quod in hac designanda Theologi omnes convenirent. Pro quo sciendum est, mensuram magnitudinis, aut parvutatis moralis esse judicium prudentum. Hinc fit, quod quando judicia omnium peritorum, & prudentum conspirant in hoc, quod hæc sit materia magna peccati, est moraliter evidens, eam materiam esse magnam: quando autem alii prudentes judicant, hanc materiam esse magnam, & alii ex aliis rationibus esse parvam: tunc solum probabiliter est magna, & probabiliter est parva. Tunc autem est probabilius magna, quando plures, & peritiores illam judicant magnam.

106 Circa assignandam quantitatem gravem, quæ sufficiat ad peccatum lethale, varia sunt Theologorum indicia. Novem opiniones refert Diana par. tr. 3. miscel. resol. 57. sed neq; omnes numeravit. Ex quibus solum tres referam, quæ magis sunt probabiles, magisq; receptæ, & communiores. Prima est P. Th. Sanch. lib. 7. sum. c. 20. n. 3. ubi sic ait: *Hodie communior sententia est, exigi in Hispania furtum quadruplicis argentei ad mortale.* Et n. seq. addit. *Respectu Principis exigitur major quantitas.*

107 Secunda opinio est, quam octavo loco ponit Diana relatus ex Bonacina de contr. disp. 2. q. 8. punct. 1. distinguente quatuor genera personarum: primum illustrium, quæ splendide alunt familiam: secundum earum, quæ vivunt ex suis redditibus, quales sunt communes divites: tertium earum, quæ vivunt ex sua arte, & opera: quartum earum, quæ ex emendicato vivunt. Aitque respectu personarum primi generis unum aureum esse materiam gravem; respectu secundi generis, quatuor regales, respectu tertii duos regales; & respectu pauperum unum. Et eandem opinionem sequitur Navarra de rest. lib. 3. c. 1. n. 39 & Reginaldus in praxi to. 2. lib. 2. c. 1. n. 4. n. 19. quos refert, & sequitur idem Diana citatus.

108 Tertia opinio est Joannis de Lugo to. 1. de just. disp. 16. sect. 2. n. 28. ubi hæc habet: *Quare non agrè cum prædictis in re ipsa consentiam, ut in ordine ad Reges, & Magnates opulentos exigatur furtum unius aurei: ad divites, sex vel septem argentei: ad artifices quatuor: ad pauperes valor victus diurni, seu merces mediocris, quæ tempore medio inter hyemem, & æstatem datur fossori.*

109 Et quidem quælibet ex his tribus sententiis potest tutò admitti ad praxim, quæ inter se parum distant, tamē cū duobus limitationibus. Prima est, rarò quod ad communes divites possit inveniri discrimen à popularibus, qui non egent; respectu quorum quatuor argentei censeantur materia gravis. Etenim nō debet attendi ad externam apparētiā divitiarum: frequenter enim usu venit, ut diutior sit, qui habet quingenta ducata annua, quam qui habet bis mille ducata annua, si primus seipsum duntaxat alere debeat, & unū, aut alterum famulum; secundus verò magnam familiam alere debeat. Quare iniquum est, hanc rem gubernari ex sola externa apparentia divitiarum. Unde fit, quod nisi evidētia morali constet, hominem habere superflua statui suo, nō recenseri debet inter divites quoad hūc effectum mensurandi gravitatem furti in ampliori quantitate.

110 Secunda limitatio est (quam occasione illius disjuncti *sex, aut septem regaliū* cōtenti in verbis Joannis de Lugo oporteret statuere) quantitatem materie gravis in furto non designandam esse plus, vel minus, sed omnino determinatè, ut ostendi in 2. p. Cris. Th. disp. 27. c. 3. p. 41. Etenim si dicas, designandam esse plus, minusve, erit materia gravis quatuor regales, uno asse minus. Rogo ergo, an isti quatuor regales uno asse minus sint computandi plus, minusve, an omnino determinatè? Si adhuc ista quantitas computanda est plus, minusve, erit materia gravis quatuor regales tribus assibus minus; & sic procedetur, non in infinitum, sed usq; ad ultimum as: si verò isti quatuor regales tribus assibus minus computandi sunt plus, minusve, sed omnino determinatè; inde convincitur, materiam gravem furti designandam esse omnino determinatè, & non plus, minusve. Vide hanc, & alias argumentationes, quas latè instruxi loco citato. Quare id, quod dixit Lugo cit. *sex, aut septem regales* interpretandum est, ut dixerit dubitanter; ita ut unus ex eis terminis determinatè designandus sit, & non plus, minusve.

111 Opinionem autē, quæ refert Diana citatus ex Emmanuele Rodriguez in summa editionis novissimæ tr. 5. c. 118. n. 27. & 29. asserente, illam esse quantitatem gravem in furto, quæ excedit duos aureos, assero, esse improbabilem, & certò falsam. Ratio moraliter demonstrativa est: nam ut supra dixi, tunc aliqua quantitas est evidenter moraliter magna, quādo omnia, aut ferè omnia judicia prudentum, & peritorum censeant, esse magnam; eo quod nulla alia sit mensura magnitudinis, aut parvutatis moralis, quam judicium prudentum: sed omnes, aut ferè omnes prudentes censeant, unū aureū, & multò minus (juxta eas tres opiniones supra relatas) esse materiam gravem furti: omnes enim Doctores omnium opinionum

in hoc conveniunt: ergo evidens moraliter est, esse materiam gravem: ergo evidenter falsum est, non esse materiam gravem, nisi quæ excedit duos aureos.

112 Jam verò in ea questione. (Quænam sit quantitas gravis ablata per minima furta) distinguere oportet casum, in quo eam subripit quis ab uno, & eodem subjecto, & casum, in quo eam subripuit à diversis. Deinde considerandum est, ex interpolatione temporis magna, aut parva crescere, aut decretere quantitatem requisitam ad peccatum mortale. Nam majus detrimentum recipit ille, à quo singulis diebus quis furatur unum argenteum, quam ille, à quo tantundem quis furatur singulis annis. Deinde crescit, & decrecit quantitas sufficiens ad mortale ex eo, quo quantitas singularum parvitatum sit major, aut minor. Majus enim detrimentum accipit homo, si quis auferat ab eo octo argenteos, auferens singulis diebus singulos argenteos, quam auferens singulis diebus singulos asses. In qua questione satis obscura dicam breviter ea, quæ magis sunt recepta inter Doctores classicos; & primum de iis, quæ quis auferat ab eodem subjecto; deinde de iis, quæ à diversis.

113 Dico primò circa ea, quæ quis auferat ab eodem subjecto. Quando quis subripit plures parvas quantitates cum brevi temporis interpolatione inter unam, & aliam ablationem, eadem quantitas, quæ sufficit ad peccatum mortale simul ablata, sufficit etiam successive ablata. Hæc conclusio est ad mentem Authorum, quos proximè referam. Ratio est, quia idem detrimentum accipit homo, si quis subripiat ab eo quinquaginta argenteos cum brevi temporis interpolatione, quam si simul subripiat.

114 Dico secundò, quando ablationes parvæ sunt cum interpolationibus longi temporis respectu ejusdem subjecti, ad peccatū lethale, & obligationem restitutionis sub mortali requiritur duplo major quantitas, quam quæ sufficit simul ablata. Sic P. Th. Sanch. lib. 6. sum. c. 21. n. 10. & apud ipsum Navarrus in sum. lat. c. 17. num. 139. Graffius p. 1. Decis. lib. 2. c. 93. n. 19. Rebell. de just. p. 1. lib. 3. q. 15. sect. nu. 37. Lessius de just. cap. 13. dub. 8. n. 46. & Emmanuel Rodriq. to. 1. sum. in 2 edit. c. 150. conc. 8. Rationem reddit P. Th. Sanch. ex Lessio: Quia homines minus agere ferunt, sibi auferri longo intervallo, & cursu quædam minima, quæ eandem quantitatem simul, vel data opera, vel brevi intervallo.

115 Circa ea, quæ quis subripit à diversis subiectis, dico tertio. Adhuc major quantitas requiritur in hoc casu ad hoc, ut sit obligatio restituendi sub peccato mortali, quàm in casibus conclusionum antecedentium. Ita P. Th. Sanch. ubi supra n. 17. ubi cum Rebello citato sect. 1. n. 43. ait: Unde verisimile est, non esse mortale, nec sub mortali ad restitutionem obligari simplicem furem, qui minorem quantitatem, quam unius aurei à tota Communitate Civitatis Eboensis, vel Conimbricensis, vel alterius non minus populoſe furaretur. Ubi advertere oportet adhuc minorem quantitatem, quam aurei designandam esse, quanto fuerint pauciores Domini, à quibus subriperentur eę minime quantitates. Et tantò majorem quantò fuerint plures Dominis dummodò ultimus terminus peccati mortalis sit unius aureus.

116 Inquires, quid dicendum sit, quando est dubium; an interpolatio temporis inter minima furta sit longa, vel brevis: vel an Domini, à quibus subripiuntur, sint plures, an pauciores, & sic in similibus dubiis. Respondeo, in his in ordine ad restitutionem semper standum esse pro eo, qui patitur detrimentum, & non pro fure. Et ideò in simili dubio fur obligandus est ad restitutionem. In ordine tamen ad punitionem standum est pro fure. Et ratio prioris partis est: nam ut dicitur id. c. ex tenore de Rescriptis. Nemini sua fraus patrocinari debet. Patrocinaretur autem fraus furi, si in dubio illi esset favendum, in ordine ad restitutionem ablatorum.

117 Quid autè dicendū sit de minimis furtis filiorum, famulorū, &c. circa esculenta, & poculenta, non ea, quæ aliquantò pretiosiora sunt, sed quæ destinata in alimēta communia eorum, si ea furta non sint ad vendendum illa, sed ad comedendum actualiter, constat inter Doctores id minùs scrupulosè tractādū. Vide Authores.

118 Pro omnibus autem casibus supra dictis, & aliis minoris quantitatis optimum est consilium, quod præbet P. Lessius de Just. c. 12. dub. 8. n. 60. his verbis. Monendi mihi sunt hoc loco pro his, & similibus casibus Confessarii, ut non facile in furtis etiam minutis, & quæ ad peccatum mortale non pertingunt, dissimulent; sed pro conditione, & capacitate personarum semper aliquam restitutionem injungant, quæ fiat, vel reddendo rem eandem, si extat, vel ejusdem speciei, vel pretium rei, vel compensando majore obsequio, quam ex contractu teneatur: vel si creditoribus non possunt, conferendo tantum in pauperes. Hæc enim ratio, cum non impune transeunt, magis ab ejusmodi peccatis absterrentur, quam aliis poenitentis; alioquin sunt ad hujusmodi furtula faciliores, & ad majora gradum faciunt.

C A P U T IV.

An qui alium movet, aut introducit ad nocendum alteri graviter, excusetur à restitutione?

A R T I C U L U S I.

Traditur doctrina generalis.

S U M M A R I U M.

Non est prolixè scrutandum, qui nam fuerint Authores opinionum

damnatarum? n. 119.

Jussio, consilium, & palpo pertinent ad hanc questionem. n. 120.

Sed præcipue ad eam pertinent, qui consilio suo inducit alium ad nocumentum alterius. n. 122.

An qui dedit consilium de nocumento alterius, semper teneatur ad restitutionem? n. 123.

Et quid, si consilium non movet cum effectu. n. 124.

119 **P**ROPOSITIO 39. ex damnatis hæc est: Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem illius damni illati. Quis fuerit Author huius propositionis, me latet; sicut aliarum, quæ in præcedentibus retulimus, & in subsequētibz referemus. De quo non multum curo: tum quia non est curandum, quis erraverit; sed qua ratione non est errandum; tum etiam quia errant quandoque scriptores moderni, qui scripserunt explicantes hoc decretum, attribuentes Authoribus classicis opiniones ab eis omnino alienas; præcipue cum ex aliorum citationibus referunt. Sicut enim reus non damnatur, donec eius confessio audiatur; ita non oportet damnare Authorem, donec opinio in ipsis scriptis attentè legatur.

120 Ex cooperantibus ad damnum proximi, contentis in illis duobus versibus, Jussio, consilium, consensus, Palpo, Recursus, participans, mutus, non obstant, non manifestans, tres sunt, qui spectare possunt ad hæc damnationē, scilicet jubens, consiliū præbens, & adulator. Et primò quidē jussione sua movet, & inducit herus famulū, si illi præcipiat, ut lædat proximum. Quare is herus tenetur ad restitutionem damni illati, nisi ante damnificationem revocet imperiū. Et si qua opinio oppositum doceat, subjacet huic damnationi.

121 Deinde adulator adulatione sua quandoque movet, & inducit ad damnificationem proximi. Nam si furi adveniat occasio furandi, & Titius aduletur ei laudans artificium ejus, & audaciam in furando, hac adulatione movet, & inducit furem ad inferendum damnum proximo. Et ita si fur non restituat, tenetur Titius ad restitutionem. Et si qua propositio doceat, non dari in Titio eam obligationem restituendi, illa subjacet huic damnationi.

122 Sed præcipue extenditur hæc damnatio ad eū, qui suo consilio movet, & inducit aliū ad inferendum grave damnum proximo. Affirmant enim omnes Theologi cum S. Th. q. 62. ar. 7. ejusmodi consulentem teneri ad restitutionem damni illati. Et ratio est manifesta. Tenetur enim restituere, quicūque est causa moralis damni illati: sed qui consilio suo movet, & inducit ad inferendum damnum proximo, est causa moralis damni illati: ergo tenetur ad restitutionem.

123 Et quidem S. Th. loc. cit. hæc verba habet, ex quibus nō bene intellectis fortè habuit ansam errandi propositio damnata: In aliis autem casibus enumeratis non semper obligatur aliquis ad restituendum. Non enim semper consilium, vel adulatio, vel aliquid hujusmodi, est efficax causa rapinae. Unde tunc solum tenetur consiliator, aut palpo, id est adulator ad restitutionem, quando probabiliter æstimari potest, quod ex hujusmodi causis fuerit injusta acceptio subsequuta. Ex quibus verbis perperam inferes universaliter, eum, qui præbet consilium de damnificatione proximi, non teneri ad restitutionem, cum oppositum consequens manifestè inferatur: tum quia cum dicit non semper, supponit aliquando teneri. Tum etiam, quia juxta S. Thomam tunc tenetur consiliator ad restitutionem, quando probabiliter æstimari potest, quod ex hujusmodi causa fuerit injusta acceptio subsequuta: sed quando quis consilio suo movet, & inducit ad inferendum damnum proximo, probabiliter æstimari potest, quod ex causa ejus consilii fuerit ea injusta damnificatio subsequuta: ergo tunc tenetur consiliator ad restituendum.

124 Verum quidē est, quod in aliquibus casibus non tenetur consiliator ad restitutionem, quando scilicet consilium non movet, neque inducit ad damnificationem proximi, v.g. quando injustus damnificator est jam omnino determinatus ad inferendum damnum proximo, si tunc superveniat consiliū, hoc non inducit, neque movet.

A R T I C U L U S II.

Quæstiones aliæ enodantur.

S U M M A R I U M.

Primus modus præbendi consilium per simplicem suasionem, aut precationem. n. 125.

Secundus, per manifestationem artis occultæ ad nocumentum. n. 126.

Tertius, proponendo motivum, quod vehementer inclinat ad nocumentum alterius. n. 127.

Quartus, cum imperitus consulit Theologum, an teneatur restituere, & Theologus respondet contra jus, non teneri. n. 128.

Quintus, quādo vi magna auctoritatis postulat aliquid iniquum. n. 129.

Sextus, cum quis determinatè ad majus, malum consulit, ut inferat minus. n. 130.

Septem quæstiones disputanda. n. 131 & seqq.

125 **V**ARIIS modis potest procedere consilium circa damnificationem proximi. Primò, cum quis per simplicem suasionem suadet, ut inferat damnum Titio. Et eodem modo se habet res, quando datur consilium per modum precationis, aut petitionis.

126 Secundo, cum quis manifestat alteri occultam viam, aut artem damnificandi Titium, v.g. si quis ostenderet furi occultam januam, aut fenestram, per quam posset ingredi ad furandum, & quam fur omnino ignoraret. Item si quis patefaceret illi secretum magicum, per quod posset consequi furtum, vel damnificationem.

127 Tertiò, cum consulens proponit damnificatio motivum, quod attenta ejus inclinatione, & passione valde illum urget, ut cum quis viro nobili, & honoris humani ambizioso proponit id motivum, quod juxta leges duellorum erit contra suum honorem, si non occidat Titium.

128 Quartò, cum aliquis homo imperitus consulit confessariū, aut Theologum, an teneatur in tali casu restituere, & Confessarius, vel Theologus contra jus, & fas respondeat, illū non teneri ad restitutionem.

129 Quintò, cum quis fretus efficacia suæ intercessionis, vel propter magnam suam auctoritatem, vel propter multam familiaritatem, postulat à Judice, ut dicat jus pro Titio contra Sempronium, licet jus huic suffragetur, non illi. Quo pacto hodie plurimæ fiunt intercessionis iniquæ tanto persuasionis pondere, ut non semel trahantur Judices ad manifestam iniquitatem.

130 Sextò, cum quis determinato ad majus malum consulit, ut inferat aliud minus malum: & hoc fiat dupliciter, vel respectu ejusdem subjecti, ita ut volenti occidere Titium consulat quis, ne occidat, sed vulneret leviter. Vel respectu diversorum subjectorū, ut si volenti occidere Titium consulat quis, ut vulneret famulum ejus.

131 Ex quorum consiliorum diversitate variae exoriuntur quaestiones. Prima est, an qui revocat consilium simplex (quale proposui primo loco) teneatur adhuc ad restitutionem? Secunda, an qui revocat consilium, in quo manifestaverat speciale artificium damnificandi, maneat liber ab onere restituendi? Tertia est, in qua idem inquiritur de eo, qui præbuit consilium tertio modo, scilicet proponendo motivum, quod valde urget operaturum. Quarta, an Confessarius consulens imperitè contra jus, quod liceat non restituere, teneatur ipse Confessarius ad restitutionem tanquam præcipuus debitor? Et quid, si revocet id consilium doctrinale?

132 Quinta quaestio est, an qui magno pondere in intercessionis consulit, aut postulat à Judice, ut jus dicat pro eo, cui jura non suffragantur, teneatur ad restitutionem damni illati? Et quid, si revocet, vel debito modo exponat suam intercessionem. Sexta, an qui consulit minus damnum proximi ei, qui intendebat inferre majus, teneatur ad restitutionem? Septima, an ei, qui intendebat inferre majus damnum Petro, illicitum sit consulere, ut inferat minus damnum inferendum Paulo, & consulens teneatur ad restitutionem? Et in his omnibus quaestionibus inquiritur etiam, an pars excusans ab onere restituendi subiiciatur huic damnationi.

ARTICULUS III.

Quatuor priores quaestiones expediuntur.

SUMMARIUM.

Qui revocat consilium simplex de damno inferendo, non tenetur restituere. n.133.

Hæc sententia non subjacet damnationi. n.134.

Qui dedit consilium damnificandi, ostendens occultum artificium ad id, quamvis revocet consilium, tenetur restituere. n.135.

Opposita opinio subjacet damnationi. n.136.

Qui dedit consilium nocendi proponens motivum inclinans, quamvis revocet consilium, tenetur restituere. n.137.

Et proponitur casus. n.138.

Ratio conclusionis. n.139.

Et opposita opinio subjacet damnationi. n.140.

Quando imperitus consulit Theologum, an teneatur restituere, & Theologus respondet culpabiliter aliquid injustum, Theologus tenetur restituere, & imperitus non, nisi ratione rei acceptæ. n.141.

Si verò Theologus revocet consilium, non tenetur. Ibid.

Ratio prioris partis conclusionis. n.142.

Ratio posterioris partis. n.143.

Eadem doctrina extenditur ad Regios consiliarios. n.144.

133 Quod attinet ad primam quaestionem, assero, eum, qui revocat consilium simplex de damno inferendo, sive id consilium fuerit per modum suasionis, sive per modum precationis, non teneri restituere. Et nota, vocari consilium simplex, quod nullum proponit motivum, sed quasi imperativo modo, v.g. Occide illum, Furare illam suppellectilem, &c. Pro hac conclusione stat Petrus Navarra lib.3. de rest. cap.4. nu.27. P. Joannes Præpositus 3. p. qu.4. de Irregularit. P. Tannerus 2.2. disp.4. sect.6. dub.14. n.394. & alii, quos refert, & sequitur Diana 3. p. rr.5. miscell. resol.83.

134 Hinc fit, hanc sententiam non subiici huic damnationi. Patet. Huic enim damnationi subjacet, qui dixerit, illum, qui movet, & inducit ad inferendum damnum, non teneri restituere: sed hæc sententia id non dicit: ergo non subiicitur. Constat minor. Nam consilium simplex revocatum non movet, neque inducit ad damnificandum: quia executor damni non infert illud propter tale consilium simplex, cum jam sit revocatum, & annullatum, nec moraliter perseverat ad influendum in delictum.

135 Secunda quaestio est, an qui præbuit consilium damnificandi, ostendens occultum artificium inferendi damnum v.g. ostendens secretum artis magicæ, si postea revocet consiliū, sequatur tamen effectus damnificationis, teneatur restituere? In qua quaestione dicendum est, eum consiliatorem teneri ad restitutionem. Ita P. Lessius de justit. c.13. dubit.3. n.16. Lugo Card. to.1. de just. disp.19. sect.2. n.37. & alii. Et ratio est evidens. Ille enim, quamvis revocet consilium, non propterea aufert causam, quam posuit, ostendendo illi occultū artificium nocendi: ergo ejusmodi consiliator manet causa moralis ejus damnificationis, & consequenter tenetur restituere. Confirmatur ex P. Lessio ubi supra. Nam qui furenti præbet armā, ut inimicū occidat, quamvis, præbeat consilium non occidendi, reus est damnificationis secutæ, dum re ipsa non abstulerit armā: ergo qui consulit damnificationem, ostendendo artificium nocendi, reus erit damnificationis: dum illud artificium non impedierit: cum ergo per revocationem consilii non impediatur re ipsa usus illius artificii ostensi ad nocendum, manet ille obnoxius oneri restituendi.

136 Et hic clarè constat, oppositam opinionem (si fortè aliqui eam docuerint) manere subjectā huic damnationi. Etenim ea propositio subjecta manet huic damnationi, quæ docet non teneri restituere illum, qui movet, & inducit ad inferendum damnum: sed præfata opinio id docet: ergo subjecta manet huic damnationi. Probat minor: est enim evidens, illū consiliatorē movisse, & induxisse præfato modo ad inferendum damnum: & per solā revocationem consilii non abstulisse eum influxū movendi, & inducendi: ergo opposita opinio docet non teneri ad restitutionem illum, qui re ipsa movet, & inducit.

137 Tertia quaestio est, an quando consulens damnificationem proponit damnificatio motivum, quod attenta ejus inclinatione, & passione urget illum ad executionem damni, si is revocet consilium, tenetur adhuc restituere. Quod quidem plerumque accidit in hominibus mundani honoris ambiosis in occasionibus, quæ occurrunt servandi execrandas leges duellorum.

138 In quibus, & similibus casibus dicendum est, consiliatorē teneri restituere, quāvis revocet consiliū datum. Sedebant Granatæ duo adolescentes nobiles vinculo amicitiae conjunctissimi, confabulabanturq; familiariter: cum unus eorū alterū galero suo leviter percussit ferè per ludū. Et cum ea levis percussio nullū generavisset fastidium percusso, accessit tertius alius, dixitq; juveni percusso, ut adverteret juxta mundi leges se mansisse oneratum, (sic enim vocant eum, qui patitur ignominia: quam juxta mundanas leges debet ulcisci) & hujus tertii pessima insinuatō ita corripuit vinculū amicitiae, ut percussus statim provocaret alterū ad duellū. In quo conflictu provocator lethale vulnus accepit. Alter verò amicitiae memor complexus amicum, super humeros suos illum portavit in domum ejus, & vulneratus ante mortem juridicè declaravit, nolle se percussorem ulli supplicio addici. Qui eventus ostendit, quā vehementer influat consiliator, qui ejusmodi motivum proponit. Quare etiam si ante executionem duelli conaretur suadere, ne provocaret alterum, nihil proficeret, ut liber maneret ab onere restituendi.

139 Præfata conclusio eodem argumento nititur, ac præcedens. Nam quāvis consiliator conetur suadere omissionem damnificationis, adhuc persistit influxus illius motivi urgentis, virtute cujus operatur ille, qui damnum infert. Et idè pro ea conclusione stant Authores, qui pro antecedenti, quod etiam expressit Mag. Tapia to.2. Catena, lib. qu.29. ar.2. nu.7. Et cum dicimus motivum urgens, non intendimus excludere motivum minus urgens, si hoc tale sit, ut moveat, & inducat ad crimen patrandum: motivum enim est satis urgens; quando aptum est monere, & inducere.

140 Et inde inferitur propositio, quæ oppositum doceat, contineri sub hac damnatione. Etenim quāvis ille, qui dedit consiliū, & proposuit motivum, revocet consilium, permanet in suo vigore motivum: atque adeò per illud motivum movet, & inducit ad nocendum: propositio ergo, quæ docuerit, illum non teneri restituere, docebit, eum, qui movet, & inducit ad damnificationem, non teneri restituere: quæ propositio manifestè subjacet damnationi.

141 Quarta quaestio est, an quando homo imperitus consulit confessarium, vel Theologum, an teneatur restituere, & consiliarius respondeat aliquid injustum, sive ex malitia, sive ex ignorantia vincibili, & culpabili, teneatur iste restituere tanquam principaliter obligatus? Et quid si revocet consilium suum Lugo Card. to.1. de just. disp.19. sect.2. n.35. asserit, solum consiliarium tanquam principaliter obligatum teneri ad restitutionem, non verò imperitum illum hominem, qui à Doctore accepit consilium, nisi ratione rei extantis, aut in qua factus est ditior. Et n.37. addit cum Lessio citato, si is Doctor revocet consilium, sic non teneri ad restitutionem. Quod etiam docet Tapia ubi supra n.8. Et communis.

142 Quæ assertio vera est, & tenenda quoad utranq; partem. Prima quidem, quia ille imperitus homo manet invincibiliter ignarus obligationis restituendi, cum fecit totū, quod debuit consulendo Doctorem, circa quæ ipse teneretur scire. Et si qua fuerit opinio, quæ doceat oppositum, & conetur suadere, eum Doctorem manere liberum ab onere restituendi, subjecta manebit huic damnationi, cum certum sit, eum Doctorem movere, & inducere culpabiliter ad damnificationem, quæ stat in omissione restitutionis debita.

143 Secunda etiam pars est certa. Nam si Doctor ille, qui dedit consilium, seriò persuadeat, falsam esse doctrinā, quam illi imperito prius

prius tradiderat, jam ex parte illius nihil est, quod influat in eam damnationem. Et sic verum est, quod per revocationem consulti definit movere, & inducere ad damnificationem. Et ideo hæc secunda pars non subiit damnationem.

144 Quæ dicta sunt de Theologo consulente operationes injustas, intelligenda etiam sunt, & præcipue de Regis consiliariis, cum consulunt Regi bellum injustum, aut gabellam iniquam, aut actionem contra immunitatem Ecclesiasticam. Rex enim, si post debitam consultationem virorum Doctorum, per consiliū eorum decernat aliquid injustum, ipse non tenetur restituere, cum non teneatur scire, & præstet debitam diligentiam ad sciendū, quid oporteat. Ipsi verò consilarii, qui sive malitia, sive ex ignorantia culpabili consulunt rem injustam, tenentur omnem damnificationem resarcire.

ARTICULUS IV. Tres aliæ quæstiones enodantur.

SUMMARIUM.

An qui per intercessionem consulit judici, ut ferat sententiam iniquam, teneatur restituere? n. 145.

Conclusio affirmativa probatur. n. 146.

Ad quid, si intercessionem revocaverit? n. 147.

An qui inducit ad minus damnum proximi, justè operetur, nec teneatur restituere? n. 148.

Conclusio affirmativa roboratur auctoritate Sanctorum Patrum. n. 149.

Qui consulit minus malum, consulit conditionaliter. n. 150.

Si potest consilio impedire omnino damnum, peccat consulendo minus damnum, & tenetur restituere. n. 151.

Obiectio ex jure canonico. n. 152.

Explicatio textus. n. 153.

Quomodo qui consulit minus damnum, non sit causa moralis damni. n. 155.

An sit paritas à consulente minus damnum ad exequentem illud? n. 156. & seqq.

Quo sensu dicatur minus malum verè esse malum? n. 158. & seqq.

Quomodo intelligatur, non licere petere, quod alius nequit justè facere? n. 160. & seqq.

An eum, qui vult nocere Titio, liceat inducere, ut inferat minus nocuum Sempronio? n. 162.

Conclusio negativa statuitur, & probatur. n. 163.

Limitatur primò, in casu, quo ille tertius teneatur subicere se illi damno minori. n. 164.

Limitatur secundo pro casu, quo passurus minus damnum non sit rationabiliter invitus. n. 165.

Limitatur tertio pro casu, que fur velit furari à Petro, & illi suadeas, ut fureretur ab altero, cui minus noceat, non determinando personam. n. 166.

Alia quarta limitatio examinatur. n. 167.

145 **Q**uinta quæstio est, an ille, qui magno pòdere intercessionis consulit judici, ut ferat sententiā injustā, teneatur restituere damnum illatum? Et quid, si revocet intercessionem, aut illā debito modo exponat? v. g. si vir in magna dignitate constitutus, vel à quo maximè dependet Judex, vel à quo ipse Judex timet vehementiam iræ, si non annuat ejus postulatis, postulat à Judice sententiā iniquam, teneatur resarcire damnum ortum ex sententia Judicis?

146 Et dicendum est sine dubio, teneri. Quæ assertio est juxta mentem omnium Theologorum. De quo videndi Authores citati. Et ex hac damnatione manifestè constat: juxta quam ille tenetur restituere damnum illatum, qui movet, & inducit ad illud inferendum: sed qui sic postulat à Judice iniquam sententiā, movet, & inducit, ad illud damnum inferendum: ergo ille tenetur restituere juxta præscriptum hujus damnationis.

147 Si autem vel iniquam intercessionem revocaverit, vel in prima intercessione seriò declaraverit, suam intentionē esse, ne Judex transiliat metas justitiæ, non tenetur ad restitutionem. Ita Authores supra citati. Et ratio est clara: quia ea intercessio revocatione ipsa definit influere, atq; adeò jam non inducit, neq; movet ad sententiā injustam; & consequenter non continetur sub hac damnatione. Præterea, si ab initio declaravit, nihil petere injustum; sed id solum, quod ex mera gratia potest Judex operari, sic ea intercessio non intendit damnum proximi, neq; inducit ad illud.

148 Quæstio sexta est, an qui movet, & inducit ad minus damnum proximi illum damnificatorem, qui omnino est determinatus ad majus damnum inferendum eidem, teneatur restituere, & cōtineatur sub hac damnatione? In qua quæstione assero, illum, qui ita movet, & inducit ad minus damnum, non teneri restituere, quin potius operari, quod licitum, & honestum est, scilicet quando non est in potestate ejus omnino impedire damnificationem. v. g. Si quis omnino est determinatus occidere Petrum, licitè possum illi persuadere, ut non auferat vitam, sed contentus sit auferre substantiam temporale per furtum. Pro hac sententia stant Innocentius, Ostiensis, Joannes Andreas, Abbas, Ancharanus, Cardinalis, Adrianus, Angelus, Sylvest. Cajetanus, Armilla, Joannes de Medina, Sotus, Navarrus, Veracrux, Corduba, Barth. de Medina, Nieva, Navarra, Matienzo, Enriquez, Molina, Silva, Aragon, Carbo, Grassis, Ludov. Lopez,

Rodrig. Vega, & Pereira, quos refert, & sequitur P. Thomas Sanch. l. 7. de Matr. disp. 11. n. 15. Item docent P. Lessius de just. c. 13. dub. 3. n. 19. Lugo Curd. tit. 1. de just. disp. 19. sect. 2. n. 44. & est valde communis contra alios oppositum opinantes.

149 Hanc conclusionem roborat P. Th. Sanch. ex testimonio S. Augustini, quod refertur in cap. Si quod verius. 3. qu. 2. ubi de volente occidere uxorem, ut frueretur alia muliere, ait: Si facturus est, quod non licet, jam faciat adulterium, & non faciat homicidium: ut vivente uxore sua alteram ducat, & non humanum sanguinem fundat. Probat etiam ex S. Epiphano l. 2. contra hæreses, hæres, 61. & ex S. Gregorio l. 32. Moral. c. 18. & ex Chrysostomo homil. 27. ad pop. Antioch. & ex S. Ambrosio lib. 1. de Abraham c. 6. & ex S. Thom. q. 1. de Malo ar. 5. ad 14. & iterum ex S. Augustino lib. de Mendacio c. 7.

250 Ratio est manifesta. Nam qui intendenti occidere Petrum suadet, ut non auferat vitam, sed pecuniā, non inducit illū, ut auferat pecuniā, sed actu conditionaliter suadet, ut si aliquod Petro damnum illaturus sit, non fiat in vita, sed in pecunia. Deinde quia qui suadet, ne Petrus patiatur detrimentū vitæ, sed ad summum pecuniæ, rectè gerit negotiū Petris, cui si daretur optio alterutrius damni infallibiliter inferendi, eligeret potius ablationem pecuniæ, quam vitæ. Et propterea Petrus debet grates agere hujusmodi suadori.

151 Dixi. Quando non est in potestate suadentis impedire omnino damnificationem: quia si consilio suo potest impedire omnino damnificationem, peccat graviter suadendo minus damnum, & tenetur restituere. Non quia teneatur ex justitia impedire damnificationem (homo enim privatus non tenetur ex justitia, sed solum ex charitate eam impedire) sed quia cum possit impedire, suadet illud damnum minus; tunc enim illa suasio non est conditionalis: non enim dicit, si infallibiliter illaturus es damnum majus, cum supponamus posse fieri, quod ea damnificatio suasionem impediatur. Et fortasse hoc solum est, quod intendunt Authores, negantes licitum esse consulere minus damnum proximi.

152 Obiicies primò. In cap. Super eo, de Usuris, dicitur. Multo magis prohibendus est quis, ne etiam pro redimenda vita captivi, usurarum crimine involvatur. Ex quo sic efformatur argumentum: majus damnum est occisio captivi, quam crimen usuræ: sed non licet consulere usuram pro vitanda occisione captivi: ergo non licet consulere minus damnum ad avertendum majus.

153 Resp. illicitum esse facere malum, ut veniat bonum; licitum verò, determinatum ad unum è duobus malis induci ad hoc, quod faciat minus malum. Itaq; nemo potest committere crimen usuræ pro redimenda vita captivi: hoc enim est, quod prohibetur in eo c. Super eo. Si verò Titius firmiter apud se statuisset, unū è duobus patrare, vel occidere captivum, vel usuras admittere, licitū est, eum inducere, ne occidat, sed contentus maneat admissione usurarum.

154 Obiicies secundò. Qui est causa moralis damni, tenetur restituere; sed qui inducit ad minus malum, est causa moralis illius: ergo tenetur restituere.

155 Resp. eum, qui inducit ad minus malum sub conditione, quod alter firmiter statuerit facere majus, non esse causam moralem damni: sed potius causam moralem melioris fortunæ proximi; cui multo melius est, pati minorem calamitatem, quam majorem.

156 Obiicies tertio. Eodem modo se habet quoad peccatum, consulens, & exequens: sed qui exequitur minus malum, peccat exequendo: ergo eodem modo peccat, qui consulit illud.

157 Respondeo, negando majorem: nam diverso modo consulitur, ac mandatur executioni. Consulitur enim sub conditione, quod delinquens nolit desistere à majori damno; executio autem damni absoluta est, neq; capax ejus conditionis. Et quidem in potestate exequentis est utrumque malum omittere; in potestate autem consulentis non est retrahere ab utroque malo.

158 Obiicies quartò. Minus malum adhuc verè est malum: sed non licet inducere ad malum: ergo non licet inducere ad minus malum.

159 Resp. concessa majori, distinguendo minorem: non licet inducere ad malum (sub conditione, quod quis statuerit inferre majus malum), nego (absolute, & sine ea conditione), concedo.

160 Obiicies quintò. Non licet petere, quod alius nequit justè facere; sic enim non licet petere à malefico, quantumvis parato, ut maleficium maleficio solvat; quia ei non licet id facere absque peccato: sed damni illator non potest inferre justè illud minus damnum: ergo neque potest peti ab illo, ut fiat.

161 Resp. distinguendo minorem: non licet petere (absolute) quod alius nequit justè facere, concedo: non licet petere (sub conditione, quod unum è duobus malis faciendum sit, ad hoc ut fiat minus malum), quod alius nequit justè facere, nego. Id enim non est petere, quod fiat illud malum, sed quod ex duobus malis eligatur minus. Et ex his patet, hanc inductionem ad minus malum, modo explicato, non contineri sub hac damnatione.

162 Quæstio septima est, an eum, qui firmiter statuit inferre majus damnum Titio, liceat inducere, ut inferat minus damnum Sempronio? Et conveniunt omnes Theologi, id esse illicitum contra justitiam, & ita consulentem teneri ad restitutionem. Ita Sot. Arag. Salon, Navarra, Carbone, Ludovic. Lop. Grassis, Rodrig. & Vega, quos refert, & sequitur P. Th. Sanch. lib. 7. de Matr. disp. 11. n. 24. P. Molina to. 2. de just. disp. 359. qui etiam citat Angel. Sylvest. Navarrum, & Cajetanum. Item P. Lessius de just. c. 13. dub. 3. n. 20.

163 Ratio conclusionis est, quia quamvis licitum sit consulere minus malum, id intelligitur esse licitum, dummodo non sit in præjudicium tertii: Et ita si volenti furari à Titio centum aureos, suadeas non furari ab eo eam quantitatem, sed à Sempronio quinquaginta, jam determinas furem in præjudicium Sempronii, & es causa moralis damnificationis ejus atque adeò tenebris restituere, si fur non restituat. Deinde quia Sempronius habet jus, ne tua jussione, aut consilio illi damnum inferas: quod jus violatur eo consilio, postulatque satisfactionem.

164 Hæc tamen conclusio patitur limitationes aliquas. Prima est in casu, quo ipse tertius teneatur subicere se illi damno minori, ne alter patiatur illud majus, v.g. Si quis intendat occidere Regem, & Joannes videat malefactorem non posse deterri à tali facinore, poterit illi suadere, ne occidat Regem, sed famulum ejus: quia famulus tenetur exponere vitam pro bono publico.

165 Secunda limitatio est pro casu, quo passurus minus damnum non sit rationabiliter invitus, v.g. Si fur velit subripere à Petro quantitatem magnam, per quam reducendus est Petrus ad extremam necessitatem, tum potest illum inducere, ut subripiat aliquantulum à Paulo prædivite; nam in eo casu Paulus non est rationabiliter invitus, eo quod teneatur prospicere, ne Petrus incidat in extremam necessitatem.

166 Tertia limitatio est pro casu, quo fur velit furari à Petro, & illi suadeas, ne noceat Petro, sed alteri, nullam determinando personam, nempe ut illi damnum inferat, cui minus nocebit. Ut si velit furari à Petro paupere, & suadeas, ne ab eo furetur, sed ab aliquo divite indeterminatè. Quæ tres limitationes sunt ad mentem P. Thomæ Sanchez, ubi supra.

167 Quartam limitationem addit Lugo Card. to. 1. de just. disp. 19. sect. 2. n. 46. scilicet pro casu, quo fur velit inferre damnum utrique homini, vel alterutri ex duobus, nec superest spes avertendi illum ab utroque: potes aperire illi veritatem speculativam, dicendo: Majus peccatum est furari ab hoc viro pauperrimo, quam ab illo viro prædivite. Cujus asserti rationem reddit. Quia per hoc solùm explicas illi veritatem quandam certissimam. Quod scilicet majus peccatum, & malum sit hoc, quam illud: nemo autem potest rationabiliter esse invitatus, aut conqueri, quod veritatem utilem, & honestam explices indigentis; nam nemo habet jus, ut non explices pro imo veritatem honestam. Et ex dictis constat, quæ opinio in hac quæstione subiaceat, & quæ non subiaceat damnationi.

DISSERTATIO XXIV.

An licitus sit contractus Mohatra respectu ejusdem personæ cum pacto de retrovendendo.

SUMMARIUM.

- Triplex est pretium, summum, medium, & infimum. n. 1.
- Qui emit infimo pretio, potest vendere summo; & qui vendit summo, potest emere infimo. n. 2.
- Explicatur, in quo consistat Mohatra. n. 3.
- Ille contractus est iniquus. n. 4.
- In quo consistat iniquitas ejus contractus. n. 5.
- Quam meritò damnatus sit is contractus. Et explicatur damnatio. n. 6.

1 PROPOSITIO 40. ex damnatis hæc est. Contractus Mohatra licitus, etiam respectu ejusdem personæ, & cum contractu retrovenditionis præviè inito cum intentione lucri. Pro cujus intelligentia præmitto primò cum communi sententia, pretium justum aliud esse summum, aliud medium, & aliud infimum, v.g. Si res in summo pretio valeat decem argenteos, in medio novem, & in infimo octo.

2 Præmitto secundò, ea, quæ quis emit infimo pretio, posse vendi summo, dummodo nò excedantur limites justii pretii. Quod usque adeò verum est, ut si quis emit à Petro merces summo pretio, & postea emptor necessitate pressus vèdat illas pretio infimo intra latitudinem justii pretii, & sciat Petrus illas vèdi eo infimo pretio, potest Petrus, qui illas vèdidit summo pretio, emere illas infimo. Et ratio est: quia licet Petrus eas vendiderit summo pretio, non amittit Jus emendi, quod habent ceteri emptores: & sicut ceteri possunt illas emere infimo pretio, ita & Petrus, qui illas vendidit summo.

3 Hinc oritur quæstio, an licitus sit contractus, quem vocant. Mohatra: Qui ita solet fieri. Petrus eget pecuniis, & vadit ad Joannem mercatorem, ut sibi eas mutuet: respondet Joannes, se nò habere pecunias mutuandas, suadetque Petro, ut emit credito merces summo pretio, cū pacto tamen retrovendendi infimo pretio pecunia numerata, & hoc modo Petrus accipit pecunias, quas desiderabat, sed cū detrimento suo, & lucro Joan. Mercatoris. Inquiritur itaque an hic contractus sit illicitus initus cū pacto retrovenditionis.

4 Dicendum est, illum contractum esse illicitum. Ita P. Molina 2. 2. de just. disp. 310. §. Observa P. Lessius de just. c. 21. n. 130. illis ultimis verbis: Non tamen potest illum ad hoc cogere, sed debet omninò liberum relinquere. Et Lugo Card. to. 2. de just. disp. 26. sect. 13. n. 205. illis verbis: Dum tamen & pretio justo vendat, & emit, & pactum talis retrovenditionis non præcesserit. Qui authores multos alios citant. Ratio hujus conclusionis est: quia pactum de retrovendendo viliori

pretio est apertè iniquum: est enim velle illi commodare, obligando illum ad subeundum detrimentum. Id autem manifestum est, esse contra æqualitatem, quam jure naturali expetit justitia. Deinde quia is contractus continet usuram palliatam: nam ut mercator eo lucro potiatur ex pecunia, quam alter petit mutuandam, utitur fraudulenter eo circuitu venditionis, & retrovenditionis. Contra quam iniquitatem clamat Apostolus Epist. 1. ad Thessalon. cap. 4. dicens: Ne quis supregrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum, quoniam vindex est Dominus de his omnibus.

5 Ex dictis constat, quam meritò jure sit damnata ea propositio 40. & contractus in ea contentus. Dicitur in damnatione, respectu ejusdem personæ: quia si quis emit à Petro merces summo pretio, & contrahat cum alio, aut aliis de vendendo eas merces pretio infimo; nò invenitur in eo casu contractus Mohatre. Dicitur cum contractu retrovenditionis præviè inito propter ea, quæ supra diximus, licitum esse ea, qui vèdit merces summo pretio, nullo interveniente pacto explicito, neque implicito, emere easdem merces infimo pretio intra limites justii pretii, sicut alii emptores possunt illas emere eodem infimo pretio. Dicitur tandem cum intentione lucri: quia id pactum retrovenditionis pro infimo pretio ordinatur ad lucrum.

DISSERTATIO XXV.

An quis possit excusari à crimine usure ob majorem estimationem pecunie presentis, quam future, aut ob debitum gratitudinis?

CAPUT I.

Refertur opinio Caramuelis, ejusque damnatio, & præmittuntur aliqua.

SUMMARIUM.

- Authores citati à Caramuele pro ea opinione. n. 2.
- Sed perperam citantur authores, dum loquuntur ratione lucri cessantis, & damni emergentis. n. 3.
- Affirmat Caramuel, qui mutuat centum, & post annum recipit centum, & quinque, nihil recipere ultra sortem. n. 4.
- Tria argumenta, quæ continentur in textu Caramuelis. n. 5. & seqq.

1 PROPOSITIO qua Iragesima prima ex damnatis hæc est: Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit, qui non majoris faciat pecuniam presentem, quam futuram; potest creditor aliquid ultra sortem à mutuatario exigere, & eo titulo ab usura excusari. Quæ quidem propositio formalissimis terminis tradita est à Caramuele, & à me efficaciter impugnata in 3. p. Cris. Th. disp. 63. cap. 4. in qua disputatione multas alias absurdas opiniones ejusdem Authoris circa usuram impugnavi. Sed omittis reliquis, hanc de majori estimatione pecunie presentis, ex ibidem dictis ostendam, meritissima ratione esse damnatam.

2 Caramuel l. 2. Theologicæ intentionalis, disp. 14. n. 799. Inquiri, an numerata pecunia sit pretiosior pecunia numeranda? Respondent assertivè Navarrus cap. 1. n. 231. & 331. Emmanuel Sà, verb. Debitum nu. 20. Armilla, verb. Usura, n. 50. Cajetanus, verb. Usura, ad finem. Et citat deinde Malderum, Philiarum, Fabrum, Dicastillo, Dianam, Azorium, & Ledesmam.

3 Sed perperam citat Caramuel eos Authores pro præfata opinione, ille enim solùm affirmant, chirographa creditorum vendi posse minori pretio, quam est summa pecunie debitæ. Id autem esse longè diversum, constabit ex dicendis. Idque attribuunt Authores lucro cessanti, ut ostendi in ea cit. disp. 63. c. 4. n. 44. & seqq. cum Navarro, Cajetano, Armilla, & Azorio. Quare existimo, non posse citari Authores pro hoc asserto, nisi expressè dicant, independentè à lucro cessante, damno emergente, pecuniam pluris æstimari præsentem, quam futuram.

4 Prosequitur Caramuel n. 800. Ex hac sententia citati authores probabiliter inferunt, posse chirographicas obligationes, & debita, tametsi securissima, si solvenda post aliquod determinatum tempus, emi minoris, si parata pecunia sit, posse debitorem minori pretio, dato tamen ante tempus, extinguere debitum majus, & postulo, an Deum communem habeamus, an privatum? Si igitur Deus noster aequè mutuatariis, ac mutuatoris judex est; utrumque eadem statera ponderabit. Ergo si centum aurei solvendi post annum possunt hodie extinguere nonaginta quinque paratis; si mutuans nonaginta quinque dederit hodie sub onere, quod centum post annum restituantur, nihil acquisivit præter sortem; vel æquitas inequalis est. Et n. seq. subjungit: Usurarius est quicumque accipit ultra sortem, unde si nonaginta quinque aurei parati centum dandis post annum equivalent, qui nonaginta quinque hodie mutuat, & post annum centum recipit, usurarius non est; quia nihil supra sortem accepit; esset tamen, si sub finem anni plures, quam centenos acciperet.

5 In quibus verbi continentur tria argumenta, quibus intendit probare, nò esse usuram, si quis mutuet nonaginta quinque aureos, obligans mutuatariū; ut post annum solvat centum. Primum est. Chirographum debiti solvendi post annum vèditur minori pretio, quam est summa chirographi, v. gr. Chirographum centum aureorum

reorum venditur nonaginta quinque numeratis: sed pretium iustum æquivaleret rei venditæ: ergo chirographum centum aureorum solvendorum post annum æquivaleret nonaginta quinque: ergo qui mutuatur nonaginta quinque; & petit, quod solvat mutuarius centum post annum, petit æquivalens: petit ergo æquivalens sorti, & consequenter non petit aliquid ultra sortem.

6 Secundum argumentum est. Demus casum, quo Titius mutuavit Sempronio centum aureos solvendos post annum, pro securitate solutionis dedit Sempronius Titio chirographum, quo se obstrinxit solvere post annum eos centum. Titius tamen paulò post indiget ea pecunia, idèq; venale facit illud chirographum pro minori pretio, puta pro nonaginta quinque. Accedit Sempronius, & emit suum chirographum pro illis nonaginta quinque. Cur enim excludendus erit à jure, quo fruuntur reliqui emptores?

7 Tum sic. Iustitia postulat, ut servetur æqualitas inter mutuatorem, & mutuatarium: sed nisi mutuator mutuans nonaginta quinque; possit obligare mutuatarium ad solvendum post annum centum, non servatur æqualitas inter eos: ergo in eo casu potest obligare ad solvendum eos quinque pro centum. Probat minor. Nam mutuarius potest extinguere debitum suum solvendum anticipatè nonaginta quinque; & idè lucrando quinque pro centum, ut constat ex ipsa casus propositione: ergo non sequatur æqualitas, nisi mutuator possit etiam lucrari quinque pro centum.

8 Tertium aliorum fundamentum est. Nam ut dicitur in l. Minus ff. de reg. juris. Minus est actionem habere, quàm rem: sed qui habet pecuniam præsentem; habet rem; & qui pecuniam futuram, solum habet actionem ad illam: ergo quid minus est habere pecuniam futuram, quàm præsentem. Ergo mutuarius, qui accepit mutuos centum aureos, & se obligat ad solvendos post annum eos centum aureos, ad aliquid minus se obligat, quàm est id, quod accipit. Ergo ut detur æqualitas, debet se obligare ad plus quam centum.

C A P U T II.

Ostenditur falsitas propositionis damnatæ.

S U M M A R I U M.

De Fide est, usuram esse illicitam. n.9.

Idè est illicita, quia mutuator exigit à mutuatario pretium pro usu domini ejus. n.10.

Si mutuo supradatur alius contractus onerosus, pro hoc potest exigi pretium. Et idè exigitur pro damno emergente, & lucro cessante. n.11.

Mutuatorem manere cum dominio morali, improbabile est. n.12. remissivè.

Res usu consumptibiles sunt materia mutui. Est tamen discrimen inter pecuniam, & reliqua. n.13.

Prima demonstratio ex eo, quòd in mutuo non consideratur utilitas mutuatoris. n.14. & seqq.

Secunda demonstratio ex eo, quòd sit usura recipere aliquid ultra sortem ex præciso contractu mutui. n.16.

Quomodo nonaginta quinque præsentis, & centum solvendi post annum non sint æquivalentes? n.17. & seqq.

An resultet contradictio ex opinione Caramuelis? n.20.

Tertia demonstratio ex eo, quòd pecunia præsens non sit pretiosior absente respectu mutuatoris. n.21. & seqq.

Quarta ex eo, quòd hac major æstimatio pecunia præsentis oritur ex lucro cessante. n.24. & seqq.

Quinta ex eo, quòd in mutuo dum mutuator servatur indemnis, nihil emolumenti potest ultra habere. n.26.

9 **P**Ræmitto, esse de Fide, usuram esse illicitam. Constat ex Psal. 14. Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? Et inter alia respondet Propheta: Qui pecuniam suam non dedit ad usuram. Et Psalmo 54. usura numeratur inter vitia: Non defecit de plateis ejus usura, & dolus. Et Luc. 6. Mutuum date, nihil inde sperantes. Et ita definitur in Concilio Viennensi Clement. unic. de usuris, §. ultim. & in Concilio Nicæno Conc. 18. & refertur in cap. Quoniam 14. cap. 4.

10 Præmitto secundò, usuram nihil aliud esse, quàm *Lucrum ex contractu mutui*. Rationem autem, quare in hoc contractu lucrum sit illicitum, esse; quia in contractu mutui mutuator transfert dominium pecuniæ in mutuatarium: cum ergo mutuarius habeat dominium pecuniæ, nefas est, quòd mutuator exigit à mutuatario pretium pro usu, nam eo ipso quòd habet dominium, habet usum, & habet jus utendi tali pecunia.

11 Et hinc inferitur, quòd si superaddatur contractui mutationis alius contractus onerosus mutuatori, potest exigere pretium; cum id lucrum non sit ex mutuo, sed ex alio contractu oneroso. Et hinc fit, quòd quando mutuator dat mutuū cum damno emergente, vel lucro cessante, superaddit novum contractum distinctum à mutuo; obligat enim se ad sustinendum illud damnum emergens, aut illam lucri cessationem; quod utrunlibet dignum est pretio.

12 Verum quidem est, Caramuelem asseruisse, mutuatorem remanere cum dominio morali pecuniæ numeratæ; quam assertionem ut sustineret, multa admittit improbabilia; ut manifestè ostendi in 3. p. Cesis. Theol. disp. 6. c. 6. per octo articulos.

13 Præmitto tertio, res usu consumptibiles esse materiam mutui, v.g. pecuniam, frumentū vinū, &c. sed cum hoc discrimine; quòd pecunia non est materia emptionis, & venditionis; frumentū autem, vinum, oleum, &c. est materia mutationis, & etiam potest esse materia emptionis, & venditionis. Et idè quando datur triticū cum obligatione reddendi tantundè, est mutatio. Quando autem datur triticū pretio currenti, solvendum post semi-annum, est contractus venditionis tritici, & simul contractus, in quo mutuatur pecunia, quæ modò erat solvenda in venditione. Et ita ultra pretium iustum tritici, non potest exigi lucrum absque labe usura.

14 Iam verò falsitas propositionis damnatæ demonstratur primò. Etenim quavis in ordine ad alios contractus posset dici pecunia numerata esse pretiosior numeranda; in ordine ad contractū mutui id non potest habere locum: ergo planè falsū est, quòd eo titulo possit quis pacisci de lucro ultra sortem. Probat antecedens. Nā in terminis mutationis, & in ordine ad illā non consideratur utilitas, quā posset habere mutuator, si non mutuaret; & quæ posset reddere pretiosiorē pecuniā præsentē, quàm futurā, tum quia si habenda esset in scrinio, non esset ei utilior præsens, quàm futura; & si ei profutura esset ad lucrū, jam egredimur terminos contractus mutationis, & regredimur ad contractū se obligantis ad lucrū cessans. Neque potest dici pretiosior pecunia præsens ex necessitate mutuatarii; quia si mutuator habiturus esset pecuniā in scrinio, ex sola necessitate mutuatarii, non est præcisè utilior, aut pretiosior mutuatori.

15 Itaque in statu præcisè mutationis consideratur pecunia præsens ut indifferens ad hoc, ut habenda esset in scrinio, & ad hoc, ut exponenda esset negotiationi à mutuatore; abstrahit enim ab utraque mutatio. Hoc autem modo considerata non est utilior, atque adeò neque pretiosior mutuatori; si enim consideratur ut utilior mutuatori, jam non consideratur in statu præcisè mutationis, sed in statu obligantis se ad lucrū cessans. Similiter pecunia præsens in ordine ad mutationē consideratur ut indifferens ad hoc, quòd solvenda sit sine damno emergenti, & ad hoc ut solvenda sit cum illo: quòd si conderetur pecunia absens, ut minus pretiosa mutuatori propter damnum emergens, jam egredimur fines mutationis, & ingredimur viam alterius contractus, quò se obligat mutuator ad subeundū damnum emergens, qui novus contractus est pretio æstimabilis.

16 Demonstratur secundò. Nam recipere aliquid ultra sortem in præciso contractu mutui, & secluso omni alio contractu, est usura: sed propositio damnata admittit aliquid ultra sortem in præciso contractu mutui, & secluso omni alio contractu: ergo admittit usuram tanquam licitam; atque adeò manet damnabilis.

17 Respondet Caramuel, cum, qui dat nonaginta quinque, ut post annum recipiat centum, non recipere aliquid ultra sortem; quia recipit æquivalens; nam nonaginta quinque præsentis, & centum solvendi post annum sibi æquivalent, eo quòd plus valet pecunia præsens, quàm absens.

18 Sed Caramuel abutitur eo termino *ultra sortem*, cujus significatio non pender ex privata uniuscujusque usurpatione, sed ex acceptione communi. Juxta quam nomine sortis intelligitur ea quantitas materialis, quæ mutuatur, scilicet *nonaginta quinque*. Et quidquid solvitur ultra nonaginta quinque, solvitur ultra sortem.

19 Deinde quia si in eo casu mutuator nō reciperet aliquid ultra sortem propter eam æquivalentiā; etiā concurrente lucro cessante, & damno emergente, nō posset recipi aliquid ultra sortem. Patet. Nā centū mutuati, & quinque superadditi propter lucrū cessans, & damnum emergens, æquivalent centū mutuatis: sed per te æquivalentia facit, quòd illud superadditū non dicatur esse ultra sortem: ergo neque ex lucro cessante, neque ex damno emergente recipit aliquid ultra sortem. Cum ergo hoc sit falsum, inde colligitur, quòd, cum dicitur id verbum *ultra sortem*, non debet attendi æquivalentia, sed illa materialis pecunia, quæ re ipsa traditur; & ea, quæ superadditur.

20 Sed annuamus Caramueli, & admittamus eam majorem estimationem pecuniæ præsentis, quàm futuræ. Tum sic: quando solvit mutuarius, solvit pecuniam præsentem, & consequenter pecuniam, nempe nonaginta quinque; quæ habet jam tantam estimationem, quantā habuit pecunia ea tēpore, quo mutuata est: ergo si mutuator velit accipere centum, accipiet quinque ultra sortem sic æstimatam. Ex quo ulterius sequitur, resultare implicationem contradictionis ex ea sententia Caramuelis: nam juxta illam quia mutuatori est pretiosior pecunia præsens, dū mutuatur alteri nonaginta quinque; mutuarius manet obligatus ad centum; & quando mutuarius solvit, cessat obligatio dandi centum, quia solvit pecuniā præsentem: quæ est manifesta contradictionis implicatio.

21 Demonstratur tertio. Etenim ut possit mutuator petere centum pro nonaginta quinque numeratis eo titulo, quòd pretiosior sit numerata, quàm numeranda, ea pecunia numerata debet considerari ut pretiosior, & utilior respectu mutuatoris: sed respectu mutuatoris non est necessariò pretiosior, & utilior: ergo eo titulo non potest exigere centum pro nonaginta quinque numeratis.

22 Minor est manifesta ex dictis. Nam si mutuator habiturus esset in scrinio servatos eos nonaginta quinque; nulla inde utilitas illi resultaret: ergo non est illi necessariò utilior. Quòd si de facto illi esset utilior ea pecunia, quia re vera esset lucratus per eam, jam ratione lucri cessantis posset petere eos quinque pro centum; non verò ex præcisa ratione pecuniæ æstimabilioris.

23 Major verò prioris syllogismi patet: non enim potest petere quinque pro centū, ex eo quod ea pecunia sit aliis utilior, sed quia sibi utilior: ergo ut possit petere eos quinque pro centum, ea major æstimationis, & utilitas debet considerari talis respectu ejus, qui mutuaturus est pecuniam numeratam.

24 Demonstratur quartò, eo argumento, quoad similem assertionem usus sum in ea *disp. 63. c. 4. n. 38*. Da casum, quo Petrus indiget pecunia ad negotiationem, hoc non obstante mutuatur Joanni per annum centum aureos; & id lucrū cessans valeat quinq; aureos juxta communem æstimationem, & suppono, nullum aliud damnum emergere, nullum esse periculum fortis. Et interrogo, an Petrus debeat recipere quinq; aureos pro eo lucro cessante; & alios quinq; rationis æstimationis pecuniæ numeratæ pro numeranda? Si negas, infero: ergo iste valor pecuniæ numeratæ omnino oritur à lucro illo aliàs habendo, & nunc cessante; neq; est titulus diversus ab illo: ex quo fit, illum majorem valorem pecuniæ numeratæ talem esse, propter lucrum aliàs habendum, & nunc in mutuatione cessans.

25 Si verò dicas, Petrum recepturum esse quinq; ratione lucris cessantis, & alios quinque ratione majoris valoris pecuniæ numeratæ; contra est: nam in eo casu totus excessus valoris, qui est in pecunia numerata, est, quia pecunia numerata futura esset utilior Petro, dando ei lucrum: quod non potest dare hoc anno pecunia numeranda post annum: ergo is non est titulus distinctus ab eo lucro, quod modò cessat in mutuatione; ergo si non est novus titulus, non potest esse novum augmentum præmii?

26 Demonstratur quintò, Nam in contractu mutui dum servatur omnimoda indemnitas mutuatoris, nihil emolumenti ultra potest inde habere mutuator, ad hoc ut contineat se intra terminos mutui absq; slabe usuræ, ut omnes Doctores unanimiter docent: sed quando mutuator habiturus erat pecuniam otiosam, & in scrinio conclusam; & ex mutuatione nullum damnum, nullumve periculum imminet; quantumvis dicatur ea pecunia numerata ex se pretiosior, quam numeranda, servatur omnimoda indemnitas mutuatoris; ut ex terminis evidens est; ergo quando mutuator habiturus esset eam pecuniam otiosam, & sine periculo detrimenti, quantumvis dicatur pecunia numerata esse pretiosior numeranda; nihil emolumenti ultra sortem potest inde habere mutuator.

C A P U T III.

An subjaceat damnationi opinio docens, chirographa debitorum vendi posse minori pretio?

S U M M A R I U M.

Licitum est vendere chirographa minori pretio, ratione lucris cessantis, & damni emergentis. n. 28.

Aliqui docent, independenter à prædictis titulis posse vendi minori pretio. n. 30.

Quod ea opinio subjaceat damnationi, aliqua fundamenta probare videntur. n. 31. & seq.

Ea opinio damnatur expressè. n. 33.

Neque damnatur virtualiter; cum non sit antecedens inferens propositionem damnatam. n. 34.

Chirographum est materia emptionis, & venditionis non autem pecunia. Ib.

Solvuntur fundamenta pro opposita sententia. n. 36.

27 **V**idimus, Caramuelem ex chirographis debitorum venditis minori pretio desumere argumentum ad inferendum, eum, qui mutuatur nonaginta quinq; ad annum, posse exigere, quod solvantur centum. Et ideo inquirendum est, an ea opinio de venditione chirographorum facta minori pretio contineatur expressè sub hac damnatione; vel saltem damnetur virtualiter, quatenus antecedens evidenter inferens propositionem damnatam.

28 Pro cuius claritate advertendum est, dupliciter intelligi posse eam opinionem. Primò, ita ut doceat, licitum esse vendere ea chirographa minori pretio ratione lucris cessantis, vel damni emergentis, sive periculi, aut diminutionis. Et hoc modo certum est, licitam esse eam emptionem, & venditionem chirographorum, ut concedit communis sententia Doctorum, & ut certum supponit P. Lessius *de just. cap. 21. dub. 8. n. 65.* & Lugo Card. *to. 2. de just. disp. 26. sect. 7. n. 93.* & alii apud ipsum.

29 Secundò potest intelligi, ita ut seclusis lucro cessante, & damno emergente, & quovis alio periculo, aut difficultate, possint ea chirographa vendi minori pretio.

30 In qua quæstione est opinio aliquorum, ea chirographa vendi posse minori pretio independenter à lucro cessante &c. quam docent Cajetanus, Armilla, Rosella, Conradus, Palacio, Azor, Sà, & alii apud Lugo Card. *citatum.*

41 Videbitur alicui, hanc opinionem contineri sub ista damnatione. Nam Authores hujus opinionis eo nituntur fundamento, quod pecunia numerata pretiosior est numeranda: sed hæc propositio damnatur expressè; ergo & illa opinio, quæ in ea nititur, tanquam in fundamento.

32 Secundò, quia licet domus, non expressè damnari, videtur di-

cedendum, illam virtualiter damnari. Omne enim antecedens, ex quo evidenter inferitur propositio damnata, manet virtualiter damnatum, ut sæpius ostendimus: cum ex antecedenti verò non possit inferri consequens falsum; & bene valeat à contradictorio, consequentis ad contradictorium antecedentis: sed opinio, quæ docet, ea chirographa posse vendi minori pretio independenter à lucro cessante, &c. est antecedens evidenter inferens eam propositionem damnatam; ergo talis opinio manet virtualiter damnata.

33 Dicendum tamen est primò, eam opinionem de venditione chirographorum minori pretio facta non damnari expressè. Id patet ex ipso còtextu decreti, ubi propositio damnata non loquitur de contractu emptionis, & venditionis, sed solum de contractu mutui.

34 Dicendum est secundò, eam opinionem neque virtualiter manere damnatam. Ratio est manifesta: quia non est antecedens evidenter inferens propositionem damnatam. Primò, quia non nititur eo fundamento tanquam adæquata ratione, quod pecunia numerata est pretiosior, quam numeranda, sed etiam, quia etiam chirographum debiti est materia contractus emptionis, & venditionis. Ex utraque enim parte constituitur ratio fundamentalis ejus opinionis, ita ut neutra seorsim sit sufficiens fundamentum. Et ideo non inferit propositionem damnatam, scilicet quod sit licitum recipere in mutuo aliquid ultra sortem; nam in mutuo pecunia non venditur, in chirographo autem actio ad pecuniam capax est venditionis, quia actio ad pecuniam non est pecunia.

35 Et hinc desumitur secunda probatio. Nam ea propositio, quod pluris æstimatur pecunia numerata, quam numeranda, licet subsistere possit in ordine ad vendendum actionem ad pecuniam, quæ actio vendibilis est; non tamen subsistit in ordine ad transferendum præcisè dominium pecuniæ propter argumenta capite superiori instructa. Ex quo manifestum fit, opinionem de vendendis chirographis debitorum minori pretio, non esse antecedens evidenter inferens opinionem damnatam.

36 Ad argumenta proposita in ratione dubitandi constat ex dictis. Ad primum, illam rationem de majori æstimatione pecuniæ numeratæ præ numeranda, non esse fundamentum adæquatū ejus opinionis; adæquatū autem fundamentū ejus non habet locum in opinione damnata. Ad secundum respondeo, eam opinionem de chirographis vendendis minori pretio nullo modo esse antecedens evidenter inferens propositionem damnatam propter dicta.

C A P U T IV.

Quæ opinio tenenda sit circa chirographa vendenda minori pretio?

S U M M A R I U M.

Non possunt vendi chirographa nisi ratione lucris cessantis, vel damni emergentis. n. 37.

Authores hujus sententia. n. 38.

Prima probatio hujus sententia. n. 39.

Secunda probatio desumpta ex inæqualitate pretii. n. 40.

37 **D**ici c. superiori, eam opinionem, de chirographis vendendis minori pretio non subjacere huic damnationi; restat modo inquirere, an ea opinio vera sit. In qua quæstione assero, censeri à me falsam esse sententiam, quæ docet, independenter à lucro cessante, & damno emergente, & ab aliis periculis, & difficultatibus chirographa debitorum posse vendi minori pretio; censeo enim totam rationem, propter quam minoris æstimantur chirographa debitorum, esse lucrū cessans, aut damnum emergens, sive difficultates, & pericula obtinendi solutionem; & præterea cum venditor rogat emptorem, ut chirographum emat. Hoc ultimum additur; quia commune est inter Doct. quasi axioma, quod *merces ultronea vilescit pro tertia parte*. Sic P. Lessius *de just. c. 21. dub. 4. n. 33.* & apud ipsum Cajetan. *2. 2. q. 77. ar. 1.* Joannes de Medina *q. 32.* Covarr. *lib. 2. var. c. 3. n. 5.* Navarrus in *summa c. 23. n. 78.* Item Lugo Card. *tom. 2. de just. disp. 26. sect. 4. n. 45.* & apud ipsum Palacios, & Salas.

38 Quod autem ea chirographa non possint aliter vendi, scilicet independenter ab his titulis, propugnant P. Lessius *ubi supra dub. 8. n. 14.* pro qua sententia refert Medinam, Sotum, Sylvestrum, & Gabrielem. Item Lugo Card. *14. ubi supra sect. 7. n. 69.* ubi ultra relatos refert P. Molina *to. 2. de just. disp. 26. 1.* & P. Salas *de empt. & vendit. dub. 39. & de usuris dub. 27. n. 4.* & item apud Dianam *p. 1. de contract. res. 49.* Reginaldus, Valencia, Durrianus, & Rebellus.

39 Probatur primò. Nemo enim, nisi stolidus, vendit minori pretio chirographum ejusmodi, si non eget illa pecunia, sed habiturus est asservatū in scrinio, si etiam supponatur, illam pecuniam suo tempore acquirendam esse sine difficultate, sine sumptibus, & sine ullo detrimento. Si ergo illud vendit minori pretio, eo quod eget pecunia ad negotiandum; jam ille valor minor oritur ex lucro aliàs cessante; si autem vendit illud minori pretio, quia ejus acquisitio habet difficultatem; jam illa minor æstimatio oritur ex damno emergente. Si autem propter necessitatem propriæ sustentationis rogat emptorem, ut illam emat, jam diminutio pretii oritur ex eo, quod chirographum sit merces ultronea, quæ ideo vilescit.

40 Probatur secundò cum Lugo Card. Nam quando nullus titulus ex relatis concurrat, si chirographum centum aureorum vendatur

datum pretio nonaginta aureorum, non servatur æqualitas pretii: ergo committitur iniustitia. Probatur antecedens: nam si solum ob dilationem temporis fieret æqualitas, valeret etiam in mutuo, in quo etiam attenditur æqualitas pecuniæ numeratæ cum numeranda, atqui in mutuo est usura evidens: ergo sola dilatio temporis non dat eam æqualitatem. Neque ipsa possibilitas negotiationis, quæ est in pecuniâ numeratâ, facit ad rem; si re ipsa venditor chirographi non est negotiaturus per illam pecuniâ; quod si fuisset negotiaturus, jam id proveniret ex lucro cessante: ergo secluso lucro cessante, & damno emergente, & aliis ejusmodi titulis relatis, non servatur æqualitas, si vendatur chirographum minori pretio. Vide etiam, quæ dixi in 3. p. Cris. Theol. disp. 63. cap. 5.

CAPUT V.

Dissolvuntur argumenta, quæ cap. 1. proposita sunt ex Camuele pro opinione damnata.

SUMMARIUM.

Quomodo pretium justum æquivalet rei venditæ? Et quid de chirographis. n. 41.

An pretium æquivalet chirographo in ordine ad contractum mutui; an in ordine ad alium? n. 42.

An qui vult solvere anticipatè mutuum minori pretio, sit usurarius? n. 43.

An si mutuator petat anticipatam solutionem, possit mutuarius solvere minori pretio? n. 44.

An si mutuator exponat venale chirographum mutuarii, possit iste illud emere minori pretio? n. 45.

Quomodo servetur æqualitas inter mutuatores, & mutuarium? n. 46.

Quomodo intelligendum sit, quod minus est, actionem habere, quam rem? n. 47.

41 **A**D primum respondeo, majorem cum distinctione admittebam esse: concedo enim, chirographum debiti solvendi post annum vendi posse minori pretio, si concurrant tituli lucris cessantis, aut damni emergentis, aut si vendatur tanquam merces ultro-neas; secus si prædicti tituli non concurrant, ut constat ex 43. Deinde distinguo in ordine: pretium justum æquivalet rei venditæ, (quando pretium respicit omnino substantiâ rei venditæ) concedo; nego verò (quando pretium respicit circumstantiâs). Cum ergo chirographa vendantur minori pretio ob circumstantiâs lucris cessantis, & c. inde est, quod minus illud pretium, quo venditur chirographum, non æquivalet ipsi chirographo, & summæ aureorum in ipso contentæ. Et hinc patet, negandas esse consequentias subsecutas.

42 Hæc quidem ita sunt juxta meam sententiam traditam cap. 3. habet tamen ea argumentatio majorem vim juxta oppositam opinionem, quæ docet, independenter à lucro cessante, & damno emergente, & reliquis circumstantiâs relatis, posse ea chirographa vendi minori pretio. Adhuc tamen juxta hanc opinionem responderi potest, distinguendo minorem, claritatis gratia: nam pretium justum æquivalet rei venditæ (in ordine ad contractum emptionis, & venditionis), concedo (in ordine ad contractum mutui), nego; vel potius nego suppositum, quod in ordine ad contractum mutui datur pretium. Itaque quia chirographum est venale, respectu illius illud pretium minus est æquivalens chirographo; cum autem mutuum non sit venale, idè neque capax est pretii; atque adeò non potest respectu illius esse pretium æquivalens.

43 Ad secundum respondeo, Sempronium fore usurarium, si spontè sua velit solvere anticipatè Titio mutuatori (nō petenti anticipationem) suum debitum minori pretio. Et ratio est: quia anticipata solutio est quædā remutatio tacita; quia pecuniâ, quæ sua erat usque ad complementum, iterum dat transferendo dominium in primum mutuatores; & idè si vult extinguere anticipatè debitum minori pretio, vult habere lucrum ex mutuo; atque adeò committi crimen usuræ.

44 Quod si Titius necessitate pressus petat anticipatam solutionem, poterit Sempronius solvere minori pretio, si lucrum cesset, non aliter: nam sola necessitas Titii superveniens non est titulus sufficiens, ut Sempronius accipiat lucrum ex mutuo. Quod si Titius petat anticipatam solutionem ex necessitate negotiandi per illam pecuniâ, poterit Sempronius extinguere debitum minori pretio, ex solo contractu societatis, & assecuratione lucris. Nam quia Titius vult habere lucrum ex negotiatione, vult Sempronius particeps fieri emolumenti resultantis ex illa negotiatione; & quia incerta est quota emolumenti futuri, per modum assecurationis exigit illa quinque v. g. pro centum.

45 At (ut propius accedamus ad formales terminos expressos in argumento) assero, si Titius exponat venale chirographum, quo se obligavit Sempronius mutuarius, non licere Sempronio emere minori pretio chirographum, si exponitur venale propter difficultatem recuperandi pecuniâ mutuâ; quia mutuarius tenetur ex justitia auferre eam difficultatem. Si verò non exponitur venale ob eam difficultatem, neque ob aliam causam, quæ sit ex parte Sempronii, sicut possunt alii emptores, ita Sempronius poterit illud emere eo minori pretio, quo ab alio emendum erat.

46 Quando autè dicitur in argumento, non servari æqualitatem inter mutuatores, & mutuarium, eo quod mutuarius potest extinguere debitum centum aureorum per nonaginta quinque aureos, & ut nos asserimus, non potest mutuator imponere onus centum aureorum, per mutationem nonaginta quinque aureorum; negandum est, in eo reperiri ullam inæqualitatem contra justitiam. Etenim mutuarius non potest extinguere debitum minori pretio intra contractum emptionis, & venditionis, in casu supradicto, in quo potest emere chirographum suum minori pretio, sicut reliqui emptores. Quo pacto nulla est inæqualitas inter mutuatores, & mutuarium; quia non potest mutuarius extinguere debitum minori pretio, nisi egrediens à contractu mutui, & transiens (de consensu mutuatoris) ad contractum emptionis, & venditionis.

47 Ad tertium respondeo, verissimum esse, quod minus est, actionem habere, quam rem; minorem etiâ esse veram, quod qui habet pecuniâ præsentem, habet rem, & qui futurâ, solum habet actionem: deinde vera est consequentia, scilicet minus esse habere pecuniâ futurâ, quam præsentem. Sed non propterea ipsa pecuniâ futura est quid minus, quam præsens: nam si mutuator habiturus esset illâ in scrinio, ex mutatione illius non haberet minus, si tamen solutio esset omnimodo secunda; & quamvis actio ad illam futuram sit quid minus; pecuniâ autem non est quid minus: quia mutuarius manet obligatus ad tantundem pecuniæ reddendum.

CAPUT VI.

An excusetur quis à crimine usuræ propter debitum gratitudinis?

SUMMARIUM.

Authores propositionis damnatæ. n. 48.

Non loquitur damnatio de eo, quod non exigitur, sed gratis donatur. n. 49.

Argumentum pro opinione damnata. n. 50.

Primum argumentum pro certitudine damnationis, desumptum ab exemplo venditionis. n. 51.

Secundum argumentum ex eo, quod opposita opinio imponit novum onus supra obligationem antidoralem. n. 52.

Quomodo obligatio antidoralis non determinet tantâ quantitatem. n. 53.

Argumentum tertium ex eo, quod neque obligat ad dandum aliud quod donum materiale. n. 55.

Quartum ex eo, quod opposita opinio imponit vinculum promissionis. n. 56.

Quintum ex eo, quod imponit obligationem civilem. n. 57.

Solvitur argumentum initio propositum pro opinione damnata. n. 58.

An subjaceat damnationi opinio asserens, liberum esse ab usura, qui obligat mutuarium, ut ex gratitudine in suo pistrino molat? n. 59.

48 **P**ropositio 42. ex damnatis hæc est: *Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur, tanquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, sed solum si exigitur tanquam ex justitiâ debitum.* Non defuerunt Authores, & satis multi, quibus arriserit ea opinio damnata, quorum placita examinare non vacat. Multos citat Amadeus, Guimenius tr. de usur. prop. 1. n. 10. & Diana p. 1. tr. 8. res. 62. par. 11. tract. 7. res. 29.

49 Certum est, quod hæc damnatio non loquitur de mutuuario, qui postquam accepit mutuum, nullo interveniente pacto explicito, vel implicito, ex gratitudine offert munus aliquod mutuatori. Quod satis clarè colligitur ex illis verbis: *Ultra sortem aliquid exigitur.* Supponimus enim in eo casu, mutuatores illud signum gratitudinis non exegisse.

50 Et quidem argumentum, quod suffragari videtur propositioni damnatæ, hoc est. Etenim nō est usura, mutuari exigendo, ut mutuarius impleat obligationem, quam habet; sic enim non est usura, quod mutues Petro mille aureos cum onere, ut restituat tibi debitum liquidum, & certum: neque quod mutues Joanni centum cum onere, ut audiat Missam in die festo; quia nullum novum onus illi imponis. Sed mutuarius habet obligationem antidoralem, per quam debet se exhibere gratum beneficio mutationis: ergo non erit usura, si mutues cum onere, ut impleat eam obligationem.

51 Ego tamen semper reputavi improbabilem eam opinionem nuper damnatam. Probatur primò. Nam petere quinque pro centum mutuatis, & exigere illa tanquam debita ex gratitudine, si attentè perpendatur, videtur modus ridiculus palliandi usuram. Quod explico per hunc casum. Titius vir nobilis habet equum generosum, qui æstimatur quingentis aureis. Accedit ad illud Sempronius postulans, ut vendat sibi illum equum. Respondet Titius, viros nobiles non esse mercatores, qui vendant, quod emerunt: se tamen velle dare equum Sempronio non venditum, sed dummodo det illi quingentos aureos ex mera gratitudine. Quis non rideret, qui hæc audiret? & meritò sanè: quia quantumvis dicatur peti ex gratitudine quingentos aureos; revera esset pretium equi: Et ego inquirō, quod nam discrimen intercedat inter hunc Titium dantem equum pro quingentis aureis datis ex gratitudine; & mutuatores, qui petit quinque pro centum dandos ex gratitudine. Sic etiam qui prohibentur emere, & revendere frumentum, cum valet quinquaginta argenteis, possent fraudem facere legi, dicen-

dicentes se non vendere, sed dare frumentum, ut sibi ex gratitudine conferant quinquaginta argenteos in unamquamque frumenti mensuram. Quod esset satis ridiculum.

52 Probatur secundò. Nam qui petit quinq; aureos pro centum mutuat, dandos ex gratitudine, imponit novum onus ultra obligationem antidoralem, quam habet mutuarius: ergo mutuator usu rarius est. Hec consequentia patet. Nam tota ratio, ob quam illi Authores excusabant mutuatore ab usura, erat, quia sic non imponebat novum onus, ultra obligationem antidoralem, quam habet mutuarius, ortam ex beneficio sibi dato.

53 Probatur antecedens. Obligatio antidoralis, quam habet mutuarius, non determinat tantam quantitatem, v.g. quinq; pro centum; cum ea obligatio sit juris naturalis, & jus naturale non determinet talem quantitatem, sicut neq; ullam aliam: & mutuator determinat eam quantitatem quinq; aureorum pro centum; ergo mutuator superaddit onus, quod non affert ex se obligatio illa antidoralis.

54 Dices, posse mutuatore petere, ut solvat sibi ex gratitudine aliquam quantitatem, non determinando quotam; quo pacto enervatur vis argumenti, quæ consistit in eo, quod obligatio naturalis antidoralis non determinat quantitatem.

55 Sed contra est probatio tertia. Nam obligatio antidoralis non obligat mutuarium ad hoc, quod det aliquod donum materiale; sed solum ad hoc, quod se gratum exhibeat; cum ergo possit se exhibere gratum, non solum dando aliquid materiale, sed etiã ostendendo signa benevolentie utilia benefactori, exhibendo signa præcipui honoris, patrocinando in casibus occurrentibus, in quibus benefactor indigeat patrocinio, offerendo sacrificia pro suo benefactore, & præcipue succurrendo in extrema, aut gravi necessitate, si ea oppressus invenitur; inde fit, quod obligatio antidoralis non obliget mutuarium ad dandum illi munus, aut emolumentum temporale; ergo mutuator imponit illi novum onus, ad quod non tenetur ex obligatione antidoralis, si exigit ab illo aliquod lucrum ex mutuo, quantumvis dandum ex gratitudine; cum gratitudo ad illud non obliget.

56 Probatur quartò ex Cardinali de Lugo. Nam mutuator, qui obligat mutuarium, ut ex gratitudine det aliquid supra sortem, licet non imponat illi obligationem in conscientia (quia gratitudo non obligat ad gratificationem externam sub mortali, ut sapè, neque sub veniali) imponit tamen vinculum humanum promissionis, cui homines honesti, & honorati resistere non audent. Quod propterea est novum onus, & quidem magnum.

57 Probatur quintò. Nam qui vult obligare mutuarium, ut ex gratitudine det aliquid supra sortem, tentat imponere illi obligationem civilem ortam ex ejus promissione; ratione cujus obligationis civilis potest cogi à Judice ad solvendum illud supra sortem: sed obligatio antidoralis non habet in se eam obligationem civilem; ergo ea obligatio civilis est novum onus superadditum antidorali. Sed qui ratione mutui tentat imponere novum onus, usurarius est: ergo.

58 Ad argumentum pro opinione damnata facile responderetur, distinguendo minorem. Mutuarius habet obligationem antidoralem, per quam debet exhibere se gratum (dando aliquid lucrum temporale) nego; (exhibendo aliquod signum gratitudinis verbis, vel factis, suo arbitrio) concedo. Et ideo quidquid petit lucrum mutuator, licet dicat esse ex gratitudine, id sine dubio excedit obligationem antidoralem; atque adeo est novum onus.

59 Ex dictis inferitur, huic damnationi subiacere opinionem eorum, qui dixerunt, liberum esse à crimine usuræ eum, qui mutat obligando mutuarium, ut ex gratitudine in suo pistrino molat, vel suas merces emat. Imponit enim illi novum onus propter mutuum; nam cum obligatio gratitudinis solum obliget ad exhibendum signa aliqua gratitudinis pro arbitrio gratificantis, atq; adeo ea obligatio gratitudinis non obstringat ad molendum in pistrino benefactoris; neque ad emendum merces ejus; ea obligatio molendi in pistrino benefactoris est novum onus, ad quod non obstringit obligatio antidoralis. Et quidem omnes admittunt, esse usuram, si quis mutuet obligando ex justitia mutuarium, ut in suo molendino molat. Et nos superaddimus, esse usuram, si obliget ad id ex gratitudine, cum propter hanc damnationem; tum propter argumenta in hoc capite instructa.

C A P U T VII.

Appendix. Quid sentiendum de praxi Mercatorum Hispanensium in usu mutui.

S U M M A R I U M .

Praxis Mercatorum Hispanensium circa pecunias mutuat, exigendi duodecim pro centum. n.60.

Primus titulus dicitur esse difficultas recuperandi sortem, qua reducitur ad damnum emergens. n.61.

Qui censeant, non posse recipi pretium propter periculum sortis, nisi cum effectu damnum emergat? n.62.

Opposita opinio communis, & verior. n.63.

Secundus titulus est lucrum cessans. n.64.

Tertius titulus est contractus trium contractuum, nempe societatis, assecurationis lucri, & assecurationis sortis. n.65.

Hunc contractum triplicatum admittit communis sententia. n.66.

Concurrentibus his tribus titulis, exigunt Mercatores decem, vel duodecim pro centum. n.67.

Quando deficit aliquis ex his tribus titulis, injustum est recipere duodecim pro centum. n.68.

Deficit contractus trium contractuum, cum quis dat pecuniam non negotiaturo. n.69.

Responsio quorundam ex eo, quod cessat lucrum de duodecim pro centum. n.70.

Ad computandum lucrum cessans non est attendendum, quid posset lucrari, sed quid re ipsa esset lucraturus. n.71.

In eo casu certum est, quod ille inveniet, qui promittat duodecim pro centum; sed non est certum, quod integrè solvetur pecunia promissa. n.72.

Ex duodecim pro centum singula partes singulis titulis correspondent. n.73.

Illud lucrum cessat in eo casu cum incertitudine. Et quid inde pro conclusione? n.84. & seqq.

Qui dat pecuniam non negotiaturo, quam alias habiturus erat in scrinio, deficiunt ei duo tituli ex numeratis. n.76.

Qui dat pecuniam cum pacto de duodecim pro centum, & de anticipata solutione premii, peccat contra justitiam. n.77.

Qui dat pecuniam accipiens pignora auri, & argenti, non potest accipere duodecim pro centum. n.78.

60 **P**Raxis est recepta inter Mercatores Hispanenses, cum dant pecunias mutuo, exigere decem, aut etiam duodecim pro centum; & pro assecuratione sortis, & lucri accipiunt pignora aurea, vel argentea æquivalentia. Quomodo autem hæc componantur ad amissum justitiæ, varia fuerunt Theologorum placita, approbantibus aliis, & aliis reprobantibus.

61 Et pro justitia ejus praxis multos allegant titulos. Primus est, difficultas recuperandi sortem. Et quavis videatur assecurari recuperatio sortis per pignora deposita apud mutuatore; adhuc per hæc non fit totalis securitas; quia plerumq; pignora sunt aliena, & siquidem comodata essent à dominis pignora ad hunc effectum securitatis, obligata manerent pignora; sed quandoq; contingit, ut mutuarius petat sibi comodari ea pignora, celando finem assecurationis pecuniæ, & ita quando causa deducitur ad judicium, dominus pignoris probat, illud pignus esse suum, & oppignoratū esse ipso inscio, & tunc Judex præcipit pignus restitui domino, & mutuator manet absq; ea securitate. Et sub hoc primo titulo continentur sumptus, qui impenduntur pro recuperatione pecuniæ in judicio. Item defectus fidejussoris. Immo & obligatio fidejussoris solet plerumq; tenuem asferre securitatem: solet enim fidejussor se defendere, ex debitis anterioribus, aut ex dote uxoris. Qui titulus reducitur ad damnum emergens, utpotè periculum non recuperandi sortem, aut non recuperandi totam summam. Huc etiam pertinet contingencia mortis mutuarii, quando rationabiliter timentur multæ, quæ insurgunt, lites super mutuo recuperando.

62 Sciendum tamen est, non deesse graves Doctores, qui negant, licere mutuatori accipere aliquid ultra sortem propter periculum amittendæ, aut minuendæ sortis, nisi cum effectu damnum acciderit. Ita Sotus, Conradus, Ludovicus Lopez, Toles, Bañez, Rebelus, Palacios, Garzia, Joannes de la Cruz, Gutierrez, Reginaldus, & Menochius, ut refert P. Gibalinus par. 1. de usuris, & foro Lugdunensi, lib. 2. cap. 4. art. 1.

63 Sed communis, & recepta sententia est; quam exposui. Et ita tenet P. Gibalinus ibidem, & apud ipsum Joann. de Medina, Corduba, Aragon, Salon, Valentia, Sà, Molina, Lessius, Navarra, Salas, Castro Palao, Rodriguez, Azor, Gabriel, Bonacina, Fillucius, Malderus, Lugo, Turrianus, Diana, Layman; cui videtur suffragari S. Th. opusc. 73. de usuris, cap. 10. Consule P. Gibalinum, qui hanc materiam tractat pro dignitate.

64 Secundus titulus est lucrum cessans. Et siquidem Mercator est, qui mutat frequenter, verificatur is titulus; cum Mercator nunquam habeat otiosam suam pecuniam. Sunt tamen aliqui, qui non exercent hoc munus Mercatorum, sed habent quantitatem pecuniæ eo solo fine, ut mutuent cum lucro. De quibus infra erit sermo.

65 Tertius titulus ad habendum id lucrum ex pecunia data negotiatori, est contractus trium contractuum. Nam qui dat pecuniam lucratur, vult particeps esse ejus lucri, ideoq; init cum eo contractum societatis, ita ut alter pecuniam, alter industriam cõferat. Deinde is, qui cõfert pecuniam, quia nescit, quantum lucrum resultabit, cõtensus est, quadam quota mediocri; & ideo init cum eo contractum assecurationis ejus lucri. Deinde, quia vult semper salvam sortem pecuniæ, quam confert, init contractum assecurationis sortis. Et ita ex hoc contractu trium contractuum accipit lucrum moderatum, salva sorte.

66 Esse licitum, & securum hunc contractum triplicatum, efficacissimè, & latissimè probat P. Josephus Gibalinus to. 2. de usuris, & commerciis fori Lugdunensis, to. 1. 6. & citat pro hac sententia c. 3. art. 1. Ostiensem, Joannem Andream, Angelum, Sylvestr. Armillam, Tabiennam, Gabrielem, Jo: Echium, Angles, Medinam, Toletum, Valentiam, Garziam, Lessium, Molinam, Ludovicum Lopez, Laymanum, Castro Palaum, Bonac. Homobonum, Malderum, Megalã, Lugo Cardinal. Scortiam, Reginaldum, Salonium, Fillucium, & Dianam. Additq; Gibalinus hæc verba: (In eandem sententiã consensisse Romanos Theologos ad hanc controversiam agitandam coactos an. 1581. refert Valentia, qui præsens interfuit: atq; passim communi ferè consensu doceri à Theologiæ professoribus per Italiam,

liam, Galliam, Germaniā, & Hispaniā testatur Lessius l.c. (de just. c. 25. d. 5. n. 23.) Hęc Gibalinus, qui c. 6. c. 11. refert, se consuliisse P. Theophilum Raynaudū tunc Romę commorantem, tum ut suam sententiam explicaret, tum ut circa hoc pactū Theologos Romanos consuleret: quod præstitit P. Theophilus in quadam Epistola ibid. inserta multis confirmans hanc sententiam, & consulens Romanos Theologos, qui pro eadem sententia suffragium suum rulerunt, Jo: Baptista Lezana, Antonius Diana, P. Nicolaus Baldellus, & P. Petr. Salernus, viri ex præstantia doctrinæ doctissimi.

67 Ex his tribus titulis accipiunt Mercatores ex sua pecunia data id lucrum, nempe decem, vel duodecim pro centum: eo quod sit quasi pretium commune negotiatorum judicio taxatum. In quo genere aliqua fiunt, quæ apertè sunt contra justitiam, quæ manifestari oportet, ut ab illis caveantur, & in quo etiam aliqui Theologi peccant consulentes id pretium sine distinctione concurrentibus circumstantiis valde diversis.

68 Igitur non esse universaliter licitum, danti pecuniam suam pro tempore unius anni, recipere duodecim pro centū, mihi compertum est. Etenim quia concurrunt tres tituli præfati, communi negotiatorum judicio taxatum est id lucrum, nempe duodecim pro centum. Ergo quando deficit aliquis ex his titulis, non possunt recipi duodecim pro centum. Sicut si frumentum optimæ qualitatis valet triginta argenteos; quando frumentum caret ea optima qualitate, non potest tantundem valere.

69 Et quidem sæpè deficit aliquis ex his titulis, & tamen dans pecuniam suam, vult tantundem lucrū sibi acquirere. Et primò quidem deficit hic contractus triū contractū, quando quis dat pecuniam suam ei, qui non est negotiaturus, neque lucraturus per eam. Nam qui hanc pecuniam alienam petit, solet esse vir nobilis, qui illa eget ad sustentationem suam, & suorum; vel Abbatissa alicujus monasterii, ne sanctimonialis fame pereant; & sic in similibus: ergo si isti non lucraturi sunt per eam pecuniam, quomodo ille, qui dat pecuniam, inquit societatem in ordine ad lucrum, quod non subsistit? In eo ergo casu qui dat pecuniam non lucraturus, non potest accipere lucrum, quod non subsistit? In eo ergo casu qui dat pecuniam non lucraturus, non potest accipere lucrum, quod correspondet contractui triū contractū; sed solum, quod correspondet lucro cessanti, aut utrique, si utrumque subsistit. Ergo si cum tribus præfatis titulis accipiuntur duodecim pro centum: cum deest ille unus titulus, non licet accipere duodecim pro centum.

70 Respondent, in hoc casu cessare totum lucrum de duodecim pro centū, & idèd posse accipere ab isto mutuuario illa duodecim pro centum. Quod autem totum illud cessaret, inde probant: quia si non mutuarent isti mutuuario, mutuarent alteri ex negotiatoris, à quibus possent licitè accipere duodecim pro centum.

71 Sed est adhuc aliquid aliud considerandum, quia ad computandum lucrum cessans, non debet attendi, quod posset invenire aliquem ex lucraturis, qui acciperet illud mutuum; alioqui ille, qui habiturus esset pecuniam suam asservatam in scrinio, posset petere lucrum cessans; quia potuisset negotiari per pecuniam illā, quam servat: sed attendi debet, quod re vera inventurus esset illū, Quod autem illum esset inventurus, non potest esse omninò certum: satis erit, si sit probabile. Quomodo ergo potest petere totos duodecim pro centum, si non est certum, quod inventurus sit aliquem ex lucraturis, qui velit accipere eam pecuniam sub eo præmio de duodecim pro centum? Poterit ergo recipere aliquod præmium, majus, vel minus pro majori, vel minori fundamento probabilitatis, sed non totum præmium de duodecim pro centum.

72 Deinde ex alio capite fit incertū, quod suum lucrū cessans esset de solis duodecim; quamvis re ipsa inventurus esset, qui acciperet eam pecuniam ad negotiandum. Quamvis enim certum sit, quod inveniet negotiatorem, qui promittat duodecim pro centū; non tamen est certum, quod integrè soluturus sit, ob varias lites, quæ pullulare solent in recuperatione sortis. Alioqui si propter solum id lucrum cessans posset recipere duodecim; posset aliquid aliud accipere propter damnum emergens, sive propter periculum, quod subit, atque adeò jam non duodecim, sed quindecim, aut sexdecim; quod est absurdum.

73 Pro cuius rei claritate advertendū est, ex his duodecim, partē correspondere damno emergenti, partē lucro cessanti, partē contractui triū contractū. Supponamus ergo (& hæc non est mensura ad æqualitatem, sed assumpta ad explicationem hujus materiæ) ex duodecim quatuor correspondere damno emergenti, quatuor lucro cessanti, & quatuor contractui triū contractū. Afero ergo, hæc quatuor postrema non posse exigi à mutuuario non negotiaturo, quia respectu ejus non habet locum contractus triū contractū.

74 Dices, certum esse, quod mutuatori (impropriè vocatur mutuator, qui exigit pretiū pro lucro cessante, &c.) cessat lucrum de duodecim pro centū, quod acciperet, si mutuaret negotiatori. Et ego dico, certum esse, quod talis negotiator promittet duodecim pro centum; sed quod re ipsa mutuator habebit illud lucrū, incertū est. Et idèd, quando inter negotiatores fit ille contractus de duodecim pro centum, non paciscuntur de lucro cessante, tanquam de tanto aliàs futuro; sed propter incertitudinem aliàs futuri lucris, ex illis duodecim, quatuor tantum correspondent lucro cessanti.

75 In nostro ergo casu, in quo quis mutat illi, qui non est nego-

tiaturus, non cessat illi totum lucrū de duodecim propter incertitudinem lucris re ipsa acquirendi; sed eodem modo cessat cū simili incertitudine, ac quādo is contractus versatur inter negotiatores. Unde si quādo fit contractus iste inter negotiatores, ex illis duodecim, quatuor correspondent lucro cessanti; eodem modo quatuor respondebunt lucro cessanti, quod fieret inter negotiatore, & non negotiatore. Immo insuper addo, in eo casu, ut jacet, illū nihil posse accipere ratione lucris cessantis; quia non cessat illi lucrū, nisi iniquum, dum habet intentionem mutuandi pecuniā cū onere de duodecim pro centū, etiam non negotiatoribus. Et hæc quidè intelliguntur in cōmunibus circumstantiis; alię enim circumstantię possunt concurrere, quę vel minuant, vel augeant spem lucris cessanti.

76 Secundo, si ille, qui dat pecuniam non lucraturus, habiturus, erat suam pecuniam in scrinio, non lucraturus; jam illi deficient duo tituli ex præfatis ad acquirendū lucrum; deficit enim titulus lucris cessantis, & etiam contractus triū contractū; peccat ergo gravissimè contra justitiam cum onere restitutionis, si petit à mutuuario duodecim pro centum, immò & multò minus.

77 Tertiò. Aliter delinquant alii contra justitiam, v.g. Titius petit pecuniā à Sempronio ad annum, & fit pactū, ut solet, de duodecim aureis pro centū, sed cum ea conditione, ut Titius anticipatè solvat eos duodecim. His ita cōpositis, cum Sempronius offert Titio centum aureos, illos numerat, & ex illis assumit sibi anticipatè eos duodecim. In quo casu cū deberet Sempronius accipere duodecim pro centū, accipit duodecim pro octoginta octo, quod idem est recipere ferè quatuordecim pro centū. Manet ergo Sempronius cū onere restituendi; etiam si tres tituli præfati illi suffragentur. Quod expressè notavit P. Lessius de just. c. 20. dub. 11. n. 99.

78 Quartò. Præiū taxatū cōmuni æstimatione Mercatorū, & negotiatorū non potest esse equale, cū dantur pignora auri, vel argenti; atque quādo non dantur mutuatori à mutuuario (impropriè utimur his nominibus, cū præmiū non detur pro mutuo, sed pro aliis cōtractibus, qui admiscuntur) sed non datis pignoribus à mutuuario, datur pro præmio duodecim pro centū; ergo datis pignoribus, non possunt dari pro præmio duodecim pro centū. Et idèd est, cū mutuarius dat fidejussorem. Quod quidem intelligendū est, quando constat, pignora esse secūra, vel quia constat, illa non esse aliena, vel si aliena sūt, data esse à vero Domino ad oppignorandū illa. Et similiter, quando constat, fidejussorē esse locupletem, quantum sufficit ex cōmuni existimatione ad securitatem solutionis.

DISSERTATIO XXVI.

An liceat imponere falsum crimen alicui pro defensione proprii honoris, aut fama?

CAPUT I.

Referuntur duæ opiniones damnatæ, & præmittuntur aliqua.

SUMMARIUM.

An Caramuel sit Author harum propositionum damnatarū? n. 2. & seq.

Proponitur ejus conclusio tradita in editione novissima. n. 4.

Referuntur alii Authores, qui eandem conclusionem tuerentur. n. 6.

Qui Authores dixerint, illud peccatum esse veniale. n. 7.

An damnatio hæc extendatur ad omne testimonium falsum, etiam extrajudiciale? n. 8.

Quot quæstiones discutienda sint? n. 9.

1 PROpositio quadragesima tertia ex damnatis hæc est: Quid ni, nisi veniale sit, detrahentis auctoritatem magnam sibi noxiam falsocrimine elidere? Et quadragesima quarta, quæ ejusdem ordinis est, ita se habet: Probabile est, non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam, & honorem defendat. Et si hoc non est probabile, vix erit opinio probabilis in Theologia.

2 Hæc propositiones communiter attribuuntur Caramueli. Et Amadæus Guimenius, tr. de Charit. prop. 7. n. 3. refert ex Caramuele in Theolog. fundam. n. 1151. hæc verba (viginti, & plures Doctores asserere, eum, qui imponit falsum testimonium alicui, ut suam justitiam, & honorem defendat, non peccare mortaliter.)

3 Sed in editione Lugdunensi, anno 1657. qua utor, aliter discutitur Caramuel. Nam fund. 61. n. 1802. hanc statuit primam conclusionem. (Innocens falsò accusatus non potest crimen imponere falsò testi, si tale illud sit, quod testimonium non infirmet; potest autem imponere tale, quod falsum testimonium infirmet. Potest, inquam, quin peccet contra justitiam, & teneatur ad aliquam restitutionem; quia peccabit contra veritatem.)

4 Secundam conclusionem statuit n. 1823. (Non est possibilis casus, in quo innocens falsò accusatus possit sine mortali imponere crimen falso testi, quod ejus testimonium infirmet. Ergo impositio ejusmodi nunquā erit justa defensio, sed sæpè vel vindicta, vel perjurium. Quod clarissimè ostendit, nā vel Titius per injuriā apud tribunalia traductus cōtra accusatorē deponit calumniā cū juramento, vel sine juramento: si primū, erit perjurus; si secundū, non acceptabitur in judicio ejus depositio. Ergo quocūq; se vertat, reus erit peccati mortalis: peccabit enim mortaliter, si pejeret. & mortaliter etiā, si sine moderamine inculpate tutelę, iniquo testi falsum testimonium

monium imponat. Omitto ipsum mendaciū; nam mentiri Reipublice in materia gravi, etiā præciso juramento, est grave peccatum.

5 Itaque Caramuel, quamvis fortē in alia editione affirmaverit eas propositiones damnatas, in hac tamen editione Lugdunensi, in qua multa revocavit, quæ olim tradiderat, affirmat, eum, qui falsò accusatori obiicit crimen falsum, & si ea exceptio profit ad defensionem falsò accusati, peccare mortaliter contra veracitatem, non tamen contra iustitiam.

6 Et quidem hanc sententiam cum hac præcisione, & distinctione docuerunt non pauci Doctores. Illam enim sic defendit Lugo Card. 10.2. de iust. disp. 40. sect. 2. n. 26. & apud ipsum Bannez, Joannes de la Cruz, Ledesma, & Orellana. Dixit autem Lugo Cardin. eam opinionem esse speculative probabilem, quia cum dicat, esse peccatum mortale contra alias virtutes, ea opinio non pertinet ad praxim, sed ad speculationem. At enim n. 27. (similiter in nostro casu monuimus, licet non peccetur contra iustitiam in testem, imponendo illi crimen falsum: peccari tamen contra alias virtutes, & quidem peccatur etiam contra iustitiam legalem, proponendo accusationem falsam, conando decipi iudicem in illa parte iudicii, condemnando testem ob crimen numquam ab ipso commissum.)

7 Est tamen advertendum, quod aliqui ex autoribus citatis expresse dixerunt, solum peccare venialiter illum, qui falsam testimonium imposuit contra testem falsum testimonium dicentem contra illum in iudicio: Ita teste Diana p. 3. tr. 5. resol. 4. Joannes de la Cruz, in director. præcept. 8. ar. 4. dub. 17. concl. 1. sic differit; (Bannez, & Ledesma, cum Orellana, probabiliter sentiunt, esse solum peccatum veniale obiicere testi iniquo crimen falsum, secluso perjurio in obiiciente, & testibus ad hoc inducendis.)

8 Præmittendum etiam est, damnationem hanc extendi non solum ad testimonium falsum, quod imponitur in iudicio testi iniquo, sed etiam ad testimonium falsum, quod extra iudicium imponitur detrahenti graviter. Nam propositiones damnatæ id non limitant ad testem, neq; ad iudicium: loquuntur enim universaliter de falso testimonio dicto contra quemlibet infamantem.

9 Ex quibus omnibus quatuor quæstiones resultant. Prima, an sit peccatum mortale, imponere crimē falsum testi in iudicio testificanti falsum; an etiam extra iudicium? Et quomodo opinio negativa subiaceat huic damnationi? Secunda, an sit contra iustitiam, quod testi crimen falsum testificanti contra Titium in iudicio, Titius imponat falsum crimen? Et, an opinio docens, id esse peccatum mortale, sed non contra iustitiam, incurrat damnationem? Tertia, an sit contra iustitiam, quod extra iudicium Titius imponat crimē falsum detrahenti gravissimam famam suam? Et, an opinio docens, id esse peccatum mortale, sed nō contra iustitiam, incurrat damnationē. Quarta, an reus falsò accusatus de gravi crimine, possit manifestare delictū occultum accusatoris, vel testis; præcipue si id non possit probare? Et, an opinio docens, id esse licitum, subiaceat huic damnationi? Quarum singulæ per singula capita discutientur.

C A P U T II.

An sit mortale, si quis in iudicio, vel extra, falsò infamatus, imponat crimen falsum infamatori; & quomodo opinio negativa subiaceat damnationi?

S U M M A R I U M.

Certum est, quod falsò accusatus peccat mortaliter, imponendo crimen falsum auctori, vel testi. n. 10.

Prima probatio per dilemma. n. 11.

Defenditur dilemma ab objectione Lumbierii. n. 12.

Secunda probatio ex eo, quod nunquam est licitum dicere falsum. n. 13.

Falsò infamatus extrajudicialiter, peccat mortaliter imponendo crimen falsum detractori. n. 15.

Ea impositio falsi criminis non est defensio, sed vindicta privata. n. 31. & seq.

Doctrina opposita subiacet damnationi. n. 19.

Colligitur ex propositione 44. non esse reprobam sententiam de sequenda opinione minus probabili. n. 20.

10 Sit prima conclusio. Certum est, & indubitatum, Titium peccare mortaliter, si in iudicio falsò accusatus, imponit falsum crimen accusatori, vel testi. Hanc propugnant melioris notæ Doctores, P. Molina 10.5. de iust. tr. 4. disp. 24. n. 2. P. Thom. Sanch. 10m. 2. Consil. 1.6. c. 5. dub. 20. n. 4. Lug. Card. 10.2. de iust. disp. 40. sect. 2. n. 25. Caramuel c. præc. relatus, & quam plures alii. Et hæc est expressa sententia S. Th. 2.2. q. 69. ar. 2. ubi proponit eam quæstionem, Utrum accusato liceat calumniosè se defendere? Et inter alia respondet: Falsitatem tamen proponere in nullo casu licet alicui. Quod mira claritate profequitur, & ex contextu patet loqui de culpa gravi.

11 Probatur primò ex Lugo Cardinali. (Quia vel deservit ad defensionem, vel non? Si non deservit, erit infamatio injusta proximi sine necessitate, vel utilitate: si deservit, hoc erit probando illam per testes, qui cū debeant jurare, committent peccatum perjurii, & per consequens eos ad hoc hortari, erit peccatum mortale.) Hoc eodem argumento utitur Caramuel verbis relatis supra cap. præced.

Jo: Cardenas.

12 Hoc argumentū putat esse inefficax Lumbier in expositione propositionum 43. & 44. n. 1918. Obiicit enim, quod ad minuendam auctoritatem infamatoris sufficit simplex affirmatio extrajudicialis. Sed in hoc perperam dicitur: nam vel loquitur de reo infamato in iudicio, vel de infamato extra iudicium. Si de hoc secundo loquitur, non est ad rem: quia præfati Authores, qui id argumentum efformant, loquuntur de reo, qui in iudicio accusatur falsò de crimine gravi. Si verò loquitur de infamato in iudicio, negat evidentiam. Ut enim minuat auctoritatem accusatoris, aut testis, ne sibi noceat: nihil profunt ea, quæ extrajudicialiter profert.

13 Probatur secundò ex S. Th. Falsitatem proponere in nullo casu licet; atq; adeò semper est peccatū dicere falsum: & si sit in materia gravi, est peccatū grave: sed imponere crimen falsū testi iniquo, est dicere falsum in materia gravi: ergo imponere falsum testi iniquo est peccatum grave. Et quidem ego non percipio: quomodo in mendacio sit materia levis, imponere crimen falsum gravissimum.

14 Probatur etiam aliis argumentis, quibus probabimus alias conclusiones statuendas: quæ non minus militant pro hac, quam pro illis conclusionibus.

15 Sit secunda conclusio. Si extra iudicium Titio imponatur crimen falsum, peccat mortaliter Titius, si crimen grave imponat detractori, etiam prætextu minuendi auctoritatem detractoris, & detractionis. Pro hac assertionem stant iidem Authores, qui pro prima. Et probatur primò ea argumetatione secunda proposita pro prima conclusione. Semper enim est peccatum mortale mēiri in re gravi.

16 Probatur secundò. Hæc enim falsa criminis impositio non est defensio, sed vindicta privata, quæ nunquam licet: ergo est peccatum lethale. Antecedens probatur. Nam ut licita sit defensio, debet esse cum moderamine inculpatæ tutelæ: sed hoc moderamen non invenitur in præfati casu: ergo ea non est defensio licita. Major est evidens.

17 Et minor probatur. Nam ad moderamen inculpatæ tutelæ requiritur, quod cōstet evidenter, illud esse medium efficax ad defensionem, & illud esse unicum: idè enim ei, qui videt adversarium irruentem gladio districto, licet occidere cū moderamine inculpatæ tutelæ, quia videt evidenter, id esse mediū efficax, & unicū defendēdi se, & evadendi mortem: sed ubi quis patitur calumniam extra iudiciū, non est mediū efficax ad sui defensionem, imponere crimen falsum calumniatori: nam plerumq; contingit, quod ejusmodi publicationem criminis attribuat audientes vindictæ, iracundiæ, seu furori hominis patientis detractionem: idèq; credat illi, qui prius detraxit famæ alterius: immò verò cēfentes, quod ille novū crimen falsi testimonii patrat, inde colligant, verū esse prius delictū, quod asseveravit detractor ille primus: ergo hæc secūda criminis impositio falsa non est defensio cum moderamine inculpatæ tutelæ.

18 Sed neq; id est medium unicum ad sui defensionem: plerumque enim suppetunt multa alia media ad indagandam veritatem: nam, ut fert Hispani sermonis proloquium *La verdad adelgaza, pero no quiebra*, id est (veritas extenuatur, sed non infringitur.)

19 Sit tertia conclusio. Doctrina opposita his duabus conclusionibus incurrat hanc damnationem. Patet ex ipso contextu propositionum damnatarū, quæ cū sint universales, comprehendūt falsam criminis impositionem, tam quæ sit in iudicio, quā quæ extra.

20 Et obiter notandum est, & ex illo termino propositionis 44. Probabile est, inferendum non esse reprobam à Romana Cathedra sententiam de sequenda opinione minus probabili à quolibet privato homine, & extra materiam valoris Sacramentorum. Nam dum Pontifex damnat eam propositionem 44. Probabile est, non peccare mortaliter, &c. non solum damnat eum, qui dixerit, id esse probabilius, sed etiam, qui dixerit esse probabile, licet minus probabile: si autem reprobata esset sententia de minus probabili opinione se ligenda ad praxim, non esset necesse damnare eam propositionem, quæ dixerit esse probabile, licet minus probabile: nam eo ipso quod diceret esse minus probabile, diceret id esse reprobatum.

21 Confirmatur. Idè enim Pontifex reprobat propositionem asserentem, id esse probabile, licet minus probabile: quia id admittere ad probabilitatem, præjudicat veritati quoad praxim; non autem præjudicaret, si reprobata esset à Romana Cathedra minor probabilitas opinionis quoad praxim. Et de hoc puncto latius egi in 3. p. Cris. Theol. disp. 56. cap. 12. per totum.

C A P U T III.

An sit cōtra iustitiā, quod in iudicio testi iniquo reus imponat falsum crimen; & opinio negativa subiiciatur huic damnationi?

S U M M A R I U M.

Quæstio loquitur de impositione falsi criminis, quod testem reddit inhabilem ad testificationem. n. 22.

Contra iustitiam peccat reus, qui imponit tale crimen auctori, vel testi. n. 23.

Peccat contra jus Reipublice. n. 24.

Item contra jus privatum testis iniqui. n. 25.

Mendacium infamatorium non habet rationem inculpatæ tutelæ. n. 26.

Non se defendit cum moderamine inculpatæ tutelæ, si sit cum præjudicio Reipublice. n. 27.

Idem ostenditur à paritate defensionis occisive infamatoris. n. 28.

L

Nun-

Nunquam est licitum defendere se per falsitatem. n. 29.

An peccet contra iustitiam, qui per mendacium recuperat rem suam ab injusto possessore. n. 31. & seqq.

Quod nā sit discrimen in defensione inter vitam, & famam? n. 32. & seqq.

Quod sit discrimen in defensione inter ablationem rei temporalis, & ablationem fame. n. 34. & seqq.

Opinio docens, illum reum peccare mortaliter, sed non contra iustitiam, non subjacet huic damnationi. n. 36. & seqq.

22 **V**idimus c. i. plures esse Doctores, qui tuentur, ejusmodi reum imponentem falsum crimen testi iniquo non peccare contra iustitiam: ex quibus aliqui affirmant adhuc peccare mortaliter contra alias virtutes; aliqui verò, peccare duntaxat venialiter. Et hoc ultimū falsum esse, & expressè damnatum ab Innoc. XI. constat ex c. prae. Quare inquirimus in presenti, an supposito, quod talis reus peccet mortaliter, peccatū ejus sit contra iustitiā? Supponimus autē crimen, quod falsò imponit reus testi iniquo, esse ex illis, quæ testem reddent inhabilem ad testificationem. Nam si sit ex aliis criminibus, apud omnes constat, illum peccare contra iustitiam, cum id non profit ad propitiā defensionem, sed solum ad vindictā privatam.

23 Prima conclusio. Peccat contra iustitiam reus, qui in iudicio imponit falsum crimen testi iniquo. Hæc est expressa sententia S. Th. Nam 2. 2. præscribit q. 69. hunc titulum: *De peccatis, quæ sunt contra iustitiam*. Et mox ar. 2. præscribit hunc: *Utrum accusato liceat calumniosè se defendere?* In corpore autem ait: *Falsitatem tamen proponere, in nullo casu licet alicui*. Et mox: *Neque etiā aliquē dolum, vel fraudem adhibere; quia fraus, & dolum vim mendacii habent. Et hoc est calumniosè se defendere*. Ex quibus patet, ut in iudicio fraude, dolo, aut calumnia, esse cōtra iustitiā. Pro eadē conclusione pugnat P. Molina 1. 5. de iust. q. 24. n. 2. Sotus 1. 5. de iust. q. 9. a. ult. Illustr. Tapia 1. 2. Cat. mor. 1. 5. q. 12. a. 7. n. 3. attētis iis, quæ docet ibid. q. 14. a. 10. n. 3. & plures alii.

24 Et primò quidē esse contra ius, & iustitiam Reipublicæ, sive cōtra iustitiam legalem, quæ respicit ius Communitatis, sive Reipublicæ (quod non negat Lugo Card. supra cit.) probatur. Respublica enim habet ius, ne ullo modo decipiatur in iis, quæ pertinent ad rectā gubernationē: violat ergo ius Reipublicæ, qui in iudicio crimē falsum obicit accusatori, vel testis; facit enim, quod iudicium publicum erret cēsendo dignum pœna eum, qui non est illa dignus. Sive (ut differit Lugo cit.) peccatur etiam contra iustitiam legalem, proponendo accusationem falsam, conando decipi iudicem in illa parte iudicii, condemnando testem ob crimen nunquam ab ipso commissum.

25 Deindē esse etiam cōtra iustitiam privatam testis, probatur: Etenim testis habet ius strictum, ne infametur crimine falso: sicut habet ius, ne ab aliquo privato occidatur, aut vulneretur. Et sicut habens ius ad vitam, nō amittit illud, nisi ubi urget defensio alterius cum moderamine inculpate tutelæ; ita ius, ne infametur, non amittitur, nisi ubi urget ius defensionis alterius cum moderamine inculpate tutelæ: sed reus imponēs falsum crimen testi iniquo non se defendit cū moderamine inculpate tutelæ: ergo in hoc casu reus retinet ius suum, ne falsò infametur: atq; adeò si falsò infamatur, violatur ius illius, & committitur iniustitia. Major est evidens.

26 Probatur minor primò ex Petro de Tapia proximè cit. Nam mendacium infamatorium non est medium proportionatum ad defensionem cum moderamine inculpate tutelæ, quæ sunt verba doctoris. Non enim potest esse inculpata tutela mendacium adeò grave.

27 Probatur secundò eadem Minor. Nemo enim defendit vitam suam cum moderamine inculpate tutelæ, si se defendit cum præiudicio Reipublicæ, sive violando ius Reipublicæ: sed reus, qui defendit se, imponendo crimen falsum testi iniquo, violat ius Reipublicæ, ut constat ex proximè dictis in prima parte huius conclusionis: ergo reus in hoc casu non se defendit cum moderamine inculpate tutelæ. Et idē P. Lessius de iust. c. 9. dub. 12. n. 82. optimè dixit: *In iure defensionis semper considerandum, ne usus in perniciem Reipublicæ vergat*.

28 Probatur tertio. Nam ut ostendi differt. 21. c. 2. ar. 2. idē defensio occisiva infamatoris non fit cum moderamine inculpate tutelæ, quia talis defensio est in perniciem, & contra ius Reipublicæ, & contra ius illius, eo ipso quod fit contra iustitiam legalem: ergo talis defensio non retinet moderamen inculpate tutelæ.

29 Probatur quartò ex S. Thom. Quia falsitatem proponere in nullo casu licet alicui: Sed defendere se cum moderamine inculpate tutelæ est licitum: ergo defendere se cum moderamine inculpate tutelæ numquam est licitum per falsitatem. Deficiente ergo iure defensionis cum moderamine inculpate tutelæ, manet integrum ius ad famam in teste iniquo: atque adeò reus peccat contra tale ius, & consequenter contra iustitiam.

30 Obicit primò Lugo Card. ubi sup. Licet mendacium sit intrinsecè malum, non tamen peccat contra iustitiam, qui dolo, & mendaciis recuperat rem suam ab injusto possessore: ergo neque peccat contra iustitiam, qui recuperat dolo, & mendacio suam famam ab iniquo teste violatam.

31 Resp. distinguendo antecedens: non peccat contra iustitiam, (si dolo ipse per se non sit contra ius injusti possessoris) concedo, (si sit contra ius illius) nego. Itaque si velit recuperare rem suam infamando injustum possessorem, aut accusando illum in iudicio de crimine falso, peccat contra iustitiam quoad infamationē, aut accusationē falsam: non verò contra iustitiā recuperando rem suam.

32 Obicit secundò. Qui dolo, & mendaciis deciperet injustum invasorem vitæ suæ, ut caderet in foveam, vel in fluvium, ut hac ratione se ab illo liberaret, non peccaret contra iustitiam: esset enim defensio cum moderamine inculpate tutelæ: ergo etiam in presenti casu non erit contra iustitiam propter eandem rationem.

33 Resp. eodem modo, distinguendo similiter duplex ius invasoris, aliud ad vitā, aliud ad famam: in eo ergo casu invasor amitteret ius ad vitam, urgente iure alterius ad defensionem cum moderamine inculpate tutelæ: sed non propterea amitteret ius ad famam. Si ergo invasus deduceret invasorem ad foveam, vel flumen per mendacia, quibus non læderetur ius ad famam, nullum ius invasoris violaretur: non ius ad famam, quia ea mendacia non sunt contra famam: non ius ad vitam, quia amisit invasor illud ius urgente iure ad defensionem cum moderamine. In nostro autem casu violatur ius ad famam: quia ille reus non se defendit cum moderamine inculpate tutelæ, ut probavimus.

34 Obicit tertio. Non est contra iustitiam, si ego auferam vitæ, vel lædam segetem illius, qui injustè me lædit, quando id est medium, ut faciam illum abstinere à mea læsione: ergo non est contra iustitiam lædere famam ejus, qui meam injustè lædit, ut sic me liberem ab ejus læsione in me.

35 Resp. similiter, illum amittere ius ad conservationem sui vitæ, aut segetis, quando instat ius defensionis meæ cum moderamine inculpate tutelæ: sicut cōtingit in casu, qui proponitur in antecedenti. In altero autem casu testis iniquus non amittit ius ad famam suam: quia in reo non invenitur defensio cum moderamine inculpate tutelæ per id medium infamationis, ut probatum est.

36 Secunda conclusio. Illa opinio, quæ docet, peccare mortaliter reum imponendo falsum crimen testi iniquo: sed non peccare contra ius privatum illius testis, non subjacet huic damnationi. Patet. Nam hoc decretum damnat solum propositionem, quæ negat, id esse peccatum mortale: sed præfata opinio non negat, id esse peccatum mortale, quin potius id expressè affirmat: ergo hoc decretum non damnat præfata opinionem.

37 Confirmatur. Nam hæc damnatio non habet ullum verbum, unde colligatur, illud peccatum mortale esse potius contra iustitiam, quàm contra aliam virtutem: ergo dummodo asseratur esse peccatum mortale, non subjacet damnationi opinio docens, id non esse contra iustitiam.

C A P U T IV.

An peccet contra iustitiam, qui extra iudicium imponit falsum crimen ei, qui sibi graviter detrahit? Et an opinio negativa subiaceat damnationi?

S U M M A R I U M.

Peccat contra iustitiam, qui extrajudicialiter imponit falsum crimen mendacii detractori. n. 39.

Non exercetur defensio iusta per impositionē falsi criminis. n. 40. & seqq.

Propositio docens non esse contra iustitiam eam impositionem falsi criminis, non subjacet huic damnationi. n. 43.

38 **V**idimus c. 2. peccare lethaliter eum, qui in iudicio, vel extra iudicium infamat falsò infamatorem suum; & c. 3. peccare lethaliter contra iustitiam eum, qui in iudicio imponit falsum crimen testi iniquo. Restat modò inquirere, an delinquat etiā contra iustitiam is, qui falsum crimen imponit infamatori suo mendacis: eo prætextu ductus, ut imminuens auctoritatem sui infamatoris, defendat se ab illa infamia, qua illum inurit. Authores, qui negant, hoc peccatum esse contra iustitiam, quando patrat in iudicio, quos retuli c. prae. illud negant etiam extra iudicium.

39 Prima assertio. Peccat lethaliter contra iustitiam, qui extra iudicium imponit falsum crimen mendacii infamatori suo. Hanc assertionem propugnant Sotus, Molina, & Tapia relati c. prae. Et ibidem constat, hanc eandem esse mentem S. Thomæ.

40 Probatur ex principiis supra prædictis. Etenim detractor ille prior, sicut quilibet alius, habet ius strictum ad famā suam, & illud nō amittit, nisi ubi adfuerit in alio ius defensionis cū moderamine inculpate tutelæ: sed infamatus ab illo nō habet ius ad defensionem suam cum moderamine inculpate tutelæ exercendā per impositionem falsi criminis, ergo prior ille detractor nō amittit in eo casu ius ad famam: & consequenter si infamatus ab illo delinquit cōtra famam ejus, peccat contra ius ejus, atque adeò contra iustitiam.

41 Probatur minor, primò eodem modo, atq; c. 5. concl. 2. Nā, ut detur moderamē inculpate tutelæ, requiritur, quod se defendēs cognoscat evidenter, illud mediū esse efficac, & unicū ad suā defensionem, infamatus detractione alterius non potest cognoscere evidenter, impositionē falsi criminis esse medium efficac ad suam defensionem, cum plerumq; accedat, nō inde recuperari suam famā, immò verò inde quādoq; deteriorari: credūt enim homines, infectū esse illo crimine eum, qui habet linguē audaciā: ergo ille non habet ius ad suā defensionem cū moderamine inculpate tutelæ per eā falsi criminis impositionem. Sed neq; id est medium unicū suæ defensionis: cū sint alia media, quæ adhibere potest ad indagandā veritatē.

42 Confirmatur eadem minor ex doctrina relata S. Th. Nam falsitatem proponere in nullo casu licet: Sed defendere se cum modamine inculpatæ tutelæ est licitum: ergo defendere se cum modamine inculpatæ tutelæ in nullo casu fit per falsitatem.

43 Secunda assertio. Propositio, quæ docet peccare lethaliter eum, qui imponit crimen falsum suo infamatori, non peccare contra iustitiam, sed contra alias virtutes, non subiicitur huic damnationi. Ratio est eadem, ac ea, quam instruxi pro secunda conclusione cap. 3.

C A P U T V.

An reus falsò accusatus possit manifestare crimen occultum sui accusatoris, aut testis?

S U M M A R I U M.

Ratio dubitandi à paritate imponendi falsum crimen ad manifestationem criminis occulti. n. 44. & seqq.

Peccat reus contra iustitiam, quando manifestatio criminis est inutilis ad defensionem. n. 47. & seqq.

Quando manifestatio delicti occulti est necessaria ad defensionem Rei, licita est. n. 48.

Nisi parvum imminet damnum reo, testi autem magnum. n. 49.

Quomodo hac opinio non subiacet huic damnationi. n. 50.

Quomodo manifestatio delicti occulti habeat paritatem, & disparitatem respectu impositionis criminis falsi. n. 51.

Quomodo ex manifestatione occulti criminis non inferatur impositio falsi. num. 52.

Quæ diversitas sit, quoad hoc inter crimen occultum, & secretum. num. 33.

Et quid, si reus sciat illud, quia testis sibi manifestavit causa petendi consilii? n. 54.

Et quid, si per injuriam cognovit reus ejusmodi delictum? n. 55.

44 Hæc quæstio similis est præcedentibus. Et ratio dubitandi hæc est: est enim par, aut suppar delictum, detrahare proximo, manifestando crimen grave occultum illius: ac imponendo illi falsum crimen: sed reo non licet defendere se imponendo falsum crimen testi iniquo: ergo neque licet defendere se, manifestando delictum occultum testis iniqui.

45 Deindè quamvis hæc propositiones damnatæ solùm loquantur de impositione falsi criminis, atque adeò sententia de imponendo falsò crimine solùm damnetur expressè, videtur tamen hæc altera de manifestando crimine occulto testis, virtualiter condemnari. Etenim virtualiter damnatur propositio, quoties hæc est antecedens, unde evidenter infertur propositio damnata, ut sæpius demonstravimus in superioribus; sed ex hac propositione, quod reo liceat defendere se manifestando crimen occultum testis iniqui, colligitur evidenter propositio damnata, quod liceat defendere se imponendo falsum crimen testi iniquo: cum par, aut suppar sit utrunque: ergo virtualiter damnatur præfata propositio.

46 Dico primò. Si manifestatio ejus delicti est inutilis ad defensionem rei, peccat reus contra iustitiam manifestando delictum testis. Ita communiter Theologi. Videantur P. Thomas Sanchez 20. 2. Consilior. lib. 6. cap. 5. dub. 23. Lugo Card. 20. de just. disp. 40. sect. 2. n. 22. & præcipuè P. Molina 20. 5. de just. disp. 43. n. 3. Variis autem modis potest esse inutilis ad defensionem rei ea manifestatio. Primò, si crimen manifestandum non est ex illis, quæ testem reddunt inhabilem ad testificandum. Secundò, si reus id crimen non possit probare: nam sine probatione nihil prodest ad defensionem rei. Tertio, si sit alia via, per quam possit se defendere sine manifestatione ejus delicti occulti.

47 Ratio est manifesta: quia sola causa defensionis potest iustificare propagationem delicti ejus testis: ergo ubi non est ratio defensionis, integrum manet jus iustitiæ, quod habet testis ad suam famam conservandam.

48 Dico secundò. Quàdo hæc manifestatio delicti occulti necessaria est ad defensionem rei, licitum est reo facere eam manifestationem. Ita Doctores proximè citati. Ratio est: quia si ei non sit alia via se defendendi, hæc est iusta defensio: & quàdo in Judicio pugnat contra eum, cedit Jure suo, quantum necesse est, ut reus se defendat. Quod adeò verum est, ut Lugo Card. cit. afferens Sotum, Malderum, & Bannezium, dicat esse probabile, quod potest manifestare delictum occultum testis, non solùm quando testis dicit falsum, sed etiam quando testatur verum. Et argumentum ejus urget. Nam testis, qui habet illum defectum, licet occultum, inhabilis est ad testificandum: reus ergo Jus habet excludendi à sua causa testes inhabiles: & ne sua causa decidatur, nisi per testes habiles.

49 Limitant Doctores hanc assertionem in casu, quo parvum damnum imminet reo, testi autem maximum. Tunc enim peccat lethaliter reus, saltem contra charitatem, si in tali hypothesi manifestat tale delictum occultum testis.

50 Et ex dictis patet, hanc sententiam, de manifestatione occulti delicti testificantis, non includi sub hac damnatione, neque formaliter, neque virtualiter. Non formaliter: quia damnatio non loquitur expressè, nisi de eo, qui falsum testimonium dicit. Non virtua-

Jo: Cardenas.

liter: quia hæc sententia de manifestando occulto crimine testis non est antecedens, unde inferatur evidenter opinio, quod reus potest imponere falsum crimen testi iniquo.

51 Ad rationem dubitandi initio hujus capituli propositam, respondeo, detractionem proximi, manifestando delictum occultum illius, sine Jure defensionis justæ esse supparem delicto imponendi falsum crimen alicui non verò, quando manifestatur delictum occultum ab habente jus justæ defensionis, modo dicto: hoc enim modo non est delictum ea manifestatio.

52 Ad argumentationem, quæ subjungitur, nego, eam propositionem de manifestando occulto crimine testis, esse antecedens, unde inferatur probabiliter, ne dum evidenter propositio de imponendo falso crimine. Ad probationem constat ex dictis, quæ ratione non fit delictum, manifestare crimen occultum testis, propter jus defensionis justæ, atque adeò non potest esse dictum suppar.

53 Sed ne ingēs oriatur equivocatio, præmonere oportet, dixisse nos, posse reum defendere se manifestando crimen occultum testis, sed non dixisse crimen secretum: est enim inter hæc magna diversitas. Et primò quidem difficultas est, an reus possit manifestare delictum testis, quod sibi commissum est ex fide secreti cum pacto de celando. Et quidem ejusmodi pactum de secreto celando est iniquum, v. g. Si ejus secretum vergat in damnum grave Reipublicæ, aut tertii. Tunc enim pactum non obligat, etiam si juramento firmetur: quia juramentum non est vinculum iniquitatis. Si tamen tale sit pactum, ut licitè possit servari, illud obligat jure naturali. Et ideo reus non potest se defendere manifestando delictum occultum testis, quod sub pacto tenetur celare, nisi circumstantiæ aliquæ concurrant, quæ pactum reddant irritum.

54 Secundò, si reus sciat illud delictum, quia illud sibi manifestaverat testis causa petendi consilii: strictus obligatur reus ad celandum, non solùm ex pacto tacito, quod intervenit in petitione Consilii: sed quia ipsa necessitas petendi consilium facit pactum esse strictioris obligationis. Quod adeò verum est, ut etiam in Religione, in qua Religiosi cedunt jure suo, ut manifestentur superiori eorum defectus ab eo, qui extra confessionem eos noverit, P. Suarez 20. 4. de Relig. tr. 10. l. 10. c. 7. n. 23. dixerit, hoc statutum non extendi ad illa, quæ subditi: *Secreto, & Consilii petendi gratia, ut dirigantur, vel juventur, alteri communicaverint.* In tali ergo hypothesi reus non habet jus manifestandi delictum testis: atque adeò peccabit contra iustitiam, si illud manifestet.

55 Tertiò, cum per injuriam cognovit reus ejusmodi delictum, jure naturali tenetur ad illud celandum, v. g. Si contra jus illius aperuit literas ab illo, vel ad illum missas, & illis cognovit delictum ejus. Quare delictum sic cognitum per injuriam, non potest reus manifestare pro sui defensione: neque enim habet jus ad talem defensionem: quod si manifestet, erit detractio lethaliter culpabilis. De his strictis obligationibus secreti videantur Sotus l. de secreto membr. 3. q. 4. P. Molina 2. 5. de just. tr. 4. disp. 3. 4. & 5. P. Thom. Sanchez 2. 2. Consil. l. 6. c. 6. P. Lessius de just. c. 11. dub. 8. & 9. P. Georgius Gobatus 2. 3. tr. 5. c. 19. sect. 10. & 11. & plures apud ipsos.

D I S S E R T A T I O XXVII.

An insciatur Simonie labe, qui dat temporale pro spirituali, solùm tanquam motivum, vel tanquam gratuitam compensationem?

Et quid, si temporale sit principale motivum, immò & finis rei spiritualis consequenda?

C A P U T PRIMUM.

Referuntur propositiones damnatæ, & præmittuntur aliqua.

S U M M A R I U M.

Definitio Simonie, ex S. Thome. n. 3.

Quid intelligatur nomine emptionis, & venditionis, ex Sancto Thoma. n. 4.

Major ejus rei explicatio ex S. Thoma, & S. Bonaventura. n. 5.

Duplex est Simonia, scilicet juris divini, & juris humani. n. 6.

Objectio Gonetii contra hanc divisionem. n. 7.

Authores admittentes eam divisionem. n. 8.

Quomodo non inferatur mutari naturas rerum per hoc, quod admittatur Simonia juris humani. n. 9. & seqq.

Quomodo permutatio Beneficiorum sit Simoniacæ. n. 12.

1 Q Uadragesima quinta ex damnatis propositio sic se habet: *Dare temporale pro spirituali non est Simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, sed duntaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spiritualis; vel etiam, quando temporale sit solùm gratuita compensatio pro spirituali, aut è contra.*

2 Propositio quadragesima sexta hæc est: *Et id quoque locum habet, etiam si temporale sit principale motivum dandi spirituale; immò etiam si sit finis ipsius rei spiritualis sic, ut illud pluri aestimetur, quàm res spiritualis.* Ut ergo assequamur plenam intelligentiam harum propositionum, & damnationis earum, aliqua breviter præmittenda sunt.

3 Præmitto primò, definitionem Simoniam traditam à S. Thoma 2.2. quest. 100. ar. 1. & à Theologis omnibus acceptam, esse hanc. *Est studiosa voluntas emendi, vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituali annexum.*

4 Præmitto secundò, ipsum doctorem Angelicum explicasse, quid intelligatur nomine emptionis, & venditionis, his verbis: *Ad quintum dicendum, quod nomine emptionis, & venditionis intelligitur omnis contractus non gratuitus. Unde nec permutatio prebendarum, vel Ecclesiasticorum beneficiorum fieri potest auctoritate partium absque periculo Simonie.* Ex quibus verbis patet primò, omnem contractum onerosum, sive (quod idem est) non gratuitum circa spiritualia, vel spiritualibus annexa, esse Simoniacum. Estque conforme juri Canonico in c. *Quasitum* de rerum permut. ubi dicitur: *Præsertim pactione præmissa, qua circa spiritualia, vel connexa spiritualibus, labem semper continet Simonia.* Patet secundò, definitionem S. Thomæ non limitari ad Simoniam juris divini, sed extendi etiam ad eam, quæ jure humano inducta est, qualis est, quæ versatur circa præbendas, & beneficia Ecclesiastica.

5 Id autem magis declarat Angelicus Præceptor in 4. dist. 25. qu. 3. ar. 3. corp. his verbis: *Dicendum, quod Simonia, ut dictum est, consistit in emptione, & venditione spiritualium, vel eorum, quæ sunt eis annexa. Emptio autem, vel venditio non solum consistit in datione, vel acceptione pecuniæ, sed omnium eorum, quorum potest pretium numismate mensurari. Omnis autem temporalis commodi pretium potest numismate mensurari. Et idè quicumque pro aliquo temporali commodi dat aliquid spirituale, vel spirituali annexum, Simoniam committit.* Ex quibus satis constat, quomodo intelligendum sit nomen pretii, quo utuntur Doctores in hac materia Simonie; non enim intelligitur sola pecunia, sed quidquid potest pecuniæ æstimari. Et consonat S. Bonaventura in 4. dist. 25. ar. 5. his verbis: *Dicendum, quod non sumitur ita strictè venditio, & emptio, in definitione Simonie: sed dicitur venditio, quando quodcumque pretium facit, dari spiritualia; pretio largo modo sumpto pro temporali omni, quod est tota, & sola causa dationis.*

6 Præmitto tertio: aliam esse Simoniam juris divini, in qua datur pretium pro re spirituali; cuius labe infectus est Simon Magus, dum contendit emere ab Apostolis donum supernaturale. Alia est juris humani, quo Sacri Canones interdunt dare, & accipere pretium temporale pro jure etiam temporali, quod spiritualibus est annexum. Et ita cum Beneficium Ecclesiasticum sit jus percipiendi annuos redditus, annexum tamen officio spirituali; Simonia est juris humani (juxta probabilem sententiam plurimorum Theologorum, & Canonistarum) dare aliquid temporale pro assequenda collatione Beneficii Ecclesiastici.

7 In hanc tertiam positionem acriter invehitur Gonetius in dissertatione de probabil. n. 147. ait enim: *Cum Ecclesia non possit mutare naturas rerum, nec efficere, quod Simonia sit id, quod verè Simonia non est, si obligatio pecuniæ per modum illecebræ ad conferendum beneficium permoventi, Simonia labe careat, ex eo præcisè quod Ecclesia legibus, & Canonibus vetetur, Simoniaci dici non poterit, subindeque à rebus humanis exulabit.* Et n. seq. subjungit: *Inepta planè ad oppositum, & chymarica videtur distinctio illa Simonie in Simoniam juris Divini, & juris Ecclesiastici, quam ad vim rationum precedentium eludendam Recentiores Casiste excogitarunt.* In quibus verbis duo notanda veniunt. Primum quod dicat, eam divisionem à Recentioribus Casistis esse excogitatam. Secundum, quod dicat, ex eo quod Ecclesia non possit mutare naturas rerum, non posse dari Simoniam jure humano, quæ non sit talis jure divino.

8 Circa primum egregiè decipitur Gonetius; sunt enim sapientissimi viri tam veteres, quàm recentiores, qui docent, dari Simoniam juris humani. Ita P. Suarez to. 1. de Relig. rr. 3. lib. 4. c. 2. n. 1. ubi sic: *Ante omnia ergo supponenda est divisio Simonie in eam, quæ est contra jus divinum, & eam, quæ tantum est contra Ecclesiasticum. Quam divisionem omnes ferè admittunt: ut de juris peritis constat ex Glossa in c. (Cum pridem) de pactis. verb. (Illicite pactionis) Alia Glossa in cap. (Ex part.) 1. de offic. deleg. verb. (Dicere) Quam ibi Innocentius, Ostiensis, Abbas, & alii approbant. Idem sentit Glossa in cap. (Salvator) l. q. 3. verb. (Et judicem) Turrecremata in cap. (Latorem.) ar. 2. n. 5. l. q. 1. Eandem distinctionem admittunt Theologi, uno, vel alio excepto, ut infra. Et deinde cap. 24. num. 12. pro sententia asserente esse Simoniam tantum contra jus canonicum vendere beneficium Ecclesiasticum intuitu solum temporalitatis refert Felinum, Decium, Ananiam, Cardinalem, Alexandrum, Julium Sarum; Navarrum, Ugolinum, & Thomam de Argentina. Vide quot, & quanti Doctores ex veteribus propugnant Simoniam juris Ecclesiastici. Quo ergo Jure dixit Gonetius, quod id: *Recentiores Casiste excogitarunt?* Ut omittam immensam phalangem Theologorum recentiorum eandem conclusionem propugnantium.*

9 Ad secundum, quod subjungit, non dari Simoniam Juris Ecclesiastici, ex eo quod Ecclesia non possit mutare naturas, atque adè non posse facere, quod sit Simonia ea, quæ jure divino talis non est; respondeo, multis demonstrationibus ostendi posse, nullius esse momenti eum discursum desumptum ex Durando quem refert P. Suarez cit. cap. 7. sed quia hæc in præsentia breviter discussio, illis superfedeo, videndus apud P. Suarez eo cap. 7.

10 Solum dicam, nõ mutari rerum naturas, per hoc quod detur Simonia juris humani. Etenim cum ad Ecclesiam pertineat deter-

minare cultum: quo veneranda est Sacra Eucharistia, ita præcepto suo statuit, ne quis accipiat Eucharistiam, nisi jejunus. Ante præceptum Ecclesiasticum non erat sacrilegium, communicare non Jejunum: sicut neque est sacrilegium, quod moribundus communice non Jejunus, qui præceptum non extenditur ad moribundum. Sed post præceptum Ecclesiæ, sacrilegium est, quod quis communice non Jejunus, extra periculum mortis. Sed nunquid Ecclesia mutat naturas rerum, quia ex præcepto suo resultat, esse sacrilegiū, quod ante præceptum non erat sacrilegium? Minimè. Immo potius ipsa rei natura postulat, quod cum Ecclesia id præcipiat ob reverentiam Eucharistiæ, qui violat id præceptum, delinquat contra reverentiam debitam Eucharistiæ: atque adè committat sacrilegium.

11 Sic similiter in Simonia, quia Ecclesia præcipit, neminè privata auctoritate commutare unum beneficiū cum alio (quod ante præceptū non erat illicitum) idque præcipit ex motivo Religionis, idè resultat irreligiositas Simonie. Videatur P. Suar. c. 7. ubi declarat tres modos, quibus potest committi Simonia juris Ecclesiastici, nempe ex parte contractus, & ex parte rei venditæ, & ex parte pretii. Confirmatur, Nam antequam Ecclesia prohibeat, ne examinatus ad beneficium parochiale det aliquid, etiam gratis, & liberaliter examinatori, licitum erat dare illud gratis, & tamen Concilium Trid. sess. 24. c. 8. de Reform. ait: *Carveantque, ne quidquam prorsus occasione hujus examinis, nec ante, nec post accipiant, alioqui Simonie vitium tam ipsi, quàm alii dantes incurrant.* Nunquid ergo mutavit Concilium naturam Simonie, quia declarat Simoniacos esse eos, qui ante prohibitionem non erant tales? vide infra cap. 3. ar. 2.

12 Præmitto quartò id, quod docui in 3. p. Cr. Th. disp. 68. c. 3. permutationem beneficiorum factam auctoritate partium, & sine auctoritate Prælati competentis, esse propriè Simoniacam, & ei convenire definitionem communem Simonie supra datam. Et ratio est: nam hoc beneficium A, sive Jus percipiendi annuos redditus est quid intrinsecè spirituale: sed datur pro alio Jure temporali percipiendi annuos redditus, scilicet beneficii B: ergo datur spirituale pro temporali. Quod argumentum latè prosecutus sum loco cit.

13 Præterea, nam juxta definitionem S. Th. supra relati, *Simoniam est studiosa voluntas emendi, vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituali annexum, & juxta ejusdem declarationem supra positam, nomine emptionis, & venditionis intelligitur omnis contractus non gratuitus: sed permutatio unius beneficii cum alio, propria auctoritate facta, est contractus non gratuitus: ergo Simonia est.*

C A P U T II.

Quàm certum sit, esse Simoniam dare temporale tanquam motivum pro spirituali assequendo, vel efficiendo: aut spirituale pro temporali?

S U M M A R I U M.

Conclusio tanquam certa statuitur, & explicatur. n. 15.
Duplex modus, quo potest casus contingere, scilicet pacto implicito ex parte utriusque, vel ex parte unius tantum. n. 16. & 17.
In his casibus datur Simonia saltem mentalis. n. 18.
Quando quis dat munera, quæ possunt allicere animum ad dandum spirituale, Simoniam committit. n. 20.
Colligitur, in Simonia non dari parvitatem materia. n. 21.
Qui leviter inclinat animam electoris, absolute non inducit. Ex S. Th. n. 23.
Qui offert temporalia sub ea intentione, quod recipiat spirituale, Simoniacus est. n. 24.
Et inde colligitur demonstratio conclusionis. n. 25.
Obiectio solvitur. n. 26. & seq.
Cum offertur temporale tanquam motivum ad obtinendum spirituale, temporale æquivalenter est pretium. n. 28.
Quando corrumpitur Juxta muneribus, dicitur vendere justitiam, & quod inde pro conclusione? n. 29. & seq.
Qui dicunt ad Simoniam requiri rationem pretii, non excludunt rationem motivi. n. 31.
Per pecuniam parare sibi viam ad spirituale obtinendum, Simoniacus est. Ex S. Thoma. n. 32.
Eadem veritas ostenditur ex eo, quod omnis pactio circa spiritualia Simoniacæ est. n. 33.
In ratione motivi invenitur pactum. n. 35.
An possit accipi aliquid temporale spirituali annexum propter temporale tanquam propter motivum intrinsecum? remissive. n. 36.

14 **P**ROpositio damnata reperitur, ut jacet, in P. Valencia tom. 3. d. 6. q. 16. punct. 3. & in aliis Auctoribus. Sed cum præfatus Auctor ibidem quasiunc. 2. in responsione ad 2. objectionem, dicat esse Simoniam, dare temporale tanquam motivum pro obtinendo beneficio Ecclesiastico, quia id est ab Ecclesia prohibitum in Sacris Canonibus, dubitari potest, in quo sensu loquatur P. Valencia. Quod dubium à Romana Cathedra decidendum censui in 3. par. Cr. Theol. disp. 57. n. 129. sicut & modò censeo.

15 Igitur tanquam certum statuendum est, id esse Simoniacum, v. g. Titius ambitiosus obtinendi beneficii dat summam pecuniæ collatori, aut presentatori beneficii Ecclesiastici, eo fine, ut præsentator,

rator, vel collator inde moveatur, ut præsentet illū, aut conferat illi beneficium, nullo pacto expresso, neque implicito, cuius sit externum aliquod signum. Similiter si quis conferat alteri beneficiū, aut resignet beneficium in favorem illius eo fine, ut moveatur ad dādū illi aliquam pecunię quantitatem, aut aliquid æquivalens tēporale. Eodē modo est simoniacus peccator, qui cū sit indignus absolutio- ne Sacramentali, sine ullo pacto expresso vult muneribus consequi absolutio- nē à Cōfessario; vel si quis muneribus corrūpat Judicem Ecclesiasticū, ut in favorem sui exercent jurisdictionem spirituale.

16 Hi autem casus duplici modo contingere possunt. Primò, si Titius sine pacto expresso offerat munera Sempronio, ut inde moveatur iste ad resignandum beneficium in favorem illius, & Sempronius cognoscat animum offerendi munera, & revera moveatur ad talem resignationem, illamque faciat; & hoc modo uterq; est simoniacus mentali simonia, & est pactum implicitum ex parte utriusq; nam quamvis verbis non paciscantur, id faciunt mediis signis externis, quę gerunt vices verborum. Munera enim data Clerico resignaturo sunt signa, unde colligit iste, voluntatem prætenforis dandi munera, ut acquirat beneficium; & resignatio beneficii in favorem prætenforis est signum, ex quo colligit prætenfor, Clericum resignatorem attendisse ad sua munera, & propter illa motum esse ad resignationem faciendam in favorem illius. Pactum ergo illud constituitur ex ejusmodi signis externis.

17 Secundo modo contingit casus, itaut Titius offerat munera Clerico resignaturo, eo animo, ut moveatur ad hoc, quod resignet in favorem ejus; Clericus tamē resignaturus recipiat munera, & non cognoscat intentionem Titii, neque ullo modo moveatur ex illis muneribus ad resignandum in favorem ejus. Et in hoc casu non est pactum utrinq; completum, sed tamen Titius ex parte sua intendit id genus pacti. In quo casu Titius solus est simoniacus, quia intendit id genus permutationis rei temporalis pro spirituali. Et quidem simonia nō dicitur esse contractus emptionis, & venditionis, sive permutationis rei tēporalis pro spirituali sed est studiosa voluntas emendi, aut vendendi, sive permutandi, & idē stat quandoq; simonia ex parte unius dūtaxat. Quod clarē conspicitur in facto Simonis Magi (unde simonię nomē ortū est) qui cū voluerit emere donum Dei, Apostoli compescuerunt ejus sacrilegam audaciam.

18 Et quidē in his omnibus casibus, in quibus datur tēporale, ut motivū pro assequēdo spirituali, aut ē converso, reperiri simoniā, multis argumentis ostendi potest. Et primò quidem evidens est, in his casibus dari simoniam mētalem; hæc enim consistit in eo, quod detur aliquid tēporale cum interna intentione obtinendi aliquid spirituale, ut omnes Theologi, & jurisprudentes explicantes sed in his casibus, in quibus datur tēporale tāquam motivum pro spirituali assequendo, vel ē contra, datur tēporale cum intentione interna obtinendi spirituale: ergo in his casibus datur simonia mentalis.

19 Et hinc fit, quod pro hac sentētia citari possunt omnes Theologi, & Jurisprudentes, qui communi suffragio docent, dari simoniam mentalem, & esse eam, quam explicuimus. Videantur P. Suar. tom. 1. de Relig. tract. 3. l. c. 41. id manifestē probans ex c. Tua nos, & ex cap. ult. de simonia, & omnes Interpretes eorum capitulum.

20 Probatur secundò ex c. Esi q. 5. Quod autem, de simonia, in quo videtur clarē contineri hæc conclusio. Quod autem scriptum est: Beatus, qui excutit manus suas ab omni munere: de illis donis dictum est, quæ accipientis animum allicere, vel pervertere solent: quoniam si ipsa etiam personæ electi offerat ordinatori, vel consecratori suo electuarium aut de vino, sive de aliis hujusmodi, quæ modici pretii fuerint, & quæ voluntatem recipientis inclinare, vel movere non debeant, non tamen Ecclesia Romana interpretari consuevit, accipientem in his delinquere, vel donantem. Ex quibus verbis clarissimē constat, eū, qui ordinatori suo præbet ea munera, quæ accipientis animum allicere, & movere possunt ad dandum spirituale, quod petitur, simoniacum esse: si verò præbeat ea munuscula esculenta, aut poculenta, quæ voluntatem recipientis movere non debeant, tunc à simonia excusari. Quid clariùs dici potuit pro conclusione asserente, esse simoniam, si detur munus alicujus valoris, tanquam motivum, aut quod possit esse motivum ad dandum rem spirituale?

21 Et hinc deciditur ea quæstio: (An in materia simonię detur parvitas materiæ?) ex hoc enim c. Esi quæstiones, videtur fulciri communis sententia negans. Si enim daretur parvitas materiæ, esset, cū quis electori, v. g. dat aliquid modici pretii: sed in hoc casu omninò excusat Pontifex à simonia eum, qui dat rem modici pretii: non ergo datur parvitas materiæ.

22 Dices, posse contingere, quod persona electi det aliquid modici pretii, & moveat leviter animum electoris: ergo tunc dabitur parvitas materiæ in motivo, atque adē in simonia.

23 Sed contra est. Quia movere, & inducere animum electoris ad dādū beneficiū, est vehementer inclinare animum illius, nam qui leviter inclinat, non dicitur inducere: sicut ergo leviter, & vehementer sunt termini inter se invicem repugnantes, ita motivum, & leviter movere: esse ex se inductivum, & leviter inducere. Ideò S. Th. in 4. dist. 25. a. 1. q. 3. ad 1. dixit. Quia non est probabile, quod animus Judicis spiritualis flectatur ad aliquid faciendum pro parvo munere.

24 Probatur tertio ex c. Tua nos. De simonia, ubi Innocentius III. consulitur, an sit simonia, quod Clericus quidā obtulerit bona sua Ecclesię Canonicoꝝ postulans, ut ipse recipiatur, ut Canoni-

Jo: Cardenas.

cus talis Ecclesię. Et respondet Pontifex, quod si intervenit pactum de hoc inter Clericum, & Canonicos, isti, & ille simoniaci sunt: si verò, postquā obtulit sua bona Ecclesię, postulavit, ut reciperetur in Canonicum sine ullo pacto, nō sunt rei simonię. Sed quid, si non interveniente pacto expresso, ipse Clericus offeret ea intentione, ut inde moverentur ad recipiendum illum in suam Ecclesiā, & simonialiter Canonici moverentur ex illa oblatione bonorum ad admittendum illum ad Canonicatum? Respondet Pontifex: Si tamen iis, qui talem donationem facit, ea intentione ducatur, ut per temporalia bona, quæ offert, spiritualia valeat adipisci, & Canonici, qui eum in fratrem admittunt, non essent eum, nisi commoda temporalia perciperent, admissuri, sine dubio tam ille, quā isti apud districtum Judicem (qui scrutator est cordium, & cognitor secretorum) culpabiles judicantur.

25 Itaque quod Clericus offerat bona sua Ecclesię Canonicoꝝ sine pacto, ea intentione, ut per hanc oblationem obtineat Canonicatum, est offerre bona sua tāquam motivum ad obtinendum Canonicatum: sed Pontifex declarat, Clericum, sic offerendo sua bona, esse coram Deo simoniacum; sicut & Canonici, si intentione simili id admittat: ergo ex declaratione Pontificis, simoniacum est offerre bona sua tāquam motivum ad obtinendum Canonicatum.

26 Dices. Pontifex non dicit, eos esse simoniacos, sed coram Deo culpabiles. Ergo ex hoc textu nō rectē probatur, id esse simoniacū.

27 Sed contra est: esse culpabilem in offerendo pecuniam ad obtinendum Canonicatum, nō potest esse culpa in alio genere, quā simonię: ergo idem est dicere esse culpabilem in hoc, quod offerat pecuniam ad obtinendum Canonicatum, ac dicere esse culpabilem vitio simonię. Ideò posuit terminum culpabiles. & nō usus est voce simoniaci, ne videretur eos adnumerare simoniacis, qui tales sunt in foro exteriori: quia cū intentio sit res occulta, solum ea potest cognosci à Deo, qui scrutator est eorum. Et idē Glossa verb. Culpabiles, dicit: Isti simoniaci non dicuntur, quantum ad Ecclesiā. Id est, in iudicio Ecclesię. Glossa marginalis ibidem subiungit. Tenendum tamen est, quod nunquam sola intentio inducit, nisi mentalem. Vide etiam pro assertionem præcipua cap. Mandato de simonia.

28 Probatur quartò. Quoties datur oblatio tēporalis pro spirituali, quæ æquivalenter est emptio, sive in quā illud tēporale æquivalenter est pretium, committitur vitium simonię; sed quādo offertur tēporale tanquam motivum ad obtinendum spirituale, ea oblatio æquivalenter est emptio, & illud tēporale æquivalenter est pretium: ergo cum sit ejusmodi oblatio tēporalis tanquā motivum ad obtinendum spirituale, committitur simonia. Majorem supponunt communiter Theologi, & Jurisprudentes, qui dum definiunt, simoniam esse emptionem, & venditionem spiritualis pro tēporali, aut ē converso, dicunt ita intelligi definitionem, ut intelligatur quilibet contractus onerosus, qui in prudentium estimatione sit æquivalenter emptio, & venditio.

29 Jam verò minor probatur manifestē. Nā ubi quis datis muneribus movet judicem, ut ferat pro illo sententiam iniquā, omnes dicunt, judicem vendidisse justitiam. Quare, nisi quia in prudentium estimatione pro eodē est videri justitiā, ac moveri pecunia, aut muneribus ad inferendā injustitiā? Ergo offerre tēporale tanquā motivum ad obtinendum spirituales: sive quod idem est, movere muneribus collatorem, ut illi conferat beneficium Ecclesiasticum, est æquivalenter emptio, & præfata munera sunt æquivalenter pretium, & in prudentium estimatione, pro eodē habetur muneribus movere collatorem ad conferendum beneficium, ac si re ipsa daretur emptio, & venditio. Quia in re non spero, inveniri disparitatem.

30 Et urgetur constituendo utramque hypotesim in Judice Ecclesiastico, qui exercet jurisdictionem Ecclesiasticam circa Jus ad beneficium, quod habet Titius contra Sempronium. Si ergo Sempronius muneribus corrūpat Judicem, ut pro illo ferat sententiā iniquam, & cōferat ei beneficium, dicitur Judex vendidisse Judicium, propter munera, quæ ad id moverūt: ergo dicitur etiam vendidisse collationem beneficii propter munera, quæ ad id movebāt.

31 Hinc fit, quod quamvis aliqui recentiores dicant, ad simoniam omninò requiri rationem pretii, non propterea damnandi sunt, tanquam si excluderent rationem motivi; quia expresse docent non debere intelligi pretium formale, sed id, quod fuerit æquivalenter, seu virtualiter pretium. Constat autem ex dictis, id genus motivi virtualiter, & æquivalenter esse pretium.

32 Probatur quintò. Nam juxta S. Th. 2. 2. q. 10. ar. 2. ad 2. simoniacum est: Per pecuniam parare sibi viam ad spirituale obtinendum: sed qui dat pecuniam collatori, tanquā motivum ad spirituale obtinendum, per pecuniam parat sibi viam ad spirituale obtinendum: ergo simoniacum est dare pecuniam, aut aliquid aliud tēporale collatori, aut præsentatori, tanquam motivum ad spirituale obtinendum.

33 Probatur sextò. Nam, ut collat ex c. Quæsitum de rerum permut. Et c. Tua nos. De simonia, & ex aliis textibus juris Canonici, omnis pactio, quæ fit circa spiritualia, aut spiritualibus annexa, simoniaca est: sed quando quis dat munera collatori, tanquam motivum, ut sibi cōferat beneficium; & collator id intelligens, attendēs ad præfata munera, & ex illis motus conferat illi beneficium, datur pactum, & si non expressum, implicitum tamen: ergo dare tēporalia munera tanquam motivum ad beneficium Ecclesiasticum obtinendum, & conferre beneficium Ecclesiasticum propter munera tanquam propter motivum, est utrinque simoniacum.

34 Probatur minor. Pactum enim est, mutua duorum (aut plurium) conventio, & consensus; quando casus ita contingit, ambo mutuo, conveniunt; & consentiunt; alter dando munera propter beneficium obtinendum, alter conferendum beneficium propter munera; ergo in eo casu datur pactum, saltem implicitum. Vide, quæ in confirmationem hujus dixi supra.

35 Probatur septimò. Nam qui daret pecuniam tãquam motivũ inducens collatorem, ut sibi conferat beneficiũ, quis negabit id esse pretium, & procurari emptionem, sicut qui daret pecuniã Judici tanquam motivũ ad habendum pro se sententiam iniquam, diceretur cum veritate emisisse sententiam? sed juxta S. Thomam 2.2. q. 100. ar. 2. *Per pecuniam intelligitur omne illud, cujus pretium potest pecunia æstimari*: Ergo qui collatori dat munera (quorum pretium potest pecunia æstimari) tanquam motivum, ut sibi conferat beneficium, dat quidem pretium, & procurat emptionem beneficii.

36 An autem possit accipi aliquid temporale spirituali annexum propter aliquid temporale tanquam propter motivum intrinsecum; dicam cap. 5.

C A P U T III.

An sit simonia dare temporale pro spirituali, aut è converso, tanquam gratuitam compensationem?

A R T I C U L U S I.

An pactum de dando ex gratitudine temporali pro spirituali, aut è contra, sit simoniacum?

S U M M A R I U M.

Discrimen inter gratuitam donationem, & gratuitam compensationem. n. 37.

Gratuita compensatio intelligitur ea datio, quæ fit ex gratitudine. n. 38.

An liceat dare aliquid spirituale cum pacto dandi aliquid temporale ex præcisa gratitudine. n. 39.

Præx quorundam obligandi se ad tantam pecuniam dandam ex mera gratitudine pro Beneficio. n. 40.

Plures Authores, qui hanc præxim admiserunt ut probabilem. n. 41.

Authores, qui illam opinionem censent improbabilem. n. 43. & seq.

37 **S**UPpono, magnum esse discrimen inter gratuitam donationem, & gratuitam compensationem. Nam gratuita donatio, est, quæ fit ex mera liberalitate, ita ut non detur propter debitũ, neque cum onere. Nam si daretur cũ onere dandi, aut faciendi aliquid, non esset donatio, sed contractus onerosus. Et cùm dicitur nõ dari propter debitũ, intelligitur propter debitũ verũ, vel existimatũ. Et licet ad hoc genus pertineat etiã donatio remuneratoria, purè spontanea, juxta cõmunẽ modũ loquẽdis; in præsentem autem sumi debet liberalis donatio, prout cõdistinguitur à donatione remuneratoria.

38 Juxta terminos ergo hujus decreti gratuita compensatio intelligitur esse ea datio, quæ fit ex gratitudine, sive propter debitum gratitudinis verum, sive propter existimatum. Et quod hic sit sensus hujus damnationis, patet: Omnis enim compensatio vel est ex Justitia, vel ex gratitudine: sed in hoc decreto non loquitur propositio de compensatione ex Justitia; hæc enim non est gratuita: ergo loquitur de compensatione, quæ fit ex gratitudine.

39 Damnat ergo Pontifex opinionẽ docentẽ, non esse simoniacum illum, qui ex gratuita compensatione dat temporale pro spirituali, vel spirituale pro temporali. Circa quod nonnullę quæstiones veniunt disputadę. Prima, & quæ ad hujus temporis præxim magis est necessaria, est, an licitum sit dare aliquid spirituali annexũ cum pacto, ut recipiens illud spirituale subeat obligationem, ex præcisa gratitudine, dandi aliquid temporale, vel è converso? v. g. an licitũ sit Patrono præsentatori Beneficii Ecclesiastici præsetare Titium ad beneficium talis Ecclesię cum pacto, ut gratum se exhibeat, & ex gratitudine det tantam pecunię quantitatem? Vel, quod Titius det tantam quantitatem pecunię illi Patrono, cũ pacto, ut ex gratitudine se obliget ad præsentandum filium suum ad tale beneficium?

40 Dixi, huius quæstionis decisionem esse necessariam ad huius tẽporis præxim. Audi enim, esse valde usitatã his tẽporibus præxim partis affirmativę, in quibusdã locis, ubi non semel resignarũt beneficiũ in favorem alterius, qui se obligabat ad compensandum beneficentiam per multa millia argenteorum octuplorum (patacones vocant) sed fallens seipsum dicebat, se obligare ad id ex mera gratitudine. Resignabat etiam beneficia pro decem annis, cõputata quantitate reddituum annuorum, exigentes eam quantitatem prætextu obligationis antidoralis. Et sic in multis aliis.

41 Else licitum pacisci, de dando ex gratitudine dono temporali pro re spirituali, aut spiritualibus annexa, aut è converso, fuit opinio non paucorum; Ita Diana p. 2. r. 2. miscel. resol. 39. & p. 10. r. 5. miscel. resol. 5. & apud ipsum Rocaful. Gaspar. Hurtado, Machado, Fragosus, Tannerus, & Felinus. Ita aliis in locis præcipuẽ p. 11. r. 5. resol. 20. §. Dixi: Item apud Amadæum r. de simonia cap. 1. tenent Covarr. supplementum Gabrielis, Marcus Vidal, Galleti, Celestinus, Giulinus, Joannes de Soria, & alii. Sed non omnes,

qui citantur, militant pro ea opinione, quamvis dicant, illum, qui resignat beneficium in favorem Titii, posse petere, impleat obligationem antidoralem, sine eo quod subeat novam obligationem: quod est valde diversum, ut mox dicam.

42 Alii verò præcipuẽ ex Recentioribus Theologis, dicunt talem resignantem in favorem Titii, posse imponere novam obligationem Titio, implendi obligationem antidoralem, dando sibi ex gratitudine donum temporale: id quod sub ea conditione, quod si nolit dare donum antidorale, non resignabit beneficiũ in favorem illius.

43 Quã opinionem semper judicavi improbabilem, etiam antè condemnationem eius. Nam Pater Suar. to. 1. de Relig. l. 4. de simoniac. 5. n. 11. ait: *Hanc dico esse non palliatam, sed manifestam simoniam, vel usuram, & contrarium aperire viam, & januam latissimam usuris, & simoniis*. Et n. 8. dixerat: *Eorum sententia probabilis non est*.

44 Et P. Josephus Gibalinus in r. de simonia q. 18. cõsecratio 3. n. 5. de præfata opinione hoc profert Judicium: *Hanc tamen sententiam egeri passim reiciunt, immò & aliqui graviore nota configunt, & tanquam temerariam damnant, & reipsa simoniacam, aut simonię periculo proximam; quamque si sequamur, miram rerum omnium confusionem inducemus: omnes enim dicent, se pacisci de aliquo temporali pro spirituali, tanquam de antidoro, & non de pretio, eaque simulatione regent omnes conventiones simoniacas magno animarum damno, vagabunturque impune simonia, & omnia sacra contaminabit*.

45 Et præter hoc duos Authores sunt ejusdem sententię apud Suarium, ubi supra cap. 45. n. 9. D. Thomas, Innocentius, Cajetanus, Sotus, Gabriel, Oñtensis, & Felinus.

A R T I C U L U S II.

Urgentibus argumentis roboratur assertio tradita.

S U M M A R I U M.

Qui exigit titulo gratitudinis aliquid temporale, excedit limites obligationis antidoralis. n. 46. & seq.

Qui recipit benefactum ab exigente quancunque compensationem, etiam gratuitam, non obligatur antidoraliter. n. 50.

Confirmatur ex Seneca. n. 51. & seqq.

Evasio impugnatur. n. 53. & seq.

Prepositio in simili casu stabiliter doctrina tradita. n. 55.

46 **P**RObatur primò ex dictis de usura, in qua eadem ratio militat. Qui cõferens beneficium Ecclesiasticum exigit titulo gratitudinis, sive obligationis antidoralis aliquod donũ tẽporale, exigit aliquid supra ipsam obligationẽ antidoralem, sive ultra debitum gratitudinis: ergo implicat, quod exigatur illud donum tẽporale, & quod illud sit ex debito obligationis antidoralis. Probatur antecedens: Nam obligatio naturalis, qua obstringitur ille, qui accipit aliquod beneficium, non determinat aliquid temporale, per quod debeat recompensare ex gratitudine beneficiũ acceptũ; cũ sufficiẽter impleat eam obligationem naturalem antidoralem, per hoc quod fundat preces ad Deum pro eo, & ad summum teneatur ad aliquam opem temporalem, si benefactor constituatur in extrema, aut gravi necessitate, & ut brevioribus terminis dicã, solum tenetur ad gratificandũ, prout ipse acceptor beneficii elegerit spontaneẽ: ergo qui pro collato beneficio Ecclesiastico exigit aliquid tẽporale, exigit aliquid, ad quod nõ obligat ipsa obligatio antidoralis: ergo vult obligare illũ ad aliquid, ad quod nõ tenetur ex gratitudine.

47 Confirmatur primò. Nam obligatio antidoralis nascitur ex ipsa datione beneficii: sed ex datione beneficii non oritur obligatio dandi talem compensationem pecunię, aut munerum, ergo obligatio dandi talem compensationem pecunię, aut munerum non est obligatio antidoralis. Ergo ea est nova obligatio, & onerosa.

48 Confirmatur secundò. Nam obligatio, quam imponit collator beneficii accipienti illud, dandi ex gratitudine tantam quantitatem, continet duplicem obligationem. Prima est obligatio antidoralis, & quia hæc non obligat ad dandam pecuniam, obligatio, quæ imponitur dandi pecuniam, est alia secunda obligatio de novo imposita, illa quidem onerosa: ergo ultra obligationem antidoralem imponitur obligatio onerosa: cũ ergo contractus onerosus, in quo detur temporale pro spirituali, & è contra sit simoniacus, & hic ultra obligationem gratitudinis inveniatur contractus onerosus, sit evidens, in eo committi simoniam.

49 Confirmatur tertio. Obligatio antidoralis nascitur ex datione beneficii: & obligatio dandi pecuniã pro re spirituali nascitur ex novo pacto dandi pecuniã: ergo hæc obligatio dandi pecuniã diversa est ab obligatione antidoralis; atque adeò nõ datur pecunia ex obligatione antidoralis, sed ex cõtractu oneroso, & cõsequenter simoniaco.

50 Probatur secundò. Qui recipit aliquod benefactum ab eo, qui petet quocunque modo compensationem, non tenetur obligatione antidoralis: nam eo ipso, quod exigit compensationem, non facit beneficium, sed magis consulit suę rei; atqui acceptor benefacti non habet titulum, ob quem debeat ostendere gratitudinem suam: ergo implicat, quod recipiens beneficium Ecclesiasticum, à quo exigitur ex compensatione, det ex gratitudine eam compensationem temporalem, quam exigit collator.

51 Confirmatur ex Principe Philosophiæ Stoicæ Seneca, qui l. 4. de Benef. c. 3. sic differit: Nulli ergo beneficium dabunt, si una dandi causa est, se intueri, ac commodum suum. Istud non est beneficium, sed fenus: circumspicere, non ubi ponas, sed ubi quaestuosissime habeas, unde facillime tollas. Unde quando collator Beneficii Ecclesiastici exigit compensationem temporalem, quamvis dandam prætextu gratitudinis responderi illi debet cum Seneca: Istud non est beneficium, sed fenus.

52 Et lib. 1. de Benef. c. 1. ait: Nemo autem libenter debet, quod non accepit, sed expressit. Id est, nemo debet exhibere se gratum, pro eo beneficio, quod non accepit gratis, sed extorsit in vim compensationis promissæ. Et paulò inferius: Demus beneficia, non feneremus. Dignus est decipi, qui de recipiendo cogitavit, cum daret. Sed quare dignus est decipi, nisi quia non debetur ei obsequium gratitudinis, eo ipso quod de recipiendo cogitavit. Et magis explicuit paulò post. Quæ (beneficia) si quis non dat, qui recipit, dedit, ut reciperet; bonamque ingratorum fecit causam. Id est, bonam habent causam ad non exhibendum obsequia gratitudinis; non autem causa esset bona, si adhuc persisteret obligatio gratitudinis.

53 Dices. Adhuc pactum gratitudinis faciendum non attendi debere, nisi primum tempus, in quo promittitur beneficium, & hoc præcisè attento, deberi obsequia gratitudinis, super quibus quare non erit licitum pacisci.

54 Sed hæc evasio non valet, quantumvis moralitatem contractus onerosi, & gratitudinis velint reducere ad metaphysicas præcisiones. Etenim quâdo Collator vult cōferre beneficium Ecclesiasticum, & declarat intentionem suam respiciendi ad compensationem, antequam fiat pactum, jam cessat obligatio gratitudinis in recepturo beneficium: dignus est enim decipi, qui de recipiendo cogitavit, cum daret. Ut dixit Stoicorū Princeps. Nā eo ipso quod cogitavit de compensatione beneficii, quod mihi dat, nullas ei gratias referre debeo.

55 Probatur tertio proponendo casum, quæ etiam agens de usuris proposui, ex quo inferitur evidenter, eum, qui dat beneficium Ecclesiasticum obligans alium, ut prætextu obligationis antidoralis det certam pecuniæ quantitatem, committere simoniam palliatam eo prætextu. Titius Canonicus Ecclesiæ Cathedralis habeat equum valoris tercentum argenteorum octuplorum; habet etiā suam præbendam, cujus decem annuatæ sunt argentei octupli usque ad viginti millia. Sæpronius desiderat sibi equum, & Cajus desiderat, ut in sui favorem resignet Titius præbendam. Accessit Sæpronius, & postulavit, ut venderet sibi equum. Negavit Titius, se venditurum, dicens esse contra generositatem viri nobilis vendere; & subjungens, velle se dare illi equum, sed sub pacto, quod titulo gratitudinis daret sibi eos trecentos argenteos octuplos. Numquid non rideres talē modū gratitudinis? Numquid negare posses, eam esse gratitudinem ridiculam?

56 Vide ergo, an invenias aliquod discrimen in secunda parte hujus casus. Nam Cajus postulavit à Titio, ut in favorem suum resignaret Canonicatum; respondit Titius, libenter facturum, si Cajus se obliget, ad dandum sibi ex gratitudine decem annuatæ, id est viginti millia octuplorum argenteorum. Quodnam discrimen assignabis inter eam donationem equi, & hanc resignationem præbendæ. Nam vel utraque est verè emptio, & venditio, vel utraque est donatio liberalis, cui ea officia gratitudinis debeantur. Quod si hoc secundum dixeris, quis non ridebit? Patet ergo, hanc resignationem præbendæ in favorem Caii esse simoniam palliatam prætextu ridiculo gratitudinis, vel potius, ut dixit Suarius supra, simoniam manifestam.

ARTICULUS III.

Occurritur Objectionibus.

SUMMARIUM.

Non est simonia, quod fiat pactum de implenda obligatione antidorali, si utra fiat de tali obligatione doni temporalis, simoniacum est. n. 58.

Qui facit pactum de nova obligatione ultra antidoralem, simoniam committit. n. 60.

Quomodo intelligantur termini emptionis, & venditionis in definitione simonia. n. 63.

57 Obiicies primò. Non est simoniacum pactum de eo, quod de jure inest: nam si collator beneficii Ecclesiastici paciscatur cum recipiente illud, quod soluturus sit annuos redditus ex cēsu, qui impositus est super fundo ipsius beneficii, nihil continet simoniæ, quia de jure inest obligatio solvendi eos redditus, & idē est, si paciscatur de solvenda pensione, quæ antea erat imposita auctoritate Pontificis: sed obligatio antidoralis de jure inest in quolibet recipiente beneficium: ergo non est simoniacum pactum de obligatione antidorali implenda.

58 Respondetur, quamvis possit cōcedi totum; quia ex eo, quod possit fieri pactum de obligatione antidorali implenda, non inferitur, quod ratione illius obligationis teneatur ad dandum temporale pro spirituali, aut è contra: sed majoris explicationis gratia distinguo minorem: obligatio antidoralis (de obsequio tali determinato) de jure inest, nego (de obsequio ad placitum rationale recipientis beneficium) concedo. Quæ distinctio patet ex dictis.

Jo. Cardenas.

59 Obiicies secundo. Qui recipit à collatore beneficium Ecclesiasticum, cum eo ipso subeat obligationem antidoralem, potest sponte offerre impletionem talis obligationis, faciendā per aliquid temporale determinatum: sed hæc promissio acceptata à collatore est pactum de tali determinata impletionem faciendā per aliquid temporale: ergo potest fieri pactum de implenda obligatione antidorali per aliquid temporale, atque adeò de tali compensatione gratuita.

60 Resp. distinguendo majorem: potest promittere implere obligationem antidoralem per aliquid temporale determinatum (faciendā novā obligationem ultra antidoralem) nego (ita ut maneat in sola obligatione antidorali) omitto. Potest quidem determinare voluntatē dandi illud temporale: sed non propterea manet obligatus ad id temporale, quia nō se intendit obligare, nisi ad illud solū, ad quod obligat ipsa obligatio antidoralis. Et cū hæc sufficienter impleatur fundendo preces ad Deū pro benefactore, vi illius promissionis, quæ nihil addit obligationis ultra antidoralem, non obligatur ad aliquid temporale, sed solū ad illud obsequium, quod ipsi rationabiliter placuerit. Quod si ea promissio aliquā ampliorem obligationē superaddat, simonia est: ut potest pactū novū ultra obligationē antidoralem.

61 Itaq; si talis promissio implendi obligationem antidoralem per aliquid temporale determinatum, nihil aliud sit, quam (ut loquitur P. Suar. l. 4. de simonia c. 5. n. 9.) commemoratio, & recognitio obligationis antidoralis; hoc modo non inducit novam obligationem, & idē nō manet ille obligatus ad talem determinatam compensationem, quam sponte obtulit: sed potest mutare in aliud obsequium fundendi preces ad Deum pro benefactore, aut aliud quidpiam. Si verò sit promissio inducens obligationem ad tale temporale, hoc modo simonia committitur. Dixi, Omitto, quia id solū habet locum in speculatione, non in praxi; in qua, ut verba ligant homines, verba promissoria relinquunt hominem practicē in nova obligatione, ultra antidoralem.

62 Obiicies tertio. Non datur simonia, nisi ubi datur temporale tanquam pretium rei spiritualis, vel è contra; sic enim omnes admittunt in definitione simoniæ: sed temporale, quod datur etiam cum pacto expresse, propter gratitudinem, non datur tanquam pretium: ergo cū datur illud temporale, etiam cum pacto expresse, non datur simonia.

63 Respondetur, omnes Theologos, & jurisprudentes admittere definitionem simoniæ sub terminis emptionis, & venditionis, & pretii: sed simul explicare, nomine emptionis, & venditionis intelligi in hac materia quemlibet contractum onerosum, aut commutationem spiritualis pro temporalis: aut è converso. Nam, ut initio capitis 1. notavi, S. Thom. 2. 2. q. 100. ar. 1. ubi simoniam explicavit sub terminis emptionis, & venditionis, postea ad quintum dixit, nomine emptionis, & venditionis intelligi omnem contractum non gratuitum. Juxta quam explicationem neganda est minor: Nam, ut dictum est, illud pactum de tali compensatione gratuita est contractus onerosus distinctus ab obligatione antidorali.

ARTICULUS IV.

An sit simoniacus, qui accipiens beneficium Ecclesiasticum promittit se fore gratum?

SUMMARIUM.

Proponitur casus frequentior. n. 64.

Si ea promissio sit sine intentione dandi temporale pro spirituali, non est simoniaca. n. 65.

Si attentis circumstantiis, significat se daturum temporale pro spirituali, committitur simonia. n. 66.

Hac non est solū mentalis, sed etiam conventionalis. n. 67.

64 Frequens est inter eos, qui aspirant ad beneficia Ecclesiastica obtinenda, ut cū quis resignat beneficium in favorem alterius, iste resignatarius, ne incidere videatur in simoniaci criminis barathrum, non velit designare quantitatem pecuniæ tribuendæ resignatori, sed solū dicat resignatori: Fiduciam habe in me, ero enim tibi gratus. Alii autem hæc sola verba proferunt: Ero tibi gratus. Inquirimus ergo in præsentia, an horum verborum prolatio sit sufficiens ad crimen simoniæ. Et ex dictis facilis est responsio.

65 Dico primò. Si hæc verba, Ero tibi gratus, dicantur sincerè, & sine intentione dandi temporale pro spirituali, sed solū exponendo suam obligationem antidoralem, non committi simoniam. Patet. Nam per hæc verba non manet obligatus ad dandum aliquid temporale, sed solū ad implendam obligationem antidoralem; quam implere potest fundendo preces ad Deum pro resignatore: in hoc autem nullum est vestigium simoniæ: ergo.

66 Dico secundo. Si quis dicat ea verba taliter, quod attentis circumstantiis, significet se daturum temporale pro spirituali, ut in casu initio articuli proposito, committit crimen simoniæ. Patet etiam hæc secunda conclusio ex dictis. Quia quamvis ea prolatio verborum undè sumpta non significet aliquod munus temporale tribuendū ex circumstantiis, & communi modo loquendi inter ejusmodi Clericos usitato, verè significat tribuendā esse compensationem temporalem. Cōstat autem ex supradictis in articulis antecedentibus, eum,

L 4 qui

qui promittit, se daturum ex gratitudine compensationem temporalem, facere novam obligationem, & novum pactum, ultra obligationem antidoralem; atque adeo committere simoniam.

67 Inquiritur secundò, an in casu hujus secundæ conclusionis committeretur simonia solum mentalis, cōtra quā non sunt impostæ pœnæ in jure Canonico; an verò etiam simonia cōventionalis? Et dicendum est, in tali casu nō duntaxat mentalem, sed etiam cōventionalem, simoniam committi pœnis juris Canonici condemnandam. Probatur: Nam ea verba: *Ero tibi gratus*, ita inter illos sunt accepta, ut significant promissionem compensationis temporalis: ergo non est simonia duntaxat ex intentione, sed etiam ex significatione verborum, & signis externis: sed hæc est simonia conventionalis: ergo.

CAPUT VI.

An Ecclesia possit prohibere tanquam simoniacum, quod recipiens aliquid spirituale, faciat donationem spontaneam; & an de facto prohibuerit?

ARTICULUS I.

Dux priores quæstiones discutiuntur.

SUMMARIUM.

Explicatur vis difficultatis. n.68.

Tres quæstiones continentur sub titulo. n.69.

Ecclesia potest prohibere donationes gratuitas propter speciem mali. n.70.

Probatio ex Divo Paulo. n.71.

Donationes purè liberales aliquando afferunt suspensionem simoniæ. num. 73. & seq.

Cum Ecclesia prohibet eas donationes, illæ sunt simoniacæ. n.74.

Quomodo intelligatur, quod lex fundata in presumptione falsa non obligat? n.76. & seq.

Quomodo illi donationi conveniat definitio simoniæ? n.77. & seq.

Quomodo Ecclesia possit facere, quod sit simoniaca illa actio, quæ ex natura sua non est talis? n.79. remissivè.

68 **I**nitio c.2. diximus, quanta sit diversitas inter compensationem gratuitam, & donationem gratuitam: hæc enim est spontanea, & purè liberalis, & non dat temporale pro spirituali: quamvis illud det præcedente datione rei spiritualis. Nam præpositio *Pro*, quæ denotat compensationem, vel commutationem, non cadit in illud, quod datur merè gratis. Et cum cap. præc. tractaverimus de compensatione gratuita, dicemus modo de donatione gratuita, & purè liberali.

69 Igitur sub titulo hujus capituli cōtinetur tres quæstiones. Prima: an Ecclesia possit prohibere donationem gratuitam, & purè liberalem, faciendam ei, qui dedit aliquid spirituale, aut spirituali annexum? Secunda: an casu, quo id prohiberet, violatio ejus prohibitionis esset simoniaca? Tertia: an de facto Ecclesia ita prohibuerit?

70 Quod attinet ad primam quæstionem, dicendum est, posse Ecclesiam facere eam prohibitionem. Ita Pater Suar. l.4. de simonia cap. 49. n.5. & Pater Gibalinus de simonia q.18. cōsecr.2. n.2. Probatur. Ecclesia enim solum potest prohibere actiones ex se pravas, sed etiam eas, quæ suo judicio afferunt suspensionem, aut speciem mali: sed fieri potest, quod judicio Ecclesiæ aliquæ donationes gratuita factæ ab illis, qui recipiunt spiritualia, habeant suspensionem, & speciem mali: ergo eas donationes gratuitas potest Ecclesia prohibere.

71 Major per se patet, & probatur ex D. Paulo 1. Thessalon. cap.5. ubi ait: *Ab omni specie mali abstinete.* Ab illis autem, à quibus censet D. Paulus abstinendum esse, potest Ecclesia præcipere fidelibus, ut abstineant. Confirmatur. Ecclesia enim potest præcipere, quidquid oportet ad vitam Christianam rectè instituendam; sed ad vitam Christianam rectè instituendam oportet ab omni specie mali abstinere, ut constat ex D. Paulo: ergo potest præcipere abstinentionem ab illis, quæ afferunt speciem mali.

72 Minor verò prioris fillogismi non minus constat: solent enim ejusmodi donationes, licet plures liberales, afferre suspensionem, & speciem simoniæ, quando qui recipit spiritualia, dat purè liberaliter temporalia: ergo potest fieri, quod judicio Ecclesiæ ejusmodi donationes purè liberales habeant speciem mali.

73 Cōfirmatur. Nam Ecclesia prohibuit permutationem unius beneficii cum alio factam auctoritate propria, quia licet in rigore loquendo non fiat permutatio temporalis cum spirituali (quamvis aliquo modo dici possit, tunc dari temporale pro spirituali, ut dixi in 3. p. Cris. Theol. disp. 68. cap.3.) tamen quia ea actio affert speciem mali, quæ dedecet res spirituales, id prohibuit Ecclesia intuitu Religionis: ergo similiter intuitu Religionis potest Ecclesia prohibere eas donationes spontaneas, quæ præferunt speciem mali, & consequenter indecentiam respectu rerum spiritualium.

74 Ad secundam quæstionem dicendum est, calu, quo prohibeat Ecclesia intuitu Religionis donationes omnino gratis factas occasione actionis spiritualis, illas fore simoniacas. Ita Pater Suarez, ubi sup. Et ratio mihi videtur efficax. Etenim, quādo Ecclesia prohibet actionem intuitu Religionis, violatio ejus prohibitionis est irreligi-

giofa, & sacrilega: ut patet in prohibitione accipiendi Eucharistiā post sumptionem cibi, vel potius: cujus violatio sacrilega est, cum ante prohibitionem talis susceptio Eucharistiæ nihil haberet sacrilegii: ergo prohibitio illius spontaneæ donationis facta intuitu Religionis esset saltem irreligiosa, & sacrilega. Deinde cum non fieret ea prohibitio utcumque; intuitu Religionis: sed quia illa donatio, licet spontanea, haberet speciem mali, & commutationis temporalis pro spirituali, ita non esset irreligiosa utcumque, sed in eodem ordine, in quo est commutatio temporalis pro spirituali.

75 Dices primò. Lex quæ fundatur in præsumptione, si præsumptio hic, & nunc est falsa, tunc non obligat: sed lex, quæ prohiberet donationem liberalem, propter speciem mali, sive propter præsumptionem pacti initi, sæpius contingere potest, quod nitatur in præsumptione falsa: ergo tunc non obligabit.

76 Resp. distinguendo majorem: (si ipsa præsumptio (sive vera, sive falsa) censetur indecens respectu rerum spiritualium, & ideo prohibeatur) non obligat, nego: (si non censetur a ferre eam speciem indecentiam) concedo. Et sic intelligenda est ea propositio, quæ communiter traditur à Doctoribus. Itaque: quando præsumptio, sive vera, sive falsa, affert indecentiam, aut nocumentum, aut aliud grave inconveniens, & lex fertur propter vitandam eam indecentiam, aut nocumentum, &c. quod affert aliqua actio, etiam si præsumptio sit falsa, non cessat finis legis, atque adeo obligat ipsa lex.

77 Dices secundò. Illa actio non est simoniaca, cui non convenit definitio simoniæ: sed definitio simoniæ non convenit illi donationi liberali: ergo hæc non est simoniaca. Probatur minor. Nam definitio simoniæ ex S. Th. initio hujus dissertationis relata est: *Studiofa voluntas emendi, vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituali annexum*: Quæ verba, ut explicat idem S. Doctor, comprehendunt omnem contractum non gratuitam: sed donatio liberalis, quamvis facta occasione doni spiritualis, non potest dici contractus non gratuitus: quia neque est contractus, neque est non gratuitus: ergo non convenit illi definitio simoniæ.

78 Resp. definitiones rerum moralium intelligendas esse in eo sensu, qui colligitur ex dispositionibus Ecclesiæ. Si ergo Ecclesia intuitu Religionis prohibeat nō solum contractus onerosos, sed eas actiones, quæ habet speciem, & suspensionem taliū contractū, quia talem suspensionem censet indecentem respectu rerum spiritualium, dicendum est, definitionem intelligi debere etiam de contractu existimato prohibito, ut tali. Et ita respondet P. Suarez supra relatus.

79 Dices tertio. Ecclesia non potest mutare naturas rerum: sed donatio purè liberalis ex natura sua non est simoniaca: ergo Ecclesia non potest mutare naturam illius, neque facere, quod talis donatio sit simoniaca. Sed huic objectioni satisfeci c.1. n.7. & seq.

ARTICULUS II.

An in aliquibus casibus prohibuerit Ecclesia donationem purè liberalem tanquam simoniacam?

SUMMARIUM.

Duplex sententia, & ejus Authores. n.80.

Prohibet Tridentinum donationem liberalem pro Sacramento Ordinis suscipiendo. n.81.

Eam donationem prohibet tanquam simoniacam. n.82.

Prohibet etiam, ne examinatores ad beneficium parochiale aliquid accipiant ab examinandis, declaratque simoniacos eos, qui accipiunt. num.83.

Prohibet id propter amovendam suspensionem avaritiæ. n.84.

Alii textus juris Canonici examinantur. n.85.

Aliqua donationes approbantur in jure, si fiant animo liberali. n.68.

80 **I**N hac quæstione Pater Castro Palao, to.3. tr. de simonia punct. 5. n.6. & P. Gibalinus de simon. q.18. n.2. asserunt, nullam donationem purè gratuitam prohiberi ab Ecclesia ut simoniacā, præsertim extra materiam beneficiorum, P. Suar. to.1. de Relig. l.4. de simon. c.49. in materia ordinis inclinat magis in eam sententiā, quod donatio purè liberalis prohibeatur, ut simoniaca ab Ecclesia; generaliter tamen docere videtur, aliquas ejusmodi donationes esse prohibitas, ut simoniacas, ex quibus aliquas ibidem explicat.

81 Et hanc secundam sententiam censeo veram. Et primò quidem Tridentinum sess.21. c.1. de reform. quamcunque donationem, quantumvis merè liberalem, pro Sacramento Ordinis suscipiendo, prohibet intuitu Religionis, propter suspensionem avaritiæ, sive contractus onerosi omnino indecentem tam sacris mysteriis. Quod prohibeat eas donationes omnino liberales, constat illis verbis: *Nihil pro collatione quorumcunque Ordinum, etiam Clericalis tonsuræ, nec pro litteris dimissoriis, aut testimonialibus, nec pro sigillo, nec alia quacunque de causa, etiam SPONTE OBLATUM, Episcopi, & alii Ordinum collatores, aut eorum ministri quovis pretextu accipiant.* Ubi manifestum est, præcipere Concilium, ne Episcopi, aut ministri aliqui accipiant, etiam spontè, & liberaliter oblatum. Notarii vero in iis tantum locis, in quibus non urget laudabilis consuetudo nihil accipiendi, pro singulis litteris dimissoriis, aut testimonialibus decimam tantum unius aurei partem accipere possint, dummo-

dummodo eis nullum salarium sit constitutum pro officio exercendo: nec Episcopo ex Notarii commodis aliquod emolumentum ex eisdem ordinum collationibus directe, vel indirecte provenire possit. Censet autem Concilium, pro dignitate tam sacrorum mysteriorum, hæc non ministrari omnino gratis, si aliquid recipiat collator, vel Minister, etiã per gratiosam, & liberalem donationem. Et ideo subiungit: Tunc enim gratis operam suam eos prestare omnino teneri decernit. Et deinde reprobatur contrariam consuetudinem.

82. Quod autem eam donationem, quantumvis liberalem, in ministracione ordinum, prohibeat Conciliũ tanquam simoniacã constat primo ex proemio, ubi dicitur: Quoniam ab Ecclesiastico Ordine omnis avaritia suspicio abesse debet. Ubi notabis primò, suspensionem avaritiæ esse suspensionem contractus onerosi, in quo datur temporale pro spirituali. Notabis secundo, non solum esse indecentem, & irreverentem Sacris Ordinibus, ipsum contractũ onerosum, in quo datur temporale pro ordine suscipiendo, sed etiam censeri à Concilio irreverentem, & indecentem Sacris Ordinibus suspensionem contractus onerosi. Motivum autem prohibendi actionem propter suspensionem contractus onerosi dandi temporale pro spirituali, esse ejusdem rationis, ac motivum prohibendi actionem propter verum contractũ onerosum dandi temporale pro spirituali, atque adeò utrunque est motivum prohibendi actionem tanquam simoniacam. Et ideo subdit Concilium. Contrariastaxas, ac statuta, & consuetudines etiam immemorabiles quorumcunque locorum, quæ potius abusus, & corruptela, SIMONIACÆ pravitati faventes, nuncupari possunt, penitus cassando, & interdicens. Et qui secus fecerint, tam dantes, quam accipientes, ultra Divinam ultionem, pœnas à jure inflictas ipso facto incurrant. Scio, Authores magni nominis non agnoscere simoniam in hac prohibitione, sed vel injustitiam, vel inobedientiam, vel avaritiam, præcipue quoad pœnas incurrendas. Censeo tamen vim inferri verbis Concilii, si aliter intelligantur.

83. Secundo Concilium Tridentinum sess. 24. de Reform. c. 18. præscribit formam examinis faciendi oppositorum aspirantium ad beneficium Parochiale, præcipitq; ne Examinatores accipiant quidquam ab examinandis ante, aut post examen: declaratque aliter facientes esse simoniacos: sic enim ait: Caveantque, ne quidquam prorsus occasione hujus examinis, nec ante, nec post accipiant. Alioquin SIMONIÆ vitium tam ipsi, quam alii dantes incurrant: à qua absolvi nequeant, nisi dimissis beneficiis, quæ quomodocunque antea obtinebant, & ad alia in posterum inhabiles reddantur. Ubi aperte constat, loqui Concilium de donatione gratuita, & pure liberali; cum præcipiat, ne quidquam prorsus accipiant, sive ante, sive post examen. Et non dicit, pro examine, sed ne accipiant occasione hujus examinis.

84. Ratio autem, propter quam ea donatio, & acceptio sint simoniacæ, est, quam supra tradidimus. Censet enim Concilium, suspensionem avaritiæ, sive contractus onerosi, dandi spirituale pro temporali, esse indecoram, & irreverentiam examinationi ordinatæ ad beneficium Parochiale, & ut talem illam prohibet. Quæ ratio est ejusdem ordinis, ac illa, propter quam prohibet Ecclesia contractus onerosos circa beneficia Ecclesiastica, ut jam diximus.

85. Alios textus ex Sacris canonibus afferunt aliqui, in quibus prohiberi videntur donationes pure liberales, & in quibus datur temporale, sed loquitur de venditione. Item c. Emandari. l. 1. q. 1. ubi præcipitur, ne qui baptizantur, nummos in concham mittant: ne sacerdos, quod gratis accepit, pretio distrahere videatur. Ubi videtur prohiberi ea liberalis donatio nummorum: non enim dicit, ne pretio distrahat, sed ne pretio distrahere videatur. Et ex Glossa constat, quoad hoc esse veritatem opinionem: Nam verb. Non mittant. Sic ait: Exaudi hoc de nummis exactis: nam sponte oblatos accipere possum. Hæc dicit Glossa pro opinione tenenda de donatione liberali. Pro opposita opinione subiungit: Alii dicunt, hoc vitandum propter speciem mali. Et paulò post: Hic argue, opus per se laudabile, ratione temporis reprobari: & ne malignandi occasionem inducat. Licet enim nummos in concham mittere, opus pietatis sit, tempore tamen suscipiendi baptismi, simonia suspensionem inducit.

86. Alii sunt textus, qui afferri solent pro interdictione donationũ liberalium in occasionibus, in quibus datur spirituale, quæ videri possunt apud P. Suarez citatum. Certũ quoq; est, approbari in jure canonico donationes aliquas, si fiant animo pure liberali. Talis est ea, quæ ponitur in c. Tuas nos, de qua dixi supra c. 2. & continetur illis verbis: Si verò pure, ac sine pacto, vel conditione qualibet offerat rogans humiliter, ut in Canonicum admittatur, & bona sua retinere liceat pro Præbenda, & Clerici ejusdem Ecclesiæ pure consensiant: hujusmodi receptio fieri poterit, absque scrupulo simoniacæ pravitatis.

CAPUT V.

An sit simonia dare spirituale propter acquirendum temporale tanquam propter finem?

ARTICULUS I.

An possit quis dare, aut accipere Præbendam propter finem intrinsecum temporalem?

SUMMARIUM.

Finis alius intrinsecus, alius extrinsecus. n. 88.

Explicatur finis intrinsecus intra hanc materiam. n. 89.

Potest dari, & accipi Beneficium absque labe simonia propter finem intrinsecum sustentationis temporalis. n. 90.

Licetum est dare Beneficium Clerico propter finem contentum in ipso Beneficio. n. 91. & seqq.

Cum datur Beneficium Clerico ob finem sustentationis, datur spirituale pro temporali. n. 93.

Cum datur Beneficium propter finem sustentationis, datur omnino liberaliter. n. 94.

Distinguendus est finis intrinsecus spiritualis, & temporalis in Præbenda. Et quis sit finis principalior, & minus principalis. n. 95.

Cum diximus, esse simoniam dare spirituale propter motivum temporale, id non intelligitur de fine intrinseco explicato. n. 96.

Solum Præbenda, aut Beneficium respicit sustentationem vitæ tanquam finem intrinsecum. n. 98.

Quomoda hac conclusio non subiaceat damnationi. n. 98.

87. Cum finis sit motivum, propter quod operantur creaturæ rationales; quæ cap. 2. diximus de motivo simoniam invahente, satis superque videbantur ad cognoscendum, quis sit finis, qui inficit spiritualia labe simoniaca. Sed quia propositio 46. aliquid addit speciale de fine temporali respectu rei spiritualis, aliqua superaddemus claritatis gratia.

88. Distinguendus itaq; est duplex genus finis. Alius enim est intrinsecus rei, alius extrinsecus. Intrinsecus est, ad quem res ipsa ex natura sua ordinatur. Extrinsecus verò est, ad quem persona rationalis rem aliquam ordinat, licet per se non sit ordinata ad illum.

89. Exemplum finis intrinseci intra materiam, in qua versamur, est res temporalis annexa spirituali, quæ ad aliquem finem ordinatur. v. gr. Præbenda, Beneficium, patrimonium, & similia quoad temporale subsidium, quod continent, instituta sunt ab Ecclesia propter sustentationem vitæ Clericorum; & ideo sustentatio vitæ eorum est finis intrinsecus Præbendæ, Beneficii, & quatenus continent temporale subsidium; quia sic ab intrinseco, & ex natura sua ordinantur ad talem finem.

90. Dico ergo primò. Res temporalis annexa spirituali, v. g. Beneficium, quatenus continet temporale subsidium, potest dari, vel accipi propter temporalem Clerici sustentationem, tanquam propter finem intrinsecum. Et ita potest Episcopus Clerico pauperi conferre Beneficium propter sustentationem vitæ ejus, tanquam propter finem intrinsecum ipsi Beneficio absque periculo simoniæ. Et similiter Clericus potest petere, vel accipere Beneficium propter eundem finem sustentationis suæ, absque simoniacæ pravitare.

91. Probatur primò conclusio. Nam simonia, ut dixit S. Thom. supra laudatus, est omnis contractus non gratuitus circa spiritualia, aut spiritualibus annexa; intelligitur autem esse contractus non gratuitus, si sit talis formaliter, vel æquivalenter: atqui quod Episcopus det Beneficium Clerico pauperi propter sustentationem ejus, tanquam propter finem, neque formaliter, neque æquivalenter continet contractum non gratuitum: ergo quod Episcopus det eo modo Beneficium, nihil continet simoniacum.

92. Major, & consequentia sunt evidens. Nec minus evidens est minor. Nam in eo casu nihil paciscitur Episcopus cum Clerico; sed dat illi Beneficiũ cum eo ipso fine, qui continetur in ipso Beneficio.

93. Probatur secundo. Nam ut detur simonia, necesse est, quod detur spirituale pro temporali, vel è converso: sed quando Episcopus dat Beneficium Clerico propter sustentationem vitæ ejus, tanquam propter finem, non dat illi spirituale pro temporali; non enim commutat spirituale pro temporali sustentatione ejus: ergo cum dat Beneficium Clerico propter sustentationem vitæ ejus tanquam propter finem, non datur simonia.

94. Probatur tertio. Nullo modo est simoniacum dare aliquid spirituali annexum, omnino gratis, & pure liberaliter (excipe donationem pure liberalem, quam prohibet Ecclesia propter speciem mali, quod tamen non habet locum in præsentia) sed quando Episcopus dat Clerico Beneficium propter sustentationem vitæ ejus, tanquam propter finem, dat illi Beneficium omnino gratis, & pure liberale; non enim percipit Episcopus emolumentum aliquod temporale: sed solum respicit utilitatem ejus, cui dat Beneficium: ergo id nullo modo est simoniacum.

95. Sed ne res hæc sinistre intelligatur, advertendum est, quod sicut sustentatio vitæ non est finis intrinsecus spiritualitatis, sed solum temporalitatis Præbendæ; solum queri, & desiderari potest temporalis Præbenda propter sustentationem vitæ, tanquam propter finem intrinsecum temporalitati Præbendæ. Ex quo fit, finem principalem Præbendæ non esse sustentationem vitæ: finis enim principalis ejus est id, ad quod ordinatur spiritualitas Præbendæ, scilicet comodum spirituales; finis autem minus principalis est id, ad quod ordinatur temporalitas Præbendæ, nempe sustentatio vitæ. Et ideo Clericus, qui querit, aut accipit Præbendam propter sustentandam vitam tanquam finem (si recte, & debite procedat) non accipit Præbendam propter sustentationem vitæ tanquam propter finem principalem; sed accipit Præbendam propter comodum spirituale, tanquam propter finem principalem; & accipit illam propter sustentationem vitæ, tanquam propter finem minus principalem.

96. Ex quibus sic discussis tria inferre licet. Primum. Cum in cap. 2. diximus,

diximus, esse simoniacum dare spirituale propter motivum temporale, aut e converso, intelligi de motivo temporali extrinseco; non autem de eo, quod est intrinsecum ipsi Beneficio, aut Præbendæ propter dicta.

97 Secundum. In hoc genere nihil spirituale, aut spiritualibus annexum respicere tanquam finem intrinsecum sustentationem vite, aut aliam rem temporalem, præter Præbendam, Beneficiū, Capellaniam, & alia similia, quæ instituta sunt ad sustentationem Clericorum.

98 Tertium. Præfatam conclusionem non subjacere huic damnationi propositionis 46. Tum quia hæc propositio damnata dicit non esse simoniam, etiam si temporale sit principale motivum dandi spirituale; nos autem dicimus, esse finem, & motivum minus principale. Tum præcipue, nam quando Episcopus dat Clerico pauperi Beneficiū propter sustentationem vite ejus, non dat spirituale pro temporali, neque facit contractum cum Clerico, obligans eum, ut sustentet vitam; sed dat illi Beneficiū, quod ab intrinseco ordinatur ad sustentationem vite ejus. Et præterea, nam licet Episcopus illi conferat Beneficiū propter sustentationem vite ejus, certum est, quod dat gratis; finis enim ille est in utilitatem ejus, cui confertur.

ARTICULUS II.

An in actione virtutis possit quis respicere finem temporalem?

SUMMARIUM.

Qui in actione virtutis respicit temporale tanquam finem principalem, est simoniacus; non autem si tanquam finem secundarium. n. 99.

Facere opus virtutis propter temporale, tanquam propter finem principalem, est æquivalenter vendere illud. n. 100.

Non datur ea æquivalentia, cum quis respicit temporale tanquam finem secundarium. n. 101.

Quid de eo, qui celebrat Missam propter stipendium? n. 102.

Quid, quando Maurus vult baptizari propter commodum indumenti. n. 103.

Quid, quando pauperes accipiunt Eucharistiam propter percipiendam elemosynam. n. 104.

99 **D**ico secundò. Qui facit actionem virtutis propter acquirendum aliquod commodum temporale, tanquam propter finem principaliter intentum, est simoniacus; si autem principaliter intendit bonum spirituale, & secundariò intendit commodum temporale, non committit simoniam. Hæc est expressa sententia S. Th. quod lib. 8. ar. 11. ubi præfigit hunc titulum: *Utrum ille, qui vadit ad Ecclesiam propter distributiones, alias non iturus, peccet?* Et sic respondet: *Si enim huiusmodi distributiones respicit quasi finem sui operis principaliter intentum, simoniam committit, & ita mortaliter peccat. Si autem habet principalem finem Deum in tali actu, ad huiusmodi autem distributiones respicit secundariò, non quasi in finem, sed sicut in id, quod est necessarium, ad sui sustentationem, constat, quod non vendit actum spirituale, & ita simoniam non committit, nec peccat. Sic enim acceptio distributionum non erit causa, quare ad Ecclesiam vadat, sed propriè huiusmodi determinato, quare nunc vadat, & non alia vice.*

100 Ratio autem prioris partis conclusionis, quam tradit S. Th. est: nam facere opus spirituale virtutis propter emolumentum temporale tanquam propter finem principaliter intentum est æquivalenter velle vendere actionem spirituales virtutis: sicut qui servit domino propter mercedem suam, vendit actionem suam tali domino. Et si ille, qui dat distributionem, daret illam de suo, & sine ulla obligatione, & sciret intentionem alterius recipientis illam, esse velle recipere illam propter commodum temporaliter intentum, uterque esset simoniacus; quia alter venderet suam virtutis actionem, & alter illam emeret.

101 Ratio verò secundæ partis conclusionis traditur etià à S. Th. in verbis relatis: Nam qui in actione virtutis principaliter respicit Deum, aut motivum supernaturale tanquam finem principaliter intentum, & in eadè actione respicit commodum temporale tanquam finem secundariū, & minus principalem; sic non vendit actionem virtutis: quia ille finis secundarius est solum aliquo modo impulsivus, & quasi determinatio, quare nunc operetur illam actionem virtutis propter motivum supernaturale, tanquam propter finem principale.

102 Hinc didici possunt dubia multorum casuum. Primò. Si quis celebraret Missam propter stipendium tanquam propter finem principaliter intentum, simoniacus esset, propter dicta. Quia tamen Sacerdotes Missam celebrant præcipue propter salutem animarum suarum, & secundariò propter stipendium, quatenus deferunt ad sustentationem propriam, sic non committunt simoniam.

103 Secundò. Maurus quidem agnoscens veritatem Catholicæ Religionis, voluit baptizari statim, quia se offerebat occasio acquirendi optimum vestimentum, quo indigebat ad cooperiendam nuditatem suam. Hic si suscepit Baptismum propter vestimentum, tanquam propter finem principaliter intentum, simoniacus fuit. Si autem suscepit Baptismum propter salutem animæ suæ, tanquam propter finem principalem, & secundariò voluit statim baptizari, ne amitteret occasionem vestimenti, ita ut commodum temporale fuerit tantum impulsivum, & determinatio tem-

poris præsentis; sic nullam commisit simoniam.

104 Tertio. In hac urbe Hispalensi, sicut in aliis Provinciæ Bæticæ, est consuetudo, quod in una die hebdomadæ sanctæ convocentur pauperes ad communionem Eucharistiæ; & post communionem vocantur ad prandium, & multi in illa die non communicarent, nisi sperarent prandium. Si ergo pauperes communicant propter prandium, tanquam propter finem principaliter intentum, simoniaci sunt, & vendunt suam actionem communicandi. Si autem (quod credendum est) communicant propter salutem animarum suarum, & secundariò propter prandium, quo egent, tanquam propter finem impulsivum determinatum ad eligendum hunc diem potius, quam illum, sic non committunt simoniam, nec peccant.

ARTICULUS III.

An possit quis dare aliquid temporale propter acquirendum Beneficiū, tanquam propter finem minus principalem?

NON EGRET SUMMARIO.

105 **D**ico tertio. Si illud temporale, quod dicitur dari propter acquirendum Beneficiū Ecclesiasticum, tanquam propter finem minus principalem, mover, & allicit animum conferentis Beneficiū, aut præsentantis ad illud simoniacum est, quantumvis dicatur dari propter illud, tanquam propter finem minus principalem. Si vero non allicit animum illius ad collationem, aut præsentationem Beneficii, non datur simonia.

106 Exemplis declaratur conclusio. Titius dat munera Episcopo, dicitque se respicere tanquam finem principalem, quod Episcopus ostendet luculentius dignitatem suam; & respicere tanquam finem secundarium, quod sibi conferat Præbendam; simoniacus est: quia dat munera, quæ alliciunt animum, ut conferat sibi Beneficiū. Item Sempronius exhibet Episcopo obsequia famulatus propter mercedem temporalem, tanquam propter finem principaliter intentum; secundariò verò cum aliqua spe obtinendi Præbendam, & in hoc sensu dicitur, id facere propter Præbendam, tanquam propter finem minus principalem, & indirectum. In quo casu (nisi pervertatur intentio, & flectatur ad Beneficiū, tanquam ad finem principaliter intentum) non reperitur simonia: qua solus famulatus æquali mercede compensatus non allicit animum collatoris ad conferendum Beneficiū.

107 Probatur conclusio sic explicata ex c. Et si quæstiones, de simonia illis verbis, quæ retulic. 2. *Quod autem scriptum est, Beatus, qui excutit manus suas ab omni munere, de illis donis dictum est, quæ accipientis animum allicere, vel pervertere solent.* Ergo si ille, qui dat munera collatori, aut præsentatori Præbendæ, dat ea munera, quæ accipientis animum allicere, vel pervertere solent, quantumvis dicat dari propter collationem, aut præsentationem Beneficii Ecclesiasticam tanquam propter finem secundarium, simoniacus est: quia revera dat munera, ut per illa paret sibi viam ad Præbendam.

108 Secunda autem pars conclusionis probatur ex verbis sequentibus ejusdem cap. Et si quæstiones. *Qua voluntatem recipientis inclinare, vel movere non debeant; non tamen Ecclesia Romana interpretari consuevit, accipientem in his delinquere, vel donantem.* Ergo qui dat munus ab obsequio, sive qui exhibet famulatum taliter, ut per illum non moveat, neque inclinet voluntatem collatoris ad conferendum Beneficiū, licet habeat aliquam spem perveniendi ad Beneficiū, & hoc sensu dicatur famulari propter Beneficiū, tanquam propter finem secundarium, non erit simoniacus.

109 Et confirmatur. Omnes enim, qui ambiunt famulatum Episcopi, aut Cardinalis, id libenter aggrediuntur, quia habent spem ascendendi ad aliquod Beneficiū Ecclesiasticum, in hoc sensu dicuntur respicere id tanquam finem secundarium: Durum ergo videtur dampnare omnes famulos, & familiares Episcoporum, & Cardinalium, qui cum hac spe illis famulantur, & in hoc sensu respiciunt secundariò Præbendam.

110 Dixi, *Nisi pervertatur intentio*, est enim periculosum famulari aliquo modo Episcopo cum ea spe Beneficii Ecclesiastici, quia facile flectitur intentio ad respiciendum illud tanquam finem principalem sui famulatus. Et ideo qui sic famulantur Episcopo, licet habeant spem ascendendi ad Beneficiū Ecclesiasticum, aut ad aliam Præbendam, debent habere rectam intentionem, ne præstent suum munus ab obsequio, vel principaliter propter promotionem ad Beneficiū, vel cum animo alliciendi suo famulatu voluntatem Episcopi ad talem promotionem.

111 Similiter delinquit simoniacè Episcopus, si obsequia temporalia famuli, quæ compensare debet mercede temporali, velit compensare Beneficio Ecclesiastico. Hæc enim virtualiter est venditio, & comutatio Beneficii pro obsequio temporali: & tunc dat Beneficiū propter munus ab obsequio, tanquam propter finem principalem. Aliud est, si ad equato pretio compensaverit obsequia famuli; ex occasione tamen famulatus is famulus invenerit gratiam apud Episcopum, & hic inclinet ad conferendum omnino gratis, & purè liberaliter famulo Beneficiū Ecclesiasticum: sic enim nullum est vestigium simoniæ.

C A P U T VI.

A P P E N D I X.

An liceat Episcopo conferre Beneficiū pingue Clerico sub eo onere, quod renunciet aliud tenue, vel minus pingue, quod habet, ut hoc conferatur alteri?

A R T I C U L U S I.

Præmittuntur aliqua, & duæ sententiæ referuntur.

S U M M A R I U M.

Explicatur casus. n. 112.

Qui nam censuerint, & quo fundamento, esse simoniacū, quod Episcopus det Beneficiū pingue Clerico sub conditione, quod renunciet tenue. n. 113.

Prima opinio distinguens inter Beneficiū compatibile, & incompatible. n. 114.

Authores hujus sententiæ referuntur. n. 115. & seqq.

Secunda sententiæ, quæ est limitatio prima. n. 118.

Duplex genus Beneficiorum incompatibilium explicatur. n. 119.

Quæstio procedit, non de Beneficiis incompatibilibus, sed solum de compatilibus. n. 120. & seqq.

112 **C**ommune est Episcopis, dum conferunt Beneficiū pingue uni Clerico habenti aliud tenue, cōferre illud sub onere, quod renūciat tenui Beneficio, quod prius habebat. Nā cum cognoscant Episcopi, multos esse dignos, quibus Beneficia conferantur, & videant alios aliis digniores, inique ferūt, vel quod Beneficiū pinguius conferatur minus digno, vel quod unus habeat Beneficiū utrunque scilicet pingue, & tenue; & reliqui digni remaneant inopia pressi.

113 In hac tamen Curia Hispalensi novissime exorta est controversia, an liceat Episcopo dare Beneficiū pingue sub onere, quod renūciat tenue; an potius id sit simoniacū? Nec defuerunt, qui censerent, Episcopū sic conferentē esse reum simoniæ, hoc fundamento fulti. Etenim pactio circa spiritualia, aut spiritualibus annexa, simoniaca est; ut constat ex c. *Quæsitum. De Rerum permut. & aliis juribus*: sed dare Beneficiū sub onere, quod renūciat aliud, est pactio circa spiritualibus annexa: ergo id est simoniacum.

114 Pauci sunt Authores, qui hanc quæstionem tetigerunt. Prima ergo sententiæ docet, si Episcopus det Beneficiū uni habenti aliud incompatible cum primo, sub onere quod renūciat primū, id non esse simoniacū; quia ea cōditio renūciandi primū de jure inest; si verò Beneficiū pingue, quod denud cōfertur, sit cōpatibile cum primo tenui, esse simoniacū conferre sub ea conditione, & quod renūciat primum; qui est pactū inītū sub conditione, quæ non inest de jure.

115 Hanc sententiā tuetur Garzia de Benef. p. 8. c. 2. n. 21. Ait enim: Ex prædictis infert Abbas in dicto c. Significasti, n. 6. cum collectario ibi, tenere collationem parochialis ab Ordinario factam habenti aliam, sub conditione, si primam resignaverit, seu dimittat; quia ista cōditio tacite inerat de jure. Et hanc primam partem hujus sententiæ confirmat ex quadam decisione Rotæ. Et n. 24. addit secundam partem sententiæ hujus sic: Secus esset, si cōditio tacite non inesset, ut quia primum Beneficiū non esset vacaturum ipso jure: Et pro hac secunda parte citat Cosmam, & Selvam. Ubi non dicit, esse simoniam.

116 Eidem sententiæ suffragatur (quamvis cum limitatione mox subiicienda) P. Th. Sanch. 10. 1. Conc. lib. 2. c. 3. dub. 25. ubi postquā latè probavit, omne pactum circa spiritualia esse simoniacū, subjungit nu. 9. Nota, limitandam esse hanc conclusionem, nisi apponatur cōditio, quæ jure inest, & eo modo, quo inest; ut si Episcopus habenti Beneficiū Curatum, conferat aliud Curatum ea conditione, ut resignet primum, non erit simonia; quia illa cōditio de jure inest, cum non possit aliquis duo Beneficia Curata obtinere. Si autem Beneficia essent compatible, (ut si utrumque esse tenue, & non sufficiens ad decentem sustentationem) esset simonia conferre alicui Beneficiū ea conditione, ut resignaret aliud, quod habet: quia illa cōditio non inest jure, quia sunt compatible.

117 Pro eadem sententiā stat P. Gibalinus de simonia q. 16. Corollario 8. & primam partem circa Beneficia incompatible docet in conclusione 2. & pro ea citat Ugolinum tabul. 1. de Simonia c. 11. nu. 4. Garziam ubi supra, Cosmam in pragmat. titul. de collat. §. Sequuntur verb. voluerit. Panvin. de offic. & potest. Capituli Sede vacante. q. 1. p. 2. n. 2. Rebuffum praxi tit. Requisita ad Collat. n. 1. Deinde in conclusione 4. tuetur secundam partem hujus sententiæ, nempe simoniacum esse, quod collator Beneficii det Beneficiū sub ea conditione, quod renūciat aliud compatibile; & pro hac parte citat Selvam de Benefic. p. 2. q. 20. nu. 2. & 3. & reliquos antea citatos pro secunda conclusione. Præterea eandem sententiā quoad utrumque partem defendit, & fundamentis roboravit à me consultus Illustrissimus Episcopus Pampilonensis D. Joannes Santos de San Pedro doctrinæ, & Religionis prænotissimus.

118 Secunda sententiæ, quæ videtur esse limitatio primæ, docet, posse Episcopum sine labe simoniæ dare Clerico Beneficiū sub conditione, quod renūciat alterū compatibile; si quando dedit illi primum Beneficiū, dedit illud sub conditione, quod renūciatu-

rus esset illud, si conferret deinceps alterum pinguius. Ita P. Th. Sanchez ubi supra. Ita enim asserit. Similiter excusari potest à simonia si Episcopus conferat Beneficiū alicui ea conditione, ut cum ipse aliud pinguius illi contulerit, primum liberè renūciat in manibus ipsius Episcopi, ut illud conferat, cui placuerit, id enim licitè fieri potest. Primum, quia illa cōditio est secundum jus commune: secundum, quod nullus potest habere duo Beneficia, etiam simplicia, quorum alterum sit pingue, id est, sufficiens ad congruam sustentationem. Secundo, potest excusari; quia illa est quasi permutatio Beneficiorum, quæ auctoritate Prælati licitè fieri potest. Tercio, quia causa permutationis potest quis renūciare cum tali conditione, ut supra dixi. In quibus verbis notandum est, ex his tribus rationibus primam facere recursum ad incompatibilitatem Beneficiorum; secundam tamen, & tertiam tradi independentem ab eo, quod Beneficia sint incompatible. Ubi pro eadem sententiā citat Cordubam in Summa q. 30. Ludovicum Lopez 1. p. instruct. cap. 337. sine, & Emmanuelem Rodrig. 10. 2. Sum. ca. 60. n. 4.

119 Et pro majori horū intelligentia prænotandū est, Beneficia incompatible esse duplicis generis. Incompatible primi generis sunt illa, quorū unum ipso jure excludit alterū. v.g. Præbendæ uniformes sub eodem tecto, ut duo Canonici: nam si accipias secundum, ipso jure vacat primū. Incompatible secundi generis sunt, quæ licet non possint retineri simul sine dispensatione, tamen nō ita pugnant inter se, ut alterum vacet, accepto priori. Talia sunt duo Beneficia pingua, id est, quorum quodlibet sufficit ad congruam sustentationem Clerici. Ita Navarr. lib. 3. cons. 17. & seqq. de Præbendis, & P. Lessius lib. 2. de Just. c. 34. dubit. 27. n. 140. & communiter Doctores.

120 Deinde ut faciliè cognoscatur, in quo consistat difficultas præsentis controversiæ, suppono, admittendam esse tanquam certam priorem partem primæ sententiæ, nempe posse Episcopum conferre alicui Beneficiū pingue sub conditione, quod renūciat aliud compatibile, quod habet; nam quamvis videatur fieri pactum sub ea conditione; ea tamen cōditio de jure inest, & non tam est pactio, quā declaratio obligationis, quæ obstringitur collatarius, ut rectè probant Authores primæ sententiæ.

121 Punctum ergo difficultatis est, an possit Episcopus absque labe simoniæ conferre Beneficiū Clerico cum onere renūciandi aliud minus pingue, quod antea habebat, casu quo talia Beneficia sint compatible? Et, ut vidimus supra, id negant Authores primæ sententiæ, & Authores secundæ limitant, & affirmant pro casu, in quo cū Episcopus contulit primum, illud contulit sub conditione, quod renūciaturus illud esset, si deinceps aliud pinguius conferret.

A R T I C U L U S II.

Statuitur pars affirmativa, & prima ejus probatio.

S U M M A R I U M.

Potest Episcopus conferre Clerico Beneficiū pingue cum onere, ut renūciat minus pingue, quamvis compatibile. n. 122.

Quam vim habeat quidam metus proprius? n. 123.

Episcopus potest transferre Beneficiariū de una Ecclesia ad aliam. n. 124.

Dare Beneficiū pingue cum eo onere, est transferre illum de una Ecclesia ad aliam. n. 125.

Quid præcipiat Pontifex in cap. Quæsitum? n. 126.

In eo capite conceditur Episcopo tam potestas faciendi permutationem Beneficiorum, quam translationem Beneficiorum. Ex Suarez. n. 127.

Discrimen inter permutationem, & translationem. Ex eodem. n. 128.

Quare concedatur permutatio sub termino translationis. n. 129.

An omnis permutatio, ut se tenet ex parte Episcopi, sit translatio? n. 130.

Conclusio ex dictis. n. 131.

122 **V**eram censeo sententiā affirmantem, posse Episcopū absque labe simoniæ conferre Beneficiū pinguius Clerico, cum onere ut renūciat Beneficiū minus pingue, quod antea, habebat, quamvis ea Beneficia sint inter se compatible. Hanc sententiā tuetur Illustrissimus Episcopus D. Joannes Alphonſus de Moscoso in summ. tr. 5. de simon. c. 10. ubi referens, quemdam motum proprium Pontificis prodidisse, in quo interdicebantur Episcopi, ne consanguineis, & familiaribus conferrent Beneficia, sic ait: Este mandato fue rigurosísimo para los Obispos, que baziendo el deber andam accomodando sus familiares, y parientes segun sus merecimientos, quitando les unos Beneficios, y dandoles otros: y era intolerable obligarlos à que à cada paso, para hazer estas provisiones acudiesen à Roma. Suplico el Rey Felipe Segundo deste mandato, y embio cédulas à los Obispos baziendoles saber, cómo se avia suplicado desta extravagante, y que conſegura tonciencia podiam seguir la costumbre antigua. Y yo recibí aviso en una cédula real sobre el caso. Quæ sic in latinum sermonem fide iter transfero. (Hoc præceptū fuit rigidissimū adversus Episcopos, qui muneri suo satisfaciētes, satagunt promovere familiares, & consanguineos pro uniuscujusque meritis, AUFERENTES alia Beneficia, & conferentes alia. Erat autem onus intolerabile, cogere Episcopos, ut tertio quoque gradu mitterent Romam pro his provisionibus faciendis. Supplicavit Rex Philippus II. pro suspensione hujus præcepti, & misit chirographa Episcopis, certiores eos faciens de supplicatione ab hac extravaganti, admonensque eos posse tuta

tuta conscientia sequi consuetudinem antiquam. Et ego accepi admonitionem hanc per chirographum Regium de re ista.)

123 In quibus verbis id præcipue notandum est, censere Illustr. Episcopum, licite Episcopos auferre, & conferre Beneficia familiaribus, quod non aliter fit, nisi conferendo Beneficia potiora cum onere renunciandi inferiora alia. Deinde notandum etiam est, dubitari inter Authores, an sola supplicatio Regis sufficiat pro suspensione præcepti, aut motus proprii. Ceterum quidquid sit de hoc, constat, eum motum proprium non esse usu receptum, & prævaluisse pristinam consuetudinem.

124 Ratio prima hujus conclusionis est: Nam c. *Quasitum de Rerum permut.* conceditur Episcopo, ut possit transferre Beneficiarium de una Ecclesia ad aliam: sed conferre Beneficium pinguius Clerico cum onere renunciandi aliud minus pingue, quod habebat, est transferre illum de una Ecclesia ad aliam: ergo in præfato cap. conceditur Episcopo, quod possit conferre Beneficium Clerico cum onere renunciandi aliud, quod antea habebat.

125 Minor patet: nam transferre Beneficiarium de una Ecclesia ad aliam, dicit terminum ad quem, & terminum à quo: & dum confert Beneficium pingue, facit illum transire ad aliam Ecclesiam, tanquam ad terminum ad quem: & dum jubet renunciare Beneficium minus pingue, facit illum recedere ab Ecclesia, cui antea præerat, tanquam à termino à quo: illa ergo Episcopi dispositio quoad ea Beneficia est translatio de una Ecclesia ad aliam.

126 Jam verò major ejus syllogismi ostenditur. Nam in eo c. *Quasitum* sic decernit Pontifex. Generaliter itaq; teneas, quod commutationes Prebendarum de jure fieri non possunt; præsertim pactione premissa, qua circa spiritualia, vel connexa spiritualibus, labem semper continet simoniæ. Si autem Episcopus causam inspexerit necessariam, licite poterit de uno loco ad alium transferre personas. Ergo ex causa necessaria potest Episcopus transferre Beneficiarium de una Ecclesia ad aliam.

127 P. Suarez to. 1. de Relig. tr. 3. lib. de simonia, c. 32. affirmat, in hoc capite concedi Episcopo potestatem tam ad faciendam permutationem Beneficiorum, quam ad translationem Beneficiorum de una Ecclesia ad aliam. Et ita n. 2. ait: Sit igitur generalis Regula, ut permutatio licite fiat, necessarium esse, ut Authoritate superioris fiat. Cujus rei rationem sic proponit. Et ratio est clara: quia talis permutatio potest esse necessaria, vel utilis aut Ecclesie, aut ipsis Beneficiariis, & ideo non debuit omnino prohiberi. Fuit autem expediens, ut proprio arbitrio privatim non fieret; ideoque meritis superioris autoritas postulata est. Et nu. 9. addit, hunc Superiorem esse Episcopum.

128 Et n. 4. declarat discrimen inter permutationem, & translationem his verbis: Quia translatio non est contractus, nec fit per modum contractus; unde per se non requirit, quod fiat inter duos, & per se respicit utilitatem Ecclesie, non translatorum. Unde ORIGINEM DUCIT A PROVIDENTIA Prælati, non à voluntate translatoris; ideoque sine illius consensu fieri potest, & interdum cum majori onere, & minori temporali commodis; & sæpe circa unum tantum ad Beneficium vacans. Permutatio autem revera fit per modum contractus; & ideo per se postulat, ut fiat inter duos, & ex consensu eorum, &c. Totum ergo hoc permittitur in Beneficiis cum autoritate PRÆLATI: Et ideo hoc modo non solum translatio personarum, sed etiam permutatio Beneficiorum in rigore sumpta licita est cum dicta conditione (scilicet autoritatis Episcopi) & ita sentiunt omnes Doctores, & aperte D. Th. 2. 2. q. 100. ar. 1. ad 5. Prius enim dicit has permutationes fieri non posse privatim: subdit verò statim: (Potest tamen Prælati permutationes hujusmodi facere.) & probatur sufficienter ex dictis juribus, & ex Clem. unic. de rerum permut.

129 Et mox rationem tradit Suarius, quare concedat Pontifex Episcopo permutationem Beneficiorum sub ea voce transferre potius, quam sub verbo Permutare. Sic enim ait: In dicto autem capite (*Quasitum*) Pontifex illum modum loquendi tenuit, ut significaret duo. Unum est, Beneficia secundum jus non posse permutari privata autoritate, & consensu permutantium: ita enim omnes illam primam regulam intelligunt. Aliud est, hanc permutationem non esse faciendam ab Episcopo sine respectu ad commune bonum Ecclesiarum. Et quia hoc ex personis maxime pendet, ideo potius per translationem personarum, quam per Beneficiorum permutationem Pontifex declaravit.

130 Et ex dictis clare infertur, omnem permutationem, ut se tenet ex parte Episcopi, esse translationem; nam, ut ait Suarius, sub nomine translationis in eo textu comprehendit Pontifex permutationem; quod non fieret, nisi permutatio etiam esset translatio; sed non omnem translationem esse permutationem. Quod si obijcias ex verbis supra relatis Suarii, translationem non esse contractum, nec fieri per modum contractus, & per se respicere utilitatem Ecclesie, non translatorum; & translationem originem ducere à providentia Prælati, non à voluntate translatoris, quæ omnia convenire non possunt permutationi. Respondeo, etiam permutationem, ut se tenet ex parte Prælati, vel (ut magis propriè loquamur) approbationem permutationis non esse contractum, & in ea respicere debere Episcopum utilitatem Ecclesie potius, quam permutantium, & sic etiam originem ducere à providentia Prælati. Et hæc dicta sunt ad majorem intelligentiam textus. Quia licet negaveris, permutationem sic explicatam esse translationem, nihil obest, nec prodest nostræ conclusioni.

131 Ex dictis ergo patet, quod quando Episcopus confert Beneficium pinguius Clerico cum onere, quod renunciet minus pingue,

esse veram, & perfectam translationem, quam in præfato textu concedit Pontifex Episcopo: hæc enim collatio, quam facit Episcopus, cum onere renunciandi aliud Beneficium, non est contractus, neque fit per modum contractus, & respicit utilitatem Ecclesie, & originem ducit à providentia Prælati, & non à voluntate translatoris.

ARTICULUS III.

Solvuntur objectiones oppugnantes doctrinam art. præcedentis.

SUMMARIUM.

Episcopus, dum confert Beneficium pingue, non facit renunciari aliud pacto, sed imperio. n. 133.

Ad rationem translationis non requiritur, quod Beneficia sint incompatibilia. n. 134.

Aliquando jubet Prælati cum animo annuendi renitentia subditis. n. 137.

Quomodo debeat fieri translatio ex causa necessaria? n. 137. & seqq.

Causa est moraliter necessaria, cum affert magnam utilitatem bono regimini. n. 138.

Quanam sint quoad hoc requisita, ut detur magna utilitas pro bono regimine Ecclesie? n. 149.

In hoc modo collationis Beneficiorum datur causa necessaria. n. 140.

Quid de causis enumeratis in c. (Nisi cum pridem?) n. 141.

132 Dices primò, non posse verificari, ejusmodi collationem ab Episcopo factam cum onere renunciandi, non esse contractum, neque fieri per modum contractus, si quidem Episcopus dat Beneficium dependenter ab hoc, quod Beneficiarius ille consentiat in renunciando alterum Beneficium. Dicit enim Episcopus (do tibi hoc Beneficium, si volueris renunciare primum.) Quis autem dubitare potest, hoc esse pactum Episcopi cum Beneficiario? Deinde, nam collatio secundi Beneficii non est ex natura sua translatio; sed appositio illius conditionis, & pacti facit illam provisionem Beneficii esse quasi translationem: nam cum loquimur de Beneficiis compatilibus, provisio secundi Beneficii non petit illum transitum de uno ad alterum. Ergo perperam dicitur, quod ea provisio secundi Beneficii, cum onere renunciandi primum, est translatio, quam in hoc textu permittit Pontifex Episcopo.

133 Respondeo, ejusmodi provisionem non esse contractum, neque fieri modum contractus; quia id onus imponit Episcopatus non pacto, sed jussione, & imperativo modo, & æquivaleret huic actui: (Do tibi Beneficium pinguius, & quia scio, te acceptaturum, jubeo, ut renuncies alterum præhabitu.) Vel sic: (Jubeo, ut acceptes hoc Beneficium, & ut renuncies aliud.) In quo nullum init pactum, sed exercet imperium, quod potest exercere ex vi potestatis, quam dat illi Pontifex in hoc cap. *Quasitum*. Et quidem negari non potest, quod potest Episcopus uti hoc modo imperandi renunciationem prioris Beneficii ad assumptionem posterioris, sine ulla ratione pacti. Quod si in provisione conditionali est periculum simoniæ propter pactum, consulo, ne utatur Episcopus provisione conditionali, sed provisione imperativa; qualem debemus præsumere in Episcopo sic providente Beneficium.

134 Ad id, quod subjungitur, respondeo, id argumentum probare plus, quam ejus Author contendit, immò & quam potest contendere. Probat enim, nunquam posse Episcopum transferre Beneficium de una Ecclesia ad aliam, nisi Beneficia fuerint incompatibilia; contendit enim argumentum, non esse veram translationem, eo quod Beneficia sunt compatibilia. Hoc autem videtur absurdum. Nam cum Pontifex in præfato capite concedat Episcopo, quod possit de uno loco ad alium transferre personas, quo jure id limitandum est ad sola Beneficia incompatibilia, ita ut id non possit præstare, cum Beneficia sunt compatibilia. Si ergo potest in aliis casibus transferre Beneficiarium de uno loco in alium, poterit etiam in hoc, de quo agimus. Et sicut in aliis casibus illa est vera translatio, etiam si Beneficia sint compatibilia, etiam in hoc. Nam ad veram translationem non requiritur, quod una collatio Beneficii postulet renunciationem alterius; sed quod ita fiat arbitrio Episcopi.

135 Dices secundò. Quamvis dicatur ea provisio secundi Beneficii fieri imperativo modo, non potest negari, Episcopum expectare consensum Beneficiarii; nam si iste non admittit, non habetur reus inobedientiæ: si ergo pendet à consensu ejus, jam potius dicenda est pactio, quam jussio. Et confirmatur: nam, ut ait P. Suarez supra, propria, & vera translatio Beneficiarii sine illius consensu fieri potest: Sed hæc provisio secundi Beneficii cum onere renunciandi primum non potest fieri sine consensu illius: ergo hæc non est vera translatio, de qua loquitur Pontifex in eo textu.

136 Resp. non repugnare, quod imponatur præceptum, & quod, si subditus renuat, annuat Superiorem renitentem: sic enim leges imperativo modo imponuntur, & tamen solet Princeps annuere renitentia populi, & expectare consensum ejus, quia non vult obligare populum inviti. Sic ergo jubet Episcopus, ut admittat secundum renuncians primum; & tamen si nolit consentire, annuit Episcopus quandoque; quandoque etiam urget ad consensum, quia sic expedit bono regimini. Unde patet ad confirmationem, negandam esse minorem.

137 Dices tertio: Ut provisio Beneficii sit vera translatio personæ, qualem

qualem in eo textu cōcedi Pontifex Episcopo, requiritur, quod fiat ex causa necessaria, illis verbis: *Si autem Episcopus causam inspexerit necessariam*; atqui nulla est causa necessaria, quæ obstringat ad hoc, quod collato secundo Beneficio, renunciatur aliud cōpatibile: ergo hæc non est vera translatio, qualem in eo textu concedi Pontifex. Minor probatur primò: nam causas necessarias, ob quas potest renunciari Beneficium, enumerat Innocentius III. in cap. *Nisi cum pridem, de renunciat.* quas Glossa his duobus versibus conclusit: *Debilis, ignarus, malè conscius, irregularis. Quam mala plebs odit, dans scandalo, cedere possit.* Sed in nostro casu nulla ex his causis reperitur: ergo nulla causa necessaria reperitur in nostro casu ad renunciandum prius Beneficium.

138 Probatur secundò eadem minor. Causa renunciandi prius Beneficium in hoc casu est, ut consequatur secundum; sed ut consequatur secundum, non est necessarium, quod renunciatur primum, cum sint compatibilia: ergo in hoc casu non datur causa necessaria ad renunciandum. Probatur tertio. Nam causa renunciandi prius Beneficium in hoc casu est voluntaria Beneficiario: ergo non est necessaria. Probatur quarto. Nam, ut loquitur Suarius supra, translatio, quæ fit ob causam necessariam, originem ducit à providentia Prælati, non à voluntate translatis: Sed hæc renunciatio, de qua loquimur originem trahit à voluntate translatis, non à providentia Prælati, cum dependeat à voluntate, & consensus ejus Beneficiarii: ergo hæc non est translatio facta ob causam necessariam.

139 Antè solutionem præmitto primò, tunc dari causam moraliter necessariam, quando causa importat magnam utilitatem pro bono Ecclesiæ regimine: est enim moraliter necessariū Episcopo, providere omnibus, quæ fuerint magnoperè utilia pro bono regimine Ecclesiæ. Neque enim Episcopus satisfacit suæ obligationi, nisi provideat in omnibus de iis, quæ maximè conducunt ad utilitatem Ecclesiæ.

140 Præmitto secundò, esse magnam utilitatem pro bono regimine Ecclesiæ, quod ita distribuat Beneficia, ut concurrant hæc duo. Primum, quod Beneficia, quod meliora, & pinguiora fuerint, conferantur dignioribus. Est enim monstrum, & in perniciem Ecclesiæ, quod tenuia dentur dignioribus, & pinguiora minus dignis. Secundum, quod evitetur in quolibet individuo pluralitas Beneficiorum, de quo dicam *art. seqq.*

141 Jam verò ad argumentum respondeo, negando minorem, quod in hoc casu nō detur causa necessaria: est enim ea, quam proximè assignavi de bono Ecclesiæ regimine. Et id est, quod supra dixit P. Suarez, *Originem ducit à providentia Prælati*: Non enim fit ea translatio principaliter propter bonum regimen Ecclesiæ.

142 Ad primam probationem minoris respondeo, eas causas enumeratas in c. *Nam cum pridem*, & conclusas in disticho, non esse pro renunciatione Beneficii, sed pro renunciatione Episcopatus, ut evidenter constat ex contextu. Immo etiā respectu Episcopi intelligi extra casum translationis de uno Episcopatu ad alterum. Nam in casu translationis de uno Episcopatu ad alterum non attenduntur illæ causæ, sed solum attenditur ad bonum Ecclesiæ regimen; cui expedit majores Ecclesias à dignioribus Præfulibus gubernari. Quare etiam si illæ causæ extendendæ essent ad renunciationem Beneficii, haberent locum extra casum translationis, in qua renunciatio non oritur à voluntate translatis, sed à Providentia Prælati.

143 Ad secundam probationem neganda est major. Causa enim translationis non est, quod Clericus possit obtinere secundum Beneficium pinguius; sed quod prospiciatur bono regimini Ecclesiæ, ut dictum est. Et hinc patet ad tertiā probationem: nam causa renunciandi non est voluntaria Beneficiario; cujus voluntati non subest bonum Ecclesiæ regimen, propter quod fit hæc translatio: Patet etiā ex dictis, ad quartā probationem negandā esse minorem propter dicta.

ARTICULUS IV.

Ampliatur conclusio, & proponitur secundum ejus fundamentum.

SUMMARIUM.

Collatio Beneficii pinguis sub conditione, quod renunciatur alterum compatibile, non est simoniaca, quia conditio de jure inest. n. 144.

Quam odiosa sit in jure Canonico pluralitas Beneficiorum, etiam independenter ab eo, quod sint incompatibilia. n. 145.

Ex Concilio Lateranensi. Ibid.

Ex septima Synodo, & Concilio Chalcedonensi, & Tridentino. n. 146.

Ex S. Gregorio. n. 147.

Et ex Joanne XXII. n. 148.

Ex S. Thoma, & Cajetano. n. 149.

Explicantur inconvenientia allata à Joanne XXII. Ex P. Lessio. nu. 150.

Alia inconvenientia ex Soto. n. 151.

Alia ex Reginaldo. n. 162.

144 **H**ucusque propugnavi conclusionem sub terminis translationis absolute, sine eo quod proponatur Beneficiario sub cōditione renunciationis prioris Beneficii. Modò autè pro ampliatione conclusionis assero, sicut provisio Beneficii sub conditione, quod renunciatur alterum Beneficiū incompatibile, nihil continet simoniæ, quia ea conditio de jure inest; ita similiter provisio Beneficii in casu nostro facta sub conditione, quod renunciatur al-

terum Beneficium compatibile, nihil continet simoniæ, quia etiam ea conditio de jure inest, modo explicando.

145 Pro cuius claritate advertendū est, semper in jure Canonico rem odiosam fuisse pluralitatem Beneficiorum, etiā independenter ab eo, quod sint ex illis, quæ incompatibilia sunt, propter plurima incommoda, quæ ex hac pluralitate oriuntur. Et ideo semper habitū est tanquam melius, & consultius, quod singuli singula habeant Beneficia: ut patet ex pluribus Sacris Canonibus. Alexander III. in Concilio Lateranensi c. *Quia in tantum* de Præbendis, ait: *Quia in tantum quorundam processit ambitio, ut non duas, vel tres, sed plures Ecclesias perhibeantur habere.* Et paulò post. *De multitudine Præbendarum*, Canonibus inimica, qua dissolutionis materiam, & evagationis inducit, certumque continet periculum animarum. Ubi vides pluralitatem Beneficiorum censeri Sacris Canonibus inimicam, & animabus periculosam, & alia continere incommoda.

146 Septima Synodus, ut habetur c. *Clericus* 21. q. 1. sic ait: *Clericus ab instanti tempore non connumeretur in duobus Ecclesiis.* Negotiationis enim hoc est, & turpis lucri proprium commodum, & ab Ecclesia consuetudine penitus alienum. Et c. *Clericum*, ibid. ex Conc. Calced. dicitur: *Clericum in duarum Ecclesiis civitatum conscribi non oportet.* Conc. Trid. sess. 24. c. 17. de Refor. pluralitatem Beneficiorum vocat per versionem Ordinis Ecclesiastici, & improba cupiditatis affectum. Sic enim loquitur. *Cum Ecclesiasticus ordo pervertatur, quando unus plurium officia occupat Clericorum, sanctè Sacris Canonibus cautum fuit, neminem oportere in duabus Ecclesiis conscribi.* Verum quoniam multi improba cupiditatis affectu seipsos, non Deum decipientes, ea, quæ bene constituta sunt, variis artibus eludere, & plura simul Beneficia obtinere non erubescunt, &c.

147 S. Gregorius Magnus, ut refertur in c. *Singula* 89. dist. hoc idem affirmat, & confirmat testimonio Apostoli ad Rom. 12. *Singula Ecclesiastici juris officia singulis quibusque personis singillatim committi jubemus.* Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita in Ecclesia corpore multa membra sunt secundum veridicam Pauli sententiam. In uno, eodemque spiritali corpore conferendum est hoc officium uni, alii committendum est illud. Neque enim quantumlibet exercitata uni persona uno tempore duarum rerum officia committenda sunt, quia si totum corpus est oculus, ubi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diversa officia, & robur corporis servat, & pulchritudinem repræsentat: ita varietas personarum per diversa nihilominus distributa officia, & fortitudinem, & venustatem Sanctæ Ecclesiæ Dei manifestat. Et sicut indecorum est in corpore humano, ut alterum membrum alterius fungatur officio: ita nimium noxium, simulque turpissimum est, si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa.

148 Jo. XXII. in Extravaganti *Execrabilis* de Præbendis postquā dixit, execrabile esse quorundam ambitionem circa pluralitatem Beneficiorum impetrandam, eamque eò magis fieri insatiabilem, quod magis ei indulgetur; enumerat mala, quæ ex pluralitate Beneficiorum oriuntur. Sic enim loquitur. *Inter cetera inconvenientia, subscripta sequuntur, quod videlicet interdum unus, qui unicum, quamvis modicum, vix officium implere sufficeret, plurimorum sibi vindicat stipendia, quæ multis litteratis viris vitæ puritate, ac testimonio bonæ famæ pollentibus, qui mendicant, possent abundè sufficere aqua distributione collata habentibus, ipsa paratur vagandi materia, Divinus cultus minuitur, Hospitalitas in ipsis Beneficiis debita non servatur &c.* Et nota, hæc mala, & inconvenientia, quæ enumerat Pontifex, esse communia, ut plurimum, tam respectu pluralitatis Beneficiorum compatibilium, quam incompatibilium. Nam ex pluralitate Beneficiorum compatibilium, quæ aliqui obtinent, fit, quod multi litterati, vitæ puritate, & testimonio bonæ famæ pollentes mendicent, quod cultus Divinus minuatur, dum cultus, quem plures exercere possent, restringitur ad unum; & sic de aliis.

149 S. Thomas quodlib. 9. ar. 15. cum enumeret hæc, & alia incommoda, quæ stando in jure nature, consequuntur ad pluralitatem Beneficiorum? subjungit. *Sunt verò quedam actiones, quæ absolute consideratæ deformitatem, vel inordinationem quandam important; quæ tamen aliquibus circumstantiis advenientibus bonè efficiuntur, sicut occidere hominem, vel percutere, in se deformitatem quandam important; sed si addatur, occidere malefactorem propter justitiam, vel percutere delinquentem causa discipline, non erit peccatum, sed virtuosum.* In numero harum actionum videtur esse habere plures præbendas. Itaque pluralitas Beneficiorum ex se affert deformitatem moralem, quæ ut purificetur, requirit speciales circumstantias, quales sunt necessitas Ecclesiæ, vel ipsius Beneficiarii, vel paucitas eligendorum, &c. Idque explicuit Cajetanus in summ. verb. *Beneficium*, dicens, hanc pluralitatem esse de genere nocivorum, quæ ex adjuncta ratione possunt honestari.

150 Audiendus est P. Lessius de just. cap. 34. dub. nu. 137. ubi optimè enumerat, & explicat inconvenientia allata à Joanne XXII. & à S. Thoma, his verbis: *Habere plura Beneficia, solitariè consideratum inordinationem quandam involvit.* Primò, quia minuitur cultus Divinus, unus enim habens tria Beneficia, non recitat ter preces Canonicas, nec tria facit Sacra. Secundò Ecclesia destituitur suis operariis; unus enim non potest in pluribus locis residere, nec plurium ministeria obire. Tertiò, fundatores frustrantur sua pia intentione. Quartò, quia frustrantur multi pauperes, fortè magis idonei, magisque utiles Ecclesiæ futuri. Denique multa incommoda invexit hac pluralitas, ut nimiam sollicitudinem

dinem temporalium, ambitionem, luxum, incontinentiam, concubinarum, lites, scandala pusillorum, & similia.

151 Nec minori attentione digna, quæ scribit Mag. Sotus lib. 3. de just. q. 5. ar. 3. ubi postquam dixit cum S. Th. pluralitatem Beneficiorum non afferre deformitatem inseparabilem, ut mendacium, neque esse rem indifferentem, ut deambulare, sed per se, & unum de sumptis, & absque specialibus circumstantiis afferre deformitatem moralem; subiungit. Primum, quia ratio docet, ut unicuique ministerio suus propriè deputetur minister. Secundò, cultus Divinus detrimentum patitur. Et tertio, cum bona hæc (ut diximus) stipendia sint Ecclesiarum, suo defraudantur jure. Id quod rerum usus, & experientia docet. Aggeratis siquidem Prabendis multis ad personarum paucitatem, vix ulla est Ecclesia, cui proratione suarum decimarum serviatur dignè. Et quartò inde sequitur distributiva justitiæ pravaricatio, videlicet, ut multi digni egeant: alii verò exeundent. Quintò, esca, & fomentum ambitionis inde subministratur: nam interdicta Prabendarum accumulatione, Sacerdotes non tam avidè sitirent, atque ambirent bonis Ecclesiæ ditari. Et sextò, id in causa est, ut litterarum studia neglecta jaceant. utrinque enim spes bonorum debilitatur: scilicet & quod meritorum ratio non habetur, & quod avida ditiorum avaritia impedimento est, ne inopes promoveantur. Quin verò septimò, & transgressio quadam est illius Paulini præcepti, (unusquisque in ea vocatione, qua vocatus est, maneat.) Atque illius præterea ad Rom. 12. (Sicut in uno corpore multa membra habemus, &c.) Confirmatque dicto S. Gregorii supra relato.

152 P. Valerius Reginaldus in praxi fori penitent. lib. 30. ar. 3. cap. 29. sect. 1. sic ait: Certum est secundò, plura Beneficia habere, non esse actum ex se indifferentem, sed vergentem potius in malum, quam in bonum, prout D. Thomas expressè docet loco citato. Et confirmatur. Quia pluralitas Beneficiorum, si non omnino, at certè bona ex parte repugnat juri naturæ, ut satis ostendunt incommoda, quæ ex ea sequi notantur, tum ab ipso D. Thoma, tum ab aliis. Ad undecim autem expressa sunt in Extravag. Joannis XXII. cujus initium est, (Execrabilis) quæ licet reducere ad tria capita. Quorum primum est damnum, quod talis pluralitas infert per diminutionem Ministrorum Ecclesiæ. Secundum est damnum, quod Ministri idonei capiunt, dum relinquuntur absque ullo beneficio. Tertium est scandalum; quod datur proximis mala dispensatione bonorum Dei, per quam patet, Deo ipsi, & sanctis ejus fieri injuriam, quorum cultus inde minuitur; fieri item Ecclesiæ, cujus splendor obscuratur, dum ex eo, quod beneficia non dentur pro meritis, sed pro cuiusque effectu, & cupiditate, inæqualitas in clero nascitur: quæ est pacis inimica, & invidia fomes: inducitque neglectum tam litterarum, quam bonorum morum, tanquam inutilium ad promovendum se ad Ecclesiæ Beneficia. Fieri præterea injuriam defunctis, peaserunt fundatoribus, quibus frangitur fides, dum non satisfat obligationi annexæ Beneficio: ita ut animarum ipsorum frustratè subsidio debito, tardius liberentur à penis Purgatorii, diutiusque suspendantur, ac retardentur à gaudiis celestibus, ad quæ illos expectat tota celestis curia, cujus desiderio per sceleratam illam dispensationem plerumque obstititur: sicut & pio affectui fidelium vivorum, qui dum vident, defunctos sua expectatione, debitisque suffragiis frustrari, retrahuntur à voluntate Beneficia fundandi in Ecclesiæ. Fieri denique injuriam ipsismet Beneficiariis, qui Beneficiorum multitudine sarcinati, in negotiationibus, & suppositionibus reddituum, ac litibus toti occupantur, nihil curantes spiritualia. Divites enim effecti, suum statum, & officium Ecclesiasticum eadem ratione negligunt, quæ artifices ditati arte sua negligunt ea, quæ ejusdem artis sunt. Unde apparet, quam miserum sit in Ecclesiæ, aliquos Beneficiis accumulandis perinde inhiare ac canes famelicos ossibus. Recordentur pluralitatem Beneficiorum ex cap. (Quia in tantum,) de præbendis certum animarum periculum continere. Id, quod experientia docuit illo Cancellario Parisiensi, &c. apparuitque Episcopo, & dixit, se perpetuò damnatum propter tria, quorum unum erat pluralitas Beneficiorum, quæ ultra sufficientem retinuit. Hucusque P. Reginaldus. Et pro eadem doctrina refert Gabrielem in 4. dist. 15. qu. 8. art. 3. dub. 2. notabil. 3. Rebuffum in praxi beneficiorum par. 1. tit. de dispensatione ad plura Beneficia, Navarrum Miscellaneo 26. de oratione n. 3. Ludolfum 1. p. de vita Christi c. 68. & Dionysium Carthusianum, tract. de pluralitate Beneficiorum.

ARTICULUS V.

Ex dictis colligitur robur secundæ probationis.

SUMMARY.

Conformis est juri Canonico, quod Episcopus vitet pluralitatem beneficiorum, etiam compatibilium. n. 153.

Conformius est juri Canonico dare Beneficium pingue sub conditione, quod renunciaret antea habitum, etiam compatibilis. n. 154.

Non est simoniacum dare Beneficium sub conditione, quod agatur id, quod est conformius juri Canonico. n. 155.

Varii modi apponendi conditionem carentes specie simonia. n. 156.

Ea conditio, quod renunciaret Beneficium compatibilis, de jure inest. n. 157.

Ea conditio licet non insit de jure præcipiente, inest de jure consulente. n. 159.

Concilium Tridentinum non revocat Sacros Canones de vitanda pluralitate. n. 161.

Alius modus explicandi, quomodo ea conditio insit de jure. n. 162.

153 EX quibus omnibus evidenter inferitur, esse multò conformius juri Canonico, & constitutionibus Pontificum, & Conciliorum, vitare pluralitatem beneficiorum; & consequenter multò melius, & consultius agere Episcopum pro bono Ecclesiæ regimine, vitando, quantum potest, eam pluralitatem. Nam & si jus permittat, duo beneficia compatibilia haberi ab uno pro sufficientia sustentationis ejus: id autem est quasi indulgentia, & mera permissio: semper enim jus Canonicum magis inclinat ad vitandam pluralitatem, utpotè minùs consentaneam ipsi juri naturali, propter incommoda gravissima, quæ ex ea pluralitate consequuntur.

154 Hinc manifestè convincitur, veram esse assertionem traditam. Etenim non potest esse simoniacum dare beneficium sub conditione, quod fiat id, quod est conformius juri Canonico, & utilius ad bonum Ecclesiæ regimen: sed dare beneficium pingue Clerico sub conditione, quod ad evitandam pluralitatem beneficiorum, renunciaret illud prius habitum, est conformius juri Canonico, & utilius ad bonum Ecclesiæ regimen: ergo non est simoniacum dare beneficium sub tali conditione.

155 Confirmatur primò. Non est simoniacus Episcopus, si dicat, (Confero tibi beneficium sub conditione, quod agas id, quod est conformius juri Canonico, & bono regimini Ecclesiæ) ut ex sola terminorum apprehensione notum est: sed collato tali beneficio, est conforme juri, & bono regimini Ecclesiæ, quod renunciaret prius, atque adeò sub præfata conditione includitur hæc renunciatio: ergo non est simoniacus Episcopus, qui confert tale beneficium sub conditione præfate renunciationis.

156 Confirmatur secundò. Nulla enim cõmitteretur simonia, si Episcopus utens Tridentini verbis, diceret. (Confero tibi beneficium, sub conditione, quod nulla in hoc inveniatur Ecclesiastici ordinis perversio, quæ unus plurium officia occupat Clericorum.) Neque item committitur, si dicat (Confero tibi beneficium sub conditione, quod te conformes S. Gregorio dicenti: Noxium simul, & turpissimum esse, si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa.) Item neque ullum erit vestigium simoniæ, si Episcopus dicat: (Confero tibi beneficium sub conditione, quod vites id genus, ex quo tot, & tanta incommoda consequuntur, qualia refert Pontifex, & explicant Theologi.) Similiter possunt efformari alii modi conferendi beneficium sub conditione, desumpti ex iis, quæ Pontifices, Concilia, S. Thomas, & Theologi differunt in locis citatis. Et quis non videt in illis conditionibus relatis nullum simoniæ vestigium contineri, & simul in relatis conditionibus includi renunciationem prioris beneficii? Nam dum Episcopus dicit (Confero tibi beneficium sub conditione, quod te conformes illi dicto S. Gregorii) optimè intelligit beneficiarius, sibi injungi conditionem renunciandi prius beneficium.

157 Confirmatur tertio. Ideò potest Episcopus conferre beneficium sub conditione, quod renunciaret aliud incompatible, quia ea conditio de jure inest: sed etiam conditio, quod renunciaret compatibilis, de jure inest: cum sit conformius juri vitare pluralitatem, quantum fieri potest: ergo etiam potest Episcopus conferre beneficium sub conditione, quod renunciaret prius beneficium compatibilis.

158 Dices. Quamvis sit conformius juri vitare pluralitatem beneficiorum, etiam compatibilium, non tamen præcipit jus vitare illam in duobus compatibilibus, sicut præcipit in incompatibilibus: sed non inest de jure, quod jus non præcipit: ergo non inest de jure conditio de renunciatione primi compatibilis cum secundo.

159 Respondeo, absolute minorem esse falsam: cujus falsitas declaratur distinguendo consequens. Non inest de jure (præcipiente) concedo: non inest de jure (consulente) nego. Non enim est minus de jure id, quod jus consulit, quam quod jus præcipit. Nam cum juxta Apostolum emulari debeamus charismata meliora: id, quod jus approbat ut melius, & ut utilius Ecclesiæ, id semper debemus emulari, & sequi, tanquam à jure ipso injunctum.

160 Dices secundò. Ante Concilium Tridentinum prævalebant præfate constitutiones de vitanda omnino pluralitate beneficiorum: at cum Concilium Tridentinum permiserit, posse haberi duo compatibilia; quorum unum sit insufficiens, sit, quod anteriores constitutiones non habeant locum, quatenus Decreto Tridentini repugnant. Unde etiam fit, quod conditio de renunciando altero beneficio compatibili, quam imponit Episcopus, non insit de jure: atque adeò quod simoniam inducat.

161 Respondeo. Per Concilium Tridentinum non revocari constitutiones Canonicas toties à Pontificibus repetitas, quin immò confirmari illis verbis supra relatis, Sanctè Sacris Canonibus cautum fuit, neminem oportere in duabus Ecclesiis conscribi. Et postea reprobatur violationem eorum, dicens. Verum quoniam multi improbe cupiditatis affectu, &c. Et ad instar indulgentis, & annuentis humanæ necessitati, & fragilitati, permittit, quod si unum beneficium sit insufficiens sustentationi, possit & aliud sufficiens admittere. Quare affirmat, sanctum esse, neminem in duabus Ecclesiis conscribi; atque adeò perfectius esse omnino vitare pluralitatem: sed licet id sanctius, perfectiusque sit, indulget, ut possit habere duo, modo dicto. Ita ante Concilium Tridentinum non erat licita pluralitas beneficiorum, etiam duorum: post Concilium licitum est habere duo, modo dicto: sed sanctius, & perfectius est, quod beneficiarius uno duntaxat contentus sit. Nam ea permissio non tollit sanctitatem, & perfectionem habendi

habendi unum duntaxat. Quare semper manet firmum, quod ea conditio renunciandi primum beneficium inest de jure consulente. 162 Alio etiam modo potest explicari, quomodo ea conditio renunciandi prius beneficium inest de jure absolute, nempe quia de jure inest, quod Episcopus servet justitiam distributivam in beneficiis conferendis. Contra quam est, quod dixit Joannes XXII. verbis relatis: *Plurimorum sibi vindicat stipendia, quae multis literatis viris vita puritate, ac testimonio bonae fama pollentibus, qui mendicant, possent abunde sufficere, quae distributione collata habentibus.* Et Concilium Tridentinum verbis supra relatis ait, esse perversionem ordinis Ecclesiastici. *Quando unus plurima officia occupat Clericorum.* Et ut loquitur P. Lessius supra relatus: *Quia frustrantur multi pauperes, forte magis idonei, magisque utiles Ecclesiae futuri.* Et Mag. Sotus supra, inde sequitur justitia distributiva praevaricatio: *videlicet, ut multi digni egent, alii vero exundent.* Quod etiam fufius explicuit P. Reginaldus supra citatus. Cum ergo sit de jure, quod Episcopus servet justitiam distributivam in conferendis Beneficiis, & ad hanc requiratur, quod abundantibus alijs, alii forte digniores non mendicent; item quod non detur beneficium tenue digniori, & pingue minus digno: inde est, quod ea conditio inest de jure.

ARTICULUS II.

Ampliatur ulterius conclusio, & denuo roboratur.

SUMMARIUM.

Translatio de una Ecclesie ad aliam, etiam sub conditione facta, si fiat auctoritate Episcopi, non est simoniaca. n. 163.

In cap. (Quasitum) verbo (transferre) intelligitur tam permutatio, quam translatio. Et quid inde pro conclusione? n. 164.

163 **D**ato, & non concesso, quod quando Episcopus dat Beneficium pingue sub conditione, quod renunciaret alterum tenue, ea conditio non inest jure; adhuc verum est, quod ea conditio non facit collationem simoniacam, ex alio fundamento. Nempe, quia licet omnis pactio, quae fit circa spiritualia, aut spiritualibus annexa, sit simoniaca, tamen ab hac regula excipitur translatio de una Ecclesia ad aliam, si fiat per modum permutationis, in qua invenitur pactum utriusque beneficiarii, si per modum translationis, dummodo id fiat auctoritate Episcopi. Et quidem permutatio, certum est, quod si fiat auctoritate Episcopi, non est simoniaca, quantumvis praecesserit pactio inter permutantes. Et ratio est, quia non oportebat claudere ostium permutationi, quando Episcopus judicaret, eam esse in utilitatem Ecclesiae, aut Beneficiarios, ut asserit P. Suarez supra relatus. Ergo si Episcopus pro bono regimine Ecclesiae, & pro observatione justitiae commutativae interponit pactum de renunciando priori beneficio, cum id fiat auctoritate Episcopi, nihil illicitum committitur.

164 Confirmatur primo ex c. *Quasitum de rerum permut.* illis verbis. *Si autem Episcopus causam inspexerit necessariam, licite poterit de uno loco ad alium transferre personas.* Circa quem textum reducenda sunt in memoriam ea, quae P. Suarez tradit, ut retuli supra ar. 2. praecipue sub ea voce *transferre* intelligi quamlibet si per mutationem, in qua praecedit pactio Beneficiarios, si per translationem. Quod si permutatio, in qua praecedit ea pactio, fiat auctoritate Episcopi, venit nomine translationis licite, quare non venit etiam ea mutatio, quam Episcopus intendit pro bono regimine Ecclesiae quamvis sub ea conditione, praecipue cum haec dispositio magis respiciat utilitatem Ecclesiae, quam permutatio, quae potius respicit utilitatem Beneficiarios.

265 Confirmatur secundo. Episcopus potest de uno loco ad alium transferre personas, nempe per translationem propriam, aut impropriad; sed potest auctoritate sua transferre personas, facta prius inter Beneficiarios invicem pactione: ergo poterit transferre personas, paciscendo pro bono regimine Ecclesiae. Sicut enim pactio Beneficiarios honestatur, si fiat permutatio auctoritate Episcopi, ita etiam pactio, quae facta fuerit ab ipso Episcopo pro utilitate, & bono regimine Ecclesiae, similiter honestabitur.

166 Confirmatur tercio. Nam P. Th. Sanchez, ut retuli ar. 1. secutus Cordubam, Ludovicum Lopez, & Emmanuelem Rodriguez, docet, si Episcopus det Clerico Beneficium tenue, sub conditione, quod illud sit renunciaturus, casu quo illi det aliud pinguius: licite poterit dare Beneficium pingue sub ea conditione, quam promissit. Cujus rationem dat, inter alias, *Quia illa est quasi permutatio Beneficiarios, quae auctoritate Praelati fieri potest.* Sed cum Episcopus pro bono regimine Ecclesiae dat Clerico Beneficium pingue sub conditione, quod renunciaret alterum tenue, quavis non praecesserit illa obligatio renunciandi illud, eodem modo est quasi permutatio Beneficiarios, quae auctoritate Praelati fieri potest: nam quod praecesserit, aut non praecesserit ea obligatio Beneficiarii, neque obest, neque prodest, ut ea mutatio dicatur esse quasi permutatio Beneficiarios.

167 Et quidem vel utraq; est simoniaca, vel utraq; manet immunis a labe simoniae. Etenim quando Episcopus dat Beneficium tenue cum onere renunciandi illud, si dederit aliud pingue, verum est pactio circa spiritualibus annexa, eodem modo, ac quando dat beneficium secundum sub conditione, quod renunciaret primum, quamvis

non praecesserit obligatio renunciandi: ergo si ea prima pactio honestatur, eo quod sit auctoritate Episcopi, quia est quasi permutatio Beneficiarios, etiam secunda pactio, quae fit pro utilitate, & bono regimine Ecclesiae, honestabitur etiam auctoritate Episcopi, cum similiter sit quasi permutatio Beneficiarios. Aut si in secunda hac non valet auctoritas Episcopi, neque valebit in prima.

168 Dixi sepius, id habere locum, quando Episcopus dat Beneficium sub conditione renunciandi aliud, si id facit pro utilitate, & bono regimine Ecclesiae. Nam si dat sub conditione renunciandi propter aliquod commodum suum temporale, erit simoniacus. Et ratio est. Nam jus in praefato c. *Quasitum*, dat eam auctoritatem Episcopo propter necessitatem Ecclesiae: *Si autem Episcopus causam inspexerit necessariam: quo nomine necessitatis venit etiam magna Ecclesiae utilitas, ut explicat P. Suar. sup. relat.* Cum ergo quilibet pactio circa spiritualibus annexa sit simoniaca, nisi quando pro necessitate, aut magna utilitate Ecclesiae intervenierit auctoritas Episcopi in tali permutatione, aut quasi permutatione, sit non concedi ea auctoritatem Episcopo, quando in ea quaesierit aliquod commodum temporale:

169 Sed contra hanc conclusionem sic explicita obijciunt Theologi adversae partis propugnatores. Quavis Episcopus habeat potestatem ad hoc, ut auctoritative, & potestative approbet permutationes aliorum, & pacta in illis inita, non tamen habet potestatem ad approbandum, & justificandum pactiones ab ipso initas: ergo quamvis possit justificare permutationes Beneficiarios, non tamen poterit justificare pactionem initam cum eo, cui confert Beneficium, dando illud sub conditione, quod renunciaret alterum. Antecedens probatur primo, quia unusquisque in se ipsum potestatem, & auctoritatem caret. Sic enim alienationem bonorum Ecclesiae, si fiat ex causa justa, cum debita juris solemnitate, potest Episcopus approbare, & validam facere, & tamen in illis bonis, quae specialiter spectant ad rem Episcopalem, nequit Episcopus alienationem eorum approbare, aut validam facere. Probatur secundo idem antecedens. Nam quamvis Episcopus possit approbare, & justificare permutationes Beneficiarios, si ipse Episcopus permutet Beneficium proprium cum alio, non potest ipse approbare suam permutationem, sed requiritur approbatio sui superioris, nempe Archiepiscopi, vel Primatis, &c. ut observat Bonacina 10. 1. *tr. de simon. disp. 1. q. 4. s. 12.* & apud ipsum Rebuffus, P. Suarez, & P. Fillucius.

170 Respondeo distinguendo antecedens: Non habet potestatem approbandi pactiones ab ipso initas (in proprium commodum,) concedo: (in utilitatem Ecclesiae, & pro bono ejus regimine) nego. Itaque quando Episcopus pro bono Ecclesiae regimine, & servanda justitia distributiva dat beneficium Clerico sub conditione, quod renunciaret aliud, etiam ex copatibilibus, non approbat illud pro comodo suo: quod si potest approbare permutationes Beneficiarios, & pactiones in illis contentas propter utilitatem Beneficiarios, multo aequius est, ut approbet, & justificet pactionem suam, quae non est pro comodo suo, sed pro utilitate Eccl. & pro servanda justitia distributiva.

171 Ad primam probationem antecedentis omitto, quod Episcopus non possit exercere potestatem in se ipsum in causa propria, circa ea, quae sunt spiritualibus annexa. Hoc enim est, quod probant exempla subiecta. Nam quod non possit approbare, & justificare alienationem bonorum spectantium ad rem Episcopalem est, quia ea alienatio respicit propriam Episcopi utilitatem; si per quia id est in causa propria, vel dic, id sibi esse specialiter prohibitum, ne propter proprium commodum erret in re, quae non pertinet solum ad ipsum, sed etiam ad Successores. Deinde, quando ipse Episcopus permutat cum alio Beneficium aliquod, certum est, quod non valet approbatio ipsius, sed quod requiritur approbatio sui Superioris; quia ea permutatio, & pactio ibi contenta respicit commodum Episcopi, & est in causa propria. Nos enim fatemur, non posse Episcopum in causa propria inire pactum circa ea, quae sunt spiritualibus annexa. Quando autem dat Beneficium Clerico sub conditione, quod renunciaret alterum, cum id faciat pro bono regimine Ecclesiae, & pro observatione justitiae distributivae, quam injungunt Sacri Canones, non exercet potestatem in se ipsum, neque in causa propria, sed in causa utilitatis Ecclesiae.

172 Respondens supra ad primam probationem antecedentis. Dixi, *omitto*, quia ea propositio, quod (Episcopus non potest exercere potestatem in se ipsum,) si universaliter, & ut jacet, accipitur, falsa est. Nam illa, quae Episcopus potest concedere subditis, potest sibi ipsi concedere, si non sit sibi specialiter prohibitum. Et quidem id posse indirecte, certum est, nempe quando cum omni populo dispensat in aliquibus, V.g. in lege jejunii, ea dispensatio comprehendit ipsum Episcopum. Deinde etiam est certum, quod Episcopus habet potestatem committendi suo Confessario, ut dispenset secum in iis, in quibus potest ipse Episcopus dispensare cum suis subditis, Praeterea probabilior sententia docet, posse Episcopum dispensare secum directe in iis omnibus, in quibus potest dispensare cum suis subditis: & sibi ipsi concedere, quod potest subditis, nisi in materia sibi specialiter interdicta. Quae omnia tradit, & efficaciter probat cum multis Doctoribus P. Thom. Sanch. 10. 3. *de matrim. lib. 8. disp. 3.* Quod autem non possit se ipsum designare ad habendum Beneficium, vel dignitatem, quod, vel quam potest alteri conferre, id est propter specialem prohibitionem cap. *final. de instit.* ubi dicitur, inter dantem, & recipientem debere esse distinctionem personalem.

173 Hac tamen doctrina non utor pro responsione ejus objectionis,

tionis, quia dum dat Episcopus Beneficium Clerico sub conditione, quod renunciet alterum pro bono regimine Ecclesiæ, non exercet potestatem in se ipsum, quantumvis ipse apponat eam conditionem, quia tunc eam potestatem exercet pro bono regimine Ecclesiæ, & non in causa propria, sed potius in causa publica; secus si in eo respiceret aliquod commodum suum temporale.

DISSERTATIO XXVIII.

An sit gravis obligatio eligendi digniores ad Beneficia Curam animarum habentia.

CAPUT PRIMUM.

Refertur propositio damnata, & præmittuntur aliqua.

SUMMARIUM.

- Concilium non agit de Beneficiis nullam animarum curam habentibus. n. 2.*
Alia sunt, quæ habent immediatè curam animarum, & alia, quæ mediata. Ad hæc spectat Cardinalatus. n. 3.
Canonicatus in Ecclesia Hispalensi habet mediata curam animarum. n. 4.
Quæ statuit Concilium circa electionem Episcoporum, intelligenda sunt de electione omnium, qui exercent jurisdictionem quasi Episcopalem. n. 5.
Quinam censeantur digniores. n. 6.
Beneficia primario instituta sunt pro utilitate Ecclesiæ; secundario autem ut præmia benemeritorum. n. 7.
Circa electionem ad Beneficia merè simplicia, prima sententia docet debere eligi digniorem. n. 8.
Secunda sententia docet, non esse mortale, dare dignis, ommissis dignioribus. n. 9.

Propositio 47. ex damnatis sic se habet. *Cum dixit Concilium Tridentinum, eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui, nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles, ipsi judicaverint, ad Ecclesias promoveant. Concilium vel primo videtur per hoc digniores, non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo propositivo; vel secundo locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non verò dignos; vel tandem loquitur tertio, quando sit concursus.*

2 Præmitto primò, neq; Concilium (sess. 24. de Reform. c. 1.) neque propositionem damnatam, quæ verba Concilii perperam interpretatur, agere de Beneficiis simplicibus, & nullam animarum Curam habentibus. Nam Consilium expresse agit de Pastoribus Ecclesiarum. Ait enim, *Meminerit, nihil se ad Dei gloriam, & populorum salutem utilius posse facere, quàm si bonos PASTORES, & Ecclesiæ gubernanda idoneos promoveri studeant; eosque alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, nisi, &c.*

3 Præmitto secundò, alia esse Beneficia, quæ habent immediatè Curam animarum, & alia, quæ mediata. Et licet aliqui enumerent Cardinalatū inter Beneficia simplicia, & saltem mediata incumbit Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus Cura animarum; cum sint immediatissimi Consilarii Pōtificis Romani in ordine ad negotia majora, & specialius pertinentia ad salutem animarum, & bonum regimen totius Ecclesiæ Catholicæ. Et ideo Conciliū Tridentinū in eodem c. 1. sic decernit: *Ea verò omnia, & singula, quæ de Episcoporum præficiendorum vita, atate, doctrina, & ceteris qualitatibus aliis in eadem synodo constituta sunt, decernit, eadem etiam in creatione Sacre Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, etiam si Diaconi sint, exigenda.*

4 Eodem modo licet Canonicatus Ecclesiarum Cathedralium computentur ab aliquibus inter Beneficia Curam animarum non habentia; advertendum est, in aliquibus Ecclesiis ejusmodi Canonicatus mediata habere Curam animarum, ut contingit in hac Ecclesia Hispalensi. Nam Capitulum Ecclesiæ Cathedralis gubernat Parochiam Matricis, & tota Cura animarum de facto incumbit præfato Capitulo; assignat enim Curatos octo: hæc enim Parochia est latissima; præterea singulis annis designat unum, sive Canonicum, sive Portionarium, qui præsideat Curatis, & res Parochiæ immediatè gubernet. Deinde ei Capitulo subicitur, ex speciali dispositione Fundatoris confirmata à Romano Pontifice, Cœnobium Sanctimonialium, quod est sub titulo Incarnationis Dominicæ; & ideo Capitulum designat singulis quadrienniis visitatorem ex præfatis Canonicis: ita ut ejusmodi Cœnobium sit exemptum à jurisdictione ordinaria. Et hinc fit, hos Canonicatus, & portione dici non posse Beneficia simplicia, aut Cura animarum carentia.

5 Præmitto tertio, ea, quæ statuit Concilium circa electionem Episcoporum intelligenda esse de electione omnium eorum, qui exercent jurisdictionem quasi Episcopalem, præcipuè in toto populo, aut in pluribus populis; quales sunt Abbates jurisdictione spiritali utentes, Priores, aut Vicarii, qui cum sint nullius Diocesis, Episcopalem tamen exercent jurisdictionem; quales sunt Vicarii, aut Priores aliqui Ordinū Militariū. Et similiter omnes Præpositi, Priores, Guardiani, & Rectores Ordinū Regulariū: nam hi omnes exercent jurisdictionem quasi Episcopalem, sed præcipuè Generales, & Provinciales: eo quod magna sit sphaera jurisdictionis eorum. Quare eorum electio, proportionem servata, requirit, quod semper digniores

præferantur. Et ideo dixit Concilium verbis universalibus: *Si bonos PASTORES, & Ecclesiæ gubernandæ idoneos promoveri studeant.*

6 Præmitto quarto, non dici digniores illos, qui Doctores fuerint, aut qui nobiliores, &c. sed illos, qui omnibus bonis dotibus animi, & corporis consideratis, Ecclesiæ utiliores futuri esse creduntur. Et ita explicuit Tridentinum ibidem, dum dixit: *Quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint.* Nam per secundum epithetum explicuit primum. Dignus autem dicitur, qui habet qualitates requisitas ad ministerium. Indignus autem dicitur ille, cui deest aliqua ex qualitatibus ad ministerium jure requisitis.

7 Præmitto quinto, Beneficia Ecclesiastica primario, & principaliter instituta esse in utilitatem Ecclesiæ, & hæc habeat idoneos Ministros; secundario autem, & minus principaliter ut præmia eorum, qui de Ecclesia ob eorum virtutes, & doctrinā benemeriti sunt, & aptiores ad serviendum Ecclesiæ. Ita communiter Doctores, & præcipuè Navarrus, Aragon, Salon, Sotus, & Ledesma, quos refert, & sequitur P. Th. Sanch. 10. 1. Consilior. lib. 2. cap. 1. dub. n. 2.

8 Præmitto sexto. Circa electionem ad Beneficia simplicia, quæ nullam habent Curam animarum, an eligi debeant digniores, est duplex sententia, & utraq; probabilis. Prima docet, peccare mortaliter electorem, qui non eligit digniorem. Quia cum Beneficia etiā simplicia instituta sint, saltem secundario, ut præmia meritorum, contra justitiam distributivam operatur, qui ea non distribuit pro meritis. Ita D. Th. 2. 2. q. 63. ar. 2. & aliis in locis Cajetanus, Palacios, D. Antoninus, Armilla, Tabiena, Sylvester, Mercatus, Lyra, Rosella, Altifiodorensis, Henricus, Gothfredus, Ledesma, Covarruvias, Rocus, Panormitanus, Lud. Gumez, Adrianus, Joannes Lupus, Lambertinus Molina Jurisperitus, Turrecremata, Olchot, Perez, Gerson, Nieva, Padilla, & Lessius, quos refert P. Thom. Sanchez, ubi supra num. 16.

9 Secunda sententia docet, non esse peccatum mortale, dare Beneficia simplicia dignis, ommissis dignioribus. Quia cum finis primarius, ad quem instituta sunt Beneficia, sit utilitas Ecclesiæ; modicum detrimentum patitur Ecclesiæ, si ea conferantur dignis, ommissis dignioribus. Ita Navarra, Aragon, Salon, Sotus, Navarrus, Gabriel, Angelus, Alensis, & Abulensis, quos refert, & sequitur P. Thomas Sanchez, ubi supra n. 20. & suffragatur Lugo Cardinalis 10. 2. de Just. disp. 35. sect. 2. n. 11. Et ex his ferè omnes dicunt, id esse peccatum veniale; quamvis Navarra dicat, nullum esse peccatum: sicut etiam Diana, p. 2. tr. 1. Miscel. res. 38. afferens pro sua sententia, præter Navarram, Ledesmam, Gutierrez, & Garziam. Quæ sententia probabilis est, dummodo non intelligatur de illis Beneficiis, quæ inter simplicia adnumerari solent, quæ tamen saltem mediata habent curam animarum, de quibus supra dixi.

CAPUT II.

An vi hujus damnationis certa evadat sententia docens, semper eligendum esse digniorem ad Episcopatum, & Cardinalatum?

SUMMARIUM.

- Authores, qui docuerunt, posse absque culpa gravi eligi dignos; exclusis dignioribus. n. 10.*
Opposita sententia certa est quoad Cardinales, & Episcopos, & eos, qui habent jurisdictionem quasi Episcopalem. n. 11.
Verbum Digniores sumi debet in sua propria significatione. n. 12.
Hæc obligatio est juris naturalis. n. 13.
Urgetur argumentum ex Concilio Tridentino. n. 14. & seqq.
Quante dotes requirantur ad Episcopatum? n. 15. & seqq.
Quid de hoc senserit S. Thomas? n. 17.
Quid Bellarminus? n. 18.
Uterior probatio ex Apostolo. n. 19.
Item ex Concilio Tridentino. n. 20.

Opinio fuit aliquorum, non esse obligationem sub reatu culpæ gravis eligere digniorem, etiam ad Beneficia curam animarum habentia, ex quibus aliqui eam opinionem extendunt ad Episcopatum præcipuè respectu Pontificis eligentis, aut Patroni secularis presentantis. Moderni scriptores, qui has propositiones assumpserunt explicandas, Lumbier, Filguera, & Hozes, citant P. Tamburinum lib. 8. in Decal. tr. 3. c. 4. de distribut. Benef. nu. 6. & revera hæc propositio, ut jacet, reperitur ibidem n. 7. sed nu. 11. addit. Respondeo secundò ad instantiam n. 8. factam, me ingenuè fateri, propter hunc Tridentini textum, esse multò probabilius, Episcopatus, & similia majora Curata Beneficia, de quibus solum loquitur Tridentinum, debere dignioribus conferri, nec in praxi aliter esse consulendum. Sed Tamburinus in priore parte assertionis secutus est alios Doctores, qui prius docuerunt, posse eligi dignos, exclusis dignioribus, extra calum concursus. Ita Glossa, Rochus, Pedraza, & alii, apud Dianam 2. p. tr. mistell. 1. resol. 41. & Joannes Pontius in Curs. Theol. disp. 59. q. 1. concl. 4. n. 40. Cajetanus in sum. verb. Electio Prælati. Et esse probabilem ait Aca-cius de Velaasco tom. 1. verb. Beneficios. resol. 111. nu. 7. & Serra 2. 2. q. 73. art. 2. dub. 1. & alii.

11 Dico 1. Opposita sententia, quæ docet saltè in Episcopatibus, & Cardinalatibus eligendos esse digniores, certa est omnino, vi hujus decreti, in quo opposita opinio damnatur, & interdicitur tanquam scan-

scandalosa. Et idem dicendum est de omnibus, illis qui habent jurisdictionem quasi Episcopalem, five sint Abbates, five Vicarii, aut Priores nullius Diocesis, five Prelati Regulares, ob identitatem rationis. Et quidem hæc propositio damnata loquitur de eo Decreto Concilii Tridentini, ubi hoc Concilium requirit, in eligendis Episcopis præcipue, & Cardinalibus, præferendos semper esse digniores. Hæc est expressa sententia S. Th. 2. 2. q. 158. ar. 3. ubi asserit eligendos, non meliores in se, sed utiliores Ecclesie, & hoc est, esse digniores. Quem sequuntur ferè omnes Theologi. Quod etiam docuit S. Hieronymus, & habetur in c. *Licet ergo* c. 8. q. 1. *Ve sciant omnes, & certi sint, quod qui præstantior est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligatur ad Sacerdotium*, Subditque postea speciales virtutes, quæ relucere debent in Episcopo.

12 Sed jam hæc assertio omnino est certa, & indubitabilis, Nam Decretum Concilii per se manifestum; sed dum aliqui id verbum digniores interpretantur vel pro dignis, vel pro non indignis, vel pro strictè dignioribus in concursu, dubitabant aliqui de mente Concilii. Cum ergo per hanc damnationem excludantur eæ interpretationes, jam nullum restat vestigium dubitationis.

13 Ego quidem pro comperto habeo, hanc obligationem esse juris naturalis. Et quamvis aliqui hoc intendunt probare argumentis, quorum aliqua refutat P. Vasquez *opusculi de benef.* c. 2. §. 3. dub. 1. & alia Lugo Card. 10. 2. de just. disp. 35. sect. 2. n. 11. Ego tamen existimo, id efficaciter probari hoc argumento, quod insinuat Concilium Trid. c. 1. cit. dum ait: *Hoc tamen munus (Episcopale) huiusmodi esse censet (Sancta Synodus) ut, si pro rei magnitudine expendatur, numquam satis cautum videri possit*. Quod argumentum sic explico, & urgeo.

14 Non potest eligi ad munus Episcopale ille, qui non habet omnia requisita ad tale munus: si tamè datur unus, qui habeat omnia requisita ad illud: ergo si vacante sede Toletana v.g. inveniatur unus qui in his omnibus sit omnino perfectus, & nullus alius præter ipsū sit omnino perfectus: urgebit obligatio eligendi unum illū perfectū. Huc usque evidens est discursus iste, ipso lumine rationis dictante.

15 Procedo ulterius. Tot, tantæque sunt dotes spirituales, tot, tantaque talenta prudentiæ, sanctitatis, constantiæ, doctrinæ, & similia, quæ requiruntur ad munus Episcopale, ut vix, aut ne vix quidem inveniatur unus, qui habeat omnia hæc in gradu perfecto; ergo si ille unus non inveniatur, qui habeat ea omnia in gradu perfecto, eligendus erit ille, qui habuerit ferè omnia illa, five ille, qui proximus fuerit in perfectione talentorum ei, qui haberet omnia illa. Sed obligatio eligendi hunc est obligatio eligendi digniorem: ergo omnino urget obligatio eligendi digniorem. Hæc omnes consequentiæ legitimè concluduntur.

16 Illud verò antecedens, quod requirit ea omnia in munere Episcopali, probatur primò: hoc enim est quod dixit Tridentinum supra citatum: *Hoc tamen munus huiusmodi esse censet, ut si pro magnitudine rei expendatur, numquam satis cautum videri possit*. Hæc enim perfectio undequeque absoluta virtutum, & talentorum, quæ requiritur in Episcopo, est illa magnitudo, De qua numquam satis cautum videri potest.

17 Probatur secundò. Nam S. Th. quem omnes Theologi sequuntur, affirmat 2. 2. q. 184. ar. 7. Episcopum teneri esse perfectum: & hoc esse discrimen inter Episcopum, & Religiosum, quod hic teneatur espirare ad perfectionem, ille verò tenetur habere perfectionem. Et concludit S. Doctor: *Vnde manifestum est, quod status perfectionis prior est in Episcopis, quam in Religiosis*. Et q. 185. ar. 8. ait: *Dicendum, quod sicut supradictum est, status Religionis ad perfectionem pertinet, quasi quedam via ad perfectionem tendendi; status autem Episcopalis ad perfectionem pertinet tanquam quoddam perfectionis magisterium*. Quod idem confirmat quodlib. 3. ar. 17. Elset autem prolixæ operæ recensere, quæ reliqui Scriptores de hac materia attestantur.

18 Unus pro multis sufficiet Card. Bellarminus, in libr. de offic. Principis circa finem libri contr. 3. cuius titulus est: *An Episcopus teneatur esse perfectus*? Et postquam dixit: *Quod teneatur, docent omnes Scriptores, ac præsertim S. Thomas*. Post pauca subiungit: *Quod confirmatur ex verbis Apostoli ad Titum 2. (In omnibus te ipsum præbe exemplum bonorum operum.) Et ex verbis Domini Matth. 5. (Vos estis sal terræ, & lux mundi.) Hæc igitur est veritas, sed non omnes capiunt verbum istud. Religiosi sunt in statu perfectionis acquirenda, quia faciunt tria vota; pauperatis contra affectum divitiarum; castitatis, contra concupiscentiam carnis; obedientie, contra superbiam vitæ. Episcopus igitur, qui est in statu perfectionis adeptus, tenetur esse perfectus, id est, ardentissima charitate Dei, & proximi præditus, ita ut divitiis Ecclesie sue non suas esse existimet, & non habeat ad possidendum tanquam proprias, sed ad dispensandum, ut alienas. Item tenetur esse perfectus in charitate Dei, & proximi; circa castitatem, ut Angelica puritate Deo ministret, & viros, ac mulieres, quibus præest, verè diligat ut filios, & filias, & nullam unquam suspicionem incontinentiæ illis tribuat: proinde non habere domi personam ullam, vel ob adolescentiam, vel ob ornatum, ad quam carnali affectione propensus credatur; foris autem cum nulla unquam muliere sine testibus loquatur, atque id potissimum erga sanctimoniales observet; incredibile enim est, quam contemptibilis reddatur Episcopus, si aut verbis, aut factis ullum signum incontinentiæ dederit. Denique perfectus esse debet circa humilitatem, & obedientiam Dei, & superiorum mandata, ac præcipue erga illud à Sancto Joanne Evangelista in 1. Epistola promulgatum. (Debemus pro fratribus animas pascere.)*

nere) ac multò magis divitiis, quietem, delicias, & commoda omnia. Hæc perfectio excludit ludos, venationes, lectionem librorum venorum, occupationes temporales, & alia id genus omnia. Proinde munus Episcopi est vita laboriosissima, sed magnam habet remunerationem.

19 Probatur tertio ex verbis Apostoli 1. ad Timoth. 3. *Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat; oportet ergo, Episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, Doctorem, non violentum, non percussorem, &c.* Et quidem prolixum esse recensere omnia, quæ Sancti Patres, & Ecclesie Doctores scribunt circa hanc Apostoli doctrinam, qua Timotheum Episcopum imbuebat. Explicationem, & Commentarium hujus textus tradidit Augustinus Barbosa 3. lib. de Potest. Episcopi, p. 1. in totis. 2. per septemdecim Glossas, ubi cum immensa eruditionis suppellectile ex Sanctis Patribus collectæ, manifestè ostendit illam magnitudinem, de qua, ut dicit Tridentina Synodus, *Nunquam satis cautum videri potest*.

20 Ex quibus omnibus concluditur, si semper eligendus est ad munus Episcopale is, qui habeat omnia requisita ad tale munus, & vix inveniatur unus, qui his omnibus polleat perfectè: illum eligendum esse, qui proprius accedat ad eam perfectionem talentorum, quæ requiruntur, atque adeò digniorem. Et hanc obligationem semper in Ecclesia extitisse, ostenditur ex illis verbis Concilii: *Nihil in iis pro presenti temporum ratione innovando*. Quibus verbis satis declarat Concilium, hanc dispositionem non esse novam in Ecclesia Dei, sed semper in ea observatum esse tanquam obligatorium eligere digniores. Eam autem obligationem oriri ex jure naturali colligitur ex illis verbis: *Eadem Sancta Synodus Tridentina gravissimis Ecclesia commodis commota non potest non commemorare, nihil magis Ecclesia Dei esse NECESSARIUM, quam ut... lectissimos tantum sibi Cardinales asciscat, & bonos maxime (in superlativo gradu) atque idoneos Pastores singulis Ecclesiis præficiat*. Unde sic fit argumentum. Elector independenter ab humana lege, atque a deò jure naturali, & Divino, tenetur ad eligendum Episcopum eo modo, quo necessarium est Ecclesie Dei: sed juxta mentem Concilii, necessarium est Ecclesie Dei eligere digniorem: ergo jure naturali, & Divino tenetur eligere digniorem.

C A P U T III.

An præfata doctrina extendenda sit ad eos, quos præsentat Patronus laicus? Et quid circa hoc valeat consuetudo contraria?

S U M M A R I U M.

Patronus laicus jure naturali tenetur eligere digniorem. n. 21.

Confirmatio ex Tridentino. n. 21. & seqq.

Quomodo non sit magnum onus eligere digniorem. n. 26.

In hoc non potest prævalere consuetudo; neque in Hispania datur talis consuetudo; & quantam diligentiam adhibeat Rex Catholicus ad quærendum digniores? n. 28. & seqq.

Opinio docens oppositum circa Patronum laicum subjacet damnationi. n. 32. & seqq.

21 **D**ico secundò. Patronus laicus jure naturali tenetur eligere digniorem ad munus Episcopale. Probatur eodem argumento, quo primam assertionem roboravi. Nam Patronus laicus jure naturali tenetur eligere illum, qui habeat omnia requisita ad munus Episcopale administrandum, si talem inveniatur: ergo cum vix sit unus, qui habeat omnia requisita in gradu perfecto, & consequenter præfatus Patronus non possit certò scire, hunc, quem eligit, habere omnia requisita, debet præsentare eum, quem videt proprius accedere ad eam perfectionem, atque adeò digniorem.

22 Confirmatur primò. Nam juxta Tridentinum, qui non promouent digniorem ad Episcopatum, alienis peccatis communicantes mortaliter peccant; sed quod Patronus sit laicus, non tollit hanc cooperationem, & communicationem quoad peccata aliena: ergo peccat mortaliter, si non præsentet digniorem.

23 Confirmatur secundò. Patronus jure naturali tenetur eligere, five præsentare eo modo, quo est necessarium Ecclesie Dei: sed ut docet Tridentinum, eligere digniorem est necessarium Ecclesie Dei: ergo Patronus jure naturali tenetur eligere digniorem.

24 Confirmatur tertio. Nam cum Tridentinum in eo cap. 1. ait, *alienis peccatis communicantes peccare mortaliter eos, qui ad Episcopatum non eligunt digniorem*, expressè loquitur tam de Patronis præsentantibus, quam de Prælatibus eligentibus, illis verbis: *Omnes verè, & singulos, qui ad promotionem præficiendorum quodcumque jus, quacumque ratione à Sede Apostolica habent, aut alioquin operam suam præstant*. In quibus verbis manifestum est, patronos etiam laicos contineri.

25 Dicens. Ingens onus imponitur Patronis laicis, si ipsi non dicantur conscientie suæ satisfacere per hoc, quod præsentet dignos, sed quærere teneantur digniores, magnisque scrupulis obnoxii erunt: præcipue cum adsit consuetudo in contrarium. Electio enim Episcopi plauditur, & celebratur, dum vir idoneus, & dignus eligitur, quamvis non sit dignior.

26 Respondeo, & si esset magnum onus, ei esse incumbendum Patrono; cum sit ingens obligatio providendi Pastorem vigilantissimum pro pascendis ovibus Christi sanguine emptis. Deinde assero, non esse magnum onus, accipere informationem accuratam de viris idoneis ad id munus, & hac accepta, eligere eum, qui reliquis antecedit in talentis requisitis.

27 Et quod dicitur de consuetudine, nihil obest. Nam contra obligationem juris naturalis nulla praevalet consuetudo; quae eo ipso quod contrarietur juri naturali, irrationabilis est. Deinde falsum est, quod detur talis consuetudo.

28 Et quidem in Hispania mihi certum est, eam consuetudinem non extare. Scio enim, Regem Catholicum consulere frequenter solere Archiepiscopum Hispalensem, & alios majorum Ecclesiarum Antistites, à quibus accipit informationes arcanas de iis viris, qui gubernandis Ecclesiis Cathedralibus magis sunt idonei, & utiliores fore judicantur. Et ex his omnibus cum magno consilio eligit Rex eos, qui majori fama sanctitatis, doctrinae, & prudentiae inveniuntur. Cujus evidens signum est id, quod manifesta experientia comperimus, omnes Episcopos Hispaniae, ut in plurimum esse viros sanctitate, prudentia, zelo salutis animarum, & vigilantia praestantissimos.

29 Est etiam signum evidens sollicitudinis Regum Hispaniae in praesentandis dignioribus pro Ecclesiis Cathedralibus exemplum Epistolae Regis Catholici Caroli II. qui in praesenti regnat, datae ad D. Archiepiscopum Hispalensem, quam modo praemanibus habeo, ubi inter alia haec verba lego. *Importado tanto al servicio de Dios nuestro Señor, y bien de su Iglesia Católica, que las personas, que he de presentar para gobernar las de mis Reynos, se an de las MAYORES calidades, meritos, y partes, que seer puede, y tener para esto relacion de los mas DIGNOS, y capaces: per la gran satisfacion, que tengo de vuestra persona, y lo que con razon confio, que en quanto alcancaredes, me la bareis cierta, y verdadera, os encargo la conciencia, como cosa de que depende el bien universal de la Republica Cristiana, y por los mas seguros medios, que fuere posible, y conviene, os enteréis con mucha atencion, secreto, y cuydado (postpuesta toda aficion, y fines humanos) de la Cristiandad, virtud, vida, exemplo, caridad, prudencia, modestia, entendimiento, letras, governo, edad, legitimidad, limpieza de sangre, y otras buenas calidades, que concurrán en las personas, MAS calificadas, y aprobadas de vuestro Arcobispado, y otras de quin os pareciere se puede fiar el governo de qualquier Iglesia.*

30 Inquires, an opinio docens, Patronum laicum non teneri ad praesentandum digniorem ad munus Episcopale, aut Cardinalitium, subiaceat huic damnationi? Et resp. hanc quaestionem pendere ab altera; scilicet an Concilium Tridentinum, cum decernit, ad munus Episcopale, & Cardinalitium eligendos esse digniores, loquatur etiam de praesentandis Patronis laicis? Nā cum haec damnatio reprobet intelligentiam parvam circa id verbum *Digniores*, quod ponit Concilium, in eodem sensu, quo loquitur Concilium, debet etiam intelligi ea damnatio.

31 Resp. ergo, eam opinionem subiacere huic damnationi. Ratio est. Nam Concilium Tridentinum ad munus Episcopale, & Cardinalitium ita requirit digniores, ut nullum apponat discrimen inter eligendos ab Ecclesiasticis Praesulibus, & eligendos à Patronis laicis, immò & hos etiam expresse comprehendit, ut ostendi supra in confirm. 3. Et quidem in eadem sess. 24. c. 18. de Reform. cum tradidisset, ad Ecclesiam Parochialem eligendum esse digniorem subiungit; *Quod si jus Patronatus laicorum fuerit, debeat, qui à Patrono praesentatus fuerit, ab eisdem deputatis, ut supra examinari, & non nisi idoneus repertus fuerit, admitti.* Cum ergo Concilium in eligendis ad Ecclesiam Parochialem, distinguat inter eligendos à Praesule Ecclesiastico, & nominandos à Patrono laico; & hos admittat, quamvis non constet esse digniores, dummodo constet esse dignos: in eligendis verò ad Ecclesiam Cathedralē semper insistat in electione dignioris, sine ulla distinctione Patroni laici, aut Ecclesiastici, immò expresse comprehendens laicum; dicendum absolute est, Concilium requirere ad munus Episcopale digniores, sive ab Ecclesiastico, sive à laico nominandi sint.

C A P U T IV.

An extendenda sit ea doctrina ad eos, qui eliguntur ad Beneficia Parochialia?

S U M M A R I U M.

Tres quaestiones discutienda. n. 32.

Ex Decreto Tridentini elector Ecclesiasticus ad Beneficium Parochiale tenetur eligere digniorem. n. 33.

Ad idem tenetur jure naturali. n. 34.

Obiectio solvitur. n. 35. & seqq.

Ex Decreto expresso Tridentini non constat, quod Patronus laicus debeat eligere digniorem. n. 37.

Ex mente Tridentini colligitur, quod Patronus laicus tenetur eligere digniorem. n. 38. & seqq.

Qua ratione opposita opinio subiaceat damnationi. n. 40.

Obiectio solvitur, & explicatur, quomodo intelligenda sit obligatio juris naturalis. n. 41.

An qui resignat Beneficium Curatum favore alterius, teneatur resignare favore dignioris. n. 42. & seqq.

32 **N**on desunt, qui doceant, eam doctrinam non esse extendendam ad eos, qui eliguntur ad Beneficia Parochialia, neque esse obligationem eligendi digniores, sed sufficere, si eligantur digni. Ita Authores, quos supra retuli initio capitis 2. Circa quae difficultatem tres quaestiones occurrunt. Prima est, an sit juxta praescriptum Concilii Tridentini, quod quando electio pertinet ad Praelatum Ecclesiasticum, debeant eligi digniores. Secunda, quid quando praesentat Patronus laicus? Tertia, an haec damnatio comprehendat electionem ad Beneficia, ita ut sit scandalosum dicere, non debere eligi digniorem ad ejusmodi Beneficia? Et quidem non inquirimus modò, an ad Parochialia debeant eligi digniores; supponimus enim, esse tenendam sententiam affirmativam, sed an id sit juxta praescriptum Concilii Tridentini? Quia cum haec damnatio loquatur de intelligentia relati decreti Tridentini: oportet prius eximinare, quid sit statutum à Tridentino circa hanc materiam.

33 Circa primam quaestionem sit prima conclusio. Ex Decreto Tridentini Episcopus, vel Patronus Ecclesiasticus, praemisso examine, tenetur eligere digniorem. Constat ex sess. 24. c. 18. de Reform. ibi: *Ex hisque Episcopus eum eligat, quem ceteris magis idoneum judicaverit, &c.* Censeo etiam, idem decerni in eodem Decreto de Reform. cap. 1. Nam quamvis praecipue loquatur ibi Tridentinum de Episcoporum, & S. R. E. Cardinalium electione, in proemio capitis loquitur generaliter de omnibus Curam animarum habentibus, illis verbis: *Nihil se ad Dei gloriam, & populum salutem, utilius posse facere, quam si bonos Pastores, & Ecclesia gubernanda idoneos promoveri studeant.* Quae verba videntur esse generalia, & quae omnes animarum Curam habentes comprehendant. Et quamvis ibi dicat *Benignos*, & non dicat *Meliores*: id tamen praemittit, ut postea declarat, promoveri debere digniores.

34 Dicendum ergo est, hos omnes teneri ad id obligatione juris naturalis. Quod probatur eadem ratione, qua id ostendimus de electione Episcoporum. Etenim Jure naturae tenentur eligere ad gubernationem spiritualement Parochiae eum, qui habeat omnia requisita ad tale munus: cum ergo adeò difficile sit invenire illum, qui habeat omnia, si iste non cognoscitur evidenter esse talis, debet eligi, qui plura ex requisitis habuerit; qui propterea erit dignior.

35 Dices, sed quid, si dentur duo, qui habeant omnia requisita, quamvis inaequaliter, ita ut unus perfectius illa habeat, quam alter? Nam in tali casu etiam ille minus perfectus habet omnia requisita; & ideo licet sit minus dignus; poterit eligi.

36 Sed contra est: nam moraliter loquendo, illa minor perfectio non potest dignosci ab electoribus, nisi quia deest aliquod requisitum: maxime quia ad Curam animarum requiruntur talenta in summo gradu moraliter cognoscibili, unde si non habet talenta in summo gradu moraliter cognoscibili, utique non habet omnia requisita. Et ideo optimè dixit Lugo Card. in ea sess. 2. n. 19. *Experientia probat in iis locis, unum Parochum zelo, & fervore flagrantem influere brevi tempore spiritum, & pietatem in omnes ferè illos, qui ad ejus Curam pertinent.* Et sanè qui cognoscit, quanti momenti sit Cura animarum in ordine ad salutem aeternam, non dubitabit, eum zelum, & favorem, qualem proponit Lugo, esse unum ex requisitis ad munus Parochiale, & illud dici posse, esse in summo gradu. Dum ergo non cognoscitur zelus in tam sublimi gradu, in aliquo ex iis, qui aspirant ad munus Parochiale, debet eligi is, qui magis accedit ad eum gradum ceteris paribus: & idem dicendum est de reliquis talibus requisitis.

37 Circa secundam quaestionem sit secunda conclusio. Ex Decreto expresso Tridentini non constat, quod Patronus laicus debeat eligere digniorem ad munus Parochiale, sed dignum, & idoneum munerit: tamen attenda Tridentini mente, quae ex aliis ejus verbis colligitur, Patronus laicus tenetur eligere digniorem. Prima pars constat ex cit. c. 18. ubi dicitur: *Quod si jus Patronatus laicorum fuerit, debeat, qui à Patrono praesentatus fuerit, ab eisdem deputatis, examinari, & non nisi idoneus repertus fuerit, admitti.* Ubi non petit magis idoneum, sed reperiatur idoneus.

38 Secunda pars probatur. Nam quamvis solum requiratur Tridentinum, quod Praesentatus à Patrono laico ad Parochiam, reperiatur idoneus, id ita decernit, ut vitentur lites, quae contra jus Patroni exurgere possent, si non admitteretur praesentatus, praetextu quaerendi alterum digniorem. Ex alia verò parte, cum tot, tantaque requisita declaret opus esse ad munus Parochiale, quae leguntur in eo c. 18. cumque res ipsa ex se tanti momenti sit in ordine ad salutem animarum, inde constat, etiam ex mente Tridentini, Patronum laicum, praemissa diligenti inquisitione debere praesentare digniorem.

39 Confirmatur: nam ex mente Tridentini, qui non eligit digniorem, peccat mortaliter communicans peccatis alienis: Sed quod Patronus sit laicus, non tollit, quominus cooperetur peccatis alienis: ergo etiam Patronus laicus tenetur eligere digniorem. Neque obstat, quod Concilium in c. 1. loquatur praecipue de electione Episcoporum: nam eodem modo (proportionem servata) cooperatur peccatis alienis, qui eligit minus dignum ad Parochiam, quam qui eligit ad Episcopatum.

40 Circa tertiam, & praecipuam quaestionem sit tertia conclusio. Subiacet huic damnationi, qui dixerit, ubi Concilium decernit, ad munus Parochiale esse eligendum digniorem, nomine dignioris intelligi dignum, sumpto comparativo propositivo, aut intelligi non digniorem, aut solum intelligi in concursu. Ratio est: nam licet demus, in eo c. 1. agere Concilium duntaxat de electione Episcoporum, &

& S. R. E. Cardinalium, tamen damnatio hæc condemnat interpretationem illam finistram circa id verbum *Digniores*: cum ergo id verbum eque reperitur in electione Parochorum in eo cap. 18. ac in c. 1. in electione Episcoporum, damnationem etiam debet extendi ad interpretationem ejus verbi etiam in electione Parochorum.

41 Obiicies contra primam conclusionem. Si ita strictè teneretur Episcopus eligere digniorem, sequeretur, quod si immediate post concursum, & examen factum, inveniret Episcopus aliquem digniorem reliquis oppositoribus, teneretur deferere omnes eos, qui vocati venerunt ad concursum, & eligere eum, qui denuò inventus est dignior: sed hoc fieri non potest sine injuria eorum, qui vocati sunt ad concursum, propter contractum cum eis: ergo non ita strictè teneretur Episcopus eligere digniorem.

42 Respondetur primò, casum esse metaphysicum, utpotè qui nunquam contingit: tum quia omnes, qui se idoneos reputant, semper ingrediuntur concursum: tum etiam, quia etiam post examen reliquorum, potest Episcopus vocare ad concursum eum, quem reputat digniorem: tum præterea, quia difficile est cognoscere evidenter, illum esse digniorem, non probata per examen ejus scientia.

43 Respondetur secundo, quod dato quod aliquando cõtingat is casus, nõ teneretur Episcopus eligere illum repertum digniorẽ extra concursum; obligatio enim eligendi digniorem intelligitur sine violatione contractus initi cum oppositoribus vocatis ad concursum, dummodò illi sint digni, & ex illis eligatur dignior. Sic enim intelligendum est jus naturale obligans ad electionem dignioris.

44 Obiicies contra secundam Conclusionem. Qui resignat Beneficium Curatum favore alterius, non teneretur resignare favore dignioris, sed sufficit, quod resignet favore digni, ut docent Reginaldus, Lessius, & Malderus, quos refert, & sequitur Diana p. 4. ar. 15. resol. 41. Quia resignans non est distributor, & ideo non teneretur servare justitiam distributivam. Ergo eodem modo censendum est de Patrono laico, maxime de illo, qui non est distributor plurium Beneficiorum, sed illius Beneficii.

45 Et quidem alia est mens P. Lessii, qui solum loquitur, quando non est magnus excessus dignissimi ad dignum, superaddit enim hæc verba: *Quamvis si multò dignior se offerat, vel in promptu sit, charitas boni communis obligat, ut hic præferatur.* Ex quibus verbis formatur argumentum probans, resignatorem querere debere dignissimum, & si videat, hunc valde excedere, teneri resignare in favorem ejus. Nam charitas boni communis exigit, ut provideatur saluti animarum meliori modo, quo possit. Nam ut supra perpendimus, cum non facile inveniatur unus, qui habeat omnia requisita, charitas boni communis, & desiderium salutis animarum, urgere debet ad hoc, ut eligatur, qui ulterius abundet ejusmodi requisitis. Et hinc constat ad argumentum, negandum esse antecedens; ut negat P. Vasquez opus. de beneficiis c. 2. §. 4. dub. 7. n. 100. cum Soto, & Navarro. Et ad id, quod subjungitur, dicendum est, non nasci obligationem hanc ex justitia distributiva, sed ex charitate, & desiderio, quod Beneficiarius habere debet, salutis animarum.

DISSERTATIO XXIX.

An fornicatio, & mollietates sint mortaliter mala, duntaxat quia prohibita.

CAPUT PRIMUM.

Proponuntur duæ propositiones damnatæ, placitum Caramuelis, & aliquot prænotata.

SUMMARIUM.

Referuntur duæ propositiones damnatæ. n. 1.

Præsens questio est, an fornicatio, & mollietates sint male ab intrinseco, an à sola prohibitione? Et quomodo questio spectet ad praxim. n. 2.

Duplicem esse malitiam, Theologicam, & Philosophicam, ex Caramuele. n. 3.

Quomodo explicet Caramuel hanc duplicem malitiam. n. 4.

Hæc doctrina Caramuelis non stat cum doctrina S. Thomæ. n. 5.

An malitia Philosophica offendat Deum, ut authorem naturæ. n. 5.

Docet Caramuel, fornicationem, & mollietatem non esse mala ab intrinseco, sed à prohibitione Dei. n. 6.

Fundamenta, quibus nititur. n. 6. & seqq.

Alia fundamenta ejusdem, ut probet, mollietatem non esse malam ab intrinseco. n. 12. & seqq.

An idem censeat Caramuel de omnibus peccatis luxuria contra naturam. n. 15.

Propositio 48. ex damnatis, hæc est: *Tam clarum videtur, fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solum esse malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur.* Propositio 49. est hujus tenoris, *Mollietates jure naturæ prohibita non est. Unde si Deus eam non interdixisset, sæpè esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.* Et utriusque propositionis sub his eisdem terminis Author est Caramuel, & utraq. defendit tom. 1. Theol. fund. fundam. 12. n. 541. citans seipsum ad l. 3. Theol. mor. n. 1600. & in Theol. intent. Jo. Cardenas.

num. 1904 & Franciscus Verde in Apologia pro Caramuele contra Borgiam q. 3. & 4.

2 Supponendum est (quod & ipse Caramuel supponit) esse de Fide, fornicationem, & pollutionem esse peccata lethalia. Id enim constat ex plurimis locis Sacre pagine 1. Cor. 6. ad Ephes. 5. Apoc. 21. Exodi 20. Deutor. 23. Prov. 9. Ecclesiastici, & Hieremiæ 5. & aliis. Quare questio præsens est; An fornicatio, & mollietates sint mala moraliter ex sola prohibitione Dei, an potius ab intrinseco, atque adeo ex jure etiam naturali? Et quamvis Caramuel dicat, hanc questionem nihil spectare ad praxim, id tamen non est omnino verum: nam major, aut minor gravitas peccati ad praxim spectat earatione, qua graviora peccata majori contentione vitanda sunt. Cõstat autem, quo graviora sunt peccata, majori contentione vitanda esse Constat etiam, graviora esse peccata, quæ jure naturali prohibentur, quàm quæ sola prohibitione Divina, cæteris paribus.

3 Supponit Caramuel, in pluribus peccatis esse duplicem malitiam, aliam Theologicam, aliam Philosophicam juxta S. Thomam 1. 2. q. 71. ar. 6. ad 5. ubi ait: *A Theologis consideratur peccatum præcipue secundum quod est offensiva contra Deum, à Philosopho autem morali, secundum quod contrariatur rationi.* Et ideo primum genus malitiæ vocat Caramuel Theologicum, secundum autem Philosophicum. Hanc autem malitiam Philosophicam dicit esse indecentiam quamdam, qua actio dedecet naturam rationalem, qualis est ingratitudo, incõstantia, &c.

4 Subjungit, malitiam Theologicam offendere Deum, ut legislatorem; malitiam autem moralem offendere Deum, ut naturæ conditorem. Hinc inferit, nullum actum esse malum malitia Theologica, nisi quia prohibitus. Unde si Deus non prohiberet eum actum, non esset malus Theologicè. Aliqui tamen actus habent etiam malitiam Philosophicam, nempe qui contrariantur rationi, v. g. esse ingratum, incõstantem, mendacem, &c. qui prohibiti sunt, quia mali.

5 Sed hæc doctrina non stat cum doctrina S. Th. Primò. Nam juxta S. Th. non est malitia Theologica, quæ offendit Deum, ut legislatorem, sed malitia, quatenus offendit Deum. Secundò. Nam malitia, quæ offendit Deum, ut conditorem naturæ, non potest non considerari à Theologo: cujus est considerare quidquid dicit relationem ad Deum; sed juxta Caramuelem malitia Philosophica offendit Deum ut conditorem naturæ: ergo etiam malitia Philosophica non potest non considerari à Theologo sub hac ratione, atq; adeo includit malitiam Theologicam. Quare malitia Theologica non recte definitur, secundum quod respicit Deum, ut legislatorem, sed secundum quod respicit Deum. Malitia verò Philosophica non respicit Deum neque ut conditorem naturæ, sed solum talis esse intelligitur, secundum quod dissonat rationi.

6 Igitur Caramuel variis in locis asserit, & contendit probare, fornicationem, & mollietatem non esse intrinsece mala, sed extrinsece à prohibitione Divina. Dabo conclusionem, & fundamentum ejus ex lib. 4. Theologiæ intentionalis, n. 1960. (Dico igitur primò. Si Deus fornicationem nõ interdixisset, non esset mala, nec peccatum. Et, ut puto, evidenter ostendam. Quia duorum commixtio secundum se peccaminosa est, vel quia naturaliter mala ipsis, vel quia naturaliter mala proli: neutrum potest dici: ergo. Non primum, quia sæpè contingit esse utrique salubrem, & in tali casu non est utrique naturaliter mala Accedit, quod si quando insalubris dicitur, cum graviter insalubris non sit, non possit esse graviter peccaminosa. Nec poterit dici secundum: fornicatio enim mala proli non est. Primò enim non potest dici mala physicè, quæ in causa est, ut homo, qui alias in rerum natura non esset, producat: quia si injurius homini, qui illum occidit, Beneficus omnino, qui illum generat, immò Beneficentior Genitor, quàm injurius occisor: iste enim non potest facere, quod homo, qui est, omnino non sit: at ille efficit, ut qui omnino non est, esse incipiat.)

7 Et n. 1961. prosequitur sic. (Aliqui ad educationem recurrunt; fatentur enim, ipsam fornicationem esse proli physicè utilem, sed nocivam moraliter. Sed hoc est verbis obcludere. Primò enim vellem ex facie, & nomine cognoscere illam prolem, cui in fornicatione, ut male educetur, in mollietate, ne omnino producat, efficitur. Ubi illa? In Omnipotentis thesauris. Quid illa? Actus nihil. An homo existens injuriam potest facere nihilo? An nihilum habet jura, & dominium? Dicuntur, sed dicuntur. Nihilum nullæ reales, & positivæ proprietates. Nihilum in rem realem, & positivam nec jus in re, nec in rem habet. Injustitia fit substantiæ intellectuali existenti: & creatura possibilis præter creatricem potentiam nihil est.)

8 Deindè n. 1962. hæc subjungit. (S. Aug. dixit, *melius esse damnari quàm annihilari*, itè diceret, *melius esse proli male educatam esse, quàm absolutè in rerum natura non esse.* Et sanè mala prolium educatio potius ex paupertate, quàm ex fornicatione suboritur: Principum enim nothos optimè educatos videmus; cū tamen nulli disciplinati mores sint inter homines viles, & mendicos. Potius igitur pauperum matrimonia venirent condemnanda; quàm divitum fornicationes.)

9 Procedit mox ad refellendam responsionem, quàm S. Th. exhibet præfato argumẽto sic. (Sed inquiunt esse per accidens, quod filii illegitimi Principum bene educantur. Dicunt, non tamen probant: verosimilius enim videtur, esse per se, quod filii pauperum male educantur. Sed esto, sit inter divites bona nothorum educatio omnino accidentaliter; ergo si per accidens contingit, quod filii fornicarii

Principum benè educuntur; etiā per accidens continget, quod parentes fornicantes non peccent. Et probò sic: Ideò fornicatio interdicitur, quia ex illa mala prolium educatio sequitur. ergo si hæc non sequeretur, non interdiceretur illa. Finis igitur hujus inhibitionis bona educatio est: atqui probabile est, quod quando finis cessat per accidens in aliquo particulari, lex etiā cesset per accidens in particulari: ergo siquidem admittitur, quod finis legis fornicationem prohibentis soleat in aliquo particulari cessare, per accidens admittendum omnino est, ipsam legem cessare.)

10 Responsionem, quæ huic argumento exhiberi potest, sic refellere conatur. (Si dicas, cessante fine legis in particulari, cessare legem in particulari, non quidem Divinam, sed humanam; putabis te aliquid dicere, & nihil omnino dices: legum enim humanarum finis aliquando universaliter cessat: at naturalium non aliter, quā per accidens, & in particulari cessare potest. Patet in homicidio indirectè patrato: invasorem enim occidere possum, non obstante quinto præcepto Decalogi: tunc enim per accidens, & in particulari cessat præcepti finis, ideòque etiā ipsum præceptum; nec dabitur casus, in quo legis naturalis finis cesset universaliter.)

11 Subjungit immediatè: (tum sic. Nulla ratione naturali ostendi potest, simplicem fornicationem esse malam; & tamen malam esse, in Sacris literis ostenditur; ergo dicendum est non esse malam intrinsecè, & ex natura sua, sed extrinsecè ratione interdictionis, adeòque non esse prohibitam, quia mala: sed potius malam solummodo esse, quia prohibita.)

12 Deindè n. 1965, ponit secundam conclusionem, quæ est 49. ex damnatis. Dico secundò. Si Deus mollitiem non interdixisset, nunquam esset mala, sæpe esset bona, & aliquando per accidens obligatoria sub peccato mortali. Multa brevibus verbis congesta, quæ indigent clariori expositione. Mollities est seminis effusio voluntaria; & si mala secundum se, de ipsius malitia omnibus constare debet. Sed quid semen? Doctores certant, & adhuc sub iudice lis est. Aliqui sudorem, alii spumam, nonnulli lac, plerique sanguinem, semen esse contendunt; & tamen esse contra ipsam naturam, sudorem, spumam, sanguinem, lac, & similia corporis nutrimenta, vel excrementa ex rationabili causa decidere, nullus Dialecticus probare poterit. Nec juvat dicere, illud ad generationem ordinari. Nam & muliebre lac ordinatur ad nutritionem proli, sanguis ad propriam, & tamen utrumque sine culpa deceditur. Igitur si quidem mollities mala est, & tamen contra naturam, ubi ad salutem propriam conducit, non est; dicenda venit, omnem suam malitiam habere à prohibitione.)

13 Quod autem in ea hypothesi mollities posset esse obligatoria, sic probare conatur n. 1967. (Sublata Dei interdictione posse contingere, quod homo ad mollitiem sub peccato mortali teneretur, clarissimè probari poterit. Ager enim tenetur adhibere remedia, quæ sunt præcisè ad vitæ conservationem necessaria, & scimus dari morbos, qui in seminis quantitate, & qualitate consistunt, morbos quidem lethiferos, à quibus aliter, quā effusione seminis curari non possis; ergo si aliundè non obstaret, in tali casu uti effusione seminis, ut remedio præcisè necessariò tenereris. Atqui nunc debes potius mori quā tale remedium admittere; ergo evidens est, quod detur alia circumstantia extrinseca; nimirum Divina interdictio, quæ illud remedium illicitum reddit.)

14 Aliam probationem affert n. 1968. (Proximi ad generationem, & nativitatem accedit embryo, & infans ipse nondum natus, quā semen; atqui potest gravis parens contra inanimatum fœtum procedere, si aliter vitam conservare non possit: ergo à fortiori posset contra semen, si solummodo considerarentur rationes naturales. Ergo siquidem procurare potest abortum licitè, ut vitam tuatur; & tamen procurare mollitiem propter eandem causam non potest, est argumentum infallibile, quod mollitiei malitia à rerum natura non dependet, sed à voluntate interdictoris.)

15 Et cum n. 1969, afferat, mollitiem, sodomiam, & bestialitatem esse peccata ejusdem speciei infimæ; ex hac, & ex præcedenti conclusione fit manifestum, esse sententiam Caramuelis, omnia hæc peccata contra naturam non esse intrinsecè mala, sed solum esse mala ex prohibitione Divina.

C A P U T II.

Demonstratur falsitas propositionum damnatarum ex doctrina S. Pauli Apostoli.

A R T I C U L U S I.

Duo argumenta proponuntur.

S U M M A R I U M.

Apostolus ostendit multis argumentis malitiam luxuria dissonare rationi. n. 16.

Confirmatur expositione S. Thoma. n. 17.

Quomodo intelligatur id dictum Apostoli, quod luxuria inquinat corpus? n. 18.

Quomodo id explicat S. Hieronymus. n. 19.

Et quomodo S. Ambrosius? n. 20.

Explicatio Theophylacti in eandem sententiam. n. 21.

Idem confirmatur explanatione S. Bedæ. n. 22.

Quanta sit disparitas quoad hoc inter copulam licitam, & illicitam. n. 23. remissivè.

Quomodo S. Athanasius intelligat hanc iniquationem corporis ex luxuria. n. 24.

Quomodo Æcumenius intelligat Apostolum in eandem sententiam. n. 25. Confirmatur multis testimoniis S. Thoma. n. 26. & seqq.

Ejusdem sententia sunt duo insignes interpretes Pauli, Salmeron, & Justinianus. n. 26. & 30.

Quam aliena sit à mente S. Pauli expositio Caramuelis. n. 32.

16 **J**ure meritò damnatas esse, tanquam scandalosas, eas duas propositiones, pro comperto habeo: ex ultimo enim eas adversari doctrinæ, quæ tradit Apostolus c. 6. Epist. 1. ad Cor. Probatur primò. In præfato loco Apostolus ostendit malitiam fornicationis, & cujuslibet actus luxuriosi, multis argumentis petitis, non à præcepto Domini, quod supponit, sed à variis rationibus: sed implicat quod malitia probetur argumentis petitis à ratione, & quod ea malitia non sit dissona rationi: ergo malitia fornicationis, & cujusvis actus luxuriosi est dissona rationi. Sed esse dissonam rationi est repugnare juri naturali: ergo talis malitia repugnat juri naturali.

17 Quæ ex præfatis propositionibus non est evidens: Major constat ex contextu capitis, & ex ipsis rationibus, ad quas proponendas jam accedo. Et ideò S. Th. in hunc locum dixit: *Improbat autem fornicationem quatuor rationibus.* Minori nihil evidentius, maximè cum rationes Sacre Scripturæ non sunt merè probabiles, sed omnino irrefragabiles. Quando ergo ratio irrefragabilis probat malitiā actionis, quomodo potest ea malitia actionis non esse dissona præfata rationi irrefragabili? Non enim componuntur hæc duo, & quod actio sit consona rationi, & quod ratio irrefragabilis probet, illam actionem esse malam. Deindè consequentia legitime inferitur. Et subindè duæ aliæ propositiones sunt ex terminis notæ.

18 Probatur secundò ex illis verbis S. Pauli: *Fugite fornicationem omne peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus est; qui autem fornicatur, in corpus suum peccat.* Sed quomodo peccat in suum corpus, & in quo consistit hoc discrimen inter fornicationem, & cætera peccata, operæ pretium est intelligere. Et quidem sensus hujus loci est, peccatum luxuriæ inquinare, & maculare corpus, & esse corporis specialem deformationem, & contumeliam: ut ex aliis locis Apostoli mox referendis constabit: quam specialem corporis iniquationem non afferunt cætera peccata. Hanc autem iniquationem moralem certum est non provenire à sola Dei prohibitione: ergo provenit ex eo, quod ea malitia sit specialiter dissona rationi, & quæ dedecet naturam rationalem, atque adeò jure naturæ verita.

19 S. Hieronymus to. 3. in Epist. ad Amandum sic ait: *Cetera peccata forinsecus sunt: quidquid enim egerimus, in alios agimus, fornicatio non solum conscientiam fornicantis, sed & corpus maculat.* Ubi non loquitur de macula physica, sed de macula, quæ moraliter talis sit, ut indicant hæc verba immediatè sequentia. *Ac secundum sententiam Domini: . . . dum templum Christi facit esse corpus meretricis.* Quam esse maculam moralem, & indecentiam respectu naturæ rationalis, per se patet; & infra ampliùs explicabitur. Concinit sibi ipsi Hieron. lib. 3. adversus Jovinianum sic disserens: *Pudicitia Benemeretur de majoribus: . . . Bene in primis de se, quam à contumelia externi corporis vindicat.* Est ergo fornicatio contumelia naturæ rationali, atque malitia, quæ illam dedecet, utpotè quæ rationi dissona.

20 S. Ambrosius in hunc locum Epist. 1. ad Cor. sive (ut magis vult Bellarminus de Scriptoribus Eccles.) Hilarius Diaconus, declarat, quomodo luxuriosus peccet in corpus suum, nempe quatenus corpus, quod subici debebat animæ, subiicit animam, illamque redigit ad miserrimam servitutem. Sic enim ait. *Quia cetera peccata, & si per corpus generantur, non tamen animam ita carnali concupiscentia faciunt obstrictam, & obnoxiam, quemadmodum commisceri facit animam cum ipso corpore usus libidinis agens in opere carnalis fornicationis, quia in tantum agglutinatur anima corpori, ut in ipso momento nihil aliud cogitare homini liceat, aut intendere, quia ipsam mentem captivam subdit ipsa submersio, & absorbitio libidinis, & concupiscentiæ carnalis.* Ex sententia ergo S. Ambrosii constat, quomodo scortator peccet in corpus suum: quod non oritur ex eo, quod sit præceptum, sed ex eo, quod sit indecens naturæ rationali, dissonetque rationi, quod corpus ita mergat, & absorbeat mentem.

21 Theophylactus in hunc textum Apostoli, sic illum exponit. *In corpus itaque ipsum fornicator delinquit, cum illud inquinat, & sordes conspurcat.* Censet ergo Theophylactus, corpus actione luxuriosa maculari, & sordidari moraliter: nam de sordibus physicis nihil curat Apostolus, nec Sacri Interpretes. Cū ergo sit specialis macula corporis, quam non incurrunt cætera peccata, ea non provenit ex præcepto Domini, sed ex speciali indecentia, quæ dissonat rationi.

22 S. Beda in hunc eundem locum ferè eadē verba habet, ac S. Ambrosius sic disserens: *videtur enim B. Apostolus (in quo loquebatur Christus) exaggerare voluisse fornicationis malū super omnia cetera peccata, quæ per corpus committantur, non tamen animum humanum concupiscentiæ carnali ita efficiunt obstrictum, & obnoxium, quemadmodum in solo opere fornicationis corporalis. Cū misceri facit animum vis agens libidinis*

cum ipso corpore, & unum cum ipso quodammodo agglutinari, & de vin-
ctum esse, in tantum, ut nihil aliud ipso momento, & experimento huius
tam magni flagitii cogitare homini liceat, aut intendere nisi quod sibi met
addicit, mentemque captivam subicit ipsa submersio, & quodammodo ab-
sorbitio libidinis, & concupiscentie carnalis. Ut hoc esse videatur, quod di-
ctum est: (Qui autem fornicatur, in corpus proprium peccat.) Quia tunc
fit propriè, & familiariter servum corporis cor hominis fornicantis, maxi-
mè in tempore ipsius nequissime operationis. Et paulò inferiùs addit: Hoc
tantummodo fornicationis modo in corpus proprium peccari dixerit, quia
majori libidinis ardore, quo superior nullus est, voluptas ipsius corporis te-
net servum, efficitque captivum.

23 Caramuel, & Franciscus Verde ejus affecla, cum aliquid de
nimia voluptate fornicationis illis obiicitur, putant, & asserunt, id
etiam militare contra copulam matrimonialem. Sed esse manife-
stam disparitatem, infra ostendam, cap. 3.

24 S. Athanasius in libro de venerandis nuptiis (referente Æcu-
menio in hoc. 6. Epist. 1. ad Cor.) sic ait: Ad delicatos, ac voluptua-
rios scribens Paulus auxilio voluptuaria eorum vite asus est ad scortati-
onis depulsionem, hoc dicens, quod cetera peccata animam injuria affi-
ciunt, & in solam ipsam nocumentum transmittunt: qui verò scortatur,
corpus unà cum anima afficit injuria, corrumpens illud, ac debilitans, &
animalem, ac vitalem auferens vigorem. Et licet Athanasius videatur
loqui de vigore physice vitali, & animali, etiam hoc admissio, disso-
nat rationi. Nec dicas, unam scortationem non corrumpere gra-
viter corpus, quia abyssus abyssum invocatur: & una scortatio gene-
rat vehementer inclinationem ad aliam.

25 Æcumenius loco citato ait: Non dixit, per corpus peccat, quod
multi existimantes, negotium facessunt interpretibus, sed in proprium cor-
pus peccat, in ipsum labitur, ipsum inquinat, ipsum reddit detestandum. Et
inferiùs subjungit: Nunc enim respicit Apostoli sermo non supplicium,
quod postea sequitur peccatum, sed injuriam, qua in ipso opere fit corpori in
opere venero, hoc est, fadationem. Et in ox: Qui cetera operatur peccata,
in alia operatur, scortator autem seipsum pudefacit, seipsum inquinat,
unde etiam abluuntur, eo quod faditatem intelligant, & absurditatem
abominantur. Et paulò post. Cetera extra corpus sunt facientis, hoc in-
quinat ipsum facientem. In ceteris alios injuria afficit, in scortatione verò se-
ipsum. Et post pauca. Denique in nulla alia operatione, quàm in viri cum
muliere commixtione dicitur esse corruptos, qui virginem, aut adolescen-
tulum aggressi sunt. Ecce ex mente Apostoli juxta interpretationem
Æcumenii scortator labitur in suum corpus, illud inquinat, illud
reddit detestandum, illud fadat, seipsum pudefacit, seipsum inqui-
nat, ita ut feditatè, & absurditatem suam abominetur, seipsum affi-
cit injuria, & de solo luxurioso dicitur, quod corrumpitur. Quis au-
diens hæc omnia non affirmabit illam actionem, in qua hæc omnia
cadunt, esse rationi dissonam, & dedecere naturam rationalem?

26 S. Thomas in cap. 6. hujus Epistolæ lect. 3. hæc verba habet.
Ponit tertiam rationem, qua sumitur ex corporis iniquatione. Et infe-
riùs, ait: Apostolus dicit, qui fornicatur, corpore suo peccat. sed (peccat
in corpus suum) id est, contra corpus suum, corrumpendo, & inquinando
illud præter usum rationis. Unde & Apocal. 4. (Habes pauca nomina in
Sardis, qui non inquinaverunt vestimenta sua) id est, corpus. Et Apoc. 14.
(Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati.) Est autem disso-
num rationi, & consequenter malum jure naturali, corrumpere, &
inquinare corpus præter usum rationis.

27 Quod idem dixerat, S. Th. 2. 2. q. 154. ar. 3. ad 2. Dicendum, quod
ille, qui fornicatur, dicitur peccare in corpus suum, non solum quia forni-
cationis delectatio consummatur in carne, quod etiam in gula accidit, sed
etiam quia contra bonum proprii corporis agit, qui fornicatur, in quan-
tum scilicet indebitè resolvit illud, & inquinat, & alteri commiscet.

28 Deindè S. Th. in eo comment. citat S. Aug. dicens. Vel aliter se-
cundum Augustinum hic in Glossa: (Qui fornicatur, in corpus suum pec-
cat) quia anima ejus totaliter carni in illo actu subicitur, ita quod non
possit aliud ibi cogitare. Unde in Psal. dicitur: (Nolite fieri sicut equus, &
mulus, quibus non est intellectus.) Juxta quam expositionem ea inor-
dinatio, quod ita subiiciatur anima corpori, non provenit à prohi-
bitione Dei, sed à dissonantia, qua dissonat rationi.

29 P. Alphonsus Salmeron to. 2. in Epistolas B. Pauli, hunc locum
Apostoli sic explicat: Dicendum tamen, multa esse peccata, qua extra
corpus esse dici possunt, etiam si illud debilitent, ac enervent, aut dehone-
stent, ut sunt, quæ objecta sunt (ingurgitatio, ebrietas, &c.) Et in ra-
tione effectus corpori vehementer noceant. Sola autem fornicatio in corpo-
ris sui injuriam tendit, dum illud reddit obnoxium servituti meretricis,
etiam si aliqui fornicatio corpori non noceret. Ecce qualiter fornicator
in corpus suum peccat, non propter nocumentum physicum, sed
propter mortale, atque adeò propter aliquid rationi dissonans.

30 P. Benedictus Justinianus in hujus loci expositione ait: Atqui
Apostolus non ita ait, alia peccata esse extra corpus, ut illud nullo modo
atingant, sed id tantum indicat, nullam esse corporis humani majorem
contumeliam, quàm qua à scortatione proficiscitur. Quod priùs ali-
quanto latius dixerat in paraphrasi hujus capituli 6. ubi etiam dicit
sub his terminis, scortatorem peccare in corpus suum inquinan-
do, & fadando illud.

31 Incidit Caramuel lib. 4. Th. intent. n. ult. in hunc textum S. Pauli,
in cujus verbis non vult agnoscere aliquid nocumenti moralis, sed
duntaxat agnoscit quoddam genus nocumèti physici, quod sic expli-
cat: Qui autem fornicatur, in corpus suum peccat, inquit Paulus 1. ad
7o: Cardenas.

Corint. 6. Semen igitur non est, ut opinantur aliqui, spuma, sed vera cor-
poris humani pars, quæ idèò decidi dicitur, quod à corpore scindatur, &
separetur. Corpus virginium est integrum, & corruptum est mutilum, non
secus, ac illud, cui deficit digitus, aurisve. Ergo sicut peccaret, qui corpus
suum digito, vel aure priuaret, sic qui semen decidit. Subjungit postea,
quod sicut Deus indulget, quod possis amputare digitum, ut mortè
evites, ita indulget, ut matrimonium decidat eam corporis partem,
scilicet semen propter conservationem humanæ speciei.

32 Sed hæc expositio reiicienda est, utpotè carens fundamento,
& omninò adversa Sanctorum Patrum expositioni, constat ex
hucusque dictis. Præterea, quia rem de Fide certam explicat per
opinionem paradoxam, incertam, & minùs probabilem, vel po-
tius tenuiter probabilem, quale est, illum, qui decidit semen,
amputare sibi partem sui corporis, sicut qui sibi amputat digi-
tum. Item absurdum est, quod in iis verbis Apostoli non inveni-
at Caramuel aliud genus peccati, & nocumenti contra corpus,
quàm ejus, qui amputaret sibi digitum. Sed præcipuè convinci-
tur esse pravam eam expositionem ex argumentis desumptis ex in-
decentia morali, quæ ibidem proponit Apostolus (mox subii-
ciendis) ex quibus infert tanquam consequens, quod qui for-
nicatur, in corpus suum peccat.

ARTICULUS II.

Tertium argumentum ex eodem loco Epistolæ
Apostolicæ.

SUMMARIUM.

Exponitur sensus verborum Apostoli. n. 53.

Quomodo ostendat Apostolus esse rationi dissonum, quod corpus inqui-
netur luxuria operibus. n. 34.

Quomodo in eundem sensum exponant dictum Apostoli S. Thomas,
S. Ambrosius, S. Chrysostomus, & alii Interpretes. num. 35.
& seqq.

33 **P**ROBATUR tertio, eo argumento, quod primo loco proponit
Apostolus in eo cap. 6. dicens: Corpus autem non fornicationi,
sed Domino: & Dominus corpori. Deus verò, & Dominum suscitavit, &
nos suscitabit per virtutem suam. Quorum verborum sensus est, cor-
pus hominis non fuisse creatum ad fornicandum, sed ad participan-
dam glorificationem corporis Domini nostri Jesu Christi; & Do-
minus ad glorificandum eorum corpora. Cujus glorificationis pi-
gnus, & spem dedit Deus nobis resuscitans Christum Dominum;
quia eodem modo nos resuscitabit.

34 Hinc autem conficitur argumentum. Deus ordinavit corpus
hominis, ut esset particeps glorificationis corporis Christi Domini:
sed indecens est, & rationi dissonum, quod corpus creatum ad
tam sublimem finem inquinetur fornicatione: ergo indecens est,
& rationi dissonum, quod corpus creatum ad tam sublimem fi-
nem inquinetur fornicatione: ergo indecens est, & rationi disso-
num, quod corpus hominis exerceat fornicationem. Est ergo jure
naturali mala moraliter fornicatio.

35 Videamus modò, quomodo Sancti Patres, & Sacri Interpre-
tes hanc rationem intelligant, & promoveant, S. Th. in hoc c. 6. lect.
3. ait: Corpus autem hominis non fornicationi, id est, non est ordinatum
ad fornicandum, sed Domino: id est, ad hoc est ordinatum, ut sit Domini
nostri Jesu Christi; & Dominus ad hoc datus est hominibus, ut humana
corpora sua gloriæ conformet, secundum illud ad Philipp. 4. Reformabit
corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Et paulò
post: Unde patet, quod non est utendum corpore ad fornicationem, quæ im-
pedit futuram incorruptionem. Secundum illud Galat. ult. (Qui seminat
in carne, de carne & metes corruptionem.) Igitur ex mente Apostoli
juxta interpretationem S. Thomæ, indecens est, & rationi disso-
num, quod corpus hominis immortalitate donandum, & configu-
randum claritati corporis Domini nostri Jesu Christi, fadetur, &
coinquinetur fornicatione. Ergo fornicatio non est duntaxat præ-
cepto Dei interdicta, sed etiam rationi dissona.

36 In eodem sensu intelligit hunc locum S. Ambrosius hic: ad ea
verba, Corpus autem non fornicationi, sed Domino: Subjungit enim:
Nunc reddit ad Superiorem (nempe quod dixerat Apostolus: Neque
fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles,
neque masculorum concubitores. Regnum Dei possidebunt: iste enim est superior sensus.) Et Dominus corpori. Quid Dominus cor-
pori? subaudiatur, immortalitatem resuscitato præstabit. Corpus enim
Deo dicatum, dono spirituali remunerabitur, meritò ducis, id est, animi.
Ubi satis clarè significat Ambrosius fornicationem dedecere illud
corpus, quod est immortalitate donandum.

37 S. Joannes Chrysostomus in hunc eundem textum Apostoli
ita inquit: Corpus autem non fornicationi, sed Domino. Non enim
propterea formatum est, ut luxuriosus sis, & forniceris. sed ut
Christum sequaris tanquam caput, & Dominus corpori inuratur. Erube-
scamus, horreamus, quod tanto dignatis honore, ut illius, qui in cælis
sedet, sumus membra, tantorum malorum non pudeat. Ubi Chri-
stostomus accipit id expressè in eo sensu, quod corpori ordi-
natum sit ad participandam glorificationem Corporis Christi

Domini, illis verbis, ut illius, qui in celis sedet, fiamus membra. Et præterea explicat, quantum dissonet rationi, corpus tali honore dignatum scortatione inquinari.

38 P. Salmeron in hunc locum eundem sensum retinet, ac S. Thomas. Nam disp. 9. q. 5. Quinto loco, sic ait. *Asserit, excitatum à morte, eadem potentia, qua Christus corpus suum excitavit, ut intelligant Corinthii, cum partes sint, & membra corporis à mortuis excitati, cavendum nec corpora sua scortationibus contaminent.* Indecens itaque est, corpora immortalitate donanda scortatione contaminari.

39 P. Justinianus hunc textum explicans n. 13. propè finem, eodem modo id intelligit. *Ut contra potius, quia Christi membrum est, immortalitate donandum sit. Non igitur obscenis voluptatibus scedendum est corpus, sed id potius conandum, ut Christo D. serviat, ut ab eo deinde, quam par est, mercedem, hoc est, immortalitatem consequatur.* Ex quibus omnibus constat, hanc esse mentem Apostoli, indecens esse, & rationi dissonum, corpus configurandum corpori claritatis Christi obscenis voluptatibus contaminari, & inquinari.

ARTICULUS III.

Quantum argumentum ex eodem Apostoli loco.

SUMMARIUM.

Proponitur & explicatur discursus Apostoli? n. 40. & 41.

Quomodo accomodet Apostolus fornicationi ea verba (Erunt duo in carne una) n. 42.

Quomodo explicent, & promoveant discursum Apostoli Sancti Patres, & Interpretes. n. 43. & seqq.

An argumentum Apostoli militet solum contra luxuriam fidelium, an etiam infidelium. n. 50. & seqq.

40 **P**ROBATUR quartò ex verbis ejusdem capituli, & Epistolæ immediate sequentibus, ubi sic ait Apostolus. *Nescitis, quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? Absit. An nescitis, quoniam qui adheret meretrici, unum corpus efficitur? Erunt enim (inquit) duo in carne una. Qui autem adheret Domino, unus spiritus est. Fugite fornicationem. Ubi vides, non potuisse clariùs, & formalius instrui argumentationem, quam ab Apostolo instruitur. Quam sic ad formam Dialecticam licet componere.*

41 Indecens est, & rationali homine indignum, velle, quod membra Christi Domini fiant membra meretricis: horret enim animus vel id cogitare: sed corpora nostra sunt membra Christi: ergo indecens est, & homine rationali indignum, quod corpora nostra fiant membra meretricis. Sed qui scortatur, corpus suum facit membrum meretricis: quia per copulâ carnalem sunt duo in carne una: ergo indecens, & rationali nomine indignum est, quod scortetur.

42 Quomodo cum ea verba, *Erunt duo in carne una*, dicta sint de matrimonio, accomodet Apostolus fornicationi, explicuit, S. Th. in ea lect. 3. cit. his verbis: *Sunt enim hæc verba Ada de viro, & uxore loquentis, quæ Apostolus hic etiam ad fornicationem refert; quia secundum speciem naturæ non differunt utriusque actus.* Et eodem modo id explicant Sancti Patres, & Interpretes.

43 S. Thomas ibidem explicat Scholastico more eam Apostoli argumentationem. Deinde cum dicit (*Nescitis, &c.*) ponit secundam rationem, quæ sumitur ex affinitate humani corporis ad Christum. *Quæ talis est: Membris hominis fornicantis sunt membra meretricis; sed membra hominis sunt membra Christi: ergo per fornicationem sunt membra Christi membra meretricis, quod est inconveniens.* Prosequiturque postea Angelicus Doctor explicans per partes hanc argumentationem Apostoli.

44 S. Chrysostomus latè perpendit hanc argumentationem Apostoli, & inter alia ait: *Hoc tamen in loco, ut perterreret, hoc posuit: (Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? Absit.) Nihil hoc verbo horribilius non dixit (tollens ergo membra Christi, conjungam meretricis) quod magis tangit. Quis ergo negabit, esse dissonum rationi, quod Apostolus assumit ad perterrefaciendum; & quod Chrysostomus affirmat esse horribile in summo gradu? Et inferiùs ait: Non enim corpori vestro contumeliam facitis, quia non vestrum corpus est, sed Christi. Quam rationem multis prosequitur Chrysostomus.*

45 S. Beda in hunc locum ex hac Apostoli argumentatione infert, quantum homo vilis sit, & contemptibilem se facit per obscenas voluptates: immò verò non solum seipsum, sed etiam ipsum Christum D. contemnit. Nam inter alia sic disserit. *Si ergo unusquisque cupiens fornicari vilescat sibi, & in seipso contemnat seipsum, saltem non in se contemnat Christum. Non dicat; Faciam: nihil sum, omnis caro fœnum. Sed corpus tuum membrum est Christi. Quo ibas? Redi. Quo te tanquam precipiare cupiebas? Parce Christo: agnosce in te Christum. Sed nunquid non est dissonum rationi, quod homo exerceat actionem, quæ ex speciali titulo contemnitur Christus? Id enim non dicitur ex generali ratione præcepti, sed ex speciali titulo membrorum Christi. Et sanè nullum est verbum in hac periodo, quod non habeat specialem emphasim in ordine ad ponderandam malitiam intrinsecam fornicationis. Et paulò post subjungit: Ita ne tanta dignitas (quod simus membra Christi) viluit, quia tam benigne præstita*

est? Honor ei tribuatur. Si non præstaretur, desideraretur. Quia præstita est, contemnitur?

46 Æcumenius in hunc eundem locum sic perpendit vim hujus argumentationis Apostolicæ. *Vide autem, quod non dixerit, membra Christi jungam meretrici: sed quod horribilius erat, nempe tollere à Christo eadem ipsius membra, & efficere, ut sint scorti. Et post pauca subjungit: Et quoniam membra Christi sunt, homo, qui scorto utitur, illi seipsum unit, Christi que membra conspurcat. Et ex iis, quæ observavi in dictis aliorum Patrum, satis constat, quantum hæc Æcumenii periculus confirmet malitiam intrinsecam fornicationis.*

47 Cajetanus in Commentariis Epistolarum Apostoli, accedens ad hunc locum affirmat, in hac argumentatione confirmare id, quod antè dixerat: *Corpus autem non fornicationi, sed Domino. Et subjungit: Horrendo declarat illam adversativam (Non fornicationi, sed Christo) declarans contrarietatem in ter corpus Domino, & corpus fornicationi. (Absit) horrentis est. Sed nunquid non est dissona rationi ea malitia, quam Apostolus cum eo horrore declarat?*

48 P. Salmeron hic sic perpendit malitiam fornicationis. *Tollens ergo membra Christi, &c. Ac si diceret; si te commiscens meretrici, membratim, quantum in te est, discerpis Christum.*

49 P. Justinianus hic ex doctrina S. Chrysostomi sic vim hujus argumentationis ponderat. *Hoc ergo loco nobilitatem nescitorum corporum declarat; Christo enim tanquam capiti membra adherent, unde eximiam quamdam dignitatem, & præstantiam trahunt. Atque ex hoc capite mirum in modum impure voluptatis turpitudinem, ac sceditatem ostendit. Nunquid ergo hæc turpitudine, & sceditas non dissona rationi? Vide etiam S. Ambrosium, S. Brunonem, & Theophylactum, qui eodem modo explicant hanc Apostoli argumentationem.*

50 Dices, hoc, & præcedentia argumenta non probare, esse omnibus jure naturali interdictam fornicationem, sed solum fidelibus qui per Fidem sunt membra Christi. Cum autem infideles non sint membra Christi, ea specialis indecentia non relucet in fornicatione infidelium.

51 Sed hæc responsio non minuit vim harum argumentationum. Primò. Nam Authores oppositæ sententiæ tam pro Fidelibus, quam pro infidelibus negant malitiam fornicationis esse intrinsecam. Et siquidem convincimus eos, quæ spectat ad fideles, jam eorum opinatio manet debellata.

52 Secundò, quia hoc, & reliqua argumenta hucusque proposita, etiam conformari possunt contra fornicationem infidelium. Et quod attinet ad hoc argumentum, & si infideles non sint actualiter membra Christi, habent tamen eam dignitatē, ut possint per fidem esse membra Christi: quam dignitatem vilipendunt, & inquinant, dum obscenis voluptatibus immiscuntur. Et quidem omnes homines à sua creatione ordinati sunt ad Deum tanquam ad ultimum finem, & consequenter ad hoc, quod fiant membra Christi, sine quo assequi non possunt suum ultimum finem. Ex hoc ergo capite dissonat rationi, quod talia corpora inquinantur turpibus voluptatibus. Et eodē modo argumentatio articuli proximè præcedentis accommodatur etiam respectu infidelium. Secundum autem argumentum propositum ar. 1. desumptum ex illis verbis Apostoli, *Omne peccatum extra corpus est, &c.* Omnino procedit universaliter respectu omnium hominum: cum ex eo constet, corpus hominis inquinari, scdari, & corrumpi non physice, sed moraliter, fornicatione, & quibuscumque obscenis voluptatibus. Ex duobus autem argumentis articulo proximo subiiciendis, primum potest adaptari respectu infidelium, sicut argumentatio hujus articuli: secundum autem proponetur, ut universale respectu omnium hominum.

ARTICULUS IV.

Duo alia argumenta ex eodem loco Apostoli.

SUMMARIUM.

Argumentum desumptum eo, quod anima fidelis sit templum Spiritus Sancti. n. 53.

Aliud desumptum ex sanguinis Christi pretio, quo empti sumus. n. 55. Quomodo S. Thomas explicet, & promoveat hæc duo argumenta Apostoli. n. 57. & seqq.

53 **P**ROBATUR quintò, & sextò duobus aliis argumentis, quæ subjungit Apostolus in fine ejus cap. 6. Quintum est. *Dedecet, & rationi dissonat, quod templum Spiritus Sancti scdatur, & inquinetur obscenis voluptatibus: sed corpus hominis, præcipuè justus est Templum Spiritus Sancti: ergo dedecet, & rationi dissonat, quod corpus hominis scdatur, & inquinetur obscenis voluptatibus.*

54 Dixi, præcipuè justus, eo quod corpus hominis non justus, & si non sit actualiter templum Spiritus Sancti, tamen à sua creatione conditum est, ut sit templum Spiritus Sancti; sicut creatum est ad Deum tanquam ad ultimum finem.

55 Sextum est. *Dedecet, & rationi dissonat, eū, qui est emptus locupletissimo pretio, seipsū vilipendat, & inquinet cōtra voluntatem emptionis: sed homo emptus est pretioso sanguine Christi D. ergo dedecet, & rationi dissonat, quod seipsū vilipendat, & inquinet scdis voluptatibus contra voluntatem Christi Domini Redemptoris.*

56 Hæc duo argumenta proposuit Apostolus in fine ejus capitis his verbis. *An nescitis, quoniam membra vestra templum sunt Spiritus Sancti, qui in vobis est, quem habetis à Deo? Et non estis vestri, empti enim estis pretio magno: glorificate, & portate Deum in corpore vestro.*

57 Audiendus est S. Thomas in Commentario hujus capitis 6. lect. 3. fine. *Deinde cum dicit Apostolus [An nescitis, &c.] ponit quartam rationem, qua sumitur ex dignitate gratiæ, qua quidem ex duobus confurgit, scilicet ex gratia Spiritus Sancti, & ex redemptione sanguinis Christi.* Ecce proponit duo media, quæ assumuntur in duplici argumentatione proximè facta.

58 Subjungit immediatè. *Circa hoc igitur tria facit. Primò proponit dignitatem corporis nostri, quam habet ex gratia Spiritus Sancti, dicens [An nescitis] quasi dicat, ignorare non debetis, quoniam membra vestra, scilicet corporalia, templum sunt Spiritus Sancti. . . . Est autem Spiritus Sanctus principaliter quidem in cordibus hominum, in quibus Charitas Dei diffunditur per Spiritum Sanctum, ut dicitur Rom. 5. sed secundariò etiam est in membris corporalibus, in quantum exequuntur opera charitatis. Unde in Psalm. dicitur: [Cor meum, & Caro mea exultaverunt in Deum vivum.]*

59 Secundum medium assumptum ab Apostolo sic explicat: *Secundò ponit dignitatem, quam habent corpora nostra ex redemptione sanguinis Christi, dicens [Et non estis vestri] sed Jesu Christi, secundum illud Rom. 14. [sive vivimus, sive morimur, Domini sumus]. . . . Rationem hujus assignat, dicens. [Empti enim estis pretio magno:] & idè servi estis ejus, qui vos redemit de servitute peccati. Unde infra 7. dicitur: [Qui liber vocatus est, servus est Christi. Pretio enim empti estis.] . . . Dicitur autem pretium redemptionis magnum, quia non est corruptibile, sed æternam habens virtutem, cum sit sanguinis ipsius Dei æterni. Unde 1. Petri 1. [Redempti estis de vana vestra conversatione, non corruptibilibus auro, vel argento, sed sanguine agni immaculati, & incontaminati Jesu Christi.]*

60 Explicat deindè Angelicus Doctor, quomodo Apostolus ex eis duobus mediis inferat conclusionem. *Tertiò infert conclusionem intentam dicens: [Glorificate ergo, & portate Deum in corpore vestro] Quia enim membra vestra sunt templum Dei, in corpore vestro nihil debet apparere, nisi quod ad gloriam Dei pertinet; & hoc est glorificare Deum in corpore vestro: quia in Psalm. dicitur: [in templo ejus omnes dicent gloriam.] . . . Quia verò non estis vestri, sed estis servi Dei, debet corpus vestrum portare Deum: sicut equus, vel aliud animal portat Dominum suum. Unde in Psalm. dicitur [ut jumentum factus sum apud te.] Portat autem corpus nostrum, Dominum, in quantum Divino ministerio deputatur: sic ergo homo debet vitare, ne corpus suum peccet fornicando, quod est contra gloriam Dei, & quod contra ministerium, quod corpus nostrum debet Deo. Quæ adè dilucida sunt, ut majori explicatione, aut ponderatione non egeant.*

ARTICULUS V.

Duo alia argumenta ex alijs Apostoli testimonijs.

SUMMARIUM.

Dilemma desumptum ex textu Apostoli. n. 62.

Incestus esse dissonum rationi, constat ex verbis Apostoli, & explicatione S. Thomæ. n. 63.

Et à P. Salmerone. n. 64.

Magis dissonat rationi luxuria contranaturalis, quàm incestus. n. 65.

Ex verbis Apostoli patet evidenter luxuriam contranaturalem dissonare rationi. n. 68.

Multis Epithetis denotat Apostolus, quantum dissonent rationi illæ actiones contranaturales. n. 70.

Et quid dixerit S. Chrysostomus in hunc locum Pauli. n. 71.

Ex eo, quod peccata sint contra naturam, colligitur, quantum dissonent rationi. Ex S. Thomæ. n. 71.

Ex eo, quod ratio subiiciatur appetitui in peccatis ejusmodi, colligit S. Thomas esse dissona rationi. n. 74.

Quomodo juxta S. Paulum id genus peccatorum sit contumeliosum naturæ rationali? Et quid inde pro conclusione? Ex S. Chrysostomo. n. 75.

Et ex Acumenio. n. 76.

Et ex S. Thomæ. n. 77.

61 **P**robatur septimò. Nam cap. 5. ejusdem Epistolæ 1. ad Corinthios ait S. Paulus. *Omninò auditur inter vos fornicatio; & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem Patris sui aliquis habeat.* Ex quo testimonio urgens argumentum elicitur contra Caramuelis opinionem. Quod hoc dilemmate concludo.

62 Vel est dissonum rationi, quod quis ad uxorem Patris sui accedat, vel non est dissonum rationi: quid dicatur, aperrè militat contra eam opinionem: ea ergo absurda est, & meritò damnata.

63 Si dicas, non esse dissonum rationi, secluso præcepto Dei, convinceris testimonio Apostoli dicentis: *Qualis nec inter gentes.* Sed quid est [Qualis nec inter gentes?] Audi S. Thomam in Commentario hujus textus: *Qualis inter gentes nec licita reputatur, vel invenitur. Apud gentes enim simplex fornicatio non reputabatur peccatum. Unde Apostoli Act. 15. ad hunc errorem excludendum, gentilibus ad fidem conversis imposuerant, quod abstineant se à fornicatione. Erat tamen quadam*

Jo. Cardenas.

fornicationis species, quæ & apud Gentiles illicita habebatur. . . . Hoc autem erat horribile, etiam apud Gentiles, ut potè contrarium naturali rationi existens. Per naturalem enim reverentiam filii ad parentes, secundum omnem statum, & legem, pater, & mater à matrimonio excluditur.

64 Itaque dictio illa, *qualis nec inter gentes*, manifestè significat, id esse horribile, etiam apud gentes, ut potè contrarium rationi naturalis atque adè ipso jure naturali malum moraliter. Et idè P. Salmeron in hunc locum disp. 8. initio ait: *Amplificat, cum ait, qualis nec inter gentes quidem toleraretur, immò semper horrore, & instar portentis habitata est. Et intelligi nil tale unquam existisse, vel in historiis referri, sed esse scelus prorsus detestabile.* Cujus rei confirmationem multis prosequitur.

65 Jam verò si propter hæc adhæreas primæ parti dilemmatis, & dicas, fornicationem hominis cum uxore Patris sui, sive cum noverca, esse dissonam rationi, atque adè jure naturali vetitam, militas etiam contra doctrinam ejus opinionis. Primò. Nam foedus est, & turpius peccatum luxuriæ contranaturalis, quàm peccatum incestus privigni cum noverca; & tamen Authores ejus opinionis dicunt, secluso præcepto, eam luxuriam contranaturalem non dissonare rationi: ergo multò minùs dissonabit rationi incestus privigni cum noverca.

66 Secundò. Quia cum Caramuel nihil intrinsecè malum cognoscat in effusione, aut receptione seminis, sed seclusa prohibitione, censet, eam effusionem aut receptionem esse actionem, omninò indifferentem, cum nullam injuriam irroget filius Patri, si det novercæ rem indifferentem; seclusa prohibitione, nullam injuriam irrogaret Patri, si cognosceret carnaliter novercam. Quæ omnia quàm sint absurda ex utraque dilemmatis, quis non videt?

67 Probatur octavò ex cap. 1. Epistolæ ad Rom. ubi sic ait Apostolus. *Dicentes enim, se esse sapientes, stulti facti sunt, & mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium. Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum in immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis. Et post pauca subjungit Apostolus. Propterea tradidit illos Deus in Passiones ignominie. Nam femine eorum immutaverunt naturalem usum in eum usum, qui est contra naturam. Similiter autem & masculi relicto naturali usu famina, exarserunt in desideriis suis invicem operantes, & mercedem, quam oportuit, erroris sui in semetipsis recipientes. Et sicut non probaverunt, Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea, quæ non conveniunt.*

68 Quibus Apostoli verbis consideratis, non possum non vehementer admirari, quod Caramuel vir ingeniosus in eam deflexerit opinionem, quod effusio seminis (seclusa prohibitione Dei) sit res indifferens, & quod in aliqua hypothese posset esse obligatoria. Ex qua opinione ulterius infertur, quod etiam actiones sodomitice, & pollutiones exercite per manus alterius (seclusa prohibitione Dei) sint etiam indifferentes: tum quia Caramuel asserit, pollutionem, sodomiam, & bestialitatem esse ejusdem speciei infimæ; tum etiam, quia si totam suam malitiam accipiunt à prohibitione, hac seclusa, parum interest, quod semen effundatur in terra, aut in manibus, aut in alijs membris alterius hominis. Et mirandum iterum est, quod Caramuel censuerit, has actiones contranaturales (seclusa prohibitione) non esse jure naturali malas moraliter.

69 In his ergo verbis Apostoli notandum est primò, hoc genus peccati vocari *immunditiam*, actiones *contumeliosas*, & *passiones ignominie*, sive ignominiosas, & peccata *contra naturam*. Secundò, per id verbum *tradidit illos*, denotatur desertos esse à Deo, dum talia abominanda operantur. Ubi S. Thomas in Comment. hujus capitis ait: *Indirectè tradit homines in peccatum, in quantum abstrahit gratiam, per quam homines continebatur, ne peccarent: sicut si aliquis alicujus sustentaculum tolleret, diceretur facere casum ejus. Tertiò asserit Apostolus, in penam idololatriæ, quam exercuerunt, cognoscentes Deum ex creaturis, desertos fuisse, & traditos desideriis suis ignominiosis. Propter quod tradidit illos Deus, &c. Quartò, addit Apostolus, eam fuisse pœnam proportionatam immani delicto talis idololatriæ, illis verbis: Mercedem, quam oportuit, erroris sui in semetipsis recipientes.*

70 Ex quibus omnibus manifestè infertur, omnes illas actiones obscenas esse dissonas rationi, etiam seclusa prohibitione Dei, atque adè intrinsecè malas mortaliter, idèdque jure naturæ vetitas. Quid enim magis dissonum rationi, quàm exercere actiones, quæ secundum Apostolorum sunt actiones *immunditiæ*, naturæ rationali *contumeliosæ*, & *ignominiosæ*, & *contra naturam*? Dicere autem, quod ex sola prohibitione Dei actiones ex se indifferentes fiunt immundæ, contumeliosæ, & ignominiosæ, & contra naturam, est in meridie caligare. Maxime cum Caramuel velit, effusionem seminis nihil aliud esse, quàm effusionem sudoris, vel spumæ, vel sanguinis, vel etiam partis fluidæ corporis. Numquid si Deus prohiberet effusionem sudoris, vel sanguinis, talis effusio fieret immunda, contumeliosa, aut ignominiosa naturæ rationali?

71 Et circa ea epitheta, quæ Apostolus attribuit huic generi actionum obscenarum, multa scribit Sanctus Chrysostomus *Serm. 4. in Epist. ad Roman.* Inter alia ait: *Vides hanc concupiscentiam tam absurdam non esse aliundè, quàm ex summa immodestia. Et inferius: Quemadmodum enim sæpè numero fit, ut multi naturali, ac consuetudo corporis alimento relicto, terra, parvisque lapillis vescantur . . . Sic*

habent & illi, qui ad illegitimum illum; qui contra naturam est, morem furibundi anhelant. In quem sensum multa ibidem adjungit. Quis ergo dicit, tantam foeditatem, & absurditatem, & contranaturalitatem ex sola Dei prohibitione, & non ab intrinseca natura earum actionum procedere.

72 Confirmatur primò. Nihil enim magis difforme à natura rationali quam ea actio, quæ est contra naturam: sed omnis ea actio obscena, cujus meminit Apostolus, est contra naturam, teste eodem Apostolo: ergo omnis ea actio est difforma à natura rationali, sive, quod idem est, dissonat rationi. Et ideò S. Th. in Comment. hujus loci ait: *Dicuntur autem passiones ignominia, quia non sunt nomine digna secundum illud Ephes. 5. (Quæ aguntur in occulto ab eis, turpe est dicere.) Si enim peccata carnis communiter exprobrabilia sunt, qui propter ea homo deducitur ad id, quod est bestiale in homine, multò magis peccatum contra naturam, per quod etiam homo à natura bestiali decedit, quia natura bestialis non extenditur ad appetendum eundem sexum.*

73 Confirmatur secundò. Nam quod est contra naturam, est contra specialem legem naturæ: ergo contra jus naturale: ergo jure naturali vetitum. Hæc enim nomina sunt synonyma, nisi quod is terminus contra naturam dicit aliquid specialius. Quare S. Chrysostomus *serm. 4. in epist. ad Rom. de his loquens, ait: Naturam siquidem de fadarunt, & leges illius conculcarunt. Et Æcumenius in epist. ad Roman. cap. 1. Rem innuit turpissimam, & ostendit, quod non solum in Dei leges, sed in naturæ quoque leges pugnant.*

74 Confirmatur tertio ex S. Thoma in Comment. hujus loci. Etenim nihil magis dissonum rationi esse potest, quam quod intellectus, & ratio subiiciatur appetitui corporeo: sed per ejusmodi peccata intellectus, & ratio subiicitur appetitui corporeo: ergo ea sunt dissona rationi. Verba Sancti Thomæ sunt. *Circa quod considerandum est, quod homo medium locum obtinet inter Deum, & animalia bruta, & cum utroque extremorum communicat: cum Deo quidem secundum intellectualitatem; cum animalibus verò brutis secundum sensualitatem. Sicut igitur homo id, quod est Dei, mutavit usque ad bestias (exhibens illis adorationem) ita Deus id, quod est Divinum in homine secundum rationem, subdit ei, quod est brutale in ipso, scilicet desiderio sensualitatis. Hoc est quod dicit: [Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis] ut eorum ratio subderetur desideriis, scilicet sensualis affectus. Quod quidem est contra naturalem ordinem hominis, secundum quod ratio appetitus sensibili dominatur. Gen. 4. [Sub te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius.]*

75 Confirmatur quartò. Nam contumelia, qua quis afficit ipsam naturam rationalem, ex ipsa terminorum apprehensione constat, esse rationi dissonam, atque adeò intrinsecè malam moraliter, & jure naturali vetitam: sed contumelia, qua juxta Apostolum, afficiunt corpora sua in semetipsis illi, quos tradidit Deus in desideriis suis in immunditiam, est contumelia in ipsam naturam rationalem: ergo talis contumelia est rationi dissona, atque adeò intrinsecè mala, & jure naturæ vetita. Minor, præter quàm quod ex terminis constat, traditur à S. Chrysostomo *serm. 3. in epist. ad Rom. illis verbis: Hic verò pro mundi factura voluptatem posuit eam, qua juxta naturam est (scilicet matrimonialem) qua videlicet potuissent ex majore securitate, & plenioris animi jucunditate frui. Sed quia noluerunt, omni se ipsos venia spoliaverunt, in ipsam NATURAM contumeliosi facti. Et verbis supra relatis: Naturam siquidem de fadarunt. Et inferiùs: In ipsam etiam naturam nequiter egerunt. Et propè finem: Unde irrepsit petulans, & lasciva illa concupiscentia, tam hostiliter humana adversa natura. In quam sententiam multa immediatè subjungit. Et S. Thomas in præfato Comment. Debitum erat, ut qui in Dei naturam injuriosi fuerant, id, quod est proprium sibi, creaturis attribuendo, in sui naturam contumeliosi existerent.*

76 Consonat Æcumenius in Comment. hujus loci. *Quod autem subdit, [Exarserunt] magnam infamiam, ac astrum significat, nec dixit, concupiscentiam suam perpetrantes, sed [turpitudinem] designans, quod ipsam quoque naturam pudescerint.*

77 Confirmatur quintò ex S. Thoma ubi supra. Nam ad illa verba Apostoli: *Tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea, qua non conveniunt.* Quæ sic explicat. *Dicitur autem sensus reprobus, quo aliquis reprobandum judicium habet de agendis. Et ideò subdit [ut faciant ea, qua non conveniunt] id est, ea, qua à recta ratione discordant. Docet ergo Apostolus, juxta explicationem S. Thomæ, omnia ea peccata obscenæ voluptatis esse ex obscenitate sua rationi dissona, atque adeò intrinsecè mala.*

ARTICULUS VI.

Aliud argumentum ex doctrina ejusdem
Apostoli?

SUMMARIUM.

Infideles non peccarent exercendo luxuriam contra naturalem, si hæc non esset dissona rationi. n. 78.

Id constat ex verbis Apostoli. n. 80.

Item ex Commentario S. Thomæ. n. 81.

Quod infideles peccaverint exercendo luxuriam contranaturalem,

constat ex verbis Apostoli, & ex Commentario Sancti Thomæ. n. 82.

78 Probatur nonò conclusio, præcipuè circa malitiam intrinsecam peccatorum contranaturalium. Si hæc peccata non essent ab intrinseco mala moraliter, sed solum ab extrinseca positiva prohibitione Dei, gentes infideles, & idololatæ exercentes eam luxuriam contranaturalem non peccarent: sed reipsa peccarunt: ergo ea peccata sunt ab intrinseco mala moraliter, & non solum ab extrinseco positiva prohibitione Dei.

79 Major est evidens, Non enim peccant, qui non cognoscunt malitiam: si ergo tota malitia provenit à sola positiva prohibitione Dei cum hæc illis gentibus non fuerit prædicata, maximè ante adventum Christi D. & prædicationem Apostolorum; aliunde autem non potuerint cognoscere eam malitiam ex ratione naturali; cum juxta opinionem oppositam, ea malitia non dissonet rationi naturali, sit, eas gentes non peccavisse exercendo eas actiones luxuriosas. Neque potest dici, jam ignorantiam fuisse vincibilem, & inculpabilem, cum non sit in potestate eorum infidelium, quod prædicetur, & intimetur illis illa Dei positiva prohibitio.

80 Sed constat ulterius ea. Major syllogismi ex verbis Apostoli ad Rom. Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se invicem cogitationum accusantium, aut etiam defendentium, &c. Ex quibus verbis Apostoli clarè constat, quod gentes, quæ non habent legem positivam sibi intimatam, ipsi sunt sibi lex, quoad præcepta naturalia, quatenus rationis lumen scriptum in cordibus suis, manifestat illis, quæ actiones sint malæ moraliter, utpotè quæ sunt dissonæ ipsi rationi naturalis: ita ut cogitationes eorum ipsos accusent, cum operantur aliqua dissona lumen naturali. Et paulò ante dixerat Apostolus ad idem propositum: *Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt. Scilicet, qui non habentes legem positivam sibi intimatam, habent legem naturalem scriptam in cordibus suis.*

81 Ubi Sancti Thomæ in commentario Epistolæ ad Rom. cap. 2. ea verba; *Naturaliter ea, quæ sunt legis, faciunt, sic explicat; Commendat in eis legis observantiam, cum dicit, [Naturaliter faciunt, quæ sunt legis] id est, quæ lex mandat, scilicet quantum ad præcepta moralia, quæ sunt de dictaminem rationis naturalis, sicut & de Job dicitur, quod erat justus, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo. Ex quibus omnibus clarè infertur, quod peccabant gentes, quamvis lex positiva divina non esset eis intimata, quia operabantur contra dictamen rationis. In illis autem, quæ non erant dissona dictamini rationis, non peccabant. Ex quo fit manifestum, quod si actiones luxuriæ contranaturalis non sunt dissonæ dictamini rationis, illæ gentes exercentes eas actiones non peccabant, quia prohibitionem positivam non habebant sibi intimatam.*

82 Jam verò Minor prioris Syllogismi, scilicet peccavisse gentes exercentes actiones luxuriæ contranaturalis, constat ex verbis Apostoli ad Rom. 1. supra relatis. Ubi agens de actibus luxuriosis, quos exercuerant gentes ait: *Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum in immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis. Et paulò post. Tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea, qua non conveniunt. Ubi S. Th. ait: Dicitur autem sensus reprobus, quo aliquis reprobandum judicium habet de agendis. Et ideò subdit: [ut faciant ea, qua non conveniunt] id est, ea, qua à recta ratione discordant.*

83 Cum ergo constet, peccasse eos gentes, de quibus loquitur Apostolus, peccatis contranaturalibus; cum tamen non habuerint notitiam de positiva prohibitione Dei, quæ nondum illis fuerat prædicata, seu intimata; & consequenter peccavisse sine lege, evidens est, quod peccarunt operantes contra lumen rationis: ergo contra lumen rationis peccant, qui exercent eas actiones luxuriæ contranaturalis.

CAPUT III.

An demonstretur malitia intrinseca actionum obscenarum ex vehementia passionis, & voluptate nimia?

SUMMARIUM.

Illustrissimus Borgias probabat fornicationem esse intrinsecè malam ex venerea delectatione. n. 84.

Doctor Verde impugnatur id ex eo, quod in copula conjugali sit eadem delectatio. n. 85.

Quomodo actus luxuriæ est intrinsecè malus ex vehementia voluptatis. n. 86.

Non est identitas rationis quoad hoc inter copulam licitam, & illicitam. Ibid.

Quanta sit disparitas, quoad effectus sequutos ex vehementia voluptatis in copula illicita, & non sequutos in licita. n. 87.

An in copula licita non sequantur pravi effectus propter auxilia, qua Deus confert. n. 88.

In matrimonio legis gratia certum est, conferre Deum auxilia supernaturalia. n. 89.

In matrimoniis infidelium confert Deus auxilia naturalia. n. 90.

Quo-

Quomodo intelligatur S. Augustinus, negans in infidelibus veram virtutem pudicitia? n.91.

Specialis Dei protectio datur in omni matrimonio. n.92.

Quomodo aliquando ex copula conjugali oriuntur pravi effectus? n.93.

Qui, & quales sint effectus vitiosi, qui oriuntur ex actu luxuria, ex S. Gregorio, & S. Thoma. n.94.

Quomodo ea vitia oriuntur ex actu luxuria, ex S. Thoma. n.95. & seqq.

Intrinsèque mala est omnis operatio, qua est principium per se effectus vitiosi. n.101. & seqq.

Quam gravia sint mala, qua oriuntur ex actibus luxuria. n.105. & seqq.

Quomodo hac mala non oriuntur ex copula conjugali. n.107.

Alii effectus vitiosi orti ex luxuria, juxta S. Augustinum. n.180.

84 **I**llustris D. Ludovicus Crespinus Borgia Episcopus Placentinus, & Orator Catholici Regis apud Roman. Pontificem pro causa Concept. Immaculatæ Dei Genitricis, apologiam edidit adversus duodecim opinioniones Caramuelis, & inter alias, has duas acriter impugnat. Probatque fornicationem esse intrinsèque malam ex ordinata venerea delectatione, contenta in illa copula.

85 Doctor Franciscus Verde edidit pro Caramuele Apologiam adversus D. Borgia, ubi q. 3. n. 43. respondetur sic. *Impugnatur: quia assumit, & non probat, delectationem illam esse intrinsèque malam. Certè delectatio venerea est etiam in Matrimonio; nec per hoc matrimonia damanda sunt.* Quod postea multis prosequitur respondens ad instantias Borgia: Ex eo autem, quod in matrimoniali copula interveniat eadem delectatio venerea, suadere conatur, fornicationem non esse illicitam propter voluptatem.

86 Assero primo, quemlibet actum obscenum, sive luxuriæ naturalis, sive contraturalis, esse intrinsèque malum mortaliter propter vehementiam voluptatis, non utcumque, sed propter effectus, qui ex ea vehementia voluptatis oriuntur, quos postea enumerabo. Assero secundo, non posse argui ab identitate rationis, esse illicitam copulam matrimonialem; eo quod effectus, qui per se resultant ex copula illicita, non resultant per se ex copula matrimoniali.

87 Explico utramque assertionem. Coitus viri cum femina est intrinsèque malus, dum non fuerit factus eo modo, & ordine, quo determinaverit supremus naturæ conditor, pro multiplicatione, sive conservatione speciei humanæ. Quia dum non fuerit factus eo modo, & ordine; ex vehementia voluptatis sequuntur per se effectus, qui dedecent naturam rationalem, & dissonant rationi. Quando vero fuerit factus eo modo, & ordine, quo supremus naturæ conditor determinaverit, non sequuntur per se tales effectus, qui faciunt, eam voluptatem dedecere naturam rationalem.

88 Sed quare non sequuntur illi pravi effectus, quod is coitus sit eo ordine, quo supremus naturæ conditor determinat? Ratio est. Nam in eo ordine, quem Deus determinat, dat auxilia in ordine ad evitandos pravi effectus, quæ non dat operantibus extra eum ordinem.

89 Sed dices: unde constat, quod Deus conferat eiusmodi auxilia? Respondeo, id constare ex ratione mortaliter certa, & ex doctrina Sanctorum Patrum. Et quidem in hoc ordine matrimonii, quem Deus instituit in lege Evangelica, & in quo contractu matrimonii elevavit ad rationem Sacramenti; clarius constat, Deum conferre auxilia supernaturalia, ut conjuges Fideles se contineant intra fines matrimonii, & ut vitent pravi effectus, qui inclinant vehementer ad peccatum; cum certum sit, omne Sacramentum novæ legis conferre auxilia supernaturalia proportionata suo uniuscujusque fini. Id quod multis in locis tradit S. Augustinus lib. 4. contra Julianum cap. 1. ait: *Non itaque parvum Dei donum est, ita frenari hoc malum (concupiscentiam) ut ad nihil relaxetur illicitum, sed generationi tantum regenerationis serviat filiorum.* Quod sæpius repetit in eo lib. 4. & in aliis locis.

90 In aliis autem matrimoniis, scilicet infidelium, & illis, quæ fiebant ante legem Evangelicam, certum esse debet, quod Deus confert auxilia saltem entitativè naturalia, ut homines se contineant intra fines matrimonii, ut vitent pravi effectus, qui ex fornicatione per se oriuntur. Nam cum experientia compertum sit, aliquos infideles, aut homines legis veteris se continuisse intra metas matrimonii; & id sit valde difficile, nisi ex auxilio Dei, inde certum efficitur, quod Deus conferat ejusmodi auxilia.

91 Neque his obstat, quod ait ibid. c. 8. S. Augustinus, in infidelibus conjugibus non esse veram virtutem pudicitia conjugalis, quæ Deo placet, quia *sine fide impossibile est placere Deo.* Loquitur enim S. Augustinus de virtute supernaturali, & quæ placeat Deo in finem vitæ æternæ. Possunt ergo conjuges infideles habere virtutem pudicitia naturalis propter motivum honestatis conformis naturali rationi; sed id non possunt sine auxilio naturali. Non tamen possunt habere veram virtutem supernaturalem pudicitia conjugalis; quia nulla est virtus supernaturalis, nisi sit ex motivo Fidei, sive per Fidem propositum; latius ostendi differ. 26. c. 5. concl. 3. à n. 41.

92 Itaque si qui sunt infideles, qui se continent intra fines matrimonii, id præstant ex quadam Dei protectione. Nam cum ipse Dominus constituerit hunc ordinem conjugii pro conservatione speciei humanæ; & attenta hominum fragilitate, & vehementia inclinationis ad hoc genus voluptatis; dat Deus saltem auxilia naturalia, ut possint se continere intra fines hujus ordinis. Ex qua protectione Dei fit, quod ex copula conjugali per se non oriantur illi effectus pravi, qui ex fornicatione oriuntur.

tur illi effectus pravi, qui ex fornicatione oriuntur.

93 Dixi per se: quia per accidens solent etiam oriri; scilicet, quia homines vitio suo resistent illis auxiliis Dei, sive naturalibus, sive supernaturalibus; & sic ipsi etiam conjuges labuntur in peccata turpissima: & tunc ex vitioso congressu conjugum oriuntur illi pravi effectus trahentes ad perditionem, qui oriuntur à copula illicita.

94 Sed operæ pretium est declarare, quinam sunt hi effectus, qui ex actu luxurioso oriuntur, & qui faciunt actum luxuriosum esse intrinsèque malum. S. Gregorius l. Moral. ponit octo filias luxuriæ, id est, octo vitia, quæ à luxuria per se oriuntur. Et S. Thomas 2. 2. q. 153. ar. 5. per totum explicat has luxuriæ filias, & modum, quo per se oriuntur ex luxuria. *Ha sunt Cæcitas mentis, inconsideratio, precipitatio, inconstancia, amor sui, tedium Dei, affectus presentis seculi, horror, vel desperatio futuri.* Ex quibus quatuor priores pertinent ad intellectum; quatuor verò posteriores ad voluntatem. Et, ut benè notavit Cajetanus ibid. *Illarum nomina formaliter important actus, sed dispositiones interiores animi.*

95 Quomodo autem illa octo vitia oriuntur per se actibus luxuriosis, optimè explicuit S. Thomas in corp. *Quando inferiores potentie vehementer afficiuntur ad sua objecta, consequens est, ut superiores vires impediuntur, & deordinentur in suis actibus.* Per virum autem luxuriæ maximè appetitus inferior, scilicet concupiscibilis, vehementer intendit suo objecto, scilicet delectabili; propter vehementiam passionis, & delectationis: & idèò consequens est, quod per luxuriam maximè superiores vires deordinentur, scilicet ratio, & voluntas. Ecce quomodo vehementia passionis, & delectationis luxuriosæ est principium per se, deordinationis actuum potentiarum superiorum, nempe intellectus, & voluntatis.

96 Prosequitur explicans modum, quo ea vitia per se consequuntur ad vehementiam delectationis; sive quomodo impediuntur actus intellectus, & voluntatis à sua rectitudine. De cæcitate mentis sic differit. *Primo quidem simplex intelligentia, quæ apprehendit aliquem finem ut bonum; & hic actus impeditur per luxuriam, secundum illud Danielis 13. [Species decipit te, & concupiscentia subvertit cor tuum.] Et quantum ad hoc ponitur cæcitas mentis.*

97 Subjungit deinde modum, quo Precipitatio pullulat ex vehementia delectationis. *Secundus actus est consilium de his, quæ sunt agenda propter finem: & hic etiam impeditur per concupiscentiam luxuriæ. Undè Terentius dicit in Eunuchio loquens de amore libidinoso: [Quæ res in se neque consilium, neque modum ullum habet, ea consilia regere non potest.] Et quantum ad hoc ponitur precipitatio, quæ importat subtractionem consilii.*

98 Deinde de inconsideratione sic discurret Doctor Angelicus. *Tertius actus est judicium de agendis: & hic etiam impeditur per luxuriam. Dicitur enim Danielis 13. de senibus luxuriosis [Averterunt sensum suum, ut non recorderentur iudiciorum justorum.] Et quantum ad hoc ponitur inconsideratio.*

99 Inconstanciam procedere à luxuria, sic ostendit. *Quartus autem actus est preceptum rationis de agendo: qui etiam impeditur per luxuriam, in quantum scilicet homo impeditur ex impetu concupiscentia, ne exequatur id, quod decrevit esse faciendum. Unde Terentius dicit in Eunuchio de quodam, qui dicebat, se recessurum ab amica, hæc verba: una falsa lacrymula restringet.*

100 Explicat deinde ea vitia, quæ spectant ad voluntatem, pullulantia ex actibus luxuriosis, scilicet amorem inordinatum sui quærentis pro fine delectationis; tedium Dei, ut prohibentis eam delectationem; amorem presentis seculi pro delectatione illa non amittenda; horrorem futuri; quia dum nimis detinetur carnalibus, non curat pervenire ad spirituales, sed fastidit.

101 Ex his conficitur demonstratio. Illa operatio est dissona rationi, & intrinsèque mala, quæ est principium per se cæcitate mentis precipitationis, inconsiderationis, & inconstantiæ, &c. Sed delectatio luxuriæ est principium per se horum effectuum perversorum: ergo delectatio luxuriosa est dissona rationi, & intrinsèque mala.

102 De minori hujus syllogismi quis dubitare audebit? Tum propter autoritatem S. Gregorii Magni, tum propter autoritatem Preceptoris Angelici, & propter rationes, quibus eam confirmant, quas idèò tam formaliter retuli, ne mihi incumberet probatio Minoris; cum id S. Thomas tam dilucidè præstiterit.

103 Major etiam mihi videtur evidens. Primo, quia abor bona non potest malos fructus facere; quod arbor malos fructus facit, ab intrinseco mala est: ergo si actus luxuriosus ex se producit eos fructus malos, ab intrinseco malus est.

104 Secundo. Nam qui se inebriat advertenter, peccat mortaliter, & talis actio est ab intrinseco mala, & rationi dissonans; eo quod pro aliquo tempore brevi amittit usum rationis; ut docet Sanctus Thomas 2. 2. q. 190. ar. 1. corp. quem omnes Theologi sequuntur: sed non est minus malum, quod pro diuturno tempore homo per actus luxuriosos se exponat cæcitate mentis, præcipitationi, inconsiderationi, inconstantiæ, &c. Ex quibus resultare solent mala gravissima: ergo malitia actus luxuriosi est etiam intrinseca tali actui.

105 Quæ autem sint ea mala gravissima, quæ ex luxuria propter precipitationem, inconsiderationem, cæcitate mentis, &c. oriuntur; quotidiana experientia, & vetusta annalium totius orbis monumenta demonstrant. Legat, qui volet, Aristotelem lib. 5. Politic. cap. ubi inter

inter alia ait : *Multe etiam impressiones facte sunt in quosdam Principes Monarchas, propterea quod alicui pudicitiam, corpore ejus constuprato, eripuissent. Ubi multa hujus asserti exempla refert. Dolet adhuc vehementer Hispania, quod propter luxuriam Henrici VIII. maneant adhuc Anglia, & Scotia sub domino Diaboli, & sub hæresiarcarum servitute.*

106 Legat etiam P. Adamum Contzen lib. 3. *Politic. cap. 12.* ubi postquam multa hujus generis exempla retulit, §. 4. hæc habet : *Amor, & cupiditas vehementes sunt, nunquam spem ponunt (id est, deponunt) Quidquid servatur cupiunt magis. Flamma illa primò tenui igne tepescit; mox totam virtutem, animumque exurit. Nunquam in licito, nunquam in parvo sistit. Pecunia, vita, fama, illicita redimit. Et si ullum aliud vitium, hoc citissime in monstrum migrat. Et ex hoc monstro quanta alia mala exorta fuerint, deinde memorat.*

107 Ubi maximè notare oportet, quod cum ex hoc arbore tam venenati fructus prodeant; ex conjugali copula, dum conjuges se continent intra fines matrimonii, nihil tale unquam auditur. Ut jam inde videant adversarii, quantum distet voluptas copulæ luxuriosæ à copulæ conjugalis voluptate, si hæc intra fines suos coerceatur. Nā cum Deus Author sit matrimonialis conjunctionis, protectione sua facit (in illis conjugibus, qui se continent intra termino præscriptos) ne ex voluptate conjugali procedant illi mali effectus; ut experientia ipsa comprobatur. Et sancti Patres, qui hos, & alios effectus attribuunt actibus luxuriosis, nunquam hos, aut similes effectus attribuerunt copulæ conjugali intra terminos suos coercitæ.

108 Confirmatur ex S. Augustino (cujus verba refert P. Contzen sup. cit. §. 6.) asserente, voluptatem luxuriosam habetare aciem intellectus, & advertentiam rationis obstruere. Quomodo ergo, non est ab intrinseco mala, quæ talem producit fructum? Verba S. Doctoris sunt. *Libido luxuria ita totum corpus interius, & exterius sibi vindicat, & totum commovet hominem, affectu animi, & appetitu carnis conjuncto, ut sequatur voluptas omnibus corporis voluptatibus major: ad ejus tamen pervenitur extremum, ut penè omnis acies, & vigililia cogitationis obstruatur.*

C A P U T IV.

Quid censendum sit de ratione à priori, quam assignat S. Thomas, spectante ad damnum proli?

S U M M A R I U M.

Proponitur ratio S. Thomæ, n. 109.

In ea ratione invenit Cajetanus triplex argumentum, n. 110.

Invenitur etiam quartum argumentum, n. 111.

Enumerantur plura pericula, quæ imminere solent proli illegitimæ, n. 112.

Forma argumentationis tradita à S. Thomæ, n. 113.

Ostenditur, eam esse mentem S. Thomæ, n. 114. & seqq.

Quomodo juxta hanc argumentationem sit rationi dissonum generare prolem extra matrimonium, n. 116. & seqq.

109 S. Thomas 2. 2. q. 145. ar. 2. corp. sic probat, fornicationem esse intrinsecè malam, & graviter peccaminosam. *Ad hujus evidentiam considerandum est, quod peccatum mortale est omne peccatum, quod committitur directè contra vitam hominis. Fornicatio autem simplex importat ordinationem, quæ vergit in nocumentum vitæ ejus, qui ex tali concubitu nascitur. Manifestum est autem, quod ad educationem hominis non solum requiritur cura matris, à qua nutritur, sed multo magis cura Patris, à quo est instruendus, & defendendus, & in bonis tam interioribus, quàm exterioribus promovendus. Et ideo contra naturam hominis est, quod utatur vago concubitu: sed oportet, quod sit matris ad determinatam fœminam, cum qua permaneat, non per modicum tempus, sed diu, vel etiam per totam vitam. Et inde est, quod naturaliter est maribus in specie humana sollicitudo de certitudine proli, quia eis imminet educatio proli; hæc autem sollicitudo tolleretur, si esset vagus concubitus. Unde cum fornicatio sit concubitus vagus, ut potè præter matrimonium existens, est contra bonum proli educandæ: & ideo est peccatum mortale.*

110 Cajetanus ibid. in ea periodo Angelici Doctoris invenit tria argumenta. Sic enim ait: *Primum est, Fornicatio simplex importat ordinationem, quæ vergit in nocumentum vitæ nascituri. Secundum est, quod fornicatio privat prolem cura Patris, &c. Tertium est, quod fornicatio, seu vagus concubitus tollat certitudinem proli.*

111 Et quidem mihi videtur, in ea periodo Sancti Thomæ esse etiam aliud quartum argumentum, quod auget vim aliorum trium, & contineri in illis verbis: *Oportet, quod sit matris ad determinatam fœminam, cum qua permaneat, non per modicum tempus, sed diu, vel etiam per totam vitam.*

112 Pro cujus explicatione notandum est, innumera pericula imminere proli, quæ non nascitur ex legitimo thoro. Periculum vitæ experimur quotidie, dum matres ipsæ occidunt filios, vel propter occultandum delictum, vel ob aliud iniquum motivum. In quodā Hispaniæ oppido inveni, fœminam occidisse quinque soboles animatas, & duas alias animæ rationali carentes; & hujus generis utinam non essent tam frequentes casus. Et quæ minus impiæ sunt, conantur occultè parere, & filios ad hospitalia expositorum infantium mittunt.

in quibus pueri traditi nutricibus extraneis, magna ex parte malè nutriti moriuntur. Imminet etiam eis periculum amittendi vitam æternam; occiduntur enim sæpius abiq; Baptismo. Impendit etiā periculum misere paupertatis; qui superstitēs manent; quia deficit cura paternarum Patres, vel ob suspicionem alienæ conversationis cum matribus: vel ne cogantur eos alere, nolint illos tanquam filios suos agnoscere. Imminet etiam periculum defectus educationis, & instructionis; & inde innumera mala procedunt: nam tales filii, ubi adoleſcunt, accedunt perversis aliis, & in barathrum delictorum labuntur. Quod si fœmellæ sint vitam meretriciam assumunt.

113 Hinc instruitur argumentum, quod S. Thom. satis clarè insinuat. Etenim recta ratio postulat, ut in re tanti momenti, qualis est conservatio speciei humanæ, & generatio hominis, habet modum destinatum à Supremo naturæ Domino, ex quo, quantum fieri possit, vitentur ea pericula vitæ, alutis æternæ, miseriæ, paupertatis, & praviæ educationis; ergo dissonat rationi quicumque alius modus generandi hominem, qui non sit destinatus à Supremo naturæ Domino. Sed modus, quem destinavit supremus naturæ Dominus est, ut sit maris ad determinatam fœminam, cum qua permaneat (id est, cum qua sit obligatus ex contractu permanere) per totam vitam; ergo rationi dissonat quicumque alius modus generationi, distinctus à contractu matrimoniali.

114 Quod autem hæc sit mens S. Th. in illis verbis relatis, certum mihi videtur. Nam illud verbum *Oportet*, idem significat apud S. Doctorem, atque ex rationis lumine est necessarium, cum ibi non agat de necessitate orta ex lege positiva, sed ex ipsa ratione naturali, sive ex consonantia cum natura rationali. Censet ergo, esse dissonum rationi quemlibet alium modum generationis distinctum à modo, quem Supremus naturæ dominus præscripsit.

115 Dices, jam à nobis fieri recursum ad legem positivam Dei, qua prohibuit alium modum generationis distinctum à copula conjugali.

116 Respondeo. Antequam intelligatur positiva prohibitio Dei, intelligi, esse dissonum rationi, quod fiat generatio hominis exposita tam innumeris periculis sine modo præscripto, aut præscribendo è Supremo naturæ Domino, maximè cum modus generationi à Deo ordinatus, vel ordinandus muniatur protectione Dei, us dixi c. præc. ar. ult. Et quia id est dissonum rationi, & intrinsecè malum, ideo prohibuit Deus.

117 Et hanc esse mentem S. Th. loqui scilicet de eo, quod dicitur judicium rationis, antequam intelligatur lex, aut prohibitio Dei positiva, patet ex illis: *Cum qua permaneat, non per modicum tempus, sed diu, vel etiam per totam vitam.* Si enim loqueretur de conjunctione legitima maris, & fœminæ introducta lege Dei, non uteretur disiunctivo illo, *diu, vel per totam vitam.* Utitur autè illo, quia uno, vel altero modo potuit Deus instituere matrimonium. Et sensus eorum verbum est: *Judicium rationis dicitur, esse necessarium ad rectam generationem hominis, quod constituatur à Supremo legislatore cum firma permanentia per diuturnum tempus, aut per totam vitam.* Ex quo patet, loqui S. Doctorem, antecederet ad legem Dei, qua constituit matrimonium per totam vitam. Quæ omnia dilucidiora fient solutione argumentorum, quibus Caramuel arietare conatus est hanc S. Thomæ argumentationem.

C A P U T V.

Solvuntur argumenta Caramuelis cap. 1. relata.

S U M M A R I U M.

An fornicatio non sit mala proli? n. 119.

An non sit nociva proli quoad educationem? n. 120.

Quid inferatur ex eo, quod melius sit proli esse, quàm non esse? n. 121.

Quid de filiis illegitimis Principum bene, vel male educatis. n. 122.

Quomodo intelligatur in textu S. Thomæ esse per accidens, quod aliquis illegitimus bene educetur. n. 124. & seqq.

118 P. Romittit Caramuel (ut retuli c. 1. n. 6.) se ostensurum evidenter, fornicationem, & molliem non esse intrinsecè mala, sed solum esse mala extrinsecè à prohibitione Divina. Videamus quanta sit hæc evidentia. Incipit à dilemmate, interrogans, an sit intrinsecè mala ipsis delinquentibus, an solum proli? Et respondeo, quamvis multis modis sit intrinsecè mala ipsis delinquentibus, ut patet ex capitibus 1. 2. 3. & 4. ceterum argumentum S. Thom. solum loquitur de damno proli. Subiæde contendit, fornicationem (immò & molliem) non esse malam proli physicè, neque moraliter. Quod utrumque nego.

119 Probat autem, fornicationem non esse malā proli: quia fornicator dat illi esse; melius est autem esse, quàm non esse; sive (ut Caramuel loquitur) in causa est, ut homo, qui aliàs in rerum natura non esset, producat, ideoque beneficus est proli. Sed debuit advertere Caramuel, id esse beneficium multis malorum periculis admixtum: & esse rationi dissonum, quod conferat illi beneficium præter ordinem ab Authore naturæ præscriptum ad vitanda ejusmodi pericula vitæ, paupertatis, pessimæ educationis, &c. Et quidem negari non potest, peccaturos graviter conjuges, qui ita uterentur copula conjugali, ut prolem subicerent periculo incidendi in monstrositatem,

tatem, cæcitatem, aut mutilationem membrorum; si possibilis esset talis copula, quæ eos effectus produceret; neque ad excusandum peccatum sufficeret beneficium essendi, quod darent proli.

120 Ad secundum argumentum, quod retuli n. 7. desumptum ex eo, quod fornicatio non est nociva moraliter, sive quoad educationem, proli: quia dum proles non existit actualiter, nihil est: sed ei, quod nihil est, nulla fieri potest injuria, quia id, quod nihil est, nullum jus habet. Respondeo, hoc argumento optimè probari, fornicatione non peccari contra justitiam; est enim certum, quod proles, antequam existat, non habet jus, ut hoc, vel illo modo generetur: Et ideo S. Thom. in hoc ar. 2. ad 4. ait: *Fornicatio simplex contrariatur dilectioni proximi, quantum ad hoc, quod repugnat bono prolis nascitura.* Sic mater prægnans peccat contra Charitatem comedendo ea, quæ proli futuræ afferre possunt morbum gravem.

121 Ad tertium, quod proposui n. 8. respondeo, si S. Augustinus dixit, *melius esse damnari, quam annihilari*, Christus D. dixit. Matth. 26. *Bonum (id est melius) erat ei, si natus non fuisset homo ille*, scilicet Iſcariotes. Et tamen hæc duæ propositiones non sibi invicem repugnant. Nam S. Augustinus loquitur de esse physico, & Christus D. de esse morali, sive de eo, quod ipsi subjecto optabilibus est. Cum autem inde infert Caramuel, melius esse proli esse malè educatum, quam absolute in rerum natura non existere: respondeo, melius esse physicè, non moraliter.

122 Ad quartum ibidem relatum, omittendo, respondeo, quod videamus, aliquos Principum nothos optimè educatos; sed negari non potest, alios malè educatos, vel quia Princeps nolunt eos recognoscere ut filios, propter incertitudinem filiationis, ex eo quod femina, quæ libidinose conversata est cum uno, forsitan eodem modo se gessit cum aliis; vel quia mæchus suspitione tangitur alienæ conversationis femina, etiam ex levissimis judiciis, vel ex pura malignitate hominis. Cum ergo alii benè, alii malè educantur, inde infertur, quod tempore fornicationis sit periculum malæ educationis, præter cætera pericula jam enumerata.

123 Quando autem subjungit Caramuel, inde inferri, quod potius pauperum matrimonia venirent condemnanda, quam divitum fornicationes, quia melius educantur nothi divitum, quam legitimi pauperum; probaret aliquid, si quando mæchantur divites, certa esset bona educatio futura prolis futuræ. Sed quia tunc adest periculum hoc, & alia multa, ideo ratio ipsa postulat, ut assignetur a Conditor naturæ unus determinatus modus generandi homines.

124 Ad quintum, quod proposui n. 9. contra id, quod S. Thom. in hoc ar. 2. esse per accidens, quod quandoque aliquis illegitimus benè educetur, respondeo, id dictum S. Th. duobus modis posse intelligi. Primò juxta opinionem communem, quod quando finis legis cessat in particulari, non propterea lex cessat in illo casu particulari. Et hæc responsio est probabilis; sed est etiam probabilis opinio opposita, quæ docet, cessare in eo casu particulari, & per accidens obligationem legis. De quo latè egi in 3. p. Cris. Theol. disp.

125 Secundo modo potest intelligi, ita ut lex prohibitoria non respiciat pro fine ipsam pravam educationem prolis, sed periculum illius; & hoc modo est omninò per accidens respectu legis, & obligationis ejus, quamvis postea benè educetur proles, quia tempore delicti non celsabat periculum. Et hoc modo intelligo dictum S. Thomæ. Nam qui legerit totum contextum S. Thomæ comperiet, loqui potius de periculo, quam de infortunio actuali. Et patet præcipuè ex illis verbis: *Fornicatio autem simplex importat inordinationem, quæ vergit in nocuumtum vite ejus*, &c. Dicimus autem vergere in nocuumtum, non quæ actualiter nocent, sed quæ afferunt periculum nocendi. Et cum iterum confugit ad filios Principum, qui benè educantur, & vult magis esse per accidens, quod filii legitimi pauperum benè educantur, quam nothi Principum, dicendum est, etiam in nothis Principum ab initio esse periculum pravæ educationis propter dicta.

126 Quando autem arguit, quod sit per accidens cōtingens, filios nothos Principum benè educari, etiam per accidens contingit, quod cesset obligatio legis, atque adeò quod fornicantes non peccent; respondendum est negando sequelam: quia sic non cessat periculum malæ educationis, atque adeò nec finis legis, neque ejus obligatio. Quod autem postea superaddit de discrimine inter legem Divinam, & humanam, non est contra nos; qui ad tale discrimen non recurrimus.

127 Ad sextum, quod retuli n. 11. cum dicit, nulla ratione naturali ostendi posse, simplicem fornicationem esse malam; ex argumentis hucusque propositis constat, quam id sit falsum.

CAPUT VI.

Argumenta Caramuelis pro secunda conclusione de luxuria contra naturam enervantur.

SUMMARIUM.

Quam sint contumeliosa natura rationali ea peccata contranaturalia. n. 128.

Quocumque nomine appelletur semen, illud est principium generationis humanae. n. 129.

Disparitas inter hoc foemineum, & semen.

Discrimen inter expulsionem fetus inanimati, & emissionem seminis. num. 133.

128 **A**D primum argumentum, quod proponit pro illa assertione, quod, seclusa prohibitione Dei, mollietates non est mala, & si Deus non prohibuisset, aliquando esset bona, & posset esse obligatoria, ut retuli n. 12. respondeo, illud esse levissimum, & contemnendum. Et quidem rationalis natura, & humana ratio abhorret tam detestandum crimen, & Caramuel, seclusa prohibitione Dei, non invenit in eo majorem malitiam, quam quod mulier proliciat lac ab ubere, aut quod homo emittat sanguinem, aut sudorem. Afirmat Apostolus, ut supra vidimus, peccata contra naturam esse immunda, & naturæ rationali contumeliosa, etiam Deum tradidisse permissivè idololatrias in ea delicta, tanquam penam idololatriæ, per quod extollit atrocitatem delicti positi in poenam, & delicti idololatriæ, & author argumenti nullam aliam malitiam intrinsecam invenit, nisi quæ inveniretur in emittendo sudore, lacte, aut sanguine. Numquid si Deus prohibuisset emittere sanguinem, esset contumeliosum naturæ rationali emittere sanguinem? Esset quidem inobedientia; cæterum non propterea haberet in se similem contumeliam naturæ.

129 Ad id, quod subjungit, nempe alios asserere, semen esse sudorem, alios lac, alios sanguinem; & tamen nullus poterit probare, esse contra naturam, emittere sudorem, lac, vel sanguinem: respondeo, quocumque nomine appelletur semen humanum, horret natura, & ipsæ aures humanæ horrent audire, quod instrumentum immediatissimum generationis hominis possit perdi, & profundi: atque adeò est contra naturam rationalem.

130 Ad instantiam, quam proponit, etiam lac foemineum ordinari ad nutritionem infantis, & tamen non esse contra naturam illud profundere, respondeo, quod nos habemus ex Apostolo, ubi supra id genus peccati esse contumeliosum humanæ naturæ, & esse proprii corporis immunditiam, coinquinationem, & contumeliam: & ex Sanctis Patribus habemus, omnem luxuriam esse productricem pravorum fructuum, ut supra perpendimus, & ipsum rationis lumen id dictat: quod in profusione lactis non invenimus.

131 Hinc sumitur disparitas à priori, nempe ex diverso modo, quo ordinatur lac ad nutriendum, & semen humanum ad generandum. Hoc enim ordinatur ad solam generationem humanam, ita ut rationalis natura horreat, illud ad alium finem adhiberi; ut patet ex proximè dictis: lac autem foemineum, & si destinatur ad nutriendum infantem, non horret natura rationalis, quod applicetur ad alium finem.

132 Quod autem infert, mollietatem in aliqua hypothese esse posse obligatoriam: supponendo, eam non esse intrinsecè malam, rectè infert: Sed eam suppositionem esse falsam, & absurdam, constat ex dictis.

133 Ad secundum argumentum, quod proposui n. 14. ex eo, quod sicut juxta opinionem gravium Doctorum, licet Matri intendere abortum fetus inanimati, quod proximius deservit generationi humanæ, quam semen; ita etiam (stando præcisè in ratione naturali) poterit homo pro sanitate tuenda intendere expulsionem seminis; respondeo, disparitatem consistere in eo, quod seminis expulsio non potest intendi sine delectatione luxuriosa, quæ, ut constat ex dictis, semper est ab intrinseco mala; expulsio autem fetus inanimati invadentis vitam matris, fit sine delectatione luxuriosa. Aliam disparitatem dedi differt. 2. c. 3. n. 23.

CAPUT VII.

An opinio docens, præcepta secundæ tabulæ Decalogi esse dispensabilia, incurrat hanc damnationem?

SUMMARIUM.

Authores docentes, Deum posse dispensare, & de facto dispensasse in præceptis secundæ tabulæ. n. 134.

Opinio illorum non damnatur expressè in hoc decreto, n. 135.

Inquiritur, an damnetur virtualiter. n. 136.

Ratio dubitandi. n. 137.

Quod Deus possit dispensare in præcepto sexto, non infert propositionem damnatam. n. 138.

Quomodo in circumstantia, in qua Deus dispensaret, mæchia non esset mala? n. 139.

An in casu esset dispensatio, an potius mutatio circumstantiæ. num. 141.

Opinio docens posse Deum sic dispensare, eo quod ea præcepta obligent ex sola prohibitione positiva Dei, subjacet huic damnationi. n. 142.

Non verò qua docet posse dispensare propter diversitatem circumstantiæ. n. 143.

An possit Deus facere, quod actio mala mutatis circumstantiis fiat bona? Et quid de dispensatione cum Oſea, ut assumeret mulierem fornicariam. Ibid.

Quomodo intelligatur dispensatio quinti præcepti cum Abraha: & septimi cum Israelitis. n. 145.

134 **M**ULTI docent, Deum dispensare posse in præceptis secundæ tabulæ Decalogi, atque adeò in hoc præcepto non mor-

mœchandi. Ita Caramuel in *Theol. fund.* n. 566. ubi pro eadem opinione citat Ochamum, Aliacensem, Gersonem, Gabrielem, Almainium, & quosdam Recentiores. Immo aliqui docent, dispensasse Deum de facto in quinto præcepto, quando Abrahamo præcepit, ut immolaret filium: in sexto, quando iussit Oseam gignere filios fornicationum ex meretrice: & in septimo, cum filiis Israel egressus de Ægypto permisit, ut spoliarent Ægyptios.

135 Inquirimus ergo, an hæc opinio subiaceat huic damnationi. Et quidem constat, non damnari expressè in hoc decreto eam opinionem. Etenim propositio damnatur expressè, aut cum damnatur in suis propriis terminis, aut in æquivalentibus: sed hæc opinio non damnatur hic in propriis, ut per se patet, neque in æquivalentibus, cum eæ duæ opiniones habeant objecta adeò diversa: ergo non damnatur expressè.

136 Quare quæstio præsens est, an damnetur virtualiter? Et, ut sæpius dixi, tunc damnatur virtualiter opinio, quando hæc est antecedens evidenter inferens propositionem damnatam, sive quod in idem recidit, quando opinio est incompatibilis cum ipsa damnatione. Ideoque inquirimus, an hæc propositio, *Deus potest dispensare in sexto Decalogi præcepto, sit antecedens evidenter inferens hanc, Fornicatio secundum se nullam involvit malitiam, & solum est mala, quia interdicta.*

137 Ratio dubitandi est, nam actio, quæ est intrinsecè, & ex natura sua mala moraliter, Deus non potest facere, quod sit bona, neque dispensando, neq; nullo alio modo; neq; enim potest facere, quod mendacium sit bonum, neq; perjurium sit licitum, cum implicet contradictionem, quod essentia rerum immutentur: ergo à contrario, si Deus dispensat in præcepto non mœchandi, eo ipso erit licitum mœchari in tali hypotesi. Hinc autem inferitur, quod mœchatio secundum se, & ab intrinseco non est mala moraliter, quæ est propositio damnata.

138 Ego quidem censeo, hanc propositionem sic prolatam, *Deus potest dispensare in sexto Decalogi præcepto, non esse antecedens, unde inferatur propositio damnata, neque esse impossibilem cum ipsa damnatione; immò verò hanc Dei dispensationem posse componi cum ipsa damnatione, atque adeò eam propositionem de dispensatione Dei neque virtualiter esse damnatam.*

139 Ratio hujus assertionis est: nam benè stat, quod mœchatio sit ab intrinseco, & secundum se mala in omnibus aliis circumstantiis; in circumstantia autem, in qua Deus dispensare dicitur non sit mala: nam eo ipso, quod Deus iussit Oseam, ut copularetur cum muliere fornicaria, jam copulatio fuit quasi matrimonialis, cum ad supremum naturæ conditoris spectet determinare modum, quo multiplicanda est per generationem humana natura. Neq; obstat, quod societas viri cum meretrice fuisset per tempus breve, nam si per eam dispensationem concessisset Deus eam mulierem ad tempus breve, copulatio eodem modo esset legitima: utpote præscripta à supremo naturæ Domino.

140 Dices. Ea non est dispensatio, quia tunc non revocat Deus respectu hujus individui legem naturæ: sed solum est mutatio circumstantiæ, sub qua nunquam fuit illicita copulatio.

141 Respondeo in mea quidem sententia ita esse. Sed quia video, ab aliquibus censerì dispensationem, quamvis mutetur circumstantia; volunt etiam (in quæstione de nomine) dici dispensationem, quando ex concessione Principis, lex generalis non comprehendit casum particularem, sive sit mutatis, sive immutatis circumstantiis; ideò retinendo assertionem de modo loquendi, assero, hunc modum dispensationis non opponi damnationi. Et ut loquitur Pater Suarez, *lib. 2. de leg. cap. 15. n. 24. Quia hæc mutatio, quando sit ex peculiari Domino, & potestate Dei, est (ita dicam) extra cursum naturæ, & præter leges ordinaria providentiæ, ideò interdum dispensatio appellatur, non quidem proprii præcepti naturalis (neque hoc dixit Bernardus, si attentè legatur) sed ordinarii cursus legis providentiæ, quæ à Divina voluntate pendet.* Et hinc patet, in quo sensu locutus fuerit S. Bernardus *lib. de Præcepto, & dispens. c. 4.* cum dixit, posse Deum dispensare in præceptis secundæ tabulæ.

142 Sed quia Authores affirmantes, posse Deum dispensare in præceptis secundæ tabulæ dividuntur in duas classes, ex duobus scilicet inter se oppositis fundamentis; dicendum est primò, propositionem, quæ affirmat, posse Deum dispensare in omnibus præceptis secundæ tabulæ, atque adeò in præcepto sexto, ex eo fundamento, quod ea præcepta non sunt strictè de jure naturæ, sed ex sola prohibitione positiva Dei; subiacere virtualiter huic damnationi. Patet assertio. Nam ea propositio est antecedens, unde clarè inferitur, quod si Deus non prohiberet fornicationem, illa esset licita, ut ex terminorum comprehensione constat, atque adeò eam propositionem esse impossibilem cum hac damnatione.

143 Dicendum est secundo, propositionem, quæ affirmat, posse Deum dispensare in præceptis secundæ tabulæ, atque adeò in sexto præcepto ex eo fundamento, quod circumstantia est diversa, modo supra explicato, non subiacere huic damnationi. Quæ assertio patet ex dictis.

144 Hinc patet ad rationem dubitandi initio positam, distinguendum esse antecesses: Actio, quæ est intrinsecè mala moraliter, Deus non potest facere, quod sit bona, (mutatis circumstantiis,) nego: (immutatis circumstantiis,) concedo. Constat autem ex dictis, quod quando Deus dispensavit modo dicto cum Osea Propheta, ut assumeret mulierem fornicariam, in ea circumstantia illam fuisse copulā

conjugalem, aut quasi conjugalem; quia nunquam licitus est concubitus viri cum femina, nisi eo modo, quo disposuerit supremus naturæ conditor: & si eo modo fiat, absque dubio licitus.

145 Similiter, quando Deus fecit dispensationem quinti præcepti, vel potius communis providentiæ, in tali præcepto, ut Abraham immolaret filium; in tali circumstantia fuit licitum, cum Deus sit supremus Dominus vitæ hominis, & possit illam destruere, quo voluerit medio. Et quando dispensavit in communi providentiæ circa septimum præceptum, concedens Israelitis ut spoliarent Ægyptios, in tali circumstantia, licitè eos spoliaverunt; quia cum Deus sit universalis Dominus omnium rerum, fecit Israelitis donationem omnium eorum; & nemo peccat auferendo, quæ sibi legitimè donata sunt, quamvis alter ea possideat.

DISSERTATIO XXX.

An uxor committat adulterium, consentiente viro in illud delictum?

CAPUT I.

Præmittuntur aliqua.

SUMMARIUM.

An etiam damnata maneat propositio de copula mulieris cum marito uxoris consentientis. n. 1.

Evidens est, eam manere damnatam, saltem virtualiter. n. 2.

Item damnata manet expressè. n. 3.

Et quomodo lex loquens in uno individuo extendatur ad reliqua ejusdem ordinis. Ibid.

Adulterium non solum violat Castitatem, sed etiam legem conjugalem. n. 4.

Quis sit Author propositionis damnata. n. 5.

Proponitur fundamentum propositionis damnata. n. 6.

1 **P**ropositio quinquagesima ex damnatis hujus tenoris est: *Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium, ideòque sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum.* Et antè omnia occurrit statim ea quæstio, an damnata maneat formaliter, & expressè hæc propositio: *Copula mulieris cum marito, consentiente uxore, non est adulterium, ideòque sufficit in confessione dicere, se esse fornicatam:* an potius damnata maneat tantummodo virtualiter, & implicitè.

2 Et quidem damnatam manere hanc propositionem saltem virtualiter, nemo potest ambigere. Tum enim manet virtualiter damnata propositio, quando est antecedens, unde evidenter inferitur propositio damnata; sic enim tale antecedens est compatibile cum ipsa damnatione, ut sæpius diximus: sed quod copula cum conjugata, consentiente marito, sit adulterium, est antecedens inferens evidenter, quod copula mulieris cum marito, consentiente uxore, non sit adulterium: ergo saltem virtualiter manet damnata secundum propositio. Minor autem ex terminis patet: nam licet gravior sit culpa uxoris adulteræ, quam mariti adulteri ceteris paribus: is autem excessus gravitatis est intra eandem speciem, & propter eandem speciem juris utriusque conjugis in corpus alterius.

3 Adhuc tamen assero non solum manere damnatam virtualiter, sed etiam formaliter, & expressè. Ratio est: quia quando damnatur aliqua propositio circa unum singulare propositum, exempli gratia, & in quo militat evidenter eadem omnino ratio circa reliqua singularia; tunc manet damnata propositio universalis, v.g. Leonardus Presbyter trahitur ad tribunal Judicis, & incarceratur: Ministri ejus tribunalis asserunt, Leonardum Presbyterum, quia non est in dignitate constitutus, posse trahi ad tribunal laicum. Re ad Rom. Pont. delata declarat, ut minimum, scandalosam esse eam assertionem, quod Leonardus Presbyter, quia non est in dignitate constitutus, possit trahi ad tribunal laicum. In qua hypothesi quamvis damnatio Pontificis loquatur de Leonardo Presbytero, est tamen damnatio universalis circa quemlibet Presbyt. quia Leonardus ponitur exempli gratia, ubi evidenter est identitas rationis quoad propositionem universalem. Et in libris Decretalium inveniuntur quamplurimi Canones, qui in uno individuo statuunt, quid agendum sit: & communi sensu Doctorum sunt leges universales, ubi est identitas rationis. Vide quæ dixi in 2. p. *Cris. Theol. disp. 33. c. 6. n. 96.* circa propositionem ex damnatis ab Alexand. VII. trigessimam quartam, scilicet. *In die palmarum recitans officium Pascale satisfacit præcepto.*

4 Præmittendum etiam est, adulterium, præter violationem Castitatis, includere aliam speciem peccati, scilicet violationem legis conjugalis. In quo omnes Doctores conveniunt. An autem hæc violatio legis conjugalis sit unica species, an duplex, inferius discutietur.

5 Hujus propositionis damnatæ quis sit Author, nescimus. Nam Mag. Gonetius in dissertatione probabilis. n. 129. asserit, id docuisse novos quosdam Caluistas. Adhuc tamen non desunt, qui eam Caramueli attribuerent videantur. Nam P. Moya *tom. 1. select. tr. 3. disp. 3. qu. 3. cap. 6. n. 65.* sic ait: *Non melius est, nonnullos, quos, citato Ilustriss. Fr. Angelo Marínque Episcopo Pacensi, sequitur Caramuel in Theolog. fundamentali fundam. 35. cap. 3. num. 537. fol. 230. duplicem*

cem tantum malitiam in adulterio cognoscere, aliam contra Castitatem, aliam contra iustitiam. Unde inferunt, satis confiteri, qui diceret (commisi simplicem fornicationem), & post alia interjecta peccata subnecteret: (intuli cuiusdam gravem injuriam, tertia quadam persona cooperante.) Sed non placent: tum quia consentiente viro, sufficeret se accusare, de simplici fornicatione, quod nullus concessit: tum quia a modo confitendi, duplex numero peccatum in esse moris pro uno individuo ad duplicem speciem pertinente subrogaret. Quæ secunda ratio urget. Et ego adderem tertiã; quia injuria adulterii est specie diversa ab injuria furti, & ab injuria detractionis, &c. Non ergo sufficeret diceret, se irrogasse injuriam: sic enim confiteretur injuriam in genere, & non in specie infima. An autem ex ea assertione Caramuelis inferatur, quod consentiente marito, non esset injustitia, & sufficeret se accusare de simplici fornicatione: atque adeo an ea assertio Caramuelis subja- ceat huic damnationi, dicam inferius c. 3. Ille quidem in Apolog. de Probabilit. negat, ullum Theologum dixisse, fornicationem sæ- minæ conjugatæ, consentiente viro, non esse adulterium. Ea autem assertio Caramuelis, quam citat P. Moya, non invenitur in editio- ne anni 1657. qua utor.

6 Fundamentum hujus opinionis potest in hanc formam exco- gitari. Tota malitia, quæ reperitur in adulterio femine conjugatæ, ultra speciem luxuriæ, est contra iustitiam, & jus mariti: sed scien- ti, & consentienti non fit injuria: ut dicitur in Reg. 27. de Regul. juris in 6. ergo dum maritus scit, & consentit, cessat ea malitia contra iustitiam.

C A P U T II.

Ostenditur falsitas propositionis damnatæ.

S U M M A R I U M.

Convincitur propositio damnata testimonio Apostoli. n. 7.

Responsio refutata. n. 8.

Specialis lex matrimonii, qua tenetur femina non adherere alte- ri viro, est independens à voluntate conjugis. n. 9.

Et quomodo id constet ex Sacra Scriptura? n. 10.

Quomodo violatur unitas carnis constituta in matrimonio, etiam si con- jux consentiat? n. 11. & 12.

Illæ circumstantiæ violandi eam legem matrimonii facit culpam specie diversam. n. 13.

Matrimonium est vinculum duorum indepenter à consensu utrius- vis. Et quid inde pro conclusione? n. 14.

Ex eo, quod matrimonium fidelium sit Sacramentum, roboratur conclusio. n. 15.

In adulterio fidelium est alia species peccati, qua non est in adul- terio infidelium.

7 Falsitas ejus propositionis constat manifestè ex c. 7. epistolæ ad Rom. ubi sic loquitur Apostolus. *Igitur vivente viro, vocabitur adultera si fuerit cum alio viro: si autem mortuus fuerit vir ejus, libe- rata est à lege viri, ut non sit adultera, si fuerit cum alio viro.* Statuit ergo Apostolus propositionem universalem, qua asserit, omnem femi- nam conjugatam, quæ vivente viro fuerit cum alio viro, esse adulteram, ergo contradicit Apostolo, qui ponit hanc propositionem particu- larem negativam: *Aliqua femina conjugata, quæ vivente viro fuerit cum alio viro, non est adultera*: scilicet, quando vir suus consentit. Nam hæc duæ propositiones sunt formaliter contradictoriæ.

8 Dices, propositionem Apostoli non esse ita universalem, sed in- telligendã esse cum ea limitatione, scilicet *vivente, & invito viro, vo- cabitur adultera, &c.* Sed hæc responsio est omnino ut minimũ im- probabilis, immò est multò majori censura digna: quia nemini li- cet limitare propositiones universales, quæ sunt de Fide, nisi quãdo ex aliis Fidei dogmatibus, aut ex intelligentia Ecclesiæ, aut S. Pa- trum, & Sacrorum Interpretum includat talem limitationem.

9 Probatur secundo eadem falsitas propositionis. Etenim speciali lege matrimonii tenetur femina ad non adherendum alteri viro, id quæ independenter à consensu, aut dissensu viri: & similiter vir ea speciali lege tenetur, ut non adhæreat alteri femine, id quæ inde- penderet à consensu, aut dissensu suæ conjugis: ergo si vè alter conjux consentiat, si vè dissentiat, eodem modo peccat contra eam specialem legem matrimonii, si alteri commisceatur. Consequentia patet, quia est ferè identica cum antecedenti.

10 Antecedens verò demonstratur, ex verbis Sac. Scrip. Gen. 2. *Adhærebit uxori suæ, erunt duo in carne una.* Quam sententiã Christus D. stabilivit denuo in Lege Evang. Matt. 19. dicens: *Adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una: Itaq; jam non sunt duo, sed una caro.* In quibus verbis constat declarari institutionem, & legem matrimo- nii: ergo conjuges ea lege tenentur, ut semper maneant duo in carne una. Sed cum uxor adhæret alteri viro, non manent illi duo conju- ges in carne una; quia unitati carnis opponitur divisio ejusdẽ car- nis: quæ divisio manifestè invenitur, quoties conjugata adhæret al- teri viro (idem de viro, qui accedit alteri femine) ergo tunc viola- tur ea lex matrimonii lata in ipsa institutione matrimonii.

11 Quod autem deficiat adultera ab ea unitate carnis, in qua per matrimonium constituta est, patet; quia rursus fit una caro cum socio criminis: ut constat ex illis verbis Apost. 1. Corint. 6. *An nescitis, quo-*

niam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur? Erunt enim (inquit) duo in carne una. Cum ergo illa, quæ erat una caro cum mæcho; ex una, & una fit binarium, per quod læditur perfecta unitas in matri- monio instituta. Cum ergo ex lege matrimonii promulgata per Christum in Evangelio sit ea perfecta unitas carnis; & hæc unitas lædatur per fornicationem mulieris conjugatæ, etiam si maritus consentiat in adulterium, quia quamvis ipse consentiat, non pro- pterea servatur ea unitas carnis; fit, quod etiam si maritus consen- tiat, violatur ipsa lex matrimonii.

12 Confirmatur. Nã Christus D. respondens Phariseis, qui tentan- tes eum, interrogaverunt, *si licet homini dimittere uxorem suam qua- cunque ex causa?* Ex hac unitate duorum in carne una probavit, jam non licere homini dare uxori libellum repudii: ex quo evidenter in- fertur, quod hæc unitas duorum in carne una est independeret à volun- tate mariti: quandoquidẽ licet ipse velit violare hanc unitatem per libellũ repudii, jam non potest. Cum ergo ejusmodi lex de unitate duorum in una carne sit independens à consensu mariti; & hæc uni- tas violatur per fornicationem femine conjugatæ; fit, feminam con- jugatam fornicantẽ, consentiente marito, violare præfatam legem unitatis conjugalis, atq; adeo etiam consentiente marito, illud esse adulterium, & delictum specie distinctum à simplici fornicatione.

13 Quod autem ea circumstantia sit specie diversa, patet: nam violare legem cujuslibet contractus est peccatum specie diversum ab eo, quod est violare Castitatem; alioqui non est malitia specie diversa, quæ reperitur in usura ex mutuo, ac malitia fornicationis: sed femina conjugata, quæ fornicatur, violat præfatam legem contractus matrimonialis; ergo hæc circumstantia est specie di- versa à simplici fornicatione.

14 Probatur tertio. Matrimonium est vinculum duorum procedens ex ipso contractus immo & in hoc conceptu vinculi consistere essentiã matrimonii, censet cõmunis Theolog. sententia cum S. Th. quæ vin- culi appellatio desumpta est ex Apost. ad Ro. 7. agente: *Mulier alligata est legi, quantum tempore vir ejus vivit; sed hoc vinculum, seu alliga- tio est independens à consensu, & dissensu mariti: idem enim Paulus non dixit (alligata est viro), sed alligata est legi; ergo femina conju- gata, quæ fornicatur, consentiente viro peccat contra legem ejus vinculi, & non solum contra Castitatẽ.* Et quidẽ ejusmodi vinculum stat in eo, quod debeat adherere huic viro, & non alteri: quando er- go adhæret alteri, quantum est ex se, solvit se ab eo vinculo.

15 Probatur quarto in matrimonio Fidelium; cujus contractũ in- dissolubilem elevavit Christus D. ad rationẽ Sacramenti, ut docet Fides Catholica juxta Trid. session. 7. can. 1. & sess. 24. in decreto de Sacram. matrim. & ibid. can. 1. Ex ratione autem Sacramenti habet significare unionem Christi D. cum Ecclesia, juxta Apostolum ad Ephes. 5. *Propter hoc relinquet homo Patrem, & Matrem suam, & adha- rebit uxori suæ, & erunt duo in carne una; Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.* Ex hac ergo ratione Sacra- menti, & significatione unionis Christi cum Ecclesia, resultat spe- cialis obligatio servandi eam carnis unitatem: idem enim dixit Apo- stol. *Erunt duo in carne una; Sacramentum hoc magnum est, &c.* Tum sic: quando femina conjugata succumbat mæcho, violat eam unita- tem carnis elevatam jam ad rationem Sacramenti, & ad significan- dam unionem Christi cum Ecclesia: sed id est omni ex parte inde- penderet à consensu, aut dissensu mariti: ergo si vè consentiat ma- ritus, si vè dissentiat, talis femina peccat contra legem ejus unitatis sic elevatæ ad rationem Sacramenti.

16 Hinc infero, in adulterio Fidelium esse aliam speciem peccati, quæ non invenitur in adulterio infidelium: nam adultera Fidelis peccat contra specialem legem resultantem ex contractu matrimo- niali elevato ad rationem Sacramenti, & significante unionem Christi cum Ecclesia.

C A P U T III.

An in adulterio femine conjugata, quod committitur, viro invito, sit alia species peccati, qua non reperitur, cum sit de consensu viri? Ubi, qua species peccati reperiuntur in adulterio?

A R T I C U L U S I.

Aliquibus prænotatis, proponitur sententia, quæ admittit tertiam speciem injuriæ, cum suis fundamentis.

S U M M A R I U M.

In adulterio præter speciem peccati contra castitatem est etiam alia species contra Fidem matrimonii. n. 17.

Enumerantur alia species injuriæ, quæ quandoque reperiuntur in adulterio uxoris. n. 18.

An in adulterio uxoris, quod fit, invito viro, sit alia species injuriæ, qua non datur, consentiente viro; & proponitur? prima sententia affirmans. n. 16.

Proponitur explicatio ejus sententiæ. n. 20.

Tria fundamenta ejus sententiæ affirmantis. n. 21. & seqq.

17 U T satisfiat argumẽto, quod proposui c. 1. pro opinione dam- nata, oportet agnoscere, quæ species peccati intercedant in delicto

delicto adulterii (idem proportionem servata in adultero conjugato.) Et ex cap. precedenti constat primo, præter speciem peccati contra Castitatem, esse etiam speciem aliam contra obligationem servandi unitatem carnis, seu, ut alii dicunt, contra fidem matrimonii; quæ obligatio nascitur ex ipso contractu matrimoniali. Quæ quidem species peccati ex contra iustitiam: nam omnis obligatio, quæ nascitur ex contractu, si violetur, violatur iustitia, cum omnis contractus obliget ex iustitia.

18 Deinde supponendum est, aliquando solere concurrere alias species iniustitiæ in adulterio uxoris; V. g. quando supponit viro suo alienum filium, obligans virum suum, ut ejus sumptibus alat filium alienum, ut is filius sit coheres filiorum legitimorum, vel hæres universalis, si non sint filii legitimi: quæ omnia sunt contra iustitiam. Deinde S. Th. 2. 2. q. 154. ar. 8. corp. agnoscit alias duas deformitates in adulterio foeminae conjugatae, scilicet contra certitudinem prolis: nescitur enim, an sit filius viri sui, an mæchi: & contra bonum propriæ prolis. Et prima quidem deformitas non semper concurrat: ut cum foemina concepit in absentia viri sui: secunda autem non exstat, quando ex neutro concepit. Si autem loquatur S. Thom. de periculo utriusque deformitatis, cui se exponit uxor adultera: tunc reducetur peccatum ad eam speciem iniustitiæ, ad quam periculum inclinatur.

19 Quare restat discutere, an quando foemina conjugata committit adulterium, invito suo viro, addatur alia circumstantia etiam iniustitiæ privatae, propter individualement injuriam; quæ fit ipsi viro; taliter, quod si ipse vir consentiat in adulterium, deficiat hæc individualis iniustitia? In qua questione duæ sunt sententiæ, & ambæ quidem valde probabiles. Prima sententia docet, in ejusmodi adulterio, præter eas duas species contra Castitatem, & contra fidem matrimonii, esse tertiam aliam speciem contra jus ipsius mariti: uti si maritus renunciaret sciens, & consentiens, deficit a tertia species iniustitiæ. Ita P. Lessius de just. c. 7. dub. 3. Ludo Card. 10. 1. de just. disp. 8. sect. 1. n. 6. P. Moya 10. 1. select. ar. 3. disp. 3. q. 3. c. 6. n. 65. & plures alii.

20 Explicat autem Lugo, quo pacto debeat esse iste consensus, ut non fiat ei iniustitia: scilicet quod sit omnino voluntarius, & liber. Nam qui solvit usuram ex mutuo, non dicitur consentire, quia involuntarie solvit; & ideo fit ei iniustitia. Item ita debet esse consensus omnino voluntarius, & liber, ut revera exp. citè, vel implicite cedat juri suo. Quare licet Martyres patereantur tormenta volentes, & consentientes, adhuc eis irrogabatur iniustitia, quia non cedebant juri suo ad vitam; immò volebant ad majus meritum pati injuriam. Addit etiam idem Lugo n. 10. foeminam conjugatam, quæ commisit adulterium, consentiente marito, debere id explicare in confessione Sacramentali; ut Confessarius cognoscat, id adulterium non esse cum ea triplici specie, sed solum cum duplici; mentitur enim in confessione, qui se accusat de malitia peccati, quam non commisit.

21 Primum argumentum pro hac sententia est. Nam adultera irrogat injuriam marito invito; & non irrogat marito consentienti: quia scienti, & consentienti non fit injuria: sed hoc non potest esse, nisi detur specialis malitia iniustitiæ contra maritum invitum ultra malitiam, quæ committitur contra fidem matrimonii: ergo tertia alia species iniustitiæ datur in adulterio contra maritum. Probatur minor. Nā si solum datur malitia contra fidem matrimonii; eodem modo se haberet peccatum, si vir esset invitus, si vir consentiens. Deinde quia si solum esset malitia contra fidem matrimonii, nulla esset injuria contra maritum, etiam invitum: id autem est absurdum.

22 Secundum est. Nam S. Thomas 2. 2. q. 59. ar. 3. corp. ita asserit: *Injustum per se, & formaliter loquendo nullus potest facere, nisi volens, nec pati nisi nolens*: ergo maritus nolens patitur injuriam ab uxore adultera: sed non patitur illam per hoc præcisè, quod illa operetur contra fidem matrimonii: ergo per aliam tertiam speciem peccati. Id ultimum antecedens probatur: nam cætera patent. Nam etiam illa operatur contra fidem matrimonii, quando maritus consentit in adulterium: ergo quod operetur contra fidem matrimonii, est quid indifferens respectu injuriæ mariti: & consequenter per hoc præcisè quod operetur contra fidem matrimonii, maritus non patitur injuriam.

23 Tertium. Injuria mariti potest adesse, & abesse ab adulterio uxoris: adest enim, quando est invitus; abest autem, quando consentit in adulterium: sed peccatum contra fidem matrimonii non potest abesse ab adulterio uxoris: ergo distincta species peccati est injuria mariti ab specie peccati commissi contra fidem matrimonii.

ARTICULUS II.

Propugnatur vera sententia, quæ tertiam speciem injuriæ non admittit.

SUMMARIUM.

Adultera irrogat injuriam marito si vult consentienti, si vult dissentienti. n. 24.
Consensus mariti est, quasi non esset. n. 25.

Injuria, quam irrogat adultera statui matrimoniali, eadem est ac illa, quam infert conjugati. n. 26.

Jus, quod maritus habet, ne uxor violet fidem matrimonii, non est renunciabile. n. 27.

In aliquibus casibus, quamvis pupillus velit donare, ea voluntas nullius momenti est. n. 28.

Si Clericus vult sponte subiaci Tribunali laico, ejus voluntas nullius momenti est. n. 29.

Idem evenit in Religioso, cui scienti, & consentienti auferatur pallium. n. 30.

Martyr consentiens in suam necem, adhuc patitur injuriam, quia non potest cedere jure ad vitam. n. 31.

Opinio docens in adulterio non reperiri eam terriam speciem non subjacet huic damnationi. n. 32.

Non est necesse, quod adultera explicet in confessione, an commiserit adulterium annuente, ac renuente marito. n. 33.

Solvitur argumentum propositum pro opinione damnata. n. 34.

24 **S**ecunda sententia, quam probabilior existimo, docet, in adulterio uxoris non dari tertiam aliam speciem iniustitiæ contra maritum invitum: nam illa species peccati, per quam uxor peccat contra fidem matrimonii, est injuria mariti: fit autem illi injuria, si vir consentiat in adulterium, si vir non consentiat: quia consensus illius in adulterium est nullus, si vir nullius valoris, & quasi non esset, quia non est in potestate mariti cedere illo juri. Pro hac stat Cajet. 2. 2. q. 154. ar. 6. quatenus generaliter docet, id proloquium, (Scienti, & consentienti non fit injuria,) intelligendum esse in illis bonis, quæ cadunt sub dominio, quales sunt opes, fama, &c. posse autem pati injuriam etiam hominem consentientem circa illa bona, quæ non cadunt sub dominium ejus. Pro eadem sententia stat P. Luisius Turrianus apud Lugo citatum; & omnes illi, qui in hac questione recurrunt ad hoc, quod maritus non potest cedere juri suo.

25 Probatur primo ex S. Thoma supra citato: quia postquam dixit, quod per se nemo potest pati, nisi nolens: subjungit: *Per accidens autem, & quasi materialiter loquendo potest aliquis id pati volens, sicut cum aliquis plus alteri dat sua voluntate, quam debet.* Id est, sua voluntate, quam debet non habere; & quæ quasi materialiter se habet, quia cum nullius valoris sit, est quasi non esset; sed consensus mariti in adulterium uxoris, quasi materialiter se habet, eo quod nullius valoris est ad cedendum juri suo, & est quasi non esset: ergo maritus volens patitur injuriam.

26 Probatur secundo, & simul explicatur conclusio. Etenim ea obligatio, quam habet uxor, non violandi fidem matrimonii, est obligatio, quæ oritur ex contractu matrimoniali; sicut ex quolibet alio contractu oritur obligatio standi contractui: atqui contractus non celebratur cum statu matrimoniali, sed cum conjugate in ordine ad talem statum: ergo obligatio uxoris non est præcisè ad non violandam fidem status, sed ad non violandam fidem conjugis, prout iste subest tali statui: ergo dum uxor adultera violat fidem matrimonii, non violat præcisè fidem status matrimonialis, sed fidem etiam debitam conjugati, prout iste subest statui matrimoniali: ergo per hoc præcisè irrogat injuriam conjugati: ergo per hoc præcisè violat jus conjugis, ut iste subest tali statui.

27 Deinde hoc jus mariti, ut subest tali statui, non est renunciabile, ex speciali natura status matrimonialis: qui habet inseparabiliter obligationem non violandi eam fidem: ergo quævis maritus consentiens in adulterium uxoris, habeat voluntatem renuntiando id jus: nihil agit, quia ea voluntas est nulla, & nullius valoris ad eum effectum renuntiandi jus suum. Est ergo ea voluntas cedendi juri suo, quasi non esset; & per consequens eodem modo uxor adultera injuriam irrogat marito consentienti in adulterium, ac marito invito: quia maritus invitus non cedit juri suo, quia est invitus; & maritus consentiens non cedit juri suo, quia quævis non sit invitus, sed volens, ea voluntas non potest re ipsa cedere eo jure: quia id jus non est renunciabile.

28 Hujus autem propositionis universalis, quod possit fieri injuria scienti, & consentienti: quando sciens, & consentiens non potest cedere juri suo, si vult, quod idem est, quando is consensus est invalidus ad talem effectum cedendi juri suo: multa suppetunt exempla. In primis pupillus in multis casibus non potest se obligare civiliter, neque naturaliter: nam leges irritant, & annullant eum contractum pupilli: in quo casu licet pupillus habeat voluntatem donandi, ea voluntas nullius momenti est: & tunc qui acceptavit donationem pupilli volentis donare, irrogat injuriam pupillo, quia ea voluntas donandi est, quasi non esset; & in eodem modo se habet, si pupillus velit, si vult nolit.

29 Deinde si Clericus trahatur ad tribunal Judicis laici, & ipse sponte velit subiaci tribunal laico: adhuc ei scienti, & consentienti fit injuria, quia non potest cedere juri immunitatis: quia id jus non est ab eo renunciabile. Nec satisfaciunt, qui dicunt, non posse Clericum renunciare eo jure immunitatis, quia id jus est totius status Ecclesiastici: quia negari non potest istud jus immunitatis esse jus istius Clerici, prout in statu Ecclesiastico existentis. Cum ergo sit jus istius individui, adhuc istud individuum non potest cedere juri suo: quia consensus illius nullus est, & nullius valoris ad effectum cedendi juri suo: atque adeo ei Clerico irrogatur injuria, quamvis ipse consentiat.

30 Similiter si quis accipiat pallium Religiosi professi scientis, & consentientis, absque licentia Prælati Regularis: adhuc infert illi injuriam, sicut infert, si acciperet, aut auferret ab eo invito: quia cum Religiosus professus non habeat dominium sui pallii, sed solum usum, ejus

eius consensus nullius momenti est ad transferendum dominium, vel cedendum jure suo; habet enim jus ad usum de licentia Prælati.

31 Eodem modo Martyr licet sponte se offerat, & consentiat in occisionem suam, adhuc patitur injuriam, quia jure suo ad vitam cedere non potest: & quamvis habeat voluntatem subeundi eam mortem, ea voluntas est invalida in ordine ad hunc effectum cedendi jure suo; quia jus ad vitam non est renunciabile.

32 Ex dictis inferitur primò, eam propositionem, quam ex Caramele refert P. Moya, ut supra notavi n. 6. quoad primam ejus partem, scilicet duplicem tantum speciem inveniri in adulterio, scilicet contra Castitatem, & contra justitiam, non subjacere huic damnationi: nam cum illa assertione componitur, quod etiam consentiente marito, fiat injustitia, ut satis ostensum est.

33 Inferitur secundò, uxorem adulteram, pro explicandis speciebus sui adulterii non esse necessarium, quod explicet in confessione, an illud commiserit annuente, an renuente marito. Nam, ut constat ex dictis, eodem modo committit injustitiam annuente, ac renuente viro suo.

34 Inferitur tertio, quid respondendum sit fundamento, quod pro opinione damnata proposui in fine capitis primi. Distinguenda est minor: tota malitia, quæ invenitur in adulterio uxoris, ultra luxuriam, est injustitia, quæ inferitur marito, (prout subest statui matrimoniali,) omitto; quæ inferitur marito, (secundum suam personam præcisè,) nego. Dixi omitto, & non concedo; ut relinquam locum quæstioni cap. seq. proponendæ, an in adulterio inveniat alia species peccati, eo quod matrimonium Fidelium sit Sacramentum. Deinde distinguo minorem: scienti, & consentienti non fit injuria, (quando consensus est validus ad cedendum jure suo,) concedo; (quando non est validus,) nego. Quod satis patet ex dictis.

ARTICULUS III. Satisfit argumentis primæ sententiæ.

SUMMARIUM.

*Adultera irrogat injuriā marito, etiam consentienti in adulterium. n. 35.
Per accidens potest fieri, quod consentiens in damnum sibi illatum patiatur injuriam. n. 36.*

Falsum est, quod injuria mariti possit adesse, & abesse ab adulterio uxoris. n. 37.

Qua nam sit lex, quæ facit irritum illum consensum mariti. n. 39.

Ad dissolvendam legem matrimonii nihil prodest consensus alterius, vel utriusque conjugis. n. 40.

Solvitur argumentum Cardinalis. n. 41.

Et confirmatio illius. n. 42.

35 **A**D primum respondeo, negando majorem, quod uxor adultera non irrogat injuriam marito consentienti: eo quod consensus illius sit invalidus, & nullus ad cedendum jure suo, quia jus mariti, ut subest statui matrimoniali, non est renunciabile. Ad id, quod subjungitur, quod si solum esset malitia contra fidem matrimonii, nulla fieret injuria marito per adulterium, dixi jam, eam iniuriam non esse præcisè contra fidem matrimonii ut sic; sed contra fidem matrimonii, quam debet servare viro suo ex lege matrimonii, cui vir renunciare non potest.

36 Ad secundum respondeo, satis constare ex a. 2. n. 25. quo sensu dixerit S. Th. quod *per se nemo patitur injustum volens*, subjungit enim, per accidens posse fieri, quod patiatur injustum volens; quod satis explicatum manet ubi supra. Deinde concedo, quod maritus nolens adulterium uxoris patitur injuriam. Antecedens, quod subjungitur, distinguo: maritus nolens non patitur injuriam per hoc præcisè, quod illa operetur contra fidem matrimonii, (quam marito debet,) nego: contra fidem matrimonii, (abstrahendo à jure mariti,) omitto. Et ad probationem dico, etiam marito consentienti fieri injuriam, quia consensus illius non est ullius valoris, sed potius invalidus ad cedendum jure suo, ut constat ex dictis.

37 Ad tertium. Neganda est major, quod injuria mariti possit adesse, & abesse ab adulterio: nam jam constat ex dictis, siue consentiat, siue dissentiat maritus, fieri illi injustitiā; quia quando consentit, ita se habet, ac si non consentiret, in ordine ad cedendum juri suo.

38 Sed instat Lugo Card. citatus, quod licet id fieri possit de possibili, de facto tamen non invenitur aliqua lex, quæ irritet, & annullet consensum mariti; atque adeo licet peccet consentiendo, tamen ille consensus non est invalidus. Et confirmat. Quia non sufficit, quod quis prohibeatur alienare, ut alienatio facta sit valida. Sic enim prodigus prohibetur alienare prodigè dissipando bona sua; & tamen validæ sunt donationes, quas facit.

39 Resp. In sententia Joannis de Lugo, quæ ponit injuriam marito irrogatam diversam à violatione fidei matrimonii, vim habet hæc argumentatio: nam bene intelligitur; quomodo conjux possit cedere juri suo taliter, ut hæc cessio juris sit illicita, sed valida, quia non invenitur lex, quæ illum privatum consensum annullat, & irritet, ut consentiente marito violetur fides matrimonii, & maritus delinquat in eo consensu, & uxor adultera non peccet contra eum privatum jus viri sui. In nostra autem sententia, quæ non ponit injuriam diversam respectu mariti; sed eam ipsam, quæ fit fidei ma-

trimonii, fieri marito prout in matrimonio; optimè intelligitur, immò necessariò inferitur, dari legem, quæ irritet, & annullat consensum mariti in ordine ad cessionem juris. Ea enim lex est obligatio orta ex contractu matrimoniali, qua se obligarunt conjuges inviolabiliter ad servandam unitatem carnis, siue fidem matrimonii.

40 Dixi *inviolabiliter*, quia neq; ex mutuo consensu, neq; ex consensu alterius potest dissolvi ea obligatio ex toto, neq; ex parte; ita ut consensus utriusq; vel alterius in contrarium sit, quasi non esset. Nam ex natura sua contractus matrimonialis differt à cæteris contractibus; quod hi possunt mutuo consensu dissolvi ex parte, aut ex toto; contractus autem matrimonialis eo vinculo est obstrictus, eaque lege, ut nihil profit consensus alterius, vel utriusque conjugis ad amputandam, aut minuendam obligationem.

41 Hinc ad argumentum respondetur ex dictis, legem, quæ annullat consensum conjugis in ordine ad cedendum jure suo, esse ipsam legem servandi fidem matrimonii, quæ postquam contractum est matrimonium, non pender à voluntate conjugum; atque adeo talis lex non est renunciabilis licet, neque validè.

42 Ad confirmationem dico, verum esse, quod non sufficit prohibitio alienationis, ut alienatio sit invalida, neque qualiscunq; prohibitio consensus, ut consensus sit nullus, & invalidus. Quando autem obligatio ex lege, aut ex contractu procedens talis est, ut nullatenus pendeat effectus ex voluntate subiecti prohibiti, tunc consensus est invalidus, ut contingit in præfenti: nam licet velit conjux renunciare legi de Fide matrimonii, nihil aget.

C A P U V I.

An in adulterio admittenda sit tertia species malitiæ contra Sacramentum.

SUMMARIUM.

Quid significet matrimonium in lege gratiæ, quatenus est Sacramentum. n. 43.

Fides matrimonii obligat ad hoc, quod conjux reddat debitum, & quod non adhæreat alteri. n. 44.

Et quomodo id constet ex verbis Christi Domini. n. 45.

In illis verbis Christus elevavit matrimonium ad essentiam Sacramenti. n. 46.

An adulterium fidelium includat speciem irreligiositatis. n. 47.

Conclusio affirmativa, & authores ejus. n. 48.

Fides matrimonii specialiter obligat ratione Sacramenti. n. 49.

Fides matrimonii fortius obligat ex ratione Sacramenti, quàm ex ratione contractus. n. 50.

Matrimonium fidelium magis inseparabile est, quàm matrimonium infidelium. n. 52.

Inseparabilitas matrimonii excludit etiam adhesionem carnalem ad alteram. n. 53.

Matrimonium, quatenus est Sacramentum, excludit adhesionem ad alteram carnem. n. 54.

Obiectio solvitur. n. 56.

Matrimonium, quæ Sacramentum est, exigit unitatem carnis. n. 57.

Item quæ Sacramentum est, significat unionem Christi cum Ecclesia, & cum natura humana. n. 59.

Adulterium fidelis non habet speciem Sacrilegii, sed irreligiositatis. n. 60. & seqq.

43 **P**RO claritate hujus quæstionis præmitto primò, matrimonium tam ratum, quam consummatum, in lege gratiæ esse verum Sacramentum, ut docet Fides Catholica; & illud significare unionem Christi D. cum Ecclesia juxta id ad Ephes. 5. *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico, in Christo, & in Ecclesia.* Cum hoc tamen discrimine, quod matrimonium ratum, quia est aliquo modo dissolubile, saltem per professionem Religiosam, significat unionem Christi cum Ecclesia per charitatem, quæ unio aliquomodo est dissolubilis, non cum tota Ecclesia, sed cum singularibus, qui possunt amittere charitatem, scilicet per peccatum; matrimonium verò consummatum, quod est omnino indissolubile, significat unionem Christi cum natura humana per incarnationem; quæ unio est omnino indissolubilis. Vide P. Thom. Sanchez l. 2. de matr. disp. 13.

44 Præmitto secundò, convenire omnes Theologos in eo, quod Fides matrimonii dicit duo, & quod conjux teneatur reddere debitum suo conjugi, & quod non possit adhærere carnaliter alii. Item quod hæc Fides matrimonii, ut includens hæc duo, instituta, & promulgata est à Christo D. cum majori restrictione, quàm in lege veteri; in qua permittebatur libellus repudii; illis verbis Matth. 19. *Relinquet homo Patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.*

45 Præmitto tertio, has tres claufulas hujus proximi textus, & unamquamq; earum explicare, & cōtinere præfatam fidem matrimonii. Nam prima, quæ dicit, *Adhærebit uxori suæ*, significat obligationem reddendi debitum uxori, & non adhærendi carnaliter alteri; nam qui accedit carnaliter alteri, non adhæret unice uxori suæ. Secunda, quæ dicitur, *Erunt duo in carne una*, clariùs explicat utrumque; violari enim hanc obligationem servandi unitatem carnis, si con-

conjug adulteretur, constat ex c. 2. n. 14. Eadem fides matrimonii explicatur à Christo D. per tertiam clausulam. *Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.* Nam fit divisio, & separatio carnis, si uxor, quam Deus huic viro conjunxit, ipsa se alteri luxuriose jungat.

46 Præmitto quartò, Christum Dominum elevasse matrimonium ad rationem, & essentiam Sacramenti, dùm dixit eam sententiam proximè cit. Matth. 19. Videatur P. Thom. Sanch. l. 2. de matr. disp. 4. n. 5. & Authores ab eo relati.

47 His præmissis, inquirimus, an adulterium, præter speciem luxuriæ, & injustitiæ cōtra fidem matrimonii, includat tertiam aliam speciem irreligiositatis, ex eo quòd matrimonium sit Sacramentū. Paucissimi sunt Doctores, qui hanc quæstionem tetigerunt, nam majori ex parte eam omittunt, agentes de adulterio, quasi contenti invenire in illo rationem injustitiæ contra fidem matrimonii. Sed tamen cum aliquos invenerim, qui asserant, adulterium habere malitiam contra rationem Sacramenti, etiam consentiente conjugē, nullum tamen invenire potui, qui id negaverit.

48 Sit conclusio. Adulterium conjugis fidelis continet malitiam irreligiositatis, ex eo quòd matrimonium sit Sacramentum. Pro hac conclusione stant Lugo Card. to. 1. de just. disp. 8. sect. nu. 6. At enim, agens de adulterio: *Habet tamen malitiam specialem contra bonum Sacramenti.* Trullenchus in Decal. præf. 6. c. 1. n. 2. Busembaui lib. 3. Sum. 27. 3. c. 2. dub. 2. n. 4. & videtur idem censere P. Reginaldus lib. 22. n. 24. dùm ait: *Per ipsum (adulterium) violatur conjugii fides, sanctitasque.* Sanctitas enim conjugii est, quæ provenit à ratione Sacramenti.

49 Probatur primò. Fides matrimonii obligat non solum ratione contractus, sed etiam ratione Sacramenti: sed hæc est duplex obligatio orta ex duplici titulo specificè diverso: ergo violatio utriusque obligationis (qualis violatio reperitur in adulterio) est duplex violatio specificè diversa. Hæc consequentia patet: tum quia violatio obligationis, quæ oritur ex duplici titulo specificè diverso, inducit duplicem speciem malitiæ: sic enim si ad jejunium hodiernum concurrat votum, & præceptum Ecclesiæ, violatio ejus habet duplicem speciem malitiæ, quia obligatio oritur ex duplici titulo specificè diverso. Tum etiam, quia violatio obligationis, quæ opponitur duplici virtuti, inducit etiam duplicem speciem, ut in exemplo allato jejunii: cujus violatio opponitur virtutibus abstinentiæ, & Religionis: ergo si adulterium est violatio obligationis orta ex duplici titulo specie diverso continebit duplicem speciem, nempe contra justitiam, & contra Religionem Sacramenti. Minor etiam patet, si major est vera.

50 Probatur ergo major. Nam cum ambo conjuges habeant vinculum inseparabile, fortius, & strictius obligat hoc vinculum ex ratione Sacramenti, postquam ambo facti sunt una caro, quam ex præcisa ratione contractus matrimonialis: sed hæc inseparabilitas producit obligationem servandi fidem matrimonii, immò & videtur esse ipsa fides matrimonii: ergo hæc fides matrimonii non solum obligat ex ratione contractus, sed etiam ex ratione Sacramenti. Consequentia patet, & minor etiam constat: nam ut supra dixi, per ea verba, *Jam non sunt duo, sed una caro*, & per illa: *Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet*: significatur ipsa fides matrimonii, qua conjus tenetur obligatione perpetua reddendi debitum, & non adhærendi carnaliter alteri.

51 Major verò hujus proximi syllogismi probatur primò ex S. Th. in c. 7. epistola ad Rom. lect. 1. ad ea verba Christi D. proxime relata, ubi ait: *Et hæc quidem inseparabilitas matrimonii præcipue causatur, in quantum est Sacramentum conjunctionis indissolubilis Christi, & Ecclesiæ, vel verbi, & humana natura in persona Christi Ephes. 5. Sacramentum hoc magnum, &c.* Ex quibus verbis constat, quod inseparabilitas vinculi matrimonialis (quæ vel ipsa fides matrimonii, vel est titulus immediatus, ex quo oritur fides matrimonii) provenit, in quantum est Sacramentum; atque adeò ex ratione Sacramenti præcipue, & fortius, atque strictius oritur ejusmodi inseparabilitas.

52 Secundò probatur hæc eadem proximi syllogismi major. Nam matrimonium, quod non est Sacramentum, scilicet matrimonium infidelium, est aliqua ratione dissolubile, & separabile, scilicet per conversionem unius ad fidem Catholicam; matrimonium autem, quod est Sacramentum, est omnino indissolubile, & inseparabile: ergo hæc inseparabilitas matrimonii, qua Sacramentum est, fortius, & strictius obligat, quàm inseparabilitas, quæ provenit præcisè à contractu matrimoniali, qua tali.

53 Dices, hinc rectè probari inseparabilitatem quoad vinculum matrimoniale provenire à ratione Sacramenti; non verò quoad fidem matrimonii, quantum ad non adhærendum carnaliter alteri. Hæc tamen responsio caret fundamento: nam cum ratio Sacramenti consistat in ipso vinculo matrimoniali, ut expressit S. Thom. in 4. dist. 26. q. 2. ar. 3. ad 2. ibi: *Actus exteriores, & verba exprimentia consensum directè faciunt nexum quemdam, qui est Sacramentum matrimonii.* Et tenet P. Th. Sanch. l. 2. de matr. disp. 1. n. 6. cum multis aliis; attentis etiam is, quæ docet disp. 5. n. 7. Vinculum autem, quo unus conjug alligatus est alteri; non solum excludat solubilitatem, sed etiam divisionem unitatis carnis per adhæSIONem carnalem ad alterum: necesse est quòd ratione Sacramenti excludatur utrumque. Quod si juxta opinionem aliorum dicatur, rationem Sacramenti consistere formaliter in contractu, non verò in vinculo, quòd nascitur ex contractu eodem modo urget argumentum, cum ex con-

tractu, quia Sacramentum est, oriatur vinculum inseparabile, quòd excludit tam dissolutionem vinculi, quàm violationem unitatis carnis; ipse contractus, qua Sacramentum est, erit titulus, ex quo oritur conclusio utriusque violationis: atque adeò ex ratione Sacramenti obligatur conjug ad non adhærendum carni alienæ.

54 Probatur secundò conclusio. Matrimonium, quatenus est Sacramentum, dat gratiam conjugibus, ut contineant se intra fines matrimonii, & consequenter ne adhæreant alteri carni, ut docet D. Thomas supra citatus, in hæc verba: *Nexum quemdam, qui est Sacramentum matrimonii, & hujusmodi nexum ex virtute divins institutionis, dispositivè operatur ad gratiam*: Sed Sacramentum, quòd dat gratiam ad excludendum aliquod speciale peccatum, excludit tale peccatum, atque adeò obligat ad vitandum tale peccatum: sic enim qui se rebaptizat, irreligiosè operatur contra Sacramentum Baptismi, quia Baptismus confert auxilia gratiæ contra voluntatem iterandi Baptismum: ergo matrimonium, quatenus est Sacramentum, excludit peccatum adhærendi alteri carni. Violat ergo irreligiosè legem ortam ex Sacramento matrimonii conjug, qui adheret alteri carni.

55 Dices. Ergo qui accepit ultra Baptismum Sacramentum Confirmationis, si deficit à Fide, non solum committit crimen hæresis, sed etiam irreligiositatis contra Sacramentum Confirmationis: cum hoc Sacramentum specialiter det auxilia gratiæ ad retinendam fortitudinem in defendenda fide; atque adeò excludat infidelitatem.

56 Respondeo, concedendo consequentiam. Postulat enim Sacramentum Confirmationis persistentiam in Fide; ideò enim confert auxilia gratiæ ad eam persistentiam; quia ex institutione sua postulat talem persistentiam.

57 Probatur tertio conclusio. Sacramentum matrimonii, qua tale Sacramentum est, exigit unitatem carnis, sive quòd sint duo in carne una: ergo qui violat hanc unitatem carnis, peccat contra exigentiam Sacramenti. Sed adultera (idem est de adultero) violat hanc unitatem, ut supra ostendi: ergo adultera peccat contra exigentiam Sacramenti; atque adeò irreligiosè peccat.

58 Solum antecedens primum eget probatione, quam sic instituo primò. Nam Christus D. instituit Sacramentum hoc, cum dixit: *Itaque jam non sunt duo, sed una caro*, Matth. 19. ergo Christus D. instituit hoc Sacramentum super hac unitate carnis: ergo Sacramentum hoc exigit istam unitatem carnis, tanquam fundamentum, super quo institutum est hoc Sacramentum.

59 Probatur secundò idem antecedens. Quia matrimonium, qua Sacramentum est, significat unionem Christi cum Ecclesia per charitatem, sive unionem Christi cum natura humana per incarnationem, modo supra explicato: sed hæc significatio istius Sacramenti exigit hanc unitatem carnis: ergo ipsum Sacramentum exigit hanc unitatem carnis.

60 Advertendum tamen est, me non dixisse adulterium continere speciem sacrilegii contra Sacramentum, sed irreligiositatis. Et quidem quamvis omne sacrilegium sit irreligiositas, non tamen omnis irreligiositas est sacrilegium. Nam ut observat P. Suarez to. 1. de Relig. tr. 3. l. 1. c. 1. n. 1. Irreligiositas est conceptus communis omnibus vitiis, quæ opponitur Religioni; estque species subalterna, quæ continet sub se multas species infimas Religioni oppositas, quales sunt perjurium, blasphemia, tentatio Dei, &c.

61 Assero ergo, propriè, & strictè loquendo, adulterium non includere speciem sacrilegii: quia sacrilegium est violatio rei sacræ; atqui adulterium non violat formaliter, & immediatè ipsum Sacramentum, sed solum mediatè, quatenus violat exigentiam, & legem, quæ immediatè oritur ex ipso Sacramento. Hanc autem speciem peccati vocamus vocabulo communi irreligiositatis, quia non habemus vocabulum significans specificè hanc malitiam: aliundè autem sufficienter limitatur ad speciem infimam, dum dicimus esse irreligiositatem contra Sacramentum matrimonii.

DISSERTATIO XXXI.

An, & quatenus famulus possit ministrare hero per actiones, quæ saltem ex intentione heri ad ejus luxuriam deserviunt?

SUMMARIUM.

Difficilimum judicium de actionibus secundum se indifferentibus. num. 2.

Circumstantia, sub quibus damnatur hæc propositio, notanda. num. 3.

Dubium ortum ex ipsa propositione damnata. Et ratio illud excitandi. n. 4.

In eo dubio tutior pars eligenda. n. 5.

Rationes inclinantes in actiones famuli cum periculo vite. nu. 6. & seqq.

Quid intelligatur illis verbis (quid simile cooperando.) n. 10.

De actionibus alio modo indifferentibus. n. 11.

Propositio 51. ex damnatis hæc est: *Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam virginem, & multisoties eidem subservit deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta, ne à Domino malè tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.*

2. Cùm iudicium ferre in hac materia, & in tanta varietate circumstantiarum, sit difficillimum, gratias habere debemus SS. D. Innoc. XI. quod hanc damnationem fecerit, quia docemur, quid illicitum sit in iis circumstantiis. Et quidem quod id iudicium sit difficillimum, constat ex eo, quod ex una parte illæ actiones, consideratæ secundum se, sunt indifferentes; ex alia verò exercitæ in talibus circumstantiis proximè juvant ad peccatum. Ideò Authores, qui ante hoc decretum scripserunt, abierunt in diversas sententias cū magna varietate; alii enim alias actiones ex memoratis condemnant, & alias approbant; alii verò e cōverso has cōdemnant, & alias approbant.

3. Ad rectam intelligentiam propositionis damnatæ, notandæ sunt circumstantiæ, sub quarum concursu damnatur propositio. Prima circumstantia est illa, quæ significatur illo termino *scienter*; nā si famulus, qui januam aperit fœminæ ingressuræ, solum dubitat, an ea ingrediatur ad turpem congressum; non debet præsumere ingressum ejus esse in pravum finem. Secunda est, quod licet actiones per se sint indifferentes, de facto tamen adjuvant herum ad turpitudinem exercendam. Tertia est; quod damnum, ob cuius timorem famulus eas actiones exercet, sit solum, quod malè tractetur eum Herus, quod torvis oculis aspiciatur, aut quod è domo expellatur. Et ita his tribus concurrentibus, quod actiones famuli adjuvant ad turpitudinem de facto; & quod fiant sciendo eum pravum finem: & quod fiant ex timore ejus detrimenti memorati: propositio, quæ id asseruerit licitum, damnata manet vi hujus decreti.

4. Sed nūquid licitum erit famulo eas actiones exercere, si timeat aliquod multò majus detrimentum, scilicet mortem, aut mutilationem à Domino valdè superbo, & iracundo? Et ratio dubitandi est: nam ex una parte videtur non damnari, cū propositio damnata solum loquatur de timore, quo famulus timet malè tractari, torvis oculis aspici à Domino, &c. nō autem loquitur ea propositio de timore gravissimi detrimenti. Ex alia verò parte cum in propositione supponatur, eas actiones adjuvare ad exercendam turpitudinem, & per eas cooperari ad luxuriam, ut denotant ea verba, *aut quid simile cooperando*; videtur, supponi eas actiones in illis circumstantiis esse intrinsecè malas, & quæ ex nullo metu, etiam gravissimo, possint honestari.

5. Et quidem ego non audeo hoc dubium meo iudicio decidere; censeo enim consulendam esse Romanam Cathedram. Et interim dum consultitur, illud mihi erit dubium practicum, in quo tutior pars eligenda est. Nam, ut docui in 1. p. Cr. Th. disp. 10. c. 2. nu. 20. & c. 2. n. 59. & 3. p. disp. 56. c. 9. ar. 4. n. 598. & in hoc lib. dissert. 4. dubium de probabilitate opinionis est dubium practicum.

6. Dices primò, id verbum *cooperatio* non apposuisse Pōtificem, nequipsam declarasse, eas actiones famuli esse cooperatrices luxuriæ Heri; sed id verbum appositum esse ab Authore propositionis: ergo non est censendum, eas actiones pro omni hypothese esse ita malas intrinsecè, ut in necessitate gravissima nō possint honestari.

7. Dices secundò. Cū Pontifex non damnet expressè eas actiones in casu, quo famulus timeret mortē ab Hero sibi inferendā, sed solum pro hypothese metuēdi minus damnum; videtur dici posse, esse saltē tenuiter probabilem propositionem asserentem in aliquo casu posse eas actiones honestari: sed opinio tenuiter probabilis potest deduci ad praxim in gravissima, & urgentissima necessitate, atq; adeò in periculo occisionis, eo modo, quo diximus disp. 4. ergo illæ actiones famuli poterūt honestari in ejusmodi periculo mortis. Et quidem urgentissima necessitas est circumstantia, quæ aliquando superaddit probabilitatis vim opinioni tenuiter probabilis: ergo.

8. Dices tertio. In hypothese, in qua famulus ex iusto timore occisionis aperiat januā cōcubinæ adveniēti, potest dicere intra se: (Ego aperio januā, nō ut intret cōcubina, sed ut ego eripiar à periculo mortis.) In qua hypothese aperiitio januæ nō videtur ordinari ad ingressū concubinæ, sed ad vitandū periculū mortis; eritq; per accidens, quod deserviat ad ingressū fœminæ. Est enim urgentissima causa, ut ita possit famulus dirigere eā actionē ad evadendū periculū; quāvis ex malitia sua herus eam dirigat ad fovendā suam libidinē.

9. Ad hæc omnia respondeo, ea inclinare aliquantò intellectum ad hanc assertionem; sed non satis fidere posse iis fundamentis in materia tam gravi, donec Romana Cathedra declaretsan illæ actiones famuli, quæ de facto adjuvant ad luxuriam Heri, possint in aliqua circumstantia honestari.

10. Inquires, quæ actiones sint, quæ comprehenduntur sub illis terminis, *Aut quid simile cooperando*? Et respondeo, eas esse, quæ adjuvant de facto ad exequendam luxuriam; quāvis abstractæ ab illis circumstantiis sint indifferentes. Tales sunt deferre scienter concubinam ad domum Heri ad effectū luxuriæ, sive famulus deferat in sella gestatoria, sive deferat eam comitandositē ferre scienter literas provocatorias ab Hero ad cōcubinam, vel è cōverso, sive eas literas scribere; vocare concubinam, ut adeat domum, aut cubile Heri; famulum iussu domini pergere ad sequendam mulierem, ut sciat, ubi habiter, ut id notum faciat domino. Nam hæc omnes actio-

Jo: Cardenas.

nes adjuvant de facto ad exequendam luxuriam Heri. Plerumque tamen excusantur famuli, eo quod ignorant, ea ministeria esse pro exercenda libidine, & quāvis mera suspitione tangantur, ea solè non esse talis, ut extrahat eas à mera dubitatione.

11. Aliæ autem actiones ministrandi, quæ non adjuvant ad exercendam luxuriam, non est, cur sint illicitæ: v. g. si concubina existens in domo Heri peteret à famulo aquæ poculum, non esset illicitum, aquam illi ministrare, quia ministratio aquæ non adjuvat ad exequendam luxuriam: & sic in similibus actionibus, quæ ad id nihii adjuvant.

DISSERTATIO XXXII.

An præceptum servandi festa obliget sub mortali? Ubi etiam an simultanea auditione duarum medietatum Missæ impleatur præceptum?

CAPUT PRIMUM.

Refertur propositio damnata, & præmittuntur aliqua ad priorem quæstionis partem decidendam.

SUMMARIUM.

Leges Canonicas, & quinque præcepta Ecclesiæ solum esse panalia, qui dixerunt. n. 1.

Discrimen inter mandatum simplex, & præceptum. n. 2.

Quinque Ecclesiæ præcepta obligare sub culpa mortali certum est. n. 3.

Ex eo, quod aliqua leges non obligent sub culpa, non sequitur, præceptum servandi festa non inducere obligationem sub culpa. n. 4.

Leges Ecclesiasticæ aliæ præceptive, & directive alia. n. 5.

Non est de essentia legis Ecclesiasticæ obligare sub culpa. n. 6.

Violatio præcepti absque contemptu peccatum non est, nisi sit contra charitatem. n. 8.

Propositio 52. ex damnatis hæc est: *Præceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus. In 2. pa. Cris. Th. disp. 23. c. 2. & seqq. notavi Caramuelem in Theol. Reg. disp. 102. procedere dubitanter circa quinque Ecclesiæ præcepta, an obligent solum sub pœna, & non sub culpa. Et pro opinionis probabilitate negantis obligationem sub culpa, citat in primis Servarium Layrvelzium. In apologamata autem de probabilitate à nu. 265. multos ex veteribus citat, qui dixerint leges canonicas, & quinque Ecclesiæ præcepta esse solum pœnalia, & non obstringere conscientias. Ibi citat Cajetanum, Martinum Cromerum, virum à Pio IV. valdè laudatum, Angelum, Joannem Ferum, Gersonem, Almainum; & (quod majus est) S. Bernardum lib. de Præcept. c. 9. maxime illis verbis. Non ergo qualiscunque mandati præteritio criminalem facit inobedientiam: sed repugnare, sed nolle obedire.*

2. Et quidem S. Bernardum non credo loqui de præceptis Ecclesiæ, sed de iussionibus simplicibus Prælatorum Regularium, qui nō præcipiunt virtute voti obedientiæ; & satis clarè colligitur ex ea voce *mandati*, quæ in rigore non significat præceptum obstringens conscientiam, nisi ex adjunctis aliud colligatur. Nam his simplicibus iussionibus non obedire, non est peccatum; si autem Prælatus Regularis hoc simplex mandatum det, & subditus respōdeat, (Nolo parere) omnes fatentur, id esse peccatum mortale, quāvis Prælatus Regularis nō præcipiat virtute voti obedientiæ; & tunc certū est, esse culpam lethalem, propter contemptum Prælati, ut talis. Et hoc est, quod S. Bernardus dixit: *Non ergo qualiscunque mandati præteritio criminalem facit inobedientiam: sed repugnare, sed nolle obedire.*

3. Si autem certum est, eos veteres Scriptores dixisse, præcepta Ecclesiæ obligare solum sub pœna, & non sub culpa; credendum est eo tempore rem hanc non esse adeò exploratam: procedente verò tempore tam clarè patet hæc veritas, quod quinque præcepta Ecclesiæ obligāt sub culpa lethali, ut nihil in re morali evidentius esse possit.

4. An autem Recentior aliquis instaurare voluerit hanc opinionem antiquatam, penitus ignoro Nisi quod Gometus in dissert. de probabilit. n. 135. vult, illi opinioni suffragari Tamburinum, eo quod dixerit lib. in Decal. cap. 3. §. 8. n. 12. *Leges Ecclesiasticas non multum frequenter sub mortali obligare.* In hoc tamen excedit Gometus. Primò, quia hæc est parva consequentia; (Aliquæ leges non obligant sub mortali; ergo præceptum servandi festa non obligat sub mortali.) Quia à propositione particulari ad singularem prava est consequentia.

5. Secundò, quia negari non potest, leges Ecclesiasticas alias esse præceptivas, & alias duntaxat directivas. Sic enim multæ, quæ leguntur in Rubricis Missalis Romani, solum sunt directivæ, non obligantes sub peccato; ut passim notat Zacharias Pasqualigus in tr. de Sacrificio novæ legis. Et leges aliquarum Religionum etiam approbatæ à Romano Pontifice solum sunt directivæ, quæ non obligant sub culpa, sed solum sub pœna.

6. Tertio, quia non est de essentia legis Ecclesiasticæ obligare sub culpa; potest enim Pontifex Romanus ferre leges sine intentione obligandi sub culpa. Quæ intentio vel exprimitur verbis, vel colligitur ex adjunctis.

7 Neque his adversatur S. Th. 1. 2. q. 96. ar. 4. alserens, *Leges humanitus posite, si iusta sint, habent vim obligandi in foro conscientia, à legē aternā, à qua derivantur, &c.* Id enim intelligitur, quando legislator habet intentionem obligandi sub culpa; ut omnes fatentur. Neque propterea approbo, quod P. Tamburinus dixerit, non multum frequenter melius enim dixisset. *Aliquando.* Non enim potest negari, aliquando Leges Canonicas non obligare sub mortali, vel ex levitate materiæ, vel quia non habent aliquod signum, ex quo colligatur, non esse intentionem legislatoris obligare sub culpa gravi.

8 Fundamentū eorum, qui dicebant, præceptum servandi festa non obligare sub mortali, erat: quia nullum est peccatum mortale, nisi quod opponitur charitati Dei, vel proximi, si sit absque contemptu: atqui violatio præcepti indicentis observationem festi, non est contra charitatem Dei, vel proximi; quia antequam poneretur id præceptū, inveniebatur in fidelibus charitas Dei, & supponimus, nō violari legē ex contemptu: ergo violatio ejus præcepti nō est peccatum mortale. Quod fundamentum imbecille est, ut constat ex c. 3.

C A P U T II.

Demonstratur falsitas propositionis damnatæ.

S U M M A R I U M.

Firma persuasio fidelium de obligatione præcepti reddit obligationem evidentem moraliter. n. 9.

Ecclesiastica consuetudo præmittendi confessionem ante communionem declarat ejus obligationem. n. 10.

Ex eadem consuetudine constat obligatio Ecclesiæ Latine consecrandi in pane Azymo. n. 11.

Consensus fidelium efficit in hac parte plenam probationem. n. 12.

Ex hac consuetudine recte interpretatur obligatio præcepti. n. 13. & 14.

Cum sit de jure Divino ejus cultui aliquot dies deputare, Ecclesiæ est, eos determinare. n. 18.

Novus titulus ad obligationem servandi festa. n. 19.

9 **D**emonstratur primò. Firma persuasio omnium fidelium de præcepto graviter obligatorio facit evidentiā moralem; ut latè tradidi in 2. p. Cr. Th. disp. 23. p. 5. ar. 7. sed est firma persuasio omnium fidelium de præcepto servandi festa, ut graviter obligatorio: ergo mortaliter evidens est, dari tale præceptum graviter obligatorium; atque adeò evidens est, illud obligare sub mortali. Quod attinet majorem, non potest in dubium verti: cum in tota Ecclesia per totum orbem terrarum diffusa, dum Fideles catechismum docentur, quinque Ecclesiæ præcepta, ut graviter obligatoria, inter Doctrinæ Christianæ documenta proponantur. Et ideò P. Suarez to. 1. de Relig. ar. 2. lib. 2. c. 2. n. 2. dixit, manifestè constare hanc veritatem ex perpetua traditione, & communi Ecclesiæ consensu. Quod quidem per multa capita ibidem ostendit.

10 Majorem in loco citato multis ostendi, quæ modo breviter attingam. Nam Concilium Tridentinum sess. 13. c. 7. ut ostendat, semper fuisse in Ecclesiā obligationem præmittendi Confessionem Sacramentalem cōmunioni Eucharistiæ, illud tradit per hæc verba: *Ecclesiastica consuetudo declarat, &c.* Sed quid est *Declarat*, nisi (evidenter ostendit?) Hæc autem evidentiā talis obligationis stat in eo, quod detur talis Ecclesiastica consuetudo, nempe cū firma persuasione Fidelium de obligatione gravi: ergo consuetudo Ecclesiastica cū firma persuasione omnium Fidelium facit evidentiā moralem.

11 Secundò probatur eadem major. Nam etiam Concilium Florentinum ex universali consuetudine Ecclesiæ Latine consecrandi Corpus Domini pane azymo, arguit obligationē grave consecrandi in præfato pane azymo: cōsuetudo ergo Ecclesiæ de præcepto aliquo tāquam graviter obligatorio, facit evidentiā de obligatione gravi.

12 Demonstratur secundò falsitas propositionis damnatæ. Nam quod de facto impositum fuerit præceptum graviter obligans servandi festa, est quæstio facti: in quæstione autem facti facit evidentiā moralem plena probatio facta per multitudinem testium. Cū autem omnes Fideles conveniant in eo, quod detur talis obligatio gravis servandi festa, omnes fideles sunt testes, quod ita semper audierunt à suis majoribus. In qua quæstione facti incredibile est, decipi omnes Fideles, omnes Episcopos, omnes Parochos, omnes Theologos, omnes Scriptores. Quando enim omnes conveniunt firmiter in ea persuasione, nituntur fundamento moraliter certo authoritatis omnium majorum. Quod si pauci aliqui dissentiant, temerè procedunt; quia contra certitudinem moralem nihil proficit testimonium paucorum. Hoc argumentum latè proposui aliis confirmationibus roboratum in eo ar. 7. cit.

13 Demonstratur tertio. Nam, ut constat ex c. *Cum dilectus*, de consuetudo *Consuetudo est optimè legum interpret.* In præfata autem disp. 23. c. 4. latè ostēdi, interpretationem consuetudinis esse authenticam, ac si ipse Princeps daret legi eam interpretationem. Itaque hæc interpretatio, quam dat consuetudo, non est conjecturalis, & probabilis: est enim regula data ab ipso jure. Unde & si lex verbis scriptis non exprimat dari obligationem cōscientiæ; tamen adjuncta consuetudine, qua omnes leges, tanquam certò obligantes in cōscientia, in praxi servant; tanquam certissima interpretatione,

certò tenenda est, ut cōscientiam obstringens. Quando ergo aliquis vertit in dubium, an præceptum servandi festa graviter obliget; pro parte affirmativa manifestè convincitur consuetudine ipsa, qua omnes Fideles illam servant tanquam obligatoriam: illa enim ita authenticè declarat legem, ac si ipse Princeps declararet, nam à jure ipso jubemur legem interpretari per consuetudinem. Vide reliqua, quæ in hujus argumentationis confirmationem attuli toto c. 4.

14 Demonstratur quartò. Nam S. Aug. in epist. 118. in ea quæstione, *Quid faciendum sit in materia Ecclesiastica?* postquam primo loco pro regula posuit Sacram Scripturam: secundo loco proposuit pro regula certissima consuetudinem universalem fidelium, illis verbis: *Similiter etiam si quid horum tota frequentat Ecclesia. Nam hoc quini facendum sit, disputare, insolentissime insaniam est.* Sed tota Ecclesia habet hanc consuetudinem servandi dies festos tanquam graviter obligatoriam: ergo insolentissima insaniam est, id in disputationem vertere. Vide, quæ dixi in citato c. 5. ar. 5. 6. 7. & 9. circa multos textus S. Aug. hoc idem confirmantis, ex lib. 4. contra Donatistas c. 6. & c. 24. & ex lib. 5. c. 23. & ex epist. 118. illis verbis, quæ referuntur in c. *Ille dist. 12. & ex epist. 86. ad Casulanum.*

15 Demonstratur quintò ex Bellarmino to. 1. contr. 7. lib. 2. c. 10. est enim de jure Divino, quod aliqui dies festi deputentur cultui Dei; illos autem dies non determinat jus Divinum: ergo debuit Ecclesia illos dies determinare obligando Fideles ad observantiam illorum; alioqui juri Divino non satisfaceret.

16 Denique notandum est, evidentiā hujus obligationis servandi dies festos specialiter augeri ex hac damnatione propositionis 51. Novo, inquā, titulo, qui nō militat in propositionibus, quæ spectant ad jus naturale, vel Divinum. Etenim ejus est interpretari legem authenticè, cujus est illam condere: sed Romani Pontificis est condere pro tota Ecclesia legem de festis sub gravi obligatione servandis: ergo ejusdem Pontificis est illam interpretari, & ejus obligationem declarare. Sed SS. D. Innoc. XI. in hoc decreto declarat, eam legem de festis servandis esse obligatoriam sub mortali: ergo hoc novo titulo est evidens, eam esse obligatoriam sub mortali.

C A P U T III.

Evertitur fundamentum partis oppositæ.

S U M M A R I U M.

Non omne peccatum mortale est violatio charitatis Dei, vel proximi. n. 17. & seqq.

Legislator humanus & vult, & potest obligare sub mortali in aliis, præter charitatem. n. 20.

Ecclesiæ potest injungere alia præter ea, quæ præcepta sunt jure Divino, vel naturali. n. 21. & seqq.

Peccatum mortale opponitur charitati, sed non semper objectivè, licet semper subjectivè. n. 25.

Contemptus alius est rei præcepta, alius legis præcipientis, aut legislatoris. Et quid inde pro qualitate peccati? n. 26.

17 **I**n fine capitis primi proposui fundamentum, quo hallucinabantur veteres, ut existimarent, præcepta Ecclesiæ non obligare sub mortali. Quod fundamentū in eo cardine vertitur, quod nō est peccatū mortale, nisi sit cōtra charitatem Dei, & proximi, secluso cōceptu, & scādalo. Quæ doctrina improbabilis est, ut jā ostēdo.

18 Primò. Nā vel ea propositio est universalis de omni peccato mortali, vel solum est de peccato mortali, quod committitur cōtra legem humanam: quidquid dicatur, est implicatio, & consequentia doctrinæ: ergo ea doctrina falsa est, improbabilis, & implicatoria. Probatur minor. Et in primis si dicatur primum, quod intelligitur de omni peccato mortali, contra est: nam juxta eam doctrinā, violare legem ex contemptu est peccatum mortale: & tamen contemptus legis non est contra charitatem Dei, aut proximi: ergo datur peccatum mortale, quod nō sit cōtra charitatem Dei, aut proximi.

19 Si verò dicatur, esse peccatum mortale, quod violat legē naturalem, aut Divinam, quamvis non sit contra charitatem Dei, & proximi, in alio capite oritur inconsequentia: hinc enim infertur, quod cōceptus peccati mortalis stat sine eo, quod sit cōtra charitatem Dei; & hoc semel admissio, nullum potest esse discrimen quoad hoc inter legem Divinam, & humanam. Præterea quia contemptus legis humanæ apud eos Authores est peccatum mortale: & talis contemptus non est violatio formalis legis Divine, aut naturalis; quia sicut non servare legem humanam solum est violatio legis humanæ: ita & contemnere illam: ergo datur peccatum mortale contra legem humanam, quod non sit contra charitatem Dei, & proximi.

20 Secundò. Nā quod leges humanæ nō possint obligare sub mortali, nisi in iis, quæ spectant ad charitatem Dei, & proximi, vel est, quia legislator nō vult obligare, vel quia nō potest: quidquid dicatur, ingētia parturit absurditātū monstra: ergo id tanquam falsum, & improbabile reiiciendum est. Probatur minor. Si enim dicatur primum, quod legislator nō vult, id est pugnare contra rei evidentiā. Sæpè enim videmus, legislatorem præcipere sub pēna excommunicationis latē sententiā multa, quæ non sunt contra charitatem Dei, aut proximi: sed quæ sic præcipit, vult præcipere sub reatu peccati mor-

mortalis, cum excommunicatio lata sententiæ fulminari non possit, nisi propter peccatum mortale: ergo evidens est, legislatorem velle obligare sub reatu peccati mortalis.

21 Si verò dicatur, legem humanam non posse obstringere graviter conscientiam, nisi in iis, quæ sunt contra charitatem Dei, & proximi: id est multò absurdus. Hinc enim inferitur, Ecclesiam non posse præcipere, nisi quæ præcepta sunt lege naturali, aut Divina. Et enim optimè peccatum, quod est formaliter cōtra charitatem Dei, & proximi, militat contra jus Divinum, & naturale: quia hoc iure interdicatur, quidquid est contra charitatem Dei, & proximi: ergo si Ecclesia non potest interdicere sub mortali, nisi quæ sunt contra charitatem Dei, & proximi: non potest interdicere sub mortali, nisi quæ iure Divino, & naturali interdicuntur.

22 Quod autem Ecclesia non possit præcipere, aut interdicere sub reatu culpæ gravis, nisi quæ iure Divino, vel naturali præcepta, aut interdicta sunt, est error peior peiore. Contra quem militant demonstrationes plusquam duodecim, quas in 2. p. Cris. Th. disp. 22. proposui contra Caramuelem asserentem, non esse evidens, quod possit Ecclesia præcipere, plusquam pœnaliter, & sub reatu culpæ. Sufficiat modo repetere definitiones Conc. Trid. ex quibus constat, esse in Ecclesia potestatem præcipiendi, & de facto esse data præcepta ab Ecclesia, quæ graviter obligent, ultra ea, quæ iure Divino, & naturali constringunt conscientias.

23 Sess. 6. c. 8. de Baptismo sic statuit Concilium. *Si quis dixerit, baptizatos liberos esse ab omnibus Sanctæ Ecclesiæ præceptis, quæ vel scripta, vel tradita sunt, ita ut ea observare non teneantur, nisi se sua sponte illis submittere voluerint, anathema sit.* Ubi notandum est primò, evidenter constare, in Ecclesia esse præcepta plurima ultra ea, quæ iure naturali, & Divino præcipiuntur, & Concilium loqui de illis. Secundò, evidens esse, quod dantur in Ecclesia ejusmodi præcepta graviter obligantia, maxime, quæ versantur in materia gravi, & habent annexam excommunicationem lata sententiæ, nam de his loquitur Concilium loquitur enim de omnibus. Constat ergo ex Conc. Trid. posse Ecclesiam sub reatu culpæ gravis, præcipere, ultra ea, quæ sunt præcepta iure Divino, aut naturali.

24 Deinde præcepta Ecclesiæ constituentia impedimenta dirimentia matrimonii esse multa, quæ non sunt juris naturalis, aut Divini positivi: eaque præcepta graviter obligare, constat etiam ex Conc. Trid. sess. 24. can. 4. de matrim. *Si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in eis constituendis errasse, anathema sit.*

25 Pro plena ergo responsione ad præfatum argumentum advertendum est, dupliciter posse peccatum esse contra charitatem Dei: scilicet objectivè, & subjectivè. Peccatum objectivè opponitur charitati, quando opponitur ratione objecti, sive ex parte modi tendendi in objectum: v. g. odium Dei directè opponitur charitati Dei: quia odium, & charitas ejusdem objecti opponuntur objectivè. Opponitur peccatum mortale subjectivè charitati Dei, quatenus peccatum mortale expellit à subjecto charitatem, & charitas expellit à subjecto quodlibet peccatum mortale: eo quod sint incompatibilia in eodem subjecto. Et ita distinguenda est major: nullum est peccatum mortale, nisi quod opponitur charitati (objectivè) nego: (subjectivè) concedo. Quæ responsio patet ex dictis.

26 Circa id verò, quod subjungit illud argumentum, supponendo, quod qui violat legem ex contemptu, peccat mortaliter, videndus, est P. Suarez l. 3. de leg. c. 28. ubi distinguit inter contemptum rei præceptæ, & contemptum legis, aut præcepti, ut respicit legislatorem: asseritque posse non esse peccatum mortale contemptum rei præceptæ, eo quod res præcepta habeat aliquem defectum, aut imperfectionem, ratione cujus rem præceptam non dedecet contemptus internus. Rursus contemptus præcepti, ut respicit legislatorem, vel potest esse contemptus personæ, vel contemptus legislatoris, ut talis, sive contemptus jurisdictionis, quæ quidem est à Deo. Primo modo potest non esse peccatum lethale, quatenus persona legislatoris habeat aliquem defectum, ratione cujus mereatur talem contemptum internum. At verò secundo modo est peccatum mortale, quia sic contemnitur ipsa Prælatio, & jurisdictio.

C A P U T IV.

An præfata propositio digna sit graviore censura?

S U M M A R I U M.

Opinio negans gravem obligationem ex præcepto jejunii, an sit temeraria? n. 28.
Propositio affirmans obligationem servandi festa, an sit de fide? n. 29.
Opinio negans talem obligationem videtur erronea. n. 30. & seqq.
Stare potest, quod respectu alicujus erronea non sit. n. 33.

27 Sanctissimus Dominus Innocentius XI. eas propositiones in hoc decreto damnat, ut minimum, tanquam scandalosas, & dum utitur eo termino, ut minimum, satis clarè constat, eum non excludere alias graviore censuras, quibus fortasse dignè sunt aliquæ ex iis sexaginta quinque propositionibus. Inquirimus ergo, an ea propositio, quæ negat obligationem sub mortali servandi festa, sit digna graviore censura.

Jo. Cardenas.

28 P. Valentia agens de præcepto jejunii (ut refert Amadæus) tr. de jejuniis prop. 6. n. 4. asserit, eam opinionem, quæ negat gravem obligationem, esse temerariam. Quod idem diceret, de præcepto servandi festa: cum de omnibus quinque Ecclesiæ præceptis eadem sit ratio. Ea ergo opinio meritò censetur temeraria. Illa enim propositio temeraria est, quæ opponitur communi sententiæ Doctorum, qui illam tenent tanquam certam; sic se habet ea opinio damnata, ut constat ex dictis: ergo est temeraria. Quod si duo, vel tres contradicunt, temerè procedunt.

29 P. Suarez to. 3. in 3. p. disp. 88. sect. 8. Dicendum, asserit, esse de fide, dari in Ecclesia præceptum graviter obligans ad auditionem Missæ in diebus festis. Dicit autem esse ex fide, non quia hæc gravis obligatio sit immediatè revelata, sed quia inferitur evidenter ex una præmissa de fide, adjuncta alia præmissa evidenti.

30 Juxta quem sensum assero, eam propositionem damnatam esse erroneam. Ita docent aliqui Recentiores agentes de præcepto Jejunii, teste Amadæo ubi supra. Pro cujus confirmatione, præmittendum est, conclusionem Theologicam esse illam, quæ evidenter deducitur ex una præmissa de fide, & alia evidenti.

31 Probatur conclusio. Illa est propositio erronea, quæ contradicit conclusioni Theologicæ: sic se habet ea propositio damnata: ergo erronea est. Major est certissima. Est enim erronea propositio illa, qua quis vi consequentiæ cogitur negare propositionem de Fide: sed qui contradicit conclusioni Theologicæ, cogitur vi consequentiæ negare præmissam de fide: ergo propositio erronea est, quæ contradicit conclusioni Theologicæ. Probatur minor: nam conclusio Theologica est, quæ evidenter inferitur ex una præmissa de fide, & altera evidenti: sed in argumentatione legitima, quæ constat una præmissa de Fide, & altera evidenti; cum nequeat quis negare consequentiam, quæ evidenter inferitur, neque præmissam evidentem, quia non potest claudere oculos evidentiæ: cogitur negare præmissam de Fide: ergo qui contradicit conclusioni Theologicæ, vi consequentiæ cogitur negare propositionem de Fide.

32 Jam verò minor prioris syllogismi, quod propositio negans obligationem gravem servandi festa, contradicat conclusioni Theologicæ illatæ ex una præmissa de Fide, & altera evidenti, ostenditur hoc syllogismo: *Ecclesia habet potestatem imponendi gravem obligationem servandi festa: sed de facto illam imposuit: ergo imposita est talis obligatio gravis servandi festa.* Cujus syllogismi conclusio evidenter inferitur ex præmissis: nam licet syllogismus non servet formam Aristotelicam; tamen conclusio ex necessaria, & metaphysica connexione antecedens cum consequenti evidenter inferitur. Deinde propositio major est de Fide; & minor est evidens; cum ex supra dictis constat, esse evidens, dari tali præceptum impositum ab Ecclesia. Ea ergo est conclusio Theologica. Sed propositio damnata negat, quod ea conclusio Theologica affirmat: ergo illi contradicit.

33 Advertendum tamen est (ut observavi in 2. p. Cr. Th. disp. 23. c. 8. n. 233.) aliud esse, quod propositio sit erronea secundum se; & aliud, quod sit erronea, ut ab isto homine asseritur. Dicimus ergo, eam propositionem damnatam, esse secundum se erroneam propter dicta; si verò aliquis in eo syllogismo negaret minorem, evidentem, nempe claudens oculos evidentiæ, ut ab eo homine asseritur, non est erronea; quia negans propositionem evidentem, non cogitur negare propositionem de Fide; erraret quidem contra evidentiam rei, sed non contra veritatem Fidei.

C A P U T V.

Deciditur secunda pars Dissertationis circa propositionem LIII.

A R T I C U L U S I.

Referuntur Authores, & refellitur eorum fundamentum.

S U M M A R I U M.

Comparatur auditio simultanea duarum Missarum cum simultanea auditione duarum partium Missæ. n. 35.

Quomodo verificatur illud proloquium, sicut se habet totum ad totum, ita se habet pars ad partem. n. 36. & seqq.

Missæ est quid compositum, sed successivum. n. 39.

Sicut se habet totum ad totum, ita pars ad partem sibi correspondentem. n. 40.

34 **D**Amnat deinde Pontifex hanc propositionem 53. *Satisfacit præcepto Ecclesia de audiendo sacro, quia duas ejus partes, immò quatuor, simul à diversis celebrantibus audit.* Et quidem multi sunt Scriptores, qui docuerunt hanc opinionem, vel absolutè, vel tanquam probabilem, pro qua P. Matthæus de Moya to. 2. select. in Append. ad tract. 2. de Religione disp. 2. q. 3. §. 2. refert Bonacinam, Gesualdum, Dianam, Hieronymum Garzia, & Mascarenas, hos omnes citatis eorum verbis; & alios præterea ex citatione aliorum.

35 Fundamentum, quo aliqui eorum utuntur, & cui nimis fidit Diana par. 10. tr. 15. resol. 3. est. Licitum est audire simul duas Missas, simul concurrentes in altaribus conjunctis, etiam si una Missa obliget ex præcepto, & altera ex voto: sed sicut se habet totum ad totum, ita se habet pars ad partem: ergo si licet audire

simul duas Missas secundum se totas ad implendam obligationem; ita licebit audire simul duas partes Missæ.

36 Sed hoc argumentum laborat in equivoco. Nam eodem argumento probo, motum rotæ horologii primæ medietatis horæ posse coexistere simul cū motu ejusdem horologii secundæ medietatis horæ; ita ut ex duobus diversis semihoris non succedat una alteri. Nā motus solis, qui fit, v.g. hora duodecima diei, coexistit motui horologii, qui fit eadē duodecima hora: sed sicut se habet totum ad totū, ita se habet pars ad partem: ergo sicut illi motus totius integræ horæ coexistit ita duæ medietates motus horologii possunt coexistere. Ubi vides exorbitare cōsequentiam ex eo, quod cū in consequēte deberet poni coexistētia partis unius motus cum parte alterius; ponuntur partes unius totius, & non partes utriusque totius.

37 Id autem argumentum ita recte procederet. Sicut se habet totum ad totum, ita se habet pars ad partem, sed totus motus solis unius horæ coexistit toti motui horologii unius horæ: ergo pars motus solis correspondet parti motus horologii.

38 Jam verò facile cognoscitur, in quo latet æquivocatio argumenti illius. Quia comparat totum ad totum, & non comparat partem unius totius ad partem alterius totius; sed comparando totum ad totum, postea comparat duas partes unius totius inter se.

39 Itaq; Missa est unum compositum successivum; in illo, sicut se habet totum ad totum, ita se habet pars unius totius ad partem alterius totius: & ita quia licitum est adimplere præceptum, & votum per duas totas, & integras Missas simul auditas; est ita licitum implere præceptum per duas partes utriusque Missæ simul auditas; & ita licet implere utranque obligationem audiendo simul ambas Epistolas, & simul ambo Evangelia, & simul ambo offertoria, &c. non autem facta comparatione ad duas partes unius totius.

40 Resp. ergo ad argumentum, omissa majori distinguendo minorem: sicut se habet totum ad totum, ita se habet (pars unius totius ad partem alterius) concedo: ita se habet pars (unius totius ad partem ejusdem totius) nego. Quare si comparo, duos homines simillimos, recte dicam: sicut se habet Petrus ad Paulum, ita se habent membra ad membrum; & ita sicut caput Petri est oblongum, ita caput Pauli: & sicut manus Petri habet digitos parvos, & ita manus Pauli. Exorbitabit autem consequentia, si inferat: ergo si caput Petri est oblongum, digitus Petri est oblongus; quia comparatio saltat extra Propositum. Malè ergo inferunt, quod si possunt audiri duæ Missæ simul, possunt audiri duæ partes unius Missæ simul ad præceptum implendum. Vide P. Matthæum de Moya sup. cit. qui optimè agnovit æquivocationem ejus argumenti.

ARTICULUS II.

Quàm sit certum, non impleri præceptum per duas Missæ medietates simul auditas?

SUMMARIUM.

Præceptum audiendi Missam ita est intelligendum, ut impleri nequeat per duas medietates simul auditas. n. 41.

Duæ medietates non constituunt unam Missam totam. n. 43.

Contra naturam entis successivè est ponere ejus partes simul. n. 45.

Absurda, quæ sequuntur ex propositione damnata. n. 46. & seqq.

41 **O**mnes propositiones, quæ adversantur propositionibus in hoc decreto damnatis, habere omnimodam certitudinē, præcipue in ordine ad praxim, constat ex dissert. proœmiali. Illas tamen, quæ versantur in materia Ecclesiastica, novo, & specialiori titulo debere esse certas, observavi supra c. 2. fine. Itaque cōtrovertebant Doctores, an impleatur præceptum Ecclesiasticum audiendi Missam per duas medietates Missæ simul auditas? Cū ergo hoc præceptum sit purè Ecclesiasticum, & propterea pertineat ad Rom. Pont. declarare, quo sensu intelligendum sit illud præceptum, in damnatione hujus propositionis 53. declarat Pontifex, utpotè legislator Ecclesiasticus, ita esse intelligendum præceptum, ut nullo modo impleatur per eas duas medietates simul auditas.

42 Lugo Card. de Eucharist. disp. 22. sect. 1. optimis argumentis refutat eam propositionem, quod possint audiri duæ medietates, non solum simul, sed & successivè, ad præceptum implendum. Sed fusius Caramuel multas instantias, in Theol. fundam. à n. 778. fund. 31. etiam in hypothese, in qua concedatur, posse impleri præceptum per duas medietates successivè auditas. Breviter proponam argumenta efficaciora.

43 Primum ex P. Suar. de Euch. disp. 38. sect. 2. Præceptum obligat ad audiendam unam Missam totam: sed illæ duæ medietates nō cōstituunt unam Missam totam; cū revera illud non sit unum Sacrificium: ergo non impletur præceptum audiendo illas duas medietates. Cōfirmatur. Nā si unus Sacerdos diceret usque ad consecrationem hostiæ; & alius diceret à Consecratione calicis partem residuam; nemo dixisset Missā integrā: & similiter si unus consecraret hostiā, & calicem, & statim (extra casū extremæ necessitatis morbi repentini) cessaret à prosecutione Missæ: & alter Sacerdos diceret reliqua post consecrationem; neuter diceret Missam integram; eodem modo si hodie Sacerdos consecraret hostiam, & nō fumeret il-

lam, sed eam, quā consecravit heri, non celebraret Missam integrā sed poneret substantiam unius, & complementum alterius Missæ: ergo neque audit Missam integram, qui duas medietates audit.

44 Deinde infert Suarius tanquam absurdum, quod hoc modo posset dici, quod impleteret præceptum, qui audiret simul duas medietates Missæ; asserens nullum Authorē ausū fuisse id asserere ad sua usque tempora. Et subjungit hæc verba: *Propter hæc suspecta mihi semper fuit illa doctrina, quam nonnullis etiam Theologis, & jurisperitis displicere video: quia revera est parum consentanea intentioni Ecclesiasticæ præcepti, & Religioni, ac reverentia debita huic sacrificio. Quod totū argumentum instruit P. Suarez cōtra doctrinam de duabus medietatibus Missæ audiendis successivè; illud autem fortius militat in opinione damnata de duabus medietatibus simul audiendis.*

45 Secundò. Contra naturam entis successivi, cujus partes sunt priores, & posteriores, est, quod tales partes fumantur simul: sed Missa est ens successivum, cū tota Missa fiat per motum labiorum: ergo contra naturam Missæ est, quod illæ partes priores, & posteriores audiantur simul.

46 Tertium ex Caramuele supra (dato quod esset licitum duas Missæ partes successivè audire ad præceptum implendum) illud quidem conflatum ex pluribus absurdis, quæ ex ea opinione inferuntur. Primò illis verbis ex n. 781. Ergo, si essent multa altaria, quibus simul esse præsens Petrus posset, & in uno Missa inciperetur, in altero Epistola, in altero Evangelium, in altero oblatio, in altero Canon, in altero consecratio, in altero Postcommunio, & in altero ultimum Evangelium, posset Petrus uno quasi momento temporis integram Missam audire: Responsiones autem ex Diana, & Leandro optimè refutat.

47 Secundò ex n. 783: Posset enim idem concedi in officio Canonico in Choro, ubi singuli singulas lectiones Matutini recitant, audientibus reliquis: & ita novem monachi posset simul recitare novem lectiones. Et hinc efformat hunc Syllogismum: *Non potest quis eodem tempore audiendo plures lectiones satisfacere præcepto de Officio Divino; & tamen satisfacit audiendo successivè: ergo non potest satisfacere præcepto de audienda Missa, audiendo plures partes simul, sed debet illas audire successivè.*

48 Tertio ex n. 785. infertur, quod quando duo focii recitant officium Divinum, posset unus incipere versum secundum, antequā alter absolveret primum; quod est contra sententiam omnium Theologorum; eo quod officium Divinum est ens successivum quod propterea successivè recitari debet. Hinc arguit sic. *Quando duo canonicas horas legunt, debet alter alterum expectare, nec potest simul primum versum legere, & secundum audire: falsum est igitur, posse aliquem eodem tempore duabus partibus ejusdem præcepti satisfacere: ergo falsum est etiam, posse eodem tempore audire plures partes Missæ.*

49 Quartò. In Missa solemnī celebrans, dum canitur Gloria, Epistola, Graduale, & Evangelium, poterit prosequi reliquum Missæ audiens simul, & recitans, supposito quod simul eodem tempore potest quis pluribus partibus præcepti satisfacere etiam in ente successivo. Quintò. Posset Communitas Monachorum in decem manipulos dividi, ita ut eodem tempore unus manipulus recitaret matutinum, alius Laudes, alius Primam, & sic brevissimo tempore implerent obligationem recitandi Officium in Choro. Vide apud locum cit. Caramuelis reliqua absurda, quæ omitto, quia his similia.

CAPUT VI.

An opinio docens, satisfieri præcepto per duas medietates Missæ successivè auditas, maneat damnata, saltem virtualiter.

SUMMARIUM.

Dupliciter potest contingere, quod dua medietates Missæ successivè audiantur. n. 50.

Neutra ex his duabus opinionibus expressè damnatur. n. 51.

An sit consequentia à successivæ auditione medietatum Missæ ad simultaneam? n. 52.

Successivæ auditio duarum medietatum Missæ non damnatur, etiam virtualiter. n. 53.

50 **A**uthores docentes satisfieri præcepto per duas Missæ medietates successivè auditas, dividuntur in duas classes: alii enim admittunt, etiam si pars posterior prius, & prior posterius audiat; alii verò solum admittunt, dummodo prior prius, & posterior posterius audiat. De utraque ergo opinione inquirimus, an damnata maneat aliquo modo vi hujus decreti.

51 Illam utramque non manere damnatam expressè vi hujus decreti certum est. Nam hoc decretum duntaxat loquitur de opinione, quæ admittit, satisfieri præcepto per auditionem simultaneam duarum medietatum Missæ à duobus Sacerdotibus; non ergo loquitur de auditione successiva.

52 Major difficultas est, an ea opinio vi hujus decreti maneat virtualiter damnata. Et ratio dubitandi est. Manet enim virtualiter damnata omnis ea propositio, quæ est impossibilis cum damnatione. Et idè propositio, quæ est antecedens, unde infertur propositio damnata, est virtualiter damnata: quia bene valet ab opposito contradictorio consequentis ad oppositum contradictorium ante-

antecedentis, & ideo bene valet à contradictoria propositionis damnata ad contradictoriam antecedentis, quod infert propositionem damnatam: sed propositio, quæ admittit satisfieri præcepto per successivam auditionem duarum medietatum Missæ, est antecedens, unde infertur, quod satisfiat etiam per simultaneam auditionem earum: tum quia P. Suarez, & alii eam consequentiam colligunt; tum quia præcipua argumenta, quæ militat contra simultaneam auditionem; militat etiam contra successivam; ut constat ex c. præc. ergo ea opinio de auditione successiva duarum medietatum manet virtualiter damnata.

53 Dicendum tamen est, neque virtualiter manere damnatam eam opinionem de auditione successiva duarum medietatum, siue pars prior, siue posterior audiatur prius. Ratio est. Nam, ut propositio maneat virtualiter damnata, debet esse evidenter incompatibilis cum damnatione, siue debet esse antecedens, unde inferatur evidenter propositio damnata: atqui quamvis valde probabiliter opinio de successiva auditione inferat opinionem damnatam de simultanea auditione duarum medietatum Missæ, ut constat ex ratione dubitandi proposita; at non illam infert evidenter; & consequenter non est evidenter incompatibilis cum ipsa damnatione. Et hinc patet responsio ad rationem dubitandi.

CAPUT VII.

An opinio de successiva auditione duarum medietatum Missæ maneat practicè probabilis?

SUMMARIUM.

Opinio est practicè probabilis, dum absque peccato deducitur ad praxim. n. 54.

Opinio de auditione successiva videtur tenuis probabilitatis. n. 55. & 56.

Authores, quibus habetur suspecta hæc probabilitas. n. 57. & seqq.

Absolutè manet practicè probabilis, donec aliter determinetur. n. 61.

54 **U**T propositio sit practicè probabilis, necesse est, quod licitè, & absque peccato possit deduci ad praxim, siue quod dū eam opinionem deducimus ad praxim, censeamur prudenter operari. Inquirimus ergo, an hæc opinio, quæ docet, satisfieri præcepto per successivam auditionem duarum medietatum, ita sit probabilis, ut licitè, & absque peccato possit deduci ad praxim, eaque ad praxim deducta, operemur prudenter.

55 Ratio dubitandi est: nam ea opinio non est practicè probabilis, quæ est tenuiter probabilis: sed illa opinio de successiva auditione est tenuiter probabilis: ergo non est practicè probabilis. Major est evidens ex damnatione tertiæ propositionis in hoc decreto contenta: damnatur enim hæc propositio: *Generatim dum probabilitate, siue intrinseca, siue extrinseca, quantumvis TENUI, modo à probabilitatis finibus non exeat, consisti aliquid agimus, semper prudenter agimus.* Non est igitur probabilis practicè, neque prudenter practicabilis ea, quæ est tenuiter probabilis.

56 Quod verò ea opinio sit tenuiter probabilis, quæ est minor ejus syllogismi, probatur: Nam, ut latè ostendi *differ. 4.* illa opinio est tenuiter probabilis, de cujus probabilitate dubitant non pauci viri docti: sic se habet ea opinio: ergo illa est tenuiter probabilis.

57 Probatur minor. Nam in primis de ejus probabilitate dubitat P. Suar. ubi sup. c. 5. illis verbis: *Propter hæc suspecta mihi semper fuit illa doctrina, quam nonnullis etiam Theologis, & jurisperitis displicere video, &c.* Dicitur autem doctrina suspecta illa, de cujus probabilitate dubitatur. Auger autem fundamentum dubitandi de ejus probabilitate, ex verbis immediatè subjunctis: *Quia revera est parum consentanea intentioni Ecclesiastici præcepti, & Religioni, ac reverentia debite huic Sacrificio.* Ut autè propositio sit absolutè, & practicè probabilis, nõ debet esse parū consentanea præcepto, & c. cū propositio, ut sit absolutè probabilis, debeat habere magnum fundamentum, atque adeò esse valde cōsentanea præcepto. Ex quibus etiam constat, non solum Suar. sed nonnullos etiam Theologos, & Jurisprud. dubitare de securitate, siue de probabilitate practica ejus opinionis.

58 P. Azor t. 1. *Inst. moral. l. 7. c. 3. q. 3. ait,* loquens de hac opinione: *Mihi sanè illa prima sententia magis placeret, si aliqua firma ratione, aut argumento niteretur: neque enim video, quo pacto Missam totam, & integrā audiat, qui fragmenta, & partes audit.* Cū autem non sit probabilis propositio, quæ firma ratione non nititur, idem est dicere, quod illa opinio non nititur firma ratione, ac dicere, quod nõ est probabilis.

59 Card. Tolerus l. 6. *Sum. c. 7. ita ait:* *Profectè non est visus audire Missam integram, sed duas dimidietates duarum Missarum, quæ inter se non faciunt integritatem.* In quibus verbis videtur Tolerus non invenire firmam rationem, quæ essentialiter requiritur ad probabilitatem. Quibus similia invenies in aliis Doctoribus.

60 Quibus accedit, quod cū Pōtifex damnaverit eam opinionem asserentem (satisfieri præcepto per simultaneam auditionem duarum partium Missæ) creditur, ea præcipuè ratione nixum esse, quod duæ medietates Missæ non faciunt integritatem, ex quo sequitur, similiter deferendam esse opinionem de successiva auditione duarum partium Missæ: nam in utraque opinione militat eadem ratio; quamvis magis monstruòse in simultanea.

Jo: Cardenas.

61 Et quidè si solum attēderemus ad principia intrinseca, rectè dici posset, hanc opinionem de auditione successiva duarū medietatum, esse tenuiter probabilem, propter dicta: & consequenter non esse practicè probabilem, propter damnationem tertiæ propositionis contentam in hoc decreto, quam retuli sup. n. 55. Attendendo tamen ad principia extrinseca, & ad auctoritatem Doctorum, qui eam opinionem tuentur, admittere possum in ea opinione sufficientem probabilitatem ad praxim. Et ita P. Suarez, ubi supra dixit: *Propter auctoritatem prædictorum Doctorum non potest contraria sententia practicè condemnari, & ille, qui ex illa fuerit operatus, non peccabit mortaliter.* Et eodem modo Lugo Card. *disp. 2. 2. de Euchar. n. 8.* admittit probabilitatem ejus sententiæ solum per principia extrinseca. Quod intellige, dum Romana Cathedra, cujus est declarare intentionem legum suarum, oppositum non declaraverit.

DISSERTATIO XXXIII.

An ille, qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, teneatur ad reliquas horas, quas potest?

CAPUT I.

Refertur propositio damnata. n. 1.

Sententia negans obligationem, & ejus fundamentum. n. 2.

Discrimen inter Beneficiarios, & reliquos, qui tenentur ad horas Canonicas. n. 3.

Præceptum aliquando versatur circa materiam dividuam, aliquando circa visibilem. n. 4.

Si intentio præcipientis est ad totum ut totum, qui nequit implere totum, non tenetur ad partem. n. 5.

Ex quo principio pendeat resolutio præsentis dubii. n. 6. & 7.

Præmittuntur aliqua ad intelligentiam quæstionis?

SUMMARIUM.

1 **P**ropositio inter damnatas quinquagesima quarta hæc est: *Qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem reliquas horas ad nihil tenetur; quia major pars trahit ad se minorem.* Primus Author hujus opinionis fuit Doctor Navarrus in cap. *Quando.* De consecr. *dist. 1. c. suo 11. n. 15.* asserens, eum, qui non potest persolvere majorem partem Officii Canonici, non teneri ad minorem, quam potest. Quem sequitur Diana *par. 4. tract. 4. resol. 225.* & alii, quos ipse refert.

2 Fundamentū eorum est. Quia non quælibet potentia recitandi aliquam partem, ad eam recitandam obligat, quando est impotentia ad reliquas. Nam si ea potentia ad recitandam minorem partem obligaret, innumeris scrupulis, & perplexitatibus pateret: vix enim erit ægrotus, qui saltem brevem aliquam horam recitare non possit; cū tamen experientia compertum sit, neminem cum ægrotis ita minutatim agere, ut illum urgeat ad recitandum aliquam brevem horam, quam posset; sed absolutè declaratur ægrotus exemptus ab ea obligatione recitandi. Cū ergo non definiatur in Jure, ad quantam partem teneatur ægrotus, aut quilibet alius impeditus ad partem præcepti, videtur nullum aptius Judicium efformari posse, quàm ut maior pars trahat ad se minorem. Quod axioma de-sumptum est ex c. 1. de iis, quæ fiunt à maiori.

3 Thomas Hurtado *to. 1. de Resid. l. 5. resol. 7. sub resol. 10. n. 42.* (teste Filguera in expositione huius propof. 54.) mediam subivit semitam, dicens, Beneficiarios, quia ex Justitia tenentur restituere fructus correspondentes singulis horis, & si non possint recitare Matutinum, & Laudes, teneri ad reliquas horas; Regulares verò non teneri, quia eorum obligatio solum fundatur in virtute Religionis. Subjungit Filguera citatus hæc verba: (Si autem P. Hurtadus differentiam, quam excogitaverat, mordicus defendisset, probabile forsitan alicui videretur post damnationem Pontificiam, quod qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem ad reliquas horas, ad nihil tenetur, si solum ad recitandum obligatur virtute Religionis; non autem ratione Beneficii Ecclesiastici. Cū in odiosis, ut loquuntur Authores, debeat fieri restrictio, sicut in favorabilibus ampliatio, poterat non injuriosè, seu non violenter damnatio Pontificia intelligi de obstricto ad recitandum ex virtute justitiæ, non autem Religionis; quod quidem minus est.) Ubi vides inclinare Filgueram ad hoc, quod damnatio Pontificia extendatur solum ad obligationem recitandi ex Justitia; quamvis id non absolutè asserat.

4 Pro cujus rei claritate præmitto, duplicem esse materiam præcepti, aliam dividuam, aliam individuam. Dicitur dividua, quando habet plures partes, ad quarum singulas seorsim ab aliis obligat præceptum, v.g. Jejunium Quadragesimæ, quæ dividitur in quadraginta dies, in quorum singulis obligat præceptum. Dicitur individua, quæ non habet plures partes, ad quarum singulas obliget præceptum, seorsim ab aliis: v.g. præceptum confessionis annuæ, & præceptum communicandi in Paschate. Itaque materia individua præcepti dicitur duo, vel quod non habeat plures partes, vel si eas habeat, non obliget ad eas, seorsim ab aliis. Communio

Paschatis est materia individua, quia non habet plures partes, & confessio annua, quam præcipit Ecclesia, & si habet tres partes, cordis contritionem, oris confessionem, & operis satisfactionem, tamen materia individua est præcepti Ecclesiastici, quia non præcipit singulas earum seorsim ab aliis, sed illas tres partes simul, sive ut conjugendas ad conficiendum unum Sacramentum.

5 Hinc fit, quod quando materia est individua, si quis non possit implere totam materiam, & possit implere unam partem materiam, non tenetur ad hanc partem implendam. Et ita si quis voveat unum Psalterium integrum indivisibiliter, ita ut intentio voventis feratur ad totum ut totum, & non aliter, quam vis Psalterium dividatur in partes, si non possit quis recitare totum Psalterium, non tenetur ad partem; quia obligatio ejus voti est de materia individua ex intentione voventis. Et idem evenit in præceptis, si constat, intentionem legislatoris esse, præcipere totum ut totum, & non singulas partes seorsim ab aliis.

6 Quare præsens questio, (An qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, teneatur ad reliquas horas?) Pendet ab hac altera questione, (An præceptum recitandi Officium Canonicum contineat materiam dividuam, an individua?) & juxta decisionem hujus secundæ quæstionis decidenda est prima.

7 Casus autem, in quibus frequentius potest habere locum hæc quæstio, sunt, vel quando infirmus non potest recitare Matutinum, & Laudes; judicat autem se posse recitare horas minores: vel quando quis amisit Breviarium, nec potest illo die invenire illud, vel aliud commodatum, & ideo non potest recitare Matutinum; potest autem alias horas recitare; vel quando necessariis suæ obligationis negotiis impeditus usque ad unum quadrantem ante mediam noctem, nihil recitavit, & ideo non potest in illo quadrante residuo recitare Matutinum, & Laudes.

C A P U T II.

Ostenditur falsitas propositionis damnatæ.

S U M M A R I U M.

Quid ad hoc conferat hæc declaratio? n. 8.

Præceptum de recitatione versatur circa materiam dividuam. n. 9. & 10.

Non versatur ad totum, reduplicativè ut totum. n. 11.

Qui non potest totum, tenetur ad partem rei dividua. n. 12.

Inconsequentia in doctrina opposita. n. 13.

Quomodo intelligendum, quod major pars trahit ad se minorem. n. 14.

Damnationem intelligi solum de Beneficiario, improbabile est. n. 16.

8 **V**eritatem in hac damnatione statutam, & falsitatem propositionis damnatæ defendit, & explicat optimè P. Suarez t. 2. de Relig. tr. 1. l. 4. c. 28. & n. 22. & P. Th. Sanch. l. 1. Sum. c. 19. & alii. Ostenditur primò ex hac ipsa damnatione, ex qua novo, & speciali titulo fit evidens, eum, qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem reliquas horas, teneri ad illas recitandas. Nam ut semel, & iterum observavi in *dissert. præc.* Ejus est declarare authenticè præceptum, & obligationem ejus, cujus est condere; sed Rom. Pontificis est condere hanc legem recitandi Officium Canonicum: ergo ejusdem est declarare authenticè hoc præceptum, & obligationem ejus. Sed Rom. Pont. in hoc decreto declarat, obligationem hujus præcepti extendi ad recitandas reliquas horas ab eo, qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem reliquas: ergo jam evidens est, in prædicto casu illum teneri ad reliquas horas recitandas. Quo eodem modo discurrendum est in reliquis propositionibus damnatis, quæ versantur in materia Juris Ecclesiastici.

9 Ostenditur secundò. Quando materia præcepti non est individua, qui non potest implere totam materiam præcepti, tenetur ad partem, quam potest: sed materia hujus præcepti, quod indicit Officium Canonicum, non est individua, sed potius dividitur in septem horas Canonicas: ergo qui non potest implere totum præceptum, tenetur ad partem, quam potest: ergo qui non potest implere majorem partem præcepti, tenetur ad minorem, quam potest: ergo qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, tenetur ad reliquas horas, quas potest. Hæc duæ ultimæ consequentiæ evidentè inferuntur ex primis; & hæc ex præmissis.

10 Minor ostenditur. Nam si materia hujus præcepti esset individua, & talis, ut præceptum non obligaret, nisi totum Officium ut totum, & non ad singulas ejus partes; fieret, quod qui non posset recitare completorium, non teneretur ad reliquas horas; id enim est obligari ad totum ut totum indivisibiliter: id autem quàm sit absurdum, & quam alienum à mente Ecclesiæ, quis non videat?

11 Præterea, quia quando materia præcepti in seipsa est divisibilis, & dividitur in plures partes, non potest dici, quod præceptum respiciat totam materiam, ut tota indivisibiliter, nisi detur aliqua specialis ratio, vel aliquis titulus, ratione cujus constet, præceptum procedere in totam materiam, ut totam indivisibiliter. Cum ergo nulla sit ratio, nullus titulus, ratione cujus hoc præceptum respiciat horas Canonicas, ut totum quoddam indivisibiliter, dici non potest, hoc præceptum ita procedere. Ita si quis diceret, præceptum solvendi decimas suam materiam respicere indivisibiliter, fieret, quod qui non

potest solvere decimam, potest autem solvere vigesimam, ad nihil teneretur; quod esset ingens absurdum. Ideò autem est absurdum, quia nullus est titulus, ratione cujus id præceptum accipiatur tanquam respiciens totam materiam, ut totam indivisibiliter.

12 Major autè prioris Syllogismi, si penetrarentur termini, evidens esse comperietur, scilicet quod quado materia præcepti nō est individua, qui non potest implere totam materiam, tenetur ad partem, quā potest. Quia quado non est individua, habet partes, & præceptum nō respicit illa, ut totum quoddā indivisibiliter; quia si respiceret illas partes, ut totum quoddā indivisibiliter; jam illa materia, ut comparata ad præceptum, esset individua: si ergo materia præcepti habet plures partes, & præceptum respicit illas divisibiliter, qui non potest ponere unam partem, vi præcepti tenetur ad ponendas alias.

13 Ostenditur tertio. Nam Authores primæ sententiæ videtur inconsequenter procedere. Nam vel dicunt, materiam hujus præcepti de recitatio officio Canonico esse individua, vel dicunt esse dividuam. Si primum: perperam dicunt, quando quis non potest recitare minorem partem, potest autem majorem, teneri ad hanc recitandam, quia quando materia comparata ad præceptum est individua qui non potest ponere totam materiam, ad nihil teneretur; & ita qui non posset recitare Completorium, ad nihil teneretur. Si autem dicunt, esse dividuam; cum hanc respiciat præceptum non solum secundum se totam, sed secundum singulas sui partes; perperam afferunt, quod qui non potest ponere majorem partem, non tenetur ad minorem, cum præceptum ad singulas extendatur.

14 Ostenditur quartò ex P. Suar. cit. tum quia id fundamentum, quo nituntur adversarii, quod major pars trahit ad se minorem, ex c. 1. de iis, quæ fiunt à majori, non est ad rem: loquitur enim textus de Canonicis ferentibus suffragium, præcipitque, standum esse pro majori parte suffragiorum, & hoc sensu dicitur, quod major pars trahit ad se minorem; quod quid potest ad excusandam recitationem partis minoris? Tum etiam, quia plerumque contingit, quod Matutinum, & Laudes sint medietas officii, & non pars major: ergo ut reliquæ horæ committantur, cessat ratio, quod major trahat ad se minorem; cum sic non detur pars maior, & pars minor.

15 Et hinc convincitur, falsam esse sententiam Thom. Hurtado relata c. 1. quod in præcepto recitandi officium, quod provenit ex virtute Religionis, qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, & potest reliquas horas, non teneatur ad has. Primò ex demonstrat. 1. Ex qua manifestum est, legislatorem declarare mentem sui præcepti de obligatione recitandi eas horas officii, quas potest; & si aliquas alias non possit. Secundò, ex eo quod materia huius præcepti, etiam qua procedit ex sola virtute Religionis, est materia dividua, & ut talis respicitur ab ipso præcepto; ut constat ex dictis.

16 Id autem, in quod inclinat Filguera, quod dum Pont. damnat eam prop. solum loquitur de officio, quod Beneficiarius recitat obligatione justitiæ, caret probabilitate. Nam cum Pontifex declararet, præceptum recitandi horas Canon. extendi ad singulas horas seorsim; qui dicit intelligi debere de præcepto, quod oritur ex justitia, & non solum ex Religione, contradicit declarationi Pontificiæ. Nā damnatio Pontificis est universalis; illa autem interpretatio negat eam universalitatem. Id autem fundamentum, quo nititur, scilicet quod leges odiosæ restringendæ sunt, habet locum in dubiis; in iis autem, quæ tam universaliter, & tam indubitanter damnat Pontifex, quomodo potest habere locum ejusmodi restrictiva interpretatio?

C A P U T III.

An qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, & dubitat, an possit reliquas horas, teneatur ad illas?

S U M M A R I U M.

Status presentis dubii proponitur. n. 17.

De graviter egrotante non est scrupulosè inquirendum. n. 18.

Graviter egrotans dubius an possit recitare aliquam horam, ad nullam tenetur. n. 19.

An tunc standum sit pro præcepto recitandi? n. 20.

Standum tunc pro periculo damni causandi à recitatione. n. 21. & seqq.

17 **V**idimus initio c. 1. Auctores, qui negarunt obligationem recitandi horas reliquas in eo, qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, præcipue id negasse, propter egrotum, qui Matutinum, & Laudes recitare nō potest: eo quod videtur durum, obligare egrotum ad illas horas recitandas; qui enim erit egrotus, qui non possit recitare Completorium, maxime si illud memoria ejus retineat?

18 P. Suar. ubi supra n. 27. asserit, si certò constet, egrotum posse sine gravi incommodo recitare aliquas horas, teneri ad illas recitandas. Subjungit tamen limitationem his verbis. *At verò si infirmitas impediatur definitè Divinum Officium, ut est febris gravis, vel aliquid simile, tunc non censeo esse scrupulosè inquirendum, an possit infirmus unam, vel alteram horam dicere, quia excusatio illa ex se indefinita æquivaleret universali, ita enim, ut dixi, consuetudo hanc legem interpretatur; & fortasse ratio est, quia est valde difficile in hujusmodi occasionibus attingere punctum in judicando, quid possit homo dicere, vel non dicere sine gravi incommodo; & ideo satis esse creditur, quod officium ipsum dici non possit sine notabili incommodo.*

19 Juxta hanc Suarii doctrinam dicendum est, quando certum est, egrotum nō posse sine gravi incommodo, aut periculo recitare totum officium, & dubitatur, an possit aliquam partem recitare, illum ad nihil teneri. Hæc est sententia P. Suarii in verbis proximè relatis, quàm sic explicuit P. Th. Sanch. lib. 1. Sum. c. 19. nu. 8. *Si verò pars illa non sit omnino certa, sed perplexitatis, & scrupulorum occasio esse possit in quantitate partis, ad quam est potentia dignoscendi; tunc censeo, servandam esse regulam n. 1. traditam, ut major pars trahat ad se minorem: atque ita si desit potentia ad majorem officii partem, cesset obligatio ad reliquam, ad quam foret est potentia: quia cum pars non sit certa, non potest commodè dividi obligatio, quin multis scrupulis, & perplexitatibus pateat circa quantitatem, ad quam est potentia dignoscendam.* Et juxta hanc regulam cessabunt perplexitates, & scrupuli.

20 Sed contra hæc resolutionem militat hoc argumentum. Dum præceptum est certum, & dubitatur, an in hoc casu obliget ratione alicujus peculiaris circumstantiæ, in hoc dubio præceptum obligat, quia possessio stat pro præcepto, ut multis probat P. Th. Sanch. lib. 1. Sum. c. 10. n. 34. & pro hac sententia citat Decium, Bernardum, Alciatum, Nevizanum, Surdum, Glossam, Francum, Salycetum, Everardum, Abbatem, Covarruviam, Gonzalez, & Medina contra P. Salas to. 2. q. 21. tr. 8. disp. un. sect. 25 n. 259. sed in hoc casu præceptum recitandi omnes, & singulas horas Canonicas, est certum; & dubitatur, an ratione ægrotudinis obliget ad eas horas: quinimodò dū dubitatur, an possit ilas recitare sine gravi incommodo, dubitatur an obliget hic, & nūc: ergo re ipsa obligatur ægrotus in hoc dubio.

21 Sed solutio hujus objectionis multum prodest ad confirmandam doctrinam traditam. Etenim quādo præceptum tale est, quod non obliget cum gravi detrimento, & ea dubitatio inducit, aut cōstituit periculum ejus detrimēti, tunc præceptum non obligat; nam idem judiciū fit de detrimēto, ac de periculo illius. In nostro ergo casu id ita evenit: nam præceptum recitandi horas Canonicas non obligat cum gravi detrimento valetudinis; cum ergo dubitatur, an possit egrotus recitare aliquā partem officii Canonici, ea dubitatio est, an recitatio ejus partis allatura sit detrimentum egroti: id enim perindè se habet, ac timere periculum ejusmodi detrimēti: & ideo dum dubitatur, an possit recitare, rationabiliter timetur periculū detrimēti, & ita ægrotus liber manet ab obligatione præcepti.

22 Deindè, quando dubitatur de obligatione præcepti ob talem circumstantiam, quæ ex una parte minuitur detrimētum, ex altera verò inducit in perplexitatē, & scrupulum, cum homo ex tali circumstantia versetur inter duo pericula valetudinis, & conscientiæ, talis circumstantia, quæ talem dubitationem producit, omnino excusat ab obligatione præcepti. Dicendum ergo est, ægrotum non solum excusari ab obligatione recitandi eam partem officii, quam pro certò non potest: sed etiam eam partem, de qua dubitatur, an possit illam recitare sine gravi detrimento.

23 Ad objectionem ergo dicendum est, quando humanum præceptum est certum, & dubitatur an talis circumstantia excuset, standum est pro possessione præcepti, si id dubium non inducit periculum nocuenti, maximè quando inducit simul periculum incidendi in perplexitatem conscientiæ ob difficultatem determinandi, quantum futurum sit detrimentum, non potest prevalere possessio præcepti, sicut nec ipsum præceptum cum eo periculo detrimēti. Et in his patet, quid dicendum sit ad rationem dubitandi propositam initio capitis primi.

C A P U T I V.

An qui non potest recitare unam horam integram, teneatur ad recitandam partem ejus, quam potest?

S U M M A R I U M.

Exemplum de impotentia in Prima, vel in Matutino. n. 24.

Discrimen inter partes unius hora ad horas, & partes Officii ad totum Officium. Ex P. Suar. n. 25.

Opinio P. Suarii ex hoc discrimine. n. 26.

Refertur alia opinio. n. 27.

An illa subiaceat damnationi? n. 28.

Non subiicitur damnationi, neque virtualiter. n. 29.

Præceptum de singulis horis esse præceptum de re individua, probabilius est. n. 30.

Quælibet hora, & quilibet Psalmus per se est expetibilis ad Dei laudem. n. 31.

Ecclesia ita videtur intendere singulas horas, sicut totum officium. n. 32.

Qui inverteret ordinem unius horæ sine causa, aliquantulum peccaret. n. 33.

In materia Religionis, si detur dubium, eligenda est pars, quæ favet Religioni. n. 34.

Ut teneatur egrotans etiam ad partem hora, debet esse certum, quod absque nocumento possit. n. 35.

24 **E**xemplum hujus questionis proponi potest in Prima domicali officii Canonici: circa quam inquiritur, an qui non potest recitare symbolum S. Athanasii, preces, & reliqua, v.g. quia amputata invenit in Breviario duo folia, neque habet, unde suppleat, teneatur ad recitandum quatuor Psalmos cum orationibus antece-

Jo: Cardenas.

dentibus, an potius, quia non potest recitare totam Primam, ad nihil teneatur? Similiter qui ex matutino non potest recitare lectiones, & responsoria, sed solos Psalmos defectu Breviarii, an teneatur ad recitandam eam partem horæ, quam potest.

25 P. Suar. to. 1. de Relig. lib. 4. c. 28. n. 26. sic differit: Aliud est, comparare singulas horas Canonicas ad partes, ex quibus constant, aliud verò comparare omnes septem horas ad totum officium unius diei, quod est velut adequata materia, vel actus hujus præcepti. Si primam comparationem faciamus, rectè dicitur, neminem obligari ad dicendam aliquam horam, qui non possit saltem majorem ejus partem dicere, quia unaquaque hora præcipitur, ut quadam actio perfecta, & idò si non possit ita fieri, ut nomen illud mereatur, non nascitur obligatio dicendi illam. Minor autem pars Prima, v.g. (& sic de aliis) non potest dici Prima; immò neque dimidia pars, sed oportet, ut saltem præcipue, & quasi substantiales ejus partes dicantur, quæ circa etiam si in singulis horis posset quis dicere aliquas partes minimas, si nullam earum potest majorem ex parte dicere, nihil profecto dicere tenetur, etiam si omnes illæ particule simul sumptæ bonam aliquam partem totius Divini Officii conficere videatur. Quia non possunt per modum unius horæ, nec per modum Canonici Officii recitari. Si ergo in hoc sensu locutus est Navarrus, verum est ejus arbitrium, neque contra hunc procedunt objectiones factæ, ut constat.

26 Itaque juxta sententiam P. Suarii, qui non potest dicere majorem partem Primæ, non tenetur reliquam partem recitare, quia Ecclesia præcipit tibi, ut recites Primam, & minor pars medietate, immò nec ipsa medietas, potest dici absolute Prima, dicitur autem Prima, quævis aliqua minor pars desit, quia v.g. deest aliquod folium in Breviario, quod suppleri non potest.

27 Eandem sententiam tenet P. Th. Sanch. lib. 1. Sum. c. 19. num. 8. Ubi referens sententiam Navarri afferentis, eum, qui defectu Breviarii non possit recitare lectiones, & earum responsoria, teneri ad recitandos Psalmos ex eo principio, quod major pars trahit ad se minorem, reprobatur hunc discurrendi modum, & ait: Si matutinum esset feria, vel sancti simplicis, credo, eos non excusari, quia ommissio trium lectionum, & earum responsorium, quæ ad integrum matutinum desideratur, esset materia parva, ac proinde moralem matutini integritatem non tolleretur. Secus si esset matutinum festi duplicis, aut semiduplicis, in quo novem lectiones, & octo responsoria omittenda essent: tunc enim cum ea sit pars notabilis, quæ ommissa non satisficit integrè moraliter præcepto, ideo nullatenus id præceptum obligat.

28 Et quidem videbitur alicui, hanc opinionem subiici huic damnationi, si non expressè, saltem virtualiter. Nam quod est antecedens inferens propositionem damnatam, virtualiter manet damnatum, ut sæpè diximus: sed ex eo, quod ille, qui non potest recitare partem notabilem matutini, non tenetur ad reliquum ejusdem matutinis videtur inferri à paritate rationis, quod qui non potest recitare matutinum, & laudes, non teneatur ad reliquas horas: ergo similiter ea propositio manebit virtualiter damnata.

29 Affero tamè, eam sententiam Suarii neque virtualiter manere damnatam: nā ut sæpius dixi, ut propositio maneat virtualiter damnata ex illatione, debet illatio esse evidēs. Ex hac autè sententia non inferitur evidēter propositio damnata; quia Authores ejus sententiæ assignant manifestū discrimen. Nā præceptū Officii Canonici continet materiā dividuā, quæ dividitur in septem horas Canonicas: at verò præceptū, ut terminatur ad unā horā, v.g. ad Primā, cū terminatur ad Primā, ut Primā, præceptū illud continet materiā individuā; & cū una pars Primæ minor medietate, nō sit absolute Prima, non censetur moraliter ea minor pars. Admissio ergo hoc discrimine, nō inferitur evidēter, quod qui non potest recitare matutinū, & laudes, nō tenetur ad reliquas horas, ex eo quod ille, qui non potest recitare majorem partē Primæ, non tenetur recitare minorem. Dicendum ergo est, eam sententiam Suarii, & Th. Sanchez esse probabilem, donec Romana Cathedra non declaraverit oppositum.

30 Adhuc tamen probabilior mihi videtur sententia asserens, præceptum recitandi singulas horas, terminari ad illas divisibiliter, itaut teneatur quis partem horæ recitare, quam potest, si reliquam partem non potest. Probatur. Ut præceptum censeatur continere materiam individua, requiritur, ut detur fundamentum urgens ad censendum, quod tale præceptū respiciat partes suæ materiæ indivisibiliter, & per modum unius: sed non datur fundamentum urgens, ut censeatur hoc præceptum de singulis horis recitandis, respicere unamquamque horam indivisibiliter, & per modum unius: ergo præceptum de singulis horis recitandis non debet censeari continere materiam individua; atque adeò qui non potest recitare aliquam partem magnam Primæ, tenetur recitare reliquam partem.

31 Probatur minor. Nam quælibet hora cōponitur ex Psalmis, & quævis oratio per se est expetibilis ad laudandum Deum, & devotionem augendam: ergo non est, cur Ecclesia suo præcepto intendat indivisibiliter illum ordinem Matutini, Primæ, &c. & non intendat recitationem singulorum Psalmorum, & orationum.

32 Confirmatur 1. Nam sicut Ecclesia ita intendit, recitari omnes horas Canonicas, ut etiā intendat singulas, verisimile est, immò plusquā verisimile, quod ita intendat, recitari horā Canonicam, ut intendat etiam singulos Psalmos, & orationes: ergo nō est, cur præceptū censeatur procedere indivisibiliter circa materiam cujuslibet.

33 Confirmatur secundò. Si propter aliquid præceptum recitandi Primā deberet procedere indivisibiliter circa suam materiam,

maximè propter servandum illum ordinem, & quasi artificium, quod habet illa hora Canonica: sed quamvis ille ordo non servetur, non violatur graviter id præceptum: nam qui diceret symbolum S. Athanasii ante Psalmos, & preces diceret post *Preiosa*, licet peccaret venialiter, non tamen violaret graviter præceptum: ergo id præceptum non procedit indivisibiliter circa suam materiam.

34 Confirmatur tertio. Nam ut docui in *1. p. Cr. Th. disp. 17. cap. 2.* cum P. Suario, Th. Sanch. & aliis, quoties in materia favorabili, præcipue Religionis, oritur dubium ex varietate opinionum, ea opinio eligenda est, quæ est favorabilior Religioni, taliter quod probabilitas opinionis minus favorabilis limitetur, & talis opinio non maneat practice probabilis: sed sententia, quæ dicit, præceptum recitandi matutinum, vel Primam, &c. procedere divisibiliter circa suam materiam, ita ut extendatur ad totam horam, & ad singulas ejus partes, est favorabilior Religioni, & cultui Dei: ergo hæc sententia omnino est tenenda in praxi. Minor patet: quia favorabilior est cultui Dei, quod ita obligatus maneat quis ad horam recitandam taliter, quod si non possit totam recitare, teneatur ad partem, quam quod excusetur à recitanda parte, quando non potest recitare totam: quia, quando non potest recitare totam horam, magis favet cultui Dei, recitare aliquid, quam nihil recitare.

35 Nequæ ex hac sententia sequitur, quod ægrotus incidat in perplexitatem, & scrupulos. Standum enim est in ea doctrina, quam cum Suario, & Th. Sanch. tradidi c. 3. ut obligetur infirmus recitare aliquam partem officii, debere esse omnino certum, quod potest recitare sine ullo nocumento; nam si dubitatur, an sit nociturum, omnino non tenetur propter ibi dicta,

CAPUT V.

Enodantur nonnullæ quæstiunculæ.

SUMMARIUM.

Quid dicendum de cæco sciente memoriter partem officii? n. 36.

Quid de impotente ad Matutinum; & potente ad Laudes? n. 37.

Utique tenetur ad Laudes, quas potest. n. 38.

Laudes habent formam unius horæ. n. 39.

Item, possunt dici in choro separate. n. 40.

Quid de potente recitare unum tantum Nocturnum ex Matutino. n. 41.

36 Inquires primò, an cæcus excusetur à recitatione partis officii, quam memoria retinet eodem modo ac ægrotus juxta dicta c. 3. Nam aliquibus videtur, eodem modo in cæco, qui non laborat alio morbo, quam cecitatis, ac in egroto discurrendum esse, & asserendum. Dicendum tamen est, non esse in cæco, aliàs sanitatis particeps, eandem rationem, ac in egroto. De egroto enim præcipue fabricitante dubitatur, an illa pars officii asferret nocumentum, & hoc modo periclitatur: quod non evenit in cæco aliàs sano.

37 Inquires secundo. An qui non potest recitare Matutinum, potest autem Laudes teneatur ad Laudes recitandas: Ratio, quæ occurrit pro parte negante obligationem, est, quod Matutinum, & Laudes constituunt unam horam: unde solum Matutinum non est hora integra, sed pars unius horæ Canonica: at juxta sententiam P. Suarii, & P. Th. Sanch. quam c. præc. proposui, non habet obligationem recitandi partem unius horæ, qui majorem partem illius non potest recitare: ergo qui non potest recitare Matutinum, quæ est multò major pars, non tenebitur ad Laudes.

38 Dicendum tamen est, eum, qui non potest recitare Matutinum, potest autem Laudes, teneri ad recitandas, etiam juxta sententiam Suarii supra memoratam. Tum quia commune est, illas censeri duas diversas horas, ut tenent plures Authores apud P. Suar. *to. 2. de Relig. tr. 1. l. 4. c. 6. n. 3.* distinguunt enim inter nocturnas vigilias, & Laudes, quas vocant Matutinas. Quod videtur desumptum ex c. *1. de celeb. Miss.* ubi dicitur: *Propheta dicente, Septies in die laudem dixi tibi: qui septenarius numerus à nobis impletur, si Matutinali, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vespera, & Completorii tempore nostræ servitutis officia persolvamus.* Nam de nocturnis vigilis idem ipse Propheta ait. *Media nocte surgebam, &c.* ubi vides, poni diversitatem inter Matutinalem, & nocturnas vigilias; & præter nocturnas vigilias enumerari has septem. Et ideo Hugo de S. Vict. *l. 2. de Eccl. offic. c. 9.* ait: *Nostra autem consuetudo humana parcet infirmitati, & labori, officio predicto (nocturnorum) Laudes Matutinas cōtinuat, & oratione una duo claudit officia.*

39 Tum etiam, quia licet commune sit admittere septem horas Canonicas, & Matutinum, ac Laudes pro una computari; negari non potest, Laudes habere formam unius horæ. Nam (ut loquitur P. Suar. ubi supra n. 4.) *Nocturni, & Laudes habent propriè initia horarum, qualia esse solent in horis distinctis, & hymnos distinctos, & Laudes habent suam propriam lectionem, seu capitulum, & alia omnia, quæ ad integritatem horæ in quacunque alia reperitur.* Quare dum dicitur, juxta sententiam Suarii, eum, qui non potest recitare partem magnam horæ non teneri ad reliquam partem; id non est intelligendum de ea reliqua parte, quæ per se seorsim sumpta habet formam horæ integræ, quamvis absolutè dicatur complementum Matutini.

40 Tum præcipue, quia Matutinum, & Laudes possunt dici in

Choro seorsim absq; peccato, saltem ex causa iusta; ut de facto dicuntur in nocte Nativitatis Domini; & olim separatim dicebantur. Quæ autè separatim in choro dici possunt, habent formam horarum distinctarum, quamvis absolutè non reputentur communiter, ut distinctæ: præceptum autem Ecclesiasticum respicit tanquam materiam dividuam orationes illas, quæ possunt, aut solent dividi.

41 Ad argumentum propositum initio hujus questionis respondetur, distinguendo minorem: qui non potest recitare magnam partem unius horæ, non tenetur ad reliquam (si hæc reliqua pars per se habeat formam unius horæ, & possit ipsa seorsim in choro recitari) nego (quando aliter se habet) concedo. Quæ distinctio patet ex dictis.

42 Inquires tertio. An qui nō potest recitare duos postremos nocturnos ex Matutino duplici, aut semiduplici, potest autè primum, teneatur ad hunc recitandum? Resp. teneri etiam juxta sententiam Suarii supra relatæ eo quod quilibet nocturnus cōsideratur ad modum unius horæ integræ. Probatur. Tum quia unus nocturnus constituit totum Matutinum Paschatis, & Pentecostæ. Tum etiā, quia Præceptum Ecclesiæ, ut terminatur ad nocturnos, continet materiā dividuā: solum enim dividebatur in choro per diversas horas noctis: ergo præceptum obligat ad quemlibet nocturnum per se, etiā independenter ab alio. Et ita intelligenda est prædicta sententia P. Suarii.

DISSERTATIO XXXVI.

An præcepto Ecclesiastico satisfiat per sacrilegam Eucharistiæ sumptionem.

CAPUT I.

Opinio damnata, ejus Auctores, & fundamenta referuntur.

SUMMARIUM.

Qua sit propositio damnata? n. 1.

Argumentum à damnatione alterius propositionis. n. 2.

Discrimen inter utranque propositionem quoad damnationem. n. 3.

Authores pro hac propositione damnata. n. 4.

Duplex eorum fundamentum. n. 5, & 6.

1 PROpositio ex damnatis, quinquagesima quinta sic procedit. *Præcepto communionis annua satisfiat per sacrilegam Domini manducationem.* Ex qua damnatione constat, eum, qui sacrilegè communicavit, non satisfecisse præcepto, sed potius peccasse contra præceptum Divinum, & contra Ecclesiasticum; atque adeo teneri adhuc præcepto humano ad communicandum dignè.

2 Sed cum Alexander VII. in primo suo Decreto damnaverit eam propositionem, quæ est decimaquarta: *Qui facit confessionem voluntariè nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.* Videbitur alicui non fuisse necessarium, quod SS. Innoc. XI. damnaret similem propositionem, nempe de communionem sacrilegā: cum sit eadem ratio de utroque præcepto, tam communionis, quam confessionis. Ideo Filguera in expositione hujus prop. 55. ait remittendum esse lectorem, ut relegat ea, quæ ipse scripserat circa prop. 14. damnatam ab Alexandro VII. ne eadem repetere cogatur. Et Lumb. *l. 3. Sum. n. 1969.* & Hozes ad hanc propositionem n. 12. ajunt eandem esse rationem de utraque propositione.

3 Censeo tamen nō sufficere damnationem ejus 14. Propositionis, ut hæc 55. damnata censeatur; ideoque hanc Innoc. XI. damnationem fuisse necessariam, propter disparitatem, quam multi Theologi quoad hoc inveniunt inter unum, & alterum præceptum. Nam qui facit confessionem voluntariè nullam, non recipit Sacramentum, cum absolutio sit nulla; cum tamen ex præcepto Ecclesiastico teneatur accipere Sacramentum Penitentia. Quæ ratio non militat in communionem; nam licet quis communicet sacrilegè, recipit verum Sacramentum. Et ideo ante Decretum Alex. VII. multi Doctores asseruerant, non satisfacere præcepto Ecclesiæ facientes confessionem voluntariè nullam; satisfacere verò præcepto Ecclesiastico, qui tempore Paschatis communicant indignè.

4 Et quidem propositionem damnatam receptam fuisse à compluribus Doctoribus tanquam probabilem, & communem, constat ex multitudine Auctorum, qui illam tuerentur, ex quibus Filguera citat unde triginta, quamvis non omnino fideliter, dum citat pro ea, & pro ejus contradictoria P. Azor in eodem omnino loco.

5 Duo sunt præcipua fundamenta, quibus Auctores ejus opinionis dicuntur. Primum. Nam in præceptis Ecclesiæ distinguere est inter substantiam materiæ præceptæ, & modi, taliter quod præcepta substantia non intelligatur modus præceptus, atqui Ecclesia præcipit communionem in Paschate, in quo præcepto ipsa communio est substantia rei præceptæ, quod autem recipiatur dignè, est modus, cum ergo Ecclesia præcipiat substantiam, & non modum, præcipit, quod fideles communicent, non autem, quod dignè communicent. Peccant ergo gravissimè, qui sacrilegè communicant, contra præceptum Divinum, sed non contra Ecclesiasticum.

6 Secundum. Ecclesia non potest præcipere, nec prohibere actus internos, ut tenent communiter Theologi, cum S. Thom. *1. 2. q. 91. art. 4.*

ar. 4. & 9. 100. ar. 9. Sed modus accipiendi indigne Eucharistiam, fit plerunque per actum internum, scilicet per internum actum voluntatis tacendi aliquod peccatum lethale in confessione: ergo Ecclesia non potest prohibere eum modum recipiendi indigne.

CAPUT II.

Pramittitur, quid possit Ecclesia præcipere circa actus internos.

ARTICULUS I.

Quid possit circa actus mixtos ex internis, & externis?

SUMMARIUM.

Dum Ecclesia præcipit actum, indirectè injungit etiam internum, n. 7.

Qui dicantur actus mixti ex internis, & externis, n. 8.

Præceptum de actu mixto non est solum indirectè de actu interno, n. 9.

Ecclesia potest præcipere directè actum mixtum, n. 10. & 11.

Ecclesia non solum determinat tempus confessionis, sed illam injungit, n. 12. & 13.

Simonia mentalis ex jure Ecclesiastico prohibetur ab Ecclesia, n. 14.

Præceptum de actu mixto constat ex jure Canonico, n. 15.

Ecclesia potest præcipere confessionem de peccato purè interno, n. 16.

Materia hujus capituli latè discussa in 3. p. Cris. Theol. disp. 9. c. 20. ar. 12. & in 2. p. disp. 25. c. 7. sed pro fundamento præsentis quæstionis operæ pretium est aliqua ex ibi discussis recolere, & alia pro dignitate materiæ superraddere. Et in primis, ut rectè dignoscatur, quinam sint isti actus mixti, supponendum est, quoties Ecclesia præcipit actum externum, indirectè præcipere internum; quia cum actus externus non possit liberè fieri sine actu voluntatis interno, eo ipso quod præcipit auditionem Missæ, præcipit, ut veliat audire Missam. Et quamvis hic interveniant actus interni, & externi, ille non est actibus, qui vocantur mixti.

8 Dicuntur ergo actus mixti præcipi ab Ecclesia, quando actui externo adjungitur alius actus internus, sine quo poterat existeret externus, & qui conducit ad esse morale externi: v. g. quando Ecclesia præcipit, quod fiat contractus validus: nam licet contractus externus possit physicè fieri sine intentione interna se obligandi; dum præcipit Ecclesia, quod ille contractus fiat validè, præcipit etiam directè, quod habeat animum se obligandi. Quod etiam cernitur in materia præsentis quæstionis: nam licet actus externus recipiendi Eucharistiam possit physicè fieri cum indignitate, puta ex sola delectatione morosa; si Ecclesia præcipit, quod recipiatur Eucharistia dignè, & sine conscientia peccati mortalis in casu, quo sit necessitas communicandi, & non sit copia Confessarii, præcipit Ecclesia directè, quod eliciat actum contritionis Charitate perfectum. In quo dicitur Ecclesia præcipere directè actum mixtum, quia externum, & internum præcipit.

9 Aliqui Authores contendunt in isto modo præcipiendi actum mixtum, præcipi indirectè actum internum. Contra quos graviter stomachatur Caramuel in Th. fund. editionis an. 1657. fund. 24. n. 700. in hæc verba. (Lego libros, etiam hominum, qui tenerentur benè loqui, & mirabilia dicunt, cum agunt de præcepto indirecto. Audio etiam homines, qui Doctores dicuntur, & tam sæpe de rebus, quæ indirectè præcipiuntur, volunt confidenter audiri, & loquuntur non doctè. Isti, qui tenent, Ecclesiam directè præcipere lectionem purè externam, & indirectè attentionem, me judice, improbabiler loquuntur; & puto, me tam evidentè videre eorum errorem, ut possem digito illum ostendere, & sincero juramento firmare. Sic discuro. Illa præcipiuntur indirectè, sine quibus poni non possunt, quæ præcipiuntur directè, at sine attentione interna potest poni mera, & pura Psalmorum & lectio externa: ergo cum mera lectio externa directè præcipitur non comprecipitur attentio interna indirectè.) Hæc Caramuel, qui rem hanc fusius prosequitur, & meritò. Aliud enim est, quod Ecclesia præcipiat directè attentionem, quod est verum: & aliud, quod in hoc præcisè, quod præcipiat recitationem, indirectè præcipiat attentionem; quod est manifestè falsum: cum possit physicè dari recitatio sine attentione; & consequenter potest præcipi recitatio sine eo, quod præcipiatur attentio.

10 Jam verò, quod Ecclesia possit directè præcipere actum mixtum ex interno, & externo, docent communiter Doctores. Ita P. Suarez ubi infra, & apud ipsum, Angelus, Tabienas, Cajetanus, Sotus, Corduba, & Covarruvias, & jam est omninò certum. Primò. Nam Cathedra Romana damnavit varias propositiones, quæ negabant esse prohibitas aliquas actiones, quæ re vera sunt mixtæ ex actu interno, & externo. Ita Alexander VII. damnavit tanquam scandalosam propositionem asserentem etiam post Decretum Urb. VIII. eum Sacerdotem, qui acciperet duplex stipendium, posse applicare unam Missam pro utroque. Atqui applicatio Missæ includit duo, & celebrationem externam Missæ, & actum internum applicationis, sive intentionis. Ubi id condemnat Alexander propter prohibitionem Urbani VIII. ergo certum est, quod Urbanus potuit prohibere, & prohibuit actum mixtum ex interno, & externo, eadem certitudine, qua reliquæ damnationes, & declarationes, quas facit Romana Cathedra in materia morum, certæ sunt.

11 Idem Alexander damnavit propositionem 14. scilicet: *Qui facit professionem voluntariè nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.* Ex qua damnatione evidentè inferitur, Ecclesiam non præcipere confessionem utcunque, sed confessionem validam; confessio autem valida est actus mixtus: includit enim confessionem externam, & contritionem internam.

12 Nec satisfacies, si dicas, Ecclesiam non præcipere actum internum, neque confessionem, sed solum designare tempus præcepti Divini implendi. Hinc enim sequeretur, quod qui facit confessionem voluntariè nullam, non violaret præceptum Ecclesiæ; quod est contra Decretum. Inferri autem probatur: Nemo enim violat præceptum Ecclesiæ, quando Ecclesia non imposuit tale præceptum: sed per te Ecclesia non imposuit tale præceptum confessionis, quia solum designavit tempus: ergo qui facit confessionem voluntariè nulla, non violat præceptum Ecclesiæ.

13 Confirmatur primò à contradictorio consequentis. Qui facit confessionem voluntariè nullam, violat præceptum Ecclesiæ: ergo Ecclesia dat præceptum non faciendi confessionem voluntariè nullam.

14 Confirmatur secundò. Qui facit confessionem voluntariè nullam in tempore determinato ab Ecclesia, non violat præceptum Ecclesiæ quoad tempus determinatum: ergo violat præceptum Ecclesiæ quoad nullitatem confessionis: ergo præceptum Ecclesiæ non solum determinat tempus, sed etiam præcipit confessionem validam.

15 Confirmatur tertio. Quia cum Ecclesia determinavit tempus confessionis faciendæ, potuit illud determinare dupliciter, vel determinando tempus ad confessionem faciendam, nulla facta mentione de valore ejus; vel determinando tempus ad confessionem expressè ut validam: ergo ex eo præcisè, quod determinaverit tempus, non inferitur, quod qui facit confessionem voluntariè nullam, violat præceptum Ecclesiæ; nam si determinasset tempus primo modo, qui suo tempore facere confessionem voluntariè nullam, violaret præceptum Divinum, non autem præceptum Ecclesiæ: ergo si violat præceptum Ecclesiæ, evidens est, quod Ecclesia determinat tempus obligando simul ad confessionem validam. Confessio autem valida includit actum internum, & externum.

16 Secundò ostenditur certitudo ejus positionis, quod Ecclesia potest præcipere, & prohibere eos actus mixtos. Nam in genere simoniæ juris Ecclesiastici est simonia mentalis prohibita ab Ecclesia, ut constat ex dictis differt. 27. c. 2. n. 18. sed simonia mentalis juris Ecclesiastici datur, cum quis dat commodum temporale collateraliter, ea intentione interna, ut sibi conferat præbendam, in quo reperitur actus externus, & internus: ergo Ecclesia potest prohibere, & prohibet actum mixtum ex interno, & externo.

17 Tertiò ostenditur ex multis testibus juris Canonici, in quibus Ecclesia præcipit, aut prohibet ejusmodi actus mixtos. Quos textus refert P. Suarez lib. 4. de legib. c. 13. n. 3. in hæc verba: *Primum sit c. omnis utriusque de pœnit. & remiss. quatenus præcipiendo confessionem annuam, præcipit dolorem necessarium, & confessionem cogitationum merè internarum. Secundum est cap. Dolentes de celebrat. Missar. & Clement. 1. cod. ubi præcipitur Clericis recitatio attentæ, & devotæ. Tertium ex cap. commissæ, & ceterum de elect. in 6. ubi puniuntur, qui recipiunt beneficia absque intentione suscipiendi debitum ordinem intra annum, nisi mutata voluntate ordinentur. Quartò, Ex Clement. 1. §. verum de hæret. ubi inquisitores, qui ex odio, vel intentione turpis lucri amittunt contra justitiam, & conscientiam procedere contra aliquem in causa Fidei, excommunicantur. Quintò ex Clement. 1. de statu Monachor. ubi Monachus Benedictinus sine licentia se conferens ad Curiam, animo accusandi Prælatum, excommunicatur; & non sine tali intentione. Sexid ex cap. si quis, 8. dist. 30. ubi excommunicantur, qui ex contemptu, vel interna superstitione jejuniis Ecclesiasticis non servaverint, & non aliàs: cum tamen contemptus interior actus sit. Et eodem modo solent jura Canonica excommunicare facientes hoc, vel illud scienter, aut temerè, &c.*

18 Quartò ostenditur ex eodem Suarior ubi supra. Sequeretur enim ex opposito, quod ille, qui duntaxat commississet peccata mortalia interna, v. g. delectationis morosæ, eo anno non teneretur ad confessionem Sacramentalem; Ecclesia enim præcipit confessionem ei, qui habuerit conscientiam peccati mortalis: si autem verum esset, quod Ecclesia non potest præcipere id, quod pertinet ad actum internum, quia non potest de illo judicare, cum non possit judicare de eo, qui habuisset delectationem morosam internam, non posset extendere præceptum suum ad illum: quod est ingens absurdum, & à nemine admittendum, ut constat ex damnatione facta ab Alex. VII. sup. relata.

ARTICULUS II.

An Ecclesia habeat potestatem præcipiendi circa actus purè internos? Circa quod exploratur mens S. Thomæ.

SUMMARIUM.

Authorum placita, n. 17.

An pro parte negante stat D. Thom. n. 18.

Lex alia est purè directiva, alia directiva, & coactiva, n. 19.

Coactiva alia est talis coactione interna, alia coactione externa, n. 20.

Expenditur sensus Angelici Doctoris, n. 21. & seqq.

Prima pro hoc sensu confirmatio, n. 24.

Alia confirmatio ejusdem sensus, n. 25.

Uterior probatio ex S. Thomæ. n. 26.

Lex, quæ efficaciter inducit, coactiva est. n. 27.

Efficaciter inducit per metum pœnæ. n. 29.

In lege vis directiva aliquando separatur à coactiva. n. 30.

Duplex modus negandi Ecclesiæ potestatem directivam in actus externos. num. 31.

Lex humana purè directiva circa actus internos possibilis est. n. 32.

Præfatus Regularis præcipere potest actum internum contentum sub regula. n. 33.

17 **R**ecepta est communissimè inter Doctores opinio, quæ negat, Ecclesiam, posse præcipere, aut prohibere actus purè internos, licet refragantibus non paucis, nempe, Adriano quodlib. 8. ar. 1. litt. H. Alberto Plinio lib. 6. Hierarc. Eccl. c. 6. Rosella, verb. Hæreticus. Joanne de Medina Cod. de oratione, q. 15. Caramuele in Theol. fund. editionis ann. 1654. fundamento 25. n. 698. Admittunt etiā hanc potestatem Ecclesiæ ad actus internos omnes Doctores, qui affirmant, hæreticum purè mentalem incurrere excommunicationem. Ita (apud P. Thomam Sanchez lib. 2. sum. c. 8. nu. 1.) Gloss. Clem. 1. §. rerum, verb. eo ipso, de hæreticis, & Glossa, in cap. cogitationis, verb. Patitur; de penis, dist. 1. Cardinalis, Gofredus, Abbas, Felinus, Repertorium Inquisitorum, Stephanus, Paulus, Imola, Baldus, Ananias, Hippol. Albertinus, Giraldus, Carrevus, Bonifacius, Botta, Zaballus, Cantera, Vela, Menochius, & alii.

18 Fundamenta sententiæ negantis nō sunt valdè efficacia, Quod præ omnibus urget, est, quod credatur ea esse sententia S. Th. Ego tamen id nō credo, Opinor enim nō esse adeo universālē sententiā S. Thomæ, ut excludat omnem legem circa actus purè internos.

19 Pro quo supponendum est, duplicem esse legem, aliam purè directivam, & aliam directivam simul, & coactivam. Purè directiva est, quæ præcipit obstringendo conscientiam; cujus obligatio soli iudicio conscientiæ relinquitur. Et sic valde communis sententia docet, Clericos obligari legibus civilibus concernentibus bonum publicum; respectu quorum leges civiles solum sint directivæ, & non coactivæ, nam legibus civilibus non potes cogere pœnis Clericos violantes; quod ar. 3. latius ostendam. Directiva simul, & coactiva est, quæ præter præceptum imponit pœnam tacitè, vel expressè; quæ etiam dicitur lex comminatoria.

20 Rursus lex coactiva etiā est duplex: alia enim est coactiva coactione interna; & alia coactione externa. Coactione interna procedit, quæ præcipit aliquid sub pœna incurrenda ante sententiā Judicis, qualis est Censura latē sententiæ; ubi patrato delicto ad incurrendam pœnā non requiritur sententia Judicis. Coactione externa procedit, cum lex imponit præceptū sub pœna a Judice infligenda exterius; quæ pœna non solū est corporalis, sed etiā potest esse spiritalis; nam quando Judex excommunicat reū, externe procedit, & ita hujus generis est lex, quæ præcipit sub excommunicatione ferenda.

21 Ad explorandam ergo mentem S. Thomæ investigandum est, an S. Thomas loquatur de omni lege humana circa actus internos; an solum loquatur de lege humana coactiva, quæ obliget coactione externa? Primus textus S. Th. est in 1. 2. q. 91. ar. 4. ubi inquirens, *Utrum fuerit necessarium, esse aliquam legem Divinam?* Affirmativæ conclusionis hanc reddit rationem tertiam. *De his potest homo legem facere, de quibus potest judicare: iudicium autem hominis esse non potest de interioribus motibus, qui latent, sed solum de exterioribus actibus, qui apparent.* Et tamen ad perfectionem virtutis requiritur, quod in utriusq; actibus homo rectus existat: & ideo lex humana non potuit COHIBERE, & ordinare SUFFICIENTER interiores actus, sed necessarium fuit, quod ad hoc superveniret lex Divina.

22 In quibus verbis jubeo notari eas duas dictiones cohibere, & sufficienter. Itaq; S. Thomas arguit necessitatem Divinæ legis ex eo, quod circa actus internos non possunt leges humanæ cohibere actus internos vitiosos, & sufficienter ordinare ad perfectionem virtutis actus internos: nam quamvis humanus legislator possit præcipere per leges purè directivas, istæ non sunt sufficientes ad compescendos actus vitiosos internos, dum non potest exequi pœnam, cujus digni sunt violatores legis. Ideo necessaria fuit Lex Divina, cujus supremus Legislator potest fulminare, & exequi pœnam in violatores legis ordinantis ad perfectionem virtutis actus internos.

23 Juxta hunc sensum relego textum S. Thomæ. *De his potest homo legem (cohibentem, & sufficienter ordinantem) facere, de quibus potest judicare.* Et quod iste sit sensus legicimus S. Thomæ, inde probatur, quod si non intelligatur hoc modo; vitiosa videtur evadere consequentia S. Thomæ. Nam ejus consequentia est, & ideo lex humana non potuit cohibere, & ordinare sufficienter interiores actus. Esset autem vitiosa, si in consequenti poneret terminos, qui non reperiuntur in præmissis: Cum ergo sit absurdum dicere, consequentiam S. Thomæ esse vitiosam; est enim formalissimus in consequentiis S. Doctor; eodem modo, & sub eodem conceptu ponendus est ille terminus lex in præmissis, ac ponitur in consequenti. Unde si in consequenti loquitur de lege cohibente, & sufficienter ordinante actus internos; de hac etiam loqui debet in præmissis.

24 Et confirmatur primò. Nam si ponamus sic hunc syllogismū: (Legislator humanus potest ferre legē duntaxat de illis, de quibus potest judicare: sed non potest judicare de actibus internis: ergo nō potest ferre legem coactivam, seu cohibitoriam de actibus internis)

vitiosa evadit argumentatio. Simile vitium habet iste syllogismus. (Nullus lapis est animal; Magnes est lapis: ergo Magnes non est animal rationalis) quæ consequentia, licet vera, non est bona: quia ponitur in consequenti rationale, quod non est positum in præmissis. Si autem in majori poneretur expressè, vel implicite rationale, bona esset consequentia. Quis ergo negabit, perperam procedere consequentiam, afferentem terminos, qui non sunt positi in præmissis? Aut ergo vitiosa censenda est illa consequentia, aut (quod omnino verum est) Major loquitur de ea lege coactiva, & cohibitoria: Maneat ergo firmum, Majorem ejus syllogismi esse hanc: *Legislator humanus potest ferre legem coactivam solum de illis, de quibus potest judicare.* Et ibi lex coactiva intelligitur coactiva coactione externa.

25 Confirmatur secundò ex ratione, quam immediatè subdit Angelicus Doctor. Ait enim. *Quartò, quia sicut Augustinus dicit in 1. de lib. arbit. Lex humana non potest omnia, quæ malè fiunt, punire, vel prohibere; quia dum auferre vellet omnia mala, sequeretur, quod etiam multa bona tollerentur, & impediretur utilitas boni communis, quod est necessarium ad conversationem humanam: Ut ergo nullum malum improbiuum, & punitum remaneat, necessarium fuit super venire legem Divinam, per quam omnia peccata prohibentur.* Loquitur ergo S. Thomas de lege, per quam peccata interna non maneant impunita. Quod non tollit, quod legislator humanus ferat leges directivas obligantes conscientiam; quarum violatio subiiciatur pœnis legis Divinæ, per quam omnia peccata prohibentur prohibitione punitiva.

26 Secundus textus S. Thomæ est ex 1. 2. q. 90. ar. 3. ad 2. ubi ait: *Persona privata non potest inducere efficaciter ad virtutem; potest enim solum movere, sed si sua motio non recipiatur, non habet vim coactivam, quam debet habere lex ad hoc, quod efficaciter inducat ad virtutem.* Ubi videtur asserere S. Thomæ esse de ratione legis habere vim coactivam; & non duntaxat directivam; & consequenter non posse legislatorem ferre legem, nisi de iis, de quibus potest judicare.

27 Sed ego ex iusto debere intelligi S. Thomam non ita, ut sit de ratione quidditativa legis in communi, quod sit coactiva, sed solum de ratione legis, quæ efficaciter inducit ad virtutem. Itaq; juxta S. Thomam, lex non inducit efficaciter ad virtutem, nisi imponat tacitè, vel expressè pœnam, quam legislator possit exequi. Juxta quem sensum lex purè directiva (quā non negat S. Thomas) non inducit efficaciter ad virtutem, scilicet hac efficacia coactiva.

28 Tertius textus est ex q. 100. ar. 9. ubi inquit. *Sicut supra dictum est, præceptum legis habet vim coactivam. Illud ergo directè cadit sub præceptum legis, ad quod lex cogit: coactio autem legis est per metum pœnæ: ut dicitur 10. & hic.* Nam illud propriè cadit sub præcepto legis, pro quo pœna legis infligitur. Ad instituendam autem pœnam, aliter se habet lex Divina, & aliter lex humana. Non enim pœna legis infligitur, nisi pro iis, de quibus legislator habet judicare, quia ex iudicio lex punit. Ubi ea prima propositio. *Præceptum legis habet vim coactivam.* Videtur universalis pro omni lege.

29 Assero tamen, eam universalitatem limitari per ea verba, sicut supra dictum est: nam in margine correspondente ei dictioni supra, ponitur q. 90. ar. 3. ad 2. qui est textus secundus proximè relatus, ubi dicit S. Thomas, requiri in lege vim coactivam ut efficaciter inducat ad virtutem. Cum ergo dicit præceptum legis habet vim coactivam, sicut supra dictum est; idem est, ac si dicat (præceptum legis habet vim coactivam, ut efficaciter inducat, scilicet per metum pœnæ) cum quo itat, quod lex purè directiva, licet obstringat conscientiam, non habet vim coactivam, quia non inducit efficaciter ad virtutem ea speciali efficacia, quæ oritur ex metu pœnæ.

30 Hec omnia confirmantur. Nam S. Th. 1. 2. q. 96. ar. 5. ad 3. expressè concedit, dari aliquādo vim directivā in lege obstringentē conscientiam, sine vi coactiva. Sic enim ait: *Princeps dicitur esse solutus à lege, quantum ad vim coactivam legis: sed quantum ad vim directivā legis, Princeps subditur legi, &c.* Ex quo evidenter patet, S. Thom. non negare potestatem directā in actus internos, ex eo, quod non possit dari lex directiva in actus internos sine coactiva, sed potius negare potestatem directā ferendi legem coactivam circa actus internos.

31 P. Suarez lib. 4. de legib. cap. 12. n. 9. cum censeat, S. Thomam negare potestatem directā in actus internos, ait, id solum fundari in quadam ratione congruenti. Et subdit: & juxta illam explicanda est ratio D. Thomæ, & communis. Non enim eò tendit, ut persuadeat, aliud (scilicet uti potestate in actus internos) fuisse omnino impossibile, sed solum, ut declaret, hunc esse ordine contentaneum naturæ hominis. Quo sensu verum est juxta rei naturam, & ordinariam legem, solum illum actum posse humana lege præcipi, qui potest per homines judicari.

32 Ex quibus constat, duobus modis posse defendi sententiam, quæ negat Ecclesiæ potestatem directā in actus internos. Primò, si daretur esse impossibile, quod datur talis potestas, ex eo, quod nō possit dari lex, nisi coactiva, juxta quam legislator possit judicare, & exequi pœnam. Quo pacto plures intelligunt sententiam S. Thomæ. Secundò, si dicatur, posse ferri legem circa actus internos, non quia impossibilis sit lex purè directiva circa illos; sed quia is modus gubernationis imperandi solum actus externos est conformior naturæ hominis. Quo pacto illam defendit P. Suarez.

33 Primus modus videtur mihi falsus, & si solū attēdatur à principiis intrinsecis, improbabilis. Secundus autē modus probabilis est: sed non nititur fundamento urgenti, sed solū alicujus cōgruentiæ, quam

quam proponit P. Suarez, qui temperat eam sententiam, asserens, Prælatum Regularem, in cuius regula præscribantur actus interni, puta orationis mentalis, posse præcipere illos; quia votum obedientiæ Religiosæ est secundum Regulam.

ARTICULUS III.

Rationibus ostenditur Potestas directæ Ecclesiæ in actus internos, contra eos, qui negant secundo modo proximè relato.

SUMMARIUM.

Probabiliter dicitur, esse conformius nature hominis, quòd lex humana feratur solum circa actus externos. n.34.
Christus D. dedit Ecclesiæ potestatem dirigendi ad finem supernaturalem, quin eam limitaverit. n.35.
Ecclesiæ prohibet actum mixtum ex interno, & externo. Et quid inde pro conclusione? n.36.
Ecclesiæ præcipiens actum mixtum, potuit illum præcipere per partes separatim. n.37.
Facientibus confessionem præcipit Ecclesiæ internum dolorem. n.38.
Habet Ecclesiæ potestatem ad præcipiendum utilia pro cultu Ministrorum Sacramentorum. Et quid hinc ad conclusionem? n.39.
Præcipit Ecclesiæ aliqua, quæ etiã præcepta sunt jure Divino. n.40. & 41.
Nova probatio desumpta ex præsentis Decreto. n.42.
Alia ex potestate Prælatis Regularis. n.43.
Alia à simili ex præcepto ab Ecclesiæ imposito medicis pro assistentiâ infirmi. n.44.

34 **Q**UOD Ecclesiæ habeat potestatem directam circa actus internos, cenfeo verissimum. Ita Authores supra relati. Opposita autem sententia, si procedat secundo modo, scilicet non asserendo impossibilia, quòd potestas humana ferat legem circa id, de quo non potest judicare: sed asserendo id esse conformius nature hominis, ut gubernatio procedat solum circa actus externos, non verò circa internos, qui dicendi modus est probabilior, & tolerabilior, ut supra dixi: adhuc impugnatur primò: quia cum finis potestatis legislativæ, quam Christus D. consulit Ecclesiæ immediate, sit in ordine ad finem supernaturalem; & ad hunc finem magis conducant actus interni virtutum, quam externi; absque sufficienti fundamento negatur Ecclesiæ ejusmodi potestas directæ.

35 Secundò. Quia cum Christus D. concesserit Ecclesiæ potestatem illimitatam ad ea omnia, quæ conducunt ad vitam æternam consequendam, & actus interni maxime ad eum finem conducant, sine fundamento limitatur ea potestas ad solos actus externos.

36 Tertiò. Nam, ut ostendi art. I. Ecclesiæ prohibet actum mixtum, qui componitur ex interno, & externo, qui inter se sunt separabiles; sed major potestas requiritur ad prohibendum utrumque quam ad prohibendum unum solum: ergo si prohibere potest utrumque, internum, & externum, illos quidem separabiles inter se: poterit etiam prohibere per se seorsim actum internum.

37 Confirmatur. Nam cum Ecclesiæ præciperet actum mixtum ex interno, & externo, qui sunt separabiles inter se, potuit utiq; præcipere prius actum externum, & procedente tempore præcipere internum; v. gr. potuit præcipere prius orationem vocalem externam; & procedente tempore, attentionem, & devotionem internam: ergo potest dari præceptum Ecclesiæ, quod terminetur duntaxat ad actum internum; quamvis utrumque præceptum simul sumptum terminetur ad actum mixtum interno, & externo.

38 Quartò. Nam Ecclesiæ præcipit facientibus confessionem annuam, ut eliciant contritionem, vel saltem attritionem: ut constat ex Decreto Alexandri VIII. supra relato; ita ut sit scandalosum id negare: ergo habet potestatem præcipiendi contritionem in aliis casibus, v. g. Quidam Authores, (quos retuli in 1. p. Cris. Th. disp. 12. cap. 2. n. 15.) docuerunt, & quidem improbabili, Ministrum deputatum Sacramenti non peccare lethaliter, quamvis illud conficiat existens in peccato lethali habituali: Quare ergo Ecclesiæ non poterit præcipere Ministris Sacramentorum, ut cum sibi sunt conscius culpæ lethalis, confecturi Sacramentum, conentur ad contritionem perfectam? Deinde opinio est probabilis à multis tradita, non peccare lethaliter Diaconum, qui existens in statu peccati lethalis exercet ordinem suum in sacrificio solemni: neq; Sacerdotem, qui, dum ministrat Eucharistiam fidelibus, est etiã peccato mortali habituali infectus. Quare ergo non poterit Ecclesiæ præcipere Diacono, cum exercet suum ordinem, & Sacerdoti, cum ministrat Eucharistiam fidelibus, dum sibi conscius sunt lethalis peccati, ut conentur ad contritionem perfectam?

39 Confirmatur ex Concilio Tridentino sess. 21. c. 2. de communione, Declarat (Sancta Synodus) hanc potestatem perperu in Ecclesiæ fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia? ea statueret, vel mutaret, qua suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate, magis expedire judicaret. Sed potest fieri, quòd Ecclesiæ judicet expedire ad Sacramenti, & Sacrificii venerationem, quòd Sacerdos ministrans Eucharistiam, accedat ad hoc Sacramentum in statu gratiæ, atq; adeò cum dispositione contritionis perfectæ; & similiter quòd Diaconus, qui ministrat in Missa solemni, cum eadem dispositione

accedat ad ministrandum: Ergo Ecclesiæ habet hanc potestatem præcipiendi illis, ut conentur ad contritionem perfectam. Limitare autem propositionem universalem Concilii ad solos actus externos non est datum privatis hominibus.

40 Quintò. Ecclesiæ præcipit de facto multa, quæ præcepta sunt de jure Divino circa actus internos (nam quòd aliqua possint præcipi lege Divina, simul & humana, in quibus casibus violator peccat contra utrumque præceptum, indubitabile est,) ergo habet jurisdictionem in actus internos; si enim illam non haberet in actus internos, præcipere illos non posset, quamvis jure Divino antecederet præceptos.

41 Antecedens probatur primò. Nam Concilium Tridentinum. Omnibus Christi fidelibus interdicit, ne post hac de Sanctissima Eucharistia aliter credere, docere, aut præcipere audeant, quam, ut ex hoc præsentis decreto explicatum, atque definitum. Quæ sunt formalia verba Concilii sess. 13. in Decreto de sanctissima Eucharistia. Interdicit ergo aliter credere, cum aliter credere sit actus internus. Quòd præceptum credendi reperies passim, non solum in Trid. sed in aliis Conciliis Generalibus, non solum definiendo, sed etiam præcipiendo. Dicere autem, quòd Concilia generalia, dum id præcipiunt, excedunt suam potestatem, esset impium.

42 Probatur secundo idem antecedens. Nam in hoc decreto SS. D. Innocentii XI. multas opiniones, quæ versantur circa actus internos, & pertinent ad jus Divinum, damnat, & simul prohibet, nequis in praxi eis utatur: illis verbis: *Insuper districte in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione Divini judicii, prohibet omnibus Christi fidelibus: ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.* Hujusmodi autem opiniones damnatæ, quæ versantur circa actus internos, plurimæ sunt in hoc decreto. Tales sunt quinta, sexta, & septima de actu dilectionis Dei; decima; & undecima de actu interno dilectionis proximi; decima tertia, & duæ sequentes de desiderio mortis proximi; decima sexta, decima septima, decima nona, & quatuor sequentes de actu Fidei Divine, sicut & propositio ultima. Talis est etiam propositio prima ex damnatis in Decreto Alexandri VII. cujus praxim idem Pontifex prohibet.

43 Sextò. Nam quòd attinet ad Prælatos Regulares, negari non potest, eos posse præcipere actus internos, quòd regula, quam subditi spontè susceperunt, præscribit actus internos. In multis enim ordinibus Regularibus præscribit Regula orationem mentalem: & hi regulares spontè emiserunt votum obedientiæ secundum regulam: ergo si Prælatus præcipiat in virtute sanctæ obedientiæ orationem mentalem, tenentur obedire: possunt ergo obligari ad actus internos. Et ita docet P. Suarez relatus supra in fine art. 2.

44 Septimò. Nam sicut Ecclesiæ præcipit Medicis, ut obstringant ægrotos, ut saltem tertio ægritudinis die Sacramentum poenitentiae recipiant; ita etiam potuit obligare ægrotos, ut si non confiteantur eo tertio die saltem eliciant actum contritionis perfectæ pro securitate suæ salutis æternæ: quomodo enim negari potest, quòd Christus non concesserit Ecclesiæ hanc potestatem, cum maxime conducatur ad securitatem salutis æternæ?

ARTICULUS IV.

Primus modus negandi Ecclesiæ potestatem in actus internos efficaciter confutatur.

SUMMARIUM.

An possit quis præcipere ea, de quibus nequit judicare? n.45.
Plures poena imponuntur ab Ecclesiæ, antequam Judex possit cognoscere de delicto. n.46.
Non omnis lex debet esse coactiva. n.47.
Princeps subiicitur legi, & non coactivè. n.48.
Et Clericus quandoque legi civili. n.49.
Prælatus Regularis potest præcipere subdito orationem mentalem. n.50.
Lex naturalis solum est directiva. n.51.
Ex potestate Ecclesiæ ad præcipiendos actus mixtos bene infertur potestas ad internos. n.52. & 53.

45 **Q**UI sic procedunt, docent, Ecclesiæ non posse præcipere actus internos, eo quòd nullus legislator potest præcipere ea, de quibus non potest judicare, & quorū violationem non potest punire defectu cognitionis causæ, sed Ecclesiæ non potest judicare de actibus internis, nec punire potest violationem legis de actibus internis, defectu cognitionis causæ: ergo Ecclesiæ præcipere non potest actus internos. Cujus syllogismi major eo nititur fundamento: quòd omnis lex cogit ad sui observationem; sed non potest intelligi, quomodo cogat, nisi metu pænæ exequendæ à judice: ergo præcipere non potest nisi ea, de quibus potest judicare, & punire. Existimant autem defensores hujusmodi opinandi, hunc discursum esse S. Th. sed ar. 2. ostendi, aliam esse mentem S. Thomæ.

46 In duobus ergo exorbitat hic discurrendi modus. Primò in eo, quòd intendat, legislatorem non posse ferre legem, nisi ipse legislator, (sive Judex nomine legislatoris) cognoscere possit de violatione legis, ut puniat. Et hoc est manifestè falsum. Sunt enim multæ leges in Ecclesiæ, quæ important poenam ipso facto incurrendam antequam legislator, vel Judex possit cognoscere de violatione illarū: quales

quales sunt, quæ afferunt excommunicationem latæ sententiæ; quæ pœna incurritur, antequam Judex possit cognoscere de delicto, ob quod ea pœna est imposita. Eiusdem ordinis sunt leges, quæ afferunt pœnam suspensionis, vel interdicti ipso facto incurrendâ: Sicut etiâ leges, quæ imponunt irregularitatem propter delictum: item quæ imponunt impedimentum dirimens matrimonium propter crimen. Quæ omnes pœnæ incuruntur, quamvis nullus Judex cognoscat de delicto. Assignent ergo adversarii rationem, quare Ecclesia non possit prohibere hæresim internam sub pœna excommunicationis latæ sententiæ; quidquid sit, an de facto sic eam prohibuerit, an non.

47 Exorbitat secundò is dicendi modus in eo, quod contendit, omnem legem esse debere coactivam metu pœnæ taliter, quod Judex possit judicare de violatione ejus, & punire: ita ut si lex non sit hoc modo coactiva, non possit ferri à legislatore. Et quia leges de actibus internis non possunt esse coactivæ hoc modo, idè existimant, Ecclesiam non posse ferre leges de actibus internis. Convincentur autem is dicendi modus, si probemus, posse dari leges directivas, sine eo, quod sint coactivæ metu pœnæ.

48 Probatur primò. Nam ut supra docui art. 2. ex S. Thoma, Princeps subiicitur suæ legi concernenti bonum commune; & non subiicitur suæ legi quoad vim coactivam, sed solum quoad vim directivam: ergo in lege separabiles sunt vis directiva, & coactiva. Poterit ergo Ecclesia ferre leges directivas obstringentes conscientiam, circa actus internos sine eo, quod habeant vim coactivam.

49 Probatur 2. Leges civiles concernentes bonum commune universorum obligant etiâ Clericos, v. g. taxa frumenti, & aliarum mercium facta à Principe, & aliæ similes; & tamen eæ leges non obligant Clericos vi coactiva: non enim potest Judex civilis de eorum violatione judicare, neque eos punire: ergo solum obligant vi directiva: ergo possunt leges esse directivæ sine eo, quod sint coactivæ. Poterit ergo Ecclesia præcipere actus internos directivæ, quamvis non possit coactivæ.

50 Probatur tertiò. Regularibus, in quorum Regula præscribitur oratio mentalis, potest Prælati præcipere orationem mentalem in virtute voti obedientiæ, cui se sponte subjecerunt: & tamen hoc præceptum solum est directivum, & non coactivum, cum Prælati non possit cognoscere, an subditi mentaliter oraverint, atque adeò nec punire ejusmodi violationem: ergo vis directiva in lege separabilis est à vi coactiva, & potest directiva sine coactiva reperiri.

51 Probatur quartò. Lex naturalis, prout condistinguitur à Divina, & æterna, est solum directiva, & non coactiva ex metu pœnæ; solum enim respicit conscientiam, & optimè intelligitur, quod possit obstringere conscientiam, sine eo, quod cogat metu pœnæ: potest ergo dari lex directiva sine eo, quod sit eo modo coactiva. Poterit ergo lex Ecclesiæ obligare ad actus internos, sicut lex naturalis obligat ad illos.

52 Probatur quintò. Nam si ad rationem legis requireretur, quod esset eo modo coactiva, ut posset Judex punire violationem ejus, cognoscendo illam, & judicando de illa, fieret, quod non posset Ecclesia ferre legem circa actus mixtos: Est autem jam omninò certum, quod Ecclesia potest ferre legem, & quod de facto multas leges tulit, circa actus mixtos, ut constat ex art. 1. ergo illud non requiritur ad rationem legis. Sequela patet. Nā celebratio Missæ pro fundatore, vel pro dote stipendium, &c. Est actus mixtus ex celebratione, & applicatione interna Sacerdotis: & de hac secunda non potest judicare Ecclesia, cum sit actus omninò internus: Nā si ipse dicat se obtinuisse legem, cum illam violavit: quomodo probabitur violatio? Quod idè in sententiis aliis poterit reperiri. Ex quo fit, quod vel negandum est, posse Ecclesiam præcipere actus mixtos, vel concedendum, quod potest utrosque: Cum ergo certum sit, posse Ecclesiam præcipere actus mixtos, pro certò etiam haberi debet, posse præcipere etiam pure internos.

53 Confirmatur. Benè valet ab opposito contradictorio consequentis ad oppositum contradictorium antecedentis in argumentatione legitima: sed ex argumento proximè facto constat, esse legitimam hanc argumentationem. (Ecclesia non potest præcipere actus pure internos: ergo neque actus mixtos: ergo benè valet. (Ecclesia potest præcipere actus mixtos: ergo potest præcipere actus pure internos.)

C A P U T III.

Quam sit jam certum, Ecclesiæ præceptum non impleri per sacrilegam Eucharistiæ sumptionem?

S U M M A R I U M.

Non satisfieri præcepto Ecclesiæ per sacrilegam Eucharistiæ sumptionem, certum jam est. n. 54.

Ante hoc decretum injungebatur reverentia, ex qua constabat interna dispositio. n. 55.

Prudenter infertur ex determinatione præcepti Divini hac interna dispositio. n. 56. & 57.

Urgentior probatio ex præcepto accedendi in statu gratiæ. n. 58.

Ecclesiæ, dum præcipit communionem, & substantiam præcipit, & modum. n. 59.

Extra dubium est, posse Ecclesiam præcipere actus mixtos. n. 60.

54 Quamvis propositio damnata fuit communiter admissa, tanquam probabilis; jam est omninò certa ejus contradi-

ctoria, non solum in ratione generali damnationis factæ per Romanam Cathedram, sed ex speciali ratione: legislator enim in hoc decreto declarat intentionem suæ legis esse, obligare non solum ad sumendam Eucharistiæ in Paschate, sed etiam ad sumendam eam dignè, sive cum debita dispositione. Quod enim detur potestas in Ecclesia ad præcipiendum actum mixtum ex interno, & externo, certum est ex c. *preced. ar. 1.* sicut etiam est certum, sumptionem Eucharistiæ cum interna dispositione debita, esse actum mixtum: quod autem de facto utatur Pontifex hac potestate, declarando esse suam intentionem, obligare ad sumptionem Eucharistiæ cum tali dispositione, ex hac damnatione certum relinquitur.

55 Ante hoc decretum, sufficienter propositum erat hoc præceptum in Ecclesia, dignè communicandi, in cap. *omnis utriusque sexus, de pœnit. & remiss.* illis verbis: *Suscipientes reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum.* In illo enim verbo *reverenter* satis expresse erat Ecclesiæ obligatio recipiendi Eucharistiæ impositam ab Ecclesia, scilicet recipiendi Eucharistiæ cum debita dispositione interna: Sed quia multi existimant, per illud intelligi reverentiam externam; jam per hanc damnationem declarat Pontifex intelligi internam, scilicet dispositionis debitæ.

56 Probant alii certitudinem hujus assertionis hoc argumento. Etenim cum detur præceptum Divinum suscipiendi Sacram Eucharistiæ cum debita dispositione, & Deus non determinaverit tempus illam suscipiendi; Ecclesia determinavit tempus Paschatis ad illud ipsum Divinum præceptum implendum: ergo Ecclesia determinavit tempus ad illud ipsum præceptum implendum: ergo determinans tempus præcepit impleri illud ipsum præceptum Divinum suscipiendi Eucharistiæ cum debita dispositione.

57 Quo argumento satis prudenter colligitur, hoc modo impositum esse præceptum ab Ecclesia: Sed quia aliqui Authores videntur illam argumentationem reducere ad hoc, quod impossibile fuerit; Ecclesiam, dum determinat tempus, non potuisse aliter præcipere; pro hac secunda parte non admitto illam argumentationem. Tum quia solum loquimur in quæstione de facto: Tum etiam quia potuit Ecclesia præcipere sumptionem Eucharistiæ abstrahendo à dispositione. De facto autem utrumque præcipit.

58 Multò urgentius demonstratur. Præceptum Ecclesiæ de suscipiendo Eucharistiæ Sacramento cum debita dispositione, ex duobus sacris Canonibus simul sumptis, constat. Nam cap. *omnis utriusque.* Præcipitur sumptio sacre Eucharistiæ in Paschate: & in Concilio Trident. *sess. 13. cap. 7.* præcipitur, ut quotiescunque fidelis suscipit sacram Eucharistiæ, accedat cum debita dispositione, illis verbis: *Cavere ille debet, ne absq; magna reverentia, & sanctitate ad id percipiendum accedat.* Ubi immediate declarat, quam probationem adhibere debeat suscepturus Eucharistiæ, ut accedat in statu gratiæ. Tum sic; Ecclesia præcipit utrumque, & quod fidelis accipiat Eucharistiæ in Paschate, & quod nunquam accipiat illam sine debita dispositione: ergo qui Eucharistiæ accipit in Paschate sine debita dispositione, non implet totum præceptum Ecclesiæ. Quod enim id præcipiat Ecclesia per unum, aut per duos canones, non mutat dispositionem.

59 Ex dictis facile solvuntur argumenta proposita cap. 1. pro opinione damnata. Ad primum respondeo, omittendo, quod quando Ecclesia præcipit præcisè substantiam actus, non manet præceptus modus; nego tamen, quod Ecclesia præceperit duntaxat substantiam sacre communionis; præcepit enim etiam modum, sive dispositionem debitam ad sacram communionem. Nam in cap. *omnis utriusque.* Præcepit substantiam, & Tridentinum eo cap. 7. præcepit modum, sive dispositionem: Dato, & non concessio, quod in cap. *omnis utriusque.* Modus non sit præceptus. Nam revera in eo verbo *reverenter*, satis exprimitur modus, seu dispositio, sub qua accipienda est sacra Eucharistiæ.

60 Ad secundum respondeo primò, negando, quod Ecclesia non possit præcipere actus internos: ut constat ex c. *precedenti.* Respondeo secundò, omittendo, quod non possit præcipere actus merè internos: nam certum est posse præcipere actus mixtos ex interno, & externo. Communio autem cum dispositione interna debita est actus mixtus; atque adeò optimè potest ab Ecclesia præcipi.

D I S S E R T A T I O XXXV.

Quomodo susceptio frequens Eucharistiæ sit signum prædestinationis.

N O N I N D I G E T S U M M A R I O.

1 P R opositio quinquagesima sexta ex damnatis in hoc Decreto sic se habet: *Frequens confessio, & communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.* Quam propositionem in nullo scriptore invenire potui. Illa tamen communiter attribuitur alicui ex illis, qui pertinaciter propugnabant, præbendam esse quotidianam communionem omnibus indiscriminatum, dummodo non habeant conscientiam peccati lethalis. Illi enim tanta contentione suam opinionem propugnabant, ut ad non pauca absurda devenirent: sed quæ jam correctæ sunt per Decretum SS. D. Innocentii XI. Quam materiam latè tractavi in 3. par. *Cris. Theol. disp. 66.* & ibi ostendi, multos dicendi modos in hac materia manere reprobatos,

batos, five antiquatos vi ejus Decreti Pontificis.

2 Pro explicanda ergo certitudine hujus damnationis, præmittendum est, notam, five signum Prædestinationis dici illud, ex quo probabiliter, five conjecturaliter colligitur, aliquem consecuturum esse æternam beatitudinem. Sicut etiam signum reprobationis est illud, ex quo probabiliter colligitur, aliquem consecuturum esse æternam damnationem.

3 Igitur præfata propositio triplici ex capite delirat. Primò, quia supponit, eum, qui gentiliter vivit, id est, depravatis, & corruptis continuò moribus, se ritè disponere quotidie, vel frequenter ad Sacramenta recipienda. Nam si frequenter poenitet ex corde suorum peccatorum, & depravata vitæ, & sub hac poenitentia accipit Eucharistiam eadem frequentia, impossibile moraliter est, quòd diù perseveret in depravata vita. Quòd si diù perseverat in illa, quamvis ore confiteatur, impossibile est, quòd eum verè poeniteat, & rectè disponatur frequenter cum vero proposito frequenter renovato non peccandi de cetero.

4 Secundò, quia cum moraliter certum sit, eum, qui gentiliter vivit, & depravatis moribus vitam continuat, si accedat ad Sacramenta, malè, & indignè se disponere ad ea recipienda; & consequenter sacrilegam in eo esse receptionem sacramentalem, ea propositio indicat, eam receptionem sacramentorum, quantumvis sacrilegam, esse signum, five notam prædestinationis. Quo quid absurdius excogitari potest? Quomodo enim ex continuatione sacrilegiorum potest colligi probabiliter, quòd homo sacrilegus obtinebit æternam beatitudinem?

5 Tertiò, quia nullum est verum signum prædestinationis, nisi associetur diuturna observantia mandatorum Dei. Et ita P. Montoya tomo de prædestinatione, disp. 55. sect. 3. n. 1. 10. postquam in corollario 1. dixit: *Diuturna igitur, & perseverans observantia Divina legis est præcipuum signum prædestinationis.* Postea n. 11. subjungit: *Secundum corollarium est, ex prædicto signo tanquam vim participare reliqua, quæ verè signa sunt.* Juxta quem sensum frequens confessio, & communio, quæ dicitur esse signum prædestinationis, vim talis signi participat ex diuturna observantia Divina legis: ergo nullam vim talis signi habet, si vita sit depravata, & mores continuò corrupti.

6 Confirmatur. Nam una conjectura in re facti, vel faciendi destruitur per aliam fortiozem, immò & æquè fortem: sed fortior conjectura, fortius signum reprobationis est gentiliter vivere, quam communicare frequenter sine rectitudine morum: ergo conjectura prædestinationis, quæ colligeretur ex ea communione frequenti, destruitur per hoc, quòd ille vivat gentiliter, & corruptis moribus scateat.

DISSERTATIO XXXVI.

An ad Sacramentum poenitentia sufficiat attritio naturalis ex motivo honesto.

SUMMARIUM.

Refertur propositio damnata, & questio duplex excitatur. n. 1.

Nomine attritionis naturalis venit dolor de peccato conceptus ex motivo purè humano. n. 2.

Talis dolor non sufficit ad valorem, neque ad fructum Sacramenti. n. 3.

Discrimen inter hunc dolorem, & illum, qui concipitur ex metu pene ut infligat à Deo. n. 5. & 6.

Dolor purè naturalis non sufficit. Ex Tridentino. n. 7.

Dolor potest esse supernaturalis solum quoad modum. n. 8.

Attritio entitativè naturalis nequit de facto deservire ad fructum Sacramenti. n. 9.

Neque potest deservire ad valorem. n. 10.

Probatio desumpta ex Tridentino. n. 11.

1 **P**ropositio quinquagesima septima inter damnatas, sic se habet: *Probabile est sufficere attritionem naturalem modo honestam.* Et quidem in 3. p. Cris. Theol. disp. 71. per totam debellavi propositionem hanc. Et pro integritate materiae in hoc volumine assumptæ repetam per compendium, quæ ibi latiùs tractata sunt. Et sub hoc titulo continentur duæ quæstiones. Prima, An ad effectum Sacramenti poenitentia consequendum sufficiat attritio naturalis? Secunda, an saltem sufficiat ad valorem Sacramenti.

2 Est autem attritio naturalis illa, quæ efficitur ex motivo purè humano, & nullatenus supernaturalis, qualis est dolor de peccato, v. g. ex timore infamiae apud homines, & nò ut respicit Deum tanquàm ultorem peccati. Dolor autem de peccatis ex terrore malorum temporalium, quatenus à Deo infliguntur in penam peccati, non elicitur ex motivo merè humano: id enim est motivum supernaturale, quia respicitur Deus ut justus vindex peccati. Ex quo videndi sunt P. Suarez to. 4. in 3. p. disp. 5. sect. 2. & P. Coninch. 3. p. q. 1. dub. 5. nu. 18.

3 Partem affirmativam in utraque quæstione subjacere huic damnationi, compertum est. Nam cum hæc damnatio declaret. *Non sufficere*, intelligitur ad Sacramentum poenitentia, & Baptismi in adulto: cum ergo non distinguat inter effectum, & valorem Sacramenti, sed universaliter & indefinitè declaret non sufficere, manifestum est, quòd declarat, neque sufficere ad consequendum fructum Sacramenti, neque ad valorem ejus.

4 Et ulterius procedit damnatio, quæ non solum condemnat pro-

positionem absolutam, sed etiam modalem, asserit esse scandalum dicere, esse probabiliter, quòd sufficiat attritio naturalis.

5 Dices: ergo eodem modo se habet hæc propositio, ac illa, quæ dicit (Probabile, esse, quòd sufficiat attritio habita ex terrore malorum temporalium, quatenus à Deo infliguntur in penam peccati.) Probatur consequentia: nam *diser. 2. c. 5. ar. 2. n. 72.* diximus. Hanc, si dicatur in eo sensu, quòd re ipsa advertenter potest praticari, subjacere damnationi primæ propositionis: juxta quam damnationem nemo potest deducere ad praxim opinionem probabilem minus tutam, versantem circa valorem Sacramenti; cum tamen hæc secunda propositio sit minus tuta, & procedat circa valorem Sacramenti.

6 Respondeo, latissimum esse discrimen inter utranque propositionem, nam quæ respicit Deum ut ultorem peccati per penas temporales, est probabilis; quamvis, quia versatur circa valorem Sacramenti, & est minus tuta, non possit assumi ad recipiendum validè Sacramentum. Hæc autem quinquagesima septima non est probabilis. Consistit autem discrimen in hoc, quòd in ordine ad confessionem bona fide jam antea factam, qui confessus est cum attritione respiciente Deum ut ultorem peccati per penas temporales, facturus postea secundam confessionem, non tenetur revalidare primam, neque iterum confiteri peccata exposita in prima confessione: quia probabile est, illam primam confessionem esse validam, & fructuosam. Qui verò recordatur, se fecisse confessionem cum sola attritione naturali, tenetur repetere omnia peccata ejus confessionis; quia juxta hanc damnationem non est probabile, quòd fecerit confessionem validam.

7 Jam vero attritionem sufficientem ad consequendum effectum Sacramenti esse non posse naturalem, neque ex motivo purè humano habitam, manifestè probatur ex Trid. sess. 12. c. 4. de Sacramento poenitentia, ubi definit, attritionem, *quæ ad Dei gratiam in Sacramento poenitentia impetrandum disponit, & donum Dei esse, & Spiritus sancti impulsus*: sed dolor de peccatis naturalis, & ex motivo purè humano, non est donum Dei, neque Spiritus sancti impulsus: ergo ejusmodi dolor naturalis non disponit ad Dei gratiam in Sacramento poenitentia impetrandam. Minor patet: nam donum Dei, & impulsus Spiritus sancti, est quid supernaturale, dolor autem naturalis, implicat, quòd sit quid supernaturale. In 3. p. Cris. Theol. disp. 71. cap. 2. n. 8. & 9. retuli varias censuras, quibus plures Theologi reprobarunt hanc propositionem § 7.

8 Et ibidem n. 10. observavi esse aliquos Theologos, qui propugnant dari attritionem entitativè naturalem ex motivo supernaturali, quæ ideò est supernaturalis quoad modum. Quæ quidem sententia non subiicitur huic damnationi. Et ratio est clara: quia attritio, quæ respicit motivum supernaturale, & est supernaturalis quoad modum, est donum Dei, & ex impulsu Spiritus sancti: ergo non est absolute attritio naturalis. Et hæc observatio procedit de sententia illorum Theologorum.

9 Nam mea sententia, licet admittat, actum entitativè naturalem posse attingere objectum, & motivum supernaturale, adhuc non admittit, quòd attritio entitativè naturalis, licet supernaturalis quoad modum, possit de facto deservire ad justificationem in Sacramento. Nam cum intellectus cognoscit illud objectum supernaturale, tunc voluntas potens attingere illud actu naturali, & supernaturali, si habeat à Deo immisum concursum ad utrumque actum, poterit elicere utrumque. Cum autem voluntas nunquam eliciat duos actus circa idem omnino objectum, philosophandum est in hac materia, sicut philosophamur circa duos actus solo numero distinctos circa idem objectum. Sicut ergo dicimus, voluntatem non elicere hos duos actus numero distinctos, quia Deus præstat concursum ad unum, & non ad alios: sic enim determinat Deus quoad individuum: sic similiter circa idem objectum supernaturale nò habet voluntas eos duos actus supernaturalem, & entitativè naturalem; quia cum intellectus cognoscit objectum supernaturale, cum voluntas nò possit duos actus elicere circa illud, Deus determinat offerendo concursum ad actum entitativè supernaturalem, & negando concursum alteri.

10 Et quòd attinet ad secundam quæstionem, non sufficere ad valorem Sacramenti poenitentia attritionem naturalem, constat, ut dixi, ex hac damnatione. Et oppositam opinionem reprobat Auctor non pauci, ut notavi in ea disp. 71. cap. 3. Nam P. Valquez 3. p. q. 92. ar. 2. n. 9. affirmat, ei deficere fundamentum probabilitatis. P. Castro Palao to. 2. tr. 23. disp. unic. punct. 7. n. 5. eam reprobat, per eum terminum convincitur. P. Fagundez lib. 2. in 2. Eccl. præcep. cap. 5. nu. 6. negat esse probabilem.

11 Ostenditur falsitas propositionis damnatae. Nam, ut loquitur Triden. sess. 12. c. 3. de Sacramento poenitentia. Actus poenitentia, quatenus in poenitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione poenitentia partes dicuntur. Ex quibus verbis constat, quòd attritio (vel contritio) quatenus requiritur ad justificationem, est pars Sacramenti: sed attritio, quatenus requiritur ad justificationem, est donum Dei, & impulsus Spiritus sancti; ergo pars Sacramenti est donum Dei, & impulsus Spiritus sancti. Sed attritio naturalis non est donum Dei, neque impulsus Spiritus sancti: ergo attritio naturalis nequit esse pars essentialis Sacramenti: atque adeò tale Sacramentum est invalidum.

DISSERTATIO XXXVI.

An confessario interroganti teneatur penitens fateri consuetudinem peccandi?

CAPUT I.

Premittuntur aliqua ubi an teneatur quis per se confiteri consuetudinem peccandi?

SUMMARIUM.

Refertur propositio damnata. n.1.

An bene tribuatur talis propositio P. Granado? n.2.

An sit opus aliquando confiteri bis idem peccatum? n.3.

Quid dicendum de obligatione confessarii in ordine ad absolutionem penitentis rite dispositi? n.4. & 5.

An debeat fidem habere asserenti se esse rite dispositum ad absolutionem? n.6.

1 **P**ropositio quinquagesima octava ex damnatis in hoc decreto hæc est: *Nemo tenetur confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.* Hanc docuit, & multis probare conatus est Joannes Sancius in select. disp. 9. adeo ut asseruerit, interrogatum à confessario de consuetudine posse negare cum æquivocatione. Et contra ipsum dixit Lugo Card. disp. 14. de poenit. sect. 10. nu. 172. *Hoc est contra omnes Theologos, contra praxim Ecclesie, & contra finem hujus Sacramenti.* Et meritò, ut ex dicendis constabit.

2 Mag. Hozes in exposit. hujus prop. citat pro hac opinione damnata P. Granadum in tr. 9. de poenit. disp. 7. n. 16. vellem tamen, ut legisset textum P. Granadi, & non adeo fideret citationibus aliorum, maximè in re tanti præjudicii. Nam in primis P. Granadus in eo loco neq; unum verbum habet de consuetudine confitenda, aut neganda, solum enim ibi agit de circumstantia quantitatis in furto: de qua proposuerat objectionem Soti contra aggravantes circumstantias non confitendas. Quam solvit his verbis: *Respondetur, nunquam esse licitum mentiri in confessione; & interdum jam diximus accidere posse ut penitens eas circumstantias confiteri teneatur: Unde si confessarius interrogat ex causa rationabili; & ad confessionem necessaria, non dubium est, quin penitens omnino teneatur veritatem declarare.* Ex quibus verbis colliget lector, quàm longè distet P. Granado à propositione damnata. Sicut & P. Suarez, cui Filguera attribuit propositionem damnatam: de quo inferius loquar.

3 Fundamentum præcipuum Sancii est. Quia nemo tenetur confiteri bis idem peccatum: sed quis post multa peccata, v. g. adulteria diuturno tempore patrata, & jam confessioni exposita, reincidit ter, vel quater, si hæc tria, vel quatuor peccata confitetur de præsentī, & cogitur confiteri consuetudinem antecedentem; cogitur utique ad confitenda peccata præterita in tali consuetudine inclusa: ergo nullo modo tenetur ad talem consuetudinem confitendam.

4 Secundum fundamentum est. Nam ubi poenitens est rectè dispositus cum vero dolore de peccatis, & propositio non peccandi de cætero, confessarius tenetur statim impendere absolutionem: sed potest poenitens esse rectè dispositus cum vero dolore, & proposito, quamvis nolet fateri consuetudinem: ergo etiam nolens confiteri consuetudinem, debet absolvi; & consequenter poenitens non tenebitur ad illam confitendam.

5 Confirmatur primò. Idè enim posset confessarius interrogatione sua cogere ad confitendū consuetudinē, ut videat, an expediat negare, aut differre absolutionē, donec auferat, aut minuat consuetudinē: sed dū poenitens est rectè dispositus cum eo dolore, & proposito, non potest confessarius negare, aut differre absolutionē: ergo neque potest sua interrogatione cogere, ut confiteatur consuetudinē.

6 Confirmatur secundo. Nam poenitenti dicenti, se habere dolorem de peccatis, & propositum non peccandi de cætero, debet fidem habere confessarius: ergo poenitens asserens, se habere talem dolorem & propositum, sive fateatur, sive non fateatur consuetudinem, tenetur confessarius illum absolvere. Et pro antecedentis confirmatione affert multos Authorum textus.

CAPUT II.

An poenitens non interrogatus teneatur per se fateri consuetudinem peccandi.

SUMMARIUM.

Proponitur questio prius decidenda. n.7.

Quid intelligatur nomine consuetudinis pro præsentī? n.8.

Consuetudo peccandi non est habitus peccati. n.9.

Non datur per se obligatio confitendi consuetudinem peccandi, quamvis per accidens possit dari. n.10.

Datur hæc obligatio, quando consuetudo affert secum periculum proximum peccati. n.11.

Consuetudo jurandi falsò absque advertentia ad falsitatem debet explicare in confessione. n.12.

Etiam est aperienda consuetudo jurandi absque advertentia ad veritatem. n.13.

Quid senserit P. Vasquez. n.14.

An opinio opposita sit probabilis? n.15.

7 **S**ed antequam ad resolutionem hujus questionis accedamus, oportet præmittere aliam, scilicet, An poenitens, quando habuit consuetudinem peccati, & jam confessus est omnia peccata contenta in tali consuetudine; & postea reincidit aliquoties, teneatur, cum hæc ultima peccata confitetur, fateri etiam præfatam consuetudinem, etiam confessario non interrogante?

8 Premittendum est, quid sit consuetudo. In qua tria concurrunt, nempe multitudo actuum, habitus, & aliquando voluntas retinendi consuetudinem, sive formalis, quando quis actu positivo vult illam retinere; aut virtualis, & interpretativa, quando quis cognoscens se esse obligatum ad resistendum consuetudini, non vult illi resistere.

9 Quidam Recentiores dixerunt, consuetudinem esse habitum peccati. Quod falsum est: Consuetudo enim peccandi est peccatum: habitus autem non est peccatum ulterius. Consuetudo ergo peccandi nihil aliud est, quàm ipsa multitudo peccatorum. Quando autem adjungitur voluntas expressa, aut interpretativa retinendi consuetudinem, tunc est novum peccatum distinctum ab ipsa consuetudine.

10 Aliqui cum Sylvestro verbo, *confessio* 1. qu. 9. affirmant circumstantiam consuetudinis necessariò esse confitendam, ut status conscientie poenitentis manifestetur confessario. Dicendum tamen est, per se non requiri, quod poenitens confiteatur consuetudinem; per accidens autem, quando consuetudo est novum peccatum propter aliquam specialem rationem, aut est occasio proxima novi peccati, consuetudinem ipsam necessariò confitendam esse. Ita P. Suarez de poenit. disp. 22. sect. 4. n. 15. attentis iis, quæ docet 10. 2. de Relig. tr. 2. lib. 3. de juram. cap. 8. n. 5. Lug. Card. de poenit. disp. 16. sect. 4. §. 7. num. 204. P. Martinus Perez disp. 33. de poenit. sect. 2. à n. 8. & alii. Et ratio prioris partis est: quia peccata præterita sæpius repetita, (in hac repetitione consistit consuetudo) jam confessioni exposita non addunt novam malitiam peccatis postea commissis.

11 Posterior pars conclusionis probatur, declarando esse aliquas consuetudines; vel quibus adjungitur nova voluntas expressa, aut interpretativa retinendi eas; vel quæ speciali ratione afferunt periculum proximum peccandi. Quod appositis exemplis declarabitur. Sunt enim aliquæ consuetudines, quæ incipiunt per repetitionem actionum, quæ sunt peccata venialia, & solent ita crescere, ut afferant periculum proximum incidendi in peccata lethalia. Talis est consuetudo jurandi, quæ incipit cum advertentia jurandi semper verum, & paulatim laxata conscientia crescit, ita ut exponit periculum pejerandi modo inferius explicando. Talis etiam est consuetudo maledicendi, sive dicendi verba execratoria; quæ communis esse solet feminis iracundis; quæ consuetudo incipere solet repetitione eorum verborum sine desiderio damni prolari; & paulatim solet crescere ex laxitate conscientie, ita ut constituat peccatorem in periculo proximo maledicendi ex animo. Similiter procedere solet consuetudo detractionis, quæ licet incipiat circa levia, crescere solet usque ad periculum detractionum gravium.

12 Et quod attinet ad consuetudinē jurandi, dupliciter potest se habere. Primò, ita ut cogat, sive inclinet ad juramenta falsa frequentanda, sive advertentia falsitatis eorum; & licet juramenta ipsa non sint nova peccata in se, sed in causa prævisa, scilicet in ipsa consuetudine; tamen consuetudo ipsa, quatenus inducit periculum incidendi in ea juramenta falsa est novum peccatum, & idè necessariò confitendum. Et quavis ipsa juramenta non sint nova peccata, ut dictum est; quia tamen retinent deformitatem objectivā afferendi nomen Dei ad confirmandā falsitatem, quavis inadvertenter, tenetur homo ad cōpescendam causam, sive occasionem proximā proferendi illa.

13 Secundo. Consuetudo jurandi ita se habet, ut inclinet ad frequentanda juramenta sine examine veritatis, & cum advertentia ejus defectus examinis. Et tunc omnia juramenta, sive vera, sive falsa, sunt peccata lethalia; & consuetudo cognita tanquā occasio proxima eorum, est etiam peccatum mortale, si non intendatur destrui, ex quo cognita est ut talis, & tunc etiā talis consuetudo, dum cognoscitur afferre periculum sic peccandi, necessariò confitenda est. Nam sicut concubinari non solum peccat lethaliter mechando, sed etiā retinendo concubinā domi potens illā expellere, & idè debet confiteri retentionem concubinæ tanquā occasionem proximā, ita similiter, qui habet consuetudinē jurandi modo proximè dicto non solum peccat jurando, sed etiā retinendo eam consuetudinem, quæ sibi affert periculum proximum incidendi in ea juramenta; & idè retentio cōsuetudinis cōfitenda est. Quod proportionē servata dicendum est circa consuetudinē dicendi verba execratoria, & detractoria.

14 Idè P. Vasquez 10. 4. in 3. p. q. 91. ar. 1. dub. 3. n. 4. cum dixisset, poenitentem per se non teneri ad confitendum consuetudinem peccandi, subjungit: *Quamvis si confessarius interroget, teneatur respondere, etiam si ipse aliàs bene dispositus accedat ad Sacramentum; quia non satis est ita bene dispositum accedere, sed oportet, ut confessario constet. Unde si ipse ut sciat hanc dispositionem, interroget consuetudinem: tenetur poenitens respondere, quia tenetur ipsum confessarium certiorē facere suæ dispositionis; & cum ille sit humanus Judex, ut ex iis circumstantiis cognoscat hanc causam, habet jus.*

15 P. Martinus Perez to. de Penitentia (quem edidit in lucem ann. 1654.) disp. 33. sect. 2. n. 20. agens de ea opinione Joan. Sanci, ait: Unde existimo, contrariam sententiam (Joannis Sanci) in praxi esse valde improbabilem, & nullo modo tenendam, quia ex illa sequuntur gravissima inconvenientia in maximum, & manifestum damnum animarum, ut infra dicam.

C A P U T III.

Ostenditur falsitas propositionis damnatae.

S U M M A R I U M.

Prima demonstratio ex eo, quod confessarius debet formare iudicium, saltem probabile de dispositione penitentis. n. 16. & 17.

An penitens teneatur exponere quidquid Confessarius jure potest interrogare? n. 18.

Quid de mente P. Suarii? n. 19. & seqq.

Secunda demonstratio ex jure confessarii ad vitanda peccata in futurum. n. 22. & 23.

Demonstratio tertia ex levitate fundamenti ad propositionem damnatam. n. 24.

Sapè est obligatio exponendi peccatum jam confessum. n. 25. & 26.

Ultima ratio ex consuetudine afferente periculum peccandi. n. 27.

16 **O**stenditur primò. Cum confessarius non possit absolvere penitentem, nisi rectè dispositum ad hoc ut absolvat, debet habere credulitatem saltem probabilem de recta dispositione penitentis: habet ergo jus inquirendi, an penitens habeat propositum non peccandi. Dum sic: confessarius dubitans de hoc proposito propter tepiditatem, qua penitens illud significat, aut propter alià circumstantiam: debet aliquam diligentiam præstare ad examinandum id propositum non peccandi: cum ergo diuturna consuetudo peccandi soleat difficiliorem reddere efficaciam propositi, poterit interrogare de tali consuetudine, & de animo illam amputandi: ut ita cognoscat, quale sit propositum penitentis, & an ille sit rectè dispositus.

17 Ex quibus sic instruitur argumentum. Confessarius habet jus inquirendi, & interrogandi, quæ conducunt ad cognoscendum propositum non peccandi, quod affert penitens: sed ad hoc conducit, an habeat consuetudinem peccandi taliter, & quem animum habeat illam amputandi: ergo habet jus interrogandi, an habeat consuetudinem peccandi taliter, & quem animum habeat amputandi illam.

18 Dices. Plures sunt Authores graves, qui docent, quidquid confessarius jure suo potest interrogare, teneri penitentem etià non interrogatum confiteri: sed, ut supra diximus, penitens per se non tenetur confiteri consuetudinem, quando ipsa non affert periculum proximum incidendi in peccata lethalia: ergo confessarius jure suo non potest id interrogare, & consequenter nec penitens tenetur respondere.

19 Major probatur. Nam P. Suarez to. 4. in 3. p. disp. 22. sect. 3. nu. 10. ait: In hoc iudicio quidquid penitens tenetur dicere interrogatus à Judice, tenetur ipse sua spontè confiteri, quia hoc iudicium non est coactum, sed voluntarium, & interrogatio confessoris non addit obligationem, sed illam potius supponit: idè enim confessor justè interrogat, quia penitens habet obligationem confitendi. Filguera in expositione hujus propositionis damnatae attribuit illam P. Suario: ad quod inductus est autoritate Patris Moya, cui to. 1. tr. 3. disp. 3. q. 5. c. 2. §. 1. propter hunc textum existimat, P. Suarium dedisse fundamentum ad eam opinionem Sanci propugnandam, ita ut penitens non teneatur respondere confessario interroganti, nisi ea, quæ ipse penitens per se tenetur confiteri: atque adeò quia penitens per se non tenetur fateri consuetudinem, neque confessarius habet jus interrogandi illam: Affirmat etiam, quam plures alios Doctores, qui illam doctrinam generalem Suarii sequuntur, dedisse idem fundamentum pro opinione Sanci, & citat (relatis eorum verbis) Texedam, Verricellum, Fillium, & Franciscum Bonæ Spei.

20 Sed contra est: nam hæc doctrina, & Authores illius non sunt, nec afferuntur ad rem. Pro cuius claritate notandum est, aliud esse jus interrogandi, quod habet confessarius circa integritatem materialem confessionis: & aliud jus interrogandi, ut sibi satisfaciatur de dispositione penitentis. Nam circa primum, verissimum est, quod, quidquid tenetur dicere penitens interrogatus à Judice, tenetur ipse sua spontè confiteri. Et hoc est, quod asserit P. Suar. verbis proximè relatis. Agit enim de integritate confessionis, ad quam opinatur necessarium esse confiteri circumstantias aggravantes. Et ex eo, quod confessarius possit jure suo interrogare penitentem de circumstantiis aggravantibus, infert, ipsum penitentem teneri sua spontè confiteri.

21 Quod autem penitens interrogatus à confessario de circumstantia aggravante, teneatur illam confiteri, statuit ibidem, his verbis: Si confessor interroget à penitente hujusmodi circumstantiam, penitens tenetur eam dicere, quia confessor jus habet interrogandi: cum hac notitia necessaria illi sit, ut possit convenienter suo munere fungi. Unde si penitens neget, planè fallit confessor in gravi, & multum ad iudicium pertinente. Vide quàm longè absit Suarius ab ea propositione, quod penitens non teneatur respondere confessario interroganti. Hic enim est discursus ejus: Penitens tenetur respondere confessario interroganti de circumstantia aggravante, sed qui tenetur respondere confessario interroganti, tenetur ipse sua spontè confiteri (scilicet in ordi-

ne ad integritatem materialem:) ergo tenetur sua spontè confiteri circumstantiam aggravantem. De eo autem, quod conducit ad hoc, quod confessarius sibi satisfaciatur de dispositione penitentis requisita ad absolutionem, nihil penitus asserit ibi Suarius.

22 Ostenditur secundò. Confessarius debet consulere penitenti ea media, quæ conducunt ad emendationem vite in futurum: atque adeò habet jus interrogandi ea, quæ ad hunc finem conducunt: ut constat ex c. Omnis utriusque sexus. Illis verbis: Sacerdos autem sit discretus, & cautus: ut more periti medici superinfundat vinum, & oleum vulneribus sauciati: diligenter inquirens & peccatoris circumstantias, & peccati: quibus prudenter intelligit, quale debeat ei præbere consilium, & ejusmodi remedium adhibere diversis experimentis utendo ad salvandum agrotum. Ex his enim ultimis verbis diligenter inquirens, & constat, debere interrogare ea, quæ conducunt ad præbendum consilium, & remedium adhibendum: quod pertinet ad futuram emendationem.

23 Sed inquirere consuetudinem peccati maximè conducit, ut prudenter intelligat, quale debeat ei præbere consilium, & cujusmodi remedium adhibere: ergo confessarius habet jus inquirendi, seu interrogandi de consuetudine. Et quidè contra consuetudinem peccandi est maximum remedium frequentia suscipiendi Sacramenta: item assiduus clamor orationis ad Deum, studiosa imploratio Patrocinii B. Virginis, & multa alia. Si ergo confessarius obligationem habet adhibendi hæc, aut similia remedia contra depravatam consuetudinem: ad illa adhibenda jus habet inquirendi talem consuetudinem.

24 Ostenditur tertio. Si propter aliquid penitens non teneretur confiteri consuetudinem, etià interrogatus, maximè, quia nemo tenetur confiteri bis idem peccatum, hoc enim est præcipuum fundamentum Joannis Sanci, sed hoc fundamentum laborat in equivoco: ergo absque fundamento dicitur penitens non teneri ad confitendam consuetudinem, etià interrogatus. Probatur minor. Nam licet per se loquendo penitens non teneretur confiteri bis idem peccatum: sunt tamen multi casus, in quibus tenetur penitens iterum confiteri, quæ jam confessus est: v. g. Petrus suavitè sociis, ut omnes simul concurrerent ad tale furtum: postea Petrus confessus est furtum, & oblitus est confitendi suasionem, seu scandalum datum sociis. Mox recordatus est, se non esse confessum eam suasionem, & ut satisfaciatur suæ conscientie, vult illam suasionem confiteri. Sed nunquid ritè confitebitur Petrus, si dicat, (suavitè sociis, ut patrarent peccatum grave?) Minimè: nam suasio, sive scandalum speciale specificatur ab objecto, ad quod inducit: ergo necesse est, quod penitens confiteatur suasionem ad furtum: ergo necesse est, quod hoc modo iterum confiteatur.

25 Item Titius carnaliter cognovit sororem uxoris suæ: & deinde confessus est hoc peccatum: & tunc admonitus est, quod non posset petere debitum à sua uxore. Deinde violavit hanc legem petendo debitum. Quomodo confitebitur Titius hoc secundum peccatum, nisi simul confiteatur primum? Quia si dicat confessario, (petivi debitum ab uxore) respondebit confessarius, in conjugatis illud non esse peccatum: ergo ut confessarius intelligat peccatum illius, necesse erit facere mentionem peccati prioris, ratione cujus ortum est impedimentum affinitatis cum uxore.

26 Similiter ergo: quavis penitens non teneatur directe ad confitendum consuetudinem peccatorum, quæ jam confessus est, tenetur tamen indirectè, quando iudicio confessarii oportet declarare consuetudinem, vel ut confessarius sibi satisfaciatur de recta penitentis dispositione, præcipue de proposito non peccandi de cetero: vel ut confessarius adhibeat opportuna remedia ad emendationem vite.

27 Probatur quartò specialiter de illis consuetudinibus, quæ, ut dixi, cap. 2. afferunt periculum, & occasionem proximam incidendi in peccata lethalia, qualis est consuetudo jurandi, maledicendi, detrahendi, &c. Quandoque enim est novum peccatum retinere, & non refragari perfecte consuetudini. In his enim debet confessarius interrogare penitentem, ut examinet, an sint ejus generis, quæ afferant talem occasionem proximam, & quarum retentio constituat novum peccatum.

C A P U T IV.

Satisfit argumentis propositis cap. 1. pro opinione damnata.

S U M M A R I U M.

Per accidens potest oriri obligatio confitendi bis idem peccatum. n. 28.

Non sufficit recta dispositio penitentis ad absolutionem, nisi de ea constet confessario. n. 29.

Et si de dispositione constet confessario, adhuc non tenetur statim absolvere. n. 30.

Confessarius debet habere fidem penitenti, nisi ex circumstantiis hac varietur. n. 31.

Sapè penitens indicat in modo loquendi, se desperare de sua emendatione. n. 32.

28 **A**d primum argumentum Joannis Sanci constat ex proximè dictis cap. præc. Licet nemo teneatur directe, & per se confiteri bis idem peccatum: tamen per accidens, & ratione specialis circumstantiæ posse advenire obligationem iterum confitendi peccatum semel, aut centies expositum in confessione, ut constat exemplis ibidem allatis.

29 Secundum argumentum peccat in multis, dum dicit, ubi poenitens est rectè dispositus, debere statim absolvi à confessario. Primò, quia non sufficit, ipsum esse rectè dispositum coram Deo, nisi ipse confessarius, qui daturus est absolutionem, sibi satisfaciatur de recta dispositione poenitentis. Si ergo confessarius ex circumstantiis suspicetur, poenitentem non afferre firmum propositum emendationis, & id oriri ex prava, & vetusta consuetudine, quomodo tenetur impendere absolutionem, donec habeat satisfactionem sufficientem de verò proposito confitentis? Et quomodo habebit eam satisfactionem sufficientem, nisi examinet consuetudinem, & per aliqua media conetur suadere, ut firmiter proponat deferere consuetudinem? Quid si poenitens sit Sacerdos, qui quotidie celebrat, & fama est, quòd quotidie à multis retrò annis peccat cum còcubina, & se sistens corà confessario, accusat se de una fornicatione, quam proxima nocte patravit? Nam confessarius videt, moraliter impossibile esse, quòd iste habeat propositum firmum non peccandi de cetero; cum nihil speciale videat, quòd arceat animum poenitentis à tam inveterata consuetudine peccandi. Est ergo necessarium, quòd tunc examinet eam consuetudinem, & quærat media, ut propositum illud firmum evadat: alioqui videt, se absolvere indispositum.

30 Secundò, nam ut rectè observavit Lugo Card. supra relatus, etiam si confessarius videat poenitentem rectè dispositum cum verò proposito non peccandi de cetero, non tenetur statim absolvere. Olim enim erat usitatum in Ecclesia non absolvere poenitentes, donec impleverint poenitentiam impositam à confessario pro satisfactione peccatorum. Multò magis oportebit differre absolutionem, quando confessarius viderit, id esse opportunum remedium ad firmandum propositum, & arcendum poenitentem à consuetudine peccandi.

31 Ad primam confirmationem constat ex dictis, jus, quod habet confessarius ad inquirendum de consuetudine non esse duntaxat in ordine ad differendam absolutionem, quando oportuerit; sed etiam ad confirmandum propositum, quod ex consuetudine solet esse valde imbecillum; & item ad adhibendum remedia, tum pro firmitate propositi, tum pro emendatione vitæ. Sed dato, & non concessò, quòd solum interrogaret confessarius in ordine ad differendam absolutionem; constat ex dictis, non teneri confessarium impendere absolutionem statim ac à poenitente audierit, dari in eo verum propositum.

32 Ad secundam confirmationem respondeo, debere confessariū habere fidem poenitenti, asserenti se habere contritionem, & propositum non peccandi de cetero; quando circumstantiæ sunt tales, ut possit illud prudenter credere. Solent tamen concurrere circumstantiæ, in quibus confessarius prudenter dubitat: nunquid ergo tenebitur confessarius vel absolvere dubius de dispositione poenitentis; vel deponere dubium, absque aliqua ratione probabili? Et quidem quandoq; poenitens interrogatus de proposito, ita tepidè annuit, ut manifestum sit, illud invitè respondere. Certè cum postulo aliquid à divite, & video illum tepidè promittere, valde dubito de animo donandi postulata. Deinde peccatores, qui toto anno in consuetudine luxuriandi versantur, & si abundant prudentia hujus sæculi; in rebus tamen salutis æternæ stolidissimi sunt, ita ut sibi videantur satisfacere confessario interroganti de consuetudine, si verbo tenus proponant, quamvis habeant animum persistendi in suis perditissimis moribus. In his ergo, & similibus casibus, quomodo credet confessarius statim, dicenti, se habere contritionem, & propositum. Cum ergo Theologi dicunt, confessarium debere credere poenitenti testificanti de sua contritione, & proposito, intelligendi sunt, quando nulla occurrit ratio dubitandi.

Ego sanè multa experientia comperi, homines luxuriæ deditos, cum ad confessionem accedunt, & de proposito non peccandi interrogantur, vehementer desperare de sua emendatione: & sic summè impediri ad habendum propositum, quod non sperant implere: ita ut aliquando non parum laboraverim, ut constituerem eos in spe emendationis; & sic ad propositum reducerem. Non est ergo universaliter verum, quòd confessarius debeat credere statim poenitentibus, utcunque dicentibus, se poenitere, & proponere.

C A P U T V.

Examinatur alia opinio media circa obligationem confitendi consuetudinem?

S U M M A R I U M.

Discrimen inter virum doctum, & rusticum in ordine ad confitendum consuetudinem peccandi. n. 33.

Fundamentum sententia negantis viro docto hanc obligationem. n. 34.

Inest & huic viro talis obligatio. n. 35.

Vir doctus potest decipi ab habitu prava consuetudinis. n. 36.

Sapè vir doctus passione illectus reputat probabile, quòd tale non est. n. 37.

Etiam respectu viri docti debet confessario constare de dispositione ad absolutionem. n. 38.

Quandoque vir doctus tenetur respondere interroganti de sua consuetudine. n. 39.

33 Pater Moya 10. 1. tr. 3. disp. 3. q. 5. cap. 2. §. 2. concedit hominibus rusticis, & indoctis inesse obligationem confitendi consuetudinem peccandi, si interrogentur à confessario, hominibus verò doctis, si certò cognoscant, se non indigere directione confessarii, non inesse eam obligationem; addit tamen limitationem mox subiiciendam. Quod confirmat ex P. Dicastillo de penit. disp. 2. dub. 21. ubi asserit, sequendam esse communem sententiam de consuetudine confitenda, nisi evidentissimè constet, confessarium frustra interrogare. Cum ergo viro docto id possit evidentissimè constare, in tali casu non tenebitur respondere. Confirmat etiam ex P. Gaspar Hurtado de penit. disp. 9. diff. 4. & ex P. Baunio in Theol. mor. p. 1. tra. 4. de penit. q. 15. dub. 12. Sed hi duo majorem superaddunt limitationem. Item ex Leandro à Sacram. 10. 1. de penit. tr. 5. disp. 8. §. 7. q. 21. qui cum doceat oppositam sententiam, eam limitat, dicens: Secus autem dicendum, casu quo poenitenti constet, indigere directione confessarii ad præcavendum peccatum in futurum. Ubi P. Moya immediate subjungit: Addo ego, (vel saltem dubitet de hujusmodi indigentia) quia si dubitans non respondet, se exponet periculo peccandi: quia ex conscientia practicè dubia veritatem occultat.

34 Et hæc sententia potest roborari ex ipsis fundamentis, quibus nostram sententiam confirmavimus. Ideò enim poenitens interrogatus tenetur fateri consuetudinem, quia id solet oportere ad explorandum propositum emendationis, & adhibenda remedia pro emendatione futura: sed poenitens doctus potest evidenter cognoscere, nihil horum deficere: ergo poenitens doctus, si id evidenter cognoscat, non tenetur fateri consuetudinem.

35 His non obstantibus censeo, hanc sententiam non esse admittendam ad praxim. Probatur primò. Ideò enim tenetur poenitens interrogatus fateri consuetudinem, quia confessarius vult sibi satisfacere de proposito poenitentis: sed nihil prodest evidentia viri docti, quia cognoscit, ipsum non indigere directione confessarii, ad hoc ut confessarius sibi satisfaciatur de proposito poenitentis; nam evidentia poenitentis, quantumvis viri docti, non satisfacit confessario, sed notitia propria, quam per suas interrogationes conatur comparare; ergo etiam si poenitens sit vir doctus, & sciat se esse benè dispositum, & non indigere directione confessarii, adhuc interrogatus tenetur fateri consuetudinem.

36 Probatur secundò. Nam is poenitens, quamvis sit vir doctus, si habet consuetudinem peccandi, v.g. se polluendi, aut mæchandi, aut jurandi falsò, aut detrahendi in materia gravi; absque dubio habet conscientiam laxam, & facile sibi persuadebit, se habere evidentiam de recta sua dispositione; cum fortasse in eo decipiatur: ergo eo ipso, quòd habeat tam depravatam consuetudinem, debet timere, ne philautia eum decipiat.

37 Probatur tertio. Constat enim esse aliquos viros doctos, qui admittant opiniones improbables, & quæ conscientiam non relinquunt securam. Vir doctissimus fuit Joannes Sancius: & tamen sustinuit opiniones, quas prius privata sua auctoritate reprobarunt Theologi: deinde auctoritate Romanæ Cathedræ damnatæ sunt. Vir doctissimus fuit Caramuel: & propugnavit opiniones, quæ easdem censuras subiere. Non est ergo concavendum indefinitè viro docto, quòd possit negare responsum ad interrogata de consuetudine: qui fortè ad eam taciturnitatem ducitur opinione improbabili; quòd multò magis timendum est in eo viro docto, qui in veterata peccandi consuetudine persistit: cum depravata consuetudo, & philautia iudicium hominis obnubilent.

38 Ad fundamentum partis oppositæ respondeo ex dictis, concessa Majori, & Minori, negando consequentiam: nam ut confessarius exploret, & quale sit propositum poenitentis, & circa firmitatem ejus sibi satisfaciatur, nihil prodest, quòd poenitens vir doctus sciat, se esse benè dispositum, & non indigere directione confessarii; requiritur enim, quòd confessarius id cognoscat. Illud potest concedi viro docto, quòd ubi viderit, confessarium frustra interrogare, ostendat huic, quæ ratione non sit necesse in hoc casu peculiari interrogare de consuetudine, & simul ei satisfaciatur de firmitate sui propositi. Et hæc videtur esse limitatio ejus opinionis, quam apponit P. Moya, ubi supra n. 16. ubi cum dixisset, rusticos, & indoctos interrogatos de consuetudine peccandi à confessario, teneri illam explicare, subjungit: Sicut viri docti, qui æquè ac ipse confessarius, & quandoque magis, rem penetrant, quibus proinde constare potest nulla confessarii directione indigere: illumque certiore possunt reddere, nullum desiderari ex requisitis, ad licitam, validamque absolutionem. Sed ego, ut formalius explicem, mentem meam non dico, illumque certiore possunt facere, &c. Sed appono tanquam conditionem actualem, dummodo certiore faciant actualiter confessarium, nullum desiderari ex requisitis ad licitam, validamque absolutionem.

39 Ex dictis igitur concludo, nunquam concedendum esse absolute, quòd poenitens vir doctus interrogatus de consuetudine non teneatur respondere. Nam vel vir doctus vi doctrinæ suæ satisfacit, & suadet efficaciter confessario, non esse necessarium explicare consuetudinem; vel non suadet efficaciter. Si secundum, respondere tenebitur, ut probant hucusque dicta. Si verò suadet efficaciter confessario, id non esse necessarium; jam confessarius cessat ab interrogatione.

DISSERTATIO XXXVIII.

An ratione magni concursus penitentium liceat absolvere dimidiatè confessos.

CAPUT I.

Præmittuntur aliqua, & referuntur Sententiæ.

SUMMARIUM.

- Propositio 59. damnata hæc: *Licet Sacramentaliter absolvere dimidiatè tantum confessos, ratione magni concursus penitentium, qualis, v.g. potest contingere in die magne alicujus festivitatis, aut indulgentiæ.* Sensus autem propositionis est, quod sicut negari non potest, esse aliquos casus, in quibus ob aliquam causam necessariam licitum est dimidiare confessionem Sacramentalem: ita in magno concursu poenitentium est causa necessaria ad dimidiandam confessionem, quod omnes penitentes, qui concurrunt, possint confiteri: quia alioqui si omnes integrè audiantur, multi abibunt absque confessione.
- 2. Nota est divisio integritatis confessionis in materialem, & formalem. Materialis est, cum poenitens confitetur omnia peccata, quæ commisit. Formalis est, cum poenitens confitetur omnia peccata, quæ hic, & nunc potest confiteri. Solent enim concurrere circumstantiæ, in quibus est impotentia physica, vel moralis ad confitendum omnia, quæ commisit. Oblivio enim inculpabilis constituit impotentiam physicam: cum sit physicè impossibile dicere ea, quæ nullo modo in memoriam veniunt. Impossibilitas autem moralis datur, quando occurrit aliquod inconueniens, quod præponderat integritati materiali.
- 3. Sufficere integritatem formalem, quamvis non detur integritas materialis, omnes Theologi fatentur. Multi autem sunt casus, in quibus Theologi concedunt, posse omitti integritatem materialem, & dimidiari confessionem alii ex parte poenitentis, ut si moribundus sit in extremis; in quo casu audito aliquo peccato absoluitur, & postea prosequitur confessionem, si potest, & iterum absoluitur. Alii ex parte confessarii, v.g. si timeat mortem ex contagione poenitentis. Alii ex parte alterius tertii, ut sit timeatur verum scandalum. Sed omnes hujus ordinis casus reducuntur, ut dixi; ad impotentiam physicam, vel moralem.
- 4. Quæstio ergo præfens procedit in casu alicujus magne festivitatis, aut indulgentiæ, in quo est multa messis penitentium, operarii autem pauci; ita ut si audiantur integrè confessiones poenitentium, impossibile sit, omnes concurrentes confiteri: & ideo necessarium est, quod multi redeant desolati absque confessione, quam desiderabant. Inquiritur ergo, an istud sit tam magnum inconueniens, ut propter illud dimidiare liceat confessiones, præcipuè eas, quæ sunt de peccatis diuturno tempore commissis?
- 5. Affirmativa opinio, quæ in hoc decreto damnatur, tribuitur Marchantio in *Tribun. to. 1. tract. 2. tit. 7. q. 2.* Et eam docuerunt aliqui, quos suppressio nomine refert, & refellit P. Aegydius de Coninch *disp. 7. de penit. dub. 9. n. 93.* Secunda opinio est Lumbierii *to. 3. sum. in exposit. hujus prop. 59. n. 1989.* & seqq. docentis, ratione solius concursus poenitentium non posse dimidiari confessionem; benè tamen in aliquibus casibus, in quibus præter rationem concursus datur alia circumstantia. Quam opinionem, & casus ibi enumeratos examinabo cap. 3. Tertiã sententiam, quæ tanquam omninò certa propugnanda est, docuit disertis terminis P. Coninch proximè relatus, & aliqui etiam recentiores, qui hujus casus meminerunt, scilicet, eam causam minimè esse sufficientem ad dimidiandam confessionem.
- 6. Fundamentum primæ opinionis jam damnatæ esse potuit: Nã præceptum integritatis confessionis non obligat contra præceptum charitatis; sic enim dimidiari potest confessio, si ex confessione alicujus peccati resularet scandalum activum confessario, vel alii tertio, sed contra charitatè esset, si propter audiendas tres, vel quatuor confessiones integras, remaneret magna turba poenitentium sine optata confessione: una enim confessio de peccatis longo tempore commissis solet durare per horam integram; quod si unus tantum esset confessarius, & iste vacaret cõfessionibus ejus durationis, tres, vel quatuor confiterentur toto tempore ante meridiem, & reliqua turba poenitentium careret eo solatio spirituali: ergo in eo casu non obligat præceptum integritatis confessionis. Dabitur autem integritas formalis, quamvis non detur integritas materialis, quatenus obligatio charitatis erga turbam populi inducit impossibilitatem moralem faciendi illas confessiones materialiter integras.

Jo: Cardenas.

CAPUT II.

Ostenditur, quàm falsa sit opinio damnata.

SUMMARIUM.

- Probatio prima ex præcepto Divino de integritate. n. 7. & 8.
- Sola impossibilitas physica, vel moralis excusat ab impletione talis præcepti. n. 9.
- Utilius est confiteri integrè, quàm propter Indulgentiam dimidiare confessionem. n. 10.
- Præceptum charitatis erga proximum non obligat præcisè ex magno concursu. n. 11.
- Absurda plurima, quæ inferuntur ex parte affirmativa. n. 12. & seq.

7 Ostenditur primò. Præceptum Divinum integritatis confessionis obligat ad confitendum omnia peccata, quæ sunt in conscientia, dum non est impossibile physicè, vel moraliter confiteri omnia: ergo concursus penitentium non facit, quod auferatur obligatio confitendi omnia. Consequentia obligat.

8 Major autem patet ex Trident. sess. 14. c. 5. de Sacram. Penit. illis verbis: *Dum omnia, quæ memoria occurrunt, peccata Christi fideles confiteri student, procul dubio omnia Divina misericordia ignoscenda exponunt. Qui verò secus faciunt, & scienter aliqua retinent, nihil Divina bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt.* Ex quibus verbis patet, eos omnes, qui scienter aliqua peccata retinent, invalidè confiteri. A qua universalitate nulla potest esse exceptio, aut limitatio, nisi sola causa impossibilitatis physica, aut moralis. Neque enim datum est privatis Doctoribus limitare definitiones universales conciliorum generalium.

9 Deinde ea Minor confirmatur primò: Nam omnes casus, in quibus Doctores concedunt, dimidiari posse confessionem, ad impossibilitatem physicam, vel moralem reducuntur: ut singulos perpendenti patebit. Confirmatur secundò. Nam fideles tenentur implere hoc præceptum Divinum, dum possunt illud implere: ergo sola impossibilitas excusat ab ejus impletione.

10 Minor autem ejus syllogismi demonstratur. Quia licet incompossibilia moraliter sint, quod fiant illæ confessiones longo tempore duraturæ, & quod omnis turba populi uno die manè cõfiteatur: aut nulla ratio impossibilitatis relucet in eo, quod confessiones longo tempore duraturæ rejiciantur in tempus opportunius; neque in eo, quod si ea confessiones longi temporis fiant, remaneat turba populi sine eo, quod eo die confiteatur: cum nulla sit obligatio confitendi eo die. Et quidem multò utilius est conscientis fidelium, & multò facilius confessario, quod confessiones longi temporis rejiciantur in diem, in quo confessarius magis sit expeditus à concurrentia populi festinantis ad confessiones. Quomodo ergo fingitur impossibilitas moralis in eo, quod facilius, & utilius est?

11 Hinc evanescit fundamentum, quod pro opinione damnata proposui in fine capitis primi. Nam concessa Majori, quod non obligat præceptum integritatis confessionis contra præceptum charitatis; negatur Minor, quod in eo casu obliget præceptum charitatis, vel ad audiendas in eo die confessiones longi temporis, vel audiendas confessiones totius populi, cum non istet obligatio confitendi eo die; neque instet periculum mortis toti populo confessionem illius diei desideranti.

12 Ostenditur secundò falsitas propositionis damnatæ. Nam ex praxi illius sequerentur ingentia absurda, in quibus nimium conscientia periclitarentur. Quæ absurda optimè enumerat P. Coninch relatus n. 93. & 94. his verbis: *Primò, quod illis diebus communiter plurimæ confessiones dimidiarentur, & quidem ferè eorum, quibus, ut benè instruantur, & ad debitum dolorem excitentur, maximè opus est integra confessione. Nam maximi quinque peccatores, & qui habent intricatissimas conscientias, & versantur in continuis peccandi periculis, ferè similibus diebus ad confessionem veniunt, & sæpissimè sine sufficienti dolore, aut proposito emendationis, quos Sacerdos nullo modo poterit sufficienter aut ad dolorem excitare, aut contra futura pericula munire, nisi perfectè eorum statum noverit, ad quod requiritur integra confessio. Unde sequetur secundò, ut multæ confessiones sacrilegæ, & invalidæ fiant, & multi perpetuò in peccatis hæreant, qui alias integrè confitendo juvarentur.*

13 Nec sufficet, si Sacerdos eos moneat, ut paulò post ad confessionem redeant, reliqua confessuri: quia tales non possunt id apprehendere necessarium, sed videntur sibi suo muneri abundè fecisse satis, si quacunque ratione absolutionem obtineant. Immo multi forte ad vertentes, se in tali concursu paucis absolvi, occasionem ita confitendi quererent. Quare longè satius est, tales tunc non confiteri, quàm hoc modo absolvi: quia cum apprehendant, sibi necessariò confitendum esse, semper manebunt solliciti, ut hoc faciant. Quod non ita dico, quæstales tunc à confessione repellendi sint, ut ceteri audiri possint (hoc enim cum offensione, & aliqua eorum injuria fieret) sed quia non ideo in eorum confessionibus audiendis festinandum est, ut omnes audiri possint.

CAPUT III.

Examinantur quadam asserta Lumbierii.

ARTICULUS I.

Examinatur casus, in quo est in poenitente periculum non redeundi ad confessionem.

SUMMARIUM.

*Quid docuerit M. Lumbier? n. 14.**An ratione periculi non redeundi possit dimidiari confessio à magno concursu. n. 15.**Pars affirmativa continetur sub hac damnatione. n. 16.**Nova hæc circumstantia oritur ex pravitate poenitentis. n. 17.**Non datur impossibilitas, etiam moralis. n. 18.**Tunc non audire integrè confessionem, oritur à voluntate audiendi reliquas. n. 19.**Coniunctum ex concursu, & periculo etiam non inducit impossibilitatem. n. 20. & seq.**Non quævis variatio circumstantia immutat moraliter aliter casum. n. 22. & seq.**Ratio dimidiandi aliquando confessionem solum est impossibilitas vel physica, vel moralis. n. 25.*

14 **R**aymundus Lumbier in expositione huius prop. 59. assert tres casus, in quibus non solum ratione concursus confessionum, sed ex alia simul circumstantia adjuncta fiat licitum dimidiare confessiones. Quos oportet in presenti examinare. Num. 1989. hæc verba habet, quæ fideliter in latinum sermonem transfero. Num. 1216. diximus, cum in missionibus est ingens concursus festinantium ad confessiones, ne poenitentes abeant absque absolutione cum periculo non redeundi ad confitendum, si ea occasio transeat, posse dimidiari Confessionem, imposita poenitenti obligatione redeundi ad integram confessionem, cum se dederit occasio opportunior. Si enim dimidiari potest, ob necessitatem temporalem, potius poterit, propter spirituales proximorum, & ejus poenitentis, si adest periculum non redeundi ad confessionem. Hoc videtur non manere reprobatur ex hac condemnatione; si quidem non dicimus, ex solo ingenti concursu poenitentium posse absolvi dimidiata confessione; sed propter periculum non redeundi ad confessionem, si confessarius illum dimittit desolatum. Verum quidem est, si non obstante condemnatione, hæc assertio habitura sit probabilitatem, esse deberet loquendo de homine rustico, cui non esset facile suadere, ut rediret, non autem de alio homine sufficientis capacitatis; nam si iste non redeat, sibi imputet. Huc usq; Lumbier.

15 Itaque docuerat Lumbier in secundo tomo non ob solam rationem concursus poenitentium, sed etiam ob adjunctum periculum non redeundi ad confessionem, posse absolvi dimidiata confessione hominem rusticum. Et tomo 3. in expositione huius propositionis dicit, id videri probabile, & non contentum sub hac damnatione; quamvis hoc asserat cum formidine.

16 Existimo tamen, eam assertionem comprehendere sub ea damnatione. Etenim quando circumstantia adjuncta non est sufficiens ad dimidiandam confessionem; tunc verificatur, quod dimidiatur ratione concursus confessionum: sed ea circumstantia adjuncta de periculo non redeundi ad confessionem, licet consideretur in homine rustico, non est sufficiens ad dimidiandam confessionem: ergo licet in concursu confessionum detur ea circumstantia, id est, periculum non redeundi; si dimidiatur confessio, verificatur, quod dimidiatur propter concursum confessionum.

17 Probatur minor. Nam periculum non redeundi ad confessionem oritur à depravata voluntate ipsius poenitentis, sive rustici, sive politici: quis autem admittere potest, aut aliquando admisit, quod possit quis dimidiare confessionem propter suam depravatam voluntatem?

18 Confirmatur. Nemo enim potest omittere integritatem confessionis à Christo Domino præceptam, nisi propter impossibilitatem physicam, vel moralem: sed periculum non redeundi ad confessionem, eo ipso, quod est voluntarium, & à depravata voluntate profectum, nullam assert impossibilitatem: ergo nemo potest omittere integritatem confessionis propter id periculum.

19 Confirmatur secundò. Nā si confessarius videt, adesse id periculum nō redeundi ad confessionem, quare confessarius nō audiet illam confessionem integrè? Dices, confessarium nolle illum integrè audire, ne reliquis deficiat locus, & occasio confitendi. Infero. Ergo jam præcipua causa dimidiandi, est, ne cæteris defit occasio confitendi. Illa enim dicitur præcipua, immò & totalis causa faciendi, qua ablata; nulla remanet causa id faciendi: sed ablata causa de aliorum confessionibus audiendis; id est, si confessarius non attendit ad hoc, quod alii eo die, & hora confiteantur, sed audiat, ut debet, confessionem illius integram, nulla remanet causa dimidiandi confessionem; ergo si propter audiendas confessiones aliorum vellet dimidiare ista; præcipua, immò & tota causa erit ipse concursus confessionum.

20 Dices. Neque concursus confessionum per se, neque peri-

culum non redeundi per se esse sufficientem causam ad dimidiandam confessionem unius; sed utrumque simul.

21 Sed contra est primò. Nam si: non obstante concursu confitentium confessarius audiat totam confessionem integram ipsius, dispareret omnis causa dimidiandi confessionem: sed nulla est impossibilitas moralis in eo, quod stante eo concursu, audiat illius confessio integra: ergo nulla impossibilitas moralis resultat ex utroque simul. Atqui ubi nulla impossibilitas moralis resultat, non potest omitti observatio præcepti Divini de integritate confessionis: ergo neque propter utrumque simul potest omitti.

22 Contra est secundò. Demus enim, confessarium dimidiare confessionem ejus poenitentis propter id motivum, quod omnes concurrentes possint audiri, & simul ne poenitens ille incurrat periculum non redeundi ad confessionem. Tum sic: quando duæ causæ partiales necessariae sunt ad aliquem effectum, si una deficiat, non potest resultare effectus: & idem evenit, quando duo motiva partialia sunt necessaria ad consequendum aliquem finem, si unum motivum parziale deficiat, nequit perveniri ad talem finem: sed juxta eam responsionem requiritur utrumque motivum præfatum simul, ad hoc, ut possit dimidiari confessio; ergo si unum eorum deficiat, non potest dimidiari confessio. Sed sic est, quod deficit illud motivum, quod omnes concurrentes debeant audiri à confessario, aut confessariis; quandoquidem ex hæc damnatione constat, concursum poenitentium non conducere ad dimidiandam confessionem; & ex terminis constat nullam necessitatem moralem esse in eo, quod omnes poenitentes audiantur; cum nullo præcepto adigantur ad confitendum in illa die: ergo in eo casu non potest dimidiari confessio.

23 Dices secundò. Addita, vel variata una circumstantia, variatur casus in moralibus: ergo addita, vel variata una circumstantia, jam non comprehenditur casus sub hac damnatione, nam damnatio, quæ respicit hunc casum determinatum, non extenditur ad diversum casum. Ergo cum superadditur hæc nova circumstantia, nempe periculum non redeundi ad confessionem, jam est diversus casus; atque adeò non comprehensus sub damnatione.

24 Sed contra est. Inquiro enim, numquid excusabitur à damnatione propositio, quæ dicat, in magno concursu poenitentium posse dimidiari confessionem ejus, qui habet Bullam Cruciatæ? Et tamen superadditur nova circumstantia. Nunquid excusabitur à damnatione propositio, quæ doceat, in magno concursu poenitentium dimidiari confessionem ejus poenitentis, in quo timetur periculum impatientiæ, & furoris contra confessarium, qui nollet audire eum poenitentem, ne defit multitudini poenitentium? Numquid illa, quæ asserat, posse in illo concursu dimidiari confessionem ejus, in quo cernitur periculum talis impatientiæ, ut accessurus sit ad suscipiendam Sacram Synaxim absque confessione?

25 In quibus casibus nemo concedit, eas propositiones liberari à damnatione, quamvis superaddant novam circumstantiam. Et ratio est: quia nisi circumstantia superaddita asserat impossibilitatem moralem faciendi confessionem integram, nihil conducit circumstantia superaddita, ut variet casum in ordine ad necessitatem dimidiandi confessionem. Sicut ergo in his duobus postremis casibus id periculum impatientiæ nihil prodest ad dimidiandam confessionem, quia id periculum impatientiæ oritur ex depravata voluntate poenitentis, ex qua non potest oriri impossibilitas moralis faciendi confessionem integram: eodem prorsus modo periculum non redeundi ad confessionem nihil proderit ad dimidiandam confessionem: & idè in ordine ad dimidiandam confessionem casus non est diversus, atque adeò manet contentus sub ea damnatione.

Ad argumentum, quod obiicit Lumbier illis verbis (si enim dimidiari potest ob necessitatem temporalem, potius poterit propter spirituales proximorum, & ejus poenitentis, si adest periculum non redeundi ad confessionem.) Resp. rationem, quare possit aliquando dimidiari confessio, non consistere in eo, quod necessitas sit temporalis, vel spiritualis; sed in eo, quod talis sit necessitas, ut resultet impossibilitas saltem moralis faciendi confessionem integram; quia dum possibile est physicè, & moraliter facere confessionem integram, instat obligatio juris Divini.

ARTICULUS II.

Duo alia asserta ejusdem Scriptoris discutiantur.

SUMMARIUM.

*Secundus casus de non accessu ad communionem. n. 26.**Hoc impedimentum potest auferri, si non attendatur concursus. n. 27.**Non qualibet notabilitas sufficit ad dimidiandam confessionem. n. 28.**Quid de rustico, cui imponitur onus redeundi. n. 29.**Etiam in rustico solum impediret concursus. n. 30.**Limitationes appositæ ab aliis Authoribus. n. 31.*

26 **I**dem Lumbierius ibidem n. 1990. hæc habet (Altera assertio est in 1. tomo in Indice) Arana fol. 133. scilicet posse dimidiari confessionem in die Jovis Hebdomadæ Majoris, aut in alio die, cum fieret notabile, si non acciperet Eucharistiam: & difficile est, confessionem esse integram, aut quia est diuturni temporis,

poris, aut propter multitudinem concurrentium ad confessionem. Et ibi citavi Vegam in libello de casibus raris. Hæc propositio duntaxat intelligi debet, cum resultabit, ex notabile, quod abstineant à communione illi, quorum confessio dimidiatur. In altero sensu, in quo forsitan aliquis accipiet eam assertionem, nempe quod dimidiari potest duntaxat propter multitudinem poenitentium, qui confiteri cupiunt; illam censemus falsam, & damnatam) Hucusque Lumbierus.

27 Sed hæc assertio videtur mihi clariori indigere explicatione. Quare aliqua notanda veniunt in ea assertionem. Primum est, quod dicit (tunc posse dimidiari confessionem, cum futurum est notabile, quod abstineant à communione illi, quorum confessio dimidiatur. Est enim necesse explicare, unde proveniat impossibilitas faciendi confessionem integram. Nunquid à multitudine poenitentium concurrentium in illa die ad confitendum? Ipse Author negat. Nunquid ex eo, quod erit notabile, quod illi abstineant à communione? Minimè. Potest enim integrè audiri, quamvis aliqui ex concursu poenitentium non possint audiri à confessario, aut confessariis. Debet ergo explicari, id intelligi in casu, in quo aliunde oriatur impossibilitas faciendi confessionem integram; v.g. ex defectu examinis, aut simili causa.

28 Secundum, quod notandum venit, est id, quod asserit, dimidiari posse confessionem (si futurum est notabile, quod abstineant à communione illi, quorum confessio dimidiatur.) Et quidem nisi hæc notabilitas transeat ad scandalum, aut infamiam gravem, non debet admitti, quod accedat ad sacram communionem sine integra confessione. Non enim quævis notabilitas illud generet, non est relinquendum iudicio poenitentis, qui ex levissima causa putabit, si bi oritur infamiam; sed iudicio confessarii prudentissimi gravitas infamiae, aut scandali pensanda est.

29 Idem Author ibi refert, se docuisse tom. 1. sum. num. 676. hanc propositionem, quam fideliter in latinum Sermonem transfero. (Possunt etiam dimidiare confessionem rustici, & peregrini, cum accedunt bona fide, & cognoscit confessarius, eos non esse sufficienter instructos, neque examinatam eorum conscientiam, si instat tempus discedendi, & multitudo poenitentium non permittit, confessarium melius instruere: tunc enim sufficit integritas formalis, cum onere redeundi iterum ad confessionem aliquorum peccatorum.) Et pro hac assertionem citat P. Layman de Sacramento Poenit. c. 13. n. 10. & Busembaum lib. 6. tr. 4. dub. 5. sed hi Authores alias circumstantias superaddunt mox considerandas.

30 Existimo tamen, eam propositionem, ut jacet, non eximi ab hac damnatione: nam ea propositio ultra circumstantiam concursus poenitentium solum addit eam circumstantiam, quod instat tempus discedendi. Quando autem circumstantia superaddita circumstantiæ concursus non affert impossibilitatem saltem moralem faciendi confessionem integram materialiter, si dimidiatur confessio, verificatur, ut supra dixi, quod ratione concursus dimidiatur: atqui quod instat tempus discedendi, non affert impossibilitatem moralem faciendi confessionem materialiter integram, nam si conscientia non est sufficienter examinata, dimitti debet, ut eam melius examinet; aut si confessarius sperat, suis interrogationibus illam sufficienter examinare, non est moraliter impossibile, quod turba concurrentium detineatur: ergo si in hoc casu dimidiatur confessio, id fiet ratione concursus poenitentium; atque adeo ea propositio subiicietur damnationi.

31 Præfati verò Authores alias superaddunt circumstantias, nempe quod poenitens adeo sit rudis, & stolidus, ut non sit capax examinandi conscientiam suam, nisi interrogationibus confessarii omni ex parte adjutus: deinde ille sit peregrinus, qui fortasse transacta hac occasione non possit, nisi transacto tempore diuturno, redire ad confessionem, non sine periculo animæ: Item, quod confessarius interrogationibus suis adjuvet, ita ut talis poenitens confiteatur, quicquid recordatur adjutus à confessarii interrogationibus; & quod hoc examen factum per præfatas interrogationes, si non possit exactè perfici, quia confessarius opprimitur multitudine poenitentium, absolvatur cum onere accedendi iterum ad confessionem cum majori examine, à se, vel à confessario per interrogationes faciendi. Quam ultimam circumstantiam sic intelligo, ut confessarius oppressus, & fatigatus multitudine confessionum non sit aptus ad faciendas interrogationes tam exactè, & attentè; ac si non habuisset tantum laborem. Et hæc omnes circumstantiæ faciunt casum omnino diversum ab eo, quem proponit Lumbier: cum poenitens confiteatur totum, quod in præfati ejus memoriæ occurrit; aliunde autem ex parte poenitentis detur impossibilitas moralis faciendi ampliolem diligentiam, propter ejus ruditatem: ex parte vero confessarii defatigatio contracta ex multitudine confessionum antea auditarum affert impossibilitatem moralem attendendi expedire ad exactius examen. Casus ergo sic explicatus non solum est diversus à casu, quem proponit Lumbier, sed etiam ab eo, quem proponit propositio damnata.

DISSERTATIO XXXIX.

An poenitenti habenti consuetudinem peccandi possit, aut debeat negari, aut differri absolutio, & quando.

CAPUT I.

Propositio damnata, & sententiæ Theologorum referuntur.

SUMMARIUM.

- Discrimen inter consuetudinem, & occasionem proximam peccandi. n. 1.
Potest differri absolutio de consensu poenitentis. n. 2.
Certum est, negandam absolutioem, dum constat de defectu propositi. n. 3.
Potest confessarius impendere absolutioem consuetudinario habenti propositum peccandi. n. 4.
Diversæ quæstiones excitata occasione hujus damnationis. n. 5.

2 **I**nter propositiones damnatas sexagesima hæc est: Poenitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturam, aut Ecclesiam & si emendationis spes nulla appareat; nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolere, & proponere emendationem. Ubi ante omnia notandum est, aliquos scriptores confundere consuetudinem cum occasione proxima peccandi: cum tamen valde diversa sint. Omnis enim occasio proxima plerumque affert consuetudinem peccandi; quamvis aliquando possit esse sine tali consuetudine. Consuetudo autem peccandi plerumque datur sine occasione proxima; ut patet in eo, qui se polluit frequenter ex sola fragilitate propria; & in eo, qui frequenter pejerat, detrahit, & execrationibus utitur in quavis occasione iracundiæ. Quæ diversitas patet ex hoc ipso decreto: nam ex damnatione propositionis 61. constat, nunquam impendendam esse absolutioem ei, qui habet occasionem proximam peccandi, quam potest, & non vult relinquere; habenti autem consuetudinem peccandi, solum constat posse negari, aut differri absolutioem in circumstantiis in hac propositione 60. expressis.

2 Deinde certum est, poenitenti habenti consuetudinem peccandi lethaliter posse differri absolutioem de consensu ejus; solet enim confessarius suadere suaviter poenitenti, esse ei utilius, quod differatur absolutio pro majori motivo emendationis futuræ; cui suasioni solet annuere poenitens, cum ex animo desiderat emendationem in posterum. Quæstio ergo procedit de confessario, qui tali poenitenti invito negat, aut differt absolutioem.

3 Constat etiam, negandam esse absolutioem ei poenitenti, quando ex circumstantiis cognoscit, illum non habere firmum propositum resistendi consuetudini, siue abstinendi à peccatis consuetis. Quia confessarius non potest impedire absolutioem poenitenti, quem cognoscit, non esse rectè dispositum; alioqui posset data opera impendere absolutioem invalidam.

4 Certum etiam est, posse confessarium impendere absolutioem poenitenti habenti consuetudinem peccandi (sine occasione proxima extrinseca, de qua inferius dicitur) si videt poenitentem habere veram displicentiam de peccatis præteritis, & firmum propositum non peccandi de cætero. An autem in hoc casu possit confessarius negare, aut differre absolutioem, dubitari potest.

5 Præsens ergo damnatio propositionis nos docet, posse negari, aut differri absolutioem habenti consuetudinem peccandi, quando nulla est spes emendationis, quamvis ore tenus dicat poenitens se dolere, & habere propositum emendationis. Pro cuius recta intelligentia quinque quæstiones veniunt discutiendæ. Prima est, utrum habenti consuetudinem peccandi lethaliter, & habenti propositum emendationis cognitum à confessario, possit iste negare, aut differre absolutioem, etiam poenitenti invito? Secunda est, utrum quando est utile poenitenti, non autem simpliciter necessarium, quod ei differatur absolutio, possit differre eam confessarius absque consensu poenitentis? Tertia est, An poenitenti asserenti, se habere contritionem, & propositum non peccandi de cætero; teneatur id credere confessarius? Quarta est, An ubi nulla est spes emendationis, & poenitens solo verbo tenus ostendit dolorem, & propositum, possit confessarius, aut debeat negare, vel differre absolutioem? Quæ opiniones in his quæstionibus subjaceat huic damnationi? Quas omnes singulatim discutiemus.

CAPUT II.

Prior quæstio diciditur.

SUMMARIUM.

- Prima quæstio de consuetudinario, cui volenti potest differri absolutio. n. 6.
Quid docuerit Sancius in hac quæstione? n. 7.
Plus requiritur ad negandam, quam ad differendam absolutioem. n. 8.
Minus est differre, quam negare absolutioem. n. 9.
Confessarius potest differre absolutioem consuetudinario dolenti de peccatis. n. 10.
Probatio desumpta ex munere medici, quod competit confessario. n. 11.
Quæ utilitas ex dilata absolutioem? n. 12.
Potest differri, non expectato consensu poenitentis. n. 13.
An ad confessarium spectet curare etiam affectum peccati. n. 14.

Confessiones consuetudinarii suspectae sunt de efficacia propositi. n. 15.

Ad confessarium spectat parare remedium recidivo. n. 16. & 17.

Penitens sepe redditur cautior per ablationem Sacramenti. n. 18 & 19.

Major fructus Sacramenti ex meliori dispositione. n. 20.

*Melior dispositio communiter in penitente deterrito dilatione absolutio-
nis.* n. 21.

Hic fructus deprehenditur experientia. n. 22. & seqq.

6 **P**rima quaestio est, *Utrum habenti consuetudinem peccandi lethali-
ter, & simul habenti propositum emendationis cognitum à con-
fessario, possit iste negare, aut differre absolutionem, etiam sine consensu ip-
sius penitentis?* Et supponimus, semper expedire, & melius per se,
quod ubi confessarius dilaturus est absolutionem, id fiat de con-
sensu penitentis: aut penitens cognoscat animam suam, & emenda-
tioni propriae esse utilem eam dilationem absolutionis: nam corre-
ctio, quae spontanea accipitur, fructuosior est: quam ea, quae accipi-
tur à penitente invito, & indignabundo.

7 Joannes Sancius *disp. 9. n. 6. & seq.* affirmat, confessarium teneri
impendere absolutionem poenitenti, quantumcunque iste habeat
consuetudinem peccandi, si habet dolorem de peccatis, & propositum
emendationis: immò verò eum poenitentem habere jus, ut sta-
tim absolvatur. P. Suar. *disp. 32. de Penit. sect. 2. P. Azor. to. 1. lib. 11. c. 3.*
q. 4. & apud Suarium cit. Reginaldus, Villalobos, P. Sà, Delrius,
Henriquez, & plures alii communiter docent, in tali casu non esse
negandam absolutionem; posse tamen differri.

8 Contra hunc dicendi modum arguit Sancius, ineptam esse
eam advertentiam de non neganda, sed solum differenda absolu-
tione. Quia utcumque neget absolutionem confessarius, illam
solum negabit, donec emendetur: sed id est differre absolutionem,
usquequò emendetur: ergo importuna est ea advertentia de non
neganda absolutione, sed differenda.

9 Sed Sàcius nòdum in scirpo querit. Nā valdè diversū est, quod
ei penitenti propter consuetudinem peccandi dicat confessarius (Nolo
te absolvere, donec auferas hanc consuetudinem) quam quod dicat
illi (expedit tibi, quod per unā, vel alterā hebdomadam differatur
absolutio, ut vim tibi inferas cōtra consuetudinē.) Ex his ergo duo-
bus modis primū negat praefati Authores, & secundum affirmant.

10 Dicendum ergo est, ei penitenti habenti consuetudinē peccandi
lethaliter, & simul habenti dolorem de peccatis, & verum propositū
emendationis, posse confessarium differre absolutionem, dū videt id
expedire ad ejus emendationem, & ad majorem firmitatem propositi
nō peccandi de cæteris: idque tū si penitens renuat, & sit invitatus.
Ita Authores supra citati, & est communis sententia Theologorum.

11 Probat. Nam confessarius non solum Judex, sed etiam est
Medicus Spiritualis, ut constat ex Concilio Trid. *Sess. 14. c. 8. de Sa-
cram. Penit.* ubi agens de satisfactione, quam imponit confessa-
rius, ait, *Medentur quoque peccatorum reliquiis.* Et inferius: *habeant au-
tem praeculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad nova
vita custodiam, & infirmitatis medicamentum; sed etiam ad praeterito-
rum peccatorum vindictam.* Constat etiam ex Concilio Lateranensi
in cap. omnis utriusque sexus, illis verbis: *Sacerdos autem sit discretus,
& cautus, ut more periti medici super infundat vinum, & oleum vulne-
ribus sauciatis.* Sed solet esse remedium opportunum de emendatio-
ne vitae, quod differatur absolutio modo dicto: ergo poterit con-
fessarius adhibere id medicamentum vulneribus sauciati.

12 Et sanè experientia docuit, non paucos peccatores hoc reme-
dio avulsos esse à consuetudine peccandi: cuius rei plura referuntur
exempla. Inter alia non leve est, quod memoriae traditum inveni-
mus apud nō vulgarem Authorem, qui fide dignus refert, foeminā
quandam, quae in diuturna peccandi licentia vixerat, accessisse ad
confessarium, qui, ut peritus medicus, opportunum remedium cen-
suit dilationem absolutionis: quam dilationē ipsa cum magna in-
dignatione accipiens, discessit; sed die sequenti rediit, cōtritione, &
lacrymis plena dicens (si cæteri confessarii sic mecum egissent, non
ego tamdiū perstitissem in depravatis moribus) & per hoc remediū
confessarius lucratus est Christo ovem errantem. Ad hoc autē ma-
gna requiritur prudētia in confessario: nam remedia, quae aliquibus
prosūt, aliis possunt nocere, ob diversas infirmorum dispositiones.

13 Et ex dictis constat, posse confessarium differre absolutionem
praefato poenitenti, non expectato ejus consensu. Peritus enim me-
dicus, qui mederi debet ulceri inveterato, quod gāgrāx proximū
est, videtque, illud combustione indigere, non expectat consensum
infirmi: sed infirmo renuente comburit: quod si infirmus omninò
renuit, & manum coercet comburentis, & arcet; medicus illum
deserit. Eodem modo potest procedere medicus spiritualis in in-
firmitatibus inveteratis, si prudentia dictaverit ita expedire.

14 Resp. Jo. Sancius ubi *sup. u. 17.* ad confessarium, quā medicus
est, nō expectare medelā infirmitatis jam sanatae per alias cōfessio-
nes, sed solā medelam infirmitatis praesentis: atque adeo cū ea cōsue-
tudo peccandi, quae non distinguitur a multitudinem peccatorū praeterito-
rū, jam sit subiecta aliis confessionibus, illa quatenus praeteri-
ta, & confessionibus subiecta, jam est sanata. Et quāvis ex consue-
tudine remaneat inclinatio vehementior ad peccandū de futuro, ea
inclinatio, siue habitus nō est peccatū, sed effectus peccati. Ad con-
fessariū autē non spectat curare effectū peccati, sed ipsū peccatū.

15 Sed haec responsio peccat in multis, & maxime in duobus.

Primò, quia tāquam certū supponit, infirmitatem consuetudinis,
siue multitudinis peccatorum praeteritorum esse jam sanatam: cū
tamen sit ordinariē vehemens suspicio, confessiones factas tēpore
cōsuetudinis laborare defectu efficacie propositi. Et ideo cōfessarii
prudētes, & pii his, qui diuturnam consuetudinem peccandi jam
deseruerunt, frequēter consulunt, ut de toto eo tempore, quod dura-
vit ea prava consuetudo faciant cōfessionem generalem, ut revali-
dent cōfessiones praeteritas, quae apud viros prudētes suspectae sunt,
immò poenitentes ipsi postquam dereliquerunt cōsuetudinem pec-
candi frequēter, censent, aut saltem timent, se in confessionibus eo
tēpore factis, non habuisse firmum propositum non peccandi. Ideò
ex hoc capite confessarius infirmitatem praesentem sanare vult, ut
ut propositum poenitentis cum majori securitate evadat efficax. Nā
licet credat probabiliter, poenitentem habere propositum efficax
non peccandi: at eo ipso, quod credit probabiliter, credit cum for-
midine, augente formidine inveterata cōsuetudine: & consequen-
ter vult ad hunc finem majoris securitatis adhibere id remedium.

16 Peccat secundò in eo, quod dicit, nō spectare ad cōfessarium
ut medicum spirituales, adhibere medelā affectui peccati, scilicet
inclinatio ad peccandum de futuro. Constat enim ex locis supra
citatis Concilii Lateranensis, & Tridentini spectare ad confesso-
rem, ut medicum adhibere remedia *ad nova vitæ custodiam*, quae sūt
verba Tridentini. Et praeterea ipse Joannes Sàcius ibidem admit-
tit, posse, & debere cōfessarium imponere poenitentiam medica-
lem ad vitandum recidivum: & *disp. 13.* asserit, posse confessarium
imponere poenitenti pro satisfactione medicinali aut frequentem
confessionem pro tempore futuro, aut confessionem generalem.

17 Cū ergo constet, posse, & debere confessarium adhibere
remedium ad vitandum recidivum, & praecipue cū Concilium
Lateran. *cap. omnis utriusque* dicat: *Prudenter intelligat, quale debeat
ei prebere Consiliū, & cujusmodi remedium adhibere, diversis experimen-
tis utendo ad salvandum egrotum;* nec Concilium determinet, quod-
nam remedium adhibendum sit: quin potius Cōcilium id remittat
ad diversa experimenta confessarii: quare hoc genus medicaminis
restringendū est ad satisfactionē medicinalem; & quare excludendū
est remedium differēdi absolutionem, quando expedit haec dilatio?

18 Obiicit Joannes Sancius n. 12. Nunquam est salubre consi-
lium differre absolutionem poenitenti: ergo licet confessarius sit Me-
dicus Spiritualis, nunquam debet adhibere id remedium: cū me-
dicus non debeat adhibere medicinam, nisi salubrem. Probatur an-
tecedēs. Nam ad eum finem negatur, ut differatur absolutio, scili-
cet, ut poenitēs cautior fiat ad peccata vitanda in posterum: sed poe-
nitēs cautior fit ad peccata vitanda per virtutem Sacramenti rece-
pti, quam per ablationem Sacramēti. Cū Sacramentum det ube-
riorem auxiliorum copiam ad non peccandum, quā negatio Sa-
cramenti, & quā dolor, quem pati posset poenitens ex denegata
absolutione: ergo cum consiliū semper esse debeat de re meliori,
nunquam erit salubre consiliū differre absolutionem poenitenti.

19 Resp. primò. Si cōfessarius esset omninò certus de veritate,
& firmitate propositi nō peccandi, aliquā vim haberet id argumē-
tū: Cōfessarius autem nunquam habet eā certitudinem de verita-
te, & firmitate propositi in eo poenitente, qui perstitit longo tempore
in cōsuetudine peccandi lethaliter; immò verò semper est suspicio
de defectu propositi (propter rationē supra traditam) dū non vide-
tur aliquod singulare indicium de consuetudine derelicta: Non ergo
rectè inferitur, quod gratia Sacramēti conferret majores vires ad nō
peccandū, quando forsitan non est validum Sacramentū. Salubrius
ergo consiliū erit, quod fiat dispositio securior ad Sacramentū re-
cipiendum: quā quod detur absolutio cum suspitione nullitatis.

20 Resp. secundò, supponendo, multò majorem gratiam recipi,
quando recipiens Sacramentum habet multò meliorem disposi-
tionem. Demus ergo, quod confessarius, sibi omninò satisfaciatur,
& tanquam certum credat, poenitentem habere firmitatem pro-
positi sufficiētem ad valorem Sacramenti, & ad fructum ejus per-
cipiendum: & quod attētis circumstantiis censeat opportunum me-
dicum ad roborandum propositum nō peccandi, quod differatur ab-
solutio: Quae dilatio, ut sepe experientia comprobavit, deterret poe-
nitentem, & hoc terrore firmat magis propositum non peccandi, &
quandoque arcet omninò poenitentem à consuetudine peccandi.

21 Tū sic. Poenitēs sic deterritis dilatione absolutionis manet cū
firmiore proposito nō peccandi, & arcendi consuetudinē illam in-
veteratā: & cōsequenter multò meliōrē dispositionem ad recipien-
dū Sacramentū, quā antea: ergo sic multò majorem fructū recipit
ex Sacramēto, quā si antea recepisset; immò & fortasse multò ma-
jorē, quā in omnibus cōfessionibus toto cōsuetudinis tēpore factis.

22 Instabis, Unde sciemus, non oriturum esse tantundem fru-
ctum ex confessione facta absque dilatione absolutionis, quantum
de facto ortum est post dilationem absolutionis: nam cū suppo-
namus, illum poenitentem habere propositum non peccandi: cre-
dibile est, quod ipsum Sacramentum conferret gratiam, qua
poenitens possit resistere, & de facto resistat consuetudini.

23 Resp. ab experientia constare, quod post multas confessiones
perstitit peccator in sua depravata consuetudine, & post unam di-
lationem absolutionis cōvellit radicatus eam consuetudinem: ut
in exemplo allato: vel quia peccator, quādo confitebatur in ipso tē-
pore consuetudinis, non habebat firmitatem propositi; atque adeo
non

nō erat illi fructuosum Sacramētū; vel quia si habuit sufficiētā propositi, ejus tamē firmitas fuit tā parvę intēssionis, ut fructus etiā esset parvus, & nō talis, qui possit radicatus cōvallere consuetudinē.

C A P U T III.

An quando dilatio absolutionis non est necessaria, sed utilis possit fieri absque consensu pœnitentis.

S U M M A R I U M.

Aliqui docent, expectandum esse consensum pœnitentis. n. 24.
Dilatio, vel negatio absolutionis, quæ sæpè est necessaria, sæpè solum utilis, indiget prudentia confessorii. n. 25.
Potest differri absolutio absque consensu pœnitentis. n. 26.
Consuetudinarius est in periculo aterna damnationis: propterea indiget urgentiori remedio. n. 27.
Talis sæpè deterretur dilatione absolutionis. n. 28.

24 **Q**uidam Doctores Lovanienses in libello supplici oblato Sacre Cōgregationi asseruerunt, hanc esse doctrinam communem in Academia Lovaniensi: nempe dilationem, aut negationem absolutionis, quādo illa est simpliciter necessaria, fieri debere absque consensu pœnitentis; quando verò illa est duntaxat utilis fieri non posse absque cōsensu illius. Explicant ibidem causas, quæ negationem, aut dilationem absolutionis faciunt necessariam, enumerant tres, scilicet ignorātiā mysteriorū Fidei, defectū dispositionis in pœnitente, & proximam peccandi occasionem. In reliquis autem casibus, ut differatur absolutio, petēdū esse consensum à pœnitente.

25 Et in primis negari nō potest, negationē, aut dilationē absolutionis quādoq; esse necessariā, ut in tribus casibus proximè relatis, quorū posterior majori indiget explicatione, quādoq; non esse necessariā, utilem tamen pœnitenti, scilicet ad majorem securitatem emendationis in futurum, quandoque etiam esse perniciosam: ut quando confessorius est sufficienter securus de dispositione pœnitentis, & videt signa ingentis tristitiæ, & cuiusdam quasi desperationis in pœnitente ex hac negatione, aut dilatione absolutionis: scio enim, nonnullos pœnitentes, quibus negata, aut dilata fuit absolutio, in tam profundam abyssum tristitię incidisse, ut per plurimos annos à Sacramento Pœnitentię recesserint. Et hæc omnia satis declarant, quā magna prudentia requiratur in confessoriiis, ut hoc pharmacum salutis cum discretione administrent.

26 Sed cōtra eam assertionem Lovaniensium assero, nō solum differri posse absolutionem à cōfessario, absque consensu pœnitentis, quando ea dilatio est necessaria: sed etiam, quando est utilis ad emendationem in futurum: Et hujus sententię esse Authores supra citatos, cenſeo: qui sine ea limitatione asserunt, id posse cōfessarium, quando iste judicat expedire ad melius roborandum emendationem in futurum, & propositum ejus. Et probatur primò ex ratione medici Spiritualis: quę competit confessorio, ad analogiam Medici corporalis. Hic enim non solum quando necessarium est ad conservandam vitam, sed etiam quando expedit infirmitati non lethali, vult adhibere remedium, in quo prudenter operatur. Quod si omninò resistit ægrotus, deserit illum Medicus.

27 Probatur secundò ex verbis Concilii Lateranensis supra relatis. Prudenter intelligat (confessorius) quale debeat ei prebere consiliū & hujusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad salvandum ægrotum: id soli judicio cōfessarii committens: atqui homo versatus in diuturna cōsuetudine peccandi, licet de presenti habeat verum propositum nō peccandi, adhuc est in magno discrimine amittendæ salutis æternę: cum ex diuturna consuetudine oriatur vehemens proclivitas, & propensio ad peccatum; & cōtingentia subitæ mortis, & incertitudo habendi tempus opportunum ad congruam dispositionem semper ad sit; ergo poterit confessorius adhibere remediū, quod viderit opportunum ad salvandum ægrotum, siue pro securitate salutis æternę pœnitētis, independentē à cōsensu illius.

28 Et quidē videmus plurimos homines, qui toto anno versantur in cōsuetudine peccandi, puta in concubinato, in odio lethali cōtra inimicos, in negotiationibus iniquis, & in Paschate confitentur, & iterum redeunt ad eadē, aut pejora vitia, & in hoc vivendi modo persistunt usq; ad mortem. Hos enim, quis dubitet versari in magno periculo dānationis æternę? Propterea enim multi incurunt damnationē æternā: repentina enim morte adveniente, nō habent tempus disponendi se, ut oportet. Videmus etiā, homines quādoq; deterri ab ea cōsuetudine peccandi per dilationem absolutionis. Quare ergo cōfessarius non poterit uti medio opportuno ad salvandum ægrotum, quādo viderit esse utile, differre absolutionem ad cōpescendā eā licentiā peccandi, quę ducit ad perditionē æternā: idque independentē à cōsensu illius? Homo enim immersus peccatis est ad instar phrenetici, cui etiā renuētī adhibētur remedia opportuna.

C A P U T IV.

An pœnitenti asserenti, se habere verum propositum, teneatur credere confessorius?

S U M M A R I U M.

Qui asserant, teneri confessorium credere pœnitenti ore testificanti de suo dolore. n. 29. & 30.
Jo: Cardenas.

Ut in plurimum credendum illi est. n. 31.

Non est illi credendum, dum adest fundamentum contrarium. n. 32.

Authores expressè ponentes hanc limitationem. n. 33. & seq.

Nequit quis prudenter credere uni privato, dum adsunt indicia in oppositum. n. 37.

29 **Q**ui propugnabant propositionem damnatam, eo præcipuè nitebantur fundamento, quòd confessorius tenetur credere pœnitenti asserenti se habere dolorem de præteritis, & propositum non peccandi in futurum: ut satis indicant ea verba postrema propositionis damnatæ, dum modò ore proferat, se dolere, ac proponere emendationem. Ideò ad hujus damnationis intelligentiam operæ pretium est, præsentem quæstionem discutere.

30 Joannes Sanciū disp. 9. n. 6. contendit, semper confessorium debere credere pœnitenti asserenti, se dolere, ac habere propositum non peccandi. Et ideò non debere fateri consuetudinem peccandi, ut supra vidimus; sed confessorium teneri absolvere pœnitentem statim, si id asserat. Et citat P. Ægidium de Coninch disp. 8. de Sac. dub. 17. n. 132. dicentem: *Credendum esse pœnitenti dicenti, se propositum firmum emendationis concipere.* Et Cordubam in summ. §. 8. q. 4. agentem: *X aunque al penitente se ha da creer lo que dize: id est (& quamvis pœnitenti credendum est id, quod affirmat.)* Et posset citare multos alios, qui eadē doctrinā tradunt: quę si rectè intelligatur, vera est.

31 Pro cuius recta intelligentia animadvertendum est aliud esse, quod pœnitenti, ut in plurimum, credendum est, quando affirmat, se habere propositum non peccandi; aliud verò, quando semper, & in omnibus circumstantiis illi credendum sit. Deindē aliud est, quod pœnitenti credendum sit, quod dicit de suo proposito, quando nullum indicium, nullave conjectura apparet in contrarium; & aliud, quod illi credendum sit, quando apparet indicium de nullitate propositi. Etenim doctrina Theologorum de fide habenda pœnitenti in illis, quæ dicit, intelligitur non pro omni circumstantia, scilicet non pro ea, in qua sunt indicia contraria.

32 Et ipse P. Ægidius citatus à Sancio, qui dicit, *credendum esse pœnitenti, dicenti se propositum firmum emendationis concipere*; immediate subjungit: *si verò aliquid obstat (ut si nollit deferere occasionem) illi non est credendum.* Et Corduba, qui dixit: *quamvis pœnitenti credendum est id, quod affirmat*, postea subiicit exceptiones.

33 Sed & reliqui Theologi, eam propositionem universalem limitant modo proximè explicato. Audiendus est P. Antonius Perez tr. 3. de Pœnit. disp. 3. c. 4. n. 64. ubi ait: *Secundò queritur, an confessorius debeat credere pœnitenti, & absolutionem conferre, si dicat, se habere attritionem, seu contritionem veram?* Resp. *debere, dummodo non sit presumptio fortior in contrarium: qualem præsumptionem, meo judicio faciet frequentia relapsus, & falsitatis medii emendationis.* Impossibile enim est, moraliter loquendo, hominem sæpè cōfiteri, & semper relabi, quādo facilis est emendatio, & propositum emendationis est serium. Quare præsumendum est, eum, qui ita confitetur, & sic post frequentem confessionem relabitur, cum possit facile emendare peccatum, non habere propositum efficax.

34 P. Suarez to. 4. in 3. p. disp. 32. sect. 2. n. 3. affirmat utrumque, & quod confessorius pœnitenti affirmanti, se habere propositum, tenetur credere, & quod non tenetur, si sint conjecturæ in oppositum. Ita enim ait: *Satis est, ut pœnitens credatur habere firmum propositum suam obligationem implendi, cui CREDENDUM EST: præsertim si tunc primum incidit in eam occasionem: neque ex aliis CONJECTURIS potest talis suspicio probabiliter concipi.*

35 Lug. Card. disp. 14. de Pœnit. sect. 10. n. 166. quāvis dixisset alibi, cōfessariū debere credere pœnitenti, sic ait: *Certum est, quando Sacerdos attendit consuetudinem præteritam, & propensione, aliisq; circumstantiis, judicat, pœnitentem non averri sufficienter ab illo peccato, non posse eum absolvere, quantumcumq; pœnitens dicat se dolere, quia si Sacerdos id non credit, non habet iudicium requisitum ad conferendam absolutionem.*

36 P. Dicastillo to. de Sac. tr. 8. disp. 10. dub. 29. n. 571. disertè affirmat utrumq; Ibi enim ait: *Pœnitentiq; affirmanti se habere retractationem, & propositum non peccandi, CREDENDUM EST.* Deinde num. 572. subjungit. *Quando autem ex alio capite, aut circumstantiis constat, aut prudenter timetur, illum non esse sufficienter dispositum, quantumvis dicat, se & dolorem, & propositum habere requisitum, non est illi CREDENDUM.* Eodem modo, & in eodem sensu loquuntur reliqui Theologi, qui hanc rem ex professo tractant: dum dicunt, credendū esse pœnitenti affirmanti, se dolere, & efficaciter proponere.

37 Et ratio hujus assertionis est evidens. Impossibile enim est, quòd alis credat cum satisfactione dictum unius privati hominis, quando habet indicia, & conjecturas urgentes in oppositum, & ex parte illius privati hominis nullum aliud est motivum, nisi dictum simplex illius: cum ergo confessorius non obligetur ad impossibile, utique nequit dici, quod tenetur credere, ubi videt conjecturas urgentes in oppositam partem.

C A P U T V.

An ubi nulla est spes emendationis, teneatur confessorius absolvere dicentem se habere dolorem, & propositum?

S U M M A R I U M.

Defectus spei emendationis potest esse ex parte pœnitentis, vel ex parte confessorii. n. 38.

Damnatio loquitur de defectu spei ex parte confessarii. n. 39.

Fundamentum pro parte obligato confessarium ad absolutionem. n. 40. & 41

Confessarius videns in penitente non esse spem emendationis, debet differre, aut negare absolutionem. n. 42.

Oppositum esset assertio scandalosa. n. 43.

In eo casu non solum potest, sed debet suspendere, vel negare absolutionem. n. 44.

Idem dicendum, dum solus confessarius desperat de emendatione. n. 45.

Et si cognoscat consuetudinem confessarius, & inquirens sibi suadeat prudenter propositum, potest, sed non debet absolvere. n. 46. & 47.

Nequit absolvere, si non format iudicium prudens de proposito. n. 48. & 49.

38 **P**ROPOSITIO damnata contendit non esse negandam, nec differendam absolutionem penitenti habenti consuetudinem peccandi, etiam si nulla sit spes emendationis. Et quia hic defectus spei emendationis potest se tenere ex parte poenitentis, ita ut penitens non speret emendationem suam futuram, & potest se tenere ex parte confessarii, ita ut iste solus desperet de emendatione; potest dubitari, de cuius desperatione loquitur propositio.

39 Circa quod dicendum est, propositionem loqui, quando confessarius nullam concipit spem emendationis penitentis propter consuetudinem peccandi. Et ratio est: quia cum proposito contendat, confessarium non posse negare, aut differre absolutionem; ad eundem refertur desperatio emendationis futuræ, ad quem spectat negare, aut concedere absolutionem. Contendit enim propositio, quod quavis confessarius desperet de emendatione, non potest negare, neque differre absolutionem, si penitens dicit, se dolere, & proponere. Quæ defectum spei potest dupliciter habere confessarius. Primò, si videat ipsum penitentem desperare de sua emendatione futura; in quo casu ipse etiam confessarius amittet spem emendationis futuræ. Secundò, si non appareat in penitente hic defectus spei; confessarius autem ex diuturna consuetudine, & aliis circumstantiis nullam spem concipiat de emendatione penitentis futura; quin potius de illa desperet.

40 Est ergo quæstio quarta, an confessarius possit, aut debeat negare, aut differre absolutionem penitenti habenti consuetudinem v. g. luxuriandi, desperans de emendatione in futurum, quando poenitens affirmat, se habere verum propositum emendationis? Et pro parte affirmante, quod in eo casu confessarius possit, & debeat absolvere (pro qua stat Joannes Sancius supra relatus) potest hoc reformari argumentum. Est sententia recepta inter Theologos, quod quavis confessarius credat, penitentem non esse emendandum, si habeat satisfactionem, quod poenitens verè dolet, eo quod habet verum propositum emendationis, potest illum absolvere: quia sic cognoscit penitentem de presenti esse rectè dispositum: quare ergo neganda est absolutio penitenti rectè disposito?

41 Antecedens probatur. Nam P. Suar. disp. 32. de Panit. sect. 2. n. 2. ait: *Neque oportet, ut confessor sibi persuadeat, & iudicet etiam probabiliter, ita esse futurum, ut panitens à peccando abstineat: sed satis est, ut existimet, nunc habere tale oppositum, quamvis post breve tempus, illud sit mutaturus. Ita docent omnes Auctores.*

42 Dico primò. Cum confessarius videt, penitenti habenti consuetudinem peccandi nullam inesse spem emendationis suæ, debet proponere ei motiva, per quæ melius disponatur, donec perveniat ad concipiendam spem emendationis suæ: quod si non consequatur, quamvis dicat penitens, se dolere, & proponere, poterit negare, aut differre absolutionem penitenti etiam invito. Probatur. Quia quavis non sint physicè impossibilia propositum non peccandi, & defectus spei de emendatione in futurum; tamen iste defectus spei, sive desperatio de emendatione est magnum impedimentum, ut eliciat verum propositum emendationis, atque adeò inde provenit, ut non sibi satisfaciat de vera dispositione penitentis. Cum ergo ex parte penitentis non inveniatur confessarius, nisi dictum illius de suo proposito, & inveniatur in contrarium illam urgentem præsumptionem contra veritatem propositi, poterit, & debet absolutionem differre penitenti etiam invito, usque dum sibi constet de recta dispositione poenitentis.

43 Et hic est scopus præcipuus hujus damnationis, nempe quod stante desperatione penitentis de sua emendatione, quam etiam cognoscit confessarius, & quod penitens ore tenus dicat, se dolere, & proponere, neque sit aliud indicium, ex quo cognoscatur, quod dolet, & proponit ex animo, scandalosum est dicere, quod non possit confessarius negare, aut differre absolutionem.

44 In quo casu, scilicet, dum propter id motivum non sibi satisfacit confessarius de veritate, & firmitate propositi emendationis, non solum potest confessarius negare, aut differre absolutionem, sed etiam tenetur negare, aut differre illam: quia cum non possit impedire absolutionem, nisi poenitenti disposito, donec habeat satisfactionem de dispositione penitentis, non potest illi impendere absolutionem.

45 Dico secundò. Id, quod dixi de eo casu, in quo penitens habeat desperationem emendationis suæ cognitam à confessario, dicendum etiam est in casu, quo ipse confessarius habeat eam desperationem emendationis, quamvis ea non appareat in penitente; si tamen confessarius ex ea desperatione, & ex modo, quo poenitens affirmat se habere propositum emendationis, quando non videtur dicere ex animo, sed ore tenus, credat penitentem vacillare in proposito emendationis. Nunquam enim potest absolvere, nisi prudenter sibi per-

suadeat, penitentem habere id propositum firmum emendationis, sicut etiam dolorem de peccatis præteritis.

46 Dico tertio. Quando confessarius propter diuturnam consuetudinem peccati desperat de emendatione penitentis in futurum, & penitens dicit se habere propositum non peccandi, si adhibens diligentiam, sibi prudenter persuadeat, penitentem habere dolorem, & verum propositum emendationis, quamvis possit illum absolvere, potest tamè differre absolutionem. Prima pars conclusionis, scilicet quod possit absolvere, constat ex eo, quod dum confessarius sibi prudenter persuadet, penitentem esse rectè dispositum, illum potest absolvere.

47 Secunda pars conclusionis, scilicet quod adhuc potest differre absolutionem; patet ex dictis c. 2. Cum enim confessarius sit Medicus Spiritualis, cum viderit expedire ad salutem anime penitentis, quod differatur absolutio, poterit hoc remedium adhibere. Vide, quæ ibi differui: ne eadem cogamur repetere.

48 Ad objectionem propositam n. 40. respondeo, propositionem damnatam non loqui de casu, in quo confessarius sibi prudenter persuadeat, quod penitens habet dolorem de peccatis, & firmum propositum emendationis; sed de eo casu, in quo penitens verbo tenus affirmat, se dolere, & proponere; & consequenter non dat indicium sufficiens, quod dolet, & proponit ex animo; & simul desperatur de ejus emendatione, & sic datur indicium, quod non ex animo dolet, & proponit, sed duntaxat ore tenus.

49 Magnum itaque discrimen datur inter hos duos casus. Nam primus est, in quo licet desperetur de emendatione, non tamè significatur dolor, & propositum ejus solo verbo tenus, sed significatur esse ex animo, & ita sibi prudenter persuadeat confessarius. Secundus est, in quo & desperatur de emendatione, & solo verbo tenus dicit, se dolere, & proponere, sine sufficenti indicio, quo significatur, illum dolere, & proponere ex animo. Primus casus non spectat ad propositionem damnatam; & in eo potest confessarius absolvere: & potest differre absolutionem, si viderit expedire ad inveteratam consuetudinem evellendam. Secundus casus non differt à propositione damnata: & idè in illo confessarius potest, & debet negare, aut differre absolutionem. Et hanc esse mentem P. Suarii ex verbis relatis satis constat.

C A P U T VI.

Quæ opiniones ex quatuor quæstionibus discussis incurrant hanc damnationem?

S U M M A R I U M.

Tres circumstantiæ, sub quibus debet confessarius negare, aut differre absolutionem. n. 50.

Qui diceret, penitenti habenti consuetudinem peccandi, & propositum firmum non peccandi cognitum à confessario nequire negari absolutionem, nihil diceret contra damnationem formaliter. n. 51.

Neque virtualiter damnatur ea propositio. n. 52.

Non damnatur, qui diceret, non posse negari, aut differri absolutionem, dum solum est utilis penitenti invito, licet falsò dicat. n. 53.

Discrimen inter potestatem negandi, aut differendi absolutionem dependenter, vel independenter à consensu penitentis. n. 54. & seq.

Qui diceret, confessarium semper teneri credere penitenti dicenti se dolere, & proponere, subiicitur damnationi saltem virtualiter. n. 58. & seq.

Expresse damnatur, qui diceret, non posse confessarium negare absolutionem dicenti se dolere, & si non videat spem emendationis. n. 61.

Similis alia propositio damnatur. n. 62.

Qui assereret, non posse negari absolutionem consuetudinario, de qua non sit spes emendationis, dummodo constet de ejus dolore, & proposito, & si falsò dicat, non subjacet damnationi. n. 63. & 64.

50 **I**N primis illud certum est, subiici damnationi quamcumque propositionem, quæ negaverit, posse confessarium negare, aut differre absolutionem, concurrentibus simul tribus circumstantiis: prima, quod penitens habeat consuetudinem peccandi; secunda, quod nulla sit spes emendationis; tertia, quod solo verbo tenus asserat penitens, se dolere, & proponere, sine eo, quod detur signum sufficiens, quo colligatur penitens loqui ex animo. Quod ex tenore ejus propositionis damnatæ satis constat. Restat breviter examinare, num subeant hanc damnationem formaliter, aut virtualiter aliquæ propositiones circa quatuor quæstiones in hac dissertatione discussas.

51 Circa primam quæstionem propositam c. 2. inquiritur, an hæc propositio: *Poenitenti habenti consuetudinem peccandi, & habenti propositum firmum non peccandi cognitum à confessario, non potest negari, aut differri absolutio*, incurrat hanc damnationem? Et dicendum est primò, non incurrere formaliter, & expresse. Ratio est: nam propositio damnata loquitur de eo, qui ore tenus dicit se dolere, & proponere, id est, qui ita dicit, se dolere, & proponere, ut nullum signum sufficiens det, quo indicet se dolere, & proponere ex animo: sed in casu hujus conclusionis id non dicit ore tenus, sed ipse confessarius cognoscit, penitentem id dicere ex animo, ut supponitur in ipsa hypothesis: ergo hæc propositio longè distat à propositione damnata, atque adeò non est in eadem damnatione.

52 Dicendum est secundo, neque virtualiter subjacere huic damnationi. Probatur. Illa enim propositio subjacet virtualiter damnationi,

ni, quæ est antecedens, unde evidenter inferitur propositio, ut constat ex *differt. i. cap. ult.* & ex plurimis aliis locis: sed quod non possit negari, aut differri absolutio habenti consuetudinem peccandi, sed vere dolenti, ac proponenti, non est antecedens, unde inferatur, quod non possit negari, aut differri penitenti affirmanti eatenus, se dolere, & proponere: ergo ea propositio non subiaceat virtualiter damnationi.

53. Circa secundam quæstionem propositam *cap. 3.* inquitur, an subiiciatur huic damnationi ea propositio Lovaniensium: *Negatio, aut dilatio absolutionis si solum sit utilis, & non simpliciter necessaria, non est exercenda in penitentem invitum.* Quam propositionem esse falsam ostendi in *cap. 3.* non tamen subiiciatur huic damnationi expressè, & formaliter; quia ut ex terminis patet, longè distat à propositione damnata. Sed neque virtualiter: nam ex illa non inferitur propositio damnata.

54. Obiicies. Habenti consuetudinem peccandi, & desperanti de sua emendatione, & dicenti ore tenus, se dolere, & proponere, non est simpliciter necessarium, quod negetur, aut differatur absolutio, sed duntaxat utili: sed juxta hanc propositionem Lovaniensium, quando id est solum utile, non potest negari, aut differri absolutio penitenti invito: ergo habenti eam consuetudinem, & desperanti de emendatione, & proponenti ore tenus, non potest negari, aut differri absolutio, nisi de consensu penitentis. Hæc autem consequentia opponitur damnationi: nam cum damnatio ponit posse in eo casu negari, aut differri absolutionem, manifestè id ponit independentem à consensu penitentis; alioqui limitaretur universalitas damnationis. Major probatur. Nam dum damnatio dicit, *non potest negari, aut differri, &c.* damnatio ponit, quod potest negare, aut differre. Atqui dum ponit, quod potest negare, aut differre, hæc verba non dicunt necessitatem, sed ad summum utilitatem.

55. Resp. majorem esse falsam: nam in hypothese propositionis damnatæ, non est duntaxat utile, sed simpliciter necessarium negare, aut differre absolutionem. Etenim quoties confessarius non habet sufficientem satisfactionem de recta dispositione penitentis, non potest absolvere; atqui quando ex una parte desperatur de emendatione in futurum, & ex altera penitens se dolere, & proponere dicit ore tenus, id est sine ullo indicio de eo, quod id dicat ex animo; confessarius non habet sufficientem satisfactionem de recta dispositione penitentis: ergo in ea hypothese absolvere non potest; atque adeò necessarium est negare, aut differre absolutionem.

56. Ad probationem majoris dico, quando damnatio ponit, quod in ea hypothese confessarius potest negare, aut differre absolutionem id intelligi independentem à consensu penitentis: nam si intelligeretur dependenter à consensu illius, non posset absolute dici, quod confessarius posset negare, aut differre absolutionem; dissensus enim penitentis impediret eam potestatem confessarii, quoad negandam, aut differendam absolutionem; atque adeò dissentiente illo verificaretur, quod confessarius non posset negare, aut differre absolutionem. Ita circa hanc propositionem, *tutor potest negare licentiam pupillo ad alienandam rem mobilem*; si ea intelligeretur dependenter à consensu pupilli, verificaretur potius contradictoria ejus propositionis; cum dissentiente pupillo non posset negare eam licentiam.

57. Quod autem damnatio solum ponat, quod confessarius potest negare, aut differre absolutionem, non propterea verba significant solum utilitatem; cum aliunde significat defectum dispositionis, sine qua non potest impendi absolutio; & consequenter sine illa necessarium est, quod negetur, aut differatur absolutio.

58. Circa tertiam quæstionem propositam *cap. 4.* inquitur, an subiiciatur damnationi hæc propositio: *Confessarius in omni hypothese tenetur credere penitenti dicenti se dolere, & proponere emendationem.* Et videbitur fortasse alicui, eam non subiici: cum propositio nihil dicat de credulitate confessarii.

59. Asero tamen, eam propositionem saltem virtualiter damnari. Quod manifestè ostendo. Primò ex principiis sæpius statutis: virtualiter enim damnatur propositio, quæ est antecedens evidenter inferens propositionem damnatam, juxta *differt. i. c. ult.* sed præfata propositio talis est, ergo virtualiter damnatur. Probatur minor: nam propositio damnata, dum dicit, confessarium debere statim absolvere, dicit (quamvis alio tenore verborum) confessarium debere credere penitenti affirmanti ore tenus, se dolere, & proponere, cum possit absolvere, nisi id credens: sed ex eo, quod in omni hypothese confessarius teneatur credere penitenti asserenti se dolere, & proponere, evidenter inferitur, quod tenetur ei credere, quando id dicit ore tenus, & sine signo indicante, quod illud dicit ex animo, etiam si nulla sit spes emendationis; quæ est conjectura in contrariū. Tum sic: ergo ex eo, quod confessarius teneatur in omni hypothese credere affirmanti se dolere, & proponere, inferitur evidenter propositio damnata.

60. Ostendo secundò. Propositio enim est virtualiter damnata, cum est impossibilis cum ipsa damnatione: nam eo ipso, quod due propositiones sint impossibiles in veritate, non possunt esse simul veræ, & consequenter eo ipso, quod una sit certò vera, altera debet esse certò falsa: sed præfata propositio est impossibilis cum ea damnatione: ergo præfata propositio est virtualiter damnata. Minor probatur. Non possunt stare simul hæc duo, & quod confessarius in omni eventu teneatur credere penitenti affirmanti, se dolere, & proponere; ac quod possit negare, aut differre absolutionem, qui non

eredit, poenitentem id affirmare ex animo, sed verbo tenus: sed, propositio, de qua in præfati loquimur, dicit primum; & damnatio statuit secundum: ergo præfata propositio est impossibilis cum hac damnatione.

61. Circa quartam quæstionem propositam *cap. 5.* constat, propositionem oppositam nostræ primæ conclusioni expressè damnari, scilicet hanc, *Cum Confessarius in penitente habente consuetudinem peccandi, videt, nullam inesse spem suæ emendationis, non potest negare, aut differre absolutionem, quamvis verbo tenus dicat, se dolere, & proponere.* Iste enim est sensus propositionis damnatæ.

62. Similiter constat, propositionem oppositam nostræ secundæ conclusioni expressè damnari, scilicet: *Habenti consuetudinem peccandi, cum confessarius nullam habet spem emendationis, quando hac desperatione emendationis non apparet in penitente, non potest negare, aut differre absolutionem, dummodo ore tenus proferat, se dolere, & proponere emendationem.* Quia quamvis aliquibus verbis differat à propositione damnata, sensu tamen non differt: nam per ea verba, *Et si emendationis spes nulla appareat.* Non limitatur propositio ad hoc, quod ea desperatio emendationis sit in poenitente, aut in solo confessario.

63. Quod attinet ad tertiam conclusionem ejusdem quæstionis quartæ, inquitur, an subeat damnationem hæc propositio: *Penitenti habenti consuetudinem peccandi, cujus emendationis nullam spem habet confessarius, sed tamen habet satisfactionem de dolore, & firmo proposito emendationis, non potest negare, aut differre absolutionem.* Et quidè hanc propositionem probabimus esse falsam, eo quod confessarius, ut Medicus Spiritualis potest adhibere remedia ad vitandum recidivum; unum autem remedium ejusmodi solet esse dilatio absolutionis.

64. Sed quævis præfata propositio sit falsa, non tamen subit hanc damnationem. Hæc enim damnatio procedit respectu illius, qui, cum nulla sit spes emendationis, ore tenus dicit, se dolere, & proponere, id est, sine ullo indicio, quod illud dicat ex animo. Propositio autem, de qua loquimur, omnino mutat hypothese; supponit enim confessarium, facto prudenti examine, cognoscere, ejusmodi poenitentem dolere, & firmiter proponere ex animo.

DISSERTATIO XL.

Qua ratione teneamur fugere occasionem proximam peccandi lethaliter? Ubi, an possit absolvi, qui cum possit, non vult illam deserere?

CAPUT PRIMUM.

Referuntur propositiones damnatæ, & prænotantur aliqua.

SUMMARIUM.

Quot propositiones exponendæ, & cur ista adunata? n. 1. Referuntur tres propositiones damnatæ. n. 2. Quotuplex questio hic includatur. n. 3. Quadam alia discutiendæ pro majori declaratione. n. 4. & 5.

IN præfati Dissertatione fermo erit de illis propositionibus, quarum doctrina spectat ad occasionem peccandi. Et quia materiæ ipsius affinitas eas inter se conjungit, nos illas, ut objectum propositæ dissertationis in eadem adunamus. Disseremus itaque de tribus propositionibus, quas unico prospectu proponimus illa ipsa serie, qua in damnatione proponuntur, & comprehendunt doctrinam de occasione proxima peccandi, & obligatione illam vitandi pro obtinenda Sacramentali absolutione.

1. Igitur propositio inter damnatas sexagesima prima hæc est. *Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quæ potest, & non vult omittere, quinimò directè, & ex proposito querit, aut ei se ingerit.* Sic se habet sexagesima secunda. *Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.* Hujus tenoris est sexagesima tertia. *Licetum est querere directè occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi.* Et quidem de hac materia proximæ occasionis peccandi latissimè egit in *1. p. Cris. Th. disp. 18.* Ex qua depromam, quæ ad harum propositionum expositionem necessaria sint.

2. Præmittendum itaque est primò, sub titulo hujus dissertationis contineri tres quæstiones circa has tres propositiones damnatas, spectantes ad occasionem proximam peccandi. Prima quippè est de potestate absolvendi eum, qui vult persistere in occasione proxima peccandi. Secunda, de causa sufficienti ad persistendum licite in ea occasione proxima. Tertia, de causa justa ad quærendam directè occasionem proximam peccandi.

3. Præmittendum est secundò, in his tribus quæstionibus includi plures alias, quas singillatim oportet discutere, pro majori hujus materiæ claritate, utpotè quæ ab istarum enodatione omnino dependeat, v.g. quæ, & qualis dicenda sit proxima occasio peccandi: an, & quale periculū peccandi includatur in occasione proxima: in quantum & quomodo teneamur vitare periculum peccandi ad fugiendam proximam occasionem peccati. Sunt etiam his similes plures aliæ quæstiones, de quibus satis constabit in decursu totius dissertationis.

4. Præmittendum tertio, etiam esse plures quæstiones, quæ diversimodè à Theologis agitantur, & hic discutiendæ sunt propter mate-

ria, vel connexionem, vel identitatem: sunt enim vel doctrina ipsa damnatarum propositionum, vel objecta connexa cum eadem doctrina: ideoque necessaria earum notitia pro pleniori presentis materię cognitione, desumenda quidem tum ex principiis, quibus nitebatur doctrina damnata, tum ex illationibus, quę ab ipsa deducuntur.

C A P U T II.

Quid sit, & per quid constituatur proxima occasio peccandi? Ubi etiam, quid sit, & quotuplex peccandi periculum?

S U M M A R I U M.

Difficultas exponendi occasionis proxime quidditatem. n. 6.

Duplex est occasio peccandi, proxima, & remota, & singulorum descriptio. n. 7.

Occasio proxima constituitur per duplex predicatum. n. 8.

Discrimen inter periculum proximum, & proximam occasionem peccandi. n. 9.

Quid sit peccandi periculum. n. 10. & seqq.

Periculum est multiplex. n. 13. & seqq.

Licet periculum dicatur necessarium, adhuc manet liberum absolute, quia necessarium dicitur respectu extrinsece circumstantiæ. n. 22.

6 Aliqui recentiores magnam inveniunt difficultatem in explicando, quid sit occasio proxima peccandi, P. Dicastillo 10.2. de Sacram. tr. 8. disp. 6. dub. 19. n. 327. ait: *Celebris est distinctio proxima, & remota occasionis, quamvis non facile sit plenè explicare, quamnam sit occasio proxima.* Et postquam proposuit definitionem P. Suarii mox subiiciendam, subiungit: *Post Suarium alii (eodem modo explicant) qui tamen multa dicunt, nec facile est explicare exactè, in quo consistat ratio proxima occasionis.* Ego tamen existimo non difficile explicari, si exponatur per formale periculum peccandi. Et difficultas duntaxat consistit in iudicando, an hic, & nunc attentis omnibus circumstantiis, detur formale periculum peccandi; quamvis in concubinato, & similibus facilius dignoscatur. Quare optimè dixit P. Suarez proximè citandus: *vix potest certa regula tradi, quia tota hæc res maximè pendet ex prudentia Confessoris.*

7 Igitur occasio peccandi est duplex, alia proxima, & alia remota. Proximam sic describit P. Suarez 10.4. in 3. p. disp. 32. sect. 2. n. 4. *Quæ ex suo genere talis sit, quę frequenter inducat homines similis conditionis ad tale peccatum; vel certè ut experimento constet in homine habere talem effectum.* Quam etiam definitionem, sive descriptionem admittit Lugo Card. disp. 14. de Penit. sect. 10. n. 149. P. Thomas Sanch. lib. 1. in Decal. c. 8. n. 1. P. Castro Palao 10.1. tr. 2. disp. 2. pun. 9. §. 3. n. 2. P. Dicastillo proximè citatus, & non multum ab ea discrepat Navar. in sum. c. 3. n. 14. Et hoc modo explicant communiter recentiores. Occasio verò remota est, quæ quamvis aliquo modo inducat ad peccatum, non tamen habet frequentem conjunctionem cum peccato.

8 Sed ut melius cognoscatur, quid sit occasio proxima peccandi opus est, ut explicemus, per quę prædicata constituatur. Dicendum ergo est, occasionem proximam peccandi constitui per duo prædicata, nempe circumstantiam extrinsecam, & periculum formale proximum peccandi. Et ratio est: quia sola circumstantia extrinseca non potest esse occasio proxima peccandi: nam quod homo habet in eadem domo cum foemina, non sufficit, ut sit occasio proxima peccandi, cum multi homines, & foemina ita habitent sine tali occasione. Ubi autem ei cohabitationi accedit periculum formale peccandi, tum adest occasio proxima.

9 Et quidem omnis occasio proxima peccandi affert periculum proximum peccandi, sed non omne periculum proximum peccandi dicitur occasionem proximam. Nam occasio proxima dicitur circumstantiam extrinsecam; hæc autem non requiritur ad periculum proximum. Qui enim ex propria fragilitate intrinseca habet diuturnam consuetudinem se polluendi, habet periculum proximum peccandi, ortum ab habitu intrinseco per consuetudinem acquisito, qui habitus, utpotè diuturna consuetudine acquisitus est valde intensus, atque adeò inclinatur vehementer ad continuanda ea peccata.

10 Ut ergo penitus explicetur occasio proxima, oportet explicare, quid sit periculum peccandi. In relata disp. 18. n. 8. dixi, periculum esse inclinationem ad futuritionem mali; atque adeò periculum peccandi nihil aliud est, nisi inclinatio ad futuritionem peccati. Sed adverte, quod nomine inclinationis non intelligitur inclinatio voluntatis, aut iudicii; sed motivum antecedens ad futuritionem peccati, ex quo motivo prudentes colligunt impendere eam peccati futuritionem. Et quia quandoq; non est omnino certa futuritio, ideo non dicitur illatio, seu inclinatio. Quod si clarius explicare placuerit, dic, periculum peccandi esse motivum inclinans ad futuritionem peccati. Inclinans, inquam, in genere motivi.

11 Cum autem dicimus, periculum esse inclinationem ad damnum futurum, ne intelligas, hoc esse re ipsa futurum; id enim falsum est, cum sæpè detur periculum, quin re ipsa sit futurum damnum; sed esse motivum inclinans ad hoc, quod damnum sit futurum. Hinc colliges, periculum duo dicere, & habitudinem, sive motivum inclinans tanquam constitutivum periculi; & futuritionem damni tanquam terminum ejus habitudinis, sive inclinationis.

12 Deinde certum est, periculum, & securitatem esse terminos impossibiles, & sibi invicem repugnantes. Et ita ubi est periculum, deficit securitas, & ubi adest securitas, abest periculum. Et quantum minuitur periculum, tantum acceditur securitati.

13 In eadem disp. n. 7. cum Caramuele distinxit triplex periculum, scilicet certum, probabile, & leve. Certum est, quod certitudine morali infert futuritionem damni, quando scilicet quilibet prudens firmiter sibi persuadet, damnum esse eventurum. Ut cum quis propria experientia ductus, certò sibi persuadet, cum adierit talem domum, lapsurum in peccatum luxuriæ. Similiter certum mortis periculum est, quando infirmitas adeò gravat hominem, ut medici de vita ejus desperent. Item quando quis appropinquet Leoni, cujus sævitia, & appropinquo certum sibi argumētum est mortis futuræ.

14 Periculum probabile est, quando ad sunt rationes probabiles, quæ suadeant lapsum futurum. Ut cum quis timoratus, fragilis tamen, probabiliter censet in occasione exercende luxuriæ, fragilitate sua vincendum contra timorem Dei. Et ubi fragilitas, & occasio absque timore Dei possent illi esse motivum persuadendi sibi certò futuritionem lapsum; adjuncto timore Dei mediocriter sibi infuso, qui ad vitandum peccatum inclinatur, reddit motivum illud solum probabile. Similiter dum infirmus ita gravatur, ut licet non omnino desperetur de vita ejus, adhuc tamen corrupti humores inclinant ad mortem. Item qui pedester ambulat in quadam campi planitie, & audit à fide dignis ducentis ab hinc passibus sævire Leonem, quamvis non incurrat periculum certum mortis, subit tamen periculum probabile, quod probabiliter arguitur ex vicinitate Leonis, & lenta fuga, quam pedester homo capessere potest.

15 Ubi adverte, periculum probabile etiam esse certum in existendo, & probabile in inferendo futuritionem damni. Nam quando infirmo impendit mors; sed non desperatur adhuc de vita ejus, certum est, quod datur periculum; incerta tamen, & probabilis est illatio mortis futuræ.

16 Periculum leve est, quando datur indicium leve, propter quod suspicatur homo, aut timet damnum futurum, ut cum homo religiosus, qui nunquam lapsus est in rem veneream, & magno Dei timore afficitur, ingreditur domum femina pulchræ, & ex ejus pulchritudine indicium sumit ad suspicandum, se fortè lapsurum in delectationem aliquam morosam. Huc etiam reducuntur pericula peccandi, quæ insunt in humana conversatione, in mercatura, in commercio virorum, & mulierum, &c. Nam ultra periculum peccandi, quod unicuique affert propria fragilitas, istæ occasiones communes vitæ humanæ afferunt aliquale periculum.

17 Dividitur secundò periculum peccati in intrinsecum, extrinsecum, & mixtum. Intrinsecum est, quod oritur à propria fragilitate, vel ab habitu vitioso. Extrinsecum est, quod independenter à propria fragilitate intelligitur inclinare ad peccatum; qualis est violentia, metus, persuasio amici ad peccatum. Mixtum est, quod componitur ex utroque occasio extrinseca adjuncta propriæ fragilitati.

18 Dividitur tertio periculum peccandi, in formale, & materiale: quæ distinctio necessaria est ad discernendum, quando, aut quomodo periculum formale transit in materiale, quod non raro solet contingere. Periculum materiale est ipsa occasio, aut circumstantia extrinseca; quæ provocat, vel inclinatur ad lapsum. Periculum formale est illud, quod consideratis omnibus circumstantiis extrinsecis, & intrinsecis inclinatur ad lapsum.

19 Da duos homines, quorum alter ingressurus domum, in qua peccare luxuriosè consuevit, secum statuit proposito tepido, & remisso, se non peccaturum; alter ingressurus in similem occasionem ex causa necessaria, Dei timore percussus, propositum facit intensissimum non peccandi: superadditque ferventem ad Deum orationem cum magna fiducia obtinendi à Deo speciale auxiliū. Rogabis ergo, an uterque incurrit periculum formale labendi in peccatum? Et resp. posse fieri, quod secundus non incurrat periculum formale peccandi, si nimirum magna sit constantia hominis in propositis servandis, & continuandis precibus ad Deum; quod aliquando experientia comprobavit. Ea enim firmitate propositi, & fiduciæ in Deum roboratus, & ea certitudine iudicii ad securitatem tractus, magnopere extenuat periculum, & aliquando fieri potest, quod illud omnino exterminet. Primus incurrit periculum formale; nam propositum non peccandi tepidum, & remissum non extenuat periculum peccandi.

20 Et hinc infertur, periculum formale peccandi, quantumvis proximum, posse extenuari, immò & aboleri omnino per actus internos hominis, sive per externos simul, & internos. Quod non raro contingit, quado à Deo præventus, & magna animi consternatione detestans peccata sua, amovet se ab ipsa occasione luxuriæ, quam domi necessariò, & involuntariè retinet. Experientia enim comperi, peccatores occasionei proximæ venerè immerfos, quam non poterant à domo sua amovere, tandem à Deo illuminatos recessisse ab eo peccato per detestationem illius, & orationis continuationem, & Sacramentorum frequentiam. Ex quo factum est, ut periculum formale labendi conversum sit in materiale: & occasio proxima peccandi desierit esse proxima per exercitium activum virtutis.

21 Dividitur quarto, in periculum voluntarium, & necessarium, sive in volutarium. Voluntarium est, quando est in potestate hominis auferre periculum, nulla necessitate cogente ad retentionem periculi. Periculum duplici ex capite potest fieri necessarium: aut ex necessitate

cessitate Theologica, id est, ex præcepto obligante: quale esset periculum, quod subiret chirurgus, qui ex charitate, vel iustitia obligaretur mederi feminæ extremâ necessitatem patienti: cum non esset alius, qui mederetur: & ille, qui ad vitandū scandalū necesse est retinere domi feminā sibi periculosa. Aut potest oriri periculū necessarium ex necessitate physica, vel morali: ut qui violentia satellitum inducitur in carcerem, ubi invenit periculū percutiendi inimicum in eodem carcere detentum. Ille enim necessitate physica adactus conicitur in id periculū: & filia familias, quæ morali necessitate cogitur ad exiltendum in domo paterna, in qua juvenis habitat sibi periculosus, non habens in potestate sua expulsionem juvenis.

22 Sed adverte, id periculum, quod dicitur necessarium, absolute non esse talē, nisi quoad circumstantiam externam. Unde fit, quod occasio proxima peccandi duntaxat sit necessaria, aut involuntaria quoad circumstantiam externam; quod autem sit proxima, voluntarium, & liberum est homini. Nam ut supra dixi, quod occasio sit proxima, præter circumstantiam extrinsecam, dicit periculum peccandi ortum ab intrinseco: nempe à propria fragilitate, & aliquando etiam ab habitu vicioso; quibus resistere liberum est homini: & ideo in potestate libera hominis est facere, quod occasio non sit proxima, scilicet per actus proprios virtutis.

CAPUT III.

An ad occasionem proximam requiratur periculum certum peccandi, an verò sufficiat probabile.

ARTICULUS I.

Dux adversæ sententiæ referuntur.

SUMMARIUM.

Explicato periculo certo peccandi, & periculo probabili; inquitur, an sit occasio proxima, quando periculum duntaxat est probabile? n. 23.

Prima sententia Caramuelis & ejus fundamentum. n. 24. & seq.

Retractatio Caramuelis; & sententia aliorum Doctorum sequentium Caramuelem in pristina ejus opinione. n. 27.

Secundam sententiam oppositam docent tanquam certam communiter Doctores. n. 28. & 29.

Aliqua sunt in presenti præstanda ad declarationem nostræ veræ sententiæ. n. 30.

23 **E**X capite proximè præcedenti constat, quod periculum certum pro re præsentis dicimus illud, quod certitudine morali infert futuritionem damni. Periculum verò probabile dicimus illud, in quo invenitur motivum inclinans probabiliter ad futuritionem damni. Utrunque autem genus periculi est certum in existendo. Certum enim est, existere in periculo mortis infirmum, cuius vita adhuc non desperatur, sed probabiliter timetur: Occasionem, in qua periculum peccandi est certum, indubitabile est esse proximam. Inquirimus ergo in præsentis, an sit etiam occasio proxima, quando periculum est duntaxat probabile?

24 Caramuel in Theologia Regul. disp. 70. n. 1056. ex editione Veneta, anni 1651. docuit, licitum esse exponere se periculo probabili peccandi. Ex quo evidenter infertur, non esse occasionem proximam peccandi illam, in qua periculum peccandi est duntaxat probabile: cuius fundamentum cum sit evidenter sophisticum, satis declarat falsitatem ejus opinionis.

25 Fundamentum proposuit n. 1058. in hæc verba: *Potis, utrum possit se aliquis exponere probabili peccandi periculo? Ego nullam actionem prudentem peccati arguo; nec imprudens censendus est, qui sequitur partem probabilem. Ita efficacissime superius n. 1057. ubi notavi, tunc probabiliter de esse periculum, quando probabiliter adest; & si tibi sit probabile, quod nullum sit peccandi periculum, non video, quid te urgeat, aut cogat, ne possis licite operari.* Totum itaque fundamentum illius est, quod ubi datur periculum probabile peccandi, probabile est dari periculum, & probabile est nullum dari periculum peccandi.

26 Ut in Theolog. fund. edit. Francofurtensis fund. 11. n. 298. eandem assertionem sic probat: *Sit iturus Ambrosius ad Petronilla domum, & cognoscit probabilis peccati periculum; ergo in tali casu potest, & debet dicere: Ista propositio (Peccabo) est probabilis: atque possum sequi, quam volo in materia probabili; ergo potero stare huic sententiæ. (Non peccabo.)*

27 Sed in Theolog. fund. editionis Lugdunensis an. 1657. retractavit Caramuel hanc sententiam, & fund. 11. n. 504. expressè dicit, esse improbabilem, & ratione demonstrativa probat, illam esse improbabilem. Et tamen Leander à Murcia lib. 2. disquisitionum moral. disp. ref. 16. nixus præcipue autoritate Caramuelis, & ejus sophistico fundamento relato, defendit, licitum esse exponere se periculo probabili peccandi. Et novissimè M. Hozes ad proposit. 62. n. 4. eam opinionem pristinam Caramuelis admittit tanquam probabilem.

28 Oppositam sententiam docent tanquam certam communiter Doctores. Quod clarè cernitur in controversia, quæ his temporibus acerrimè agitur, scilicet. (An sequi teneamur opinionem probabiliorē, & tutiorē?) Nam omnes authores, qui affirmativam par-

tem propugnant, eo nituntur fundamento, quod, qui operantur secundum opinionem minus tutam, exponunt se periculo probabili mortaliter, supponentes esse peccatum mortale exponere se periculo probabili peccandi mortaliter. Et contra, omnes Doctores, qui tuentur, licitum esse sequi quamlibet opinionem practice probabilem, etiam minus probabilem, supponunt etiam esse peccatū mortale exponere se periculo probabili peccandi mortaliter: ideoque respondent, eum, qui sequitur opinionem minus probabilem, non se exponere periculo probabili peccandi propter dictamen reflexū certum, quod licitum est sequi quamlibet opinionem probabilem. Ideo neque hi, neque illi Authores admittunt, licitum esse exponere se periculo probabili peccandi lethaliter.

29 Pro hac etiam sententia in ea disp. 13. c. 6. citavi Lorcam, Lesium, Ludovicum Lopez, Dianam, Cælestium, & Caramuelem, ubi retractavit pristinam opinionem oppositam. Et n. 60. hanc periodū subjunxit: (Hanc etiā conclusionem tenent omnes viri prudentes totius orbis terrarū, qui interrogati: an juxta regulas prudentiæ sibi liceat exponere sine necessitate vitam periculo probabili mortis, honorem periculo probabili ignominia, rem familiarem periculo probabili jacturæ omnimodæ, certissimè respondebunt, id nequaquam licere: immò verò imprudentissimū ab omnibus judicandū, qui omnia bona sua absque necessitate ei periculo probabili exposuerit. Eadem autem quæstio est mutata materia de iis bonis temporalibus, & de donis gratiæ, & amicitia Dei, nisi quod in hoc incomparabiliter urgentius militent argumenta, quando dona gratiæ maxima, pretiosa, & æterna, res minimas, viles, & perituras excedunt.

30 Tria ergo præsentis præstanda sunt. Primum, impugnare demonstrativè eam pristinam Caramuelis opinionem. Secundum, demonstrare obligationem fugiendi periculum probabile peccandi. Tertium, ex dictis inferre, proximam esse occasionem peccandi, in qua est periculum probabile.

ARTICULUS II.

Impugnatur evidenter ea opinio Caramuelis.

SUMMARIUM.

Sophisma, quo nititur sententia Caramuelis. n. 31.

Prima ejus impugnatio ex periculo probabili mortis. n. 32.

Alia exempla de periculo probabili prudenter cavendo. n. 33.

Ostenditur equivocatio istius sophismatis. n. 36. & 37.

Discrimen inter certitudinem existentia periculi, & probabilitatem de futuritione damni. n. 38.

31 **I**N disp. 18. relata c. 3. demonstravi falsitatem ejus opinionis. Neque enim evidentiore probatio datur contra opinionem sophisticum fundamento suffultam, quam ostendere, in quo latet dolus sophisticus. Vidimus initio articuli præcedentis totum fundamentum ejus opinionis consistere in hac consequentia: *Datur periculum probabile peccandi: ergo probabile est, nullum dari periculum.* Cum ergo probabile sit, nullum dari periculum, cum quis se exponit periculo probabili peccandi, probabile est, quod nulli periculo se exponit: atque adeo probabile est, quod non peccat. Utergo clariùs, & evidentiùs dolus sophisticus hujus argumenti conspiciatur, oportet, hoc idem argumentum, & in eadem forma proponere in aliis materiis, ubi id evidentiùs cernitur. Quod brevius præstabo remittens Lectorem ad locum citatum.

32 Ostenditur primò iste dolus sophisticus in periculo mortis. Petrus incidit in periculum probabile mortis: ergo est probabile dari, & est probabile non dari periculum mortis. Ergo potest sequi hanc opinionem, quod nullum est periculum; & consequenter ex hac probabilitate poterit non recipere Sacramenta in periculo probabili mortis. Quo quid absurdius dici potest? Si ergo hoc argumentum fallax est in periculo mortis, eodem modo est fallax in periculo peccandi: cum forma arguendi sit eadem.

33 Ostenditur secundò. In medio campi non longè abest à te leo savissimus, v.g. per quadraginta passus: & duo alii homines in eodem campo distant à te quadraginta passus, & à leone, inter se totidem. Inermis es, & equum habes proximum, quo velociter possis fugere. Erisne prudens, si nolis uti eo medio fugiendi? Probo tuo argumento, te esse prudentem, etiam si nolis uti eo medio fugiendi. Id non est periculum certum mortis; quia leo potest dirigere gressum, & furorem ad alios homines ibi existentes: periculum ergo est duntaxat probabile: ergo (juxta formam argumenti Caramuelistici) probabile est, nullum esse periculum, (quis prudens admittet hanc consequentiam in tanta approximatione leonis, ex eo, quod periculum solum sit probabile?) Si ergo, probabile est, nullum tibi imminere periculum à leone propinquo; ne fugias. Immo verò acquiesce consilio meo, & arripe medium velocioris fugæ, ut id mortis periculum probabile evadas, & incipe intelligere, hanc esse dolosam consequentiam: *Datur periculum probabile, ergo probabile est, nullum esse periculum.*

34 Eodem modo potest formari argumentum in periculo probabili combustionis domus tuæ, *paries cum proximus ardet*, poteris enim inferre, ergo probabile est, nullum esse combustionis periculum. Et si sequeris hanc regulam novæ prudentiæ, non protegens te, nec tuos,

tuos, nec substantiam tuam ab eo periculo probabili.

35 Et quid, si Gubernator arcis, videat periculum probabile invasionis Maurorum; & dicat apud se: *Hoc periculum est probabile, & ideo probabile est nullum esse periculum*: & ideo nihil provideat pro defensione? Si re ipsa Mauri expugnent arcem; excusabit ne se ipsū coram Iudice ex eo, quod, quia periculum erat duntaxat probabile, erat revera probabile, nullum esse periculum; & ideo prudenter operatum esse non providendo de defensione arcis? Numquid non riderent omnes responsionem; cum ipse non rideret plectendus capite? Vide hæc omnia urgentius ponderata eo cap. 3. relato.

36 Impugnatur secundo eadem opinatio, ostendendo æquivocum, in quo laborat. Etenim aliud est loqui de existentia periculi, & aliud de illatione futuritionis damni. Periculum dicitur probabile, quia illatio, aut quasi illatio futuritionis damni est duntaxat probabilis: Unde fit, quod potest esse certa existentia periculi, & probabilis duntaxat illatio futuritionis damni. Sic quando infirmus est in periculo probabili mortis, ita ut de ejus salute nondum desperent medici, existentia illius periculi est certa, illatio autem, aut quasi illatio, qua ex periculo colligitur probabiliter futuritio mortis, est duntaxat probabilis.

37 Tum sic. Quando datur periculū probabile peccandi, certum est, quod existit periculum, & probabilis est futuritio peccati: ergo dolosa est hæc consequentia; *Datur periculum probabile, ergo probabile est dari periculum*, (Et quia ubi pars affirmativa est probabilis, etiam negativa est probabilis, ut existimat Caramuel,) *ergo probabile est, non dari periculum*. Pater consequentia. Implicat enim contradictionem, esse certam existentiam periculi, & esse duntaxat probabile, quod existat periculum; cum mutuo inter se repugnent, esse certum, & esse duntaxat probabile. Quod argumentum alterius cernitur convincere in periculo probabili mortis. Vide duo alia argumenta demonstrativa, quibus prosequutus sum impugnationem ejus opinionis in præcitato cap. 3.

38 Ad argumentum verò Caramuelis art. 1. propositū constat ex dictis, quomodo distinguenda sit ea propositio. *Probabiliter deest periculum, quando probabiliter adest*. Non enim deest probabiliter (quoad existentiam) periculū, quando adest probabiliter quoad illationem futuritionis damni: potest tamen concedi, quod quando illatio futuritionis damni est probabilis, sit etiā probabilis illatio nō futuritionis. Quod patet in periculo probabili mortis circa infirmum, cujus mors probabiliter timetur, & cujus vita probabiliter speratur. Ad aliud argumentū, quod ar. 1. retuli ex Caramuele, constabit solutio ex art. seq. Alias argumentationes minoris momenti, quas affert Murcia, à ratione, & ab autoritate, abundè impugnavi ibid. c. 4. & 5.

ARTICULUS III.

Quanta sit obligatio fugiendi periculum probabile peccandi lethaliter.

SUMMARIUM.

Qui docuerint, esse licitum exponere se periculo probabili peccandi lethaliter. n. 39.

Prima impugnatio hujus sententia ex gravi, & certo damno animæ. n. 40. & seq.

Secunda impugnatio ex securitate, quam homo debet sibi comparare. n. 43. & 44.

Tenetur quis comparare sibi securitatem istam prudenter, proportionem ad securitatem rei temporalis. n. 45.

39 **E**X ar. 1. constat, Caramuelem olim, (quamvis postea retractavit) Murciam, & Hozes docuisse, non esse illicitum exponere se voluntariè periculo probabili peccandi: Qui autem Doctores doceant oppositum, ibidem proposui. Et quia in eo disp. 18. cap. 6. illam Caramuelis opinionem manifestè debellavi, placuit ex eo loco aliquas periodos transcribere.

40 Igitur esse lethaliter illicitum exponere se periculo probabili peccandi lethaliter, ostendo primò: (Periculum probabile peccandi, sive amittendi Dei gratiam est certò grave malum animæ præsens, & à quolibet prudente fugiendum; sed nemini licet absque necessitate subire id, quod est certò grave malum animæ præsens, & à quolibet prudente fugiendum: ergo nemini licet absque necessitate se exponere periculo probabili peccandi, sive amittendi Dei gratiam. Minor, & consequentia patent.

41 Major probatur. Periculum probabile amittendæ vitæ est certò magnum malum præsens, quod omnes homines vitare conantur: periculum probabile amittendi honorem, & incurrendi ignominiam, est magnum malum præsens, quod omnes detestantur: periculum probabile amittendi penitus omnem rem familiarem est magnum malum præsens, quod omnes fugiunt, & periculum probabile cujuslibet magnæ jacturæ temporalis, puta Regiæ, aut imperialis dignitatis, aut cujuslibet alterius, est magnum malum de præsentī, quod omnes prudentes avertere conantur: ergo periculum probabile amittendæ gratiæ divinæ, quæ his omnibus pluris valet incomparabiliter, est de præsentī magnum malum animæ, quod omnes Christianæ prudentiæ compotes averfari debeant.

42 Sanè ea sola terminorum propositio sine ulteriori probatione

rem facit evidentissimam. Nam ea consequentia à minori ad majus deducta, est inevitabilis, eo quod fortius militat in pretiosioribus, quam in minus pretiosis. Antecedens verò qui negaverit, accedat inermis ad Leonem in ea distantia, in qua non est evidens, se occidendum, sed solum probabile; tempore magnæ tempestatis inducat in navem omnem suam substantiam, & solvat è potu, quando non est evidens, sed solum probabile, navem submergendam; si venditor est, tradat omnes merces suas viro extraneo, & sibi incognito, quem eas furaturum esse, non est videns, sed probabile; si Rex est, vel Imperator, non adhibeat Regno præsidium defensioni opportunum, quando probabile est, illud esse expugnandum ab hostibus, non tamen evidens. Cum ergo homines tam diligenter incumbant adhibendo media opportuna ad vitandum quodlibet periculum probabile magnæ jacturæ rei temporalis, manifestum est, id periculum esse magnum malum præsens. Itaque malum, quod imminet de futuro, est ipsa jactura rei; quod verò res habeat eum statum, ut inde inferatur probabiliter futurum detrimentum, malum est de præsentī; quia de præsentī datur is rerum status, unde probabiliter infertur jactura futuritio.

43 Ostenditur secundo. Homo non solum tenetur graviter præcepto non peccandi, sive non amittendi gratiā Dei, sed etiā securū se reddendi, quantum moraliter possit, à peccato lethali, & ab amissione gratiæ Dei: sed reddere se securū consistit in eo, quod vitet periculum etiā probabile: ergo tenetur graviter præcepto vitandi periculum etiā probabile. Minor patet: non enim potest intelligi, quomodo habeat homo vitam securam, dum est in periculo probabili mortis.

44 Major probatur primò. Nam charitas erga se ipsum obligat, ut quis reddat se securum quantum possit, à summo malo, & ab amissione summi boni. Probatur secundo. Nam quilibet tenetur reddere se securum ab incurfione gehennæ; sed peccatum lethale est majus malum, quam incurfio gehennæ: ergo tenetur securum se reddere à peccato lethali.

45 Probatur tertio eadem major ex dictis eo c. 6. n. 70. (Quilibet homo tenetur, sicut ad conservandam prudenter suam vitam, ita ad comparandam prudenter securitatem illius, quādo scilicet profusio vitæ non sit necessaria pro majori bono; cogita, pro utilitate publica, charitate, &c. Item tenetur ad reddendum securum prudenter honorem suum, cujus defectus redundaret in alios: item & honorem suorum. Et ita inter viros prudentes verteretur vitio patrifamilias, qui filias non reciperet à periculo ignominie resultante ex commercio venereo. Tenetur similiter ad reddendum securam rem familiarem, à qua dependent alimenta filiorum, uxoris, &c. quantum prudentia dicat: ergo tenetur homo ad reddendum securam gratiam Dei, & securum se præstandum à ruina mortis peccati. De antecedente nullus dubitare potest; quia apud omnes certum est, quod ea bona conservare tenetur, nec conservare potest, nisi eripiendo à periculis, quæ imminere solent: nam qui ea omnibus periculis probabiliter exponeret: omnes prudentes censerent eum non conari sufficienter ad eorum conservationem: cum ea pericula media sint ad ruinam. Consequens verò idem esse cum antecedente: mutata materia viliori in materiam digniorem, certum est.

ARTICULUS IV.

An occasio extrinseca, in qua est periculum probabile peccandi, eo ipso sit occasio proxima?

SUMMARIUM.

Qui dixerint, occasionem proximam includere periculum moraliter certum peccandi. n. 46.

Ad occasionem proximam satis est periculum probabile peccandi. num. 47. & 48.

Qui credit periculum, judicat id probabile. n. 49.

Occasio est proxima, in qua quis voluntariè exponitur periculo peccandi. n. 50.

Occasionem esse proximam sub periculo probabili ostenditur exemplis. n. 51. & 52.

Quam periculosa in praxi opinio opposita. n. 53.

46 **A**D occasionem proximam peccandi requiri periculum certum, nempe illud, ex quo certitudine morali inferatur futuritio peccati, olim sustinuit Caramuel, ubi supra (quamvis postea id retractaverit) & Leander à Murcia supra relatus, quos novissimè sequuntur Lumbier tom. 3. summ. n. 2010. p. 1253. & Hozes in expositione proposit. 63. n. 4. pag. 425.

47 Sed ad occasionem proximam peccandi lethaliter sufficere periculum probabile, firmum est inter Autores majoris notæ. Ita P. Thomas Sanchez lib. 1. in Decal. c. 8. n. 1. ajens: *Certissimum est opus ex se veniale, aut indifferens in mortale transire, si operans occasione ita proxima exponatur, ut eum in morali, ac proximo peccandi moraliter periculo constituat: constat ex illo Ecclesiastici 3. (Qui amat periculum, peribit in illo.) Et ratio est: quia salutem spirituale contemnere convincitur, se tam PROBABILI ejus amittendæ periculo obiciens. Et num. 3. ait: In hoc PROBABILI peccandi moraliter periculo fatenda sunt circumstantia illius peccati, cujus periculo se exposuit.*

48 Idem tenet Navarrus in summ. c. 3. n. 14. vers. Hujus autem. Ubi sic ait: Nemo potest absolvi, nisi statuat, saltem virtualiter, nunquam se in posterum moraliter peccaturum, & consequenter evitaturum occasionem, quæ ex se sit mortifera, aut peculiaris hujusmodi, quam PROBABILITER credit peccati mortalis causam sibi fore: juxta illud Ecclesiastici 3. (Qui amat periculum, peribit in illo.) Quando autem Navarrus ibidem dicit: Talis est occasio, quæ credit se ferè semper ad sic peccandum impulsus iri; id verbum credit, constat intelligendū esse eo modo, quo paulò ante dixit, nempe PROBABILITER credit.

49 Eodem modo intelligendi sunt Authores, dum asserunt, in periculo proximo peccandi versari eum, qui credit se in eo occasione frequenter, aut ferè semper peccaturum. Nam verbum credendi extra materiam Fidei Divinæ denotat credulitatem probabilem. Censent ergo, ad occasionem proximam sufficere credulitatem probabilem; atque adeò periculum probabile sufficere ad constituendam occasionem proximam peccandi.

50 Et ex hucusque dictis faciliè est id convincere. Primò. Illa enim est occasio proxima peccandi lethaliter, cui, dum quis spontè se exponit, peccat lethaliter: sed qui se exponit spontè periculo probabili peccandi lethaliter, peccat lethaliter: ergo exponere se spontè periculo probabili peccandi lethaliter, est occasio proxima peccandi lethaliter. Consequentia patet, & Minor demonstrata est in articulo proximo præcedente. Nec minus certa est major. Nam adversarii, qui excludunt à ratione occasionis proximæ periculum probabile, ideò illud excludunt, quia in periculo probabili peccandi lethaliter nolunt admittere peccatum lethale. Et si in periculo probabili inveniant peccatum lethale nulla erit ratio, ob quam tale periculum excludant à ratione occasionis proximæ.

51 Convincitur secundò. Quis enim dubitet, esse in occasione proxima mortis eum, qui provocans, vel provocatus aggreditur duellum? Et tamen periculum mortis istius individui non est certum, sed probabile: ergo ad occasionem proximam mortis sufficit periculum probabile mortis. Similiter in occasione proxima mortis est ille, qui proximus est Leoni sævissimo, sub circumstantiis propositis ar. 2. sub quibus solū est periculum probabile mortis: ad proximam ergo occasionem sufficit periculum probabile.

52 Eodem modo arcem esse in occasione proxima ruinæ certum est, si illam obsideat ingens Maurorum exercitus, magna armorum potentia munitus; cum tamen periculum ruinæ non sit certum, sed duntaxat probabile. Similiter est in occasione proxima ruinæ domus illa, cujus vicina domus flagrat incendio; licet periculum non sit certum, sed duntaxat probabile.

53 Convincitur tertio. Nam in ordine ad praxim est valdè periculosa ea opinio, quæ adstruit, non esse occasionem proximam, neque ex obligatione fugiendam, quando periculum est duntaxat probabile: quia concubinariis faciliè sibi persuadebit, aut persuadere conabitur, suum periculum labendi non esse certum, sed duntaxat probabile: atque adeò non esse occasionem proximam, neque inesse sibi obligationem vitandi præfatam occasionem, & ita remanebit in periculo damnationis æternæ.

C A P U T IV.

An, & quomodo teneamur vitare occasionem proximam, & periculum formale peccandi lethaliter?

A R T I C U L U S I.

Quàm certa sit obligatio vitandi occasionem proximam? præmittunturque positiones aliquæ.

S U M M A R I U M.

Certum est, eum, qui est in occasione proxima voluntaria, teneri illam deferere. n. 54.

Quomodo deferenda sit talis occasio. n. 55.

Discrimen inter periculum formale, & materiale. n. 56.

Prima regula pro fugienda occasione. n. 57.

Secunda regula pro materia luxuria. n. 58.

Alia regula pro materia avaritia. n. 59.

Quid pro vehemēti Iracundia? n. 60.

Circumstantia, in quibus fugienda non est externa occasio, quia tunc non est proxima. n. 61.

54 Omnes Theologi conveniunt in eo, quòd ille, qui est in occasione proxima peccandi lethaliter, quando ipsi est voluntaria, tenetur gravi obligatione deferendi illā. Quod ipse Christus D. nos docuit Matth. 5. illis verbis: Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proice abs te: expedit enim tibi, ut pereat unum membrum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et si dextera manus tua scandalizat te, abscinde eam, & proice abs te, expedit enim tibi, &c. Idque repetit Matth. 18. Et S. Chrisost. hom. 18. per oculum dextrū, & manū dextram intelligit concubinam. Ceteri Patres universaliter intelligunt quamlibet occasionē cujuscumque personæ; quæ provocat ad peccandum. Ita S. August. lib. 1. de Serm. D. Euthimius in hunc locum, S. Hilari. Can. 4. S. Athan. q. 70. S. Pacianus Epist.

3. adversus Novatianos, S. Cyrill. lib. 12. in Joā. c. 18. S. Anast. q. 7. Salvianus lib. 3. de Provid. & Theophyl. in hunc locum. Quæ conclusio aliis terminis proponi solet; nempe lethaliter peccare eum, qui se exponit periculo peccandi lethaliter, sive occasione proximæ.

55 Restat explicandum, quomodo debeat deferi. Quam explicationem latè profectus sum in citata disp. 18. c. 8. Et ex ibi dictis in præsentī prosequar. Caramuel disp. 70. in Regul. n. 1067. expostulat cum aliquibus Authoribus, quòd materiam hanc de fugiendo periculo confusè tractant. Et si id verum est, ideò confusè eam tractat, ut ego opinor, quia non distinguunt inter occasionem externam, & periculum formale; item quia non distinguunt inter modum evadendi à periculo per fugam occasionis externæ, & modum evadendi ab illo per media homini ipsi intrinseca, id est, per actus ipsius hominis proprios, ut notavi cap. 2. fine. Et quamvis aliquibus videatur difficile, regulas generales tradere, per quas his implexis quæstionibus satisfiat; servata hac duplici distinctione, existimo, non esse difficile has regulas generales statuere.

56 Oportet ergo revocare in memoriam id, quod supra c. 2. dixi circa divisionē periculi in formale, & materiale, & circa eos duos homines, quorū alter ingreditur in domū periculosā armatus constantia propositi, oratione, & fiducia in Deū, qui propterea non incurrit periculū formale; atq; adeò respectu illius occasio non est proxima: alter verò similem domū ingrediens ob propositi tepiditatē incurrit periculū formale; atq; adeò respectu illius occasio peccandi est proxima. Et hinc apertè comperies, posse fieri, quòd periculū formale evitetur per actus virtutis ipsius hominis. Et antequam regulas generales statuam, sequentes positiones præmitto.

57 Positio prima. Ubi Passio est vehemens, & habitus vitiosus intensus, vel interna suggestio, sive tentatio est fortis; magis timenda est occasio externa, magisque fugienda. Patet. Nam cum duplex sit medium vitandi periculum formale lapsus, alterum vitando occasionem externam; alterum roborando se per actus virtutum; quando passio, habitus, & tentatio urgent, minus est roboris ad eos hostes vincendos per actus proprios ipsius hominis. Cum ergo tunc non vitetur periculum formale per actus ipsius hominis proprios, vitandum illud est per fugam occasionis externæ.

58 Positio secunda. In materia luxuriæ magis, quàm in multis aliis, necesse est fugere occasiones externas. Id constat ex præcedenti positione, eo quòd in hoc genere passio est vehementior. Nam ut ait S. Isidorus lib. de sum. Bon. (apud S. Thomam 2. 2. q. 1. 54. ar. 3. ad 1.) magis per carnis luxuriam humanum genus subditur diabolo, quàm per aliquod aliud; quia scilicet difficilius est vincere vehementiam hujusmodi passionis. Et ideò quantò major est difficultas vincendi vehementē passionem, tantò minus fortitudinis habet homo, ut per actus proprios extenuet periculū formale; atq; adeò ad evadendum illud, necesse est occasionem externam vitare. Et ideò Apostolus 1. ad Corint. 9. dixit, fuge fornicationem, explicans per verbum fugiendi, quomodo recedendum sit, non solū per detestationem, sed etiam per fugam externam, ab hujusmodi vitio, neque enim eo termino fugiendi utitur Apostolus; nisi in Luxuria, Idololatria, & Avaritia.

59 Positio tertia. Etiam in materia avaritiæ magnæ, & vehementis divitiarum cupiditatis, periculum peccandi in eo genere, ut in plurimum, vitandum est per fugam occasionis externæ. Etenim passio hæc, ubi invalescit, est vehementissima, & omnem Dei legem pessundat. Ideò Apostolus 1. ad Timoth. 6. ait: Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa innuunt, & nociva, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem; radix enim omnium malorum est cupiditas; quam quidam appetentes erraverunt à Fide, & inseruerunt se in doloribus multis. Tu autem, o homo Dei, hæc fuge. Ubi autem vehementior est passio, minor est fortitudo ad actus virtutum intensos, quibus periculū formale extenuetur. Et ideò in hoc genere oportet amputare periculum formale per fugam occasionis externæ. Ubi notandum est circa hæc duo vitia avaritiæ, & luxuriæ usum fuisse Apostolum verbo fugiendi, quo denotaret fugam ab occasione externa, ut nuper notabam.

60 Positio quarta. Ob eandem rationem in materia magnæ iracundiæ necesse est evitare diligenter occasionem externam. Nam experimento compertum est, etiam homines virtutis studiosos, occasione data, torrente iracundiæ præcipientes fieri, ita ut ferè rationis usu spoliuntur.

61 Positio quinta. In cæteris, in quibus neque vehemens est passio, neque habitus vitiosus nimis intensus, neque tentatio facthæ valdè urgens, ut in plurimum, non est necesse tollere occasionem externam, quæ prætereà non est occasio proxima peccandi, v.g. cum quis omittit auditionem Missæ in die festo propter confabulationem cum amicis; tunc enim illam omittit potius ex desidia, & negligentia, quàm ex influxu confabulationis. Quæ positio patet ex dictis; quia in hac hypothesi non est difficile elicere actus virtutum, quibus periculum extenuetur, & hostes debiles superentur.

A R T I C U L U S II.

Statuuntur regulæ generales de modo vitandi periculum formale peccandi.

S U M M A R I U M.

Periculum formale peccandi debet vitari, aut fugiendo occasionem, aut periculum dissolvendo. n. 62.

Si per actus proprios vitetur formale periculum, non est opus deferere occasionem. n.63.

Qui nequit intrinsecè, tenetur extrinsecè vitare periculum. n.64.

Qui vitare non potest occasionem extrinsecam, tenetur intrinsecè vitare periculum. n.65. & seq.

Quid de filiofamilias impotente expellere occasionem? n.68.

Quando teneatur quis non solum ad actus internos, sed etiam ad deferendam occasionem externam. n.69.

Circa quas materias sit hac obligatio urgentior. n.70.

62 **P**rima regula est. Quotiescunque homo advertit, in aliqua occasione esse periculum formale peccandi lethaliter, tenetur fugere periculum uno è duobus modis; vel deferendo occasionem externam, vel dissolvendo periculum formale per actus virtutum à se elicitos. Probat. Quoties homo potest vitare periculum formale peccandi, tenetur illud vitare, utpotè ingens malum animi. Nam, ut optimè dixit P. Suarez 10.5. in 3. p. disp. 18. sect. 3. n. 16. In moralibus ejusdem malitia est constituere se voluntariè in morali periculo, & proximo committendi aliquod crimen, & committere illud. Sed regulariter loquendo semper potest vitare periculum formale peccandi aut per fugam occasionis externæ, aut per actus virtutis à se elicitos, nempe per detestationes peccati, per propositum intensum, & preces Deo directas, &c. Ergo semper tenetur vitare periculum formale uno ex illis duobus modis.

63 Secunda regula. Quando quis per actus suos proprios vitat periculum formale, non tenetur deferere occasionem externam. Patet. Nam occasio externa eatenus deferenda est, quatenus est occasio proxima peccandi; sed quando homo per actus suos proprios extinguit periculum formale peccandi, jam illa non est occasio proxima peccandi: ergo tunc non tenetur deferere occasionem externam. Minor ex dictis est manifesta. Occasio enim proxima essentialiter constituitur ex occasione externa, & periculo formali peccandi: ergo deficiente periculo formali peccandi, jam illa non est occasio proxima.

64 Tertia regula est. Qui non vitat periculum formale intrinsecè, id est, per actus suos proprios, tenetur vitare illud extrinsecè, id est, deferendo occasionem. Patet ex regula prima. Etenim homo tenetur vitare periculum formale peccandi lethaliter uno è duobus modis, scilicet intrinsecò, vel extrinsecò: ergo si primo modo non vitat illud, vitare debet secundo modo.

65 Quarta regula. Qui non potest vitare occasionem extrinsecam, tenetur vitare periculum formale modo intrinsecò, id est, per præfatos actus virtutum à se elicitos. Patet ex dictis. Tenetur enim vitare id periculum formale uno ex duobus modis præfatis.

66 Sed adhuc specialiter probatur. Nam qui non potest vitare occasionem extrinsecam, & adhuc non vult vitare periculum formale per actus suos proprios, ipse voluntariè se exponit periculo formali; atqui constat ex superius dictis, peccare mortaliter eum, qui voluntariè se exponit periculo formali: ergo qui non potest vitare occasionem extrinsecam, & non vult vitare periculum formale per actus suos proprios, peccat mortaliter: ergo qui non potest vitare occasionem extrinsecam, tenetur sub mortali vitare periculum formale modo intrinsecò, sive per actus suos proprios. Minor, & ambæ consequentiæ tenent.

67 Probat. Major. Ille se exponit periculo formali peccandi, qui cum liberè possit vitare illud, non vitat; sed qui impotens est vitare occasionem extrinsecam, nec vult vitare periculum formale per actus suos proprios, liberè potest vitare periculum formale, & non vitat; cum sit in libera potestate ejus elicere actus, qui extenuant periculum formale, & non vult illos elicere: ergo ipse se exponit periculo formali.

68 Hinc constat, filiumfamilias, qui non potest expellere è domo concubinam, posse, & debere extenuare periculum formale peccandi per actus suos proprios, scilicet per magnam detestationem peccati, intensum propositum, preces ad Deum, &c. Quod si hæc media non apponant ad extenuandum periculum, ipse se exponit periculo formali peccandi, sicut se exponit, qui cum possit, non vult deferere occasionem externam. Peccatq; lethaliter, si non conetur ad hæc media adhibenda pro extenuando periculo; quidquid sit, an sit diversum peccatum à concubinato, an ab illo non distinguatur.

69 Quinta regula est. Quando occasio externa associatur passione vehementi, vel habitu vitioso, vel acri suggestionem, vel his omnibus simul, si est in potestate hominis occasionem externam deferere, non sufficit conari ad vitandum periculum formale per actus ipsius proprios, sed tenetur sub mortali deferere occasionem externam. Infertur ex dictis. Nam cum hostes illi sint validissimi, conflictus cum illis est valde difficilis, & ideo homo tenetur fugere ipsum locum pugne, ne succumbat. Deinde quilibet prudens suam timens fragilitatem, debet credere suos actus non futuros esse ita robustos, ut possit superare tam validos hostes, maxime quando habet aliud medium evacendi periculum, scilicet fugam occasionis externæ. Præterea, quia & si Deus auxilia sufficientia non denegat, ut physicè possit homo vincere; ei tamen, qui temerè, & sine necessitate ingreditur occasionem, non offert ea copiosa auxilia, quæ præstat illis, qui necessitate coacti occasione peccandi concluduntur. Quod etiam patet ex prima propositione.

70 Hinc infertur, in materia luxuriæ, avaritiæ, magnæ, & vehementis iracundiæ teneri hominem ad vitandas occasiones exter-

nas, si moraliter possibile sit; nec sufficit conari ad vitandum periculum formale per actus hominis intrinsecos. Hoc enim probant argumenta facta pro assertione quinta. Et constat etiam ex propositionibus, tertia, quarta, & quinta.

C A P U T V.

An qui in occasione proxima peccandi lethaliter versatur, quam potest deferere, possit absolvi, antequam illam deferat? Ubi sit crisis propositionis 61.

A R T I C U L U S I.

Varia Authorum placita, & falsæ citationes proponuntur.

S U M M A R I U M.

Sub quibus terminis difficultas proponitur à Doctoribus. n.71.

Qui dixerint, posse absolvi concubinarium aliquoties, antequam expellat concubinam. n.72.

Limitatur ab aliquibus prima sententia. n.73.

Qui auctores eandem sententiam docuerint post damnationem. n.74.

Nequit absolvi concubinarius, antequam tollat occasionem voluntariam. n.75.

71 **H**æc quæstio solet ab Authoribus tractari sub terminis concubinatus; quia in genere occasionis proximæ, hæc est frequentior, ita ut quidquid de hac occasione dictum fuerit, intelligi debeat de quavis alia occasione proxima alterius materiæ. Inquirimus ergo in præsentia, an confessarius possit absolvere poenitentem concubinarium, qui domi suæ retinet concubinam, habens in potestate sua illam expellere, ita ut nulla impossibilitas physica, vel moralis expulsionem ejus impediat?

72 In disp. 18. cit. c. 9. latè proposui varia Authorum placita: Unde breviter seligam, quæ oportet notari. Joannes Sancius disp. 10. n. 6. asserit, concubinarium posse absolvi ter, vel quater, antequam realiter expellat concubinam, quando sub omniinoda potestate ejus est illam expellere; dum tamen habeat firmum propositum expellendi illam. Quam opinionem P. Castro Palao 10. 1. tr. 2. disp. 2. punct. 9. §. 3. n. 14. appellavit audacem. Sed quod magis mirandum est, citat Joannes Sancius plurimos Auctores pro sua sententia, Suariū, Thomam Sanchez, Azorium, Medinam, Vegam, Ludovicum Lopez, & Emmanuelem Rodriguez. Ex quibus aliqui expressè docent oppositam sententiam; alii verò tradunt doctrinam, quæ non spectat ad hanc materiam, ut in cap. 9. cit. à n. 108. manifestè ostendit. Et P. Suarium falsò citari, aperte ostendit P. Castro Palao 10. 1. tr. 2. disp. 2. punct. 9. §. 2. n. 15. Et præterea ipse Suarius agens de consuetudine pejerandi, & de proposito non pejerandi de cætero, quod haberi debet in confessione 10. 2. de Relig. tr. 2. lib. 3. cap. 8. nu. 7. ait: *Supposito autem tali proposito observandum est, ut si homo habet aliquas externas occasiones moraliter inducentes illum ad temerè jurandum, illas auferat; alioqui non sufficienter disponetur, si proxima sint, & sine magno incommodo auferri possint.*

73 His falsis citationibus Joannis Sancii non pauci Auctores decepti sunt habentes fidem illi Doctori. Machado 10. 2. lib. 7. p. 2. tr. 3. docum. 3. n. 3. asserit pro ea opinione præfati Sancii stare graves Auctores, quos refert Joannes Sancius. Similiter Leander à Murcia lib. 2. diquis. disp. 1. resol. 8. n. 12. (qui opinionem Joannis Sancii coarctat ad duas vices fractæ promissionis à concubinario) citat pro ea opinionem eorundem Auctores, quos si examinasset, cognovisset falsitatem citationum. Eodem vitio laborat Leander à SS. Sac. tract. 5. de Pœnit. disp. 7. resol. 35. Immo magis exorbitat in hac citatione Authorum, ut clarè demonstravi eo cap. 9. n. 115.

74 Sed (quod magis mirandum est) post damnationem propositionis 61. aliqui Auctores admittunt, posse absolvi, bis, ter, vel quater concubinarium habentem occasionem proximam voluntariam, dummodò habeat propositum expellendi illam: Ita Magister Hozes in prop. 61. n. 12. & 13. affirmat posse absolvi concubinarium prima, & secunda vice, antequam expellat concubinam. Et Mag. Lumbier 10. 3. Summa Hyspana n. 2002. folio 1247. ait tolerabilem esse opinionem asserentium, posse absolvi concubinarius bis, aut ter, antequam expellat concubinam, sive occasionem proximam voluntariam. Et Martinus de Torrecilla Capucinus consul. 15. conc. 7. nu. 80. non subjacere huic damnationi opinionem eorum, qui dicunt, posse absolvi concubinarium usque ad quatuor vices juxta aliquos, sive usque ad secundam vicem juxta alios, antequam expellet concubinam, quam voluntariè retinet.

75 Oppositam sententiam, quæ docet, concubinarium, dum est in occasione proxima voluntaria peccandi, non esse absolvendum, antequam removeat occasionem, tumentur P. Thomas Sanchez lib. 2. sum. cap. 32. num. 45. Item Navarrus in Manuali cap. 16. num. 20. Ludovicus Lopez 2. par. instruct. cap. 22. Candidus diquis. 24. art. 2. dub. 5. pag. 76. Villalobos tom. 1. tract. 2. cap. 3. num. 5. & lib. 7. in Decal. cap. 1. §. 2. num. 2. Bonacina de matrim. qu. 4. punct. 14. num. 11. & 12. P. Coninch disp. 8. de Penit. dub. 17. n. 133. quatenus ait: *Hinc eos, qui vivunt in concubinato, nullo modo extra casum gravis necessita-*

is expedit absolvere, antequam de facto separentur, etiam si parati sint jurare, se in posterum castè victuros, quale juramentum Sacerdos nec exigere, nec admittere debet, sed jubere, eos ante absolutionem separari. P. Azor. p. 8. Instit. moral. lib. 3. c. 6. q. 2. his verbis. Secundo quæritur, an concubinarius publicus possit licetè absolvi à confessario, antequam concubinam eiiciat? Respondeo in primis, non posse licetè eum absolvi, antequam ab ea separetur, cum firmo proposito nunquam ad eam amplius accedendi. Navar. cap. 16. n. 2. Sylvest. Angel. & communis opinio. Et mox subjungit, idem dicendum de eo, qui non est verè concubinarius; sed communiter existimatur, propter foeminam secum comorantem; non enim debet absolvi, donec auferat scandalum. P. Arriaga to. 8. disp. 38. sect. 5. subsect. 2. ubi propugnat, eum, qui semel promissit expellere concubinam, nec implevit, non posse absolvi, nisi prius expellat. Sed non satis declarat, an possit absolvi, antequam expellat, is, qui nunquam promissit. P. Filliucius tr. 30. cap. 2. q. 11. n. 56. asserens, Ideò talis non est absolvendus, nisi ante concubinam eiiciat, etiam in articulo mortis, si tempus adsit, & non sit magna necessitas eam retinendi citrà scandalum. Eodem prorsus modo id propugnat P. Fagundez lib. 6. in Decal. cap. 1. n. 3. & P. Pellizarius in Manual. Regul. to. 2. tr. 20. cap. 10. n. 187. Item Sayrus, & Zerola apud Bonacinam cit. & Megala apud Dianam, 5. p. tr. 14. res. 107. qui in eandem sententiam inclinât.

ARTICULUS II.

Nunquam posse absolvi eum, qui habet occasionem proximam voluntariam, antequam eam expellat.

SUMMARIUM.

Peccat mortaliter concubinarius retinens voluntariè proximam occasionem peccandi. n. 76.

Hoc præceptum non retinendi occasionem est negativum. n. 77.

Qui habet occasionem proximam voluntariam peccandi, nequit absolvi ante expulsionem illius. n. 78.

Tunc permanet in statu peccati mortalis. n. 79.

Præceptum non retinendi obligat semper, & pro semper. n. 80.

Propositum adimplendi præceptum non est adimpletio illius. n. 81, & 82.

Periculo peccandi se exponit, qui voluntariè persistit in periculo. n. 83.

Se committere voluntariè periculo peccandi, idem est moraliter ac velle peccatum. n. 84. & seq.

Imprudens est, qui cum potest, non se eripit à periculis. n. 85. & seq.

Propositum mediocriter intensum non est sufficiens ad justificationem, etiam intra Sacramentum. n. 91. & seq.

Neque prima vice est absolvendus, qui non deserit occasionem voluntariam. n. 95.

PRenotandum est primò (quod certissimum est apud omnes) peccare mortaliter concubinarium, dum retinet occasionem proximam peccandi voluntariam. Nam ut optime dixit P. Suarius supra citatus, in moralibus ejusdem malitiæ est constituere se voluntariè in morali periculo, & proximo committendi aliquod crimen, & committere illud.

77 Prænotandum est secundò, præceptum vitandi occasionem proximam voluntariam peccandi lethaliter esse præceptum negativum, quod explicatur per hunc terminum. *Ne retineas*. Patet. Nam eo ipso quod teneatur ad non retinendum talem occasionem, datur præceptum non retinendi, quod est præceptum negativum: sicut quia homo habet obligationem non furandi, datur peccatum non furandi, illud quidem negativum.

78 Sit conclusio. Ille, qui habet occasionem proximam voluntariam peccandi lethaliter, non potest absolvi, nisi prius eam expellat: *Dixi proximam*, quæ scilicet constituitur ex periculo formali peccandi: nam si permanente occasione, cesset periculum formale peccandi, jam occasio non est proxima, ut supra ostendi. *Dixi voluntariam*: nam si sit impossibilis moraliter expulsio illius, & poenitens habeat verum propositum non peccandi, & adhibendi omnia media necessaria ad vitandum periculum formale peccandi, absolvi poterit. Quando autem adsit ea impossibilitas moralis, dicam inferiùs. Quæ autem sint media necessaria ad extenuandum periculum formale, dixi supra à n. 62.

79 Pro qua conclusione hunc syllogismum obiicio, quem proposui ea disp. 18. n. 120. (concubinarius, dum retinet domi concubinam, cum possit expellere, est in statu peccati mortalis; dum absolvitur, retinet concubinam domi, cum possit expellere: ergo dum absolvitur, est in statu peccati mortalis. Sed qui absolvitur manens in statu peccati mortalis, invalidè absolvitur: ergo is concubinarius invalidè absolvitur.

80 Confirmatur primò. Præceptum negativum obligat semper, & pro semper: sed præceptum non retinendi occasionem proximam voluntariam est præceptum negativum, ut constat ex prænotato: ergo præceptum non retinendi occasionem proximam voluntariam obligat semper, & pro semper. Ergo pro eo tempore, quo vadit ad confessarium, aut facit confessionem, obligat id præ-

ceptum: & tamen in eo tempore non implet id præceptum: ergo non implet in eo tempore, pro quo instat præceptum. Est ergo actualiter violans præceptum in eo ipso tempore, quo absolvitur; atque adeò absolutio nulla est.

81 Confirmatur secundò. Ille, cui de præsentis instat obligatio exequendi aliud, non implet obligationem per hoc, quòd habeat propositum exequendi illud de futuro. Ita tempore tentationis de admittenda hæresi, conveniunt Doctores in eo, quòd tunc instat præceptum eliciendi actum Fidei. Nunquid si pro tunc instat hoc præceptum, implebit illud per hoc, quòd nolens tunc elicere, habeat propositum eliciendi de futuro? Minime. Quia si per id propositum de futuro implet præceptum Fidei, infertur evidenter, quòd præceptum non instat de præsentis.

82 Sed sic est, quòd præceptum non retinendi concubinam, quam omninò voluntariè retinet, instat de præsentis, etiam dum confessionem facit, & absolvitur; cum obliget semper, & pro semper: ergo non implet hoc præceptum per hoc, quòd habeat propositum de futuro non retinendi illam.

83 Confirmatur tertio. Concubinarius peccat mortaliter exponendo se periculo proximo peccandi lethaliter, sed dum absolvitur, exponit se periculo proximo peccandi lethaliter: ergo dum absolvitur de præsentis, peccat mortaliter. Probatur Minor. ille enim exponit se periculo proximo peccandi lethaliter, qui voluntariè persistit in tali periculo; sed dum absolvitur, persistit voluntariè in tali periculo: ergo dum absolvitur, exponit se periculo proximo peccandi lethaliter.

84 Secundum argumentum pro conclusione est. Qui facit propositum expellendi de futuro concubinam voluntariè retentam, manet in periculo proximo infringendi propositum, & non expellendi illam; sed qui manet in periculo proximo infringendi propositum, & non expellendi illam, perseverat in peccato lethali: ergo qui facit propositum (etiam in confessione) expellendi de futuro concubinam voluntariè retentam, perseverat in peccato lethali: ergo dum confitetur, aut absolvitur, perseverat in peccato lethali. Ambæ consequentiæ sunt evidentes.

85 Minor patet. Nam ut dixit P. Suarez supra citat. In moralibus ejusdem malitiæ est, constituere se voluntariè in morali periculo, & proximo committendi aliquod crimen, & committere illud: ergo ejusdem malitiæ est permanere voluntariè in periculo proximo infringendi propositum, & non expellendi concubinam; atque infringere propositum, & non expellere illam.

86 Major verò ejus syllogismi probatur. Nam per id propositum non aufertur re ipsa occasio proxima, neque aufertur vehemens propensio ad venerea, neq; habitus vitiosus: ergo perseverante toto constitutivo periculi formalis, perseverat periculum. Deinde propositum de futuro in eo, qui de præsentis potest expellere, & non expellit, non potest non esse valde tepidum: ergo id propositum non extenuat periculum formale; atque adeò licet habeat tale propositum, perseverat in periculo formali infringendi illud.

87 Verum quidem est, quòd in aliquo casu rarissimo ex specialissima Dei gratia, potest esse propositum ita resolutivum, ut indubitatum sit, quòd de futuro peccator expulsurus sit occasionem, aut aliter separandus sit à peccato. In quo casu jam cessat periculum formale peccandi; atq; adeò occasio non manet proxima. Ceterum hoc nunquam contingit in eo, qui cum possit de præsentis expellere, non expellit, sed elicit propositum expellendi de futuro: iste enim clare significat propositum ejus esse tepidum, & nullatenus extenuans vim periculi. Ille enim casus de proposito illo resolutorio, certissime arguente expulsionem occasionis de futuro, aut aliter separationem à peccato, solum reperitur in eo, qui non potest expellere de præsentis. Quomodo autem intensissimum, & resolutivum propositum extenuet vim periculi formalis, & faciat occasionem non esse proximam; & quomodo propositum, quo communiter afficiunt homines, qui cum possint, non expellunt concubinam ante confessionem, non extenuet vim periculi, nec sit verum propositum, latè explicui in ea disp. 18. cap. 9. n. 115. & seqq.

88 Audiendus est P. Dicastillo de Poenit. disp. 6. dub. 19. nu. 336. Ego sanè vix crederem alicui, quantumvis affirmanti firmissimum propositum, & magnum dolorem, si simul cum possit, (sic enim ponitur hic casus) nolit à tanto periculo se liberare, nec dignus est, cui credatur. Est enim retentio concubina, in omnium sententia occasio satis periculosa, cui se exponere sine causa (Ego dixerim sine urgentissima necessitate) satis indicat, non esse verum illud propositum. Et ita censent plerique docentes, eum, qui vult manere in periculo morali labendi, non censeri habere verum propositum.

89 Tertium argumentum est. Nam in periculis jacturæ corporis, imprudentissimus censetur, qui cum possit eripere se statim ab illis, id non præstat, nec censetur prudens per hoc, quòd habeat propositum eripiendi se de futuro ab eo periculo: Item non extenuabitur periculum jacturæ temporalis per hoc, quòd habeat propositum eripiendi se de futuro. Sic ille, cui leo sævissimus appropinquat, imprudentissimus erit contra caput suum, si non statim fugiat, etiam si dicat, se habere propositum fugiendi de futuro: neq; hoc propositum fugiendi de futuro extenuat vim periculi. Quod idem cernitur in periculo infamiae. v.g. in hypothesi, in qua quis à satellitibus quaeritur, ut publice vapulet. Item in periculo amittendi per naufragium totam suam

suam substantiam rei familiaris ad suam, & filiorum vitam sustentandam necessariam. Nunquid prudens censetur, qui non fugiat statim a satellitibus appropinquantibus, per hoc quod habeat propositum fugiendi de futuro? Nunquid naufragus extenuabit periculum per hoc, quod habeat propositum eripiendi de futuro substantiam rei suae familiaris.

90. Consequentia autem urget a minori ad majus: est enim multo majus incomparabiliter periculum incidendi in peccatum mortale, quam periculum incidendi in leonem, in satellites, aut in naufragium. Et sicut in his periculis iactura temporalis censetur imprudens, qui cum possit, non se eripit statim ab illis, ita etiam censendus est imprudentissimus contra conscientiam, & salutem animae, qui non se eripit statim, cum possit, a periculo peccandi lethaliter. Et sicut, qui patitur periculum iacturae temporalis non extenuat vim periculi, per hoc, quod proponat eripere se de futuro ab eo periculo, cum possit statim, ita qui patitur periculum peccandi lethaliter, non evacuat vim periculi, per hoc, quod proponat eripere se de futuro ab eo periculo, atque adeo voluntarie persistit in eo periculo, etiam dum confitetur, & dum persistit in periculo, est in statu peccati mortalis, atque adeo si tunc absolvitur, invalidè absolvitur.

91. Quartum argumentum est. Illud propositum mediocriter intensum, (quale habent communiter homines concubinarij) expellendi de futuro occasionem proximam, non est sufficiens ad justificationem acquirendam in Sacramento Penitentiae: ergo quamvis habeant id propositum, non sunt capaces absolutionis. Consequentia patet, & antecedens probatur. Nam propositum, quod requiritur, ut homo justificetur in Sacramento Penitentiae, est propositum implendi omnem obligationem gravem, atque adeo non permanendi in periculo proximo peccandi lethaliter, cum potest illud vitare: sed illud propositum mediocriter intensum expellendi occasionem de futuro non est propositum implendi omnem obligationem gravem, neque est propositum non permanendi in periculo proximo peccandi lethaliter: ergo illud non est propositum sufficiens ad consequendam justificationem.

92. Probatur minor ex dictis. Illud enim propositum mediocriter intensum non evacuat vim periculi, atque adeo ille homo permanet in periculo proximo infringendi id propositum; cum tamen habeat obligationem eripiendi se a periculo, cum re ipsa potest: ergo illud non est propositum implendi obligationem, neque est propositum eripiendi se ab eo periculo. Et quidem homo, qui, dum confitetur, aufert nummos a confessario, quid prodest, quod habeat propositum non furandi de futuro? Quid ergo proderit, quod concubinarius, qui de praesenti potest ante confessionem expellere concubinam, habeat propositum expellendi de futuro, si actualiter in confessione peccat, non se subtrahendo statim ab eo periculo peccandi lethaliter, a quo potest statim se subtrahere.

93. Confirmatur. Nam dum ille concubinarius confitetur, instat gravius obligatio eripiendi se a periculo formali peccandi lethaliter: a quo potest se eripere uno e duobus modis: scilicet vel expellendo occasionem externam, quod est facilius, vel extenuando periculum formale per contritionem extraordinariam, & propositum constantissimum (tam magnum, ut iudicio prudentis cesset periculum formale labendi.) Atqui neutro modo vitat periculum formale labendi in peccatum lethale, non expellendo statim occasionem externam, ut supponitur: non eliciendo actus extraordinarios, qui cessare faciant omnino periculum, ut etiam supponitur: ergo actualiter dum confitetur, committit peccatum lethale, quamvis sit cum proposito non peccandi lethaliter de futuro.

94. Rogabissimè possit absolvi concubinarius, qui prima vice se accusavit de occasione proxima, ignorans, eam occasionem esse impedimentum ad absolutionem. Filguera in *exposit. proposit. 61.* cum dixisset, & rectè quidem, nunquam posse absolvi penitentem, antequam expellat occasionem proximam voluntariam, excipit tamen casum istum, in quo asserit, posse ea prima vice absolvi; quia tunc non verificatur, quod non vult omittere eam occasionem.

95. Dicendum tamen est, neque in hoc casu posse absolvi, donec expellat: id enim probant omnia argumenta facta. Primum. Quia licet ignoraret obligationem expellendi, at postquam de ea admonetur a confessario, instat præceptum negativum, *Ne retineas*, quod obligat semper, & pro semper: unde qui antea erat in statu peccati lethalis materialiter propter retentionem, jam est in illo formaliter; atque adeo absolvitur invalidè. Secundò. Quia manet in periculo proximo infringendi propositum. Tertium. Quia nemo se eripit a periculo necis per hoc, quod proponat fugere de futuro, nisi statim fugiat. Quartò. Quia ad rectam dispositionem penitentis non sufficit, quod habeat propositum eripiendi se a periculo in futurum, sed propositum, seu voluntatem non permanendi in periculo infringendi propositum.

ARTICULUS III.

Solvuntur objectiones contra doctrinam artic. præcedentis.

SUMMARIUM.

Non valet argumentum à consuetudinario ad habentem occasionem proximam voluntariam. n. 96.

Discrimen inter consuetudinarium, & habentem occasionem quoad obligationem. n. 97.

Consuetudinarius non est in periculo formali peccandi, dum facit, quantum potest pro vitando peccato. n. 98. & 99.

Absolvi potest, qui non restituit ex desidia, sed non, qui ex vehementi avaritia. n. 100. & 101.

Intensa contritio nequit stare cum persistentia occasionis voluntaria. n. 102. & 103.

96. IN præfata disp. 18. c. 10. proposui argumenta, quæ obici possunt contra doctrinam proximè traditam; quorum solutiones hic per cōpendium tradere, operæ pretium duxi. Primò. Joannes Sancijs vult sumere paritatem ex eo, quod potest absolvi dilatione, habens consuetudinem pejerandi, blasphemandi, & se polluendi, si habet verum propositum non peccandi: ad hoc ut possit etiam absolvi sine dilatione, saltem ter, vel quater, qui habet domi concubinam, si habet verum propositum expellendi illam.

97. Sed ex dictis discrimen est meridiana luce clarius. Nam qui ex mera fragilitate retinet consuetudinem peccandi, nullam aliam habet obligationem, quam vincendi illam per actus supernaturales proprios, scilicet per contritionem, & propositum. Qui autem habet occasionem extrinsecam inducentem ad peccatum, non solum habet obligationem eliciendi ejusmodi actus, sed etiam arcendi occasionem extrinsecam, & non retinendi illam; quam quamdiu arcere potest, & non arcet, peccat lethaliter, & ideo in ipsa confessione continuat id peccatum; adeoque invalidè absolvitur: a quo reatu solum potest excusare ignorantia invincibilis.

98. Obiicitur secundo. Qui habet consuetudinem pejerandi, est in periculo formali peccandi lethaliter: ergo tenetur extenuare id periculum per propositum valde intensum. Sed peccatores habentes eam consuetudinem frequentius habent propositum non valde intensum: ergo peccant lethaliter, dum absolvuntur: cum teneantur extenuare periculum formale per propositum valde intensum, & id non præstent.

99. Hoc argumentum probat, quod homo affectus habitu vitioso tenetur facere, quantum potest, ad extenuandum illud periculum peccandi, quod nascitur ex eo habitu. Unde confessarius meliori modo, quo possit, debet illi monere de periculo, in quo versatur, & de arte detestandi peccatum, & de firmitate propositi, exhortando illum, ut faciat, quantum possit pro extirpanda consuetudine. Si ergo facit, quantum potest, rectè disponitur, & valde absolvitur. Non sic concubinarius, qui potest expellere concubinam, & non expellit: hic enim non facit, quantum potest, nec quantum debet, & ideo peccans in ipsa confessione invalidè absolvitur.

100. Obiicitur tertio. Qui debet restituere rem alienam, potest bis absolvi, quamvis realiter non restituerit, cum proposito tamen restituendi, ut docent Medina lib. 2. summ. cap. 11. Et Corduba q. 4. Corollar. 8. & alij: ergo concubinarius, etiam si bis defecerit promissioni expellendi, poterit absolvi. Consequentia ligat à paritate rationis. Confirmatur: Qui non restituit realiter ante confessionem, retinet rem alienam, dum absolvitur: ergo dum absolvitur, peccat: ergo invalidè absolvitur. Et tamen hoc non videtur concedendum: ergo ea ratio fallit.

101. Respondetur, distinguendum esse in eo, qui nondum restituit ex quadam desidia, & negligentia, & in eo, qui ex avaritia, & vehementi fame pecunie non restituit. Et in hoc secundo idem dicendum est, quod in concubinario: in hoc enim ipsa retentio rei alienae est occasio proxima, & quamvis ostendat propositum restituendi, versatur in periculo formali infringendi propositum. Et in hoc convincit evidenter confirmatio argumenti proximè facta. In altero autem, qui ex quadam desidia, & negligentia nondum restituit, est manifesta ratio discriminis, & quidem duplex. Prima, quia in hoc non est periculum formale non restituendi: cum illa mora non oriatur ex aviditate pecunie. Secunda, quia licet urgeat id præceptum negativum; *Ne retineas*, creditum, id est cum dependentia à voluntate creditoris, aut veri domini: cum ergo non sit contra voluntatem domini, quod restitutio differatur una die, & usque ad diem crastinum, inde est, quod ille, qui ex desidia nondum restituit, potest proponere in confessione restitutionem pro die crastina; & quando sic absolvitur, non persistit in statu peccati mortalis; & sic validè absolvitur.

102. Obiicitur quarto. Concubinarius domi suae existens heri potest, quod habeat contritionem perfectam propter Deum summè dilectum simul cum proposito expellendi concubinam: in quo casu justificabitur: ergo eodem modo poterit justificari in Sacramento, antequam expellat concubinam, quam expellere potest.

103. Solutionem hujus argumenti latè explicui in c. 10. cit. n. 148. & seqq. Breviter tamen dico: quod in ea hypothese vel concubinarius potest statim expellere, vel non potest? Si potest expellere, vel non advertit obligationem expellendi statim, & non expellit statim, non potest elicere verum actum contritionis propter Deum summè dilectum: quia non diligit, qui mandata ejus non custodit. Si autem non potest expellere statim, poterit tunc elicere verum actum contritionis Charitate formatum cum firmo proposito expellendi, quam primum possit, & sic justificabitur. Quod idem poterit fieri in confessione, si non potest expellere. Tenebitur tamen extenuare periculum formale procurando ingentem intensiorem contritionis, & propositi, enixe postulando à Deo auxilium, ut inferius dicam.

ARTICULUS IV.

Quæ opinio ex relatis incurrat hanc damnationem?

SUMMARIUM.

Qui dixerint post decretum, posse concubinarium absolvi ante expulsionem concubina, quam voluntariè retinet. n. 104.

Eorum fundamentum. n. 105.

Retorquetur hoc fundamentum. n. 106.

Qui non tollit occasionem, quam potest, pro nulla vice habet firmum propositum. n. 107.

Ha sententia subjacent damnationi. n. 108.

In periculo formali permanet, qui se voluntariè exponit periculo. n. 109.

Non vult implere obligationem, qui non implet, cum potest. n. 110. & 111.

Id explicatur exemplo, n. 112.

Eruntur sensus propositionis sexagesime prima. 113. & seq.

104 **Q**uestio eò devolvitur, ut inquiramus, an opinio, quæ docet, posse concubinarium absolvi semel, bis, ter, vel quater, antequam expellat concubinam, cum potest illam statim expellere, subiaceat huic damnationi? Et idem est de quavis alia occasione proxima. Nam ex illis, qui scripserunt post hoc decretum, ut vidimus ar. 1. Hozes admittit, posse absolvi usque ad secundam vicem; Lumbier usque ad tertiam; Torrecilla usque ad quartam, quin propterea contraveniatur decreto, aut damnationi.

105 Quorum assertioni videtur suffragari hoc argumentum. Nam propositio, quæ damnatur, est, quæ asserit, quod potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere. Sed de eo, qui absolvitur secunda, tertia, aut quarta vice ante expulsionem; non verificatur, quod non vult omittere occasionem, cum habeat firmum propositum omittendi illam: ergo ea assertio non coincidit cum propositione damnata.

106 Sed hoc argumentum idem probat de quinta, & sexta, & octava vice: nam eodem modo, quo habet concubinarius tertia, aut quarta vice propositum, immò eodem modo, quo habet illud prima, & secunda vice, potest illud habere, quinta, sexta, aut octava: ergo non loquitur damnatio de eo, qui octava vice absolvit ante expulsionem, si tamen habet firmum propositum expellendi. Atqui absurdum est dicere, quod non incurrit damnationem propositio docens, quod octava vice absolvi potest ante expulsionem occasionis proximæ, quamvis dicatur habere propositum expellendi de futuro: ergo eadem absurditate scaturit assertio relata.

107 Nec satisfacies, si dicas, post quartam vicem censeretur propositum non esse firmum. Nam ut in proximè dicendis constabit, neque qui prima vice absolvitur, antequam expellat occasionem, quam potest statim expellere, habet verum propositum non peccandi lethaliter.

108 Afferro ergo, subiacere huic damnationi eam assertionem, quæ docet, posse absolvi concubinarium prima, secunda, tertia, aut quarta vice, qui potest statim expellere, & non expellit ante absolutionem. Probatur primò. Ille non vult omittere occasionem proximam, qui vult permanere in periculo formali infringendi propositum de omissione occasionis; sed qui ante absolutionem proponit omittere de futuro eam occasionem, vult permanere de præsentis in periculo formali infringendi id propositum de omissione occasionis: ut constat ex art. 2. ergo ille concubinarius, qui cum possit, non expellit ante absolutionem, non vult omittere occasionem proximam. Sed damnatur propositio, quæ docet, posse absolvi eum, qui, cum possit, non vult omittere occasionem: ergo damnatur propositio, quæ docet, posse absolvi, prima, aut secunda vice, antequam omitat illam, quam potest omittere.

109 Probatur Major eo evidenti asserto P. Suarii sæpè repetito. Nam in moralibus ejusdem malitiae est constituere se voluntariè in morali periculo, & proximo omittendi aliquod crimen, & committere illud; ergo ejusdem malitiae est velle permanere in periculo formali infringendi propositum de omittenda occasione, ac velle infringere illud: quod idem est, ac velle non omittere occasionem. Itaque ille homo non vult efficaciter omissionem ejus occasionis, quia vult permanere in periculo proximi infringendi propositum de omissione, dum non expellit statim, quam potest statim expellere.

110 Probatur secundò eadem assertio. Ille non vult omittere occasionem proximam, qualiter requiritur, ut absolvatur, qui caret proposito implendi totam suam obligationem gravem; sed concubinarius, qui potens expellere statim, proponit expellere de futuro, caret proposito implendi totam suam obligationem gravem: ergo ejusmodi concubinarius non vult omittere occasionem proximam, qualiter requiritur, ut absolvatur. Major, & consequentia patent.

111 Minor probatur. Concubinarius enim, qui potest expellere statim, habet obligationem gravem expellendi statim: cum illud præceptum, Ne retineas, obliget semper, & pro semper: & solum proponit expellere de futuro; ergo non habet voluntatem, neque propositum implendi totam suam obligationem gravem. Patet ergo, propositionem docentem, quod is concubinarius potest absolvi,

antequam omitat occasionem, subiacere huic damnationi.

112 Probatur tertio. Nam ille homo, cui appropinquat leo sævissimus, est in occasione proxima necis: si ergo iste homo non fugiat statim, sed proponat fugere de futuro; nonne dicemus illum non velle omittere occasionem illam, siue periculum necis, sed potius velle pro tunc permanere in illa occasione suæ necis? Eadem autem est ratio, quoad hoc, de eo, qui non fugit statim periculum proximum peccandi lethaliter, sed solum proponit fugere de futuro.

113 Ad extremum rogabis, quomodo intelligenda sit propositio damnata sexagesima prima quoad eas duas ultimas partes. Et non vult omittere, Quinimò directè, & ex proposito querit, aut ei se ingerit; an scilicet accipienda sit copulativè, an potius divisim? Posset enim quis existimare, in vim hujus damnationis posse absolvi concubinarium, qui non vult omittere occasionem, dummodò illam non querat directè, & ex proposito, neque ei se ingerat: quasi ad damnationem requiratur utrumque simul.

114 Certum tamen est, eas duas partes propositionis accipi divisim, & seorsim: ita ut damnetur propositio, siue loquatur de eo, qui directè querit, & se ingerit, siue loquatur de eo, qui non vult omittere occasionem, quam antea habebat. Et quidem valde parva distantia est inter unum, & alterum, scilicet inter hoc, quod est, nolle omittere, & hoc, quod est, se ingerere; quia tam voluntariè persistit in occasione uno modo, quam altero.

115 Accipiendas autem eas partes divisim, constat: tum ex ipso sensu verborum; tum etiam ex illa dictione, Quinimò, qua, ut observat Barbosa tr. de dictionibus usufreq. dict. 321. cum 35. Jurisprudentibus, quos ibi allegat, significat idem, quod Quin etiam. Et dict. 112. loquens de dict. etiam, ait: *Implicativa est hac dictio, & exprimit casum magis dubitabilem, & implicat minus dubitabilem.* Ex quo fit, quod ea dictio. Quinimò, aut quin etiam, exprimit casum magis dubitabilem, id est majoris difficultatis, scilicet quod absolvatur, qui se ingerit occasioni; & implicat casum minoris difficultatis, scilicet quod absolvatur, qui vult retinere occasionem.

CAPUT VI.

Ad quid teneatur, qui non potest deferere occasionem proximam; & quodnam propositum requiratur ad hoc, quod possit absolvi?

SUMMARIUM.

Nulla occasio proxima est necessaria, nisi quoad circumstantiam extrinsecam. n. 116.

Concubinarius tenetur ad actus proprios, quibus avertat periculum formale peccandi. n. 117.

Quomodo firmandum sit propositum non peccandi. n. 118.

Quid sit opus ex parte confessarii. n. 119.

Concubinarius, si hac non præstat, persistat in periculo formali peccandi. n. 120.

Tunc graviter obligatur ad orationem. n. 121. & seq.

Ut confessarius possit absolvere concubinarium; debet iste, præter propositum non peccandi, habere animum ponendi ea media. n. 123.

Cum hoc animo absolvi potest. n. 124.

Aliquando erit utilius suspendere absolutionem. n. 125.

116 **R**elege, quæ dixi de occasione proxima voluntaria, & necessaria. Ubi etiam comperies, nullam occasionem proximam esse necessariam, nisi solum quoad circumstantiam extrinsecam: nam quoad periculum peccandi est voluntaria saltem indirectè, quatenus liberum est homini habere luminam detestationem peccati, & propositum constans non peccandi, petendo enixè à Deo speciale auxilium ad hanc internam dispositionem animi; quo pacto extenuatur periculum formale peccandi lethaliter. Quid autem requiratur, ut verificari possit, quod concubinarius non potest expellere occasionem, dicam c. seq. Et quia in præfata disp. 18. c. 11. hanc materiam abundè explicui, placuit aliquas periodos huc inde transferre, paucis mutatis.

117 Dico primò. Concubinarius, qui non potest auferre occasionem extrinsecam, tenetur per actus suos proprios avertere periculum formale peccandi; quod si ita non conetur avertere, peccat mortaliter. Hæc conclusio constat ex c. 4. ar. 2. assert. 4. Hanc conclusionem propugnat P. Ægidius Coninch. disp. 8. de Pœnit. n. 134. ubi de puella existente in domo patris sui, quæ non potest deferere domum suam, sic ait: *Tali igitur primò in jungenda omnia media, quæ possunt eam ab eo peccato avertere, & firmius præcipiendum, ut caveat, inquam, tali inveni sine necessitate loqui, præsertim in loco solitario: & ut quotiescumque peccaverit, certam aliquam pœnitentiam subeat. Deinde ut & ante absolutionem, & postea etiam sapius per diem coram Crucifixo proponat omnino tale peccatum vitare. Item ut frequentius, & eidem Sacerdoti confiteatur, & se promittat omnia hæc se facturam, poterit semel, aut etiam secundò, si reincident, absolvi.*

118 Itaque tenetur ad ponenda omnia media opportuna (saltem de consilio confessarii) ad extenuandum periculum. Tenebitur ergo ad confirmandum propositum non peccandi sapius in die. Proderit, si fiat propositum coram Crucifixo, ut ait P. Ægidius; quia id magis hominem confirmat. Item ad postulandum enixè à Deo sapius

pius in die auxilium speciale, cum fiducia impetrandi, & ex intento desiderio non peccandi; id enim est medium valde efficax ad extinctionem periculi; & aliqua jejunia, aut mortificationis opera assumere de consilio confessorii.

119 Ex parte etiā confessorii poterit extenuari periculum peccandi, si confessorius difficilem se ostendat ad impendendā absolutionem; significans, quam indignus absolutione sit penitens. Experientia enim docuit, hoc medio penitentem deterri a prosecutione occasionum peccandi. Deinde si confessorius instruat penitentem, in quanto periculo mortis æternæ versantur, qui in simili occasione peccandi vitam transigunt; cum subita mors fortè maneat.

120 Et quidem, quod teneatur in eo eventu ad avertendum per actus proprios periculum formale, patet ex prædicta assertionem quarta. Quia qui non avertit periculum formale, cum possit, ipse voluntariè se exponit, saltè indirectè, tali periculo: Atqui mortaliter peccat, qui voluntariè se exponit periculo formali, ut patet ex dictis. Quod verò teneatur ad media exhibenda, etiam patet. Nam qui tenetur ad consecutionem finis, tenetur ad electionem mediorum; cū impossibilis sit consecutio finis sine electione mediorum. Atqui ea, quæ retulimus, sunt media, quæ Deus nobis reliquit opportunissima ad aversionem periculi, & non multum difficilia ei, qui ex animo desiderat fugam periculi: ergo ad illa tenetur.

121 Nec novum videri debet, quod dicamus, eum hominem in tali casu esse graviter obligatum ad orationem, nempe ad postulandum enixè divinum auxilium. Est enim communis sententia Theologorum, teneri hominem sub mortali ad ejusmodi orationem, cum ingruit tentatio gravis, scilicet propter periculum peccandi, quod sibi ea tentatione imminet. Audi P. Suarez 10.2. de Relig. 11.4. lib. 1. c. 3. n. 17. Quod si Deus permiserit hominem actu vexari gravissima tentatione, & ea ratione in periculo animæ suæ versari, non est dubium, quin tunc teneatur homo peculiari obligatione ad orationem recurrere, ut omnes Authores docent, quia tunc maxime obligat Charitas propria, atque etiam Dei. Et considerare tunc de sua libertate, esset magna superbia, & presumptio: considerare eum de solo auxilio ordinario sufficiente, esset stulta negligentia. Et n. 18. addo insuper in hujusmodi occasionibus, pro quibus hac oritur obligatio, illam omittere, grave esse peccatum, non solum contra virtutem, quam vexat tentatio, v.g. contra castitatem; sed etiam contra Charitatem.

122 Scio, totam materiam hujus primæ conclusionis in praxi esse difficilem, propter maximā fragilitatem peccantiū, eorumque summam rerum æternarum incuriam. Conetur tamen confessorius, ut ipsi peccatores intelligant hanc eorum obligationem adhibendi media opportuna, & quod proponant ea executioni mandare: quia saltem consequentur, quod majorem peccandi formidinem concipiant; & quod aliquam partem ejus obligationis impleant; & quod implendo ex parte uberiores a Deo gratiam consequantur.

123 Dico secundò. Quando confessorius incidit in concubinariū impotentem expellendi occasionem, non debet absolvere illum, donec cognoscat, eum peccatorem habere propositū, non solum non cognoscendi carnaliter concubinam, sed etiam adhibendi supra dicta media ad extenuandum, & avertendum periculum peccandi. Hæc secunda conclusio patet ex prima. Penitens enim non potest absolvi, nisi habeat propositum implendi omnem obligationem gravem, quæ illum obstringit; sed, ut constat ex conclusione prima, ille penitens habet obligationem ponendi media per actus suos proprios; quibus extenuetur periculum peccandi: ergo non potest absolvi, nisi habeat propositum ponendi prædicta media.

124 Cum hoc autem proposito posse absolvi ejusmodi concubinarium, qui non potest expellere concubinam, patet: quia sic facit, quidquid facere debet; & aliunde non peccat actualiter. Si enim actualiter in confessione peccaret, vel esset, quia non expellit concubinam; & hoc esse non potest, quia ipsa hypothesis ponit impossibilitatem in expulsionem; vel quia non aufert per actus proprios periculum formale peccandi; & neq; hoc modo peccat, quia proponit elicere eos actus, per quos extenuatur ejusmodi periculum.

125 Sed quamvis sic possit absolvi, aliquando oportebit differre absolutionem, ut magis deterreatur peccator a delicto suo, & apponat illa media supra memorata ad extenuandum periculum peccandi eo modo, quo dixi in differt. præced. agens de eo, qui habet consuetudinem peccandi.

C A P U T VII.

Quæ causa sit sufficiens, ut possit quis non deferere occasionem proximam peccandi lethaliter? ubi exponitur 62. propositio.

A R T I C U L U S I.

Authorum placita referuntur.

S U M M A R I U M.

Status difficultatis proponitur. n. 126.

Fuit, qui diceret, quamlibet utilitatem esse causam sufficientem non deferendi occasionem proximam. n. 127.

Urgens causa requiritur ad non deferendam occasionem. n. 128.

Quid docuerit Sanctius. num. 129.

Malè audivit hæc doctrina apud Theologos. n. 130.

Doctrina Leandri circa causam urgentem. n. 131.

126 CUM propositio 62. ex damnatis dicat, quod Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit; inquirimus, an detur aliqua causa, & qualis sit, propter quam licitū sit non fugere occasionem proximam peccandi? Et non procedit quæstio in ea hypothesi, in qua homo speciali Dei auxilio adjutus extinguit periculum formale labendi, eliciens vehementem detestationem peccati, & constantissimum propositum; ita ut non magis timeatur lapsus in hac occasione, quam in reliquis remotis: tunc enim, ut diximus, occasio, quæ erat proxima jam non est proxima; quia cessat periculum formale, quod est constitutivum essentielle occasionis proximæ.

127 Author opinionis damnatæ, quicumque ille sit (neque enim multum fido citationibus Recentiorum) necnumque causam utilem, aut honestam dicit esse sufficientem, ut quis non deferat occasionem proximam peccandi. Ex quo fit, quod si concubina sit utilis ad gubernationem domus concubinaris, ex hac sola utilitate possit illam retinere. Quare jure meritò damnata est ea opinio; & quam evidenter sit falsa, constabit ex dicendis.

128 Theologi communiter docent, solam causam urgentem, & quæ afferat gravissima incommoda, esse sufficientem, ut quis non deferat occasionem proximam. Alii magis in speciali dicunt, ad id sufficere grave detrimentum sive spirituale, sive temporale. Alii, (quod in idem recidit) esse ad id causam sufficientem, si ex separatione sequatur scandalum, infamia, aut grave detrimentum temporale, id quidem ita dicitur in generali. Inde autem in speciali conclusiones eliciunt alii laxiores, alii strictiores, quas oportet examinare.

129 Joannes Sanctius disp. 10. n. 8. ad id requirit causam necessariam, sive urgentem, & postea n. 20. asserit, (Negandam non esse absolutionem ei, qui suæ concubinæ, quam domi habet, mutuo dedit centum aureos, quorum recuperandorum spes nulla supererit, si domo illam eiiciat. . . .) Dictum est enim supra, quod nullus teneatur occasionem proximam vitare cum magno suo detrimento. Nec tunc dicitur velle occasionem, sed permittere; cum non abigere occasionem, non oriatur, quia velit penitens illa permanere; sed quia velit non incurrere damnum, quod abjecta occasione obvenerit. Et n. 20. (in impressione Lugdunensi) ait: Non tenebitur domo eiicere concubinam, si concubinario sit nimis utilis ad lucrandum bona temporalia, media negotiatione. Tertiò ibidem ita habet: (Si concubina nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarij (vulgò regalo) dum deficiente illo nimis ægrè ageret vitam.

130 Hæ tres conclusiones Sanctii pessimè audiuntur Theologis. Et P. Arriaga 10.8. disp. 38. n. 35. non solum appellat eas improbabiles, sed acerrimè in eas invehitur verbis, quæ retuli disp. 18. cit. n. 175. Et Diana p. 5. 11. 14. res. 108. dubitat de earum probabilitate, quod juxta supradicta, præcipuè differt. 4. idem est, ac dicere, in praxi non esse probabiles. Et conclusionem tertiam vocant Scandalosam, improbabilem, & indignam viro Catholico, Th. Hurtado, & Martinez de Prado à me relati ibid. n. 174. & (quod majus est) Alexander VII. eam conclusionem damnavit tanquam scandalosam, ut ibidem notavi n. 199.

131 Leander à SS. Sacram. 11.5. de Penit. disp. 7. q. 39. admittit illam primam conclusionem Sanctii de absolvendo concubinario non expellente concubinam propter centum aureos alias non recuperandos. Pro qua conclusione citat Bonacinam, & Cardinalem de Lugo, sed quæ immeritò citentur hi duo, manifestè ostendi ibidem n. 178.

A R T I C U L U S II.

Statuitur vera conclusio, explicaturque, & roboratur.

S U M M A R I U M.

Sola impossibilitas physica, vel moralis est causa urgens ad non deferendam occasionem proximam. n. 132.

Tenetur quis deferere occasionem, dum potest. n. 133.

Id constat ex damnatione propositionis sexagesimæ secundæ. n. 134.

Tenetur quis sub gravi ponere media ad extenuandum periculum formale. n. 135.

Utilitas centum aureorum, v.g. non esse sufficiens causa. n. 136.

Ostenditur exemplis. n. 137.

Permittere periculum imprudentia est. n. 138.

Sub obligatione fugiendi non est licita voluntas permissiva. n. 139.

Quando hac utilitas pertingeret ad impossibilitatem moralem. n. 140.

Obiectio difficilis proponitur, & enodatur. n. 141. & seq.

132 Sit prima conclusio. Ut quis non teneatur deferere occasionem proximam peccandi lethaliter, nulla alia causa est sufficiens, nisi sola impossibilitas physica, vel moralis deferendi talem occasionem: at verò nulla omnino causa est sufficiens, ut quis non teneatur avertere periculum proximum peccandi lethaliter.

133 Prima pars conclusionis constat. Nam, ut constat ex superioribus,

ribus, quoties potest quis deferere occasionem proximam peccandi, tenetur illam deferere: ergo solum excusatur ab ea obligatione, quando non potest eam deferere: ergo sola impossibilitas excusat. Nam hæc duæ consequentiæ synonymæ sunt, & evidenter inferuntur ex antecedente.

134 Confirmatur. Nam ex communi Theologorum sententia, ut quis excusetur à deferenda occasione proxima, requiritur causa omnino necessaria; idq; manifestè constat ex damnatione propositionis 62. in qua deciditur, non sufficere ad id causam honestam, aut utilem; ubi autem non sufficit utilitas, requiritur necessitas. Sed necessitas, & impossibilitas sunt correlativæ, ita ut si hoc est necessarium fieri, impossibile sit, id non fieri: ergo si ut quis non deferat occasionem proximam, requiritur necessitas retinendi illam, eodem modo requiritur impossibilitas non retinendi illam.

135 Secunda verò pars conclusionis etiam constat ex dictis *cap. præc.* Nam in potestate hominis semper est adhibere media, per quæ extenuatur periculum proximum peccandi lethaliter, nempe summam detestationem peccati, propositum constans, implorationem Divini auxilii, &c. ergo nulla est causa sufficiens excusans hominem ab eo, quod conetur extenuare periculum proximum peccandi lethaliter; nisi fortè ignorantia invincibilis.

136 Joannes Sancius, & Leander à SS. Sacrament. admittunt, requiri causam necessariam, ut excusetur quis ab obligatione expellendi occasionem proximam, & tamen volunt, esse causam necessariam ad retinendum illam, quod concubina debeat ceterum aureos, non recuperandos, si expellatur. Quam etiam necessitatem applicat etiam Joannes Sancius ad alios duos casus de concubina utili ad negotiationem; & de utili ad condimentum ciborum. Exorbitant ergo hi authores, dum doctrinam generalem applicant ad hos casus singulares, & quamcunque difficultatem autumant esse impossibilitatem moralem, & in culice considerant elephantem.

137 Contra eos Authores tribus argumentis pugnavi in ea *disp. 18. cit. cap. 12.* quæ hic oportet reproducere. (Et quidem suppono, apud istos Authores concubinarium, & feminam manere in eodem periculo formali, ac antea erant. Inquiro nunc ab illis primò, utrum liceat occurrere Leoni sevientem propter centum aureos promissos; vel an cum periculo amittendi centum aureos tenearis fugere periculum proximum mortis à Leone impediens? Respondebis, fugiendum periculum proximum mortis, etiam si amittantur centies centum. Et inquiro secundò, an sit major obligatio fugiendi periculum proximum mortis, quam periculum mortalis peccati? Ego enim majorem obligationem invenio fugiendi periculum proximum labendi in peccatum mortale, quam periculum proximum labendi in mortem, quanto pejus, & infelicius est incidere in mortem spiritualem peccati, quam in mortem corporalem, ut Fides Catholica nos docet.

138 Impugno secundò hos Authores. In eo casu posito, in quo concubinarium non deserit periculum peccandi, ne amittat centum aureos, concubinarium (non dicit velle occasionem, sed permittit; cum non abigere occasionem non oriatur, quia velit poenitens in illa permanere, sed quia velit non incurrere damnum, quod abjecta occasione, obveniret.) Quæ sunt verba Joannis Sancii *cit. sup. n. 129.* ergo similiter, qui propter centum aureos promissos non fugeret Leonem sevientem, & proximum mortis periculum, non diceretur velle periculum mortis, sed permittit; quia si non fugit sævitiam Leonis, non est, quia velit sibi periculum mortis imminens à Leone; sed quia non vult incurrere damnum per amissionem centum aureorum. Tum sic. Quod voluntas sit solum permissiva periculi proximi mortis, non excusat hominem ab imprudentia, & à peccato lethali: ergo quod voluntas sit solum permissiva periculi peccandi, non excusat hominem à peccato lethali.

139 Impugno tertio. Quando teneris fugere, non licet voluntas permissiva; sed periculum formale proximum peccandi semper teneris fugere, ut sapius diximus: ergo nunquam licet voluntas permissiva talis periculi. Itaque aliud est permittit occasionem, amputando periculum; & aliud est permittit occasionem, & periculum; prius quidem licet, non secundum, ut satis constat ex dictis.

140 Et quidem si illi centum aurei non recuperati reducerent hominem ad extremam, aut quasi extremam necessitatem ex permanentia apud concubinam; tunc diceretur moraliter impossibilis remotio occasionis. Nihilominus tunc, licet non teneretur expellere occasionem, teneretur tamen exterminare, aut saltem extenuare periculum proximum peccati, nempe adhibendo media supra memorata.

141 Sed obijcies. Etiam si illi centum aurei non recuperati reducerent hominem ad extremam necessitatem, non liceret exponere se periculo proximo incidendi in sævitiam Leonis: ergo vel exemplum Leonis nihil probat; vel dicendum est, deferendum esse occasionem proximam peccandi lethaliter, etiam si homo reducendus sit ad extremam necessitatem.

142 Resp. sicut exemplum Leonis probat, neque propter extremam necessitatem vitandam posse te exponere periculo proximo incidendi in sævitiam Leonis, eodem modo, neque propter extremam necessitatem vitandam posse te exponere periculo proximo incidendi in peccatum mortale; bene tamen occasionei externæ, quando est moraliter impossibile vitare ejusmodi occasionem exter-

Jo: Cardenas.

nam. Itaque si possibile est vitare occasionem externam proximam peccandi, teneris illam vitare; si autem impossibile moraliter est vitare occasionem externam, teneris vitare periculum proximum peccandi lethaliter adhibendo ad id media supra memorata. Quare exemplum Leonis probat, propter nullam necessitatem, quantumvis gravem, aut extremam, posse exponere se occasionei proximæ peccandi, supposito quòd maneat occasio simul cum periculo peccandi, quod tamen remove potes per actus proprios. Unde si in tali casu vitandæ extremæ necessitatis persisteret concubinarium in periculo proximo peccandi, peccaret quidem, non quia non fugit occasionem externam, cum ea fuga sit moraliter impossibilis; sed quia non exterminavit, aut extenuavit periculum formale peccandi, adhibendo media supradicta.

143 Explicatur ampliùs. Demus superesse duo media ad vitandum periculum mortis impendentis à Leone occurrente: primum, fuga velocis; secundum, ostendere Leoni gallum gallinaceum, quo dicitur Leo teneri (fabula sit, an experientia, nihil obest discursui.) In hoc casu non teneris fugere, si gallum ostendis. Similiter concubinario supersunt duo media, alterum fuga occasionis externæ, alterum extenuatio periculi per actus proprios supra memoratos. Quare si fuga occasionis est moraliter impossibilis, teneretur per actus proprios extenuare periculum formale, quo extenuato, occasio non remanebit in esse proxime.

144 Video multas instantias fieri posse contra hunc discursum, quas quidem proposui in ea *disp. 18. à n. 187.* ac illis abundè satisfeci. Et à repetendis ipsis abstinere, quia ex præactis principiis non difficile dissolvi possunt. Qui velit eas legere, adeat locum nuper citatū.

ARTICULUS III.

An vincenda sit ipsa impossibilitas moralis, quando datur talis complicatio occasionis proximæ, & periculi proximi, ut neutrum vitari possit?

SUMMARIUM.

Hic casus frequenter accidere potest. n. 145.

Tunc vincenda est illa impossibilitas moralis, & deferenda proxima occasio peccandi. n. 146.

Fundamentum pro hac resolutione. n. 147.

Discrimen pro concubinario retinente domi feminam ex necessitate. n. 148.

Quid agere debeat confessarius cum famina habente talem occasionem? n. 149.

Tunc habet urgens motivum confessarius ad credendum defectum propositi, & negandum absolutionem. n. 150.

145 **U**tinam rarò eveniret hæc hypothesi; quam tamen malitia peccatorum frequentem effecit. Quærit peccator in fomētum suæ luxuriæ puellam suis deliciis idoneam, incidit in quādam parentibus orbatam, præ fame ferè pereuntē, & omni humana spe destitutam. Hæc post diuturnum tēpus concubinatus, conscientie moribus lacerata vadit ad cōfessarium. Iste agnoscit necessitatē moralem persistendi in ea domo; aliàs fame peribit; & dum hortari conatur, ut persistēs in domo resistat luxuriæ sui complicitis, & adhibeat media salutaria, propositi, orationis, &c. Respondet illi, id sibi esse impossibile; quia si resistat libidini complicitis, illam certissimè è domo expellet; quo facto præ fame peribit. Habet itaq; impossibilitatem moralem deferendi occasionem proximam; & habet impossibilitatem moralem extenuandi periculum proximum per propositum efficax non peccandi. Potestq; exclamare cum Susanna. *Angustia sunt mihi undiq;* (Si enim domo egrediar, ut ab occasione proxima eripiar, fame peribit; si autem domi persistens voluero extenuare periculum peccandi per propositum constans resistendi voluptati illius, etiam fame peribit; statim enim à domo excludar.)

146 Resp. in hoc casu teneri feminam ad assumendum illud unicum medium egrediendi è domo, etiam si præ fame peritura sit. Atq; adeò quæstioni in titulo hujus articuli præfixæ respondendum est, cum datur ejusmodi complicatio impossibilitatis eripiendi se ab occasione proxima, & ab ipso periculo peccandi proximo, vincendam esse eam impossibilitatem moralem, deferendāq; occasionem proximam, etiā cum periculo vitæ, aut egrediendo, aut patiēdo se expelli.

147 Et ratio est evidēs. Homo enim tenerur ad vitandum peccatum mortale, etiam cum periculo vitæ; sed femina in ea hypothesi peccat mortaliter, dum persistit in proposito luxuriandi: neq; potest desistere ab eo proposito, nisi velegrediens è domo, vel patiens se expelli; in quo casu incurrit periculum pereundi præ fame: ergo tenerur ab eo proposito desistere egrediens è domo, vel patiens se expelli, etiam si fame peritura sit.

148 Diverfa itaq; ratio in concubinario, qui urgentissima necessitate coactus retinet foeminam: iste enim potest per propositum efficax, & implorationē Divini auxilii extenuare periculum peccandi. Hæc autē foemina non potest illud extenuare per propositum, & alia media, nisi expellenda sit à domo, ut supponit hypothesi.

149 Inquires, quomodo se geret confessarius circa absolutionē hujus foeminae? an scilicet non liceat absolvere; donec ipsa sponte egredietur domo; an potius videns confessarius in ea propositum

P

con-

constans resistendi, & patiendi, quod expellatur à domo, possit eam absolvere ante egressum?

150 Respondeo, in hoc casu habere confessarium urgentissimum motivum ad credendum, ei foemine non inesse propositum efficax resistendi suo complici; si nolet spontè domo egredi. Nam cum illa videat, se ex sua resistentia certissimè expellendam, & ipsa nolit spontè sua egredi; signum evidens est; quod vult persistere, non solum in domo, sed etiam concubinato. Quare nullo modo est absolvenda, nisi prius domo egrediatur. Conabiturque confessarius illi suadere, ut in Deo confidat, qui quærentibus regnum Dei, & iustitiam ejus, promittit se non defuturum; quin potius illis hæc omnia temporalia adiicienda.

ARTICULUS IV.

Quæ opiniones ex relatis incurrant hanc damnationem.

SUMMARIUM.

Subit damnationem omnis opinio, quæ pro retinenda occasione admittit causam non necessariam. n.151.

Et quæ non requirit impossibilitatem, saltè moralem, pro fugienda occasione. n.152.

Manet damnata opinio docens, non esse expellendam concubinam propter recuperandam pecuniam. n.153.

Et quæ docet, retinendam propter lucrum; aut propter ciborum condimentum. n.154.

Item quæ docet, non fugiendam occasionem propter jacturam divitiarum. num.155.

151 **S**it prima conclusio generalis. Omnis opinio, quæ admittit causam non omninò necessariam ad hoc, ut quis non teneatur fugere occasionem proximam peccandi mortaliter, incurrit hanc damnationem. Probat. Causa, quæ non est omninò necessaria, est solum utilis, aut honesta (non enim loquimur de causa turpi, aut inhonesta, aut indifferenti) sed damnatur opinio docens, ad id sufficere causam utilem, aut honestam: ergo damnatur opinio docens ad id sufficere causam non necessariam.

152 Et eodem modo dicendum est, quod incurrit damnationem opinio docens, non requiri impossibilitatem moralem fugiendi occasionem proximam. Nam necessitas, & impossibilitas sunt necessariò correlativa; idè quippè omnino est, quod sit impossibile fugere occasionem proximam, & quod sit necessarium non fugere. Quare si nō sit impossibile fugere occasionem, solum erit utile non fugere.

153 Sit secunda conclusio. Opinio Joannis Sancioi relata (quod non tenetur quis expellere concubinam propter recuperandos centum aureos) subjacet huic damnationi. Probat, supponendo; non loqui Authorem in casu urgentis necessitatis, quam patitur concubinaris; sed solum, quia centum aurei sunt multa æstimationis. Cum ergo recuperatio centum aureorum non sit causa necessaria respectu concubinari, evidenter infertur, esse duntaxat causam utilem. Sed opinio, quæ ad hoc admittit solum causam utilem damnatur: ergo sub damnatione includitur ea opinio, quæ id admittit propter solam recuperationem centum aureorum.

154 Subjacet similiter damnationi illa secunda opinio ejusdem, quod scilicet (non tenetur concubinaris expellere concubinam, quæ nimis utilis est ad lucrandum in negotiatione, & venditione mercium) evidens enim est, quod hæc opinio respicit solum causam utilitatis; quam tamen in præsentia damnat Pontifex. Item, illa tertia opinio, quod (non tenetur concubinaris expellere concubinam propter ciborum condimentum) quamvis in suis terminis formalibus damnata fuerit, ut scandalosa ab Alexandro VII. est; quadragesima prima ex damnatis; adhuc tamen comprehenditur sub hac damnatione Innocentii XI. Quia hæc opinio non respicit causam necessariam, sed duntaxat utilem appetitui.

155 Sit tertia conclusio, subit etiam hanc damnationem opinio, quæ nō pauci docet, nēpè (licitum esse non fugere occasionem proximam cum jactura divitiarum, seu bonorum fortunæ.) Nō enim limitat ad urgentem necessitatē moralem concubinari, neque ad impossibilitatem moralem. Quare ista causa, quam asserunt, ut concubinaris nō teneatur expellere occasionem proximam, manet intra terminos solius utilitatis; atq; adeo in terminis cōprehensibilibus sub damnatione.

CAPUT VIII.

An liceat quærere directè occasionem proximam peccandi lethali-
ter pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi?

SUMMARIUM.

Quid senserit Sancio circa propositionem damnatam. n.156.

An eam docuerint alii Doctores. n.157.

Rejicitur primò propositio damnata. n.158.

Secunda illius impugnatio. n.159.

Nequit quis velle vel leve peccatum, etiam pro ingenti bono inde eventuro. n.160.

An velit quis bonum resultans, & solum patiatur occasionem peccati? n.161.

Dum quis quærat occasionem, etiam illam vult. n.162.

Commercium cum infidelibus an possit haberi cum periculo perversionis. n.163.

Non potest quis ingredi ad infideles, si adsit probabiliter hoc periculum. n.164.

Aliquæ limitationes non probantur. n.165.

156 **Q**uæstio procedit in ipsis terminis propositionis damnatæ, quæ hæc est sexagesima tertia, *Licitum est quærere directè occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi.* Et in ea partem affirmantem tueretur Joannes Sancio d. 10. n.8. Nam quamvis dicat, licitum esse exponere se involuntariè periculo proximo peccandi, videlicet involuntariè propter urgentem necessitatem: postea tamen admittit plures casus, in quibus homo quærere directè occasionem proximam: nihilominus id non docet sub eisdem terminis formalibus, sub quibus loquitur propositio damnata. Existimo tamen, id tradere sub terminis æquivalentibus. Nam præter casus particulares hujus generis, quos admittit, ibidem ait: (Unde P. Lorca 2.2. sect. 3. assentiendum non est indistinctè inquiringi, non licere exponere se periculo peccandi certò, nec probabili ob bonum spirituale proximi.)

157 Eandem partem affirmativam tueretur Soto de just. l.5. q.1. ubi docet, *Quod licet non possit quis pro salute proximi peccare, potest tamen se exponere periculo peccandi.* Idem asserit Basilus Poncius in Appéd. cap.6. ut testatur Diana p.3. tit.4. resol.169. & tit.5. resol.3. A nonnullis aliis etiam tribuitur quibusdam Theologis societatis, præsertim Francisco Jacops, qui se ab hac calumnia purgavit in qu. Theolog. de neganda, aut differenda absolutione. Cujus doctrina, ut longè diversa à damnatione probatur à quamplurimis Doctoribus, novemq; Universitatibus. De aliis, qui velint, adeat Guillelmum Sandæum in Confut. trium viror. Cujuscunque tamen illa sit (hoc enim non spectat ad damnationem) ex principiis supra jactis ostendo præfatæ propositionis falsitatem, & meritam confixionem.

158 Primò. Quia quærere directè occasionem proximam peccandi est velle directè periculum proximum peccandi; sed nequit quis velle directè periculum proximum peccandi; alioqui peribit in illo illud amans: ergo nequit quis directè quærere occasionem proximam peccandi. Omnia constant præter majorem. Hæc probatur; nam qui directè quærere occasionem, ita quærere, ut si velit, posset ab ea recedere: si enim nequit, non quærere, sed erit illi necessaria; ergo qui directè quærere occasionem proximam peccandi, directè vult periculum proximum. Atqui moraliter loquendo perindè est velle periculum proximum peccandi, ac velle peccatum. Quia in moralibus idem est committere, ac exponere se periculo committendi, ut supra ostensum est ex P. Suarez: ergo nequit quis velle occasionem proximam peccandi, quin velit etiam ipsum peccatum.

159 Secundò. Nam bonum spirituale animæ propriæ præferendum est cuicunque bono temporali proprio, & cuicunque bono five temporali alterius, ita exigente tum ordine rectè rerum, tum recto ordine charitatis: ergo non est querenda illa occasio, in qua sit periculum boni spiritualis proprii, five propter bonum temporale, vel spirituale alterius. Antecedens constat ex illo. Matth. 5. *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum.* Et ex illo ejusdem 16. *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, anime vero sua detrimentum patiatur.* Probat consequentia: quia si posset quærere directè occasio proxima propter alterutrum ex his bonis, præponeretur bonum temporale bono spirituali proprio contra rectum ordinem rerum; aut bonum extraneum bono proprio contra ordinem rectum charitatis; ergo talis occasio nequit directè quærere, etiam propter talia motiva.

160 Tertiò. Quia nequit quis habere voluntatem committendi vel leve peccatum, etiam propter bonum valde ingens spirituale, vel temporale totius mundi, ut in confesso est apud omnes: ergo nequit quærere directè occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, temporali proprio, vel proximi. Probat consequentia: nam occasio illa proxima, dum manet in esse proximæ, affert secū formale periculum peccandi: sed velle periculum formale peccandi, peccatum est, ut omnes fatentur; ergo qui vult ejusmodi occasionem, vult peccatum. Tum sic. Nequit quis velle peccatum, etiam pro ingenti bono spirituali, aut temporali sui, vel alterius: ergo nequit quærere directè ejusmodi occasionem pro tali bono sui, vel alterius.

161 Dices, qui quærere directè occasionem proximam peccandi propter ingens bonum sui, vel alterius, non vult directè tale periculum, sed intendit directè tale bonum; quia tamen ad illud assequendum medium est ejusmodi occasio, illam quærere, sed non vult; sicut qui interficit impetentem se, non vult homicidium alterius; sed quia nequit propriam vitam protegere absque morte alterius, illam perpetratur intendens bonum servandæ vitæ propriæ. Pariformiter qui quærere occasionem proximam peccandi propter tale bonum, id intendit, & vult, utiturque occasione ad illud consequendum, quin velit occasionem hujusmodi. Ergo potest illam directè quærere propter ejusmodi bonum: cum nolit occasionem, sed bonum ex ea consequendum.

162 Sed contra est. Quia nequit nō velle ipsam occasionem proximam peccandi ille, cui occasio talis est, ut possit eam vitare; sic enim

enim occasio est in illius potestate, consequenterque ipsi voluntaria. Sed qui eam directe querit, ita ingreditur occasionem, ut possit eam vitare non querens, si nimirum eam non aggrediatur: ergo talis occasio est ipsi voluntaria; atque adeo recte prohibitum, quod ea quaeritur. Neque exemplum de occidente aggressorem aliquid evincit: nam cum homini sit obligatorium servare propriam vitam, & illam non servare sit illi moraliter impossibile, quia servare est moraliter necessarium: rogo, vel ei superest aliud medium ad tuendam vitam præter occisionem aggressoris, vel non: si superest, nequit occidere, sed eligere illud aliud medium: si non superest, tenetur hoc exequi, cum sit unicum ad tuendam vitam, cuius conservatio ipsi moraliter necessaria est, ad modum, quo supra dicebamus de faciendo Leone, dum non datur aliud medium ad tuendam vitam.

163 Dices iterum. Potest quis adire infideles, & Paganos ad faciendum de eorum conversione, etiam si subsit periculum perversionis, ut docet D. Th. 2. 2. q. 10. ar. 9. ubi S. Doctor ait: *Non sunt prohibendi infidelibus communicare, qui fidem non susceperunt, scilicet Paganis, vel Judais: & maxime si necessitas urgeat.* Rursus, fieri potest, immo sæpius accedit, quod femina catholica matrimonio jungatur viro infideli, & hæretico propter ingens bonum inde resultans, v.g. propter regnorum salutem, vel usum publicum Cathedræ Religionis. Atqui in his, similibusque eventibus quaeritur directe occasio proxima peccandi propter ingens bonum inde resultaturum, datur enim in his periculum persuasionis: ergo talis occasio quaeri directe potest, propter tale bonum. Quod quidem amatur, dum occasio tantum permittitur, & quis eam patitur, etiam cum periculo perversionis; quod sanè est periculum peccandi.

164 Contra tamen est. Quia nihil horum intendi potest, etiam si adsit urgentissima causa, si subsit periculum formale peccandi: si enim interveniat causa, quæ illam occasionem reddat moraliter involuntariam, adhuc quis obstringitur ad tollendum, vel extenuandum, quantum potest, periculum formale peccandi, ut supra dicebamus de permanente in occasione involuntaria peccati. Si verò periculum maneat adhuc in esse periculi, etiam probabilis, nequit quaeri ejusmodi periculum; quin immò querentes removendi sunt ab illo. Quod expresse tradit Angelicus Magister de accedentibus ad infideles. *Si autem sint simplices, inquit loco supra memorato, Et infirmi in fide, de quorum subversione probabiliter timeri possit, prohibendi sunt ab infidelium communione, & præcipue, ne magnam familiam cum eis habeant, vel absque necessitate communicent.* Ergo cum periculo, vel solum probabilis, nequit quis directe quaerere ejusmodi occasionem propter salutem Infidelium, sed potius ab illa arceri debet, si ei se ingerat. Hac ratione, dum matrimonium contrahitur inter Principes disparis cultus propter ingentem aliquam reipublicæ utilitatem, eæ conditiones statuuntur, quibus cautum sit periculo perversionis; quia aliter non contraherent absque peccato.

165 Et quidem hæc, quæ diximus in præfenti capite pro reiicienda hac propositione, novum robur accipiunt ex iis omnibus antea traditis in hac dissertatione pro impugnanda sexagesima propositione, quæ partem includit, & istam sexagesimam tertiam. Nec probo ex integro limitationes quasdam, quibus exponit doctrinam istam M. Lumb. hic à n. 618. sicut nequias, quas tradit Casianus à S. Elia v. occasio. 3. licet vir sit alioqui eruditus, & ingeniosus, quique orbi literario dedit Theologiam moralem expurgatam satis ingeniosè.

DISSERTATIO XLI.

An sit capax absolutionis ignorans mysteria fidei, etiam si culpabiliter ignoret Mysterium Trinitatis, & Incarnationis.

CAPUT I.

Refertur propositio 64. & Præmittuntur notanda aliqua.

SUMMARIUM.

Ponitur propositio damnata. n. 1. *Qui habet fidem, sed non habet scientiam mysteriorum fidei, non potest absolvi.*
 Duplex questio decidenda. n. 2.
 Multiplex in prima questione sententia. n. 3. & seq.
 Fidem horum mysteriorum esse necessariam necessitate præcepti certum est. n. 7.
 Duplicem partem continet propositio damnata. n. 8.
 Quomodo intelligenda prima pars propositionis. n. 9.
 Variæ questiones hic decidenda. n. 10.

1 **P**ropositio 64. ex damnatis hæc est. *Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei, & etiam si per negligentiam etiam culpabilem nesciat Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini Nostri Jesu Christi.*

2 Præmitto primò circa hæc Mysteria Trinitatis, & Incarnationis duplicem esse questionem. Prima, an Fides explicita illorum sit necessaria necessitate medii ad justificationem? Secunda, an Fides explicita illorum sit necessaria necessitate præcepti? Et quod attinet ad primam questionem, quatuor sunt Theologorum sententiæ.

Jo: Cardenas.

3 Prima sententia docet, fidem explicitam Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis post promulgationem Evangelii esse necessariam necessitate medii ad justificationem. Ita S. Th. in 3. disp. 25. q. 2. ar. 1. q. 1. ad 2. Durand. ib. q. 1. n. 9. Gabriel, ib. ar. 2. concl. 3. S. Bonav. ib. ar. 2. quest. 3. P. Molina 1. par. q. 1. ar. 1. d. 2. P. Valencia 2. 2. d. 1. q. 2. punct. 4. P. Th. Sanch. 1. 2. sum. c. 2. n. 8. P. Granado contr. 1. de fide ar. 10. disp. 2. sect. 2. n. 13. & quam plures alii.

4 Secunda sententia docet, fidem explicitam Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis etiam post promulgationem Evangelii non esse simpliciter necessariam necessitate medii ad justificationem, & salutem æternam. Ita Sotus in 4. d. 5. q. 2. ar. 2. & l. de Natura, & grat. a. c. 11. Vega 1. 3. in Trid. c. 19. & 20. Medina 1. 4. de rec. recta in Deum fide c. 10. Corduba in quaestionario 1. 2. q. 5. P. Azor tom. 5. l. 8. cap. 6. q. 6. P. Sà Verbo Fides, P. Castro Palao 10. 1. tr. 4. d. 1. punct. 9. n. 7. P. G. Hurt. de fide d. 8. diff. 7. & plures alii.

5 Tertia sententia docet, ejusdem fidem explicitam necessariam esse necessitate medii non ad justificationem, sed ad glorificationem. Ita Canus relect. de Sacram. ingen. p. 2. Ledesma in 2. p. q. 9. ar. 2. Castro 1. 2. de lege panis. cap. 14. Bannez 2. 2. quest. 2. art. 8. dub. ult. & alii.

6 Quarta sententia docet, fidem explicitam horum mysteriorum esse per se necessariam necessitatem medii ad justificationem, & salutem æternam: per accidens autem, scilicet ratione ignorantie invincibilis, sufficere fidem explicitam eorum in voto. Itaque sicut Baptismus est necessarius necessitate medii in re, vel in voto, ita fidem explicitam eorum mysteriorum esse necessariam in re, vel in voto. Ita P. Suarez disp. 12. de fide sect. 4. numer. 11. Lugo Card. disp. 12. de fide sect. 4. à num. 88. Leand. à SS. Sacram. part. 6. tract. 2. q. 8. & alii.

7 Et quod attinet ad secundam questionem, constat inter omnes Theologos, notitiam seu fidem explicitam Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis esse necessariam necessitate præcepti. Et idè non pauci Theologi partem negativam damnant, alii tanquam hæreticam, alii tanquam erroneam.

8 Præmitto secundò, eam propositionem damnatam continere duas partes. In prima parte asseritur, esse capacem absolutionis, qui ignorat mysteria, ubi videtur abstrahere ab ignorantia invincibili, & vincibili. In secunda parte specificatur magis ignorantia vincibilis, & culpabilis, & exprimit ea duo mysteria, affirmatque, sic ignorantem hæc mysteria esse capacem absolutionis.

9 Præmitto tertio, quomodo intelligenda sit ea prima pars propositionis damnatæ, quæ dicit, esse capacem absolutionis, eum, qui ignorat mysteria fidei: an intelligatur generaliter de omnibus mysteriis fidei, an solum de aliquibus? Et quidem si loqueretur solum de aliquibus indeterminatè, ea propositionis pars non esset damnabilis; certum enim est, capacem esse absolutionis eum, qui ignorat aliqua mysteria fidei: sunt enim aliqua, ad quæ explicitè credenda non tenetur fidelis necessitate medii, neque necessitate præcepti: quale est, quod Christus D. sepultus fuerit in sepulchro novo, & multa alia, quæ sunt in Evangelio de gestis Christi Domini. Quare sensus propositionis damnatæ, & prioris ejus partis est de omnibus Mysteriis fidei, vel de omnibus precipuis ex obligatione credendis.

10 Præmitto quarto, quinque questiones esse in præfenti decidendas. Prima est, an hic damnetur propositio affirmans, capacem esse absolutionis, qui ignorat invincibiliter mysteria credenda explicitè necessariò necessitate medii? Secunda est, an ignorans culpabiliter mysteria Trinitatis, & Incarnationis sit capax absolutionis? Et an pars affirmativa questionis maneat hic damnata? Tertia est, an ignorans inculpabiliter eadem duo mysteria sit capax absolutionis? Quarta est, an dum dicitur in hoc decreto incapax absolutionis, intelligatur esse incapax illicitè, an etiam invalidè? quas questiones singulas per singula capita decidemus.

CAPUT II.

Prima questio deciditur.

SUMMARIUM.

Prima questio de ignorante invincibiliter, qua explicitè credenda sunt necessitate medii. n. 11.
 Qui hæc ignorat, est incapax absolutionis. n. 12.
 Asserere esse capacem damnatur in hac propositione. n. 13.

11 **P**rima questio est, an hic damnata maneat propositio, quæ asserat, capacem esse absolutionis, eum, qui ignorat etiam invincibiliter mysteria, quæ explicitè credenda sunt necessariò necessitate medii? Exemplum est in eo, qui ignorans Deum esse remuneratorem remuneratione æterna accedit ad confessionem, & petit absolutionem à confessario. Constat enim ex disert. fidem explicitam Dei, ut remuneratoris retributione æterna esse medium simpliciter necessarium ad justificationem.

12 Et primo quidem tanquam certum tenendum est, eum non esse capacem absolutionis. Patet. Non est capax absolutionis, qui non adhibet medium necessarium ad justificationem: nam quod

est medium necessarium ad justificationem, est medium necessarium ad absolutionem, sed qui ignorat Deum ut remuneratorem, non adhibet medium necessarium ad justificationem: cum Fides explicita, & notitia Dei, ut remuneratoris sit medium necessarium ad illam: ergo qui id ignorat, etiam invincibiliter non est capax absolutionis.

13 Deinde dicendum est, eam propositionem sub illis formalibus terminis conceptam, esse damnatam in hoc decreto. Etenim prima pars propositionis damnata, ut dixi *c. præc.* cum non possit habere sensum particularem, habet utique sensum universalem, de omnibus mysteriis Fidei, vel de omnibus præcipuis ex obligatione credendis: sed in hoc sensu universali, quod (capax est absolutionis, qui ignorat omnia mysteria fidei, vel omnia præcipua) continetur ista (capax est absolutionis, qui ignorat mysteria Fidei necessaria necessitate medii: ergo etiam hæc propositio damnata manet.) Nam sicut est de fide, quod Deus vult, Petrum salvum fieri; quia est de Fide, quod Deus vult omnem hominem salvum fieri, quia prima continetur in secunda: ita in hac universali. (Ignorat omnia mysteria Fidei) includitur hæc. (Ignorat mysteria Fidei, quæ sunt necessaria necessitate medii.) Et ideo propositio, quæ loquitur de prima, loquitur de secunda: ubi damnatur, & secunda.

C A P U T III.

An ignorans culpabiliter ea duo mysteria sit capax absolutionis?

S U M M A R I U M.

Qui ignorat hæc mysteria Trinitatis, & Incarnationis non est capax absolutionis. n. 14.

Quid faciet confessarius cum rustico, de quo suspicatur esse ignarum. n. 15. Dum suspicatur, & nequit fieri certior, absolvat. n. 16.

Etiamsi certus sit de ignorantia rustici moribundi, absolvat sub conditione. n. 17. & 18.

An id contineatur sub damnatione. n. 19.

14 **P**ars affirmans in hac questione est, quæ expressè damnatur in hoc decreto tanquam scandalosa; hæc enim est secunda pars propositionis damnata: censeoque, eam esse evidenter falsam. Probatur. Non est capax absolutionis, qui actualiter peccat mortaliter, dum absolvitur, ut ostendi in 3. p. Cr. Th. disp. 70. c. 4. ar. 2. sed qui ignorans culpabiliter hæc duo mysteria absolvitur, iste peccat mortaliter, dum absolvitur: ergo est incapax absolutionis. Probatur minor. Nam licet hoc præceptum addiscendi doctrinam Christianam de his mysteriis, quia affirmativum est, non obliget pro semper, sed in talibus circumstantiis, at nulla circumstantia urgentior considerari potest, dum homo vivit, quam circumstantia confessionis Sacramentalis: unde tunc peccat mortaliter, quia tunc urget præceptum. Deinde, quia etiam est præceptum non ignorandi, sive non differendi notitiam horum mysteriorum, & hoc modo obligat semper, & pro semper. Unde tunc peccat mortaliter, quia tunc urget præceptum non differendi eam notitiam. Præterea, quod hæc ignorantia culpabilis sit peccatum mortale, dubitari non potest, cum materia præcepti sit adeo gravis.

15 Inquires primò. Quid ergo faciet confessarius, qui vocatus ad conferendum Sacramentum Poenitentiae homini moribundo rustico, & in sylvis continuò commoranti, præsumit eum esse ignarum horum mysteriorum; & quia summè gravatus est infirmitate, non potest inquirere, an habeat sufficientem notitiam horum mysteriorum, neque potest habere attentionem, ut doceatur?

16 Respondeo, in illo casu debere absolvi, saltem sub conditione, cum non sit certum, illum esse indispotum, aut incapacem absolutionis. Et in dubio tutior pars pro salute moribundi eligenda est.

17 Inquires secundò, qui facere debeat confessarius, qui certus est, rusticum moribundum ignorare hæc Mysteria Trinitatis, & Incarnationis, & videt, illum ita esse gravatum infirmitate, ut instrui nequeat; qui tamen signa contritionis edidit, & confessionem postulavit? Qui censet, Fidem explicitam eorum mysteriorum esse necessariam necessitate medii ad justificationem: neque sufficere eam Fidem in voto, fortè censebunt hunc hominem non posse consequi salutem, atque adeo non esse absolvendum, etiam sub conditione.

18 Sed dicendum est, eum debere absolvi, saltem sub conditione. Et ratio est: quia non est certum, illum esse indispotum: est enim probabile, fidem explicitam horum mysteriorum non esse necessariam necessitate medii in re, sed sufficere in voto, ut tenet quarta sententia c. r. relata; atque adeo non est certum illum esse indispotum ex defectu hujus Fidei explicitæ. In hac ergo incertitudine tutior pars eligenda est pro salute æterna moribundi.

19 Dices, hanc resolutionem adversari damnationi præfatæ propositionis 64. Ex illa enim asserendum est tanquam certum, rusticum culpabiliter ignarum horum mysteriorum non esse capacem absolutionis: sed ille rusticus baptizatus, quamvis in sylvis sit nutritus, culpabiliter ignorat ea duo mysteria, cum debuerit ea addi-

scere: ergo incapax est absolutionis, etiam si moribundus sit. Sed huic objectioni melius satisfaciet cap. ult.

C A P U T IV.

An ignorans inculpabiliter ea duo mysteria sit capax absolutionis.

S U M M A R I U M.

Incapax est absolutionis etiam, qui dum vivit, ignorat inculpabiliter hæc duo mysteria. n. 20.

Contrarium subjacet damnationi. n. 21.

Obiectio de ignorantia omnium mysteriorum. n. 22.

Solutio ex notitia mysteriorum, quæ sunt præcipua. n. 23. & 24.

Moribundus inscius horum mysteriorum, & incapax instrui, absolvi potest. n. 25.

20 **S**it prima conclusio. Qui dum vivit, inculpabiliter ignorat hæc duo Mysteria Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis, incapax est absolutionis, adeo ut confessarius id advertens peccet gravissimè absolvendo, & penitens petendo absolutionem. Et ratio est: quia dum accedit ad confessionem, ut sibi remittantur peccata sua, non potest moraliter contingere, ut non agnoscat incuriam suam in addiscendo aliquid de doctrina Christiana. Quid enim de ea scire potest, qui hæc ignorat? Confessarius autem non potest moraliter non advertere rusticitatem, & inscitiam hominis; atque adeo facile intelliget, quàm sit ignarus horum Mysteriorum. Tenebitur ergo confessarius ad instruendum illum, prius quàm absolvat, & si penitens renuerit, jam ignorantia erit culpabilis. An autem valida sit absolutio, si neuter advertat; dicam *cap. seq.*

21 Sit secunda conclusio. Propositio asserens, quod homo, dum vivit, est capax absolutionis, etiam si inculpabiliter ignoret hæc mysteria, subjacet huic damnationi. Probatur. Nam propositionis damnatae prima pars asserit absolute esse capacem absolutionis eum, qui ignorat mysteria fidei, sine distinctione ignorantiae culpabilis, aut inculpabilis: ergo sive ignorantia sit culpabilis, sive inculpabilis, damnata manet ea propositio.

22 Dices: *cap. i.* dictum est, sensum ejus primæ partis esse de eo, qui ignorat omnia mysteria, vel omnia præcipua; sed qui habens notitiam Dei ut remuneratoris, est ignarus Trinitatis, & Incarnationis: non autem ignorat omnia mysteria præcipua, cum habeat notitiam Dei ut remuneratoris: ergo non subjacet damnationi propositio asserens, quod ignarus horum mysteriorum duorum inculpabiliter, est capax absolutionis.

23 Resp. illum terminum *omnia mysteria* posse accipi cum suppositione copulativa, vel cum suppositione copulata. Cum suppositione copulata sumitur, si sumatur collectivè, ita ut sensus decreti sit, esse incapacem absolutionis, qui ignorat omnia collectivè; capacem verò, qui non ignorat omnia simul, dummodò habeat notitiam alicujus. Cum suppositione copulativa sumitur, si sumatur distributivè, ita ut sensus sit, esse incapacem absolutionis eum, qui ignorat quodlibet ex præcipuis.

24 Dicimus ergo, sensum propositionis damnatæ circa eum terminum *omnia Mysteria*, vel *omnia præcipua*, esse distributivum, & damnatur, quatenus affirmat, esse capacem absolutionis, qui ignorat quodlibet ex præcipuis. Probatur. Nā alienū est à mente Pontificis, quod ille, qui habet notitiam unius duntaxat mysterii, nempe Dei, ut remuneratoris sit capax absolutionis, sed si sumatur ille terminus *omnia mysteria præcipua* cum suppositione copulata, decretū Pontificis reddit eum sensum, quod nō ignorans omnia simul sit capax absolutionis, ut constat ex proximè dictis: ergo ea propositio damnatur intellecta cum suppositione copulativa, sive distributiva.

25 Dico tertio. Moribundus inculpabiliter inscius horum mysteriorum, qui ita morbo opprimitur, ut instrui non possit, capax est absolutionis, saltem conditionalis. Probatur. Quia cum non sit omnino certum notitiam horum mysteriorum duorum esse necessariam necessitate medii ad justificationem, non est certum, quod illi non proderit absolutio; sed dum id incertum est, debet conferri moribundo absolutio, saltem sub conditione, quia in quavis incertitudine debet confessarius sequi opinionem tutiorem pro salute æterna moribundi: ergo præfatus moribundus capax est absolutionis, saltem conditionalis.

C A P U T V.

An qui ignorat supradicta mysteria, sit incapax absolutionis, non solum quoad licitum, sed etiam quoad valorem?

S U M M A R I U M.

Discrimen inter capacitatem ad recipiendam absolutionem valide, & licite. n. 26.

Ignorans necessaria necessitate medii invalidè absolvitur, etiam si ignoret invincibiliter. n. 27.

Qui culpabiliter ignorat, & id advertit, invalidè absolvitur. n. 28.

Peccat Sacerdos ita absolvens. n.29.&30.

Opinio docens absolutionem datam ignaro invincibiliter horum mysteriorum est probabilis speculative. n.31.

Damnatio loquitur de incapacitate quoad licitum, non quoad validum. n.32.

Multiplex assertionis probatio. n.33.& seqq.

26 **S**uppono, magnum esse discrimen inter hoc, quod quis sit capax absolutionis quoad valorem, & hoc, quod sit capax quoad licitum. Nam quamvis ille, qui cum advertentia de illicito accedit ad confessionem, sit etiam incapax quoad valorem, eo quod actualiter peccans invalidè absolvitur; tamen potest contingere, quod accedat ad confessionem cum bona fide, & ignorans invincibiliter, id esse illicitum, & concurrente eadem bona fide in confessario, absolutio sit valida, quamvis ex se sit illicitum facere confessionem eo modo. Cum ergo hæc duo diversa sint, & propositio damnata asserat, ejusmodi ignarum mysteriorum esse capacem absolutionis, restat inquirere, an damnatio loquatur de incapaci quoad valorem, itaut talis absolutio sit invalida; an loquatur solum de incapaci quoad licitum, itaut taliter sit illicitum dare, & accipere absolutionem cum ignorantia eorum mysteriorum, ut si poenitens, & confessarius afficiantur inadvertentia invincibili, adhuc absolutio sit valida?

27 Dico primò. Qui ignorat etiam invincibiliter ea mysteria fidei, quæ sunt necessaria necessitate medii ad justificationem, si absolvitur à peccatis, invalidè absolvitur. Probatur. Ille invalidè absolvitur, qui non ponit media præcisè necessaria ad justificationem; sed ille homo non ponit omnia media præcisè necessaria ad justificationem; supponimus enim eam notitiam, qua ille caret, esse medium præcisè necessarium: ergo invalidè absolvitur.

28 Dico secundò. Qui culpabiliter ignorat mysteria Trinitatis, & Incarnationis, si advertat gravem culpam suæ ignorantiae, vel habet inadvertentiam ejus graviter culpabilem, invalidè absolvitur; atque adeò incapax est absolutionis etiam quoad valorem. Probatur ex supradictis. Nam qui mortaliter peccat in confessione actualiter, invalidè absolvitur, sed ignarus ille mortaliter peccat in confessione actualiter, ut patet ex ipsa hypothesi: ergo ille in tali hypothesi invalidè absolvitur.

29 Dico tertio. Sacerdos, qui absolvit eum, qui ignorat culpabiliter, aut inculpabiliter mysteria Trinitatis, & Incarnationis, peccat lethaliter. Quæ conclusio non solum debet certa esse, quia Sacerdos tenetur instruere poenitentem circa mysteria, quorum notitia est adeò necessaria, & obligatoria, sed etiam ex alio capite, nempe quia ex damnatione primæ propositionis tenetur confessarius eligere in praxi opinionem tutiorem circa valorem Sacramenti; sed opinio, quæ dicit, absolutionem datam ejusmodi homini ignaro eorum mysteriorum, esse invalidam, est opinio tutior: ergo tenetur confessarius hanc opinionem eligere; consequenter peccat mortaliter, si oppositam in praxi eligat.

30 Sola minor eget probatione, quæ sic ostenditur. Etiam notitiam eorum mysteriorum esse necessariam necessitate medii ad justificationem docent plurimi, & ex illa infertur, eum, qui re ipsa caret ea notitia, sive vincibiliter, sive invincibiliter, non posse justificari. Ex quo fit, quod ei, qui intendit justificari, tutior sit hæc opinio, quàm ea, quæ dicit, eam notitiam non esse necessariam necessitate medii: nam si hæc secunda opinio non sit vera coram Deo, etsi Sacerdos proferat absolutionem in poenitentem, re ipsa iste non justificabitur; atque adeò absolutio erit invalida. Ergo opinio, quæ dicit absolutionem datam ejusmodi ignaro esse invalidam, est opinio tutior.

31 Ex quo colliges, opinionem, quæ asserat absolutionem datam hominem invincibiliter ignaro eorum mysteriorum esse validam, probabilem esse speculative, quia probabiliter censet, eum hominem validè absolutum esse; illam tamen non esse practicè probabilem; quia cum sit minus tuta, & versetur circa valorem Sacramenti, non licet uti ea in praxi.

32 Dico quartò (& hæc est præcipua hujus capituli conclusio.) Damnatio Pontificia comprehendit propositionem, asserentem, eum hominem ignarum mysteriorum esse capacem absolutionis quoad licitum, non verò si solum dicat, esse capacem quoad valorem. Probatur primò. Nam hæc damnatio non distinguit sicut nec ipsa propositio damnata inter capacem absolutionis quoad licitum, & capacem quoad valorem, sed id affirmat abstrahendo ab iis terminis: deinde tam damnatio, quàm propositio damnata sufficienter intelligitur de capaci absolutionis quoad licitum, itaut sensus damnationis sit, eum esse incapacem absolutionis, quatenus illicitum est absolvere, & accipere absolutionem cum præfata ignorantia.

33 Probatur secundò. Nam ex dictis constat, quod in aliquibus casibus relatis absolutio est probabiliter valida; in omni autem casu est certò illicita, nisi excuset inadvertentia invincibilis. Et ita si quis habet ignorantiam invincibilem eorum duorum mysteriorum, illicitè absolvitur, quia opinio docens, notitiam eorum mysteriorum non esse necessariam necessitate medii, est minus tuta, & ideò illicitum est uti ea in praxi. Si verò poenitens non advertat id peccatum suæ ignorantiae, nec confessarius advertat, sed uterque habeat inadvertentiam invincibilem, illa absolutio est probabiliter valida

Jo: Cardenas.

speculativa probabilitate. Quod si Sacerdos advertenter, & malitiosè eum absolvat, peccat mortaliter, quia illicitum est absolvere in eo casu, eo quod non sequitur opinionem tutiorem de necessitate medii ad justificationem. Cum ergo in aliquibus casibus absolutio sit data ignaro eorum duorum mysteriorum sit probabiliter valida modo dicto, & in omni casu sit semper illicita, constat, intelligendam esse damnationem de incapacitate absolutionis, quoad licitum, non quoad valorem.

34 Probatur tertio. Nam in cap. *In obscuris* de Regul. jur. dicitur: *In obscuris, quod minimum est, sequimur.* Cum ergo dubitatur, an hæc damnatio comprehendat incapacitatem absolutionis quoad licitum, & quoad valorem, an duntaxat quoad licitum, debemus sequi, quod minimum est, nempe loqui solum de ea incapacitate quoad licitum. Maxime cum certum sit, hanc secundam incapacitatem contineri in damnatione, quæ principaliter respicit doctrinam quoad mores, ut doceantur Fideles, quid licitum sit, & quid illicitum.

C A P U T VI.

Quam meritò jure damnata sit hæc propositio?

S U M M A R I U M.

Extat præceptum de credendis explicitè his mysteriis. n.35.

De aliis etiam, quæ sunt necessaria necessitate medii, etiam constat. n.36.

Probatio incapacitatis ad absolutionem illius, qui hæc ignorat. n.37.

35 **F**uisse justissimè damnatam hanc propositionem, inde constat, quod extet præceptum Divinum de credendis explicitè præcipuis mysteriis, & specialiter his duobus Trinitatis, & Incarnationis. Quod quidem præceptum constat ex Sacra Scriptura. Marc. cap. ultim. *Prædicate Evangelium omni creatura, qui verò non crediderit, condemnabitur.* Sed nunquid Evangelium continet solum ea mysteria fidei, quæ credebatur Synagoga Judæorum? Quod si Evangelium non continet ea sola mysteria, sed etiam alia; quæ sunt præcipua in Evangelio, nisi mysteria Trinitatis, & Incarnationis? Ergo dum Christus D. præcipit promulgari Evangelium, utique præcipit promulgari mysteria Trinitatis, & Incarnationis, & Joann. 10. *Ego sum ostium, si quis per me introierit, salvabitur.* Ex quibus verbis constat obligatio intrandi per hoc ostium. Sed quomodo intrandum est? S. Greg. lib. 7. Registri Epist. 47. *Ille intrat per ostium, qui intrat per Christum vera sentiendo, & predicando de illo;* Ergo Christus D. imposuit obligationem Fidelibus intrandi per ipsum, vera credendo de ipso. Et Act. 16. *Custos carceris dixit Paulo, & Silve: Quid me oportet facere, ut salvus sim? at illi dixerunt, crede in Dominum Jesum, & salvus eris.* Ergo ad salutem necessarium est credere in Jesum Christum, saltem necessitate præcepti. Alia sunt similia testimonia in Sacra Scriptura ad idem propositum, quæ videri possunt apud Patrem Suarez disput. 12. de fide sect. 4. numer. 18. & apud P. Granado tractat. 10. de fide disputat. 2. sect. 2.

36 De aliis mysteriis, quæ sunt necessaria necessitate medii ad justificationem, nempe de existentia Dei, & de Deo remuneratore, constat præceptum ex illo D. Pauli testimonio ad Rom. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quia inquirentibus se remunerator sit.* Quod si aliquis sit ignarus etiam invincibiliter horum mysteriorum, & aliorum quorumcunque, quæ sint necessaria necessitate medii ad justificationem, dixi supra cap. 2. eum esse incapacem absolutionis, atque adeò confessarius peccare mortaliter eum absolvendo, & poenitentem sic ignarum, petendo absolutionem, si advertat suam culpam: quod si suam culpam advertat, jam est vincibiliter ignarus.

37 Tum sic. Incapax est absolutionis, qui accedit ad confessionem violans actualiter quodlibet præceptum, & maxime Divinum; sed qui accedit ad confessionem cum ea ignorantia, violat actualiter id præceptum Divinum: ergo incapax est absolutionis. Quæ quidem assertio constat etiam ex eis, quæ per totam disputationis seriem docuimus.

D I S S E R T A T I O XXXVIII.

An sufficiat semel credidisse hæc duo Mysteria Trinitatis, & Incarnationis? Ubi de damnatione Propositionis 65.

C A P U T I.

Refertur propositio damnata, & quàm meritò censura inuratur?

S U M M A R I U M.

Propositio damnata, & multiplex sensus illius. n.1.

Primus sensus non cadit in propositionem. n.2.

P 3

Secun-

*Secundus est consequentia talis propositionis. n.3.
Tertius sensus proprius. n.4.*

I Propositio 65. ex damnatis est. Sufficit illa mysteria semel credidisse. Lumbier tom.3. sum.num.1783. triplicem sensum attribuit huic propositioni: Primum (sufficit semel credidisse, itaut homo non teneatur præmittere hanc Fidem explicitam reliquis confessionibus totius vitæ) Secundum (sufficit semel credidisse, itaut quamvis postea obliviscatur, aut ignoret ea mysteria, possit esse capax absolutionis.) Tertium (sufficit ad implendum præceptum Fidei semel credidisse: quia unico solo actu impletur id præceptum.) Affirmatque omnes tres sensus esse falsos; sed duos posteriores contineri sub hac damnatione, non autem primum. Quia non constat de obligatione præmittendi actum fidei receptioni Sacramenti Penitentiae. Et in primis hæc duo non cohærent, & quod sit falsum, quod (postquam homo semel credidit, non tenetur præmittere actum explicitum fidei reliquis confessionibus) & quod (non constet de tali obligatione præmittendi hunc actum Fidei confessionibus.) Quomodo enim dabitur talis obligatio, si de ea non constet? Quod si non datur talis obligatio, quomodo erit falsa propositio, quæ negat eam obligationem?

2 Deinde; ille primus sensus non cadit in propositionem damnatam; quæ nihil dicit de præmittendo confessionibus, aut non præmittendo actu fidei explicitæ horum duorum mysteriorum.

3 Secundus sensus cadit in eam propositionem damnatam, eo quod est quædam consequentia ex propositione antecedenti illata. Nam ex eo, quod dicatur esse capax absolutionis eum, qui culpabiliter ignorat hæc duo mysteria, colligitur, esse capax absolutionis, qui semel ea mysteria credidit, quamvis accedat ad confessionem oblitus, & ignarus eorum, & ideo in hoc sensu damnata manet ea propositio. Et quam meritò jure damnata sit, constat ex Dissertatione præcedenti.

4 Quare tertius sensus relatus est præcipuus hujus propositionis damnatæ: scilicet sufficere ad implendum præceptum Fidei de his mysteriis illa semel credidisse. In quo sensu damnatur, & meritò hæc propositio. Quod manifestè probatur iis omnibus, quibus in *Dissert. 9.c.2. ad 17. prop. ar.3.* probavimus, non sufficere, quod quis semel eliciat actum fidei, ut constat ex iis, quæ ibidem perpendimus circa eum textum Pauli ad Rom.1. quem repetit ad Galat. 3. & ad Hebr.10. nempe *Justus ex Fide vivit*. In lege autem Evangelica non debet christianus vivere ex Fide, qualis erat in Synagoga Hæbreorum, sed ex Fide Evangelica, cujus præcipua Mysteria sunt Trinitatis, & Incarnationis. Vide in loco relato reliquos textus Scripturæ, & testimonia Sanctorum Patrum Ambrosii, Arnobii, Laurentii Justiniani, & Origenis.

CAPUT II.

Quoties teneamur elicere actum Fidei de Trinitate, & Incarnatione?

SUMMARIUM.

Tenemur ad eliciendos actus fidei horum mysteriorum frequenter: num. 5.

Modus facilis implendi hoc præceptum, n.6.

Hos actus fidei frequenter elicimus. n.7.

5 Juxta ea, quæ diximus *Dissert. 9.c.2.* dicendum est, nos teneri ad eliciendos actus Fidei de his duobus mysteriis frequenter. Ita ut si Fidelis diuturno tempore cessaverit advertenter ab his actibus Fidei eliciendis, peccabit lethaliter. Pro hac assertione loco citato retuli P. Suarium, Lugo Cardinalem, Illustriss. Petrum de Tapia, & Raymundum Lumbier, eamque roboravi multis locis Scripturæ. Probatur assertio, Nam quilibet Fidelis tenetur ad eliciendos frequenter, & sæpius actus Fidei, ut clarè ostenditur, tum ex P. Suario, Lugo Card. Illustrissimo, Tapia, & Raymundo Lumbier: tum etiam ex multis textibus Sacre Scripturæ, & Patrum. Sed Fidelis Christianus non tenetur dumtaxat ad eliciendos actus Fidei eo modo, quo olim Hebræi in Synagoga, sed etiam ad eliciendos actus Fidei Evangelicæ, cujus præcipua Mysteria sunt Trinitatis, & Incarnationis: ergo quilibet fidelis in lege Evangelica tenetur elicere frequenter actus Fidei de his duobus Mysteriis.

6 Sed nequis existimet, id esse onerosum, reflexionem faciat supra suas actiones, & comperiet, se frequenter elicere actus Fidei de his duobus Mysteriis. Nam fidelis frequenter adest Missæ Sacrificio, in quo cum Hostiam Consecratam adorat, credit ibi esse realiter præsentem Christum D. Deum pariter, & hominem; frequenter videt imaginem Crucifixi in templis, & extra, & tunc credit, Christum D. in sua humanitate passum, & crucifixum pro nobis; frequenter se signat in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sanctis & tunc credit illud Mysterium.

7 Item frequenter adest baptismis parvulorum, & audit formam baptismi, & tunc credit id Mysterium Trinitatis: frequenter audit, vel recitat Symbolum, in quo continetur utrumque mysterium, & tunc illud credit. Et ita contingit in sexcentis aliis circumstantiis, quibus redundat vita Christiana. Quomodo ergo potest dici onerosum, quod tam facile, & tam prompto animo fit à quibuslibet Fidelibus?

F I N I S.

INDEX

INDEX RERUM, A C V E R B O R U M .

Prior nota Dissertationum , secunda numerum marginalem indicat : Ne pluries eadem repetantur , hæc remissivè quæres .

A Amphibologia , verb. *Rescriptio*.
Decretum , verb. *Pontifex*.
Delectatio , verb. *Cibus* , *Copula*.
Dilectio Dei , & proximi , verb. *Præceptum*.
Dives , verb. *Eleemosyna*.
Donatio , verb. *Simonia*.
Festa , verb. *Missa*.
Impedimentum , verb. *Matrimonium*.
Patronus , verb. *Beneficium*.
Respublica , verb. *Princeps*.

A

Abortus.

Improbabile est, licere illum procurare ob vitam matris, vel honorem tuendum, d. 22. n. 2. 3. Anima rationalis non infunditur, nisi formato foetu, n. 6. adhuc nunquam licet procurare abortum foetus inanimati, n. 12. Si foetus inanimatus matri afferat vitæ periculum, probabile est licere procurare ejus expulsionem, num. 21. Oppositum est probabilius, nu. 28. Non licet ob vitandam infamiam communitatis, n. 30. Nec licet, quamvis foemina omnino invita passa sit violentiam viri, & prægnans facta, n. 39. Et quamvis à dæmone vim passa sit, n. 55. Nec licet uti medicamentis indirectis ad expulsionem foetus inanimati ob vitandam infamiam matris, n. 64. Animam rationalem infundi foetui in utero, evidense est, n. 69. & seq.

Absolutio.

Non licet proferre verba absolutionis sine animo absolvendi, etiam indignum, d. 20. n. 49. v. *Simulatio*. Absolutionis capax non est, qui est in occasione proxima voluntaria peccandi lethaliter, d. 50. n. 75. v. *Occasio*. Absolutionis incapax est ignarus mysteriorum, quæ explicitè credenda sunt necessitate medii, d. 41. n. 12. v. *Fides*. Non licet proferre verba Absolutionis sine animo absolvendi, d. 20. n. 49. Decretum damnans absolutionem in absentia prodiit à Clemente VIII. ut capite Ecclesiæ, d. 1. n. 103.

Adulterium.

Consensus conjugis in copulam alterius cum alieno, vel aliena, non tollit rationem adulterii, d. 30. à n. 2. Adulterium fidelium specialem malitiam habet, n. 15. 16. Species peccati in adulterio, nu. 17. Si vir sit invitatus, non idèò adulterium habet tertiam speciem malitiæ, à nu. 24. Etiam consentienti marito fit injuria, num. 15. Adulterium fidelis habet tertiam speciem malitiæ irreligiositatis, n. 48. Non verò sacrilegii, n. 60.

Appetitus.

Appetitum naturalem licitè posse suis actibus frui, quomodo intelligatur, d. 7. n. 31. Ea opinio damnatur, n. 41.

Approbatio.

Approbatio pro confessionibus virorum, an sufficiat Regularibus pro audiendis foeminis? d. 2. n. 233. Opinio affirmans est tenuis probabilitatis, n. 239. Quod vi Cruciatæ possit, est tenuiter probabile, n. 303. 304. Sicut extensio ad moniales, nu. 308. Approbatus in una diocesi nequit virtute Bullæ audire confessiones in alia, à n. 270. & seq.

Attritio.

Certum est, eam sufficere ad Sacramentum penitentiae, d. 2. nu. 61. Licet in articulo mortis non sufficiat, n. 66. Non damnatur, quod attritio concepta ex metu penarum temporalium sufficiat, n. 71. Damnatur, confiteri advertenter cum sola attritione, n. 72. Naturalis concipitur ex motivo purè humano, d. 36. n. 2. Nec sufficit ad valorem, nec ad fructum, n. 3. Entitative naturalis, & supernaturalis quoad modum, de facto nequit deservire ad justificationem, num. 9.

B

Baptismus.

Baptizare in minima parte corporis est lethale, d. 2. n. 42. Non licet uti aqua ex herbis expressa, n. 43. Nec uti forma tantum probabilis, n. 44. Ad valorem Baptismi non requiritur attritio, n. 73. Quomodo ordinetur in remissionem peccatorum, d. 6. nu. 83. In Baptismo semper sequenda pars tutior circa valorem, d. 2. n. 2.

Beneficiarius. *Beneficium*.

Collatio Beneficii pinguis sub onere renunciandi minus pingue, facta ab Episcopo, simonia caret, d. 27. nu. 122. Ea conditio de jure

inest, n. 144. 162. Beneficiorum pluralitas in jure odiosa est, n. 145. Varii modi conferendi Beneficium sub illa conditione, nu. 156. Translatio de una in aliam Ecclesiam, etiam sub conditione, facta ab Episcopo, caret simonia, n. 153. Dispositio Concilii circa collationem Beneficiorum dignioribus non loquitur de Beneficiis compatilibus, d. 28. nu. 2. Beneficia alia habent immediate curam animarum, alia mediate, n. 34. Qui digniores dicantur, n. 6. Digniores sunt utiliores Ecclesiæ, n. 11. Beneficia Ecclesiastica primario instituta sunt in utilitatem Ecclesiæ, n. 7. Ad Episcopatus, & Cardinalatus eligendos esse digniores, certum est, nu. 11. Ad id tenetur Patronus laicus, n. 21. Et opposita opinio subjacet damnationi, num. 31. Elector Ecclesiasticus ad Beneficium Parochiale tenetur eligere digniorem, n. 33. Est obligatio juris naturalis, n. 34. Quid de Patrono laico? n. 37. Nomine *Dignioris* nequit intelligi *dignus*, etiam absque concursu, n. 40.

Bulla.

Posse absolvi à reservatis vi Bullæ, est probabilitatis dubiæ, d. 2. nu. 191. Reiciendum à praxi, ibid. & seq. Tenuis probabilitatis, nu. 206. Non potest approbatus in una confessiones audire in alia Diocesi, vi Bullæ, n. 270.

C

Cardinalis.

Ad Cardinalatum debet eligi dignior, d. 28. n. 11.

Certitudo.

Objectiva, & subjectiva, d. 14. nu. 5. Utraque est de conceptu Fidei supernaturalis, n. 6. Nulla probabilitas prævalet contra certitudinem, d. 23. n. 46. Nec Authorum numerus, d. 2. n. 376.

Chirographum.

Potest vendi minori pretio, ratione lucri cessantis, d. 25. n. 28. Etiam seculo alio titulo, non damnatur ea opinio, num. 33. Est tamen falsa, num. 37.

Cibus.

Licetum est, comedere propter voluptatem cibum necessarium ad vitæ sustentationem, d. 7. n. 9. Ob solam voluptatem, & usque ad satietatem non licet, n. 20. Nec licet edere cibum immoderatum, n. 25. Nec edere ob solam voluptatem, n. 28.

Concubinarium.

Non est absolvendus, dum est in occasione proxima voluntaria, d. 40. n. 75. Nec prima vice, n. 95. Vide *Occasio*.

Confessio.

Ejus duplex integritas, d. 38. n. 2. Formalis per se sufficit, n. 3. Ob magnum concursum non licet confessionem dimidiare, à n. 7. Neque ob periculum, quod penitens non redeat, à nu. 16. Neque quia sit notabile abstinere à communione, n. 27. Licet penitens sit rusticus, n. 30. v. *Penitentia*. Actus Fidei, & Spei virtualiter permanens sufficit, d. 15. n. 22.

Confessarius.

Non licet proferre verba Absolutionis sine animo absolvendi indignum, d. 20. n. 49. Licet proferre alia verba, nu. 52. Etiam metus causa, n. 60. 61. Confessario roganti de consuetudine, tenetur penitens respondere, d. 37. à nu. 16. Etiam si sit vir doctus, n. 25. Confessarius non tenetur, etiam benè dispositum, statim absolvere, n. 30. Debet nosse dispositionem penitentis, n. 38. Potest differre absolutionem consuetudinario, etiam invito, d. 39. nu. 10. Quando debet credere penitenti, n. 30. Si deest emendationis Spes, debet differre, vel negare, n. 50. Si habeat firmum propositum, notum confessario, posse absolvi, non damnatur, n. 51. Damnatur, quod in omni casu teneatur credere penitenti, nu. 59. Non debet absolvere concubinarium impotentem tollere occasionem externam, nisi noverit firmum propositum non peccandi, & removendi periculum, d. 40. nu. 123. Peccat mortaliter absolvens ignarum Trinitatis, & Incarnationis, d. 41. n. 29.

Confirmatio.

Ejus materia est Chrisma ex Balsamo, & Oleo, d. 2. num. 45.

Consuetudo.

Dat jurisdictionem, d. 2. nu. 161. Est certa consuetudo absolvendi etiam cum jurisdictione probabili, n. 165. Et circa matrimonium validum ex opinione probabili, n. 540. Consuetudo peccandi, d. n. 37. à n. 1. Per se non datur obligatio eam fatendi, n. 9. Potest dari per accidens, n. 10. Differt ab occasione peccandi, d. 39. nu. 1. Habenti consuetudinem peccandi potest absolutio differri, eo consentiente, n. 2. Si constat de defectu propositi, debet negari, n. 3. Affe-

Index Rerum, ac Verborum.

rens propositum, potest absolvi, n. 4. Etiam eo invito, potest differri absolutio, a. n. 10. Etiam si dilatio sit solum utilis, a. n. 26.

Contractus.

Contractus trium contractuum licitus est, d. 25. num. 66. Vide *Mohatra.*

Contritio.

Perfecta non requiritur ad Sacramentum poenitentiae, d. 1. n. 61. In articulo mortis requiritur, d. 2. n. 65.

Copula.

Conjugal ob quos fines sit licita, d. 7. n. 43. Non est illicita propter voluptatem ut finem subordinatum, nu. 53. Propter solam voluptatem illicita est, n. 56. Ex licita non sequuntur effectus inordinati, qui ex illicita, d. 29. n. 87. & 107. Copula mulieris cum conjugato, etiam consentiente uxore, est adulterium, d. 30. n. 2. Sicut copula cum uxorata, consentiente viro, n. 7.

D

Defensio.

Defensio honoris occidendo injustum calumniatorem est illicita, d. 21. n. 10. Jus defensionis privatae contra jus Reipublicae implicat, n. 22. Invasor vitae licite occiditur, a. n. 33. Defendere armis honorem contra injuste aggredientem factis, licet, n. 40. Et si non desistat, occidere, n. 43. Repercutere eum, quia alapam infligit, non licet, n. 60. Alapam impedire licet, n. 69. Defendere se a fure conante, vel unum aureum per vim rapere, & si persistat, occidere licet, n. 82. Ob quem valorem uti licet defensione occisiva? n. 88. Non licet ita defendere bona, ad quae jus inchoatum habemus, n. 96.

Deus.

Posse dispensare in praeceptis secundae tabulae, non damnatur, d. 29. n. 135. Nisi dicatur, quod ea non sunt de jure naturae, n. 142. Quomodo Deus det omnibus sufficientiam ad salutem eternam, d. 16. n. 15.

Dispensatio.

Non recipitur ut valida, si non explicetur consanguinitas, in gradu duplicatio, d. 2. n. 624.

Dolor.

Opiniones circa dolorem requisitum ad Sacramentum poenitentiae, d. 2. a. n. 60. Vide *Poenitentia.* Nova confessio sine novo dolore scienter, est illicita, n. 75.

E

Ecclesia, vide Pontifex.

Non potest errare in declaratione liciti, & illiciti, d. 2. n. 188. Potest suo praecepto constituere aliquam actionem esse Simoniam, d. 27. n. 9. Potest prohibere donationem gratuitam ei, qui beneficii contulit, n. 79. Tunc ea donatio esset Simonia, nu. 74. De facto prohibet aliquas donationes, n. 80. Alias approbat, n. 86. Praecipiens actum externum, indirecte praecipit internum, a. n. 34. Potest praecipere actum mixtum, n. 10. & pure internum, a. n. 34. Potest praecipere alia, praeter ea, quae jure Divino, vel naturali praecepta sunt, d. 32. n. 21. Potest decernere pro valore matrimonii, in dubio, d. 2. a. n. 503.

Electio.

Ad beneficia debet eligi dignior, d. 28. n. 33. Vide *Beneficium.*

Eleemosyna.

Dives sub mortali tenetur succurrere extreme indigenti, saltem ex superfluis statui, d. 9. n. 9. Aliquando teneri, certum est, nu. 11. Et habere superflua statui, ex quibus teneatur eleemosynam largiri, num. 16.

Episcopus.

An possit conferre Beneficium pingue cum onere renunciandi minus pingue, ut conferatur alteri? d. 27. n. 112. Si sint incompatibilia, certo potest, n. 114. Etiam si sint incompatibilia, a. nu. 122. Potest exercere potestatem in seipsum in multis casibus, n. 172. Tenetur eligere digniorem ad Beneficia parochialia, d. 28. n. 33. Consecratio Episcopi, ab uno Episcopo facta ex dispensatione Pontificis, est certo valida, d. 2. nu. 501. Quae sit materia consecrationis Episcopalis? n. 503. Potest dispensare in impedimento dirimente, in casu necessitatis, tum in matrimonio contracto, tum in contrahendo, n. 634. Potest dare Beneficium pingue sub onere renunciandi minus pingue, d. 27. a. n. 122.

Error.

Error communis quando confert jurisdictionem, d. 2. a. n. 169. Vide *Jurisdictio.*

Eucharistia.

Ejus praeceptum non impletur per indignam susceptionem, d. 34. n. 54. Frequens Eucharistiae susceptio quomodo sit signum praedestinationis? d. 35. a. num. 1. Opiniones, quibus non licet uti, circa materiam, & formam Eucharistiae, d. 2. n. 46. 47.

Examen.

Examen idoneitatis Regularis quoad scientiam, & quoad mores spectat ad Episcopum, d. 2. a. n. 240.

Excommunicatio, vide Poenitentia.

Excommunicatus scienter accedens ad Sacramentum poenitentiae, peccat lethaliter, d. 2. n. 425. Invalidè absolvitur, nu. 426. Quid si invincibiliter ignoret? nu. 427. In casu urgentissimae necessitatis

licite absolvitur, nu. 436. Vel si per ipsum non stet, aut satisfecit, n. 446. Validè absolvitur excommunicatus toleratus, n. 450. Qui incepta Missa recordatur se esse excommunicatum, si timetur scandalum, debet proseguire, d. 2. n. 441.

Extrema Unctio.

Potest addi oleum non benedictum sepe, dum quod additur tunc, sit in minori quantitate, d. 2. a. n. 470. Declaratio Cardinalium circa hoc, n. 484. Chrisma esse materiam sufficientem, est minus tutum, 494. Ideoque, extra casum necessitatis, est illicitum, ibid. Ungendi sunt omnes sensus necessariò, n. 497.

F

Famuli.

In evidenti injustitia dominorum, licet famulis vel in judicio, vel extra illud compensare sibi mercedem, d. 23. n. 38. Qualis debeat esse evidenti injustitiae, n. 38. Unde dignoscenda, nu. 64. Absque evidenti injustitia non licet, n. 39. Cum sola probabilitate juris, & facti nequit famulus spoliare herum re sua, a. nu. 46. Nomine *Famulorum* veniunt omnes, qui praestant munera accepto stipendio, nu. 52. Famulus debitor heri nequit retinere pecuniam cum probabilitate salarii sibi debiti, nu. 71. Si bona fide subripuit, & durat famulatus, tenetur restituere, n. 77. Etiam finito famulatu, tenetur, n. 79. Famuli Episcoporum, vel Cardinalium non sunt Simoniaci, licet spem habeant obtinendi Beneficium Ecclesiasticum; nisi hoc principaliter respiciant, d. 27. n. 109. Peccat famulus adjuvans herum ad turpem actionem, quando? d. 31. nu. 2. An ex metu mortis, vel mutilationis possit? n. 4.

Fides.

Datur praeceptum de interiori Fide, d. 11. n. 2. Est speciale, num. 5. & seq. Non est indirectum, n. 26. Quo tempore obliget? n. 33. Defenditur P. Suarez, n. 37. Obligat ad frequenter eliciendos actus Fidei, n. 46. Id probant SS. PP. nu. 51. & rationes, nu. 57. Credere ex motivo Fidei est idem, ac ex autoritate Dei revelantis, n. 70. Si ne memoria actuali revelationis assentiri objecto revelato, an sit actus Fidei supernaturalis? n. 74. Fidem negare nunquam licet, d. 12. n. 1. An interrogato liceat tacere de sua Fide? n. 4. Est illicitum tale silentium, n. 12. & seq. Per accidens potest non esse illicitum, n. 15. Quid si rogetur a persona privata? nu. 25. Non tenentur fideles comparere ad edictum generale, n. 33. Si interrogatio non sit in odium Fidei, an possit tacere? n. 35. Ad assensum Fidei necessaria est pia affectio supernaturalis, d. 13. nu. 2. Assensus Fidei est firmitior robore rationum impellentium, n. 11. Non est evidens, nu. 16. Non sufficit ad actum Fidei, quod voluntas non repugnet, sed requiritur positivum imperium, nu. 24. Assensus supernaturalis nequit prudenter repudiari, n. 30. Actus Fidei debet esse omnino certus, d. 14. n. 4. Nequit terminari ad objectum probabiliter tantum contentum in revelatione universali, num. 13. Qui actus concurrant in incipiente credere, n. 28. Non requiritur in pueris, & rudibus evidenti credibilitatis vi argumentorum, nu. 43. Potest suppleri per Divinam illustrationem, nu. 37. & 75. Fidei assensus nequit esse cum sola probabilitate, vel formidine, nu. 39. Potest stare circa objectum certo mortaliter contentum in revelatione universali, n. 48. Eo ipso quod DD. censeant esse de Fide aliquod objectum, possunt id credere Fide supernaturali, n. 61. Fides, & opinio de eodem objecto sunt compossibiles, n. 105. Fides explicita Dei ut remuneratoris, d. 15. n. 1. Justificatio prima adulti nequit stare sine illa, n. 11. Nec justificatio Fidelis potest sine illa Fide explicita contingere, n. 21. Haec Fides saltem virtualiter perseverare debet, n. 22. & 30. Non sufficit Fides contenta in charitate, ut forma perfectiore, n. 41. An sit Dei ut remuneratoris naturalis, vel supernaturalis, n. 45. Unde oriatur necessitas Fidei hujus, n. 52. Non sufficit ad justificationem Fides lata, sed requiritur stricta, d. 16. n. 8. Quod haec requiratur ex lege Dei, non damnatur, n. 29. Cum sola Fide lata nequeunt elici actus supernaturales meritorii de congruo Fidei strictae, n. 41. Nullum opus meritorium gloriae esse potest, quin procedat ex dictamine Fidei supernaturalis, n. 43. Fides explicita Trinitatis, & Incarnationis necessariò necessitate mediè credenda, est incapax absolutionis, nu. 2. Opinio opposita damnetur, n. 13. Non est capax absolutionis, qui culpabiliter ignorat Trinitatem, & Incarnationem, num. 14. Rusticus moribundus id ignorans, saltem sub conditione, debet absolvi, n. 15. Qui inculpabiliter ea mysteria ignorat, incapax est absolutionis, n. 20. Opposita opinio damnatur, n. 21. Si sit moribundus, est capax absolutionis conditionalis, n. 25. Invalidè absolvitur invincibiliter ignorans, num. 27. Etiam qui culpabiliter ignorat, & id advertit, invalidè absolvitur, nu. 28. Datur praeceptum de credendis explicitè mysteriis Trinitatis, & Incarnationis, num. 35. Frequenter elicere debemus actus Fidei circa haec mysteria, d. 42. nu. 5.

Finis.

Alius est ultimus, alius non ultimus, d. 7. n. 10. Alius intrinsecus, extrinsecus alius, d. 27. n. 88. Temporale, ut finis secundarius, potest respici in actione virtutis; non ut primarius, nu. 99.

Fornicatio.

Index Rerum, ac Verborum.

Fornicatio.

De fide est esse peccatum lethale, d. 29. n. 2. Non esse intrinsecè malum, docet Caramuel, n. 6. Id falsum est, & jure damnatur, à num. 16. Etiam in infidelibus est intrinsecè mala, n. 51. Ejus effectus, n. 86. Propter damnum prolis, n. 112.

Furtum.

Furari etiam in extrema necessitate non licet, d. 23. n. 3. Licet tamen ex alienis subvenire necessitati extremæ, n. 2. & 5. An liceat subripere ex alienis? nu. 8. Est practicè illicitum, n. 18. Sub conditionibus speculativè probabile est, nu. 21. Quia per parva furtiva ab uno subiecto pervenit ad quantitatem gravem, memor præcedentiū, peccat mortaliter in ultimo. Oppositum est improbabile, n. 82. Si sit immemor præcedentiū, licet peccet venialiter, tenetur sub mortali ad restitutionem summæ gravis, n. 88. Est mortale, licet quantitates parvæ auferantur à diversis, n. 102. Quæ sit quantitas gravis, n. 105. & seq. Debet determinatè designari, n. 110. Quantitas simul ablata gravis est etiam gravis successivè ablata, si interpolatio sit brevis, n. 113. Duplo major requiritur, si interpolatio sit longi temporis, n. 114. Et major, si à diversis subiectis auferatur, n. 115. In dubio standum pro domino, n. 116.

G

Gratitudo, vide Usura, & Simonia.

Gratuita donatio differt à compensatione gratuita, d. 27. num. 37. & seq.

H

Hæresis, Hæreticus.

D. 11. num. 6. Hæreticorum probabilitas circa suos errores claudit ignorantiam vincibilem, d. 14. n. 79.

Honor.

Falsò accusatus nequit suum honorem tueri imponendo falsum crimen accusatori, vel testi judicialiter, d. 26. n. 10. Nec id licet extrajudicialiter, n. 15. In judicio, peccatum est contra justitiam, n. 23. Etiam extra judicium, est peccatum contra justitiam, nu. 39. Peccat contra justitiam, si revelet occultum crimen testis, inutile ad suam defensionem, n. 46. Non peccat, si revelatio est necessaria ad sui defensionem, n. 48. Nisi tale delictum secretò sibi commissum sit, n. 53. 54. Aut per injuriam cognitum, n. 55.

Hora Canonica.

Præceptum recitandi versatur circa materiam dividuam, d. 33. n. 9. Qui non potest recitare totum, potest verò aliquam partem, tenetur, à n. 8. Sive teneatur ex justitia, sive non, nu. 25. Graviter ægrotans, qui non potest recitare totum officiū, & dubitat an possit aliquid, ad nihil tenetur, n. 19. Non subiacet damnationi dicere, eum, qui majorem partem unius horæ nequit recitare, ad eam non teneri, à n. 25. Licet opposita opinio sit probabilior, n. 10. Cæcus tenetur recitare, quod memoria tenet, nu. 36. Qui nequit Matutinum, tenetur ad Laudes, nu. 38. Qui unicum tantum nocturnum potest, tenetur, n. 42.

I

Jejunium.

Præceptum jejunii obligare, etiam absque contemptu, est certum; & oppositum est temerarium, d. 32. n. 27.

Infidelis.

Probabilitas apparens in intellectu infidelis circa mysteria Fidei, claudit ignorantiam vincibilem, d. 5. nu. 6. & 10. Ideò tenetur adhibere diligentiam, nu. 11. Non damnatur opinio petens evidentiam credibilitatis, ut infidelis teneatur credere, nu. 28. Non peccat in eo, quòd mysteria Fidei solum proponantur illi ut probabilia, nu. 35. Non tenetur suam sectam deserere per credulitatem solum probabilem de ejus falsitate, nu. 45. Nec per meram probabilitatem de veritate Fidei, n. 46. Cum sola Fide lata nequit elicere actus supernaturales, quibus de congruo increatur Fidem strictam, d. 16. n. 41.

Judex.

Non semper debet invenire opinionem probabiliorē, d. 3. nu. 2. In quæstione facti nequit sequi minus probabilem, n. 4. Nec in quæstione juris, n. 4. Cum judicio certo de jure unius partis, nequit sequi probabilitatem alterius, licet prevaleat AA. multitudine, nu. 10. Nequit suum judicium alieno subicere, si est certus de probabilioritate suæ opinionis, n. 18. Potest, si solum habeat probabilitatem, n. 19. Si certus est, nequit obedire superiori jubenti, ut judicet secundum oppositam opinionem, num. 21. Si solum habeat probabilitatem de sua, & superior jubens indicet suam probabiliorē, tenetur obedire, nu. 23. Quid, si superior suam judicet minus probabilem? nu. 24. In causis criminalibus debet sequi probabiliorē, n. 27. Judicans pro possidente, sequitur probabiliorē, n. 33. Debet judicare secundum opinionem certam, vel probabiliorē, circa valorem Sacramenti, n. 43. Etiam in sententiis interlocutoriis debet sequi probabiliorē, n. 62. Si certum est Judicem Ecclesiasticum sequi minus probabilem, infert violentiam, de qua rectè judicant Regii, n. 48. Si non sit certum, nequit cense-

ri inferre violentiam, nu. 49. Si probabile est, licet minus, causam esse spiritualement, non infert violentiam cognoscendo de illa, nu. 53. Judex potest tortura adigere reum ad fatendum crimen, licet reus non teneatur sub culpa id fateri, d. 19. n. 83.

Juramentum.

Juramentum assertorium falsum etsi in re levissima, est lethale, d. 17. n. 1. Promissorium quid sit, n. 7. 8. Quomodo contra illud peccatur, nu. 11. Si est sine intentione implendi, etiam in re levi, est mortale, n. 12. In ipsa impletione potest dari parvitas materiæ, & peccatum veniale, nu. 19. Juramentum verè non est, cum deest intentio jurandi, d. 18. nu. 2. Non damnatur opinio dicens, esse veniale jurare verum sine intentione jurandi, n. 7. 8. est vera, nu. 12. Qui refert juramentum alterius, nec venialiter peccat, n. 27. Qui jurat nihil affirmando, nec negando, peccat, nu. 30. Consuetudo pejerandi etiam sine advertentia debet explicari in confessione, d. 37. nu. 12. & 13.

Jurisdiclio.

Certò falsum est, penitentem posse absolvi cum jurisdictione merè probabili, d. 2. nu. 137. Error communis cum titulo putativo à legitimo Superiore collato, certò dat jurisdictionem, n. 149. Etiam pro foro interno, n. 150. Probabiliter dat, si desit titulus, vel non sit à legitimo Superiore, nu. 151. Opinio verè probabilis est error communis, n. 154. Data opinione verè probabili, & eo titulo, Ecclesia certò confert jurisdictionem, nu. 155. Secus, si de probabilitate dubitetur, n. 156. Si non detur titulus, probabile est, non conferre, n. 157. Certum est, conferre, quoties datur opinio verè probabilis circa jurisdictionem, n. 161.

L

Lex.

Leges Ecclesiasticæ aliæ præceptivæ, aliæ directivæ; d. 32. nu. 5. Non omnes obligant sub culpa, nu. 6. Lex humana potest obligare sub culpa, etiam absque contemptu transgredientem, n. 18. Aliæ directivæ, aliæ coactivæ, d. 34. nu. 19. Aliquando vis directiva separatur à coactiva, n. 30. Legem humanam solum ferri circa actus externos, ut conformius naturæ humanæ probabiliter dicitur, n. 34. Impugnatur tamen, à n. 35.

Luxuria.

Contra naturam est intrinsecè mala, d. 29. nu. 16. 65. 86. In materia luxuriæ magis fugiendæ occasiones externæ, d. 40. n. 58.

M

Malum.

Malum temporale alterius potest desiderari propter bonum spirituale illius, vel alterius, d. 10. n. 7. Et propter ingens bonum temporale Reipublicæ, nu. 8. Et ad vitandum magnum nocumentum illius, vel alterius, nu. 9. Propter commoda temporalia non licet directè desiderare, aut gaudere de morte proximi, n. 20. Nec gaudere de morte Patris ob hæreditatem, n. 33.

Martyr.

Verus Martyr esset, qui mortem subiret pro cultu, & festo Conceptionis B. V. d. 21. n. 85.

Matrimonium.

Ejus materia, & forma sunt verba, seu signa consensus utriusque, d. 20. n. 76. Est contractus, & Sacramentum, n. 77. Simulare matrimonium ut Sacramentum, est peccatum mortale, nec excusatur per metum gravem, n. 78. Simulans consensum in contractu matrimonii, non attenda ratione Sacramenti, non peccat contra Sacramentum, n. 79. Non licet contrahitur cum probabilitate facti de impedimento dirimente ex jure Ecclesiastico, & nulla probabilitate de carentia impedimenti, d. 2. n. 522. Nec cum sola probabilitate de carentia impedimenti, n. 524. Nec cum dubio, n. 525. In juris probabilitate ejus valor est certus, nu. 529. Ex Ecclesiæ consuetudine, n. 542. Ex declaratione Urbani VIII. n. 550. Causa matrimonii est favorabilis, n. 556. Si contractus est validus, etiā fuit in fieri, n. 574. Impedimentum non dirimens contractum, nec dirimit contrahendum, n. 578. Licet sit juris naturalis, aut Divini, certus est valor in dubio positivo ex opinionum probabilitate, nu. 611. Matrimonium invalidum potest revalidari sine Parocho, & testibus, n. 665. Non potest revalidari, nisi alter conjux reddatur conficius de nullitate, n. 673. Nisi in urgenti necessitate, n. 677.

Mendacium.

Leve est materia gravis respectu juramenti, d. 17. nu. 3. Verba ob urbanitatem dicta non sunt mendacia, d. 19. n. 76.

Meritum.

Nullum opus meritorium vitæ æternæ fieri potest, nisi procedat ex dictamine Fidei supernaturalis, d. 16. n. 53. Infidelis nequit mereri de congruo pervenire ad Fidem, n. 19.

Metus gratia.

Solus metus reverentialis non dirimit matrimonium, d. 2. num. 543. Non est causa simulandi Sacramentum, d. 20. à n. 1. Quid, circa simulationem matrimonii? à nu. 78. Et circa confessionem externam Fidei, d. 12. nu. 4.

Missæ.

Index Rerum, ac Verborum.

Missæ.

Qui celebrat propter stipendium principaliter, Simoniacus est, d. 27. n. 102. Præceptum servandi festa obligat sub culpa, d. 32. n. 9. Negare gravem obligationem audiendi Missam diebus festis, est erroneum, n. 29. Licet implere duas obligationes audiendo simul duas Missas, n. 36. Non verò impletur præceptum per duas partes duarum Missarum simul auditas, ib. & n. 41. Aut successive, n. 44. Sed hoc non damnatur expresse, n. 51. Neq; virtualiter, n. 53. Videtur tenuiter probabile, n. 55. Tamen est practicè probabile, nu. 61. Licet Missa audiatur ex motivo alterius virtutis, satisfit præcepto, dist. 11. n. 67. Decretum de stipendio duplici non accipiendū prodiit immediatè ab Urbano VIII. d. 1. n. 85.

Mohatra.

Est contractus illicitus, d. 24. n. 4.

Mutuum.

Mutuarius dubius de solutione tenetur solvere, d. 23. n. 69. 70. Lucrum ex mutuo usura est, d. 25. n. 10. Omnino illicitum, ex nu. 14. Etiam si exigatur titulo gratitudinis, nu. 51. Accipere duodecim pro centum quando liceat, n. 67. non semper, n. 68. nec licet anticipatè accipere duodecim, n. 77.

N

Necessitas.

Gravissima auget probabilitatem, d. 4. à n. 50. Quæ sit gravis, nu. 58. Quotuplex sit necessitas, d. 9. n. 4. Vide *Eleemosyna*.

O

Occasio.

Differt à consuetudine, d. 39. n. 1. Quæstiones circa occasionem, d. 40. à nu. 1. Occasio proxima constituitur per circumstantiam extrinsecam, & proximum periculum peccandi, n. 8. Cum periculo probabili peccandi datur occasio proxima, à n. 28. & 47. Qui est in occasione proxima voluntaria, tenetur eam deferere, n. 54. Regulæ ad eam fugiendam, n. 57. Occasio externa quando fugienda non est, quia non est proxima, n. 61. Regulæ pro vitando periculo formali peccandi, à n. 62. Aliquando non sufficit vitare periculum, sed deferenda est occasio externa, n. 69. Nequit absolvi concubinariis, antequam tollat occasionem voluntariam, à num. 75. Nunquam potest absolvi, qui habet occasionem proximam voluntariam, antequam eam expellat, à num. 76. Est in statu peccati mortalis, n. 79. Nec prima vice est absolvendus, antequam expellat occasionem, n. 95. Opposita opinio subjacet damnationi, à nu. 106. Occasio proxima, solum quoad circumstantiam extrinsecam potest esse necessaria, n. 116. Tunc tenetur ad vitandū periculum formale per actus proprios, nu. 117. 120. An sit causa aliqua non deferendi occasionem proximam? à nu. 126. Sola impossibilitas physica, vel moralis est sufficiens causa, à n. 132. Cum impossibilitas moralis datur fugiendi occasionem externam, & periculū vitari non potest, vincenda est impossibilitas, n. 145. Quæ opiniones circa hoc damnantur, à n. 151. Non licet directè quærere occasionem peccandi, etiam pro bono proprio, vel proximi, n. 158.

Opinio, vide Propositio. Sacramentum. Judex.

Opinio tutior circa valorem Sacramenti sequenda, d. 2. à nu. 1. Opinionem minus probabilem non potest Judex sequi, d. 3. à n. 3.

Ordo.

Ad ejus valorem requiritur actus physicus materiæ, d. 2. nu. 507. Variæ opiniones circa ordinem, nu. 508. Quælibet donatio, intuitu ordinis suscipiendi, prohibita est, d. 27. n. 81.

P

Peccatum.

Duplex malitia in peccato, Philosophica, & Theologica, d. 29. n. 3. Peccans mortaliter semper opponitur charitati in Deum subjective, non semper objective, d. 32. nu. 25. Peccatorum venialium confessio exigit dolorem explicitum, d. 2. n. 78. 79.

Pecunia.

Pecunia præsens non plus valet, quàm futura, d. 25. à nu. 1. Eo titulo nequit aliquid exigi ultra fortem, n. 14.

Pœnitentia.

Sacramentum pœnitentiæ validum, & informe, defectu attritionis extensivæ, non subjacet damnationi, d. 2. n. 50. Nec defectu doloris efficacis, ex ignorantia invincibili, nu. 54. De aliis, distinguendum, à n. 55. Non requirere contritionem perfectam, est certum, n. 61. Nova confessio sine novo dolore advertenter non licet, n. 75. 76. Nec confiteri venialia cum solo dolore implicito, n. 78. 79. Licet tamen cum proposito virtuali, nu. 80. Non damnatur confessio plurium venialium cum dolore solum alicujus, nu. 82. 83. Dolor potest præcedere confessionem, n. 86. Debet ad eam referri, n. 87. Est certò valida, etsi dolor uno, vel duobus diebus præcedat, à n. 88. Secus, si distaret per mensem, c. 93. Ejus integritas, nu. 94. Circumstantiæ aggravantes non pertinent ad valorem Sacramenti, n. 96. Opinio negans obligationem illas confitendi, non

damnatur, n. 105. Nec quæ negat obligationem confitendi peccata dubia, si est verè probabilis, nu. 120. Certò sufficit confiteri speciem venialium, non designato numero, nu. 127. Certa est jurisdictio circa venialia in quolibet Sacerdote, nu. 386. Nec auferitur per decretum de communione, nu. 17. Validè absolvitur cum jurisdictione probabili circa mortalia, qui simul se accusat de venialibus, nu. 415. Confessio excommunicati bona fide, vel ignorantia facta an sit valida? à nu. 428. Potest recipere Sacramentum pœnitentiæ in casu urgentissimæ necessitatis, nu. 436. Et extralium, secluso scandalo, si per ipsum non stet, quominus absolva-
tur, n. 445. Validè, & licitè accipitur absolutio ab excommunicato tolerato, n. 450. Confessiones advertenter ad decretum hoc factæ, juxta opinionem minus tutam, sunt invalidæ, n. 455. Validæ sunt factæ bona fide, n. 456.

Periculum.

Differt periculum proximum ab occasione proxima, d. 40. num. 19. Quid sit, n. 10. Est triplex, nu. 13. Certum, ibi. Probabile, num. 14. Leviter, nu. 16. Intrinsecum, & extrinsecum, & mixtum, num. 17. Formale, & materiale, n. 18. Voluntarium, & necessarium, num. 21. Periculum probabile sufficit ad occasionem proximam, à nu. 28. & à nu. 47. Exponere se periculo probabili peccandi mortaliter, est peccatum mortale, n. 40.

Pollutio.

Est intrinsecè mala, d. 26. à n. 16. Magis dissonat rationi, quàm incestus, n. 65. Etiam in infidelibus, nu. 78. Ejus malitia ostenditur ex vehementia voluptatis, n. 86. Contumeliosa naturæ, à n. 128.

Pontifex.

Non potest errare in materia morum, d. 1. à n. 2. An possit errare in materia probabili circa mores? n. 62. Potest damnare opiniones antea probabiles, n. 75. Innoc. XI. edidit immediatè Decretum damnans has propositiones, n. 87. Loquitur ex Cathedra, à nu. 89. Est declaratorium simul, & prohibitorium, n. 110. Licet procederet sine matura deliberatione, non potest errare, à num. 105. Hoc decretum est definitio, n. 118. Est præceptivum, nu. 194. Non eget promulgatione, quatenus damnat propositiones, n. 195. Pro ejus suspensione nequit rationabiliter supplicari, nu. 216. Quia declaratorium est, populus peccaret graviter, si non acceptaret illud, n. 228. Non pendet ab ejus acceptione, quoad prohibitorium, n. 235. Quæ penale, si ex justa causa populus non acceptaret, probabile est non peccaturum, nu. 238. Quomodo peccet violator illius, n. 272. Pontifex etiam extra Concilium non potest errare in definitione articuli Fidei, num. 126. Nequit ex Cathedra docere hæresim, aut errorem, nu. 129. Nequit errare in censura propositionum, nu. 131. Pontifex damnans propositionem ut scandalosam, affirmat esse certò falsam, num. 168. Pontifex potest fide supernaturali credere in hac hostia à se consecrata esse Corpus Christi, d. 14. n. 92.

Possessio.

Ob solas rationes probabiles nequit possessor spoliari re possessa, disp. 23. n. 40. Sola possessio non facit matrimonium validum, d. 2. num. 579. Nec sufficit pro proprietate, num. 583. Possessio est jus certum prævalens cuilibet probabilitati oppositæ, d. 3. num. 33. & 23. num. 45.

Præceptum.

Diligendi Deum obligat per se ad frequens exercitium, d. 6. num. 9. Punctum ejus obligationis incertum est, n. 18. Implere præcepta, quia Deo placitum est, est elicere actum charitatis, n. 22. Frequenter elicitur à fidelibus timoratis, n. 24. Ea obligatio probatur, nu. 27. Elicit actū charitatis, qui implet mandatū Dei, quia est mandatū Dei, n. 32. 44. Præceptū Fidei eliciendæ, d. 11. nu. 2. Et confessionis Fidei, d. 12. n. 2. Præceptum diligendi proximū non obligare per se ad actū internū formalem, non damnatur etiam virtualiter, d. 8. nu. 4. & seq. Est mens D. Thomæ, n. 17. Est vera, nu. 31. Obligatio diligendi proximū in occasione succurrēdi, est per se, n. 34. Negans obligationem diligēdi proximū actu interno, damnatur, n. 41. Quinq; præcepta Ecclesia obligare sub culpa, certum est, d. 31. n. 3. Qui labitur in mortale, non tenetur ex lege charitatis, vel iustitiæ eligere mediū justificationis, disp. 6. n. 48. Tenetur verò ex lege cavendi contingentiam suæ damnationis, n. 52.

Princeps.

Quid possit in dubio circa valorem contractus? d. 2. à nu. 591. Potest decernere pro valore, n. 539. Imperanti subditus parere tenetur, in dubio invincibili, n. 594. Et circa probabiliter licitum, nu. 599. Vide *Judex*.

Privilegium.

Non dat jurisdictionem privilegium vivæ vocis oraculo concessum, d. 2. n. 315. Mendicantibus concessa revocabilia sunt, nu. 335. Ex contractu lucrativo orta sunt irrevocabilia, nu. 353. Etiam remuneratoria sunt ex se irrevocabilia, nisi utilitas publica aliud postulet, n. 356. Tunc non egent compensatione, nu. 365. Quoddam privilegium concessum Augustinianis, nu. 380. Extenditur improbabiler, nu. 384.

Probabilitas.

Probabilitas practica, & speculativa, d. 21. n. 54. Non valet à secunda ad primam, d. 22. n. 1. Tenuis probabilitas, d. 4. n. 2. In urgentissi-
ma

Index Rerum, ac Verborum.

ma necessitate est licite eligibilis, n. 50. Vide *Propositio*.

Propositio.

Scandalosa quæ sit: d. 1. nu. 547. Omnis propositio scandalosa in materia morum est non probabilis, n. 158. Est certe falsa, n. 160. Propositio, ex qua evidenter infertur propositio damnata, est certe falsa, n. 165. Tenuiter probabilis non est materialiter minus probabilis, d. 4. n. 3. Neque probabiliter probabilis, n. 10. 17. Est ea, de cuius probabilitate merito à pluribus dubitatur, nu. 34. Erronea quæ sit, d. 1. nu. 136. Quæ errori proxima, n. 157. Quando valeat à propositione speculativa ad practicam, d. 23. num. 27. Propositio probabilis potest amittere suam probabilitatem, d. 1. n. 71. Etiam intrinsecam, n. 72. & n. 79. Propositio antiquata, d. 1. n. 264.

R

Regulares.

Privilegium concessum Augustinianis ad dispensandum in impedimento occulto, in 1. & 2. gradu, d. 2. n. 380. Improbabiliter extenditur, nu. 384. vide *Approbatio*. Prelatus regularis potest præcipere actum internum contentum in Regula, d. 34. & 43. Regulares, vi Bullæ, posse absolvi à reservatis, plures docuere, d. 2. n. 178. Est improbable, à n. 188. In Religionum approbatione non posse errare Pontificem, certum est, d. 1. nu. 16. Regularium privilegia sunt revocabilia de plenitudine potestatis, d. 2. n. 342.

Restitutio, vide, Furtum, & Famuli.

Consulens damnum alter illatum, tenetur ad restitutionem, d. 23. nu. 120. Aliquando non tenetur, nu. 124. Quotupliciter potest movere, n. 125. Non tenetur, qui revocat consilium simplex, nu. 133. Si ostendit artificium inferendi damnum, licet revocet consilium, tenetur, n. 235. Tenetur etiam, si proposuit motivum urgens, nu. 137. Qui consultus ab imperito respondit, non teneri ad restitutionem: tenetur, nisi suum revocet consilium, nu. 141. Secus, si revocat, n. 143. Qui magni ponderis intercessione sententiam obtinuit in præjudicium alterius, tenetur restituere, n. 146. Secus, si intercessionem revocet, vel declaret, nu. 147. Qui inducit ad minus damnum, cum alter determinatus est inferre majus, licet operatur, n. 148. Nisi omnino possit impedire damnificationem, n. 151. Homini determinato inferre majus damnum uni, non licet suadere ut minus damnum inferat alteri, nu. 162. Nisi hic teneatur se huic subiicere pro alio, n. 164.

Restitutio mentalis.

Ejus usus olim visus probabilis, d. 19. n. 1. Jam non licet, n. 12. Etiam sine juramento, n. 13. Plures casus, in quibus videtur necessaria, à nu. 14. Non damnatur amphibologia ex significatione vocum orta, nu. 32. 35. Aut ex circumstantiis, n. 36. Aut in sensu metaphorico, n. 46. Aut cum respondetur ad mentem interrogantis, nu. 48. Aut per circumlocutionem, n. 53. Uti vocibus materialiter sumptis, non approbatur, n. 53. Nil aliud damnatur, præter restrictionem mentalem, n. 88. & seq. Quo pacto potest respondere confessorius rogatus de peccato in confessione audito, n. 65. Aut Secretarius Inquisitionis, n. 70. Et alii, qui debent occultare veritatem, num. 67. & seq.

Reus.

Potest excusari à perjurio, ne gabellam evidenter injustam cogatur solvere, d. 19. num. 77. Reus criminis capitalis semiplenè probati non tenetur fateri, n. 81. Vide *Honor.*

S

Sacerdos.

Quilibet habet jurisdictionem ad venialia, d. 2. num. 409. Licet pro-

hibeatur simplex Sacerdos absolvere à venialibus, num. 417. Non tamen aufertur illi jurisdictio, n. 418.

Sacramentum.

Simulare administrationem Sacramentorum, ob metum urgentem, non licet, d. 20. num. 14. Vide *Simulatio*. Quo sensu sequenda sit opinio tutior circa valorem Sacramenti? d. 22. nu. 1. Quæ sit tutior? num. 7. Exponens frustrationi Sacramentum (extra casum necessitatis) damnatur, num. 14. Uti opinione minus tuta de valore, est contra reverentiam Sacramenti, num. 23. Recipiens Sacramentum, cum opinione minus probabili, relicta tutiore, graviter peccat, n. 28. Sacramentum validum, & informe, vide *Pœnitentia*.

Simonia.

Quid sit? d. 27. num. 3. Quotuplex, num. 6. Datur Simonia juris humani, à num. 8. Simonia est permutare Beneficium sine auctoritate Prælati, num. 12. Dare temporale, ut motivum pro spirituali, vel è contra, est Simonia, à num. 14. In Simonia non datur parvitas materiæ, num. 21. Promittens se gratum fore, si non intendat dare temporale pro spirituali, Simoniacum non est, nu. 65. Secus si intendat, nu. 66. Est Simonia conventionalis, num. 67. Pactum dandi temporale pro spirituali, in compensationem gratuitam, est Simonia, à num. 42. Donatio gratuita facta collatori Beneficii, si sit prohibita ab Ecclesia, est Simonia, nu. 74. Beneficium potest dari, & accipi propter finem intrinsecum sustentationis temporalis, num. 99. In actione virtutis respicere rem temporalem ut finem primarium, simonia est, num. 99. Dare beneficium propter rem temporalem, ut finem secundarium, si id movet ad collationem, est Simonia: secus, si non movet, n. 99. & 105.

Simulatio.

Est duplex, d. 20. num. 2. Simulatio formalis est mendacium, nu. 3. Secus, materialis, nu. 4. In administratione Sacramenti utraque damnatur, num. 14. Et dare hostiam non consecratam pro consecrata, num. 26. Et proferre verba consecrationis sine animo consecrandi, num. 37. Quid si proferantur alia verba? nu. 42. Non licet proferre verba absolutionis sine intentione absolvendi, num. 49. In receptione Sacramenti simulatio virtualiter reprobatur, num. 65. Damnatur pœnitens simulans confessionem, ut confessorium sollicitet, num. 68. Qui accedit ad tractandum negotium, cum intentione decipiendi adstantes, mendacii reus est, num. 71. Absque ea intentione, non peccat, num. 73. Simulare Sanctitatem quando sit peccatum mortale, d. 18. num. 19.

T

S. Thomas.

Explicatur, d. 8. nu. 17. Defenditur, d. 10. nu. 5. & 15. Ejus mens de potestate legis humanæ circa actus internos. d. 34. n. 21.

P. Thomas Sanchez.

Defenditur, d. 18. nu. 9. & d. 23. nu. 83.

V

Usura.

Eam esse illicitam, de Fide est, d. 25. num. 9. Est lucrum ex contractu mutui, num. 10. Si mutuo addatur alius contractus, non est usura, num. 11. Exigere aliquid ultra sortem ratione pecuniæ præsentis, usura est, num. 14. Etiam si sit titulo gratitudinis, num. 51. Obligare mutuatarium, ut merces mutuantis emat, usura est, num. 59.

F I N I S.

Cardenas, Juan de

Crisis theologica sive Disputationes selectae ex morali theologia ...

Bd.: 4

Venetia 1710

2 Mor. 37 d-4

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10496763-6